RSU TCC : Graduate School

GRADUATE RESEARCH CONFERENCE 2010

การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2553

จัดโดย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรังสิต และ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา
ประจำปีการศึกษา 2553

15 ตุลาคม พ.ศ. 2553

ณ อาคารรัตนคุณากร มหาวิทยาลัยรังสิต

สารจาก
ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์
อธิการบดี มหาวิทยาลัยรังสิต

ในโลกที่มีกระแสการไหลเวียนของความรู้อย่างไร้ขอบเขต และหลากหลายอย่างที่มิเคยมีมาก่อน ด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ ต่างฝ่ายต่างตระหนักว่าองค์ความรู้คือบันไดสู่วิวัฒนาการ และการแข่งขันได้ ในระบบเศรษฐกิจสากลของโลกยุคโลกาภิวัฒน์ มหาวิทยาลัยรังสิตจึงให้ความสำคัญในการหล่อหลอมนักศึกษาให้ใส่ใจในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ แต่มิได้จำกัดเฉพาะด้านเศรษฐกิจ หากครอบคลุมทุกสาขาของหลักสูตร เพื่อความสมดุลของการพัฒนาในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยรังสิตได้ขยายสาขา ทั้งในกลุ่มวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ ครอบคลุมระดับดุษฎีบัณฑิต ๗ หลักสูตร และระดับมหาบัณฑิต ๓๖ หลักสูตร ส่งเสริมทั้งทางด้านแผนการศึกษาวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ และแผนการศึกษาค้นคว้าอิสระ

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยรังสิตยังมุ่งสร้างเครือข่ายปัญญาชนคนวิจัย ตั้งแต่อยู่ในมหาวิทยาลัย โดยจัดให้มีเวทีการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาเป็นประจำทุกปี และเปิดโอกาสให้นักศึกษาระดับบัณฑิตจากสถาบันต่างๆ ทั่วประเทศเข้ามาร่วมนำเสนอผลงานวิจัยด้วย เพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน และช่วยให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

“ประโยชน์ของความรู้ มิใช่อยู่ในตำรา
ขึ้นหิ้งไม่นำพา หลังค้นคว้ามามากมาย
แลกเปลี่ยนเรียนจากกัน ประโยชน์พลันมีมากหลาย
ต่อยอดผลิพรรณราย สร้างค่าให้ไทยพัฒนา”

(ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์)
อธิการบดี มหาวิทยาลัยรังสิต

สารจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.จีรเดช อู่สวัสดิ์
อธิการบดี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และมหาวิทยาลัยรังสิต ในปีการศึกษา 2553 นี้ ได้จัดขึ้นเพื่อให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจขององค์การ และการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ

ในการจัดประชุมครั้งนี้จะเป็นเวทีให้นักศึกษา นักวิจัย นักวิชาการ รวมถึงคณาจารย์ที่มีผลงานด้านวิชาการ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันผ่านทางบทความวิชาการ ที่ได้รับการคัดเลือกทั้งบทความภาษาไทย และบทความภาษาต่างประเทศ

ในโอกาสนี้ ใคร่ขอขอบคุณคณะกรรมการดำเนินการ คณะกรรมการพิจารณาผลงาน และผู้แทนจากทั้งสองมหาวิทยาลัย ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยให้การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผลที่ได้จากการประชุมเชิงวิชาการนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมของประเทศชาติในภายภาคหน้าต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.จีรเดช อู่สวัสดิ์
อธิการบดี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สารจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต. หญิง ดร. วรรณี ศุขสาตร
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

วัตถุประสงค์สำคัญของการจัดการประชุมวิชานำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 เพื่อเป็นเวทีสำคัญที่เปิดโอกาสให้เกิดการเผยแพร่ผลงานวิจัย และการแลกเปลี่ยนวิชาการระหว่างนักวิจัย คณาจารย์ และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการที่กระทรวงศึกษาธิการมีในเกณฑ์มาตรฐานของการจบการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

การประชุมนำเสนอผลงานในครั้งนี้ได้จัดกลุ่มของงานวิจัย 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ, กลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี, กลุ่มสาขาวิชาศิลปกรรม วิจิตรศิลป์ และประยุกต์ศิลป์, กลุ่มสาขาวิชาบริหารธุรกิจและพาณิชยศาสตร์ และกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยบทความวิจัยทั้งหมดที่นำเสนอในที่ประชุมและตีพิมพ์ในเอกสารการประชุม ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อให้บทความวิจัยมีคุณภาพในระดับหนึ่ง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารการประชุมฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมงานประชุมและผู้สนใจทุกท่าน จนนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้ในอนาคต และในโอกาสนี้ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี ศุภราทิตย์ ที่ให้เกียรติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมประชุม รวมถึงคณะกรรมการอำนวยการการจัดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา และคณะกรรมการฝ่ายอื่นๆ ทุกท่านที่ทำให้การประชุมวิชาการครั้งนี้ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณี ศุขสาตร)

15 ตุลาคม 2553

สารจาก
ดร.ทรรศนะ บุญขวัญ
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ในนามของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติให้ส่วนหนึ่งของการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 ซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล ข่าวสาร และผลงานวิจัยระหว่างนักศึกษา ผู้วิจัย นักวิชาการ และคณาจารย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ และเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกันของบัณฑิตวิทยาลัยของสองมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และมหาวิทยาลัยรังสิต ผลงานของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางวิชาการของนักศึกษา และองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางด้านวิชาการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไปได้

กระผม ขอขอบคุณ อธิการบดี และคณะกรรมการดำเนินงาน ของมหาวิทยาลัยรังสิต และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่ทำให้งานประชุมวิชาการครั้งนี้ได้จัดขึ้นด้วยความสมบูรณ์แบบ มีผลงานวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เข้าร่วมเป็นอย่างดียิ่ง ซึ่งจะเป็นการตอบสนองวิสัยทัศน์ด้านการอุดมศึกษาของประเทศไทยต่อไป

ดร.ทรรศนะ บุญขวัญ
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สารบัญ

หน้า

สารจาก ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ 1

อธิการบดี มหาวิทยาลัยรังสิต

สารจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จีรเดช อู่สวัสดิ์ 2

อธิการบดี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สารจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.หญิง ดร.วรรณี ศุขสาตร 3

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

สารจาก ดร.ทรรศนะ บุญขวัญ 4

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สารบัญ 5

โครงการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 15

กำหนดการ การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 17

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา 18

กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 31

กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ และชีวภาพ

- **HS301 –** ผลของการใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจต่อจำนวนวันนอน หลังผ่าตัด และความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ 32

  สุชีรา อึ้งตระกูล ผศ.ดร.อำภาพร นามวงศ์พรหม และดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์

- **HS302 –** ผลของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจต่อการเกิดภาวะปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ 41

  ร.ต.อ.หญิง สุชัญญ์ญา มูลจันที ผศ.ดร.อำภาพร นามวงศ์พรหม และ ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์

- **HS303 –** ผลของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ออาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง 53

  อัชฌาณัฐ วังโสม ดร.วารินทร์ บินโฮเซ็น และ ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์

- **HS321 –** ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองต่อความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลของบุคลากร มหาวิทยาลัยรังสิตที่มีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูง 63

  นวรัตน์ โกมลวิภาต ผศ.ดร.อำภาพร นามวงศ์พรหม ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์ และ ดร.มนสภรณ์ วิทรูเมธา

- **HS322 –** การสร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ 77

  บรรเจิดลักษณ์ คีรีแลง ดร.รัชนี สรรเสริญ และ ดร.ฉันทนา จันทวงศ์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **HS323** – ปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้าน จังหวัดสมุทรปราการ 96
  รณิดา สารวรางค์กูร รศ.ดร.รัชนี สรรเสริญ และ ผศ.ดร.ชนัญชิดา คุษฎี ทูลศิริ
- **HS324** – ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด 107
  กมลภู ถนอมสัตย์ รศ.ดร.รัชนี สรรเสริญ และ ผศ.ดร.พรนภา หอมสินธุ์
- **HS341** – รูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ 115
  ธนกร จีระออน รศ.ดร.ชัยยง ขามรัตน์ และ สมพงษ์ จรุงจิตตานุสนธิ์
- **HS342** – ผลของการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 126
  ธนกฤต เสนานอก ศ.ดร.สมจิตต์ สุพรรณทัสน์ และ รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว
- **HS343** – ผลของการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี 133
  ปวีณ์นภา ตั้งทวีรัศม์ รศ.ณัฐจาพร พิชัยฌรงค์ และนพ.บุญเลิศ ลิ้มทองกุล
- **HS344** – การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี 141
  พิมพ์วัสสา เกตุเพ็ชร, ณัฐจาพร พิชัยฌรงค์, และ นิทัศน์ รายยวา
- **HS345** – ผลของกิจกรรมสนับสนุนทางสังคมต่อความวิตกกังวลของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี 149
  จีราภรณ์ สุดทอง รศ.ณัฐจาพ พิชัยฌรงค์ และ นิทัศน์ รายยวา
- **HS346** – การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพในการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะ 157
  สุชีลา สำนักนี้, ดร.จินดาวัลย์ วิบูลย์อุทัย และ ดร.จินดารัตน์ โตกมลธรรม
- **HS347** – รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ของโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ 167
  อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ ผศ.ดร.ชัยยง ขามรัตน์ และ รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว
- **HS349** – ผลการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 177
  อุบล สีแดงก่ำ ผศ.ดร.ชัยยง ขามรัตน์ และ รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **HS350 –** การศึกษาประสิทธิผลโดยการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ ในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอก 185
  สุขุม ตันประเวช ศ.นพ. ดร.วิจิตร บุณยะโหตระ และ ดร.ประสาน ตั้งยืนยงวัฒนา
- **HS361 –** ผลของความหนาของฟิล์มบางที่เตรียมด้วยวิธีสปัตเตอริงต่อจุลสัณฐานด้านขวางของฟิล์ม: ศึกษาด้วยเทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด 194
  กมลชนก งามสม ผศ.จักรพันธ์ ถาวรธิรา ดร.อาดูลย์ มีพูล ผศ.ยงยุทธ์ ขจรปรีดานันท์ และ ผศ.ดร.สมบัติ ธนวันต์

กลุ่มสาขาวิชา วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี **201**

- **EN401 –** ผลของการเติมทรายละเอียดต่อการเกิดเม็ดตะกอนของระบบยูเอเอสบี 202
  สุภาวดี บุตรโพธิ์ และ รศ.ดร.เสนีย์ กาญจนวงศ์
- **EN402 –** การศึกษาและจัดทำค่าเวลาพื้นฐานงานไม้แบบแผ่นพื้นคอนกรีตอัดแรงไร้คานโดยวิธีสมการสังเคราะห์ 210
  พีรยุทธ แสนพรหม และ รศ.วิสูตร จิระดำเกิง
- **EN403 –** การประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยาบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 216
  วาสนา เวชยะมารภัต และ ดร.จิรัชฌา วิเชียรปัญญา
- **EN404 -** การเปรียบเทียบเทคนิคของโครงข่ายประสาทเทียมเพื่อการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้าผ่านท่า ที่ท่าเรือกรุงเทพ 228
  เรือโท วีระชัย โกสาแสง ดร.วัชรวี จันทรประกายกุล และ ดร.สุภาภรณ์ เกียรติสิน

กลุ่มสาขาวิชา ศิลปกรรม วิจิตรศิลป์ และประยุกต์ศิลป์ **236**

- **FA501 –** โครงการศึกษาตัวอักษรไทยต่อการอ่านและเทคโนโลยีการพิมพ์ เพื่อการถอดความข้ามสื่อ 237
  มนต์ชัย ธนสมบัติ และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA502 –** โครงการการออกแบบภายในที่ศึกษาจากการเปลี่ยนพื้นที่ในภาพยนตร์แอนิเมชั่นของ ฮายะโอะ มิยาซากิ 249
  ปริสา สารนุสิต และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA503 –** โครงการการออกแบบภายในจากการศึกษาพื้นที่ในภาพยนตร์สต๊อปโมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน 260
  นิรมล ปั้นลาย และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **FA504** –การศึกษาวิธีการใช้พื้นที่ของการพับกระดาษโอริกามิ เพื่อการออกแบบเครื่องประดับ 273
  ณฐินี พันธุนนท์ และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA505** –การศึกษาพฤติกรรมสัตว์ที่มีลักษณะใกล้เคียงมนุษย์ ในภาพยนตร์และแอนิเมชั่น เพื่อการออกแบบสื่อกราฟิกเคลื่อนไหว 282
  วิธวินท์ วิชัยกุล และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA506** –การออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์จากการศึกษาเสียงในภาพยนตร์ที่นำเสนอความมีชีวิตในหุ่นยนต์ 294
  วรพล โกชา และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA507**–การออกแบบชุด CARTOON CHARACTER สะท้อนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของคำว่าชีวิตชาวกรุง 305
  มัณฑนา สีเขียว และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA508** – โครงการออกแบบสื่อสามมิติ (เซรามิก) ที่ศึกษาจากสื่อ สองมิติ (กราฟฟิติ) 313
  วิภูษิต เพียรการค้า และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA509** –การศึกษาคุณสมบัติของวัสดุ 2 มิติ ในเชิงปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับแสงเพื่อการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ 320
  สิทธิโชค ศรีราชพัฒน์ และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA510** –การศึกษาตัวตนในภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์แนวไซเบอร์พังค์เพื่อการออกแบบภาพยนตร์เชิงสารคดี 339
  ณท อรัณยะนาค และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA511** – โครงการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างกับแพทเทิร์นของเครื่องแต่งกายและลักษณะเฉพาะของวัสดุร่วมสมัยเพื่อการออกแบบเสื้อกันฝน 347
  นิพพวรรณ ภูมิไชย และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA512** –การศึกษาเสียงกับวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวไทย เพื่อการออกแบบภาพยนตร์สารคดี 357
  พัลลภ เรืองโชติ และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA513** – โครงการศึกษากลไกการทำงาน ของการลวงตาจากผลงานของ ชิเกะโอะ ฟคุดุะ เพื่อออกแบบสื่อ 2 มิติและ 3 มิติ 365
  สุวพัชร โสวภาค และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA514** – โครงการออกแบบสื่อมัลติมีเดีย เพื่อทำความเข้าใจประเด็นเรื่องความพึงพอใจในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ 375
  ธีรชัย ทวีสุข และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์
- **FA515** – โครงการศึกษาวิธีการสื่อความหมายของแผนที่ร่วมสมัยเพื่อการออกแบบชุดข้อมูลของกรุงเทพมหานคร 388
  ธนพรรธน์ ฟักอังกูร และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

❖ **FA516 –** โครงการหาโอกาสในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากสิ่งที่มนุษย์มองข้าม กรณีศึกษา : โรงงานเฟอร์นิเจอร์ 397

ณัฐพงศ์ กาญจนเลขา รศ.พิศประไพ สาระศาลิน และอรพรรณ เชเฟอร์

❖ **FA531 -** โครงการศึกษาการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านอวัจนภาษาเพื่อการออกแบบตัวละคร 408

ชมพูนุช ชูประเทศ รศ.พิศประไพ สาระศาลิน และชัยพร พานิชรุทติวงศ์

❖ **FA532 -** โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่นหุ่นละครเล็ก 416

ลักขณา เที่ยงดี รศ.พิศประไพ สาระศาลิน และชัยพร พานิชรุทติวงศ์

❖ **FA533 -** โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติเรื่อง “เทคนิคของเล่นสังกะสี” 425

อริศา พิทยายน รศ.พิศประไพ สาระศาลิน และชัยพร พานิชรุทติวงศ์

❖ **FA534 -** การศึกษาการสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครอย่างสมจริง 437

สัมฤทธิ์ ภูกงลี รศ.พิศประไพ สาระศาลิน และชัยพร พานิชรุทติวงศ์

❖ **FA535 -** การศึกษาการออกแบบตัวละครและบรรยากาศของภาพยนตร์การ์ตูน 447

สัญญา จงเสถียร รศ.พิศประไพ สาระศาลิน และชัยพร พานิชรุทติวงศ์

❖ **FA536 -** การศึกษาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยในลักษณะงานแอนิเมชั่น 460

วิสุทธิ์ โชคดำรงสุข รศ.พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์

กลุ่มสาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ **471**

❖ **HU221 –** ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 472

สุวิมล มาสุข และ รศ.ประทุม แป้นสุวรรณ

❖ **HU222 –** การศึกษาสภาพและปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 482

อภิรมย์ ชัยประทุม ดร.สมภาร ศิโล และ ดร.ธีรพนธ์ คงนาวัง

❖ **HU223 –** การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 489

ประมวล วันวาน ดร.สมภาร ศิโล และ ดร.ธีรพนธ์ คงนาวัง

❖ **HU224 –** การศึกษาระดับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 497

กานดา สูรย์ราช ดร.สุรินทร์ ภูสิงห์ และ ดร.ธีรพนธ์ คงนาวัง

❖ **HU225 –** การศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเทศบาล 4 (อมรสะเพียรชัย อุทิศ) อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 504

ไวลิขิต ประสานเนตร ดร.สมภาร ศิโล และ ดร.ธีรพนธ์ คงนาวัง

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **HU227 –** การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 512
  อังคณา ชูประเสริฐ และ ดร.จิระศักดิ์ สาระรัตน์
- **HU228 –** การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี 521
  ดุริยา สมิติษเฐียร และ ดร.มานิต บุญประเสริฐ
- **HU229 –** การใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อส่งเสริมกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ 530
  อสมาภรณ์ วันทอง และ ผศ.ดร.ดวงหทัย กาศวิบูลย์
- **HU230 –** การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 538
  ชไมภัค ยุพากิ่ง ผศ.ดร.พิชัย ละแมนชัย และ ดร.อดิศร ศรีบุญวงษ์
- **HU241 –** สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR) กับผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย 546
  วันเฉลิม จันทรากุล และ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
- **HU242 –** การปฏิวัติสยาม 2475 ในทัศนะของพันโทออง รี รูซ์ 559
  พิมพ์พลอย ปากเพรียว ดร.Bernard Wirth และ ผศ.ดร.ประหยัด นิชลานนท์
- **HU243 –** สังคมไทยและชาวสยามใน *"บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง"* 567
  จิราวรรณ เกียรติโพธา และ ดร.Bernard Wirth
- **HU244 –** การศึกษาความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช 573
  นงนุช โกสียรัตน์ ดร.ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ ผศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ ดร.พรธิดา วิเศษศิลปานนท์
- **HU245 –** บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 581
  วลีรัตน์ แสงไชย รศ.ดร.เดือนเพ็ญ ธีรวรรณวิวัฒน์ และ รศ.ดร.สุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ
- **HU261 –** การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในประเทศไทย 591
  พล.อ.ท.ศุภกฤต อริยะปรีชา และ ดร.เกสรา สุขสว่าง
- **HU262 –** การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย : ศึกษากรณีสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 600
  เกตุมณี สินพูนภักดิ์ และ ดร.ฉัตรวรัญ องคสิงห์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

❖ **HU263 –** ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย 607
มาณริกา จันทาโภ และ ดร.ฉัตรวรัญ องคสิงห์

❖ **HU264 –** บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 615
ปัญญา สมุทรหล้า และ ดร.คทา ชื่นตา

❖ **HU265 –** การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ 623
วรัท มุกดาอนันต์ และ ดร.คทา ชื่นตา

❖ **HU266 –** กลยุทธ์การตลาดร้านขายยาชั้นนำในกรุงเทพมหานคร 633
นันท์นภัสถ์ กิติรัตน์ตระการ และ ผศ.ดร.มานวิภา อินทรทัต

❖ **HU267 –** การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 640
ประเสริฐ คำภิบาล และ ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล

❖ **HU268 –** ทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร 655
ชเนตตี ไทยเดชา และ ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล

❖ **HU269 –** สิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร 666
ฉวีพร อธิคมกุลชัย และ ดร.คทา ชื่นตา

❖ **HU270 –** ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย 676
พล.ต.ธัญญพรหม อัศวจินดา ดร.ฉัตรวรัญ องคสิงห์ และ ดร.วีรพันธ์ พรหมมนตรี

❖ **HU271 –** การคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร 685
พระอาทิตย์ สิริจนโท และ ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล

❖ **HU273 –** รูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น 698
ณัฐกานดา สุวรรณฑัต และ ดร.เกสรา สุขสว่าง

❖ **HU274 –** ผลกระทบระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทย จากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2551-2552 707
นัฏยา นารี และ ดร.ปรีชาญาณ วงศ์อรุณ

❖ **HU275 –** ความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภา -ผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก 713
นันทวัน ตันประสิทธิ์ และ ดร.ประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ

❖ **HU277 –** ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนักศึกษาหญิง ระดับปริญญาตรี ในจังหวัดปทุมธานี 718
นิสารัตน์ เสาวรส และ ดร.ปรีชาญาณ วงศ์อรุณ

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **HU278 –** ส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร 723
  รัตนากร นิรมิตรศรีชัย และ ดร.ประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ
- **HU279 –** ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี 730
  สุภิทธา บุญเนื้อ และ ดร.เกสรา สุขสว่าง
- **HU280 –** ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษาบริษัทเฉอแตมแทรเวล จำกัด 741
  ราตรีรัตน์ ทองรูปสวัสดิ์ ผศ.ดร.มานวิภา อินทรทัต และ ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล
- **HU281 –** มาตราทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในเขตจังหวัดนนทบุรี 751
  ปรรณปวรรณ ปิ่นประดับ และ ดร.สุรพล ศรีวิทยา
- **HU282 –** มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย 759
  มนัญญา คลังพระศรี และ ดร.สุรพล ศรีวิทยา
- **HU283 –** ท่าอากาศยานในประเทศไทย: การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบองค์การ 764
  สมชาย พิพุธวัฒน์ และ รศ.ปฐม มณีโรจน์

กลุ่มสาขาวิชา บริหารธุรกิจ และพาณิชยศาสตร์ **770**

- **BA101 -** ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ 771
  พิมลทิพย์ เปรมศิริศักดิ์ ดร. ไกรชิต สุตะเมือง และ ดร.กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ
- **BA102 –** ความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิดแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR-Model) 779
  พรไพลิน จรัสบุญไพศาล และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์
- **BA103 –** กลยุทธ์การตลาดของการบริหารธุรกิจสำนักพิมพ์ 785
  ภาวินท์ จิระดำเกิง และ ดร.ณกมล จันทร์สม
- **BA105 –** ความคาดหวังและการรับรู้ของพนักงานของสายการบินที่มีต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ 792
  มณฑิรัตน์ สุคันธารุณ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์ และ ชนะเกียรติ สมานบุตร
- **BA106 –** ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ กับราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา: กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ 800
  ปาลิดา หอมสุด และ ดร.นิ่มนวล วิเศษสรรพ์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **BA107 –** ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษา: กลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 810
  ธารทิพย์ สีตาล และ ผศ.เกศรา สุพยนต์
- **BA108 –** ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์รวม กับกำไรในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 818
  อภิญญา สินจรูญศักดิ์ และ ดร.ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ
- **BA109 -** ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในองค์กรของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา 826
  ยุวดี แดงชาติ ดร.บุษยา วงษ์ชวลิตกุล และ รศ.ชูศักดิ์ อุดมศรี
- **BA110 –** การวัดประสิทธิภาพต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ของประเทศไทย 836
  กฤษฎ์ เพ็ชรประดับ ผศ.ดร.ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์ ดร.กัญสุดา นิ่มอนุสสรณ์กุล
- **BA111 -** ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 844
  เบญญาภา พรมลี รศ.เบญจวรรณ รักษ์สุธี และ ดร.ฐิติรัตน์ มีมาก
- **BA201 -** BUSINESS AND ERP SYSTEM DEVELOPMENT FOR CUSTOMER SERVICE STRATEGY OF TRAILER AND TRUCK MANUFACTURING 855
  ปันจนา สง่าเนตร และ จำนงค์ จึงธีรพานิช
- **BA301 -** การบริหารประสบการณ์ลูกค้าเพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ 861
  ทรงศักดิ์ วิจัยธรรมฤทธิ์ และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์
- **BA302 -** การบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน 869
  ณัฐกาญจน์ สุวรรณธารา และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์
- **BA303 -** การสร้างภาพลักษณ์องค์การ 878
  ศศิธร ง้วนพันธ์ และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์
- **BA304 –** แนวทางการพัฒนานักธุรกิจเครือข่ายอิสระสู่ความสำเร็จ 883
  นเรศ ล้วนไพรินทร์ และ ดร.ณกมล จันทร์สม
- **BA305 -** ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : โอกาส และความท้าทายทางการตลาด 894
  อรนี บุญมีนิมิต และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์
- **BA306 –** ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงที่เป็นระบบและนโยบายทางการเงินในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ ประเทศไทย 901
  กัลยาณี ปานทอง ดร.ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **BA307 -** การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย กับการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อและการจัดการโซ่อุปทาน 907
  นพปฎล สุวรรณทรัพย์ และ รศ.ดร.มณฑลี ศาสนนันทน์
- **BA205 -** ECONOMIC VALUE ADDED AS A SIGNIFICANT MEASURE IN THE CHANGE OF STOCK PRICE COMPARE WITH TRADITIONAL ACCOUNTING BASED PERFORMANCE MEASURES IN THE FOOD AND BEVERAGE INDUSTRY OF HOCHIMINH STOCK EXCHANGE IN VIETNAM 915
  Tran Thi Thu Dung
- **BA206 -** SERVICE QUALITY: A CASE STUDY OF THAI AIRWAYS 927
  Dusit Surint
- **BA208 -** SERVICE DIMENSION EXPECTATION PERCEPTION AND SATISFACTION FROM PATIENT OF PRIVATE HOSPITAL IN MYANMAR 942
  Hnin Thida

ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 **950**

กองบรรณาธิการ เอกสารประกอบการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 **955**

โครงการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา
ประจำปีการศึกษา 2553

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยรังสิตมีผู้สำเร็จการศึกษาทั้งระดับบัณฑิตศึกษา ประมาณปีละ 300 คน ทั้งในการศึกษาแผน ก และ แผน ข ผู้สำเร็จการศึกษาทั้งมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ได้ทำวิทยานิพนธ์อันเป็นผลงานชิ้นสำคัญของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อให้สำเร็จการศึกษา ดังนั้นการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของบัณฑิตวิทยาลัย ในการจัดหาเวทีให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้เผยแพร่ผลงานวิจัยต่อสังคมและผู้สนใจ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ อีกทั้งเพื่อให้เป็นไปตามประกาศเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 ของกระทรวงศึกษาธิการ และข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานการศึกษาขั้นบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต พ.ศ. 2549 บัณฑิตวิทยาลัย จึงจัดโครงการเวทีเสนอผลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาขึ้นเป็นประจำทุกปี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดเวทีเผยแพร่ผลงานวิจัยของผู้ที่กำลังศึกษาและสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้นำเสนอผลงานวิจัยต่อสังคม และผู้สนใจ
4. เพื่อให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ได้เข้าร่วมประชุมและได้แนวทาง ประสบการณ์เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพต่อไป
5. เพื่อให้เป็นไปตามประกาศเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2548 ของกระทรวงศึกษาธิการ และข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานการศึกษาขั้นบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต พ.ศ. 2549

ผู้รับผิดชอบโครงการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต และ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

วัน เวลา และ สถานที่ ดำเนินงาน

วันศุกร์ที่ 15 ตุลาคม 2553

ณ อาคารรัตนคุณากร (อาคาร 11) มหาวิทยาลัยรังสิต

รูปแบบการประชุม

พิธีเปิดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา
การเสวนา หัวข้อ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับงานวิจัยสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”
พิธีมอบรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่น มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2552
การนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย (Oral Presentation) เรื่องละ 15 นาที ซักถาม 5 นาที

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการกระตุ้น ส่งเสริม ทักษะการนำเสนอผลการวิจัยที่เป็นสากล แก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
2. เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษา ผู้สนใจทั่วไป ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้รับรู้ และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
3. เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียง คุณภาพ และศักยภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสู่สังคม

กำหนดการ

การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553

วันศุกร์ ที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2553

ห้องประชุม Auditorium ชั้น 1 อาคารรัตนคุณากร มหาวิทยาลัยรังสิต

.....

8.00 – 9.00 น.	ลงทะเบียน
9.00 – 9.10 น.	กล่าวรายงาน โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.หญิง ดร.วรรณี ศุขสาตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต
9.10 – 9.30 น.	กล่าวต้อนรับและเปิดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 โดย ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยรังสิต
9.30 – 10.30 น.	เสวนา หัวข้อ “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับงานวิจัยสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี ศุภราทิตย์ และคณะ ดำเนินรายการโดย ดร.กีรติ ตันเสถียร
10.30 – 10.50 น.	พิธีมอบรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่น ประจำปีการศึกษา 2552 โดย อธิการบดี มหาวิทยาลัยรังสิต
10.50 – 11.00 น.	รับประทานอาหารว่าง
11.00 – 12.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัย (กลุ่มย่อย) ชั้น 7 และ 8 อาคารรัตนคุณากร
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 14.50 น.	นำเสนอผลงานวิจัย (กลุ่มย่อย) ชั้น 7 และ 8 อาคารรัตนคุณากร
14.50 – 15.00 น.	รับประทานอาหารว่าง
15.00 - 16.30 น.	นำเสนอผลงานวิจัย (กลุ่มย่อย) ชั้น 7 และ 8 อาคารรัตนคุณากร
16.30 – 16.45 น.	กล่าวปิดการประชุม โดย รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยรังสิต

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา

กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ และชีวภาพ

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 701

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**HS301 -** ผลของการใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจต่อจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด และความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ	สุชีรา อึ้งตระกูล (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.20 – 11.40	**HS302 -** ผลของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลในการดูแล ผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจต่อการเกิดภาวะปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ	ร.ต.อ.หญิง สุชัญญ์ญา มูลจันที (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.40 – 12.00	**HS303 -** ผลของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ออาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง	อัชฌาณัฐ วังโสม (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**HS321** - ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองต่อความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิตที่มีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูง	นวรัตน์ โกมลวิภาต (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.20 – 13.40	**HS322** - การสร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ	บรรเจิดลักษณ์ คีรีแลง (มหาวิทยาลัยบูรพา)
13.40 – 14.00	**HS323** – ปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้าน จังหวัดสมุทรปราการ	รณิดา สารวรางค์กูร (มหาวิทยาลัยบูรพา)
14.00 – 14.20	**HS324** - ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด	กมลภู ถนอมสัตย์ (มหาวิทยาลัยบูรพา)
14.20 – 14.40	**HU244 -** การศึกษาความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช	นงนุช โกสียรัตน์ (มหาวิทยาลัยศิลปากร)
14.40 – 14.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
14.50 – 15.00	พักรับประทานอาหารว่าง	

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 703

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**HS341 -** รูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์	ธนกร จีระออน (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
11.20 – 11.40	**HS342 -** ผลของการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	ธนกฤต เสนานอก (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
11.40 – 12.00	**HS344 -** การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ในการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี	พิมพ์วัสสา เกตุเพ็ชร (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**HS343 -** ผลของการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี	ปวีณ์นภา ตั้งทวีรัศม์ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
13.20 – 13.40	**HS345 -** ผลของกิจกรรมสนับสนุนทางสังคมต่อความวิตกกังวลของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี	จีราภรณ์ สุดทอง (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
13.40 – 14.00	**HS346 -** การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพในการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะ	สุชีลา สำนักนี้ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
14.00 – 14.20	**HS347 -** รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์	อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
14.20 – 14.40	**HS349 -** ผลการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	อุบล สีแดงก่ำ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
14.40 – 15.00	**HS350 -** การศึกษาประสิทธิผลโดยการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอก	สุขุม ตันประเวช (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.00 – 15.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
15.10 – 15.20	พักรับประทานอาหารว่าง	

กลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 803

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
13.00 – 13.20	**EN404 -** การเปรียบเทียบเทคนิคของโครงข่ายประสาทเทียมเพื่อการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าที่ท่าเรือกรุงเทพ	เรือโท วีระชัย โกสาแสง (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)
13.20 – 13.40	**EN401 –** ผลของการเติมทรายละเอียดต่อการเกิดเม็ดตะกอนของระบบยูเอเอสบี	สุภาวดี บุตรโพธิ์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
13.40 – 14.00	**EN402 -** การศึกษาและจัดทำค่าเวลาพื้นฐานงานไม้แบบแผ่นพื้นคอนกรีตอัดแรงไร้คานโดยวิธีสมการสังเคราะห์	พีรยุทธ แสนพรหม (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.00 – 14.20	**EN403 –** การประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยาบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนดุสิต	วาสนา เวชยะมารภัต (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.20 – 14.40	**HS361 -** ผลของความหนาของฟิล์มบางที่เตรียมด้วยวิธีสปัตเตอริงต่อจุลสัณฐานด้านขวางของฟิล์ม: ศึกษาด้วยเทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด	กมลชนก งามสม (มหาวิทยาลัยมหิดล)
14.40 – 14.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
14.50 – 15.00	พักรับประทานอาหารว่าง	

กลุ่มสาขาวิชาศิลปกรรม วิจิตรศิลป์ และประยุกต์ศิลป์

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 801

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**FA501 –** โครงการศึกษาตัวอักษรไทยต่อการอ่านและเทคโนโลยีการพิมพ์ เพื่อการถอดความข้ามสื่อ	มนต์ชัย ธนสมบัติ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.20 – 11.40	**FA502 –** โครงการการออกแบบภายในที่ศึกษาจากการเปลี่ยนพื้นที่ในภาพยนตร์แอนิเมชั่นของ ฮายะโอะ มิยาซากิ	ปริสา สารนุสิต (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.40 – 12.00	**FA503 –** โครงการการออกแบบภายในจากการศึกษาพื้นที่ในภาพยนตร์สต๊อปโมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน	นิรมล ปั้นลาย (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**FA507 –** การออกแบบชุด CARTOON CHARACTER สะท้อนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของคำว่าชีวิตชาวกรุง	มัณฑนา สีเขียว (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.20 – 13.40	**FA508 –** โครงการออกแบบสื่อสามมิติ (เซรามิก) ที่ศึกษาจากสื่อสองมิติ (กราฟฟิติ)	วิภูษิต เพียรการค้า (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.40 – 14.00	**FA509 –** การศึกษาคุณสมบัติของวัสดุ 2 มิติ ในเชิงปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับแสงเพื่อการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ	สิทธิโชค ศรีราชพัฒน์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.00 – 14.20	**FA510** – การศึกษาตัวตนในภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์แนวไซเบอร์พังค์เพื่อการออกแบบภาพยนตร์เชิงสารคดี	นาย ณท อรัณยะนาค (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.20 – 14.40	**FA511 –** โครงการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างกับแพทเทิร์นของเครื่องแต่งกายและลักษณะเฉพาะของวัสดุร่วมสมัยเพื่อการออกแบบเสื้อกันฝน	นิพพวรรณ ภูมิไชย (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.40 – 14.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
14.50 – 15.00	พักรับประทานอาหารว่าง	

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 801

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
15.00 – 15.20	**FA512** –การศึกษาเสียงกับวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวไทย เพื่อการออกแบบภาพยนตร์สารคดี	พัลลภ เรืองโชติ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.20 – 15.40	**FA513** –โครงการศึกษากลไกการทำงาน ของการลวงตาจากผลงานของ ชิเกะโอะ ฟคุดุะ เพื่อออกแบบสื่อ 2 มิติและ 3 มิติ	สุวพัชร โสวภาค (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.40 – 16.00	**FA514** –โครงการออกแบบสื่อมัลติมีเดีย เพื่อทำความเข้าใจประเด็นเรื่องความพึงพอใจในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ	ธีรชัย ทวีสุข (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.00 – 16.20	**FA515** –โครงการศึกษาวิธีการสื่อความหมายของแผนที่ร่วมสมัย เพื่อการออกแบบชุดข้อมูลของกรุงเทพมหานคร	ธนพรรธน์ ฟักอังกูร (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.20 – 16.40	**FA516** –โครงการหาโอกาสในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากสิ่งที่มนุษย์มองข้าม กรณีศึกษา : โรงงานเฟอร์นิเจอร์	ณัฐพงศ์ กาญจนเลขา (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.40 – 16.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 806

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**FA504 –**การศึกษาวิธีการใช้พื้นที่ของการพับกระดาษโอริกามิ เพื่อการออกแบบเครื่องประดับ	ณฐินี พันธุนนท์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.20 – 11.40	**FA505 –**การศึกษาพฤติกรรมสัตว์ที่มีลักษณะใกล้เคียงมนุษย์ ในภาพยนตร์และแอนิเมชั่น เพื่อการออกแบบสื่อกราฟิกเคลื่อนไหว	วิธวินท์ วิชัยกุล (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.40 – 12.00	**FA506 –**การออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์จากการศึกษาเสียงในภาพยนตร์ที่นำเสนอความมีชีวิตในหุ่นยนต์	วรพล โกชา (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**FA531 –** โครงการศึกษาการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านอวัจน-ภาษาเพื่อการออกแบบตัวละคร	ชมพูนุช ชูประเทศ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.20 – 13.40	**FA532 –** โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่นหุ่นละครเล็ก	ลักขณา เที่ยงดี (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.40 – 14.00	**FA533 -** โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติเรื่อง “เทคนิคของเล่นสังกะสี”	อริศา พิทยายน (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.00 – 14.20	**FA534 -** การศึกษาการสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครอย่างสมจริง	สัมฤทธิ์ ภูกงลี (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.20 – 14.40	**FA535 -** การศึกษาการออกแบบตัวละครและบรรยากาศของภาพยนตร์การ์ตูน	สัญญา จงเสถียร (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.40 – 15.00	**FA536 –** การศึกษาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยในลักษณะงานแอนิเมชั่น	วิสุทธิ์ โชคดำรงสุข (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.00 – 15.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
15.10 – 15.30	พักรับประทานอาหารว่าง	

กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ กลุ่มสาขาวิชาบริหารธุรกิจและพาณิชยศาสตร์

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 704

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**BA102 –** ความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิดแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน	พรไพลิน จรัสบุญไพศาล (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.20 – 11.40	**HU269** – สิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้า แบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร	ฉวีพร อธิคมกุลชัย (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.40 – 12.00	**HU280 –** ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว: กรณีศึกษาบริษัทเฌอแตม แทรเวล จำกัด	ราตรีรัตน์ ทองรูปสวัสดิ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**BA111 -** ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	เบญญาภา พรมลี (มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล)
13.20 – 13.40	**BA106 –** ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ กับราคาตลาดหุ้นสามัญ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา: กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์	ปาลิดา หอมสุด (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.40 – 14.00	**BA107 –** ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษา: กลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	ธารทิพย์ สีตาล (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.00 – 14.20	**BA108 –** ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์รวม กับกำไรในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	อภิญญา สินจรูญศักดิ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.20 – 14.40	**BA112 -** การอธิบายความเสี่ยงทางการเงินของกิจการโดยใช้ข้อมูลทางการบัญชี	ราชันย์ นันตา (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.40 – 14.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
14.50 – 15.00	พักรับประทานอาหารว่าง	
15.00 – 15.20	**BA103 –** กลยุทธ์การตลาดของการบริหารธุรกิจสำนักพิมพ์	ภาวินท์ จิระดำเกิง (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.20 – 15.40	**HU266 –** กลยุทธ์การตลาดร้านขายยาชั้นนำในกรุงเทพมหานคร	นันท์นภัสถ์ กิติรัตน์ตระการ (มหาวิทยาลัยรังสิต)

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 704 (ต่อ)

เวลานำเสนอ	**รหัส – ชื่อเรื่อง**	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
15.40 – 16.00	**HU279 –** ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	สุภิทธา บุญเนื้อ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.00 – 16.20	**HU278 –** ส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็ก-ทรอนิกส์ ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร	รัตนากร นิรมิตรศรีชัย (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.20 – 16.30	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 705

เวลานำเสนอ	**รหัส – ชื่อเรื่อง**	**ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)**
11.00 – 11.20	**BA110 –** การวัดประสิทธิภาพต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ของประเทศไทย	กฤษฎ์ เพ็ชรประดับ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
11.20 – 11.40	**BA109 -** ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในองค์กรของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา	ยุวดี แดงชาติ (มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล)
11.40 – 12.00	**BA101 -** ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ	พิมลทิพย์ เปรมศิริศักดิ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**BA202 -** The Mediating Effect of Job Satisfaction on the Relationship between the Organizational Commitment, Supervisor Communication, Role Conflict and Job Performance of Corporate Sector Employees in Bhutan	Mr. Phub Dorji (University of Thai Chamber of Commerce: UTCC)
13.20 – 13.40	**BA201** - Business and ERP system Development for Customer Service Strategy of Trailer and Truck Manufacturing	Ms. Panchana Sanganate (Assumption University)
13.40 – 14.00	**BA203 -** The Effects of Demographic, Investment, Rule and Contribution Factors on Pension Schemes in Bhutan	Mr. Tshering Dorji C (UTCC)
14.00 – 14.20	**BA204 –** The factors affecting the adoption of internet banking in Bhutan	Mr. Chencho (UTCC)

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 705 (ต่อ)

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
14.20 – 14.40	**BA205 -** Economic value added as a significant measure in the change of stock price compare with traditional accounting based performance measures in the food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam	Ms. Tran Thi Thu Dung (UTCC)
14.40 – 14.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
14.50 – 15.00	พักรับประทานอาหารว่าง	
15.00 – 15.20	**BA206 –** Service Quality: A Case Study of Thai Airways	Mr. Dusit Surint (UTCC)
15.20 – 15.40	**BA208 -** Service Dimension Expectation Perception and Satisfaction from patient of private hospital in Myanmar	Mrs. Hnin Thida (UTCC)
15.40 – 16.00	**BA210 -** The Relationships between Corporate Governance and Corporate Culture: The Siam Cement Group	Ms. Saranya Ngamsirilertsakul (UTCC)
16.00 – 16.20	**BA211 -** Customers' Satisfaction Towards Services Evaluation of Accor Hotel Group in Bangkok (Thailand)	Ms. Sudaporn Khonkaen (UTCC)
16.20 – 16.30	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 706

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**HU245 –** บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	วลีรัตน์ แสงไชย (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์)
11.20 – 11.40	**HU263 –** ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย	มาณริกา จันทาโภ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.40 – 12.00	**HU275 -** ความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภา - ผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก	นันทวัน ตันประสิทธิ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 – 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	

ห้องนำเสนอ ชั้น 7 ห้อง 706 (ต่อ)

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
13.00 – 13.20	**HU242 –** การปฏิวัติสยาม 2475 ในทัศนะของพันโทออง รี รูซ์	พิมพ์พลอย ปากเพรียว (มหาวิทยาลัยศิลปากร)
13.20 – 13.40	**HU243 –** สังคมไทยและชาวสยามใน *"บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง"*	จิราวรรณ เกียรติโพธา (มหาวิทยาลัยศิลปากร)
13.40 – 14.00	**HU270 –** ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย	พล.ต.ธัญญพรหม อัศวจินดา (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.00 – 14.20	**HU273 –** รูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น	ณัฐกานดา สุวรรณฑัต (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.20 – 14.40	**HU262 –** การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย : ศึกษากรณีสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	เกตุมณี สินพูนภักดิ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.40 – 14.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
14.50 – 15.00	พักรับประทานอาหารว่าง	
15.00 – 15.20	**HU281 -** มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในเขตจังหวัดนนทบุรี	ปรรณปวรรณ ปิ่นประดับ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.20 – 15.40	**HU282 -** มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย	มนัญญา คลังพระศรี (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.40 – 16.00	**HU268 –** ทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร	ชเนตตี ไทยเดชา (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.00 – 16.20	**HU277 –** ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนักศึกษาหญิงระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี	นิสารัตน์ เสาวรส (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.20 – 16.30	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 803

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**HU241 -** สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR) กับผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย	วันเฉลิม จันทรากุล (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
11.20 – 11.40	**HU274 –** ผลกระทบระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทย จากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2551-2552	นัฏยา นารี (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.40 – 12.00	**HU271 –** การคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร	พระอาทิตย์ สิริจนโท (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 804

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**HU221 -** ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1	สุวิมล มาสุข (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.20 – 11.40	**HU222 -** การศึกษาสภาพและปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ	อภิรมย์ ชัยประทุม (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ)
11.40 – 12.00	**HU223 -** การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3	ประมวล วันวาน (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**HU224 –** การศึกษาระดับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการ และสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1	กานดา สูรย์ราช (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ)
13.20 – 13.40	**HU225 –** การศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ	ไวลิขิต ประสานเนตร (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ)
13.40 – 14.00	**HU230 –** การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3	ชไมภัค ยุพากิ่ง (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ)
14.00 – 14.20	**HU229 –** การใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อส่งเสริมกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่	อสมาภรณ์ วันทอง (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 804 (ต่อ)

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
14.20 – 14.40	**HU228 –** การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี	ดุริยา สมิติษเฐียร (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.40 – 14.50	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
14.50 – 15.00	พักรับประทานอาหารว่าง	
15.00 – 15.20	**HU265 –** การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์	วรัท มุกดาอนันต์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.20 – 15.40	**HU267 –** การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5	ประเสริฐ คำภิบาล (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.40 – 16.00	**HU264 –** บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	ปัญญา สมุทรหล้า (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.00 – 16.20	**HU227 -** การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	อังคณา ชูประเสริฐ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
16.20 – 16.30	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	

ห้องนำเสนอ ชั้น 8 ห้อง 805

เวลานำเสนอ	รหัส – ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้นำเสนอ (สถาบันการศึกษา)
11.00 – 11.20	**HU261 -** การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในประเทศไทย	พล.อ.ท.ศุภกฤต อริยะปรีชา (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.20 – 11.40	**HU283 –** ท่าอากาศยานในประเทศไทย: การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบองค์การ	สมชาย พิพุธวัฒน์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
11.40 – 12.00	**BA105 –** ความคาดหวังและการรับรู้ของพนักงานของสายการบินที่มีต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ ท่าอากาศ-ยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ	มณฑิรัตน์ สุคันธารุณ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
12.00 - 12.10	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.20	**BA301 -** การบริหารประสบการณ์ลูกค้าเพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ	ทรงศักดิ์ วิจัยธรรมฤทธิ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.20 – 13.40	**BA302 -** การบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน	ณัฐกาญจน์ สุวรรณธารา (มหาวิทยาลัยรังสิต)
13.40 – 14.00	**BA303 -** การสร้างภาพลักษณ์องค์การ	ศศิธร ง้วนพันธ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.00 – 14.20	**BA304 –** แนวทางการพัฒนานักธุรกิจเครือข่ายอิสระ สู่ความสำเร็จ	นเรศ ล้วนไพรินทร์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.20 – 14.40	**BA305 -** ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : โอกาส และความท้าทายทางการตลาด	อรนี บุญมีนิมิต (มหาวิทยาลัยรังสิต)
14.40 – 15.00	**BA306 –** ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงที่เป็นระบบและนโยบายทางการเงินในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ ประเทศไทย	กัลยาณี ปานทอง (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.00 – 15.20	**BA307 -** การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย กับการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน	นพปฎล สุวรรณทรัพย์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)
15.20 – 15.30	ประธานห้องมอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอ	
15.30 – 15.40	พักรับประทานอาหารว่าง	

กลุ่มสาขาวิชา
วิทยาศาสตร์สุขภาพ
และ
กลุ่มสาขาวิชา
วิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ

ผลของการใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจต่อจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดและความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ

EFFECTS OF THE CORONARY ARTERY BYPASS GRAFT NURSING CARE PROTOCOL ON LENGTH OF STAY, AND PATIENTS' SATISFACTION

สุชีรา อึ้งตระกูล[1] ผศ.ดร.อำภาพร นามวงศ์พรหม[2] ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ชนิด Retrospective and Prospective Uncontrolled before and after Intervention Study มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจต่อจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดและความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 44 ราย ประกอบด้วยกลุ่มใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลแบบปกติของสถาบัน จำนวน 22 ราย และกลุ่มที่ใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ จำนวน 22 ราย ซึ่งแนวปฏิบัติการพยาบาลมี 2 ระยะ คือ ระยะก่อนและหลังผ่าตัด ระยะก่อนผ่าตัดเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ป่วย ประกอบด้วย การให้ข้อมูลเป็นรายกลุ่มกับผู้ป่วย การฝึกบริหารปอดโดยการหายใจลึกๆ และฝึกการใช้ Spirometer ระยะหลังผ่าตัด ประกอบด้วย การประเมินความพร้อมและความสามารถของร่างกายก่อนการมีกิจกรรม การจัดท่านอน การจัดการกับความปวดหลังผ่าตัดของพยาบาล การหายใจลึกๆ การบริหารปอดโดยใช้ Spirometer การเริ่มมีการเคลื่อนไหวร่างกายเร็วหลังผ่าตัด และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับลำไส้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน แบบบันทึกข้อมูลความเจ็บป่วย แบบบันทึกข้อมูลจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ โดยสถิติสัมประสิทธิ์ของครอนบาคได้เท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และ Mann-Whitney U test

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์มีจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดน้อยกว่ากลุ่มใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลแบบปกติของสถาบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .001$) และพบว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์มีคะแนนความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการนำแนวปฏิบัติไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเพื่อลดจำนวนวันนอนและเพิ่มความพึงพอใจของผู้ป่วย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทดสอบผลของแนวปฏิบัติในกลุ่มผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีประสิทธิภาพการบีบตัวของหัวใจต่ำ

คำสำคัญ : แนวปฏิบัติการพยาบาล, จำนวนวันนอนหลังผ่าตัด, ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This study aimed to investigate the effects of the coronary artery bypass graft nursing care protocol on recovery duration and patients' satisfaction. The retrospective group comprising 22 subjects was purposively selected and received a usual care. Another group of 22 patients was purposively selected for the prospective group and received the coronary artery bypass graft nursing care protocol. The protocol consisted of 2 phases: pre and post operation. Pre-operative phase aimed to improve knowledge and develop skills of patients by giving information, deep breathing, and lung exercise by using spirometer. Post-operative phase consisted of assessing readiness and capability of activities, positioning, pain management, deep breathing and lung exercise, fast track movement, and bowel protocol. The instruments used to collect data included personal information sheet, regarding biographic data, ailment log, length-of-recovery recording form, and satisfaction questionnaire. The content of the satisfaction questionnaire was validated by 3 experts. The reliability of the questionnaire was 0.96. Descriptive statistics and Mann-Whitney U test were used to analyze the data.

The findings showed that the averaged length of post-operation recovery of the prospective group was significantly lower than that of the retrospective group (p=.001). Also, the prospective group has a high level of satisfaction with the care received. The researcher suggests the benefits of using the protocol in caring of the patients with coronary artery bypass graft. Future research should investigate the effects of the protocol in the high-risk groups, especially those with ejection fraction lower than 40%.

KEY WORDS: NURSING CARE PROTOCOL, LENGTH OF STAY, PATIENTS' SATISFACTION

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคหลอดเลือดหัวใจเป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้มีอัตราการตายของประชากรโลกเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่พบในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำถึงรายได้ปานกลาง (WHO, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับสถิติของประเทศไทย พบว่า อัตราการตายในผู้ป่วยโรคหัวใจต่อประชากร 100,000 รายต่อปี คิดเป็น 28.2, 28.4 และ 29.5 รายตามลำดับ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2550) และจากข้อมูลของสถาบันโรคทรวงอกซึ่งเป็นสถานพยาบาลที่รับผู้ป่วยเฉพาะด้านโรคหัวใจและทรวงอก ระดับตติยภูมิ พบว่าในปี พ.ศ. 2550 - 2552 แผนกผู้ป่วยนอกและแผนกผู้ป่วยในมีผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และสถิติผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ มีจำนวน 437 ราย 416 ราย และ 493 ราย ตามลำดับ (สถาบันโรคทรวงอก กรมการแพทย์, 2552) ผลจากการรักษาด้วยการผ่าตัดอาจจะทำให้ผู้ป่วยเกิดภาวะแทรกซ้อนของระบบต่างๆ ในร่างกาย เช่น ระบบหัวใจ ระบบไต และระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้จำนวนวันนอนหลังผ่าตัดเพิ่มขึ้น

การดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจของสถาบันโรคทรวงอก ทีมสหสาขาวิชาชีพได้จัดทำ Clinical pathway ประกอบด้วย 1) การเตรียมตัวผู้ป่วยและผู้ดูแลประมาณ 2 - 6 วันก่อนผ่าตัดที่รับไว้ในโรงพยาบาล โดยแพทย์ผู้ทำผ่าตัดหรือแพทย์ผู้ช่วยผ่าตัด วิสัญญีแพทย์ พยาบาลห้องผ่าตัด และนักกายภาพบำบัด ตรวจเยี่ยมผู้ป่วยก่อนทำผ่าตัดอย่างน้อย 1 วัน 2) พยาบาลประจำหอผู้ป่วยศัลยกรรมหัวใจให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยหรือผู้ดูแลเป็นรายกลุ่ม โดยการบรรยาย

ร่วมกับการเปิดวีดีทัศน์ เรื่องการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจในการผ่าตัด และในระยะหลังผ่าตัด หอผู้ป่วยหนักใช้โปรแกรมถอดท่อช่วยหายใจเร็ว (Fast-track protocol) ซึ่งระยะวันนอนหลังผ่าตัดรวมทั้งสิ้น 7 วัน อย่างไรก็ตามภายหลังการใช้ Clinical pathway พบว่า จำนวนวันนอนหลังผ่าตัดยังสูงกว่า 7 วัน จากสถิติปี พ.ศ. 2550 – 2552 มีจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดเฉลี่ย 9 วัน 8 วัน และ 11 วัน ตามลำดับ (หอผู้ป่วยศัลยกรรมหัวใจ สถาบันโรคทรวงอก, 2552) ดังนั้นจากจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดของผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้อัตราการหมุนเวียนเตียงลดลง และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจจากหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อช่วยลดจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด และเพิ่มความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ

วัตถุประสงค์การวิจัย

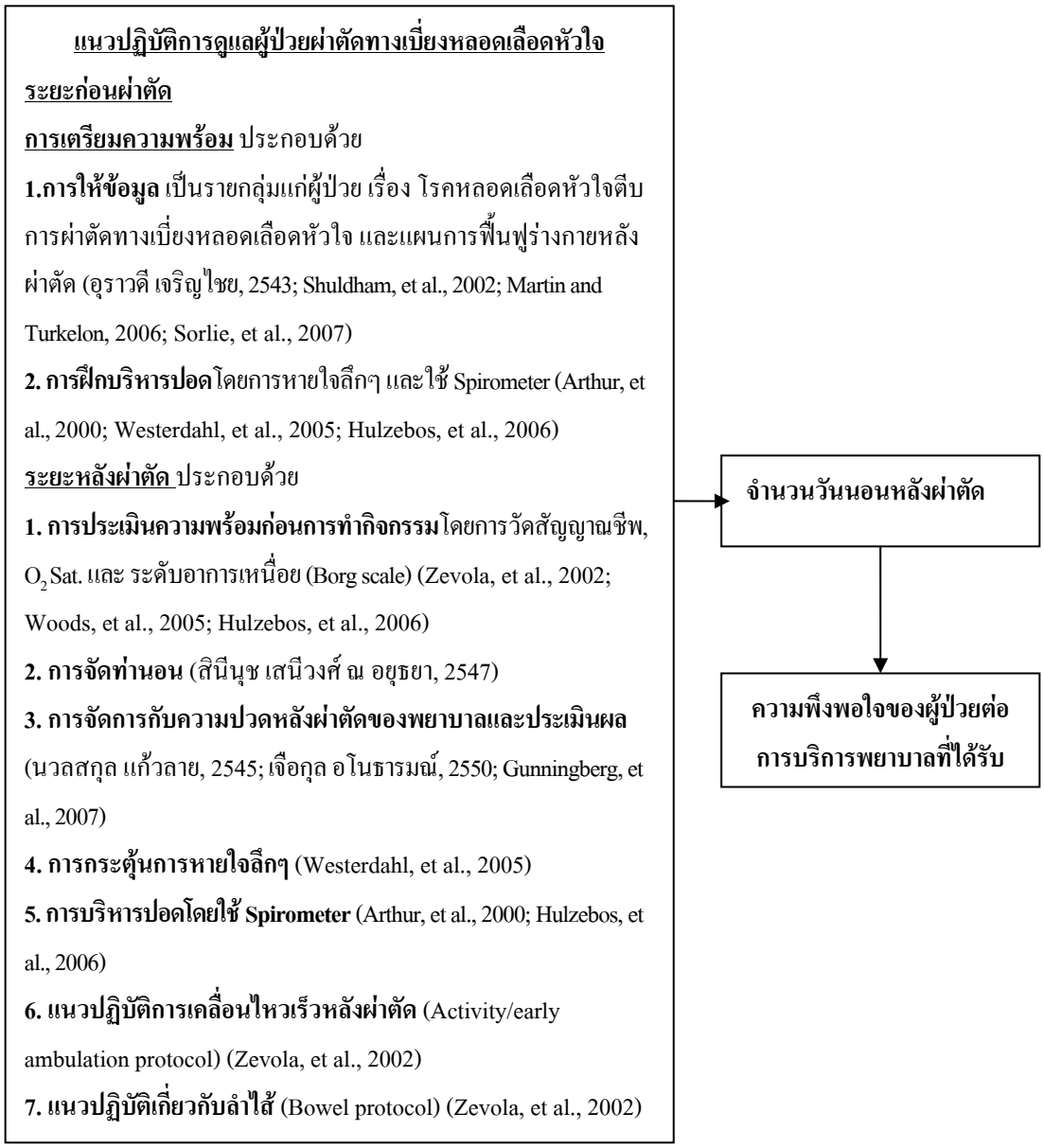
เพื่อศึกษาผลของการใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด และศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ

สมมติฐานการวิจัย

จำนวนวันนอนหลังผ่าตัดของผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจของกลุ่มใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ น้อยกว่ากลุ่มที่ใช้การดูแลแบบปกติของสถาบันโรคทรวงอก

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ พบว่าแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านการรักษาพยาบาลแบ่งเป็นปัจจัยเกี่ยวกับการผ่าตัด และปัจจัยเกี่ยวกับการพยาบาล และ 3) ปัจจัยด้านภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด (ลดา ไชยแก้ว, 2546; Jensen and Yang, 2007; Litmathe, et al., 2008) ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยเกี่ยวกับการผ่าตัดมาคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการพยาบาลมาจัดกระทำในการวิจัยครั้งนี้ โดยพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนและหลังผ่าตัด 1) ระยะก่อนผ่าตัดเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ป่วย ประกอบด้วย การให้ข้อมูลเป็นรายกลุ่มแก่ผู้ป่วย เรื่องโรคหลอดเลือดหัวใจตีบ การผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ และแผนการฟื้นฟูร่างกายหลังผ่าตัด (อาภรณ์ คำก้อน, 2545; อุราวดี เจริญไชย, 2543; Shuldham, et al.., 2002; Martin and Turkelson, 2006; Sorlie, et al., 2007) การฝึกบริหารปอดโดยการฝึกหายใจลึกๆ และฝึกใช้ Spirometer (Arthur, et al., 2000; Westerdahl, et al., 2005; Hulzebos, et al., 2006) 2) ระยะหลังผ่าตัดประกอบด้วย การประเมินความพร้อมและความสามารถของร่างกายก่อนการมีกิจกรรม (Zevola, et al., 2002; Woods, et al., 2005; Hulzebos, et al., 2006) การจัดท่านอน (สินีนุช เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, 2547; Zevola, et al., 2002) การจัดการกับความปวดหลังผ่าตัดของพยาบาลและการประเมินผล (นวลสกุล แก้วลาย, 2545; Gunningberg and Idvall, 2007) การหายใจลึกๆ (Westerdahl, et al., 2005) การบริหารปอดโดยใช้ Spirometer (Arthur, et al., 2000; Hulzebos, et al.,2006) การเคลื่อนไหวร่างกายหลังผ่าตัดได้เร็ว (Activity/early ambulation protocol) (Zevola, et al., 2002) และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับลำไส้ (Bowel protocol) (Zevola, et al., 2002) ดังกรอบแนวคิดของการวิจัยรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative study) แบบ Retrospective and Prospective Uncontrolled before and after Intervention กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติมีดังนี้ 1) อายุ 40-75 ปี ทั้งเพศหญิงและเพศชาย 2) ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจครั้งแรกแบบมีการเตรียมล่วงหน้าและรับไว้ในการดูแลวันที่ 1 หรือ 2 หลังผ่าตัด ที่หอผู้ป่วยศัลยกรรมหัวใจตึก 7 ชั้น 9 3) ไม่มีโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) หรือโรคไตวายเรื้อรัง (End stage renal disease) หรือภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตายใน 24 ชั่วโมงก่อนผ่าตัด 4) ประสิทธิภาพการบีบตัวของหัวใจ (Ejection fraction) ก่อนผ่าตัดมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40 5) ความสามารถในการทำกิจกรรมโดยวัดระดับความเหนื่อยตามเกณฑ์ของ New York Heart Association Functional อยู่ใน Class 1-3 6) ระดับความรู้สึกตัวดีก่อนผ่าตัดจากการถามตอบ 7) สามารถติดต่อสื่อสารด้วยวิธี พูด อ่าน ฟัง เขียน

ภาษาไทยได้ และ 8) ผู้ป่วยยินยอมและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณขนาดอิทธิพลที่เกิดขึ้นกับตัวแปรตาม (Effect size) จากงานวิจัยของพัชรี คงปลอด (2549) ในกลุ่มใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลแบบปกติของสถาบัน จำนวน 22 ราย และกลุ่มที่ใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ จำนวน 22 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ประกอบด้วย ภาพพลิกเรื่องโรคหลอดเลือดหัวใจตีบ ไตรโฟร์ (Spirometer) วีดีทัศน์จำนวน 2 ชุด เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวก่อนผ่าตัดและการบริหารปอด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน และ2) แบบบันทึกจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ศัลยแพทย์ทรวงอก อาจารย์พยาบาลและพยาบาลชำนาญการพิเศษทางด้านการพยาบาลหัวใจและทรวงอก ซึ่งได้เสนอแนะเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลของผู้ร่วมวิจัยควรมอบหมายให้เท่าๆ กัน

2. การทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try out) ผู้วิจัยนำแนวทางปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจใช้กับผู้ป่วยที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 3 ราย พบว่า การบันทึกสิ่งที่ปฏิบัติในกิจกรรมย่อย มีการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้องแต่การลงบันทึกข้อมูลยังไม่ครบถ้วน

3. การหาความเชื่อถือได้ของผู้ร่วมวิจัย (Interrater Reliability) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ร่วมวิจัยโดยเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วยศัลยกรรมหัวใจ มากกว่า 1 ปี จำนวน10 คน เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่ผู้วิจัยพัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์” และทดสอบความเชื่อถือได้ระหว่างผู้ร่วมวิจัยและผู้วิจัย (Interrater Reliability) โดยการสังเกต และติดตามนิเทศการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมย่อย และการบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมของผู้ร่วมวิจัยเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง

4. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบประเมินความพึงพอใจไปทดลองใช้กับผู้ป่วยที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 15 ราย และวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.96 และผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 22 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากโครงร่างงานวิจัยผ่านการตรวจสอบและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตามเอกสารรับรองการตรวจสอบจริยธรรมในการวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมวิจัยสถาบันโรคทรวงอก ผู้วิจัยได้อธิบายให้ผู้ป่วยทราบถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ ขั้นตอน ประโยชน์ของการวิจัยเพื่อฟื้นฟูร่างกายหลังผ่าตัด และป้องกันภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด ให้ผู้ป่วยพิจารณา และอธิบายว่าผู้ป่วยมีสิทธิ์ที่จะไม่เข้าร่วมในโครงการวิจัยได้ โดยไม่มีผลต่อการรักษาพยาบาลที่ได้รับ หรือเมื่อเข้าร่วมแล้วสามารถถอนตัวได้ เมื่อผู้ป่วยยินยอมเข้าร่วมโครงการจึงให้ลงนามเข้าร่วมการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด และอธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการ ขั้นตอนการเข้าร่วมวิจัยแก่ผู้ป่วยและครอบครัว และขอความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย

2. ผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติกิจกรรมตามแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยกิจกรรมแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนและหลังผ่าตัด 1) ระยะก่อนผ่าตัดเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ป่วย ประกอบด้วย การให้ข้อมูลเป็นรายกลุ่มกับผู้ป่วย การฝึกบริหารปอดโดยการหายใจลึกๆ และฝึกการใช้ Spirometer 2) ระยะหลังผ่าตัด ประกอบด้วย การประเมินความพร้อมและความสามารถของร่างกายก่อนการมีกิจกรรม การจัดท่านอน การจัดการกับความปวดหลังผ่าตัดของพยาบาลและประเมินผล การหายใจลึกๆ การบริหารปอดโดยใช้ Spirometer การเริ่มมีการเคลื่อนไหวร่างกายเร็วหลังผ่าตัด และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับลำไส้

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด และประเมินความพึงพอใจต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับในวันที่ผู้ป่วยจำหน่าย

4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลและประวัติการเจ็บป่วยใช้สถิติเชิงบรรยายโดยแสดงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ทดสอบความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ในด้านเพศ ภาวะโภชนาการ โรคร่วมที่เป็น ประวัติการสูบบุหรี่ จำนวนหลอดเลือดที่ตีบ ตำแหน่ง Left main artery occlusion ประสิทธิภาพการบีบตัวของหัวใจ การประเมินระดับความรุนแรงของอาการเหนื่อยวัดตามเกณฑ์ของ NYHA จำนวนวันนอนก่อนผ่าตัด ระยะเวลาที่ดมยาสลบ ระยะเวลาที่ใช้เครื่องปอดและหัวใจเทียม ระยะเวลาปิดกั้นเออออร์ตา จำนวนตำแหน่งที่ต่อหลอดเลือด ระยะเวลาที่คาท่อช่วยหายใจ และจำนวนวันนอนในหอผู้ป่วยหนัก (ICU) โดยใช้สถิติ Chi-Square ส่วนด้านอายุ ใช้สถิติ Independent t-test 3) เปรียบเทียบความแตกต่างของจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดระหว่าง 2 กลุ่มโดยใช้สถิติ Mann-Whitney U test และ4) ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ โดยแสดงความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย

ลักษณะกลุ่มตัวอย่างกลุ่มใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจแบบปกติของสถาบัน จำนวน 22 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 40-73 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 56 ปี (S.D. = 8.7) มีโรคร่วมซึ่งพบว่าเป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และภาวะไขมันในเลือด ส่วนประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด มีหลอดเลือดหัวใจตีบ 3 ตำแหน่ง อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ไม่ใช่ตำแหน่ง Left Main Occlusion จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพการบีบตัวของหัวใจอยู่ในระดับดี (EF > 60%) และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถในการทำกิจกรรมโดยวัดระดับความเหนื่อยวัดตามเกณฑ์ (NYHA) อยู่ในระดับ 2

กลุ่มใช้แนวปฏิบัติการดูแลที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ จำนวน 22 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีอายุระหว่าง 47-73 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 58 ปี (S.D. = 6.58) กลุ่มตัวอย่างทุกรายมีโรคร่วม ส่วนประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีหลอดเลือดหัวใจตีบ 3 ตำแหน่ง และพบว่าส่วนใหญ่เป็นที่ตำแหน่ง Left Main Occlusion แต่ก็ยังทำให้ประสิทธิภาพการบีบตัวของหัวใจอยู่ในระดับดี (EF > 60%) และความสามารถในการทำกิจกรรมโดยวัดระดับความเหนื่อยวัดตามเกณฑ์ (NYHA) อยู่ในระดับ 2 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของด้านปัจจัย

ส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการรักษาพยาบาล ระหว่างกลุ่มใช้แนวปฏิบัติการดูแลที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ และกลุ่มใช้แนวปฏิบัติการดูแลแบบปกติของสถาบันพบว่าไม่แตกต่างกัน

จำนวนวันนอนหลังผ่าตัด

กลุ่มใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจแบบปกติของสถาบัน มีจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดอยู่ระหว่าง 7-15 วัน จำนวนวันนอนเฉลี่ย 9.68 วัน (S.D. = 2.39) โดยส่วนใหญ่มากกว่า 7 วัน ส่วนกลุ่มใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ จำนวนวันนอนหลังผ่าตัดอยู่ระหว่าง 7-12 วัน จำนวนวันนอนเฉลี่ย 7.72 วัน (S.D. =1.35) โดยส่วนใหญ่มีจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด 7 วัน เมื่อทดสอบความแตกต่างของจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดระหว่าง 2 กลุ่ม พบว่า จำนวนวันนอนหลังผ่าตัดของกลุ่มใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ น้อยกว่ากลุ่มใช้แนวปฏิบัติแบบปกติของสถาบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p=.001) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนวันนอนหลังผ่าตัด และทดสอบทางสถิติของกลุ่มใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดัวใจแบบปกติของสถาบัน และกลุ่มที่ใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	รวม n=44	กลุ่มใช้แนวปฏิบัติแบบปกติของสถาบัน n=22		กลุ่มใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ n=22		สถิติ	p-value
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
จำนวนวันนอนหลังผ่าตัด (วัน)							
7	21	6	27.3	15	68.2		
>7	23	16	72.7	7	31.8		
พิสัย (วัน)	7-15	7-15		7-12			
$\bar{X} \pm SD$	8.70 ±2.16	9.68±2.39		7.72±1.35			
Mean Ranks		28.09		16.91			
Sum of Ranks		618.00		372.90		Z= -3.067	.001

ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ

กลุ่มใช้แนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับพบว่าอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยมีคะแนนความพึงพอใจโดยรวมต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับอยู่ระหว่าง 60-75 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 69.90 คะแนน (S.D. = 5.34) จากคะแนนเต็ม 75 คะแนน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ มีจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดน้อยกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลแบบปกติของสถาบัน อธิบายได้ว่าแนวปฏิบัติการพยาบาลมีผลทำให้จำนวนวันนอนหลังผ่าตัดลดน้อยลง ซึ่งแนวปฏิบัติการพยาบาล ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมเพื่อทำผ่าตัด การฝึกปฏิบัติบริหารปอด การให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ หลังผ่าตัด เช่น การหายใจแบบบริหารปอดและไออย่างมีประสิทธิภาพ การทำกิจกรรมเคลื่อนไหวเร็วหลังผ่าตัด ทำให้

ผู้ป่วยสามารถฟื้นฟูร่างกายได้เร็วจากการผ่าตัด และการกระตุ้นให้ผู้ป่วยปฏิบัติของพยาบาลที่ดูแลอย่างต่อเนื่องร่วมกับ การนิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ พบว่ากลุ่มที่ใช้แนวปฏิบัติที่สร้างขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ มีความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยความพึงพอใจของผู้ป่วยที่พบเป็นส่วนใหญ่ เช่น ฉันได้รับบริการจากพยาบาลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ พยาบาลให้ความช่วยเหลือทันทีที่ฉันต้องการ เป็นต้น จะได้คะแนนความพึงพอใจสูง เนื่องจากแนวปฏิบัติการดูแลที่พัฒนาขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ประกอบด้วยการเตรียมความพร้อมในการผ่าตัด ทั้งในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคหลอดเลือดหัวใจ ซึ่งผู้ป่วยบางรายยังไม่เข้าใจโรคที่ตนเองเป็นอยู่ เพราะโดยกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีเป็นจำนวน 9 คน และการมีอุปกรณ์ช่วยสอน เช่น ภาพพลิกช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจมากขึ้น พร้อมทั้งมีการฝึกการหายใจแบบบริหารปอดที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ความมั่นใจกับผู้ป่วยได้มากขึ้น ตลอดจนการพยาบาลอย่างมีขั้นตอน และใกล้ชิดกับผู้ป่วยประกอบด้วย การกระตุ้นการปฏิบัติกิจกรรมของพยาบาล การประเมินผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ป่วยรับรู้ถึงกระบวนการที่ครอบคลุมทั้ง การให้ความรู้ และการฝึกทักษะทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการนำแนวปฏิบัติไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเพื่อลดจำนวนวันนอนหลังผ่าตัดและเพิ่มความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการบริการพยาบาลที่ได้รับ

2. ด้านการวิจัย ควรนำแนวปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลในกลุ่มผู้ป่วยที่มีภาวะเสี่ยงมากก่อนผ่าตัด เช่น ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจร่วมกับผ่าตัดชนิดอื่นๆ ผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพการบีบตัวของหัวใจต่ำ (Ejection fraction < 40%) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ธำรง จิรจริยาเวช. ทวีศิลป์ ตันประยูร, สุทธิพร จิตรมิตรภาพ และพัฒน์พงศ์ นาทวีเจริญ บรรณาธิการ. *ตำราศัลยศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10).กรุงเทพฯ: ปรียาธร อินเตอร์พริ้น, 2550.

นวลสกุล แก้วลาย. “การวิเคราะห์เมตาเกี่ยวกับวิธีกาพยาบาลเพื่อจัดการกับความปวดหลังผ่าตัด” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

พรนภา เฮงเจริญสุวรรณ.“ปัจจัยที่สัมพันธ์กับจำนวนวันนอนโรงพยาบาลหลังผ่าตัดในผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.

สินีนุช เสนีวงศ์ ณ อยุธยา “ผลของการปฏิบัติการพยาบาลต่อผลลัพธ์ด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคหัวใจ: การวิเคราะห์อภิมาน” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข “อัตราผู้ป่วยและอัตราการตายด้วยโรคหัวใจ” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://bps.ops.moph.go.th/index.php?mod=bps&doc=5 12 มิถุนายน 2553

อุราวดี เจริญไชย และคณะ. “ผลของการให้ข้อมูลเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้สึกและคำแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติต่อความวิตกกังวล ความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานในผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนลิ้นหัวใจ”*วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.23*, (2543) : 2-4.

Arthur, H., Daniel, C., Mckelvie, R., hirsh, J. And Rush, B. “Effect of a Preoperative Intervention on Peoperative and Postoperative Outcomes in Low-Risk Patients Awaiting Elective Coronary Artery Bypass Graft” *Annals of Internal Medicine*. August (2000): vol.133 No.4: 253-262

Durham, D. and Gold J. “Late Complications of Cardiac Surgery**”** [Online] Available: http://www.cardiacsurgery.ctsnetbooks.org**,** 20 March 2009.

Gunningberg, L. and Idvall, E. “The quality of postoperative pain management from the perspectives of patients, nurses and patient records” *Journal of Nursing Management* 15 (2007) : 756-766.

Hulzebos, E., Helder, P., Favic, N., De Bie, R., Riviere, A. And Meeteren, N. “Preoperative Intensive Inspiratory Muscle Training to Prevent Postoperative Pulmonary Complication in High-Risk Patients Undergoing CABG Surgery” *JAMA* vol. 206 No.15 (October 2006): 1851-1857.

Larzar, H., et al. “Early Discharge after Coronary Artery Bypass Graft Surgery: Are Patients Really Going Home Earlier” *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery* 121 (2001) : 943-950

Litmathe, J., et al. “CABG-Procedures in Patients with Advance Age: Early Extubation and Fast Track Management as an Option?”*The Cardiology* 4 (1) (2008) : 7-10.

Westerdahl, E., Erickson, T., And Hedenstierna, G. “Deep-Breathing Exercises Reduce Atelectasis and Improve Pulmonary Funtion after Coronary Artery Bypass Graft” *Chest* 128 (2005) : 3482-3488

WHO *mortality rate database*. World Health Organization (2007) [Online] Available: http://www.who.int/whosis/whostat2007/en , 12 March 2009.

Zevola, D., Raffa, M., and Brown, K. “Using Clinical Pathways in Patients Undergoing Cardiac Valve Surgery” *Clitical Care Nurse* Vol22, No.1 (2002) : 31-50

ผลของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ ต่อการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

EFFECT OF NURSING CARE PROTOCOL ON VENTILATOR ASSOCIATED PNEUMONIA IN PATIENTS WITH MECHANICAL VENTILATOR

ร.ต.อ.หญิง สุชัญญ์ญา มูลจันที[1] ดร.อำภาพร นามวงศ์พรหม[2] ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative study) ชนิด Retrospective and prospective before and after intervention study มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลต่อการเกิดปอดอักเสบในผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 53 ราย ประกอบด้วยกลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 38 รายได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติเดิมของโรงพยาบาล และกลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 15 รายได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติการพยาบาลที่ผู้วิจัยพัฒนาและปรับปรุงจากแนวปฏิบัติเดิมโดยอ้างอิงจากหลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นระยะเวลา 5 เดือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลและแบบบันทึกข้อมูลการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ เปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจระหว่างกลุ่มก่อนและกลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติ โดยใช้สถิติ Fisher's Exact test

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มหลังซึ่งได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติการพยาบาลที่สร้างขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ไม่พบผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ในขณะที่กลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลพบผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ จำนวน 5 ราย แต่เมื่อทำการทดสอบโดยใช้สถิติพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ($p = .305$) ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลที่สร้างจากหลักฐานเชิงประจักษ์ในการดูแลผู้ป่วยที่ใส่ท่อช่วยหายใจ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติคือ ควรมีการให้ความรู้และจัดฝึกอบรมแก่บุคลากรพยาบาลผู้ใช้แนวปฏิบัติทุกคนและมีการนิเทศสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยคือ ควรมีการทำซ้ำและมีการเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อยืนยันประสิทธิผลของแนวปฏิบัติ

คำสำคัญ : แนวปฏิบัติการพยาบาล, หลักฐานเชิงประจักษ์, การเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

Abstract

The purpose of this study was to examine the effects of nursing care protocol on ventilator associated pneumonia (VAP) in patients with ventilator. A purposive sample of 53 patients with endotracheal tube was recruited for this study. The retrospective group consisted of 38 subjects and received a usual care. The prospective

[1] นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

group consisted of 15 subjects and received the evidence–based protocol developed by the researcher. Data were collected by using personal data sheet and VAP recording form. The rates of VAP between the retrospective group and the prospective group were compared by using Fisher's Exact test.

The results of this study showed that the rates of VAP of the prospective group were lower than that of the retrospective group with insignificant difference (p=.305). The findings suggested the benefit of using the evidence–based nursing protocol in caring of patients with ventilator. Methodological replication with increasing a number of subjects to confirm the effectiveness of the protocol was suggested.

KEY WORD : Evidence-based protocol, Ventilator associated pneumonia

1. บทนำ

ปอดอักเสบเป็นภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญและพบได้ในทุกระยะของการใส่ท่อช่วยหายใจ (Divatia and Bhowmick, 2005) ซึ่งส่งผลกระทบรุนแรงต่อทั้งผู้ป่วยและโรงพยาบาล โดยผลกระทบต่อผู้ป่วย ได้แก่ อัตราการตายสูงขึ้นเป็นร้อยละ 16 เมื่อเทียบกับการติดเชื้อในโรงพยาบาลชนิดอื่นๆ (Craven, 2000; Warren, et al., 2003) ผลกระทบต่อโรงพยาบาลมี 2 ประการ ได้แก่ (1) ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจเพิ่มขึ้นจาก 21260 เหรียญสหรัฐต่อคนเป็น 49308 เหรียญสหรัฐต่อคน (Craven, 2000; Warren, et al., 2003) (2) อัตราการครองเตียงนานขึ้นจาก 13 วันเป็น 38 วัน เมื่อเทียบกับผู้ป่วยที่ไม่มีปอดอักเสบ นอกจากนี้ปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจยังเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการวัดคุณภาพแต่ละโรงพยาบาล

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ โดย Augustyn (2007) ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง (Advanced practice nurse) ได้รวบรวมและสรุปปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ แบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ป่วย (Host related) ปัจจัยด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ (Device related) และปัจจัยด้านบุคลากร (Personnel related) ปัจจัยด้านผู้ป่วย ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 7 ปัจจัยย่อยได้แก่ (1) อายุ (2) โรคเดิมของผู้ป่วย เช่น โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (3) ท่านอนของผู้ป่วย (4) ค่าคะแนนของภาวะทางระบบประสาท (Glasgow coma score) (5) ยาที่ผู้ป่วยได้รับ เช่น ยาคลายกล้ามเนื้อ ยา Steroid ยาปฏิชีวนะ เป็นต้น (6) เม็ดเลือดขาวในเลือดและจำนวนอัลบูมิน และ (7) จำนวนครั้งของการใส่ท่อช่วยหายใจ (Kollef, 1993; Warren, et al., 2003; Rakshit, 2005**;** Bouza, et al., 2008; Alexiou, et al., 2009) สำหรับปัจจัยด้านอุปกรณ์เครื่องมือ (Device related) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยย่อย ได้แก่ (1) การใส่ท่อช่วยหายใจรวมถึงการควบคุม Endotracheal cuff การดูดเสมหะและการทำความสะอาดปากฟัน (2) การเปลี่ยน Ventilator circuit และ (3) การใส่สายให้อาหารทางจมูกหรือทางปาก (Joshi, et al., 1992; Rello, et al., 1996; Centers for Disease Control (CDC), 2003; Pawar, et al., 2003; Siempas, et al., 2008) ส่วนปัจจัยด้านบุคคลากรประกอบด้วย 3 ปัจจัยย่อย ได้แก่ (1) การล้างมือ (2) การเปลี่ยนถุงมือเมื่อสัมผัสผู้ป่วยรายอื่น และ (3) การสวมเครื่องป้องกันเมื่อสัมผัสผู้ป่วยที่มีภาวะเชื้อดื้อ (CDC, 2003) นอกจากนี้พบว่าหากมีการจัดกระทำกับปัจจัยดังกล่าวโดยอ้างอิงหลักฐานเชิงประจักษ์จะสามารถลดการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจได้ (Landford, et al., 2007; Alexiou, et al., 2009; Bouza, et al., 2008; Yao, et al., 2008)

จากการสำรวจของโรงพยาบาลตำรวจ พ.ศ. 2550 พบอัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจเท่ากับ 13.42 ครั้งต่อ 1000 วันที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ ในขณะที่เกณฑ์กำหนดให้ไม่เกิน 10 ครั้งต่อ 1000 วันที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ ทั้งยังพบว่าแนวปฏิบัติการพยาบาลที่ใช้อยู่เดิมขาดความครอบคลุมและความชัดเจน ในด้านความครอบคลุมพบว่ามีแนวปฏิบัติในการใส่ท่อช่วยหายใจและการดูแลผู้ป่วยในระยะคาท่อช่วยหายใจ แต่ยังขาดแนวปฏิบัติในระยะหลังถอดท่อช่วย

หายใจ ด้านความชัดเจนพบว่าโรงพยาบาลไม่มีการใช้แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจโดยตรง แต่ได้รวมวิธีป้องกันปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจไว้ในมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยเพื่อป้องกันการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจส่วนล่าง (Nosocomial pneumonia) ทำให้การปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วยในปัจจุบันไม่ชัดเจน ส่งผลให้พยาบาลระดับปฏิบัติการมีความเข้าใจไม่ตรงกันและมีการปฏิบัติการพยาบาลแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้แนวปฏิบัติที่ใช้อยู่ได้พัฒนาขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 แต่ในปัจจุบันความรู้และการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เพิ่มมากขึ้นผู้วิจัยจึงพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อนำไปใช้ในหอผู้ป่วยและติดตามอัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้แนวปฏิบัติการพยาบาลที่สร้างจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามหลักการวิจัย

แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์สามารถลดจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

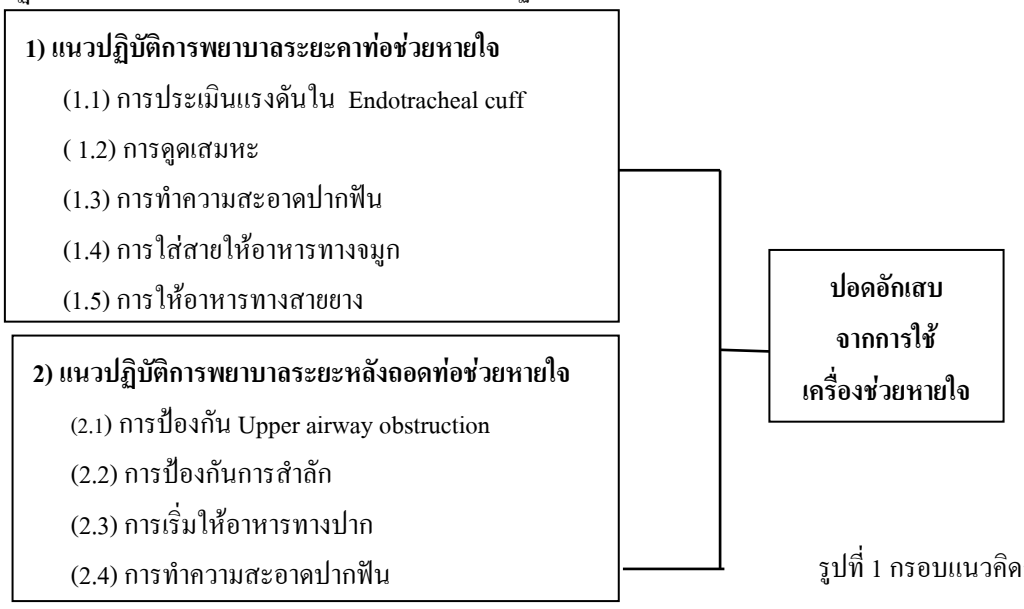
เพื่อเปรียบเทียบการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ก่อนและหลังใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

การเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจในกลุ่มหลังที่ใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์มีจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจต่ำกว่ากลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติ

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะจัดกระทำกับปัจจัยด้านอุปกรณ์เครื่องมือ ได้แก่ แรงดันใน Endotracheal cuff การดูดเสมหะ การทำความสะอาดปากฟัน และการให้อาหารทางสายยาง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีหลักฐานเชิงประจักษ์บ่งบอกว่าสามารถลดการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจได้ โดยการเพิ่มเติมแนวปฏิบัติดังกล่าวในการปฏิบัติการพยาบาลที่มีอยู่เดิม และเพิ่มเติมในส่วนของแนวปฏิบัติการพยาบาลหลังถอดท่อช่วยหายใจ เป็นแนวปฏิบัติการพยาบาลที่สร้างขึ้นใหม่โดยอ้างอิงจากหลักฐานเชิงประจักษ์

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามเชิงปฏิบัติการ

แนวปฏิบัติการพยาบาลระยะคาท่อช่วยหายใจ หมายถึง แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจากแนวปฏิบัติการพยาบาลที่มีอยู่เดิมโดยอ้างอิงจากหลักฐานเชิงประจักษ์

แนวปฏิบัติการพยาบาลระยะหลังถอดท่อช่วยหายใจ หมายถึง แนวปฏิบัติการพยาบาลที่สร้างขึ้นใหม่จากหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อใช้ในการดูแลผู้ป่วยหลังถอดท่อช่วยหายใจภายใน 48 ชั่วโมง

ปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ หมายถึง ปอดอักเสบที่เกิดหลัง 48 ชั่วโมงของการใส่ท่อช่วยหายใจร่วมกับการใช้เครื่องช่วยหายใจถึง 48 ชั่วโมงหลังถอดท่อช่วยหายใจ นับจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบตามเกณฑ์ประเมินการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจของหน่วยควบคุมการติดเชื้อโรงพยาบาลตำรวจ

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative study retrospective and prospective study before and after intervention)

กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติ (1) อายุ 15 ปีขึ้นไป (2) ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีปอดอักเสบก่อนการใส่ท่อและเครื่องช่วยหายใจ (3) ได้รับการใส่ท่อช่วยหายใจทางปากและใช้เครื่องช่วยหายใจเป็นครั้งแรกในการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล (4) ผู้ป่วยหลังถอดท่อช่วยหายใจมากกว่า 48 ชั่วโมงที่มีการใส่ท่อช่วยหายใจซ้ำ โดยไม่มีการวินิจฉัยปอดอักเสบก่อนการใส่ท่อช่วยหายใจ (5) ยินดีและยินยอมให้การร่วมมือในการทำวิจัย ในกรณีผู้ป่วยไม่รู้สึกตัวได้รับความยินยอมจากผู้มีสิทธิโดยชอบธรรมในการตัดสินใจแทนผู้ป่วย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ระยะเวลาในการกำหนด เนื่องจากยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมต่อการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจในผู้ป่วยที่มีลักษณะเดียวกันนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติวัดจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ โดยการศึกษาเวชระเบียนย้อนหลังระหว่างเดือนมกราคม- เดือนกันยายน พ.ศ. 2552 จำนวน 38 ราย และกลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติทำการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552- เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 จำนวน 15 ราย วัดจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจตามเกณฑ์ประเมินการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจของหน่วยควบคุมการติดเชื้อ โรงพยาบาลตำรวจ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

วิทยานิพนธ์จะผ่านการพิจารณา ทางด้านจริยธรรม ดังนี้

1. ผ่านการตรวจสอบและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตามเอกสารรับรองการตรวจสอบจริยธรรมในการวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

2. ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมและได้รับการอนุญาตให้ทำวิจัยในโรงพยาบาลตำรวจ

3. อธิบายให้ผู้ป่วยทราบถึงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการวิจัยวิธีการ ขั้นตอนการทำวิจัยให้ผู้ป่วยพิจารณา กรณีผู้ป่วยไม่รู้สึกตัวต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ป่วยในการเข้าร่วมวิจัย เมื่อผู้ป่วยหรือผู้แทนโดยชอบธรรมยินยอมเข้าร่วมโครงการ จึงให้ลงนามเข้าร่วมการวิจัยและอธิบายว่าผู้ป่วยมีสิทธิ์ที่จะไม่เข้าร่วมวิจัยและมีสิทธิ์บอกยกเลิกการทำวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบต่อการดูแลรักษาที่ได้รับ

แผนการทดลอง

ผู้ป่วยแต่ละรายที่ได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์เข้าเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้รับการดูแลขณะใช้เครื่องช่วยหายใจโดยใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลระยะคาท่อช่วยหายใจ (T) และได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติการ

พยาบาลระยะหลังการถอดท่อช่วยหายใจ (T_1) โดยประเมินภาวะปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจภายหลังใช้เครื่องช่วยหายใจ 48 ชั่วโมงจนกระทั่งหลังถอดท่อช่วยหายใจครบ 48 ชั่วโมง (O)

เครื่องมือและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

1.1 แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่พัฒนาจากแนวปฏิบัติเดิมประกอบด้วย 2 ระยะคือ (1) ระยะคาท่อช่วยหายใจ และ (2) ระยะหลังถอดท่อช่วยหายใจ

1.2 คู่มือปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจเพื่อเป็นคู่มือสำหรับทีมพยาบาลในระหว่างการใช้แนวปฏิบัติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ชุดได้แก่

2.1 แบบบันทึกข้อมูลการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ

2.2 แบบประเมินการเกิดภาวะปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจใช้แบบบันทึกข้อมูล Targeted surveillance ของโรงพยาบาลตำรวจ

การตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงในเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านคือ อายุรแพทย์โรคปอด 1 ท่าน พยาบาลหน่วยควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ โรงพยาบาลตำรวจ 1 ท่าน และ พยาบาลปฏิบัติการขั้นสูง (Advanced practice nurse: APN) 1 ท่าน

การทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try out)

ผู้วิจัยทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try out) นำแนวทางการปฏิบัติเพื่อป้องกันภาวะปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ใช้กับผู้ช่วยวิจัยและแบบบันทึกปัจจัยด้านผู้ป่วยทดลองใช้กับผู้ป่วยที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 ราย

เตรียมผู้ช่วยวิจัยและหาความเชื่อถือได้ของผู้ช่วยวิจัย (Interrater reliability)

เนื่องจากแนวปฏิบัติการพยาบาลครั้งนี้ทดลองใช้ในหอผู้ป่วยสามัญอายุรกรรม 2 แห่ง ประกอบด้วยพยาบาล 51 คนและผู้ช่วยพยาบาล 6 คนเป็นผู้ช่วยวิจัย โดยแบ่งผู้ช่วยวิจัยเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 มีสมาชิกทั้งหมด 26 คน ทำการประชุมเชิงปฏิบัติการวันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 และ กลุ่มที่ 2 มีสมาชิกทั้งหมด 30 คนทำการประชุมเชิงปฏิบัติการวันที่ 9 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552

1. ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและชี้แจงคู่มือแนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาขึ้น เกี่ยวกับรายละเอียดและสาธิตการปฏิบัติการพยาบาลแต่ละกิจกรรม

2. ภายหลังการสาธิตผู้ช่วยวิจัยแต่ละกลุ่มเลือกตัวแทนจำนวน 5 คนสาธิตกลับการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล คนละ 1 กิจกรรมไม่ซ้ำกัน

3. ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกการปฏิบัติการพยาบาล แต่ละกิจกรรมของผู้ช่วยวิจัยที่เป็นตัวแทนกลุ่มพบว่าผู้ที่เป็นตัวแทนกลุ่มมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติการพยาบาลแต่ละกิจกรรมได้ถูกต้อง

4. ภายหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลของผู้ช่วยวิจัยแต่ละคนทั้ง 5 กิจกรรมใช้เวลา 2 สัปดาห์ในกลุ่มที่ 1 และ 3 สัปดาห์ในกลุ่มที่ 2 จนครบ 56 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล (Retrospective Group)

ทำหนังสือขออนุญาตดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลในโรงพยาบาลตำรวจ ภายหลังได้รับอนุญาตให้ทำวิจัย ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลกับหัวหน้าฝ่ายสถิติและเวชระเบียนเพื่อเก็บข้อมูลในแฟ้มประวัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลการรักษาที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาย้อนหลัง จำนวน 38 รายระหว่างเดือนมกราคม – กันยายน พ.ศ. 2552

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล (Prospective Group)

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วยกิจกรรมการดำเนินงาน ดังนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลในโรงพยาบาลตำรวจ

2. ติดต่อประสานงานกับหัวหน้าหอผู้ป่วยอายุรกรรม เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และวิธีดำเนินการวิจัย

3.การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่หน่วยงานเรื่อง “แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ” ให้กับผู้ช่วยวิจัย

4. แจ้งพยาบาลหน่วยควบคุมและป้องกันการติดเชื้อซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยเกี่ยวกับการขอผลการประเมินภาวะปอดอักเสบจาการใช้เครื่องช่วยหายใจในผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วยกิจกรรมการดำเนินงาน ดังนี้

คัดเลือกผู้ป่วยที่เป็นไปตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. อธิบายให้ผู้ป่วยหรือผู้แทนโดยชอบธรรมทราบถึงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการวิจัย วิธีการขั้นตอนการทำวิจัยให้ผู้ป่วยหรือผู้แทนโดยชอบธรรมพิจารณา

2. ภายหลังได้รับการยินยอมจากผู้ป่วยหรือผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้วิจัยทำการติดป้ายแสดงการเข้าร่วมในการทดลองที่เตียงของผู้ป่วย

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและประเมินปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปอดอักเสบของผู้ป่วยทุกวันจนสิ้นสุดการทดลอง

4. ผู้วิจัยรวบรวมผลการวินิจฉัยการเกิดปอดอักเสบของกลุ่มตัวอย่าง จากพยาบาลหน่วยควบคุมและป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการบรรยายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ทดสอบความเท่าเทียมกันของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล ด้านอายุ เม็ดเลือดขาวในเลือดใช้สถิติ Mann-Whitney U-test จำนวนอัลบูมิน ใช้สถิติ Independent t-test ด้านโรคร่วมและยาที่ผู้ป่วยได้รับใช้สถิติ Fisher Exact test และเปรียบเทียบ จำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจระหว่างกลุ่มก่อนและกลุ่มหลัง การใช้แนวปฏิบัติ ใช้สถิติ Fisher’s Exact test

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 38 รายส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 15 รายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่มีโรคร่วม อายุเฉลี่ย 70.39 ปีและ 69.20 ปี ในกลุ่มก่อนและกลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลตามลำดับ ภายหลังใส่ท่อช่วยหายใจกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่ได้รับการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ และได้รับยาคลายกล้ามเนื้อ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มก่อนและกลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลด้านอายุ โรคร่วม การได้รับยาปฏิชีวนะ การได้รับยาคลายกล้ามเนื้อ ค่าเฉลี่ยเม็ดเลือดขาวและค่าเฉลี่ยจำนวนอัลบูมินพบว่าไม่แตกต่างกัน

4. ตอบคำถามและสมมติฐานการวิจัย

"แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์สามารถลดจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจได้หรือไม่ อย่างไร" เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างการเกิดปอดอักเสบระหว่างกลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล และกลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลด้วยสถิติ Fisher Exact Test พบผู้ป่วยเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจในกลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลจำนวน 5 ราย และไม่พบผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบในกลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่าไม่แตกต่างกัน (p.305) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ระหว่างกลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล และกลุ่มที่ใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล

	จำนวนผู้ผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้			**สถิติ**	**p - value**
	เกิด	**ไม่เกิด**	**รวม**		
กลุ่มก่อนการใช้แนวปฏิบัติ	5 (13.2)	33 (86.8)	38		
กลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติ	0 (0.0)	15 (100)	15		
รวม	5	48	53	Fisher Exact test = .911	**. 305**

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาไม่พบผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจในผู้ป่วยกลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติ แต่เมื่อทดสอบทางสถิติไม่พบความแตกต่าง อาจเนื่องมาจาก

1. จากการศึกษาไม่พบผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจในผู้ป่วยกลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติบ่งบอกถึงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางทางคลินิก (Clinical significant) เนื่องจากปัจจัย 3 ด้านได้แก่ (1) ปัจจัยด้านมาตรฐานการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (2) ด้านปัจจัยเสี่ยงจากตัวผู้ป่วย และ (3) ปัจจัยด้านบุคลากร ดังนี้

1.1 มาตรฐานการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์มีการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับ ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ อุปกรณ์ที่ใช้ วันหมดอายุ รวมถึงการพยาบาลในการป้องกันปอดอักเสบอย่างชัดเจน ทั้งในระยะคาท่อช่วยหายใจและระยะหลังถอดท่อช่วยหายใจ ทำให้พยาบาลระดับปฏิบัติการให้การพยาบาลได้อย่างถูก ต้องและมีความมั่นใจในการทำกิจกรรมการพยาบาลนั้นๆ ดังนี้

1.1.1 ระยะคาท่อช่วยหายใจ กิจกรรมที่คาดว่าทำให้ลดจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ ได้แก่ การควบคุมความดัน Endotracheal cuff และแนวทางการให้อาหารทางสายยางที่ชัดเจน จากการสำรวจผู้ป่วย 5 รายที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจพบว่า เกิดจากการติดเชื้อ Acinetobacter baumannii ซึ่งลักษณะทั่วไปของเชื้อมักอยู่ในที่ที่มีความชื้น หรือเป็นน้ำ เช่น ในเสมหะ สารคัดหลั่งจากแผล หรือปัสสาวะ และพบได้ทั่วไปในอุปกรณ์เครื่องมือภายในโรงพยาบาล หรือในตัวผู้ป่วยเอง (Cunha, http://emedicine.com, 19 ส.ค. 53: http://www.merk.com, 19 สิงหาคม พ.ศ. 2553) ซึ่งแนวปฏิบัติการพยาบาลเดิมไม่มีการระบุระยะความถี่ในการตรวจ สอบและการประเมินความดัน Endotracheal cuff ที่ชัดเจน ทำให้ผู้ป่วยได้รับการตรวจสอบ Endotracheal cuff 1 ครั้งใน 24 ชั่วโมง ในขณะที่แนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจากหลักฐานเชิงประจักษ์มีการตรวจสอบความดัน Endotracheal cuff ทุก 8 ชั่วโมง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้มีการรั่วซึมของ Endotracheal cuff และเกิดการสำลักเสมหะลงสู่ปอดส่งผลให้เกิดปอดอักเสบได้ในที่สุด ในส่วนของแนวปฏิบัติการพยาบาลในการให้อาหารทางสายยางในกลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติ จะใช้สายต่อถุงอาหารรวมกันและเปลี่ยนสายใหม่เมื่อครบ 7 วัน และในกลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลใช้สายต่อถุงอาหารเป็นรายบุคคลและทำการเปลี่ยนสายต่อถุงอาหารทุก 24 ชั่วโมง ทำให้ลดการแพร่กระจายเชื้อ Acinetobacter baumannii จึงคาดว่าเป็นสาเหตุให้ไม่พบผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบในกลุ่มหลังใช้แนวปฏิบัติ

1.1.2 แนวปฏิบัติการพยาบาลหลังถอดท่อช่วยหายใจ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การป้องกันการอุดกั้นทางเดินหายใจส่วนต้น (2) การป้องกันการสำลักโดยงดน้ำงดอาหารก่อนถอดท่อช่วยหายใจตามความเห็นแพทย์ (3) การเริ่มให้อาหารทางปาก และ (4) การทำความสะอาดปากฟัน

เนื่องจากแนวปฏิบัติการพยาบาลหลังการถอดท่อช่วยหายใจเป็นแนวปฏิบัติการพยาบาลที่จัดทำเพิ่มขึ้นใหม่ แสดงถึงผู้ป่วยจะได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นระบบและมีรูปแบบชัดเจนมากขึ้น เป็นการลดและป้องกันปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปอดอักเสบ กิจกรรมการพยาบาลที่คาดว่าช่วยลดการเกิดปอดอักเสบอาจเป็นไปได้ทั้ง 4 กิจกรรม ดังนี้ (1) การป้องกันการอุดกั้นทางเดินหายใจส่วนต้นมีรายละเอียดเกี่ยวกับ การประเมินการหายใจ อาการของภาวะทางเดินหายใจตีบแคบ และ การพยาบาล ทำให้พยาบาลสามารถประเมินอาการของผู้ป่วยได้ในระยะแรกและสามารถรายงานแพทย์เจ้าของไข้เพื่อให้การรักษา ก่อนที่ผู้ป่วยจะมีอาการรุนแรงและต้องใส่ท่อช่วยหายใจซ้ำเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปอดอักเสบ (2) การป้องกันการสำลักโดยงดน้ำงดอาหารก่อนถอดท่อช่วยหายใจตามความเห็นแพทย์และการเริ่มให้อาหารทางปาก มีส่วนสำคัญในการป้องกันและลดการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจ โดยการงดน้ำงดอาหารก่อนการถอดท่อช่วยหายใจทำให้ลดภาวะเสี่ยงต่อการสำลักอาหารขณะถอดท่อช่วยหายใจ และการประเมินการเริ่มให้อาหารทางปากเป็นกิจกรรมการพยาบาลที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือของพยาบาล เพื่อประเมินความพร้อมของผู้ป่วยในการเริ่มรับประทานอาหารแต่ประเภท ทั้งยังช่วยป้องกันผู้ป่วยสำลักอาหารจากความไม่พร้อมของการกลืน และทำให้การเขียนบันทึกทางการพยาบาลเป็นลำดับชัดเจน และ (3) กิจกรรมการดูแลความสะอาดปากฟันทำให้ลดการก่อตัวของเชื้อแบคทีเรียในช่องปากที่อาจทำให้เกิดปอดอักเสบได้

จากที่กล่าวมามีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Hillis และคณะ (2004) ได้ทำการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อลดอัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจโดยการปรับปรุงแนวปฏิบัติการพยาบาลได้แก่ (1) แปรงฟันทุก 12 ชั่วโมง (2) เช็ดปากทุก 2 ชั่วโมง (3) ดูดเสมหะทุก 6-8 ชั่วโมง (4) ประเมิน Endotracheal cuff (5) จัดให้นอนศีรษะสูง 30 องศาตลอดเวลา ผลการศึกษาพบว่าอัตราการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจลดลงจาก 6.9 เป็น 1.9 ต่อ 1000 วันที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ

1.2 ปัจจัยด้านลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่คาดว่าทำให้ลดจำนวนผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบแบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่ (1) ลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยภายในและปัจจัยด้านการรักษาเหมือนกัน และ (2) ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยภายในต่างกัน ดังนี้

1.2.1 ลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยภายในและปัจจัยด้านการรักษาเหมือนกันในทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย (1) อายุมากกว่า 60 ปี (2) มีโรคร่วม และ (3) เม็ดเลือดขาวในเลือดสูงกว่าเกณฑ์ปกติ ดังนี้ อายุมากกว่า 60 ปีร้อยละ 81.6 และ 60 มีโรคร่วมร้อยละ 86.8 และ 73.3 เม็ดเลือดขาวในเลือดสูงกว่าเกณฑ์ปกติร้อยละ 57.9 และ 60 ในกลุ่มก่อนและหลังการใช้แนวปฏิบัติตามลำดับ ปัจจัยด้านการรักษาได้แก่ การได้รับยาปฏิชีวนะ คิดเป็นร้อยละ 97.4 และ 86.7 ในกลุ่มก่อนและหลังการใช้แนวปฏิบัติตามลำดับ ในสภาวะปกติร่างกายมีกลไกการป้องกันและดักจับเชื้อโรคได้ด้วยตนเองแต่ในบางสภาวะเช่น สูงอายุ มีโรคร่วม เช่น เบาหวาน โรคไต รวมถึงผู้ป่วยที่มีภาวะทุพโภชนาการเป็นสาเหตุของกลไกการป้องกันและดักจับเชื้อโรคทำงานลดลง (www.antibiotic.blog.com, 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2553) โดยเฉพาะเมื่อผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และได้รับการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะซึ่งมีผลดีคือ มีการทำลายเชื้อแบคทีเรียที่ก่อเกิดโรคแต่ในขณะเดียวกันยาปฏิชีวนะยังทำลายแบคทีเรียชนิดดีตัวอื่นๆ ที่ทำหน้าที่ดักจับจุลินทรีย์ที่ก่อโรคชนิดเช่นกันส่งผลให้สมดุลของจุลินทรีย์ในร่างกายเสียไปทำให้เสี่ยงต่อการเกิดการติดเชื้อแทรกซ้อนอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น (htt:// immunedisorders.homestead. com/antibiotic.html, 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2553) นอกจากนี้ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีผู้ป่วยที่มีเม็ดเลือดขาวในเลือดสูงกว่าเกณฑ์ปกติเท่ากับร้อยละ 57.9 และ 60 ในกลุ่มก่อนและกลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลตามลำดับ แสดงถึงมีการติดเชื้อบริเวณอื่นที่ไม่ใช่ปอดนำมาก่อน ดังนั้นร่างกายจึงมีความอ่อนแออยู่เดิมทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อฉวยโอกาส ได้แก่ Acinetobacter baumannii เพิ่มขึ้นได้ง่าย ซึ่งเชื้อชนิดนี้แม้จะที่มีความรุนแรงต่ำ แต่เมื่ออยู่ในร่างกายของมนุษย์ที่ไม่แข็งแรงจะทำให้เกิดการติดเชื้อที่ระบบทางเดินหายใจส่วนล่างที่รุนแรง (อะเคื้อ อุณหเลขกะ, 2548) แต่จากการศึกษาพบว่าไม่เกิดปอดอักเสบในกลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติแสดงให้เห็นว่าเมื่อนำแนวปฏิบัติการพยาบาลมาใช้อย่างอย่างจริงจัง ในกลุ่มผู้ป่วยที่มีร่างกายไม่อ่อนแอก็จะสามารถลดการเกิดปอดอักเสบได้

1.2.2 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยภายในต่างกัน ได้แก่ ในกลุ่มก่อนใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลมีจำนวนอัลบูมินในร่างกายอยู่ในเกณฑ์ปกติ ($\geq$3.5) เพียงร้อยละ 21.1 ในขณะที่กลุ่มหลังการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลมีจำนวนอัลบูมินอยู่ในเกณฑ์ปกติถึงร้อยละ 60 เนื่องจากจำนวนอัลบูมินในเลือดลดลงเป็นตัวบ่งชี้ระดับความรุนแรงของความเจ็บป่วยมากกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านโภชนาการ ดังนั้นผู้ป่วยที่มีจำนวนอัลบูมินต่ำ มีความสัมพันธ์กับผลทางลบ (Poor outcomes) และสัมพันธ์กับการเพิ่มความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและอัตราการตาย (สุนิสา ฉัตรมงคลชาติและคณะ, 2550) จากทฤษฎีดังกล่าวคาดว่าเป็นสาเหตุทำให้ไม่พบผู้ป่วยที่เกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจในกลุ่มก่อนหลังใช้แนวปฏิบัติการพยาบาล ในขณะที่กลุ่มก่อนการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลพบปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจจำนวน 5 ราย

1.3 ด้านบุคลากร เนื่องจากการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในปี พ.ศ. 2550 เท่ากับ 13.42 ครั้งต่อ 1000 วันที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ ทำให้หน่วยงานทั้งหอผู้ป่วยและหน่วยติดเชื้อโรงพยาบาลตำรวจมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญในการป้องกันและลดการเกิดปอดอักเสบมากขึ้นโดยการ รณรงค์การล้างมือ และจัดให้มีการสุ่มตรวจการล้างของเจ้าหน้าที่ทุกคน การจัดอบรมการป้องกันการติดเชื้อ การควบคุมการใช้ยาปฏิชีวนะที่เกินความจำเป็นเพื่อป้องกันภาวะเชื้อดื้อยา ในส่วนของระบบการดูแลผู้ป่วยในหอผู้ป่วยมีการปรับเปลี่ยนการดูแลจากแบบแบ่งหน้าที่เป็นรูปแบบของพยาบาลเจ้าของไข้ ทำให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดมากขึ้นโดยเฉพาะในผู้ป่วยที่ใส่ท่อช่วยหายใจ พยาบาลเจ้าของไข้เป็นผู้ให้การพยาบาลและควบคุมให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาจาก

หลักฐานเชิงประจักษ์ในเวรเช้าวันราชการ ในช่วงเวรบ่าย เวรดึก และเวรเช้าวันหยุด พยาบาลที่เป็นหัวหน้าทีมจะเป็นผู้ตรวจสอบและควบคุม

ทั้ง 3 กรณีมีความสอดคล้องกับ Augustyn (2007) ซึ่งเป็นผู้รวบรวมและสรุปปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปอดอักเสบจากการใช้เครื่องช่วยหายใจแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ป่วย (Host related) ปัจจัยด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ (Device related) และ ปัจจัยด้านบุคลากร (Personnel related) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 7 ปัจจัย ที่มีผลต่อความเสี่ยงต่อการเกิดปอดอักเสบได้แก่ (1) อายุมากกว่าหรือเท่ากับ 60 ปี (Kollef, 1993) (2)โรคเดิมของผู้ป่วย เช่น โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (3) ท่านอนของผู้ป่วย (4) ค่าคะแนนของภาวะทางระบบประสาท (Glasgow coma score) (5) ยาที่ผู้ป่วยได้รับ ได้แก่ ยาคลายกล้ามเนื้อ ยา Steroid ยาปฏิชีวนะ เป็นต้น (6) เม็ดเลือดขาวในเลือดและจำนวนอัลบูมิน และ (7) จำนวนครั้งของการใส่ท่อช่วยหายใจ

2. การทดสอบทางสถิติ (Statistic significant) ไม่พบความแตกต่างเนื่องจาก

2.1 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลมีจำกัด

2.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่ามีขนาดเล็กร่วมกับการใช้สถิติ Chi - square test ในการทดสอบซึ่งไม่มีความไว (Sensitive) ในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็กทำให้ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติ แต่มีประโยชน์ในทางคลินิก หากมีการนำไปใช้ในโอกาสต่อไปมีข้อควรพิจารณาดังนี้

1. ก่อนการใช้แนวปฏิบัติควรทำการปฐมนิเทศและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่พยาบาลระดับปฏิบัติการทุกคนและมีการทบทวนความรู้เป็นระยะ
2. มีการนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้ที่นำแนวปฏิบัติไปใช้ควรปฏิบัติหน้าที่พื้นที่ ที่มีการนำแนวปฏิบัติไปใช้เพื่อให้สามารถประเมินและนิเทศการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง
4. ในการอบรมผู้ช่วยวิจัย ควรให้ผู้ช่วยวิจัยทุกคนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลอย่างครบถ้วนทุกคนก่อนการทดลองเครื่องมือเพื่อเพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและเพิ่มความเชื่อถือได้ของผู้ช่วยวิจัย
5. ผู้ทำการวิจัยควรปฏิบัติงานในหน่วยงานที่นำแนวปฏิบัติไปทดลองใช้เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขในแต่ละสถานการณ์อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะนำในการทำวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการทำวิจัยซ้ำในกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้ ผู้ป่วยที่มีปอดอักเสบมาก่อน ผู้ป่วยที่มีภาวะเสี่ยง เช่น มีโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังอยู่เดิมและผู้ป่วยที่ใส่ท่อช่วยหายใจซ้ำทุกกรณีเพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมและน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น
2. ควรเพิ่มพื้นที่ในการเก็บข้อมูล เช่น ในหอผู้ป่วยวิกฤตหัวใจที่ใส่ท่อช่วยหายใจแต่ไม่มีปอดอักเสบมาก่อนเพื่อให้การทดสอบทางสถิติน่าเชื่อถือมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สุนิสา ฉัตรมงคลชาติ, ธันต์ชนก วนสุวรรณกุลและประณีต ส่งวัฒนา. บรรณาธิการ. *Respiratory Care การพัฒนาคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจเป็นเวลานาน*. สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์, 2550.

อะเคื้อ อุณหะเลขกะ. *การเฝ้าระวังและการสอบสวนทางระบาดของการติดเชื้อในโรงพยาบาล*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, 2548.

"เหตุใดจึงเกิดโรคติดเชื้อและยาปฏิชีวนะรักษาโรคดังกล่าวได้อย่างไร." [On line] เข้าถึงได้จาก : www.antibiotic.blog.com, 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2553.

"Acinetobacter Infection." [On line] เข้าถึงได้จาก : http://www.merk.com, 19 สิงหาคม พ.ศ. 2553.

Alexiou, V. G., Dimopoulos George., Falagas M. E. and Leodiakonou Vrettos. " Impact of patient position on the incident of ventilator-associated pneumonia: A meta-analysis of randomized control trials." *Journal of Critical* Care. (2009)

"Antibiotic Overuse & The Immune System." [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://immunedisorders.homestead.com /antibiotics.html, 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2553.

Augustyn, Beth. " Ventilator –Associated Pneumonia Risk Factor and Prevention." *Critical Care Nurse*. 27 (August 2007) : 32-40.

Bouza, E., Pérez, MJ., Muñoz, P., Rincón, C., Barrio, JM. and Hortal, J. "Continuous Aspirate of Subglottic Secretions in the Prevention of ventilator-associated pneumonia in the postoperative period of major heart surgery." *Chest.* 5 (November 2008) : 938-46.

Centers of Disease Control (CDC). "Guidelines for Preventing Health Care Associated Pneumonia." *MMWR Recommendations and Report*. 53 (March 2004) : 1-36.

Craven, D. E. " Epidemiology of Ventilator Associated Pneumonia". *Chest*. 117 (April 2000) : 186S-187S.

Cunha B. A. "Acinetobacter." [On line] เข้าถึงได้จาก www.emedicine.com, 19 สิงหาคมพ.ศ. 2553.

Davita, J. V. and Bhowmick K." Complication of Endrotracheal Intubation and Other Airway Management Procedure." *Indian Journal Anaesthesia*. 49 (2005) : 308-318.

Hillis, S., Hall, R., and Simpson, N." Patient Safety : Reduce the Risk of Ventilator-Associated Pneumonia." *American Journal of Infectious Control.* 32 (May 2004) : E76-E77.

Joshi, N., Localio, AR., and Hamory, BH. "A Predictive Risk Index for Nosocomial Pneumonia in The Intensive Care Unit. " *American Journal of Medicine*. 93 (Agust1992) : 135-142.

Kollef, HM. "Ventilatos-associated pneumonia: A multivariate analysis." *JAMA.* (October 1993) : 1965-1970.

Landsford, et al. "Efficacy of and Pneumonia Prevention Protocol in the Reduction of Ventilator-Associated Pneumonia in Trauma Patients." *Surgical Infection.* 8 (2007) : 505.

Pawar, M., Mehta, Y., Khurana, P., Chaudhary, A.,Kulkarni, V. and Trehan, N. "Ventilator- Associated Pneumonia : Incident, risk factor , outcome, and microbiology. " *Journal of Cardiothoracic Vascular Anesthesia*. 17 (February 2003) : 22-28.

Rakshit, Panwar., Nagar V. S. and Deshpande A. K. " Incident, clinical out come , and risk stratification of ventilator associated pneumonia –a prospective cohort study. " *Indian Journal of Critical Care*

Medicine. 9 (2005) : 211-216.

Rello, J., Sonata, R., Jubert, P., Artegas, A., Rue, M and Valles, J.“ Pneumonia in intubated patient: role of respiratory airway care. ” *American Journal of Respiratory Critical Care Medicine*. 154 (1996) : 111-115.

Siempas, I. I., Vardakas, K. Z., and Falagas, M. E. “ Close Tracheal Suction System for Prevention of Ventilator – Associated Pneumonia.” *British Journal of Anesthesia*. 100 (2008) : 299-306.

Warren, DK., and other. “ Outcome and attributable cost of ventilator associated pneumonia among intensive care unit patient in suburban medical care.” *Critical Care Medicine*. 31 (May 2003) : 1582-1583.

Yoa, L., Chang, C., Wang, C and Chen, C. “ Effect of and Oral Care Protocal in Preventing Ventilator-Associated Pneumonia in ICU Patients.” *Critical Care*. 12 (2008) : 48.

ผลของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ออาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง

EFFECTS OF DYSPNEA MANAGEMENT PROGRAM AND FAMILY SUPPORT ON DYSPNEA AND QUALITY OF LIFE AMONG PERSONS WITH CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE

อัชฌาณัฐ วังโสม[1] ดร.วารินทร์ บินโฮเซ็น[2] ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ออาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โดยใช้แนวคิดการจัดการกับอาการ (Symptoms management) ของ Dodd และคณะ (2001) เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี จำนวน 20 ราย เข้าร่วมโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว ซึ่งโปรแกรมแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะที่ผู้ป่วยรับการรักษาในโรงพยาบาล ผู้วิจัยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบาก และให้ข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกับการสอนทักษะซึ่งเป็นกลวิธีการจัดการกับอาการเพื่อบรรเทาและป้องกันการเกิดอาการหายใจลำบาก และ 2) ระยะที่ผู้ป่วยอยู่ที่บ้าน ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้านในสัปดาห์แรก โทรศัพท์ติดตามอาการในสัปดาห์ที่สาม และติดตามประเมินอาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตในสัปดาห์ที่สี่หลังจากผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินความรุนแรงของอาการหายใจลำบาก และแบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิต ตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในของแบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิต โดยสถิติสัมประสิทธิ์ของครอนบาคได้เท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และ Paired t-test ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนอาการหายใจลำบากหลังเข้าโปรแกรมต่ำกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .000$) และพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ อาการของโรค ด้านการทำกิจกรรม และด้านผลกระทบของโรคหลังเข้าโปรแกรมลดลงต่ำกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .000; .000; .001; .000$ ตามลำดับ) ซึ่งหมายความว่าคุณภาพชีวิตดีขึ้นหลังจากเข้าโปรแกรม ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรนำโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อช่วยให้ผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังสามารถจัดการกับอาการหายใจลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

คำสำคัญ : โปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว, อาการหายใจลำบาก, คุณภาพชีวิต

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This pre-experimental study aimed to investigate the effects of dyspnea management program and family support on dyspnea and quality of life among people with chronic obstructive pulmonary disease. Symptoms management model (Dodd, et al., 2001) was used as a conceptual framework to develop the program. A purposive sample of 20 was recruited from in-patient department of Nopparatrajathani hospital to participate in the program. The program was divided into two phases, i.e. while admitted in the hospital and after discharge. While admitted in the hospital, the researcher provided an opportunity for the subjects to share their dyspnea experiences and gave more information regarding the strategies to relive and prevent the symptom. In addition, the samples were trained to have more skills in dyspnea management strategies. After discharge, home visit during the first week and follow-up telephone during the third week of discharge were done to monitor their dyspnea management skills and support to solve the problem. The evaluation of dyspnea and quality of life of the samples were collected on the fourth week. The data collecting instruments were a demographic sheet, a Dyspnea Visual Analogue Scale, and a St. George Respiratory Questionnaire. Content validity was approved by 3 experts. Internal consistency reliability of St. George Respiratory Questionnaire was 0.85. Descriptive statistics and paired t-test were used in data analysis.

The findings revealed that dyspnea scores after participating in the program were significantly lower at the level of p = .000. Moreover, the total scores of quality of life and 3 aspect of quality of life including symptom scores, activity scores, and impact of disease scores were significantly lower at the level of p = .000, .000, .001 and .000 respectively. This means that the quality of life of the samples was improved after participating in the program. The findings suggested that the dyspnea management program and family support was effective in improving dyspnea and quality of life of people with COPD. Therefore, this program could be used for dyspnea management and enhancing quality of life.

KEY WORD : DYSPNEA MANAGEMENT PROGRAM AND FAMILY SUPPORT, DYSPNEA, QUALITY OF LIFE

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (Chronic Obstructive Pulmonary Disease: COPD) เป็นปัญหาด้านสุขภาพที่สำคัญ ของประเทศไทย พบว่าปี พ.ศ. 2550 มีผู้ป่วยทั่วประเทศประมาณ 90,959 ราย (กระทรวงสาธารณสุข, 2550) โดยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมีความผิดปกติในระบบทางเดินหายใจส่วนล่าง ทำให้หลอดลมมีการอักเสบและตีบแคบลงร่วมกับความยืดหยุ่นของถุงลมปอดเสียไป ส่งผลให้การระบายอากาศในถุงลมปอดลดลง (Smeltzer, et al., 2008) เกิดอาการหายใจลำบาก (Dyspnea) ตามมา อาการหายใจลำบากมีความรุนแรงเกิดมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยลดลง (Wang and Bourbeau, 2005)

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบากของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังพบว่าผู้ป่วยรับรู้ว่าอาการหายใจลำบากเป็นความรู้สึกที่ต้องใช้แรงและใช้กล้ามเนื้อช่วยในการหายใจมากกว่าปกติ ผู้ป่วยส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรเทาอาการ 3 วิธี ได้แก่ ขอความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง (จุก สุวรรณโณ, 2549) พ่นยาขยายหลอดลมและหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับสิ่งกระตุ้นให้เกิดอาการหายใจลำบาก (สินีนาฏ ป้อมเย็น, 2547) จากสถิติการเข้า

รับการรักษาของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในหอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ประจำปี 2552 พบว่า ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาด้วยอาการหายใจลำบากพบมากในหอผู้ป่วยในลำดับที่ 3 ในผู้ป่วยจำนวนดังกล่าวนี้ ประมาณครึ่งหนึ่งพ่นยาขยายหลอดลมไม่ถูกวิธี และขาดทักษะการหายใจแบบเป่าปาก และร้อยละ 25 ของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาดังกล่าวกลับเข้ารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาลมากกว่า 1 ครั้งต่อปี ดังนั้นผู้ป่วยจึงจำเป็นต้องมีการจัดการกับอาการหายใจลำบากที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มีการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการจัดการกับอาการหายใจลำบากโดยใช้แนวคิดการจัดการกับอาการของ Larson และคณะ (1994) และติดตามผลลัพธ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (สินีนาฏ ป้อมเย็น, 2547) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล (วิชญ์ สิริโรจน์พร, 2550) และการกลับเข้ารับการรักษาซ้ำและความพึงพอใจในการดูแล (จีราภรณ์ พรมอินทร์, 2551) โดยพบว่า โปรแกรมส่งเสริมการจัดการกับอาการหายใจลำบาก สามารถลดอาการหายใจลำบาก เพิ่มคุณภาพชีวิต ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ลดอัตราการกลับเข้ารับการรักษาซ้ำและเพิ่มความพึงพอใจในการดูแลของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังได้ อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้ป่วยนอก และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ จึงไม่เพียงพอที่จะหาข้อสรุปความรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังโดยรวมในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว โดยใช้กรอบแนวคิดการจัดการกับอาการของ Dodd และคณะ (2001) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและการออกแบบโปรแกรมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการกับอาการหายใจลำบากของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง เพื่อให้ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ออาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง

คำถามการวิจัย

โปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว มีผลต่ออาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังหรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. อาการหายใจลำบากของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังหลังได้รับโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ำกว่าก่อนได้รับโปรแกรม
2. คุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังหลังได้รับโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวดีกว่าก่อนได้รับโปรแกรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอาการหายใจลำบากของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านสุขภาพและการเจ็บป่วย (Smeltzer, et al., 2008) ผู้วิจัยจึงคัดเลือกปัจจัยด้านบุคคล คือ การรับรู้อาการหายใจลำบาก ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม คือ การสนับสนุนของครอบครัว และปัจจัยด้านสุขภาพและการเจ็บป่วย คือ การออกกำลังกาย การทำกิจกรรม และการผ่อนคลายทางอารมณ์มาจัดกระทำในการวิจัยครั้งนี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดการจัดการกับอาการของ Dodd และคณะ (2001) เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบาก การจัดการกับอาการประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) ประสบ การณ์การมีอาการ 2) กลวิธีในการจัดการกับอาการ และ 3) ผลลัพธ์ของการจัดการกับอาการ โดยประสบการณ์การมีอาการผู้วิจัยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบากของผู้ป่วย ซึ่งประกอบด้วยการรับรู้อาการ การประเมินอาการและการตอบสนองต่ออาการหายใจลำบาก ส่วนกลวิธีการจัดการกับอาการ ผู้วิจัยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการกับอาการหายใจลำบากของผู้ป่วย และให้ข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกับการสอนทักษะการจัดการกับอาการเพื่อบรรเทาอาการและป้องกันการเกิดอาการหายใจลำบากแก่ผู้ป่วยและครอบครัว และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ อาการหายใจลำบากลดลงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรม ต้องพึ่งพาบุคคลรอบข้าง การให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย จะทำให้ผู้ป่วยมีความสามารถในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Wang and Bourbeau, 2005) ดังนั้นโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบาก ผู้วิจัยจึงให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการกับอาการหายใจลำบากของผู้ป่วยทุกขั้นตอนของกิจกรรมเพื่อบรรเทาอาการและป้องกันการเกิดอาการหายใจลำบากของผู้ป่วย โดยใช้กรอบแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของ House (1981) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ 2) ด้านการประเมินค่า 3) ด้านข้อมูลข่าวสาร และ 4) ด้านทรัพยากร

วิธีการดำเนินวิจัย

แบบของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre - experimental research) ชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One – group pretest – posttest design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ออาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ประชากรเข้าถึง (Accessible population) เป็นผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง และเข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 กลุ่มตัวอย่างเลือกจากประชากร แบบเฉพาะเจาะจง ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้ คือ 1) อายุระหว่าง 40 - 79 ปี ทั้งเพศชายและหญิง 2) ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังและมีสัญญาณชีพระดับปกติ 3) มีประวัติเข้ารับการรักษาด้วยอาการกำเริบเฉียบพลันของโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง 4) เลิกสูบบุหรี่เป็นเวลานานมากกว่า 1 ปี หรือไม่มีประวัติการสูบบุหรี่ 5) ไม่มีโรคประจำตัวและภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ 6) การได้ยิน การมองเห็นปกติ อ่าน เขียน และฟังภาษาไทยรู้เรื่อง และเข้าใจ 7) มีการรับรู้ปกติ 8) มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีโทรศัพท์สามารถติด ต่อสื่อสารได้สะดวก 9) มีผู้ดูแลเป็นสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 1 คน และ 10) ยินดีและเต็มใจเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบทดสอบสภาพจิตจุฬา ที่พัฒนาโดย สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล (2542) คัดเลือกผู้ป่วยที่มีคะแนนเท่ากับหรือมากกว่า 15 คะแนน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว ประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในขณะผู้ป่วยรับการรักษาในโรงพยาบาล ได้แก่ 1) แผนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบาก 2) แบบสัมภาษณ์ประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบาก และ 3) คู่มือการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในขณะผู้ป่วยอยู่ที่บ้าน ได้แก่ 1) แผนการติดตามเยี่ยมบ้าน และ 2) แผนการติดตามอาการทางโทรศัพท์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการกำกับการทดลอง ประกอบด้วย 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้การจัดการกับอาการ 2) แบบสัมภาษณ์การสนับสนุนของครอบครัว 3) แบบบันทึกวิธีการจัดการและผลลัพธ์ของการจัดการกับอาการ และ 4) แบบบันทึกจำนวนครั้งการออกกำลังกายและการบริหารการหายใจแบบเป่าปาก

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ชุด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบประเมินความรุนแรงของอาการหายใจลำบาก และ 3) แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิต

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และการกำกับการทดลองได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประกอบด้วย แพทย์ อาจารย์พยาบาลและพยาบาลผู้เชี่ยวชาญการพยาบาลผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจ คำนวณหาดัชนีความตรงของเนื้อหา (Content validity index: CVI) ซึ่งเครื่องมือทุกชุดมีค่า CVI เท่ากับ 1.00

2. ความตรงเชิงภาษา (Face Validity) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง การกำกับการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลใช้กับผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่หอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี จำนวน 5 ราย ซึ่งผู้ป่วยและครอบครัวได้เสนอแนะเกี่ยวกับขนาดของตัวอักษรที่เล็กเกินไป ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงโดยเพิ่มขนาดของตัวอักษรจาก font 16 เป็น font 18 ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตไปทดลองใช้กับผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่หอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี จำนวน 10 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 20 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากโครงร่างการวิจัยได้รับการพิจารณาจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมวิจัยโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ผู้วิจัยพบหัวหน้าหอผู้ป่วยเพื่อชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง เมื่อคัดเลือกได้กลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยแก่ผู้ป่วยและครอบครัว ซึ่งผู้ป่วยและครอบครัวมีสิทธิปฏิเสธหรือถอนตัวจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบต่อการรักษาพยาบาลของผู้ป่วย ผลการวิจัยที่ได้จะนำเสนอในภาพรวมและใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยเท่านั้น เมื่อผู้ป่วยและครอบครัวยินยอมเข้าร่วมการวิจัย จึงให้เซ็นใบยินยอม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด และอธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการ ขั้นตอนการเข้าร่วมวิจัยแก่ผู้ป่วยและครอบครัว และขอความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย

2. ขณะผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลและมีสัญญาณชีพปกติ ผู้วิจัยดำเนินการตามโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบากของผู้ป่วย ผู้วิจัยให้ข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกับการสอนทักษะซึ่งเป็นกลวิธีการจัดการกับอาการเพื่อบรรเทาอาการและป้องกันการเกิดอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวในการจัดการกับอาการหายใจลำบากของผู้ป่วย และประเมินความรู้เรื่องการจัดการกับอาการหายใจลำบากของผู้ป่วยและครอบครัวในวันที่ผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้าน

3. ขณะผู้ป่วยอยู่ที่บ้าน ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้านหลังจากจำหน่ายผู้ป่วยกลับบ้านในสัปดาห์แรกเพื่อประเมินสิ่งแวดล้อม สอบถามปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกับอาการหายใจลำบาก ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับผู้ป่วย และโทรศัพท์ติดตามอาการในสัปดาห์ที่สามเพื่อสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกับอาการหายใจลำบาก และกระตุ้นเตือนการมาตรวจตามแพทย์นัด ผู้วิจัยติดตามประเมินผลอาการหายใจลำบากและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยในสัปดาห์ที่สี่ และแจ้งให้ผู้ป่วยและครอบครัวรับทราบว่าสิ้นสุดการศึกษาวิจัย

4. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) โดยแสดงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ทดสอบการกระจายของข้อมูล คะแนนความรุนแรงของอาการหายใจลำบากและคะแนนคุณภาพชีวิต ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว โดยใช้สถิติ Shapiro-Wilk พบว่ามีการกระจายของข้อมูลเป็นโค้งปกติ

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรุนแรงของอาการหายใจลำบาก และคะแนนคุณภาพชีวิตก่อนและหลังการร่วมโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว โดยใช้สถิติ Paired t-test

ผลการวิจัย

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (17 ราย, 85%) มีอายุเฉลี่ย 65.15 ปี (SD 10.96) มีสถานภาพสมรสคู่ (17 ราย, 85%) ประมาณครึ่งหนึ่ง (11 ราย, 55%) ไม่ได้ประกอบอาชีพ ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลด้วยอาการหายใจลำบาก โดยเฉลี่ย 5.10 ครั้ง (SD 4.88) สาเหตุที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลครั้งนี้ส่วนใหญ่ด้วยอาการหายใจลำบากเกิดจากการมีไข้ มีเสมหะเป็นสีเหลืองหรือสีเขียว (8 ราย, 40%) และไอขับเสมหะติดต่อกันหลายครั้ง (8 ราย, 40%) กลุ่มตัวอย่างทุกรายได้รับการรักษาโดยยาขยายหลอดลมชนิดสูดพ่นร่วมกับชนิดรับประทาน โดยมีจำนวนวันนอนเฉลี่ย 5.10 วัน (SD 2.36) กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่ง (10 ราย, 50%) มีภรรยาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและดูแลเป็นหลัก และมีสภาพแวดล้อมรอบบ้านติดถนนใหญ่มากที่สุด (11 ราย, 55%)

อาการหายใจลำบาก พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนอาการหายใจลำบากหลังเข้าโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวต่ำกว่าก่อนเข้าโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .000$) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนอาการหายใจลำบากระหว่าง ก่อนและหลังการเข้าโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว โดยใช้สถิติ Paired t-test

ค่าเฉลี่ยคะแนนอาการหายใจลำบาก	ก่อนการเข้าโปรแกรม		หลังการเข้าโปรแกรม		Paired t-test	p-value
	พิสัย	$\bar{X} \pm SD$	พิสัย	$\bar{X} \pm SD$		
ค่าเฉลี่ยคะแนนอาการหายใจลำบาก	11 - 27	20.30 ± 3.94	5 - 24	14.70 ± 5.24	4.32	.000

คุณภาพชีวิต พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านอาการของโรค ด้านการทำกิจกรรม และด้านผลกระทบของโรคหลังเข้าโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวลดลงต่ำกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .000; .000; .001; .000 ตามลำดับ) นั่นคือ คุณภาพชีวิตหลังเข้าโปรแกรมดีกว่าก่อนเข้าโปรแกรม รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิต ก่อนและหลังการเข้าโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว โดยใช้สถิติ Paired t-test

คุณภาพชีวิต	ก่อนการเข้าโปรแกรม		หลังการเข้าโปรแกรม		Paired t-test	p-value
	พิสัย	$\bar{X} \pm SD$	พิสัย	$\bar{X} \pm SD$		
คุณภาพชีวิตโดยรวม	48 - 90	71.80 ± 11.23	29 - 83	55.45 ± 15.69	5.78	.000
ด้านอาการของโรค	10 - 25	19.05 ± 4.05	8 - 22	14.40 ± 3.87	4.53	.000
ด้านการทำกิจกรรม	25 - 40	32.00 ± 5.04	15 - 40	27.00 ± 5.42	3.79	.001
ด้านผลกระทบของโรค	13 - 26	20.75 ± 3.34	5 - 24	14.25 ± 5.29	7.12	.000

สรุปและการอภิปรายผลการวิจัย

อาการหายใจลำบาก กลุ่มตัวอย่างมีอาการหายใจลำบากหลังเข้าโปรแกรมต่ำกว่าก่อนเข้าโปรแกรม อธิบายได้ว่าโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวมีผลทำให้อาการหายใจลำบากลดลง ซึ่งสนับสนุนแนวคิดการจัดการกับอาการของ Dodd และคณะ (2001) อธิบายได้ดังนี้

จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบากของผู้ป่วย พบว่า ผู้ป่วยรับรู้ว่าอาการหายใจลำบากเป็นอาการที่รู้สึกหายใจไม่อิ่ม ประเมินอาการโดยหากพ่นยาขยายหลอดลมแล้วอาการไม่ดีขึ้น จะมาโรงพยาบาล และตอบสนองต่ออาการโดยแสวงหาวิธีการจัดการกับอาการหายใจลำบาก วิธีการที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการมุ่งเน้นการรักษาทางยาในการจัดการกับอาการหายใจลำบาก และวิธีการที่ใช้เป็นส่วนน้อยในการจัดการกับอาการหายใจลำบาก ได้แก่ การบริหารการหายใจแบบเป่าปาก และการสงวนพลังงานขณะทำกิจกรรม ซึ่งอาจจะยังไม่เพียงพอในการจัดการกับอาการเพื่อบรรเทาอาการและป้องกันการเกิดหายใจลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหลังจากแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบากของผู้ป่วย ผู้วิจัยให้ข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกับสอนทักษะการบรรเทาอาการและการป้องกันการเกิดอาการหายใจลำบากแก่ผู้ป่วยและครอบครัว หลังเข้าโปรแกรม พบว่า ผู้ป่วยและครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการกับอาการหายใจลำบาก คะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 71.4 –100 มีวิธีการบรรเทาอาการที่ใช้เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การจัดท่าที่เหมาะสม การหายใจแบบเป่าปาก และการพ่นยาขยายหลอดลม ซึ่งสามารถบรรเทาอาการหายใจลำบากได้ ร้อยละ 95 และทุกรายเลือกใช้การสงวนพลังงานขณะทำกิจกรรม ทำให้ผู้ป่วยไม่มีอาการหายใจลำบากเกิดขึ้นรุนแรงขณะทำกิจกรรมประจำวัน ดังนั้นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกับการสอนทักษะการจัดการกับอาการหายใจลำบากให้แก่ผู้ป่วยและครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วยสามารถบรรเทาอาการและป้องกันการเกิดอาการหายใจลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้านในสัปดาห์แรกหลังจากผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้าน เพื่อประเมินสิ่งแวดล้อมที่บ้านของผู้ป่วย ปัจจัยกระตุ้นให้เกิดอาการหายใจลำบาก ติดตามประเมินผลการจัดการกับอาการหายใจลำบาก สอบถามปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกับอาการหายใจลำบาก และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับผู้ป่วยมากขึ้น โดยที่สภาพแวดล้อมรอบบ้านของผู้ป่วยประมาณครึ่งหนึ่งติดถนนใหญ่ และบ้านอยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัด ทำให้อากาศ

ถ่ายเทไม่สะดวก ซึ่งปัจจัยกระตุ้นให้ผู้ป่วยเกิดอาการหายใจลำบาก หลังเข้าโปรแกรมพบว่า ผู้ป่วยและครอบครัวได้ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม โดยการทำความสะอาดบ้าน กำจัดฝุ่นละอองภายในบ้านเกือบทุกราย ส่งผลให้ผู้ป่วยเกิดอาการหายใจลำบากลดลง โดยเฉลี่ยมีอาการหายใจลำบากเกิดขึ้น 1 ครั้งต่อเดือน และพบว่า การสนับสนุนของครอบครัว คะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 77.7 – 100 ดังนั้นการสนับสนุนของครอบครัวร่วมกับการติดตามเยี่ยมบ้าน ทำให้สามารถค้นหาปัญหาและอุปสรรค และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขได้เหมาะสมกับผู้ป่วย ส่งผลให้ผู้ป่วยบรรเทาอาการและมีโอกาสเกิดอาการหายใจลำบากลดลง

ผู้วิจัยโทรศัพท์ติดตามอาการในสัปดาห์ที่สามหลังจากผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้านเพื่อสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกับอาการหายใจลำบาก และกระตุ้นเตือนการมาตรวจตามแพทย์นัด การโทรศัพท์ติดตามอาการทำให้ผู้วิจัยทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดการกับอาการของผู้ป่วย และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งบอกว่าหลังจากปฏิบัติตามกิจกรรมของโปรแกรม ทำให้ตนเองเกิดอาการหายใจลำบากน้อยลง และอาการหายใจลำบากไม่รุนแรงมากจนต้องมารับการรักษาทั้งที่แผนกฉุกเฉินและหอผู้ป่วยในของโรงพยาบาล และผู้ป่วยจำนวน 9 ราย มีปัญหาที่เกิดจากการมีเสมหะเหนียว ทำให้หายใจไม่สะดวก ผู้วิจัยได้แนะนำให้ดื่มน้ำอุ่นอย่างน้อยวันละ 8 – 10 แก้วร่วมกับการไออย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ป่วยสามารถไอขับเสมหะออกได้เอง หายใจสะดวกขึ้น ดังนั้นการโทรศัพท์ติดตามอาการจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถติดตามอาการร่วมกันหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้ผู้ป่วยมีการจัดการกับอาการหายใจลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณภาพชีวิต กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตหลังเข้าโปรแกรมดีกว่าก่อนเข้าโปรแกรม อธิบายได้ว่า โปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ซึ่งคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านอาการของโรค ด้านการทำกิจกรรม และ ด้านผลกระทบของโรค ซึ่งหากผู้ป่วยมีอาการหายใจลำบากของโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังน้อยลง สามารถทำกิจกรรมมากขึ้น ทำให้ภาวะสุขภาพด้านจิตสังคมของผู้ป่วยดีขึ้น ส่งผลให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ด้านอาการของโรค ก่อนเข้าโปรแกรม พบว่า ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมาผู้ป่วยส่วนใหญ่มีเสมหะเหนียว และลักษณะสีขาวข้น จำนวนมาก โดยเฉลี่ยแล้วมีเกือบทุกวันในหนึ่งสัปดาห์ การที่เสมหะเหนียว ทำให้ผู้ป่วยไอขับเสมหะออกมาได้ยาก รู้สึกหายใจไม่สะดวก และเกิดความทุกข์ทรมาน หลังจากเข้าโปรแกรม พบว่า ผู้ป่วยใช้เทคนิคการไออย่างมีประสิทธิภาพมาใช้ในการขับเสมหะร่วมกับการดื่มน้ำอุ่นอย่างเพียงพอ ประมาณวันละ 8 – 10 แก้ว ทำให้สามารถไอขับเสมหะออกมาได้เอง และรู้สึกหายใจสะดวกมากขึ้น โดยในหนึ่งเดือนที่ผ่านมามีเสมหะในลำคอเฉพาะบางวันเท่านั้น และไม่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลก่อนวันนัด จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตด้านนี้เพิ่มขึ้น

ด้านการทำกิจกรรม ก่อนเข้าโปรแกรม พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการหายใจลำบากขณะเดิน จนต้องหยุดพักหลายครั้ง ทำให้ไม่กล้าเดินไกลจากเตียงนอน และจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากครอบครัวในการทำกิจกรรมประจำวัน หลังเข้าโปรแกรม พบว่า ผู้ป่วยประมาณครึ่งหนึ่งสามารถเดินภายในบ้านและขึ้นบันไดบ้านได้ เนื่องจากได้ใช้วิธีการสงวนพลังงานในการเดินและมีการออกกำลังกายตามผู้วิจัยแนะนำอย่างสม่ำเสมอ ลดการพึ่งพาจากสมาชิกในครอบครัว โดยมีครอบครัวเป็นกำลังใจในการทำกิจกรรม ผู้ป่วยสามารถทำกิจกรรมได้เพิ่มขึ้น จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตด้านนี้เพิ่มขึ้น

ด้านผลกระทบของโรค ก่อนเข้าโปรแกรม พบว่า ผู้ป่วยประมาณครึ่งหนึ่งมีเสมหะในลำคอมาก ไอขับเสมหะบ่อยๆ ทำให้รู้สึกกลัวว่าสมาชิกในครอบครัวจะรังเกียจ นอกจากนี้บางรายมีอาการหายใจลำบากรุนแรง ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเฉลี่ย 1 – 2 ครั้งต่อเดือน ทำให้รู้สึกท้อแท้ หลังเข้าโปรแกรม พบว่า ผู้ป่วยสามารถไอขับเสมหะออกมาได้ มีเสมหะในลำคอลดลง มีความมั่นใจในการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้มากขึ้น และสามารถ

ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้เอง นอกจากนี้เมื่อผู้ป่วยมีอาการหายใจลำบากลดลง ส่งผลให้ไม่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลก่อนวันนัด ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าผลจากการจัดการกับอาการหายใจลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ลดผลกระทบจากโรค เพิ่มความสามารถในการทำกิจกรรม ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้น

คุณภาพชีวิตหลังเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวดีกว่าก่อนเข้าโปรแกรม ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของสินีนาฏ ป้อมเย็น (2547) ที่ศึกษาโปรแกรมส่งเสริมการจัดการกับอาการหายใจลำบากต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง พบว่าหลังจากได้รับโปรแกรมส่งเสริมการจัดการกับอาการหายใจลำบากกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตมากกว่าก่อนได้รับโปรแกรม และกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมมีคุณภาพชีวิตมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ควรนำโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัวไปใช้ในการจัดการกับอาการหายใจลำบากกับผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่มีประวัติการกลับเข้ารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาล โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีอาการหายใจลำบาก การให้ข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกับการสอนทักษะการจัดการกับอาการหายใจลำบาก และเมื่อผู้ป่วยกลับบ้านควรมีการประสานงานกับหน่วยเวชกรรมสังคมเพื่อติดตามเยี่ยมบ้านของผู้ป่วยในสัปดาห์แรกหลังจากผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้าน

2. ด้านการวิจัย งานวิจัยครั้งต่อไป ควรทดสอบโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากร่วมกับการสนับสนุนของครอบครัว โดยวัดผลลัพธ์ของโปรแกรมการจัดการกับอาการหายใจลำบากกับตัวแปรอื่นตามกรอบแนวคิดของ Dodd และคณะ (2001) ได้แก่ สภาวะการทำหน้าที่ (Functional status) สภาวะอารมณ์ (Emotional status) และ ความสามารถในการดูแลตนเอง (Self - care)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. “สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์.” 2550. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://thainews.prd.go.th, 15 กันยายน 2553.

จีราภรณ์ พรมอินทร์. “ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการกับอาการหายใจลำบากต่อการกลับเข้ารับการรักษาซ้ำและความพึงพอใจในการดูแลของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรงพยาบาลฝาง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

จุก สุวรรณโณ. “ประสบการณ์อาการหายใจลำบาก การจัดการกับอาการ และผลลัพธ์ในผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2549.

วิชญ์ สิริโรจน์พร. “ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการกับอาการหายใจลำบากต่อค่าใช้จ่ายในการรักษาของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง.” *Bulletin of the Department of Medical Services*. 32 (2007): 93-99.

สินีนาฏ ป้อมเย็น. “ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการกับอาการหายใจลำบากต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. *หลักสำคัญของเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ*.. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

Dodd, M., and others. "Nursing theory and concept development or analysis: Advancing the science of symptom management." *Journal of Advanced Nursing*. 33 (2001): 668-676.

House, J.S. *Work stress and social support*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1981.

Smeltzer, S.C., Bare, B.G., Hinkle, J.L., and Cheever, K.H. *Textbook of medical-surgical nursing*. 11th ed. Philadelphia, North American: Lippincott Williams & Wilkins, 2008.

Wang Q., and Bourbeau J. "Outcomes and health-related quality of life following hositalization for an acute exacerbation of COPD." *Respirology*. 10 (2005): 334-340.

ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองต่อความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลของบุคลากร มหาวิทยาลัยรังสิตที่มีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูง

SELF-MANAGEMENT PROGRAM ON KNOWLEDGE, HEALTH BEHAVIORS, AND CHOLESTEROL LEVELS OF PERSONNEL WITH HIGH CHOLESTEROL AT RANGSIT UNIVERSITY

นวรัตน์ โกมลวิภาต[1] ผศ.ดร. อำภาพร นามวงศ์พรหม[2] ดร. น้ำอ้อย ภักดีวงศ์[3] ดร. มนสภรณ์ วิทรูเมธา[4]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองต่อความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลของบุคลากรที่มีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูง กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 18 ราย กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง เป็นระยะเวลา 3 เดือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและสุขภาพ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพและแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ทดสอบความยากง่ายและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้ มีค่า p = 0.81, r = 0.30 ตามลำดับ ส่วนแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ มีค่าความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในเท่ากับ 0.75 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Chi-Square, Independent t-test และ Paired t-test

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่เข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ หลังการทดลองดีกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .000, และ .000 ตามลำดับ) ส่วนระดับโคเลสเตอรอลลดลงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p = .004 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่ามีเพียงความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพเท่านั้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .000) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้กระบวนการให้ความรู้ในโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองที่สามารถทำให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพดีขึ้นและระดับโคเลสเตอรอในเลือดลดลง ดังนั้นในการนำโปรแกรมนี้ไปประยุกต์ใช้ ควรพิจารณาถึงบริบทขององค์กร รวมทั้งปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ของบุคลากรด้วย

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง ความรู้เกี่ยวกับโรคและการปฏิบัติตัว พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ระดับโคเลสเตอรอล

---

[1] หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This Quasi- experimental study aimed to investigate the effects of self- management program on Knowledge, Health behaviors, and cholesterol levels. A purposive sample of 36 was recruited for this study, and match paired to make up each 18 in the experimental and the control group. The experimental group participated in the self-management program for 3 months. The instruments used to collect data included Personal information sheet, Basic health profile, Knowledge test, and Health behaviors questionnaire. Difficult index and discrimination index of Knowledge test was 0.81, and 0.30 respectively. Internal consistency reliability of Health- behaviors questionnaire was 0.75. Chi-Square test, Independent t-test and Paired t-test were used in data analysis.

The findings revealed that, after the program, knowledge and health behaviors of the subjects were significantly higher (p=.000 and .000 respectively) and LDL Cholesterol levels was significantly lower (p=.004) than those of prior to the program. Nevertheless, when comparing to the control group, only knowledge score was significantly different (p=.000). The findings suggest the benefit of patient education process in improving health behaviors and consequently decreased cholesterol levels. In program application, organizational context and basic factors of the subjects should be considered.

KEY WORDS : SELF-MANAGEMENT PROGRAM, KNOWLEDGE, HEALTH BEHAVIORS, CHOLESTEROL LEVELS

1. บทนำ

ภาวะไขมันผิดปกติในเลือดสูงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญทั่วโลก โดยพบว่าระดับไขมันในเลือดสูงทั้ง โคเลสเตอรอลรวม แอลดีแอลโคเลสเตอรอล และไตรกลีเซอไรด์ ในขณะที่เอชดีแอลโคเลสเตอรอลลดลงต่ำกว่าปกติ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดภาวะหลอดเลือดแดงแข็ง ส่งผลให้เกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดส่วนปลายอุดตัน และโรคหลอดเลือดอุดตันที่สมอง (Matthew, Judith and Schilling, 1998; Boonyaratvet, 2000; Caplan, 2000; Stamler, et al., 2000; Jeppesen, et al., 2001; Capewell, et al., 2010) และเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือดของประชากรทั่วโลกสูงถึง 16.6 ล้านคนในปี พ.ศ. 2552 โดยองค์การอนามัยโลกคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2553 โรคหัวใจและหลอดเลือดจะเป็นสาเหตุสำคัญของการป่วยในประเทศกำลังพัฒนา และจะมีจำนวนสูงถึง 23.4 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 ส่วนผู้ที่รอดจากการเสียชีวิตที่มีประมาณ 20 ล้านคน จะต้องได้รับการดูแลต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนปีละกว่า 18 ล้านล้านบาท (WHO, 2008)

จากการสำรวจปัญหาสุขภาพของประชากรในประเทศไทย พบว่าสาเหตุการเสียชีวิตด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในลำดับ 3 รองจากโรคมะเร็งและอุบัติเหตุ ซึ่งจากสถิติการเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2549 -2551 พบว่ามีจำนวนสูงถึง 17,775 18,452 และ 18,820 คนต่อปี ตามลำดับ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2551) สอดคล้องกับการสำรวจพฤติกรรมการดูแลสุขภาพคนไทยที่พบว่ามี ภาวะไขมันในเลือด โดยเฉพาะโคเลสเตอรอลในเลือดสูง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของโรคหัวใจและหลอดเลือดสูงถึง 7 ล้านคน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ; สำนักงานวิจัยระบบสาธารณสุข, 2551) และนำไปสู่การเจ็บป่วยทุพลภาพ การขาดงานและเสียชีวิต ส่งผลให้เกิดความสูญเสียเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว และทรัพยากรบุคคลของประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่มีมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งในยุโรปและอเมริกา ซึ่งเผชิญสถานการณ์ ที่ประชาชนมีภาวะไขมันในเลือดสูงและน้ำหนักเกิน มาเป็นระยะเวลายาวนาน พบว่าได้มีการพัฒนาโปรแกรมการป้องกันและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเป็นจำนวนมาก เนื่องจากได้มีค้นพบแล้วว่า การป้องกันเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการรักษา การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต (Lifestyle changes) เข้าสู่พฤติกรรมสุขภาพเพื่อลดระดับโคเลสเตอรอล (NCEP, 2001) ซึ่งประกอบด้วย การลดการบริโภคอาหารที่มีโคเลสเตอรอลและไขมันอิ่มตัวสูง การมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวและออกกำลังกายมากขึ้น การควบคุมน้ำหนักตัว การงดการสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนหาวิธีผ่อนคลายความเครียด ซึ่งเป็นวิธีที่มีความคุ้มทุน (Cost-effectiveness) มากที่สุดในการช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ โครงการและงานวิจัยเกี่ยวกับการลดระดับไขมันและระดับโคเลสเตอรอลในเลือดส่วนใหญ่ จึงเป็นการพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้และทักษะด้านโภชนบำบัดอย่างถูกต้อง (ปรียา ลีพหกุล และคณะ, 2548; Dallongeville, et al., 1993; Aree, et al., 2002; Ammerman, et al., 2003; Kreman, et al., 2005; Nasser, et al., 2006) และร่วมกับการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องในด้านโภชนบำบัด (Dallongeville, et al., 1993; Ammerman, et al., 2003) โดยใช้วิธีให้คำแนะนำและสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Nasser, et al., 2006)

จากข้อมูลผลการตรวจสุขภาพประจำปีของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเอกชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2552 ซึ่งมีผู้เข้ารับการตรวจสุขภาพจำนวน 1,150, 1,155 และ 1,202 คนตามลำดับ พบว่าปัญหาสุขภาพที่มีความผิดปกติมากเป็นอันดับหนึ่งตลอดมาคือ ภาวะไขมัน โดยเฉพาะระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูง โดยพบร้อยละ 66.70 (767 ราย), 77.5 (896 ราย) และ 66.31(792 ราย) ตามลำดับ (อาร์เอสยูเฮลท์แคร์, 2550-2552) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงพฤติกรรมทางสุขภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดของบุคลากร ดังนั้นการตระหนักถึงการป้องกัน และลดปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีความสำคัญยิ่ง และงานวิจัยของ อำภาพร พัววิไล และคณะ (2546) ซึ่งทำการศึกษาในระยะแรก เรื่องผลของโปรแกรมการพัฒนาสุขภาพของบุคลากรที่มีระดับโคเลสเตอรอลสูง มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่าบุคลากรบางส่วนไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในการลดระดับโคเลสเตอรอลได้ เพื่อเป็นการค้นหาแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมต่อ และสามารถอ้างอิงผลการวิจัยให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยต่อเนื่อง ในกลุ่มบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยออกแบบการวิจัยเป็นชนิดกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) จัดให้มีกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพนั้นตัวบุคลากรมีความสำคัญและควรมีความสามารถในการจัดการตนเองได้ระดับหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดการจัดการตนเอง (Self-management concepts) ของ Kanfer and Goldstein (1991) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้เหมาะสมและใช้เป็นแนวทาง ในการจัดระบบการให้บริการแก่บุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิตที่มีปัญหาสุขภาพกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองต่อ ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอล ของบุคลากรกลุ่มที่มีระดับโคเลสเตอรอลสูง

สมมติฐานการวิจัย

1. ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลหลังการเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองดีกว่าก่อนเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองในกลุ่มทดลอง

2. ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลหลังการเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองในกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดการวิจัย

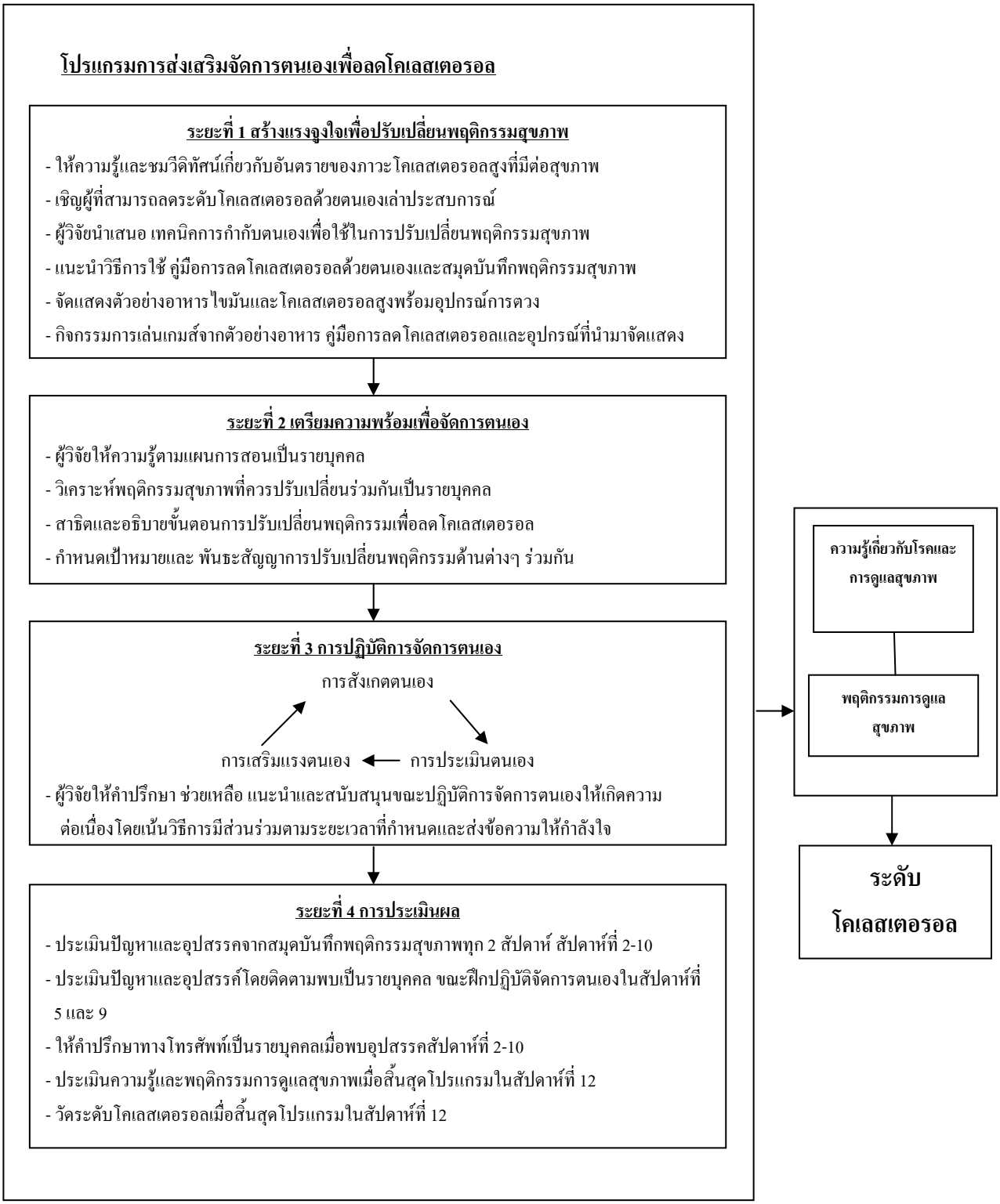
การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการจัดการตนเองของ Kanfer and Goldstein (1991) เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองเพื่อลดระดับโคเลสเตอรอล โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพได้ถูกต้องและต่อเนื่องด้วยตนเอง ซึ่งแนวคิดการจัดการตนเองนั้น เชื่อว่าไม่มีใครสามารถปรับพฤติกรรมของคนอื่นได้ นอกจากตัวบุคคลนั้นเอง บุคลากรทางสุขภาพมีบทบาทในการกระตุ้นและเสริมสร้างให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่พฤติกรรมสุขภาพใหม่ด้วยตนเอง โดยใช้เทคนิคการกำกับตนเองที่ประกอบด้วย (1) การสังเกตตนเอง (Self-monitoring) (2) การประเมินตนเอง (Self-evaluation) และ (3) การเสริมแรงตนเอง (Self-reinforcement) ร่วมกับการนำบทบาทของผู้ช่วยเหลือและเงื่อนไขสำหรับการเปลี่ยนแปลงก่อนเริ่มกระบวนการฝึกทักษะการจัดการตนเองที่ Kanfer and Goldstein (1991) เสนอไว้ มาประยุกต์โดยพัฒนาเป็นโปรแกรมดังกล่าว ประกอบด้วย 4 ระยะ ดังนี้ (1)) ระยะสร้างแรงจูงใจเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับการประเมินและการวางแผน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและความไว้วางใจเพื่อประเมินปัญหาสุขภาพร่วมกับบุคลากรในการวางแผนให้เหมาะสมของแต่ละบุคคล (2) ระยะเตรียมความพร้อม โดยการให้ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวกับภาวะโคเลสเตอรอลในเลือดสูง พร้อมทักษะการจัดการตนเอง 3 ขั้นตอนให้บุคลากรเกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง (3) ระยะการปฏิบัติการจัดการตนเอง เพื่อให้บุคลากรได้ฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง โดยมีผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาและเสริมแรงเป็นระยะๆ (4) ระยะประเมินผล เพื่อติดตามประเมินผลกระบวนการฝึกปฏิบัติเป็นระยะๆ เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพด้วยตัวบุคลากรเอง โดยมีผู้วิจัยให้คำปรึกษา ชี้แนะ ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้เกิดการเสริมแรงภายในที่เข้มแข็ง ได้แก่ ความรู้สึกภาคภูมิใจตนเอง เมื่อเกิดผลสำเร็จจากการได้ความรู้ที่ถูกต้อง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่อย่างเหมาะสมด้วยตนเอง ส่งผลให้ระดับโคเลสเตอรอลลดลง มีสุขภาพที่ดี บุคคลก็จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง ดังรูปที่ 1.1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ชนิดสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (Two group Pre-post test design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ บุคลากรวัยผู้ใหญ่ที่มีระดับโคเลสเตอรอลสูง ซึ่งปฏิบัติงานเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยรังสิต ที่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีการศึกษา 2553 กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรที่มีระดับโคเลสเตอรอลสูงตามเกณฑ์ (Inclusion criteria) ดังนี้ (1) มีอายุระหว่าง 35-60 ปี และการศึกษาระดับปริญญาตรี (2) มีระดับแอลดีแอลโคเลสเตอรอล 130 – 199 มก./ดล.
(NCEP, 2001) (3) ไม่ใช้ยาลดระดับไขมันในเลือด ไม่เป็นโรคเรื้อรังที่มีผลต่อระดับไขมันในเลือด เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน (4) สามารถติดต่อได้ทางโทรศัพย์ (5) สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 36 ราย จัดเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการจับคู่ด้านเพศ อายุและระดับโคเลสเตอรอล กลุ่มละ 18 ราย กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง เป็นระยะเวลา 3 เดือน

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงร่างวิจัยเรื่องนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการด้านจริยธรรมการวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ และสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้อธิบายให้บุคลากร ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยทราบถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ ขั้นตอน การวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ตลอดจนชี้แจงให้ทราบว่าบุคลากรสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องอธิบายเหตุผล และไม่มีผลต่อการข้ารับการรักษาในถานบริการสุขภาพของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ข้อมูลจะไม่มีการระบุชื่อของผู้เข้าร่วมการวิจัย การเก็บข้อมูลจะให้รหัสแทนชื่อ และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำเสนอในภาพรวม เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น หลังจากนั้นจึงให้บุคลากรที่สมัครใจ ลงนามยินยอมด้วยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ แบบสอบถามพฤติกรรมดูแลสุขภาพ และเครื่องมือประเมินภาวะสุขภาพ

1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งหน่วยงาน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน และข้อมูลด้านสุขภาพเกี่ยวกับ ปัญหาสุขภาพ ยาที่ใช้ประจำ การตรวจสุขภาพประจำปี น้ำหนัก ส่วนสูง และพฤติกรรมการสูบบุหรี่

1.2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พัฒนาโดยอำภาพร พัววิไล และคณะ (2546) ซึ่งผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้ใช้ ประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ ให้ลักษณะการตอบเป็น ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจและไม่ทราบ โดยกำหนดคะแนนดังนี้ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดคือ ไม่แน่ใจหรือไม่ทราบให้ 0 คะแนน คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0-25 คะแนน คะแนนสูงหมายถึงมีความรู้ดี

1.3 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ พัฒนาโดยอำภาพร พัววิไล และคณะ (2546) ซึ่งผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้ใช้ ประกอบด้วยข้อคำถาม 23 ข้อ ให้ลักษณะการตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับคือ ปฏิบัติประจำ ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัตินานๆ ครั้ง และไม่ปฏิบัติ โดยกำหนดคะแนนพฤติกรรมทางบวกเป็น 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ และพฤติกรรมทางลบเป็น 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 23-92 คะแนน คะแนนสูงหมายถึงปฏิบัติพฤติกรรมการดูแลสุขภาพดี

1.4 เครื่องมือประเมินภาวะสุขภาพได้แก่ เครื่องชั่งน้ำหนัก ที่วัดส่วนสูง เครื่องวัดความดันโลหิต Stethoscope ได้รับการตรวจสอบก่อนใช้งานทุกครั้ง เครื่องตรวจระดับตรวจระดับไขมันในเลือด ใช้เครื่องมือ C0BAS Model Integra 800 ของบริษัท Roche Diagnostic, USA โดยใช้หลักการ Enzymatic

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 โปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการจัดการตนเองของ Kanfer and Goldstein (1991) ประกอบด้วยกิจกรรมรายกลุ่ม 1 ครั้ง กิจกรรมรายบุคคล 3 ครั้ง และการใช้โทรศัพท์เพื่อสอบถามและส่งข้อมูลเตือนเป็นรายบุคคล 4 ครั้ง

2.2 แผนการสอนในโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ประกอบด้วย 2 ส่วนคือส่วนที่ 1 แผนการสอนรายกลุ่ม ส่วนที่ 2 แผนการสอนรายบุคคล

2.3 สื่อการสอนประกอบด้วย Power Point วีดิทัศน์แสดงการสะสมและอุดตันของโคเลสเตอรอล ตัวอย่างอาหาร อุปกรณ์การตวง แบบประเมินดัชนีมวลกาย สายวัดรอบเอวและเครื่องคิดเลข

2.4 คู่มือการลดโคเลสเตอรอลเล่ม 1-3 ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ประกอบด้วย เล่มที่ 1 มาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดโคเลสเตอรอลกันเถอะ เล่มที่ 2 ปรับเปลี่ยนอาหารที่เรากินเพื่อลดโคเลสเตอรอลในเลือด และ
เล่มที่ 3 ออกกำลังกายเพื่อลดโคเลสเตอรอล

2.5 สมุดบันทึกพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นสำหรับจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายเพื่อใช้ในขั้นตอนการสังเกตพฤติกรรมตนเอง การประเมินตนเองในระยะการฝึกปฏิบัติการจัดการตนเอง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรง (Validity) โปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง แผนการสอน คู่มือการลดโคเลสเตอรอลเล่ม 1-3 และสมุดบันทึกพฤติกรรมสุขภาพ ได้รับการตรวจสอบเชิงเนื้อหาและความเข้าใจภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลผู้ใหญ่ แพทย์ด้านคลินิกพิเศษต่อมไร้ท่อ และนักกำหนดอาหาร และผู้วิจัยปรับปรุงตามคำแนะนำ

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ และแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง ทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคเท่ากับ .75 และ .72 ตามลำดับ เมื่อใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 ราย พบว่าแบบทดสอบความรู้มีค่าดัชนีความยากง่าย (Difficulty index) เท่ากับ 0.81 และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination index) เท่ากับ 0.30 และแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของ
ครอนบาคเท่ากับ 0.75

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำจดหมายขอความร่วมมือจาก หัวหน้าหน่วยบริการสุขภาพมหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อขอเก็บข้อมูล หลังจากนั้นตรวจสอบรายชื่อบุคลากร เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 42 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 21 คนกลุ่มควบคุม 21คนโดยการสุ่มจับสลาก โดยมีข้อกำหนดว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะต้องไม่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของกลุ่มตัวอย่าง ติดต่อกับบุคลากรตามรายชื่อที่คัดเลือกไว้ ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ และขั้นตอนของการวิจัย และสอบถามความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ เมื่อกลุ่มตัวอย่างสมัครใจหลังจากนั้นจึงนัดหมายวันเวลาที่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละกลุ่มมีดังนี้

1. กลุ่มควบคุม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้เข้าร่วมโครงการทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ และแบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ ประเมินน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดันโลหิต พร้อมแจกเอกสารแผ่นพับเรื่องภาวะไขมันในเลือดสูงของหน่วยบริการสุขภาพ ก่อนกลุ่มทดลอง 1 สัปดาห์ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของกลุ่มตัวอย่าง และเก็บข้อมูลอีกครั้งเมื่อสิ้นสุดการทดลองในสัปดาห์ที่ 12 ซึ่งผู้วิจัยได้แจกหนังสือคู่มือและสมุดบันทึกพฤติกรรมสุขภาพ เหมือนกลุ่มทดลอง พร้อมคำแนะนำวิธีการจัดการตนเอง และส่งต่อกับพยาบาลวิชาชีพของหน่วยบริการสุขภาพ

2. กลุ่มทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการทำแบบทดสอบความรู้ เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ และแบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ ประเมินน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดันโลหิต ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมให้กลุ่มทดลอง ได้แก่ (1) กิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างแรงจูงใจ 1 ครั้ง (2) ให้ความรู้เป็นรายบุคคล 1 ครั้ง (3) การติดตามเป็นรายบุคคล 2 ครั้ง (4) โทรศัพท์สอบถาม 1 ครั้ง ส่งข้อความเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องจำนวน 3 ครั้ง รวมเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การทำแบบ-

ทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ และแบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ ประเมิน น้ำหนัก วัดความดันโลหิต ระดับไขมันในเลือด หลังเข้าร่วมโปรแกรมใน สัปดาห์ที่ 12 ที่หน่วยบริการสุขภาพ พร้อมมอบของที่ระลึก โดยนัดกลุ่มควบคุมคนละวันกับกลุ่มทดลอง

3. เมื่อทราบผลการเจาะเลือด ผู้วิจัยแจ้งผลระดับไขมันในเลือดทางโทรศัพท์ แก่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เป็นรายบุคคล พร้อมให้คำแนะนำ หลังจากนั้นส่งเอกสารปิดผนึกเป็นความลับไปให้เป็นรายบุคคล กรณีระดับโคเลสเตอรอลปกติ ผู้วิจัยแนะนำให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่องและรอตรวจสุขภาพประจำปี กรณีที่กลุ่มตัวอย่างยังมีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูงกว่าปกติ ผู้วิจัยแนะนำให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านอาหารและออกกำลังกายต่อไปอย่างต่อเนื่องและเจาะเลือดทุก 3 เดือนควบคู่กัน และรับบริการต่อเนื่องที่หน่วยบริการสุขภาพของมหาวิทยาลัยรังสิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) โดยแสดงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง และเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้านสถานภาพสมรส พฤติกรรมการออกกำลังกาย ด้วยสถิติ Chi-Square ด้านอายุ ดัชนีมวลกาย ระดับ-โคเลสเตอรอล ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ก่อนเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองด้วยสถิติ Independent t-test

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอล ก่อนและหลังเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ของกลุ่มทดลองด้วยสถิติ Paired t-test และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ด้วยสถิติ Independent t-test เนื่องจากตัวแปรมีการกระจายแบบโค้งปกติ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต ที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์การศึกษาครั้งนี้ที่เข้าโปรแกรมและเก็บข้อมูลครบ มีจำนวน 36 ราย แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 18 ราย กลุ่มทดลอง 18 ราย โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างดังนี้ กลุ่มควบคุม ร้อยละ 83.3 เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 40.67 ปี (SD =3.68) ร้อยละ 55.6 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 77.8 ไม่มีประวัติการเจ็บป่วยในอดีต ร้อยละ 88.9 ไม่มีการใช้ยาประจำ ร้อยละ 61.1 มีภาวะน้ำหนักเกิน ร้อยละ 61.1 มีการออกกำลังกาย ร้อยละ 78.8 มีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในครอบครัว โดยเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจ ไขมันในเลือดสูง และความดันโลหิตสูงมากที่สุดตามลำดับ กลุ่มทดลอง ร้อยละ 83.3 เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 40-49 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 40.52 ปี (SD =2.97) ร้อยละ 72.2 มีสถานภาพสมรสคู่ และไม่มีประวัติการเจ็บป่วยในอดีต ร้อยละ 83.3ไม่มีการใช้ยาประจำ (83.3%) ร้อยละ 61.1% มีภาวะน้ำหนักเกิน ร้อยละ 55.6% มีการออกกำลังกาย ร้อยละ 83.3% มีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในครอบครัว โดยเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจ ความดันโลหิตสูง และไขมันในเลือดสูงมากที่สุดตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของลักษณะกลุ่มตัวอย่างด้าน อายุ สถานภาพสมรส ดัชนีมวลกาย และพฤติกรรมการออกกำลังกาย ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง พบว่าไม่แตกต่างกัน

ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และระดับโคเลสเตอรอลก่อนเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง

กลุ่มควบคุม มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ ก่อนเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง อยู่ระหว่าง 11-23 คะแนน (คะแนนเต็ม 25 คะแนน) โดยมีคะแนนความรู้เฉลี่ย 18.94 คะแนน (SD=3.54) คะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ระหว่าง 27-52 คะแนน (คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 23-92 คะแนน) โดยมีคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเฉลี่ย 39.78 คะแนน (SD=6.17) มีระดับโคเลสเตอรอลอยู่ระหว่าง 131-180 มก./ดล. โดยมีระดับโคเลสเตอรอลเฉลี่ย 155.39 มก./ดล. (SD=13.33) ส่วนกลุ่มทดลอง จำนวน 18 ราย มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ ก่อนเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง อยู่ระหว่าง 15-23 คะแนน (คะแนนเต็ม 25 คะแนน) โดยมีคะแนนความรู้เฉลี่ย 19.17 คะแนน (SD=2.60) คะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ระหว่าง 23-50 คะแนน (คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 23-92 คะแนน) โดยมีคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเฉลี่ย 35.83 คะแนน (SD=5.90) มีระดับโคเลสเตอรอลอยู่ระหว่าง 137-189 มก./ดล. โดยมีระดับ-โคเลสเตอรอลเฉลี่ย 157.33 มก./ดล. (SD=14.40) เมื่อทดสอบความแตกต่าง ของความรู้เกี่ยวกับโรคและการ
ดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และระดับโคเลสเตอรอลก่อนเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง พบว่าไม่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 2: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 “ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอล หลังเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองดีกว่าก่อนเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองในกลุ่มทดลอง”

กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ ค่าคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ หลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง และค่าเฉลี่ยระดับ-โคเลสเตอรอลหลังการทดลองลดลงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p= .000, .000 และ .004 ตามลำดับ) รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบ ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และระดับโคเลสเตอรอลก่อนและหลัง การเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองของกลุ่มทดลอง

ตัวแปรตาม	ก่อนการทดลอง $\bar{X} \pm SD$	หลังการทดลอง $\bar{X} \pm SD$	สถิติ Paired-t test	p-value
ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ	19.17 ± 2.60	24.67 ± 0.77	-8.30	.000
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ	35.83 ± 5.90	40.94 ± 5.46	-4.65	.000
ระดับโคเลสเตอรอล	157.33 ± 14.40	146.61 ± 18.55	2.98	.004

* $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย, SD = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 “ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลหลังเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองในกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มควบคุม”

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและค่าเฉลี่ยระดับโคเลสเตอรอลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่ามีเพียงค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพของกลุ่มทดลองดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p= .000) รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และระดับโคเลสเตอรอลหลังการเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ตัวแปรตาม	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		t-test	p-value
	พิสัย	$\bar{X}$ ± SD	พิสัย	$\bar{X}$ ± SD		
ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ	16 – 24	20.56 ± 2.31	22 – 25	24.67 ± 0.77	-7.18	.000
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ	33 – 49	39.78 ± 4.10	30 – 49	40.94 ± 5.46	-0.73	.473
ระดับโคเลสเตอรอล	125 - 188	153.39 ± 16.75	112 - 180	146.61 ± 18.55	1.15	.258

* $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย, SD = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ในภาพรวมพบว่า ภายหลังการเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลดีกว่าก่อนการทดลองนั้น อภิปรายได้ว่า กลุ่มทดลองซึ่งได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ที่พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิดการจัดการตนเอง (Self- management) ของ Kanfer and Goldstein (1991) ซึ่งประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะสร้างแรงจูงใจเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ในการประเมินปัญหาสุขภาพ และรวบรวมข้อมูล (2) ระยะเตรียมความพร้อมในด้านเนื้อความรู้ด้านต่างๆ และทักษะการจัดการตนเอง (3) ระยะฝึกปฏิบัติการจัดการตนเองและ (4) ระยะประเมินผล ซึ่งระยะที่ 3 และ 4 จะต้องปฏิบัติควบคู่กันไป และมีการประเมินปัญหาอุปสรรคเป็นระยะๆนั้น ซึ่งแต่ละระยะก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะการปฏิบัติ รวมทั้งเกิดการตระหนักในความรับผิดชอบของตนเอง มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อนำตนเองเข้าสู่การมีสุขภาพดี โดยกลุ่มทดลองที่เข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง สามารถนำข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องซึ่งได้รับจากกิจกรรมในโปรแกรมไปปฏิบัติ โดยใช้เทคนิคการกำกับตนเองเป็นกลไกนำไปสู่การจัดการด้านสุขภาพ และทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเดิม ที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดไปสู่พฤติกรรมสุขภาพใหม่อย่างถูกต้อง เพื่อลดภาวะเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มทดลองที่เข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง สามารถปฏิบัติจัดการตนเองได้สำเร็จตามหลักการ 4 ข้อข้างต้น จึงทำให้พฤติกรรมการดูแลสุขภาพเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่งดหรือหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่มีโคเลสเตอรอลและไขมันสูงได้ตามเป้าหมาย ลดการดื่มเครื่องดื่มที่มีพลังงานสูง และเปลี่ยนวิธีการปรุงอาหารประเภท ผัด ทอด และใช้กะทิ มาเป็นการรับประทานอาหารที่มี

โคเลสเตอรอลและไขมันต่ำอาหารประเภท ต้ม ยำ นึ่ง ย่าง เพิ่มผักและผลไม้ที่มีรสหวานน้อย และดื่มน้ำเปล่ามากขึ้น รวมถึงมีการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น ส่งผลให้หลังการเข้าโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองในกลุ่มทดลอง มีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรียา ลีพหกุล และคณะ (2548) อนงค์ นิลกำแหง (2550) และ Fritsch และคณะ (2009) ที่ศึกษา ในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับโปรแกรมเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต (Lifestyle changes) เข้าสู่พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม พบว่าหลังการเข้าโปรแกรมกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลลดลง ดีขึ้นกว่าก่อนการเข้าโปรแกรม

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่ากลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p= .000) ส่วนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและระดับโคเลสเตอรอลพบว่าไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Ammerman, et al., 2003; Nasser, et al., 2006) ที่ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการให้ความรู้โดยเน้น Stages of change Model กับ Usual care education เพื่อลดไขมันที่บริโภคและลดระดับไขมันในเลือดในผู้ที่มีภาวะไขมันในเลือดสูง พบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เมื่อสิ้นสุดโปรแกรมพบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีการลดลงของระดับ LDL-C (p< .001) ต่ำกว่าก่อนเข้าโปรแกรม แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ซึ่งสามารถอภิปรายเป็นรายด้านดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ พบว่าหลังการทดลองกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพดีกว่าก่อนทดลอง และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .000) อภิปรายได้ว่า กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง มีความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ซึ่งแสดงว่าโปรแกรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในด้านความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งคาดว่าผลดังกล่าวมาจากกระบวนการให้ความรู้ของโปรแกรมอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ที่จะทำให้บุคลากรสามารถจัดการตนเอง ให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

2. ด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพพบว่าทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่าว่าก่อนการทดลอง ผลทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ (p = .058) โดยที่พบว่าก่อนการทดลองค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของกลุ่มควบคุมมีค่าเท่ากับ 39.78 คะแนนและกลุ่มทดลองมีค่าเท่ากับ 35.83 คะแนน ซึ่งพบว่ากลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนสูงกว่ากลุ่มทดลอง อย่างไรก็ตาม ภายหลังการทดลองพบว่าค่าคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของกลุ่มทดลองสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนเป็น 40.94 คะแนนในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีการเพิ่มขึ้นของคะแนนใน 12 สัปดาห์ต่อมา เช่นนี้ แสดงได้ว่าโปรแกรมมีผลต่อกลุ่มทดลองในด้านการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ อย่างไรก็ตามเนื่องจากระยะของการดำเนินโปรแกรมสั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่า ระยะเวลายังไม่เพียงพอต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางส่วนของกลุ่มทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการบันทึกสมุดพฤติกรรมสุขภาพและจากการปรึกษาปัญหาอุปสรรคเป็นรายบุคคล พบกลุ่มทดลองจำนวน 3 รายเป็นชาย 2 รายและหญิง 1 รายไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานอาหารตามที่ตนเองต้องการ ยังพบอีกว่าบางส่วนของกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมโทรศัพท์มาสอบถามวิธีการปฏิบัติตนเพื่อลดโคเลสเตอรอลและวิธีการควบคุมการรับประทานอาหารของตนเองกับหน่วยบริการสุขภาพ ซึ่งแสดงให้ทราบลักษณะนิสัยและความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเองสูง มีเป้าหมายชัดเจนที่ต้องการลดโคเลสเตอรอลซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของกลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลองตั้งแต่ก่อนเข้า จึงทำให้พฤติกรรมการดูแลสุขภาพระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

3. ระดับโคเลสเตอรอล พบว่าทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่าว่า ก่อนการทดลองผลทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับโคเลสเตอรอล (p = .677) แต่พบว่าก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยระดับโคเลสเตอรอลของกลุ่มควบคุมเท่ากับ 155.39 มก./ดล. หลังการทดลองค่าเฉลี่ยระดับโคเลสเตอรอลเท่ากับ 153.39 มก./ดล. ซึ่งพบว่ามีการลดลงของระดับโคเลสเตอรอลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่ในกลุ่มทดลองพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับโคเลสเตอรอลก่อนการทดลองมีค่าเท่ากับ 157.33 มก./ดล. หลังการทดลองมี ค่าเฉลี่ยระดับโคเลสเตอรอลเท่ากับ 146.60 มก./ดล. ซึ่งจะเห็นว่าการลดลงของระดับ-โคเลสเตอรอลในกลุ่มทดลองมีมากกว่าในกลุ่มควบคุม ในกรณีก็เช่นเดียวกันอาจเป็นไปได้ว่าระยะเวลาของการศึกษาวิจัยใน 12 สัปดาห์ อาจจะยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนของระดับโคเลสเตอรอล ร่วมกับระดับโคเลสเตอรอลของกลุ่มทดลองจำนวน 3 รายที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพสูงขึ้นจากเดิม จึงทำให้ระดับโคเลสเตอรอลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการจัดระบบบริการสุขภาพ มหาวิทยาลัยรังสิต ควรจัดระบบบริการสุขภาพที่มุ่งเน้นการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มเสี่ยงให้มากขึ้น นอกเหนือจากการตรวจสุขภาพประจำปี โดยควรจัดให้มีระบบบริการสุขภาพในรูปแบบของโปรแกรม เช่นงานวิจัยครั้งนี้เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับบุคลากร และสามารถมีช่องทางหลากหลายต่อการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ ในรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างทั่วถึง ซึ่งในการนำรูปแบบไปใช้ อาจต้องปรับให้เหมาะสมในด้าน ความพร้อมของผู้ให้บริการ สื่อ วิธีการและบริบทของการทำงานในมหาวิทยาลัยรังสิต นอกจากนี้ การนำรูปแบบโปรแกรมไปใช้ในองค์กรอื่น ควรพิจารณาถึงบริบทขององค์กร รวมทั้งปัจจัยพื้นฐานของบุคลากร เพื่อให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ด้านการทำวิจัย ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีระยะเวลาในการติดตามกลุ่มตัวอย่างให้นานขึ้น เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังเข้าโปรแกรมนาน 6 เดือน เป็นต้นไป เพื่อติดตามการคงอยู่ของพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและผลต่อระดับโคเลสเตอรอลในเลือด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ประคอง อินทรสมบัติ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร.อำภาพร นามวงศ์พรหม ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์ และดร.มนสภรณ์ วิทูรเมธา อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้แนวคิด คำแนะนำ กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในด้านการเขียนและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนวิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นด้วยความเอาใจใส่อย่างดีตลอดมา ขอบพระคุณ ศาสตราจารย์คลินิกพิเศษนายแพทย์ชัยชาญ ดีโรจนวงศ์ คุณชนิกา จรจำรัส - ทวีทิพยอาภา ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือ หัวหน้าหน่วยบริการสุขภาพและเจ้าหน้าที่ทุกท่าน สถาบันวิจัยสำนักงานบุคคล บัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนและเอื้ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสุดท้ายขอขอบพระคุณบุคลากรของมหาวิทยาลัยรังสิตทุกท่านที่เข้าร่วมโครงการ และให้ความร่วมมือจนการวิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ปรียา ลีพหกุล, บรรหาร กออนัตนกูล, เจริญทัศน์ จินตนเสรี, ระพีพล กุญชร ณ อยุธยา และ ชัยชาญ ดีโรจนวงศ์. “หยุดยั้งโคเลสเตอรอล หัวใจไม่พัง: ลดโคเลสเตอรอลด้วยอาหาร.” *ธรรมศาสตร์เวชสาร*. 5 (มกราคม-เมษายน 2548) : 117-124

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) “โครงการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยครั้งที่ 4 สาระสุขภาพ. ” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://hsri.or.th/th/whatnet. 2551.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, กระทรวงสาธารณสุข. “สถิติสาธารณสุขที่สำคัญ” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www. moph.go.th/stat1php, สิงหาคม 2551.

อนงค์ นิลกำแหง. “ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารและพฤติกรรมการออกกำลังกาย เพื่อลดระดับไขมันในเลือดของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชัยนาท.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการส่งเสริมสุขภาพ,มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2550

อาร์ เอส ยู เฮลท์แคร์. สรุปรวมผลการตรวจสุขภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2550-2552. กรุงเทพฯ : RSU Healthcare, 2550-2552

อำภาพร พัววิไล และคณะ. รายงานวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมการพัฒนาสุขภาพต่อความรู้ พฤติกรรม และสถานะสุขภาพของบุคลากรที่มีระดับโคเลสเตอรอลสูง. ปทุมธานี : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2546.

Ammerman, A., Keyserling, T., Atwood, J., Hosking, J., Zayed, H., and Krasny, C. “A randomized controlled trial of a public health nurse directed treatment program for rural patients with high blood cholesterol.” Preventive Medicne. 36 (2003): 340-351.

Aree, P., Boonyasopun, Y., Viseskul, N., and Prumpatta, N. “ Enhancing care by a Nutritional Promotion Training Program toward food consumption and lipid status among hyperlipidemic elderly in urban chiang Mai.” Faculty of Nursing, Chiang Mai University, 2002.

Boonyaratvet, S. Cholesterol and Cardiovascular Disease. Bangkok: Faculty of Medicine, Chulalongkorn University, 2000.

Capewell, Simon, and others. “Cardiovascular risk factor trends and potential for reducing coronary heart disease mortality in the United States of America.” Bull World Health Organ. 88 (2010) :120–130.

Caplan, R. L. “Multiple potential risks for stroke.” JAMA. 283 (2000): 1478-1480.

Dallongeville, J., Leboeuf, N., Blais, C., Touchette, J., Gervais, N., and Davignon, J. “ Short-term response to dietary counseling of byperlipidemic outpatients of a lipid clinic.” Journal of the American Dietetic Association. 94 (1993): 616-621.

Fritsch, Michelle A., Montpellier, Julie., and Kussman, Cyra. “A Cholesterol Awareness Program.” AAO HN Journal. 57 (February, 2009) : 69-75.

Jeppesen, J., Hein, O. H., Suadicani, P., and Gyntelberg, F. “Low triglyceridies High high- density lipoprotein cholesterol and risk of ischemic heart disease.” Arch Inter Med. 161 (2001): 361-366.

Kanfer, F.H. and Goldstein, A. " Self-Management Methods". In Helping People Changes : A Textbook of Methods, pp. 305-360. New York: Pergamon, 1991.

Kreman, R., Yates, B., Agrawal, S., Fiandt, K., Briner, W., and Shurmur, S. " The effects of motivational interviewing on physiological outcomes." Applied Nursing Research. 19 (2005): 167-170.

Matthew, C., Judith, A., and Schilling, McCann. Pathophysiology made incredibly easy. Pennsylvania: Springhouse Corporation, 1998.

Nasser, R., Cook. L., Kim, D., and Haennel, G. " Comparison of Two Nutrition Education Approaches to Reduce Dietary Fat Intake and Serum Lipids reveals Registered Dietitians Are Effective at Dissemination Informating Regardless of the Educational Approach." Juornal of the American Dietetic Association. 106 (2006):850-859.

National Cholesterol Education Program (NCEP). "Expert Panel on Detection,Evaluation, and Treatment of High Blood Cholesterol in Adults (Adult Treatment Panel III)." JAMA. 285 (2001): 2486–97.

Stamler, J., Daviglus, L. M. Garside, B. D., Dyer, R. A., Greenland, P., and Neaton, D. J. "Relationship of baseline serum cholesterol levels in 3 large cohorts of younger men to longterm coronary, cardiovascular, and all-cause mortality and to longervity." JAMA. 284 (2000): 311-318.

World Health Organization (WHO). World Health Statistics 2008. Switzerland: WHO, 2008.

การสร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ

DEVELOPMENT OF NURSING STANDARD OF HEALTH CARE IN TUBERCULOSIS PATIENT FOR PROFESSIONAL NURSE WORKING IN PRIMARY CARE UNITS

บรรเจิดลักษณ์ คีรีแลง[1] รัชนี สรรเสริญ[2] และ ฉันทนา จันทวงศ์[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรฐานเชิงกระบวนการ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ ของการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ ดำเนินการวิจัย โดยร่างมาตรฐานการพยาบาลตามขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล จากข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ทางวิชาการร่วมกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พยาบาลวิชาชีพ ผู้ดูแล และผู้ป่วยวัณโรคกลุ่มตัวอย่างละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน และตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 22 คน ด้วยวิธีเทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำมาตรฐานการพยาบาลไปใช้ในสถานการณ์จริง ความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรค จำนวน 43 คน และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ มัธยฐานและพิสัยระหว่างควอร์ไทล์

ผลการวิจัย ได้มาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ จำนวน 9 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 64 ข้อ มาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 36 ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้ มาตรฐานที่ 1 การเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพการดูแลผู้ป่วยวัณโรค มาตรฐานที่ 2 พยาบาลเตรียมความพร้อมญาติผู้ดูแล มาตรฐานที่ 3 การประเมินความพร้อมของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค มาตรฐานที่ 4 การประเมินปัญหาของผู้ป่วยวัณโรค มาตรฐานที่ 5 การส่งเสริมให้ญาติมีทักษะที่ถูกต้องในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค มาตรฐานที่ 6 การวางแผนการดูแลผู้ป่วยวัณโรคโดยภาคีหุ้นส่วน คือ ญาติและแกนนำ มาตรฐานที่ 7 การส่งเสริมให้ญาติผู้ดูแลมีเจตคติที่ดี และมีทักษะที่ถูกต้องในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคแบบองค์รวม มาตรฐานที่ 8 การพัฒนาศักยภาพของแกนนำในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคมาตรฐานที่ 9 การประเมินผลการดูแลผู้ป่วยวัณโรคโดยญาติผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคและแกนนำ และผลการศึกษาความเป็นไปได้ พบว่า พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า มาตรฐานการพยาบาลโดยรวมสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง

จากการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ คือ พยาบาลชุมชนสามารถนำมาตรฐานการพยาบาลนี้ไปทดลองใช้ในการให้การพยาบาลผู้ป่วยวัณโรค เตรียมผู้ดูแลและแกนนำชุมชน ในการร่วมมือกันดูแลผู้ป่วยวัณโรค อีกทั้งเป็นแนวทางการควบคุมคุณภาพและประเมินผลการปฏิบัติของพยาบาล

คำสำคัญ: มาตรฐานการพยาบาล/พยาบาลวิชาชีพ/การพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคในระดับปฐมภูมิ/ผู้ป่วยวัณโรค/การเตรียมผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยบูรพา

[2] Ph.D.(Nursing) อาจารย์ประจำ ภาควิชาพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยบูรพา

[3] Dr.P.H.(Epidemitology) อาจารย์ประจำ ภาควิชาพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purpose of this study was to develop the standards for processes and outcomes of nursing cares of patients with tuberculosis practiced by professional nurses at the primary health care level. Regarding the study, the nursing standards were drafted in accordance with nursing procedures based on the academic empirical evidence in conjunction with the results obtained from an in-dept interview. The samples comprised three groups of participants with five persons in each: professional nurses, care givers, and patients with tuberculosis. The total number was 15 persons. The content validity of the standards was inspected and verified by twenty-two experts utilizing three times of Delphi technique adopted in order to investigate the application feasibility of the nursing standards for the actual nursing cares. Besides, the opinions of 43 professional nurses, as well as the care givers of the patients with tuberculosis were taken into considerations. Also, Frequency Distributions, Percentage, Median, and Inter-quartile Ranges were employed for the data analyses.

The findings revealed nine standards for nursing cares of patients with tuberculosis practiced by professional nurses at the primary health care level comprising 64 items of the process standard and 36 items of the outcome standard with their details as follows: The first standard was self readiness preparation of professional nurses giving cares for the patients with tuberculosis, the second was preparation of the professional nurses for the patients' care giving relatives, the third was the readiness evaluation of the patients' care giving relatives, the fourth was evaluation of the patients' problems, the fifth was encouragement for the patients' relatives to acquire the correct caring skills for the patients, the sixth was planning for the cares given to the patients via the stakeholders' cooperation consisting of relatives and core personnel, the seventh was encouragement for the care giving relatives to have good attitudes and acquire correct skills for the holistic cares given to the patients, the eighth was potential development of the core personnel (stakeholders) in taking care of the patients, and the ninth was evaluation of the cares given to the patients by their care giving relatives and the core personnel. Regarding the feasibility study, it was found that most of the professional nurses in the study agreed that the nursing standards, on average, were applicable as guidelines for the actual care practices.

From this study, it was suggested that community nurses could apply the discussed nursing standards for the cares of patients with tuberculosis, and for the preparation of the care givers, as well as the community stakeholders so that there would be mutual cooperation among them for the cares of patients with tuberculosis. They could also be used as the guidelines for the quality control and evaluation of nursing practices.

KEYWORDS: NURSING STANDARDS/PROFESSIONAL NURSES/NURSING CARE FOR PATIENTS WITH TUBERCULOSIS AT PRIMARY HEALTH CARE LEVEL/PATIENTS WITH UBERCULOSIS/PREPARATION FOR CARE GIVERS OF PATIENTS WITH TUBERCULOSIS.

ความเป็นมาของปัญหา

วัณโรคเป็นปัญหาระดับสากล เนื่องจาก พบว่า มีผู้ป่วยวัณโรคในโลกประมาณ 16-20 ล้านคน (กลุ่มวัณโรคเอดส์สำนักโรคเอดส์วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2550) และองค์การอนามัยโลกคาดประมาณจำนวนผู้ป่วยรายใหม่ประมาณปีละ 8.4 ล้านคน โดยร้อยละ 95 อาศัยในประเทศที่กำลังพัฒนาและมีผู้ป่วยเสียชีวิตประมาณปีละ 1.9 ล้านคน (กลุ่มวัณโรคเอดส์สำนักโรคเอดส์วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2550) สำหรับในประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 22 ประเทศที่มีจำนวนผู้ป่วยวัณโรคมากที่สุดในโลก (สรุปรายงานการเฝ้าระวังวัณโรคประจำปี 2549 : 215) จากปีงบประมาณ 2549 มีผู้ป่วยวัณโรคทุกประเภทพบเชื้อ (46/100,000) และรวมผู้ป่วยวัณโรคทุกประเภท (Incidence of all TB cases) (88/100,000) และพบว่าผู้ป่วยวัณโรคมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ (สรุปรายงานการเฝ้าระวังวัณโรคประจำปี 2549 : 215) จากปัญหาและความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นของวัณโรคเกิดจากมีสาเหตุหลายประการ คือ การแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวี การดื้อยา (Multiple drug resistant) ความครอบคลุมในการรักษาพยาบาล คุณภาพของแผนงานวัณโรคแห่งชาติ (Quality of National Tuberculosis program : NTP) และการเคลื่อนย้ายประชากร โดยเฉพาะแรงงานต่างชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย ส่งผลให้อัตราการรักษาหายยังคงต่ำกว่าร้อยละ 85 ตามที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ (สรุปรายงานการเฝ้าระวังวัณโรคประจำปี 2549 : 215) และจากการดำเนินงานของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 ชลบุรี ในปีงบประมาณ 2543-2547 ผลการควบคุมป้องกันวัณโรคค่อนข้างคงที่ คือ อัตราการรักษาวัณโรคปอดรายใหม่เสมหะพบเชื้อวัณโรคให้หายขาด (Cure Rate) ประมาณร้อยละ 60.00 อัตราความสำเร็จในการรักษา (Success Rate) อยู่ในช่วงร้อยละ 66.00-70.00 และอัตราขาดยาอยู่ในช่วงร้อยละ 14.00-18.00 ซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ส่วนการแก้ไขปัญหาวัณโรคของประเทศไทยนอกเหนือจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการรักษาพยาบาล การวินิจฉัยโรคและการป้องกันโรคแล้ว การพัฒนาระบบการเฝ้าระวังวัณโรค เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในลำดับต้นๆ (สรุปรายงานการเฝ้าระวังวัณโรคประจำปี 2549) ซึ่งประเทศไทยได้มีการจัดองค์การปรับเปลี่ยนตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก มีการดูแลรักษา วัณโรคตามมาตรฐานแนวทางของกลยุทธ์การรักษาวัณโรคด้วยสูตรยาระยะสั้น แบบมีผู้สังเกตการณ์กินยาโดยตรง (Directly Observed Treatment, Short Course: DOTS) และยุทธศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ มีการดูแลรักษาวัณโรคตามมาตรฐานสากล (International Standard for TB Care: ISTC) เพื่อการดูแลรักษาวัณโรคทั้งในภาครัฐและเอกชนทั้งการดูแลผู้ป่วยหรือสงสัยว่าจะป่วยเป็นวัณโรคทุกหมวดอายุอย่างมีคุณภาพ (กลุ่มวัณโรคเอดส์สำนักโรคเอดส์วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2550)

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานการควบคุมวัณโรค ซึ่งปรับเปลี่ยนตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก พบว่า ในระดับสถานีอนามัย ทำหน้าที่ค้นหารายป่วย (จ่ายยา) ติดตามผู้ป่วยขาดยาเยี่ยมบ้านผู้ป่วยกรณี DOT โดยญาติ ซึ่งยังไม่สมบูรณ์และมีปัญหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน (เพชรวรรณ พึ่งรัศมี และ วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์, 2542) กล่าวคือมีแนวทางการดำเนินงานรักษาผู้ป่วยวัณโรค สำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชน/สถานีอนามัย (พันธ์ชัย รัตนสุวรรณ, 2550) ได้ดำเนินการในลักษณะการจัดการกับโรค (Disease Management) เท่านั้น และเน้นเฉพาะเรื่องการรับประทานยาต่อหน้าเจ้าหน้าที่ แต่ไม่ได้มีแนวทางการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ยังขาดแนวทางปฏิบัติที่มีมาตรฐานชัดเจนสำหรับบุคคลากรด้านสุขภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในการเฝ้าระวังผู้ป่วยวัณโรค จึงทำให้ผลการดำเนินการวัณโรคในประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนด (สรุปรายงานการเฝ้าระวังวัณโรคประจำปี 2549 : 215)

สำหรับการคุมวัณโรคในระดับปฐมภูมินั้น มีปัจจัย 3 ประการ ที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมผู้ป่วยวัณโรคได้ดี คือ ด้านตัวผู้ป่วย ด้านครอบครัว และด้านบุคลากรทางด้านสุขภาพ สำหรับในด้านตัวผู้ป่วย พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้การควบคุมวัณโรคไม่สำเร็จ เนื่องจากผู้ป่วยรับประทานยาไม่สม่ำเสมอ (รจนาไฉน สิงห์เรศน์, 2550) ส่งผลให้ระยะเวลาในการเจ็บป่วยยาวนานขึ้น เพิ่มระยะเวลาการแพร่กระจายเชื้อ เกิดโรคแทรกซ้อนที่รุนแรงพัฒนาไปเป็นเชื้อดื้อยา มีโอกาสเป็นซ้ำ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยลดลง อัตราการตายและเสียค่ารักษาที่มากขึ้น (มินตกานต์ ชะลอรักษ์, 2547; เจนจิรา บุราคร, 2547) ส่วนด้านครอบครัว พบว่า สมาชิกในครอบครัวไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้ป่วย ด้านการรักษาพยาบาล และด้านจิตใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มอัตราการรักษาที่หายขาดจากผู้ป่วยวัณโรค (พัฒนพงษ์ วงศ์กาฬสินธุ์, 2550) อีกทั้ง พบว่าบุคลากรทางด้านสุขภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพยาบาลวิชาชีพ มีหน้าที่รับผิดชอบหลัก ยังมีความรู้และทักษะในการควบคุมโรคที่ไม่ชัดเจน (เพชรวรรณ พึ่งรัศมี และวีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์, 2542 : 3) ดังนั้นการจะดูแลผู้ป่วยวัณโรคให้มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องได้นั้นนอกจากผู้ป่วย และญาติมีส่วนร่วมในการดูแลอย่างจริงจังแล้ว พยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนตามขอบเขตและสมรรถนะ เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมสอดคล้องตามสภาพปัญหา และความต้องการ จึงจะสามารถประเมินผลลัพธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวได้

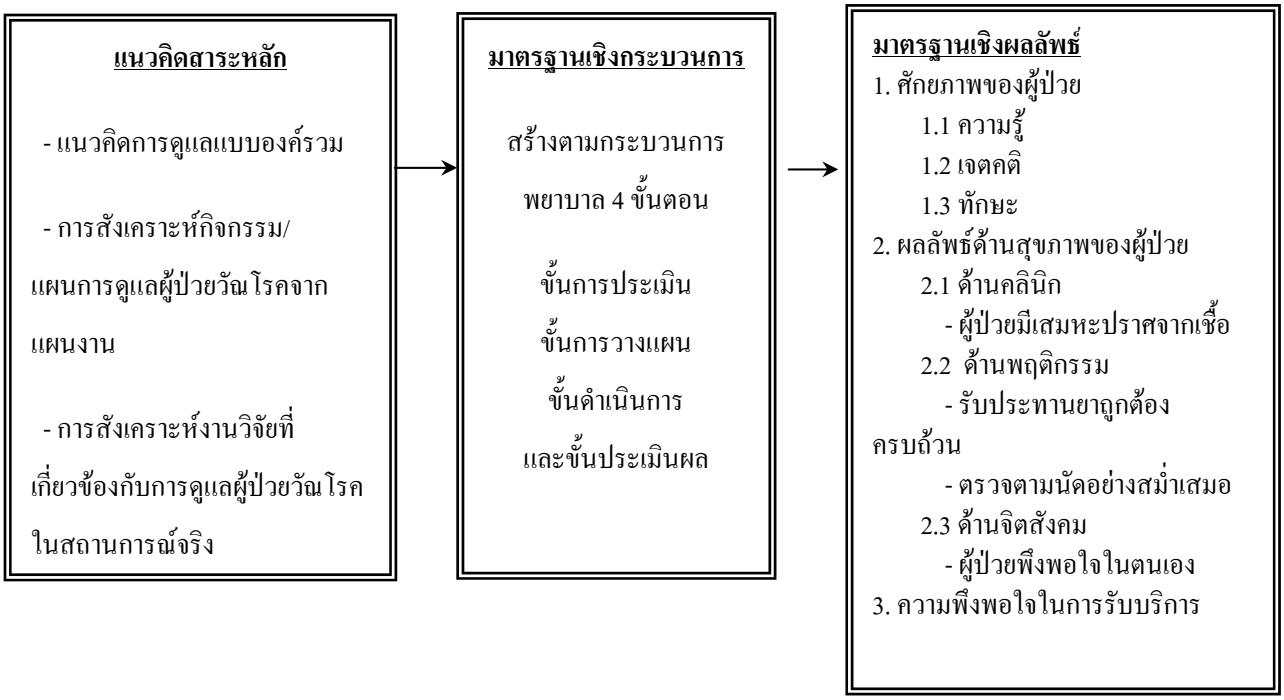
การสร้างมาตรฐานการพยาบาลเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการควบคุมคุณภาพการพยาบาล เพราะมาตรฐานการพยาบาล คือข้อความที่มีความเที่ยงตรงชัดเจนที่อธิบายกิจกรรมพยาบาลที่ทำให้เกิดผลดีต่อผู้รับบริการทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อแสดงถึงคุณภาพการพยาบาล สิ่งที่พึงกระทำและผลลัพธ์ที่คาดหวัง สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลบริการพยาบาล (พัฒนพงษ์ วงศ์กาฬสินธุ์, 2550) ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญ คือ การประกันคุณภาพการพยาบาล เพราะการที่พยาบาลเป็นผู้สร้างเองย่อมมีความเข้าใจพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดผลลัพธ์ทางการพยาบาลที่ดี (กอบกุล พันธ์เจริญวรกุล, 2545) การสร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรค สำหรับพยาบาลวิชาชีพในระดับปฐมภูมิ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาลดูแลผู้ป่วยวัณโรค ที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างมาตรฐานเชิงกระบวนการและมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ของการพยาบาลในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรคที่บ้าน สำหรับพยาบาลวิชาชีพ

กรอบแนวคิด

ในการสร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างร่างมาตรฐานการพยาบาลจากข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ ได้จากการทบทวนวรรณกรรม แนวทางการวิจัยการดูแลรักษาวัณโรคตามมาตรฐานสากล แผนงานการควบคุมวัณโรคแห่งชาติการดูแลผู้ป่วยวัณโรคระดับปฐมภูมิร่วมกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพยาบาลผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค และผู้ป่วยวัณโรค ที่ทำได้สำเร็จและทำได้ดี แล้วนำไปศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหาร ด้านวิชาการ และด้านการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วย โดยปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ครอบคลุมตามกระบวนการพยาบาล 4 ขั้นตอน คือ การประเมิน การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล ดังแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา/บรรยาย (Descriptive research design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ขั้นเตรียม ประชากรมีขนาดที่ไม่ทราบจำนวนแน่ชัด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค และผู้ป่วยวัณโรค เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน เลือกโดยใช้วิธีเจาะจงตามขั้นตอนการสร้างมาตรฐานดังนี้

2. ขั้นดำเนินการสร้างมาตรฐาน การเลือกผู้เชี่ยวชาญ เลือกโดยใช้วิธีการเจาะจง โดยดูจากรายชื่อของผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศ ระดับเขต และระดับจังหวัดที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 22 คน ประกอบด้วย แพทย์ จำนวน 2 คน อาจารย์พยาบาล จำนวน 2 คน และพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติการพยาบาลด้านการดูแลผู้ป่วยวัณโรค จำนวน 16 คน โดยแบ่งเป็นพยาบาลจากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในสำนักงานป้องกันควบคุมโรค จำนวน 2 คน พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในฝ่ายเวชปฏิบัติครอบครัว จำนวน 2 คน พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในฝ่ายประสานเครือข่าย จำนวน 2 คน พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ จำนวน 10 คน นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 2 คน

3. ขั้นศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้มาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ โดยศึกษาจากประชากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการดูแลผู้ป่วยวัณโรคไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 43 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างมาตรฐานการพยาบาลสำหรับเตรียมพยาบาลวิชาชีพ เพื่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค เป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ชุด

ชุดที่ 1 สำหรับพยาบาล เป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับพยาบาลดูแลผู้ป่วยวัณโรค เพื่อประเมินความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค โดยผู้วิจัยสร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์ จากการศึกษาเอกสารทาง

วิชาการ และงานวิจัยต่างๆ จากประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยวัณโรค และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำมาสรุปเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างมาตรฐานการพยาบาลซึ่งประกอบด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยวัณโรค หลักการ และวิธีการดูแลผู้ป่วยวัณโรค วิธีการดูแลด้านจิตสังคม ปัญหา อุปสรรค และความต้องการ และด้านความช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการร่างมาตรฐานการพยาบาลจากข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ร่วมกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากพยาบาลผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม

ชุดที่ 3 สำหรับผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่มีข้อความลักษณะเดียวกันกับชุดที่ 2 แต่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและเพิ่มเติมข้อความตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและเสนอค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งระดับความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ตอบไว้ในรอบที่ 1 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้เปลี่ยนแปลงคำตอบหรือยืนยันคำตอบเดิมโดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2

ชุดที่ 4 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่มีข้อความลักษณะเดียวกับชุดที่ 3 โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงและเพิ่มเติมข้อความตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและเสนอค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและระดับความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านตอบไว้ในรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้เปลี่ยนแปลงหรือยืนยันคำตอบเดิม โดยหากผู้เชี่ยวชาญยังยืนยันคำตอบเดิมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ต้องแสดงเหตุผลประกอบด้วย

ชุดที่ 5 สำหรับพยาบาลวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคเพื่อศึกษาความคิดเห็น ความเป็นไปได้ในการนำมาตรฐานการพยาบาลไปใช้ในสถานการณ์จริงโดยในแบบสอบถามชุดที่ 5 แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามตามความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพ ในภาพรวมต่อการนำมาตรฐานการพยาบาลที่ได้สร้างขึ้นในครั้งนี้ไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยใช้แบบสอบถามความเป็นไปได้ของการใช้มาตรฐาน ซึ่งมีจำนวน 13 ข้อ (ศจีมาศ จันทร์งาม, 2550) การแปลผลจากคะแนนรวมที่ยิ่งมาก ยิ่งมีความเป็นไปได้ในการใช้มาตรฐาน ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ผู้วิจัยได้ทำการปรับข้อคำถามในแบบสอบถามได้ จำนวน 12 ข้อ เนื่องจากมาตรฐานที่สร้างขึ้นไม่มีส่วนของมาตรฐานเชิงเนื้อหา และกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างจากเดิม ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการพยาบาลโดยภาพรวมสามารถนำไปใช้ได้จริง มีความสอดคล้องกันระหว่างมาตรฐานเชิงกระบวนการและมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ มีความยืดหยุ่นและสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว มีการ บูรณาการทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างคุ้มค่า ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายกับสถานบริการด้านสุขภาพ เป็นต้น ต่อจากนั้นได้นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคในระดับปฐมภูมิ จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.63

การพิทักษ์สิทธิของพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค และผู้ป่วยวัณโรค

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความเคารพและตระหนักในสิทธิมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูลโดยการนำเสนอวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ทางวิชาการ ผู้วิจัยใช้การสืบค้น (Key Words) จากฐานข้อมูลทางการพยาบาลในระบบสารสนเทศ (CD-ROM รวมทั้งได้สืบค้นจากฐานข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต และสืบค้นข้อมูลด้วยมือ (Manual Searching หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาสาระที่สำคัญ

2. รวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก พยาบาลวิชาชีพดูแลผู้ป่วยวัณโรคในระดับปฐมภูมิ ผู้ป่วยวัณโรค ผู้ป่วยวัณโรคและผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค โดยใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกและมีการจดบันทึกข้อมูล ร่วมกับการบันทึกเทปตลอดการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อนำไปประกอบการร่างสร้างมาตรฐานการพยาบาลสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ และพัฒนาเป็นแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญต่อไป

3. นำข้อมูลจากข้อ 1 และ ข้อ 2 มาสังเคราะห์ได้มาตรฐานเชิงกระบวนการ ตามกระบวนการพยาบาล 4 ขั้นตอน ขั้นประเมิน ขั้นการวางแผน ขั้นดำเนินการ ขั้นประเมินผล และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์

4. รวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่คุณสมบัติที่กำหนด เพื่อขอความร่วมมือในการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของร่างมาตรฐานการพยาบาลที่ได้สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยอย่างละเอียด นำแบบสอบถามที่ได้ในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง โดยพิจารณาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ของข้อความมาตรฐาน เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถามในรอบที่ 2 แล้วนำส่งให้ผู้เชี่ยวชาญคนเดิม นำแบบสอบถามที่ได้จากรอบที่ 2 และรอบที่ 3 มาวิเคราะห์เช่นเดียวกับรอบแรก โดยพิจารณาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ และปรับปรุงข้อความตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำข้อความที่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน กล่าวคือ ต้องเป็นข้อความที่มีค่ามัธยฐานมากกว่าหรือเท่ากับ 9 และ/หรือ มีค่าพิสัยระหว่าง ควอร์ไทล์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 มาสรุปเป็นมาตรฐานการพยาบาลสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ดูแลผู้ป่วยวัณโรคในระดับปฐมภูมิ

5. รวบรวมความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานในการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ ในความเป็นไปได้ของการนำร่างมาตรฐานการพยาบาลไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยผู้วิจัยนำร่างมาตรฐานการพยาบาลไปให้ด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 22 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 54.5) ปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพประสานเครือข่าย และ พยาบาลหน่วยบริการปฐมภูมิเท่ากัน (ร้อยละ 36.4) ส่วนลักษณะงานที่ปฏิบัติงานด้านบริการ/ปฏิบัติการพยาบาลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 72.7) และมีประสบการณ์ ด้านการปฏิบัติงานการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในระดับปฐมภูมิ 6 -10 ปี (ร้อยละ 54.5)

2. พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 43 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 93.0) ปฏิบัติงานในแผนกพยาบาลศูนย์สุขภาพชุมชน 31 คน (ร้อยละ 72.1) รองลงมาเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน (ร้อยละ 23.3) โดยปฏิบัติงานอยู่ที่ศูนย์สุขภาพชุมชน มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 81.4) และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในระดับปฐมภูมิ 5-10 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 58.1) และรองลงมาน้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 23.3)

2. สาระมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิประกอบด้วย 9 มาตรฐาน มาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 64 ข้อ มาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 36 ข้อ สรุปได้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 การเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพการดูแลผู้ป่วยวัณโรค ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 7 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 6 ข้อ

มาตรฐานที่ 2 การประเมินและเตรียมความพร้อมของญาติผู้ดูแล ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 8 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 9 ข้อ

มาตรฐานที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของแกนนำในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 7 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 3 ข้อ

มาตรฐานที่ 4 การประเมินปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยวัณโรค ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 8 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 3 ข้อ

มาตรฐานที่ 5 การส่งเสริมความรู้เรื่องวัณโรคให้กับผู้ป่วยวัณโรคและญาติผู้ดูแลป่วยวัณโรค ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 12 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 4 ข้อ

มาตรฐานที่ 6 การส่งเสริมให้ผู้ป่วยวัณโรคเกิดเจตคติที่ดีต่อการรักษาและญาติผู้ดูแลผู้ป่วย วัณโรคแบบองค์รวม ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 10 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 3 ข้อ

มาตรฐานที่ 7 การส่งเสริมให้ญาติผู้ดูแลมีทักษะที่ถูกต้องในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 3 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 2 ข้อ

มาตรฐานที่ 8 การวางแผนการดูแลผู้ป่วยวัณโรคโดยภาคีหุ้นส่วน คือ ญาติผู้ดูแลและแกนนำ ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 3 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 3 ข้อ

มาตรฐานที่ 9 การประเมินผลการดูแลผู้ป่วยวัณโรคโดยญาติผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคและแกนนำ ประกอบด้วยมาตรฐานเชิงกระบวนการ จำนวน 6 ข้อ และมาตรฐานเชิงผลลัพธ์ จำนวน 3 ข้อ

ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 1

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินทบทวนและเตรียมความพร้อม ผู้ป่วยวัณโรคของตนเองในด้านความรู้เจตคติและทักษะที่ใช้ในการดูแล	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรค แนวคิดการดูแลแบบองค์รวม การดูแลให้เกิดความเสมอภาค การเข้าถึงบริการการดูแลคุณภาพชีวิตผู้ป่วยวัณโรคโดยเน้นผู้ป่วยเป็นจุดศูนย์กลาง	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคสร้างทัศนคติเชิงบวกของตนเองต่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
4. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคพัฒนาทักษะการเยี่ยมบ้าน	11.00	1.75	11.00	0.75	11.00	0.75
5. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้มีคุณลักษณะของผู้สื่อสารที่ดี เช่น การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีมีความ เชื่อมั่นในตนเอง การเป็นผู้ฟังที่ดี เป็นต้น	11.00	2.00	11.00	0.00	11.00	0.00
6. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคจัดเตรียมเอกสารหรือคู่มือในการให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้ป่วยวัณโรคพร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค เช่น สมุดประจำตัว ผู้ป่วยวัณโรค กระปุกเสมหะ	10.00	1.00	11.00	0.75	11.00	0.00
7. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค มีการเตรียมระบบการจัดส่งยาวัณโรคจากโรงพยาบาลไปยังผู้ป่วยวัณโรค	-	-	-	-	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
1.พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีความรู้เกี่ยวกับวัณโรคและการดูแลผู้ป่วยวัณโรคอย่างถูกต้อง	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2.พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีเจตคติเชิงบวก ต่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค มีแนวคิด การดูแลผู้ป่วย วัณโรคแบบองค์รวม การดูแลให้เกิดความเสมอภาคของการเข้าถึงบริการ	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีการดูแลคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโดยเน้นผู้ป่วยเป็นจุดศูนย์กลาง	-	-	-	-	11.00	0.00
4. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีทักษะการเยี่ยมบ้าน	10.00	1.75	11.00	0.00	11.00	0.00
5. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค มีบุคลิกภาพดี เป็นผู้สื่อสารที่ดีมีความ เชื่อมั่น ในตนเอง การเป็นผู้ฟังที่ดี เป็นต้น	-	-	11.00	0.75	11.00	0.00
6. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคจัดเตรียมเอกสารหรือคู่มือในการให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้ป่วยวัณโรคพร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค เช่น สมุดประจำตัวผู้ป่วยวัณโรค กระปุกเสมหะ	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 2

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคแนะนำตัว สถานที่ปฏิบัติงาน ในครั้งแรกที่พบ ผู้ป่วยและครอบครัวพูดคุยด้วยท่าทางเป็นมิตรครั้งต่อไปทักทายตามปกติ	11.00	1.00	1.001	0.75	11.00	0.00
2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคแจ้งให้ผู้ป่วยและครอบครัวทราบถึงวัตถุประสงค์ ของการดูแลผู้ป่วย วัณโรค และบทบาทหน้าที่ของญาติผู้ดูแล	11.00	1.00	11.00	0.75	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินความพร้อมในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคของญาติผู้ดูแล ด้านกาย จิตวิญญาณ สังคม และสติปัญญา ดังนี้ 3.1 ภาวะสุขภาพทางกายของญาติผู้ดูแล ที่อาจเป็น/ ไม่เป็นอุปสรรค ต่อการรักษาวัณโรค	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3.2 เจตคติต่อผู้ป่วยและการทำหน้าที่ญาติผู้ดูแล ต่อโรควัณโรค	-	-	11.00	1.00	11.00	0.00
3.3 ความสามารถทางสติปัญญา ได้แก่ ความคิด ความจำ	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3.4 เจตคติต่อผู้ป่วยและการทำหน้าที่ของญาติผู้ดูแล ด้านความเชื่อค่านิยมและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3.5 สภาพจิตใจของญาติผู้ดูแล ได้แก่ ความเครียด ความกังวล ความกลัว เป็นต้น	11.00	1.00	11.00	0.75	11.00	0.00
4. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย สุขภาพทางกายของผู้ป่วย วัณโรคเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการดูแลให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับภาวะ ความสามารถทางสติปัญญา เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมวัฒนธรรม สภาพจิตใจภาวะเศรษฐกิจสังคม ของญาติผู้ดูแลตลอดจน สภาวะแวดล้อม	11.00	1.00	11.00	0.75	11.00	0.00
5. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินความสามารถในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคของญาติผู้ดูแลโดย การพูดคุย ซักถาม และสังเกต	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
6. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคให้ผู้ป่วยและสมาชิกในครอบครัวเลือกญาติผู้ดูแล - เพื่อทำหน้าที่หลักในด้านการสนับสนุนการทำ DOT ของพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแล และแกนนำเพื่อการพาผู้ป่วยไปตรวจตามนัด	11.00	0.00	11.00	0.00	11.00	0.00
- ในกรณีมีอาการผิดปกติ เช่น อาการข้างเคียงจากการใช้ยา มีโรคแทรกซ้อนอาการรุนแรงขึ้น เป็นต้น	11.00	0.00	11.00	0.00	11.00	0.00
- เพื่อประเมินปัญหาต่าง ๆ ของผู้ป่วย	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
7. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค กำหนดข้อตกลง ร่วมกันกับญาติผู้ดูแล ในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในเรื่อง ความรู้ เจตคติ และทักษะ ดังนี้ 7.1 พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคเตรียมความรู้ญาติผู้ดูแลเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	0.00	11.00	0.00	11.00	0.00
- การสังเกตอาการที่สำคัญ ที่เปลี่ยนแปลงตามพยาธิสภาพของโรค ประกอบการประเมินว่าผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นหรือแย่ลง	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- อาการข้างเคียงในการรับประทานยา	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- การรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- การจัดสิ่งแวดล้อมภายในบ้านได้อย่างถูกต้อง	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- การเก็บเสมหะที่ถูกวิธี	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2 พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคให้กำลังใจ เตรียมความพร้อมของญาติในการ ดูแลผู้ป่วยวัณโรคทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- เตรียมญาติผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค คอยกระตุ้น และคอยเป็นกำลังใจให้กับ ผู้ป่วย ในเรื่องการรับประทานยา การไปตรวจตามนัด	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
8. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ทบทวนญาติผู้ดูแลเกี่ยวกับ การเตรียมความรู้และ การดูแลด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ และนัดหมายการเยี่ยมครั้งต่อไป	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						
1. ญาติผู้ดูแลและผู้ป่วยให้การต้อนรับ พูดคุยด้วยอัธยาศัยไมตรี และยินดีให้ความร่วมมือในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยยอมรับข้อตกลง เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3. ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยได้รับการเยี่ยมบ้านจากพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค						
3.1 ในช่วง 2 เดือนแรก ออกติดตามเยี่ยมทุกสัปดาห์ ช่วง 4 เดือน ออกเยี่ยมทุก 1 เดือน	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
4. ญาติผู้ดูแล มีภาวะสุขภาพทางกายที่ดี มีความสามารถทางสติปัญญา เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม สภาพจิตใจ ที่เอื้อต่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	-	-	11.00	0.75	11.00	0.00
5. ญาติผู้ดูแลมีเจตคติเชิงบวกต่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค และการทำหน้าที่ญาติผู้ดูแลได้อย่างถูกต้อง	-	-	11.00	0.75	11.00	0.00
6. ญาติผู้ดูแลสามารถจัดการกับความเครียด วิตกกังวล และความกลัวของตนเองได้	10.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
7. ญาติผู้ดูแลจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านได้อย่างถูกต้อง	10.50	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
8. ญาติผู้ดูแลและผู้ป่วยมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ	-	-	-	-	11.00	0.00
9. ญาติผู้ดูแลมีศักยภาพในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	-	-	-	-	11.00	0.00

ตารางที่ 3 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 3

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประสานงานกับหน่วยงาน ในชุมชน/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน	10.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประชุมร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค พื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน	10.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคร่วมกับหน่วยงานในชุมชน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค ค้นหาตัวแทน หรือแกนนำเพื่อคอยกำกับดูแลผู้ป่วยวัณโรคเช่น อาสาสมัครสาธารณสุข จิตอาสา เป็นต้น	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
4. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคอบรมแกนนำในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคเกี่ยวกับความรู้เรื่องวัณโรคการดูแลและกำกับการรับประทานยาวัณโรค การสังเกตอาการข้างเคียงจากการรับประทานยา การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ การจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง ทักษะการเก็บเสมหะที่ถูกวิธี	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
5. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีการติดตามการปฏิบัติงาน ของแกนนำที่ได้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคในพื้นที่ที่รับผิดชอบ สามารถคัดกรองผู้สัมผัสร่วมบ้านได้	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
6. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีการประเมินผลในช่วงที่ผู้ป่วยวัณโรคได้รับการรักษา โดยที่ผู้ป่วยวัณโรคมีเสมหะปกติ ไปตรวจตามนัดทุกครั้ง ผู้ป่วยสามารถเก็บเสมหะได้ถูกวิธี /ถูกเวลา มีการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อได้อย่างถูกต้อง ผู้สัมผัสร่วมบ้านไม่ติดเชื้อจากผู้ป่วย สมาชิกภายในครอบครัวอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีอากาศถ่ายเท	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
7. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีการจัดอบรมฟื้นฟูแกนนำเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยวัณโรค	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						
1. เกิดแกนนำในชุมชนที่มีศักยภาพและพร้อมที่จะให้การดูแลผู้ป่วยวัณโรคในชุมชน	11.00	1.00	1.001	0.00	11.00	0.00
2. แกนนำสามารถดูแลผู้ป่วยวัณโรคตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรคได้ถูกต้อง	11.00	1.00	1.001	0.00	11.00	0.00
3. แกนนำสามารถคัดกรองผู้สัมผัสร่วมบ้านได้	-	-	-	-	11.00	0.00

ตารางที่ 4 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 4

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรครวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค ประวัติการเจ็บป่วย ประวัติการรักษาเกี่ยวกับวัณโรค ผลการตรวจทาง ห้องปฏิบัติการที่สำคัญ เช่น ผลตรวจเสมหะ และผลการตรวจอื่น ๆ ที่ **มาตรฐานกระบวนการ** 2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินภาวะสุขภาพของผู้ป่วย ดังนี้	11.00	1.00	1.001	0.00	11.00	0.00
2.1 ประเมินความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัณโรค	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2.2 การรับประทานยา	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2.3 การไปตรวจตามนัด	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2.4 การปฏิบัติตัวของผู้ป่วย	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2.5 ประเมินสิ่งแวดล้อมของผู้ป่วย	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินภาวะจิตสังคม ได้แก่ อารมณ์ความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม ภาวะเศรษฐกิจจากการเจ็บป่วย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเช่น ถามความสมัครใจในการให้ อสม. หรือพยาบาลไปเยี่ยมความเชื่อ เป้าหมายในชีวิต สิ่งที่ผู้ป่วยยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจเพื่อให้หายจากการเจ็บป่วย	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
4. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ประเมินความเสี่ยงของการขาดยาระหว่างการรักษาจากปัจจัยต่าง ๆ	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						
1. ผู้ป่วยวัณโรค ได้รับการประเมินภาวะสุขภาพ	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. ผู้ป่วยวัณโรคได้รับการประเมินความพร้อม/ความร่วมมือในการรักษาวัณโรค	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคเกิดประเด็นการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของ ผู้ป่วยวัณโรค	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00

ตารางที่ 5 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 5

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินความรู้ความเข้าใจของญาติผู้ดู และผู้ป่วย เกี่ยวกับวัณโรคแบบองค์รวมโดยการพูดคุย ซักถามและสังเกต	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคอธิบายความรู้เกี่ยวกับโรควัณโรค เช่น วัณโรค คือ อะไร วัณโรคปอดมีอาการอย่างไร	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคอธิบายวิธีการปฏิบัติตัวสำหรับผู้ป่วยวัณโรค - การรับประทานยาทุกวันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาอย่างน้อย 6-8 เดือน	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
- วิธีการแก้ไขเมื่อลืมกินยาให้กินยาต่อไปเมื่อนึกได้โดยไม่ต้องเพิ่มขนาดยา	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- การเก็บรักษายาที่ถูกวิธี	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
- ไม่ควรหยุดยาเอง แม้จะอาการดีขึ้นเพราะเชื้อโรคยัง ถูกกำจัดไม่หมด และการขาดยาทำให้ดื้อยาซึ่งรักษาได้ยาก	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
- การสังเกตอาการข้างเคียงจากยา หากมีอาการแพ้ยาควรหยุดยารีบกลับมาพบพยาบาลทันที หรือมีโรคประจำตัว และพักผ่อนให้เพียงพอ	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- ควรบ้วนเสมหะในภาชนะที่มีน้ำยาฆ่าเชื้อ และนำไปเททิ้งที่โถส้วมแล้วราดน้ำ	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
- ควรมาตรวจตามนัดทุกครั้งแม้ยายังไม่หมด หรือหากมีความจำเป็นไม่สามารถมาตามนัดได้ ให้มาพบแพทย์ก่อนกำหนดนัดรับยา	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
- ควรปิดปากและจมูกทุกครั้งเมื่อ ไอหรือจาม โดยใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดปากปิดจมูก	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
- นำครอบครัวและผู้ใกล้ชิดมารับการตรวจสุขภาพเพื่อคัดกรองวัณโรค	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
- จัดสภาพแวดล้อมในบ้าน ให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						
1. ญาติผู้ดูแล และผู้ป่วยมีความรู้ความเข้าใจ ในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค ได้แก่ ความรู้เรื่องเก็บเสมหะได้อย่างถูกต้อง ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ การรับประทานยา อาการข้างเคียงในผู้ป่วยวัณโรค	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2. ผู้ป่วยรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ไม่ขาดยา และไปพบแพทย์ตามนัด	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3. ผู้ป่วยวัณโรคเสมหะไม่พบเชื้อ	-	-	-	-	-	-
4. ผู้สัมผัสร่วมบ้านไม่ติดเชื้อจากผู้ป่วยวัณโรค	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 6 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญใน

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ให้ญาติผู้ดูแลและผู้ป่วยเกิด การดูแลแบบองค์รวม	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค อธิบาย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับญาติผู้ดูแลเกี่ยวกับผลกระทบของความเจ็บป่วยทางด้านร่างกายต่อสภาพจิตสังคมของผู้ป่วยเพื่อให้ตระหนักถึงความจำเป็นในการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยด้านจิตสังคม	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคอธิบาย / ให้คำปรึกษา เกี่ยวกับแนวทางการดูแลเพื่อประคับประคองจิตใจและส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ป่วย	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
4. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคดูแลทางด้านจิตวิญญาณ เช่น สนับสนุนเรื่องการสวดมนต์ก่อนนอน การทำสมาธิ	11.00	2.00	11.00	0.75	11.00	0.00
5. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคดูแลผู้ป่วยวัณโรคทางด้านจิตใจ เช่น ระยะที่ผู้ป่วยอยู่ในช่วงรับประทานยา	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
6. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคเปิดโอกาสให้ญาติผู้ดูแลได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องวัณโรค เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เข้าใจและทบทวนข้อความสำคัญแต่ละหัวข้อหลังสิ้นสุดการสนทนาทุกครั้งกรณีมีปัญหาให้ติดต่อกับพยาบาลวิชาชีพได้เพื่อเกิดความมั่นใจในการดูแล	11	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
7. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินเจตคติความเข้าใจของญาติผู้ดูแลและผู้ป่วยวัณโรค โดยการซักถามถึงสิ่งที่ได้จากการดูแลผู้ป่วยวัณโรคแบบองค์รวม ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยวัณโรคทางด้านจิตสังคม	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
8. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคอธิบาย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับญาติ ผู้ดูแล เกี่ยวกับภาวะการณ์เจ็บป่วยของผู้ป่วย เพื่อสร้างเจตคติเชิงบวกและสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยวัณโรคด้านการรับประทานยา ด้านการกำจัดเชื้อ การจัดสิ่งแวดล้อมภายในบ้านให้ตระหนักถึงความจำเป็นในการดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องที่บ้าน	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
9. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคเปิดโอกาสให้ญาติผู้ดูแลได้ระบายความรู้สึก เครียด วิตกกังวล กลัวหรือสถานการณ์ซึ่งเป็นผลกระทบจากการดูแลผู้ป่วย	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
10. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรควางแผน เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคแบบองค์รวมตามประเด็นการเรียนรู้ในส่วนที่ขาด/พร่อง	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
1. ญาติผู้ดูแล และผู้ป่วยมีความรู้ความเข้าใจ เกิดเจตคติที่ดี และมีทักษะที่ถูกต้องในการดูแลผู้ป่วยวัณ โรคแบบองค์รวม	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
2.ผู้ป่วยมีความพึงพอใจต่อการดูแล ของญาติและพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแล	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3. ผู้ป่วยวัณโรคในชุมชนไม่ถูกสังคมรังเกียจ อยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00

ตารางที่ 7 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 7

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินความสามารถในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคของญาติผู้ดูแลโดย เน้นการให้กำลังใจ การพูดคุย ซักถามและสังเกต ลักษณะอาการข้างเคียงจากการรับประทานยาที่บ้าน ดูแลเรื่องการรับประทานยา ผู้ป่วยปฏิบัติตนในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรควางแผนฝึกทักษะเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคให้กับญาติผู้ดูแลในประเด็นการเรียนรู้ในส่วนที่ขาด/พร่อง	11.00	1.00	11.00	0.75	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินผลการฝึกทักษะของญาติผู้ดูแลจากการลงบันทึกสมุดคู่มือผู้ป่วยวัณโรค และผู้ป่วยเก็บเสมหะที่ถูกต้อง	10.50	2.75	11.00	0.00	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						
1. ญาติผู้ดูแลมีทักษะในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคได้อย่างถูกต้อง	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. ญาติผู้ดูแลและผู้ป่วยได้รับการติดตามเยี่ยมโดยพยาบาลผู้ดูแล ในช่วง 2 เดือนแรกออกติดตามเยี่ยมทุกสัปดาห์ เดือนที่ 3-6 ออกเยี่ยมทุก 1 เดือน	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00

ตารางที่ 8 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 8

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคจัดทำแผนการดูแลผู้ป่วยวัณโรคร่วมกับภาคีหุ้นส่วน ได้แก่ ญาติและแกนนำผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัณโรค สามารถส่งเสริม ป้องกันโรค เกิดเจตคติที่ดีต่อการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	1.75	11.00	0.00	11.00	0.00
2. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรควางแผนเรื่องการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตาม กำกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคโดยภาคีหุ้นส่วน	10.50	2.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคคอยกระตุ้นผู้ป่วย ญาติผู้ดูแลและแกนนำดูแลผู้ป่วยวัณโรคตามแผนการดูแลให้รักษาวัณโรคต่อเนื่องจนหายขาด	-	-	-	-	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						
1. พยาบาลผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีแผนการดูแลผู้ป่วยวัณโรคโดยภาคีหุ้นส่วน	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
2. เกิดแกนนำในชุมชนที่มีศักยภาพและพร้อมที่จะให้การดูแลผู้ป่วยวัณโรคในชุมชน	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3. แกนนำสามารถดูแลผู้ป่วยวัณโรคตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยวัณโรคได้รับการดูแลตามแนวทางการรักษา	10.00	2.00	11.00	0.75	11.00	0.00

ตารางที่ 9 ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ของคำตอบในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญในมาตรฐานที่ 9

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
มาตรฐานกระบวนการ						
1. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคติดตามประเมินญาติผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคและแกนนำ ผู้ป่วยวัณโรค ดังนี้						
1.1 แกนนำ ประเมินการกำกับการดูแล ของผู้ป่วยวัณโรคและญาติผู้ดูแลผู้ป่วยอย่างสม่ำเสมอ และเกิดความรู้เกี่ยวกับวัณโรค ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตัว เกิดความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติต่อแกนนำ	11.00	1.75	11.00	0.00	11.00	0.00
1.2 แกนนำ มีการประเมินปัญหาทันทีที่ได้รับแจ้งว่ามีผู้ป่วยวัณโรคในพื้นที่และ ให้กำลังใจ ในการเปลี่ยนแปลงศักยภาพของผู้ป่วยวัณโรคด้านความรู้ทักษะ เจตคติ เช่นสังเกตอาการต่างๆ จากการรับประทานยา การไปตรวจตามนัด เสมหะปกติจากใบแจ้ง ผลการตรวจ เป็นต้น	11.00	2.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. แกนนำผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคประเมินภาวะสุขภาพโดยรวม ของผู้ป่วยวัณโรคได้อย่างถูกต้องและรู้จักวิธีป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ การปฏิบัติตัวให้ลดโอกาสเสี่ยงต่อการป่วยเป็นวัณโรคและได้รับการตรวจคัดกรองวัณโรค ไม่มีอาการเข้าได้กับวัณโรค เป็นต้น	11.00	1.75	11.00	0.00	11.00	0.00
3. พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคมีการประเมินความพึงพอใจในด้านการให้บริการพยาบาล โดยการพูดคุย ซักถาม ทุก 2-4 สัปดาห์ และเมื่อสิ้นสุดการดูแล ดังนี้						

ข้อที่	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3	
	Mdn	IQR	Mdn	IQR	Mdn	IQR
3.1 ความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลต่อการบริการของพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
3.2 ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติการดูแลของพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00
4. ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคและแกนนำสามารถบันทึกข้อมูลการประเมินผลปัญหา และอุปสรรค ได้อย่างเป็นระบบเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขแนวทางการพยาบาล สำหรับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคในครั้งต่อไป	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
มาตรฐานผลลัพธ์						
1. ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคได้รับการพัฒนาศักยภาพจากพยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ในด้านความรู้ทักษะ เจตคติ การดูแลผู้ป่วยวัณโรคที่ดีขึ้น	11.00	1.00	11.00	0.00	11.00	0.00
2. ผู้ป่วยวัณโรค ได้รับการดูแลที่มีศักยภาพ	-	-	11.00	0.00	11.00	0.00
3. แกนนำและญาติผู้ดูแลมีศักยภาพ ในการให้ความรู้ การดูแลผู้ป่วยวัณโรคได้อย่างถูกต้อง มีทักษะในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค เกิดเจตคติเชิงบวกในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค	11.00	0.75	11.00	0.00	11.00	0.00

3. การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำมาตรฐานการพยาบาลฯ ไปใช้ในสถานการณ์จริง

ผลการศึกษา ความเป็นไปได้ในการนำมาตรฐานการพยาบาลไปใช้ในสถานการณ์จริง พบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในภาพรวม ต่อการนำมาตรฐานการพยาบาลที่ได้สร้างขึ้นในครั้งนี้ ไปใช้ในเป็นแนวทางปฏิบัติในสถานการณ์จริง อยู่ในระดับเห็นด้วย ร้อยละ100 ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง (M=4.44, SD=.502) และเห็นด้วย ร้อยละ 100 (M=4.79, SD=.412) ที่จะนำมาตรฐานการพยาบาลไปประยุกต์ใช้ร่วมกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันในระดับปฐมภูมิได้

การอภิปรายผล

การสร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับ ปฐมภูมิ ครั้งนี้มีกระบวนการสร้างและพัฒนาตามหลักวิชาการภายใต้บริบทจากสถานการณ์จริงโดย ผู้วิจัยได้สร้างจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวข้อง กับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคตามมาตรฐานสากล (International Standard for TB Care: ISTC) รวมถึงแผนงานการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ (National Tuberculosis Programme: NTP) การรักษาวัณโรคภายใต้การสังเกตการณ์โดยตรง (Directly Observed Treatment : DOT) (กลุ่มวัณโรคเอดส์สำนักโรคเอดส์วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2550) การดำเนินงานวัณโรค ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และแนวทางการดำเนินงานการดูแลรักษาผู้ป่วยวัณโรคสำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชน/สถานีอนามัย (กอบกุล พันธ์เจริญวรกุล, 2545) รวมทั้งการสังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรค ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค ผู้ดูแลผู้ป่วยวัณโรค และผู้ป่วยวัณโรค นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยวัณโรคแบบองค์รวม ได้วิเคราะห์จาก การนำกระบวนการพยาบาลด้านจิตวิญาณไปใช้เป็นรูปธรรม (วรุณวรรณ ผาโคตร, 2548) ร่วมกับ การสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม Holistic Health Promotion. (รวีวรรณ เผ่ากัณหา และคณะ, 2550) และผู้วิจัยร่างมาตรฐานการพยาบาล ตามหลักการสร้างมาตรฐานการพยาบาลตามขั้นตอนการปฏิบัติตามกระบวนการพยาบาล 4 ขั้นตอน คือ ขั้นประเมิน ขั้น

การวางแผน ขั้นดำเนินการ และขั้นประเมินผล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาล และสามารถนำไปใช้เพื่อการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพได้ (กอบกุล พันธ์เจริญวรกุล, 2545) มาเป็นฐานคิดในการร่างมาตรฐานการพยาบาลดังกล่าว และทำให้ได้แนวทางปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ ที่ตรงตามหลักวิชาการและตามบริบทสถานการณ์จริง ซึ่งถือเป็นการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ป่วยและญาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างมาตรฐานที่กำหนดขึ้นจะต้องสร้างโดยใช้หลักวิชาการที่ถูกต้องและแม่นตรง (Valid and Reliable) ที่ต้องการแสวงหาคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญหลายสาขา จึงสามารถจะกำหนดมาตรฐานนั้นๆ มาเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ เพื่อวัดระดับคุณภาพได้ (กอบกุล พันธ์เจริญวรกุล, 2545) จากนั้นผู้วิจัยได้นำร่างมาตรฐานการพยาบาล ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 22 คน และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 รอบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้กลั่นกรองความคิดเห็นของตนเองอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของเทคนิคเดลฟายที่ถูกต้อง ที่กำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับเทคนิคเดลฟายนี้ คือตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป จะทำให้ระดับความคลาดเคลื่อนลดลงอย่างคงที่ และมีความคลาดเคลื่อนน้อยมาก (บุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2547) ซึ่งสามารถนำข้อความที่ได้มาสรุปเป็นมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

อย่างไรก็ตามการสร้างมาตรฐานพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิจะสมบูรณ์นั้นต้องมีการนำไปใช้ทดลองใช้จริง ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้นำไปใช้จริง แต่ผลจากการศึกษาความเป็นไปได้ของการนำมาตรฐานพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิไปใช้ในสถานการณ์จริง จากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงาน ณ สถานีอนามัย ศูนย์สุขภาพชุมชน โรงพยาบาลประจำตำบล ซึ่งให้ความเห็นต่อมาตรฐานนี้ ว่าสามารถใช้ได้จริงอยู่ในระดับเห็นด้วย ถึงเห็นด้วยที่สุดนั้น จึงถือว่าเป็นการยืนยันถึงคุณภาพของมาตรฐานดังกล่าว ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของการสร้างมาตรฐานพยาบาลผู้ป่วยวัณโรคสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในระดับปฐมภูมิ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มวัณโรค สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. *แนวทางการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549.

กอบกุล พันธ์เจริญวรกุล. วิธีการสร้างมาตรฐานการพยาบาล. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2545.

แขไข ชาญบัญชี. “การสร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจชนิดเปิดของกลุ่มงานวิสัญญีวิทยาโรงพยาบาลนครราชสีมา.” ปริญญาพยาบาลศาตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.

จินตนา ทิพทัส. “บทบาทสมาชิกครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยวัณโรค จังหวัดพิษณุโลก.” ปริญญาสาธารณสุขศาตรมหาบัณฑิต, สาขาสาธารณสุขศาตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

เจนจิรา บุราคร. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการขาดยาของผู้ป่วยวัณโรคปอด ในจังหวัดชัยภูมิ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาตรบัณฑิต, สาขาสาธารณสุขศาตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

ดวงแก้ว ชื่นวัฒนา. “สร้างมาตรฐานการพยาบาลการตรวจคัดกรองผู้ป่วย งานอุบัติเหตุฉุกเฉินโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตร มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.

ทิพวรรณ ฉัตรวิริยเจริญ. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการปฏิบัติตามแผนการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอดกับผลการรักษาด้วยระบบยาระยะสั้นแบบมีพี่เลี้ยงจังหวัดสุรินทร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2546.

นิยม จันทร์แนม. “แนวโน้มยุทธศาสตร์การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุในทศวรรษหน้า พ.ศ. โดยใช้เทคนิคเดลฟาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยและพัฒนาระบบสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547.

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย, 2547.

เพชรวรรณ พึ่งรัศมี และวีระศักดิ์ จงสุ่วัฒน์วงศ์. “สถานการณ์และการควบคุมวัณโรคประเทศไทย : ภาพสะท้อนของการติดและการวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข.”

ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข(สวรส.) ร่วมกับทุนเมธีวิจัยอาวุโสสำนักงานกองสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2542.

พัฒนา โพธิ์แก้ว. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อเอดส์ที่มารับการรักษาที่ศูนย์วัณโรคเขต 10 เชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาตรมหาบัณฑิต, สาขาสาธารณสุขศาตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537.

พัฒนพงษ์ วงศ์กาฬสินธุ์. “ปัจจัยต่อผลการรักษาผู้ป่วยวัณโรคปอด อำเภอพรรณนานิคม จังหวัดสกลนคร.” *วิจัยระบบสาธารณสุข* 1(มีนาคม 2550): 439-445, 2550.

พันธ์ชัย รัตนสุวรรณ. *แนวทางการดำเนินงานดูแลรักษาผู้ป่วยวัณโรคสำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชน/สถานีอนามัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครศรีธรรมราช : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11, 2549.

มินตกาญจน์ ชลลักษณ์. “ปัจจัยที่ทำนายการดูแลผู้ป่วยวัณโรคที่บ้านของผู้ดูแลในเขตภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต.” สาขาการพยาบาลชุมชน, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

รจนาไฉน สิงหเรศน์. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอในผู้ป่วยวัณโรค.วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต.” สาขาการพยาบาลผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.

รวีวรรณ เผ่ากัณหา และคณะ. *การเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวม Holistic Health Promotion.* คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,2550.

วรุณวรรณ ผาโคตร. *การนำกระบวนการพยาบาลด้านจิตวิญญาณไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เค เอส พี การพิมพ์, 2548.

ศจีมาศ จันทร์งาม. “การสร้างมาตรฐานการพยาบาลสำหรับเตรียมผู้ดูแลเพื่อการดูแลผู้ป่วยที่มีแผลกดทับที่บ้าน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.

ศิริวรรณ เธียรวรรณ. “ที่สร้างมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยผู้ป่วยในห้องผ่าตัด โรงพยาบาลบุรีรัมย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.

สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. *สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคประจำปี 2549.* กรุงเทพมหานคร 2549.

โสรญา สุดสาระ. “การสร้างมาตรฐานการพยาบาลที่บ้านสำหรับผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

ปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ที่บ้าน จังหวัดสมุทรปราการ[1]

PREDICTIVE FACTORS OF CARE GIVING PRACTICE OF FAMILY CAREGIVER WITH PHYSICALLY DISABLED PEOPLE AT HOME : SAMUTPRAKAN PROVINCE.

รณิดา สารวรางค์กูร[2] รศ.ดร.รัชนี สรรเสริญ[3] และผศ.ดร.ชนัญชิดาดุษฎี ทูลศิริ[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนาเชิงความสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้าน จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างเป็นญาติผู้ดูแลหลักคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้านจำนวน 200 ราย คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการดูแล แบบประเมินภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแล แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวและแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความเที่ยงจากการหา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .88, .86, . 95,.95, .97 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาร้อยละ ความถี่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้เกี่ยวกับการดูแลมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล (r =.772, p < .01) และความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล (r =.447, p < .01) ส่วนการสนับสนุนทางสังคม และภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแลมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล (r = .206 , p < .01 และ r =.190, p < .01 ตามลำดับ) และปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลได้คือ ความรู้เกี่ยวกับการดูแล และความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว โดยทำนายได้ร้อยละ 63 (R^2 = .631, p < .001) ซึ่งเขียนสมการถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล = .772 (ความรู้เกี่ยวกับการดูแล + .199 (ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว)

คำสำคัญ : การปฏิบัติการดูแล / ญาติผู้ดูแล / คนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว

---

[1] ทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาประจำภาคต้น ปีการศึกษา 2552

[2] นักศึกษาปริญญาโท สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

[3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purpose of this correlation of descriptive research was to study predictive factors of care giving practices of family caregivers with physically disabled people at home in the Samutprakan province. A multi-stage random sampling method was used to recruit 200 samples of primary caregivers who were selected by multistage random sampling in the Samutprakarn province. Research instruments were demographic questions, care giving practice of family caregivers, knowledge in caring, health status, relationships between caregivers and physically disabled people and social support with dementia questionnaires which were tested for content validities and reliabilities. The reliabilities were .88, .86, .95, .95, .97 respectively. Descriptive statistics and stepwise multiple regression were employed to analyze the data.

The results of the research revealed that: care giving practice of family caregivers with physically disabled people at home was at moderate level. Knowledge in caring was positively associated with care giving practice of family caregivers at high levels (r =.772, $p < .01$), relationships between caregivers and physically disabled people was positively associated with care giving practices of family caregivers at moderate levels(r =.447, $p < .01$), social support and health status that were significantly correlated with care giving practices of family caregivers with physically disabled people at a mild level($r = .206$, $p < .01$ และ $r = .190$, $p < .01$). Knowledge in caring and relationships between caregivers and physically disabled people were the joint factor in care giving practices of family caregivers with physically disabled people at home, approximately 63% ($R^2 = .631$, $p < .05$)

Care giving practice of family caregivers with physically disabled people = .772 (knowledge in caring +.199 (relationships between caregivers and physically disabled people)

Keywords: Care giving practice / caregivers / physically disabled people

1. บทนำ

คนพิการเป็นประชากรด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่งในสังคมของทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งอุบัติการณ์ในปัจจุบันพบว่ามีคนพิการประมาณร้อยละ 10 ของประชากรโลกและมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ตามการเจริญเติบโตของประชากรอายุที่เพิ่มขึ้น (World Health Organization [WHO], 2006) สืบเนื่องจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง จากอุบัติเหตุทางการจราจร และความก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ทำให้ชีวิตยืนยาวขึ้น สำหรับประเทศไทยพบคนพิการมีแนวโน้มสูงขึ้นเฉลี่ยปีละกว่า 1 แสนคนในเขตภาคกลางและภาคตะวันออกพบว่าจังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีคนพิการสะสมมากที่สุด ซึ่งมีมาจดทะเบียนคนพิการ ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2537 - พฤษภาคม 2550 มีจำนวนทั้งสิ้น 5,274 คน โดยเฉพาะคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวพบร้อยละ 61 ของคนพิการทั้งหมด ผลกระทบโดยตรงที่มีต่อคนพิการมีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ กล่าวคือคนพิการเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.9) มีปัญหาด้านสุขภาพและมีความยากลำบาก เสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพมากกว่าคนทั่วไปถึง 10 เท่าตัว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550) เนื่องจากมีกล้ามเนื้ออ่อนแรง เล็กลีบ มีข้อจำกัดทางการเคลื่อนไหวของร่างกายและการทรงตัว ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้เหมือนปกติ นอกจากนี้ภาวะพิการที่มีสภาพพร่องในการช่วยเหลือตนเองเป็นเวลานานๆ ยังเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดภาวะแทรกซ้อนทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง ที่พบได้บ่อยคือ การเกิดแผลกดทับ การยึดติดของข้อศอก ข้อไหล่ และข้อสะโพกหลุดเป็นต้น ส่วนผลกระทบทางด้านจิตใจพบว่าคนพิการมี

ภาวะซึมเศร้า ท้อแท้ สิ้นหวัง รู้สึกไม่มีคุณค่า (ไพบูลย์ วงษ์ใหญ่ และคณะ, 2546 ; Teel, Duncan, Lai, 2001) ขาดโอกาสในการพัฒนาชีวิตตนเอง (ปาริชาด สุวรรณบุบผา และคณะ, 2549; พัชริน วิจิตรอลงกรณ์ และคณะ, 2550) เมื่อพิจารณาผลกระทบดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่มีความจำกัดทางร่างกายไม่สามารถพึ่งพาตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน เหล่านี้ก่อให้เกิดความยุ่งยากและจำเป็นต้องได้รับการดูแล การฟื้นฟูสภาพและการป้องกันภาวะแทรกซ้อนตลอดจนการดูแลทางด้านจิตใจจากญาติผู้ดูแล ซึ่งถ้าได้รับการดูแลที่ไม่ดีจะเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตและการเข้ารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาลด้วยภาวะแทรกซ้อน ดังนั้นการดูแลต่อเนื่องที่บ้านจึงมีความสำคัญและจำเป็น ซึ่งญาติผู้ดูแลเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยลดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ (รัชนี สรรเสริญ, 2551) ในสังคมไทยมองว่าภาระการดูแลควรเป็นบทบาทหน้าที่ของญาติหรือสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ดูแลหลัก และมีผู้ศึกษาวิจัยที่เฉพาะด้านคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวน้อย (อโนชา ทัศนาธนชัย, 2551)

ผู้วิจัยได้ศึกษานำร่องในคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวระดับพึ่งพาผู้ดูแลที่มารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาลสมุทรปราการ จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 2 ตุลาคม 2551 ถึง 10 ตุลาคม 2551 พบว่าคนพิการกลับมารักษาซ้ำด้วยภาวะแทรกซ้อนโรคระบบทางเดินหายใจ ปอดบวม แผลกดทับ ติดเชื้อ และกระดูกและข้อยึดติด ซึ่งคนพิการกลุ่มนี้มีญาติผู้ดูแลหลักร้อยละ 66 ในจำนวนนี้พบว่าญาติผู้ดูแลไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลร้อยละ 50 ญาติผู้ดูแลมีโรคประจำตัว โดยเป็นความดันโลหิตสูงร้อยละ 46.66 โรคเบาหวานร้อยละ 36.66 และต้องรับภาระในการดูแลเฉลี่ยวันละ 5 ถึง 12 ชั่วโมงต่อวัน จึงมีความเครียดและพักผ่อนได้น้อยแต่ก็เต็มใจที่จะให้การดูแล ร้อยละ70 มีความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวระดับปานกลางร้อยละ 93 และได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านต่างๆยังไม่เพียงพอร้อยละ 77.27 จากการศึกษานำร่องครั้งนี้พบว่ามีคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวจำนวนมากที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมทำให้มีอาการป่วย และมีภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้นซึ่งเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตและการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุธาพร ขจรฤทธิ์ (2547) ที่พบว่าสาเหตุของการกลับมารักษาซ้ำเนื่องจากภาวะแทรกซ้อนร้อยละ 75 แต่ภาระการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวนั้นเป็นกิจกรรมที่หนัก มีความซับซ้อนและมีระยะเวลาในการดูแล ที่ยาวนาน จนบางครั้งก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นปัญหาสุขภาพกับญาติผู้ดูแลเองคือ มีอาการปวดหลัง อ่อนเพลีย ภาวะสุขภาพเบี่ยงเบน ทรุดโทรมลง เกิดภาวะเครียด ซึมเศร้า เหนื่อยหน่าย ขาดความเป็นส่วนตัวและอิสรภาพ (Sisk, 2000 ; Teel & Press, 1999) ซึ่งถ้าขาดการสนับสนุนจากสังคมก็จะทำให้ญาติผู้ดูแลนั้นเครียดยิ่งขึ้น (Duncan, & Lai,2001; Group, 2001 ; อธิษฐาน ชินสุวรรณ, 2549) รวมทั้งมีปัญหาทางเศรษฐกิจ (อาทร ริ้วไพบูลย์, 2550) อันจะนำไปสู่ปัญหาทางด้านการดูแลและปัญหาส่วนตัว ดังนั้นญาติผู้ดูแลจะสามารถทำหน้าที่ต่างๆในบทบาทญาติผู้ดูแลได้ดีและมีประสิทธิภาพ จึงควรได้รับการพัฒนาให้มีระดับการปฏิบัติการดูแลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดที่บูรณาการจากทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็ม (Orem, 2001) เฉพาะส่วนความสามารถในการดูแลบุคคลที่ต้องพึ่งพาและการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการวิจัย กล่าวคือความพิการไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใด ก็ตามเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลให้คนพิการเกิดความพร่องในการดูแลตนเอง ดังนั้นคนพิการจึงกลายเป็นผู้พึ่งพาบุคคลอื่นในครอบครัวในการจัดการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการการดูแลดังนั้นญาติผู้ดูแลจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการดูแลที่จำเป็นของคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว เพื่อช่วยรักษาโครงสร้าง การทำหน้าที่ของร่างกาย และจิตใจของคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ให้คงอยู่ตามศักยภาพ อย่างไรก็ตาม การศึกษาปัจจัยพื้นฐานต่างๆที่มีผลต่อการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว จึงมีความสำคัญและคาดว่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการทำนายการปฏิบัติการของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวยังมีการศึกษาน้อย จึงเป็นความจำเป็นที่จะศึกษาปัจจัย

บางประการที่น่าจะมีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาถึง ปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับการดูแล ภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแล ระยะเวลาในการดูแล ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว และการสนับสนุนทางสังคมตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของโอเร็ม เฉพาะส่วนการดูแลผู้พึ่งพา ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางสำหรับพยาบาลในการส่งเสริมการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ให้สามารถตอบสนองความต้องการการดูแลตนเองที่จำเป็นของคนพิการได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่องได้ในขณะที่ให้การดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวอยู่ที่บ้าน รวมทั้งยังส่งผลระยะยาวต่อคนพิการทำให้ได้รับการดูแลที่ถูกต้องเหมาะสมจนคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวอาจจะมีพัฒนาการช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ซึ่งจะมีผลถึงการลดภาระการพึ่งพา ลดการกลับมารักษาซ้ำด้วยภาวะแทรกซ้อน จึงเป็นการลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และประเทศชาติโดยรวม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้าน จังหวัดสมุทรปราการ

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับการดูแล ภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแล ระยะเวลาในการดูแล ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว และการสนับสนุนทางสังคม กับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้าน จังหวัดสมุทรปราการ

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายร่วมและอำนาจในการทำนายของความรู้เกี่ยวกับการดูแล ภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแล ระยะเวลาในการดูแล ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว และการสนับสนุนทางสังคมต่อการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้านจังหวัดสมุทรปราการ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบสหสัมพันธ์ (Correlational Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่มีระดับความพิการตั้งแต่ระดับครึ่งซีก ครึ่งท่อนและทั้งแขนและขาทั้ง 2 ข้าง มาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นญาติผู้ดูแลหลักที่รับผิดชอบในการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว

กลุ่มตัวอย่าง คือญาติผู้ดูแลมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน เป็นญาติผู้ดูแลหลักให้การดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่บ้านมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งเดือน ซึ่งคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว หมายถึง บุคคลทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งมีความผิดปกติหรือความบกพร่องทางร่างกายที่เห็นได้ชัดเจน และมีการสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหวมือ แขน ขา หรือลำตัว อันเนื่องมาจากแขน หรือขาขาด / ลีบ กล้ามเนื้ออ่อนแรง อัมพาต มีความลำบากในการเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกาย ทำให้ไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ มีระดับการพึ่งพาผู้ดูแลปานกลาง (อัมพาตครึ่งซีก อัมพาตครึ่งท่อน) ถึงการพึ่งพาระดับมากที่สุด (อัมพาตทั้งแขนและขาทั้ง 2 ข้าง) เป็นระยะเวลานานกว่า 6 เดือนและผ่านการวินิจฉัยจากแพทย์แล้วว่าเป็นคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่มีระดับความพิการตั้งแต่ระดับ 3 ถึง 5 ตามกฎกระทรวงฉบับที่2 (พ.ศ.2537)

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 40 เท่าของจำนวนตัวแปรต้น (Tabachnick & Fidell, 1989, p.117) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi stage stratified simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดทั้งหมด 200 คน จากสถานีอนามัยหรือศูนย์สุขภาพชุมชนทั้งสิ้น 9 แห่ง

3.2 เครื่องมือและคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 6 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลของญาติผู้ดูแล ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลได้แก่ ประสบการณ์การในการดูแล ระยะเวลาในการดูแล (ปี) จำนวนชั่วโมงที่ให้การดูแลในหนึ่งวัน กิจกรรมการดูแล และข้อมูลส่วนบุคคลของคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว

ส่วนที่ 2 แบบประเมินการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินของประกอบพร ทิมทอง (2550) มาดัดแปลงให้ครอบคลุมกิจกรรมการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านการประเมินภาวะสุขภาพคนพิการ ด้านการดูแลกิจวัตรประจำวัน ด้านการฟื้นฟูสภาพและการป้องกันภาวะแทรกซ้อน และด้านจิตใจจิตวิญญาณ รวมจำนวนทั้งหมด 40 ข้อลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ มีค่าความเที่ยงรายด้านเท่ากับ .85 - .91

ส่วนที่ 3 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการดูแล ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีแนวคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ในการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวครอบคลุมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคนพิการทางการเคลื่อนไหว การดูแลกิจวัตรประจำวัน การดูแลเพื่อการฟื้นฟูสภาพการป้องกันภาวะแทรกซ้อนและการดูแลทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณ จำนวน 20 ข้อแบบเลือกตอบ ถูก ผิด

ส่วนที่ 4 แบบประเมินภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแล ผู้วิจัยใช้แบบประเมินของวรรณรัตน์ ลาวังและคณะ (2548) ซึ่งแปลมาจากจาก Health State Description (WHO) ครอบคลุม การมองสุขภาพกายและจิตในภาพรวมและความยากลำบากในการทำกิจกรรม 8 มิติ จำนวน 17 ข้อ ข้อคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของ วรรณรัตน์ ลาวัง และคณะ (2548) ซึ่งแปลมาจากแนวคิดสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของ ซัลลิแวน (Sullivan, 1993) ครอบคลุมด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านการสั่งสอน ด้านการดูแล ด้านการให้ความไว้วางใจระหว่างกัน ด้านการรับรู้ถึงความรู้สึก ด้านการช่วยแก้ปัญหา ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ จำนวน 20 ข้อ ข้อคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของ วรรณรัตน์ ลาวัง และคณะ (2548) ที่สร้างมาจากแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของเฮาส์ (House, 1981) ครอบคลุมการสนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์ ด้านสิ่งของหรือการบริการ ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านการประเมินเปรียบเทียบ จำนวน 28 ข้อ ข้อคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

แบบสอบถามทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .88 - 1.00 หลังจากทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ส่วนที่ 2, 4, 5, และ 6 ทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .86 - .97 ส่วนที่ 3 หาค่าความสอดคล้องภายใน (KR-20) ได้ เท่ากับ .86 มีค่าความยากง่ายรายข้ออยู่ระหว่าง.53 ถึง .77 และค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .46 ถึง .73

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างเดือนมิถุนายน – ตุลาคม 2552 ที่บ้านของกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้ จากทะเบียนรายชื่อกลุ่มตัวอย่าง ของสถานีอนามัยหรือศูนย์สุขภาพชุมชนหลังจากการสุ่มหลายขั้นตอนและทำการนัดวัน เวลาไปพบไว้แล้ว ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จะถูกเก็บเป็นความลับ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในลักษณะภาพรวม และนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาตจึงให้ลงนามในแบบฟอร์มยินยอมทำการวิจัยและทำการเก็บข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 โดยคำนวณ

3.4.1 สถิติพรรณา โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด

3.4.2 สถิติวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation) และวิเคราะห์อำนาจการทำนาย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression)

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไป

คนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่ญาติผู้ดูแลต้องให้การดูแลที่บ้าน มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 43.5) รองลงมามีอายุ 40-59 ปี (ร้อยละ29.0) มากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ51.0)

กลุ่มตัวอย่างเป็นญาติผู้ดูแลซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.5) อยู่ในวัยผู้ใหญ่อายุ 41 – 60 ปี (ร้อยละ 71.5) มีอายุน้อยที่สุด 16 ปีและมากที่สุด 80 ปี ส่วนมากมีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ67.5)จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ51.5) ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 47.0) และมีอาชีพรับจ้างรายวัน (ร้อยละ 22.5) ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลคนพิการมาก่อน (ร้อยละ 84.0) และพบว่าญาติผู้ดูแลเป็นบุตรมากสุด (ร้อยละ 29.0) รองลงมาเป็นบิดา /มารดา (ร้อยละ 25.5) มีระยะเวลาในการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวมานาน 1- 2 ปี (ร้อยละ 42.0) รองลงมาให้การดูแลมากว่า 4 ปี (ร้อยละ 21.5)

ญาติผู้ดูแล มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 12.70$, $SD = 3.83$) มีภาวะสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้ (M=57.79, SD=14.35) มีความสัมพันธ์กับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวในระดับปานกลาง (M = 61.57, SD = 14.13) และได้รับการสนับสนุนทางสังคมระดับปานกลาง (M = 95.57, SD = 17.16)

4.2 การปฏิบัติการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว พบว่าญาติผู้ดูแลมีระดับการปฏิบัติการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 59.0 รองลงมาคือมีระดับการปฏิบัติการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวไม่ดีร้อยละ 25.5 และมีระดับการปฏิบัติการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวอยู่ในระดับดีร้อยละ 15.5 ตามลำดับ เกือบครึ่งมีการปฏิบัติการดูแลด้านการฟื้นฟูสภาพและการป้องกันภาวะแทรกซ้อนอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 49.0) ทั้งนี้เนื่องจากญาติผู้ดูแลส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ซึ่งในวัยนี้เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของทุกระบบในร่างกายในลักษณะเสื่อมสลาย การที่ญาติผู้ดูแลต้องรับหน้าที่ในการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่มีภาวะพึ่งพา โดยใช้เวลาดูแลหลายชั่วโมงในแต่ละวันและให้การดูแลเป็นระยะยาวยาวเป็นปี ประกอบกับต้องรับผิดชอบการทำงานบ้านและหรือทำงานรับจ้างชั่วคราวนอกบ้านร่วมด้วย และไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลมาก่อน ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลและการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลางจึงทำให้ญาติผู้ดูแลไม่

สามารถปฏิบัติการดูแลได้ถูกต้องและครอบคลุมในทุกๆด้าน ส่งผลให้ญาติผู้ดูปฏิบัติการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวได้ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ ภรภัทร อิ่มโอฐ (2550); ประกอบพร ทิมทอง (2550); วนิตา ชูช่วย, (2547) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว จำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม ($n = 200$)

การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลรายด้าน	ระดับต่ำ		ระดับปานกลาง		ระดับสูง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านการประเมินภาวะสุขภาพ	69	34.5	31	15.5	100	50.0
2. ด้านการดูแลกิจวัตรประจำวัน	49	24.5	111	55.5	40	20
3. ด้านการฟื้นฟูสภาพและการป้องกันภาวะแทรกซ้อน	98	49	81	40.5	21	10.5
4. ด้านการดูแลทางจิตใจ จิตวิญญาณ	43	21.5	102	51	55	27.5
โดยรวม	**51**	**25.5**	**118**	**59**	**31**	**15.5**

4.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงกับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว (r =.772, $p < .01$)อภิปรายได้ว่าญาติผู้ดูแลที่มีความรู้เกี่ยวกับดูแลมากจะปฏิบัติการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวได้ดี เนื่องจากญาติที่มีความรู้เกี่ยวกับความรู้ทั่วไป การดูแลกิจวัตรประจำวัน การฟื้นฟูสภาพและการป้องกันภาวะแทรกซ้อนและการดูแลทางจิตใจและจิตวิญญาณจะมีความมั่นใจในการปฏิบัติการดูแล สอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (2001) ที่กล่าวว่าการที่บุคคลได้มีโอกาสในการพัฒนาทักษะความรู้และทัศนคติต่างๆ เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีทักษะในการตัดสินใจและสามารถปฏิบัติตามสิ่งที่ตัดสินใจได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพลังความสามารถที่จะทำให้เกิดความสามารถในการดูแลบุคคลที่ต้องพึ่งพา ส่งผลให้ญาติผู้ดูแลตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลได้อย่างเหมาะสม ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการกายและการเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางกับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว (r =.446, $p < .01$) แสดงว่าถ้าความสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ในระดับดี จะทำให้การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลดีตามด้วย แต่หากความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ดีจะทำให้การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลไม่ดีด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (2001) ที่กล่าวว่าสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวทำให้การดูแลในครอบครัวประสบความสำเร็จ สามารถดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม ส่วนการสนับสนุนทางสังคมและภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแลมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับต่ำกับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .206$, $p < .01$ และ $r = .190$, $p < .01$ ตามลำดับ) และพบว่า ระยะเวลาในการดูแลไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($r = .040$, $p > .05$) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการดูแล ภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแล ระยะเวลาในการดูแล ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว การสนับสนุนทางสังคมกับการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล ($n = 200$)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6
1. ความรู้เกี่ยวกับการดูแล	1.00					
2. ภาวะสุขภาพของญาติผู้ดูแล	.208**	1.00				
3. ระยะเวลาในการดูแล	.131	-.090	1.00			
4. ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับ คนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว	.352**	.042	.046	1.00		
5. การสนับสนุนทางสังคม	.132	.282**	-.053	292**	1.00	
6. การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล	.772**	.190**	.040	.446**	.206**	1.00

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น(Assumption) ก่อนการใช้สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปรากฏว่าข้อมูลมีการกระจายเป็นโค้งปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวมีค่าน้อยกว่า0.80ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่จะก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดข้อตกลงที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอย (Polit, 1996)

4.4 ปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว จากการวิเคราะห์ปัจจัยทำนาย พบว่าความรู้เกี่ยวกับการดูแลมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการดูแลมากที่สุด รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการกายและการเคลื่อนไหวซึ่งสามารถร่วมทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวได้ร้อยละ 63.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งมีอำนาจการทำนายค่อนข้างสูง อธิบายได้ว่าปัจจัยทั้งสองนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการดูแลให้กับญาติผู้ดูแล และเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวให้มีมากขึ้นจะทำให้การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลดีเพิ่มขึ้น กล่าวคือความรู้เกี่ยวกับการดูแลเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้มีการปฏิบัติการในการดูแลได้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการได้รับความรู้ทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันภาวะแทรกซ้อน การดูแลจิตใจและจิตวิญญาณ ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เนื่องมาจากเมื่อญาติผู้ดูแลมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดูแล สามารถใช้ความคิด ใช้เหตุผล ตลอดจนนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจที่จะกระทำกิจกรรมเพื่อการดูแลได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งพิจารณาใช้บริการทางการแพทย์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (2001) ที่กล่าวว่าการที่บุคคลได้มีโอกาสในการพัฒนาทักษะความรู้และทัศนคติต่างๆ เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีทักษะในการตัดสินใจและสามารถปฏิบัติตามสิ่งที่ตัดสินใจได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพลังความสามารถที่จะทำให้เกิดความสามารถในการดูแลบุคคลที่ต้องพึ่งพา ส่งผลให้ญาติผู้ดูแลตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของการปฏิบัติการดูแล แสดงว่าหากความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ดีเพิ่มขึ้นการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแล ดีเพิ่มขึ้นด้วย อธิบายได้ว่า การที่ ญาติผู้ดูแลยอมรับความพิการ โดยรู้สึกว่าคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวเป็นบุคคลสำคัญในชีวิตของตน ยอมรับในสภาพร่างกายและจิตใจของคนพิการคือความทุพพลภาพช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ หรือได้น้อย อีกทั้งญาติผู้ดูแลอดทนต่ออารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายของ คนพิการรวมทั้งรู้สึกรักและห่วงใยต่อภาวะสุขภาพของคนพิการอยู่เสมอ ประกอบกับญาติผู้ดูแลมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนพิการกล่าวคือญาติ

ผู้ดูแลใส่ใจถึงความต้องการของคนพิการ พอใจที่ได้อยู่ร่วมกัน ได้ทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนญาติผู้ดูแลรับฟังเรื่องราวต่างๆ จากคนพิการด้วยความเต็มใจ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการซึ่งสัมพันธภาพที่ดีทำให้ญาติผู้ดูแลเกิดความยินดีและเต็มใจที่จะให้การดูแล (นันทพร ศรีนิ่ม 2545) สอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (2001)ที่กล่าวว่าสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวทำให้การดูแลในครอบครัวประสบความสำเร็จสามารถดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการดูแลที่ให้ภายใต้ ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสูงร่วมกับสัมพันธภาพที่ดีต่อกันย่อมทำให้การดูแลนั้นตอบสนองความต้องการคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวได้เหมาะสม ซึ่งเป็นการปฏิบัติการดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวที่ดี รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ($n = 200$)

ตัวแปร ที่เข้าสมการตามลำดับ	สัมประสิทธิ์การถดถอย		R	R^2	R^2_{change}	R^2_{adj}	t	p
	b	$Beta$						
ความรู้เกี่ยวกับการดูแล	4.610	.772	.772	.596	.596	.594	17.091	<.001
ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว	.325	.199	.794	.631	.035	.627	-3.422	<.001
Constant = -1.85								
F = 292.10, $p < .001$								

สามารถเขียนสมการถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

การปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว = .772 (ความรู้เกี่ยวกับการดูแล) + .199 (ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการกายและการเคลื่อนไหว)

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ การวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัย ความรู้เกี่ยวกับการดูแลและความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว สามารถทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

5.1.1 ด้านการปฏิบัติการ บุคลากรสุขภาพในโรงพยาบาลชุมชน ศูนย์สุขภาพชุมชนสถานีอนามัย บุคลากรในทีมสุขภาพ และหน่วยงานที่รับผิดชอบงานดูแลที่บ้าน ควรส่งเสริมการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลตามสภาพและความต้องการของคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมให้ญาติผู้ดูแลได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลเรื่องการดูแลกิจวัตรประจำวัน การฟื้นฟูสภาพ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการการจัดกิจกรรมเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว และควรมีการวางแผนร่วมกันตั้งแต่โรงพยาบาลจนถึงพยาบาลในชุมชนที่รับดูแลต่อเนื่อง เพื่อให้กับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว
ได้รับการปฏิบัติการดูแลจากญาติผู้ดูแลที่ดีและสามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้น

5.2 การวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเชิงทดลอง และศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานการเตรียมความพร้อมในการดูแลที่บ้านของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว โดยคำนึงถึงความรู้เกี่ยวกับการดูแลและความสัมพันธ์

ระหว่างญาติผู้ดูแลกับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติการดูแลของญาติผู้ดูแลคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2537. "โครงการความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิกับจังหวัดนนทบุรี." [ออนไลน์] เข้าได้ถึงจาก: http://gis.rmutsb.ac.th/gis2007/crippled/details01.php, 14 สิงหาคม 2551.

นันทพร ศรีนิ่ม. "ประสบการณ์เผชิญปัญหาของผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน." วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2545.

ประกอบพร ทิมทอง. "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง." วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.

ปาริชาติ สุวรรณบุบผา, จตุพร ไชยทองศรี และตรีนุช พลางกูร. "*พระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างพลังในการดำรงชีวิตและทัศนคติที่เหมาะสมของคนพิการกรณีคนพิการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.*" กรุงเทพฯ: ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2549.

พัชริน วิจิตรอลงกรณ์, อรรถพงษ์ ตรัญญา, และ ปาจารีย์ เพิ่มเพียร. "โครงการเสริมสร้างสุขภาพคนพิการในชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา ภูมิปัญญาการแพทย์ท้องถิ่นอีสานจังหวัดอุบลราชธานี." กรุงเทพฯ: ศูนย์สิริธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2550.

ไพบูลย์ วงษ์ใหญ่, พัชนี ธรรมวันนา, พนินทร วงษ์ใหญ่ และ ภาวนา สาป้อง. "คุณภาพชีวิตของผู้พิการ ญาติหรือผู้ดูแล และพยาบาล : กรณีศึกษาของศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ." นนทบุรี : ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2546.

ภรภัทร อิ่มโอฐ. "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลที่บ้านของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง" วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยคริสเตียน, 2550.

รัชนี สรรเสริญ. "ญาติผู้ดูแล: ขุมพลังทวีคูณการดูแลสุขภาพที่บ้าน." วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย บูรพา , :.(มีนาคม 2551): 1-14.

วรรณรัตน์ ลาวัง และคณะ. "สถานการณ์ปัญหา ความต้องการ และพลังอำนาจญาติผู้ดูแลผู้ป่วยเรื้อรังที่บ้านในเขตภาคตะวันออก." คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

วินิตา ชูช่วย. "ศักยภาพในการดูแลและปัจจัยพื้นฐานของผู้ดูแลผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีก." วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547.

สุธาพร ขจรฤทธิ์. "ลักษณะการกลับมาอยู่ซ้ำในโรงพยาบาลของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง." วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี *สรุปผลจำนวนคนพิการ จากการศึกษางานสถิติการศึกษาและทัศนคติ.* กรุงเทพฯ: ฝ่ายสถิติแรงงานและการศึกษา กองสำรวจประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550.

อธิษฐาน ชินสุวรรณ. “ประสบการณ์ชีวิตของผู้ดูแลผู้ป่วยสโตร์คที่บ้าน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.

อาทร ริ้วไพบูลย์. “ต้นทุนการดูแลอย่างไม่เป็นทางการของผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมองในกรุงเทพมหานครและจังหวัดบุรีรัมย์.” เมืองพิมพ์: โครงการวิจัยจากแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย, 2550.

อโนชา ทัศนาธนชัย.“ ความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวกับคุณภาพชีวิตคนพิการ”.วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.

Group, L. (2001). The national family caregiver support program: Form enactment to action. Highlights from the U.S. Administration on aging conference held September 6-7, 2001 in Washington, D.C.

House, J.S. (1981). *The nature of social support*. In M.A. Reading (Ed.), Work stress and social support. Philadelphia : Addison-Wesley Publishing Company

Orem, D. E. (2001). *Nursing Concepts of Practice* (^{6th} ed.). St Louis: Mosby.

Polit, D. F. *Data Analysis & Statistics for Nursing Research*. New York: Appieton & Lange., 1996.

Sisk, R. J. Caregiver burden and health promotion. Journal of Nursing Student, 2000.

Sullivan, G. C. *Towards clarification of convergent concepts:* Sense of coherence will to meaning locus learned helplessness and hardiness. Advanced in Nursing Science, 1993.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. *Using Multivariate Statistics (2nd ed.)*. New York: Harper Collins.,1989.

Teel, C. S., Duncan, P., & Lai, S. M. Caregiving experiences after stroke. Nursing Research, 50(1), 53-60,2001.

World Health Organization . *Disability and Rehabilitation* WHO Action Plan 2006-2011.n.p,2006.

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด[1]

FACTORS RELATED TO EARLY SMOKING STAGE AMONG MALE STUDENTS AT LOWER SECONDARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF TRAT EDUCAION SERVICE AREA OFFICE

กมลภู ถนอมสัตย์[2] รศ.ดร.รัชนี สรรเสริญ[3] และผศ.ดร.พรนภา หอมสินธุ์[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงบรรยายแบบสหสัมพันธ์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของผู้ปกครอง การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ และการคาดการณ์อัตราการสูบบุหรี่ กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2553 จำนวน 338 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีอาศัยความน่าจะเป็นด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และหาความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α= .75 - .91) ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และแบบสอบถามการตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2553 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ตามระดับการวัดของข้อมูล และหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษากับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นโดยการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic Regression)

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายมากกว่าหนึ่งในสามของนักเรียนชายทั้งหมดมีการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น (ร้อยละ 38.76) สำหรับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ได้แก่ การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ (OR=2.94) การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ต่ำ (OR=2.31) ทัศนคติ ที่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ (OR=2.16) และการมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ (OR= 2.14) ผลการศึกษาครั้งนี้นำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายต่อไป

คำสำคัญ : การสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น, ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่, นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

---

[1] ทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบ (ศจย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา

[2] นักศึกษาปริญญาโท สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

[3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This correlational descriptive research aimed to examine early smoking stage, to investigate the relationship between attitude toward smoking, self-efficacy in smoking avoidance, self-esteem, academic acheivement, self-determination in smoking avoidance, parental smoking, peer smoking, offering of smoking by friends, prevalence estimation of smoking situation and early smoking stage among male students at lower secondary schools under the jurisdiction of Trat education service area office. A multistage random sampling method was used to recruit 338 samples who were male students in the academic year 2010. Content validity and language accuracy of the instruments were approved by five experts. Cronbach's alpha coefficient was used to estimate the internal consistency reliability for each of the scales were acceptable (α= .75 - .91). The questionaires consisted of demographic form, attitude toward smoking, self-efficacy in smoking avoidance, self-esteem and self-determination in smoking avoidance. The data were collected from May to June, 2010. Descriptive statistic and Binary Logistic Regression were employed to analyze the data.

The results of this study demonstrated that more than one-third of male students were in early smoking stage (38.76%). The signification factors related to early smoking stage of the male students were offering of smoking by friends (OR=2.94), low self-efficacy in smoking avoidance (OR=2.31), agreement of attitude towards smoking (OR=2.16) and peer smoking (OR= 2.14). Therefore, it can be concluded that these results contribute to more understanding of early smoking stage among male students at lower secondary school. These findings then will be useful to develop effective primary prevention programs to protect early smoking stage of male students.

Keywords: early smoking stage, factors related to smoking, male students at lower secondary school

1. บทนำ

ช่วงชีวิตในวัยรุ่นเป็นระยะวิกฤติ เพราะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง นอกจากนั้นยังเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จึงถูกชักจูงจากเพื่อนได้ง่าย ทำให้วัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากมาย ที่สำคัญคือ การสูบบุหรี่ จากการสำรวจวัยรุ่นทั่วโลกพบว่า วัยรุ่นประมาณ 1.8 พันล้านคนมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (วิไลวรรณ วิริยะไชโย, 2551) สำหรับเยาวชนไทยจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547) พบว่ามีเยาวชนอายุ ต่ำกว่า 24 ปีที่สูบบุหรี่ทั้งแบบสูบประจำและแบบครั้งคราวประมาณ 1.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.24 ของเยาวชนทั้งหมด โดยอายุที่เริ่มต้นสูบบุหรี่เฉลี่ย 13.78 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การสูบบุหรี่ของนักเรียนมีผลกระทบมากมาย เช่น ผลกระทบด้านสังคมและบุคลิกภาพ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจเนื่องจาก มีกลิ่นตัวเป็นกลิ่นของควันบุหรี่ และอาจไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ที่สำคัญการสูบบุหรี่มีผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียน นอกจากนั้นการสูบบุหรี่ยังมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งในระดับครอบครัวและประเทศ อีกด้วย รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้สูบบุหรี่มากกว่า 5 หมื่นล้านบาทต่อปี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) ถือเป็นการสูญเสียที่มีมูลค่ามหาศาล

ในจังหวัดตราดมีการสูบบุหรี่ในอัตราที่สูงกว่าระดับประเทศโดยภาพรวม (ร้อยละ 22.25 และ 19.16 ตามลำดับ) และยังไม่ปรากฏผลที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น โดยเฉพาะนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไว้ ซึ่งการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นเป็นประสบการณ์ของนักเรียนชายที่เคยทดลอง สูบบุหรี่หรือสูบบุหรี่เป็นครั้งคราวตามโอกาสต่างๆ ถ้าไม่รีบแก้ไขจะนำไปสู่การเป็นผู้สูบประจำหรือติดบุหรี่ และเกิดผลกระทบต่างๆอีกมากมาย ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัดพื้นที่เขตการศึกษาตราดจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (The Theory of Triadic Influence [TTI]) ของเฟลย์และเพทเทรทิส (Flay & Petraitis, 1994) เป็นกรอบการศึกษา โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะปัจจัยที่ทบทวนแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นอยู่ระดับปานกลางขึ้นไป แบ่งเป็น อิทธิพลภายในตนเอง อิทธิพลทางทัศนคติ และอิทธิพลภายนอกตนเอง ได้แก่ การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของผู้ปกครอง การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ และการคาดการณ์อัตราการสูบบุหรี่ ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้จะได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พยาบาลชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นฐานคิดในการป้องกันการเริ่มต้นสูบบุหรี่ในนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และใช้ทรัพยากรที่มีในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน อันจะส่งผลให้นักเรียนชายเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของผู้ปกครอง การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ การคาดการณ์อัตราการสูบบุหรี่ และการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ทัศนคติต่อ การสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของผู้ปกครอง การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ การคาดการณ์อัตราการสูบบุหรี่ กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบสหสัมพันธ์ (Correlational Descriptive Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่คัดสรรกับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักเรียนชายที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ปีการศึกษา 2553 ทั้งหมด 43 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 4,315 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยสูตรคำนวณจากสัดส่วน (Parel et al.,1973) ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีการสูบ

บุหรี่ เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi stage stratified simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดทั้งหมด 357 คน จากโรงเรียน 7 โรงเรียน แต่เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีนักเรียนที่สูบบุหรี่เป็นประจำจำนวน 19 คน จึงตัดออกเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 338 คน

3.2 เครื่องมือและคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 5 ส่วน ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามของลักลืน วรรณประพันธ์ (2549) ซึ่งพัฒนาตามแนวคิดของเวบเบอร์ (Weber, 1992) มาปรับปรุง จำนวนทั้งหมด 22 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามของอภินันท์ ปัญญานุภาพ (2549) ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดการรับรู้ความสามารถแห่งตนของแบนดูรา (Bandura, 1997) มาปรับปรุง จำนวนทั้งหมด 12 ข้อ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของพรนภา หอมสินธุ์ (Homsin, 2006) ซึ่งแปลมาจากแบบวัดของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg global self-esteem scale) มาใช้จำนวนทั้งหมด 8 ข้อ และส่วนที่ 5 แบบสอบถามการตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ผู้วิจัยได้พัฒนาสถานการณ์ปัญหาขึ้นเองตามแนวคิดการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิผลของกอร์ดอนและจูดิธ (Gordon & Judith, 1993) จำนวนทั้งหมด 5 ข้อ แบบสอบถามส่วนที่ 2, 3 และ 5 ได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .83 - 1.00 ส่วนผลการทดสอบความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคกับกลุ่มตัวอย่าง 50 คน ได้ค่าเท่ากับ .75 - .91

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2553 ในสถานที่โรงเรียนจัดไว้ให้ในช่วงเวลาที่ทางโรงเรียนพิจารณาว่าเหมาะสมและไม่รบกวนเวลาเรียนของนักเรียน ในขณะที่ทำแบบสอบถามจะมีเพียงผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแบบสอบถามไปในทิศทางเดียวกันเรียบร้อยแล้วเท่านั้น อาจารย์จะไม่อยู่ในบริเวณนั้น ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างและผู้ปกครองว่า ข้อมูลทุกอย่างที่ได้จากการศึกษาจะถูกเก็บเป็นความลับโดยผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในลักษณะภาพรวม และนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาตและผู้ปกครองลงนามในแบบฟอร์มยินยอมให้ทำการวิจัยแล้วจึงทำการเก็บข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามระดับการวัดของข้อมูล และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic Regression) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%CI

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งมีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 13 ปี รองลงมาเป็นอายุ 14 ปี (ร้อยละ 49.11 และ 40.53 ตามลำดับ) สำหรับศาสนาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 97.04) ระดับการศึกษากลุ่มตัวอย่างศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีสัดส่วนเท่าๆกัน (ร้อยละ 32.54, 36.69 และ 30.77 ตามลำดับ) สำหรับสถานภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนมากพ่อแม่อยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 60.06) ส่วนการพัก

อาศัยในปัจจุบัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากพักอาศัยอยู่กับพ่อแม่ (ร้อยละ 74.85) และพบว่ามากกว่าหนึ่งในสามของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น (ร้อยละ 38.76)

4.2 ปัจจัยภายในตนเองที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 59.76) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 57.10) ผลการเรียนเฉลี่ยส่วนมากอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 57.10) การตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสม (ร้อยละ 97.34)

4.3 ปัจจัยทางทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่กับการสูบบุหรี่มีสัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 50.00)

4.4 ปัจจัยภายนอกตนเองที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น พบว่าผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากสูบบุหรี่ (ร้อยละ 59.76) สำหรับการสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิทพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเพื่อนสนิทไม่สูบบุหรี่ (ร้อยละ 54.14) ส่วนการถูกชักชวนจากเพื่อนสนิทให้สูบบุหรี่พบว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเคยถูกเพื่อนสนิทชักชวนให้สูบบุหรี่ (ร้อยละ 50.30) และกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการคาดการณ์อัตราการสูบบุหรี่อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 60.95)

4.5 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น ได้แก่ การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท และการถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ โดยพบว่านักเรียนชายกลุ่มที่เคยถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่มีโอกาสเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นเป็น 2.94 เท่าของกลุ่มที่ไม่เคยถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนชายอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นจะออกห่างจากครอบครัว และเข้าหาเพื่อนมากขึ้น เพื่อนจึงมีความหมายมากและมักจะเห็นว่าเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นจะขาดเสียไม่ได้ ถ้านักเรียนชายถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ก็มีแนวโน้มที่จะมีการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้น เนื่องจากต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน กลัวเพื่อนดูถูกเหยียดหยาม นอกจากนั้นยังเป็นการทดสอบความกล้าหาญในหมู่นักเรียนชายอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของลิน เซง ลูและซู (Lin, Tzeng, Lu, & Hsu, 2008) ที่พบว่า การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมการเริ่มต้นสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (OR= 2.86) ส่วนการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ พบว่านักเรียนชายกลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ต่ำมีโอกาสเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นเป็น 2.31 เท่าของกลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่สูง ตามแนวคิดของแบนดูรา (Bandura, 1997) ที่ระบุว่า ความเชื่อในความสามารถของบุคคลเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการกระทำของมนุษย์ที่จะนำไปสู่ผลที่พึงปรารถนาได้ จากการศึกษาพบว่านักเรียนชายมีการได้รับการประสบการณ์จากปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ จึงส่งผลให้ภาพรวมของ การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ภาพรวมสูงและมีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอภินันท์ ปัญญานุภาพ (2549) ที่พบว่าความเชื่อในความสามารถของตนเองในนักศึกษาชาย สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่

สำหรับทัศนคติต่อการสูบบุหรี่พบว่า นักเรียนชายกลุ่มที่มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่มีโอกาสเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นเป็น 2.16 เท่าของกลุ่มนักเรียนชายที่มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ ตามแนวคิดของทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผลของไอเซนและฟิชบายน์ (Moss, 2008) ที่ระบุว่าทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดพฤติกรรมถ้ามีความรู้สึกชอบเห็นด้วย หรือรู้สึกว่ากระทำพฤติกรรมนั้นๆแล้วมีประโยชน์ก็มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นสูง ดังนั้นการที่นักเรียนมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนมีการรับรู้เกี่ยวกับโทษของการสูบบุหรี่น้อย จึงมีแนวโน้มที่จะมีการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของซาง วัง เซาและวาร์

ติเนน (Zhang, Wang, Zhao, & Vartiainen, 2000) ที่พบว่าทัศนคติเห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น ในเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิทพบว่า นักเรียนชายกลุ่มที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่มีโอกาสเสี่ยงที่สูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นเป็น 2.14 เท่าของนักเรียนชายที่ไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ ตามทฤษฎีอิทธิพลสามทางของเฟลย์และเพทเทรทริส (Flay & Petraitis, 1994) ที่ระบุว่าเพื่อนสนิทเป็นปัจจัยด้านสังคมที่มีความสำคัญมากที่สุดในวัยรุ่น วัยรุ่นมักจะรวมกลุ่มกับเพื่อนที่มีความคิดหรือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีการเลียนแบบพฤติกรรม (Leatherdale et al., 2005) ดังนั้นวัยรุ่นกลุ่มเดียวกันมักจะมีพฤติกรรมที่เหมือนๆกัน เพื่อที่จะทำให้กลุ่มเพื่อนยอมรับ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนชายเป็นวัยที่ยังมีทักษะแยกแยะสิ่งที่ถูกผิดน้อย ประกอบกับความอยากรู้อยากลอง และเพื่อนมีอิทธิพลมากจึงทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อน เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีถูกต้อง และทำให้กลุ่มเพื่อนยอมรับ สอดคล้องกับการศึกษาของซาง (Zhang et al., 2000) ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในประเทศไต้หวันตอนใต้ ที่มีการรับรู้ว่า มีเพื่อนสูบบุหรี่เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมการเริ่มต้นสูบบุหรี่ ในทำนองเดียวกันการศึกษาของ เลเธอร์เดล และคณะ (Leatherdale et al., 2005) พบว่าการมีเพื่อนสูบบุหรี่เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่และการเริ่มต้นการสูบบุหรี่

ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชาย ได้แก่ ความรู้สึก มีคุณค่าในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่ของผู้ปกครองและการคาดการณ์อัตราการสูบบุหรี่ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า Crude และ Adjusted Odd Ratio ของปัจจัยที่ศึกษาต่อการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด (n = 338)

ปัจจัยที่ศึกษา	Crude OR	Adjusted OR	95%CI	p-value
การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่				< .01
สูง(R)	1.00	1.00		
ต่ำ	3.21	2.31	1.35-4.11	
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง				.27
สูง(R)	1.00	1.00		
ต่ำ	1.11	0.75	0.45-1.25	
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน				.25
สูง(R)	1.00	1.00		
ต่ำ	1.81	0.74	0.45-1.23	
การตัดสินใจด้วยตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่				.35
เหมาะสม(R)	1.00	1.00		
ไม่เหมาะสม	1.81	0.90	0.84-2.39	
ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่				< .01
ไม่เห็นด้วย(R)	1.00	1.00		
เห็นด้วย	3.59	2.16	1.25-3.74	
การสูบบุหรี่ของผู้ปกครอง				.39

ปัจจัยที่ศึกษา	Crude OR	Adjusted OR	95%CI	p-value
ผู้ปกครองไม่สูบบุหรี่[(R)]	1.00	1.00		
ผู้ปกครองสูบบุหรี่	0.92	0.80	0.48-1.33	
การสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท				< .01
เพื่อนสนิทไม่สูบบุหรี่[(R)]	1.00	1.00		
เพื่อนสนิทสูบบุหรี่	3.43	2.14	1.27-3.60	
การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่				< .001
ไม่เคย[(R)]	1.00	1.00		
เคย	4.89	2.94	1.74-4.99	
การคาดอัตราการสูบบุหรี่				.84
ต่ำกว่าความเป็นจริง [(R)]	1.00	1.00		
สูงกว่าความเป็นจริง	0.95	0.87	0.57-1.58	

[(R)] = reference group

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยผู้วิจัยขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังต่อไปนี้

5.1.1 ด้านการปฏิบัติการ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานอนามัยโรงเรียนในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ พยาบาลชุมชนที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียนและครูอนามัยโรงเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อการสูบบุหรี่ สร้างเสริมความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และสร้างเสริมทักษะการปฏิเสธการสูบบุหรี่ โดยการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น มีการสอดแทรกเนื้อหาในบทเรียนเกี่ยวกับผลกระทบของการสูบบุหรี่ จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้สถานการณ์สมมติให้แสดงความคิดในการตัดสินใจ การแสดงบทบาทสมมติ การจัดมุมความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของการสูบบุหรี่ ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนห่างไกลบุหรี่ เป็นต้น

5.1.2 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ผู้บริหารงานที่เกี่ยวข้องกับงานอนามัยโรงเรียน ได้แก่ หัวหน้าหน่วยบริการปฐมภูมิ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำข้อมูลปัจจัยที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นในนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

5.2 การวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ที่ผู้วิจัยไม่ได้คัดสรรมา ในการวิจัยครั้งนี้ อาทิเช่น ความคาดหวังผลลัพธ์ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การสนับสนุนทางสังคม สมรรถนะส่วนบุคคล การควบคุมกำกับตนเอง เป็นต้น นอกจากนั้นยังควรศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นในนักเรียนช่วงชั้นอื่นๆ หรือศึกษาในนักเรียนหญิง นอกจากนั้นยังควรศึกษาการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ชัดเจนมากขึ้น และควรนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ในการสร้างรูปแบบหรือโปรแกรมการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อ

การสูบบุหรี่ สร้างเสริมความสามารถแห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และสร้างเสริมทักษะ การปฏิเสธการสูบบุหรี่ในนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เอกสารอ้างอิง

ลักลีน วรรณประพันธ์. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพฤติกรรมศาสตร์และการส่งเสริมสุขภาพ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.

วิไลวรรณ วิริยะไชโย. *แนวปฏิบัติบริการสาธารณสุข การดูแลผู้ป่วยโรคหืดปี 2551.* กรุงเทพฯ: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์, 2551.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. “1600 สายด่วน!!! เลิกบุหรี่.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.thaihealth.or.th/ node/9236, 1 ตุลาคม 2552.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “สถิติที่สำคัญ. สถานการณ์การสูบบุหรี่.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.nso.go.th/thai/stat/summary/ analyse/art_smoke47.pdf, 9 ตุลาคม 2552.

อภินันท์ ปัญญานุภาพ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

Bandura, A. *Self-Efficacy: The Exercise of Control.*. Newyork: W.H. Freeman and company, 1997.

Flay, B.R & Petraitis, J. “The Theory of Triadic Influence : A New Theory of health Behavior with Implication for Prevention Interventions.” *Advances in Medical Sociology*. 4(1994) : 19-44.

Gordon, B. & Judith, R . *A Diagnostic Approach to Organization Behavior.* Boston college: Allyn and Baco, 1993.

Homsin, P. “Predictors of Smoking Uptake Among Thai Male Adolescents: Early Smoking Stages.” Doctoral of Philosophy dissertation, Nursing, Chiangmai University, 2006.

Leatherdale, S., McDonald, P., Cameron, R., & Brown, K.. “A multilevel analysis examining the relationship between social influences for smoking and smoking onset.” *American Journal of Health Behavior*. *29*(2005) : 520-530.

Lin, P.L., Tzeng, L.C., Lu, K.Y., & Hsu, H.M. "Factors Related to Tobacco Use Among Adolescents in Southern Taiwan." *Journal of Nursing Research*. 16(2008): 243-251.

Moss, S. “Theory of planned behavior.” [Online] Available at: http://www.psych-it.com.au/ Psychlopedia/ article.asp?id=69, 8 September 2009.

Parel, C. P. et al. *Sampling design and procedures*. Quezon city: MC Graw-Hill Book, 1973.

Weber, A. L. *Social psychology.* New York: HarperPerennial, 1992.

Zhang, L., Wang, W., Zhao, Q., & Vartiainen, E. Psychosocial predictors of smoking among secondary school students in Henan, China. *Health EducationResearch.* 15(2000): 415-422.

รูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์

THE PREVENTION MODEL OF DENGUE HEMORRHAGIC FEVER IN COMMUNITY LEVEL IN BURIRAM PROVINCE

ธนกร จีระออน[1] รศ.ดร.ชัยยง ขามรัตน์[2] และ สมพงษ์ จรุงจิตตานุสนธิ์[3]

บทคัดย่อ

การดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนที่เน้นให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม บริหารจัดการ วางแผน และสามารถประสานงานเครือข่ายในการป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยชุมชนจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบและการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน มีลักษณะวงรอบ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์และการสะท้อนผลการปฏิบัติการโดยประยุกต์ใช้แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ (Strategic Route Map : SRM) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างเป็นแกนนำในชุมชน จำนวน 40 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานใช้ Paired Sample t – test

ผลการวิจัยพบว่า ได้รูปแบบกิจกรรมและแผนงานในระดับฐานราก กระบวนการ ภาคีเครือข่าย และ ระดับประชาชน ผลการดำเนินงานตามรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมการดำเนินงานหลังการพัฒนา ดีขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p<0.001$) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน การออกกฎเกณฑ์ของชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง กรรมการผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน การประชาสัมพันธ์ มีภาคีเครือข่ายและการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง ตลอดจนประชาชนในชุมชนมีความตระหนักในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้วิธีการทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ ส่งผลทำการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ดีขึ้น ดังนั้นจึงควรนำรูปแบบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในครั้งนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนอื่น อีกต่อไป

คำสำคัญ : โรคไข้เลือดออก, รูปแบบการป้องกัน, ชุมชน

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสาธารณสุข สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The prevention of dengue hemorrhagic fever in community level was emphasized to the population in the community. They can participate to the management, planning, and coordinating with their networks to prevent the prevalence of Dengue Hemorrhagic Fever occurring in that areas.

This study composes of planning, acting, observing, and reflecting of this study. This study gathered the information from sample group of leadership 40 persons in that area by using purposive sampling technique. Data was gathered in both quantitative data collection by using interviewing model and qualitative data collection, by using activity of development combined with practical conferences. This study uses the Strategic Route Map (SRM) as a tool of development research and used Paired *t-test* as statistic analysis.

The resulting of prevention of dengue hemorrhagic fever in community area was significantly different when compare before and after development process ($P<0.05$). This study resulted in high level of developing in term of general. The factors of success in preventing dengue hemorrhagic fever in community are the participation of people, regulation of community, vigorously of leader, responsibility of community committees, reliable information and also have continuing and sufficient supporting these activities from associated networks, including realizing people to prevent dengue hemorrhagic fever in community. In conclusion, this development model of prevention of Dengue Hemorrhagic Fever in community which composes of practical conference activity by using Strategic Route Map (SRM) can affect to the process of prevention dengue hemorrhagic fever in community with better developing and changing than the previous situation in this community. Thus, this development model of prevention for dengue hemorrhagic fever in community can continue to modify for preventing dengue hemorrhagic fever in other communities in the future.

KEY WORD : DENGUE HEMORRHAGIC FEVER, THE PREVENTION MODEL, COMMUNITY

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-พ.ศ. 2554) ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังคงต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท เป็นการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัฒน์ที่ปรับเปลี่ยนรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนงาน สร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงชีวิตของชุมชนและสังคมไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549)

ในขณะปัจจุบันโรคภัยต่างๆ ที่บุคคลต้องประสบมีอยู่มากมายตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัฒน์อันจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาให้เป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมาปัญหาเรื่องโรคไข้เลือดออกก็เป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่รุนแรงอยู่ในทุกระดับ ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์ประเทศไทยปัญหาไข้เลือดออกมีมา

นานกว่า 40 ปี ในการนี้กระทรวงสาธารณสุขได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกทั้งในระดับประเทศจนถึงในระดับชุมชน จึงได้กำหนดนโยบายการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานสู่ชนบท กำหนดให้ทุกครอบครัว กำจัดลูกน้ำยุงลาย และ ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในครัวเรือนของตนเอง จุดเน้นย้ำคือ องค์กรชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และทางราชการให้การสนับสนุนเกี่ยวกับทางด้านวิชาการ การวินิจฉัยโรค การรักษาพยาบาล ชุมชนจะกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์โรคในครัวเรือน แม้ว่าจะมีการรณรงค์เพื่อกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในทุกปี ดังจะเห็นได้จากการจัดทำโครงการบ้านนี้ปลอดลูกน้ำยุงลายตั้งแต่ปี 2545 (กรมควบคุมโรคติดต่อ. 2545) และได้รับงบประมาณในการจัดทำแผนงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อจากงานสาธารณสุขมูลฐาน ก็ไม่สามารถควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกได้

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการสุ่มสำรวจค่าดัชนีความชุกของลูกน้ำยุงลายและสัมภาษณ์เชิงลึกของแกนนำชุมชนจำนวน 9 หมู่บ้าน พบว่า การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา องค์กรที่มีอยู่ในชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมและไม่เข้าใจในบทบาทของตนในการดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออก ขาดความร่วมมือและการประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรในชุมชนโดยการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ดำเนินการและมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในบางขั้นตอนเท่านั้น และแผนงานหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนไม่ได้นำไปปฏิบัติเอง พร้อมทั้งค่าดัชนีความชุกของลูกน้ำยุงลาย (HI, CI) ในชุมชนยังคงสูงเกินกว่ามาตรฐาน คือไม่เกิน 10 ซึ่งค่าดัชนีความชุกของลูกน้ำยุงลาย (HI, CI) ส่งผลถึงการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายในชุมชนและยังสามารถพยากรณ์การเกิดโรคไข้เลือดออกได้ดีที่สุด (สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก. 2545)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมานั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะแก้ไขและพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนซึ่งหากมีการนำรูปแบบการบริหารจัดการป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยประยุกต์การใช้แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้บริหารจัดการยุทธศาสตร์ที่องค์กรสร้างขึ้นหรือมีอยู่แล้วให้เกิดความสำเร็จซึ่งจะเน้นการสร้างคุณค่าและการมีบทบาทร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ มีลักษณะของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทั้งในเชิงเหตุและผล รวมทั้งเส้นทางเดินก็มีลักษณะเฉพาะที่สอดรับกับบริบทของชุมชนไทยที่จะใช้ประโยชน์ได้ (อมร นนทสุต. 2551) มาดำเนินการศึกษาและพัฒนาเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประชาชน องค์กรประชาชน และองค์กรภาครัฐ ในการจัดทำแผนและนำแผนงานไปปฏิบัติในระดับชุมชนอันน่าจะเป็นตัวช่วยให้เกิดการผสมผสานแนวคิดและบทบาทของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการเสริมพลังกันในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงชีวิตของชุมชนและสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างรูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามรูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน
3. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน
4. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานตามรูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 1 วงรอบ ใช้เวลา 4 เดือน โดยใช้แผนผังการวิจัยแบบทดสอบกลุ่มเดียววัด 2 ครั้ง (Pre test – Post test Design) ดังนี้

O_1 |----------|----------|----------|----------| O_2

X_1 X_2 X_3 X_4

รูปที่ 1 แผนผังรูปแบบการวิจัย

O_1 หมายถึง การประเมินรูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ก่อนการพัฒนา

O_2 หมายถึง การประเมินรูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน หลังการพัฒนา

X_1 หมายถึง การวางแผน (Planning) (สัปดาห์ที่ 1)

- การเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาบริบทของชุมชน
- Pre-test กลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัย
- ดำเนินการตามกระบวนการแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์

X_2 หมายถึง การปฏิบัติการ (Action) (สัปดาห์ที่ 3)

- ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ศึกษาดูงาน, ประชุมให้ความรู้, ประชาสัมพันธ์ในชุมชน, การสร้างและดำเนินงานเครือข่าย, จัดตั้งกองทุน, การประกวด

X_3 หมายถึง การสังเกตการณ์ (Observation) (สัปดาห์ที่ 9)

- เข้าร่วมสังเกตการณ์ การนิเทศตรวจเยี่ยม สนับสนุน ให้คำแนะนำ เก็บรวบผลที่ได้จากแผนงานกิจกรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุน (Facilitator)
- ร่วมประชุมผลการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ

X_4 หมายถึง การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflecting) (สัปดาห์ที่ 12)

- การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group), สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview), ถอดบทเรียน เพื่อหาปัจจัยแห่งความสำเร็จ
- Post – test กลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือกลุ่มตัวอย่างได้จาการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ประชาชนที่เป็น ผู้นำหมู่บ้าน, กรรมการหมู่บ้าน, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำโรงเรียน, ผู้นำเยาวชน, หัวหน้าคุ้มบ้าน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำวัด, ตัวแทนผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโนนยานาง หมู่ที่ 11 ตำบลพรสำราญ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือตามลักษณะการใช้งานดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิจัยในเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการประยุกต์การใช้แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ และกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์การดำเนินงานการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน เป็นลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง มาก และ แปลผลเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับสูง หมายถึง ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00

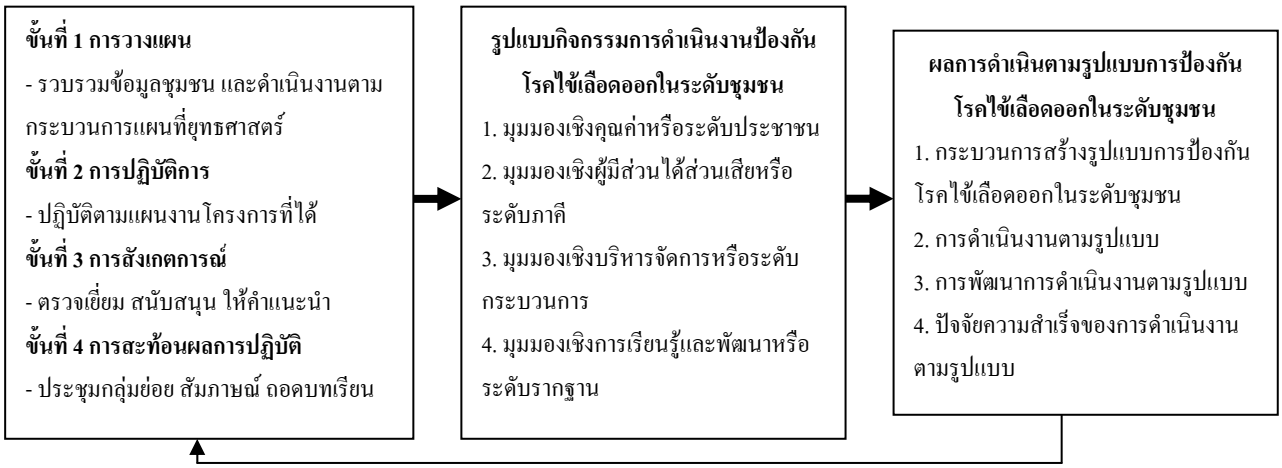
ระดับปานกลาง หมายถึง ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67 – 2.33

ระดับต่ำ หมายถึง ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.66

2.2 แบบบันทึกสังเกตการปฏิบัติงาน ใช้ในการสังเกตรายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน และสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อหาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

3.1 ผลจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ โดยประยุกต์กระบวนการแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแกนของชุมชน ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการสร้างและใช้แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ Strategic Route Map (SRM) ในการวางแผนและดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ทำให้ได้แผนงานโครงการที่เกิดขึ้นได้แก่ การศึกษาดูงาน, ประชุมให้ความรู้, ประชาสัมพันธ์ในชุมชน, การสร้างและดำเนินงานเครือข่าย, การจัดตั้งกองทุน และการประกวดบ้านและคุ้มเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยได้รูปแบบในการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออก ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 รูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน

3.2 ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (n = 40) พบว่า กลุ่มตัวตัวอย่างมีระดับการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน ในทุกด้านก่อนการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.24, S.D. = 0.36) โดยมีมุมมองเชิงคุณค่าหรือระดับประชาชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 2.43, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ มุมมองเชิงบริหารจัดการหรือระดับกระบวนการ ($\overline{X}$ = 2.40, S.D. = 0.67) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มุมมองเชิงการเรียนรู้และพัฒนาหรือระดับรากฐาน ($\overline{X}$ = 2.15, S.D. = 0.80) ส่วนหลังการพัฒนา ระดับการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ = 2.51, S.D. = 0.24) โดยมีมุมมองเชิงคุณค่าหรือระดับประชาชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 2.83, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ มุมมองเชิงบริหารจัดการหรือระดับกระบวนการ ($\overline{X}$ = 2.82, S.D. = 0.38) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มุมมองเชิงการเรียนรู้และพัฒนาหรือระดับรากฐาน
($\overline{X}$ = 2.50, S.D. = 0.55) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (n=40)

กิจกรรมการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน	ก่อนการพัฒนา			หลังการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน
1. มุมมองเชิงคุณค่าหรือระดับประชาชน						
1.1 ชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงเพื่อเป็นสัญญาประชาคมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.20	0.72	ปานกลาง	2.30	0.79	ปานกลาง
1.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน	1.93	0.69	ปานกลาง	2.33	0.69	ปานกลาง
1.3 ประชาชนมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก	2.55	0.60	สูง	2.65	0.53	สูง
1.4 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.35	0.66	สูง	2.68	0.47	สูง
1.5 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	2.33	0.66	ปานกลาง	2.65	0.48	สูง
1.6 ชุมชนมีระบบการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	2.38	0.77	สูง	2.65	0.58	สูง
รวม	2.43	0.71	สูง	2.83	0.38	สูง
2. มุมมองเชิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือระดับภาคี						
2.1 ในชุมชนจัดให้มีเครือข่ายในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.38	0.74	สูง	2.65	0.53	สูง
2.2 หน่วยงานองค์กรบริหารงานส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนการป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.33	0.61	ปานกลาง	2.50	0.51	สูง
2.3 ในชุมชนมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.28	0.72	ปานกลาง	2.63	0.54	สูง
2.4 ชุมชนมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายกับองค์กรอื่นๆ	2.33	0.66	ปานกลาง	2.63	0.54	สูง
2.5 เครือข่ายในชุมชนมีการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่างสม่ำเสมอ	2.23	0.70	ปานกลาง	2.60	0.55	สูง
รวม	2.38	0.70	สูง	2.61	0.54	สูง

ตารางที่ 1 ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (n=40) (ต่อ)

กิจกรรมการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน	ก่อนการพัฒนา			หลังการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน
3. มุมมองเชิงบริหารจัดการหรือระดับกระบวนการ						
3.1 มีการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในชุมชน	2.35	0.74	สูง	2.60	0.55	สูง
3.2 มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในชุมชน	2.35	0.74	สูง	2.68	0.47	สูง
3.3 มีการติดตามตรวจสอบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนโดยคณะกรรมการชุมชน	2.20	0.61	ปานกลาง	2.65	0.48	สูง
3.4 มีระบบการประเมินการป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยภาคีเครือข่าย	2.28	0.55	ปานกลาง	2.38	0.54	สูง
3.5 ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประกวดให้รางวัลเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	2.10	0.44	ปานกลาง	2.28	0.45	ปานกลาง
รวม	2.40	0.67	สูง	2.82	0.38	สูง
4. มุมมองเชิงการเรียนรู้และพัฒนาหรือระดับรากฐาน						
4.1 ในชุมชนมีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	2.23	0.58	ปานกลาง	2.45	0.50	สูง
4.2 มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในชุมชน	2.58	0.59	สูง	2.65	0.48	สูง
4.3 ผู้นำหรือแกนนำมีความสนใจเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก	1.78	0.70	ปานกลาง	2.20	0.56	ปานกลาง
4.4 แกนนำได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่อง	1.95	0.78	ปานกลาง	2.25	0.71	ปานกลาง
4.5 ในชุมชนมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกโดยผ่านสื่อต่างๆในชุมชน	1.93	0.76	ปานกลาง	2.45	0.68	สูง
4.6 ชุมชนมีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อนำไปวางแผนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	2.23	0.58	ปานกลาง	2.45	0.50	สูง
รวม	2.15	0.80	ปานกลาง	2.50	0.55	สูง
ภาพรวม	2.24	0.36	ปานกลาง	2.51	0.24	สูง

3.3 เปรียบเทียบการพัฒนาป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา พบว่า ผลของการพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน หลังการพัฒนามีการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนเพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการพัฒนาป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา

การป้องกันโรคไข้เลือดออกระดับชุมชน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการพัฒนา	40	2.24	0.36	- 5.77	<0.001*
หลังการพัฒนา	40	2.51	0.24		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.4 ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยใช้คำถามแบบเดียวกัน คือ ในกลุ่มคิดว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน โดยแต่ละกลุ่มได้นำเสนอ ระดมสมองแสดงความคิดเห็น อภิปรายตามประเด็น ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมผลการประชุมกลุ่มย่อยทั้ง 4 กลุ่ม ได้มีข้อคิดเห็นที่ตรงกันในปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน คือการมีส่วนร่วมของประชาชน การออกกฎเกณฑ์ของชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง กรรมการผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน การประชาสัมพันธ์ มีภาคีเครือข่ายและการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง ตลอดจนประชาชนในชุมชนมีความตระหนักในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จากตัวแทนของกลุ่มตำแหน่งทางสังคม คือ อสม. สมาชิก อบต. ผู้นำหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ภาคีเครือข่าย โดยตัวแทนแต่ละกลุ่มได้ให้คำสัมภาษณ์ถึงปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ว่า

ตัวแทน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน.

“.....ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญและมีการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกได้อย่างถูกต้องพร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนเวลาหมอ อสม. หรือผู้นำหมู่บ้าน มาขอความร่วมมือ ชุมชนต้องมีกฎเกณฑ์ที่แน่ชัดและทุกคนต้องปฏิบัติตาม ผู้นำและ อสม.ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันโรคไข้เลือดออกเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี และต้องมีการสนับสนุนจากทาง อบต. สถานีอนามัย โรงเรียน วัด ในการสนับสนุนงบประมาณ ความรู้ ให้แก่ชุมชนอย่างพอเพียงและทันสมัย.....”

(ตัวแทน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 15 มีนาคม 2553 : สัมภาษณ์)

ตัวแทน ผู้นำชุมชน

“.....ผู้นำชุมชนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสถานีอนามัยหรือองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีส่วนสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก อย่างพอเพียงและทันท่วงที เครือข่ายที่มีอยู่ในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาไข้เลือดออกในชุมชนแล้วมาร่วมกันวางแผนปฏิบัติร่วมกัน ประเมินผล และมาสรุปให้ชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงกัน เมื่อชุมชนรับทราบก็ต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม.....” (ตัวแทน ผู้นำชุมชน 15 มีนาคม 2553 : สัมภาษณ์)

ตัวแทน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

“…..แผนการดำเนินงานต้องมีการเกิดจากชุมชนโดยชุมชนเองเพื่อแต่ละคนในชุมชนจะได้รับรู้สถานการณ์และบทบาทที่ตนเองจะต้องทำและในกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะต้องมีการปฏิบัติให้พร้อมเพรียงกัน ให้เครือข่ายในชุมชนแต่ละเครือข่ายร่วมกันประชุมวางแผนเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันแล้วไปประสานเกี่ยวกับงบประมาณกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะได้จัดสรรงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนได้อย่างทันท่วงทีและพอเพียง.....”

(ตัวแทน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 15 มีนาคม 2553 : สัมภาษณ์)

ตัวแทนกรรมการหมู่บ้าน

“…..กรรมการหมู่บ้านต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกให้มากที่สุด น่าจะมีการจัดอบรมหรือพาคณะกรรมการหมู่บ้านไปศึกษาดูงานในชุมชนที่มีการป้องกันโรคไข้เลือดออกได้ดีเพื่อที่กรรมการหมู่บ้านจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการประชุมวางแผนงานเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของเรา และในชุมชนของเราต้องมีการประสานงานของบประมาณกับทาง อบต. ในการจัดกิจกรรมในกรป้องกันโรคไข้เลือดออกและควรจัดให้มีการประกวดตั้งแต่ระดับหลังคาเรือนเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนอีกอย่างหนึ่งหรือประกวดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน”

(ตัวแทน กรรมการหมู่บ้าน 15 มีนาคม 2553 : สัมภาษณ์)

ตัวแทนภาคีเครือข่าย

“…..จัดตั้งให้มีภาคีเครือข่ายในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนมีหน้าที่ดูแลประสานงานและประชาสมพันธ์ในชุมชนเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกพร้อมทั้งร่วมวางแผน ปฏิบัติงาน และประเมินผลงานการดำเนินงานในชุมชน มีการติดต่อประสานงานกับเครือข่ายอื่นที่อยู่นอกชุมชนเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดให้มีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน”

(ตัวแทน ภาคีเครือข่าย 15 มีนาคม 2553 : สัมภาษณ์)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลของการพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ในภาพรวมรูปแบบการพัฒนาอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพร มีสุข (2544) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรงของโรค และรับรู้ประโยชน์ของการควบคุมลูกน้ำยุงลายสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนปัจจัยในความสำเร็จของการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน คือการมีส่วนร่วมของประชาชน การออกกฎเกณฑ์ของชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง กรรมการผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน การประชาสัมพันธ์ มีภาคีเครือข่ายและการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง ตลอดจนประชาชนในชุมชนมีความตระหนักในการป้องกันโรคไข้เลือดออก สอดคล้องกับ รุ่งวิทย์ มาศเมืองและคณะ (2547) สำเนา แวงวรรณ (2540) มานิต ธีระตันติกานนท์ และนิรุจน์ อุทธา (2540) นิภาภรณ์ หวะสุวรรณ (2543) คลาร์ก (Clark. 1995) ว่าการป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลายอย่างทั้งในการมีส่วนร่วม ความตระหนัก การมีเครือข่าย เป็นต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน ครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้วิธีการทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ ส่งผลทำการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ดีขึ้น ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประชาชน องค์กรประชาชน และองค์กรภาครัฐ ในการจัดทำ

แผนและนำแผนงานไปปฏิบัติในระดับชุมชน และทำให้เกิดการผสมผสานแนวคิดและบทบาทของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการเสริมพลังกันในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนดังนั้นจึงควรนำรูปแบบการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในครั้งนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนอื่น อีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การพัฒนาการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนทำให้มีการพัฒนาการดีขึ้น สามารถนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อื่นๆได้

1.2 ควรมีการส่งเสริมปัจจัยแห่งความสำเร็จของการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนให้มีความยั่งยืนยิ่งขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นำแนวทางการพัฒนาการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับปัญหาด้านสาธารณสุขอื่นๆที่เกิดขึ้นในชุมชน

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรนำรูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ ไปพัฒนาการดำเนินงานของการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชน และนำประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการพัฒนาร่วมด้วย

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร ชัยยง ขามรัตน์ และนายแพทย์สมพงษ์ จรุงจิตตานุสนธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา นายศุภณัฐ พิทักษ์สงค์ สาธารณสุขอำเภอคูเมือง และเพื่อนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ องค์การบริหารส่วนตำบลพรสำราญ พร้อมทั้งชาวบ้านโนนยานาง ทุกท่าน ที่ช่วยให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

6. เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรคติดต่อ. “สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค 2544.” กรุงเทพฯ : สำนักงานระบาดวิทยากระทรวงสาธารณสุข, 2545.

ณัฐพร มีสุข. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.”วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.

นิภาภรณ์ หวะสุวรรณ. “การทดลองใช้กระบวนการประชุมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ขององค์กร (AIC) เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการนำแผนพัฒนาสาธารณสุขไปสู่การปฏิบัติ : กรณีศึกษาแผนงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ระดับหมู่บ้าน จังหวัดชัยภูมิ.” การศึกษาอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

มานิต ธีระตันติกานนท์ และนิรุจน์ อุทธา. “รายงานการวิจัยปฏิบัติการเรื่องการควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยกลวิธีเชิงรุก จังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2536-2539.” ขอนแก่น : เพ็ญพริ้นติ้ง, 2540.

รุ่งวิทย์ มาศเมือง. "ประชาชนกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก", วารสารวิชาการสาธารณสุข. 2547.

สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก กรมควบคุมโรคติดต่อ. “โรคไข้เลือดออก.” นนทบุรี : กระทรวง สาธารณสุข, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554).” เอกสารอัดสำเนา. 2549.

สำเนา แวงวรรณ. “การควบคุมลูกน้ำยุงลายโดยชุมชนมีส่วนร่วม.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

อมร นนทสุต. “การสร้างและใช้แผนที่ยุทธศาสตร์สำหรับองค์กรระดับปฏิบัติการ.” กรุงเทพฯ : 2551.

Clark G.G. “Epidermiological Situation of Dengue Fever in America : Challenges to Survillance and Control,” Salud Publica Mex. 37 : 5-11 ; September, 1995.

ผลของการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคม ต่อการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

Effects of Self-Efficacy Theory Application, Group Process and Social Support on Food Consumption and Exercise Behavior Among Elderly with Diabetes Mellitus in Kumuang District Buriram Province

ธนกฤต เสนานอก[1] ศ.ดร.สมจิตต์ สุพรรณทัสน์[2] และ รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว[3]

บทคัดย่อ

ความเจริญทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขเป็นผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวมีการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุส่งผลต่อการดูแลสุขภาพเนื่องจากผู้สูงอายุมีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจแต่โรคที่พบมากคือโรคเบาหวาน ปัญหาที่พบในผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานคือ การไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับที่ส่งผลให้ตนเองมีชีวิตรอดและมีสุขภาพดี การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการนำทฤษฎีความสามารถตนเองประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม การบรรยายให้ความรู้ การอภิปรายกลุ่ม การสาธิตการฝึกปฏิบัติ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบ สัมภาษณ์ ก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired t-test และ Independent t-test

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีความรู้ มีการรับรู้ในความสามารถในตนเอง มีความคาดหวังและการปฏิบัติตัวสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< 0.05$).

โดยสรุป การจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการบูรณาการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเอง กระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคมสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานได้ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน,ความสามารถตนเอง,กระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคม

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสาธารณสุข สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

Medical and public health progress cause people to live long. The population of the elderly has in creased, which affects their health because the elderly have illnesses from chronic diseases including diabetes mellitus, hypertension, and heart disease. The disease found most frequently is diabetes mellitus. The problem of elderly with diabetes mellitus is the ability to control the level of sugar in their blood to be at the level that will cause them to survive and have good health. The research was a quasi-experimental design aimed to study effects of an application of self-efficacy theory , group process and social support on food consumption and exercise behavior among elderly with diabetes mellitus in Kumueang District, Buriram Province. The developed program applied the self-efficacy theory, group process and social support on food consumption and exercise behavior mainly consisted of lecture, group discussion, and demonstration. The data were collected both before and after conducting the experiment using a questionnaire. The sample of 60 elderly with diabetes mellitus were divided into an experimental group and a comparison group, 30 each. The gathered data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, paired t-test, and independent t-test.

The results of this study revealed that after the experiment, the experimental group showed significantly higher knowledge, perceptions of self-efficacy, response expectancy and behavior than before the experiment and than the comparison group ($p< 0.05$).

In conclusion, these results clearly indicated that the program with integrated the public sectors and an application of self-efficacy theory, group process and social support could modify food consumption and exercise behavior. This should be supported to apply and extend to other elderly with diabetes mellitus in other areas.

KEY WORD : Diabetes Mellitus elderly patients, Self-Efficacy, Group Process and Social Support,

1. บทนำ

ในปัจจุบันการแพทย์มีความเจริญ ก้าวหน้า ประกอบกับความสามารถในการถึงบริการด้านสุขภาพของประชาชนเพิ่มมากขึ้นจากนโยบายการประ กันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้ประชาชนมีชีวิตยืนยาวขึ้นส่งผลให้มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นด้วย(มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.2549)เบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรม การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปจากปกติ โดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นในผู้สูงอายุ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้มาก ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขระหว่างปี2544-2547 พบว่าโรคเบาหวานเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย ปัจจุบันการควบคุมโรคเบาหวานจะมีทั้ง การควบคุมโดยใช้ยา และการควบคุมพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร(วราภณ
วงศ์ถาวราวัฒน์. 2546)

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุโรคเบาหวานที่มารับบริการในคลินิกโรคเบาหวานของศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านโคกก่อง ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในเดือนตุลาคม 2552 โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ป่วยจำนวน 20 ราย พบว่า ผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ไม่สามารถควบคุมอาหารพวกแป้งและน้ำตาลได้ ร้อยละ 80 รับประทานยาเบาหวานไม่

ต่อเนื่อง ร้อยละ 70 ขาดออกกำลังกายร้อยละ 90 และจากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้พบว่าสาเหตุที่ผู้สูงอายุโรคเบาหวานมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้องนั้นมาจาก ขาดความรู้ ในการควบคุมโรคและภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน เป็นร้อยละ 80 ไม่มีผู้แนะนำในการปฏิบัติตนในการควบคุมโรคเบาหวานจำนวน ร้อยละ 80 ไม่มีการออกกำลังกาย ร้อยละ 70จากสาเหตุดังกล่าวส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้

จริยา ศิริเอกราช(2543) ได้ศึกษาโปรแกรมของสุขศึกษา โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในพฤติกรรม ควบคุมระดับความดันโลหิตและป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยสูงอายุโรคความดันโลหิตสูงพบว่า ภายหลังทดลองกลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสามารถตนเอง ความคาดหวัง ในผลดีของการปฏิบัติพฤติกรรมการควบคุมระดับความดันโลหิตและป้องกันภาวะแทรกซ้อน และ ระดับความดันโลหิตดีกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ สำหรับค่าดัชนีมวลกายพบว่า ดีกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

จากปัจจัยดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารและการออกกำลังกาย โดยสร้างโปรแกรมส่งเสริมความสามรถตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมในพฤติกรรมการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน และผลที่ได้จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมในผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานเพื่อให้สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติได้

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi xperimental Research) แบบTwo Groups Pretest – Posttest Design โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมกาประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคม ต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายจากผู้วิจัย ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบไม่ได้รับการจัดโปรแกรมดังกล่าว การวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อำเภอคูเมือง ศึกษาวิจัยระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เมษายน พ.ศ. 2553

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้สูงอายุที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน รับการรักษาที่คลินิกโรคเบาหวานประจำศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านโคกก่อง ตำบลพรสำราญ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ และศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านโนนย่านาง ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 90 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่างดังนี้ 1. ผู้สูงอายุระหว่าง 60- 80 ปี ที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินสุลิน 2. ผู้สูงอายุสามารถอ่านออกเขียนได้ด้วยตัวเองและตอบคำถามรู้เรื่องไม่มีปัญหาความพิการด้านการรับรู้ 3. มีระดับน้ำตาลในเลือดระหว่าง 126 -180 mg % 4. ควบคุมระดับน้ำตาลด้วยยาเม็ดชนิดรับประทาน 5. ไม่มีโรคแทรกซ้อน 6. มีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมการศึกษา 7. มีเวลาในการร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 8. ให้ความร่วมมือในการวิจัยตลอดโครงการ ซึ่งเจาะจงให้ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานในเขตรับผิดชอบของศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านโคกก่อง ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คนและ ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานในเขตรับผิดชอบศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านโนนย่านาง ตำบลพรสำราญ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรม อุปกรณ์และสื่อวีดีทัศน์ที่ใช้ประกอบกิจกรรมคู่มือผู้ป่วยโรคเบาหวาน แบบบันทึก การบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน และแบบบันทึกการดำเนินงานของผู้ให้แรงสนับสนุนทางสังคม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัย ใช้สัมภาษณ์กลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบประกอบไปด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ความรู้ในการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน แบบสัมภาษณ์สอบถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ส่วนที่ 3 การรับรู้ในความสามารถตนเองในการบริโภคอาหารและการออกำลังของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ส่วนที่ 4 ความคาดหวังในผลลัพธ์การบริโภคอาหารและการออกกำลังกายในผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ส่วนที่ 5 การปฏิบัติตัวในการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายในผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน

ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และหาค่าความเที่ยงของข้อมูลโดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (สมนึก ภัททิยธนี.2544) การรับรู้ในความสามารถตนเอง และด้านความคาดหวังในผลลัพธ์ เท่ากับ 0.84 และ 0.91 ตามลำดับ

ขั้นดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการทดลองใช้ระยะเวลาดำเนินงานทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ในสัปดาห์ที่ 1เป็นการให้ความรู้ในการบริโภคอาหารและพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน สัปดาห์ที่ 2 การสร้างการรับรู้ในความสามารถตนเองในการบริโภคอาหารและพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุโรคเบาหวานสัปดาห์ที่ 3 การสร้างความคาดหวังในผลลัพธ์ของการบริโภคอาหารและพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน สัปดาห์ที่ 4 การฝึกปฏิบัติของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน โดยการสาธิตและฝึกทักษะ ในการเลือกบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย

2. ในสัปดาห์ที่ 3-11 ใช้แรงสนับสนุนทางสังคมกระตุ้นเตือนให้ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารเพื่อควบคุมโรคเบาหวาน

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป กำหนดระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ 0.05 ($P<0.05$) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานประกอยด้วย การวิเคราะห์ความแตกต่างภายในกลุ่มโดยใช้สถิติ Paired samples t-test และความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติ Independent samples t-test (สมนึก ภัททิยธนี.2544)

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.3 มีอายุเฉลี่ย 66.8 ปี มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 83.3 จบประถมศึกษา ร้อยละ 100.0 มีอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 96.7 รายได้ต่อเดือนของครอบครัวมีรายได้เฉลี่ย 5,966.6 บาท มีดัชนีมวลกายอยู่ในระดับที่พอเหมาะ ร้อยละ 63.3 มีปริมาณน้ำตาลครั้งหลังสุดอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ร้อยละ 56.7

กลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 76.7 มีอายุเฉลี่ย 68.3 ปี มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 70.0 จบประถมศึกษา ร้อยละ 96.7 มีอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 90.0 รายได้ต่อเดือนของครอบครัวมีรายได้เฉลี่ย 3,916.6 บาท มีดัชนีมวลกายอยู่ในระดับที่พอเหมาะ ร้อยละ 53.3 มีปริมาณน้ำตาลครั้งหลังสุดอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ร้อยละ 53.3

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนและภายหลังการทดลองจากการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองด้านความรู้ การรับรู้ ความคาดหวังในผลลัพธ์ และการปฏิบัติตน มากกว่าก่อน

การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยภายหลังการทดลองมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนน เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ดังแสดงไว้ตารางที่ 1

3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ ด้านการรับรู้ในสามารถตนเอง ด้านความคาดหวังในผลลัพธ์ และด้านการปฏิบัติตัวหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนน เพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ดังแสดงไว้ตารางที่ 2

ตาราง 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนและภายหลังการทดลอง

ปัจจัย	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	t	df	p-value
ด้านความรู้							
ก่อนการทดลอง	30	9.43	2.04	ปานกลาง	-6.289	29	<0.001*
หลังการทดลอง	30	10.43	1.23	สูง			
ด้านการรับรู้							
ก่อนการทดลอง	30	2.06	0.78	ปานกลาง	-3.959	29	<0.001*
หลังการทดลอง	30	2.73	0.44	สูง			
ด้านความคาดหวังในผลลัพธ์							
ก่อนการทดลอง	30	2.20	0.66	สูง	-2.971	29	0.006
หลังการทดลอง	30	2.66	0.54	สูง			
ด้านการปฏิบัติตน							
ก่อนการทดลอง	30	2.23	0.56	ปานกลาง	-3.247	29	0.003
หลังการทดลอง	30	2.63	0.55	สูง			

ตาราง 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ปัจจัย	n	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	t	df	p-value
ด้านความรู้							
กลุ่มทดลอง	30	10.93	1.23	สูง	5.922	28	<0.001*
กลุ่มเปรียบเทียบ	30	8.90	1.42	ปานกลาง			
ด้านการรับรู้							
กลุ่มทดลอง	30	2.73	0.44	สูง	3.021	58	0.004
กลุ่มเปรียบเทียบ	30	1.96	0.71	ปานกลาง			
ด้านความคาดหวังในผลลัพธ์							
กลุ่มทดลอง	30	2.66	0.54	ปานกลาง	3.616	58	<0.001*
กลุ่มเปรียบเทียบ	30	2.10	0.66	สูง			
ด้านการปฏิบัติตน							
กลุ่มทดลอง	30	2.63	0.55	สูง	3.032	58	0.004
กลุ่มเปรียบเทียบ	30	2.20	0.55	ปานกลาง			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยผลของการมีส่วนร่วม การประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่มและแรงสนับสนุนทางสังคม ต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายในผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ศึกษาวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้ มีการรับรู้ในความสามารถตนเอง มีความคาดหวังในผลลัพธ์ และการปฏิบัติตน เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบซึ่งอธิบายได้ว่าเกิดจากการที่ผู้สูงอายุผ่านกระบวนการทำกิจกรรม การให้ความรู้ ให้คำแนะนำชักจูงเสนอตัวแบบ ฝึกทักษะ มีแรงสนับสนุนทางสังคมในการกระตุ้นเตือน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้ การรับรู้ในความสามารถตนเอง ความคาดหวังในผลลัพธ์ การปฏิบัติตัวในเรื่องการบริโภคอาหาร และการปฏิบัติตัวเพิ่มขึ้น

สรุป จากผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้ มีการรับรู้ในความสามารถตนเอง มีความคาดหวังในผลลัพธ์ และการปฏิบัติตน เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ตัวแบบที่ใช้ในการวิจัย เป็นตัวแบบที่มีลักษณะและความสามารถเหมือนกับกลุ่มทดลอง ทำให้กลุ่มทดลองมีความมั่นใจว่าต้องทำตามตัวแบบได้

1.2 การพูดคุยสนทนา สนทนากลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างเป็นกันเอง ทำให้กลุ่มทดลองมีความกล้าที่จะแสดงออกถึงความสามารถที่พวกเขามีอยู่ออกมา และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆได้สำเร็จ

1.3 ในการจัดกิจกรรมทุกครั้งใช้เวลาไม่นาน กลุ่มทดลองจึงให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจตามกิจกรรมต่างๆเป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลา 12 สัปดาห์ ทำให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงในระยะแรกดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยประเมินผลความยั่งยืนในระยะยาว จะทำให้ทราบ ข้อดีและข้อบกพร่องในการพัฒนา เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุง การประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับกระบวนการกลุ่ม และแรงสนับสนุนทางสังคมในครั้งต่อไปตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน อันอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานในอนาคตด้วย

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าสาธารณสุขในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอคูเมืองทุกท่าน ที่คอยเป็นกำลังใจให้และสาธารณสุขอำเภอคูเมือง ที่อนุญาตให้ทำการศึกษาวิจัยที่เป็นประโยชน์ในพื้นที่

6. เอกสารอ้างอิง

จริยา ศิริเอกราช. การประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อควบคุมระดับความดันโลหิต และป้องกันภาวะแทรกซ้อนในผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ : (ม.ป.พ),2549.

วราภณ วงศ์ถาวราวัฒน์. “เบาหวานและการออกกำลังกาย”, ตำราโรคเบาหวาน. หน้า 58-94. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2546.

สมนึก ภัททิยธนี. การวัดผลการศึกษา. มหาสารคาม: ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

ผลของการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพร ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

The Participatory Effects for Prescribing Herbal Medicine Utilization among Health Official in Durmbangnagnbourd District, Suphanburi Province

ปวีณ์นภา ตั้งทวีรัศม์[1], ณัฐจาพร พิชัยณรงค์[2], บุญเลิศ ลิ้มทองกุล[3]

บทคัดย่อ

ปัจจุบันรัฐบาลสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน แต่ยังมีการใช้ยาสมุนไพรในระดับต่ำ การวิจัยกึ่งทดลองนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยเลือกทั้งหมดในพื้นที่ที่ตัวชี้วัดมูลค่าการใช้ยาสมุนไพรไม่ผ่านเกณฑ์ เป็นการวิจัยแบบ 2 กลุ่มวัดก่อนและหลังทดลอง โดยกลุ่มเปรียบเทียบเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อำเภอด่านช้างทั้งหมด จำนวน 36 คน กลุ่มทดลองเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อำเภอเดิมบางนางบวชทั้งหมด จำนวน 40 คน ที่ได้รับรูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่ม รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน paired t-test และ independent t-test ผลการวิจัยนี้พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพร ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ โดยสรุปผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ให้ดีขึ้น จึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณานำโปรแกรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ ยาสมุนไพร , การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

Thai government currently supported substitution of using herbal medicine instead of medicine. However, it was still low level of herbal medicine being prescribed. The aim of this quasi-experimental research was to study of the participatory effects of prescribing herbal medicine utilization among health officials in Doembangnangbuat District, Suphanburi Province. These samples were purposively selected from all health officials in Suphanburi

[1] นิสิตปริญญาโท คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

[2] รองศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

[3] นายแพทย์ กรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กรุงเทพมหานคร

Province where utilization of herbal medicine were below from standard. The sample was divided into two group : 36 of health officers from Danchang District as comparison group and 40 of experimental group. Pre-test and post-test were used in the analytical method. This particular group of experimental group was received skill training of herbal medicine knowledge from the program and using the participation, participatory learning and group process. The data were collected by questionnaires. Statistical analyzed were percentage, mean, standard deviation, paired t-test, and independent t-test. The result revealed that the experimental group had better knowledge, attitude, practice, participation in prescribing herbal medicine utilization and significantly improved than before experiment and than comparison group ($p< 0.05$). In conclusion, the result from this study can be used for improve prescribing herbal medicine utilization among health officials in Doembangnangbuat District, Suphanburi Province. Therefore, the involved participants should apply this program to other health official areas for increased on herbal medicine utilization among them .

Key Word : Herbal Medicine, participation

1.บทนำ

การแพทย์แผนตะวันตกหรือการแพทย์แผนปัจจุบัน เป็นศาสตร์การแพทย์ที่เป็นหลักในการแก้ไขปัญหาสุขภาพให้แก่ประชาชนเนื่องจากมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี อย่างไรก็ตาม การใช้บริการการแพทย์แผนปัจจุบันในการดูแลรักษาผู้เจ็บป่วยทำให้เกิดผลกระทบต่อรายจ่ายด้านสุขภาพของประเทศอย่างมาก เพราะต้องใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการแพทย์ ยาและเวชภัณฑ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศซึ่งมีราคาสูง การใช้ยาแผนปัจจุบันในการดูแลรักษาสุขภาพของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ประเทศมีค่าใช้จ่ายในด้านสุขภาพสูงขึ้นด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่จำเป็นต้องใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าในปี 2545 ประชาชนคนไทยมีรายจ่ายเพื่อสุขภาพด้วยการซื้อยากินเองเฉลี่ยเดือนละ 35 บาทต่อครัวเรือน และมีการบริโภคยาทั้งหมดเป็นมูลค่าร้อยละ 2.21 ของ GDP ซึ่งคิดเป็นค่าใช้จ่ายถึงร้อยละ 36.04 ของค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพทั้งหมด (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2546) โดยในปี 2550 มีรายงานมูลค่าการนำเข้ายาสูงถึง 53,269,378 บาท (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข, 2551) จะเห็นได้ว่าศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบัน ทำให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายสูงซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจของประชาชนโดยทั่วไป

การประชุมองค์การอนามัยโลก “WHO Congress on Tradition Medicine” เมื่อวันที่ 7-9 พฤศจิกายน 2551 ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยประเทศที่เข้าร่วมประชุมรวมทั้งประเทศไทย มีการเห็นชอบต่อปฏิญญาปักกิ่ง (Beijing Declaration) ซึ่งส่งเสริมองค์ความรู้การแพทย์ดั้งเดิมที่มีอยู่ในทุก ๆประเทศ (WHO, 2008) ในประเทศไทยตั้งแต่แผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 4-9 รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและการแพทย์แผนไทยอย่างต่อเนื่อง แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดเป้าหมายให้โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชน มีการใช้ยาสมุนไพรไม่น้อยกว่าร้อยละ5 และร้อยละ 10 ของมูลค่าการใช้ยา

ของโรงพยาบาลตามลำดับ (กองสาธารณสุขภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข, 2549) และยังได้กำหนดเป็นตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข ปี 2551 ที่กำหนด ให้มีมูลค่าการใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปอย่างน้อยร้อยละ 3 และในโรงพยาบาลชุมชนและสถานีอนามัยอย่างน้อยร้อยละ 5 (กองแผนงาน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2551) แต่การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาลของรัฐยังค่อนข้างน้อยและไม่แพร่หลาย โดยมีข้อมูลการใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลทั่วไปเพียงร้อยละ0.53 และมีการใช้ในโรงพยาบาลชุมชนและสถานีอนามัยเพียงร้อยละ 2.78 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี, 2551)

แม้ว่าปัจจุบันยาจากสมุนไพรเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ก็ยังไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนเมื่อเทียบกับยาแผนปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับยาแผนปัจจุบัน พบมีการสั่งใช้ยาสมุนไพรระดับต่ำในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะสนับสนุนให้มีการใช้ยาจากสมุนไพรมากขึ้นเพราะยาสมุนไพรมีประสิทธิภาพในการบำบัดอาการหรือรักษาโรคได้ดีเทียบเท่ายาแผนปัจจุบัน (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2551) และจากข้อมูลการใช้ยาสมุนไพรของจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า ร้อยละของมูลค่าการใช้ยาสมุนไพรในสถานบริการสาธารณสุข ใน ปี 2551 ร้อยละ 1.99 ในปี 2552 ร้อยละ 2.23 และเมื่อเปรียบเทียบร้อยละของมูลค่าการใช้ยาสมุนไพรเมื่อจำแนกรายสาธารณสุขอำเภอ พบว่าอำเภอ เดิมบางนางบวช ด่านช้าง สองพี่น้อง อู่ทอง มีแนวโน้มในการใช้ยาสมุนไพรต่ำลงตามลำดับ โดยอำเภอเดิมบางนางบวช และอำเภอด่านช้าง มีผลงานตัวชี้วัดข้อมูลร้อยละของมูลค่าการใช้ยาสมุนไพรในสถานบริการสาธารณสุขแยกรายสาธารณสุขอำเภอ จังหวัดสุพรรณบุรี ต่ำลงและไม่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดมูลค่าการใช้ยาสมุนไพร ติดต่อกัน 2 ปี โดยใน ปี 2551-2552 ตัวชี้วัดมูลค่าการใช้ยาสมุนไพร อำเภอเดิมบางนางบวช คิดเป็นร้อยละ 4.50 และ 1.12 อำเภอด่านช้าง คิดเป็นร้อยละ 4.20 และ2.62 ตามลำดับ

จากการที่ผู้วิจัยเป็นคณะกรรมการนิเทศงานมาตรฐานสถานบริการแพทย์แผนไทยของจังหวัดสุพรรณบุรี พบปัญหาการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่ในสถานีอนามัย โดยพบว่า เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร มีเจตคติด้านลบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระบบบริการ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสั่งใช้ยาสมุนไพรกับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดังการ สังแก้ว (2544) พบว่า การจัดบริการแบบผสมผสานของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ในสถานีอนามัยที่มีการจัดบริการและไม่มีการจัดบริการแบบผสมผสาน พบปัญหาด้านเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยขาดความรู้ มีทัศนคติด้านลบ ขาดความเชื่อมั่นในการยอมรับยาสมุนไพร

จากข้อมูลเบื้องต้นพบปัญหายังมีการสั่งใช้ยาสมุนไพรในระดับต่ำ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้สนใจที่จะศึกษาโปรแกรมการจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แก่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ในด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมให้มีการสั่งใช้ยาสมุนไพรในสถานีอนามัยเพิ่มขึ้นต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

หลังได้รับการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย กลุ่มทดลองมีระดับความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วม มากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

รูปแบบการวิจัย / ประชากร / เครื่องมือในการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบสองกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง (Experiment Group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison Group) โดยวัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากรคือเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ในอำเภอที่มีเกณฑ์ตัวชี้วัดมูลค่าการใช้ยาสมุนไพร ไม่ผ่านเกณฑ์ติดต่อกัน 2 ปี คือ อำเภอเดิมบางนางบวช เป็นกลุ่มทดลอง คัดเลือกทั้งหมดจำนวน 40 คน และอำเภอด่านช้างเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ คัดเลือกทั้งหมดจำนวน 36 คน โดยใช้รูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์ (2527) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดของ Dr.D.J.Nicle เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือโปรแกรมการอบรมตามรูปแบบการมีส่วนร่วม และแบบสอบถามโดยผ่านการทดสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และวิเคราะห์ความเที่ยง โดยวัดด้านความรู้ด้วย KR-20 ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.83 ส่วนด้านอื่นวัดโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของ Cronbach โดยด้านเจตคติเท่ากับ 0.79 ด้านการปฏิบัติเท่ากับ 0.80 ด้านการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.87 โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในสัปดาห์แรก โดยกลุ่มเปรียบเทียบจะปล่อยให้มีกิจกรรมตามปกติ ส่วนกลุ่มทดลองจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการจัดการแบบมีส่วนร่วมดังนี้

กิจกรรมที่ครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 2 จำนวน 1 วัน) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมค้นหาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา โดยรูปแบบการบรรยาย ระดมสมอง และใช้กิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรมครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 3 จำนวน 1 วัน) จัดประชุมกลุ่มร่วมวางแผนการดำเนินงาน อภิปรายกลุ่ม สรุปแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม

กิจกรรมครั้งที่ 3 (สัปดาห์ที่ 4-6 จำนวน 3 ครั้งๆละ 1 วัน โดย ห่างกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง) กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และกระบวนการกลุ่ม โดยมีแผนการเรียนรู้ 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 แผนการเรียนด้านพุทธิพิสัย ครั้งที่ 2 แผนการเรียนจิตพิสัย ครั้งที่ 3 แผนการเรียนพุทธิพิสัยร่วมกับจิตพิสัย

กิจกรรมครั้งที่ 4 (สัปดาห์ที่ 7 จำนวน 1 วัน) นิเทศติดตาม 1 ครั้ง กิจกรรมร่วมกันสรุปและประเมินผล ในสัปดาห์ที่ 8 เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง ระยะเวลาดำเนินการทดลอง 8 สัปดาห์ เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนเมษายน 2553 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน paired t-test และ independent t-test

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

จากการศึกษาผลของการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติในการใช้ยาสมุนไพร ก่อนและหลังการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มทดลอง พบว่าก่อนทดลองมีค่าคะแนนความรู้เฉลี่ย ค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติ ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับต่ำ หลังจากได้รับความรู้และการฝึกอบรม ทำให้กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านปฏิบัติ อยู่ในระดับสูง ซึ่งแตกต่างจากก่อนการทดลอง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p< 0.05$ ทั้ง 3 ด้าน ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ก่อนการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านปฏิบัติ อยู่ในระดับต่ำ แต่ภายหลังการทดลองกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านปฏิบัติ อยู่ในระดับต่ำ เช่นเดิม ซึ่งไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติในการใช้ยาสมุนไพรก่อนและหลังการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ด้าน	กลุ่มทดลอง(n=40)				กลุ่มเปรียบเทียบ(n=36)			*p* ระหว่างกลุ่มหลังการทดลอง
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	*p*	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	
ด้านความรู้								
ก่อนทดลอง	5.60	1.75	ต่ำ		6.06	1.88	ต่ำ	
หลังทดลอง	10.18	1.34	สูง	<0.001*	5.92	1.52	ต่ำ	<0.001*
ด้านเจตคติ								
ก่อนทดลอง	16.35	3.12	ต่ำ		16.69	2.48	ต่ำ	
หลังทดลอง	24.95	2.85	สูง	<0.001*	16.83	2.09	ต่ำ	<0.001*
ด้านปฏิบัติ								
ก่อนทดลอง	16.25	3.00	ต่ำ		14.28	2.71	ต่ำ	
หลังทดลอง	25.60	2.12	สูง	<0.001*	14.47	2.61	ต่ำ	<0.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p< 0.05$

2.การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมก่อนและหลังการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มทดลอง พบว่าก่อนทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับต่ำ หลังจากได้รับความรู้และการฝึกอบรม ทำให้กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งแตกต่างจากก่อนการทดลองนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p< 0.05$ ทั้ง 4 ด้าน ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ก่อนการทดลองมี ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับต่ำ แต่ภายหลังการทดลองกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับต่ำ เช่นเดิม ซึ่งไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย การมีส่วนร่วมก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ

การมีส่วนร่วม	กลุ่มทดลอง(n=40)				กลุ่มเปรียบเทียบ(n=36)			*p* ระหว่างกลุ่มหลังการทดลอง
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	*p*	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	
โดยรวม								
ก่อนทดลอง	16.43	3.49	ต่ำ		15.81	3.63	ต่ำ	
หลังทดลอง	25.25	2.33	สูง	<0.001*	15.56	3.30	ต่ำ	<0.001*
วิเคราะห์ปัญหา								
ก่อนทดลอง	4.60	1.39	ต่ำ		4.83	1.44	ต่ำ	
หลังทดลอง	7.45	1.01	สูง	<0.001*	4.75	1.61	ต่ำ	<0.001*
วางแผน								
ก่อนทดลอง	4.83	1.58	ต่ำ		4.97	1.28	ต่ำ	
หลังทดลอง	7.60	1.15	สูง	<0.001*	4.78	1.31	ต่ำ	<0.001*
ดำเนินงาน								
ก่อนทดลอง	3.63	1.44	ต่ำ		3.00	0.93	ต่ำ	
หลังทดลอง	5.00	0.78	สูง	<0.001*	3.00	0.86	ต่ำ	<0.001*
ประเมินผล								
ก่อนทดลอง	3.38	1.06	ต่ำ		3.00	1.04	ต่ำ	
หลังทดลอง	5.20	0.79	สูง	<0.001*	3.03	0.94	ต่ำ	<0.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p< 0.05$

4.บทสรุป /สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องยาสมุนไพร เจตคติต่อยาสมุนไพร และการปฏิบัติในการสั่งใช้ยาสมุนไพร โดยแยกรายด้านทุกด้าน เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบ เทียบหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p <0.05 เนื่องมาจาก กลุ่มทดลองที่ได้รับการอบรมตามโปรแกรมการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพร จึงทำให้หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการสั่งใช้ยาสมุนไพรเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง ซึ่งเป็นไปตาม หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่ม การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ศิริกาญจน์ ลอยเมฆ (2548) พบว่า สตรีกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรม มีความรู้ เจตคติ และความตั้งใจ ในการรับการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p<0.05 และสอดคล้องกับ วรันธร จงรุ่งโรจน์สกุล (2548) พบว่าผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตร กลุ่ม

ทดลองมีความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<0.05$

ภายหลังการทดลอง เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในกลุ่มทดลอง มีส่วนร่วมในด้านการค้นหาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินกิจกรรมตามแผน และการประเมินผลกิจกรรม ในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพร เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง โดยหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านมากกว่าก่อนได้รับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<0.05$ เนื่องมาจาก กลุ่มทดลองที่ได้รับการอบรมตามโปรแกรมการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการสั่งใช้ยาสมุนไพร จึงทำให้หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง ซึ่งเป็นไปตาม แนวคิดการมีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ จุฑามาศ ยอดเรือน (2549) พบว่า กลุ่มทดลองมีการมีส่วนร่วมของญาติในการควบคุมระดับน้ำตาลของผู้ป่วยเบาหวานดีกว่าก่อนการทดลอง โดยระดับน้ำตาลในเลือดหลังการทดลองของกลุ่มทดลองลดลงกว่างก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<0.05$ และผลการศึกษาของ กฤษณี จันทะนะ (2551) พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองภายหลังได้รับโปรแกรมการมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในการค้นหาและวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน ดำเนินกิจกรรม และติดตามประเมินผล เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<0.05$

ข้อเสนอแนะ

1.ควร.เพิ่มความตระหนักในด้านเจตคติเพื่อให้เกิดการยอมรับยาสมุนไพรมากขึ้น ตั้งแต่การรณรงค์ให้มีการปลูกเพื่อเป็นแห่งวัตถุดิบในชุมชน และอาจจะเพิ่มกิจกรรมการดูงานเพื่อให้เห็นขั้นตอนการผลิต จากสถานที่ผลิตที่ได้มาตรฐาน GMP เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นยาสมุนไพรมากขึ้น

2.ผู้บริหารจะต้องมีนโยบายชัดเจนในการใช้ยาสมุนไพร โดยจัดทำบัญชียาสมุนไพรในกลุ่มที่ใช้สำหรับป้องกันโรค กลุ่มที่ใช้รักษาโรคและทดแทนยาแผนปัจจุบันได้

3. ควรมีการทำวิจัยกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่อื่น เพื่อยืนยันประสิทธิผลของโปรแกรมการจัดการแบบมีส่วนร่วม และมีการศึกษาติดตามประเมินผล เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานในทุกปี เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลขงโปรแกรมการจัดการแบบมีส่วนร่วม ในกลุ่มแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งสามารถสั่งใช้ยาและให้คำปรึกษาให้ผู้มารับบริการ แต่ยังขาดองค์ความรู้ด้านยาสมุนไพร และมีการยอมรับต่อยาสมุนไพรในระดับต่ำ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. *นโยบายและทิศทางการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2551.

กองสาธารณสุขภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข. *แผนพัฒนาสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ*

สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554). นนทบุรี : กองสาธารณสุขภูมิภาค, 2549.

กองแผนงาน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการตรวจราชการและนิเทศงาน. นนทบุรี : กองสาธารณสุขภูมิภาค, 2551.

กฤษณี จันทะนะ. "ผลของการมีส่วนร่วม การประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเอง และแรงสนับสนุนทางสังคม ต่อการดูแลรักษาฟันของผู้สูงอายุในโครงการฟันเทียมพระราชทานจังหวัดนครพนม." วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการระบบสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.

จุฑามาศ ยอดเรือน. "การมีส่วนร่วมของญาติในการควบคุมระดับน้ำตาลของผู้ป่วยเบาหวาน โรงพยาบาลสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

ดังการ สังแก้ว. "ความพร้อมการจัดบริการของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และความต้องการใช้บริการแบบผสมผสานการแพทย์แผนไทยในระบบการแพทย์แผนปัจจุบันของประชาชนจังหวัดขอนแก่น." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

วรันธร จงรุ่งโรจน์สกุล. "ผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูของเกษตรตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

ศิริกาญจน์ ลอยเมฆ. "ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความรู้ เจตคติ และความตั้งใจ ในการ รับการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกของสตรีอายุ 35-60 ปี." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2548.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี. *รายงานประจำปี*. สุพรรณบุรี : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี, 2551.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. *คู่มือการคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. *แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี งบประมาณ 2544-2547*. นนทบุรี : กองสาธารณสุขภูมิภาค, 2546.

อคิน รพีพัฒน์. *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วม ในการพัฒนา*. นครปฐม : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, 2527.

World Health Organnization. *The World Health Report 2008 Primary Health Care*. Geneva, : Now More Than Ever, 2008.

การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ในการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี

An Application of Health Belief Model and Social Support Falling Prevention Among Elderly Chaoprayayomraj Hospital, Suphanburi Province

พิมพ์วัสสา เกตุเพ็ชร[1], ณัฐจาพร พิชัยณรงค์[2], นิทัศน์ รายยวา[3]

บทคัดย่อ

การหกล้มในผู้สูงอายุบางครั้งอาจก่อให้เกิดกระดูกหัก ทำให้เกิดผลเสียทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย การวิจัยกึ่งทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม วัดก่อนและหลังทดลองครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุ โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุ แผนกผู้ป่วยนอก ห้องตรวจออร์โธปิดิคส์ จำนวน 31 คน ที่ได้จากการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย การอภิปราย, วีดีทัศน์, คู่มือการป้องกันการหกล้ม และแนวทางปฏิบัติและการสนับสนุนข้อมูลแก่ผู้สูงอายุ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ paired t-test

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าระดับคะแนนการรับรู้โอกาสเสี่ยง ความรุนแรง ประโยชน์ อุปสรรค และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการหกล้มดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

โดยสรุป การจัดโปรแกรมการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้และการปฏิบัติตัวดีขึ้น ข้อเสนอแนะ ควรมีการส่งเสริมให้ญาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการหกล้ม ในผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ, แรงสนับสนุนทางสังคม, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The fall in the elderly may cause some fractures that have negative effect on the physical, mental and social illnesses of elderly. This quasi-experimental research with one group program aimed to study the effects of health belief model patterns and social support theory for preventing 31receiving care the fall of elderly in Chaophayayomraj Hospital, Suphanburi province. The sample consisted of elderly included in the study outpatients department OPD were and subjected to an intervention program consisting of discussions,video,fall prevention

---

[1] นิสิตปริญญาโทสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] อาจารย์คณะวิชาสาธารรณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] ผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข

manual, and guidelines and information to support the elderly. Data were collected by face-to-face interview, and analysed by percentage, standard deviation and paired t-test.

The results showed that the samples had an average score of perceived risk of violence, threats and benefits practices to prevent the fall higher than before the experiment with statistically significant($p< 0.05$).

In summary, the application program using health belief model and social support theory was successfully. It may prevent the fall among elderly. from this research suggested that the application program be utilized to encourage their family member to get involved in preventing fall of the elderly.

Key word : Health Belief Model, Social Support, Elderly

1. บทนำ

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น การหกล้มเป็นเหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากในแต่ละปี และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการเข้าโรงพยาบาลสูงเป็น 10 เท่า และมีโอกาสเสี่ยงต่อการเสียชีวิตสูงเป็น 8 เท่า เมื่อเทียบกับเด็กที่หกล้ม โดยเกิดจากผู้สูงอายุหญิงมากกว่า 2-3 เท่าของผู้สูงอายุชาย และปัญหาการหกล้มที่คุกคามผู้สูงอายุก่อให้เกิดกระดูกหักเนื่องจากมีภาวะกระดูกบางและกระดูกพรุน ตำแหน่งที่กระดูกหักพบได้บ่อยที่สุดคือ กระดูกสันหลัง รองลงมาคือข้อสะโพก การหักของกระดูกสันหลังและข้อสะโพกก่อให้เกิดผลเสียทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้สงอายุที่เจ็บป่วยทำให้เดินเองไม่ได้ ต้องนอนอยู่กับเตียง 3 และปัญหาของคนกลุ่มนี้จะเกิดหกล้มซ้ำได้อีกภายใน 6 เดือน นอกจากนำมาซึ่งความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยแล้วยังทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ และสูญเสียเวลาทำงานของญาติ ในรายที่มีภาวะแทรกซ้อนจากกระดูกหักอย่างรุนแรงก่อให้เกิดการเสียชีวิตได้สูงถึงร้อยละ 20

จังหวัดสุพรรณบุรีข้อมูลจากสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี มีประชากร 843,750 คน (ชาย 409,089 คน / หญิง 434,661 คน) มีผู้สูงอายุ 119,021 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 และจากสถิติเวชระเบียนโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราชที่รับผู้ป่วยสูงอายุที่มีปัญหาลื่นล้มต้องนอนพักรักษาแผนกออร์โธปิดิกส์ ปี 2549 จำนวน 133 คน ปี 2550 มีจำนวน 251 คน และปี 2551 มีจำนวน 175 คน ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อุบัติการณ์ส่วนใหญ่เกิดจากการลื่นล้ม ทำให้กระดูกสะโพกหัก

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญศรี เลาสวัสดิ์ชัยกุล (2543) พบว่า ผู้สูงอายุหกล้มในบ้านและบริเวณรอบบ้าน ห้องน้ำเป็นสถานที่หกล้มมากที่สุด สาเหตุมักเกิดจากการลื่นหกล้ม ส่วนใหญ่ได้รับบาดเจ็บกระดูกหัก

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอก คลินิกออร์โธปิดิกส์ จำนวน 30 คน ระหว่างวันที่ 10-25 สิงหาคม 2552 พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตอบคำถามเกี่ยวกับการรับรู้โนการป้องกันการหกล้มไม่ถูกต้อง โดยพอสรุปได้คือ ร้อยละ 83.3 ของผู้สูงอายุไม่ทราบว่าการมองเห็นไม่ชัด การมีข้อเข่าเสื่อม ปวดกระดูกหรือการทรงตัวไม่ดีมีโอกาสเสี่ยงต่อการหกล้ม ร้อยละ 76.6 ไม่ทราบถึงอันตรายจากการหกล้มทำให้กระดูกหักหรือมีภาวะแทรกซ้อนทำให้เสียชีวิตได้ ร้อยละ 66.6 รับรู้ประโยชน์ของการใช้ไม้เท้าพยุงเดิน แต่ไม่ชอบใช้เพราะรู้สึกเกะกะ ไม่สะดวกเวลาเดินทำให้เดินช้า ร้อยละ 50 รับรู้ อุปสรรคในการปฏิบัติตามคำแนะนำ แต่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายถ้าต้องตัดแว่นสายตาหรือซื้อไม้เท้าพยุงเดิน ร้อยละ 90 ไม่ปฏิบัติตัวในการส่งเสริมสุขภาพในเรื่องการออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีแคลเซียมสูง และร้อยละ 90 ไม่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมมาใช้ในการป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุ และเนื่องจากหน่วยงานออร์โธปิดิกส์ไม่มีแนวทางใน

การป้องกันการหกล้มอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนมาก่อน ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีของ House (1981) มาเป็นแนวปฏิบัติการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตัวอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสามารถดำรงตนอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดอายุขัย

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการศึกษา

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาถึงผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุ แผนกผู้ป่วยนอก คลินิกออร์โธปิดิกส์ โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี

ความมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดหกล้มของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดหกล้มของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ประโยชน์จากการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
4. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้อุปสรรคจากการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
5. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
6. เพื่อเปรียบเทียบระดับการเปลี่ยนอิริยาบถก่อนและหลังการทดลอง

กรอบแนวคิด

จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่าผู้สูงอายุขาดการรับรู้ในการป้องกันการหกล้มและไม่เคยรับข้อมูลข่าวสารในการป้องกันการหกล้มผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker และแรงสนับสนุนทางสังคมของ House มาจัดโปรแกรมโดยการให้ความรู้ ได้แก่การรับรู้โอกาสเสี่ยงตามแบบแผนความเชื่อทั้ง 4 ด้านในการป้องกันการการหกล้มที่เกิดจากตัวผู้สูงอายุเองและที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมโดยการอภิปราย การดูวีดีทัศน์ แจกคู่มือการป้องกันการหกล้มและให้แรงสนับสนุนโดยผู้วิจัยโทรศัพท์กระตุ้นเตือน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมและด้านอารมณ์ให้กำลังใจเปิดโอกาสให้ซักถาม

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) โดยมีรูปแบบหนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (One group Pretest-Posttest Design) ตั้งแต่เดือนเมษายน-เดือนมิถุนายน 2553 ซึ่งได้ศึกษาโดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่แผนกผู้ป่วยนอกคลินิกออร์โธปิดิกส์ โดยสมัครใจและยินยอมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 31 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การรับรู้โอกาสเสี่ยงจำนวน 20 ข้อ การรับรู้ความรุนแรง จำนวน 6 ข้อ การรับรู้ประโยชน์จำนวน 7 ข้อ การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการหกล้มจำนวน 5 ข้อ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการหกล้มจำนวน 21 ข้อ โดยการประยุกต์ตามแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเกิร์ต (Likert scale) ชนิด 5 ตัวเลือกโดยดัดแปลงแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) เป็น 3 อันดับตัวเลือก โดยผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านและวิเคราะห์ความเที่ยงโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ได้ผลดังนี้ ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงที่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.88 การรับรู้ความรุนแรง เท่ากับ 0.75 การรับรู้ประโยชน์ เท่ากับ 0.77 การรับรู้อุปสรรค เท่ากับ 0.84 และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการหกล้ม เท่ากับ 0.8

วิธีการศึกษา

โดยการจัดโปรแกรมให้ความรู้และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการหกล้ม ใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ โดยการจัดอบรม 3 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 2 สัปดาห์ โดยการให้ความรู้ถึงปัจจัยเสี่ยง ความปลอดภัยในการป้องกันการหกล้มที่เกิดจากตัวของผู้สูงอายุเอง ปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม การสาธิต การเปลี่ยนอิริยาบถ การอภิปรายกลุ่ม และให้ดูวีดีทัศน์ แจกคู่มือป้องกันการหกล้มควบคู่กับการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์โดยกระตุ้นเตือนทางโทรศัพท์ไปพร้อมๆ กัน สิ้นสุด 12 สัปดาห์ จึงเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ paired t-test

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 67.7) อายุระหว่าง 60-69 ปี (ร้อยละ 48.4) อายุเฉลี่ย 69.96 ปี สถานภาพคู่ (ร้อยละ 83.9) นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด (ร้อยละ 100) การศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 77.4) มีรายได้จากการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 48.4) มีปัญหาการทรงตัว (ร้อยละ 64.5) ไม่เคยใช้ไม้เท้า (ร้อยละ 67.7) มีปัญหาการมองเห็น (ร้อยละ 64.5) มีปัญหาการได้ยิน (ร้อยละ51.6) อาศัยอยู่กับบุตรหลาน (ร้อยละ 64.5) ไม่ดื่มสุราทั้งหมด (ร้อยละ 100) ไม่มีประวัติเคยหกล้มในรอบ 6 เดือน (ร้อยละ 86.6) ไม่มีโอกาสเสี่ยงต่อการหกล้ม (ร้อยละ 58.1)

ผลการให้โปรแกรมหลังการทดลองพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีระดับการรับรู้สูงกว่าก่อนการทดลอง ดังตารางที่ 1

2. ค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการหกล้มหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีระดับการปฏิบัติตัวสูงกว่าก่อนการทดลอง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบระดับการรับรู้และคะแนนเฉลี่ยตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ก่อนและหลังการทดลอง

การรับรู้การป้องกันการหกล้ม	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			t	p
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับคะแนน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับคะแนน		
การรับรู้โอกาสเสี่ยง	38.0	6.9	ปานกลาง	51.0	3.2	สูง	-10.5	<0.001*
การรับรู้ความรุนแรง	8.6	1.6	ต่ำ	14.8	1.6	สูง	-15.4	<0.001*
การรับรู้ประโยชน์	9.1	1.5	ต่ำ	17.5	1.6	สูง	-21.6	<0.001*
การรับรู้อุปสรรค	8.5	1.2	ปานกลาง	13.1	1.1	สูง	-12.9	<0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

3. ค่าเฉลี่ยคะแนนการเปลี่ยนอิริยาบถเพื่อป้องกันการหกล้มหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีระดับการเปลี่ยนอิริยาบถเพื่อป้องกันการหกล้มสูงกว่าก่อนการทดลอง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระดับการรับรู้และคะแนนเฉลี่ยตามการปฏิบัติตัว ก่อนและหลังการทดลอง

การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการเกิดการหกล้ม	n	$\overline{X}$	S.D.	ระดับคะแนน	t	p
ก่อนการทดลอง	31	45.54	3.10	ปานกลาง	-16.91	<0.001
หลังการทดลอง	31	56.77	4.40	สูง		

* มีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระดับการรับรู้และคะแนนเฉลี่ยในการเปลี่ยนอริยาบท ก่อนและหลังการทดลอง

การเปลี่ยนอิริยาบถเพื่อป้องกันการเกิดการหกล้ม	n	$\overline{X}$	S.D.	ระดับคะแนน	t	p
ก่อนการทดลอง	31	15.67	2.61	ต่ำ	-29.77	<0.001
หลังการทดลอง	31	28.58	2.68	สูง		

* มีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการหกล้มของกลุ่มตัวอย่าง สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ และมีระดับการรับรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพสูงกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้ คำแนะนำ ร่วมกับการดูวีดีทัศน์ ทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นภาพและเข้าใจได้อย่างชัดเจน ประกอบกับการแจกคู่มือการป้องกันการหกล้มเพื่อใช้ในการทบทวนความรู้ ร่วมกับการกระตุ้นเตือนทางโทรศัพท์ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการตระหนักและรับรู้ถึงความเอาใจใส่ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการรับรู้ที่ดี มีความพึงพอใจและมีกำลังใจที่จะปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี ปาลฤทธิ์ (2544) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการป้องกันอุบัติเหตุผลัดตกหกล้มในบริเวณบ้านสำหรับผู้สูงอายุ อำเภอศรีประจันต์

จังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 50 คน โดยใช้วิธีการอภิปรายกลุ่ม สาธิตร่วมกับการฝึกปฏิบัติ การแจกคู่มือตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพผลดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สอดคล้องกับกมลทิพย์ ภูมิศรี (2547) ศึกษาผลของระบบการพยาบาลแบบสนับสนุนและให้ความรู้ต่อการดูแลตนเอง เพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุ จังหวัดสกลนคร กลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ 20 คน พบว่า คะแนนการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองหลังจากได้ระบบการพยาบาลแบบสนับสนุนและให้ความรู้สูงกว่าได้รับระบบการพยาบาลแบบสนับสนุนและให้ความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สอดคล้องกับ ชุลี ภู่ทอง(2545) ศึกษาผลของโปรแกรมการลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุที่บ้าน หมู่บ้านหนองรี จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมการลดความเสี่ยงมีค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการป้องกันการหกล้มหลังสิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมลดความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สอดคล้องกับ วิสุทธิ์ พัฒนาภรณ์ (2551) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการป้องกันการหกล้มสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอสันทราย และอำเภอสันป่าตอง จำนวน 108 คน พบว่า หลังการอบรมการรับความรู้จากการอบรม ทัศนคติด้านบวกต่อการป้องกันการหกล้ม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่บ้านเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) สอดคล้องกับ ชนิดาภา เอี่ยมสะอาด (2550) ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพโดยประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและกระบวนการกลุ่มของผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนัก แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภายหลังการทดลองที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้สูงกว่าก่อนทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)

ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สงอายุกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ และมีระดับการปฏิบัติตัวสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้เรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การฝึกการทรงตัว ร่วมกับการโทรศัพท์กระตุ้นเตือนทำให้กลุ่มทดลองไม่ลืม พร้อมกับการให้การสนับสนุนด้านอารมณ์โดยกล่าวชื่นชมจึงทำให้มีกำลังใจและรับรู้ถึงความเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุของผู้วิจัยจึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตัว เป็นไปในทางบวกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อรุณีย์ ศรีนวล (2548) ศึกษาการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคเบาหวานในประชากรกลุ่มเสี่ยง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 70 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 35 คน โดยใช้วิธีการให้คำแนะนำแบบมีส่วนร่วม สนทนา ซักถาม สาธิตการออกกำลังกาย นำเสนอตัวอย่างรายการอาหาร วิธีคลายความเครียด การให้แรงสนับสนุนโดยการให้ความรู้ แจกเอกสาร การกระตุ้นเตือน การให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน ด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การผ่อนคลายความเครียด เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนอิริยาบถ พบว่าภายหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนอิริยาบถถูกต้องมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีระดับการเปลี่ยนอิริยาบถเพื่อป้องกันการหกล้มสูงกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจาก ผู้วิจัยใช้วิธีการให้ข้อมูลโดยให้ดูวีดีทัศน์ซึ่งมีภาพเคลื่อนไหว และดึงดูดใจทำให้กลุ่มตัวอย่างสนใจมีสมาธิในการรับรู้ข้อมูลประกอบกับมีการอภิปรายกลุ่มโดยมุ่งให้เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนอิริยาบถในผู้สูงอายุร่วมกับการสาธิตและฝึกปฏิบัติการเปลี่ยนอิริยาบถ จึงทำให้ผู้สูงอายุเล็งเห็นถึงความสำคัญและเกิดประสบการณ์ตรง ทำให้จดจำได้ดีและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี ปาลฤทธิ์ ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการป้องกันอุบัติเหตุพลัดตกหกล้มในบริเวณบ้านสำหรับผู้สูงอายุ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 50 คน โดยใช้วิธีการอภิปรายกลุ่ม การสาธิตร่วมกับการฝึกปฏิบัติ การเปลี่ยนอิริยาบถ การแจกคู่มือซึ่งมี

รูปภาพประกอบ พบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนอิริยาบถถูกต้องมากกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และสอดคล้องกับการศึกษาของฐิตวันต์ พิทักษ์จงวัฒนา (2544) ที่ศึกษาการประยุกต์ความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับการกระตุ้นเตือนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีวัยหมดประจำเดือนในคลินิกวัยทอง โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 80 คน โดยการบรรยายประกอบภาพพลิก การสาธิตและฝึกปฏิบัติการกระตุ้นเตือนโดยการส่งจดหมาย พบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีการตรวจเต้านมด้วยตนเองถูกต้องและสม่ำเสมอดีขึ้นกว่าก่อนทดลอง

สรุป

การป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุโดยการจัดโปรแกรมการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้และการปฏิบัติตัวดีขึ้น และผลจากการสนับสนุนด้านอารมณ์ การได้รับข้อมูลจากผู้วิจัยโดยการกระตุ้นเตือนทางโทรศัพท์ ทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความเอาใจใส่ มีกำลังใจที่จะปฏิบัติตัวให้ดีขึ้น ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ควรเพิ่มการให้แรงสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว และควรมีการศึกษาโดยมีทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ผู้นำชุมชน อบต. อสม. เพื่อหาแนวทางในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขและให้การสนับสนุน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ณัฐจาพร พิชัยณรงค์ อาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และครอบครัวที่เป็นกำลังใจ จนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ภูมิศรี. “ผลของระบบการพยาบาลแบบสนับสนุนและให้ความรู้ต่อการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุ.” วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

ชนิดาภา เอี่ยมสะอาด. “ผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและกระบวนการกลุ่มของผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารหนัก แผนกผู้ป่วย โรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษาและส่งเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

ชุลี ภู่ทอง. “ผลของโปรแกรมการลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุที่บ้าน.” วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ฐิตวันต์ พิทักษ์จงวัฒนา. “การประยุกต์ความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับการกระตุ้นเตือน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีวัยหมดประจำเดือนในคลินิกวัยทอง โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.

ดุษฎี ปาลฤทธิ์. “ผลของโปรแกรมการป้องกันอุบัติเหตุหกล้มในบริเวณบ้านผู้สูงอายุ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี.” วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.

เพ็ญศรี เลาสวัสดิ์ชัยกุล. “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลจากการหกล้มในผู้สูงอายุ.” วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

วิสุทธิ์ พัฒนาภรณ์. “ประสิทธิผลของโปรแกรมการป้องกันการหกล้มสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่.” การค้นคว้าแบบอิสระ, เชียงใหม่, 2551.

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางเวชปฏิบัติการป้องกันประเมินภาวะหกล้มในผู้สูงอายุ. นนทบุรี : สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2551.

อรุณีย์ ศรีนวล. “การประยุกต์ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเอง เพื่อป้องกันโรคเบาหวานของประชาชนกลุ่มเสี่ยงในอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษาและส่งเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

Digilio, D.. “Developing Fall Prevention Program for Older Adults.” American Association of Retired Persons Health Advocacy Services. 7 (January 1993) : 111-117.

Stevens JA, Corso PS, Finkelstein EA, Miller TR. “The costs of fatal and non-fatal falls among older adults. “ Inj Prev. 12 (March 2006): 290-5.

ผลของกิจกรรมสนับสนุนทางสังคมต่อความวิตกกังวลของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี

The Effects of Social Support Activities on Anxiety Levels of Family Members of Intensive Care Unit Patients in Choaprayayomaraj Hospital, Suphanburi Province

จีราภรณ์ สุดทอง[1] ณัฐจาพร พิชัยณรงค์[2] นิทัศน์ รายยวา[3]

บทคัดย่อ

การเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนัก ทำให้ครอบครัวผู้ป่วยมีความวิตกกังวลสูงโดยเฉพาะ 72 ชั่วโมงแรก การวิจัยกึ่งทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม วัดก่อนและหลังทดลองครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของกิจกรรมสนับสนุนทางสังคมต่อความวิตกกังวลของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนักอายุรกรรม จำนวน 34 คน โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ วีดีทัศน์, แผ่นพับ และ แนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์แก่สมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนัก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมของเฮาส์ โดยพยาบาลเป็นผู้ให้แรงสนับสนุน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามความวิตกกังวล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติ Paired-t test ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีระดับความวิตกกังวลด้านร่างกาย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และอารมณ์ ลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

$p < 0.05$

โดยสรุป การให้แรงสนับสนุนทางสังคมโดยพยาบาลมีผลดี ทำให้ครอบครัวผู้ป่วยหนักคลายความวิตกกังวลลงได้ ข้อเสนอแนะ ในการนำงานวิจัยไปใช้ควรจัดระบบการพยาบาลสนับสนุนให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการดูแลฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยหนักร่วมด้วย

คำสำคัญ: ความวิตกกังวล, แรงสนับสนุนทางสังคม, สมาชิกในครอบครัว

ABSTRACT

A person who had been seriously illness and admitted in an Intensive Care Unit (ICU), anxiety levels of his/her family members will be increased, especially during the first 72 hours. The main purpose of this quasi – experimental research with one group pretest-posttest design was to study the effects of social support activities on anxiety levels of ICU patients' family members in Choaprayayomaraj Hospital, Suphanburi Province. A total of

[1] นิสิตปริญญาโท คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

[2] รองศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

[3] ผู้ตรวจราชการ กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี

34 purposive sampling subjects were ICU patient's family members and subjected to self administered-questionnaires before and after the experiment. Research instruments included video media, pamphlet, and informational and emotional support guidelines which developed by the researcher from House's theory of social support. Descriptive statistic and paired-t test were used to analyze the data and interpret the findings.

The results revealed that after the experiment, the subjects had significantly lower average scores in physical anxiety, environmental anxiety, income anxiety and emotional anxiety than before the experiment at $p < 0.05$. The conclusion was that the social support intervention program could significantly help reduce the anxiety levels of patient's family members. It is suggested from the study that the family member's involvement in some specific care in ICU.

Keyword : ANXIETY, SOCIAL SUPPORT, FAMILY MEMBER

1. บทนำ

กลุ่มอาการวิตกกังวลในปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่นสถิติในปี 2549-2551 ในประเทศไทย พบผู้ป่วยด้วยกลุ่มอาการดังกล่าว 555.08, 580.48 และ 591.50 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ จังหวัดสุพรรณบุรี พบผู้ป่วยกลุ่มอาการความวิตกกังวลดังนี้ 308.34, 328.83 และ 329.33 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2551) และโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช พบผู้ป่วยอาการเหล่านี้ 124.52, 149.74 และ 176.28 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ (กลุ่มงานจิตเวช โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช, 2551)

ความวิตกกังวลเกิดขึ้นได้หลายสาเหตุโดยเฉพาะ อย่างยิ่งสถานการณ์ความเจ็บป่วยวิกฤต จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความวิตกกังวลและความเครียดแก่ครอบครัวผู้ป่วยอย่างมาก และก่อให้เกิดภาวะวิกฤตทางจิตใจขึ้นได้ (Meisel, 1991) ความวิตกกังวลจะเพิ่มมากขึ้นตามความรุนแรงของการเจ็บป่วย การติดต่อสื่อสารที่ไม่เพียงพอของญาติกับพยาบาล และไม่สามารถระบายความรู้สึกของตนเองได้ ขาดกำลังใจ ยิ่งทำให้วิตกกังวลเพิ่มมากขึ้น ความวิตกกังวลสูงนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ เป็นลม หมดสติ หายใจเร็ว รู้สึกปั่นป่วนในท้อง คลื่นไส้ เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ ไม่สุขกายสบายใจ กระสับกระส่าย ไม่สามารถควบคุมความคิด ความตั้งใจ และความสนใจลดลง สมาธิสั้นลง การใช้เหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลดลง (Shives, 1994) ทำให้เกิดการเจ็บป่วยตามมาได้ ในช่วงนี้จึงถือเป็นภาวะวิกฤตด้านจิตใจของญาติผู้ป่วยหนักและต้องการการช่วยเหลือให้ผ่านภาวะวิกฤตไปได้อย่างเร็วที่สุด

จากการวิจัย พบว่า ญาติผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช สุพรรณบุรี มีความต้องการลดความวิตกกังวลมากที่สุด รองลงมาคือความต้องการด้านข้อมูล (กันยารัตน์ ม้าวิไลและคณะ, 2551) จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ญาติผู้ป่วยหนักมีความวิตกกังวลอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง จากการสอบถามญาติผู้ป่วย พบว่า ญาติผู้ป่วยทั้งหมดอยากทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ป่วย ร้อยละ 96.0 อยากได้ความเชื่อมั่นว่าผู้ป่วยจะได้รับการรักษาที่ดีที่สุดแม้จะใช้สิทธิบัตรทองและขณะที่ไม่ได้อยู่กับผู้ป่วย ร้อยละ 93 .2 อยากให้พยาบาลมีสีหน้ายิ้มแย้ม กระตือรือร้นและรับฟังสิ่งที่ญาติอยากจะบอกเล่าด้วยความตั้งใจ ร้อยละ 99.0 ต้องการให้พยาบาลดูแลผู้ป่วยให้ดีที่สุด ร้อยละ 97.0 อยากอยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยให้นานที่สุด และจากการสังเกต ญาติผู้ป่วยมักยืนเฝ้าประตูหอผู้ป่วยตลอดเวลาในช่วง 1-2 วันแรก และกดกริ่งถามอาการผู้ป่วยบ่อยครั้ง มักถามซ้ำๆ ว่าผู้ป่วยเป็นอย่างไรบ้าง จะปลอดภัย

หรือไม่ ญาติส่วนใหญ่บอกว่าไม่ค่อยกล้าสอบถาม และพูดคุยระบายความรู้สึกเนื่องจากพยาบาลมีงานยุ่งและมุ่งดูแลผู้ป่วยเป็นสำคัญ

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ญาติยังมีความต้องการด้านข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ป่วย, ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิการรักษา ค่าใช้จ่ายที่จะมีผลต่อผู้ป่วย, ข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบการเข้าเยี่ยม สิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วยหนัก และนอกจากนี้ยังต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจและอารมณ์ และในการปฏิบัติงานพยาบาล การให้ข้อมูลด้านต่างๆแก่ญาติยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนและยังคงมีข้อบกพร่องอยู่ และยังขาดการตอบสนองทางด้านอารมณ์แก่ญาติค่อนข้างมาก ซึ่งจากหลายการศึกษาพบว่า การพยาบาลโดยการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลและอารมณ์แก่ญาติผู้ป่วยหนัก ทำให้ญาติมีระดับความวิตกกังวลลดลง (กันยา วังเฮงยะฤทธิ์, 2549; อรัญญา ศรีคำซาว, 2549) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะปรับปรุงการบริการพยาบาล โดยได้จัดกิจกรรมสนับสนุนทางสังคมต่อความวิตกกังวลของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนัก มุ่งเน้นการให้ข้อมูลและสนับสนุนด้านอารมณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการให้บริการการพยาบาลที่มีคุณภาพต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาผลของกิจกรรมสนับสนุนทางสังคมต่อความวิตกกังวลด้านร่างกาย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมุติฐานการวิจัย

หลังได้รับกิจกรรมสนับสนุนทางสังคม ความวิตกกังวลด้านร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านอารมณ์ ของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี ลดลงกว่าก่อนการทดลอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

เฮาส์ (1981)ได้กล่าวไว้ว่า การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นการทำให้ได้ความรู้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ การชี้แนะแนวทาง ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติและนำไปใช้ในการปรับสภาพแวดล้อมได้ ส่วนการสนับสนุนด้านอารมณ์เป็นการทำให้รู้สึกว่าได้รับความรัก ความไว้วางใจ จริงใจ การเอาใจใส่ ยกย่องเห็นคุณค่าและมีความผูกพัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมของเฮาส์ (House, 1981) มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมสนับสนุนทางสังคมเพื่อลดความวิตกกังวลของญาติผู้ป่วยหนักในครั้งนี้ โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนทางสังคม 2 ด้านคือ การสนับสนุนด้านข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลด้านการเจ็บป่วยของผู้ป่วย (ด้านร่างกาย) ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ที่ได้ดัดแปลงมาจากการให้ข้อมูลแก่ญาติผู้ป่วยของ สุวพีร์ จันทรเจษฎา (2548) และการสนับสนุนด้านอารมณ์ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมสนับสนุนให้ได้ใกล้ชิดกับผู้ป่วย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลผู้ป่วย ให้ความเชื่อมั่นในการดูแลรักษา กิจกรรมระบายอารมณ์ กิจกรรมกลุ่ม “ญาติช่วยญาติ” การสัมผัสอย่างอ่อนโยน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยคลายความวิตกกังวลของญาติลงได้

วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) หนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากรคือ สมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนัก กลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนักอายุรกรรม ในวันที่ 1 มีนาคม - 31 เมษายน 2553 คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 34 คน โดยคำนวณจากสูตร Lemeshow et al. (1990) โดยมี

เกณฑ์คัดเข้ากลุ่มตัวอย่างดังนี้ ยินดีเข้าร่วมวิจัย สามารถอ่านออก เขียน เข้าใจภาษาไทย และตอบแบบสอบถามได้ มีอายุ 18 – 60 ปี เป็นคนเดียวกันที่อยู่กับผู้ป่วยตั้งแต่วันแรกที่รักษาในหอผู้ป่วยหนัก และมาเยี่ยมผู้ป่วยได้อย่างต่อเนื่องใน 3 วันแรก มีคะแนนความวิตกกังวลก่อนทดลอง 47 คะแนนขึ้นไปและ ผู้ป่วยรักษาในหอผู้ป่วยหนักอย่างน้อย 3 วัน เครื่องมือในการทดลองได้แก่ วีดีทัศน์และแผ่นพับเกี่ยวกับหอผู้ป่วย เครื่องมือ ค่าใช้จ่ายและ สิทธิการรักษา และแนวทางปฏิบัติการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์แก่ญาติผู้ป่วยหนักซึ่งประยุกต์จากทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมของเฮาส์ (House, 1981)ใช้โดยพยาบาลปฏิบัติการ 13 คนที่ผ่านการอบรมเป็นผู้ให้แรงสนับสนุนแก่ญาติ เครื่องมือกำกับการทดลองคือ แบบสังเกตการปฏิบัติการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์ของพยาบาล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามความวิตกกังวล ซึ่งประยุกต์จากแบบประเมินความวิตกกังวลขณะเผชิญของ Spielberger et al. (1983) ฉบับแปลเป็นภาษาไทยโดย ธาตรี นนทศักดิ์, สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต และ
ดาราวรรณ ต๊ะปินตา (2534) จำนวนทั้งหมด 23 ข้อ ซึ่งคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนความวิตกกังวลดังนี้ 1.00 – 2.00 คือ ต่ำ (23-46 คะแนน) , 2.01 – 3.00 คือ ปานกลาง (47-70 คะแนน) และ 3.01 – 4.00 คือ สูง (71-92 คะแนน) ผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านและวิเคราะห์ความเที่ยงโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงความวิตกกังวลด้านร่างกายเท่ากับ 0.81 ด้านสิ่งแวดล้อมเท่ากับ 0.71 ความวิตกกังวลด้านเศรษฐกิจเท่ากับ 0.84 และด้านอารมณ์เท่ากับ 0.71

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การปฏิบัติการสนับสนุนทางสังคมมีระยะเวลา 3 วันต่อญาติผู้ป่วยหนึ่งราย มีหัวหน้าเวรทำหน้าที่สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมพยาบาล เริ่มโดยพยาบาลชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การพิทักสิทธ์ของกลุ่มตัวอย่าง และการได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการด้านจริยธรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคามแล้ว เมื่อญาติเข้าใจและยินดีเข้าร่วมวิจัย พยาบาลให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความวิตกกังวลด้วยตนเอง เมื่อแรกรับผู้ป่วยเข้าหอผู้ป่วย และเริ่มดำเนินการสนับสนุนทางสังคมโดยพยาบาลซึ่งประกอบไปด้วย การให้ข้อมูลด้านร่างกาย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านอารมณ์แก่ญาติไปพร้อมๆ กัน ปฏิบัติจนสิ้นสุดกิจกรรมในวันที่ 3 จึงให้ญาติตอบแบบสอบถามความวิตกกังวลด้วยตนเองอีกครั้ง ปฏิบัติเช่นนี้ไปจนครบ 34 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติ Paired-t test โดยผ่านการทดสอบการกระจายของตัวแปรความวิตกกังวลรายด้านร่างกาย สิ่งแวดแล้อม เศรษฐกิจและอารมณ์ พบว่า มีการกระจายแบบปกติ

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- เพศ เพศชาย (ร้อยละ 58.8), เพศหญิง (ร้อยละ 41.2)
- อายุ ส่วนใหญ่ 33-47 ปี (ร้อยละ38.2) รองลงมาคือ 18-32 ปี (ร้อยละ 32.4)
- การศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 58.8) และ ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 32.4)
- รายได้/เดือน น้อยกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 55.9) และรองลงมาคือ 5,000-10,000 บาท (ร้อยละ 26.5)
- สิทธิการรักษา ส่วนใหญ่ใช้สิทธิบัตรทอง (ร้อยละ 85.3) รองลงมาคือ สิทธิการรักษาเบิกได้ (ร้อยละ 8.8)
- ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย เป็นบุตร/ธิดามากที่สุด (ร้อยละ 47.1) รองลงมาคือ สามี/ภรรยา (ร้อยละ 23.5)
- ประสบการณ์การรับบริการในหอผู้ป่วย ส่วนใหญ่ไม่เคยรับบริการ (ร้อยละ 85.3)

ตาราง 1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลรายด้าน ก่อนและหลังทดลอง

ความวิตกกังวล	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			t	p-value
	ระดับ	$\overline{X}$	S.D	ระดับ	$\overline{X}$	S.D		
ด้านร่างกาย	ปานกลาง	18.50	3.26	ต่ำ	11.35	2.81	7.97	< 0.001*
ด้านสิ่งแวดล้อม	ปานกลาง	19.00	2.89	ต่ำ	17.70	1.38	2.48	0.018*
ด้านเศรษฐกิจ	ปานกลาง	11.61	2.00	ต่ำ	10.17	2.31	3.02	< 0.001*
ด้านอารมณ์	ปานกลาง	18.64	3.43	ต่ำ	9.50	3.23	8.94	< 0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

จากตาราง 1 พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างมีความวิตกกังวลด้านร่างกาย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และอารมณ์ ลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

การอภิปรายผล

หลังได้รับกิจกรรมสนับสนุนทางสังคม ความวิตกกังวลด้านร่างกาย ของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก ลดลงกว่าก่อนการทดลอง

จากสมมุติฐานดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า หลังได้กิจกรรมสนับสนุนทางสังคม กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลด้านร่างกายต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้รับการตอบสนองความต้องการในระยะแรกที่ผู้ป่วยรักษาตัวในหอผู้ป่วยหนักในวันที่ 1 และได้รับการตอบสนองอย่างต่อเนื่องในวันที่ 2 และวันที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงที่ญาติมีความวิตกกังวลสูงสุดเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ป่วยและต้องการข้อมูลมากที่สุด การศึกษาในครั้งนี้ได้จัดให้ข้อมูลแก่ญาติก่อนจะพบกับสถานการณ์จริง ผู้ให้ข้อมูลคือแพทย์และพยาบาลเจ้าของไข้ ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและทราบเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ป่วยมากที่สุด ทำให้ญาติได้รับทราบข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นปัจจุบัน ข้อมูลที่ให้ประกอบไปด้วย การวินิจฉัยโรค อาการและ อาการเปลี่ยนแปลงในแต่ละวัน เหตุผลและ แผนการรักษา การพยากรณ์โรค ทางเลือกและความก้าวหน้าในการรักษา ทำให้ญาติสามารถนำข้อมูลที่ได้มาประเมินสถานการณ์ได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง มีเวลาในการเตรียมตัวที่จะพบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เตรียมคิดหาแนวทางในการเผชิญปัญหาไว้ล่วงหน้า และหาวิธีการเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ได้เมื่อพบเหตุการณ์จริง ดังที่ได้พูดคุยกับญาติบอกว่า “ พอได้ฟังอาการจากหมอแล้ว ค่อยรู้สึกดีขึ้นมาหน่อย ใจสั่นน้อยลง ตอนแรกพอรู้ว่าลุงต้องเข้ารักษาในหอผู้ป่วยหนัก ใจเต้นยังกับตีกลอง จะเป็นลมให้ได้เลย ” ประกอบกับการเข้าเยี่ยมผู้ป่วยหลังจากรับทราบข้อมูลจนเป็นที่เข้าใจดีแล้วนั้น ทำให้ญาติได้พบเห็นสภาพบรรยากาศการดูแลรักษาการดูแลอย่างใกล้ชิดและเต็มที่ มีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียบพร้อม พร้อมช่วยเหลือผู้ป่วยทุกเวลา ช่วยให้ญาติสบายใจ และรับรู้ว่าผู้ป่วยไม่ได้มีอาการหนักตามที่คาดการณ์ไว้แต่แรก ทำให้ญาติเกิดความหวังว่าผู้ป่วยจะปลอดภัย นอกจากนี้ยังได้ให้การสนับสนุนด้านอารมณ์เพื่อลดความกดดันทางจิตใจ โดยการสร้างสัมพันธภาพตั้งแต่ครั้งแรก การเปิดโอกาสให้ระบายความรู้สึก รวมถึงการสัมผัสอย่างอ่อนโยน ทำให้ญาติได้ลดความกดดันในจิตใจและไว้วางใจ จึงทำให้ญาติมีความวิตกกังวลลดลง ส่งผลให้ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความเครียดและความวิตกกังวลของร่างกายเช่น อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ การหายใจเร็วถี่ หัวใจเต้นเร็ว อาการปวดศีรษะ ความเบื่ออาหาร ลดน้อยลงตามไปด้วย จากการสัมภาษณ์ญาติบางคนบอกว่า “ หลังจากได้เข้าไปดูผู้ป่วยได้เห็นและทราบอาการผู้ป่วยแล้ว ป้าเริ่มกินข้าวได้แล้ว วันแรกเครียดกินไม่ได้เลย ”, “ พอเวลาเครียดๆ ปวดคอปวดไหล่ไปหมด แต่ตอนนี้รู้ว่าพ่อปลอดภัย ก็เครียดน้อยลง

อาการปวดก็ดีขึ้น " และจากการสังเกตพฤติกรรมญาติผู้ป่วยพบว่า หลังให้ข้อมูลและเข้าเยี่ยมครบทั้ง 3 วัน ญาติไม่มีอาการมือสั่น เสียงสั่น หายใจเร็ว มีสีหน้าเคร่งเครียดลดลง และพูดคุยกับคนอื่นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวพีร์ จันทรเจษฎา (2548) พบว่า ภายหลังได้รับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ป่วย ญาติผู้ป่วยในกลุ่มทดลองมีความวิตกกังวลด้านร่างกาย ลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ$p < 0.01$ สอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา เปสี (2549) พบว่า ภายหลังจากมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีภาวะหายใจลำบาก หอผู้ป่วยเด็ก 3 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของเด็ก มีความวิตกกังวลลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.01$

หลังได้รับกิจกรรมสนับสนุนทางสังคม ความวิตกกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก ลดลงกว่าก่อนการทดลอง

จากสมมุติฐานดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า หลังได้รับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วยหนัก กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะหอผู้ป่วยหนัก ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม ทำให้ญาติสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมใหม่ได้โดยไม่เกิดความสับสน ประกอบกับการให้ข้อมูลโดยดูวีดีทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหอผู้ป่วยหนัก ทำให้น่าสนใจและดึงดูดใจให้ติดตามเรื่องราว มองเห็นภาพได้ถูกต้อง นอกจากนี้การได้รับแผ่นพับคำแนะนำสำหรับญาติผู้ป่วยหนัก ทำให้สามารถอ่านทบทวนได้ในภายหลัง การจัดกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ญาติผู้ป่วยก่อนที่จะพบกับเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ช่วยให้ญาติมีความเข้าใจและมองเห็นลักษณะของหอผู้ป่วยหนักได้ถูกต้องและชัดเจน เมื่อญาติเข้าเยี่ยมผู้ป่วยจึงทำให้ญาติไม่รู้สึกตื่นกลัวหรือวิตกกังวลและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วยหนักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ได้พูดคุยกับญาติผู้ป่วยบอกว่า " ตอนแรกก็เครียดว่าทำไมมีอุปกรณ์เต็มตัวยายไปหมด พอพยาบาลอธิบายเลยเข้าใจว่า เป็นมาตรฐานการดูแลของที่นี่ไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติ ก็เลยเบาใจขึ้น ", " เราสบายใจที่ขอเข้าเยี่ยมนอกเวลาได้ เพราะเราต้องทำงานในเวลาเข้าเยี่ยมปกติ " และ " ตอนแรกมากลัวจะทำอะไรไม่ถูก กลัวโดนว่าเวลามาเยี่ยม แต่พอได้ฟังคำอธิบายแล้วก็เข้าใจ ก็เลยไม่กลัวที่จะมาเยี่ยมผู้ป่วย" ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทธินี วัฒนกุล (2548) พบว่าหลังจากดูสไลด์มัลติวิชั่นและคู่มือสำหรับสมาชิกในครอบครัวหอผู้ป่วยหนัก ญาติผู้ป่วยมีความวิตกกังวลลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ สอดคล้องกับการศึกษาของ Chien, Chiu and Lam (2006) พบว่าหลังจากได้รับข้อมูลเกี่ยวกับห้องผู้ป่วยหนัก ญาติผู้ป่วยหนักมีระดับความวิตกกังวลลดลงและมีระดับความพึงพอใจของญาติผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.01$

หลังได้รับกิจกรรมสนับสนุนทางสังคม ความวิตกกังวลด้านเศรษฐกิจ ของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก ลดลงกว่าก่อนการทดลอง

จากสมมุติฐานดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า หลังได้รับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในหอผู้ป่วยหนัก กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลด้านเศรษฐกิจต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย สิทธิการรักษาและการตรวจสอบสิทธิการรักษา อย่างคล่าวๆ โดยผ่านสื่อวีดีทัศน์ ตั้งแต่ระยะแรกรับผู้ป่วยรักษาในหอผู้ป่วยหนักร่วมกับพยาบาลได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเองทุกรายหลังจากดูวีดีทัศน์จบซึ่งแต่ละรายอาจมีความแตกต่างกันไป ประกอบกับเมื่อตรวจสอบสิทธิการรักษาของผู้ป่วยแล้วพบว่า ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิตามหลักประกันสุขภาพทั้งหมด ได้แก่ สิทธิบัตรทอง สิทธิเบิกได้ และสิทธิประกันสังคม จึงทำให้ญาติมีความเข้าใจและมั่นใจในหลักประกันสุขภาพ

ต่างๆที่ผู้ป่วยมีอยู่ ทำให้ญาติมีความวิตกกังวลลดลงมาก ดังที่ญาติบอกว่า “ไม่รู้สึกหนักใจเรื่องค่ารักษา เพราะพ่อใช้สิทธิบัตรทอง”, “ โชคดี เดี๋ยวนี้มีบัตรทองใช้ในการรักษา ไม่งั้น ป้าคงไม่มีปัญญาพาลุงมาหาหมอ” และ “ ไม่กังวลเรื่องค่ารักษาพยาบาล เพราะแม่ใช้สิทธิประกันสังคม จากที่ทำงานครับ” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรัญญา ศรีคำซาว (2548) พบว่า หลังจากได้รับข้อมูลเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล สิทธิการรักษาต่างๆในขณะที่ผู้ป่วยรักษาตัวในหอผู้ป่วยหนัก ญาติผู้ป่วยมีความวิตกกังวลต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ และสอดคล้องกับพิกุลรัตน์ วงศ์พานิชย์ และวิไล ตั้งสถิตพร (2548) พบว่า หลังได้รับสิทธิค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายต่างๆ มารดาผู้ป่วยเด็กภาวะวิกฤต มีความวิตกกังวลลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

หลังได้รับกิจกรรมสนับสนุนทางสังคม ความวิตกกังวลด้านอารมณ์ ของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก ลดลงกว่าก่อนการทดลอง

จากสมมุติฐานดังกล่าว หลังการทดลองระดับคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลด้านอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนักต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ p <0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างได้รับการตอบสนองด้านข้อมูลและด้านอารมณ์ไปพร้อมๆกันในระยะเวลาที่ญาติมีความกดดันทางด้านอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่แน่นอน ความกลัวว่าผู้ป่วยจะเจ็บปวดหรือตาย การที่ญาติได้รับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีจากเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระยะแรกทำให้ญาติประทับใจ มีความไว้วางใจในตัวเจ้าหน้าที่ ร่วมกับการยืดหยุ่นเวลาเข้าเยี่ยม ประกอบกับการที่ญาติได้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยขณะเยี่ยมทำให้ได้แสดงบทบาทหน้าที่และลดความรู้สึกผิดที่ไม่สามารถช่วยเหลือผู้ป่วยได้ พร้อมกับเปิดโอกาสให้ญาติได้ระบายอารมณ์ ทำให้ความกดดัน อึดอัดใจลดลง และการใช้วิธีการสัมผัสอย่างอ่อนโยน ทำให้ญาติเกิดความรู้สึกอบอุ่นและไว้วางใจ พร้อมกับกล่าวให้ความมั่นใจแก่ญาติผู้ป่วยว่า ผู้ป่วยจะได้รับการดูแลรักษาอย่างดีที่สุด ซึ่งทำให้ญาติรู้สึกเชื่อมั่นต่อการดูแลรักษา นอกจากนี้ได้จัดกิจกรรมกลุ่ม “ ญาติช่วยญาติ” เพื่อให้ญาติแลกเปลี่ยนความรู้สึกซึ่งกันและกัน ทำให้ญาติรู้สึกว่ามีผู้ที่เข้าใจและมีกำลังใจ จากการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทำให้ญาติรู้สึกได้ถึงการเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ จึงทำให้ความกดดันทางอารมณ์ของญาติลดลง จากการพูดคุยกับญาติ ญาติบอกว่า “ได้เห็นการดูแลผู้ป่วยของที่นี่แล้ว สบายใจว่า พ่อได้อยู่ในที่ที่ดีที่สุดแล้ว”, “ป้ารู้สึกมีความสุขที่ได้ดูแลลุงตอนเขาเจ็บป่วย ไม่อย่างนั้นคงรู้สึกผิดที่ช่วยอะไรเขาไม่ได้เลย เพราะมีกันอยู่สองคนเอง ”, “ขอบใจที่รับฟังคนแก่พูดนะ ป้าสบายใจขึ้นเยอะเลย”, “ การทำบุญ ตักบาตรพร้อมกับลุงตอนเขาไม่สบาย มันก็ทำให้ป้าสบายใจขึ้น” และ “ได้คุยกับญาติคนไข้อื่น เขาก็เคยเจอปัญหาเหมือนเรา ก็เลยทำให้รู้สึกมีกำลังใจขึ้น” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกันยา วังเฮงยะฤทธิ์ (2549) พบว่าหลังจากได้รับแรงสนับสนุนด้านอารมณ์ ญาติผู้ป่วยหนักมีความวิตกกังวลลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.01$

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

การให้แรงสนับสนุนทางสังคมโดยพยาบาลแก่สมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยหนักโดยมุ่งเน้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเจ็บป่วยของผู้ป่วย สิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วย ค่าใช้จ่าย สิทธิการรักษา ร่วมกับการสนับสนุนทางอารมณ์ ช่วยให้ญาติผู้ป่วยหนักคลายความวิตกกังวลลงได้ ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ หอผู้ป่วยหนักควรมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของญาติในการดูแลฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย และในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรนำระดับความรุนแรงของการเจ็บป่วยของผู้ป่วยซึ่งอาจมีผลต่อความวิตกกังวลของญาติ เป็นเกณฑ์ในการคัดเข้าของกลุ่มตัวอย่างร่วมด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ณัฐจาพร พิชัยณรงค์ อาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และครอบครัวที่เป็นกำลังใจ จนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. ผลการสำรวจภาวะสุขภาพจิตคนไทยในระดับประเทศ. นนทบุรี: กองแผนงานกรมสุขภาพจิต, 2551.

กลุ่มงานจิตเวช โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช. สถิติผู้ป่วยของโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช ปี 2549-2551. สุพรรณบุรี: กลุ่มงานจิตเวช โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช, 2551.

กันยา วังเฮงยะฤทธิ์. "ผลของการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์ต่อความวิตกกังวลของญาติผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ." วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

กันยารัตน์ ม้าวิไล และคณะ. "ความต้องการและ การได้รับการตอบสนองความต้องการของญาติผู้ป่วยหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช สุพรรณบุรี." พุทธชินราชสาร. 20 (กุมภาพันธ์ 2551): 16-22.

กาญจนา เปสี. "ผลการให้ข้อมูลอย่างมีแบบแผนตามความต้องการต่อความวิตกกังวลและความพึงพอใจของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีภาวะหายใจลำบาก หอผู้ป่วยเด็ก 3 กลุ่มงานกุมารเวชกรรม." ชัยภูมิ สาร. 6 (สิงหาคม 2552): 17-22.

พิกุลรัตน์ วงศ์พานิชย์ และวิไล ตั้งสถิตพร. "การพัฒนาคุณภาพงานโดยการให้ข้อมูลเพื่อลดความวิตกกังวลของมารดาผู้ป่วยเด็กภาวะวิกฤตในหออภิบาลผู้ป่วยเด็ก (PICU)." วารสารสงขลานครินทร์. 42 (ตุลาคม 2548): 15-21.

สุทธินี วัฒนกุล. " ผลของโปรแกรมการให้ข้อมูลและสนับสนุนการเยี่ยมอย่างมีแบบแผนต่อความวิตกกังวลของสมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยในหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลอินทร์บุรี." วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สุวพีร์ จันทรเจษฎา. "ผลของการจัดการรูปแบบการให้ข้อมูลแก่สมาชิกในครอบครัวผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองต่อความวิตกกังวลของครอบครัวและความพึงพอใจในการจัดการรูปแบบของพยาบาลหอผู้ป่วยโรงพญาไท 1." วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

อรัญญา ศรีคำชาว. " ผลของการสนับสนุนด้านข้อมูลและอารมณ์ต่อความวิตกกังวลของสมาชิกครอบครัวของหอผู้ป่วยในหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. " การค้นคว้าแบบอิสระ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

Chien,Chiu and Lam. "Effects of a needs-based education program for family carers with a relative in an intensive care unit: a quasi-experimental study." Int J Nurse Stud. 43 (January 2006):39–50.

House, J. S. Work Stress and Social Support. California: Addison Wesley Publishing, 1981.

Lemeshow, Stanley, Hooma, David w, Klor Janelle, Lwanga , Stephen Koggwa. dequey of Sample size in Hcolk Studio. imehesterr: Wiley, 1990.

Meisel, M. Critical Care Nursing: Clinical management through the nursing process. Philadelphia: F.A. Davis, 1991.

Shives, L.R. Basic concepts of psychiatric mental health nursing. 3th ed. Philadelphia: J.B. Lippincott,1994.

Spielberger, D.C. and others. Manual for the state-trait anxiety inventory. แปลโดยธาตรี นนทศักดิ์, สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต และดาราวรรณ ต๊ะปินตา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพในการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะ

Analysis of Biological Hazard and Critical Control Points in the Production of Ice Slushee Beverages

สุชีลา สำนักนี้[1], ดร.จินดาวัลย์ วิบูลย์อุทัย[2], ดร.จินดารัตน์ โตกมลธรรม[3]

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพในกระบวนการผลิตอาหารเป็นกระบวนการในการค้นหาจุดบกพร่องอันตรายและกำหนดแนวทางในการแก้ไข เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในผลิตภัณฑ์ เป็นระบบคุณภาพที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพในการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบ รูปแบบการศึกษาเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasai-experimental Research) ในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะ 1 แห่ง โดยศึกษากระบวนการผลิต ประเมินสถานที่ วิเคราะห์ตัวอย่างอาหาร ภาชนะที่สัมผัสอาหารและมือผู้ปฏิบัติงานในจุดที่คาดว่าจะเป็นจุดวิกฤต วิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพ แก้ไขปัญหาที่พบแล้วประเมินสถานที่และวิเคราะห์ทางด้านจุลชีพซ้ำ สถิติที่ใช้ คือค่าเฉลี่ย และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการปรับปรุงผลการประเมินสถานที่ผลิตไม่ผ่านเกณฑ์ หลังการปรับปรุงคะแนนรวมของสถานที่อยู่ในระดับดี คือได้ร้อยละ 72.25 จุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพประกอบด้วย การล้างวัตถุดิบ การคั้น การปรุงผสม ภาชนะที่สัมผัสอาหารและมือผู้ปฏิบัติงาน ผลการวิเคราะห์ทางด้านชีวภาพ หลังการปรับปรุงพบว่าปริมาณจุลินทรีย์รวม โคลิฟอร์ม และยีสต์ ลดลงในขั้นตอนการล้างวัตถุดิบ การคั้น การปรุงผสม เชื้อรายีสต์ ลดลงเฉพาะในขั้นตอนการล้างวัตถุดิบ ฟีคัลโคลิฟอร์ม และ ยีสต์ไม่แตกต่าง ไม่พบ *Escherichia coli* ทั้งก่อนและหลังปรับปรุง ส่วนภาชนะที่สัมผัสอาหารและมือผู้ปฏิบัติงาน พบว่าหลังปรับปรุงปริมาณจุลินทรีย์รวม โคลิฟอร์ม ฟีคัลโคลิฟอร์มลดลง แต่พบปริมาณจุลินทรีย์รวมเพิ่มขึ้นในภาชนะที่สัมผัสอาหารบางชิ้น การวิจัยครั้งนี้พบอันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมและแนวทางการแก้ไขในการผลิตน้ำส้มเกร็ดหิมะสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการผลิตเครื่องดื่มลักษณะเดียวกันได้

คำสำคัญ : การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม, ด้านชีวภาพ, เครื่องดื่มเกร็ดหิมะ

Abstract

Analysis of biological hazard and critical control points in food production process was to search the hazard points and to find the solution for protecting harm in product. That was the effective quality system in developing quality of food product. This research was aimed to analyze the biological hazard and critical control

---

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] ดร.คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] ดร.คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาควิชาจุลชีววิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

points in the production of ice slushee beverages, and to find the solution. The quasi experimental research was performed. The study population was ice slushee beverages production processing in one manufacture. It was to study the production process, manufacturing facilities, sample food analysis, food equipments, and workers in estimated critical points. It was to analyze the biological hazard and critical control points, to solve the problem, to assess manufacturing facilities and to analyze microbe duplicating. The statistics were mean and percentage.

The result was found that pre-improvement of manufacturing facilities was not passed by the criteria, but post-improvement was good level at 72.25%. The critical control points in biological process were found such as the cleaning materials, the squeezing process, the mixed process, the cooking equipments in food and workers. The result of biological analysis was found that post-improvement had the total Bacteria Count, Coliform, Yeast decreasing in the process of cleaning, squeezing and mixing materials. Molds were decreased in the process of cleaning but fecal Coliform and yeast were not different when compared to pre-improvement. The *Escherichia coli* were not found in pre and post-improvement. The food equipments and hand workers were found that post-improvement had the decreasing of total bacteria count, Coliform, and fecal Coliform in the standard level. However, the increasing of total bacteria count was found in some food equipments. This research was summarized that the hazard and critical control points, and the solution for the production of ice Slushee beverages were to develop the quality in the same beverages production.

Keywords : Analysis of biological hazard and critical control points, biological, Ice Slushee Beverages

บทนำ

เครื่องดื่มที่ผลิตและจำหน่ายในประเทศมีหลายประเภทได้แก่ เครื่องดื่มเข้มข้น เครื่องดื่มชนิดเหลวและชนิดแห้ง ซึ่งเครื่องดื่มที่มักพบปัญหามากที่สุด คือ เครื่องดื่มชนิดเหลวและชนิดแห้ง เครื่องดื่มเหล่านี้แบ่งได้หลายชนิด ตามวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตจากผลไม้ ดอกไม้ เช่น ส้ม มะพร้าว มะนาว สมุนไพรต่าง ๆ เช่น ว่านหางจระเข้ มะตูม ทำให้กระบวนการผลิตที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่นำมาใช้ อันตรายที่มีโอกาสเกิดขึ้นอันเนื่องจากผลิตภัณฑ์ประเภทนี้จึงมีความหลากหลายขึ้นกับชนิดของวัตถุดิบ กรรมวิธีการผลิต เครื่องจักร อุปกรณ์ที่ใช้รวมทั้งสุขลักษณะการผลิตและการจำหน่าย เครื่องดื่มจำพวกนี้มีสารอาหารที่ทำให้เชื้อจุลินทรีย์ทั้งแบคทีเรีย ยีสต์และราเจริญเติบโตได้ดีหากมีการปนเปื้อนจากวัตถุดิบ กรรมวิธีการผลิต เครื่องจักรและอุปกรณ์ รวมถึงการจัดการด้านสุขลักษณะในการผลิต และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสม

ผลการเฝ้าระวังจุลินทรีย์ปนเปื้อนในอาหารของหน่วยเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร ในพื้นที่ทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2547-2550 พบการปนเปื้อนจุลินทรีย์ในอาหารค่อนข้างสูง โดยจุลินทรีย์รวมพบการปนเปื้อนร้อยละ 2.99 14.56 16.67 และ15.53 เชื้อ Coliform พบการปนเปื้อนร้อยละ 11.00 13.63 31.84 และ 37.40 เชื้อ *Escherichia coli* พบการปนเปื้อนร้อยละ 0.00 9.53 5.38 และ 17.83 เชื้อ Yeast พบการปนเปื้อนร้อยละ 13.00 14.29 6.07 และ 11.05 และเชื้อราพบการปนเปื้อนร้อยละ 0.00 30.96 5.01 และ 6.58 ตามลำดับ

จากรายงานประจำปี 2551 โดยหน่วยเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2552.) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปนเปื้อนจุลินทรีย์ในเครื่องดื่มสมุนไพร ณ สถานที่จำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาในเครื่องดื่มสมุนไพรในภาชนะที่บรรจุปิดสนิทและพร้อมบริโภคที่จำหน่าย

เก็บตัวอย่างเครื่องดื่มจำนวน 455 ตัวอย่าง ทั้งแบบภาชนะบรรจุปิดสนิทและตักขาย ผลตรวจวิเคราะห์พบการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์สูงมากถึง 326 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 71.47 โดยแบบบรรจุภัณฑ์ปิดสนิท พบการปนเปื้อน จุลินทรีย์มากที่สุดในน้ำใบบัวบก พบการปนเปื้อนร้อยละ 97.83 รองมาคือน้ำจับเลี้ยงร้อยละ 90 น้ำเสาวรส ร้อยละ 87.88 น้ำบีทรูท ร้อยละ 84.61 น้ำเฉาก๊วย ร้อยละ 67.35 น้ำสำรอง ร้อยละ 62.50 น้ำกระเจี๊ยบ ร้อยละ 55.36 และน้ำเก๊กฮวย ร้อยละ 54.69 นอกจากนี้การปนเปื้อนที่พบ ยังเกิดจากมือของผู้จำหน่ายพบการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ กลุ่ม Coliform ร้อยละ 65.22 รองมาเป็นภาชนะและอุปกรณ์ที่สัมผัสเครื่องดื่มร้อยละ 31.25

จากรายงานสรุปผลการตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สุขภาพประจำปี 2551 ในภาพรวมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2552) พบตัวอย่างเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทไม่เข้ามาตรฐานพบ ยีสต์, ราและ MPN Coliform คิดเป็นร้อยละ 66.67 และจากรายงานสถานการณ์ความปลอดภัยด้านอาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ณ สถานที่จำหน่าย ปีงบประมาณ 2551 ในภาพรวมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2552) ผลการสำรวจสถานการณ์การปนเปื้อนจุลินทรีย์ในอาหาร มือผู้สัมผัสอาหารและภาชนะสัมผัสอาหารทั่วประเทศ โดยตรวจการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ในอาหาร จำนวน 30,735 รายการผ่านมาตรฐาน 25,699รายการ ตกมาตรฐาน 5,063 รายการ คิดเป็นร้อยละ 16.47

จากผลการเฝ้าระวังของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทองปีงบประมาณ 2552 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง, 2552) เก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์อาหาร เฉพาะเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ณ สถานที่ผลิตในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 12 ตัวอย่าง ผลการตรวจวิเคราะห์พบการปนเปื้อนจุลินทรีย์ จำนวน 8 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 66.67 โดยพบโคลิฟอร์ม จำนวน 4 ตัวอย่าง ยีสต์และเชื้อราจำนวน 7 ตัวอย่าง

จังหวัดอ่างทองมีสถานที่ผลิตเครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท โดยเฉพาะเครื่องดื่มเกร็ดหิมะหลายแห่งมีการกระจายสินค้าแพร่หลายทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง โดยเป้าหมายผู้บริโภคมีทั้งในตลาด ตลาดนัด เร่ขายตามหมู่บ้านและโดยเฉพาะในโรงเรียนนั้นมีการจำหน่ายในแทบทุกโรงเรียน ซึ่งเป็นที่นิยมบริโภคในเด็กนักเรียน ผู้บริโภคทั่วไป เนื่องจากสามารถหาซื้อได้ง่าย เก็บไว้ได้นาน สะดวกและรับประทานได้ทุกสถานที่ จึงเป็นโอกาสเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคมาก

จากรายงานและผลการวิเคราะห์ต่างๆ แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ที่วางจำหน่ายในท้องตลาดทั้งในภาพรวมของประเทศและในจังหวัดอ่างทองไม่มีคุณภาพมาตรฐานโดยเฉพาะการพบยีสต์และรา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคได้

ดังนั้นการศึกษากระบวนการผลิตและวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางชีวภาพในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะ เพื่อจะได้ทราบถึงอันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางชีวภาพที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต รวมถึงหาแนวทางแก้ไขและควบคุมจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมที่เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมาตรฐาน รวมถึงเป็นการสร้างระบบประกันคุณภาพให้กับสถานที่ผลิตนั้นและเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นใจให้กับผู้บริโภคอีกทางหนึ่งด้วย

ขั้นตอนการศึกษา

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasai-experimental Research) แบบกลุ่มเดียว One-Group Prettest-Posttest Design โดยศึกษากระบวนการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะของโรงงานจำนวน 1 แห่ง ระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2552 - มิถุนายน 2553

1. สำรวจและเลือกสถานที่ผลิตและประสานผู้ประกอบการเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อลงศึกษาวิจัย

2. ประเมินสถานที่ผลิตตามแบบบันทึกการตรวจสถานที่ผลิตอาหาร ตส.1(50) ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 193 พ.ศ.2543 เก็บตัวอย่างตรวจวิเคราะห์ โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในจุดที่คาดว่าจะเป็นจุดวิกฤต ดังนี้

2.1 Swab ภาชนะ/อุปกรณ์ ทุกชนิดที่สัมผัสกับอาหาร โดยเลือกเก็บใน 9 ตัวอย่างได้แก่ เครื่องล้าง เครื่องคั้น วัตถุดิบ ภาชนะใส่ส้มที่คั้น ถังปั่น อุปกรณ์สำหรับกวน ภาชนะใส่วัตถุดิบ อุปกรณ์สำหรับตัก แก้วใส่ผลิตภัณฑ์ เครื่องซีล และพลาสติกปิดซีล โดยตรวจหาเชื้อจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์ม, ฟีคัลโคลิฟอร์มและ *Escherichia coli*

2.2 ตัวอย่างอาหารในจุดที่คาดว่าจะเป็นจุดวิกฤตโดยเลือกเก็บใน 5 จุดได้แก่ กระบวนการล้างวัตถุดิบ การคั้นวัตถุดิบ การปรุงผสม การบรรจุ การเก็บรักษาโดยสุ่มตัวอย่างจุดละ 3 ซ้ำโดยตรวจหาเชื้อจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์ม, ฟีคัลโคลิฟอร์ม, *Escherichia coli*, ยีสต์และรา

2.3 Swab จากมือของผู้ปฏิบัติงานทุกคนโดยตรวจหาเชื้อจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์ม, ฟีคัลโคลิฟอร์ม และ *Escherichia coli*

โดยเชื้อจุลินทรีย์รวมตรวจด้วยวิธี Pore Plate, เชื้อโคลิฟอร์มและฟีคัลโคลิฟอร์ม ตรวจด้วยวิธี Most Probable Number (MPN), เชื้อ *Escherichia coli* ตรวจด้วย 3M Petrifilm *E.coli*/Coliform count (EC)

3. ผู้วิจัยผู้ประกอบการ ผู้ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ร่วมวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมและหาแนวทางแก้ไขโดยนำหลักการ Decision tree (สุวิมล กีรติพิบูล. 2544) ซึ่งระบุเหตุผลตามลำดับความเหมาะสมมาใช้ในการวิเคราะห์

4. กำหนดมาตรการในการควบคุมจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม ให้ความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ ผู้ปฏิบัติงานทุกคนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ลงมือปฏิบัติ แนะนำสาธิตวิธีการแก้ไข ณ สถานที่ผลิต

5. ลงติดตามผลปฏิบัติการแก้ไขในจุดวิกฤต

6. ประเมินสถานที่ผลิตและเก็บตัวอย่างตรวจวิเคราะห์ซ้ำหลังการปรับปรุงแก้ไข

7. เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปข้อมูล วิเคราะห์ผล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่าการประเมินสถานที่ผลิตอาหารโดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการปรับปรุงแก้ไข พบว่าหลังการปรับปรุงคะแนนสูงขึ้นในทุกหมวด โดยก่อนการปรับปรุงคะแนนรวมคิดเป็นร้อยละ 53.06 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์และหลังการปรับปรุงคะแนนรวม คิดเป็นร้อยละ 75.25 อยู่ในระดับดี ดังแสดงใน ตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินสถานที่ผลิตอาหารโดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการปรับปรุง แยกเป็นรายหมวด

สิ่งที่ตรวจสอบ (รายหมวด)		คะแนนที่ได้ (ร้อยละ)	
		ก่อน	หลัง
1.	สถานที่ตั้งและอาคารผลิต	63.15	72.36
2.	เครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ในการผลิต	62.50	87.50
3.	การควบคุมกระบวนการผลิต	42.85	73.21
4.	การสุขาภิบาล	46.66	63.33
5.	การบำรุงรักษาและการทำความสะอาด	57.69	84.61
6.	บุคลากรและสุขลักษณะของผู้ปฏิบัติงาน	56.66	80.00
คะแนนรวมทุกหมวด		**53.06**	**75.25**

เกณฑ์ คะแนนรวมทุกหมวดต่ำกว่า 60 =ไม่ผ่านเกณฑ์, ร้อยละ 60.00-79.99 = ระดับดี, ร้อยละ 80.01-100.00 = ระดับดีมาก

ผลตรวจวิเคราะห์ทางชีวภาพ ณ จุดวิกฤตในกระบวนการล้าง โดยเปรียบเทียบจุลินทรีย์ก่อนและหลัง พบว่าจำนวนจุลินทรีย์รวม (CFU/g), โคลิฟอร์ม (MPN/g), ยีสต์ (CFU/g) และรา (CFU/g) หลังการปรับปรุงแก้ไขในจุดวิกฤตมีปริมาณลดลงจากก่อนการปรับปรุง ฟีคัลโคลิฟอร์ม (MPN/g) มีปริมาณเท่าเดิมทั้งก่อนและหลัง ส่วนเชื้อ *Escherichia coli* (CFU/g) ไม่พบทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลตรวจวิเคราะห์ทางชีวภาพ ณ จุดวิกฤตในกระบวนการคั้น โดยเปรียบเทียบจุลินทรีย์ก่อนและหลังพบว่าจำนวนจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์มและยีสต์ หลังการปรับปรุงแก้ไขในจุดวิกฤตมีปริมาณลดลงจากก่อนการปรับปรุง ฟีคัลโคลิฟอร์มและรา มีปริมาณเท่าเดิมทั้งก่อนและหลังการปรับปรุง ส่วนเชื้อ *Escherichia coli* ไม่พบทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลตรวจวิเคราะห์ทางชีวภาพ ณ จุดวิกฤต กระบวนการปรุงผสมโดยเปรียบเทียบจุลินทรีย์ก่อนและหลัง พบว่า จำนวนจุลินทรีย์รวมหลังการปรับปรุงแก้ไขในจุดวิกฤตมีปริมาณลดลงจากก่อนการปรับปรุง โคลิฟอร์ม, ฟีคัลโคลิฟอร์มยีสต์และรา ก่อนและหลังมีปริมาณเท่าเดิมทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและไม่พบเชื้อ *Escherichia coli* ทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบจำนวนจุลินทรีย์ ณ จุดวิกฤตในกระบวนการล้าง การคั้นและการปรุงผสม

	เกณฑ์	ปริมาณเชื้อที่พบ ณ จุดวิกฤต					
		กระบวนการล้าง		กระบวนการคั้น		กระบวนการปรุงผสม	
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลัง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลัง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลัง
เชื้อจุลินทรีย์รวม (CFU/g)	$1x10^3$	$1.5x10^5$	$3.2x10^2$	$5.2x10^4$	$2.5x10^2$	$5.1x10^3$	$1.9x10^2$
โคลิฟอร์ม(MPN/g)	< 3	23	<3	11	<3	11	<3
ฟีคัลโคลิฟอร์ม(MPN/g)	<3	<3	<3	<3	<3	<3	<3
Escherichia coli (CFU/g)	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
ยีสต์ (CFU/g)	$1x10^3$	$1.4x10^4$	<10	$7.1x10^4$	$1.8x10^3$	$3.6x10^3$	<10
รา(CFU/g)	$1x10^3$	$1.6x10^3$	<10	<10	<10	<10	<10

เกณฑ์ (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2536) จุลินทรีย์รวม (CFU/g) < $1.0x10^3$, โคลิฟอร์ม (MPN/g) < 3, ฟีคัลโคลิฟอร์ม (MPN/g) <3, *Escherichia coli* (MPN/g) = ไม่เกิน 7 โคโลนี/25 ตร.ซม.

ผลตรวจวิเคราะห์ทางชีวภาพ จากมือผู้ปฏิบัติงาน ผลการเปรียบเทียบจำนวนจุลินทรีย์หลังการปรับปรุง พบจำนวนจุลินทรีย์รวมลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เชื้อโคลิฟอร์ม หลังปรับปรุงลดลง 2 ตัวอย่างเพิ่มขึ้น 2 ตัวอย่างและพบ 2 ตัวอย่างที่ปริมาณเชื้อโคลิฟอร์มไม่แตกต่าง เมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการปรับปรุง ฟีคัลโคลิฟอร์มหลังปรับปรุงลดลง 2 ตัวอย่าง เพิ่มขึ้น 1 ตัวอย่างและ 3 ตัวอย่างที่ปริมาณไม่

แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการปรับปรุงและไม่พบเชื้อ *Escherichia coli* ทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังแสดงใน ตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบเชื้อจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์ม, ฟีคัลโคลิฟอร์ม, *Escherichia coli* ในมือผู้สัมผัสอาหาร

รายการวิเคราะห์	จุลินทรีย์รวม (CFU/g)		โคลิฟอร์ม (MPN/g)		ฟีคัลโคลิฟอร์ม (MPN/g)		*Escherichia coli* (CFU/g)	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
Swabมือคนที่ 1	$1.2x10^4$	$4.0x10^2$	15	< 3	9	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swabมือคนที่ 2	$9.0x10^2$	$3.4x0^2$	< 3	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swabมือคนที่ 3	$1.7x10^4$	$4.2x10^2$	< 3	15	< 3	9	ไม่พบ	ไม่พบ
Swabมือคนที่ 4	$1.9x10^4$	$2.4x10^2$	15	< 3	15	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swabมือคนที่ 5	$9.9x10^3$	$4.6x10^3$	9	11	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swabมือคนที่ 6	$9.2x10^3$	$1.2x10^2$	< 3	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ

เกณฑ์ (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2536) จุลินทรีย์รวม (CFU/g) < $1.0x10^3$, โคลิฟอร์ม (MPN/g) < 3, ฟีคัลโคลิฟอร์ม (MPN/g) <3, *Escherichia coli* (MPN/g) = ไม่เกิน 7 โคโลนี/25 ตร.ซม.

ผลตรวจวิเคราะห์ทางชีวภาพ ภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสอาหารก่อนและหลังการปรับปรุงพบว่าจำนวนจุลินทรีย์รวม หลังการปรับปรุง ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการปรับปรุงและเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดพบ 2 ตัวอย่างสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และ 7 ตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ปริมาณเชื้อโคลิฟอร์มหลังการปรับปรุงลดลง 3 ตัวอย่างเมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการปรับปรุง มีปริมาณเพิ่มขึ้น ใน 1 ตัวอย่างและ 5 ตัวอย่างผลไม่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการปรับปรุง ปริมาณเชื้อฟีคัลโคลิฟอร์ม มีปริมาณลดลง 1 ตัวอย่าง เพิ่มขึ้น 1 ตัวอย่างและ 7 ตัวอย่างผลไม่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการปรับปรุงและไม่พบเชื้อ *Escherichia coli* ทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังแสดงใน ตาราง 4

ตาราง 4 ผลเปรียบเทียบเชื้อจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์ม, ฟีคัลโคลิฟอร์มและ *Escherichia coli* ของภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสกับอาหาร

รายการวิเคราะห์	จุลินทรีย์รวม (CFU/g)		โคลิฟอร์ม (MPN/g)		ฟีคัลโคลิฟอร์ม (MPN/g)		*Escherichia coli* (CFU/g)	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
Swab เครื่องล้างส้ม	$1.0x10^4$	$8.0x10^1$	< 3	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab จากเครื่องคั้นส้ม	$1.2x10^4$	$3.0x10^1$	15	< 3	9	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab ภาชนะใส่ส้มที่คั้น	$3.7x10^2$	$3.5x10^2$	< 3	9	< 3	3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab เครื่องปั่น	$1.4x10^3$	$3.7x10^2$	< 3	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab ภาชนะใส่ส้มที่ปั่น	$1.2x10^4$	$1.2x10^3$	15	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab ภาชนะตัก	$1.2x10^4$	$1.2x10^3$	15	9	< 3	<3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab แก้วบรรจุ	$2.0x10^2$	$5.0x10^1$	< 3	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab จากเครื่องซีล	$1.0x10^4$	$3.6x10^1$	< 3	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ
Swab จากซีลพลาสติก	$3.5x10^2$	$3.5X10^2$	< 3	< 3	< 3	< 3	ไม่พบ	ไม่พบ

เกณฑ์ (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2536) จุลินทรีย์รวม (CFU/g) < $1.0x10^3$, โคลิฟอร์ม (MPN/g) < 3, ฟีคัลโคลิฟอร์ม (MPN/g) <3, *Escherichia coli* (MPN/g) = ไม่เกิน 7 โคโลนี/25 ตร.ซม.

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพในการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะครั้งนี้ ผลการวิจัย พบสถานที่ผลิตมีการปรับปรุงพัฒนาขึ้นคือก่อนการปรับปรุงไม่ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 53.06 ส่วนหลังการปรับปรุงคะแนนอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 75.25 พบจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางด้านชีวภาพ 5 จุด ได้แก่ การล้างวัตถุดิบ การคั้นวัตถุดิบ การปรุงผสม ภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสกับอาหารและมือผู้ปฏิบัติงาน ผลการวิเคราะห์ทางชีวภาพหลังการปรับปรุง พบขั้นตอนการล้างวัตถุดิบมีปริมาณจุลินทรีย์รวม โคลิฟอร์ม ยีสต์ รา ลดลงแต่เชื้อฟีคัลโคลิฟอร์มไม่มีความแตกต่าง แสดงถึงกระบวนการล้างมีผลต่อการลดลงของเชื้อจุลินทรีย์และรา บ่งถึงความไม่สะอาดของวัตถุดิบ (พัชราวัลย์ ตรังศรีชาติ, 2548) พบแหล่งที่มาของการปนเปื้อนในผลิตภัณฑ์ ได้แก่ วัตถุดิบที่ใช้ผลิต กรรมวิธีที่ไม่สะอาด สุขลักษณะการผลิตที่ไม่ดี ดังนั้นจึงควรมีการควบคุมกระบวนการล้างให้ถูกต้องและเหมาะสม

ขั้นตอนการคั้นวัตถุดิบมีปริมาณจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์ม, ยีสต์ ลดลงแต่เชื้อฟีคัลโคลิฟอร์ม และราไม่มีความแตกต่าง ขั้นตอนการปรุงผสมมีปริมาณจุลินทรีย์รวม โคลิฟอร์ม ยีสต์ ลดลงแต่เชื้อฟีคัลโคลิฟอร์ม รา ไม่มีความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับผลก่อนการปรับปรุงและไม่พบเชื้อ *Escherichia coli* ทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสอาหารและมือผู้ปฏิบัติงานมีปริมาณจุลินทรีย์รวม, โคลิฟอร์มและฟีคัลโคลิฟอร์มลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการปรับปรุง (หทัยกานต์ โชติกลาง, 2548) ศึกษาพบจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม คือ ความสะอาดของภาชนะ อุปกรณ์และมือผู้สัมผัสอาหาร (Lucca and Silva, 2006) ศึกษาพบในสุขลักษณะการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ไม่สะอาด อย่างไรก็ตามพบการเพิ่มของจุลินทรีย์รวมในภาชนะบางชิ้น ซึ่งอาจเกิดจากการใช้ภาชนะเวียนซ้ำ

และพบในมือผู้ปฏิบัติงานจำนวน 1 ตัวอย่างซึ่งอาจเกิดจากการขาดความใส่ใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง (Murat et al, 2006) ศึกษาข้อปฏิบัติในด้านสุขาภิบาล พบว่าเจ้าของและบุคลากรการขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของการสุขาภิบาลอาหาร และไม่พบเชื้อ *Escherichia coli* ในภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสอาหารและมือผู้ปฏิบัติงานทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงและอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นการล้างทำความสะอาดภาชนะโดยใช้สารทำความสะอาดที่สามารถใช้กับอาหารได้และมีการฆ่าเชื้อซ้ำในรอบสุดท้ายและมีการล้างทำความสะอาด รวมถึงการฆ่าเชื้อก่อนและหลังการปฏิบัติงานทุกครั้งจะช่วยลดการปนเปื้อนได้

จากผลการศึกษาสรุปว่าการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมทางชีวภาพในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะทำให้ทราบถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ในกระบวนการผลิตและทราบแนวทางที่แก้ไขเพื่อจะได้ควบคุมอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ทันท่วงทีและทำให้ผู้ผลิตและบุคลากรมีความร่วมใจในการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ให้ดีขึ้นและเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้ผลิตที่มีการผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะในรูปแบบเดียวกัน ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการล้างโดยใช้โซเดียมไบคาร์บอเนต 15 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร แช่ทิ้งไว้ประมาณ 20-30 นาที และล้างด้วยน้ำเปล่าผสมคลอรีนที่ความเข้มข้น 80 พีพีเอ็มแช่ทิ้งไว้ ประมาณ 15 นาที แล้วนำขึ้นเพื่อล้างน้ำเปล่าอีกครั้ง เพื่อลดปริมาณของเชื้อจุลินทรีย์

2. ผู้ผลิตควรปรับเปลี่ยนภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสกับอาหารให้เหมาะสม เช่น สแตนเลสหรือพลาสติก ที่สามารถใช้กับอาหารได้

3. การล้างทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์ที่สัมผัสอาหารควรมีการฆ่าเชื้อซ้ำในรอบสุดท้ายทุกครั้งเพื่อลดการปนเปื้อน และเมื่อจะนำกลับมาใช้ใหม่ ต้องมีการล้างและฆ่าเชื้อทุกครั้ง

4. ควรมีการใส่ใจและเข้มงวดในสุขลักษณะของผู้ปฏิบัติงานในการให้ความรู้และเน้นให้ผู้ปฏิบัติตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสุขลักษณะที่ดี โดยเน้นการล้างมือที่ถูกต้องครบทั้ง 7 ขั้นตอน

5. สถานที่ผลิตเป็นส่วนสำคัญที่ป้องกันการปนเปื้อนจากภายนอกเข้าสู่อาหารและการปนเปื้อนลงไปในผลิตภัณฑ์ ได้ ดังนั้น ต้องมีการเฝ้าระวัง ตรวจสอบและทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์, โคลิฟอร์ม, ฟีคัลโคลิฟอร์ม, ยีสต์และรา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไปดังนี้

1. สุขลักษณะของสถานที่ตั้งและอาคารผลิต เกิดจากความไม่สะอาด อยู่ใกล้กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนได้ เช่น แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ กองขยะ โดยเฉพาะบริเวณที่ฝุ่นมากมักพบสปอร์ของรา ซึ่งมีขนาดเล็ก เบา ทนต่อความแห้งได้ดี ดังนั้นแนวทางการ แก้ไขควรบำรุงสภาพ รักษาความสะอาดสถานที่ผลิต การจัดเก็บสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วหรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตรวมถึงการระบายอากาศที่เพียงพียงพอ เพื่อลดอันตราย ที่อาจเกิดขึ้นจากความชื้น หรือฝุ่นละออง จากการผลิต

2. เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต มักเกิดจากอุปกรณ์ไม่สะอาด หรือยากแก่การทำความสะอาด เช่น อุปกรณ์ที่ทำด้วยไม้จะเกิด การเปียกชื้น เป็นแหล่งสะสมของเชื้อรา ผ้าที่ใช้กรองเครื่องดื่มไม่สะอาด เปียกชื้นดังนั้นควรเลือกใช้อุปกรณ์ที่ไม่ทำปฏิกิริยากับอาหาร เช่น อลูมิเนียมหรือพลาสติกที่ใช้กับอาหารได้และมีจำนวนเพียงพอเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

3. การควบคุมกระบวนการผลิต ต้องมีการควบคุมกระบวนการผลิตที่ดี การคัดเลือกที่มีคุณภาพดี การล้างทำความสะอาดตามความจำเป็น การเก็บรักษา การขนย้ายและขนส่งผลิตภัณฑ์ ต้องดำเนินการภายใต้การควบคุมสภาวะที่ป้องกันการเสื่อมสลายของอาหารรวมถึงการควบคุมอุณหภูมิและเวลาที่เพียงพอต่อการทำลาย ยีสต์และราได้

4. การสุขาภิบาล ต้องจัดระบบสุขาภิบาลที่ดีเพื่อลดการปนเปื้อนยีสต์, ราและจุลินทรีย์อื่นๆ

5. การบำรุงรักษาและการทำความสะอาด สารเคมีที่ใช้ทำความสะอาด ฆ่าเชื้อต้องมีประสิทธิภาพและเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้กับอาหารได้ รวมถึงการทำความสะอาด การบำรุงรักษาอาคาร สถานที่ผลิต เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิตให้อยู่ในสภาพที่สะอาด ถูกสุขลักษณะอย่างสม่ำเสมอ

6. บุคลากรและสุขลักษณะของผู้ปฏิบัติงานควรมีการฝึกอบรมให้ มีความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติตนด้านสุขลักษณะและความรู้การผลิตอาหาร เพื่อลดและขจัดความเสี่ยงในการปนเปื้อนอันตรายที่จะไปสู่อาหาร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาทางด้านอื่นเช่นทางกายภาพ ทางเคมี เช่น การใช้วัตถุกันเสียในกระบวนการผลิตและปัจจัยต่างๆที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดีและหากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นต้องพยายามค้นหาสาเหตุเพื่อแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ

3. หน่วยงานของรัฐ หรือสถาบันการศึกษา ควรเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ ทั้งในด้านการผลิต การควบคุมคุณภาพและการตลาดเพื่อยกระดับคุณภาพสินค้า

4. หน่วยงานของรัฐ ควรมีการร่วมมือกับผู้ผลิตเพื่อจัดทำแผนการตรวจติดตามอย่างน้อยปีละ 2-3 ครั้ง สำหรับผู้ผลิตที่มีปัญหา ซึ่งเป็นการช่วยแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมาตรฐาน

5. ควรนำแนวทางการแก้ไขของกระบวนการศึกษาครั้งนี้ไปใช้พัฒนาสถานที่ผลิตเครื่องดื่มชนิดอื่นในรูปแบบหรือสถานการณ์ใกล้เคียง

4.ควรมีการทำคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อทวนสอบ ควบคุม กำกับการปฏิบัติงานในแต่ละจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คุณณัฏฐากร ธนรัตน์รุ่งเรือง ผู้ดำเนินกิจการโรงงานผลิตเครื่องดื่มเกร็ดหิมะและผู้ปฏิบัติงานทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ทำการศึกษาวิจัยในโรงงานผลิตและเข้าร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณทีมวิทยากรกระบวนการจากกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง และทีมตรวจประเมินของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและอำเภอไชโย ขอขอบพระคุณ อาจารย์ดร.จินดาวัลย์ วิบูลย์อุทัย และอาจารย์ ดร.จินดารัตน์ โตกมลธรรม ที่ได้เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ตลอดจนช่วยแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ ตลอดระยะเวลาดำเนินการศึกษาวิจัยจนประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ . *เกณฑ์คุณภาพทางจุลชีววิทยาของอาหารและภาชนะสัมผัสอาหาร*. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2536.

กระทรวงสาธารณสุข. คำสั่งที่ 204/2550. *เรื่องการตรวจประเมินสถานที่ผลิตอาหารตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข(ฉบับที่ 193) พ.ศ. 2543 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม.* ลงวันที่ 30 เมษายน 2550.

พัชราวัลย์ ตรังศรีชาติ. “การพัฒนากระบวนการผลิตน้ำพริกหนุ่มบาทวิถีที่สะอาดและปลอดภัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจุลชีววิทยาประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2548.

พันทิพพา คงสัมพันธ์. “การประยุกต์ใช้ระบบ HACCP ในการควบคุมความสะอาดปลอดภัยในกระบวนการผลิตนมสดพาสเจอร์ไรซ์ : กรณีศึกษาในโรงงานผลิตนมอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.

สิริพร สธนเสาวภาคย์. “HACCP กับวิธีการที่รวดเร็วในการวินิจฉัยจุลินทรีย์.” *วารสารอาหาร*. 28 (เมษายน-มิถุนายน 2541) : 79-89.

สุวิมล กีรติพิบูล. *ระบบประกันคุณภาพด้านความปลอดภัยของอาหาร HACCP*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2544.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. *คู่มือการตรวจสถานที่ผลิตอาหารตามหลักเกณฑ์ GMP สุขลักษณะทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2546.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น. *สรุปผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาค ประจำปีงบประมาณ 2551*. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2551.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หน่วยเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร กลุ่มพัฒนาระบบ 3 กองควบคุมอาหาร. *รายงานประจำปี 2551 หน่วยเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร*. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2552.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. *รายงานสรุปผลการตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สุขภาพประจำปีงบประมาณ 2551*. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2552.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หน่วยเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหาร กลุ่มพัฒนาระบบ 3 กองควบคุมอาหาร. *สถานการณ์ความปลอดภัยด้านอาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ณ สถานที่จำหน่าย (ผลการตรวจวิเคราะห์เบื้องต้นด้านเคมีและจุลินทรีย์) ปีงบประมาณ 2551*. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2552.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง. *สรุปผลการเฝ้าระวังของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทองและผู้ประกอบการในจังหวัด ประจำฤดูร้อน ปีงบประมาณ 2552*. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง, 2552.

หทัยกานต์ โชติกลาง. “การประยุกต์ใช้ระบบ HACCP ในกระบวนการผลิตน้ำพริกโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

Hanashiro. et al. “Microbilogical quality of selected street foods from a restricted area of Sao Paulo city, Brazil.” *Journal of Food Control*. 16 (2005) : 439-444.

Lucca, A. and Silva Torres, E.A.F. “Street-food : The hygiene conditions of hot-dogs sold in Sao Paulo, Brazil.” *Journal of Food Control*. 17 (2006) : 312-316.

Murat. et al. “Implementation of HACCP and prerequisite programs in food business in Turkey.” *Journal of Food Control*. 17 (2005) : 118-126.

รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ของโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์

The Development Model of Thai Traditional Medicine Networking in Nonsuwan Hospital, Nonsuwan district, Buriram province.

อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์[1] ผศ.ดร.ชัยยง ขามรัตน์[2] และ รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว[3]

บทคัดย่อ

กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพและรักษาพยาบาล โดยมุ่งเน้นในการผลักดันและพัฒนาการแพทย์แผนไทย โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ สร้างรูปแบบ การดำเนินงานตามรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ และปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณ อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เครือข่ายแพทย์แผนไทย (หมอพื้นบ้าน) ที่มีในทะเบียนรายชื่อหมอพื้นบ้านโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จำนวน 34 คน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มีการศึกษาในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และเป็นการศึกษาแบบกลุ่มเดียวก่อนและหลัง (One group Pre-test Post-test design) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล แบบบันทึกการสังเกต ติดตาม การปฏิบัติงานเครือข่าย แบบเจาะลึก และข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผน

ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างรูปแบบโดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation - Influence - Control :A-I-C) ได้รูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ได้ 7 กิจกรรม โดยหลังการพัฒนาระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 2.89) และจากการเปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผน พบว่ามีการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น < 0.05 จากข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) พบว่าปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย เกิดจากการมีส่วนร่วมของหมอพื้นบ้าน การสนับสนุน นิเทศติดตามจากเจ้าหน้าที่ การศึกษาดูงาน และการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ : รูปแบบ, เครือข่าย, แพทย์แผนไทย

Abstract

The Ministry of Public Health policy to promote of Thailand. Thailand as a center of health and medical service, specialty Thai Traditional Medicine. This action research was to study the process of creating model,

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสาธารณสุข สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

implementing model, developmenting model, and the success factors of model in Nonsuwan Hospital, Nonsuwan district, Buriram province. The example were 34 Thai Traditional Medicine Networker of Nonsuwan Hospital. The research design was One group Pre-test Post-test design. The collection data was used questionnaire, Observation, In-depth Interview, and follow up Thai Traditional Medicine Networking.

The results revealed that the process of creating model by AIC technique method 7 activities for developing plan of Thai Traditional Medicine Networking. The implementation Thai Traditional Medicine Networking was high level ($\bar{x}$ = 2.89) and after development of implementation was higher than before development at $p < 0.05$ level significant. The success factors of Thai Traditional Medicine Networking development were the participation, supporting, supervisor, tour study, and public relation of Thai Traditional Medicine Networking .

KEY WORD : Development Model , Networking , Thai Traditional Medicine

บทนำ

การแพทย์แผนไทยเป็นศาสตร์และศิลป์เพื่อการรักษาความเจ็บป่วยของมนุษย์มาช้านาน จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมการใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทยในการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพและรักษาพยาบาล โดยมุ่งเน้นในการผลักดันและพัฒนาการแพทย์แผนไทย สมุนไพร การนวดไทย ตลอดจนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เข้าสู่ระบบบริการในสถานบริการทุกแห่ง

จากการประเมินตามตัวชี้วัดด้านคุณภาพระดับโรงพยาบาล (KPI) ในหัวข้อการพัฒนาสถานบริการให้มีบริการด้านการแพทย์แผนไทย จำนวน 4 ข้อ พบว่าคะแนนด้านการจัดทำทะเบียนข้อมูลบุคคลด้านการแพทย์แผนไทยยังมีไม่ครอบคลุม และยังไม่เป็นปัจจุบัน การจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาเกี่ยวกับตำรายาแผนไทยและตำราการแพทย์แผนไทยมีน้อย การใช้ยาสมุนไพรของประชาชนมีน้อย ซึ่งจากการสังเกต ติดตาม และผลการปฏิบัติงานในภาพรวมที่ผ่านพบว่าการประสานงานของเจ้าหน้าที่ เครือข่ายที่รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย (หมอพื้นบ้าน)ยังขาดความรู้ การประสานงาน และมีโครงสร้างการกำกับงานยังไม่ชัดเจน ขาดการติดตามและกระจายข้อมูลให้แก่เครือข่ายแพทย์แผนไทย และขาดการส่งเสริมการสร้างกิจกรรมในเครือข่ายส่งผลให้บุคลากรทางสาธารณสุขไม่สามารถเข้าถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านการส่งเสริมให้ชาวบ้านหันมาใช้ยาสมุนไพรมีน้อย การดำเนินงานในการจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้านไม่คลอบคลุม ส่งผลให้ข้อมูลที่มีอยู่เกี่ยวกับตำรายา การรักษาเกี่ยวกับหมอพื้นบ้านแพทย์แผนไทยสูญหายไป ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงได้ค้นหาแนวทางโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกรอบแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าเป็นวิธีการวิจัยที่สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนางานประจำไปด้วย และเป็นการพัฒนาที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง(Stakeholders) ของทุกภาคส่วนซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณอย่างยั่งยืนเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยต่อไป ซึ่งมีการดำเนินงานวิจัย 4 ขั้นตอนคือ การวางแผน(Planning) เป็นขั้นตอนการสร้างรูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้

กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใช้เทคนิคการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม (AIC) โดยมีการขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation : A) การสร้างแนวทางการพัฒนาสร้างแผนหรือแนวทางแก้ปัญหา (Influence : I)และการสร้างแนวทางปฏิบัติตามแผนที่ทำ (Control : C) ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามแผน (Act) เป็นการดำเนินการปฏิบัติโดยการนำจากการประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่ 1 มาจัดกิจกรรม โดยการอบรม ศึกษาดูงาน ต่อจากในขั้นตอนที่ 3 (Observe) มีการติดตาม นิเทศ สังเกตดำเนินงานของเครือข่ายแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลโนนสุวรรณ (หมอพื้นบ้าน) และสุดท้ายคือการจัดทำประชาคม เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลความสำเร็จจากการดำเนินงานเพื่อนำมาปรับใช้ในวงรอบต่อไป

จากการศึกษาจากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมนี้จะมีผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ให้มีประสิทธิผลและมีคุณภาพต่อไป

ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยนี้ได้แก่ หมอนวดแผนไทย หมอยาสมุนไพร และหมอเป่า ในตำบลโนนสุวรรณ อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ขึ้นทะเบียนแล้วจำนวน 34 คน

โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มีการศึกษาในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และเป็นการศึกษาแบบกลุ่มเดียว ก่อนและหลัง (One group Pre-test Post-test design)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้

<u>ส่วนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ประเภทหมอพื้นบ้าน สถานที่เรียน

<u>ส่วนที่ 2</u> ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานแพทย์แผนไทยแบสอบถามเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ตัวเลือก ตามแนวคิด ของลิเคอร์ท (Likert Scale)

<u>ส่วนที่ 3</u> แบบสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลโนนสุวรรณและแบบบันทึกข้อมูลการสังเกต ติดตาม การปฏิบัติงานเครือข่าย

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยง ดังนี้ Alpha = 0.97

2. หาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content validity) หมวดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและหาความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item – objective congruence : IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเท่านั้น

ขั้นดำเนินการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการแบ่งออกได้ ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนวิจัย ผู้วิจัยเตรียมการก่อนการวิจัยดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย

1.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลโนนสุวรรณสาธารณสุขอำเภอโนนสุวรรณ และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยระดับอำเภอ และหมอพื้นบ้าน เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงรายละเอียดวิธีการในการวิจัย

1.3 จัดทำโครงการพัฒนางานเครือข่ายแพทย์แผนไทย อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2553 เพื่อขออนุมัติการดำเนินงานและรับการสนับสนุนงบประมาณ

1.4 เตรียมเข้าพบกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยแนะนำสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่ม ชี้แจงรายละเอียดของวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย รายละเอียดของกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินการ และการเก็บข้อมูล

1.5 จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายแพทย์แผนไทยเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย ร่วมเป็นแกนนำเครือข่ายแพทย์แผนไทย

1.6 ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการดำเนินงานแพทย์แผนไทย โดยการประชุมเครือข่าย แพทย์แผนไทย อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ และผลการประเมินมาตรฐานงานแพทย์แผนไทยปี 2552

2. การปฏิบัติการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกำหนดกรอบของการวิจัยตามแนวคิดของ Stephen Kemmis & McTaggart (1988) ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน(Plan)

2.1.1 การศึกษาวิเคราะห์เครือข่าย เป็นการศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยของอำเภอโนนสุวรรณ (ระยะดำเนินการ เดือนธันวาคม 2552)

2.1.2 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เทคนิค A-I-C เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย (ระยะดำเนินการ เดือนมกราคม 2553)

2.1.3 สร้างแบบประเมินเพื่อประเมินการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยโดยสร้างแบบประเมินจากโครงสร้าง ของรูปแบบ กิจกรรมที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการประเมินจะเป็นผลการดำเนินงานก่อนการพัฒนา (Pre-test) (ระยะดำเนินการ เดือนมกราคม 2553)

2.2 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (Act)

2.2.1 วางแผนเพื่อดำเนินงานไทย ตามกิจกรรม/โครงการตามขั้นที่ 1

2.2.2 ดำเนินการอบรม ประชุม สนทนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมาย ในเรื่องกิจกรรมแผน/โครงการการพัฒนาเครือข่ายแพทย์แผนไทย (ระยะเวลาดำเนินการ กุมภาพันธ์ 2553)

2.3 ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกต (Observe)

2.3.1 ติดตาม นิเทศ เยี่ยมบ้าน เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนางานการดำเนินงานแพทย์แผนไทย ตามกิจกรรมในขั้นที่ 2 (ระยะเวลาดำเนินการ กุมภาพันธ์ 2553)

2.3.2 สนทนากลุ่มย่อย สังเกต บันทึกข้อมูลภาคสนาม เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนางานการดำเนินงานแพทย์แผนไทย ตามกิจกรรมในขั้นที่ 2 (ระยะเวลาดำเนินการ มีนาคม 2553)

2.4 ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflect)

2.4.1 จัดประชาคม เพื่อประเมินสะท้อนผลการพัฒนาการดำเนินงานแพทย์แผนไทย ในแต่ละหมู่บ้าน/เครือข่ายงาน ประเมินผลการดำเนินงาน (ระยะเวลาดำเนินการ เมษายน 2553)

2.4.2 ถอดบทเรียนเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานแพทย์แผนไทยในวงรอบที่ 1 เพื่อเป็นข้อมูล ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยในวงรอบต่อไป (ระยะเวลาดำเนินการ เมษายน 2553)

2.4.3 สัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อหาข้อมูลปัจจัยความสำเร็จ ในการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย (ระยะเวลาดำเนินการ พฤษภาคม 2553)

2.4.4 ประเมินผลการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ระยะหลังการพัฒนา (Post-test) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการดำเนินงาน (ระยะเวลาดำเนินการ มิถุนายน 2553)

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน หลังจากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล การสนับสนุนด้านต่างๆ ใช้สถิติพรรณา (Descriptive statistics) โดยนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ บรรยายด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานใช้สถิติ Paired t – test สัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานแพทย์แผนไทย

ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและอภิปรายผล

เครือข่ายแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.9) มีอายุระหว่าง 61 – 70 ปี (ร้อยละ 47.1) อายุเฉลี่ย 62.03 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา (ร้อยละ 61.8) อาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ (ร้อยละ 35.3) เป็นหมอนวดแผนไทย (ร้อยละ 38.2) ศึกษาจากครู /อาจารย์ (ร้อยละ 44.1) มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 41 – 50 ปี (ร้อยละ 32.4) ประสบการทำงานเฉลี่ย 34.38 ปี

กระบวนการสร้างรูปแบบดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation - Influence - Control :A-I-C) โดยเชิญเครือข่ายแพทย์แผนไทย (หมอพื้นบ้าน) มาทำประชาคมโดยใช้กระบวนการ AIC (Appreciation - Influence – Control) เพื่อหารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความรู้ (Appreciation : A) โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาของเครือข่ายแพทย์แผนไทยในอดีต และปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้หมอพื้นบ้าน (เครือข่ายแพทย์แผนไทย) ทุกคน ได้แสดงความคิดเห็น รับฟังและกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันซึ่งวิสัยทัศน์ของเครือข่ายแพทย์แผนไทย จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและแสดงความคิดเห็น พบว่า เครือข่ายแพทย์แผนไทย ยังขาดการสนับสนุน นิเทศ ติดตาม กระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดความรู้ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ไม่มีสถานที่ในการดำเนินงาน ยังไม่มีการวางแผน ที่ชัดเจนในเรื่องของการดำเนินงาน และเครือข่ายแพทย์แผนไทยยังให้ความร่วมมือในการดำเนินงานน้อย หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาหมอพื้นบ้านได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยร่วมกันคือ การสร้างเครือข่ายแพทย์แผนไทยให้เข้มแข็ง

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) คือการที่หมอพื้นบ้าน (เครือข่ายแพทย์แผนไทย)ได้นำสาเหตุ และวิธีการแก้ไข มากำหนดกิจกรรมเพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

- การจัดอบรมตามความถนัดของหมอพื้นบ้าน(เครือข่ายแพทย์แผนไทย) ดังนี้

1. นวดแผนไทย เพื่อให้หมอนวดแผนไทยเกิดทักษะและวิธีการนวดที่ถูกวิธี ลดการเกิดอันตรายแก่ผู้ป่วย

2. การอบรมเรื่องสุขบัญญัติในการป้องกันเชื้อโรค

- การจัดไปศึกษาดูงานการดำเนินงานเครือข่ายหมอพื้นบ้าน ที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) คือการจัดทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของเครือข่าย

3. ระดับการดำเนินงานตามรูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์

ตาราง 1 เปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนการพัฒนา และ หลังการพัฒนา

การพัฒนา	n	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
ก่อนการพัฒนา	34	1.85	0.42	-14.37	<0.0001*
หลังการพัฒนา	34	2.90	0.07		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้วยการทดสอบ Paired samples t-test

จากตารางที่ 1 ระดับการดำเนินงานตามรูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาล โนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ระดับการดำเนินงานหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา โดยเปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ จากความเห็นของเครือข่ายแพทย์แผนไทย (หมอพื้นบ้าน) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย พบว่า หลังการพัฒนาดีขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยความสำเร็จ ของการดำเนินงานผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยได้จัดการประชุม จำนวน 3 ครั้ง พบว่า จากการประชุมทั้ง 3 กลุ่มได้มีข้อคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับประเด็นในเรื่องการพัฒนา ในหัวข้อการให้ความสนใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยการติดตาม นิเทศ อย่างสม่ำเสมอ และสมาชิกของเครือข่ายควรมีส่วนร่วมเสียสละเวลาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดตั้งสถานที่ทำงานเครือข่ายอย่างเป็นเอกเทศ ถาวร

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ สมาชิกเครือข่ายดังนี้

ประธานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จเรื่องการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ว่า

“ ... หมอเข้ามาช่วยส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม หมอพื้นบ้าน มากขึ้น หมอนวด หมอยาต้ม หมอเป่า รวมกลุ่มกันช่วยกันหาปัญหา แลกเปลี่ยนความรู้ และกล้าที่จะเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ให้แก่ลูกหลานมากขึ้น... ”

กรรมการเครือข่ายแพทย์แผนไทย ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จเรื่องการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ว่า

“ ...การวางแผนงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ส่งผลให้งานดำเนินอย่างเป็นระบบ ... ”

“ ...การที่หมอรวบรวมรายชื่อหมอพื้นบ้าน ทำให้ทุกคนรู้ที่อยู่ สามารถติดต่อกันง่ายขึ้น ... ”

สมาชิกเครือข่ายแพทย์แผนไทย ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จเรื่องการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย ว่า

“ ...มีการวางแผนงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ให้หมอพื้นบ้านทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหา และช่วยกันแก้ปัญหา ... ”

“ ...มีการประชุมการทำงานตลอดเวลา ทุกคนมีสวนร่วมแก้ไขปัญหา... ”

“ ...การสำรวจหาหมอพื้นบ้านทำให้รู้ว่ามีตำรายาไทยหลายตำรับในการรักษาโรค... ”

“ ...หมอที่โรงบาลพาไปดูงานทำให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น... ”

จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) จะเห็นได้ว่าปัจจัยความสำเร็จจะสามารถสรุปประเด็นได้จากปัจจัยความสำเร็จดังนี้

1. ความเอาใจใส่ การนิเทศ ติดตาม ส่งเสริม จากเจ้าหน้าที่

2. การศึกษาดูงาน ฝึกอบรมทำให้พัฒนาทักษะ และวิธีการดำเนินงานของเครือข่ายดีขึ้น

3. หมอพื้นบ้าน (เครือข่ายแพทย์แผนไทย) มีสวนร่วมในการเสนอความคิดเห็น แบ่งหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงาน และแก้ไขปัญหา

บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างรูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation - Influence - Control :A-I-C) โดยเชิญเครือข่ายแพทย์แผนไทย (หมอพื้นบ้าน) มาทำประชาคมโดยใช้กระบวนการ AIC (Appreciation - Influence – Control) เพื่อหารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยมี 3 ขั้นตอนดังนี้

1.1 การสร้างความรู้ (Appreciation : A) จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของเครือข่ายแพทย์แผนไทย ในอดีต และปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้หมอพื้นบ้าน (เครือข่ายแพทย์แผนไทย) ทุกคน ได้แสดงความคิดเห็น และกำหนดวิสัยทัศน์ของการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยร่วมกันคือ การสร้างเครือข่ายแพทย์แผนไทยให้เข้มแข็ง

1.2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) คือการที่หมอพื้นบ้าน (เครือข่ายแพทย์แผนไทย) ได้นำสาเหตุ และวิธีการแก้ไข มากำหนดกิจกรรมเพื่อทำให้เกิดการพัฒนามีดังนี้ การจัดอบรมตามความถนัดของหมอพื้นบ้าน ศึกษาดูงาน ประชาสัมพันธ์ และนิเทศติดตามของเจ้าหน้าที่

1.3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) คือการจัดอบรม ศึกษาดูงาน ประชาสัมพันธ์ และนิเทศติดตามตามแผนของกิจกรรมที่ตั้งไว้ เพื่อแก้ปัญหาของเครือข่าย

2. การดำเนินงานตามรูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย พบว่า ก่อนการพัฒนามีระดับการพัฒนางานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.85$) และหลังการพัฒนาระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 2.89$)

3. จากการเปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่ามีการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น < 0.05

4. ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ จากข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) พบว่าปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย โรงพยาบาล โนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เกิดจาก การมีส่วนร่วมของหมอพื้นบ้าน (เครือข่ายแพทย์แผนไทย) การสนับสนุน นิเทศติดตามจากเจ้าหน้าที่ การศึกษาดูงาน และการประชาสัมพันธ์

ผลการศึกษาของการพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ในภาพรวมรูปแบบของการพัฒนาอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ เด่นชัย ดอกพอง (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพวิถีไทย อำเภอขุขันธ์ ของโรงพยาบาลขุขันธ์ พบว่าการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 15 ครั้ง เป็นการเอื้อต่อสุขภาพวิถีไทย แก้ไขปัญหา และสามารถพัฒนาเครือข่ายได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นกว่าก่อนพัฒนา ทั้งโดยรวมและรายด้าน 7 ด้าน คือ การประชุมวางแผนเครือข่ายแพทย์แผนไทย การแต่งตั้งคณะกรรมการของเรือข่ายแพทย์แผนไทย การประชาสัมพันธ์เครือข่ายแพทย์แผนไทย การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทย การรวบรวมภูมิปัญญา และการพัฒนาศักยภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ ประทักษ์วัล สุขสำราญ (2551) ได้ศึกษาเรื่องการดูแลสุขภาพและการรักษาผู้ป่วยด้วยการแพทย์พื้นบ้านในเขตพื้นที่ชนบทอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การรักษาด้วยพิธีกรรม การนวดและการใช้สมุนไพร ยังคงดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวชนบท ท่ามกลางปัจจัยต่างๆ ที่เป็นทั้งตัวเสริม ปัญหาและอุปสรรค ต่อระบบการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์พื้นบ้าน ดารณี อ่อนชมจันทร์ (2548) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการนวดพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพและเสริมสร้างรายได้ชุมชน พบว่าผลการดำเนินงานพบว่าชุมชน มีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อตอบรับการพัฒนาในระบบมูลค่า แต่ยังคงไว้ซึ่งองค์ความรู้ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นรักษาระบบคุณค่าของการนวดพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ ชูเพ็ญ วิบุญสันติและ สุธิวา วิบุญสันติ (2550) การประเมินมาตรฐานการผลิตยาจากสมุนไพรของสถานที่ผลิตยาแผนโบราณในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การวางแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานที่ผลิตยาแผนโบราณให้เป็นไปตามวิธีการที่ดีในการผลิตยาจากสมุนไพร

จากผลการวิจัยในเรื่องการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายแพทย์แผนไทยมีการพัฒนาดีขึ้นกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$) สอดคล้องกับงานวิจัยของดารณี อ่อนชมจันทร์ (2548) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการนวดพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพและเสริมสร้างรายได้ชุมชน พบว่าผลการดำเนินงานพบว่าชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อตอบรับการพัฒนาในระบบมูลค่า แต่ยังคงไว้ซึ่ง องค์ความรู้ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นรักษาระบบคุณค่าของการนวดพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ และสำเนียง รัตนวิไลวรรณ (2550) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการจัดบริการแพทย์แผนไทย ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ตามระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พบว่า การบริการแพทย์แผนไทยเป็นนวัตกรรม เชิงรุกด้านสุขภาพของประเทศที่มีบริบททางด้านสังคม นโยบาย และความพร้อมของบริการของรัฐที่เอื้อต่อ การพัฒนาการแพทย์แผนไทย

ปัจจัยความสำเร็จได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเครือข่าย แพทย์แผนไทยโรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าหมอพื้นบ้าน (เครือข่ายแพทย์แผนไทย)ได้หาสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ไข โดยการเป็นกระบวนการคิดที่นำเอาปัญหาจริงนำมาวิเคราะห์ และหาแนวทางแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเด่นชัย ดอกพอง (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพวิถีไทย อำเภอขุขันธ์ ของโรงพยาบาลขุขันธ์ พบว่าการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 15 ครั้ง เป็นการเอื้อต่อสุขภาพวิถีไทย แก้ไขปัญหา และสามารถพัฒนาเครือข่ายได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ. ดร.ชัยยง ขามรัตน์, รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้ง ชี้แนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิจัยและขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เอกสารอ้างอิง

เจริญชัย คำแฝง. การประเมินผลโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.

งามพิศ สัตย์สงวน. การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

นคร พันธุ์ณรงค์. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้อย่างมีความสุข. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.yupparaj.ac.th/education/topic102.doc [18 กุมภาพันธ์ 2550].

นาง จันทร์คำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2553.

หนูนิตย์ สุขบุญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2553.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. การวิจัยการวัดและประเมินผล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีอนันต์, 2543.

บุญเชิด ภัญโญอนันตพงษ์. “การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้.” ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. หน้า 48-49. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2540.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. “กระบวนการกลุ่ม.” ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. หน้า40. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.

ปริวัตร เขื่อนแก้ว. แนวทางการจัดการเรียนรู้และประเมินผล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.wijai48.com/learning_stye/learningstyle.htm [31 ตุลาคม 2550], 2550.

บัวลา เจือทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2553.

ประเพียร คำเรือง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2553.

เยาวดี รางชัยกุลวิบูลย์ศรี. การประเมินผลโครงการ:แนวคิดและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ระเบียบ ศรีรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2553.

ลัง เป้าชุมแสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงพยาบาล โนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2553.

สี ประดับบุตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัชรวรรณ ตระกูลรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงพยาบาลโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2553.

สุเทพ อ่วมเจริญ. การสอนแบบไม่นำทาง หรือ Nondirective teaching. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://learners.in.th/blog/pnrutechedu/121031?page=4 [28 มกราคม 2550], 2544.

สมใจ ปราบพล. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ "การสอนแบบทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วม." กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544.

สมเกียรติ ธรรมสาร. การประเมินผลโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของอำเภอ หัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

สุมณฑา พรหมบุญ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. หน้า 14 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.

สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. "การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม." ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. หน้า 34-35 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2549.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. คู่มือหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2549. พิมพ์ครั้งที่ 1.นนทบุรี , 2549.

ศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย. เศรษฐศาสตร์สาธารณสุขในยุคปฏิรูประบบสาธารณสุข. พิษณุโลก: หจก.สุรสีห์กราฟฟิค, 2544.

อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. สุดยอดพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซเปอร์เน็ทบุคส์, 2545.

_____. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://cddweb.cdd.go.th/tr_di/documentary/tr_dihrddoc004.html [28 มกราคม 2550].

Kolb, A. and D. A Kolb. Experiential learning theory bibliography 1971- 2001. Boston : McBer, 2001.

Kolb, David (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs : Prentice Hall.

Kemmis, S. and R. McTaggart (1988) The Action Research Planner, 3rd ed, Geelong : Deakin University.

_____. experiential learning. [Online]. Available : http://www.infed.org/ biblio/b-explrn.htm [July 1, 2006] , 1994.

ผลการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค ร่วมกับการใช้แรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันโรคเลือดออก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

Application of Protection Motivation Theory and Social Support for Protection of Dugue Hemorragic Fever at Lamplaimat District, Buriram Province.

อุบล สีแดงก่ำ[1] ผศ.ดร.ชัยยง ขามรัตน์[2] และ รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว[3]

บทคัดย่อ

โรคไข้เลือดออก (Hemorragic Fever) โดยเป็นโรคที่พบเมื่อ 55 ปีที่แล้ว โดยมียุงลายเป็นพาหะนำโรคที่สำคัญโดยพบการระบาดครั้งแรกที่ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ. 2497 และต่อมาพบระบาดในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2501 หลังจากนั้นได้ระบาดไปยังประเทศต่างๆในเขตร้อนของทวีปเอเชีย โรคไข้เลือดออกเดงกีเป็นได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่พบมากในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และอาจมีความรุนแรง มีภาวะช็อคเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เสียชีวิตได้ การวิจัยกึ่งทดลองนี้ (Quasi – Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันโรค กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ 37 คน เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2553 – พฤษภาคม 2553 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired Samples t- test และ Independent t-test

ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดโรคไข้เลือดออก การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออก ความคาดหวังในความสามรถของตนเองในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองต่อพฤติกรรมของตนเองในการป้องกันโรคไข้เลือดออก และมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรค ภายหลังการทดลองเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p <0.05)

สรุป การประยุกต์ใช้โปรแกรมทดลองดังกล่าว เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำไปปรับใช้ หรือเป็นแนวทางเพื่อจัดกิจกรรมในการป้องกันโรคได้

คำสำคัญ : แรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค แรงสนับสนุนทาง สังคม โรคไข้เลือดออก

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสาธารณสุข สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ABSTRACT

Hemorragic Fever as a disease when 55 years ago by a vector mosquito is an important first outbreaks were reported by the Philippines on 2497 and later was epidemic.Year in Thailand in 2501 after the out break to the countries in the topic of asia.Conclusion is Dengue Hemorragic Fever both children and adults. Most commonly found in children under 15 years old and may have severe The shock state occurs rapidly Cause death .The purpose of this Quasi-experimental research was to study the theory of application of protection motivation with social support for disease prevention. The samples were divided into 40 experimental group and 37 comparison group. Data were collected by pre and post interviewing questionnaire from February, 2010 to May, 2010. The statistical analysis was conducted by percentage, mean, standard deviation, paired samples t-test and independents samples t-test.

The results of study revealed after the experiment, the samples were perceived of the serverity of disease, perceived risk of disease, expectation of the effectiveness of their response behavior, expectation in their ability to prevent disease.After the trial higher than before the experiment and than comparison group (p <0.05)

Summarize applying program as mentioned for disease prevention should change their disease prevention behavior. Thus, related institutes may apply or use this program as guide line for disease prevention activities.

Key words : Protection motivation theory, Social support**,** Hemorragic Fever

บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Hemorragic Fever) โดยเป็นโรคที่พบเมื่อ 55 ปีที่แล้ว โดยมียุงลายเป็นพาหะนำโรคที่สำคัญโดยพบการระบาดครั้งแรกที่ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ. 2497 และต่อมาพบระบาดในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2501 หลังจากนั้นได้ระบาดไปยังประเทศต่างๆในเขตร้อนของทวีปเอเชีย โรคไข้เลือดออกเดงกีเป็นได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่พบมากในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และอาจมีความรุนแรง มีภาวะช็อคเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เสียชีวิตได้ สิ่งจำเป็นที่สุดคือ การดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคโดยกลวิธีที่สำคัญ คือแก้ไขต้นเหตุของการแพร่ระบาดของโรค โดยการกำจัดยุงลายซึ่งเป็นพาหะนำ เชื้อไวรัสโรคไข้เลือดออกมาสู่คนที่มีประสิทธิภาพ และได้รับการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง คือการกำจัดยุงลาย และแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายด้วยการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ไม่ให้เป็นที่วางไข่และฟักตัวของยุงลาย (กระทรวงสาธารณสุข,2542) ซึ่งวิธีการดังกล่าวนับว่ามีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามการดำเนินการในกิจกรรมดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ บ้าน โรงเรียนชุมชน วัด หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งความร่วมมือของประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
สม่ำเสมอ จึงจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกของอำเภอลำปลายมาศ 5 ปีย้อนหลัง จากปี 2547-2551 โดยมีอัตราป่วยในปี 2547 มีอัตราป่วย 115.80 ต่อแสนประชากร ปี 2548 มีอัตราป่วย 45.14 ต่อประชากรแสนคน ปี 2549 มีอัตราป่วย 90.82 ต่อประชากรแสนคน ปี 2550 มีอัตราป่วย 61.3 ประชากรแสนคน ปี 2551 มีอัตราป่วย 81.74 ต่อแสน

ประชากร (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำปลายมาศ.2552) ซึ่งอัตราป่วยสูงเกินเกณฑ์ชี้วัดที่ไม่เกิน 50 ต่อแสนประชากร

จากสถานการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าโรคไข้เลือดออกยังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ มีอัตราป่วยดังกล่าว จากการสำรวจเบื้องต้น การระบาดของโรคไข้เลือดออกมีผลความเกี่ยวข้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านในด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต แพร่ขยายพันธุ์ของลูกน้ำยุงลาย พฤติกรรมการป้องกันโรคของชุมชน ทำให้เป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกได้มากขึ้น การป้องกันโรคไข้เลือดออกมักจะไม่บังเกิดผลอย่างเต็มที่ หากต้องเป็นภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ประชาชนยังขาดแรงจูงใจ ขาดความตระหนัก ไม่เห็นความสำคัญในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ผู้วิจัยมีความสนใจ โดยประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคของRoger(1975 อ้างถึงใน จุฬาภรณ์ โสตะ,2546) และแรงสนับสนุนทางสังคมของ House(1981อ้างถึงใน จุฬาภรณ์ โสตะ,2546) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคเน้นการกระตุ้นให้รับรู้ความรุนแรง อันตรายจากโรคไข้เลือดออก ความคาดหวังในความสามารถของตนเองที่จะป้องกันตนเอง ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองจากการที่ไม่ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก และแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม ในการจัดการป้องกันโรคไข้เลือดออก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ นี้เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพดีและนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานทางด้านสาธารณสุขในการป้องกันไข้เลือดออกต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ป้องกันโรคไข้เลือดออก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังการทดลอง

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง(Quasi experimental research) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison Group) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ดังรูปแบบการการทดลองดังนี้

กลุ่มทดลอง O_1 ——X—— O_2

กลุ่มเปรียบเทียบ O_3 ———————O_4

O_1 แทน การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

O_2 แทน การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

O_3 แทน การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลองของกลุ่มเปรียบเทียบ

O_4 แทน การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ของกลุ่มเปรียบเทียบ

X แทน โปรแกรมประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแกนนำในชุมชน จำนวน 77 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน ได้แก่ แกนนำชุมชน บ้านห้วยหวายพัฒนา หมู่ที่ 15 ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และ

กลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 30 คน ได้แก่ แกนนำชุมชน บ้านสนวน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีทั้งหมด 5 ส่วน

2) เครื่องมือที่ใช้ประกอบการจัดโปรแกรมประยุกต์ ได้แก่ คู่มือป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สื่อสุขศึกษาจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ วีดิทัศน์จากกรมควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลง กระทรวงสาธารณสุข

การวิเคราะห์ข้อมูล

1)วิเคราะห์ข้อมูลทางคุณลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่ม โดยใช้สถิติ Paired-Sample t-test

3) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายในกลุ่มโดยใช้สถิติ Independent-Samples T-test

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่มจะมีคุณลักษณะทางประชากรที่ใกล้เคียงกันโดยสัดส่วนระหว่างเพศชาย และหญิง โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็น 2 ใน 3 อายุกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.00 ในกลุ่มเปรียบเทียบ มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.73 ระดับการศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบจบศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็น ร้อยละ52.50 และ62.16 สถานภาพสมรสในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ คิดเป็นร้อยละ 72.50 และ75.68 อาชีพในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็น ร้อยละ 70.00 และ 78.38 รายได้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.50 และ54.05 ในกลุ่มเปรียบเทียบมีรายได้ การได้รับข่าวสารเรื่องโรคไข้เลือดออกในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ เคยได้รับข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 97.50 และ 94.60 แหล่งที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบได้รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/แพทย์/พยาบาล คิดเป็นร้อยละ 47.50 และ 45.90 สมาชิกในบ้านไม่เคยป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบคิดเป็นร้อยละ92.50 และ 94.60 ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามสมมุติฐานดังนี้

จากสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1 “ภายหลังการทดลอง ภายในกลุ่มทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจเพื่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก มากกว่าก่อนการทดลอง” ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย คือ พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 (SD.=0.43) หลังการทดลองค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 2.90 (SD.=0.24) ซึ่งหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกเพิ่มสูงขึ้นดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ p-value<0.05 (ดังตารางที่ 1-2) แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมประยุกต์มีผลต่อการเพิ่มระดับการรับรู้ของแกนนำในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำโปรแกรมประยุกต์มาใช้ในการจัดกิจกรรม ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ แจกคู่มือ ฉายวีดิทัศน์ มีการแลกเปลี่ยนให้ความรู้ การร่วมสนทนา เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของBloom (Bloom,1979) ที่กล่าวว่านักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีต้องใช้กิจกรรมการเรียนหลายรูปแบบ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปฏิพล คำขวา(2549) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้ทฤษฎี

แรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคและการสนับสนุนทางสังคมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมารดาหรือผู้ดูแลเพื่อป้องกันโรคอุจาระร่วงในเด็กอายุ 0-5 ปี อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงค่าคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้ดีกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 “ภายหลังการทดลอง ภายในกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจเพื่อการป้องกันโรคไข้เลือดออก มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ” ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย คือ พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบภายหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 2.90 (SD. = 0.14) กลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 2.55 (SD. = 0.35) พบว่าหลังการทดลองกลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value < 0.05 การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความคาดหวังในความสามารถตนเอง ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองในพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกที่สร้างให้กลุ่มทดลองเกิดการรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออกการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคไข้เลือดออก ความคาดหวังในความสามารถตนเองในพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออก ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองในพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคของโรเจอร์ส Rogers, 1975 (อ้างถึงใน จุฬาภรณ์ โสตะ, 2546)

ตาราง 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

ข้อมูล	n	$\overline{X}$	S.D.	t	df	*p*-value
ก่อนการทดลอง	40	2.53	0.43	-6.07	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	2.90	0.24			

ตาราง 2 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกแยกรายด้าน ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

ข้อมูล	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	*p*-value
ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค						
ก่อนการทดลอง	40	2.55	0.45	-5.28	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	2.89	0.18			
ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค						
ก่อนการทดลอง	40	2.53	0.49	-5.48	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	2.92	0.37			
ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง						
ก่อนการทดลอง	40	2.46	0.57	-4.93	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	2.89	0.17			
ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองในการป้องกันอันตรายของโรค						
ก่อนการทดลอง	40	2.53	0.49	-4.52	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	2.89	0.16			

ตาราง 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคการเกิดโรค ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง

ข้อมูล	n	. $\bar{X}$	S.D.	t	df	*p*-value
กลุ่มทดลอง	40	2.90	0.14	0.35	75	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	37	2.55	0.35			

ตาราง 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกแยกรายด้าน ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลอง

ข้อมูล	N	$\bar{X}$	S.D.	t	df	*p*-value
ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค						
กลุ่มทดลอง	40	2.89	0.16	2.23	45	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	37	2.71	0.50			
ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค						
กลุ่มทดลอง	40	2.92	0.13	2.42	45	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	37	2.72	0.49			
ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง						
กลุ่มทดลอง	40	2.89	0.17	9.98	39	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	73	2.37	0.27			
ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองในการป้องกันอันตรายของโรค						
กลุ่มทดลอง	40	2.89	0.16	6.8	39	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	37	2.40	0.42			

สรุปผลการวิจัย

หลังให้โปรแกรมประยุกต์กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการประเมินอันตรายในเรื่องการรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคไข้เลือดออก ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออก ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองในพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกมากกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1) การประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นแนวทางในการกำหนดโปรแกรมทดลอง รวมทั้งการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นมาเป็นกรอบในการกำหนดเนื้อหาจะจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับกลุ่มทดลอง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการบรรยายประกอบ สไลด์ การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม และกิจกรรมระดมความคิด เป็นผลให้แกนนำในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง และการปฏิบัติตนในการป้องกันอันตรายจากโรคไข้เลือดออกถูกต้องมากขึ้น ดังนั้นจึงควรนำกลวิธีนี้ไปประยุกต์ใช้ในแกนนำในชุมชนกลุ่มอื่น ที่มีลักษณะปัญหาคลายคลึงกันต่อไป ซึ่งในแต่ละพื้นที่นั้นจะรับผิดชอบโดยสถานบริการสาธารณสุขหน่วยต่างๆ เช่น สถานีอนามัย และโรงพยาบาล

ชุมชนอยู่แล้ว โดยในแผนการดำเนินงานด้านการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกแก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เขตรับผิดชอบในแต่ละปีนั้นทางสถานบริการก็จะได้มีการดำเนินงานควบคุมและป้องกันในพื้นที่อยู่แล้ว ควรจัดการดำเนินงานและกิจกรรมเป็นระยะๆอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งและในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรใช้สื่อ เช่น คู่มือต่างๆ ประกอบด้วยซึ่งจะทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนกว่าการสอนซึ่งเป็นการพูดธรรมดา ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้ได้เห็นความสำคัญในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันอันตรายจาการโรคไข้เลือดออก คู่มือต่างๆก็สามารถสามารถจัดทำได้ด้วยตนเอง

2) ควรให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมให้กับชุมชนในการป้องกันอันตรายจากโรคไข้เลือดออก โดยการให้ข้อมูลข่าวสาร ป้ายกระตุ้นเตือนแก่ผู้นำในชุมชนให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องได้ เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องเยี่ยมบ้าน อาจจะเยี่ยมร่วมกับกิจกรรมอื่นซึ่งมีการออกเยี่ยมอยู่แล้ว พร้อมทั้งควรให้คำแนะนำและการสนับสนุนงบประมาณในการควบคุมโรคไข้เลือดออก

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ. ดร.ชัยยง ขามรัตน์, รศ.ดร.รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้ง ชี้แนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิจัยและขอขอบคุณ คุณนิภา สุทธิพันธ์ คุณเฉลียว ตามสีรัมย์ คุณสังคม ลำไธสง ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและขอบคุณแกนนำชุมชนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรคติดต่อ. *สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค 2552.* กรุงเทพฯ : สำนักงานระบาดวิทยากระทรวงสาธารณสุข, 2552.

จุฬาภรณ์ โสตะ. (2546). *กลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปริญญา จิตอร่าม. (2545). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษา โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคของโรเจอร์สต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฐพร มีสุข. *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.*วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544

นิตยา เจียมจิตต์. *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิด, 2542

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำปลายมาศ. *สรุปรายงานการระบาดโรคไข้เลือดออกของอำเภอ ลำปลายมาศ .* (เอกสารอัดสำเนา) , 2552

การศึกษาประสิทธิผลโดยการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ ในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอก

EFFICACY OF THAI MASSAGE ON THE MERIDIAN SEN PRATANSIB AMONG TENNIS ELBOW PATIENTS

สุขุม ตันประเวช[1] ศ.นพ. ดร.วิจิตร บุณยะโหตระ[2] และ ดร.ประสาน ตั้งยืนยงวัฒนา[3]

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการรักษาโรคปวดข้อศอกด้านนอกมีหลายวิธี เช่นการรับประทานยาแก้ปวด การฉีดยา การผ่าตัด ตลอดจนการรักษาแบบประคับประคอง ซึ่งอาจต้องใช้เวลานาน การรักษาโดยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการรักษาที่สามารถรักษาอาการปวดข้อศอกด้านนอกได้เป็นอย่างดี โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีรูปแบบของการวิจัยแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อน-หลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการรักษาโรคปวดข้อศอกด้านนอกโดยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ ซึ่งศึกษาจากกลุ่มผู้ป่วยที่เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย ที่คลินิกเวชกรรม คณะการแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบของอาจารย์มนาวุธ ผุดผาด แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล บันทึกการตรวจวินิจฉัย บันทึกค่าของช่วงการเคลื่อนไหวข้อมือ และระดับความปวด ก่อน และหลังการรักษา สรุปผลสถิติจากการรักษากลุ่มตัวอย่าง 40 ราย แบ่งเป็นชาย 19 คน หญิง 21 คน มีการรักษารวม 112 ครั้ง หลังการรักษาค่าช่วงการเคลื่อนไหว (Range of motion: ROM) ของข้อมือเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 21.54 องศาต่อครั้ง และระดับความเจ็บปวด (Pain Scale) ลดลงเฉลี่ย 3.32 ระดับต่อครั้ง มีผู้ที่รักษาแล้วหายเป็นปกติจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 73 จากผลสถิติวิเคราะห์ Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test สรุปได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบผลหลังการรักษาและก่อนการรักษา การกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบทำให้ช่วงการเคลื่อนไหวของข้อมือเพิ่มขึ้น และระดับความเจ็บปวดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Z-test) ที่ระดับ 0.05 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การรักษาโรคปวดข้อศอกด้านนอกโดยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้ผู้ป่วยมีองศาการเคลื่อนไหวดีขึ้น และลดระดับความปวดได้ทุกครั้งของการรักษา และถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการรักษาอาการปวดข้อศอกด้านนอกได้

คำสำคัญ: แผนไทย, การนวด, อาการปวดข้อศอกด้านนอก, เส้นประธานสิบ

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท คณะการแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะการแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำ คณะการแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

At the present time, there are several methods to treat elbow pain including palliative treatment, oral and injected analgesic medication, and surgery, which may produce side effects and need long-term treatment. One of the traditional therapeutic methods, Thai Massage on the Meridian Sen pratansib, is an alternative way to avoid such side effect from modern medication or complication from operation, and achieve successful pain relief. The objective of this research is to study efficacy of the Thai massage on the Meridian Sen pratansib for reducing and treating elbow pain. The prospective open-label study is conducted among patients suffering from elbow pain in the alternative medical clinic, Faculty of Oriental Medicine, Rangsit University. The demographic data, the diagnostic criteria, pain scale, and range of motion (ROM) are recorded and compared between pre- and post-treatment. This study relies on Thai massage on the Meridian Sen pratansib following Manavut Pudpart's method as the therapeutic strategy. The result showed that 40 eligible participants were included in this study based on inclusion criteria. There are 19 men and 21 women with 112 treatments. After the treatments, the range of motion of wrist extension increased averagely 21.54 degrees and pain scale decreased averagely 3.32 levels. There are 29 cases (73%) with successful recovery. The statistical analysis using Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test showed significant (Z-test) increase of range of motion and decrease of pain level among the samples when compared before and after the massage ($P<0.05$) or the Meridian Sen prathansib massage can improve pain symptom and range of motion of patients with elbow pain successfully, and can be used as alternative method for treating elbow pain.

KEY WORD: THAI, MASSAGE, ELBOW PAIN, SEN PRATHANSIP

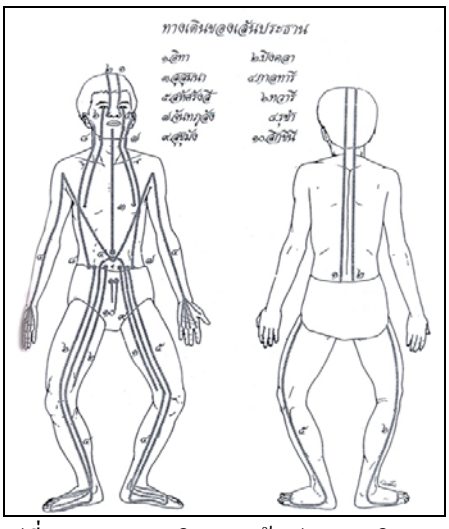
1. บทนำ

โรคปวดข้อศอกด้านนอกหรือเอ็นข้อศอกอักเสบ (Tennis elbow หรือ Lateral epicondylitis) เป็นกลุ่มอาการเจ็บปวดบริเวณที่เกาะของกล้ามเนื้อกลุ่ม Extensor พบมากในกลุ่มอายุ 40-60 ปี มักสัมพันธ์กับอาชีพและการใช้งาน ที่ต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อแขนท่อนล่างเป็นประจำ พบในแขนข้างถนัดมากกว่า และมักเกิดจากการได้รับบาดเจ็บซ้ำๆ เล็กๆ น้อยๆ (Repetitive trauma) (ธนพงษ์ ไวทยะวิญญู และสัญญาณ เนียมปุก, 2548) การรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีทั้งการรับประทานยาลดอาการปวด การทำกายภาพบำบัด การฉีดยาจำพวกสเตียรอยด์ และการผ่าตัด ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการรักษาสูง อีกทั้งยังมีความเสี่ยงต่อภาวะข้างเคียงต่างๆ ดังนั้นการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบที่ได้มีการจารึกไว้ในศิลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการรักษาที่มีประสิทธิผล มีความเสี่ยงต่อภาวะข้างเคียงน้อย อีกทั้งการนำทฤษฎีเส้นประธานสิบมาใช้ในการวิเคราะห์โรคสามารถทำให้ทราบถึงจุดต้นเหตุแห่งการเกิดโรค และวิเคราะห์โรคเพื่อหาแนวทางในการรักษาได้อย่างถูกต้อง

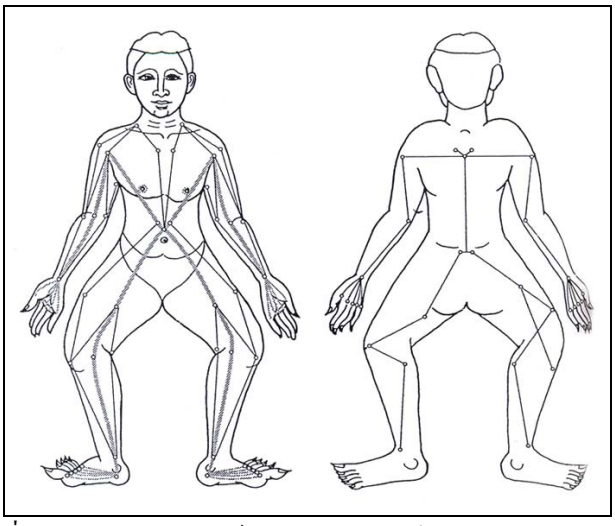
เส้นประธานสิบคือ เส้นประธานแห่งเส้นทั้งปวงจากเส้นที่มีอยู่ในร่างกายถึง 72,000 เส้น โดยเป็นทางเดินของลมซึ่งเป็นพลังภายในที่หล่อเลี้ยงร่างกายให้ทำงานได้ตามปกติ (กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549) เป็นโครงสร้างที่ใช้ในการอธิบายความปกติ และความผิดปกติของร่างกายได้ โดยเฉพาะความผิดปกติ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการติดขัดหรือกำเริบของลมในร่างกาย จึงสามารถนำเส้นประธานสิบ (รูปที่ 1) มาใช้ในการตรวจวินิจฉัยหาสาเหตุของความผิดปกติ

ว่ามีความสัมพันธ์กับเส้นประธานเส้นใด ทั้งยังสามารถกำหนดวิธีการกดจุดนวดรักษาที่สอดคล้องสัมพันธ์กับเส้นประธานนั้นได้

โรคปวดข้อศอกด้านนอกมีความสัมพันธ์กับแนวเส้นกาลธารีซึ่งเป็นเส้นประธานที่มีแนวเส้นแตกออกไปยังแขน และขาทั้ง 2 ข้าง การรักษาจึงจำเป็นต้องมีการศึกษา และวิเคราะห์ถึงแนวแล่นของเส้นกาลธารี จุดกดที่ใช้ในการรักษา (รูปที่ 2) ตลอดจนกายวิภาคของข้อศอก

รูปที่ 1. แสดงทางเดินของเส้นประธานสิบ

รูปที่ 2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทางเดินเส้นกาลธารี และจุด

2. ขั้นตอนการศึกษา เครื่องมือ และวิธีการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) สำหรับการวิจัยคือ อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยจำนวน 40 คนที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอก เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป โดยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่าง (Sampling) แบบไม่ทราบความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling or Judgment sampling) โดยตัวอย่างที่เลือกเป็นไปตามเกณฑ์ที่โครงการวิจัยกำหนดไว้ เช่น ได้รับการวินิจฉัยโดยผู้วิจัยว่ามีอาการปวดข้อศอกด้านนอก จากการตรวจทางหัตถเวชแผนไทย ร่วมกับ การวัดทางการแพทย์แผนปัจจุบันด้วยวิธี Cozen Test และกลุ่มตัวอย่างต้องไม่เคยผ่าตัดบริเวณข้อศอก ไม่พิการ หรือเป็นอัมพาต ไม่มีไข้สูงเกิน 38.5 องศาเซนเซียส ไม่เป็นโรคหัวใจ โรคหลอดเลือดเปาะแตกง่าย โรคเบาหวาน โรคประจำตัวอื่นๆ ที่แพทย์ห้ามทำการนวด และต้องไม่ใช่หญิงที่กำลังอยู่ในช่วงตั้งครรภ์ และในช่วงที่เข้ารับการรักษากับโครงการวิจัย (2 สัปดาห์) กำหนดให้มีการควบคุมพฤติกรรมบางอย่างของกลุ่มตัวอย่างเช่น ห้ามกลุ่มตัวอย่างรับประทานยาแก้ปวด ยาแก้อักเสบ ให้หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่มีความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอาการซ้ำอีก รวมถึงไม่อนุญาตให้เข้ารับการรักษาอาการโรคปวดข้อศอกด้านนอกโดยวิธีอื่น หรือรักษากับสถาบันอื่น เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความถูกต้อง และความมีประสิทธิภาพของงานวิจัย

2.2 เครื่องมือในการวิจัย

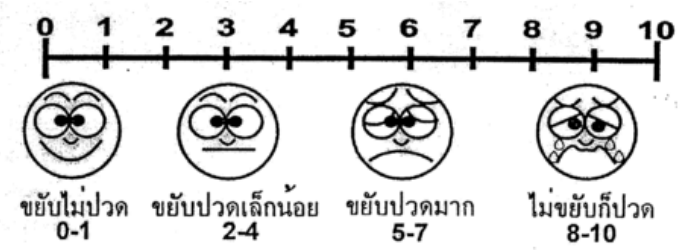
เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วิธีการรักษาโดยการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ (มนาวุธ ผุดผาด, 2552) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ให้การรักษาด้วยตนเอง (ผู้วิจัยมีใบประกอบโรคศิลปะสาขาเวชกรรม, เภสัชกรรม และ

การนวดไทย) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือ Goniometer สำหรับวัดองศาการเคลื่อนไหวของข้อต่อ และแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย เช่น ชื่อ อายุ เพศ อาชีพ ลักษณะงานหรือกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ เป็นต้น
2) บันทึกผลการตรวจวินิจฉัย และผลการรักษา
3) ระดับความพึงพอใจในการรักษา มี 5 ระดับ (ระดับ 1-5)

2.3 วิธีการวิจัย

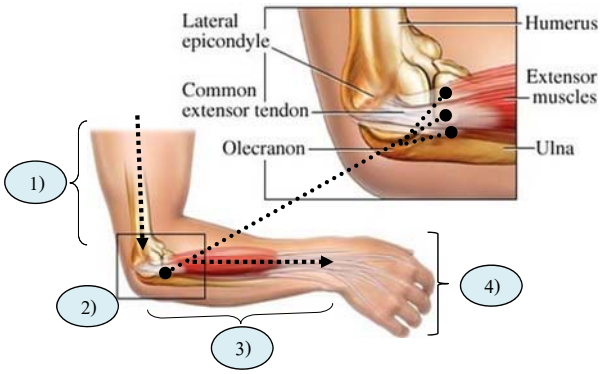
ก่อนเข้ารับการรักษา ผู้วิจัยจะอธิบายเหตุผลที่ทำการวิจัย และให้อาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างลงนามในเอกสารยินยอมเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยในการรักษาครั้งแรก ให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามในส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไป จากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจวินิจฉัยอาการด้วยการสัมภาษณ์ ทดสอบ สังเกต วัดช่วงการเคลื่อนไหวของข้อมือด้วย Goniometer โดยวัดจากการเคลื่อนไหวแบบกระดกข้อมือ (Wrist extension) และสอบถามระดับ Pain Scale ซึ่งมีตั้งแต่ระดับ 0 – 10 เรียงตามความเจ็บปวดจากน้อยไปมาก (รูปที่ 3) พร้อมบันทึกผลการตรวจวินิจฉัย เพื่อวางแผนการรักษา

รูปที่ 3 แสดงความหมายของระดับ Pain Scale ตั้งแต่ ระดับ 0-10

จากนั้นผู้วิจัยให้การรักษาด้วยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ (มนาวุธ ผุดผาด, 2552) ตามขั้นตอน ดังนี้

1) กดจุดตามแนวเส้นกาลธารีโดยเริ่มจากการนวดตามแนวกล้ามเนื้อ Bicep และ Tricep ในทิศทางลงจากต้นแขนจนถึงระดับข้อศอก
2) วิเคราะห์ดูอาการของโรค ถ้าผู้ป่วยมีอาการปวดข้อศอก และมีอาการร้าวชา ไปทางด้านนิ้วโป้ง และนิ้วชี้ ให้กดที่กลุ่มกล้ามเนื้อ Extensor โดยเฉพาะ Extensor Carpi Radialis Brevis ตรงบริเวณที่มีอาการปวด โดยกดจากน้ำหนักเบาไปหาหนัก จุดแต่ละจุดใช้เวลากดจุดละประมาณ 3-5 นาที ตามความรุนแรงของอาการที่ปรากฏ และสภาพกล้ามเนื้อของกลุ่มตัวอย่าง
3) นวดคลายกล้ามเนื้อตามแนวกึ่งกลางแขนท่อนล่างทั้งด้านใน และด้านนอกของแขนท่อนล่างจนสิ้นสุดจุดสุดท้ายเหนือข้อมือประมาณ 1 นิ้ว
4) นวดคลายกล้ามเนื้อฝ่ามือทั่วทั้งฝ่ามือจนถึงปลายนิ้วทั้งห้า ดังรูปที่ 4

รูปที่ 4 แสดงภาพการรักษาตามขั้นตอนของอาจารย์มนาวุธ ผุดผาด

หลังการรักษาทุกครั้ง ผู้วิจัยบันทึกค่า ROM และ Pain Scale ที่วัดได้ ซึ่งหากผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างยังมีอาการอยู่ ผู้วิจัยจะทำการนัดหมายตามวัน และเวลาที่ได้กำหนดในแบบแผนของการวิจัยเพื่อทำการรักษาครั้งต่อไป (ภายใน 2-4 วัน) โดยผู้วิจัยจะให้การรักษาจนกว่าผู้ป่วยหายเป็นปกติคือ ค่า ROM Wrist Extension = 0-70° และ Pain Scale เท่ากับ 0 แต่กำหนดให้รักษาไม่เกิน 4 ครั้งต่อคน เมื่อผู้ป่วยหายเป็นปกติ หรือรักษาครบ 4 ครั้ง ให้ผู้ป่วยตอบแบบสอบถามในหัวข้อระดับความพึงพอใจในการรักษาพร้อมลงนามท้ายแบบสอบถาม

นำค่า ROM และ Pain Scale ที่วัดได้ทั้งก่อน และหลังการรักษา มาวิเคราะห์ค่าข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้สถิติวิเคราะห์ Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test เพื่อตอบคำถามการวิจัยคือ การรักษาโดยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ สามารถบรรเทารักษาอาการปวดข้อศอกด้านนอกได้จริงหรือไม่ และเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1) ค่าเฉลี่ย ROM Wrist Extension หลังการรักษา ***มากกว่า*** ก่อนการรักษา หรือการรักษาด้วยวิธีกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบมีประสิทธิภาพสามารถทำให้เพิ่มองศาในการเคลื่อนไหวได้ดีขึ้นในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอก
2) ค่าเฉลี่ย Pain Scale หลังการรักษา ***น้อยกว่า*** ก่อนการรักษา หรือ การรักษาด้วยวิธีกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบมีประสิทธิภาพสามารถทำให้ Pain Scale ลดลงในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอก

3. ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

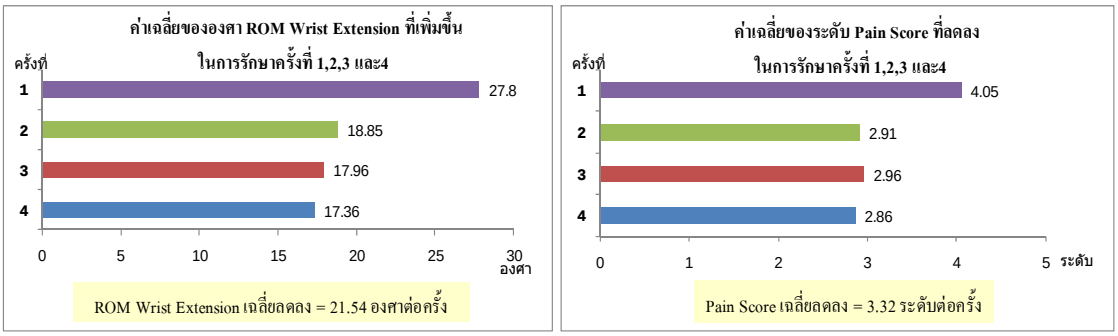
3.1 ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 40 คน เป็นเพศชาย 19 คน (48%) และเพศหญิง 21คน (52%) มีอายุระหว่าง 20-72 ปี อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 47 ปี และสัดส่วนช่วงอายุที่มีผู้ป่วยมากที่สุดคือช่วงอายุตั้งแต่ 40-60 ปี (70%) และส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ต้องใช้แรง กำลังแขน การเคลื่อนไหวของข้อศอก และต้องกระทำซ้ำๆ อยู่เป็นประจำ เช่น ค้าขาย (ยกของ) ขายอาหาร (ผัดหรือตักอาหาร) แม่บ้าน (กวาด/ถู/ซัก/รีด) พนักงานดูแลรักษาความปลอดภัย (โบกรถ/ดันรถยนต์/ยกของ) ส่วนผู้ที่มีอาชีพอื่นเช่น ข้าราชการ และ พนักงานบริษัท ที่ไม่ใช้แรงงานแต่มีอาการของโรค ส่วนใหญ่เกิดจากมีกิจกรรมที่ต้องใช้กำลังแขน ข้อมือ และข้อศอกเป็นประจำ เช่น ทำงานบ้าน ยกของ เล่นกีฬา เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคปวดข้อศอกด้านนอก โดยส่วนใหญ่มีอาการปวดแขนข้างที่ถนัด (ข้างขวา = 68%) และเป็นแบบเฉียบพลัน (น้อยกว่า 6 เดือน = 67%) จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าเมื่อเกิดอาการปวดขึ้นจะปล่อยทิ้งไว้ไม่ไปพบแพทย์ เนื่องจากคิดว่าอาการดังกล่าวจะหายได้เอง อีกทั้งยังคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่จะต้อง

เสียในการไปพบแพทย์ ทำให้โดยมากกลุ่มตัวอย่างมักรักษาอาการปวดด้วยการซื้อยาบรรเทาปวดชนิดรับประทานหรือชนิดทาที่ผิวหนังแทน แต่อาการดังกล่าวก็ยังไม่ทุเลาลง และมักสร้างความรำคาญเนื่องจากไม่สามารถใช้แขนในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

ในการวัดค่าองศาช่วงการเคลื่อนไหวของการกระดกข้อมือ (ROM Wrist Extension) ก่อนการรักษาครั้งแรก ผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างมีค่า ROM ตั้งแต่ 0-10 ^{o} ถึง 0-44° เฉลี่ยอยู่ที่ 0-27 ^{o} โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมี ROM อยู่ในช่วง 0-20 ^{o} ถึง 0-30° มากที่สุด (43%) และผลการวัดค่าระดับ Pain Scale ก่อนการรักษาครั้งแรก ผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างมีค่า Pain Scale ตั้งแต่ระดับ 4-9 เฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 6.6 โดยมีผู้ป่วยที่มีอาการปวดในระดับสูงคือระดับ 8-10 หรือมีอาการปวดแม้ไม่ได้เคลื่อนไหวจำนวน 11 คน (28%)

ผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน รวมมีการรักษา 112 ครั้ง (รักษาไม่เกิน 4 ครั้งต่อคน) พบว่าเมื่อเปรียบเทียบค่า ROM และ Pain Scale ก่อนการรักษา*ครั้งแรก* กับค่าที่วัดได้หลังการรักษาของการรักษา*ครั้งสุดท้าย*ของแต่ละคน การรักษาด้วยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบสามารถเพิ่มระดับการเคลื่อนไหว ROM ได้มากที่สุดถึง 60 องศา เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 42 องศาต่อราย และสามารถลดระดับความปวด Pain Scale ได้มากที่สุดถึง 9 ระดับ เฉลี่ยลดลง 6.15 ระดับต่อราย และหากพิจารณาผลการรักษา*แต่ละครั้ง* พบว่าการรักษาสามารถเพิ่ม ROM ได้เฉลี่ย 21.54 ต่อครั้ง และลด Pain Scale ได้เฉลี่ย 3.32 ต่อครั้ง ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 แสดงผลสถิติ ค่าเฉลี่ย ROM ที่เพิ่มขึ้น และ Pain Scale ที่ลดลงจำแนกตามครั้งที่รักษา

จากผลการรักษาพบว่ามีผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาแล้วหายเป็นปกติคือ มีค่า ROM Wrist Extension = 0-70°และ Pain Scale = 0 จำนวน 29 คน คิดเป็น 73%ของจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด โดยเข้ารับการรักษาเฉลี่ย 3 ครั้งต่อคน

นำข้อมูลค่า ROM และ Pain Scale ก่อนและหลังการรักษามาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ใช้สถิติวิเคราะห์ Wilcoxon Matched-Pairs Signed-Ranks Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ROM: H_0: ค่าเฉลี่ย ROM หลังการรักษา ***น้อยกว่าหรือเท่ากับ*** ก่อนการรักษา

H_1: ค่าเฉลี่ย ROM หลังการรักษา ***มากกว่า*** ก่อนการรักษา

และ **Pain Scale:** H_0: ค่าเฉลี่ย Pain Scale หลังการรักษา ***มากกว่าหรือเท่ากับ*** ก่อนการรักษา

H_1: ค่าเฉลี่ย Pain Scale หลังการรักษา ***น้อยกว่า*** ก่อนการรักษา

(กำหนดระดับนัยสำคัญ = 0.05)

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติวิเคราะห์ Wilcoxon Matched-pairs Signed-Ranks Test ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1. ผลสถิติที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน (Z-test)

	ROM (After) - ROM (Before)	PAIN (After) – PAIN (Before)
Z	-9.188[a]	-9.235[b]
Asymp. Sig. (2-tailed)	.000	.000

a Based on negative ranks.

b Based on positive ranks.

จากตารางที่ 1 ค่า Significant ของตัวแปรทั้ง 2 คู่ ที่โปรแกรมคำนวณมาให้คือ .000 ทั้ง 2 คู่ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า α ที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงตัดสินใจ ***ปฏิเสธสมมติฐาน*** H_0 ดังนั้นสรุปได้ว่าค่าเฉลี่ย ROM หลังการรักษา มากกว่าก่อนการรักษา ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่าเฉลี่ย Pain Scale หลังการรักษา น้อยกว่า ก่อนการรักษา ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3.2 การอภิปรายผล

จากสมมติฐานข้อที่ 1 ค่าเฉลี่ย ROM Wrist Extension หลังการรักษา ***มากกว่า*** ก่อนการรักษานั้น ผลการวิจัยพบว่า การรักษาโดยวิธีกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบมีผลทำให้ค่าเฉลี่ย ROM Wrist Extension หลังการรักษา ***มากกว่า*** ก่อนการรักษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากสมมติฐานข้อที่ 2 ค่าเฉลี่ย Pain Scale หลังการรักษา ***น้อยกว่า*** ก่อนการรักษา ผลการวิจัยพบว่า การรักษาโดยวิธีกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบมีผลทำให้ค่าเฉลี่ย Pain Scale หลังการรักษา ***น้อยกว่า*** ก่อนการรักษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบสามารถลดความปวดจากอาการปวดข้อศอกด้านนอกได้เมื่อพิจารณาจากค่าความแตกต่างของ ROM และระดับความปวด ก่อนและภายหลังการกดจุดแล้ว ค่าของ ROM เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 21.54 องศาต่อครั้ง และระดับความปวดลดลงเฉลี่ย 3.32 ระดับต่อครั้ง โดยกลุ่มตัวอย่างทุกรายมี ROM เพิ่มขึ้นซึ่งสัมพันธ์กับระดับความปวดที่ลดลง

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าการกดจุดนวดเป็นกระบวนการเชิงกลไปยังเนื้อเยื่อได้แก่ กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และผิวหนังโดยผลทำให้เกิดการยืดขยายของเส้นใยกล้ามเนื้อ และเส้นเอ็นทำให้ลดการยึดติดกันของ เส้นใยกล้ามเนื้อ (Muscle Adhesion) และเกิดความยืดหยุ่นมากขึ้น (Muscle-Tendon Compliance) (Magnusson, 1993) ก่อให้เกิดความร้อนเฉพาะที่ (ทั้งในผิวหนัง และกล้ามเนื้อ) มีผลให้เกิดการเพิ่มการไหลเวียนโลหิตที่มา เลี้ยงผิวหนัง (Local Blood Circulation) (Black, Vickerson and McCully, 2003) การเพิ่มอุณหภูมิและการไหลเวียนเลือด จะมีผลทำให้การบวนการเผาผลาญพลังงาน (Metabolism) และการทำงานของกล้ามเนื้อดีขึ้น นอกจากนั้นการกดนวดกล้ามเนื้อยังไปการกระตุ้นระบบประสาทอัตโนมัติพาราซิมพาเซติก (Parasympathetic Activity) ซึ่งจะมีผลทำให้มีการหลั่งฮอร์โมนคอร์ติซอล (Cortisol Hormone) ลดลง (Hernandez-Reif, Field and Krasnegor, 2001) ร่างกายเกิดการผ่อนคลายของจิตใจและกล้ามเนื้อ อีกทั้งยังก่อให้เกิดอัตราการเต้นของหัวใจลดลง ความดันโลหิตลดลง (Longworth, 1982) รวมถึงการหลั่งสารเอ็นดอร์ฟิน (Endorphin) ซึ่งเป็นสารที่ทำให้เกิดการผ่อนคลาย ซึ่งผลจากกลไกทั้งหมดดังกล่าว ทำให้กล้ามเนื้อและระบบประสาทเกิดการคลายตัวไปในทิศทางเดียวกัน

การกดจุดนวดดังกล่าว จะไปลดระดับการรับสัญญาณจากการปวดของกล้ามเนื้อ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การนวดเสมือนการไปเปิดประตูที่รับสัญญาณความรู้สึกจากการนวดแต่ไปปิดประตูการรับสัญญาณจากอาการปวดกล้ามเนื้อนั่นเองในทางการแพทย์ เรียกกระบวนการนี้ว่า “Neural Gating Mechanism” หรือ “กลไกการปิด-เปิดประตูของเซลล์ประสาทรับความรู้สึก” (Weerapong, et al., 2005)

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล อุดมพิทยาสรรพ์ และคณะ พบว่าการนวดไทยมีผลต่อการลดอาการปวดศีรษะจากความเครียด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจือจันทร์ วัฒกีเจริญ พบว่าการนวดไทยประยุกต์สามารถลดอาการปวดศีรษะได้ดีกว่าการกินยาพาราเซตามอล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพันธ์ หิญชิระนันท์, เบญจวรรณ ธีระเทิดตระกูล, กริช โพธิสุวรรณ, มยุรี แก้วจันทร์ และสุวิมล กิมปี พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการนวดร่วมกับการบริหารคออย่างมีแบบแผน มีระดับการปวดศีรษะน้อยกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา กุสุมภ์ และคณะ พบว่าการนวดสามารถอาการปวดหลังช่วงล่างได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไร นิโรธนันท์ พบว่า การนวดสามารถลดความเจ็บปวด และความทุกข์ทรมานในผู้ป่วยมะเร็งได้

4. บทสรุปการวิจัย

จากการรักษากลุ่มตัวอย่างที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอกแบบเฉียบพลัน และแบบเรื้อรังจำนวน 40 คนโดยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบ ซึ่งผู้ป่วยแต่ละรายจะได้รับการรักษาไม่เกิน 4 ครั้งต่อคน ภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 สัปดาห์นั้น ผลการรักษาแสดงให้เห็นว่าการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบสามารถเพิ่มช่วงการเคลื่อนไหวของข้อมือ (ROM Wrist Extension) และลดระดับความเจ็บปวด (Pain Scale) ได้ในกลุ่มตัวอย่างทุกราย และสามารถรักษาหายเป็นปกติจำนวน 29 คน (73%) จากการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่าการรักษาโรคปวดข้อศอกด้านนอกด้วยวิธีการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบสามารถเพิ่ม ROM และ ลดระดับ Pain Scale ได้ (เปรียบเทียบค่าที่วัดได้หลังการรักษากับก่อนการรักษา) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการกดจุดตามแนวเส้นประธานสิบสามารถช่วยบรรเทาอาการปวด และทำให้ข้อมือเคลื่อนไหวได้มากขึ้น ในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อศอกด้านนอกทั้งแบบเฉียบพลัน และแบบเรื้อรัง ซึ่งช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการรักษาที่มีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย และไม่ก่อให้เกิดผลข้างเคียงใดๆ

เอกสารอ้างอิง

กองการประกอบโรคศิปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. *ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรมเล่ม 3*. กรุงเทพฯ: ไทภูมิ พับลัชชิ่ง, 2549.

เจือจันทร์ วัฒกีเจริญ. “เปรียบเทียบผลการนวดไทยประยุกต์กับการกินยาพาราเซตามอลต่อระดับการปวดศีรษะ และระยะเวลาที่ปวดศีรษะลดระดับลงในผู้ป่วยที่มีอาการปวดศีรษะจากความเครียด.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534.

ธนพงษ์ ไวทยะวิญญู และ สัญญาน เนียนปุก. “เอ็นข้อศอกอักเสบ.” *วรสารธรรมศาสตร์เวชสาร*. 6 (กันยายน - ธันวาคม 2548) : 23-24.

มนาวุธ ผุดผาด. *เอกสารประกอบคำบรรยาย คัมภีร์ลม การนวดเส้น สรีรธารกา ทฤษฎีเส้นสิบ*. ม.ป.ท., 2552. (อัดสำเนา).

รัตติยา จินเดหวา. *การนวด : นวดไทย*. โครงการจัดตั้งคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ม.ป.ท., 2539. (อัดสำเนา).

วรรณา ศรีโรจนกุล. *เอกสารประกอบการสอน นักศึกษาปริญญาโท คณะกายภาพบำบัด: Pain assessment and measurement*. ม.ป.ท., 2543. (อัดสำเนา).

วิจิตรา กุสุมภ์ และคณะ. “ผลของการกดจุดและนวดต่อระดับความเจ็บปวดในผู้ป่วยปวดหลังช่วงล่าง.” *วารสารพยาบาล*. 2553 : 256-267.

สนั่น สุขวัจน์. *กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2523.

สมพันธ์ หิญชิระนันท์, เบญจวรรณ ธีระเทิดตระกูล, กริช โพธิสุวรรณ, มยุรี แก้วจันทร์ และสุวิมล กิมปี. “ผลการนวดร่วมกับการบริหารคออย่างมีแบบแผนต่อระดับอาการปวดศีรษะในผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดในท่านอนหงายศีรษะแหงน.” *วารสารพยาบาล*, 2540 : 46-79.

อุไร นิโรธนันท์. “ผลการนวดต่อความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานในผู้ป่วยมะเร็ง.” วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลผู้ใหญ่ คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.

Black C, et al. “Noninvasive assessment of vascular function in the posterior tibial artery of healthy humans.” *Dyn Med*. (2003) : 1-3.

Hernandez-Reif M, et al. “Lower back pain is reduced and range of motion increased after massage thertechniques apy.” *Int J Neurosci*. (2001) : 131-145.

Longworth J. “Psychophysiological effects of slow stroke back massage in normotensive females.” *Adv Nurs Sci*. (1982) : 44-61.

Magnusson S. “Passive properties of human skeletal muscle elderly institutionalized patients.” *J Adv Nurs*. (1993) : 238-245.

Weerapong P, et al. “The Mechanisms of Massage and Effects on Performance, Muscle Recovery and Injury Prevention.” *Sports Med*. (2005) : 235-256.

ผลของความหนาของฟิล์มบางที่เตรียมด้วยวิธีสปัตเตอริงต่อจุลสัณฐานด้านขวางของฟิล์ม : ศึกษาด้วยเทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด

EFFECT OF THIN FILM THICKNESS ON THE MORPHOLOGY OF THE CROSS SECTION OF THE FILM PREPARED BY SPUTTERING METHOD: STUDY BY SEM TEHNIQUE

กมลชนก งามสม[1] ผศ. จักรพันธ์ ถาวรธิรา[2] ดร. อาดูลย์ มีพูล[3] ผศ. ยงยุทธ์ ขจรปรีดานันท์[4] และ ผศ. ดร. สมบัติ ธนวันต์[5]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลของความหนาของฟิล์มบางที่เตรียมด้วยวิธีสปัตเตอริงต่อโครงสร้างในระดับจุลภาคด้านขวางของชั้นฟิล์มด้วยเทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด โดยเตรียมฟิล์มบางทองคำบนกระจกให้มีความหนาต่างๆ นำชิ้นงานทั้งหมดมาผ่านการตัดขวาง จากนั้นนำทุกชิ้นงานไปวิเคราะห์ความหนาด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราดทำให้ได้ภาพภาคตัดขวางของชั้นฟิล์มที่มีมิติในเรือนไมโครเมตร เมื่อใช้โปรแกรมวิเคราะห์ภาพด้วยคอมพิวเตอร์ทำให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของสัณฐานวิทยาระดับจุลภาคของชั้นเคลือบฟิล์มบาง จากการศึกษาสามารถสรุปผลได้ว่า โครงสร้างจุลภาคของฟิล์มบางที่ได้ในระดับความหนาต่างๆกันจะมีโครงสร้างเป็นรูปคอลัมน์ทรงกระบอกมีทิศทางตรงกันกับแนวตกเคลือบของอะตอมที่ประกอบขึ้นเป็นฟิล์มบาง และพบว่าความหนามีผลต่อมิติทางกายภาพของโครงสร้างรูปคอลัมน์ โดยมีขนาดของคอลัมน์มีค่ามากขึ้นเมื่อเคลือบชั้นฟิล์มให้มีความหนามากขึ้น

คำสำคัญ: ภาคตัดขวาง, จุลสัณฐาน, การเคลือบด้วยไอกายภาพ, SEM

Abstract

The emphasis of this research was study on the effect of thickness of thin films to the morphology in micro scaling of cross section of the films by SEM technique. The Au thin film was prepared by the conventional DC sputtering onto specific dimension glass substrate. The film cross section was treated by fraction technique. Morphology of the cross section film was investigated by SEM technique. From the SEM technique we obtained the micro scale image of the films. Then we used the image processing program we obtained the qualitative data and

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาอุปกรณ์การแพทย์ สถาบันชีวโมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา

[3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

[4] อาจารย์ประจำ ภาควิชาอุปกรณ์การแพทย์ สถาบันชีวโมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

[5] อาจารย์ประจำ ภาควิชาอุปกรณ์การแพทย์ สถาบันชีวโมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

quantitative data of the films. From the experiments we concluded that the morphology of the films had the column type structure in the vertical direction as the direction of the deposition atoms and the thickness of the films had the effect to the column structure that the dimensions of the column varied directly to the thickness of the films.

KEY WORD: cross section, morphology, PVD, SEM

1. บทนำ

ในการศึกษาสมบัติทางกายภาพของวัสดุที่มีขนาดเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัสดุที่มีขนาดเล็กมากในเรือนไมโครเมตร มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เทคนิคและเครื่องมือที่มีความซับซ้อนสูงกว่าเทคนิคปกติ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลของความหนาของฟิล์มบางที่เตรียมด้วยวิธีสปัตเตอริงต่อโครงสร้างในระดับจุลภาคของภาคตัดขวางของชั้นฟิล์มด้วยเทคนิคกล้องจุลทรรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด เทคนิคที่ปฏิบัติกันมาสำหรับการวัดความหนาของฟิล์มบางนั้นมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการเตรียมตัวอย่างเพื่อใช้ในการวัดความหนานั้นต้องใช้กระบวนการพิเศษที่เหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันนักวิจัยหลายกลุ่มยังทำได้ไม่ดีนัก เทคนิคการวัดความหนาด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนชนิดส่องกราดนี้ในปัจจุบันมีกลุ่มวิจัยน้อยกลุ่มที่ศึกษาเทคนิคนี้แต่ไม่ได้ให้คำอธิบายกระบวนวิธีและเทคนิคที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ ของฟิล์มบางที่มีความบางมากๆ

การเตรียมฟิล์มด้วยวิธีสปัตเตอริง เป็นการเคลือบฟิล์มที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง และได้รับความสนใจมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นกระบวนการเคลือบที่ให้อัตราการเคลือบสูง ฟิล์มบางที่ได้มีความสม่ำเสมอดีมาก

เทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนถูกนำมาใช้ศึกษาในเชิงวัสดุศาสตร์ครั้งแรกในปี 1999 เซกาด้า และคณะเป็นกลุ่มวิจัยแรกที่รายงานการศึกษาโครงสร้างจุลภาคในระดับไมโครของชั้นเคลือบด้วยเทคนิค TEM, SEM และเทคนิคการเลี้ยวเบนอิเล็กตรอน ในปี 2001 รังคะราจัน และคณะนำเทคนิค SEM ศึกษารอยแตกของชั้นเคลือบเซรามิคที่เป็นชั้นเคลือบที่ไม่นำไฟฟ้าและมีโครงสร้างในเรือนไมโครเมตร ปี 2007 พูลูเกอร์ธาสามารถรายงานการพบโครงสร้างแบบคอลัมน์ของภาคตัดขวางชั้นเคลือบระดับไมโครเมตร ในปีเดียวกัน พันจันและคณะ ใช้เทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนศึกษาข้อบกพร่องของชั้นเคลือบแข็งเปรียบเทียบกับเทคนิคอื่นๆ เช่น AFM ปี 2008 เซคาด้า ใช้เทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนศึกษาข้อบกพร่องของชั้นเคลือบแข็ง ทั้งผิวด้านบนและภาพภาคตัดขวาง นอกจากนี้ล่าสุด ในปี 2008 จักรพันธ์ ถาวรธิราและคณะ ได้ศึกษาจุลสัณฐานวิทยาของภาคตัดขวางฟิล์มบางทองคำโดยเทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนชนิดส่องกราด พบว่าสามารถวัดความหนาเฉลี่ยของชั้นฟิล์มทองคำในหน่วยนาโนเมตรได้และสัณฐานวิทยาระดับจุลภาคของฟิล์มมีโครงสร้างแบบคอลัมน์สามารถวัดค่าเส้นผ่าศูนย์กลางเป็น 162.1 nm และเกรนเฉลี่ยที่ผิวบนของฟิล์มเป็น 181.5 nm

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลของความหนาของฟิล์มบางที่เตรียมด้วยวิธีสปัตเตอริงต่อโครงสร้างในระดับจุลภาคด้านขวางของชั้นฟิล์มด้วยเทคนิคกล้องจุลทรรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด โดยเตรียมฟิล์มบางทองคำบนกระจกให้มีความหนาต่างๆกันหลายความหนา นำชิ้นงานทั้งหมดมาผ่านการตัดขวาง จากนั้นนำทุกชิ้นงานไปวิเคราะห์ด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด ทำให้ได้ภาพภาคตัดขวางของชั้นฟิล์มที่มีมิติในเรือนไมโครเมตร เมื่อใช้โปรแกรมวิเคราะห์ภาพด้วยคอมพิวเตอร์ทำให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของสัณฐานวิทยาระดับจุลภาคของชั้นเคลือบฟิล์มบาง

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

1. การเตรียมฟิล์มบาง: ล้างกระจกขนาด 2 x 5 เซนติเมตร ใน Acetone Breaker ใน Ultrasonic แล้วผึ่งให้แห้ง จากนั้นเคลือบฟิล์มบางทองคำด้วยเทคนิคการเคลือบด้วยไอกายภาพ (PVD) ด้วยเครื่องสปัตเตอริ่ง รุ่น SC7620 Sputter Mini Coater ที่เวลา 180, 240, 300, 360, 420, 460 และ 540 วินาที ตามลำดับ ทั้งหมด 7 ตัวอย่าง โดยเครื่องนี้มีคุณสมบัติเป็นเครื่องสำหรับเคลือบตัวอย่างที่ใช้ในงานกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน โดยมีห้องสูญญากาศขนาดภายใน 100 มิลลิเมตร สูง 100 มิลิเมตร เชื่อมต่อกับโรตารี่ปั๊มที่สามารถดูดอากาศได้นาน 12 ลูกบาศก์เมตร ต่อชั่วโมง และแผ่นโลหะสำหรับการเคลือบที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 57 มิลลิเมตร ภายในห้องใส่ตัวอย่างมีเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 5 $x10^{-2}$ มิลลิบาร์ และใช้แก๊สอาร์กอน (99.999%) ช่วยในการปรับแรงดันในสูญญากาศ ทำการสร้างฟิล์มบางบนกระจกโดยใช้เทคนิคสปัตเตอริ่งด้วยทองบริสุทธิ์ 99.95% จากนั้นทำการหักกระจกในแนวขวางผ่านชั้นฟิล์มทองคำแล้วนำชิ้นงานไปศึกษาด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็คตรอนชนิดส่องกราด (SEM)

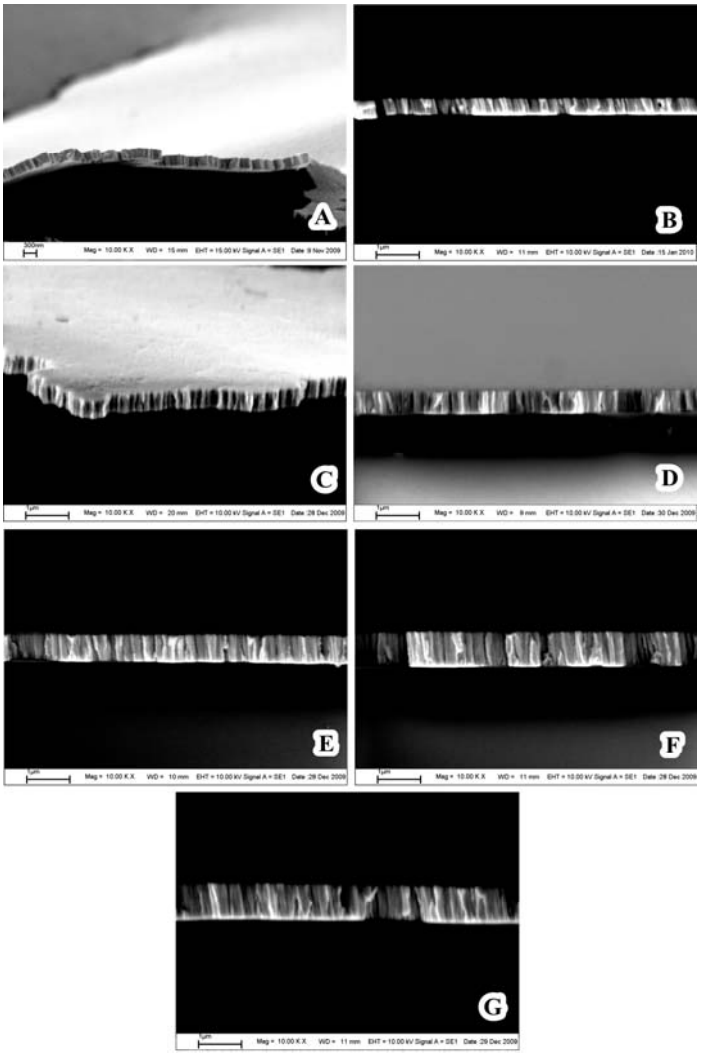
2. ศึกษาภาพด้านขวางของชั้นเคลือบด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด: นำกระจกที่ผ่านกระบวนการสปัตเตอร์และทำการหักแล้วมาศึกษาภาคตัดขวางของฟิล์มทองคำ ด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็คตรอนชนิดส่องกราด (SEM) รุ่น LEO 1450 VP โดยกล้องจุลทรรศน์อิเล็คตรอนขนิดส่องกราดนี้ ใช้ฟิลาเมนต์ทังสเตนในการสร้างลำแสงอิเล็คตรอน ซึ่งมีกำลังสูงสุด 30 KV และมีกำลังขยายสูงสุด 20000X โดยนำกระจกมาติดบน strub ด้วย Carbon tape จากนั้นนำ stub ไปใส่ใน state แล้วนำ state ใส่เข้าไปบนแท่นวางชิ้นงานในเครื่อง ซึ่งแท่นวางชิ้นงานสามารถปรับหมุนเลื่อนซ้าย-ขวา (แกน X) และเลื่อนไปด้านหน้า-หลัง (แกน Y) เพื่อหาภาพชิ้นงาน จากนั้นหมุนปรับภาพชัด (focus) ปรับแกน Z ให้ใกล้กับชิ้นงาน โดยให้มีค่า working distance 8-10 และปรับภาพชัด (focus) อีกครั้ง จากนั้นเลือกกำลังขยายที่ 10,000 เท่า และกด save ภาพ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจุลสัณฐานวิทยาของชั้นเคลือบด้วยคอมพิวเตอร์: ทำการวัดความหนาของชั้นฟิล์มโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ภาพดิจิตอลความละเอียดสูงในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณต่างๆ ที่ได้จากภาพถ่ายจากกล้องจุลทรรศน์อิเล็คตรอนโดยจะวัดทั้งหมด 5 บริเวณ บริเวณละ 10 จุด และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นรายงานผลเป็นกราฟเส้น

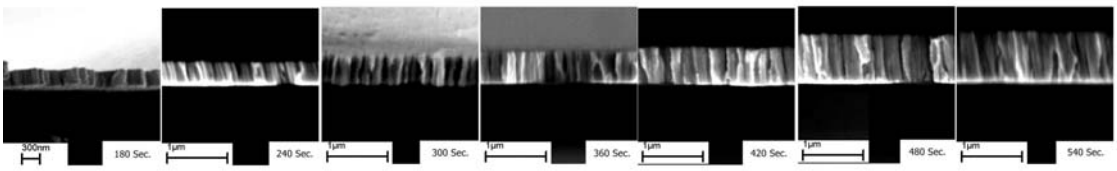
3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

จากการทดลองสามารถแสดงภาพจุลสัณฐานวิทยาของชั้นเคลือบด้านขวางเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณได้ดังนี้

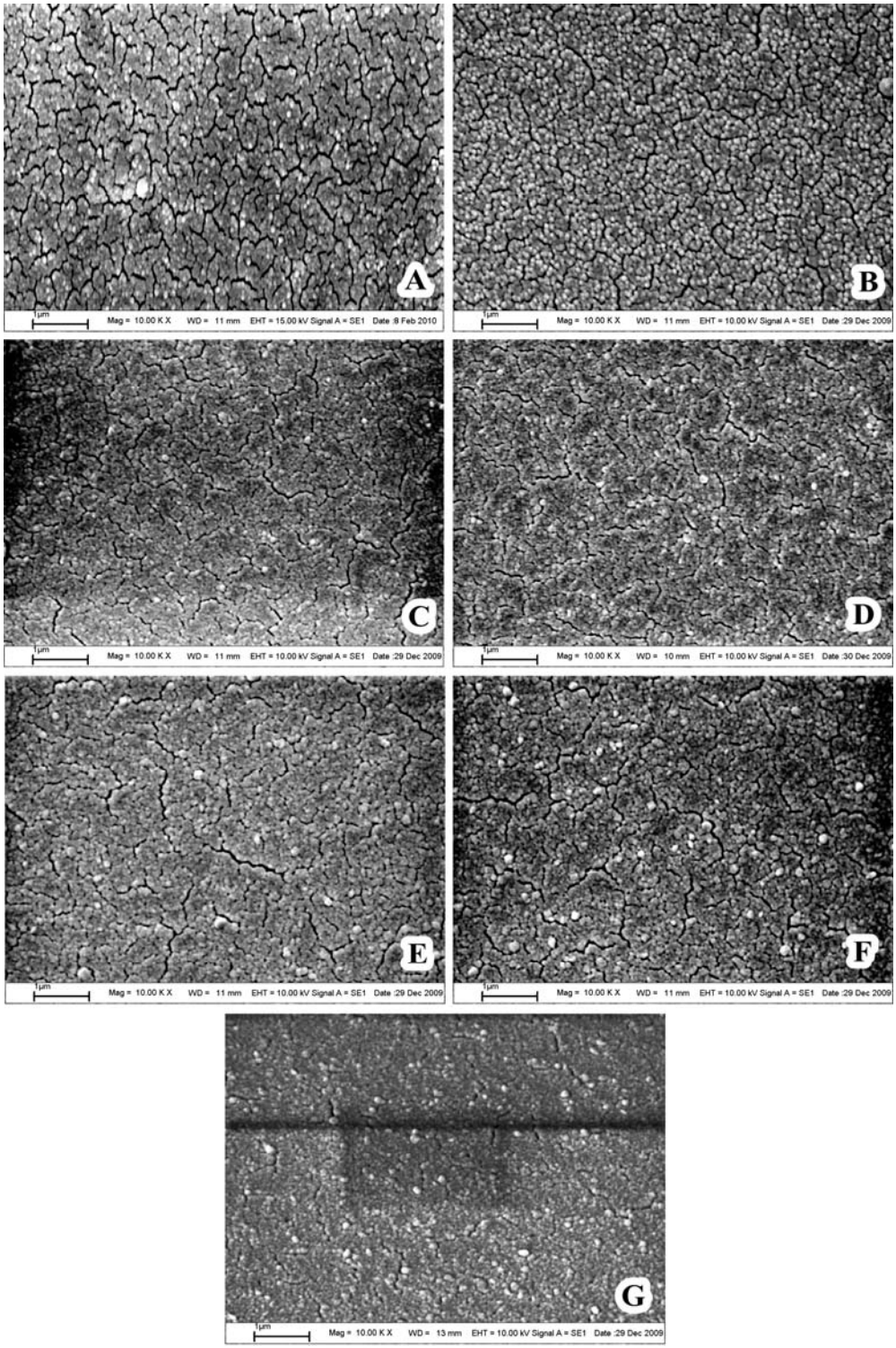
1. ผลเชิงคุณภาพของจุลสัณฐานวิทยาของชั้นเคลือบในด้านขวางสามารถแสดงได้ดังรูป

รูปที่ 1 แสดงจุลสัณฐานวิทยาภาคตัดขวางของชั้นเคลือบจากกล้องจุลจุลทรรศน์อิเล็คตรอนชนิดส่องกราด (SEM) ที่เวลา 180 (A), 240 (B), 300 (C), 360 (D), 420 (E), 460 (F) และ 540 (G) วินาที ตามลำดับ

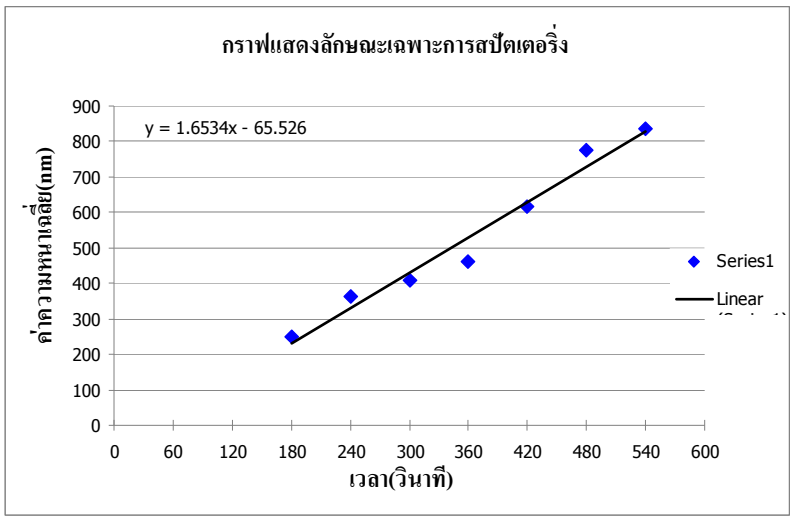

รูปที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบจุลสัณฐานวิทยาของชั้นเคลือบในด้านขวางที่เวลา 180, 240, 300, 360, 420, 460 และ 540 วินาที ตามลำดับ พบว่าโครงสร้างรูปคอลัมน์ทรงกระบอก จะมีขนาดเพิ่มขึ้นเมื่อเคลือบชั้นฟิล์มให้มีความหนามากขึ้น

รูปที่ 3. แสดงจุลสัณฐานวิทยาของชั้นเคลือบในด้านบนที่เวลา 180 (A), 240 (B), 300 (C), 360 (D), 420 (E), 460 (F) และ 540 (G) วินาที ตามลำดับ พบว่า dome shape และ grain size จะมีขนาดใหญ่ขึ้นตามเวลาการเคลือบ

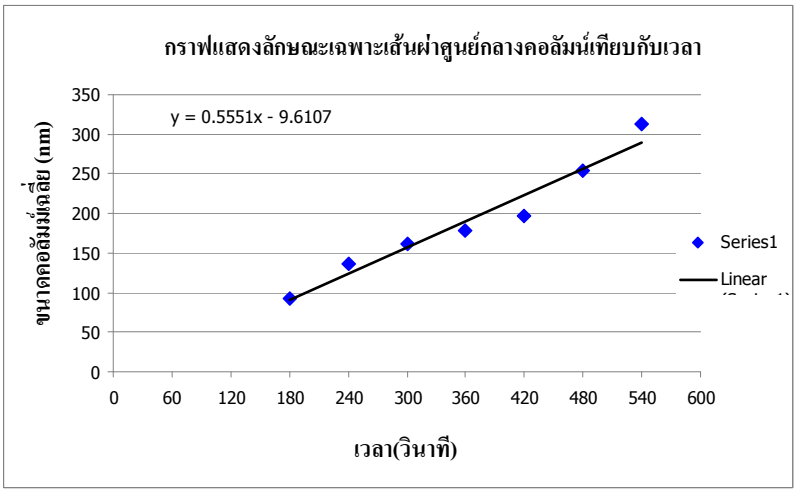
2. ผลเชิงปริมาณของจุลสัณฐานวิทยาของชั้นเคลือบในด้านขวางสามารถแสดงได้ดังนี้

รูปที่ 4 กราฟแสดงค่าความหนาเทียบกับเวลาที่ 180, 240, 300, 360, 420, 460 และ 540 วินาที ตามลำดับ

จากผลการทดลอง พบว่า ความหนาของชั้นเคลือบมีค่าแปรผันกับเวลาตามสมการเชิงเส้นดังนี้

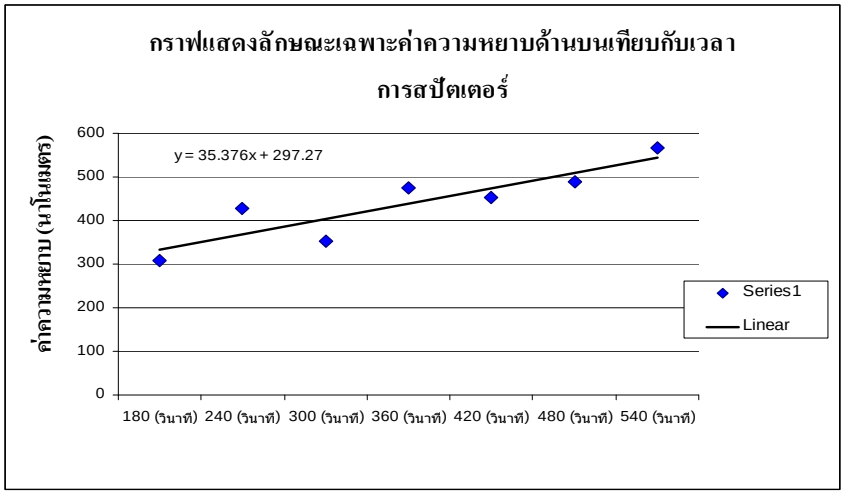
$$Y = 1.6534X - 65.526$$

รูปที่ 5 กราฟแสดงขนาดคอลัมน์เทียบกับกับเวลาที่ 180, 240, 300, 360, 420, 460 และ 540 วินาที ตามลำดับ

จากผลการทดลอง พบว่า ขนาดของคอลัมน์ของชั้นเคลือบมีค่าแปรผันกับเวลาตามสมการเชิงเส้นดังนี้

$$Y = 0.5551X - 9.6107$$

รูปที่ 6 กราฟแสดง roughness เทียบกับเวลาที่ 180, 240, 300, 360, 420, 460 และ 540 วินาที ตามลำดับ

จากผลการทดลอง พบว่า ค่าความหยาบของผิวชั้นเคลือบมีค่าแปรผันกับเวลาตามสมการเชิงเส้นดังนี้

$$Y = 35.376X + 297.27$$

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. โครงสร้างจุลภาคของฟิล์มบางที่ได้ในระดับความหนาต่างๆกันจะมีโครงสร้างเป็นรูปคอลัมน์ทรงกระบอกมีทิศทางตรงกันกับแนวตกเคลือบของอะตอมที่ประกอบขึ้นเป็นฟิล์มบาง

2. พบว่าความหนามีผลต่อมิติทางกายภาพของโครงสร้างรูปคอลัมน์ โดยโครงสร้างรูปคอลัมน์ทรงกระบอกนี้จะมีขนาดของทรงกระบอกของคอลัมน์มีค่ามากขึ้นเมื่อเคลือบชั้นฟิล์มให้มีความหนามากขึ้น

3. พบว่าความหนาของชั้นเคลือบมีค่าแปรผันกับเวลาตามสมการเชิงเส้น $Y = 1.6534X - 65.526$ ขนาดของคอลัมน์ของชั้นเคลือบมีค่าแปรผันกับเวลาตามสมการเชิงเส้น $Y = 0.5551X - 9.6107$ และค่าความหยาบของผิวชั้นเคลือบมีค่าแปรผันกับเวลาตามสมการเชิงเส้น $Y = 35.376X + 297.27$

จากข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของจุลสัณฐานวิทยาของการเคลือบผิว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานวัสดุทางการแพทย์และอุตสาหกรรมได้ เช่น การเคลือบผิวของเครื่องมือต่างๆ เลนส์กระจกสะท้อนแสง กระจกเลเซอร์ สารกึ่งตัวนำ ฟิล์มตัวนำและฟิล์มตัวต้านทาน เนื่องจากในงานแต่ละชนิดจะใช้ความหนาในการเคลือบที่แตกต่างกันตั้งแต่ระดับ ไมโครเมตร จนถึงระดับนาโนเมตร

เอกสารอ้างอิง:

จักรพันธ์ ถาวรธิรา, กมลชนก งามสม, จันทนีย์ นพรัตน์อาภากุล, รังสิมา สูตรอนันต์ และ อาดูลย์ มีพูล. “จุลสัณฐานวิทยาของภาคตัดขวางฟิล์มบางทองคำโดยเทคนิคกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนชนิดส่องกราด” การประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 34. (2551): 192.

M. Cekada, P. Panjan, D. Kek-Merl, M. Panjan, G. Kapun. *Vacuum*. 82 (2008): 252-256.

M. Cekada, P. Panjan, B. Navinsek, F. Cvelbar. *Vacuum*. 52 (1999): 461-467.

P. Panjan, D. Kek Merl, F. Zupanic, M. Cekada, M. Panjan. *Surface & Coatings Technology*. 09 (2007): 33.

S. Rangarajan, A. H. King. *Thin Solid Film*. 385 (2001): 22-28.

S.R. Pulugurtha, D.G. Bhat, M.H. Gordon, J. Shultz. *Surface & Coatings Technology*. 202 (2007): 755-761.

กลุ่มสาขาวิชา
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี

ผลของการเติมทรายละเอียดต่อการเกิดเม็ดตะกอนของระบบยูเอเอสบี

EFFECT OF FINE SAND ADDITION ON GRANULATION OF UASB SYSTEM

สุภาวดี บุตรโพธิ์ [1] และ รศ. ดร.เสนีย์ กาญจนวงศ์[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาผลของการเติมทรายละเอียดต่อการเกิดเม็ดตะกอนของระบบยูเอเอสบี โดยใช้แบบจำลองถังปฏิกรณ์ยูเอเอสบีระดับห้องปฏิบัติการ (lab scale) จำนวน 3 ถัง ถังใบที่ 1 ไม่เติมทรายละเอียด ถังใบที่ 2 และ 3 เติมทรายละเอียดตอนเริ่มต้นระบบ 1 ครั้งที่อัตรา 10 และ 50 มก./ก.SS ตะกอนหัวเชื้อ ตามลำดับ ผลการศึกษาเมื่อเดินระบบได้ 165 วัน พบว่า ถังยูเอเอสบีทั้ง 3 ถัง มีอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์ 4.07 กก.ซีโอดี/(ม^3.•วัน) การกำจัดซีโอดีในถังที่ 1, 2 และ 3 (เทียบกับซีโอดีกรองน้ำออก) เฉลี่ยตลอดการทดลองเท่ากับร้อยละ 69.5 , 68.6 และ 66.4 ตามลำดับ ขนาดเม็ดตะกอนที่เกิดในช่วงท้ายของการทดลอง พบว่า ถังที่ 1 (ถังควบคุม) มีขนาดเม็ดตะกอนใหญ่กว่าถังที่เติมทรายละเอียด ขนาดเม็ดตะกอนที่ระดับ 1.20 ม. จากก้นถังของทั้ง 3 ถัง ส่วนใหญ่มีค่าในช่วง 0.21-0.43 มม. 0.11-0.21 มม. และ 0.11-0.21 มม. ตามลำดับ ถังยูเอเอสบีทั้ง 3 ถัง มีความสูงของชั้นตะกอนล่าง (sludge bed) ใกล้เคียงกัน คือ 1.8 ม. มวลตะกอนในถังทั้ง 3 ถัง มีค่าเท่ากับ 146, 111 และ 143 ก.VSS ตามลำดับ ผลการศึกษา พบว่าการเติมทรายละเอียดทำให้มีขนาดเม็ดตะกอนเล็ก มีมวลตะกอนและความสูงของชั้นตะกอนใกล้เคียงกับถังที่ไม่เติมทรายละเอียด โดยไม่มีผลแตกต่างต่อประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสีย

คำสำคัญ ซีโอดี, ทรายละเอียด, การเกิดเม็ดตะกอน, ระบบยูเอเอสบี

Abstract

The objective of this study was to investigate the effect of fine sand addition on granulation of UASB system, using three lab-scale UASB reactors. The first reactor (R1) was operated without fine sand addition, as of control unit. The second (R2) and third (R3) reactors were added with fine sand during start up at 10 and 50 mg/gSS of seed. After 165 d, it was found that the efficiencies of three reactors were not much different in terms of COD removals based on effluent FCOD, i.e. 69.5, 68.6 and 66.4%, respectively. All reactors were finally operated at organic loading rates (OLR) 4.07 kg COD/m^3•d. Granule size distributions were examined at the end of experiment. The control reactor had bigger granule than reactors with fine sand addition (R2, R3). At 1.20 m. from the bottom of reactors, the granule sizes in 3 reactors were 0.21-0.43, 0.11-0.21, 0.11-0.21 mm., respectively. The sludge beds in three reactors were found to be 1.8 m. while total biomasses were 146, 111 and 143 gVSS, respectively. The addition of fine sand resulted in smaller granule sizes than control unit (R1) while the differences in sludge bed height, biomass and COD removal were not observed.

KEY WORDS : COD, fine sand, granulation, UASB system

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

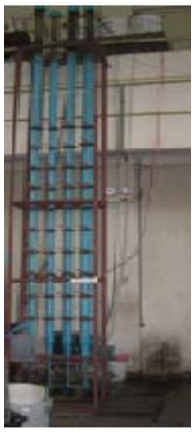
[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. บทนำ

ระบบยูเอเอสบี (upflow anaerobic sludge blanket, UASB) เป็นระบบบำบัดน้ำเสียแบบไร้ออกซิเจนที่ใช้เวลานาน 3 – 6 เดือน ในการเริ่มต้นระบบ (start up) จนกระทั่งเกิดเม็ดตะกอน (granule) ซึ่งจะทำให้ระบบ มีเสถียรภาพสูง (Lettinga, et al., 1980) เพื่อย่นระยะเวลาดังกล่าว มีการพัฒนาวิธีการต่างๆ ในการสร้างเม็ดตะกอน เช่น การเติมอิออนบวก (Barampouti, et al., 2008) และสารโพลิเมอร์ชนิดต่างๆ (Bhunia and Ghangrekar, 2008) ในช่วงเริ่มต้นระบบ มีทฤษฎีที่อธิบายการเกิดเม็ดตะกอนจำนวนมาก ทฤษฎีหนึ่ง (Pereboom, 1994) กล่าวถึง การรวมตัวของแบคทีเรียรอบแกนกลางที่เป็นของแข็งแขวนลอย (growth of colonized suspended solids) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเติมทรายละเอียดเพื่อเป็นแกนกลางในการเกิดเม็ดตะกอนของระบบยูเอเอสบีซึ่งอาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการเริ่มต้นระบบต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การศึกษาใช้แบบจำลองถังปฏิกรณ์ยูเอเอสบีระดับห้องปฏิบัติการ ทำจากท่อ PVC ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 7.5 ซม. สูง 5 ม. ปริมาตรใช้งาน 25 ล. จำนวน 3 ถัง มีท่อเก็บตัวอย่างตะกอนตามความสูงถังรวม 10 จุด ระยะห่างกันทุกๆ 30 ซม. แสดงดังรูปที่ 1 เริ่มต้นระบบด้วยตะกอนหัวเชื้อจากถังหมักตะกอนโรงบำบัดน้ำเสียมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้มีความเข้มข้นเท่ากับ 10 ก.VSS/ล. ถังที่ 1 เป็นถังควบคุมไม่เติมทรายละเอียด ถังที่ 2,3 เติมทรายละเอียดตอนเริ่มต้น 1 ครั้ง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางน้อยกว่า 0.053 มม. (ผ่าน Sieve เบอร์ 270) เท่ากับ 10 และ 50 มก./ก.SS ตะกอนหัวเชื้อ ตามลำดับ น้ำเสียที่ใช้เป็นน้ำเสียสังเคราะห์ประกอบด้วยน้ำตาลทรายขาวผสมกับน้ำประปา 90 % โดยปริมาตร และน้ำเสียจากโรงบำบัดน้ำเสียมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 10 % โดยปริมาตร เพื่อให้มี Micro Nutrients มากพอ เติม NH_4Cl และ KH_2PO_4 เพื่อให้มี Macro Nutrients และ เติม $NaHCO_3$ เพื่อปรับสภาพบัฟเฟอร์ มีอัตราส่วน COD : N : P เท่ากับ 100 : 1.5 : 0.3 และมีความเข้มข้นซีโอดีประมาณ 5,000 มก./ล. ควบคุมความเร็วน้ำไหลขึ้น (upflow velocity) เท่ากับ 0.4 ม./ชม. โดยการหมุนเวียนน้ำออกเข้าระบบใหม่ เริ่มต้นป้อนน้ำเสียเข้าระบบที่อัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์ (organic loading rate, OLR) เท่ากับ 0.5 กก.ซีโอดี/($ม^3$.•วัน) และเพิ่มขึ้นเป็นระยะจนถึงอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์สุดท้ายเท่ากับ 4.07 กก.ซีโอดี/($ม^3$.•วัน) รวมระยะเวลาการทดลอง 165 วัน

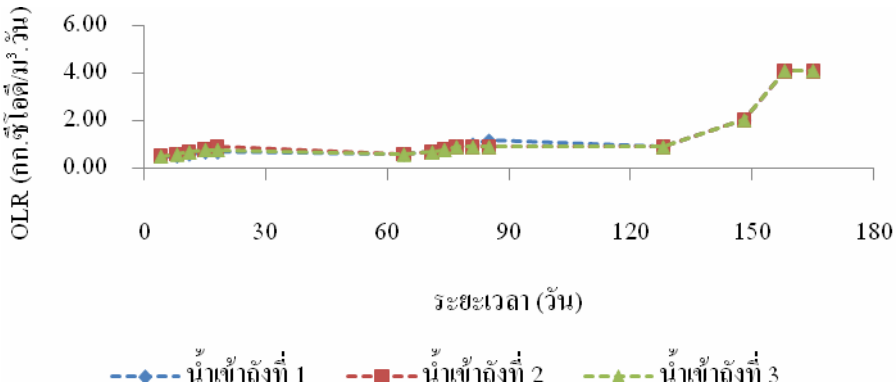

รูปที่ 1 ถังปฏิกรณ์ยูเอเอสบี

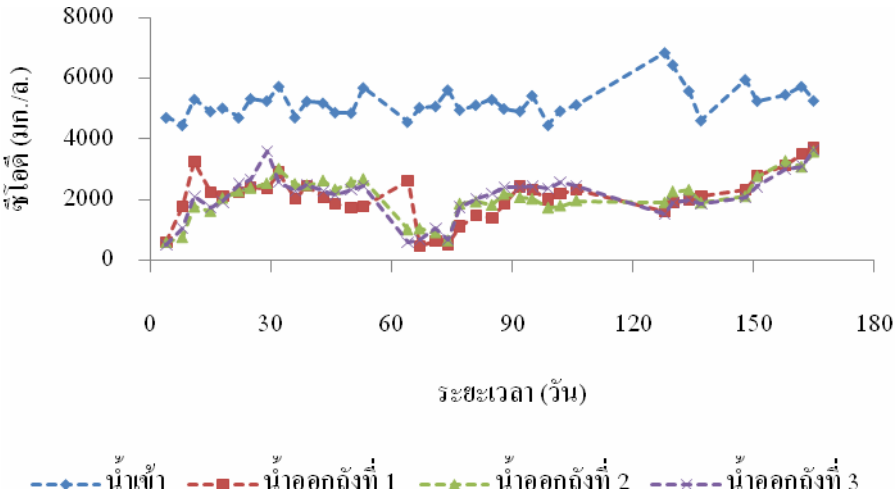
การเก็บตัวอย่างน้ำเข้าและน้ำออกเป็นตัวอย่างรวม 2 ครั้ง/สัปดาห์ วิเคราะห์ตามวิธีใน Standard Methods (APHA, 1997) วัดปริมาณก๊าซชีวภาพทุกวันโดยใช้หลักการแทนที่น้ำ วัดองค์ประกอบก๊าซโดยวิธีGas Chromatography ด้วยเครื่องยี่ห้อ SHIMADZU รุ่น GC-8A วัดขนาดเม็ดตะกอนทุก 15 วัน โดยใช้วิธี Sieve Analysis (Francese et al., 1998) การเก็บตัวอย่างตะกอนตามความสูงทำที่ระดับ 1.2, 1.8, 2.4 และ 3.0 ม. จากก้นถังทุก 15 วัน ตะกอนจากระดับดังกล่าวได้หาความเร็วในการตกตะกอน โดยการจับเวลาเมื่อเม็ดตะกอน จมตัวลงในน้ำเป็นระยะทางเท่ากับ 30 ซม. การทดลองทำในช่วง เดือน ธันวาคม 2552 – พฤษภาคม 2553 ณ ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การเดินระบบยูเอเอสบีทั้ง 3 ถัง สามารถเพิ่มอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์ได้ใกล้เคียงกันจนถึงวันที่ 165 อัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์เท่ากับ 4.07 กก.ซีโอดี/(ม^3.•วัน) (ระยะเวลาเก็บกัก 1.2 วัน) จึงหยุดเดินระบบถังยูเอเอสบีทุกถังมีแนวโน้มของการเพิ่มอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์ได้ค่อนข้างช้า แสดงดังรูปที่ 2 สำหรับการแปรผันของซีโอดีในน้ำออกมีแนวโน้มค่อนข้างสูง แสดงดังรูปที่ 3

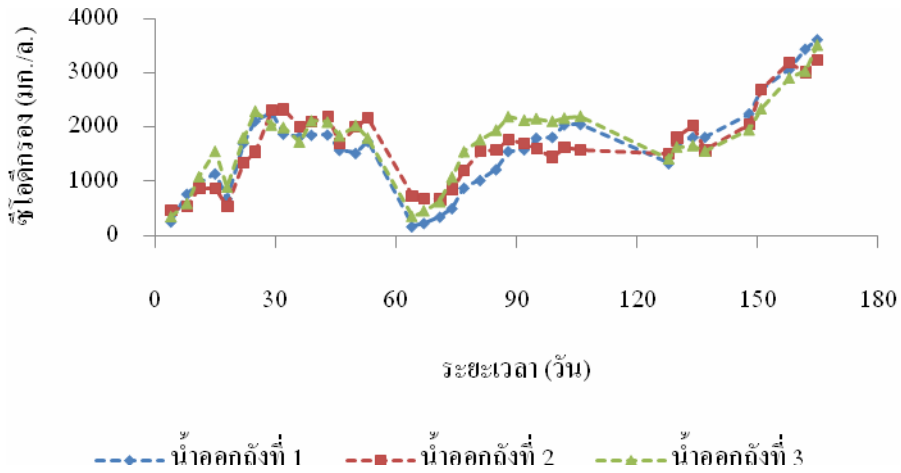

รูปที่ 2 การแปรผันของอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์

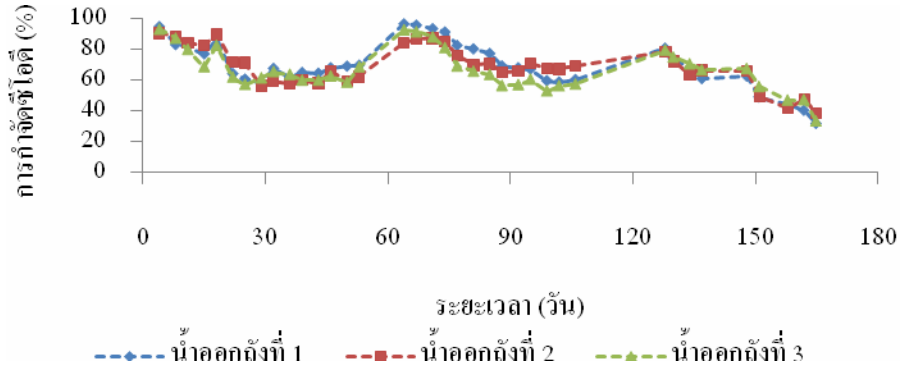
รูปที่ 3 การแปรผันของซีโอดี

นอกจากนี้ ค่าซีโอดีกรองและกรดไขมันระเหยง่าย (VFA) ในน้ำออกทั้ง 3 ถัง มีการแปรผันสูง ค่าซีโอดีกรองของทั้ง 3 ถัง อยู่ในช่วง 173-3,609 463-3,233 และ 340-3,519 มก./ล. ตามลำดับ แสดงดังรูปที่ 4 สำหรับกรดไขมันระเหยง่ายของทั้ง 3 ถังอยู่ในช่วง 96-1,008 96-1008 และ 120-1,056 มก./ล.เทียบกับกรดอะซิติก ตามลำดับ โดยมีการแปรผันสอดคล้องกับค่าซีโอดีกรอง

รูปที่ 4 การแปรผันของซีโอดีกรอง

เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการกำจัดซีโอดี พบว่าในช่วงแรกสามารถเดินระบบที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างสูง (คิดจากค่าซีโอดีน้ำเข้าและซีโอดีกรองน้ำออก) แต่ในระยะต่อมามีปัญหาในการควบคุมพีเอชทำให้ประสิทธิภาพต่ำลงเป็นระยะๆ ในช่วงสุดท้ายประสิทธิภาพลดต่ำลงมากจึงต้องหยุดการทดลอง การแปรผันของประสิทธิภาพการกำจัดซีโอดี แสดงดังรูปที่ 5

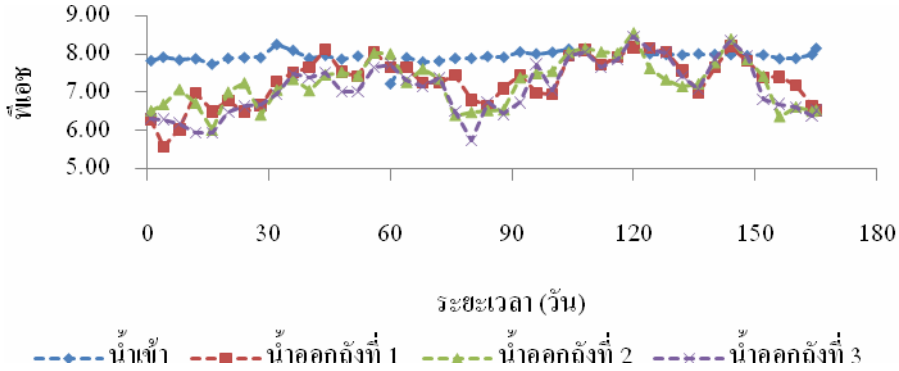

รูปที่ 5 ประสิทธิภาพการกำจัดซีโอดี (หมายเหตุ : คิดจากซีโอดีน้ำเข้าและซีโอดีกรองน้ำออก)

ปัญหาที่พบ คือ แบคทีเรียสร้างมีเทนในระบบไม่สามารถนำกรดอินทรีย์ระเหยง่ายที่ผลิตขึ้นมาไปใช้ได้หมด ทำให้ค่าซีโอดีกรองสูงขึ้น พีเอชลดลง ประสิทธิภาพต่ำลง จึงต้องหยุดป้อนน้ำเสียเข้าระบบเป็นระยะ เพื่อให้ระบบมีการฟื้นตัวและเติมโซเดียมไบคาร์บอเนตเข้าสู่ระบบเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ระบบมีกำลังบัฟเฟอร์ที่เพียงพอ มิเช่นนั้นอาจจะเป็นพิษต่อแบคทีเรียได้ ประสิทธิภาพการกำจัดสารอินทรีย์ของระบบทั้ง 3 ถัง ไม่แตกต่างกันมากนัก มีค่าเฉลี่ยตลอดการทดลองเท่ากับร้อยละ 69.5, 68.6 และ 66.4 ตามลำดับ

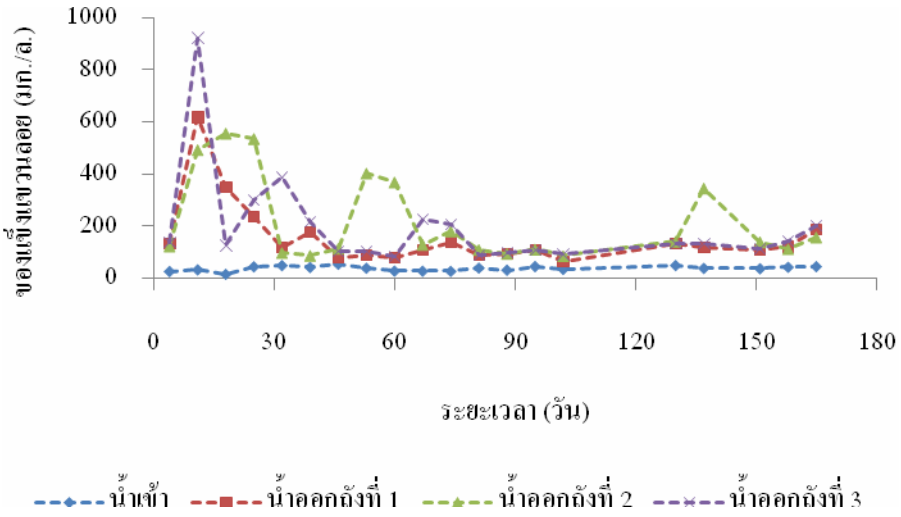
ในช่วงแรกการเดินระบบมีการเติมโซเดียมไบคาร์บอเนตในปริมาณที่ต่ำ ทำให้ระบบมีกำลังบัฟเฟอร์ต่ำ ส่งผลต่อพีเอชในระบบลดลง เมื่อเพิ่มปริมาณโซเดียมไบคาร์บอเนตในน้ำเข้าระบบมากขึ้น น้ำออกของระบบ ทั้ง 3 ถัง จึงมีการแปรผันของค่าความเป็นด่างทั้งหมดอยู่ในช่วงกว้าง 80-2,020 100-1,940 และ 100-1,980 มก./ล.เทียบกับแคลเซียมคาร์บอเนต ตามลำดับ

พีเอชในน้ำออกมีการแปรผันค่อนข้างสูงและมีค่าต่ำหลายครั้ง รวมทั้งในช่วงท้ายของการทดลองพีเอชลดต่ำลงซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการกำจัดซีโอดีของระบบ พีเอชที่เหมาะสมในถังปฏิกิริยาควรอยู่ในช่วง 6.5- 7.8 (Hulshoff Pol et al., 1983) ถ้าสูงหรือต่ำกว่านี้มากเกินไปจะไม่เหมาะสมต่อแบคทีเรียในระบบได้ การแปรผันของพีเอชในน้ำออก แสดงดังรูปที่ 6 พีเอชน้ำเข้าเฉลี่ยทั้ง 3 ถัง เท่ากับ 7.91 ซึ่งพีเอชน้ำออกในช่วงแรกต่ำและบางช่วงอาจสูงบ้างเล็กน้อยโดยเฉลี่ยพีเอชของทั้ง 3 ถัง มีค่าใกล้เคียงกันเท่ากับ 7.29 7.28 และ 7.14 ตามลำดับ

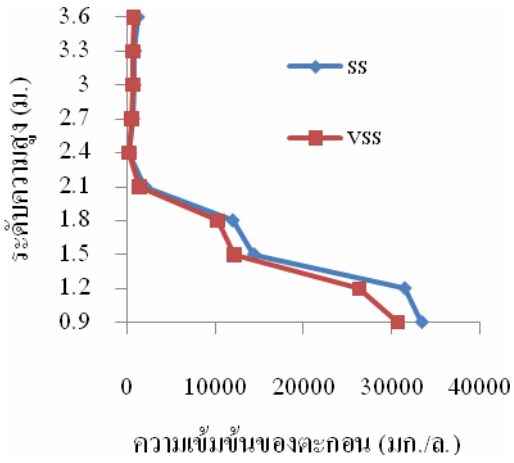
รูปที่ 6 การแปรผันของพีเอช

น้ำเสียสังเคราะห์ที่ป้อนเข้าระบบมีความเข้มข้นของแข็งแขวนลอย (SS) และของแข็งแขวนลอยระเหย (VSS) ต่ำเฉลี่ยเท่ากับ 38 และ 32 มก./ล. ตามลำดับ น้ำออกระบบมีของแข็งแขวนลอยเฉลี่ยทั้ง 3 ถังเท่ากับ 157, 220 และ 196 มก./ล. ตามลำดับ แสดงดังรูปที่ 7 อัตราส่วน VSS/SS ในน้ำออกระบบเท่ากับ 0.57-0.98 การเดินระบบระยะแรกมีการหลุดออกของตะกอนหัวเชื้อบ้าง ทำให้น้ำออกมีความเข้มข้นของแข็งแขวนลอยและของแข็งแขวนลอยระเหยค่อนข้างสูง จากนั้นบางช่วงของการเดินระบบอาจมีความเข้มข้นของแข็งแขวนลอยและของแข็งแขวนลอยระเหยสูงเป็นครั้งคราว สาเหตุมาจากการเพิ่มอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์ให้กับระบบมากขึ้น ทำให้แบคทีเรียบางส่วนในระบบที่ไม่สามารถปรับสภาพได้มีการตายและหลุดปนออกมากับน้ำออกได้

รูปที่ 7 การแปรผันของความเข้มข้นของแข็งแขวนลอย

การศึกษาขนาดเม็ดตะกอน พบว่า ถังที่ 1 (ถังควบคุม) ส่วนใหญ่มีขนาดเม็ดตะกอนใหญ่กว่าถังที่ 2, 3 ซึ่งมีการเติมทรายละเอียด ขนาดเม็ดตะกอนที่ระดับ 1.2 ม. จากก้นถังปฏิกรณ์ของถังที่ 1, 2 และ 3 มีค่าอยู่ในช่วง 0.21-0.43, 0.11-0.21 และ 0.11-0.21 มม. ตามลำดับ เมื่อสิ้นสุดการทดลองถังยูเอเอสบีทั้ง 3 ถัง พบว่าความสูงของชั้นตะกอนล่าง (sludge bed) ใกล้เคียงกัน คือ 1.8 ม. จากก้นถังปฏิกรณ์ การกระจายตัวของชั้นตะกอนจะมีรูปแบบใกล้เคียงกัน แสดงดังรูปที่ 8 มวลตะกอนทั้ง 3 ถัง มีค่าเท่ากับ 146, 111 และ 143 ก.VSS ตามลำดับ ซึ่งไม่อาจสรุปได้ว่า การเติมทรายละเอียดทำให้มวลตะกอนสูงขึ้นหรือไม่ ในระยะหลังเมื่อเพิ่มอัตราภาระบรรทุกสารอินทรีย์สูงขึ้น พบว่ามีการหลุดออกของตะกอนจุลินทรีย์บ้างเล็กน้อย ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้มวลตะกอนของระบบลดน้อยลงได้ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปริมาณทรายที่เติมลงในระบบ ซึ่งเป็นการเติมเพียงครั้งเดียว ดังนั้น ควรมีการศึกษาถึงอัตราการเติมที่เหมาะสมเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเกิดเม็ดตะกอนต่อไป

รูปที่ 8 การกระจายตัวของชั้นตะกอนถังที่ 2 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง

ความสามารถในการตกตะกอนของเม็ดตะกอนในระบบยูเอเอสบีควรมีค่าอยู่ในช่วง 2-90 ม./ชม. (Lettinga et al., 1983) โดยถังที่มีการเติมทรายละเอียดได้เม็ดตะกอนที่มีความสามารถในการตกตะกอนได้ดีกว่า ถังที่ไม่มีการเติมทรายละเอียดเล็กน้อย แสดงดังตารางที่ 1 นอกจากนี้ เม็ดตะกอนที่มีขนาดใหญ่จะมีความสามารถในการตกตะกอนมากกว่าเม็ดตะกอนขนาดเล็ก แสดงว่า ความสามารถในการตกตะกอนขึ้นอยู่กับขนาดของ เม็ดตะกอนเช่นกัน สำหรับตะกอนที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 0.11-0.43 มม. ลักษณะเป็นฟล็อกไม่สามารถวัดความสามารถในการตกตะกอนได้

ตารางที่ 1 ความสามารถในการตกตะกอนเมื่อสิ้นสุดการทดลอง

ถังที่	ระดับความสูง (ม.)	ความสามารถในการตกตะกอน (ม./ชม.)		
		> 0.85 (มม.)	0.60 – 0.85 (มม.)	0.43 – 0.60 (มม.)
1	1.2	43.3	21.2	18.0
2	1.2	44.0	23.3	18.0
3	1.2	45.3	21.6	18.3

ก๊าซชีวภาพสะสมที่เกิดขึ้นในถังที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 185.5, 170.5 และ 240.0 ล. ตามลำดับ โดยถังที่ 3 เกิดก๊าซชีวภาพสูงสุด องค์ประกอบของก๊าซชีวภาพที่เกิดขึ้น แสดงดังตารางที่ 2 พบว่า ถังที่มีการเติมทรายละเอียดจะมีสัดส่วนของก๊าซมีเทนสูงกว่าถังที่ไม่มีการเติมทรายละเอียด ในช่วงท้ายของการเดินระบบ พบว่า สัดส่วนของก๊าซมีเทนมีแนวโน้มลดลง อาจเนื่องมาจากความไม่เสถียรของระบบ จึงเป็นสาเหตุของการหยุดเดินระบบในวันที่ 165

ตารางที่ 2 สัดส่วนมีเทนในก๊าซชีวภาพ

ระยะเวลา (วัน)	CH_4 (%)		
	ถัง 1	ถัง 2	ถัง 3
45	38.7	66.2	66.5
92	62.2	63.7	68.2
151	45.0	46.3	49.7
165	26.9	44.7	39.0

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการเติมทรายละเอียดต่อการเกิดเม็ดตะกอนของระบบยูเอเอสบี พบว่า ทำให้มีขนาดเม็ดตะกอนเล็กกว่าไม่เติมทรายละเอียด มีมวลตะกอนและความสูงของชั้นตะกอนใกล้เคียงกับถังที่ไม่เติมทรายละเอียด โดยไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสีย ถังที่เติมทรายละเอียดอัตรา 50 มก./ก.SS สามารถผลิตก๊าซชีวภาพได้สูงสุด

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะวิศวกรรมศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่สนับสนุนทุนการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

APHA, AWWA, and WEF. *Standard Methods for the Examination of water and Wastewater*. 20th Edition. American Public Health Association : Washington D.C, 1997.

Barampouti, E.M., Mai S., and Vlyssides, A. "Granulation Mechanism of a UASB Reactor Supplemented with Iron."*Anaerobe*. (2008) : 275-279.

Bhunia, P. and Ghangrekar, M.M. "Effect of Cationic Polymer on Performance of UASB Reactors Treating Low Strength Wastewater." *Bioresource Technology*. (2008) : 350-358.

Francese, A., Cordoba, P., Duran, J. and Sineriz, F. "High Upflow Velocity and Organic Loading Rate Improve Granulation in UASB Reactors." *Water Journal of Microbiology and Biotechnology*. (1998) : 337-341.

Hulshoff Pol, L.W.P., de Zeeuw, W.J., Velzeboer, C.T.M. and Lettinga, G. "Granulation in UASB Reactors." *Water Science and Technology.* (1983) : 291-304.

Lettinga, G., van Velsen, A.F.M., Hobma, S.W., De Zeeuw, W. and Klapwijk, A. "Use of Upflow Sludge Blanket (USB) Reactor Concept for Biological Wastewater Treatment, Especially for Anaerobic Treatment." *Biotechnology and Bioengineering*. (1980) : 699-734.

Lettinga, G., Hobma, S.W., Hulshoff Pol, L.W., Jong, P. and Roersma, R. "Design Operation and Economy of Anaerobic Treatment." *Water Science and Technology.* (1983) : 177-195.

Pereboom, JHF. "Size Distribution Model for Methanogenic Granules from Full Scale UASB and IC Reactors." *Water Science and Technology*. (1994) : 211-221.

การศึกษาและจัดทำค่าเวลาพื้นฐานงานไม้แบบแผ่นพื้นคอนกรีตอัดแรงไร้คานโดยวิธีสมการสังเคราะห์

STUDYING AND PREPARING OF BASIC TIME FOR POST-TENSIONED FLAT SLAB FORMWORK BY SYNTHETICAL METHOD

พีรยุทธ แสนพรหม[1] และรศ.วิสูตร จิระดำเกิง[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจัดทำค่าเวลาพื้นฐานของงานไม้แบบพื้นโดยใช้นั่งร้านโดยวิธีสมการสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเวลาของงานไม้แบบพื้นโดยใช้นั่งร้าน จากโครงการ ซิตี้โฮม รัชดา – ปิ่นเกล้า และจัดทำสมการเวลา ด้วยวิธีวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ ทั้งนี้งานไม้แบบพื้นโดยใช้นั่งร้านประกอบด้วยกิจกรรมย่อยได้แก่ งานติดตั้งไม้แบบนั่งร้าน งานรื้อไม้แบบนั่งร้าน และงานรวบรวมและขนส่งอุปกรณ์เพื่อเตรียมงานในตำแหน่งต่อไป ผลการศึกษาได้เป็นสมการสังเคราะห์เวลาของกิจกรรมย่อยรวม 12 สมการ ซึ่งสามารถสังเคราะห์เวลาพื้นฐานต่อหน่วยของกิจกรรมย่อยต่างๆ ในงานติดตั้ง รื้อถอน และขนย้ายงานไม้แบบพื้นดังกล่าว หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สร้างสมการสังเคราะห์เวลารวมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ค่าเวลามาตรฐาน และผลิตภาพงานไม้แบบพื้นซึ่งได้ผลเท่ากับ 54.10 คน-นาทีต่อตารางเมตร หากคำนวณเป็นต้นทุนค่าแรงในงานติดตั้ง รื้อถอน และขนย้ายต่อตารางเมตรเท่ากับ 28.65 บาทต่อตารางเมตรที่อัตราค่าแรงคนงาน 240 บาทต่อวัน(8 ชั่วโมง) โดยยังไม่รวมค่าเครื่องจักร Tower Crane ค่าดำเนินการ กำไร และภาษีมูลค่าเพิ่ม ทั้งนี้ค่าเวลาพื้นฐาน เวลามาตรฐาน และค่าผลิตภาพที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีความถูกต้องทางวิชาการ และความน่าเชื่อถือซึ่งมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการวางแผนงานก่อสร้าง และการวิเคราะห์ต้นทุนในงานประมาณราคาค่าก่อสร้างได้ต่อไป

คำหลัก : ค่าเวลาพื้นฐาน, เวลามาตรฐาน, ผลิตภาพ, งานไม้แบบพื้นโดยใช้นั่งร้าน, วิธีสมการสังเคราะห์

Abstract

The objective of this research was to study and prepare basic times for formwork construction of post-tensioned flat slab by synthetical method. The time required for each work elements of formwork construction were collected from City Home Ratchada-Pinklao condominium project. The synthetic equations of work elements then were created with linear regression analysis technique using statistic-package software. These work elements consisted of setting, uninstalling, and transport to next construction area. There were 12 synthetic equations derived from the study, which were used for determination of basic times for each work elements. After that, the researcher had combined all equations to determine standard times and productivity of post-tensioned flat slab formwork construction which equal to 54.10 man-minute per square meter. The corresponding unit cost of formwork construction was 28.65 Baht per square meter, based on 240 Baht per day (8 hours) of worker pay rate; excluding

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิศวกรรมโยธา วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมโยธา วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Tower Crane cost, contractor's overhead, profit, and taxes. The outcomes of this study including basic times, standard times, and productivity had been derived within required confidence interval, which will be very useful for construction planning and cost analysis purposes in construction cost estimation.

KEY WORDS: BASIC TIMES, STANDARD TIMES, PRODUCTIVITY, POST-TENSIONED FLAT SLAB FORMWORK, SYNTHETICAL METHOD

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการก่อสร้างมีการพัฒนากันอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการแข่งขันด้านคุณภาพและผลิตภาพในการทำงาน เพื่อให้สามารถส่งมอบงานตามวัตถุประสงค์โดยมีต้นทุนในการก่อสร้างที่ต่ำที่สุด ในการนี้ผู้วางแผนงานจำเป็นต้องมีข้อมูลเวลามาตรฐาน และค่าผลิตภาพงานเพื่อช่วยในการทำงาน แต่ข้อมูลผลิตภาพในงานก่อสร้าง ของประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่น้อยมาก โดยมากมักมีอยู่เฉพาะภายในบริษัทของตนเองซึ่งอาจทำไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงเป็นมูลเหตุที่เราจะต้องทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลผลิตภาพงานก่อสร้างขึ้นมาตามหลักวิชาการ

2.วัตถุประสงค์และขอบเขตในการศึกษา

การทำวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ทำการศึกษาและจัดทำพื้นฐาน (Basic times) เวลามาตรฐาน (Standard times) และผลิตภาพ (Productivity) ของงานไม้แบบพื้นคอนกรีตอัดแรงโดยใช้นั่งร้านโดยวิธีสมการสังเคราะห์เวลา โดยในงานวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากหน่วยงานตัวอย่างที่ใช้ไม้แบบพื้นระบบนี้ ซึ่งทั่วไปยังเป็นระบบที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากความรวดเร็ว และความสะดวกในการติดตั้งและรื้อถอน รวมถึงมีความความแข็งแรง เพียงพอต่อการใช้งาน

3. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยเริ่มจากการศึกษาเทคนิคงานก่อสร้างไม้แบบพื้นคอนกรีตอัดแรงโดยใช้นั่งร้าน เพื่อให้เข้าใจขั้นตอนของการทำงานจากติดตั้ง รื้อถอนเมื่องานคอนกรีตแล้วเสร็จตามขั้นตอน จนถึงงานขนย้ายอุปกรณ์ต่างๆไปจุดก่อสร้างต่อไป

จากนั้นจึงทำการจัดทำรายการกิจกรรมย่อยของงานก่อสร้างโดยใช้เทคนิคโครงสร้างรายการงาน หรือ Work Breakdown Structure (WBS) (วิสูตร จิระดำเกิง, 2546 : 210) โดยจะเป็นการแบ่งงานหรือแตกงานย่อยลงไปถึงระดับที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถสังเกตและวัดผลได้สะดวก ซึ่งจากการวิจัยได้แบ่งกิจกรรมย่อยของงานก่อสร้างไม้แบบพื้นออกเป็น 12 กิจกรรม ซึ่งจะมีการกำหนดจุดเริ่มและสิ้นสุดกิจกรรมอย่างชัดเจน (จรูญ มหิทราฟองกุล และ คนอื่นๆ, 2542 : 257)

จากนั้นจึงทำการเก็บข้อมูลเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมย่อย โดยการเก็บจากหน้างานโดยตรง และบันทึกวีดิทัศน์เพื่อทำการศึกษาเวลาภายหลังประกอบกัน โดยข้อมูลเวลาที่ได้จะต้องผ่านการตรวจสอบค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ 95.5% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% โดยตั้งสมมุติฐานว่าข้อมูลที่เก็บมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal distribution) ซึ่งสามารถใช้สมการที่ (1) (ณรงค์ศักดิ์ เหล่าดี และไมตรี คงฤทธิ์, 2544 : 10) ในการตรวจสอบจำนวนตัวอย่างว่าเพียงพอหรือไม่

$$N = \left[\frac{\frac{k}{s} \times \sqrt{n' \Sigma x_i^2 - \left(\Sigma x_i \right)^2}}{\Sigma x_i} \right]^2 \quad (1)$$

โดย n' = จำนวนครั้งในการจับเวลาตัวอย่าง

N = จำนวนครั้งที่ต้องจับเวลา (ข้อมูลอยู่ในช่วงความเชื่อมั่น 95.5%)

s = ความคลาดเคลื่อน ที่ 5% = 0.05

k = ตัวประกอบของระดับความเชื่อมั่นที่ 95.5% = 2.00

x_i = ตัวอย่างค่าเวลาพื้นฐาน

หลังจากได้ผ่านการตรวจสอบค่าความน่าเชื่อถือของแต่ละกิจกรรมย่อยของงานก่อสร้างไม้แบบพื้นแล้ว จากนั้นนำข้อมูลเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมย่อยสร้างสมการสังเคราะห์เวลาโดยวิธีทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เมื่อได้ทำสมการสังเคราะห์เวลาจนครบทุกกิจกรรมย่อยแล้ว จึงทำการสร้างสมการสังเคราะห์ เวลารวมของงานติดตั้งนั่งร้าน งานรื้อไม้แบบนั่งร้าน และงานรวบรวมและขนส่ง

ค่าเวลาพื้นฐานของแต่ละกิจกรรมย่อยของงานก่อสร้างไม้แบบพื้นที่ได้จากสมการสังเคราะห์เวลา จะนำมาสร้างเป็นค่าเวลามาตรฐาน โดยบวกค่าเวลาเผื่อการพักผ่อนจากปัจจัยต่างๆ (Harris and McCaffer, 1995) และบวกเผื่อเวลาสำหรับเหตุสุดวิสัย ดังสมการที่ (2)

$$\text{เวลามาตรฐาน} = \text{เวลาพื้นฐาน} + \text{เวลาเผื่อการพักผ่อน} + \text{เวลาเผื่อสุดวิสัย} \quad (2)$$

จากค่าเวลามาตรฐานของแต่ละกิจกรรมย่อยของงานก่อสร้างไม้แบบพื้นที่ได้ จะสามารถคำนวณหาค่าผลิตภาพของงานไม้แบบพื้น ในรูปผลงานที่ควรจะทำได้ในแต่ละวันโดยทีมงานที่กำหนด ดังสมการที่ (3)

$$\text{ผลงานที่ทำได้ต่อวัน} = \frac{\text{จำนวนชั่วโมงการทำงาน}}{\text{เวลามาตรฐาน}} \quad (3)$$

ข้อมูลผลิตภาพที่ได้ จะใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยของแต่ละกิจกรรมย่อยของงานก่อสร้างไม้แบบพื้นต่อไป

3. ผลการศึกษา

เมื่อได้สมการย่อยต่างๆ และสมการสังเคราะห์เวลารวมแล้วสามารถนำมาวิเคราะห์หาค่า เวลาพื้นฐานต่อหน่วย ของงานก่อสร้างที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกในการใช้งานในการติดตั้งนั่งร้านต่อตารางเมตรของพื้นที่ติดตั้งไม้แบบพื้น ให้อยู่ในรูปแบบของขนาดพื้นที่ไม้แบบได้แก่ ความกว้าง(x) ความยาว(y) การขนส่งแนวดิ่ง(V) และการขนส่งแนวราบ (H) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมการสังเคราะห์เวลาต่อตารางเมตรของกิจกรรมต่างๆ

ลำดับ	กิจกรรม	หน่วย	สมการสังเคราะห์เวลาพื้นฐาน(คน-นาที)
1	ติดตั้งนั่งร้าน (เกลียวปรับ, ขาตั้งนั่งร้าน, กากบาท, เกลียวปรับ – ยู)	ตร.ม	$(\frac{x}{1.80}+1)*(1.617y+1.262)$
2	งานวางคานเหล็ก ขนาด 2" x 4"	ตร.ม	$0.378[(\frac{x}{1.219}+1)*(\frac{y}{6})]$
3	งานวางตงเหล็ก ขนาด 2" x 2"	ตร.ม	$0.443[(\frac{y}{0.60}+1)*(\frac{x}{6})]$
4	งานวางแผ่นแบบไม้อัด	ตร.ม	$0.665\,(\frac{xy}{2.88})$
5	งานยึดแผ่นแบบไม้อัดให้แน่น	ตร.ม	$1.21[(\frac{y}{2.40})*(\frac{x}{1.2})]$
6	เก็บงานแผ่นแบบ	ตร.ม	$11.51\,xy$
7	รื้อนั่งร้าน (เกลียวปรับ,ขาตั้งนั่งร้าน, กากบาท, เกลียวปรับ – ยู)	ตร.ม	$(\frac{x}{1.80}+1)*(2.170y+4.316)$
8	งานรื้อแผ่นแบบไม้อัด	ตร.ม	$1.050(\frac{xy}{2.88})$
9	งานรื้อตงเหล็ก ขนาด 2" x 2"	ตร.ม	$0.674[(\frac{x}{1.219}+1)*(\frac{y}{6})]$
10	งานรื้อคานเหล็ก ขนาด 2" x 4"	ตร.ม	$0.381[(\frac{y}{0.60}+1)*(\frac{x}{6})]$
11	งานขนส่งทางราบของ ตงเหล็ก, คานเหล็ก, กากบาท, ขาตั้ง, เกลียวปรับ และเกลียวปรับ – ยู, แบบไม้อัด	ตร.ม	$0.694 + 0.218\,H$
12	งานขนส่งแนวดิ่งของ ตงเหล็ก, คานเหล็ก, กากบาท, ขาตั้ง, เกลียวปรับ และเกลียวปรับ – ยู, แบบไม้อัด	ตร.ม	$6.58\,V$
13	สมการสังเคราะห์เวลารวม	ตร.ม	$14.90\,xy + 1.805\,y + 3.157\,x + 6.272 + 0.218\,H + 6.58\,V$

เมื่อได้สมการย่อยต่างๆ และสมการสังเคราะห์เวลาพื้นฐานต่อหน่วยจากตารางที่ 1 สามารถนำมาวิเคราะห์หาค่าเวลามาตรฐานต่อหน่วย และอัตราผลผลิตของงานไม้แบบพื้น เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยของแต่กิจกรรมย่อยของงานก่อสร้างไม้แบบพื้น ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปต้นทุนบาทต่อตารางเมตรของกิจกรรมต่างๆ

ลำดับ	กิจกรรม	หน่วย	คน-นาที/หน่วย	คน-ชม./หน่วย	ต้นทุน บ. /หน่วย
1	ติดตั้งนั่งร้าน (เกลียวปรับ, ขาตั้งนั่งร้าน, กากบาท, เกลียวปรับ – ยู)	ตร.ม	6.871	0.115	6.90
2	งานวางคานเหล็ก ขนาด 2" x 4"	ตร.ม	0.176	0.003	0.09
3	งานวางตงเหล็ก ขนาด 2" x 2"	ตร.ม	0.301	0.005	0.15
4	งานวางแผ่นแบบไม้อัด	ตร.ม	0.353	0.006	0.36
5	งานยึดแผ่นแบบไม้อัดให้แน่น	ตร.ม	0.641	0.011	0.33
6	เก็บงานแผ่นแบบ	ตร.ม	17.61	0.294	8.82
7	รื้อนั่งร้าน (เกลียวปรับ, ขาตั้งนั่งร้าน, กากบาท, เกลียวปรับ – ยู)	ตร.ม	15.47	0.258	15.48
8	งานรื้อแผ่นแบบไม้อัด	ตร.ม	0.558	0.009	0.27
9	งานรื้อตงเหล็ก ขนาด 2" x 2"	ตร.ม	0.454	0.008	0.24
10	งานรื้อคานเหล็ก ขนาด 2" x 4"	ตร.ม	0.260	0.004	0.12
11	งานขนส่งทางราบของ ตงเหล็ก,คานเหล็ก, กากบาท, ขาตั้ง, เกลียวปรับ และเกลียว ปรับ – ยู, แบบไม้อัด	ตร.ม	1.395	0.023	0.69
12	งานขนส่งแนวดิ่งของ ตงเหล็ก,คานเหล็ก, กากบาท, ขาตั้ง, เกลียวปรับ และเกลียว ปรับ – ยู, แบบไม้อัด	ตร.ม	10.01	0.167	5.01
	งานติดตั้งนั่งร้านรวมรื้นถอนและขนย้าย	ตร.ม	57.28	0.955	28.65

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่ได้นำมาสร้างเป็นสมการสังเคราะห์เวลาของกิจกรรมย่อยรวม 12 สมการ ซึ่งสามารถสังเคราะห์เวลาพื้นฐานต่อหน่วยของกิจกรรมย่อยต่างๆ ในงานติดตั้ง รื้อถอน และขนย้ายงานไม้แบบพื้นดังกล่าว หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สร้างสมการสังเคราะห์เวลารวมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ค่าเวลามาตรฐาน และผลิตภาพงานไม้แบบพื้นซึ่งได้ผลเท่ากับ 54.10 คน-นาทีต่อตารางเมตร หากคำนวณเป็นต้นทุนค่าแรงในงานติดตั้ง รื้อถอน และขนย้ายต่อตารางเมตรเท่ากับ 28.65 บาทต่อตารางเมตรที่อัตราค่าแรงคนงาน 240 บาทต่อวัน (8 ชั่วโมง) โดยยังไม่รวมค่าเครื่องจักร Tower Crane ค่าดำเนินการ กำไร และภาษีมูลค่าเพิ่ม

5. ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยมีแนวทางและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยดังนี้

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มผลิตภาพในการทำงานงานติดตั้งและรื้อถอนไม้แบบนั่งร้านโดยปรับปรุงหรือการหาวิธีการทำงานหรือพัฒนาเครื่องมือที่ใช้

2. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการประมาณค่าเวลาเผื่อสำหรับงานก่อสร้างเพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการเผื่อเวลาทำงานของประเทศไทย

3. ควรมีการศึกษาและทำวิจัยเกี่ยวกับผลิตภาพงานก่อสร้างของงานประเภทอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำฐานข้อมูลของอัตราผลผลิตมาตรฐานของประเทศไทยต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

จรูญ มหิทราฟองกุล, ชูเวช ชาญสง่าเวช, วิจิตร ตัณฑสุทธิ์, และวันชัย วิจิรวนิช. “การศึกษาการทำงาน.” พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2542.

ฉรงค์ศักดิ์ เหล่าดี, และไมตรี คงฤทธิ์. “การศึกษาและจัดทำเวลามาตรฐานของงานก่อสร้าง กรณีศึกษางานติดตั้งแผ่นพื้นคอนกรีตสำเร็จรูปแบบ Hollow Core.” ปริญญานิพนธ์วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต, สาขาโยธา, คณะวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2544.

วิสูตร จิระดำเกิง. การปรับปรุงผลผลิตงานก่อสร้าง. ปทุมธานี : วรรณกวี, 2546.

Harris, F. C. and McCaffer, R. Modern Construction Management.4th ed. Oxford: Blackwell Science, 1995.

การประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ใน สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

READINESS ASSESSMENT ISO/IEC 27001 IMPLEMENTATION FOR ACADEMIC RESOURCES AND INFORMATION TECHNOLOGY SUAN DUSIT RAJABHAT UNIVERSITY

วาสนา เวชยะมารภัต[1] และ ดร.จิรัชฌา วิเชียรปัญญา[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 2) พัฒนาแนวทางปฏิบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศของสำนักวิทยบริการฯ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากประชากรที่เป็นผู้บริหาร 4 คน พนักงานระดับปฏิบัติการ 22 คน และ ผู้ปฏิบัติงานทั่วไป 25 คน จำนวนทั้งหมด 51 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาคือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารมีความคิดเห็น ในภาพรวมว่า สำนักวิทยบริการฯ มีความพร้อม ต่อการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในระดับมาก ในขณะที่พนักงานระดับปฏิบัติการและผู้ปฏิบัติงานทั่วไปมีความคิดเห็นต่อความพร้อมในระดับปานกลาง

2. แนวทางปฏิบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศของสำนักวิทยบริการฯ มี 11 ด้าน ดังนี้ 1) นโยบายความมั่นคงปลอดภัย 2) โครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร 3) การบริหารจัดการทรัพย์สินขององค์กร 4) ความมั่นคงปลอดภัยที่เกี่ยวกับบุคลากร 5) การสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม 6) การบริหารจัดการด้านการสื่อสาร และการดำเนินการของเครือข่ายสารสนเทศขององค์กร 7) การควบคุมการเข้าถึง 8) การจัดหา การพัฒนา และบำรุงระบบสารสนเทศ 9) บริหารจัดการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร 10) บริหารความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์กร 11) การปฏิบัติตามข้อกำหนด

3. ผลจากการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นพบว่า ผู้บริหารเห็นว่า มีความต้องการจำเป็นในด้านบริหารความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์กรมากสุด รองลงมา ด้านการปฏิบัติตามข้อกำหนด และ ด้านการจัดหา การพัฒนาและบำรุงระบบสารสนเทศ ในขณะที่ พนักงานระดับปฏิบัติการ เห็นว่ามีความต้องการจำเป็น ด้านนโยบายความมั่นคงปลอดภัยมากสุด รองลงมา ด้านโครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร และ ด้านการบริหารจัดการด้านการสื่อสารและการดำเนินการของเครือข่ายสารสนเทศขององค์กร ซึ่งจัดอยู่ในอันดับที่สอดคล้องกัน และ ผู้ปฏิบัติงานทั่วไป มีความเห็นว่ามีความต้องการจำเป็นในด้านโครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร

[1] นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

มากสุด รองลงมา ด้านบริหารจัดการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร และ ด้านความมั่นคงปลอดภัยที่เกี่ยวกับบุคลากร

คำสำคัญ : มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัย, การบริหารความเสี่ยง, ISO/IEC 27001

Abstract

The objective of this research is 1) to study readiness assessment ISO/IEC 27001 Implementation for Academic Resources and Information Technology (OARIT) at Suan Dusit Rajabhat Universityand and 2) to develop action plans for the management of Information Technology Security OARIT. This survey study was done by using questionnaires to collect data from 4 executives, 22 operating level employees, and 25 general officers. The data were analyzed by using arithmetic mean, standard deviation and Priority Needs Index (PNI).

The result showed that:

1. The executive's opinion towards ISO/IEC 27001 was highly rated, while the perating level employees and general officers moderately agreed with the ISO/IEC 27001.

2. There were 11 action plans for the management of Information Technology Security OARIT:

1) security policy 2) organization of information security 3) asset management 4) human resource security 5) physical and environment security 6) communications and operations management 7) access control 8) information systems acquisition, development and maintenance 9) information security incident management 10) business continuity management 11) compliance with the rules.

3. The result of need ranking among the executives showed that the first is business continuity management. The second is compliance to the rules and the third is communications and operations management. For operating level employees, the first is security policy. The second is organization of information security and the third is communications and operations management. For general officers, the first is organization of information security. The second is information security incident management and the third is human resource security.

KEY WORDS: SECURITY STANDARDS, RISK MANAGENENT, ISO/IEC 27001

1. บทนำ

ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้พัฒนาอย่างรวดเร็วเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาวะการดำเนินการทางธุรกิจ และในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้องค์กรทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาการใช้งานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการดำเนินงาน ดังนั้นสิ่งที่องค์กรต่างๆต้องคำนึงถึงในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั่นคือความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางสาธารณะที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย การใช้อินเทอร์เน็ตจึงพบกับปัญหาการละเมิดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล ดังนั้นเราจึงต้องรู้วิธีและสร้างมาตรฐานความปลอดภัยให้กับระบบขององค์กร

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้บริหารองค์กรทั้งภาครัฐและภาค เอกชนต่างมีความตื่นตัวที่จะส่งเสริมให้เกิดการรักษาความมั่นคงปลอดภัย ตลอดจนเรื่องของ กฎข้อบังคับ และ กฎหมายต่างๆ ที่ออกมาบังคับให้องค์กรสมัยใหม่ต้อง

ปฏิบัติตาม ในปัจจุบันกระแสความต้องการในเชิงธุรกิจกำลังมองไปที่มาตรฐานด้านไอที ซึ่งมีการผลักดันให้มาตรฐาน ISO/IEC 27001 ด้านความมั่นคงปลอดภัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับจากภาคธุรกิจเอกชน สำหรับประเทศไทย มาตรฐาน ISO/IEC 27001 ได้มีบทบาทสำคัญโดยภาครัฐได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังผ่านวิธีการต่างๆ อาทิ การนำมาตรฐานมาแปลเป็นภาษาไทย และแนะนำให้หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานของประเทศนำเอามาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาปฏิบัติใช้ในองค์กร ในขณะเดียวกันกระทรวงการคลัง ก็ได้กำหนดให้มีการตรวจประเมินรัฐวิสาหกิจหลักของประเทศในการจัดทำมาตรฐานดังกล่าว ซึ่งมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนว่าต้องได้รับการรับรองภายในปี 2554 และประเด็นที่สำคัญที่สุดก็คือ มีการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 ไปใช้เป็นรากฐานในการพัฒนากฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายด้านไอซีทีของประเทศหลายๆ ฉบับ ได้แก่ พรฎ.กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ พ.ศ.2549 พรบ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 รวมถึง (ร่าง) พรฎ. กำหนดวิธีการแบบ (มั่นคง) ปลอดภัยในการประกอบธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (Acinfotec, http://www.acinfotec.com/viewsecurity articles.php? ID= 8, 24 กุมภาพันธ์ 2553)

จากกฎหมายข้อบังคับด้านไอซีที ของประเทศไทยหลายฉบับ ทำให้สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาปฏิบัติใช้ในสำนักวิทยบริการฯ มาตรฐาน ISO/IEC 27001 จะช่วยให้สำนักวิทยบริการฯ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายหลายฉบับได้รับการจัดทำขึ้นโดยอ้างอิงจากข้อกำหนดของมาตรฐาน ISO/IEC 27001 เช่น (ร่าง) พรฎ. กำหนดวิธีการแบบ (มั่นคง) ปลอดภัยในการประกอบธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เป็นต้น ทั้งยังช่วยยกระดับการบริหารความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศภายในสำนักวิทยบริการฯ รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการทั้งภายในสำนักงานและผู้รับบริการจากภายนอก ตลอดจนช่วยสร้างความมั่นใจว่าสำนักวิทยบริการฯ จะสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ

ดังนั้น สำนักวิทยบริการฯ จึงได้นำเอามาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการฯ โดยประเด็นที่ศึกษาความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001มาใช้ในสำนักวิทยบริการฯ นั้น มีการศึกษามีทั้งหมด 11 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. นโยบายความมั่นคงปลอดภัย ครอบคลุมเรื่องนโยบายการจัดการความมั่นคงของข้อมูลในองค์กร การเล็งเห็นถึงความสำคัญของนโยบายฯ และการให้การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงเพื่อให้มีการนำนโยบาย ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. โครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร ครอบคลุมเรื่องการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อประสานงานและดำเนินงานด้านการดูแลรักษาความมั่นคงของข้อมูล ตลอดจนการบริหารจัดการด้านความมั่นคงของข้อมูลภายในองค์กร และการประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3. การบริหารจัดการทรัพย์สินขององค์กร ครอบคลุมเรื่องการจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน การจัดจำแนกประเภทของข้อมูลตามระดับความสำคัญ การควบคุมการเข้าถึงข้อมูลแต่ละประเภท และการควบคุมทรัพย์สินด้านสารสนเทศขององค์กร

4. ความมั่นคงปลอดภัยที่เกี่ยวกับบุคลากร ครอบคลุมเรื่องการบริหารจัดการความมั่นคงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพนักงาน และผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มรับพนักงานใหม่ จวบจนสิ้นสุดสถานภาพการเป็นพนักงาน ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่สำคัญต่างๆ อาทิเช่น การให้ความรู้ด้านความมั่นคงแก่พนักงาน การให้พนักงานลงนามในข้อตกลงไม่เปิดเผยข้อมูล

5. การสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมเรื่องการรักษาความมั่นคงของสถานที่ทำงาน ได้แก่การควบคุมการเข้า-ออกของบุคคล และทรัพย์สิน เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตและป้องกันการเสียหายหรือสูญหายของทรัพย์สิน

6. การบริหารจัดการด้านการสื่อสาร และการดำเนินการของเครือข่ายสารสนเทศขององค์กร ครอบคลุมเรื่องการรักษาความมั่นคงให้แก่คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย และการประมวลผลข้อมูล เช่น การป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์ การสำรองข้อมูล การควบคุมความมั่นคงของระบบเครือข่าย การกำจัดสื่อบันทึกข้อมูล การควบคุมความมั่นคงในการใช้งานอีเมล์ ฯลฯ

7. การควบคุมการเข้าถึง ครอบคลุมเรื่องการควบคุมการเข้าถึงข้อมูล และการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยผู้ไม่ได้รับอนุญาตทั้งจากการเข้าใช้งานภายในองค์กร และการเข้าถึงระบบจากระยะไกล (Remote access)

8. การจัดหา การพัฒนา และบำรุงระบบสารสนเทศ ครอบคลุมเรื่องการจัดซื้อ-จัดหา พัฒนา ติดตั้ง และบำรุงรักษาระบบคอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย ซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ และอุปกรณ์สารสนเทศต่างๆ เพื่อให้อุปกรณ์เหล่านั้นมีความมั่นคงและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. บริหารจัดการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร ครอบคลุมเรื่องการรายงาน และการบริหารจัดการเหตุละเมิดความมั่นคงของข้อมูลเพื่อให้เหตุดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงทีและป้องกันไม่ให้เกิดเหตุซ้ำขึ้นอีกในอนาคต

10. บริหารความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์กร ครอบคลุมเรื่องการจัดทำและทดสอบแผนความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ (Business continuity Plan หรือ BCP) ซึ่งก็คือวิธีปฏิบัติในการรับมือสำหรับกรณีที่เกิดความผิดพลาดขึ้นกับระบบสารสนเทศ หรือภัยธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดและเพื่อให้ธุรกิจสามารถฟื้นตัวกลับมาดำเนินงานตามปกติได้เร็วที่สุด

11. การปฏิบัติตามข้อกำหนด ครอบคลุมการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือข้อตกลงต่างๆ ที่องค์กรได้กระทำร่วมกับผู้อื่น เช่น การใช้ซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ (License) ถูกต้อง การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ฯลฯ (Acinfotec, http://www.acinfotec.com/viewsecurityarticles.php?ID=7, 24 กุมภาพันธ์ 2553)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของแนวคิดการวิจัยเรื่อง “การประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต” ซึ่งผลของการประเมินความพร้อมจะนำมาจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น และนำมาจัดทำแนวทางด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 51 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน กลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 22 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานทั่วไปจำนวน 25 คน

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ มาตรฐานการจัดการความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ ทั้ง 11 ประเด็น

4. วิธีการดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับมาตรฐาน ISO/IEC27001 และมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.2 สร้างแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลระดับความพร้อมของสำนักวิทยบริการฯ ที่มีต่อมาตรฐาน ISO/IEC27001

4.3 ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ

4.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ

4.6 จัดทำแนวทางด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ

4.7 สรุปผล และนำเสนอผลของการศึกษา

5. เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียด 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามประกอบไปด้วย ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ หน่วยงานที่สังกัด เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับตัวแปรด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านระบบสารสนเทศ ข้อคำถามประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และข้อคำถามวิธีการปฏิบัติทางเทคนิค ข้อคำถามเป็นแบบมาตรวัด (Rating scale)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่มีความต้องการจะนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการฯ ระหว่างวันที่ 15 ธันวาคม - 23 ธันวาคม 2552 ส่งแบบสอบถามไป และได้รับแบบสอบถามกลับคืนกลับมาคิดเป็นร้อยละ 100.00 แบบสอบถามมีความสมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 86.27

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากรวบรวมแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. การลงรหัส (Coding) นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า

3. การประมวลผลข้อมูล (Processing) ผู้วิจัยจะใช้โปรแกรม SPSS เพื่อทำการวิเคราะห์จากแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูล จากกลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการ ผู้ปฏิบัติงานทั่วไป

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies) หาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้ง 2 สภาพ คือสภาพการดำเนินการปัจจุบัน และสภาพการดำเนินการที่คาดหวัง เป็นรายด้านและรายข้อ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4. จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นของมาตรฐานการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ โดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศในข้อที่ 3.2 นำค่าเฉลี่ยทั้ง 2 สภาพ มาคำนวณ โดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมินความแตกต่าง นำค่า $PNI_{Modified}$ มากที่สุด 3 อันดับ และมีค่า $PNI_{Modified}$ ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 20 มาจัดทำเป็นแนวทางด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศต่อไป

8. สรุปผลผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง “การประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต” สามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลโดยมีรายละเอียดดังนี้

8.1 สถานภาพเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นผู้ปฏิบัติงานทั่วไป ร้อยละ 56.82 รองลงมาเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการและผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 34.09 และ 9.09 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละประเภท พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารส่วนมากดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการฯ คิดเป็นร้อยละ6.82 ในขณะที่พนักงานระดับปฏิบัติการส่วนมากดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ปฏิบัติงานทั่วไปส่วนมากดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 22.73

8.2 ความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในหัวข้อนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต โดยพิจารณาจากระดับที่มีอยู่จริงและระดับที่คาดหวัง จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนคือ ในมุมมองของผู้บริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการ และผู้ปฏิบัติงานทั่วไป โดยมีรายละเอียดแต่ละตอนมีดังนี้

8.2.1 ผู้บริหารเห็นว่าสำนักวิทยบริการฯ มีการปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO/IEC27001 ที่สอบถามภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากเช่นกัน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับที่มีอยู่จริงและระดับที่คาดหวัง พบว่า ส่วนมากมีความสอดคล้องกัน ยกเว้นในด้าน “นโยบายความมั่นคงปลอดภัยสำหรับสารสนเทศ” “การจัดหา การพัฒนา และบำรุงระบบสารสนเทศ” “การบริหารความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์กร” และ “การปฏิบัติตามข้อกำหนด” ที่ผู้บริหารคาดหวังในระดับที่สูงกว่าการปฏิบัติจริง

8.2.2 พนักงานระดับปฏิบัติการเห็นว่าสำนักวิทยบริการฯมีการปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO/IEC27001 ที่สอบถามภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ในขณะที่มีความคาดหวังอยู่ในระดับ มาก

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับที่มีอยู่จริงและระดับที่คาดหวัง พบว่า ส่วนมากมีความคาดหวังในระดับที่สูงกว่าการปฏิบัติจริง ยกเว้นในด้าน "การควบคุมการเข้าถึง" และด้าน "การจัดหา การพัฒนา และบำรุงรักษาระบบสารสนเทศ" ที่พนักงานระดับปฏิบัติการเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน ระหว่างระดับที่มีอยู่จริงและระดับที่คาดหวัง

8.2.3 ผู้ปฏิบัติงานทั่วไปเห็นว่าสำนักวิทยบริการฯ มีการปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO/IEC27001 ที่สอบถาม ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ในขณะที่มีความคาดหวังอยู่ในระดับ มาก

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับที่มีอยู่จริงและระดับที่คาดหวัง พบว่า ส่วนมากมีความคาดหวังในระดับที่สูงกว่าการปฏิบัติจริง ยกเว้นในด้าน "ความมั่นคงปลอดภัยที่เกี่ยวกับบุคลากร" และ "การควบคุมการเข้าถึง" ที่ผู้ปฏิบัติงานทั่วไป เห็นว่ามีความสอดคล้องกัน ระหว่างระดับที่มีอยู่จริงและระดับที่คาดหวัง

8.3 การจัดเรียงลำดับความสำคัญของมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศจากความคิดเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ โดยการนำค่าเฉลี่ยทั้ง 2 ระดับ คือระดับที่มีอยู่จริง และระดับที่คาดหวัง นำมาจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมินความแตกต่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.3.1 ระดับผู้บริหาร การเรียงลำดับความสำคัญของมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศในมุมมองของผู้บริหารมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.02 ซึ่งสามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 มาตรฐานด้านการบริหารความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์ (0.24) ประกอบด้วย

1.1 การทดสอบและปรับปรุงแผนสร้างความต่อเนื่องให้เป็นปัจจุบัน

1.2 กำหนดแผนหรือกลยุทธ์เพื่อสามารถกู้ระบบคอมพิวเตอร์หรือจัดหาระบบทดแทนได้โดยเร็ว

ลำดับที่ 2 มาตรฐานด้านการปฏิบัติตามข้อกำหนด (0.23) ประกอบด้วย

2.1 มีกระบวนการตรวจสอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งจากภายในและภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

2.2 กำกับดูแลตรวจสอบผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามนโยบายอย่างถูกต้องและมีการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศไว้อย่างครบถ้วน

8.3.2 ระดับพนักงานระดับปฏิบัติการ การเรียงลำดับความสำคัญของมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศในมุมมองของพนักงานระดับปฏิบัติการมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.43 ถึง 0.21 ซึ่งสามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 มาตรฐานด้านนโยบายด้านความมั่นคงปลอดภัย (0.43) ประกอบด้วย

1.1 การมีส่วนร่วมในการจัดทำหรือทบทวนนโยบาย

1.2 การได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสื่อสารหรือให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับทราบ

1.3 การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายในกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชา

ลำดับที่ 2 มาตรฐานด้านโครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร และมาตรฐานด้านการบริหารจัดการด้านการสื่อสาร และการดำเนินการของเครือข่ายสารสนเทศขององค์กร (0.32) ประกอบด้วย

2.1 มาตรฐานด้านโครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร ประกอบด้วย

2.1.1 การรักษาความลับและการไม่เปิดเผยความลับขององค์กร

2.2.2 รายชื่อและข้อมูลสำหรับติดต่อในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องติดต่อกับกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้อง ในด้านการรักษาความปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการด้านการสื่อสาร และการดำเนินการของเครือข่ายสารสนเทศขององค์กร ประกอบด้วย

2.2.1 มีการสื่อสารแผนฉุกเฉินให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ (0.46)

2.2.2 มีขั้นตอนหรือวิธีปฏิบัติในการสำรองข้อมูลให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างละเอียด

2.2.3 การจัดทำคู่มือในการป้องกันไวรัสให้แก่ผู้ใช้งานรวมถึงแจ้งและให้ความรู้แก่ผู้ใช้งานเกี่ยวกับไวรัสชนิดใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ลำดับที่ 3 มาตรฐานด้านบริหารจัดการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร (0.31) ประกอบด้วย

3.1 การพิจารณาถึงมูลค่าของความเสียหายและปริมาณความถี่ที่เกิดขึ้นจากการบุกรุกเข้าระบบ

3.2 การแยกส่วนคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการพัฒนาระบบงานออกจากส่วนที่ใช้งานจริง

3.3 มาตรการป้องกันการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบันทึกต่างๆร่วมถึงจำกัดสิทธิ์ในการเข้าถึงบันทึกต่างๆให้เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

8.3.3 ระดับผู้ปฏิบัติงานทั่วไป การเรียงลำดับความสำคัญของมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศในมุมมองของพนักงานระดับปฏิบัติการมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง อยู่ระหว่าง 0.31 ถึง 0.09 ซึ่งสามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 โครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร (0.31) ประกอบด้วย

1.1 เอกสารการว่าจ้างงานมีการระบุเงื่อนไขหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยทางสารสนเทศขององค์กรให้กับบุคลากรที่ได้รับการว่าจ้างได้ลงนามในเงื่อนการจ้างงานนั้นอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

1.2 เอกสารการรับพนักงานมีระเบียบข้อบังคับห้ามมิให้พนักงานในองค์กรเปิดเผยความลับและข้อมูลขององค์กร

ลำดับที่ 2 มาตรฐานด้านบริหารจัดการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร (0.30) ประกอบด้วย

2.1 มีการฝึกซ้อมรับมือกับกรณีฉุกเฉินรูปแบบต่างๆ

2.2 แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบทุกครั้งโดยผ่านช่องทางที่สำนักฯได้จัดเตรียมไว้ ในกรณีที่พบภัยคุกคาม

ลำดับที่ 3 มาตรฐานด้านความมั่นคงปลอดภัยที่เกี่ยวกับบุคลากร (0.22) ประกอบด้วย

3.1 มีการอบรมเพื่อสร้างความตระหนักและเสริมสร้างความรู้ทางด้านความมั่นคงปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

8.4 แนวทางด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีรายละเอียดดังนี้

8.4.1 แนวทางปฏิบัติทางด้านนโยบายความมั่นคงปลอดภัย ประกอบด้วย

1. จัดตั้งคณะกรรมการดูแลนโยบายการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มาจากผู้บริหารสายงานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารสายงานต่างๆ

2. จัดทำแบบประเมิน และทดสอบความรู้ด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประเมินความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน

8.4.2 แนวทางปฏิบัติด้านโครงสร้างความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร ประกอบด้วย

1. มีการกำหนดเงื่อนไข หน้าที่ความรับผิดชอบ การไม่เปิดเผยความลับขององค์กร ให้ผู้ได้รับการว่าจ้างได้ลงนามในสัญญาข้อตกลงว่าจ้าง และมีการปรับปรุงเอกสารสัญญาว่าจ้างอยู่เสมอๆ
2. สร้างความตระหนักให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักฯและหน่วยงานภายนอกได้ตระหนักถึงภัยคุกคามและปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัย รวมถึงให้ความรู้และการอบรมด้านความมั่นคงปลอดภัย
3. มีรายชื่อและข้อมูลสำหรับการติดต่อกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้สำหรับการติดต่อประสานงานด้านความมั่นคงปลอดภัยในกรณีที่มีความจำเป็น

8.4.3 แนวทางปฏิบัติด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินขององค์กร ประกอบด้วย

1. การจัดหมวดหมู่ ลำดับความลับ รายการบัญชีทรัพย์สินสารสนเทศ บันทึกไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร
2. ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขรายการบัญชีทรัพย์สิน ให้เป็นปัจจุบัน
3. กำหนดระเบียบปฏิบัติ การใช้งานทรัพย์สินสารสนเทศอย่างเหมาะสม
4. ระบุตำแหน่งการจัดเก็บและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล
5. อบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานในเรื่องการกำหนดระดับการป้องกันข้อมูล การแบ่งหมวดหมู่ข้อมูล

8.4.4 แนวทางปฏิบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยที่เกี่ยวกับบุคลากร ประกอบด้วย

1. ตรวจสอบข้อมูลและประวัติส่วนตัวและประวัติการทำงาน ของบุคลากรที่ได้รับการว่าจ้าง
2. จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับสำนักฯ

8.4.5 แนวทางปฏิบัติด้านการสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

1. จัดวางอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
2. มีการรักษาความปลอดภัยของอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่สำคัญ
3. กำหนดวิธีการทำลายข้อมูลสารสนเทศตามลำดับชั้นความลับของสารสนเทศ
4. แจ้งหรือขอความร่วมมือจากผู้ปฏิบัติงาน สำหรับการจัดวางและป้องกันอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงและภัยคุกคามทางด้านสิ่งแวดล้อม และอันตรายต่างๆ

8.4.6 แนวทางปฏิบัติด้านการบริหารจัดการด้านการสื่อสาร และการดำเนินการของเครือข่ายสารสนเทศขององค์กร ประกอบด้วย

1. จัดทำตารางสำรองข้อมูลอัตโนมัติรวมถึงคู่มือ ขั้นตอนวิธีปฏิบัติในการสำรองข้อมูลและการกู้คืนข้อมูล รวมถึงมีการทดสอบข้อมูลที่สำรอง
2. มีแผนฉุกเฉินเพื่อกู้ระบบคอมพิวเตอร์หรือจัดหาระบบมาทดแทนได้โดยเร็ว
3. กำหนดมาตรการป้องกันไวรัสและหนอนคอมพิวเตอร์ ที่มีประสิทธิภาพปรับปรุง

8.4.7 แนวทางปฏิบัติด้านการควบคุมการเข้าถึง ประกอบด้วย

1. กำหนดสิทธิ์เป็นรายบุคคลตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ใช้ และตรวจสอบสิทธิทุกๆ 6 เดือน
2. กำหนดรหัสผ่านในการเข้าสู่ระบบ และเปลี่ยนรหัสผ่านที่กำหนดมาจากระบบปฏิบัติการเมื่อเริ่มใช้งาน
3. ประเมินและติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับช่องโหว่ในระบบ กำหนดมาตรการรองรับเพื่อลดความเสี่ยง

8.4.8 แนวทางปฏิบัติด้านการจัดหาและ การพัฒนา และบำรุงรักษาระบบสารสนเทศ ประกอบด้วย

1. มีขั้นตอนในการพัฒนาหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบงานคอมพิวเตอร์อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร
2. ต้องมีการประเมินผลกระทบของการพัฒนาระบบสารสนเทศทั้งก่อนและหลังพัฒนา
3. หน่วยงานที่ร้องขอให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบงาน ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา

4. ทดสอบโปรแกรมที่พัฒนาในสภาพแวดล้อมการทำงานปัจจุบัน รวมถึงปรับปรุงเอกสารประกอบระบบงานทั้งหมดหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขระบบงาน

5. การโอนย้ายระบบงานต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องอย่างครบถ้วน และจัดเก็บสำเนาโปรแกรม ก่อนและหลังพัฒนาระบบ

6. มีกระบวนการควบคุมความถูกต้องของข้อมูลที่มีการนำเข้าสู่ระบบ ประมวลผล จัดเก็บ และรายงานผล

8.4.9 แนวทางปฏิบัติด้านการบริหารจัดการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยขององค์กร ประกอบด้วย

1. การแบ่งแยกระบบสำหรับปฏิบัติงานจริงและระบบสำหรับทดสอบหรือพัฒนา
2. มีมาตรการควบคุมป้องกันการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงเป็นรายบุคคล
3. รายงานเหตุการณ์และจุดอ่อนด้านความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ
4. พิจารณามูลค่าความเสียหายและปริมาณความถี่ที่เกิดจากการบุกรุกระบบสารสนเทศ
5. ซ้อมรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินในรูปแบบต่างๆ

8.4.10 แนวทางปฏิบัติด้านการบริหารความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์กร ประกอบด้วย

1. ระบุเหตุการณ์และประเมินความเสี่ยงที่ รวมถึงผลที่ได้รับต่อความมั่นคง
2. จัดทำและใช้งานแผนฉุกเฉิน
3. ทดสอบแผนฉุกเฉินในลักษณะการจำลองสถานการณ์จริง รวมถึงมีการบันทึกรายงานทุกครั้ง
4. สื่อสารแผนฉุกเฉินให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ
5. มีการบริหารจัดการปรับปรุงกระบวนการในการสร้างความต่อเนื่องให้กับธุรกิจ

8.4.11 แนวทางปฏิบัติด้านการปฏิบัติตามข้อกำหนด ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารต้องกำกับดูแลและควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาของตนให้ปฏิบัติตามนโยบาย
2. รวบรวมกฎหมายและกฎระเบียบ ด้านความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศไว้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงได้ และมีช่องทางที่หลายหลายในการเข้าถึง
3. มีกระบวนการตรวจสอบทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งจากส่วนงานภายใน และผู้ตรวจสอบภายนอก

9. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง “การประเมินความพร้อมของการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาใช้ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต” มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ และประเด็นต่างๆ ที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้ ในมุมมองของระดับผู้บริหาร นั้นมีความคิดเห็นว่า สำนักวิทยบริการฯ มีความพร้อมที่จะนำเอา มาตรฐาน ISO/IEC27001 มาใช้ในสำนักฯ ในขณะที่ พนักงานระดับปฏิบัติการและผู้ปฏิบัติงานทั่วไป มีความคิดเห็นว่า สำนักวิทยบริการฯ ยังขาดความพร้อมที่จะนำเอา มาตรฐาน ISO/IEC27001 มาใช้ในสำนักฯ

ทั้งนี้เนื่องมากจาก ผู้บริหารมองภาพรวมของสำนักฯ ในมุมกว้าง ในขณะที่พนักงานระดับปฏิบัติการมองเฉพาะหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในระบบ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ ทรงชล มหารมณ์ (2548) ที่กล่าวว่า ปัจจัยเรื่องตำแหน่งงานทำให้การแสดงความคิดเห็นเรื่องความเสี่ยงในการรักษาความปลอดภัยข้อมูล ที่แตกต่างกัน กล่าวโดยรวมก็คือทัศนคติของผู้บริหารจะมองในมุมกว้างกว่าพนักงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งทำให้การมองปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละส่วนขององค์กรไม่เหมือนกัน

ข้อน่าสังเกตอีกข้อหนึ่งว่า ในมุมมองของ พนักงานระดับปฏิบัติการ (IT) และผู้ปฏิบัติงานทั่วไป (NON-IT) มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือสำนักวิทยบริการฯ ยังขาดความพร้อมในการนำมาตรฐาน ISO/IEC มาใช้ในสำนักฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา พิพัฒนาโฆษิต ที่กล่าวว่า ในมุมมองของพนักงานระดับปฏิบัติการ (IT) และผู้ปฏิบัติงานทั่วไป (NON-IT) มีความคิดเห็นด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัย ที่ไม่แตกต่างกัน เช่น ด้านการควบคุมการเข้าถึง ในความคิดเห็นต่อการทราบสิทธิในการใช้งานระบบหรือโปรแกรมต่างๆ สรุปได้ว่า หน่วยงานด้าน IT และ NON-IT มีความคิดเห็นต่อการทราบสิทธิในการใช้งานระบบหรือโปรแกรมต่างๆไม่แตกต่างกัน (เพ็ญประภา พิพัฒนาโฆษิต, 2550 : 127)

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการประเมินจากความคิดเห็นของบุคลากรภายในสำนักวิทยบริการฯ ที่มีความต้องการจะนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 เข้ามาปรับใช้กับสำนักวิทยบริการฯ การนำเสนอแนวทางปฏิบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศที่ได้นำเสนอไป อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจริงของแต่ละองค์กร ซึ่งจะช่วยให้แนวทางปฏิบัตินั้น มีความเหมาะสมกับองค์กรที่ต้องการนำไปใช้ เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด จึงขอนำเสนอขั้นตอนการนำมาตรฐาน ISO/IEC 27001 มาประยุกต์ใช้ในองค์กรเพื่อให้ได้ผลในทางปฏิบัติและสอดคล้องกับกฎหมาย ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดตั้งคณะทำงานเรื่องมาตรฐาน ISO/IEC 27001 เพื่อศึกษารายละเอียดของมาตรฐานอย่างละเอียดและหาแนวทางมาปรับประยุกต์ใช้

2.มีการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักด้านความมั่นคงปลอดภัยทางสารสนเทศให้กับผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กรทุกท่านได้รับทราบอย่างทั่วถึง รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

3. จัดอบรมเพื่อทำความเข้าใจในข้อกำหนดทั้ง 11 ประเด็นของมาตรฐาน ISO/IEC 27001

3. จัดทำแบบประเมินความพร้อมของระบบ ในภาพรวม โดยทำการวิเคราะห์ช่องว่าง นำเอามาตรฐานส่วน Control ใน Annex A มาทำเป็นประโยคคำถามในรูปแบบ ของแบบสอบถามใช้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในองค์กร เพื่อให้ผู้บริหารทราบถึงสถานะล่าสุดขององค์กร (What is) และความแตกต่างกับข้อกำหนด (What should be) เพื่อประเมินว่าองค์กรยังขาดการปฏิบัติตามข้อกำหนดในมาตรฐานด้านใดบ้าง

4. จัดทำรายงานที่ได้จากการประเมินความพร้อม และนำเสนอให้ผู้บริหารระดับสูงได้รับทราบถึงสถานะขององค์กรและตัดสินใจ ให้การสนับสนุนในการปฏิบัติตามข้อกำหนด และดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่อง

5. จัดทำกระบวนการบริหารความเสี่ยง ในด้านบุคลากร (People) กระบวนการ (Process) และ เทคโนโลยี (Technology) เพื่อจะได้ประเมินความเสี่ยงของระบบ และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดความเสี่ยง

6. นำแผนปฏิบัติการตามที่ได้จัดทำ ไปปฏิบัติใช้ในองค์กร เช่นการฝึกอบรมหลักสูตรสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย ให้กับทุกคนในองค์กร, การบังคับใช้นโยบาย

7. ทบทวนและเฝ้าระวัง เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของระบบ ก่อนการปฏิบัติตามมาตรฐาน และหลังการปฏิบัติตามมาตรฐาน มีการตรวจสอบระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจได้ว่าระบบสามารถทำงานได้ปกติ โดยไม่เกิดผลกระทบจาการค้นพบช่องโหว่ และภัยใหม่ๆ จากแฮกเกอร์

เอกสารอ้างอิง

ทรงชล มหารมณ์. “การวิเคราะห์ความเสี่ยงการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสำหรับองค์กรขนาดกลางและขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

เพ็ญประภา พิพัฒนาโฆษิต. “การสร้างมาตรฐานการบริหารความปลอดภัยของข้อมูลโดยการประยุกต์ใช้ ISO 17799 กรณีศึกษาของบริษัทให้บริการด้านการจัดซื้อออนไลน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

Acinfotec. “การประยุกต์ใช้มาตรฐาน ISO 27001 ในประเทศไทยและในระดับโลก.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.acinfotec.com/viewsecurityarticles.php?ID=8, 24 กุมภาพันธ์ 2553.

Acinfotec. “11หมวดหลักของมาตรฐานISO 27001และISO27002.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.acinfotec.com/viewsecurityarticles.php?ID=7, 24 กุมภาพันธ์ 2553.

การเปรียบเทียบเทคนิคของโครงข่ายประสาทเทียมเพื่อการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าที่ท่าเรือกรุงเทพ

A Comparison of Neural Network Techniques for Forecasting Container Throughput at Bangkok Port

วีระชัย โกสาแสง[1] ดร.วัชรวี จันทรประกายกุล[2] และ ดร.สุภาภรณ์ เกียรติสิน[3]

บทคัดย่อ

ระบบตู้สินค้า เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับเศรษฐกิจของประเทศไทย อย่างไรก็ตามการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้า มีงานวิจัยอยู่น้อย โดยงานวิจัยดังกล่าวที่มีอยู่ เน้นเพียงสองวิธี คือการพยากรณ์อนุกรมเวลาและการวิเคราะห์การถดถอย งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์คือการนำโครงข่ายประสาทเทียม ทั้งแบบ Multilayer Perceptron (MLP) และ Radial Basis Function Networks (RBF) มาใช้ทำนายปริมาณตู้สินค้าสินค้าผ่านท่าของท่าเรือกรุงเทพ โดยโครงข่ายประสาทเทียมทั้งแบบ MLP และ RBF ยังไม่มีการทำนายปริมาณตู้สินค้าผ่านท่า โดยปัจจัยที่มีผลกับปริมาณตู้สินค้าที่ท่าเรือกรุงเทพได้นำเข้าสู่การคำนวณตามวิธีของโครงข่ายประสาทเทียม และผลลัพท์ที่ได้คือปริมาณของตู้สินค้าผ่านท่า โดยวัดความผิดพลาดโดยวิธีรากที่สองของค่าความคลาดเคลื่อนเฉลี่ย (Root Mean Square Error: RMSE) และค่าผิดพลาดสัมบูรณ์ (Mean Absolute Error : MAE) ผลการวิจัยสรุปว่าโครงข่ายประสาทเทียมสามารถพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าของท่าเรือกรุงเทพ ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

Abstract

Containerization is one of the important factors for Thailand's economics. However, forecasts of container throughput growth and development of Bangkok Port, the significant port of Thailand, have been scant and the findings are divergence. Moreover, the existing literature emphasizes only two forecasting methods, namely time series and regression analysis. The aim of this paper is to explore both of Artificial Neural Networks as Multilayer Perceptron (MLP) and Radial Basis Function Networks (RBF) for predicting future container throughput at Bangkok Port. MLP and RBF are both of neural network techniques to act as a forecasting method for business firms and government offices but absent in predicting container throughput. Factors affecting cargo throughput at Bangkok Port are identified and entered into the neural network forecasting model that generates a projection of cargo throughput. Then the results are measured by root mean squared error (RMSE) and mean absolute error (MAE).

---

[1] นักศึกษาปริญญาเอก คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

[2] อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

[3] อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์และมัลติมีเดีย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Based on the results, this research provides a discussion on the application of neural network techniques for forecasting container throughput.

KEY WORD: FORECASTING, RBF, MLP, CONTAINER, THROUGHPUT

1. บทนำ

การขนส่งโดยตู้สินค้า เป็นการขนส่งที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ให้ความสำคัญกับการนำเข้าและส่งออกเช่นประเทศไทย การขยายตัวทางเศรษฐกิจมีผลทำให้ปริมาณตู้สินค้าที่ท่าเรือกรุงเทพเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพิจารณาการลงทุนในท่าเรือกรุงเทพ ดังนั้นความถูกต้องของการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้าหน้าท่าในอนาคต เป็นสิ่งสำคัญต่อทั้งภาคเอกชน และหน่วยงานของภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้การวางแผน และการจัดการของหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นในอนาคตเป็นไปอย่างถูกต้อง และเหมาะสม

ในปี 1994 รายงานของ Japan International Cooperation Agency (JICA) เพื่อพยากรณ์การนำเข้า และการส่งออกของตู้สินค้าที่ท่าเรือกรุงเทพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยโดยใช้ตัวแปรซึ่งประกอบด้วย จำนวนประชากร และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) แต่งานของ JICA มีข้อจำกัดในการนำเสนอคือ จำนวนปัจจัยไม่เพียงพอ ซึ่งจะส่งผลต่อความถูกต้องของการพยากรณ์ ปริมาณตู้สินค้าผ่านท่า

ปัจจุบันท่าเรือกรุงเทพ ใช้การวิเคราะห์การถดถอย และอนุกรมเวลาสำหรับการพยากรณ์จำนวนตู้สินค้าในท่าเรือกรุงเทพ ปัจจัยที่นำมาใช้ในการคำนวณประกอบด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (เทียบกับสกุลเงินดอลล่าห์สหรัฐอเมริกา) GDP ของโลก งานวิจัยนี้มีจุดอ่อนคือไม่ได้พิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัยอื่นที่มีผลกับเศรษฐกิจมหภาคด้วย เช่น อัตราดอกเบี้ย และอัตราเงินเฟ้อ

ต่อมา (Dollar, 1992) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การถดถอย ของความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าขาออก และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว (GDP Per Capita) ซึ่งมีผลการศึกษาทำให้มีการเปิดเสรีทางการค้าเพิ่มมากขึ้น และเพิ่มการเติบโตของเศรษฐกิจสำหรับประเทศที่ยากจน นอกจากนี้ (Ram, 1992) ได้ใช้แบบจำลองเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการส่งออก และการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพื่อเป็นการยืนยันความสัมพันธ์ของการส่งออกและอัตราการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ

ส่วนงานวิจัย (Chou, Chub and Liang, 2008) ที่แสดงความสำคัญของความสัมพันธ์แบบ non-stationary ระหว่างปริมาณตู้สินค้ากับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค เช่น ปริมาณตู้สินค้าส่งออก ปริมาณตู้สินค้านำเข้า จำนวนประชากร ดัชนีผลผลิตด้านอุตสาหกรรม มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ GNP (Gross Nation Product : GNP) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว (GNP per capita) GDP ด้านขายส่ง GDP ด้านเกษตรกรรม GDP ด้านอุตสาหกรรม และ GDP ด้านการบริการ ใช้เป็นปัจจัยในการวิเคราะห์การถดถอย

งานวิจัยนี้เป็นการทำเพิ่มเติมจากงานที่ทำมาแล้ว (Peng and Chu, 2009) โดยนักวิจัยทั้งสองท่านได้แนะนำว่างานวิจัยที่ทำมาก่อนนี้ ขาดการนำโครงข่ายประสาทเทียม หรือปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) มาประยุกต์สำหรับการพยากรณ์ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่ามีช่องว่างสำหรับงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงได้นำวิธีการพยากรณ์ ซึ่งใช้โครงข่ายประสาทเทียมทั้งแบบ MLP และ RBF มาประยุกต์ใช้งานกับการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้าผ่านท่า ที่ท่าเรือกรุงเทพ ปัจจัยที่ใช้ในการพยากรณ์ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) GDP ของโลก อัตราแลกเปลี่ยน (เทียบกับสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา) จำนวนประชากร อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ยและราคาน้ำมัน

เชื้อเพลิง โดยปัจจัยดังกล่าวพิจารณาจาก ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย และปัจจัยที่มีผลกับการนำเข้า และการส่งออก

ส่วนประกอบของงานวิจัยมีดังนี้ ส่วนที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการศึกษา ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์และอภิปรายผล และบทสรุปอยู่ในส่วนที่ 5

2. ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1. ทบทวนเทคนิคการพยากรณ์

การพยากรณ์ คือการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาทำนายทางธุรกิจ เช่น ยอดขาย ปริมาณการผลิต หรือสถานการณ์อุตสาหกรรมโดยทั่วไป โดยอาศัยการประมวลจากข้อมูลในอดีต ประสบการณ์ เหตุปัจจัยอื่นๆที่คาดคะเนขึ้นประโยชน์ที่ได้รับคือสามารถผลิตตระเตรียมสินค้าหรือวัตถุดิบได้เพียงพอหรือสอดคล้องกับความต้องการในอนาคตเพื่อการวางแผนในโซ่อุปทานต่อไปได้อย่างแม่นยำ ทำให้สามารถจัดสรรทรัพยากรการผลิต ได้แก่ กำลังคน วัตถุดิบ และการเงินได้อย่างเหมาะสม โดยแบ่งได้ดังนี้ Time Series, Cause-And-Effect และ Judgmental (Armstrong, 2001)

Time Series: คือการพยากรณ์โดยใช้ข้อมูลในอดีตมาทำนายความต้องการในอนาคต ตัวอย่างของอนุกรมเวลา เช่น Autoregressive Moving Average (ARMA), Exponential Smoothing, Extrapolation, Linear Prediction, Trend Estimation, Growth Curve and Box-Jenkins. โดยสามารถประยุกต์ได้หลากหลาย เช่น ด้านเศรษฐกิจ การพยากรณ์การขาย การวิเคราะห์งบประมาณ การวิเคราะห์ตลาดหลักทรัพย์ และการประมาณการผลิต เป็นต้น (Makridakis, 1998)

Cause-And-Effect: เป็นวิธีการที่ใช้เมื่อข้อมูลมีความสัมพันธ์กับตัวแปรหนึ่ง โดยตัวแปรนั้นอาจเป็นสาเหตุจากปัจจัยภายในหรือนอกองค์กรก็ได้ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) โดยมีตัวแปรหนึ่งเป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) กับอีกตัวแปรหนึ่งเป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) สามารถประยุกต์ในงานด้านต่างๆ เช่น ด้านวิศวกรรม ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านเศรษฐกิจ (Montgomery, Peak and Vining, 1982)

Judgmental: เป็นการใช้ประสบการณ์ และการไตร่ตรองในการพยากรณ์ โดยไม่ใช้ข้อมูลในอดีต แต่จะได้จากการสอบถามฝ่ายบริหาร (Executive opinions) ความเห็นจากพนักงานขาย (Sales staff opinions) การสำรวจลูกค้า (Customer survey) หรือความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ (Expert opinions) สาเหตุที่ใช้การพยากรณ์วิธีนี้ เนื่องจากไม่สามารถใช้การพยากรณ์เชิงปริมาณได้ วิธีที่ใช้ทางในธุรกิจมีดังนี้ Analog Delphi, Diffusion และ PERT (Patton, 1990)

2.2. เครือข่ายประสาท ลักษณะสำคัญของเครือข่ายประสาทคือ มีความสามารถในการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมและเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนรู้ ผ่านเครือข่ายประสาทเทียม สำหรับการพยากรณ์นั้นได้ให้ความสำคัญกับการใช้เครือข่ายประสาทมากขึ้น โดยเฉพาะการพยากรณ์แบบอนุกรมได้ใช้มามากกว่าหนึ่งทศวรรษแล้ว และที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคือด้านการเงิน (Haykin, 1999)

การวิจัยแรกที่นำโครงข่ายประสาทเทียมมาพยากรณ์ เป็นผลงานของ (Hu and Root, 1964) โดยเริ่มนำเครือข่ายประสาทมาใช้ในการพยากรณ์อากาศ และ (Dawson and Wilby, 1999) ได้ศึกษาการนำโครงข่ายประสาทเทียมมาทำนายการไหลของแม่น้ำ ปรากฏว่า MLP สามารถพยากรณ์ได้ดีกว่า RBF, SWMLR และ ZOF

ต่อมา (Raut and Dudul) ได้ศึกษาวิธีการแบ่งกลุ่ม โดยใช้หลากหลายวิธีของโครงข่ายประสาทเทียม ประกอบด้วย MLP, PCA, Jordan, GFF, Modular, RBF, SOFM, SVM NNs and รวมทั้งวิธีประมวลผลทางสถิติแบบเดิม เช่น DA และ CART ปรากฏว่าการพยากรณ์แบบ MLP มีค่าความถูกต้องมากที่สุดคือ 96.67±4.56%

ในขณะที่ (Nizam, Mohamed and Hussain) พบว่า การ training ของเครือข่ายประสาท แบบ MLP ใช้เวลา training นานกว่า RBF แต่สำหรับความถูกต้อง MLP จะถูกต้องมากกว่า RBF

2.3 การประเมินผลความถูกต้องของการพยากรณ์

การวัดประสิทธิภาพของการพยากรณ์ทางสถิติมีหลายวิธีดังนี้ Mean Error (ME), MSE (Mean squared error), RMSE (Root mean squared error), MAPE (Mean absolute percentage error) และอื่นๆ

(Mahmoud, 1984) ให้ความสำคัญกับความถูกต้องของเทคนิคเหล่านี้ โดยครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังแนะนำให้รวมเอาเทคนิคการพยากรณ์หลายวิธีเข้าด้วยกันเพื่อความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

3. ขั้นตอนการศึกษา

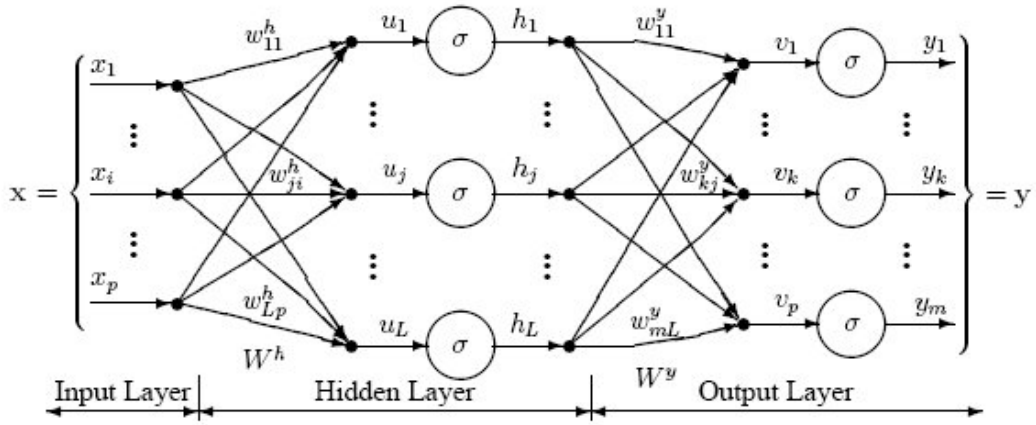
โครงข่ายประสาทเทียม คือโมเดลทางคณิตศาสตร์ สำหรับประมวลผลสารสนเทศด้วยการคำนวณแบบคอนเนคชันนิสต์ (connectionist) เพื่อจำลองการทำงานของเครือข่ายประสาทในสมองมนุษย

การทำงานของเครือข่ายประสาท คือเมื่อมี input เข้ามายัง network ก็เอา input มาคูณกับ weight ของแต่ละขา ผลที่ได้จาก input ทุกๆ ขาของ neuron จะเอามารวมกันแล้วก็เอามาเทียบกับ threshold ที่กำหนดไว้ ถ้าผมรวมมีค่ามากกว่า threshold แล้ว neuron ก็ส่ง output ออกไป output นี้จะส่งไปยัง input ของ neuron อื่นๆ ที่เชื่อมกันใน network ถ้าน้อยกว่า threshold ก็จะไม่เกิด output

If (sum (input*weight) > threshold) then output

โครงข่ายประสาทเทียมเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ และประสบความสำเร็จมาแล้วในหลายด้าน เช่นการเงิน สภาพอากาศ ผลการแข่งขันกีฬา และอื่นๆ โครงข่ายประสาทเทียมเป็นแบบจำลองการทำนาย การกระทำของเซลล์ประสาท ในงานวิจัยนี้ได้นำเอาวิธี Multilayer Perceptron (MLP) และ Radial Basis Function Networks (RBF) เพื่อประมาณการปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าของท่าเรือกรุงเทพ ซึ่งรายละเอียดของ MLP และ RBF มีดังนี้

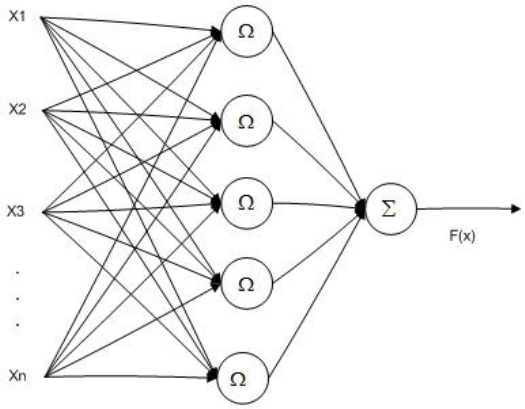
MLP: เป็นโครงข่ายประสาทเทียมแบบหลายชั้น แบ่งได้เป็นชั้นรับข้อมูลเข้า (Input Layer) ชั้นสุดท้ายที่ใช้ส่งข้อมูลออกไป (Output Layer) และชั้นกลาง (Hidden Layer) จะมีการประมวลผลส่งผ่านข้อมูลไปข้างหน้า (Feed-Forward Networks) โดยจะส่งผ่านจากชั้น Input Layer ไปยัง Output Layer ในชั้น Hidden Layer ในแต่ละโหนดจะมีฟังก์ชันใน การคำนวณค่า Output ที่ได้จากชั้นก่อนหน้านี้ เรียกว่า ฟังก์ชันกระตุ้น (Activation Function)

รูปที่ 1 : สถาปัตยกรรมของ Multilayer Perceptron

RBF: โครงข่ายแบบ RBF เป็นโครงข่ายประสาทเทียมแบบป้อนไปข้างหน้าแบบหลายชั้น จะประกอบด้วย 3 ชั้น ได้แก่ ชั้น รับข้อมูลเข้า (Input Layer) ชั้นกลาง (Hidden Layer) และชั้นสุดท้ายที่ใช้ส่งข้อมูลออกไป (Output Layer) โดย Hidden layer ใช้การแปลงแบบไม่เชิงเส้นจาก input ไปสู่ space ที่มีหลายมิติ Output layer มีลักษณะเป็นแบบเชิงเส้นทำให้ใช้เวลาในการ train สั้น RBF เป็นเครือข่ายที่เหมาะสำหรับใช้ในการงานแบ่งแยกประเภท (classification tasks)

$$Y_k(x) = \sum_{i=1}^{M} ki\ \varphi i(x) + \omega k o$$

รูปที่ 2. สถาปัตยกรรมของ Radial Bias Function

3.1 จำนวนข้อมูล

ใช้ข้อมูลย้อนหลังจำนวน 11 ปี (132 เดือน) โดยปัจจัยที่นำมาคำนวณประกอบด้วย GDP GDP ของโลก อัตราแลกเปลี่ยน (เทียบสกุลเงินดอลล่าห์สหรัฐ) อัตราเงินเฟ้อ ราคาน้ำมัน จำนวนประชากร ใช้ข้อมูลทั้งหมด 132 ชุด

3.2 การ training และ model ในการทดลอง

นำข้อมูลที่ได้ตามข้อ 3.1 มาเป็น input แล้วนำไป training จนได้ค่า weight ที่คงที่ แล้วนำผลไป testing จนได้ output ออกมา

ขั้นตอนการ Training และTesting สำหรับการพยากรณ์ที่เก็บปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าที่ท่าเรือกรุงเทพ

1. โดยเริ่มจากการเตรียมข้อมูล

2. การอ่าน Input เข้าระบบ

3. การอ่าน weight1 ซึ่งระหว่างชั้น input และชั้น hidden

4. การอ่าน weight2 ซึ่งระหว่างชั้น hidden และชั้น output

5. การคำนวณ (Computation1) ของชั้น input และชั้น hidden

6. การคำนวณ (Computation2) ของชั้น hidden กับชั้น output

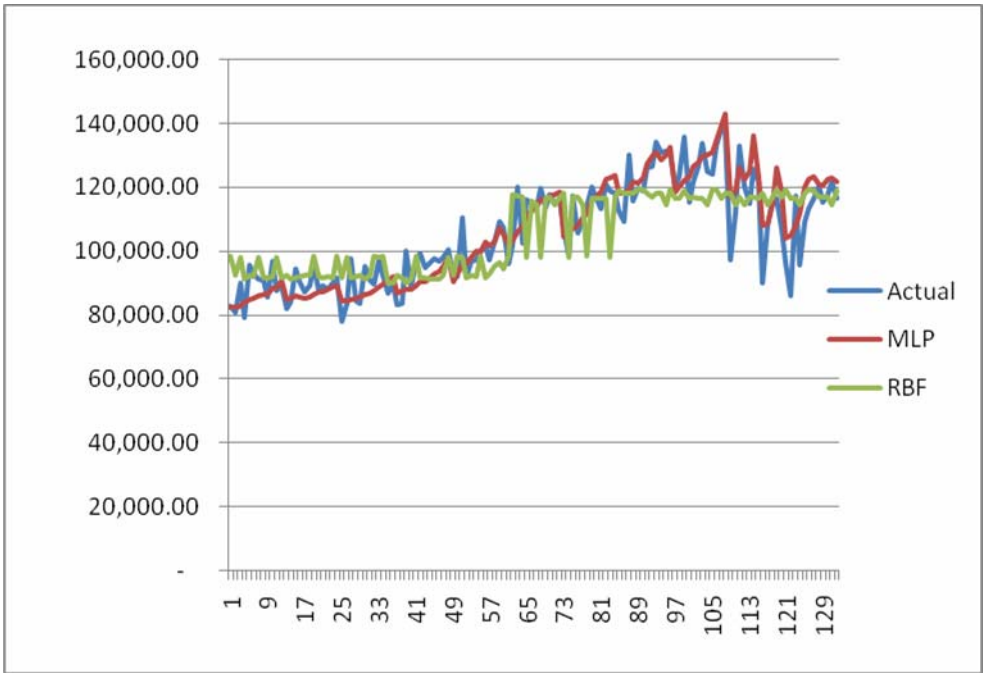
การศึกษานี้เราพิจารณาวัดความถูกต้องของการพยากรณ์แบบโครงข่ายประสาท จำนวน 2 วิธีคือรากที่สองของค่าความคลาดเคลื่อนเฉลี่ย (RMSE) และความผิดพลาดสัมบูรณ์ (MAE) กำหนดดังนี้

$$MAE = \frac{\sum_{i=1}^{n} |y_i - \hat{y}_i|}{n}$$

$$RMSE = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n} (y_i - \hat{y}_i)^2}{n}}$$

4. การวิเคราะห์และอภิปรายผล

ส่วนนี้จะนำเสนอผลการคำนวณแบบโครงข่ายประสาทเทียมของปริมาณตู้สินค้าผ่านท่า ผลจากการคำนวณจะแสดงในรูปที่ 2 โดยแสดงค่าของปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าที่เกิดขึ้นจริง และการพยากรณ์โดยวิธี MLP และ RBF

รูปที่ 3 : แสดงปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าที่เกิดขึ้นจริงและการพยากรณ์โดยวิธี MLP และ RBF ของท่าเรือกรุงเทพ

เมื่อใช้โครงข่ายประสาทเทียมทำนายปริมาณตู้สินค้าผ่านท่า พบว่า GDP ของโลก อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (เทียบกับเงินสกุลดอลล่าห์สหรัฐอเมริกา) จำนวนประชากร และอัตราดอกเบี้ย มีผลต่อปริมาณการส่งออก ในขณะที่ราคาน้ำมันและอัตราดอกเบี้ย มีผลต่อต้นทุนการผลิต ซึ่งหมายถึงปัจจัยที่มีผลกระทบถึงปริมาณของการนำเข้า ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ใช้ในการคำนวณของโครงข่ายประสาทเทียม ผลการพยากรณ์ของโครงข่ายประสาทเทียมแสดงในตารางที่ 1 โดยค่าของจำนวนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กับปริมาณตู้สินค้า เมื่อคำนวณโดยใช้วิธี MLP มีค่าเป็น 0.9239 ส่วน RBF มีค่าเท่ากับ 0.7807 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 : ประสิทธิภาพของการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้า

Item	MLP	RBF
Correlation coefficient	0.9239	0.7807
Mean absolute error (MAE)	4798.0341	7312.2975
Root mean squared error (RMSE)	6358.3917	9661.2753
Total Number of Instance	132	132

5. บทสรุป

การพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้าผ่านท่า มีความสำคัญสำหรับภาครัฐบาลและเอกชน เมื่อสามารถพยากรณ์จำนวนตู้สินค้าได้อย่างแม่นยำแล้ว จะทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักซึ่งเป็นเตรียมพร้อมที่จะแข่งขันกับนานาประเทศได้

นอกจากนี้ท่าเรือกรุงเทพจะร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการลงทุนสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวกับท่าเรือ เพื่อรองรับระบบการขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจของลูกค้า มีประสิทธิภาพสูงสุดให้การให้บริการ และให้ความเป็นธรรมต่อลูกค้า ผลการศึกษานี้ก่อให้เกิดการรับรู้ ของปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปริมาณของตู้สินค้า โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) มากกว่า 75% แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวมีความเหมาะสมในการพยากรณ์ปริมาณตู้สินค้า เนื่องจากมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย และปัจจัยที่มีผลกับการนำเข้า และการส่งออก นอกจากนี้ความแม่นยำของการพยากรณ์ให้ผลเป็นที่น่าพอใจ

ความถูกต้องของการทำพยากรณ์ ซึ่งวัดโดยวิธี MAE และ RMSE นั้น ชี้ให้เห็นว่าการพยากรณ์โดยใช้วิธี MLP มีความถูกต้องแม่นยำมากกว่าวิธี RBF ตามรายละเอียดตารางที่ 2 เนื่องจาก MLP เหมาะสำหรับการพยากรณ์มากกว่า ส่วน RBF เหมาะสำหรับงานแบ่งกลุ่ม (Classification) ขอบเขตของงานวิจัยนี้เป็นการเปรียบเทียบการพยากรณ์ของทั้งสองแบบที่เกี่ยวมาข้างต้นเท่านั้น ในอนาคตจะทำการเปรียบเทียบกับการพยากรณ์ในแบบอื่นๆ เช่น Linear Regression แต่ก็สามารถเทียบกับความแม่นยำของงานที่ทำมาแล้วในอดีต คือ (Chou, Chub and Liang, 2009) ซึ่งมีค่าของความผิดพลาดใกล้เคียงกัน

งานวิจัยเรื่องเครือข่ายประสาท เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญสำหรับการวิเคราะห์อนุกรมเวลาไม่เชิงเส้น ในอนาคตอาจจะทำการศึกษา โดยวิธีการพยากรณ์แบบอื่น หรือใช้วิธีแบบผสมเพื่อให้การทำนายปริมาณตู้สินค้าผ่านท่าถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น

5. กิตติกรรมประกาศ

ผมขอขอบคุณ ดร.วัชรวี จันทรประกายกุล ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ ดร. สุภาภรณ์ เกียรติสิน สำหรับคำแนะนำที่ดี และให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด นอกจากนี้ผมขอขอบคุณ ดร.นันทิ สุทธิการนฤนัย ผู้อำนวยการหลักสูตร ด้วยความจริงใจสำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

Armstrong. *A Handbook for Researchers and Practioners*. Kluwer Academic Publishers, 2001

Box, Jenkins. *Time Series Analysis Forecasting and control.* Holden-Day, San Francisco, 1970

Chou, Chub and Liang, "A modified regression model for forecasting the volumes of Taiwan's import containers", Mathematical and Computer Modelling 47 (2008)

Dawson, Wilby. " A Comparison of Artificial Neural Networks use for river flow forecasting", Hydrology and Earth System Sciences, (1999)

Dollar. "Outward-oriented developing economies really do grow more rapidly: Evidence from 95 LDCs", 1976–1985", Economic Development and Cultural Change 40 (1992)

Haykin. *Neural networks: a comprehensive foundation.* 2nd Edition, Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 1999

Hu, Root, "Application of the adaline system to weather forecasting", Journal of Applied Meteorology, Vol3, (1964)

Mahmoud, "Accuracy in forecasting: A survey". Journal of Forecasting, Vol.3 (1984)

Makridakis. *Wheelwright and Hyndman.* Forecasting: Methods and Applications. 3rd Edition, John Wiley & Son, Inc. 1998

Montgomery, Peak and Vining. *Introduction to Linear Regression Analysis*. John Wiley & Sons, Inc., 1982.

Nizam , Mohamed and Hussain. "Dynamic Voltage Collapse Prediction in Power Systems Using Artificial Neural Network", Proceedings of the International Conference on Electrical Engineering and Informatics Institut Teknologi Bandung, Indonesia June 17-19, (2007)

Patton. *Qualitative evaluation and research methods.* 2nd Edition Sage Publications, Newbury Park, CA, 1990

Peng, Chu, "A comparison of univariate methods for forecasting container throughput volumes.", Mathematical and Computer Modeling 50 (2009)

Ram "Exports and economic growth: Some additional evidence", Economic Development and Cultural Change 33 (1985)

Raut, Dudul. "Design and performance analysis of MLP NN based binary classifier for heart diseases", Indian Journal of Science and Technology, Vol.2 (2009)

กลุ่มสาขาวิชา
ศิลปศาสตร์ วิจิตรศิลป์
และ ประยุกต์ศิลป์

โครงการศึกษาตัวอักษรไทยต่อการอ่านและเทคโนโลยีการพิมพ์เพื่อการถอดความข้ามสื่อ

TYPESFACES DESIGN AND MEANING FOR A PROCESS OF READING-SEEING IN GRAPHIC DESIGN

มนต์ชัย ธนสมบัติ[1] และผศ.ดร. ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

การรับรู้ขั้นพื้นฐานของงานกราฟิก คือ การมองภาพและอ่านตัวอักษร การทดลองของการผสมผสานกันนี้ได้เริ่มตั้งแต่ยุคสมัยใหม่ในช่วงเบาเฮาส์ (Bauhaus) ที่เกิดแนวคิดใหม่ของระบบภาษาและการออกแบบ การศึกษาจึงเริ่มจากการศึกษาวิวัฒนาการทางการประดิษฐ์ตัวอักษรควบคู่ไปกับการพิมพ์ทั้งตัวอักษรโรมันและตัวอักษรไทย ตลอดจนการนำไปใช้ทางด้าน Expression ของการออกแบบกราฟิก เพื่อนำไปออกแบบผลงานสื่อสองมิติที่มีความก้ำกึ่งระหว่างการอ่านและการดู (Reading-seeing)

จากระบบการรับรู้ที่ผสมผสานกัน จึงเกิดการทดลองการออกแบบข้ามสื่อ คือ จากเนื้อเรื่องในหนังสือที่มีระบบการรับรู้เชิงข้อมูล (Received) ของเรื่องสั้น “เรื่องเล่าเพื่อลดอุดมการณ์การทำงาน” โดย ไฮนริช เบิล นำมาวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีสัญศาสตร์วรรณกรรมของโรล็องด์ บาร์ตส์ ได้เป็นข้อสรุปของการทำโปสเตอร์ที่มีระบบการรับรู้เชิงความหมาย (Perceived) ออกมาทั้งหมด 5 รูปแบบ แล้วทำการทดลองออกแบบกราฟิกที่นำลักษณะของตัวอักษรมาเล่นกับการสื่อสารเชิงภาพ ซึ่งยังคงมีใจความของเนื้อเรื่องครบถ้วนในโปสเตอร์ทั้ง 5 แผ่นนี้

คำสำคัญ: การออกแบบข้ามสื่อ, สัญศาสตร์วรรณกรรม, การรับรู้แบบการอ่าน-การดู

Abstract

The basic perception of graphic design is reading and seeing. The experiment on reading and seeing was originated in Bauhaus era. The new language of form and meaning thus occurred. This study started from the development and history of Roman and Thai typefaces focusing on each typeface expression in graphic design. Balancing between reading and seeing or between texts and images is a fundamental role of graphic design, especially posters. This balance will play a role in this thesis’ experimental designs.

The design content comes from a short story “The Tale of the Fisherman and the Tourist” by Heinrich Boll, the Noble Prize Laureate German writer. The story was analyzed by structural semiotics method of Roland Barthes. The analysis revealed that this short story contained 5 types of codes similar to Roland Barthes’s analysis of

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

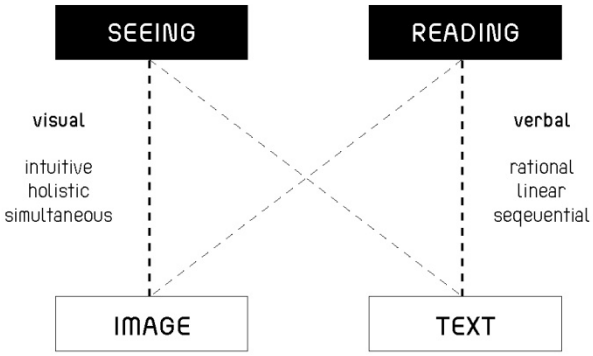
[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

Sarrazine. The 5 poster designs will be explored according to these 5 codes in order to search for relationship between texts and images or reading and seeing in graphic design.

KEYWORD: MEDIA TO MEDIA, LITERATURE SEMIOTICS, READING-SEEING

1.บทนำ

เบาเฮาส์ (Bauhaus) เป็นรากฐานทางความคิดของการออกแบบกราฟิก (graphic) ที่มีบทบาทยาวนานตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ทั้งในเรื่องของโครงสร้างของระบบตาราง (grid) ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของวิธีคิดแบบ constructivism และรูปแบบการใช้ตัวอักษรในงานออกแบบที่เป็น International Typographic Style ในการสร้างสรรค์ผลงาน และถูกผสมผสานเข้ากับการใช้เทคนิคใหม่ๆ ในการตกแต่งแก้ไขภาพถ่าย หรือ Photomontage นอกเหนือไปจากนั้นการพัฒนาด้านการพิมพ์ก็ได้เปิดช่องทางใหม่และลูกเล่นใหม่ๆให้กับนักออกแบบในยุคนี้อย่างมากมาย แต่สิ่งที่ทำให้ Swiss Style นั้นมีความเด่นชัด และมีความแตกต่างจากการออกแบบในเงาของเบาเฮาส์ คือลักษณะการใช้ตัวอักษรที่ต่างออกไป ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความสะดวกสบาย และตัวเลือกที่มากขึ้นจากเทคโนโลยีการเรียงพิมพ์ด้วยแสง หรือ Phototypesetting ที่เติบโตขึ้นมารองรับกับเทคโนโลยีการพิมพ์สมัยใหม่ที่เริ่มพัฒนาตัวอย่างรวดเร็ว

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านและการดู

ในอีกด้านหนึ่งของการเรียนการสอนการออกแบบกราฟิกในสหรัฐอเมริกา Katherine McCoy ได้มุ่งประเด็นไปที่การจำแนกความคิด และวิธีตั้งคำถามต่อหลักการของนักสมัยใหม่ (Modernist) ในเชิงทฤษฎีได้มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ของการอ่านภาพและตัวอักษรบนงานกราฟิก โดยสมมติฐานที่ว่าคนจะรับรู้กราฟิกด้วยสองวิธีการ คือ “มองภาพและอ่านตัวอักษร” หรือ “Reading-seeing”

ในแง่อิทธิพลจากการศึกษาวรรณกรรมแนวโครงสร้างนิยม ถูกหยิบยกมาทดลองตั้งคำถามในวงการกราฟิกด้วยโครงสร้างนิยมเป็นแนวความคิดที่สนใจความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการสื่อความ และทดลองกลับค่าความสัมพันธ์นั้นๆ เพื่อให้เข้าใจงานเดิมในแง่มุมมองใหม่หรือสร้างโครงสร้างความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมาจากองค์ประกอบเดิมแบบที่เรียกกันว่า “รื้อสร้าง” หรือ Deconstruction ประเด็นเรื่อง Reading-seeing จะผลักดันให้แนวทางการออกแบบโปสเตอร์แนวที่ใช้ตัวอักษรเป็นหลักมีเนื้อหาและวิธีการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (จิรายุ พงส์วรุตม์, 2551 : 58)

โครงการศึกษานี้เป็นการศึกษาการรับรู้ของสื่อสองมิติที่มีการทดลองในความก้ำกึ่งของระบบการอ่านและการดู โดยผ่านทางตัวอักษรและภาพ จากการวิเคราะห์รหัสวรรณกรรมและโครงสร้างในเรื่องสั้นเยอรมันของ ไฮนริช เบิล เพื่อหารหัสวรรณกรรมในการตีความและการสื่อสารออกมาในรูปแบบของโปสเตอร์ เป็นการออกแบบข้ามสื่อ เพื่อให้ได้ซึ่งระบบการรับรู้แบบควบคู่ที่มีเนื้อหาเสียดสีทางทัศนคติจากวรรณกรรม

2.แนวทางการศึกษา

2.1 เรื่องสั้นเรื่อง "เรื่องเล่าเพื่อลดอุดมการณ์การทำงาน" ของ Heinrich Boll

เรื่องสั้นมีใจความดังต่อไปนี้

ณ ท่าเรือแห่งหนึ่งทางริมฝั่งตะวันตกของยุโรป ชายคนหนึ่งใส่เสื้อผ้าปอนๆ กำลังหลับอย่างสุขารมณ์ในเรือหาปลา ขณะที่นักทัศนาจรในชุดเก๋ไก๋คนหนึ่งกำลังใส่ฟิล์มสีม้วนใหม่ในกล้องถ่ายรูปเพื่อที่จะเก็บภาพอันงามสงบนั้น ท้องฟ้าสีคราม ทะเลสีเขียว มีฟองคลื่นขาวดุจหิมะกระจายเป็นระลอกน้อยๆ เรือสีดำ หมวกของชาวประมงสีแดง แก๊ก... อีกทีหนึ่ง แก๊ก... จะให้ดีแน่ๆ ต้องถ่ายสามหน เอ้า อีกครั้งหนึ่ง แก๊ก...เสียงกล้องถ่ายรูปซึ่งออกจะดังรบกวนหู ปลุกชาวประมงที่นอนหลับอยู่ให้ตื่นขึ้น เขาลุกขึ้นงัวเงียคลำหาซองบุหรี่ แต่ก่อนที่จะหามันพบ นักทัศนาจรผู้มีไมตรีจิตก็ได้ยื่นซองบุหรี่มาให้เกือบจะจ่อจมูก แต่ไม่ได้เอาบุหรี่ใส่ปากให้โดยตรง แต่ก็ยัดใส่มือให้มวนหนึ่งและแก๊ก... ครั้งที่สี่ นั่นคือเสียงไฟแช็กที่จุดยื่นให้เป็นการตบท้ายไมตรีจิต การแสดงออกซึ่งความสุภาพอย่างกระตือรือร้นเหลือเกินนี้ พิสูจน์ไม่ได้ว่ามันมากไปหรือเปล่า กระนั้นก็ยังผลให้เกิดความเก้อเขินขึ้นอย่างช่วยไม่ได้ ฝ่ายนักทัศนาจรซึ่งพูดภาษาพื้นเมืองได้จึงพยายามแก้ไขสถานการณ์ด้วยการชวนคุย

"วันนี้ท่าจะจับปลาได้มากทีเดียว"

ชาวประมงสั่นศีรษะ

"เอ มีคนบอกว่าอากาศเหมาะมากนี่นา"

ชาวประมงพยักหน้า

"ตกลงจะไม่ออกเรือหรือ"

ชาวประมงสั่นศีรษะ ทำให้นักทัศนาจรยิ่งหงุดหงิด แน่ละ เขารู้สึกเป็นห่วงเป็นใยปากท้องของชาวประมงในชุดเสื้อผ้าเก่าๆนั้น ขณะนี้หัวใจเขาถูกกัดกร่อนเพราะความเศร้าใจ ที่ชาวประมงปล่อยให้โอกาสเงินโอกาสทองผ่านมือไปได้

"ไม่สบายรึไง"

"ผมรู้สึกสบายดีมากครับ"

ในที่สุดชาวประมงก็ยอมเปลี่ยนจากภาษาใบ้มาเป็นภาษาพูด

"ดีที่สุด... ไม่เคยรู้สึกสบายกว่านี้มาก่อนเลย" เขาพูดแล้วลุกขึ้นยืดตัวราวจะอวดรูปร่างนักกีฬาของตน

"ผมรู้สึกแข็งแรงสบายดีเป็นที่สุด" เขาย้ำอีกครั้ง

สีหน้าของนักทัศนาจรยิ่งดูเป็นทุกข์เป็นร้อนมากยิ่งขึ้นอัดอั้นใจไม่ไหวที่จะถามหาข้อกังขาที่อัดอั้นตันใจอยู่ว่า

"อ้าว แล้วทำไมจึงไม่ออกทะเลเล่า"

"ก็ออกไปเมื่อเช้านี้แล้วนี่นา" คือคำตอบสั้นๆ โดยไม่ต้องคิด

"จับได้มากไหม"

"ได้มากจนไม่ต้องออกไปอีก จับปลาทูได้เกือบสองโหล และยังได้กุ้งใหญ่ใส่เข่งมาอีกสี่ตัว..."

ชาวประมงตอนนี้ตาสว่างหายง่วงนอนแล้ว เขาตบไหล่นักทัศนาจรเบาๆ เหมือนจะบอกว่าอย่าได้ห่วงไปเลย เมื่อแลเห็นฝ่ายตรงข้ามทำหน้าเป็นทุกข์เป็นร้อน

"ผมมีปลากินไปจนถึงพรุ่งนี้และมะรืนโน่นด้วยซ้ำ" เขาพูดเพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่นสบายใจขึ้น

"ลองบุหรี่ผมบ้างไหม"

"ขอบใจ ขอบใจ"

ต่างหยิบบุหรี่ใส่ปากคาบ ก่อนจะมีเสียง แก๊กดังขึ้นอีกเป็นครั้งที่ห้า นักทัศนาจรนั่งลงที่กราบเรือ ส่ายหน้า วางกล้องถ่ายรูปลงเพราะตอนนี้ต้องใช้มือทั้งสองข้างออกท่าออกทางประกอบช่วยเน้นน้ำหนักในคำพูด

"นี่ไม่ใช่ว่าผมอยากจะยุ่งกับเรื่องของคุณหรอกนะ แต่ว่า ลองคิดดู ถ้าวันนี้คุณออกเรือเป็นครั้งที่สอง ครั้งที่สาม หรืออาจจะถึงครั้งที่สี่ แล้วจับปลาทูได้สามสี่ห้าหรืออาจจะถึงสิบโหล คิดดูสิ"

ชาวประมงพยักหน้า

"และไม่ใช่วันนี้วันเดียว" นักทัศนาจรพูดต่อ "พรุ่งนี้หรือมะรืนนี้ หรือทุกๆวันที่อากาศดี ถ้าคุณออกเรือสองสามหน หรือสี่หน คิดดูสิว่าจะเป็นอย่างไร"

ชาวประมงสั่นศีรษะ

"คุณจะสามารถซื้อเรือยนต์ได้น่ะซี อย่างช้าภายในเวลาหนึ่งปี ในเวลาสองปีก็ซื้อเรือลำที่สองได้ ในปีที่สามหรือปีที่สี่ก็จะซื้อเรือจับปลาน้ำลึกขนาดเล็กได้ พอมีเรือยนต์สองลำหรือเรือจับปลาน้ำลึกเอง คุณก็จะยิ่งจับปลาได้มากขึ้นอีกเป็นธรรมดา แล้วสักวันหนึ่งคุณก็จะซื้อเรือจับปลาลำที่สองได้ แล้วจากนั้น..." ความคิดที่น่าตื่นเต้นนี้ทำให้เขานึกหาคำพูดไม่ทัน "เออ จากนั้นก็อาจสร้างห้องเย็นขนาดเล็กของตัวเองได้ หรือห้องสำหรับรมควันปลา จากนั้นก็ขยายกิจการตั้งโรงงานทำปลากระป๋อง มีเฮลิคอปเตอร์ส่วนตัวบินสำรวจท้องทะเล ส่งสัญญาณวิทยุบอกเรือจับปลาให้รู้ทิศทางการว่างของฝูงปลา แล้วทีนี้ก็ขอสัมปทานจับปลาผูกขาดคนเดียวได้ จากนั้นก็เปิดภัตตาคารอาหารทะเล หรือจัดส่งกุ้งสดไปปารีสโดยตรงได้เลย ไม่จำเป็นต้องอาศัยผ่านคนกลางอีก แล้วทีนี้..." คำพูดสะดุดหยุดอีกครั้งเพราะความตื่นเต้น ระลอกคลื่นอ่อนๆม้วนตัวเข้าฝั่ง แลเห็นฝูงปลาที่ยังไม่ถูกจับกระโดดดิ้นอย่างร่าเริง นักทัศนาจรมองดูพวกมันอย่างแสนเศร้าในหัวใจ ส่ายหน้าท้อแท้ แทบจะหมดอารมณ์สนุกสนานของการเป็นทัศนาจร

"แล้วทีนี้..." เขาพยายามพูดต่อ แต่ความรู้สึกที่ท่วมท้นทำให้พูดไม่ออก

ชายชาวประมงเอื้อมมือมาตบหลังเขาเหมือนผู้ใหญ่ตบหลังเด็กเวลาสะอึก "แล้วยังไงต่อ" เขาถามเบาๆ

"ทีนี้..." นักทัศนาจรพูดต่ออย่างเคลิบเคลิ้มในความคิดของตน "ทีนี้ คุณก็หมดห่วงน่ะซี จะนั่งเล่นที่ท่านี้ได้อย่างสบายอกสบายใจเฉิบ หรือจะนอนเล่นตากแดด ชมทะเลสวยสดยังไงก็ได้"

"ผมก็ทำของผมในเวลานี้อยู่แล้วนี่" ชาวประมงบอก "ผมก็นั่งเล่นนอนเล่นที่ท่านี้อย่างสบายอกสบายใจอยู่แล้ว มีก็แต่เสียงแก๊กๆ ของคุณต่างหากที่รบกวนผม"

บทเรียนที่ได้รับทำให้นักทัศนาจรเดินจากไปอย่างงุนงงพร้อมกับครุ่นคิดทบทวน ครั้งหนึ่งเขาเคยเชื่อว่าเขาทำงานเพื่อที่สักวันหนึ่งจะได้สบายและไม่ต้องทำงานการอะไรอีก เวลานี้ความสงสารขาวประมงใส่เสื้อเก่าๆปอนๆนั้นไม่มีวี่แววเหลือให้เห็นอีกต่อไป มีก็แต่ความอิจฉาเล็กน้อยเท่านั้น

2.2 สัญศาสตร์วรรณกรรม ของ Roland Barthes

สิ่งที่จะนำมาวิเคราะห์เนื้อเรื่องเรื่องสั้นที่มาใช้ครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์วรรณกรรม โดยอ้างอิงจากหลักวิเคราะห์ "สัญศาสตร์วรรณกรรม" ของ โรล็องด์ บาร์ตส์ ที่ชี้ให้เห็นว่าการสื่อความหมายในเนื้อความของวรรณกรรมนั้นอิงอยู่กับรหัส 5 ประเภทด้วยกัน โดยที่แต่ละรหัสอาจทำงานโดยไม่เกี่ยวข้องกัน หรืออาจมาซ้อนทับกันในบางรายละเอียดของตัวบท ดังนี้

2.2.1 รหัสปริศนา (Hermeneutic code) หมายถึงรหัสที่ทำให้องค์ประกอบบางอย่างในเนื้อความสามารถกระตุ้นความรู้สึกอยากรู้ว่าเรื่องราวจะดำเนินต่อไปอย่างไร รหัสประเภทนี้ไม่ได้มีใช้อยู่แต่ในนวนิยายแนวลึกลับหรือสืบสวนสอบสวน แต่พบในเรื่องเล่าทุกๆแนว มักสัมพันธ์กับแนวเรื่องที่คุ้นเคยมาก่อน และทำหน้าที่พยุงการอ่านให้ดำเนินไปข้างหน้าจนกระทั่งจบตัวบท

2.2.2 รหัสเหตุการณ์ (Proaireic code) เป็นรหัสที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า “เกิดอะไรขึ้น” เมื่อพบรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรม การกระทำ หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงรายละเอียดเหล่านั้นเข้ากับแผนที่คุ้นเคยมาก่อน

2.2.3 รหัสอรรถลักษณ์ (Semic code) เป็นรหัสที่ช่วยให้ผู้อ่านจับความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณ์ของตัวละครหรือสถานที่ อรรถลักษณ์ทางภาษาศาสตร์ หมายถึงหน่วยย่อยของความหมายของคำมาใช้สื่อถึงคุณลักษณ์ของตัวละครเพื่อย้ำเตือนว่าตัวละครมิใช่บุคคลจริง หากเป็นเพียงบุคคลในหน้ากระดาษซึ่งมีคุณสมบัติอันกอปรขึ้นด้วยถ้อยคำเท่านั้น

2.2.4 รหัสสัญลักษณ์ (Symbolic code) คำว่า “สัญลักษณ์” หมายถึงระบบของความหมายแฝงหรือความหมายในระดับที่สองโดยทั่วไปนั่นเอง คำว่าสัญลักษณ์กินความหมายที่แคบและเฉพาะเจาะจงกว่าเดิมมาก โดยส่วนใหญ่ “สัญลักษณ์” จะมีนัยยะในเชิงจิตวิเคราะห์ทำนองเดียวกับรายละเอียดของเหตุการณ์ต่างๆในความฝันของคนเรา กล่าวคือ สื่อความหมายแฝงที่เกี่ยวโยงกับ “ปม” ต่างๆในระดับจิตใต้สำนึก จึงมักมีอะไรที่เราคิดไม่ถึง และแลดูขัดกับสามัญสำนึกอยู่บ้าง

2.2.5 รหัสวัฒนธรรม (Cultural code) หมายถึง คติความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ ชีวิตและโลก ซึ่งมีลักษณะเป็นความรู้ทั่วไปชุดหนึ่งที่ไหลเวียนอยู่ในวัฒนธรรมและถูกดึงมาใช้ค้ำจุนความน่าเชื่อถือของรายละเอียดต่างๆ ในเนื้อความของวรรณกรรม “ความรู้” เหล่านี้มีที่มาจากหนังสือเรียน ข่าวสาร คำพูดของผู้หลักผู้ใหญ่ สุภาษิต คำพังเพย ตลอดจนวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ซึ่งก็คือวาทกรรมทั้งหลายในสังคมซึ่งประมวลกันเข้าเป็นสารานุกรมที่มองไม่เห็น

2.3 สัญศาสตร์วรรณกรรมในเรื่องสั้น “เรื่องเล่าเพื่อลดอุดมการณ์การทำงาน”

จากกรอบทฤษฎี 2.2 วิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่อง “เรื่องเล่าเพื่อลดอุดมการณ์การทำงาน” ที่มีการใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์วรรณกรรมมาวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่ามีรหัสในเนื้อเรื่อง ดังนี้

2.3.1 รหัสปริศนา

จากการใช้เวลาในเนื้อเรื่องที่มีระยะเวลาที่สั้น และกระชับ เป็นการสนทนาที่โต้ตอบไปมาอย่างรวดเร็ว มีการบ่งบอกลักษณะของตัวละครอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ตัวปริศนาเพื่อให้เกิดการกระตุ้นความรู้สึกของคนอ่านในเนื้อเรื่องของเรื่องสั้นนี้

2.3.2 รหัสเหตุการณ์

การตีความเกี่ยวกับพฤติกรรม การกระทำหรือเหตุการณ์ต่างๆในเรื่องนี้ จะเกี่ยวข้องกับการแข่งขันหรือการเอาชนะ ที่มีผลมาจากทางด้านสังคมในสมัยนั้นของเยอรมัน โดยมีการใช้คำพูดและการอธิบายอิริยาบถที่แสดงถึงการแข่งขันหรือเอาชนะ ได้แก่ *“นักทัศนาจรผู้มีไมตรีจิตก็ได้ยื่นซองบุหรี่มาให้เกือบจะจ่อจมูก แต่ไม่ได้เอาบุหรี่ใส่ปากให้โดยตรง แต่ก็ยัดใส่มือให้มวนหนึ่ง” “เขาพูดแล้วลุกขึ้นยืดตัวราวจะอวดรูปร่างนักกีฬาของตน” “ลองบุหรี่ผมบ้างไหม”*

2.3.3 รหัสอรรถลักษณ์

ในเนื้อเรื่องไม่มีรหัสนี้ เนื่องจากการที่บ่งบอกความเป็นตัวละครอย่างชัดเจนทั้งด้านลักษณะ และอาชีพซึ่งทำให้เห็นถึงชนชั้นทางด้านสังคม

2.3.4 รหัสสัญลักษณ์

ความแตกต่างที่เป็นลักษณะเด่นของตัวละคร คือ ชาวประมง และนักทัศนาจรนั้นสามารถชี้ให้เห็นถึงสัญลักษณ์ทางสังคมได้เป็นอย่างดี จากในเนื้อเรื่องจะสังเกตเห็นว่ามีเสียงชัตเตอร์กล้องของนักทัศนาจรมาเป็นระยะๆ ซึ่งก่อให้เกิดความรำคาญแก่ชาวประมงหาปลา ซึ่งมีความหมายได้ในทางความเป็นธรรมชาติกับเทคโนโลยี

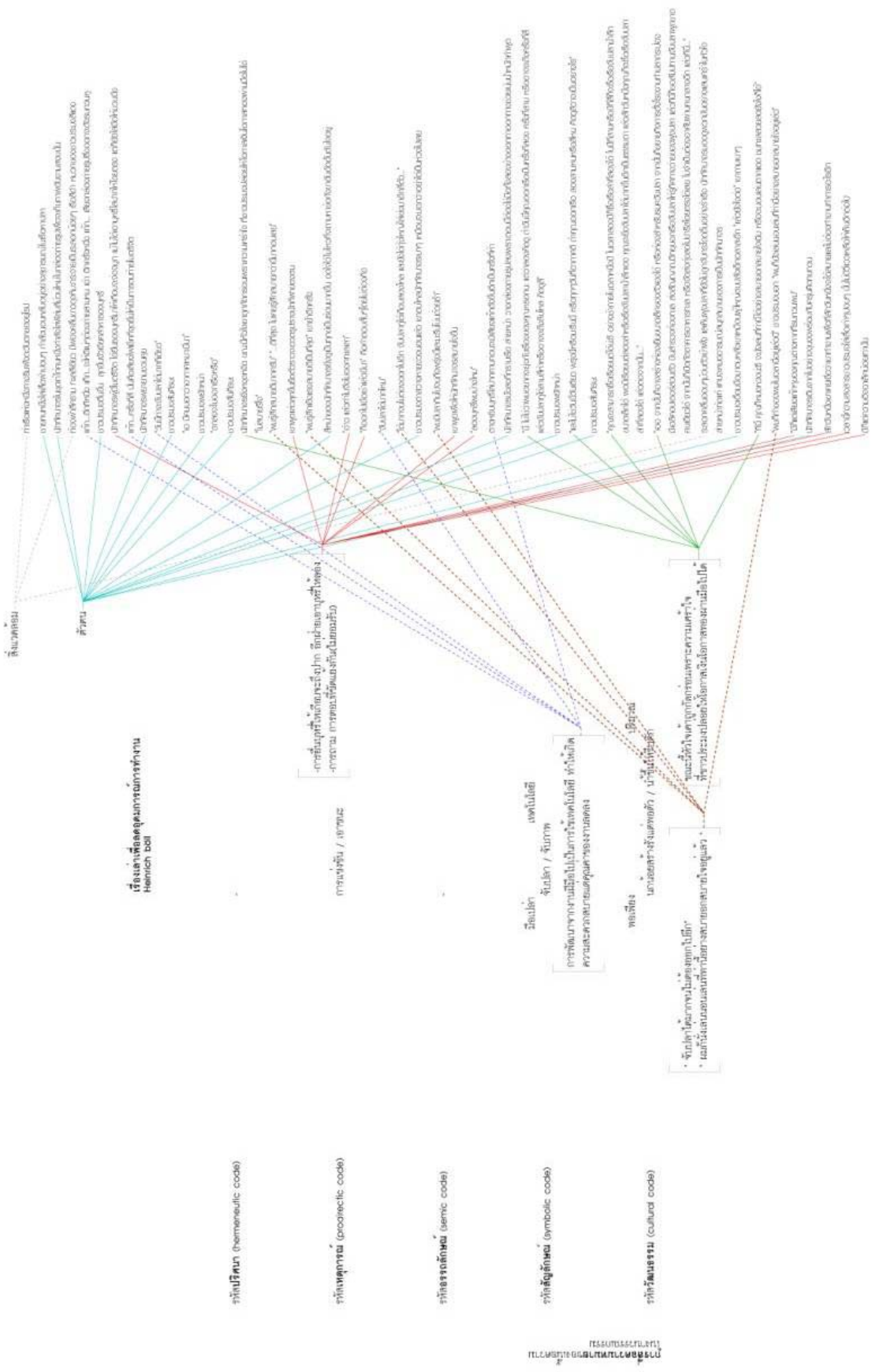
ความเป็นธรรมชาติเกิดจากการที่ตัวละครตัวหนึ่งเป็นชาวประมงหาปลา มีการใช้แหและจับปลาด้วยมือ เป็นการประกอบอาชีพที่ต้องอ้างอิงกับสภาพอากาศในแต่ละวัน จึงทำให้ตัวละครนี้สื่อถึงธรรมชาติที่ไม่ได้ผ่านการปรุงแต่งใดๆ ในแง่ของการทำงานอาจเปรียบได้กับงานฝีมือที่ต้องใช้แรงกายมนุษย์และเทคนิควิธีต่างๆ

ความเป็นเทคโนโลยีเกิดจากตัวละครอีกตัวหนึ่งคือ นักทัศนาจรต่างถิ่นมาท่องเที่ยวชายทะเลซึ่งมาพบกับชาวประมงที่เรือหาปลา พร้อมกับเสียงแก๊กๆ ของกล้องถ่ายรูปที่มารบกวนความเป็นอยู่ของชาวประมง เป็นสิ่งที่แสดงถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย สะท้อนถึงกลุ่มบุคคลที่มีความคิดสมัยใหม่ หรือการดำรงชีวิตอยู่ด้วยเทคโนโลยี ในแง่ของการทำงานอาจเปรียบได้กับการทำงานบนเครื่องจักร หรือการทำงานเหมือนเครื่องจักร

3.2.5 รหัสวัฒนธรรม

การทำงานตามระกับของความพึงพอใจเป็นประเด็นที่พูดถึงเป็นสำคัญในเรื่องสั้นเรื่องนี้ ความพึงพอใจของชาวประมงนั้นเป็นการสื่อความในเรื่อง “ความพอเพียง” ที่เห็นได้จากลักษณะการพูดและการกระทำในเรื่องที่ขัดแย้งกับนักทัศนาจร โดยที่นักทัศนาจรได้แสดงถึงการทำงานให้มากเพื่อให้เกิดความพึงพอใจเป็นจำนวนทรัพย์สินที่ได้กลับมา อาจกล่าวเป็นสุภาษิตไทยได้ว่า ชาวประมงนั้นมีการทำงานแบบ “ช้าช้าได้พร้าเล่มงาม” ที่ขัดแย้งกับการทำงานของนักทัศนาจรที่มีการทำงานแบบ “น้ำขึ้นให้รีบตัก”

จากการวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้เป็นแผนผังดังนี้

รูปที่ 2 แผนผังสรุปการวิเคราะห์เรื่องสั้นโดยใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์วรรณกรรม

3.ผลการวิเคราะห์

3.1 การถอดความข้ามสื่อจากเรื่องสั้นไปยังโปสเตอร์

จากการวิเคราะห์เนื้อเรื่องโดยอ้างอิงกับทฤษฎีสัญศาสตร์วรรณกรรมแล้วนั้น สามารถแยกใจความของเนื้อเรื่องเพื่อการออกแบบโปสเตอร์ได้ 5 ประเภท ได้แก่

รูปที่ 3 ข้อสรุปใจความเรื่องสั้นเพื่อการออกแบบโปสเตอร์ 5 ประเภท

3.1.1 สภาพแวดล้อม (Surrounding)

การแสดงออกทางสภาพแวดล้อมได้แรงบันดาลใจมาจากความเป็นลำดับชั้น (Layer) ที่บ่งบอกถึงความลึก (Depth) เรื่องของสีที่ใช้บอกเรื่องของอารมณ์และภาพรวมของบรรยากาศ โดยปรับใช้กับตัวโครงสร้างของตัวอักษรที่กลืนกันไปกับเทคนิคแต่ยังสามารถอ่านได้

3.1.2 ตัวตน (Connectivity)

แสดงออกด้วยการใช้เทคนิคของมุมมองซึ่งในแต่ละตัวละครจะมีแง่มุมที่แตกต่างกันทำให้กลายเป็นการออกแบบกราฟิกที่แสดงถึงมุมมองที่ต่างแต่ยังคงเชื่อมโยงกันในเนื้อเรื่อง และจะเห็นในลักษณะสามมิติเป็นความลึกที่เกิดขึ้นในงาน

3.1.3 การแข่งขัน (Conflict)

สิ่งที่จะแสดงออกมาในโปสเตอร์แผ่นนี้จะเป็นการมองแบบองค์รวม (Holism) เพื่อให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งโดยใช้ส่วนประกอบทางด้านการออกแบบเพื่อสื่อถึงตัวละครทั้งสองที่หันหน้าออกจากกัน

3.1.4 การทำงานแบบพยายาม (Trying)

ได้แรงบันดาลใจมาจากภาพเขียน De stijl ในยุคเบาเฮาส์ เป็นภาพเขียนที่เล่นในเรื่องของสัดส่วนและองค์ประกอบ (Proportion) ปริมาณ (Quantity) สเกล (Scale) และสี โดยโปสเตอร์แผ่นนี้เป็นการนำสัดส่วนมาใช้เพื่อให้เกิดความหมายของความวกวน ความสับสน ความไม่เป็นระเบียบเพื่อสื่อถึงความยากลำบากในการดำเนินไปควบคู่ไปกับคำที่นำมาทำเป็นกราฟิก ทำให้เกิดลักษณะของความพยายามที่จะไปถึงเป้าหมายของนักทัศนาจร

3.1.5 การทำงานแบบพอเพียง (Satisfactory)

แสดงออกผ่านทางการกระจายตัวของสี (Gradient) ที่ไล่ลาดจากสีแก่ไปยังสีอ่อน เพื่อความเบาของตัวภาพทำให้เกิดอารมณ์ถึงความสบาย วิธีการนี้เมื่อนำมาจัดวางแล้วจำให้เกิดภาพที่เป็นคำว่า “สบาย” ของชาวประมง

3.2 ผลการทดลองการออกแบบโปสเตอร์

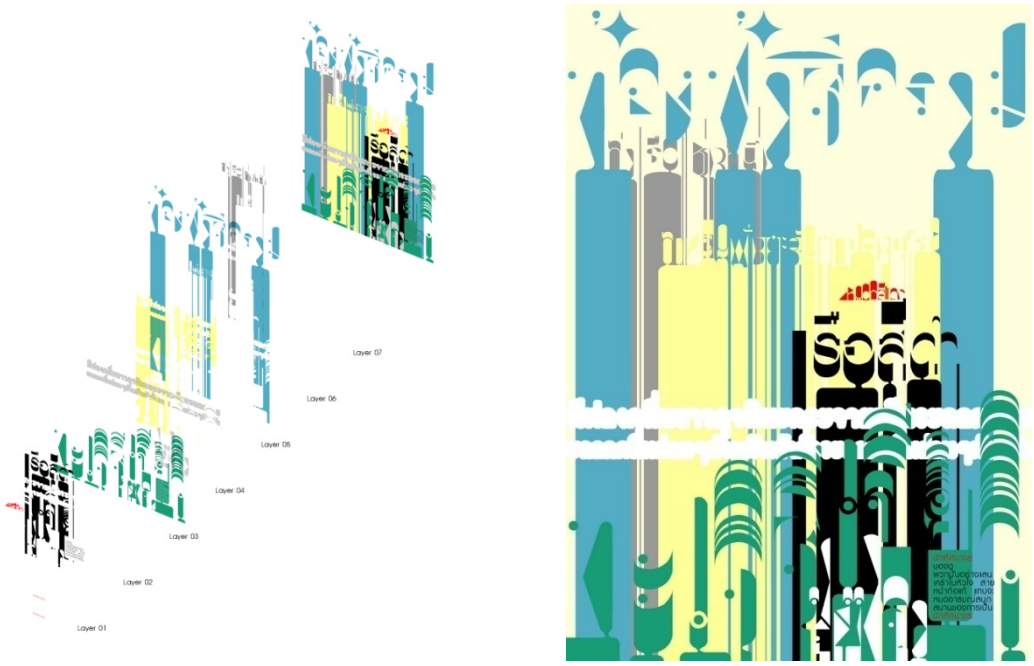
โปสเตอร์ทั้ง 5 แผ่นมีการใช้ความก้ำกึ่งระหว่างภาพและอักษรในลักษณะตรงกลางของแผนผังด้านล่าง เป็นการใช้ระบบการรับรู้ลักษณะทางกราฟิกทั้ง 2 อย่างควบคู่กันไป โดยนำเนื้อเรื่องมาเป็นองค์ประกอบทางด้านกราฟิกของตัวงาน โปสเตอร์มีขนาด 72.8x103 cm หรือขนาด B1 เทคนิคการพิมพ์ตะแกรงไหมหรือ ซิลค์สกรีน (Silkscreen) บนกระดาษสีงาช้าง หนา 300 แกรม

รูปที่ 4 แผนผังแสดงความก้ำกึ่งระหว่างการอ่านและการดูในงานออกแบบ

จากการพัฒนาโปสเตอร์ทั้ง 5 แผ่น ทำให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อยของการออกแบบเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข และนำมาซึ่งโปสเตอร์เชิงทดลองแบบสมบูรณ์ ดังต่อไปนี้

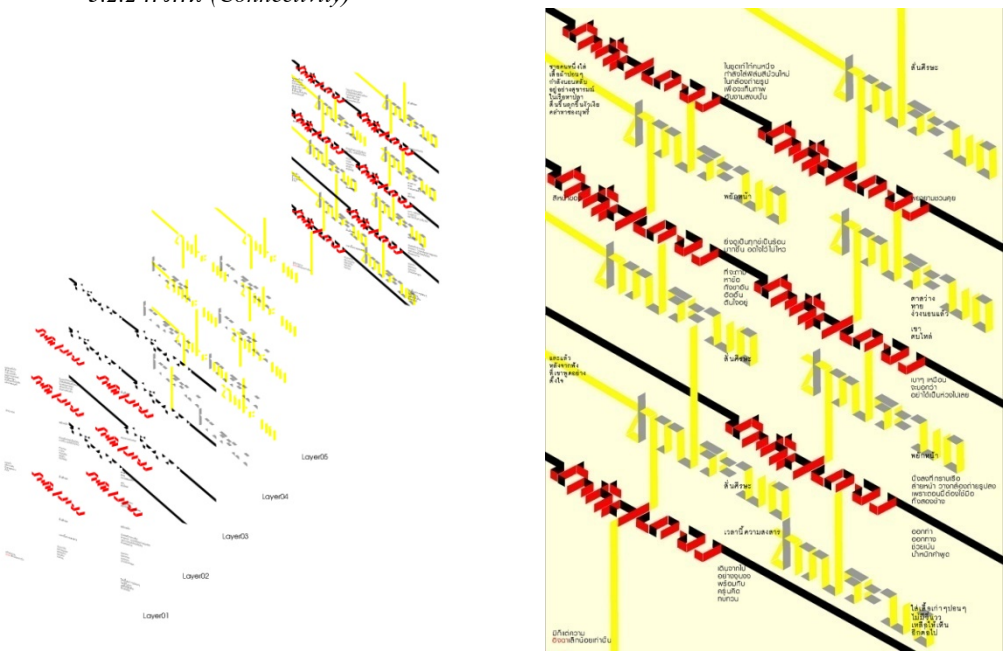
3.2.1 สภาพแวดล้อม (Surrounding)

รูปที่ 5 ภาพลักษณะของ Layer และโปสเตอร์ที่เสร็จสมบูรณ์แบบที่ 1

ลักษณะของ Layer โปสเตอร์รูปแบบที่ 1 แสดงออกถึงบรรยากาศด้วยความหลากหลายของสี และความเป็นลำดับที่แวดล้อมตัวละครในเนื้อเรื่อง

3.2.2 ตัวตน (Connectivity)

รูปที่ 6 ภาพลักษณะของ Layer และโปสเตอร์ที่เสร็จสมบูรณ์แบบที่ 2

ลักษณะของ Layer โปสเตอร์รูปแบบที่ 2 แสดงมุมมองของตัวละครแต่ละตัวแทนด้วยมุมมองทางด้านกราฟิกที่ทำให้มีมิติและความลึกที่เชื่อมโยงกัน

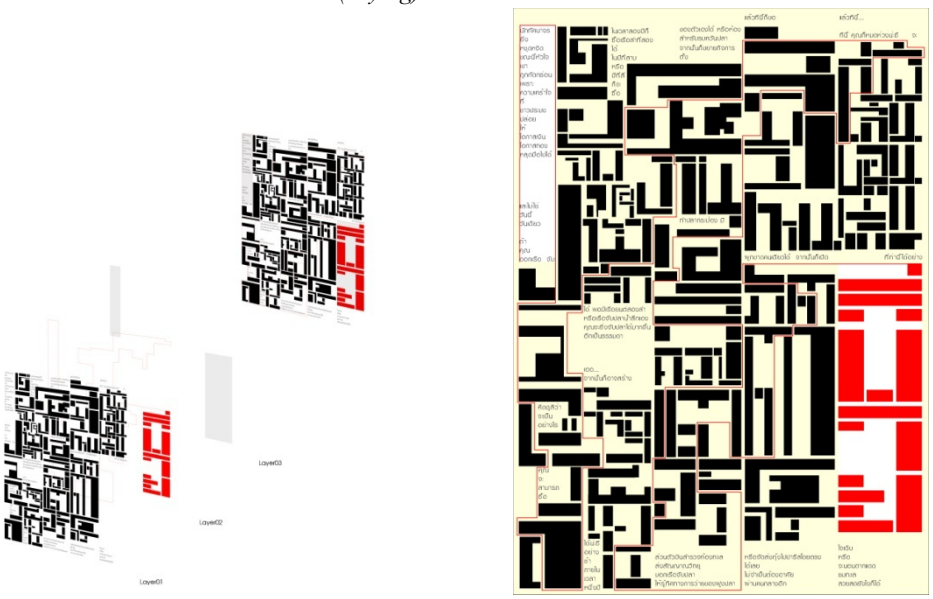
3.2.3 การแข่งขัน (Conflict)

รูปที่ 7 ภาพลักษณะของ Layer และโปสเตอร์ที่เสร็จสมบูรณ์แบบที่ 3

ลักษณะของ Layer โปสเตอร์รูปแบบที่ 3 มีการมองแบบองค์รวมที่สื่อถึงความขัดแย้งกันผ่านทางภาพที่ตัวละครทั้งสองยืนหันหน้าออกจากกัน

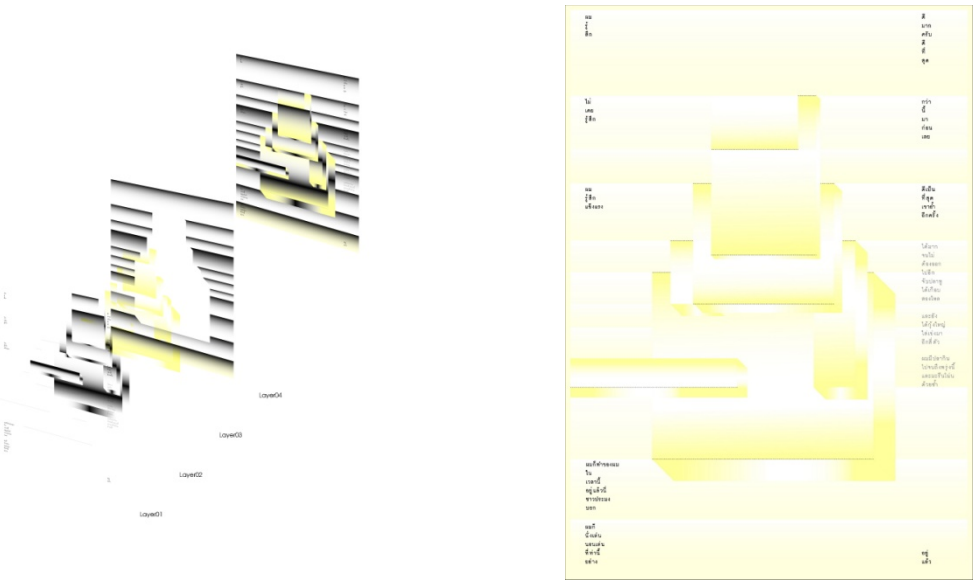
3.2.4 การทำงานแบบพยายาม (Trying)

รูปที่ 8 ภาพลักษณะของ Layer และโปสเตอร์ที่เสร็จสมบูรณ์แบบที่ 4

ลักษณะของ Layer โปสเตอร์รูปแบบที่ 4 แสดงออกทางด้านปริมาณ และสัดส่วนเกิดการรับรู้เกี่ยวกับความสับสน และความยากลำบากเพื่อที่จะไปสู่เป้าหมาย

3.2.5 การทำงานแบบพอเพียง (Satisfactory)

รูปที่ 9 ภาพลักษณะของ Layer และโปสเตอร์ที่เสร็จสมบูรณ์แบบที่ 5

ลักษณะของ Layer โปสเตอร์รูปแบบที่ 5 เป็นการใช้วิธีการลาดเทของสีเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่อยู่กับที่ เกิดความเบา และการลาดเทของสีนั้นประกอบกันเป็นตัวอักษรในลักษณะงานกราฟิก

4.บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

จากการทดลองผู้ดูหลายๆคน พบว่าพฤติกรรมการดูของแต่ละคนยังมีความยากง่ายแตกต่างกันออกไป ทั้งการมองเป็นภาพ และการมองเป็นภาษา ซึ่งเป็นการค้นหาสิ่งใหม่ในตัวงานในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและภาพ แต่ยังคงทำให้โปสเตอร์เป็นจุดสนใจได้เป็นอย่างดี

4.2 ข้อเสนะแนะ

4.2.1 ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ความยากง่ายของการรับรู้การทดลองนี้มีความแตกต่างกันไป

4.2.2 การทดลองในลักษณะทางกราฟิกนี้สามารถนำไปพัฒนาต่อได้ทั้งทางด้านกราฟิก สื่อมัลติมีเดีย และสื่ออื่นๆ ที่เน้นในเรื่องการรับรู้

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ พงส์วรุตม์. *กราฟิกดีไซน์ของโปสเตอร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สารคดีภาพ, 2551

นพพร ประชากุล. *มายาคติ สรรนิพนธ์จาก Mythologies ของ Roland Barthes*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2551

อำภา โอตระกูล. *พลเรือนเหมือนกัน รวมเรื่องสั้นเยอรมัน ผลงานนักเขียนรางวัลโนเบิล ประจำปี พ.ศ. 2515 : ไฮนริช เบิล*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สามัญชน, 2543

Lupton, Ellen. *Mixing messages graphic design in contemporary culture*. 1st ed. New York : Princeton Architectural Press, 1996.

Meggs, Philip B. *A History of Graphic Design*. 3rd ed. New York : John Wiley, 1998.

โครงการการออกแบบภายในที่ศึกษาจากการเปลี่ยนพื้นที่ในภาพยนตร์แอนิเมชั่นของ ฮายาโอะ มิยาซากิ

INTERIOR DESIGN PROJECT BASED ON THE SPACE STUDY FROM ANIMATION BY HAYAO MIYAZAKI

ปริสา สารนุสิต[1] และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

ฮายาโอะ มิยาซากิ ถือว่าเป็นสุดยอดนักแอนิเมเตอร์คนหนึ่งของโลก จุดเด่นของภาพยนตร์แอนิเมชั่นของมิยาซากิ คือ การสร้างเรื่องราวที่คิดขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียน และการเล่าเรื่องที่น่าสนใจจากโลกสมมุติที่สร้างขึ้น แอนิเมชั่นของเขาจึงช่วยย่นระยะทางระหว่างโลกแห่งความจริงกับโลกแห่งจินตนาการให้ขยับเข้าใกล้กันมากขึ้น ลักษณะของพื้นที่ในภาพยนต์แอนิเมชั่นของ ฮายาโอะ มิยาซากิ ถือได้ว่ามีลักษณะพื้นที่และมุมมองที่มีความหลากหลายบวกกับการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ที่ใช้ประสาทสัมผัสที่แตกต่างกันออกไป การออกแบบพื้นที่ในภาพยนตร์แอนิเมชั่นนั้น มิยาซากิได้นำเอาลักษณะพื้นที่มีอยู่ในโลกมาประกอบกับจินตนาการของผู้เขียนเอง ทำให้ผู้ชมที่ได้ดูภาพยนตร์แอนิเมชั่นของเขาทั้งรู้สึกคุ้นเคย และตื่นเต้นไปพร้อมๆกัน

ในปัจจุบันงานออกแบบภายในถือได้ว่ามีวิวัฒนาการมากขึ้น และมีการคิดออกแบบสิ่งใหม่ๆอยู่ตลอด รวมทั้งมีการนำสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งรอบตัวมาออกแบบในเชิงสร้างสรร จึงเล็งเห็นว่าการได้นำเอาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีอยู่ในภาพยนตร์แอนิเมชั่นมาศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาให้ออกมาเป็นงานออกแบบภายใน จะทำให้ได้ลักษณะของพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นและน่าสนใจ ผู้ศึกษาทำการศึกษาภาพยนตร์ของมิยาซากิ จำนวน 3 เรื่อง คือ Ponyo on the Cliff by the Sea, Spirited Away และ Howl's Moving Castle โดยศึกษาการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ของตัวละครเอกในเรื่อง ได้แก่ การรู้สึก การได้กลิ่น การเห็น การรับรส การได้ยิน (Senses) แล้วนำข้อสรุปที่ได้นำมาพัฒนาต่อให้เป็นงานออกแบบที่สร้างมุมมองใหม่ และมีความน่าสนใจ

คำสำคัญ : แอนิเมชั่น, พื้นที่, การรับรู้

Abstract

It can be acclaimed that Mr.Hayao Miyazaki is the one of the best animator in the world. From his animation, he can create and compose the story not only from his own imagination but also from the real place, things, and situations that be seen in the real world. Therefore, it can infered that his animation can help shorten the distance between the real world and one of fantasy to get a step closer. From his films, the prominent aspects are diversities of space and different perception in terms of human senses.

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

Nowadays, interior design can be considered a greater development. Several innovations are always created. Moreover, most designers adapt and create their own designs from their surroundings and environment. With this reason, the researcher intends to study and analyze 3 Miyazaki's films, Ponyo on the Cliff by the Sea, Spirited Away, and Howl's Moving Castle in terms of human senses perception that the main characters directly use to each special space and area in each movie's scenes. As the result, the result from the study is adapted, created and further developed to be new and unusual design including specific characters, interesting features, and attractive areas.

KEY WORDS: ANIMATION, SPACE, SENSES

1. บทนำ

การรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งในโลกของพื้นที่ที่มีอยู่จริงอาจจะมีการใช้ประสาทสัมผัสที่แตกต่างไปจากพื้นที่ในจินตนาการ ซึ่งบุคคลทั่วไปอาจจะไม่ได้ใช้ประสาทสัมผัสที่นอกเหนือไปจากชีวิตประจำวัน ภาพยตร์ของฮายาโอะ มิยาซากิ ถือได้ว่าเป็นภาพยนตร์แอนิเมชั่นที่มีเอกลักษณะเฉพาะตัวในการเปลี่ยนผ่านพื้นที่จากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ปัจจุบันงานออกแบบภายในถือได้ว่ามีวิวัฒนาการมากขึ้น และมีการคิดออกแบบสิ่งใหม่ๆอยู่ตลอด รวมทั้งมีการนำสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งรอบตัวมาออกแบบ ให้เกิดการออกแบบในเชิงสร้างสรร จึงเล็งเห็นว่าการได้นำเอาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีอยู่ในภาพยนตร์แอนิเมชั่น ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ในจินตนาการมาศึกษา วิเคราะห์การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ในฉากต่างๆในภาพยนต์แอนิเมชั่น แล้วนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาให้เป็นงานออกแบบภายในจะทำให้ได้ลักษณะของพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นและน่าสนใจกว่าการออกแบบปกติ

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

กำหนดภาพยนตร์ที่จะศึกษาคือ ภาพยนตร์แอนิเมชั่นของสตูดิโอจิบลิ (Studio Ghibli) โดยเน้นศึกษาภาพยนตร์ที่เป็นงานของ ฮายาโอะ มิยาซากิ ที่ได้เข้ารับรางวัล Academy Award และเป็นภาพยนตร์ที่ติดอันดับ 1 ใน 10 ของภาพยนตร์ที่ทำรายได้สูงสุดในประเทศญี่ปุ่น โดยได้เลือกมาทั้งหมด 3 เรื่อง คือ Spirited away, Howl's Moving Castle, Ponyo on the Cliff by the Sea และได้นำภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง มาศึกษาการเปลี่ยนพื้นที่โดยการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การเห็น (ตา), การได้ยิน (หู), การได้กลิ่น (จมูก), การรับรส (ปาก) และการรู้สึก (สัมผัส) โดยศึกษาเฉพาะการรับรู้การเปลี่ยนผ่านพื้นที่ของตัวละครเอกเท่านั้น โดยได้แบ่งลักษณะของพื้นที่ที่จะทำการศึกษาออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. ลักษณะของพื้นที่

1.1 พื้นที่เปียก – พื้นที่แห้ง และ พื้นที่แห้ง – พื้นที่เปียก

รูปที่ 1 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่เปียกเป็นพื้นที่แห้ง

จากรูปที่ 1 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่เปียกเป็นพื้นที่แห้ง โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตา หู และทางการสัมผัส ในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่

1.2 พื้นที่เงียบ – พื้นที่พลุกพล่าน และ พื้นที่พลุกพล่าน – พื้นที่เงียบ

รูปที่ 2 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่เงียบเป็นพื้นที่พลุกพล่าน

จากรูปที่ 2 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่เงียบเป็นพื้นที่พลุกพล่าน โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตาและหู

1.3 พื้นที่เปิด – พื้นที่ปิด และ พื้นที่ปิด – พื้นที่เปิด

รูปที่ 3 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่เปิดเป็นพื้นที่ปิด และ พื้นที่ปิดเป็นพื้นที่เปิด

จากรูปที่ 3 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่เปิดไปพื้นที่ปิด และ จากพื้นที่ปิดไปพื้นที่เปิดโดยใช้ประสาทสัมผัสทางตา หู และทางการสัมผัส

2.ขนาดของพื้นที่ คือ พื้นที่กว้าง – พื้นที่แคบ และ พื้นที่แคบ – พื้นที่กว้าง

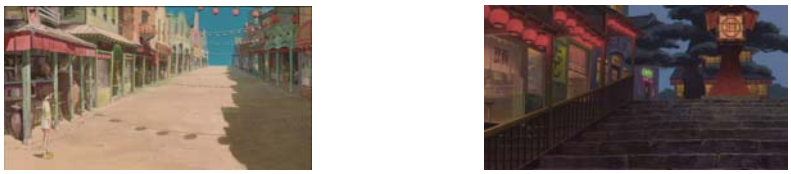

รูปที่ 4 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่แคบเป็นพื้นที่กว้าง

จากรูปที่ 4 เป็นการเปลี่ยนจากพื้นที่แคบเป็นพื้นที่กว้าง โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตาและทางการสัมผัส

3.เวลา

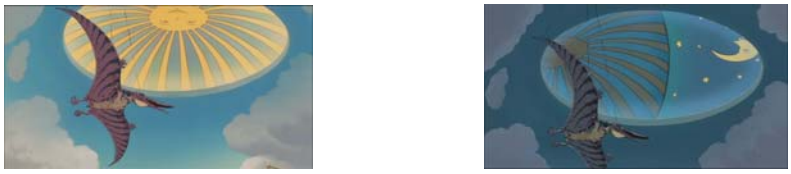
3.1 กลางวัน – กลางคืน และ กลางคืน – กลางวัน

รูปที่ 5 การเปลี่ยนพื้นที่จากกลางวันเป็นกลางคืน

จากรูปที่ 5 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากกลางวันเป็นกลางคืน โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตา

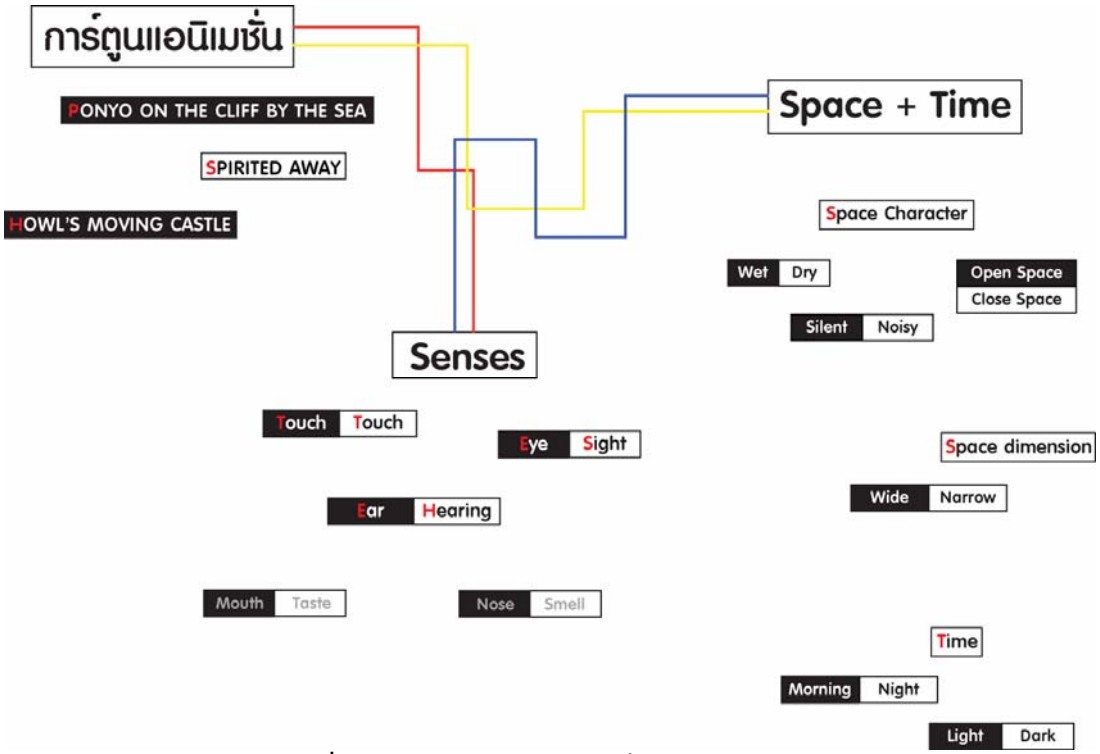
3.2 พื้นที่มืด – พื้นที่สว่าง และ พื้นที่สว่าง – พื้นที่มืด

รูปที่ 6 การเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่สว่างเป็นพื้นที่มืด

จากรูปที่ 6 เป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากพื้นที่สว่างเป็นพื้นที่มืด โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตา

โดยศึกษาการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ในแต่ละครั้ง นำมานับจำนวนการเปลี่ยนผ่านพื้นที่ในแต่ละลักษณะว่าใช้ประสาทสัมผัสใดมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด

รูปที่ 7 หัวข้อหลักและหัวข้อย่อยที่นำมาทำการศึกษา

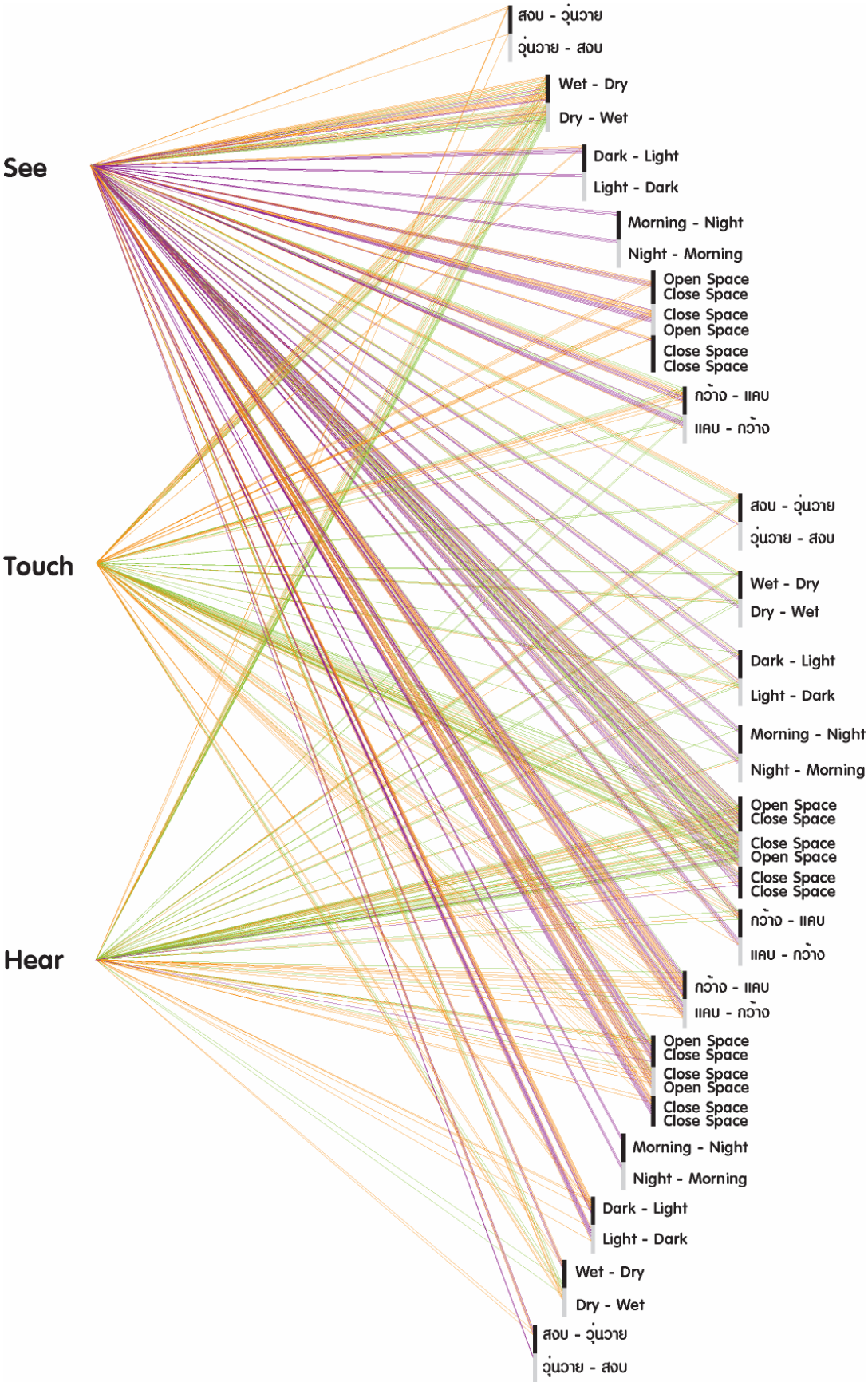
3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถแบ่งประสาทสัมผัสที่ใช้ในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ได้ 5 รูปแบบ คือ ประสาทสัมผัสทางตา, ประสาทสัมผัสทางหู, ประสาทสัมผัสทางสัมผัส, ประสาทสัมผัสทางตา-สัมผัส, ประสาทสัมผัสทางตา-หู, ประสาทสัมผัสทางตา-หู-สัมผัส ซึ่งสามารถวิเคราะห์แต่ละเรื่องได้ดังนี้

1. Ponyo on the Cliff by the Sea ใช้ประสาทสัมผัสทางตาและสัมผัสมากที่สุดในการรับรู้การเปลี่ยนลักษณะของพื้นที่ และใช้ประสาทสัมผัสทางตามากที่สุดในการรับรู้การเปลี่ยนขนาดและเวลาของพื้นที่ ซึ่งจากการวิเคราะห์โดยรวมทั้ง 3 ลักษณะของพื้นที่จะเห็นว่าประสาทสัมผัสที่ใช้มากที่สุด คือ ประสาทสัมผัสทางตา, ประสาทสัมผัสทางตา-สัมผัส, ประสาทสัมผัสทางตา-หู-สัมผัส และ ประสาทสัมผัสทางตา-หู ซึ่งในภาพยนตร์นี้จะไม่มีการใช้ประสาทสัมผัสทางหู

2. Spirited Away ได้ใช้ประสาทสัมผัสทางตามากที่สุดในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ในทั้งสามลักษณะ ซึ่งจากการวิเคราะห์โดยรวมทั้ง 3 ลักษณะของพื้นที่จะเห็นว่าประสาทสัมผัสที่ใช้มากที่สุด คือ ประสาทสัมผัสทางตา, ประสาทสัมผัสทางตา-หู-สัมผัส, ประสาทสัมผัสทางตา-หู, ประสาทสัมผัสทางตา-สัมผัส และประสาทสัมผัสทางหู

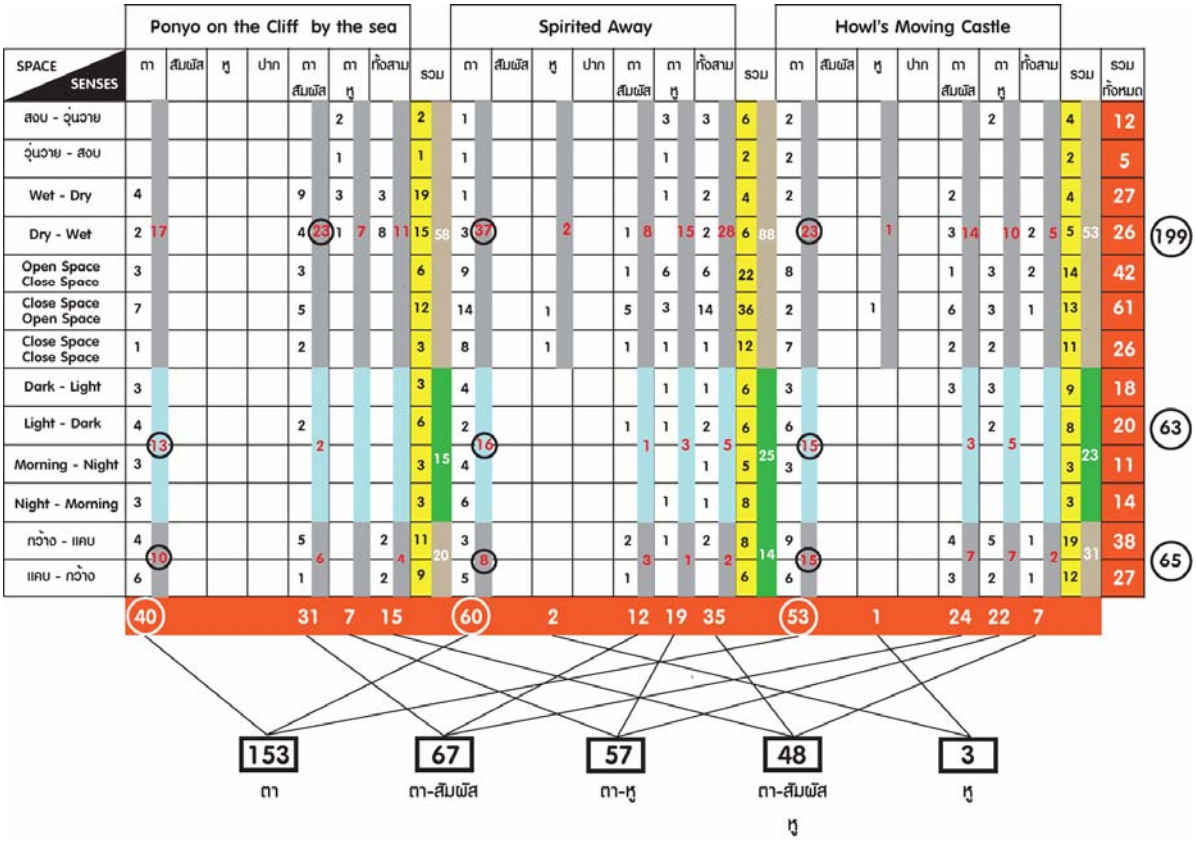
3. Howl's Moving Castle ใช้ประสาทสัมผัสทางตามากที่สุดในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ในทั้งสามลักษณะซึ่งจากการวิเคราะห์โดยรวมทั้ง 3 ลักษณะของพื้นที่จะเห็นว่าประสาทสัมผัสที่ใช้มากที่สุด คือ ประสาทสัมผัสทางตา, ประสาทสัมผัสทางตา-สัมผัส, ประสาทสัมผัสทางตา-หู, ประสาทสัมผัสทางตา-หู-สัมผัส และประสาทสัมผัสทางหู

รูปที่ 8 ผลการวิเคราะห์ภาพยนตร์แอนิเมชั่น

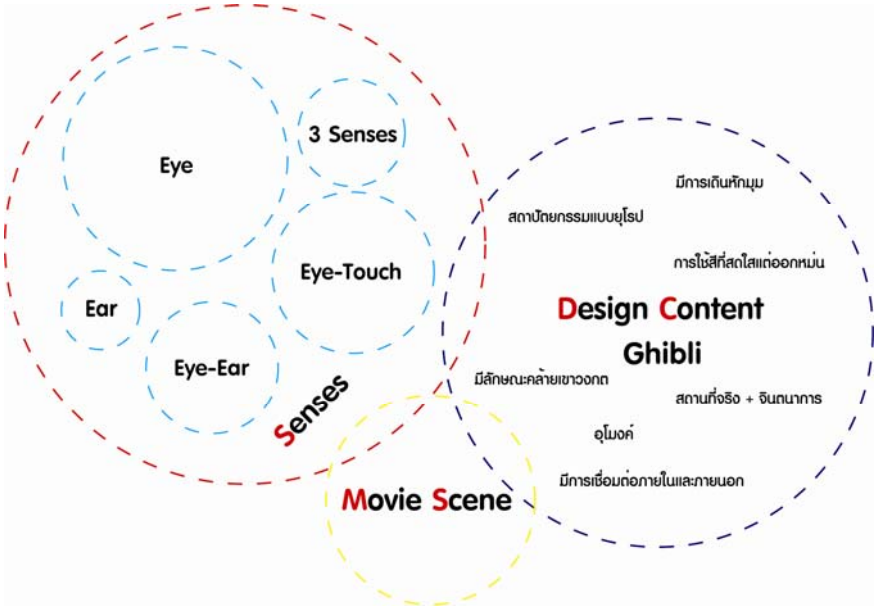
4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าประสาทสัมผัสที่ใช้ในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ในภาพยนตร์แอนิเมชั่นของมิยาซากิ มีทั้งหมด 3 ประสาทสัมผัส คือ ประสาทสัมผัสทางตา, ประสาทสัมผัสทางหู และประสาทสัมผัสทางสัมผัส แต่สามารถแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ประสาทสัมผัสทางตา, ประสาสัมผัสทางตา-สัมผัส, ประสาทสัมผัสทางตา-หู-สัมผัส, ประสาทสัมผัสทางตา-หู, ประสาทสัมผัสทางหู โดยในภาพยนตร์แอนิเมชั่นนี้จะไม่มีการใช้ประสาทสัมผัสทางการรับรส (ปาก) และประสาทสัมผัสทางการได้กลิ่น (จมูก) ในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่

รูปที่ 9 สรุปผลการศึกษาการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่จากมากสุดไปน้อยสุด

เมื่อนำข้อสรุปที่ได้มาออกแบบนิทรรศการ เพื่อให้ผู้ชมงานได้รู้สึกในการใช้ประสาทสัมผัสเช่นเดียวกับตัวละครเอกที่ในบางฉากไม่สามารถพบเจอในชีวิตประจำวัน ผู้เข้าชมจะได้รับประสบการณ์ใหม่ในการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่ ที่นอกเหนือจากชีวิตประจำวันทั่วไป โดยได้นำข้อสรุปของการใช้ประสาทสัมผัสมาประกอบกับฉากในภาพยนตร์ เพื่อสร้างให้ออกมาให้เป็นงานนิทรรศการ

รูปที่ 10 แนวคิดในการออกแบบงานนิทรรศการ

ส่วนที่ 1 การรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตาเพียงอย่างเดียว โดยนำไปสัมพันธ์กับฉากทางเดินที่มีลักษณะคล้ายเขาวงกต

รูปที่ 11 ฉากในภาพยนตร์ที่มีลักษณะเป็นเขาวงกต

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายเขาวงกต จะมีทางเดินที่วกวน หรือมีการหักมุมไปมาเพื่อดึงเวลาให้ตัวละครไปถึงจุดหมายช้าลง

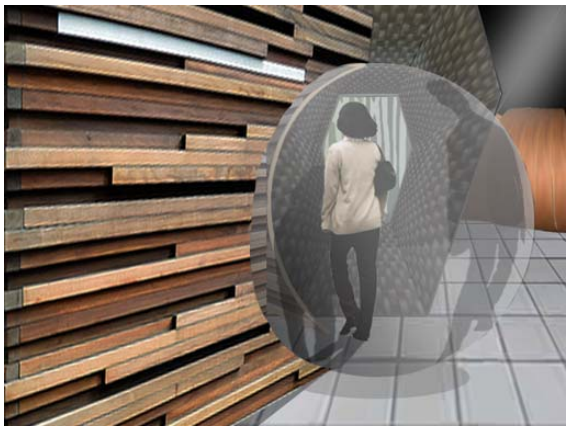
รูปที่ 12 งานออกแบบที่ใช้ประสาทสัมผัสทางตาเพียงอย่างเดียว

ส่วนที่ 2 การรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตาและทางการสัมผัส โดยนำไปสัมพันธ์กับฉากที่โปเนียวอยู่ในฟองอากาศ

รูปที่ 13 ฉากภาพยนตร์ที่โปเนียวอยู่ในฟองอากาศ

จากการศึกษา พบว่า ฟองอากาศมีความยืดหยุ่นเปลี่ยนไปตามการเคลื่อนไหว และมีการเชื่อมภายในสู่ภายนอก

รูปที่ 14 งานออกแบบที่ใช้ประสาทสัมผัสทางตาและการสัมผัส

ส่วนที่ 3 การรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่โดยใช้ประสาทสัมผัสทางหูเพียงอย่างเดียว โดยนำไปสัมพันธ์กับฉากที่โซฟีเดินอยู่ในอุโมงค์ ซึ่งไม่สามารถรู้ได้ว่าพ่อมดฮาวล์อยู่ทิศทางใด แต่ได้ยินเสียงลมหายใจจึงเลือกทางเดินที่ถูกต้องได้

รูปที่ 15 ฉากภาพยนตร์ที่โซฟีอยู่ในอุโมงค์

จากการศึกษาพบว่าอุโมงค์มีลักษณะมืด และมีเสียงกระทบของสิ่งของต่างๆ ในอุโมงค์ และเป็นตัวเชื่อมระหว่างพื้นที่สองพื้นที่

รูปที่ 16 งานออกแบบที่ใช้ประสาทสัมผัสทางหู

ส่วนที่ 4 การรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตา หู และการสัมผัส โดยนำไปสัมพันธ์กับฉากที่โปเนียวอยู่ในตัวแมงกะพรุน

รูปที่ 17 ฉากภาพยนตร์ที่โปเนียวอยู่ในตัวแมงกะพรุน

จากการศึกษา พบว่า แมงกะพรุนมีความนุ่มและยืดหยุ่น ซึ่งไม่สามารถมองทะลุตัวได้อย่างชัดเจน

รูปที่ 18 งานออกแบบที่ใช้ประสาทสัมผัสทางตา หู และการสัมผัส

ส่วนที่ 5 การรับรู้การเปลี่ยนพื้นที่โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตาและหู โดยนำไปสัมพันธ์กับฉากที่ชิฮิโร่เดินผ่านอุโมงค์ ซึ่งสามารถพบได้จากภาพยนตร์ทุกเรื่องของมิยาซากิ

รูปที่ 19 ฉากภาพยนตร์ที่ชิฮิโร่ เดินผ่านอุโมงค์

จากการศึกษาพบว่าอุโมงค์ เป็นส่วนที่เชื่อมต่อระหว่างโลกความจริง และโลกจินตนาการในภาพยนตร์แอนิเมชั่น

รูปที่ 20 งานออกแบบที่ใช้ประสาทสัมผัสทางตาและหู

เอกสารอ้างอิง

นับทอง ทองใบ. ฉีกขนบแอนิเมชั่น เอกลักษณ์ของ ฮายาโอะ มิยาซากิ นักฝันแห่งตะวันออก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก, 2551.

ทิพสุดา ปทุมานนท์. จิตวิยาสถาปัตยกรรมมนุษย์ปฏิสันถาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ทิพสุดา ปทุมานนท์. จิตวิทยาสถาปัตยรรมสวัสดี พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬากรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

Hayao Miyazaki “Howl’s Moving Castle”, 2004. [CD-ROM]

Hayao Miyazaki “Ponyo on the cliffy by the sea”, 2008. [CD-ROM]

Hayao Miyazaki “Spirited Away”, 2001. [CD-ROM]

โครงการการออกแบบภายใน
จากการศึกษาพื้นที่ในภาพยนตร์สต็อปโมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน
A STUDY ON "SPACE" THEME IN TIM BURTON'S STOP MOTION FLIMS

นิรมล ปั้นลาย[1] และผศ.ดร. ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

ภาพยนตร์ในรูปแบบของสต็อปโมชั่น (stop motion) มีลักษณะในการออกแบบพื้นที่ที่น่าสนใจเพราะมีลักษณะอันเกิดจากการผสมผสานความเสมือนจริงกับความเกินจริง ที่ให้ลักษณะเฉพาะบางอย่าง ภาพยนตร์งานสต็อปโมชั่นของผู้กำกับที่ชื่อ ทิม เบอร์ตัน (Tim Burton) มีลักษณะที่ค่อนไปทางแฟนตาซี มีการออกแบบพื้นที่แตกต่างและมีรูปร่างที่แปลกตา ที่ชัดเจนกว่าผู้กำกับคนอื่นๆในแง่ที่มีแนวทางการเล่าเรื่องที่มีการสร้างพื้นที่เฉพาะและออกแบบมาเพื่อตัวละครหนึ่งๆ และพื้นที่ที่ตัวละครหลายตัวใช้ร่วมกัน รวมถึงการเคลื่อนที่ของตัวละครภายในพื้นที่

พื้นที่ต่างๆที่เกิดขึ้นบนความเป็นจริงในชีวิตประจำวันมีข้อจำกัดมาก เมื่อเทียบกับภาพยนตร์ในรูปแบบของสต็อปโมชั่น ดังนั้นการศึกษาพื้นที่ในสต็อปโมชั่น ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่เสมือน อาจช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ในการพัฒนาร่วมกับพื้นที่จริง โดยวิเคราะห์ลักษณะทางด้านจิตวิทยาของพื้นที่ในเชิงสถาปัตยกรรมร่วม เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างที่เกิดขึ้นของพื้นที่ทั้งในภาพยนตร์ในรูปแบบของสต็อปโมชั่น และพื้นที่จริงตามรูปแบบของจิตวิทยา อาจเป็นการเปิดโอกาสให้เห็นถึงแนวทางในการสร้างงานออกแบบและพัฒนาในขั้นต่อไปได้อีกแนวทาง

โครงการวิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาพื้นที่ในภาพยนตร์สต็อปโมชั่น (stop motion) ในแง่การรับรู้พื้นที่ที่มีลักษณะเสมือนจริง โดยใช้ภาพยนตร์จากผู้กำกับที่ชื่อ ทิม เบอร์ตัน (Tim Burton) เพื่อหาลักษณะพิเศษของพื้นที่เสมือนจริงต่างๆ มาใช้ในการออกแบบพื้นที่นิทรรศการ เป็นการนำเสนอการรับรู้พื้นที่ในรูปแบบต่างๆ โดยให้ผู้เข้าใช้มีประสบการณ์ร่วมกับพื้นที่แบบเสมือนจริง

คำสำคัญ: สต็อปโมชั่น, พื้นที่เสมือน, พื้นที่จริง

Abstract

Narrative in stop motion in Hollywood films work mainly based on a combination of the real space and the imaginative space. One of the most prominent director in stop motion film is Tim Burton who tell a story by creating spaces suit to each character and movement.

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

All human space is limited when compared with the imaginative space designated in a stop motion film. To research space in stop motion is to understand how imaginative space can help create a new idea to develop a design for interior space design.

This study deals with space in Tim Burton's stop motion films in terms of perception that is similar to imaginative space to determine effects of different space and devolve imaginative space into real space so as to be appied in designing the space use in exhibitions. Users are expected to share and experience this virtual space in various ways.

KEYWORD: STOP MOTION, SURREAL SPACE, REAL SPACE

1. บทนำ

ลักษณะของพื้นที่จริงมีข้อจำกัดจำนวนมากซึ่งสิ่งผลต่อการออกแบบเพื่อการใช้สอย แต่ภาพยนตร์ในรูปแบบของสต็อปโมชั่นที่มีความก้ำกึ่งอยู่ระหว่างลักษณะพื้นที่จริงและลักษณะพื้นที่เสมือน ซึ่งสามารถออกแบบพื้นที่ได้ตามจุดประสงค์และความต้องการของผู้กำกับนั้นๆ ซึ่งทำให้เกิดลักษณะพื้นที่พิเศษต่างๆได้ โดยเฉพาะภาพยนตร์สต็อปโมชั่นของผู้กำกับที่ชื่อ ทิม เบอร์ตัน มีลักษณะที่ค่อนไปทางแฟนตาซี มีการออกแบบพื้นที่แตกต่างและมีรูปร่างที่แปลกตา ที่ชัดเจนกว่าผู้กำกับคนอื่นๆในแง่ที่มีแนวทางการเล่าเรื่องที่มีการสร้างพื้นที่เฉพาะและออกแบบมาเพื่อตัวละครหนึ่งๆ และพื้นที่ที่ตัวละครหลายตัวใช้ร่วมกัน รวมถึงการเคลื่อนที่ของตัวละครภายในพื้นที่ ดังนั้นการศึกษาพื้นที่ในสต็อปโมชั่น ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่เสมือน อาจช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ในการพัฒนาร่วมกับพื้นที่จริง อาจเป็นการเปิดโอกาสให้เห็นถึงแนวทางในการสร้างงานออกแบบและการพัฒนาในขั้นต่อไปได้

2. แนวทางการศึกษา

ภาพยนตร์ที่จะศึกษาคือ ภาพยนตร์ในรูปแบบของสต็อปโมชั่นของผู้กำกับที่ชื่อ ทิม เบอร์ตัน ซึ่งมีทั้งหมด 3 เรื่อง คือ The Nightmare Before Christmas, James And The Giant Peach และ Corpse Bride

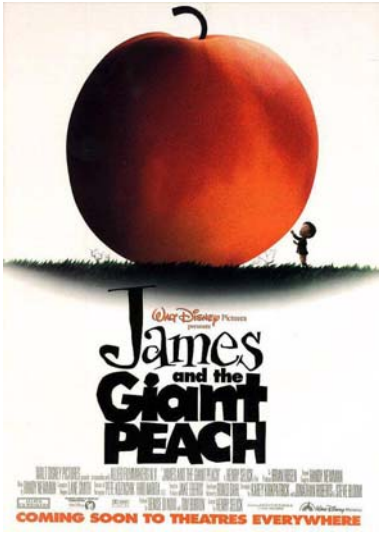
รูปที่ 1 ผู้กำกับ ทิม เบอร์ตัน (Tim Burton)

ที่มา: Burr, 2010

รูปที่ 2 ภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas

ที่มา: Andrew,2010

รูปที่ 3 ภาพยนตร์เรื่อง James And The Giant Peach

ที่มา: Gmvfeel, 2010

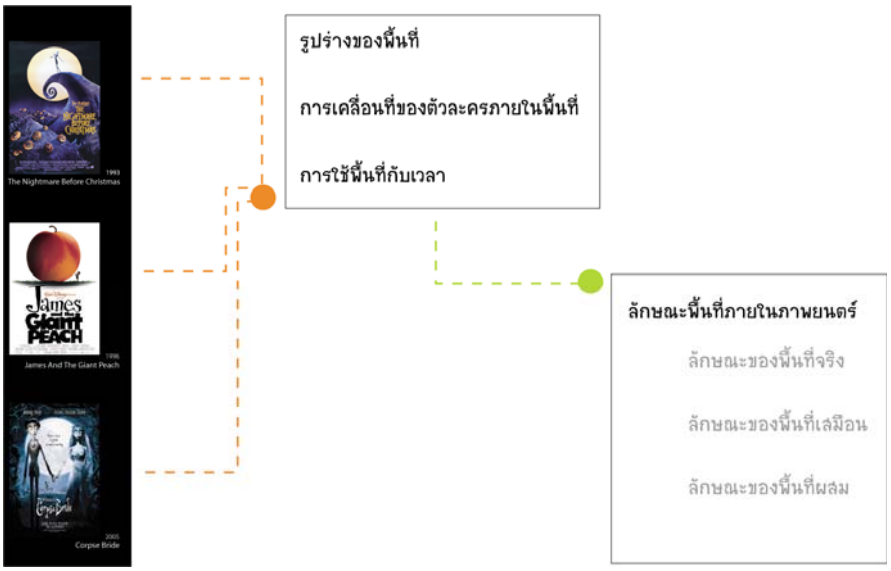

รูปที่ 3 ภาพยนตร์เรื่อง Corpse Bride

ที่มา: Schabbers, 2009

มาทำการศึกษาลักษณะและรูปแบบของพื้นที่เสมือนต่างๆที่เกิดขึ้นภายในภาพยนตร์ โดยดูฉาก สถานที่ พื้นที่ในจินตนาการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, www.courseware.ssru.ac.th/151/subject/2052603/c1/c1.html, 18 มิถุนายน 2553.) แนวคิดการเล่าเรื่อง (Giannetti อ้างถึงใน พึงพิศ เทพปฏิมา, 2546) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์แล้ว ย่อมนึกถึง ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2544) ร่วมกับการศึกษาจากรูปร่างของพื้นที่ การเคลื่อนที่ของตัวละครภายในพื้นที่ การใช้พื้นที่กับเวลา โดยมีการแบ่งลักษณะพื้นที่ภายในภาพยนตร์เป็น

1. ลักษณะของพื้นที่จริง คือ ลักษณะพื้นที่ที่ตัวละครหลักเป็นเจ้าของพื้นที่
2. ลักษณะของพื้นที่เสมือน คือ ลักษณะพื้นที่ที่ตัวละครหลักไปใช้พื้นที่อื่น
3. ลักษณะของพื้นที่ผสม คือ ลักษณะพื้นที่ที่หยิบยืม หรือดึงลักษณะบางอย่างจากพื้นที่อื่นมาใช้ในพื้นที่ที่ตัวละครหลักเป็นเจ้าของ

รูปที่ 1 หัวข้อหลักและหัวข้อย่อยในการนำมาศึกษา

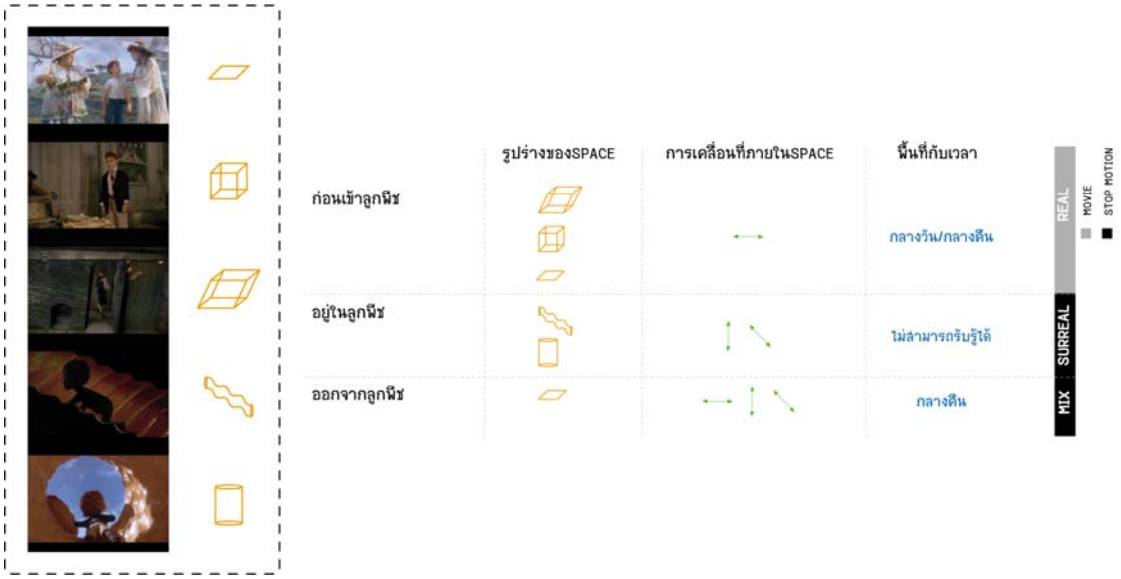
3. ผลการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ลักษณะต่างๆจากภาพยนตร์สต็อปโมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน จำนวน 3 เรื่อง

โดยวิเคราะห์จากรูปร่างของพื้นที่ การเคลื่อนของตัวละครภายในพื้นที่ การใช้พื้นที่กับเวลา และมีการแบ่งลักษณะพื้นที่ภายในภาพยนตร์เป็น ลักษณะของพื้นที่จริง ลักษณะของพื้นที่เสมือน และลักษณะของพื้นที่ผสม

รูปที่ 2 แผนผังจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์สต็อปโมชั่นเรื่อง The Nightmare Before Christmas

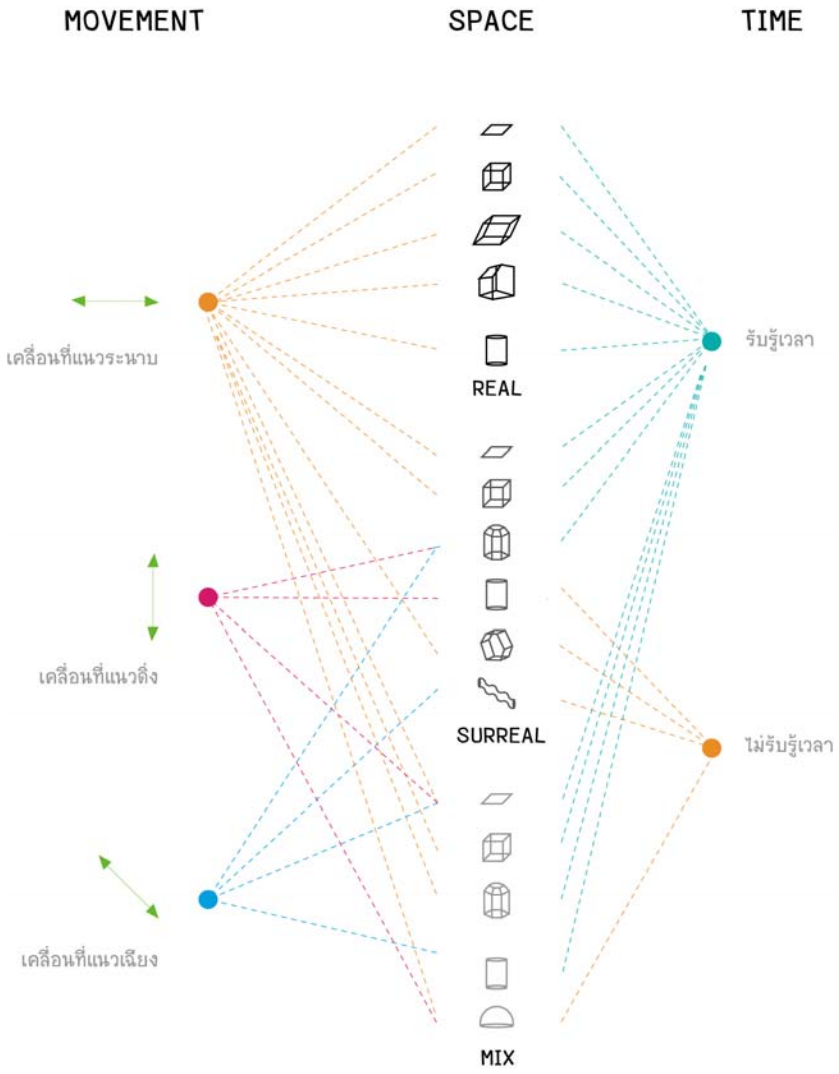

รูปที่ 3 แผนผังจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์สต็อปโมชั่นเรื่อง James And The Giant Peach

รูปที่ 4 แผนผังจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์สต็อปโมชั่นเรื่อง Corpse Bride

และมีการจัดกลุ่มใหม่โดยใช้ลักษณะพื้นที่ภายในภาพยนตร์เป็นหลัก

รูปที่ 5 แผนผังจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์สต็อปโมชั่นโดยมีการจัดกลุ่มใหม่

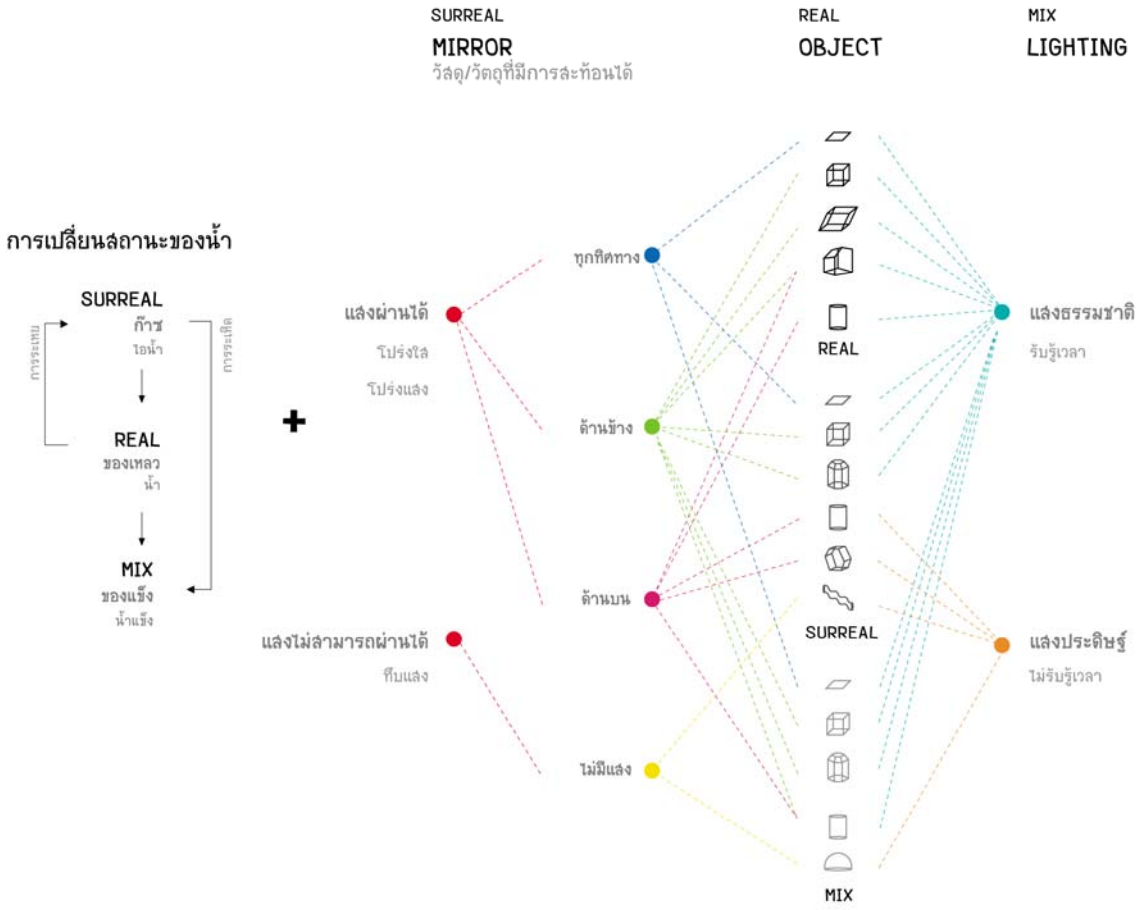
จากนั้นจึงมีการตีความจากลักษณะพื้นที่ภายในภาพยนตร์ เป็น

ลักษณะของพื้นที่จริง เป็น วัตถุหนึ่งๆ

ลักษณะของพื้นที่เสมือน เป็น วัตถุสะท้อน

ลักษณะของพื้นที่ผสม เป็น ลักษณะของแสง

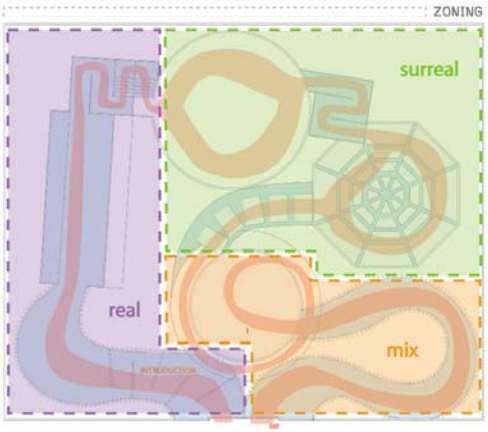
จากภาพยนตร์สต็อปโมชั่นทั้ง 3 เรื่องมีการเปลี่ยนจากลักษณะพื้นที่จากรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งโดยมีสถานะของน้ำ ซึ่งมี 3 สถานะคือ ก๊าซ ของแข็ง และของเหลวเป็นตัวเชื่อม

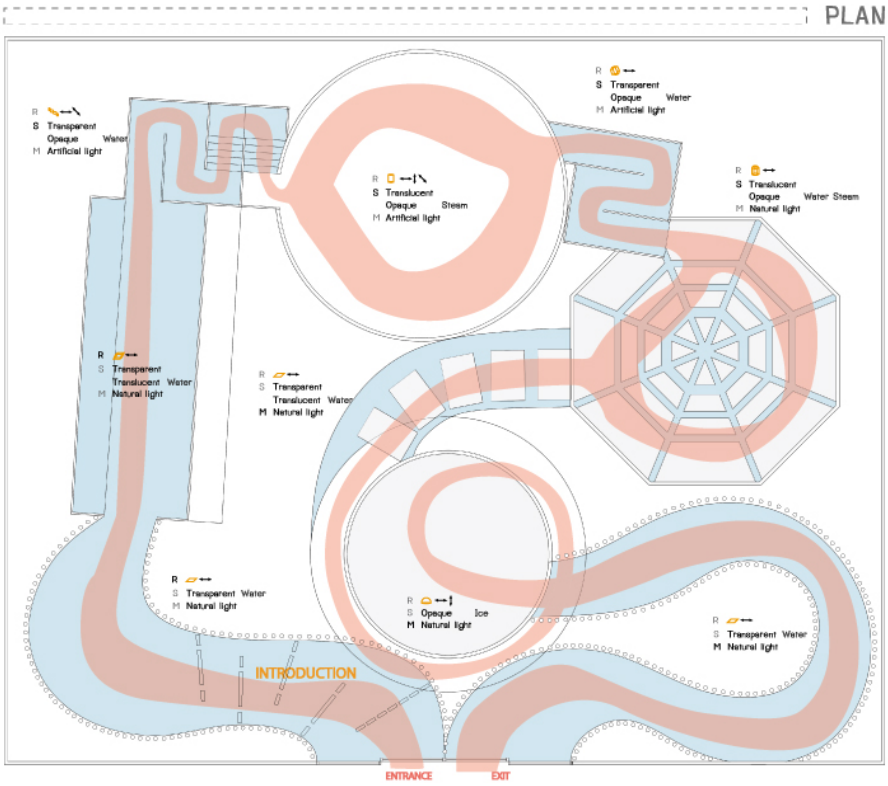
รูปที่ 6 แผนผังจากการตีความจากลักษณะพื้นที่ภายในภาพยนตร์

2. ผลกการออกแบบพื้นที่นิทรรศการ

โดยแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วนหลัก คือ พื้นที่จริง พื้นที่เสมือน และพื้นที่ผสม จัดเรียงลำดับพื้นที่ตามลำดับการดำเนินเรื่อง โดยดึงลักษณะพิเศษที่ได้จากภาพยนตร์มาจัดวางลงบนพื้นที่นิทรรศการ และให้ผู้เข้าชมได้ใช้ประสบการณ์ในการรับรู้พื้นที่จากภาพยนตร์

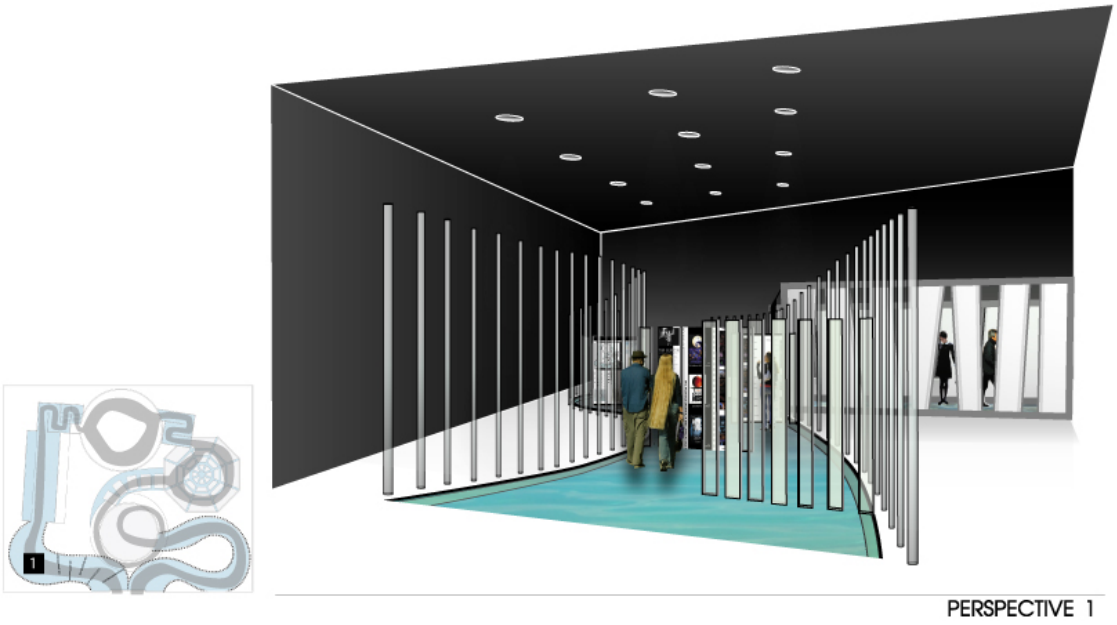

รูปที่ 7 การจัดโซนพื้นที่ลงในพื้นที่จัดแสดง

รูปที่ 8 ผังพื้นการออกแบบพื้นที่นิทรรศการ

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนของการแนะนำทิม เบอร์ตัน ผลงาน และการอธิบายพื้นที่จัดแสดงภายในทั้งหมด โดยเป็นพื้นที่แบบเปิด วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุโปร่งใส ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของเหลว ใช้แสงแบบธรรมชาติ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวระนาบ ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบจริง

รูปที่ 9 ทัศนียภาพที่ 1ส่วนที่ 1

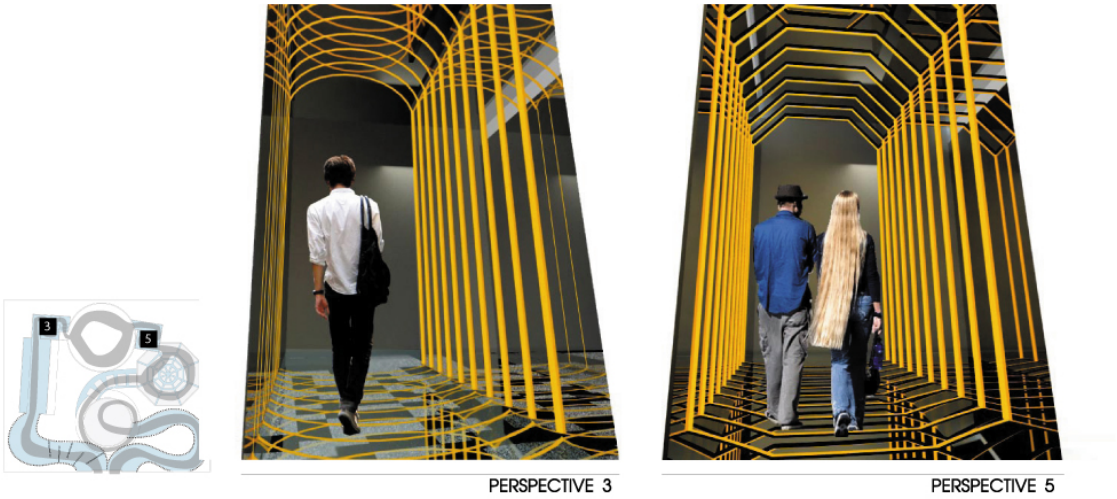
ส่วนที่ 2 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่เฉียง วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุโปร่งใส และโปร่งแสง ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของเหลว ใช้แสงแบบธรรมชาติ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวระนาบ ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบจริง

รูปที่ 10 ทัศนียภาพที่ 2 ส่วนที่ 2

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่แบบตัวหนอน วัสดุที่ใช้เป็นโปร่งใส และวัสดุทึบแสง ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของเหลว ใช้แสงแบบประดิษฐ์ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวระนาบในส่วนแรก แล้วเปลี่ยนเป็นแนวเฉียง ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบเสมือน

ส่วนที่ 5 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่แบบตัวหนอน ผสมกับพื้นที่แบบหลายเหลี่ยม วัสดุที่ใช้เป็นโปร่งใส และวัสดุทึบแสง ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของเหลว ใช้แสงแบบประดิษฐ์ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวเฉียงในส่วนแรก แล้วเปลี่ยนเป็นแนวระนาบ ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบเสมือน

รูปที่ 11 ทัศนียภาพที่ 3 ส่วนที่ 3 และทัศนียภาพที่ 5 ส่วนที่ 5

ส่วนที่ 4 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่แบบทรงกระบอก วัสดุที่ใช้เป็นโปร่งใส และวัสดุทึบแสง ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของก๊าซ ใช้แสงแบบประดิษฐ์ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวระนาบในส่วนแรก ปีนลงสู่พื้นที่ที่ 2 เป็นแนวเฉียง ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบเสมือน

รูปที่ 12 ทัศนียภาพที่ 4 ส่วนที่ 4

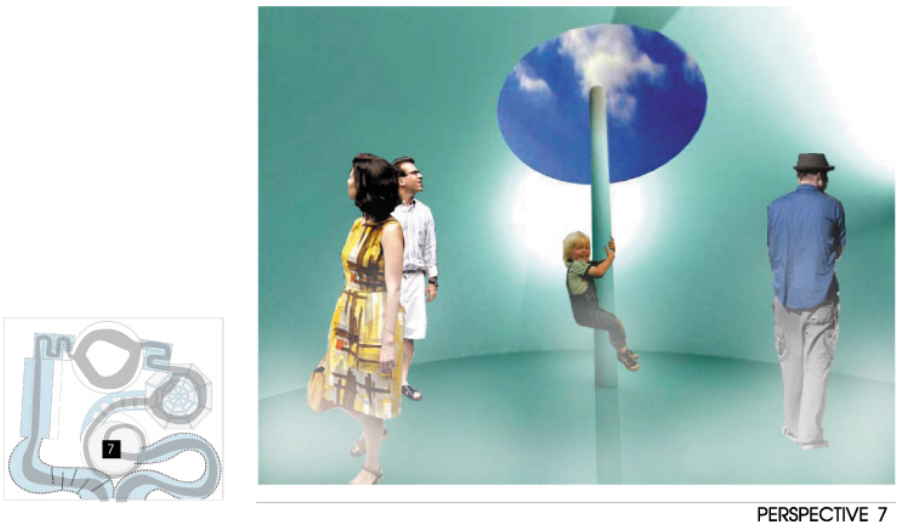
ส่วนที่ 6 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่แบบหลายเหลี่ยม วัสดุที่ใช้เป็นโปร่งใส และวัสดุทึบแสง ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของก๊าซ และของเหลว ใช้แสงแบบธรรมชาติ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวระนาบใน ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบเสมือน

รูปที่ 13 ทัศนียภาพที่ 6 ส่วนที่ 6

ส่วนที่ 7 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่แบบเปิด วัสดุที่ใช้เป็นโปร่งใส และโปร่งแสง ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของเหลว ใช้แสงแบบธรรมชาติ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวระนาบ ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบผสม

ส่วนที่ 8 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่แบบโดม วัสดุที่ใช้เป็นทึบแสง ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของแข็ง ใช้แสงแบบธรรมชาติ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในดิ่งในส่วนแรกแล้วเปลี่ยนเป็นแนวระนาบ ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบผสม

รูปที่ 14 ทัศนียภาพที่ 7 ส่วนที่ 8

ส่วนที่ 9 เป็นส่วนของพื้นที่จัดแสดงที่ใช้ลักษณะพื้นที่แบบเปิด วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุโปร่งใส ร่วมกับ สถานะของน้ำแบบของเหลว ใช้แสงแบบธรรมชาติ โดยผู้เข้าใช้เคลื่อนที่ในแนวระนาบ ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่แบบจริง

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพื้นที่ภายในภาพยนตร์สต็อปโมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน ทั้ง 3 เรื่องนั้น

1. รูปร่างของพื้นที่

พื้นที่จริง มีลักษณะพื้นที่สี่เหลี่ยม โดยมีลักษณะพิเศษ คือ มีส่วนหนึ่งของพื้นที่เอียง

พื้นที่เสมือน มีลักษณะพื้นที่มากกว่าสี่เหลี่ยม โดยมีลักษณะพิเศษ คือ มีพื้นที่แบบตัวหนอน

พื้นที่ผสม มีลักษณะพื้นที่รวมทั้งสองแบบ โดยมีลักษณะพิเศษ คือ มีพื้นที่แบบโดม

2. การเคลื่อนของตัวละครภายในพื้นที่

พื้นที่จริง สามารถเกิดได้เพียงกรณีเดียว คือ การเคลื่อนที่ในแนวระนาบ

พื้นที่เสมือน และพื้นที่ผสม สามารถเกิดได้ทั้ง 3 กรณี คือ การเคลื่อนที่ในแนวระนาบ แนวดิ่ง และแนวเฉียง

3. การใช้พื้นที่กับเวลา

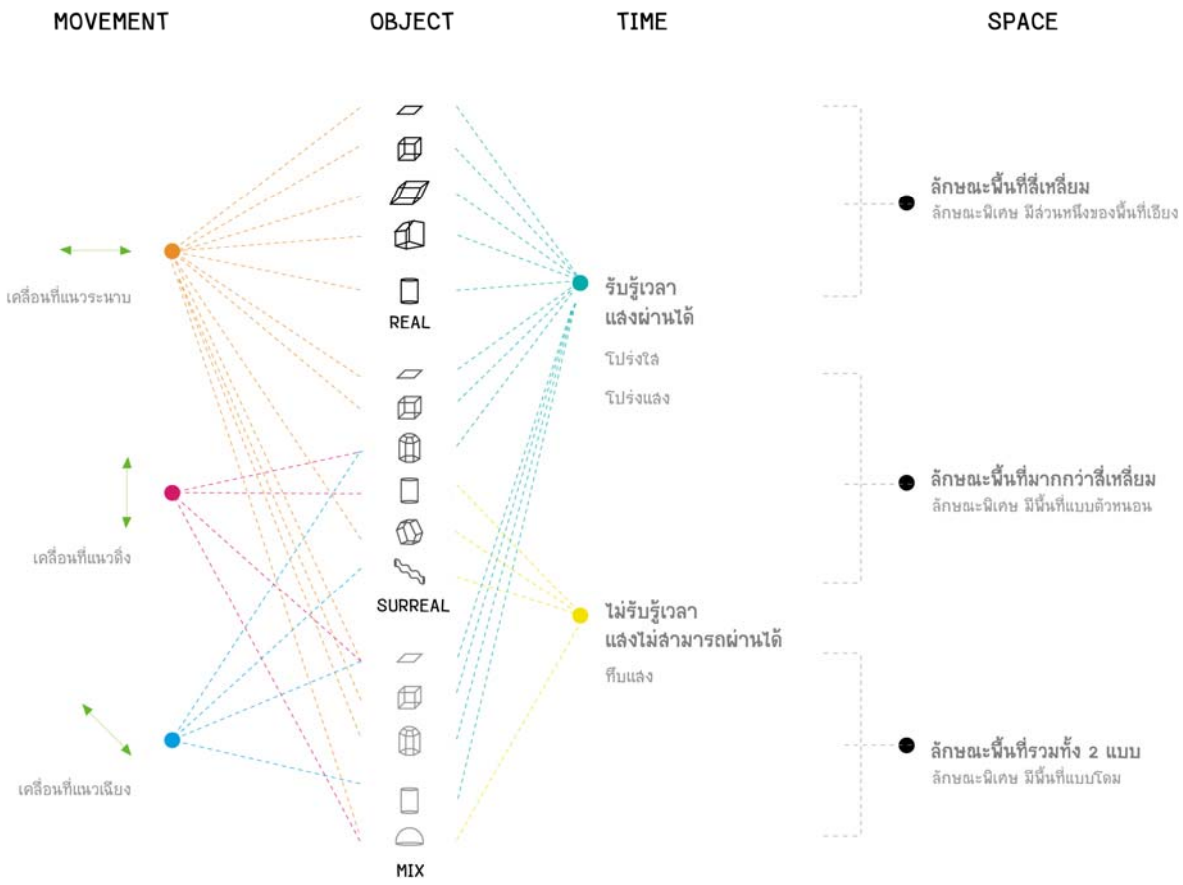
พื้นที่จริง สามารถเกิดได้เพียงกรณีเดียว คือ รับรู้เวลา

พื้นที่เสมือน และพื้นที่ผสม สามารถเกิดได้ทั้ง 2 กรณี คือ รับรู้เวลาและไม่รับรู้เวลา

พื้นที่จริง สามารถเกิดได้เพียงกรณีเดียว คือ แสงสามารถผ่านเข้าพื้นที่ได้

พื้นที่เสมือน สามารถเกิดได้ทั้ง 2 กรณี คือ แสงสามารถผ่านเข้าพื้นที่ได้ และไม่สามารถผ่านเข้าพื้นที่ได้

พื้นที่ผสม แสงสามารถผ่านเข้าพื้นที่ได้ ยกเว้นพื้นที่แบบโดมที่แสงไม่สามารถผ่านเข้าพื้นที่ได้

รูปที่ 7 สรุปผลจาการศึกษาพื้นที่ภายในภาพยนตร์สต็อปโมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน

เอกสารอ้างอิง

พึงพิศ เทพปฏิมา. “การถ่ายทอดความคิดเรื่องจิตวิญญาณในภาพยนตร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา “ฉาก สถานที่ พื้นที่ในจินตนาการ.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : www.courseware.ssru.ac.th/151/subject/2052603/c1/c1.html ,18 มิถุนายน 2553. .

ศรีเรือน แก้วกังวาน. *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน 2544.

Andrew “Top 50 Fantasy/Sci-Fi/Comic Book Movies Of All Time: Past2.” [online] available at : http://theawardspsychic.blogspot.com/2010/03/top-50-fantasysci-ficomic-book-movies.html, 10 March 2010.

Burr, Ty “Tim Burton goes to MoMa.” [online] available at : http://www.boston.com/ae/movies/blog/2010/01/tim_burton_goes.html,30 August 2010.

Burton, Tim “The Nightmare Before Christmas.”, 1993 [CD-ROM]

Burton, Tim “James and the Giant Peach.”, 1996 [CD-ROM]

Burton, Tim “Corpse Bride.”, 2005 [CD-ROM]

Gmvfeel “James And The Giant Peach Original Movie Poster.” [online] available at : http://gmvfeel.egloos.com/tag/movieposter/page/1, 10 April 2010.

Schabbers “Movie Poster.” [online] available at : http://mooigoed.wordpress.com/2009/08/26/movie-posters, 26 August 2009.

การศึกษาวิธีการใช้พื้นที่ของการพับกระดาษโอริกามิเพื่อการออกแบบเครื่องประดับ

A STUDY ON SPACE CONCEPTION OF ORIGAMI FOR JEWELRY DESIGN

ณฐินี พันธุนนท์[1] และผศ.ดร. ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

โอริกามิ เป็นวัฒนธรรมการพับกระดาษของชาวญี่ปุ่นซึ่งได้รับการริเริ่มในสมัยศตวรรษที่ 17 จนกระทั่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในช่วงเวลา mid-1900s ก่อนจะพัฒนาจนกลายมาเป็นรูปแบบของศิลปะสมัยใหม่ (Modern art form) โอริกามิกำหนดได้เป็นศิลปะแขนงหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด คือ การเปลี่ยนรูปแผ่นกระดาษให้กลายเป็นสิ่งประดิษฐ์ซึ่งมีรูปทรงที่สมบูรณ์ โดยอาศัยกระบวนการพับอย่างมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ และในมุมมองของการพับแบบภูเขา (Mountain fold) และหุบเขา (Valley fold) ที่เป็นลำดับขั้นตอนนั้นได้แสดงให้ทราบถึงวิธีการสร้างสรรค์พื้นที่จากพื้นที่ใหญ่ไปเป็นพื้นที่ย่อยจนนำไปสู่รูปทรงที่สมบูรณ์ได้อย่างชัดเจน (Thaiorigami-club, 2009)

จากการศึกษาวิธีการพับและการได้ทดลองพับจนกลายมาเป็นรูปทรงสมบูรณ์ในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้ทำการศึกษาวิธีการใช้พื้นที่ซึ่งเกิดขึ้นจากการพับกระดาษกลับไปกลับมาโดยไม่ทิ้งความเป็นลำดับขั้นตอน และสามารถจำแนกพื้นที่ได้เป็น 2 ชนิด คือ พื้นที่ที่มองเห็นได้ทันที (Visible space) และพื้นที่ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ทันที (Invisible space) ซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของพื้นที่ทั้ง 2 ชนิดจนกลายมาเป็นวิธีการใช้พื้นที่ทั้ง 4 รูปแบบ ซึ่งเป็นบทสรุปสุดท้ายก่อนนำไปสู่การออกแบบเครื่องประดับซึ่งมีรูปลักษณ์ที่แปลกใหม่โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากการศึกษาวิธีการใช้พื้นที่ของโอริกามิ

คำสำคัญ: การพับแบบภูเขา, การพับแบบหุบเขา, พื้นที่ที่มองเห็นได้ทันที, พื้นที่ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ทันที

Abstract

Origami is a Japanese paper folding technique, which was initiated in the 17th century. Origami became popular from period before the mid-1900s when it was developed and became a form of modern art. The folding process aims to change the sheets of paper into an invention of a perfect shape. Folding process is sequential steps from start to finish. Folding techniques is based on Mountain fold and Valley fold, a sequence that shows how to create large to small areas and lead to a clear complete form.

From this study, in order to produce the Origami works, various shapes from different folding techniques have been used so that the paper gradually becomes a perfect origami form. We can separate spaces created by Origami into two types of areas; one is immediate space (Visible space) and the other is areas that are not visible

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

immediately (Invisible space). These two spaces are related to each other and unveiled types of space utilization that become jewelry designs based on inspiration from the idea.

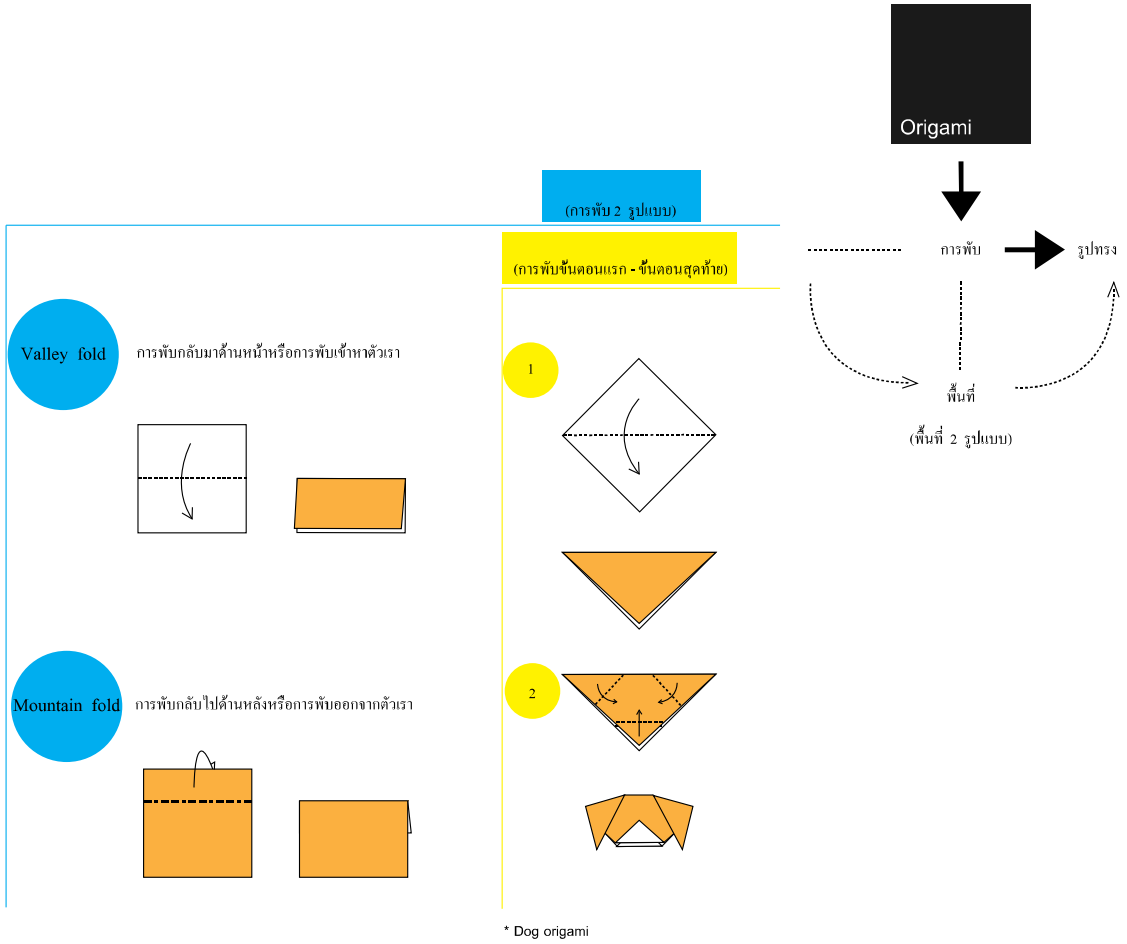
KEYWORD: Mountain fold , Valley fold, Visible space**,** Invisible space

1. บทนำ

วิธีการพับแบบภูเขาและหุบเขาจากแผ่นกระดาษสี่เหลี่ยมเพียงหนึ่งแผ่นซึ่งเกิดจากศิลปะที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนชาติญี่ปุ่นที่ริเริ่มตั้งแต่ยุคสมัยเอโดะ (Edo, ค.ศ.1603-1867) โดยใช้กลวิธีการพับในการสร้างสรรค์กระดาษให้แสดงออกมาเป็นรูปทรงและรูปร่างที่เลียนแบบสิ่งมีชีวิตและสิ่งของ จนกระทั่งในราวทศวรรษที่ 1970 ได้มีการพัฒนาจนเกิดเป็นแนวคิดใหม่ในศาสตร์แห่งการพับกระดาษ โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากข้อสังเกตที่ว่า หากเราคลี่แบบพับหนึ่งๆออกมา เราจะเห็นรอยพับและมุมบรรจบต่างๆ โดยความซับซ้อนของรอยพับขึ้นอยู่กับจำนวนขั้นในการพับ (กรุงเทพธุรกิจ, 2550)

จากวิธีคิดดังกล่าวของการพับแบบภูเขาและหุบเขาที่ปรากฏในทุกขั้นตอนของการพับ ประกอบกับจากการที่ได้สังเกตร่องรอยของการพับที่เมื่อคลี่ออกมาแล้วนั้น ปรากฏเห็นชัดว่ากระดาษเพียงหนึ่งแผ่นซึ่งแต่เดิมมีพื้นที่ใหญ่ซึ่งเป็นพื้นที่เดียวถูกจำแนกออกเป็นพื้นที่ย่อยหลายๆพื้นที่ และในขณะเดียวกันเมื่อนำร่องรอยการพับมาประกอบกันจนเป็นรูปทรงที่สมบูรณ์ขึ้นอีกครั้ง กลับพบว่าพื้นที่ย่อยที่ปรากฏมีทั้งสามารถมองเห็นได้โดยทันทีและไม่สามารถมองเห็นได้โดยทันที แม้จะแตกต่างกันทางด้านลักษณะที่ปรากฏ แต่พื้นที่ทั้งสองก็กลับมีส่วนสำคัญไม่ต่างกันที่ทำให้รูปทรงดังกล่าวกลายเป็นรูปทรงที่มีความใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

ในขณะเดียวกัน พื้นที่ทั้ง 2 ชนิดนี้ เมื่อทำการเปรียบเทียบกับขั้นตอนของการพับตั้งแต่ต้นจนจบ ปรากฏชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือมีผลต่อการเกิดรูปทรงที่สมบูรณ์ที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาลักษณะพื้นที่ซึ่งเกิดจากการพับ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ด้วยกันที่มีลักษณะที่ทับซ้อนจนกลายมาเป็นโครงสร้างใหญ่หรือรูปทรงที่สมบูรณ์ที่เกิดจากการพับ อันนำไปเป็นแรงบันดาลใจต่อนักออกแบบในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประดับ ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์พื้นที่จนกลายมาเป็นเครื่องประดับซึ่งมีรูปลักษณ์ที่มีความแปลกใหม่ เป็นการสร้างโอกาสและทางเลือกใหม่แก่ผู้ใช้เครื่องประดับ

รูปที่ 1 ลักษณะของการพับกระดาษตั้งแต่ต้นจนจบ

2. แนวทางการศึกษา

2.1 รูปแบบของโอริกามิ

รูปแบบที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ อ้างอิงมาจากรูปแบบของการพับกระดาษสำเร็จรูปที่ได้รับการคิดค้นจากผู้อื่นที่มีมาก่อนแล้ว แต่ได้นำมาจำแนกรูปแบบได้ดังนี้

2.1.1 รูปทรงแบนราบ (Flat form) หมายถึง รูปทรงที่มีลักษณะราบเรียบ เมื่อพับเป็นรูปทรงแล้วจะมีลักษณะพิเศษ คือ แบนราบขนาบไปกับพื้น

รูปที่ 2 โอริกามิสุนัข รูปทรงแบนราบ

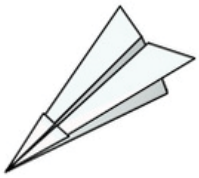
ที่มา : www.thaiorigami-club.net46.net/, 2553

2.1.2 รูปทรงกลวง (Hollow form) หมายถึง รูปทรงที่มีลักษณะเป็นทรงกลวง เมื่อพับเป็นรูปทรงแล้วจะมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นโพรงกลวงมีช่องโหว่

รูปที่ 3 โอริกามิบ้านเชิงสถาปัตยกรรม รูปทรงกลวง
ที่มา : www.origami-instructions.com, 2553

2.1.3 รูปทรงเคลื่อนไหว (Movement form) หมายถึง รูปทรงที่มีลักษณะที่เคลื่อนไหวหรือเคลื่อนที่ได้ การเคลื่อนไหวหรือการเคลื่อนที่ของโอริกามิในรูแบบนี้อาจเกิดจากแรงกระทำของมนุษย์หรือแรงกระทำของธรรมชาติ เช่น ลมส่งผลให้เกิดการขยับเขยื่อนหรือการเปลี่ยนทิศทาง ตำแหน่งของโอริกามิ

รูปที่ 4 โอริกามิเครื่องบิน รูปทรงที่เคลื่อนไหวได้
ที่มา : www.draftsperson.net/origami/, 2553

2.1.4 รูปทรงบอลลูน (Balloon form) หมายถึง รูปทรงพองคล้ายลูกโป่ง การพับให้เป็นรูปทรงในลักษณะนี้ต้องอาศัยแรงลมเป่าในการสร้างให้รูปทรงมีความสมบูรณ์มากขึ้น

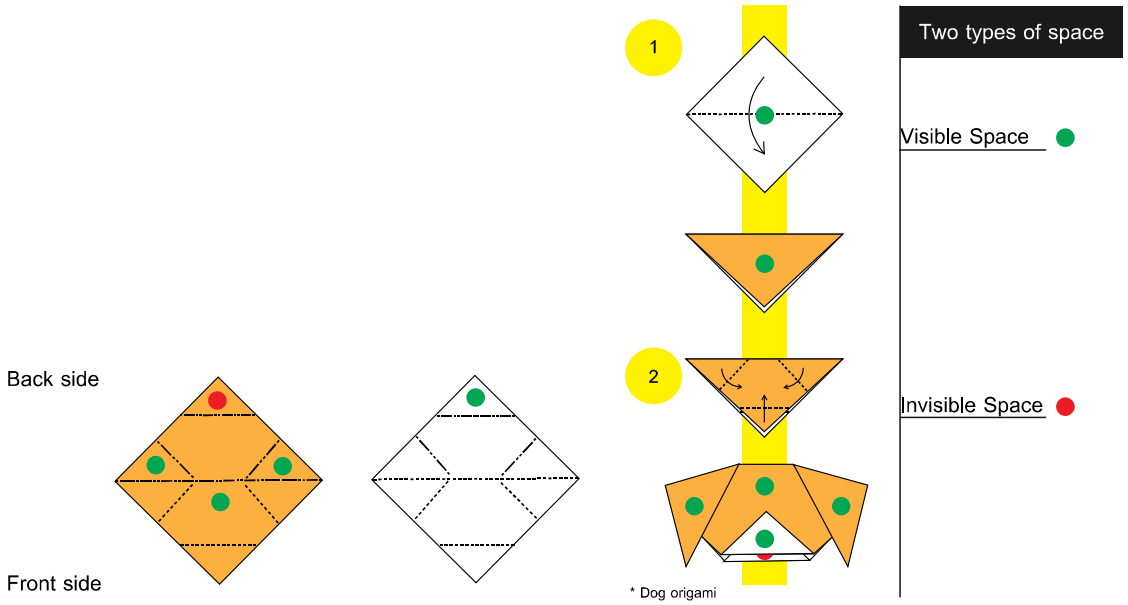
รูปที่ 5 โอริกามิกระต่าย รูปทรงบอลลูน
ที่มา : http://wowboom.blogspot.com/2009/03/origami-rabbit.html, 2553

2.2 รูปแบบของพื้นที่

จากการพับแบบภูเขาและหุบเขาที่เป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ การพับที่ซ้อนทับกันซึ่งนำไปสู่การเกิดรูปทรงที่สมบูรณ์ สามารถจำแนกลักษณะของพื้นที่ได้ดังนี้

2.2.1 พื้นที่ที่มองเห็นได้ทันที (Visible space) หมายถึง พื้นที่เปิดเผย เมื่อพับแล้วก็ยังสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าโดยทันที

2.2.2 พื้นที่ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ทันที (Invisible space) หมายถึง พื้นที่ปกปิด ปิดซ่อน เมื่อพับแล้วจะไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าโดยทันที

รูปที่ 6 รูปแบบของพื้นที่ 2 รูปแบบ

3. ผลการวิเคราะห์

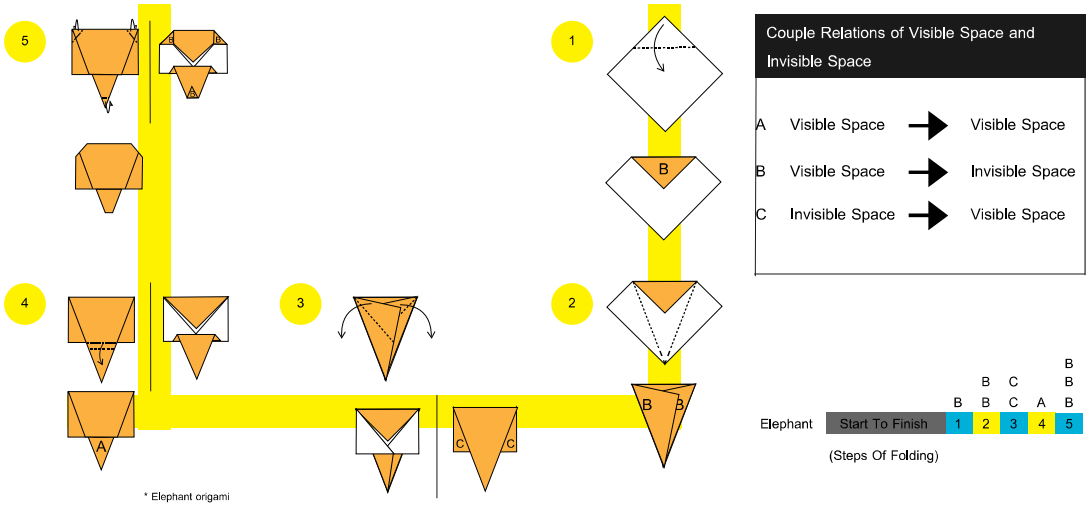
3.1 ลักษณะคู่ความสัมพันธ์ของพื้นที่

จากการวิเคราะห์ศึกษาโดยอ้างอิงจากลักษณะของการพับที่เป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ จากขั้นตอนแรกเริ่มไปสู่ขั้นตอนที่สอง และต่อเนื่องเรื่อยไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายจนสิ้นสุดออกมาเป็นรูปทรงที่สมบูรณ์ปรากฏว่าพื้นที่ทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวมีลักษณะของพื้นที่ที่มีรูปแบบเป็นไปในลักษณะของคู่ความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นทั้งหมด 3 รูปแบบ ดังนี้

3.1.1 Visible space ⟶ *Visible space* หมายถึง ลักษณะของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะแต่เดิมเป็นพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้โดยทันทีแต่เมื่อเกิดการพับก็ยังคงส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้โดยทันทีเช่นเดิม

3.1.2 Visible space ⟶ *Invisible space* หมายถึง ลักษณะของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะแต่เดิมเป็นพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้โดยทันทีแต่เมื่อเกิดการพับส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยทันที

3.1.3 Invisible space ⟶ *Visible space* หมายถึง ลักษณะของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะแต่เดิมเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยทันทีแต่เมื่อเกิดการพับส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้โดยทันที

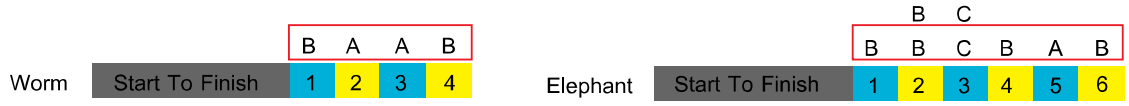

รูปที่ 7 ลักษณะคู่ความสัมพันธ์ของพื้นที่

3.2 วิธีการใช้พื้นที่ของการพับกระดาษโอริกามิ

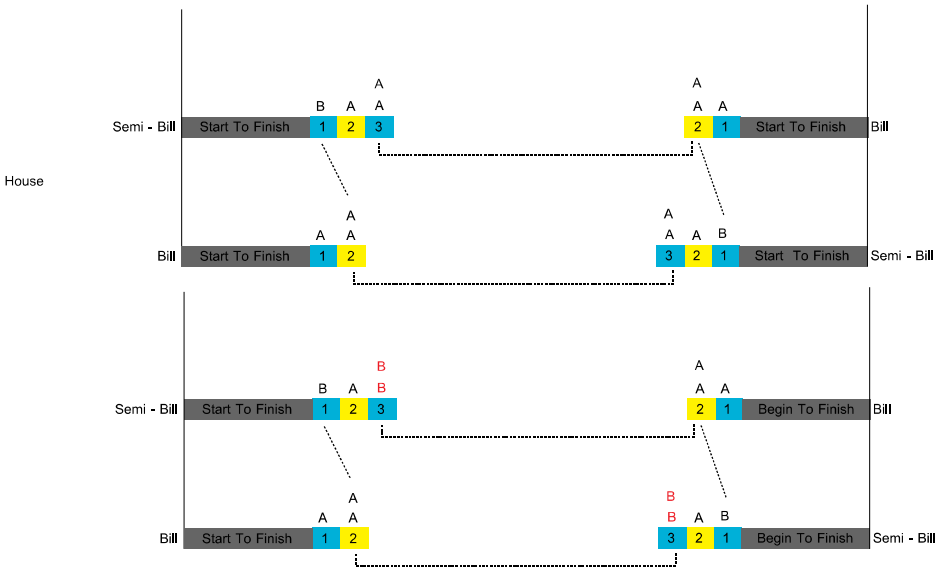
จากลักษณะคู่ความสัมพันธ์ของพื้นที่ทั้ง 3 รูปแบบ สามารถจำแนกวิธีการใช้พื้นที่ได้เป็น 4 รูปแบบตามแนวทางการศึกษารูปแบบของโอริกามิทั้ง 4 รูปแบบและรูปแบบของพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการออกแบบเครื่องประดับ ดังนี้

3.2.1 การใช้พื้นที่แบบกระจัดกระจายของคู่ความสัมพันธ์

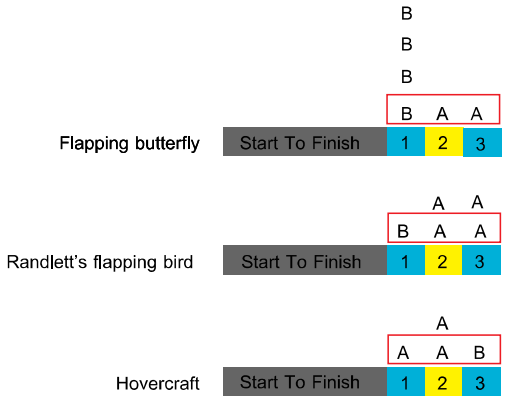
รูปที่ 8 กลุ่มตัวอย่างวิธีการใช้พื้นที่ของโอริกามิ รูปทรงแบนราบ

3.2.2 การใช้พื้นที่แบบซ้ำชุดรูปแบบของคู่ความสัมพันธ์

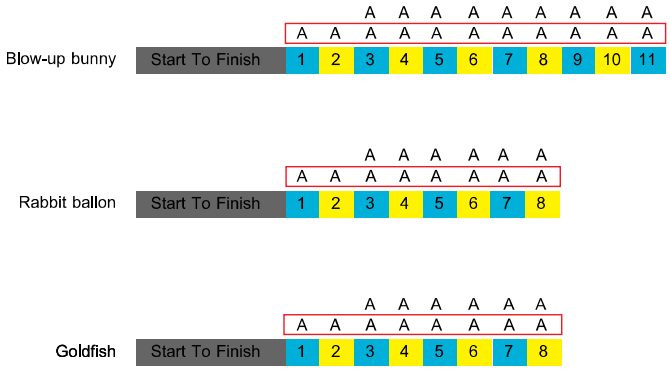
รูปที่ 9 กลุ่มตัวอย่างวิธีการใช้พื้นที่ของโอริกามิ รูปทรงกลวง

3.2.3 การใช้พื้นที่แบบซ้ำ-สลับ/สลับ-ซ้ำคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบ A และ B

รูปที่ 10 กลุ่มตัวอย่างวิธีการใช้พื้นที่ของโอริกามิ รูปทรงเคลื่อนไหว

3.2.4 การใช้พื้นที่แบบซ้ำคู่ความสัมพันธ์แบบ A เป็นส่วนมากและต่อเนื่อง

รูปที่ 11 กลุ่มตัวอย่างวิธีการใช้พื้นที่ของโอริกามิ รูปทรงบอลลูน

4. การออกแบบเครื่องประดับ

4.1 ลักษณะของเครื่องประดับ

วิธีการใช้พื้นที่ทั้ง 4 รูปแบบ ได้นำมาใช้ในการออกแบบเครื่องประดับจำนวนทั้งหมด 4 ชิ้นงาน โดยการออกแบบเครื่องประดับนี้มุ่งการออกแบบเครื่องประดับประเภท Locket ภายใต้แนวคิด Animal series โดยได้กำหนดรูปแบบของงานไว้ดังนี้

4.1.1 การประกอบชิ้นส่วน (Component) หมายถึง เครื่องประดับที่ออกแบบจะเป็นในลักษณะของการประกอบชิ้นส่วน โดยชิ้นส่วนแต่ละชิ้นส่วนคือพื้นที่หนึ่งพื้นที่ เมื่อนำแต่ละชิ้นส่วนมาประกอบกันให้สอดคล้องตามวิธีการใช้พื้นที่ทั้ง 4 รูปแบบจึงนำไปสู่การเป็นรูปทรงของเครื่องประดับที่สมบูรณ์

4.1.2 การพับ (Folding) หมายถึง เครื่องประดับที่ออกแบบจะยังคงความเป็นรูปแบบการพับโอริกามิ ทั้งนี้อาจเป็นเครื่องประดับที่เกิดจากการพับแบบโอริกามิโดยตรง และอาจไม่ใช่เครื่องประดับที่เกิดจากการพับโดยตรงเหมือนการพับกระดาษโอริกามิ แต่การประกอบชิ้นส่วนหลายๆชิ้นส่วนเข้ามาประกอบกันโดยมีลักษณะคล้ายการพับ

จะยังคงทำให้เครื่องประดับที่ออกแบบไม่ทิ้งความเป็นโอริกามิโดยสิ้นเชิง และยังคงมีรูปทรงที่สมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาเสถียรภาพได้สอดคล้องตามวิธีการใช้พื้นที่ทั้ง 4 รูปแบบเป็นสำคัญ เพราะเนื่องจากเน้นการศึกษาในเรื่องของวิธีการใช้พื้นที่

4.2 การออกแบบลักษณะของเครื่องประดับตามวิธีการใช้พื้นที่ของการพับกระดาษโอริกามิทั้ง 4 รูปแบบ

4.2.1 การใช้พื้นที่แบบกระจัดกระจายของคู่ความสัมพันธ์ (A-B-A-B-A-A)

รูปที่ 12 เครื่องประดับรูปแมวที่ออกแบบ
ตามวิธีการใช้พื้นที่แบบกระจัดกระจายของคู่ความสัมพันธ์

4.2.2 การใช้พื้นที่แบบซ้ำชุดรูปแบบของคู่ความสัมพันธ์ (B-A-A-A-A-B)

รูปที่ 13 เครื่องประดับรูปนกยูงที่ออกแบบ
ตามวิธีการใช้พื้นที่แบบซ้ำชุดรูปแบบของคู่ความสัมพันธ์

4.2.3 การใช้พื้นที่แบบซ้ำ-สลับ/สลับ-ซ้ำคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบ A และ B (A-A-B, B-B-A)

รูปที่ 14 เครื่องประดับรูปเต่าที่ออกแบบ
ตามวิธีการใช้พื้นที่แบบซ้ำ-สลับ/สลับ-ซ้ำคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบ A และ B

4.2.4 การใช้พื้นที่แบบซ้ำคู่ความสัมพันธ์แบบ A เป็นส่วนมากและต่อเนื่อง (A-A-A-A)

รูปที่ 15 เครื่องประดับรูปงูที่ออกแบบ
ตามวิธีการใช้พื้นที่แบบแบบซ้ำคู่ความสัมพันธ์แบบ A เป็นส่วนมากและต่อเนื่อง

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาวิธีการใช้พื้นที่ของการพับกระดาษโอริกามิเพื่อการออกแบบเครื่องประดับ สังเกตได้ชัดเจนว่าแท้จริงแล้วลักษณะของการพับกระดาษทั้ง Valley fold และ Mountain fold คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบการใช้พื้นที่ที่ตายตัวและชัดเจนทั้ง 2 รูปแบบ คือ Visible space และ Invisible space ในขณะเดียวกันรูปแบบของพื้นที่ที่มีความตายตัวและชัดเจนทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวก็มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ของพื้นที่และอาจสามารถสร้างสรรค์ความหลากหลายของลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ของพื้นที่ได้นอกเหนือจาก 3 รูปแบบที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ไว้แล้วก็เป็นได้ ซึ่งลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ของพื้นที่จะส่งผลต่อวิธีการใช้พื้นที่เป็นลำดับต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 รูปแบบของโอริกามินอกเหนือจากที่ได้วิเคราะห์ศึกษาแล้ว อาจมีผลต่อความหลากหลายของวิธีการใช้พื้นที่ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการทำให้เกิดการออกแบบเครื่องประดับที่มีความหลากหลายทางด้านรูปลักษณ์ของเครื่องประดับมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ไคจิ คิตามูระ. *86 สุดยอดงานพับกระดาษรูปทรงต่างๆสำหรับงานประดับตกแต่ง*. แปลโดย จันทร วรากุลเทพ. กรุงเทพฯ : เพชรกะรัต สติวดิโอ, 2544.

ประกฤต ไชยโต๊ะพรหม. *แบบรูปยอดนิยมในการพับกระดาษรูปสัตว์แบบคลาสสิก*. กรุงเทพฯ : เดลฟี, 2536.

วลัญช์ สุภากร. *"ประติมากรรมจากแผ่นกระดาษ"* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.bangkokbiznews.com/2008/12/01/news_315600.php, 10 สิงหาคม 2553.

สาธิต ประจักษ์วงศ์. *พับกระดาษรูปสัตว์*. นนทบุรี : นาฬิกา, 2546.

เอกสิทธิ์ เข้มงวด. "โอริงามิ มหัศจรรย์แห่งงานพับกระดาษ." สารคดี. 25 (มกราคม 2553) : 65 – 155.

Yamaguchi Makoto. *Origami in English*. Tokyo : Kodansha Internation, 1996.

การศึกษาพฤติกรรมสัตว์ที่มีลักษณะใกล้เคียงมนุษย์ ในภาพยนตร์และแอนิเมชั่น เพื่อการออกแบบสื่อกราฟิกเคลื่อนไหว

A STUDY ON ANIMAL DESIGN IN FILM AND ANIMATION FOR MOTION GRAPHIC DESIGN

วิธวินท์ วิชัยกุล[1] และผศ.ดร. ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

ตัวละคร (character) เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารและดำเนินเรื่อง ในการสร้างก็มีปัจจัยหลายอย่างของตัวละคร ตัวละครที่สร้างขึ้นจากพื้นฐานของสัตว์และมนุษย์ ที่ปรากฏในภาพยนตร์ หรือแอนิเมชั่น นั้นเกิดขึ้นจากความต้องการการนำเสนอ และการตีความ ตามจินตนาการของผู้สร้าง ให้เกิดขึ้นผ่านเรื่องราวต่างๆที่ถูกสร้างขึ้น ผ่านตัวละครนั้นๆ ในส่วนของตัวละครที่เป็นสัตว์ นั้นถูกสร้างให้มีความใกล้เคียงมนุษย์

ตัวละครที่ถูกสร้างขึ้น ทั้งรูปลักษณ์ และพฤติกรรม เป็นตัวตนของตัวละครที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์นั้นเกิดจากทั้งภายนอกและภายในของตัวละคร การศึกษาวิจัยนี้เน้นศึกษาด้านพฤติกรรมซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างตัวละครให้เกิดความใกล้เคียงมนุษย์ จากนั้นจึงนำผลการวิจัยมาออกแบบเป็นภาพกราฟิกเคลื่อนไหวประกอบเพลง โดยเน้นจากผลสรุปของการศึกษาตัวละครต่างๆ

คำสำคัญ: ใกล้เคียงมนุษย์ พฤติกรรมสัตว์ ภาพกราฟิกเคลื่อนไหว

Abstract

Characters in films and animation are created by a lot of factors. Characters designed based on animals and human beings appearing in the film or an animation begin from the presentation and interpretation of the author's imagination. It is interesting to notice that character design in Hollywood films in recent years are more and more representative of human attitudes and forms.

Characters in films are created by images and behaviors. We feel familiar with these characters because of their appearance similar to several aspects of human behaviors. This research aimed to study human behaviors, the most important factors of designing characters similar to human beings. The result of this study will be used as a motion graphic design in music videos.

KEYWORD: Similar human, Animal behaviour, Motiongraphic

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

1. บทนำ

พฤติกรรมสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ มีความแตกต่างกันในรูปแบบลักษณะ และการดำเนินเรื่องในแต่ละตัวละครที่พบเห็นตัวละครสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ เกิดขึ้นจากมุมมองต่างๆของสัตว์ที่ถูกปรับเปลี่ยน พัฒนา ถึงความเป็นมนุษย์ มุมมองเรื่องชีวิตพฤติกรรมและสัญชาติญาณที่ถูกสร้างขึ้นให้มีลักษณะคล้ายมนุษย์ดังกล่าวสะท้อนตัวตนบางอย่างของมนุษย์ลงไปในลักษณะของตัวละคร ที่เกิดขึ้นในการออกแบบรูปสัตว์ชนิดต่างๆ ความใกล้เคียงทางพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของสัตว์ตัวละครในภาพยนตร์มีลักษณะใกล้เคียงกับมนุษย์ ทั้งในแง่รูปแบบพฤติกรรม และจิตใจ การทำความเข้าใจวิธีการออกแบบจะสามารถทำให้กระบวนการออกแบบรูปสัตว์ตอบสนองเป้าหมาย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบตัวละคร และเป็นส่วนสำคัญกับการศึกษานี้ จากรูปแบบของตัวละคร ที่มีลักษณะความคล้ายมนุษย์ โดยวิเคราะห์จากลักษะทางกายภาพจากภายนอกของตัวละคร และศึกษาจากพฤติกรรม ในภาพยนตร์ และอนิเมชั่น ซึ่งสนใจในส่วนของพฤติกรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการออกแบบตัวละคร ที่เป็นสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ จากองค์ประกอบภายในตัวละคร ผู้วิจัยได้เลือกภาพยนตร์ที่เป็นที่รู้จัก เป็นที่นิยม และคาแรคเตอร์ที่น่าสนใจ และแอนิเมชั่นในช่วงปี 2000 โดยจะเน้นไปที่ การมีเนื้อหาและตัวละครที่มีลักษณะใกล้เคียงมนุษย์ ในรูปแบบต่างๆ โดยรวมภาพยนตร์ และแอนิเมชั่นที่นำมาศึกษาจำนวน 12 เรื่อง

รูปที่ 1 ตัวอย่างลักษณะตัวละครที่มีลักษณะใกล้เคียงมนุษย์ ทางกายภาพ

2. ขั้นตอนการศึกษา

โครงการวิทยานิพนธ์นี้จะมุ่งเน้นไปที่ลักษณะของตัวละคร ถึงการเกิดขึ้น การใช้ชีวิต และพฤติกรรม ในภาพยนตร์ ลักษณะตัวละคร และลักษณะพฤติกรรมคล้ายมนุษย์จาก ภาพยนตร์ และแอนิเมชั่นจำนวน 12 เรื่อง มนุษย์ที่ปรากฏในภาพยนตร์เช่น ศึกษาลักษณะตัวละครสัตว์ต่างๆที่มีลักษณะใกล้เคียง

1.1 Planet of the Ape (2001)

2.1 Bee Movie (2007)

3.1 King Kong (2005)

4.1 Ratatouille (2007)

5.1 Star Wars (1983)

6.1 Madagascar (2005)

7.1 Pirates of the Caribbean: Dead Man's Chest (2006)

8.1 Shark Tale (2004)

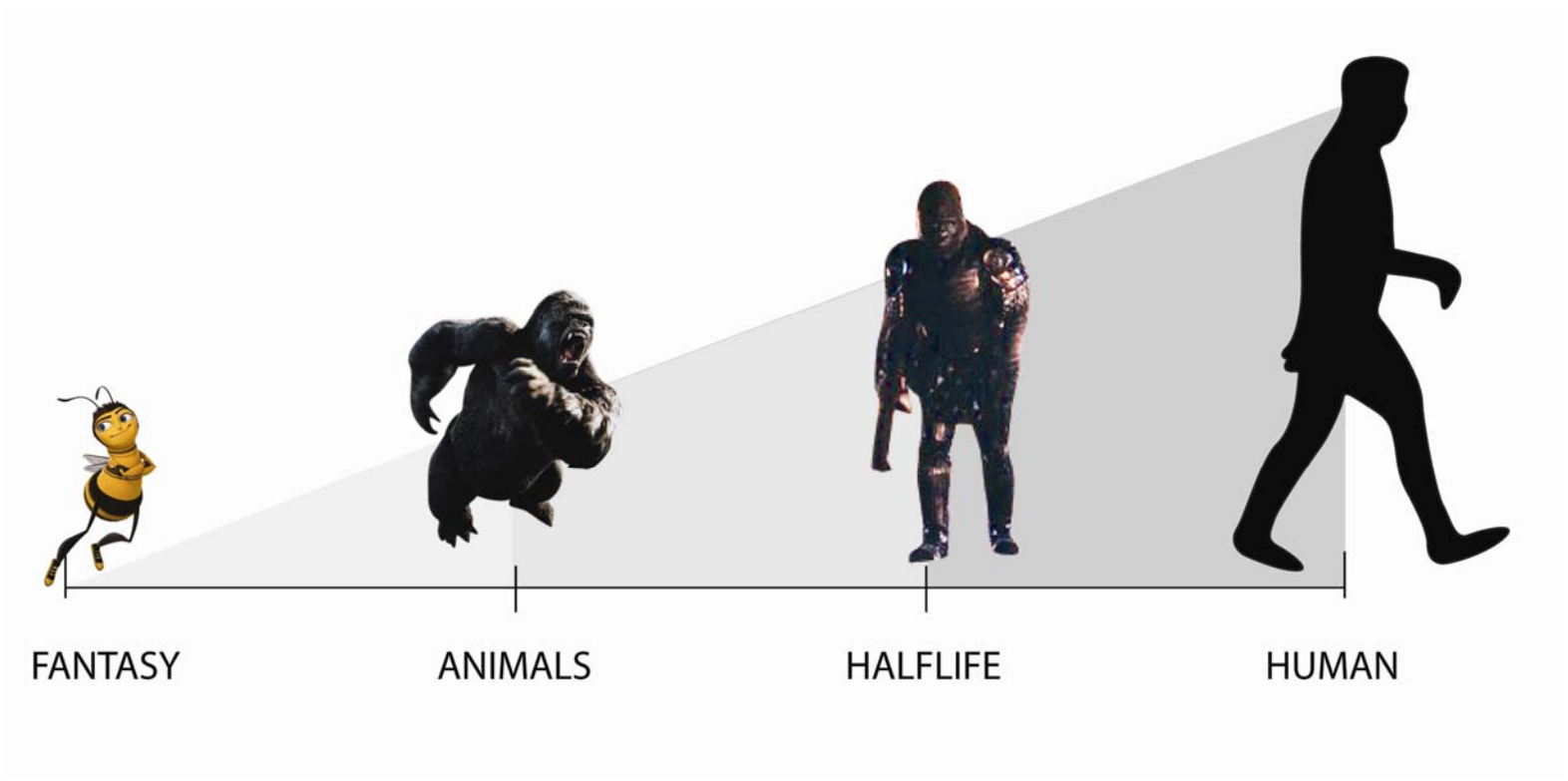
9.1 Over The Hedge (2004)

10.1 Barnyard (2006)

11.1 The Ugly Ducking And Me (2006)

12.1 Surf'Up (2007)

โดยวิเคราะห์จัดลักษณะความใกล้เคียงมนุษย์ที่มีในภาพยนตร์ และอนิเมชั่นออกเป็นรูปแบบตามความใกล้เคียงมนุษย์ตามลักษณะทางกายภาพแบ่งออกเป็น แฟนตาซี (fantasy) แอนนิมอล (animal) และฮาล์ฟไลฟ์ (halflife)

รูปที่ 2 ลักษณะความใกล้เคียงมนุษย์ ที่มีในภาพยนตร์ และอนิเมชั่น ตามความใกล้เคียงมนุษย์ออกเป็น แฟนตาซี(fantasy) แอนนิมอล(animal) และฮาล์ฟไลฟ์ (halflife)

วิเคราะห์รูปแบบของพฤติกรรม ออกเป็น 3 รูปแบบคือ การเคลื่อนไหว (movement) จิตใจ (psychology) สังคม (social) การเคลื่อนไหว (movement)

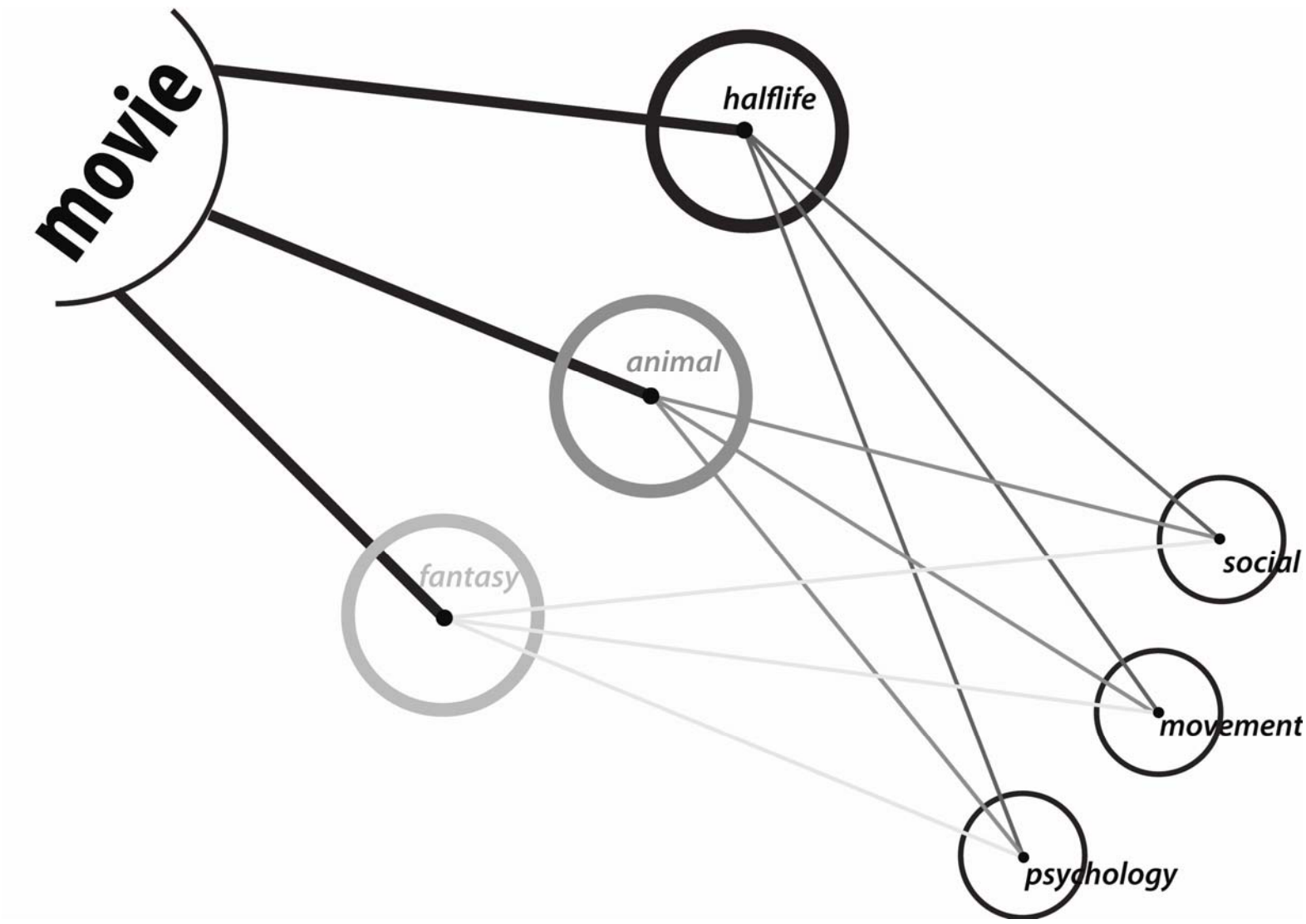
1. human เลียนแบบมนุษย์
2. human and particularities เลียนแบบมนุษย์+ลักษณะเฉพาะตัว
3. particularities ลักษณะเฉพาะตัว
4. particularities and human ลักษณะเฉพาะตัว+เลียนแบบมนุษย์

จิตใจ (psychology)

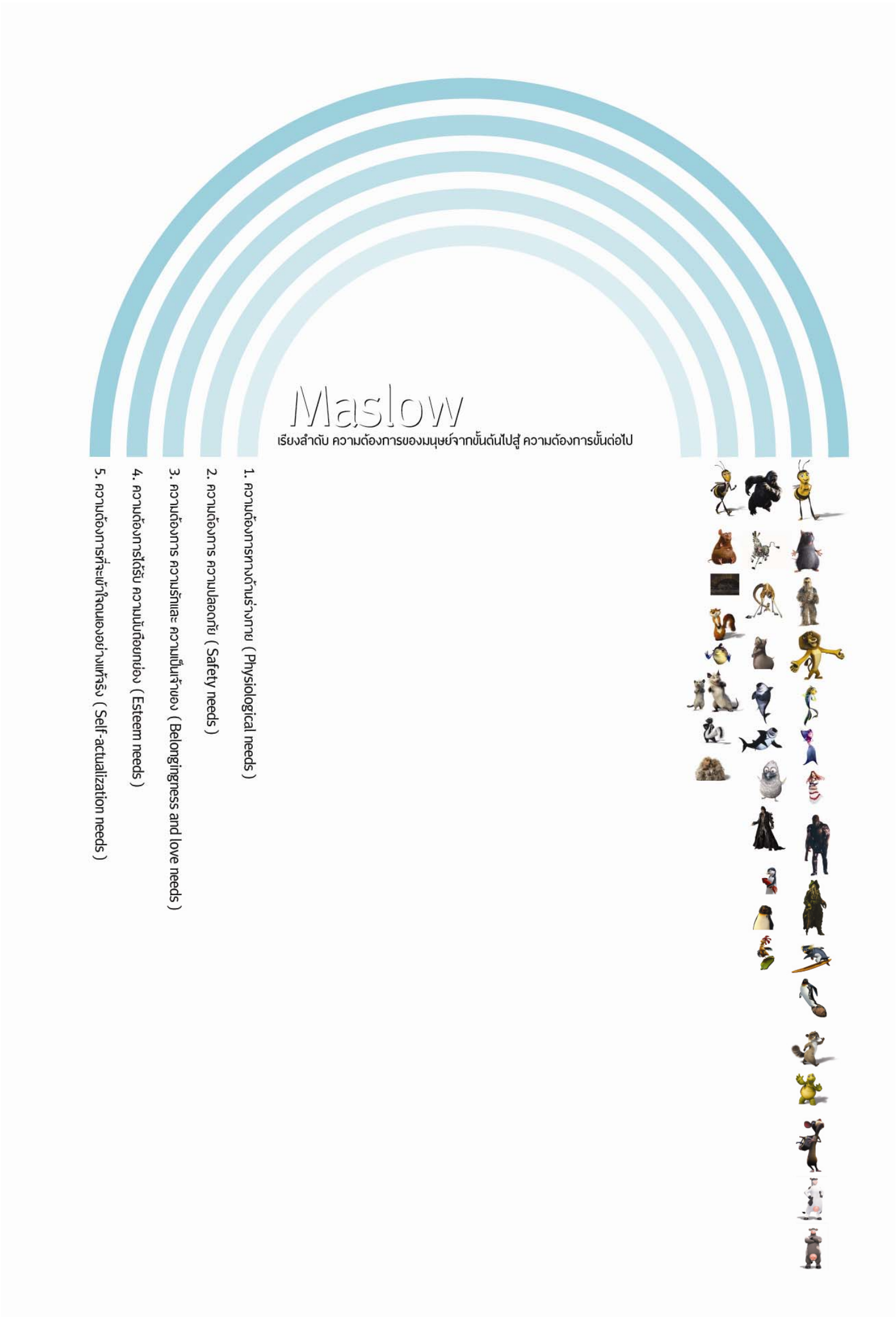
1. Imitaion mind เลียนแบบมนุษย์
2. Instinctive สัญชาติญาณ
3. Relate and Instinctive เลียนแบบมนุษย์+สัญชาติญาณ

สังคม (social)

1. individualsocial สังคมภายในที่เลียนแบบ
2. alone ไม่มีสังคม
3. dual society มีสังคมของตัวเองอยู่ควบคู่กับสังคมอื่น
4. coexist human social อยู่ร่วมในสังคมมนุษย์

รูปที่ 3 แผนผังการวิเคราะห์รูปแบบและประเภทของสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์

รูปที่ 4 แผนผังการวิเคราะห์ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์

จากการวิเคราะห์ตามรูปแบบข้างต้นตามรูปที่สอง นั้นนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นตามต้องการของมนุษย์ ของ มาสโลว์ (Maslow’s Hierarchical Theory of Motivation) Maslow เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จทำให้ชีวิตของเขาได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็น ความจริงที่จะกล่าวว่ากระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของ Maslow โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มี ความต้องการ” (wanting animal)และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของ ความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้น ความต้องการของ Maslow เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับ ความพึงพอใจและเมื่อบุคคลได้รับ ความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้อง ความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มี ความต้องการจะได้รับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ Maslow กล่าวว่า ความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและ ความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของ ความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ลำดับขั้น ความต้องการของมนุษย์ (The Need –Hierarchy Conception of Human Motivation)Maslow เรียงลำดับ ความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปไว้เป็นลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs)
2. ความต้องการ ความปลอดภัย (Safety needs)
3. ความต้องการ ความรักและ ความเป็นเจ้าของ (Belongingness and love needs)
4. ความต้องการได้รับ ความนับถือยกย่อง (Esteem needs)
5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization needs)

3. ผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์การออกแบบการสร้างตัวละคร ในการสร้างตัวตนที่เป็นบุคลิกที่สัมพันธ์กับรูปลักษณ์ ก็จะมองเห็นรูปแบบของการสร้างและความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบภายนอกที่สร้างขึ้นจากพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ของสัตว์ในภาพยนตร์ และอนิเมชั่น สังเกต และแบ่งแยกประเภทของสัตว์ที่มีลักษณะใกล้เคียงมนุษย์ ความใกล้เคียงนั้นส่งผลต่อจิตใจของผู้รับสาร และมีมิติความลึกของตัวละคร ทำให้ตัวละครนั้นน่าสนใจมากขึ้นตอบสนองความเข้าใจได้ง่าย การใกล้ชิดตามจินตนาการของผู้รับสาร

ตัวอย่างงานโม่ชั่นกราฟิก

รูปที่ 5 ภาพตัวอย่างตอน walk into…..in hand

รูปที่ 6 ภาพตัวอย่างตอน see see

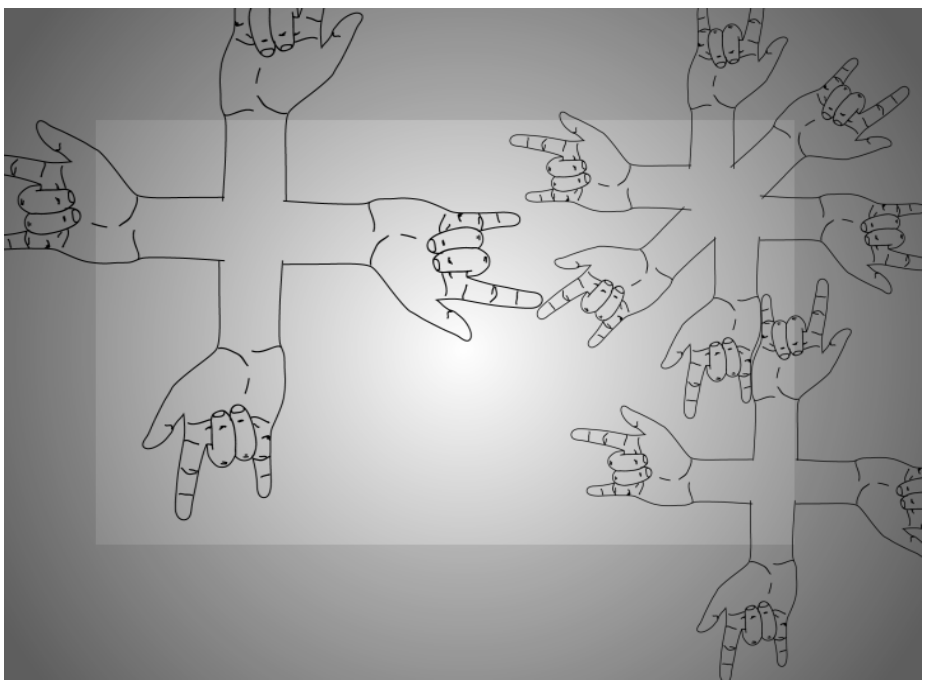
รูปที่ 7 ภาพตัวอย่างตอน &^*&)&(&(

รูปที่ 8 ภาพตัวอย่างตอน got your space

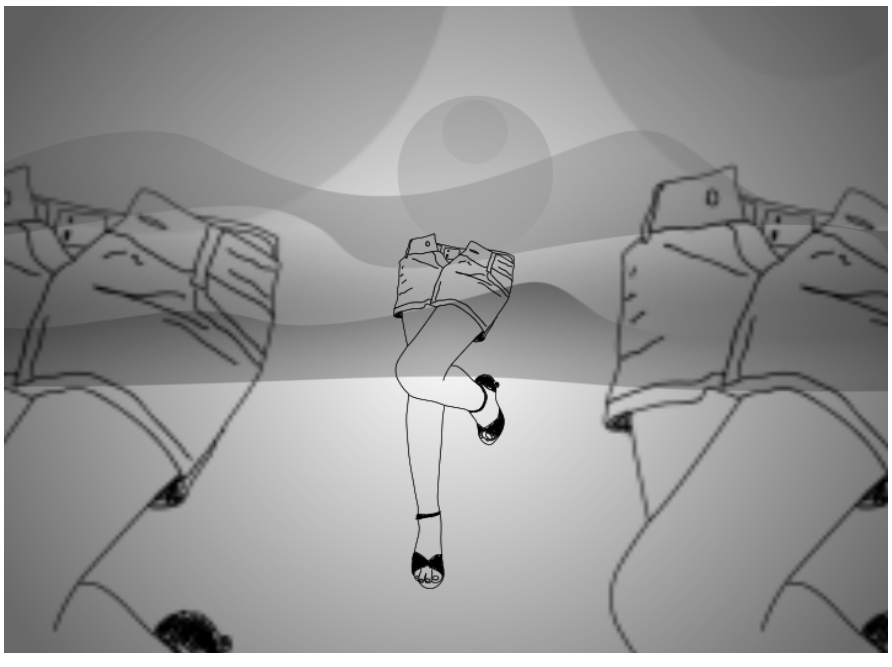
รูปที่ 9 ภาพตัวอย่างตอน u r so beautiful

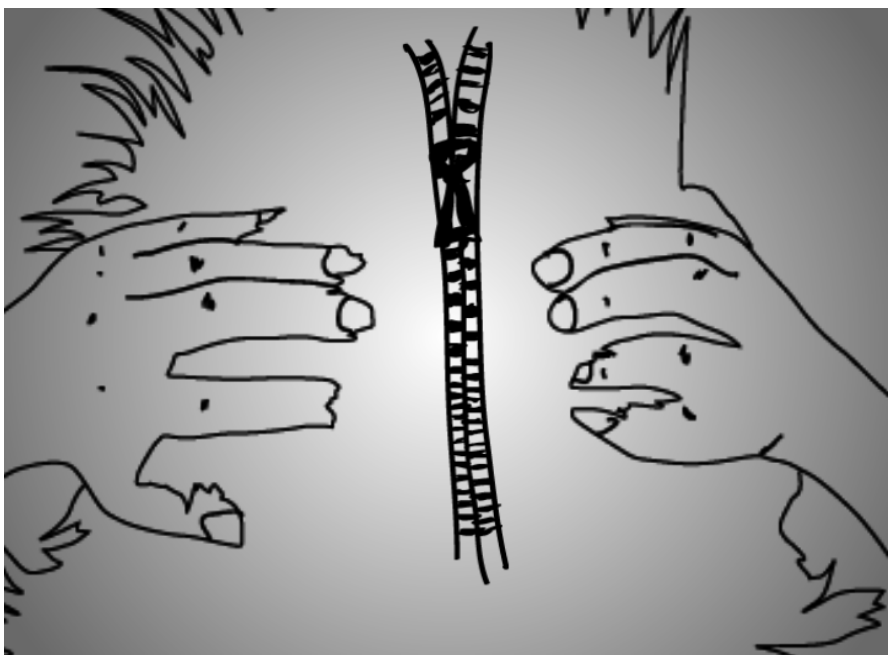
รูปที่ 10 ภาพตัวอย่างตอน love u

รูปที่ 11 ภาพตัวอย่างตอน mus ic

รูปที่ 12 ภาพตัวอย่างตอน want get in to

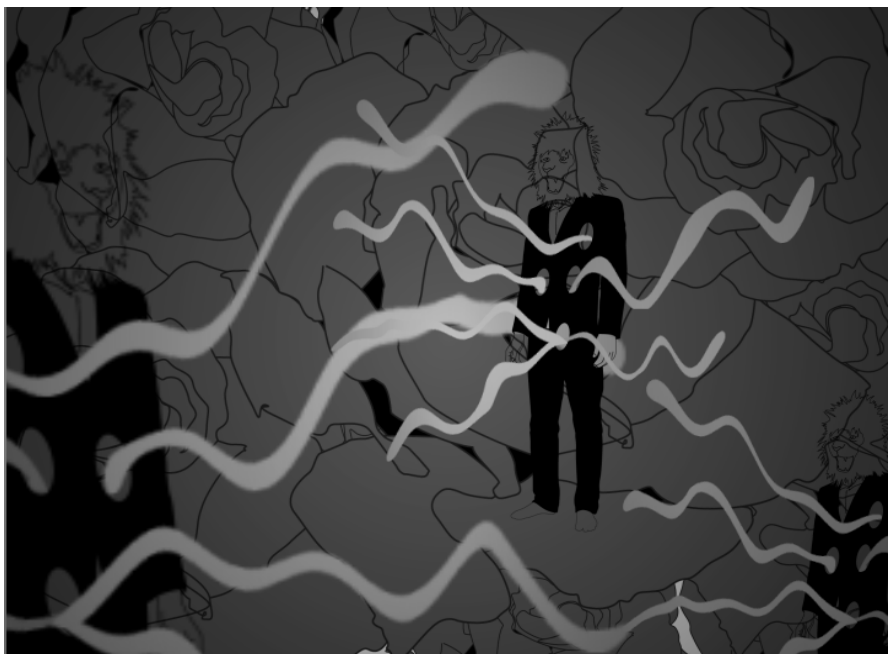
รูปที่ 13 ภาพตัวอย่างตอน direct to head

รูปที่ 14 ภาพตัวอย่างตอน …….()

รูปที่ 15ภาพตัวอย่างตอน instinct

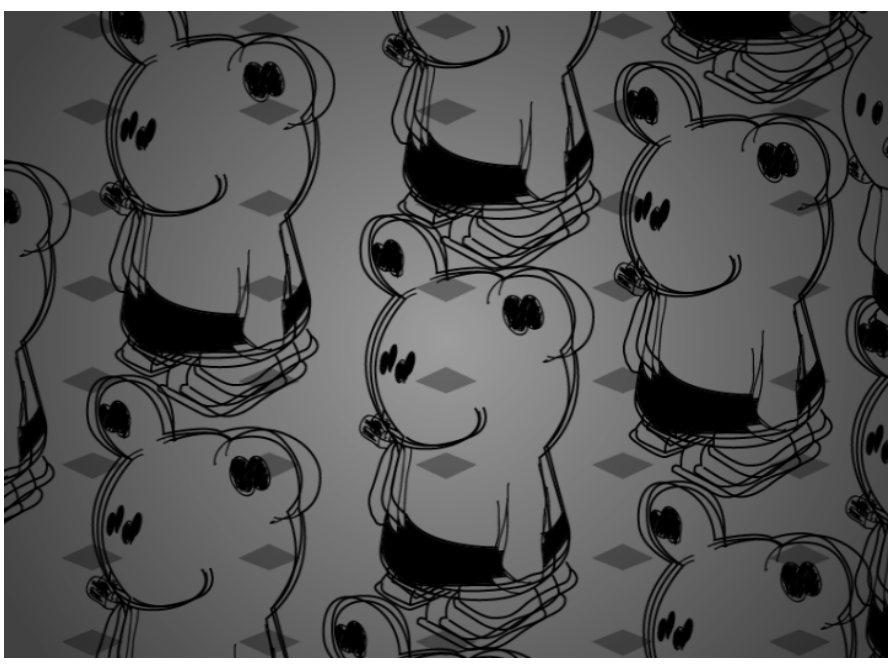
รูปที่ 16 ภาพตัวอย่างตอน roo

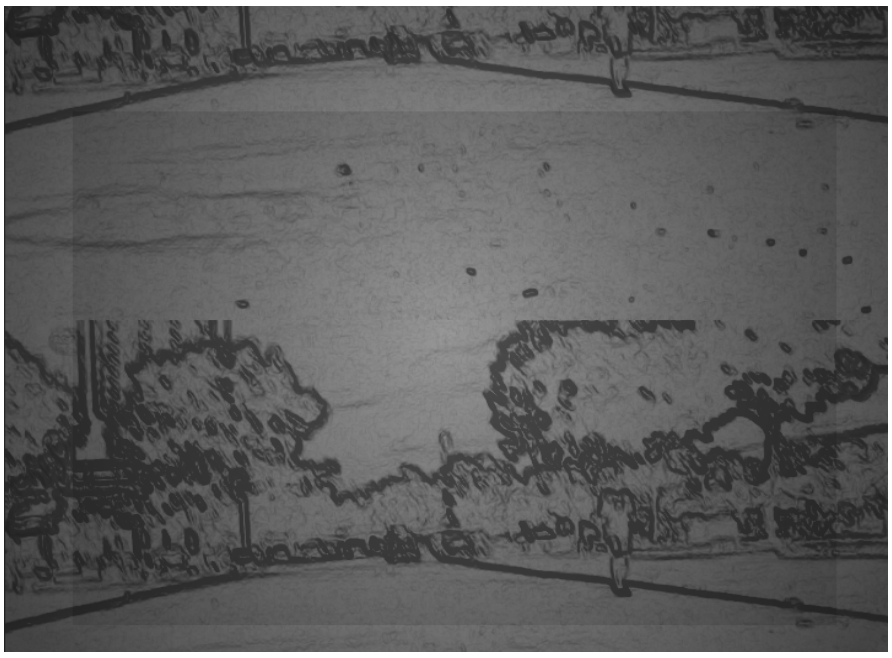
รูปที่ 17 ภาพตัวอย่างตอน og

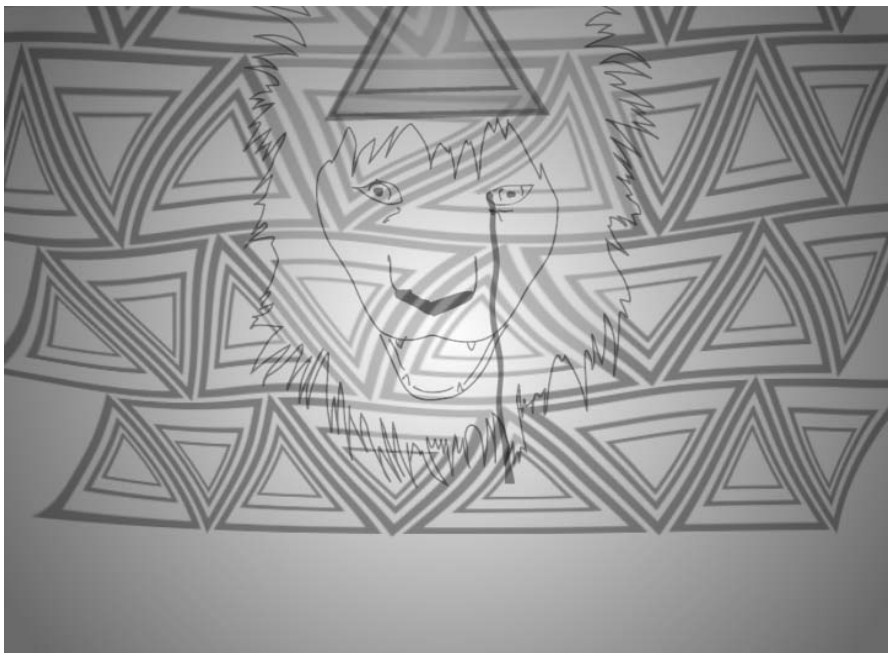
รูปที่ 18 ภาพตัวอย่างตอน nothing

รูปที่ 19 ภาพตัวอย่างตอน ###########

รูปที่ 20 ภาพตัวอย่างตอน esc. Eye view

รูปที่ 21 ภาพตัวอย่างตอน not on dream

รูปที่ 22 ภาพตัวอย่างตอน stop

4.บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

การสร้างสรรค์การออกแบบตัวละครการออกแบบจากภายในตัวละครในส่วนที่เป็นอารมณ์ จิตใจนั้น จากที่ศึกษามานั้นก็เป็นส่วนสำคัญทีเดียวในการออกแบบ เช่นกันกับรูปลักษณะภายนอก ที่ผู้คนมักจะมองที่ภายนอกก่อนซึ่งเป็นที่ดึงดูดจึงกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์กัน และมีความสำคัญเท่าๆกัน ต่างก็ช่วยดึงดูดใจผู้ชม และสเน่ห์ที่จับใจ

4.2 ข้อเสนะแนะ

สามารถนำไปเพิ่มเติมจินตนาการในส่วนของลักษณะตัวละครเพื่อการเกิดและสร้างการออกแบบในแขนงต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

จรรจา สุวรรณฑัต, ดวงเดือนพันธุมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 : พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา .
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527..

Woolman, Matt. ,motiondesign.:moving graphic for television, music video, cinema and digital interface, 2003

http//www.movieweb.com

การออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์จากการศึกษาเสียงในภาพยนตร์ที่นำเสนอความมีชีวิตในหุ่นยนต์

INTERACTIVE DESIGN FROM SOUND IN FILM REPRESENT ROBOT LIFE

วรพล โกชา[1] และ ผศ. ดร. ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

สื่อภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีผลต่อความคิดของผู้ชม เนื่องมาจากคุณสมบัติต่างๆ ของภาพยนตร์ กล่าวคือ ภาพยนตร์เป็นเทคโนโลยีที่มีทั้งภาพ และ เสียง ทำให้ภาพยนตร์สามารถเรียกร้องความสนใจจากคนได้ทุกกลุ่ม และมีกระบวนการผลิตการรับชมเป็นแบบสาธารณะ จึงมีอิทธิพลอย่างสูงในการหล่อหลอมชุดความคิดต่างๆ ให้กับสังคม อีกทั้งยังเป็นสื่อที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การเลือกศึกษาสื่อภาพยนตร์จึงทำให้เราได้เห็นความแปลกใหม่ของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น และ รูปแบบในการพัฒนาต่อๆ ไป

การศึกษาเพื่อนำเนื้อหาที่ได้นี้ไปทำงานออกแบบในครั้งนี้ ได้มุ้งเน้นการศึกษาการให้เสียงต่อภาพ โดยจะทำการศึกษาจุดมุ่งหมายในการฟังของมนุษย์ กล่าวคือ เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบได้ว่ามนุษย์ฟังเสียงนั้นๆ เพื่อทราบถึงอะไร และศึกษาเปรียบเทียบกับ รูปแบบของเสียงที่นำเสนอออกมานั้นในทางทฤษฎีภาพยนตร์นั้นคืออะไรและทำงานกับการรับรู้ของมนุษย์อย่างไร โดยมีการเพิ่มเนื้อหาในส่วนของการกลั่นกรองเสียง เฉพาะส่วนของเสียงที่นำเสนอความมีชีวิตในหุ่นยนตร์จากภาพยนตร์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาออกแบบเสียงให้กับสื่อปฏิสัมพันธ์ต่อไป

เนื้อหาที่จะนำมาใช้ในงานวิทยานิพนธ์จึงเลือกศึกษาเสียงในภาพยนตร์ที่นำเสนอความมีชีวิตของหุ่นยนต์ เนื่องจากภาพยนตร์แนวหุ่นยนต์ในช่วง 10 ปีมานี้ เนื่องจากในช่วง 10 ปีมานี้ได้เริ่มที่จะมีการออกแบบเสียงให้กับหุ่นยนต์อย่างจริงจัง หากเปรียบเทียบกับภาพยนตร์แนวหุ่นยนต์ในช่วงก่อนหน้านี้ ที่ใช้มนุษย์เล่นเป็นหุ่นยนต์ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเปลี่ยน ที่สำคัญในงานภาพยนตร์ และการศึกษาออกแบบเสียงจะสามา

คำสำคัญ : การออกแบบเสียง, สื่อปฏิสัมพันธ์, การออกแบบข้ามสื่อ

Abstract

"Film Media" usually be specially media, specially part is film alway had factors affecting the thinking of the audience. Because film media had image and sound working together, demanding attention from more people. Watching in the public media type. Influential conceptual ideas in and teach, in contemporary way. Change significantly in the last ten years. Robots movie had a big change. Period before the human playing robots, but today we alway use technology to made robot. Then the world really need a new career is "Sound Designer". We must say this career made for this change

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

This thesis aimed to study sound in robot film, that represent a robot life. Because this turning point of the film industry made a new media and new career. if we can understanding how it work about sound and image, we will apply something for interactive design ever.

Keyword : SOUND DESIGN, INTERACTIVE DESIGN, CROSS MEDIA DESIGN

1.บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงสำคัญของวงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ของภาพยนตร์แนวหุ่นยนต์นั้น มีจุดที่สังเกตได้อย่างชัดเจนในช่วง 10 ปีมานี้ คือ มีการใช้เทคนิคพิเศษในการสร้างตัวละครจำลองแสดงเป็นหุ่นยนต์ ทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องของการออกแบบเสียงเพื่อมารองรับเทคนิคที่เกิดขึ้นใหม่นี้เพื่อให้เกิดความสมจริง และเรียกร้องความสนใจจากผู้รับชมภาพยนตร์

โครงการวิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาเสียงในภาพยนตร์ที่นำเสนอความมีชีวิตในหุ่นยนตร์โดยมุ่งเน้นไปที่ภาพยนตร์ในช่วงปี 2000-2009 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดอาชีพใหม่ขึ้น คือ นักออกแบบเสียง (Sound Designer) เพื่อศึกษาการทำงานของเสียงที่ทำงานร่วมกับภาพ จากนั้นจึงนำผลวิจัยมาออกแบบเสียงเพื่อสื่อปฏิสัมพันธ์ข้ามชุดเวลา กล่าวคือเป็นการออกแบบเสียงเพื่อหนังสือ โดยมีมนุษย์เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยนั้นเอง

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

2.1 ศึกษาจุดมุ่งหมายในการฟังของมนุษย์ (Objective of human listening)

มนุษย์มีสัมผัสทั้ง 5 เพื่อใช้ในการรับรู้ด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การดู การลิ้มรส การฟัง การได้สัมผัส การได้กลิ่น ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถทำให้มนุษย์รับรู้ถึงอะไรบางอย่าง การฟังของมนุษย์ก็เช่นกัน โดยเป้าหมายในการฟังของมนุษย์จะแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1) การฟังเพื่อรับรู้ถึงชนิดของวัตถุ (Listening to know an object) มนุษย์สามารถแยกแยะชนิดของวัตถุได้จากการฟัง เช่น เราสามารถแยกแยะไม้กับ โลหะ ได้โดยการเคาะให้เกิดเสียง

2) การฟังเพื่อรับรู้ถึงการกระทำ (Listening to know an action) มนุษย์สามารถแยกแยะความแตกต่างของการกระทำได้จากเสียง เช่น การเดิน กับ การวิ่ง จะสามารถบ่งบอกได้จากเสียงของเท้าที่กระทบกับพื้น

3) การฟังเพื่อรับรู้ถึงสภาพแวดล้อม (Listening to know an environment) มนุษย์สามารถแยกแยะความแตกต่างของสภาพแวดล้อมได้จากเสียง เช่น เมื่ออยู่ในพื้นที่ปิดล้อมการสะท้อนของเสียงจะชัดเจนกว่าการอยู่ในพื้นที่เปิดกว้าง

4) การฟังเพื่อรับรู้ถึงอารมณ์,ความรู้สึก (Listening to know an emotion) ดนตรีประกอบภาพยนตร์ในแต่ละฉากสามารถบ่งบอกถึงอารมณ์ของตัวละคร และ สร้างอารมณ์ร่วมให้กับผู้รับชมได้ หรือ การใช้น้ำเสียงกระชากดัง เบา น้ำเสียง การสามารถบ่งบอกอารมณ์ของตัวละครได้ เช่นกัน

5) การฟังเพื่อรับรู้ถึงตำแหน่ง, ระยะ (Listening to know an transition) มนุษย์สามารถทราบถึงการเปลี่ยนตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ได้ เช่น เสียงลมที่ผ่านจากหน้าต่างเข้ามาในรถยนต์จะสามารถบ่งบอกถึงความช้า, เร็ว หรือการเปลี่ยนตำแหน่งได้

2.2 รูปแบบของเสียงที่แสดงออกมาในภาพยนตร์ (Expression patterns of sound in movies)

เสียงเป็นสื่อที่เกิดจากการสั่นสะเทือนในอากาศ ช่วงความกว้างของคลื่นของการสั่นสะเทือนสร้างความดัง, เบา ความถี่ของการสั่นสะเทือน การรับรู้เสียงต่ำ, เสียงสูง ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างของเสียงมากมายหลายรูปแบบ โดยรูปแบบของเสียงที่ถูกนำเสนอออกมาจากภาพยนตร์จะแบ่งออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่

2.2.1 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบของพื้นที่ (Sound is presented in the form of space)

1) บ่งบอกถึงลักษณะทางกายภาพ (Indicate Size,Distance,Perspective) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึง ขนาด ระยะห่าง มุม ของพื้นที่นั้นๆ

2) บ่งบอกถึงการสะท้อน (Indicates Echo,Reverb) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงรูปแบบของพื้นที่ได้ เช่น พื้นที่ปิดล้อม พื้นที่เปิดกว้าง พื้นที่ใต้น้ำ เป็นต้น

3) บ่งบอกถึงพื้นที่โดยรอบ (Indicates Subjective emotion space) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงพื้นที่โดยรอบจากแหล่งกำเนิดเสียง ซึ่งเสียงในรูปแบบนี้จะสามารถบ่งบอกถึงความสัมพันธ์จาก พื้นที่สู่พื้นที่ หรือ พื้นที่สู่แหล่งกำเนิดเสียง เป็นต้น

4) บ่งบอกถึงการเคลื่อนตัวของพื้นที่ (Indicates Movement) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงการเคลื่อนตัวของพื้นที่ได้ เช่น เสียงลมที่ผ่านเข้ามาทางกระจกของรถยนต์ที่กำลังเคลื่อนที่

2.2.2 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบของเวลา (Sound is presented in the form of time)

1) บ่งบอกถึงความเป็นปัจจุบัน (Indicate Temporal Resolution) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงความต่อเนื่องของเวลา

2) บ่งบอกถึงความช้า,เร็ว (Indicate Speed) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงความต่อเนื่องของเวลาที่ทำงานร่วมกับภาพ

3) บ่งบอกถึงความต่อเนื่อง (Indicates Subjective time) คือ เสียงประเภทที่สร้างความต่อเนื่องให้กับภาพ เช่น เสียงนาฬิกา

2.2.3 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบโทน (Sound is presented in the form of tone)

1) บ่งบอกถึงความถี่ (Indicate Frequency) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของเสียงสูง,ต่ำ โดยจะขึ้นอยู่กับความเร็วในการสั่นสะเทือนของเสียง วัตถุที่สั่นเร็วจะให้เสียงสูงกว่าวัตถุที่สั่นช้า

2) บ่งบอกถึงความดัง (Indicate Loudness) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงดัง โดย ช่วงความกว้างของคลื่นของการสั่นสะเทือนจะเป็นตัวกำหนดความดัง, เบา

3) บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ (Indicates Recognition) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของสองสิ่ง เช่น เสียงหมาจะแตกต่างกับเสียงแมว

4) บ่งบอกถึงความแตกต่างของแหล่งกำเนิดเสียง (Indicates Habituation) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของแหล่งกำเนิดเสียง เช่น เสียงที่มาจากโลหะจะแตกต่างไม้เมื่อนำไปกระทบกับวัตถุชนิดเดียวกัน

5) บ่งบอกถึงเสียงควบคุม (Indicate Tone Center) คือ เสียงประเภทที่เกิดจากการผสมเสียงหลายๆ เสียง ค่าตัวโน๊ตของเสียงจะเกิดโน๊ตที่เป็นเสียงศูนย์กลางขึ้น ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดโทนของเสียงกลุ่มนี้

6) บ่งบอกถึงเสียงตาม (Indicate Out of Tone) คือ เสียงประเภทที่ผิดเพี้ยนจากเสียงควบคุมไปเล็กน้อยจนไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงของโน๊ตตัวหลักของเสียงควบคุม

7) บ่งบอกถึงจังหวะ (Indicates an Rhythm) คือ เสียงประเภทที่เล่นวนจากต้นลูปไปจนปลายลูปและวกกลับมาที่ต้นลูปอีกครั้ง

8) บ่งบอกถึงความเก่า,ใหม่ (Indicates Historical) คือ เสียงประเภทที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของอายุการใช้งาน เช่น เราสามารถบ่งบอกถึงความเก่าใหม่ของเฟืองได้จากเสียงหมุนว่ามีการติดขัด หรือ ไหลลื่น

2.2.4 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปเสียงสนทนาในภาพยนตร์ (Sound is presented in the form of dialogue in film)

1) เสียงที่เกิดจากตัวละครในฉาก (Theatrical Speech)

2) เสียงบรรยายที่ไม่ได้เกิดจากตัวละครในฉาก (Textual Speech)

3) เสียงที่ได้ยินไม่ชัด จนไม่ได้ใจความของเนื้อหา (Emanation Speech)

4) เสียงทางกายภาพ (เห็นว่าพูดอะไร แต่ ไม่ได้ยินเสียงนั้นๆ) (Ad lips and Proliferation)

5) เสียงที่เกิดจากการพูดพร้อมๆ กัน ประโยคเดียวกัน จนเกิดการเหลื่อมกันจนไม่ได้ความหมาย (Point of Audition)

6) เสียงที่ถูกสังเคราะห์ หรือ ปรุงแต่งขึ้นด้วยเทคนิคพิเศษต่างๆ (Dialogue Recording)

2.2.5 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบดนตรีในภาพยนตร์ (Sound is presented in the form of music)

1) เสียงดนตรีเพื่อให้เชื่อถึงภาพนั้นๆ (Emotion Signifier)

2) เสียงดนตรีเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการเปลี่ยนฉาก (Continuity)

3) เสียงดนตรีเพื่อสร้างความคุ้นเคยต่อสิ่งๆ หนึ่ง (Narrative Cueing)

4) เสียงดนตรีเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพ (Narrative Unity)

5) เสียงดนตรีเพื่อบ่งบอกถึงการกระทำหนึ่งๆ (Programmatic Music)

6) เสียงดนตรีที่ไม่สนใจต่อภาพเลย (Anewpathetic Music)

2.2.6 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบส่วนประกอบของดนตรี (Sound is presented in the form of music element)

1) การใช้โน๊ตเล่นต่อกันที่ละตัวโน๊ต (Melody)

2) การใช้โน๊ตมากกว่าหนึ่งตัวโน๊ตที่มีความถี่ใกล้เคียงกันเล่นพร้อมๆ กันจนเกิดเสียงผสาน (Harmony)

3) การใช้โน๊ตมากกว่าหนึ่งตัวโน๊ตที่มีความถี่ไม่ใกล้เคียงกันเล่นพร้อมๆ และ ไม่เกิดเสียงผสาน(Dissonance)

4) การใช้โน๊ตเล่นจนเกิดจังหวะเป็นชุดๆ มักถูกนำมาใช้ในรูปแบบดนตรีพื้นหลังประกอบฉากในภาพยนตร์ (Rhythm)

5) การเล่นโน๊ตในลักษณะที่แบ่งจังหวะเป็นสัดส่วนเป็นชุดๆ และโน้ตตัวแรกของแต่ละชุดจะดังมากกว่าโน๊ตตัวอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัดเจน

2.2.7 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบของการลวงตา (Sound is presented in the form of Gestalt Principles and illusion)

1) การใช้เสียงพื้นหลังในฉากขับเน้นเสียงตัวละครในฉาก (Figure and Ground)

2) การเล่นเสียงเป็นจังหวะเป็นชุดๆ แต่ภาพจะค่อยๆ เปลี่ยนไปจนไม่สามารถรู้สึกได้ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงของภาพ (Completencess)

3) การใช้เสียงสร้างความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนแปลงของภาพ (Good Continuation)

4) การเล่นเสียงที่สมองของมนุษย์จับกลุ่มของเสียงเอาเอง (Proximity and Similarity)

5) การนำเสียงที่แตกต่างกันมาร่วมเป็นเสียงเดียวกัน (Common Fate and Belongingness)

2.2.8 เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบของบรรยากาศโดยรอบ (Sound is presented in the form of Spatial Dimension)

1) เสียงที่มาจากแหล่งกำเนิดเสียงโดยรอบ (3D Space)

2) เสียงที่มาจากแหล่งกำเนิดเสียงแบบไม่มีระยะ (Hi-Fi)

3) เสียงที่มาจากแหล่งกำเนิดเสียงทำงานร่วมกับพื้นที่ (Low-Fi)

4) เสียงที่มาจากแหล่งกำเนิดเสียงที่สามารถยืดขยาด,หด ตัวได้ (Size)

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

3.1 เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างภาพยนตร์

การพิจารณาภาพยนตร์ที่นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เลือกภาพยนตร์ที่มีการออกแบบเสียงให้กับสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง (หุ่นยนต์) ทำงานร่วมกับสิ่งที่มีอยู่จริง (มนุษย์) และเลือกปีของภาพยนตร์ที่เรียงลำดับกันเพื่อการศึกษาถึงวิวัฒนาการของการออกแบบเสียงใหม่ๆ จากภาพยนตร์ดังกล่าว

รูปที่ 1 ภาพโปสเตอร์ของภายนตร์ทั้ง 8 เรื่อง

1) Artificial Intelligence (2001)

2) Star Wars: Episode II (Attack of the Clones) (2002)

3) Terminator 3: (Rise of the Machine) (2003)

4) I Robot (2004)

5) Stealth (2005)

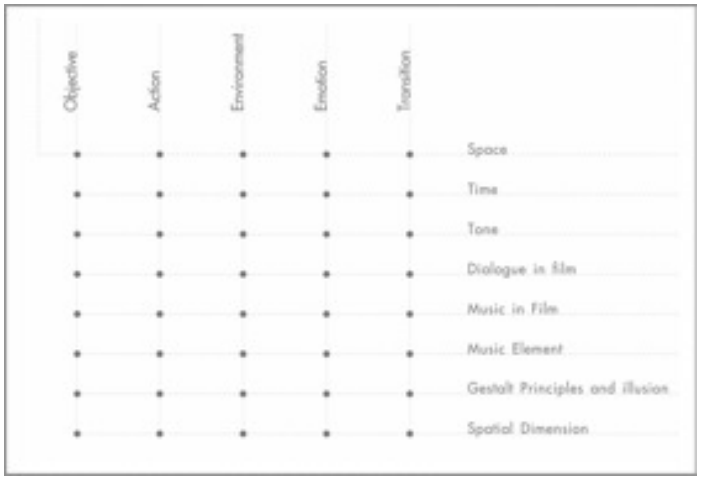
6) Transformers (2007)

7) Iron Man (2008)

8) G.I. Joe: (The Rise of Cobra) (2009) (ตามลำดับจากซ้ายไปขวา)

3.2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ขั้นตอนการพิจารณาเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายในการฟัง ต่อ รูปแบบของเสียงในภาพยนตร์ที่นำเสนอออกมา

รูปที่ 2 ตารางความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายในการฟัง กับ รูปแบบของเสียงที่ถูกนำเสนอออกมา

จากรูปที่ 2 จะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายในการฟังจะมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของเสียงที่ถูกนำเสนอออกมาอยู่เสมอ เช่น เสียงที่ถูกนำเสนอในรูปแบบของพื้นที่ (Sound is presented in the form of space) ที่บ่งบอกถึงการสะท้อน

(Indicates an Echo, Reverb) อาจบ่งบอกถึงสภาพแวดล้อม (Listening to know an environment) ว่าเป็นพื้นที่ปิดล้อมจากเสียงสะท้อนของพื้นที่ เป็นต้น

โดยการศึกษาภาพยนตร์ที่ใช้หุ่นยนต์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่องเป็นหลักนั้นได้รูปแบบของการทำงานของจุดมุ่งหมายใด การฟังที่สัมพันธ์ต่อรูปแบบของเสียงที่นำเสนอออกมาได้ผลการศึกษาจากภาพยนตร์แต่ละเรื่องดังนี้

1) Artificial Intelligence (2001) ภาพยนต์เรื่อง A.I. (Artificial Inteligence) ที่นำเสนอว่ามนุษย์ คือหุ่นยนต์ โดยมีรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นที่นั้นนำเสนอรูปแบบของเสียงที่ให้ ขนาด ระยะและมุมของพื้นที่ อีกทั้งยังมีการออกเสียงที่ทำงานร่วมกับพื้นที่โดยรอบโดยมีสำเนียงของเสียงที่แตกต่างกันออกไปในแง่ของความดัง เสียงที่มาจากแหล่งกำเนิดที่ต่างกัน หรือ แม้แต่เสียงที่เฉพาะเจาะจงไปถึงความใหม่เก่าของตัวละครเอง ในการให้อารมณ์กับตัวละครหุ่นยนต์นั้นค่อนข้างเห็นได้ชัด กล่าวคือ มีการออกแบบเสียงเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับตัวละคร หรือ ใช้ดนตรีประกอบเพื่อบ่งบอกให้ทราบถึงการกระทำบางอย่าง การออกแบบเสียงในแง่ของการลวงตาที่มีต่อตัวละครหุ่นยนต์ จะนำเสนอเสียงในรูปแบบที่เสียงมาจากแหล่งกำเนิดกับพื้นที่โดยรอบ โดยที่เสียงจะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจนไม่รู้สึกถึงการเปลี่ยนเสียง และ มนุษย์จะจับกลุ่มของเสียงเอง

2) Star Wars: Episode II (Attack of the Clones) (2002) ภาพยนต์เรื่อง Star War: Episode ii (Attack of The Clones) ที่นำเสนอว่าหุ่นยนต์ คือ หุ่นยนต์ โดยมีรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นที่บ่งบอกถึงขนาดของพื้นที่โดยรอบที่มีความสัมพันธ์กันแบบพื้นที่สู่พื้นที่ มีการออกแบบเสียงให้ทราบถึงการเปลี่ยนพื้นที่หรือ บ่งบอกถึงพื้นที่ปัจจุบัน โดยมีสำเนียงของเสียงที่บ่งบอกถึงความใหม่เก่าของสิ่งของ (รุ่นของตัวละครหุ่นยนต์)ทราบถึงแหล่งที่มาของเสียงได้ด้วยความดัง การออกแบบเสียงพูดตัวละครจะเป็นแบบใช้เสียงมนุษย์จริงๆ ที่เด่นกว่าหนังทั่วไปในการวิจัยนี้ คือ ภาพยนต์ได้มีการออกแบบเสียงในสำเนียงที่มีการพูดซ้อนทับกันจนไม่ได้ความหมายในฉากตัวเมืองนั้นเอง ในการให้อารมณ์กับตัวละครหุ่นยนต์นั้นจะสร้างความสัมพันธ์ให้กับเสียงสู่เสียงโดยเป็นรูปแบบที่มนุษย์จับกลุ่มของเสียงเองเป็นเสียงที่มีรูปแบบขยายหรือหดได้ โดยแหล่งกำเนิดเสียงจะทำงานกับพื้นที่

3) Terminator 3: (Rise of the Machine) (2003) ภาพยนต์เรื่อง The Terminator 3: (Rise of The Machine) ที่นำเสนอว่ามนุษย์นั้นคือ หุ่นยนต์ โดยมีรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นที่บ่งบอกถึงขนาดของพื้นที่และการเคลื่อนที่ในพื้นที่โดยมีสำเนียงของเสียงที่บ่งบอกถึงความใหม่เก่าของสิ่งของ (รุ่นของตัวละครหุ่นยนต์) ทราบถึงแหล่งที่มาของเสียงได้ด้วยความดัง การออกแบบเสียงพูดตัวละครจะเป็นแบบใช้เสียงมนุษย์จริงๆ ในการให้อารมณ์กับตัวละครหุ่นยนต์นั้นค่อนข้างเห็นได้ชัด กล่าวคือ มีการออกแบบเสียงเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับตัวละคร หรือ ใช้ดนตรีประกอบเพื่อบ่งบอกให้ทราบถึงการกระทำบางอย่าง ใช้ดนตรีในลักษณะเป็นลูปวนๆ แต่ให้การเน้นที่เสียงโน๊ตตัวแรกของหัวลูป การออกแบบเสียงในแง่ของการลวงตาที่มีต่อตัวละครหุ่นยนต์ จะนำเสนอเสียงในรูปแบบที่ค่อยๆ สร้างความสัมพันธ์ให้กับเสียงสู่เสียง โดยเป็นรูปแบบที่มนุษย์จับกลุ่มของเสียงเอง

4) I Robot (2004) ภาพยนต์เรื่อง I Robot ที่นำเสนอว่าหุ่นยนต์ คือ หุ่นยนต์ โดยมีรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นที่บ่งบอกถึงพื้นที่ปิดค่อนข้างมากกล่าว คือ มีการออกแบบเสียงสะท้อนของพื้นที่ ที่เกิดจากแหล่งกำเนิดโดยรอบ ใช้เสียงเพื่อทราบถึงขนาดของพื้นที่ และ การเคลื่อนที่ในพื้นที่ โดยมีสำเนียงของเสียงที่เล่นในเรื่องของความดัง และการเกิดเสียงตาม มีการใช้เสียงพูดเป็นเสียงของมนุษย์จริงๆในการให้อารมณ์กับตัวละครหุ่นยนต์นั้นจะใช้ดนตรีประกอบในลักษณะลูปแต่จะเล่นเน้นโน๊ตตัวแรกในลูปนั้น เพื่อบ่งบอกถึงการกระทำ การออกแบบเสียงในแง่ของการลวงตาที่มีต่อตัวละครหุ่นยนต์ จะนำเสนอเสียงในรูปแบบที่ทราบถึงการยืดขยาย ในรูปแบบที่ค่อยๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงจากแหล่งกำเนิดเสียงโดยรอบ

5) Stealth (2005) ภาพยนต์เรื่อง Stealth ที่นำเสนอว่าหุ่นยนต์ คือ หุ่นยนต์ โดยไม่มีรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นโดยมีสำเนียงของเสียงจะบอกถึงแหล่งกำเนิดเสียงในการให้อารมณ์กับตัวละครหุ่นยนต์นั้นใช้ดนตรี

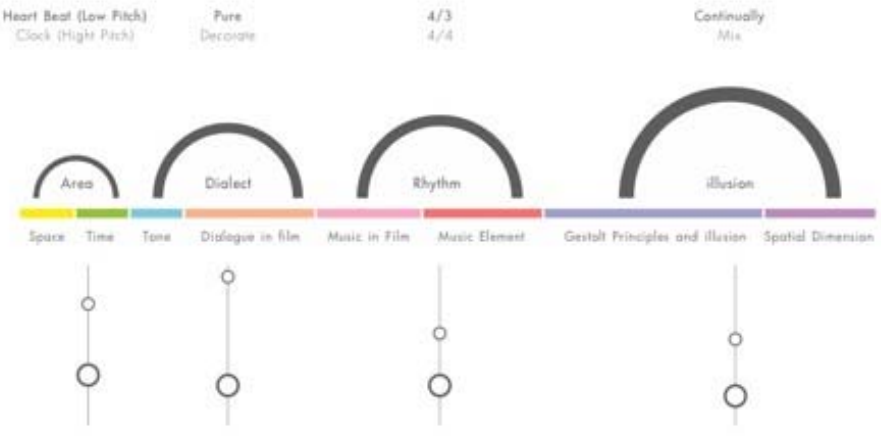
ประกอบเพื่อสร้างอารมณ์ให้กับผู้ชมและสร้างความคุ้นเคยกับสถาณการณ์ต่างๆการออกแบบเสียงในแง่ของการลวงตาที่มีต่อตัวละครหุ่นยนต์ จะนำเสนอเสียงในรูปแบบที่นำเสียงที่แตกต่างกันมารวมเป็นเสียงเดียวกัน

6) Transformers (2007) ภาพยนต์เรื่อง Transformers ที่นำเสนอว่าหุ่นยนต์ คือ หุ่นยนต์ โดยรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นที่ ที่บ่งบอกถึงขนาดของพื้นที่ ระยะ และ มุมของพื้นที่และทราบถึงพื้นที่ปัจจุบันที่ตัวละครดำเนินเรื่องอยู่โดยมีสำเนียงของเสียงจะบอกได้จากความดังของเสียง และ แหล่งกำเนิดของเสียงในการให้อารมณ์กับตัวละครหุ่นยนต์นั้นจะค่อนข้างให้ความสำคัญกับตัวละคร โดยการสร้างความคุ้นเคยให้กับตัวละครและ มีการขับเน้นตัวละครสำคัญ การออกแบบเสียงในแง่ของการลวงตาที่มีต่อตัวละครหุ่นยนต์ จะนำเสนอเสียงในรูปแบบที่นำเสียงที่แตกต่างกันมารวมเป็นเสียงเดียวกันจากแหล่งกำเนิดเสียงโดยรอบที่ยืดขยายได้ และ ทำงานสัมพันธ์กับพื้นที่

7) Iron Man (2008) เรื่อง Iron Man ที่นำเสนอว่าหุ่นยนต์ คือ มนุษย์อยู่ในหุ่นยนต์ โดยรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นที่ ที่บ่งบอกถึงขนาดของพื้นที่ ระยะ และ มุมของพื้นที่และทราบถึงการสะท้อนในพื้นที่ปิดโดยมีสำเนียงของเสียงจะบอกได้จากความดังของเสียงที่บ่งบอกถึงความเก่าใหม่ของหุ่นยนต์ (รุ่น) และใช้เสียงมนุษย์จริงๆ ในการสนทนา หรือ ออกคำสั่ง การออกแบบเสียงในแง่ของการลวงตาที่มีต่อตัวละครหุ่นยนต์ จะนำเสนอเสียงในรูปแบบที่นำเสียงที่มีแหล่งกำเนิดเสียงโดยรอบที่ทำงานสัมพันธ์กับพื้นที่

8) G.I. Joe: (The Rise of Cobra) (2009) ภาพยนต์เรื่อง G.I. Joe (The Rise of Cobra) ที่นำเสนอว่าหุ่นยนต์ คือ มนุษย์อยู่ในหุ่นยนต์ โดยรูปแบบของการออกแบบเสียงต่อพื้นที่ บ่งบอกถึงลักษณะพื้นที่ที่เป็นพิเศษจากการให้เสียงสะท้อนหรือเสียงย้อนกลับโดยมีสำเนียงของเสียงแบบทราบถึงแหล่งกำเนิดของเสียง และใช้เสียงมนุษย์จริงๆ ในการให้เสียงกับตัวละครในการให้อารมณ์กับตัวละครหุ่นยนต์นั้นจะใช้ดนตรีประกอบเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับตัวละคร การออกแบบเสียงในแง่ของการลวงตาที่มีต่อตัวละครหุ่นยนต์ จะนำเสนอเสียงในรูปแบบที่สร้างความต่อเนื่องโดยการใช้เสียงที่แตกต่างกันมารวมเป็นเสียงเดียวกัน โดยที่มนุษย์จะรับรู้เสียงและทำการจับกลุ่มของเสียงเอาเอง โดยการทำงานกับพื้นที่รอบๆ

3.2.2 ขั้นตอนการพิจารณาเปรียบเทียบการให้เสียงที่สื่อความมีชีวิต และ ความไม่มีชีวิตของหุ่นยนต์

รูปที่ 3 รูปแบบการจับกลุ่มของเสียงเพื่อเปรียบเทียบการให้เสียงที่สื่อความมีชีวิต และความไม่มีชีวิตของหุ่นยนต์

1) เสียงที่บ่งบอกถึงพื้นที่ทำงานร่วมกับเวลา (Space + Time = Area) เสียงจะถูกแสดงออกมาในรูปแบบของความถี่ (Pitch) และเกิดการแบ่งแยกระหว่างความมีชีวิตและความไม่มีชีวิตของตัวละครหุ่นยนต์ได้ เช่น เสียงหัวใจจะแสดงออกมาในรูปของความถี่แบบเสียงต่ำ(มีชีวิต) แต่ เสียงนาฬิกาจะถูกแสดงออกมาในรูปแบบความถี่เสียงสูง(ไม่มีชีวิต) จากรูปภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่ารูปแบบนี้แสดงให้เห็นได้ค่อนข้างบ่อย (จากวงกลมเล็กห่างจากวงกลมใหญ่พอสมควร ใต้ภาพ)

2) เสียงที่บ่งบอกถึงโทนทำงานรวมกับเสียงพากย์ (Tone + Dialogue in film =Dialect) รูปแบบนี้จะเป็นการขับเน้นเสียงของตัวละครหุ่นยนตร์ซึ่งจะเห็นรูปแบบของโทนในการให้เสียง ซึ่งจะแบ่งแยกเสียงที่ดูสมจริงมีชีวิต กับ เสียงสังเคราะห์ที่ดูไม่มีชีวิตในการพูดของหุ่นยนต์ จากรูปภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่ารูปแบบนี้แสดงให้เห็นได้มากที่สุด (จากวงกลมเล็กห่างจากวงกลมใหญ่มากกว่ารูปแบบอื่น ใต้ภาพ)

3) เสียงที่บ่งบอกถึงดนตรีและส่วนประกอบของดนตรี (Music in film + Music Element = Rhythm) รูปแบบนี้จะเป็นการใช้เสียงดนตรีเพื่อทำงานขับเน้นเสียงควบคุมของตัวละครต่างๆ เช่น ดนตรีที่มีสัดส่วนลงตัวมากๆ จนดูเหมือนเครื่องจักรกลนั้นจะทำให้ภาพของหุ่นยนต์ดูเป็นโปรแกรมมากไปไม่มีชีวิต แต่ถ้าหากดนตรีไม่เป็นจังหวะ ถูกปล่อยออกมาแบบไม่สามารถคาดเดาได้ เหมือนการพูดของมนุษย์ ก็จะทำให้ดนตรีแลดูขับเน้นการมีชีวิตของหุ่นยนต์นั้นๆ จากรูปภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่ารูปแบบนี้หาพบได้ค่อนข้างยาก (จากวงกลมเล็กอยู่ใกล้จากวงกลมใหญ่พอสมควร ใต้ภาพ)

4) เสียงที่บ่งบอกการลวงตาที่ทำงานร่วมกับมิติ (illusion + Dimension = Continually) รูปแบบนี้จะเป็นการใช้เสียงเพื่อสร้างความต่อเนื่องให้แลดูสมจริงมีชีวิตชีวาของหุ่นยนต์ แต่ในทางกลับกันก็อาจใช้สร้างเสียงที่ขัดแย้งกับความเป็นจริงมากๆ จนทำให้รู้สึกแข็งทือและรับถึงการไม่มีชีวิตของหุ่นยนต์ จากรูปภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่ารูปแบบนี้หาพบได้ค่อนข้างยาก (จากวงกลมเล็กอยู่ใกล้จากวงกลมใหญ่พอสมควร ใต้ภาพ)

4. ผลการออกแบบ

จากการวิจัยในหัวข้อก่อนหน้าจะเห็นได้ว่า การนำจุดมุ่งหมายในการฟังของมนุษย์มาเปรียบเทียบกับรูปแบบของเสียงที่ถูกนำเสนอออกมาเพื่ออ้างอิงถึงรูปแบบของเสียงที่นำเสนอในแง่ความมีชีวิตในหุ่นยนตร์นั้นจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้รูปแบบของเสียงใหม่ 4 รูปแบบดังต่อไปนี้

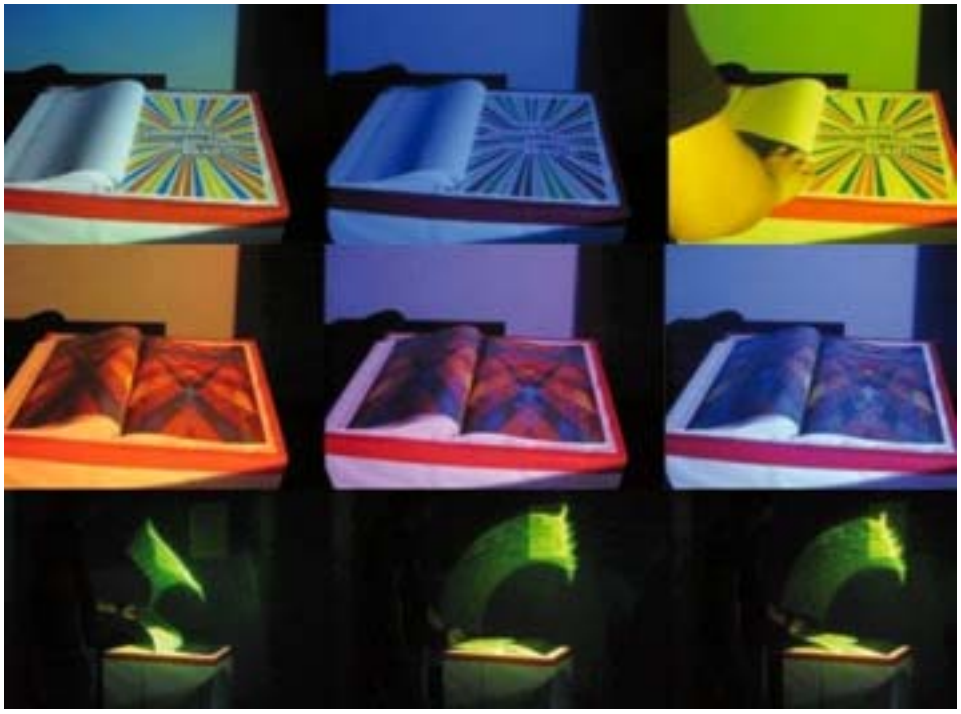
1) เสียงที่บ่งบอกถึงพื้นที่ทำงานร่วมกับเวลา (Space + Time = Area)

2) เสียงที่บ่งบอกถึงโทนทำงานรวมกับเสียงพากย์ (Tone + Dialogue in film =Dialect)

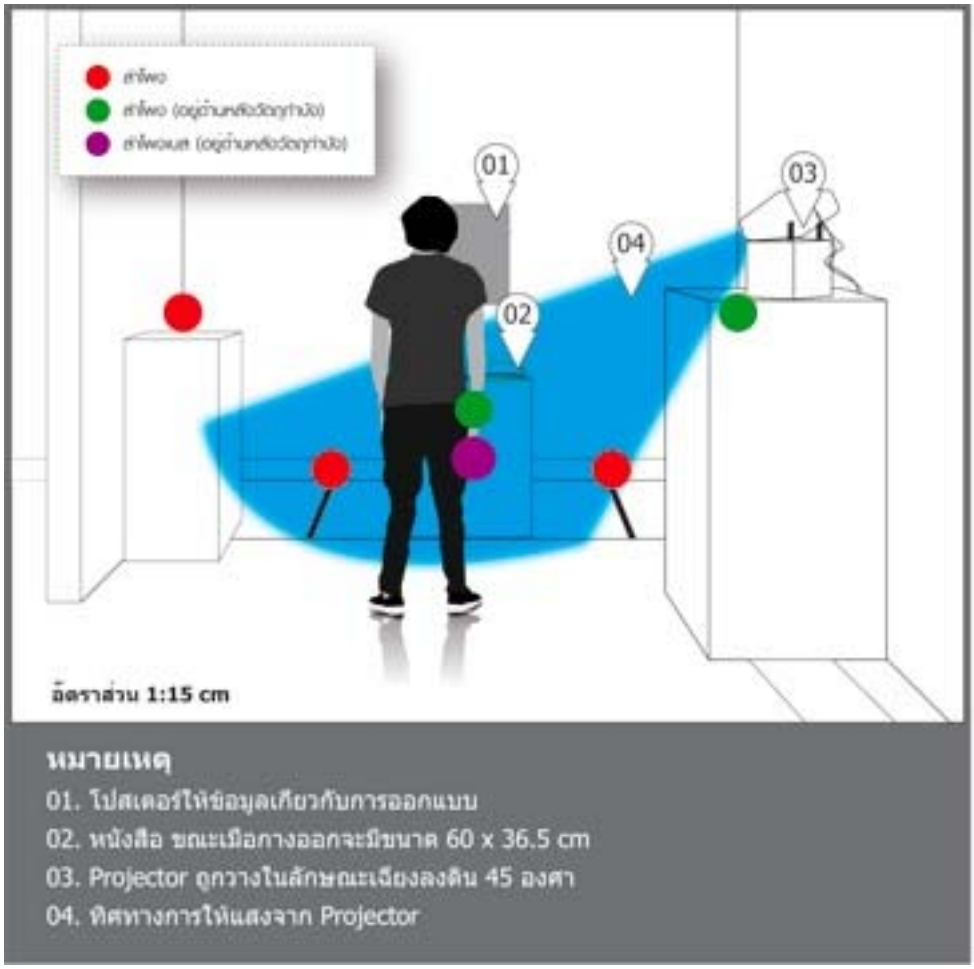
3) เสียงที่บ่งบอกถึงดนตรีและส่วนประกอบของดนตรี (Music in film + Music Element = Rhythm)

4) เสียงที่บ่งบอกการลวงตาที่ทำงานร่วมกับมิติ (illusion + Dimension = Continually)

รูปแบบทั้ง 4 หัวข้อนี้จึงถูกนำมาเป็นเนื้อหาในงานออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อสองมิติ (หนังสือ) ที่จะนำมาทำงานรวมกับสื่อสี่มิติ (เสียง) โดยการออกแบบจะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การออกแบบเสียงจากการศึกษารูปแบบของเสียงที่นำเสนอความมีชีวิตของหุ่นย์ในภาพยนตร์กลุ่มตัวอย่าง 2) การออกแบบภาพเพื่อทำงานร่วมกับรูปแบบเสียงที่ได้ออกแบบไว้ในส่วนแรก 3) การออกแบบแสงเพื่อทำการเชื่อต่อเสียงและภาพให้ทำงานร่วมกัน

รูปที่ 4 ภาพตัวอย่างเมื่อหนังสือทำงานกับแสงและเสียงในพื้นที่ที่ออกแบบ

รูปที่ 5 ภาพการจำลองพื้นที่ทั้งหมดในการออกแบบ (อัตราส่วน 1:15)

5. บทสรุป

"พื้นที่และเวลา" ยังคงเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจจากนักเรียนออกแบบทั่วทุกมุมโลก การออกแบบในลักษณะการทำงานข้ามชุดเวลา หรือ การใช้พื้นที่อย่างไร จึงเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ และสื่อเสียงนั้น เป็นสื่อที่น่าศึกษาค้นคว้า เพราะเป็นสื่อที่ต้องการการใช้เวลาอยู่ในตัวของมันเอง การศึกษารูปแบบการทำงาน ต่อ การกินเวลาของสื่อเสียงนั้น จะทำให้เราค้นพบวิธีการใช้ชุดเวลาแบบใหม่ และ พบพื้นที่อีกรูปแบบใหม่ๆ ในสื่อของเสียง ในความแปลกใหม่ของ "พื้นที่และเวลา" ในสื่อเสียงนั้น สามารถช่วยให้เราหยิบยกประเด็นเฉพาะทางที่มีคุณลักษณะพิเศษมาทำงานออกแบบที่มีรูปแบบเฉพาะตัวได้

เอกสารอ้างอิง

Jay Beck. Lowering the Boom: Critical Studies in Film Sound. United States of America: University of Illinois Press, 2008

Tony Gibbs. The Fundamentals of Sonic Arts and Sound Design. United States of America: AVA Publishing, 2007

Ellen Lupton. Graphic Design: The New Basics. United States of America: Princeton Architectural Press, 2008

Michael Perry. Over and Over: A Catalog of Hand-Drawn Patterns. United States of America: Princeton Architectural Press, 2008

David Sonnenschein. Sound Design: The Expressive Power of Music, Voice and Sound Effects in Cinema. United States of America: Michael Wiese Productions, 2007

Anna Wary. Handmade Graphics. United States of America: Rotovision, 2009

William Whittington. Sound Design and Science Fiction. United States of America: University of Texas Press, 2007

Tony Zaza. Audio Design: Sound Recording Techniques for Film and Video. United States of America: Prentice Hall, 1991

“Intelligence“ [Online] Available at : http://www.impawards.com/2001/posters/ai_artificial_intelligence.jpg

“Star Wars: Episode II (Attack of the Clones)” [Online] Available at : http://www.dvdexploder.comStar_Wars_Episode_2_Attack_Of_The_Clones-front.jpg

“Terminator 3: (Rise of the Machine)” [Online] Available at : http://www.impawards.com/2003/posters/terminator_three_rise_of_the_machines_ver2.jpg

“I Robot” [Online] Available at : http://www.durrans.com/blog/wp-content/uploads/2006/06/irobot-cover.jpg

“Stealth” [Online] Available at : http://www.empiremovies.com/images/posters/stealth.jpg

“Transformers” [Online] Available at : http://www.ilovesubstance.com/images/movies/transformers_movie_poster_optimus_prime.jpg

“Iron Man” [Online] Available at : http://ironmantonystark.com/wp-content/uploads/final-iron-man-movie-poster.jpg

“G.I. Joe: (The Rise of Cobra)” [Online] Available at : http://img.listal.com/image/396013/600full-g.i.-joe%3A-the-rise-of-cobra-poster.jpg

การออกแบบชุด CARTOON CHARACTER
สะท้อนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของคำว่าชีวิตชาวกรุง
DESIGN FOR CARTOON SERIES TO REFLECT
URBAN LIFE STYLE THAT CHANGING OVER

มัณฑนา สีเขียว[1] ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[22]

บทคัดย่อ

การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบการ์ตูนคาแรคเตอร์ ที่มีสามารถบอกเล่าเรื่องราวของความหลากหลาย, ความวุ่นวาย, ความไร้ระเบียบแต่ก็มีความสวยงาม ทุกอย่างคือเสน่ห์ของเมืองหลวงที่ชื่อว่า “กรุงเทพฯ” ผ่านมิวสิควีดิโอประกอบบทเพลง “ไหน” ขับร้องโดย สกล สุวรรณพิสิทธิ์ จากวง Super Sub โดยทำการศึกษาจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ผลงานต่างๆ เพื่อเปิดมุมมองในการสร้างการ์ตูนคาแรคเตอร์และศึกษาผลงานของศิลปินชาวตะวันออกเพื่อหาแรงบันดาลใจดังต่อไปนี้ Yoshitomo Nara, Chinatsu Ban, Aya Takano และ Chiho Aoshima

โดยเนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวของคนกรุงเทพอีก 50 ปีที่สังคมและสภาพแวดล้อมเปลี่ยน การยอมรับสิ่งเก่าและสิ่งใหม่เกิดขึ้นเท่าๆ กัน ความเร่งรีบกลับกลายเป็นอุปนิสัยของผู้คนเพื่อจะมีชีวิตอยู่ การเอาตัวรอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและการไม่มีเวลาที่จะคิดและรับสิ่งใหม่เกิดขึ้น ดังนั้นการสำนึกในภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าจึงเกิดขึ้นในสังคมในเนื้อเรื่องเช่น การออกแบบฉากที่อยู่อาศัยให้เป็นบ้านร่วมสมัยท่ามกลางตึกรามบ้านช่องทั้งใหม่และเก่าคละเคล้ากันไปเพื่อสอดแทรกมนตร์เสน่ห์อย่างไทยๆ ลงไปในเนื้อเรื่องควบคู่กับการออกแบบหน้าตาของตัวการ์ตูนให้มีหน้าตาแบบเอเชียและเพื่อให้เนื้อเรื่องน่าสนใจ การสวมใส่ชุดของตัวการ์ตูนจึงออกแบบให้ดูขัดกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความขบขันให้กับผู้รับชมและสร้างความบันเทิงใจไปกับความวุ่นวายแต่มีเสน่ห์ของชาวกรุง

คำสำคัญ : การ์ตูน, แอนิเมชั่น, คาแรคเตอร์

Abstract

The objective of this study is to design the identity cartoon animation series. The story of a variety of urban life styles like Bangkok is told via music video ‘Nhai (Where), by Sakol Suwanpisit, a member of the band Super Sub. Various cartoon characters were collected and analyzed in order to open wider perspectives in making cartoon series. The specific characters of cartoon were inspired by studying the works of some outstanding Asian artists, such as Yoshitomo Nara, Chinatsu Ban, Aya Takano, and Chiho Aoshima.

This cartoon series is about the story of people in Bangkok in the next 50 years when the society and environment change. People have to adapt their life style to new environment. In order to live among the changing

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

environment, people have their busy life. They have no time to think and take new things. Furthermore, because the environmental change in negative ways, they must cope with natural disaster that is out of control. The story shows that people will be aware of the intellect of their ancestors, such as designing home in contemporary Thai style. Furthermore, costume of cartoon characters was designed in close-fitting shape suitable for continuously changing climate resulted from environment. Therefore, swimming suit was chosen for this cartoon series. This implies the conflict of people life style in Bangkok. Lastly, the viewers will be impressed in this humorous story because of continuity, scene elements, and specific characteristics of each cartoon character.

KEY WOR: CARTOON, ANIMATION, CHARACTER

1. บทนำ

สื่อทัศนศิลป์ประเภท “การ์ตูน” เป็นงานศิลปะที่มีพื้นฐานการกำเนิดมาจากภาพวาดบนฝาผนังถ้ำโดยมนุษย์ดึกดำบรรพ์เช่นเดียวกับศิลปะแขนงอื่นๆ แต่สถานภาพของมันกลับถูกมองโดยรวมๆ ว่าเป็น “เรื่องไร้สาระ” เสมอคนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า การ์ตูนเป็นสิ่งที่ควบคู่กับวัยเด็กเท่านั้น และพฤติกรรมการเสพการ์ตูน ค่อยๆ จางหายไปจากชีวิตพร้อมๆ กับการก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่

การ์ตูนกับภาพยนตร์การ์ตูนหรือแอนิเมชั่นมีความแตกต่างกัน ความหมายของคำว่า การ์ตูน มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับสาขาวิชา และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำการ์ตูนว่า “การ์ตูน” หมายถึง ภาพล้อเลียน ภาพตลก บางทีเขียนเป็นภาพบุคคลแสดงเหตุการณ์ที่ผู้เขียนตั้งใจล้อเลียนจะให้ดูรู้สึกขบขัน บางทีก็เขียนเป็นเรื่องราว ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์: (2546) อธิบายว่า การ์ตูนนั้นหมายถึงภาพลายเส้นที่แสดงเรื่องราวได้และถูกนำไปเผยแพร่หรือแจกจ่ายต่อที่สาธารณะ

นับทอง ทองใบ: (2550) ให้ความหมายภาพยนตร์แอนิเมชั่นไว้ว่า “ภาพยนตร์การ์ตูนหรือการ์ตูนแอนิเมชั่น คือภาพยนตร์ที่ถ่ายทำจากภาพหรือวัตถุที่ไม่มีชีวิตให้มองเห็นเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ หลักการสำคัญของการถ่ายภาพยนตร์แอนิเมชั่นก็คือ การบันทึกภาพทีละภาพ และในการบันทึกแต่ละครั้งต้องขยับเขยื้อนหรือเลื่อนภาพวาด หรือสิ่งที่ถ่ายให้เคลื่อนที่ไปจากเดิมเล็กน้อยทุกครั้ง เพื่อให้ได้ภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อยตามลำดับ และเมื่อนำภาพเหล่านั้นมาฉายผ่านเครื่องฉายภาพยนตร์ ก็จะได้ภาพเคลื่อนไหวที่เหมือนจริง”

สื่อประเภทการ์ตูนถือว่าเป็นสื่อที่ง่ายที่สุดในการเข้าถึงคนทุกเพศทุกวัย เนื่องจากสื่อ นี้ใช้ภาพที่ห่างไกลความเป็นจริง (Reality) และอธิบายเพิ่มเติมด้วยตัวหนังสือซึ่งเป็นนามธรรม (Abstract) จึงทำให้คนอ่านสามารถใส่ตัวตนของตนเองลงไปแทนตัวละครผู้ซึ่งผ่านสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้นคนอ่านจึงสามารถสวมบทบาทและเข้าอกเข้าใจตัวละครนั้นๆ ได้ง่ายดายขึ้น

คาแรคเตอร์ หมายถึง ตัวการ์ตูน, สัตว์, สิ่งของ, สัญลักษณ์ หรือรูปภาพที่ใช้ในธุรกิจ เพื่อประชาสัมพันธ์หรือส่งเสริมการตลาดภาพยนตร์ การ์ตูนรูปภาพที่สร้างขึ้น เกิดจากการนำภาพถ่ายมาฉายอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหว หรือสร้างขึ้นโดยคอมพิวเตอร์กราฟิค

โครงการวิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งเน้นศึกษาและออกแบบการ์ตูนคาแรคเตอร์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยมีเนื้อหาบอกเล่าชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกรุง ที่มีทั้งความหลากหลาย ความเก่าและความใหม่ การมีชีวิตที่เร่งรีบ ความแออัด เพื่อให้ผู้ชมได้อรรถรสถึงความหลากหลายแต่ก็ลงตัวของกรุงเทพฯระหว่างรับชม และนำไปสู่การออกแบบการ์ตูนชุดที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาวกรุงได้

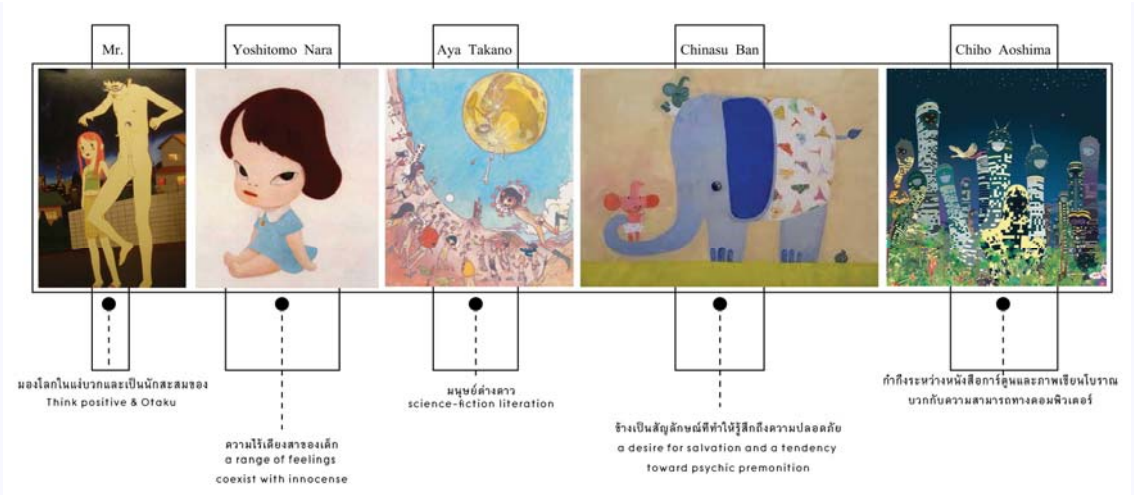
2. วิธีการศึกษาและบทวิเคราะห์การทดลอง

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบ Cartoon Character ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของคำว่า “ชีวิตชาวกรุง” ด้วยความที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย มีการผสมผสานของทั้งอารยะธรรมทั้งเก่าและใหม่ และด้วยการที่เราเป็นประเทศกำลังพัฒนาส่งผลให้มีพฤติกรรมทั้งขัดแย้งและโอนอ่อนผ่อนตามมากมายเพื่อให้สามารถเท่าทันสังคมโลกในปัจจุบัน เช่น การเร่งรีบที่จะรับสิ่งใหม่ของกลุ่มวัยรุ่น หรือ การปฏิเสธสิ่งใหม่ของคนรุ่นเก่า ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ขึ้นในสังคมไทยที่มีทั้งความลงตัวและขัดแย้งเกิดขึ้น โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อให้ได้รูปแบบการ์ตูนคาแรคเตอร์ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ศึกษาค้นคว้าหางาน cartoon character ต่างๆ เพื่อเก็บเป็นแนวคิดในการออกแบบการ์ตูนชุดสำหรับตัวเอง
- ศึกษาค้นคว้าหาแรงบันดาลใจจากนักวาดการ์ตูนที่ชื่นชอบ เช่น Yoshitomo Nara, Chiho Aoshima เป็นต้น เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และนำมาพัฒนาเป็นชุดการ์ตูนต่อไป
- ศึกษาและพัฒนาทักษะการวาด จากการวาดสัดส่วนของร่างกายของมนุษย์ (figure) จากภาพถ่ายร่างกายมนุษย์ในอิริยาบถต่างๆ
- ศึกษาลายเส้นและการแสดงอารมณ์ของตัวการ์ตูนจากการ์ตูนเล่มเรื่อง “โอซาว่าฮายกครัว” โดย Kenji Hamaoka นักวาดการ์ตูนชาวญี่ปุ่น
- พัฒนาและสร้างรูปแบบชุดการ์ตูน

3. การรวบรวมแนวความคิดและเทคนิคในการออกแบบ

3.1 ศึกษาแรงบันดาลใจของ 5 นักออกแบบ

ภาพที่ 3.1 ข้อสรุปแรงบันดาลใจของศิลปินทั้งห้า

3.2 การศึกษาการ์ตูนคาแรคเตอร์ที่น่าสนใจ

ทำให้ได้รับแนวทางในการออกแบบการ์ตูนคาแรคเตอร์ ซึ่งการ์ตูนส่วนใหญ่มักจะได้รับอิทธิพลของอเมริกาและญี่ปุ่น มีผลต่อหน้าตาของคาแรคเตอร์

รูปที่ 3.2 ตัวอย่างงานการ์ตูนคาแรคเตอร์

ที่มา: Genkosha, 2008

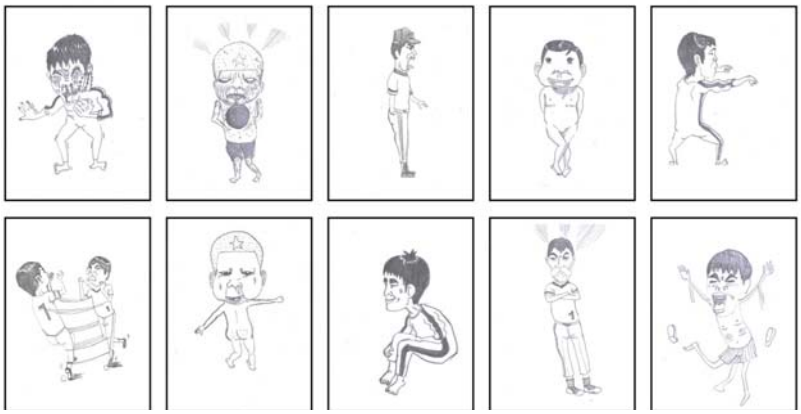
3.3 การศึกษาสัดส่วนมนุษย์ (figure)

รูปที่ 3.3 ตัวอย่างการศึกษาสัดส่วนมนุษย์จากการวาดภาพคนในอิริยาบถต่างๆ

ที่มา: มัณฑนา สีเขียว, 2553

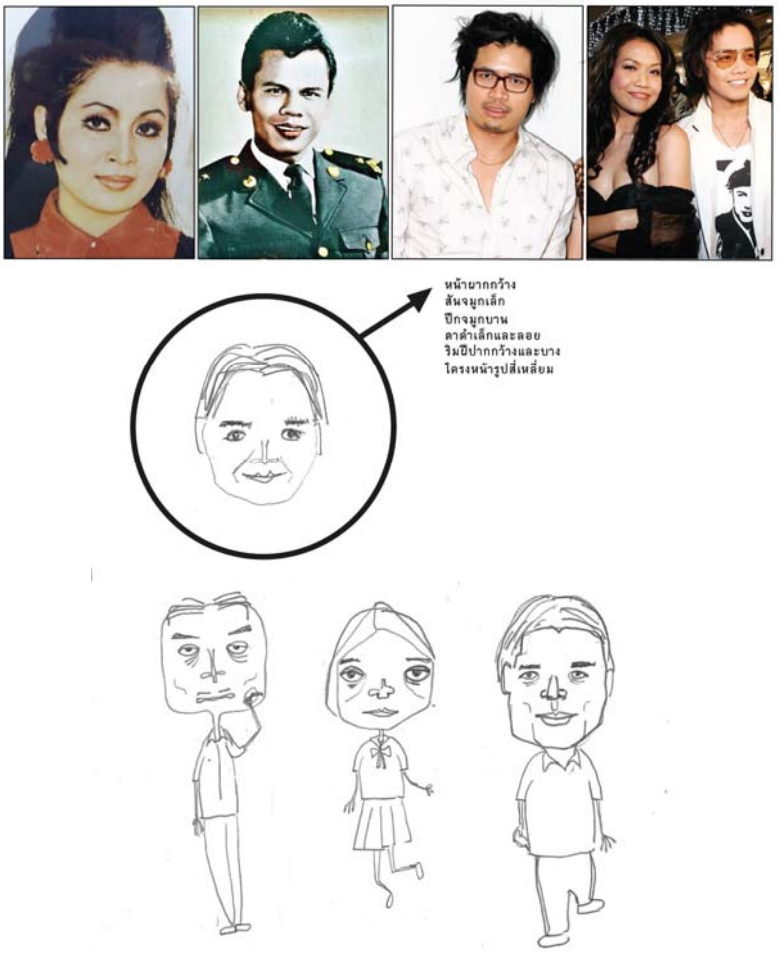
3.4 การศึกษาลายเส้นการ์ตูนและการแสดงสีหน้าท่าทาง

รูปที่ 3.4 ตัวอย่างการวาดการ์ตูนลายเส้นแบบโอซาว่าฮายกครัว” โดย Kenji Hamaoka
ที่มา: มัณฑนา สีเขียว, 2553

4. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

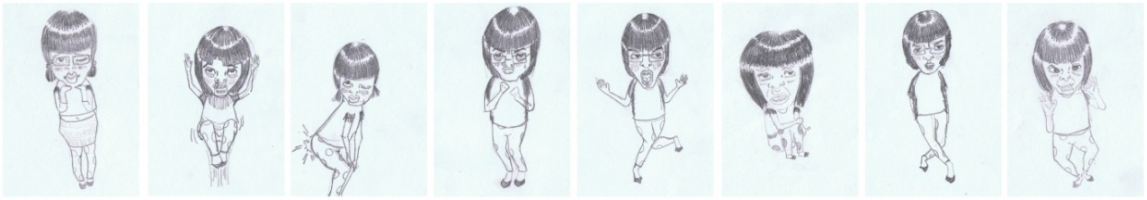
จากการศึกษาการ์ตูนคาแรคเตอร์และแรงบันดาลใจของนักออกแบบ ทำให้จับสามารถดึงเอกลักษณ์ใบหน้าของคนเอเชียโดยเฉพาะคนไทยคนไทย และพัฒนาเป็นการ์ตูนคาแรคเตอร์หน้าตาแบบไทยได้จากเอกลักษณ์ดังนี้

รูปที่ 4.1 ตัวอย่างการวาดใบหน้าคาแรคเตอร์จากแบบหน้าของบุคคลที่มีใบหน้าไทย

การพัฒนาแบบครั้งที่ 1

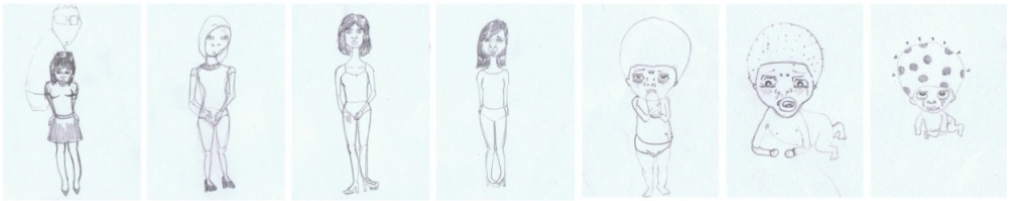
หลังจากที่ได้พัฒนาเทคนิคการวาดลายเส้นและการแสดงอารมณ์ของตัวการ์ตูนจากการ์ตูนเล่มเรื่อง “โอซาว่าฮายกครัว” โดย Kenji Hamaoka และนำเทคนิคที่ได้มาออกแบบการ์ตูนคาแรคเตอร์ของตนเองทำให้ทราบว่าตัวการ์ตูนที่ได้ออกแบบนั้นค่อนข้างจะได้รับอิทธิพลจาก “โอซาว่าฮายกครัว” โดย Kenji Hamaoka มากเกินไป จึงได้ปรับและพัฒนาแบบต่อไปอีก

รูปที่ 4.2 ตัวอย่างการวาดคาแรคเตร์ที่ได้รับอิทธิพลจากการศึกษา “โอซาว่าฮายกครัว”

การพัฒนาแบบครั้งที่ 2

ปัญหาที่พบหลังจากที่ได้พัฒนาแบบ ทำให้ทราบว่า หากเราจะทำการ์ตูนแอนิเมชั่น ถ้าตัวการ์ตูนของเรามีรายละเอียดมาก ทำให้เกิดความยากที่จะควบคุมรายละเอียดของงานให้คงที่ได้

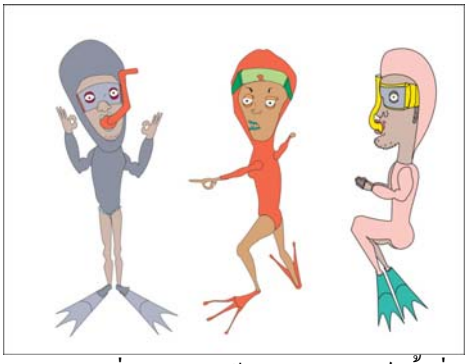

รูปที่ 4.3 การปรับแบบให้แนวคิดไม่ใกล้เคียงกับนักออกแบบอื่นๆ

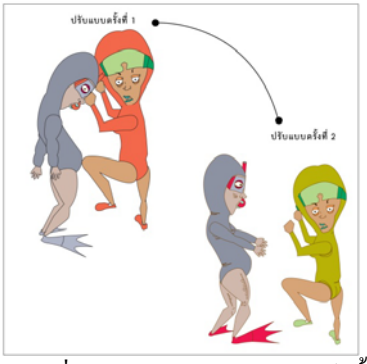
การพัฒนาแบบครั้งที่ 3

รูปที่ 4.4 การปรับแบบโดยการลดทอนลายละเอียดเพื่อให้เหมาะกับงานแอนิเมชั่น

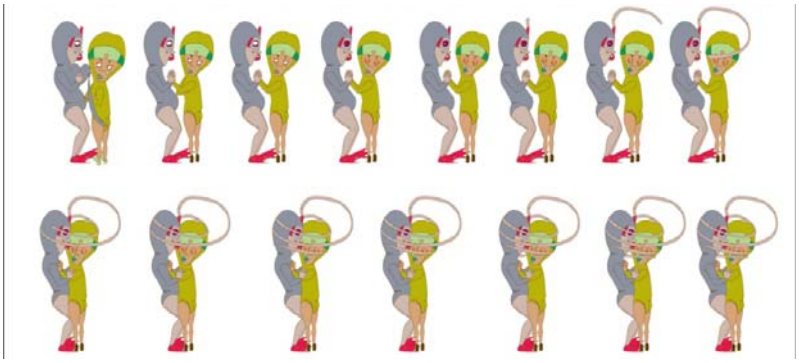
รูปที่ 4.5 ปรับด้วยคอมพิวเตอร์ครั้งที่ 1

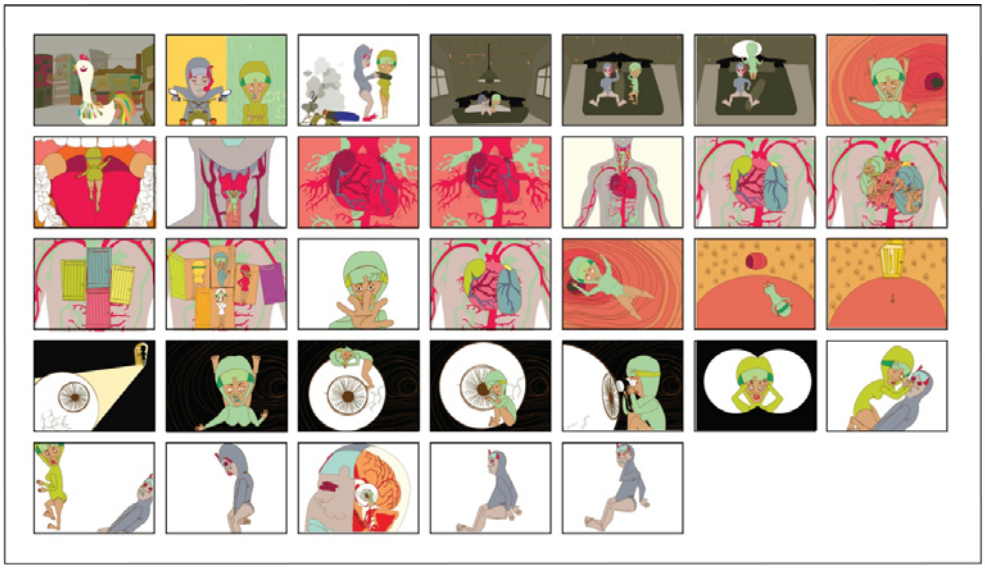
รูปที่ 4.6 ปรับด้วยคอมพิวเตอร์ครั้งที่ 2

ปรับเปลี่ยนสีผิวคาแรคเตอร์ชายให้ดูขาวชมพูมากขึ้นเพื่อให้ดูขัดกับความเป็นชายในโลกจริง ทำให้เกิดอารมณ์ขันได้และเพิ่มลายละเอียดของลายเส้น เช่น รอยยับบนเสื้อผ้า รอยกล้ามเนื้อบนร่างกาย

ตัวอย่างการออกแบบการ์ตูนคาแรคเตอร์เพื่อสร้างเป็นแอนิเมชั่น

รูปที่ 4.7 ตัวอย่างการออกแบบการ์ตูนคาแรคเตอร์เพื่อสร้างเป็นแอนิเมชั่น

รูปที่ 4.8 เนื้อเรื่องโดยย่อ

5. สรุปผล

การ์ตูนคาแรคเตอร์ที่สะท้อนความเป็นคนวุ่นวายของคนกรุงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเกิดมองเห็นเอกลักษณ์เฉพาะ แบบที่ไม่ได้ตั้งใจ ของผู้คนที่หลั่งไหลมาจากทั่วทุกสาระทิศ, ต่างพ่อต่างแม่, ต่างภาษา นี้ก็คือจุดที่นำมาสร้างเป็นตัวการ์ตูนที่มีรูปหน้าเป็นคนไทยคือ มีโครงหน้าแบบเหลี่ยมหรือใหญ่, คิ้วตรง, สันจมูกเล็ก, ปีกจมูกกว้าง,ริมฝีปากกว้างบางและดวงตาโตมี ตาดำลอย มีใบหน้าที่ใจดี และความที่คนไทยเป็นคนสันทัดบวกกับชีวิตที่เร่งรีบในปัจจุบัน จึงได้ออกแบบคาแรคเตอร์ให้สวมใส่เครื่องแต่งกายที่ผิดไปจากความเป็นจริงเพื่อสะท้อนอารมณ์สับสน, อลม่าน, รีบเร่งและสร้างความขัดแย่งในอารมณ์ทำให้ผู้รับชมรู้สึกถึงความไม่เหมาะสมและเกิดความขบขันกับตัวการ์ตูนนั้นได้ อีกทั้งจากการที่การ์ตูนถูกออกแบบให้มีใบหน้าที่ไม่สามารถแสดงอารมณ์ได้ ทำให้ความรู้สึกเอ็นดูและสงสารเกิดขึ้น ซึ่งทุกอย่างดูขัดแย้งกันไปหมดนั้นก็คือการสะท้อนความเป็นชาวกรุงนั่นเอง

6. เอกสารอ้างอิง

จีรพันธ์ สมประสงค์. ศิลปะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แม็ค จำกัด, 2547.

สุชาติ เขาทองและสังคส ทองมี. ทัศนศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญ, 2551.

สุชน ใบสมุทร. การออกแบบตัวการ์ตูนที่สะท้อนบริบทของสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะ มหาบัณฑิต, สาขาวิชาออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2548

Katagiri. Illustration file Character 08-09. Tokyo: Genkosha, 2008

Murakami Takashi. Little Boy: The arts of Japan's exploding Subculture. New Haven. Conn: Yale University, 2005

โครงการออกแบบสื่อสามมิติ (เซรามิก) ที่ศึกษาจาก สื่อสองมิติ (กราฟฟิติ)

Experimental in 3dimensions (ceramic) from Experimental in 2 dimensions (Graffiti)

วิภูษิต เพียรการค้า[1] และ ผศ. ดร. ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

คนส่วนมากมักคิดว่า กราฟฟิติ ไม่เหมาะที่จะเป็นหัวข้อเพื่อการวิจัยเนื่องจากเพราะอาจเห็นว่ากราฟฟิตินั้นมีเนื้อหาที่น้อยเกินไป และเป็นสื่อที่ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนต่างจากงานศิลปะหรือสื่อประเภทอื่น ทัศนะนี้อาจจะเปลี่ยนไปในปัจจุบันเนื่องจากความคิดของคนร่วมสมัยให้ความสำคัญกับสื่อที่อยู่ในบริบทที่ไม่เป็นทางการมากขึ้น

จากเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมที่กล่าวมาทำให้เราเห็นแนวโน้มที่กราฟฟิติจะหลุดพ้นจากข้อหาว่าหยาบกระด้างมาสู่การเป็นสื่อที่ไม่จำกัดรูปแบบและความหมาย คำจำกัดความของสื่อแบบกราฟฟิติจึงมีมากกว่าหนึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคนหรือสถาบัน

กราฟฟิติมีรูปแบบมากมาย การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดกราฟฟิติทำให้สามารถจัดกลุ่มประเภทของกราฟฟิติได้ 7 รูปแบบขึ้นอยู่กับความซับซ้อน สถานที่กำเนิดของงาน และขนาดของงาน ความหมายที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้กราฟฟิติกลายเป็นที่สนใจของนักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา ศิลปินฯลฯ การศึกษานี้จึงเน้นนำเสนอมุมมองจากงานออกแบบ ทำความเข้าใจกราฟฟิติในฐานะการแสดงออกของคนในสังคม จากนั้นจึงนำผลการศึกษามาทำการออกแบบสื่อสาธารณะประเภทเซรามิก เพื่อค้นหาอีกชั้นหนึ่งถึงความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อสภาพกายภาพของสื่อไม่เหมือนเดิม

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ เพื่อการศึกษาจากสื่อที่แต่ต่างกันสองสื่อ โดยใช้วิธีการหาแนวความคิดร่วมกันถึงการสื่อสารและการส่งผ่านไปถึงผู้รับสื่อและนำผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยมาออกแบบเพื่อการสื่อสารถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : กราฟฟิติ, จิตวิทยา, สังคมวิทยา , เซรามิก

Abstract

Among urban dwellers, graffiti are something new. Peoples are always unable to classify graffiti into any art or media category. This attitude is changing as the conventional belief has become more open-minded; appreciating unofficial media (such as news in web blog). Graffiti have a lot of meanings according to each own specific design

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

and modes of expression. The definitions of graffiti are thus based on a certain viewpoints rather than being only an official version.

There are a lot of forms and styles of graffiti. This study aims to classify graffiti into 7 distinctive groups. Each group was generated from various factors such as place of works, size of works, style and contents or attitude towards society, etc. Meaning was generated from these contexts; thus, it not only interested anthropologists, sociologists and psychologists but also artists and art theorists. This study investigated viewpoints of design and people's expression. The result of this study became an inspiration of 3 dimensional ceramic designs. People, when seeing tem, are given a chance to explore another meaning of each medium upon its transforming of forms.

Keyword: Graffiti, Psychology, Sociology, Ceramic Design

1. บทนำ

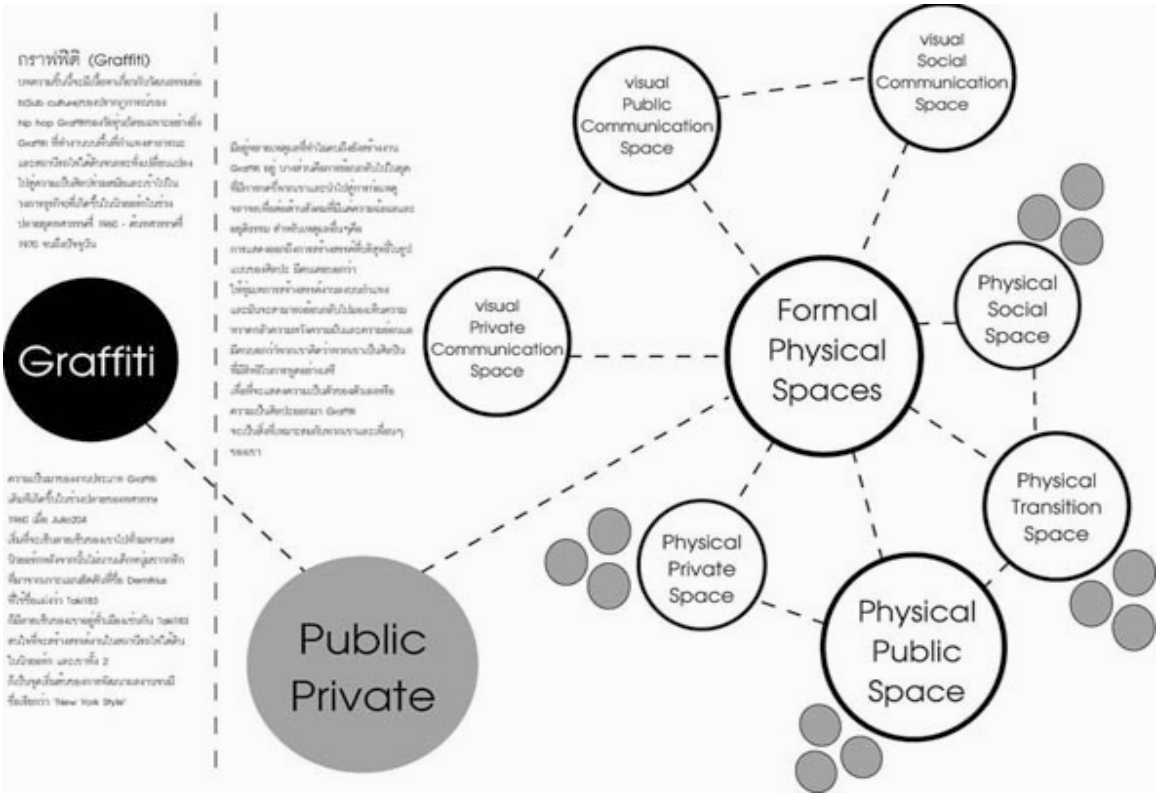
ศัพท์คำว่า Graffiti หมายถึง"ภาพวาดที่เกิดจากการขีดเขียนหรือการขูดขีดไปบนผนัง" เป็นศัพท์ที่มาจากภาษากรีก คือคำว่า graphein ที่แปลว่า"การเขียน"และคำว่า "graffiti" โดยตัวของมันเองเป็นคำพหูพจน์ของคำว่า "graffito" ในภาษาอิตาเลียน ความเป็นมาในช่วงก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ถ้าได้รู้จักวิธีการขีดเขียนลงบนผนังถ้ำแล้ว มันเป็นการสะท้อนถึงความต้องการของมนุษย์ในการสื่อสารและพิธีกรรม สำหรับ Graffiti ก็เป็นตัวแทนในการแสดงออกเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง และ Graffiti ได้กลายเป็นพลังที่มีความโดดเด่นในชุมชนเมืองในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 "นักเขียน" (เป็นคำเรียกพวกที่ทำงาน Graffiti ว่า writer)ทั้งหลาย จะไม่เรียกงานของพวกเขาว่า Graffiti แต่จะเรียกว่า"งานเขียน" Graffiti เป็นศัพท์เฉพาะทางสังคมที่มีการพัฒนาขึ้นมาตามวัฒนธรรมในยุคทศวรรษที่ 70

2. การศึกษากราฟฟิติ (สื่อสองมิติ)

โครงการวิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาความสัมพันธ์ของกราฟิติ ซึ่งศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลถึงรูปลักษณ์กราฟฟิติวิเคราะห์และจัดกลุ่มประเภทการออกแบบกราฟิติโดยใช้
กราฟฟิติ 7 รูปแบบ และการสื่อความหมายของภาพ

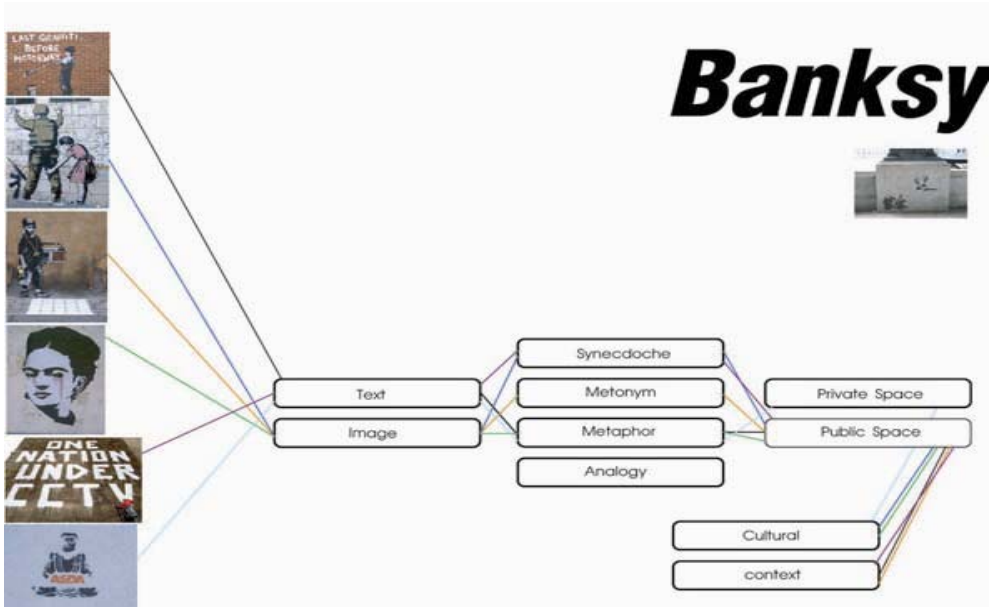
จากผลการวิเคราะห์จากผลงานของ Banksy ซึ่งโดยใช้แนวความคิดของการวัดระดับการเปรียบเทียบในเชิงปริมาณ Synecdoche , Analogy , Metaphor , Metonym การสื่อสารด้วยข้อความและภาพ (Text & Image) และหาความสัมพันธ์ของ Private Space และ Public Space ในงานกราฟฟิตี จะเห็นได้ว่า กราฟฟิติของ Banksy มีการใช้การสื่อสารด้วยการใช้รูป (Image) มากกว่าการใช้ ตัวอักษร(Text) และจะเห็นได้ว่ารูป (Image) เป็นการสื่อสารแบบสากลและง่ายต่อการเข้าถึงผู้รับสาร และมีการเปรียบเทียบในเชิงปริมาณที่ชัดเจน คือ การใช้แนวความคิดแบบ การใช้คำอุปมา (Metaphor)และการทำงานในที่สาธารณะ (Public Space) ที่มีจำนวนมากกว่าในที่ส่วนตัว (Private space)

จากไดอะแกรมนี้จะแสดงให้เห็นถึงการศึกษาของ กราฟฟิติ (สื่อสองมิติ) โดยวิเคราะห์จากการแบ่งรูปแบบของงานและหาความความสัมพันธ์ของพื้นที่ สาธารณะ (Public Space) และ พื้นที่ ส่วนตัว (Private Space)

รูปที่ 2.1 วิธีการศึกษาและวิเคราะห์สื่อสองมิติ

จากไดอะแกรมนี้จะแสดงให้เห็นถึงการศึกษาของ กราฟฟิติ (สื่อสองมิติ) ของ Banksy การสื่อสารด้วยภาพ (Image) และข้อความ (Text) โดยวิเคราะห์จากการแบ่งรูปแบบของงานและหาความความสัมพันธ์ของพื้นที่ สาธารณะ (Public Space) และ พื้นที่ ส่วนตัว (Private Space)

รูปที่ 2.2 วิธีการศึกษาและวิเคราะห์สื่อสองมิติ ของ Banksy

จากไดอะแกรมนี้จะแสดงให้เห็น การสื่อสารด้วยภาพ (Image) โดยที่ไม่ได้ใช้การสื่อสารด้วยข้อความ (Text) เลย และอยู่ในพื้นที่ ที่เป็นสาธารณะ (Public Space)

รูปที่ 2.3 วิธีการศึกษาและวิเคราะห์สื่อสองมิติ ของ Banksy

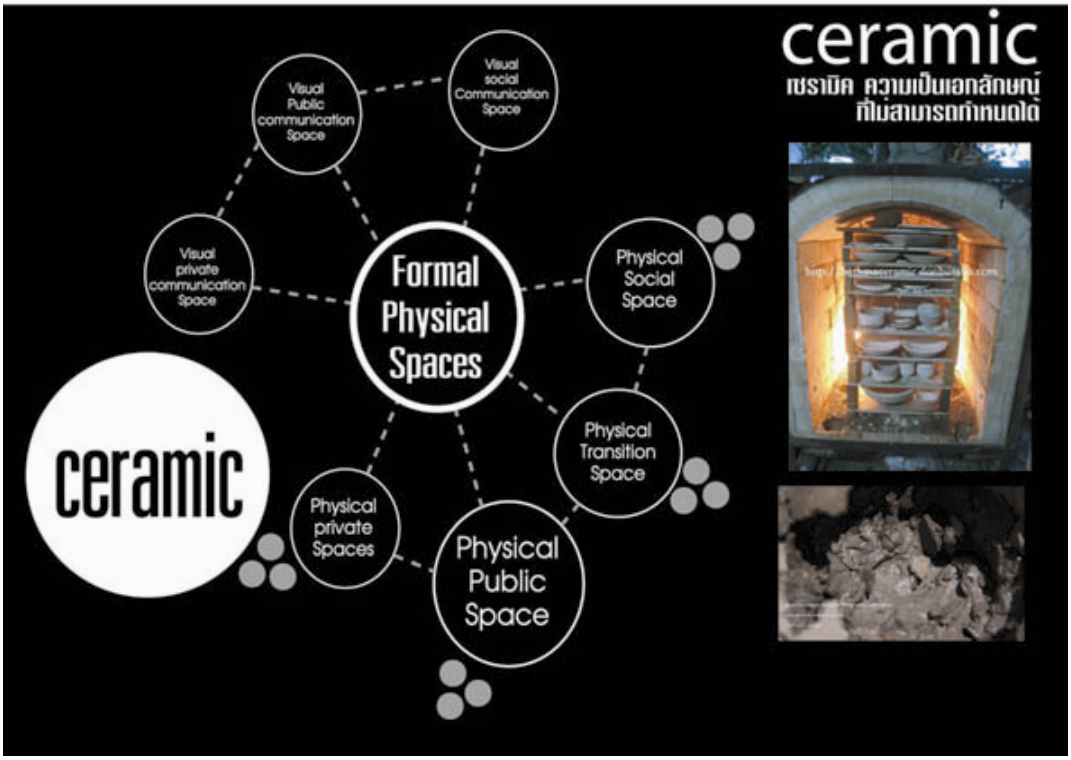
3. งานออกแบบ

การผสมกันระหว่าง สื่อสองมิติ (กราฟฟิติ) และสื่อสามมิติ (เซรามิก) เพื่อแนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาและทดลองการทำงานของ สื่อสามมิตินั้น ซึ่งเซรามิกเป็นสื่อสามมิติที่จะนำเสนอและสื่อสารให้เห็นถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เซรามิคนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองสูง เนื่องในการปั้นและการเผานั้นจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละชิ้นงานซึ่งเปรียบได้กับสิ่งแวดล้อมที่ล้วนแต่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองเช่นกัน

การเชื่อมโยงระหว่างสื่อทั้งสองสื่อนั้นมีการให้รูปแบบในการสื่อสารออกมาคล้ายคลึงกันเพียงแตกต่างกันในด้านการเข้าถึงผู้รับสื่อได้แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าเซรามิกนั้นสามารถที่จะเข้าถึงผู้รับสื่อได้มากกว่าเพราะเซรามิกนั้นสามารถ จะจับต้องได้ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการรับรู้ คือการได้สัมผัส

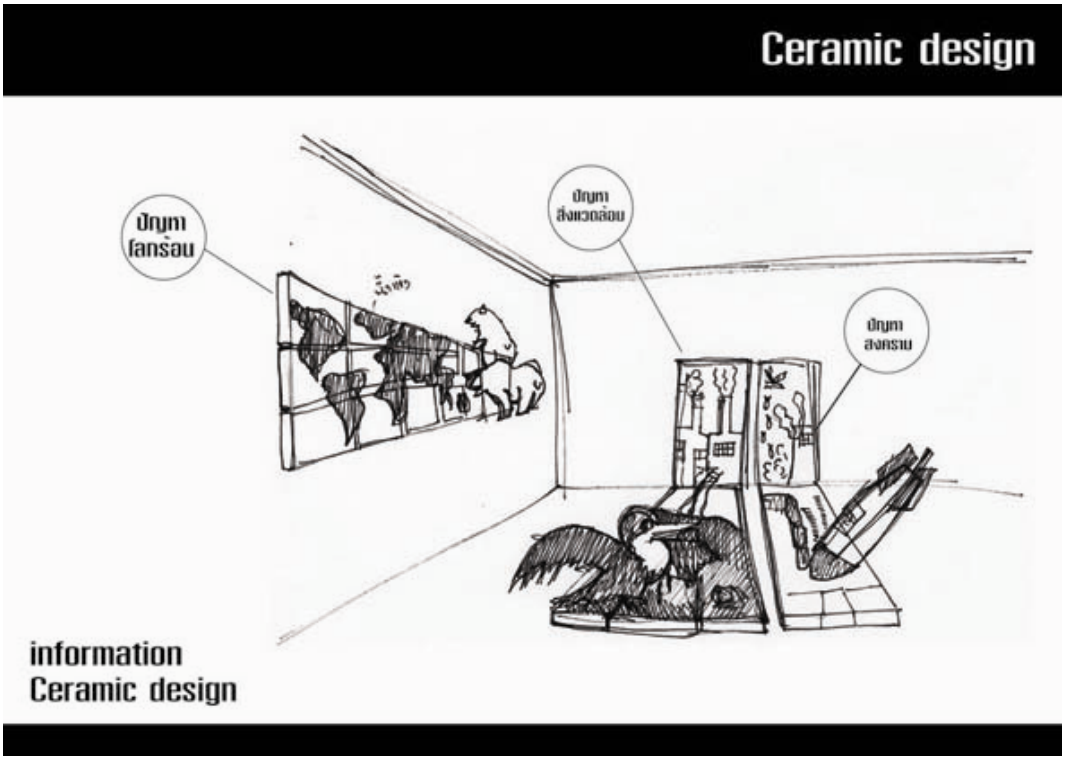
ที่มาและแนวทางการออกแบบ นั้นเกิดจากการรักและศึกษาทางด้านงานออกแบบเซรามิก และการศึกษาถึงการใช้รูปทรงที่เกิดจากการตัดดินโดยใช้เทคนิคลวดตัดดิน ทำให้เกิดรูปทรงใหม่ และการใช้สีที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติ คือขี้เถ้าพืช

จากไดอะแกรมนี้จะแสดงให้เห็น ความเป็น เอกลักษณ์ของของงานเซรามิก ที่สื่อสารออกมาจากความเป็นตัวเอง เนื่องจากการปั้นและการเผานั้น เราไม่สามารถที่บังคับหรือควบคุมได้ทั้งหมด

รูปที่ 3.1 ไดอะแกรมแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของงานเซรามิก

การออกแบบงานเซรามิก เพื่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาโลกร้อน หรือปัญหาที่เกิดจากสงครามโดย การออกแบบนั้นจะใช้งานเซรามิกที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองมาสื่อสารให้เป็นถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม

รูปที่ 3.2 แบบร่างการออกแบบงานเซรามิก

การออกแบบงานเซรามิกที่สื่อให้เห็นถึงการร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและร่วมกันต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อม ด้านซ้ายสื่อให้เห็นถึงการที่สิ่งแวดล้อมถูกทำลายไป จนทำให้สิ่งแวดล้อมนั้นต้องยอมเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อความอยู่รอด

เปรียบเสมือน เห็ดราที่ต้องปรับตัวเองเพื่อความอยู่รอดยอมที่จะเจริญเติบโตบนป่าคอนกรีตได้ ด้านขวาคือสายน้ำที่หมุนวน ซึ่งน้ำนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของสิ่งมีชีวิต แต่ด้วยการทำลายของน้ำมือมนุษย์ จากโรงงานที่เห็นแก่ตัว ปล่อยน้ำเสีย ทำให้น้ำที่เคยให้คุณประโยชน์ ต้องมาถูกทำลาย ฝูงนกที่ต้องอพยพย้ายถิ่นเพราะการขาดแคลนแห่งอาหาร ซึ่งเกิดจะการตัดไม้ทำลายป่า

รูปที่ 3.3 ออกแบบงานเซรามิก

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์สื่อสองมิติ กราฟฟิติ จะเห็นได้ว่า กราฟฟิติ นั้นมีการสื่อสารด้วยภาพ (Image) มากกว่าการสื่อสารด้วยตัวอักษร (Text) และมักจะอยู่ในพื้นที่สาธารณะ (Public space) มากกว่า ในพื้นที่ ที่เป็นส่วนตัว (Private space) ซึ่งเป็นข้อมูลที่นำมาศึกษาและทดลอง กับสื่อสามมิติ หรือกับสื่ออื่นๆ

ผลของการทดลองและวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อสองมิติ กราฟฟิติ และสื่อสามมิติ เซรามิก นั้นต่างก็มีทิศทางของการสื่อสารไปในทางเดียวกัน ที่จะทำให้รับรู้ถึงความเป็นตัวตน ความมีเอกลักษณ์ ที่แตกต่างกันออกไปแต่ทั้งสองสิ่งต่างก็แสดงออกมาในรูปแบบของตนเอง การทดลองสร้างสื่อสามมิติจากเนื้อหาของสื่อสองมิติจากการทดลองนั้น จะเห็นได้ว่า สื่อสามมิตินั้นจะสามารถสื่อสารออกมาได้มากว่าสื่อสองมิติ ด้วยมุมมองและรูปทรงและการสัมผัสได้ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยนำมาออกแบบเซรามิกเพื่อเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและความสำคัญและเป็นการร่วมกันอนุรักษ์และหยุดทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อเก็บไว้ให้ลูกหลานสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ประชา สุวีรานนท์. *ดีไซน์+คัลเจอร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2551.

นิตยสาร วารสารกรมวิทยาศาสตร์บริการ : สุทธิชัย ทีปประสาน ปีที่ ฉบับที่ 111 พฤษภาคม 2529

การสร้างสรรค์ศิลปะ เครื่องปั้นดินเผา : ชื่อวารสาร **:** เซรามิกส์ Vol. 7 ปี 2548

กราฟฟิติ : Banksy 's : http://www.artnet.com/

Japanese Ceramics : www.touchingstone.com/Japanese.htm

W. Ryan and C. Radford, Whitewares : Production, Testing and Quality Control, P.1-9

http://www.angelfire.com/art2/bai/IN_THN.htm, มีนาคม 2553.

http://www.midnightuniv.org/midnightweb/newpage21.html เมษายน 2553.

http://www.montfort.ac.th/mcs/dept/science/scienceteachers/chanida/Content/content-1.html

http://www.lks.ac.th/student/kroo_su/chem51/chem51_13/page03.html

www.ipst.ac.th/magazine/mag30/educat02.html

http://www.thaiceramicsociety.com/ab_cer.php

www.mne.eng.psu.ac.th/staff/lek_files/ceramic/u1-1.htm

www.dmr.go.th

www.wangdermpalace.com/exhibition/.../index_thai.html

http://www.th.wikipedia.org/wiki/เซรามิก

http://www.library.tcdc.or.th/news/news.php?id=23

www.ceramic.lpru.ac.th/files/chap%205.ppt

www.dss.go.th/dssweb/st-articles/.../ct_5_2550_thermocouple.pdf

www.onmarkproductions.com/html/pottery.shtml

การศึกษาคุณสมบัติของวัสดุ 2 มิติ ในเชิงปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับแสงเพื่อการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ

A STUDY ON LIGHT PHENOMENON OF 2 DIMENSIONAL MATERIALS FOR 3 DIMENSION SPACE DESIGN

สิทธิโชค ศรีราชพัฒน์[1] และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

ปรากฏการณ์แสงที่เกิดขึ้นในธรรมชาตินั้น สามารถรู้สึกได้ด้วยประสาทสัมผัสแล้วก่อให้เกิดเป็นการรับรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ในพื้นที่นั้นๆ ขึ้นมาได้ ภายใต้แนวคิดเรื่อง พื้นที่ เวลา และปรากฏการณ์วิทยา โดยแต่ละประสบการณ์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้หลากหลาย จึงได้ทำการศึกษางานสถาปัตยกรรม ในช่วงปี ค.ศ. 1900 -1999 ซึ่งสถาปนิกได้นำความโดดเด่น ในการนำเรื่องปรากฏการณ์แสงมาใช้ และผู้วิจัยได้ทำการทดลองวัสดุ 2 มิติ ที่มีผลต่อการ คัดกรองแสง สามารถสรุปแนวคิดจากกรณีศึกษาและการทดลอง ได้ คือ 1) การหาหรือสร้างรูปแบบประสบการณ์ 2) แนวโน้มในการก่อรูปพื้นที่ 3 มิติ และ 3) การเลือกวัสดุ 2 มิติ ที่มีผลในการคัดกรองแสงเพื่อมาเป็นแนวทางในการออกแบบ พื้นที่ 3 มิติ ซึ่งจะก่อให้เกิดประสบการณ์ภายใต้ ปรากฏการณ์แสงได้อย่างเหมาะสม

Abstract

Nature light phenomenon can feel by sense and cause the perception to create the experience of space under the concept of spatial, time and phenomenology. Because of experiences can variety happen, the researcher has studied about the outstanding architecture during 1900 -1999 AD. which architects had emphasis in nature light phenomenon. The researcher experiments on selected two dimension form of materials that effective to the light screening. The concept conclusion of this case study and experiments are : 1) Explore or create form of experience, 2) The tendency towards formation of three dimensions space, and 3) Two dimensions materials selection that effective to light screening for the method of three dimensions space design which lead to the appropriate experience under the nature light phenomenon.

KEYWORD : PHENOMENOLOGY, ARCHITECTURE AND LIGHT, 2DIMENSIONAL MATERIALS, 3 DIMENSION SPACE

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปะมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

1. บทนำ

จากกรณีศึกษางานสถาปัตยกรรมกับแสงที่โดดเด่น ในปี ค.ศ.1900 - 1999 ซึ่งเป็นตัวอย่างที่สามารถแสดงถึงปรากฏการณ์ การรับรู้ และประสบการณ์ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 มิติ และการทดลองวัสดุ 2 มิติ ที่มีผลต่อการคัดกรองแสง ซึ่งจากการศึกษาทั้งสองช่องทางดังกล่าวก็สามรถสรุปประเด็นหลักในเรื่องประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ และรูปแบบของพื้นที่ได้ และการทดลองของวัสดุ 2 มิติ ก็สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเงื่อนไขในการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ และการคัดกรองแสงเข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่หลากหลายได้

2. ปรากฏการณ์วิทยา ประสบการณ์ การรับรู้ แสง

ปรากฏการณ์วิทยา เป็นชุดความคิดที่สามารถอธิบายเรื่องคนกับสิ่งแวดล้อม ย่อมส่งผลต่อการรับรู้และเรียนรู้ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนมีความคิดเกี่ยวกับพื้นที่และเวลาตามประสบการณ์ที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อม และเรื่องแสง ก็เป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยอาศัยการรับรู้และเรื่องเวลาที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวันนั้นย่อมส่งผลต่อปรากฏการณ์แสงด้วยและเมื่อนำมาประกอบกับกรณีศึกษาของงานสถาปัตยกรรมกับแสง ก็แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ ระหว่าง ปรากฏการณ์ การรับรู้ แสง นั้นย่อมส่งผลต่อการเกิดประสบการณ์ที่หลากหลายได้

3. กรณีศึกษางานสถาปัตยกรรมกับแสง

3.1 Bauhaus: Germany, 1926 สถาปนิก *Walter Gropius*

เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและมีการเลือกใช้วัสดุที่ทันสมัย เช่น เหล็ก กระจกมาเป็นองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมกระจกเป็นตัวทำให้ผนังเกิดการเปิดโล่งเพื่อนำแสงเข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างพื้นที่ และ เกิดประโยชน์ในเชิงประโยชน์ใช้สอย (function) และความหมาย (meaning)

รูปที่ 1 อาคาร Bauhaus และภายใน

3.2 Pfeiffer Chapel: USA, 1938 สถาปนิก *Frank Lloyd Wright*

งานที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างกลมกลืนโดยการนำความเป็นธรรมชาติมาเป็นส่วนหนึ่งในงานออกแบบที่เรียกว่า Organic Architecture

รูปที่ 2 อาคาร Pfeiffer Chapel และภายใน

3.3 Notre Dame du Haut: France, 1955 สถาปนิก *Le Corbusier*

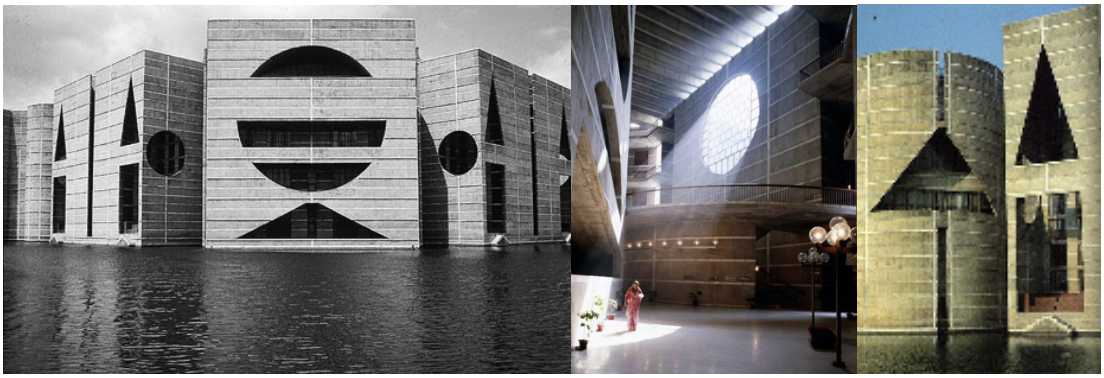
เป็นการเปลี่ยนแนวทางจากกการออกแบบสากลมาเป็นการออกแบบส่วนบุคคลมากขึ้นแนวทางการจับจิตรวิญญาณแห่งสถานที่ด้วยตำแหน่งในการวางผังและการสร้างรูปทรงที่น่าประทับใจจากภายนอก และเล่นกับแสงประเภทต่างๆภายใน ซึ่งถือว่าเป็นแสงศักสิทธิ์แห่งพระเจ้า

รูปที่ 3 อาคาร Notre Dame du Haut และภายใน

3.4 National Assembly in Dacca: Bangladesh, 1962 สถาปนิก Louis *Isadore* Kahn

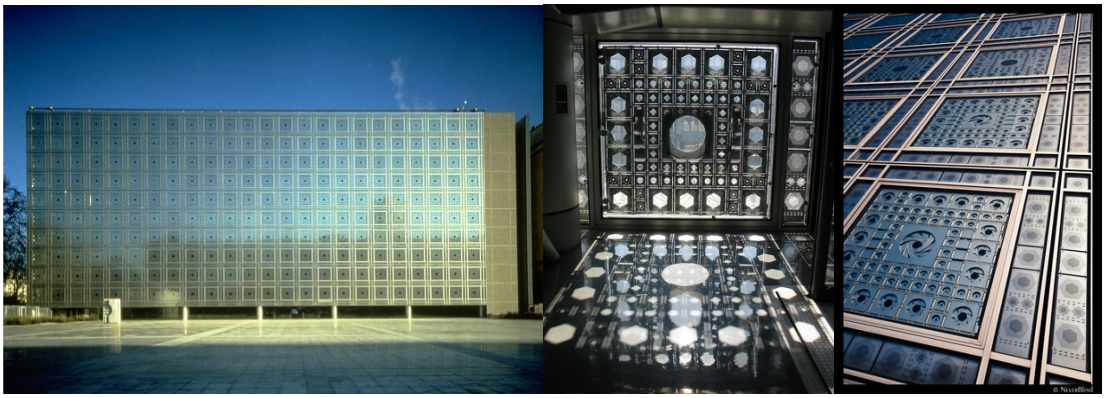
การให้แสงสอดแทรกเข้าสู่ภายในอาคาร เพื่อการแยกแยะที่ว่างและรูปทรงทางเรขาคณิตของอาคารการแยกประเภทของที่ว่างอย่างชัดเจน เน้นแสงธรรมชาติ ปรากฏผ่านรูปทรงสถาปัตยกรรมทางเรขาคณิตอย่างชัดเจนให้แสงกระจายเข้าสู่ภายในอาคารในระดับต่ำ Dacca ในประเทศบังคลาเทศ (ค.ศ. 1962-1974) เป็นการใช้อิฐเป็นวัสดุหลักของโครงสร้าง เสริมงานคอนกรีตตรงส่วนเจาะ เป็นช่องเปิดขนาดใหญ่ การจัดวางเป็นชั้นซ้อนกันหลายชั้น (layers) เพื่อคุณค่าของแสงธรรมชาติ สอดแทรก กระจาย เข้าสู่ที่ว่างสำคัญๆภายในอาคาร สะท้อนการพัฒนาต่อเนื่องให้ความสำคัญกับ แสงธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งทำให้สถาปัตยกรรมมีชีวิตได้ แสงมันเป็นตัวแทนของธรรมชาติ

รูปที่ 4 อาคาร National Assembly in Dacca และภายใน

3.5 Arab World Institute: France, 1987 สถาปนิก *Jean Nouvel*

การใช้แสงเพื่อที่จะเน้นย้ำสิ่งที่เป็นรูปทรงที่สื่อในเชิงวัฒนธรรมหรือวิถี ดั่งเช่น ลวดลายของที่ประกอบในงานสถาปัตยกรรมของชาวอาหรับ นำมาสื่อในงานของตัวเขาเอง โดยที่สร้างออกมาในรูปแบบของไดอะแฟรมเพื่อเป็นตัวคัดกรองแสงเข้ามาในตัวอาคาร ซึ่งขึ้นอยู่กับปริมาณแสงในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้แสงส่องเข้ามาในพื้นที่ตามความเหมาะสมกับการใช้งานในแต่ละพื้นที่

รูปที่ 5 อาคาร Arab World Institute และภายใน

3.6 Church of the Light: Japan, 1989 สถาปนิก *Tadao Ando*

การใช้แสงเพื่อที่จะเน้นยำในเชิงสัญลักษณ์ และอิงอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของเวลา เพื่อจะสื่อความและเสริมส่วนที่แสดงออกทางสัญลักษณ์ให้เด่นชัดขึ้น

รูปที่ 6 อาคาร Church of the Light และภายใน

3.7 Chapel of St.Ignatius: USA, 1997 สถาปนิก *Steven Holl*

การใช้แสงเพื่อที่จะแบ่งแยกพื้นที่ออกเป็นส่วนซึ่งยังคงความหมาย ในแต่ละส่วน ซึ่งจะเน้นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึก ของผู้ใช้และการใช้แสงนำเสนอแทนพื้นที่ในมุมมองของเขาเอง โดยได้จากบริบท ในตัวงานนั่นเอง

รูปที่ 7 อาคาร Chapel of St.Ignatius และภายใน

3.8 The Jewish Museum Berlin: Germany, 1999 สถาปนิก *Daniel Libeskind*

การใช้องค์ประกอบต่างๆ เป็นตัวแทนของการเล่าเรื่องราวที่จะนำเสนอโดย องค์ประกอบนั้นมีนัยของการสื่อสาร เช่น แสง ในงานตัวอย่างซึ่งมีการจำกัดโดยผนัง หรือ การเจาะช่องที่เป็นรูปทรงที่เป็นเรขาคณิตเป็นส่วนใหญ่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเน้นย้ำและแทนความรู้สึกบางอย่าง

รูปที่ 8 อาคาร The Jewish Museum Berlin และภายใน

4. วิเคราะห์กรณีศึกษาในเชิงการเกิดประสบการณ์ในพื้นที่ แนวโนมการก่อรูป 3 มิติ และการทดลองวัสดุ 2 มิติ

ปรากฏการณ์แสงธรรมชาติกับการออกแบบงานสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในงานตัวอย่าง ที่คัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นเพื่อจะหากรอบแนวคิดในการเกิดประสบการณ์ ในพื้นที่ โดยพิจรณาแนวคิดหลักของแต่ละตัวอย่าง ซึ่งผู้ออกแบบได้พยายามที่จะสื่อให้ผู้ใช้พื้นที่แต่ละพื้นที่นั้นเกิดประสบการณ์ต่างๆ กันออกไป ซึ่งสามารถสรุป ออกมาได้ 5 รูปแบบ ของประสบการณ์ (Experiences) ที่เกิดในพื้นที่ และแนวโน้มการก่อรูป 3 มิติ (Form) หลักในการออกแบบพื้นที่ในแต่ละประสบการณ์ ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่

4.1 ประสบการณ์ (Experiences) ที่เกิดในพื้นที่ จากการวิเคราะห์กรณีศึกษา

ซึ่งสามารถสรุป ออกมาได้ 5 ประสบการณ์

4.1.1 ประสบการณ์ที่ 1 “บรรยากาศ อารมณ์”

มีการควบคุมแสงปริมาณ และทิศทาง เข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรู้สึกตามรูปแบบของพื้นที่นั้นๆ เช่น สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งต้องการอารมณ์ที่ศักสิทธ์ เช่น Notre Dame du Haut, Church of the Light เป็นต้น

4.1.2 ประสบการณ์ที่ 2 “การเปลี่ยนแปลง”

โดยการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาย่อมมีผลต่อปริมาณแสงความเข้มข้นของแสง เงาที่เกิดขึ้นนจะส่งผลไปยังพื้นที่ของงานออกแบบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น **Arab** World Institute, Church of the Light เป็นต้น

4.1.3 ประสบการณ์ที่ 3 “การเน้นย้ำ”

การนำแสงส่องผ่านตัวกลางระหว่างรูปแบบบางอย่างในงานออกแบบหรือเพื่อใช้แยกแยะพื้นที่และผ่านวัสดุที่มีการคัดกรองแสงที่แตกต่างออกไป ในรูปแบบของการเน้นย้ำ เช่น Arab World Institute, Chapel of St.Ignatius, The Jewish Museum Berlin

4.1.4 ประสบการณ์ที่ 4 “ระยะ มิติ เชื่อมต่อ”

มีการกำหนดรูปแบบของพื้นที่ เป็นลักษณะเป็นชั้นๆ (Layers) โดยใช้แสงเป็นตัวแปรในการบอกลักษณะพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวสร้าง ระยะ มิติ และการเชื่อมต่อ เช่น Bauhaus, National Assembly in Dacca

4.1.5 ประสบการณ์ที่ 5 “สัญลักษณ์”

เปรียบเสมือนแสงเป็นตัวแทนของบางสิ่งบางอย่างที่เป็นสัญลักษ์ หรือบ่งบอก เช่น เป็นตัวแทนของธรรมชาติ ที่เข้ามาอยู่ร่วมกับงานออกแบบ เช่น Pfeiffer Chapel, National Assembly in Dacca, Arab World Institute, Church of the Light

4.2 แนวโน้มการก่อรูป 3 มิติ (Form) จากการวิเคราะห์กรณีศึกษา

ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากรูปแบบของ 5 ประสบการณ์ (Experiences)

4.2.1 LIGHTING CONTROL - Directions (บรรยากาศ อารมณ์)

เน้นการควบคุมแสงเป็นหลัก โดยอาศัยทิศทางในการควบคุมและเลือกวัสดุในการคัดกรองแสงในงานออกแบบ ในแต่ละทิศทาง

4.2.2 TIME - STRUCTURE (การเปลี่ยนแปลง)

อาศัยการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาที่มีผลต่อแสงและเงาที่จะเกิดขึ้น และโครงสร้าง ในงานออกแบบที่รองรับ เพื่อให้เกิดการรับรู้ในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไปโดยการเลือกใช้วัสดุต้องมีผลกับเงาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

4.2.3 FORM - SPACE (การเน้นย้ำ)

รูปแบบที่เป็นลักษณะที่สื่อ หรือแสดงออกที่เป็นลักษณะเฉพาะที่สามารถทำให้เกิดพื้นที่ได้ โดยมีแสงเป็นตัวกลางในการทำให้เกิดการรับรู้ที่ชัดเจนขึ้น และการใช้วัสดุในการคัดกรองแสงที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

4.2.4 LAYER SPACE – Vision and Structure (ระยะ มิติ เชื่อมต่อ)

พื้นที่ที่มีการจัดวาง ที่สอดคล้องกับมุมมองของผู้ใช้พื้นที่ การซ้อนทับกันของตัวคัดกรองแสงที่ต้องมองผ่านไปยังแสงได้

4.2.5 FORM - MEANING (สัญลักษณ์)

รูปแบบที่สื่อถึงสัญลักษณ์อะไรบางอย่าง ทั้งในเรื่องของ Form และ คุณสมบัติทางกายภาพที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการเลือกวัสดุคัดกรองแสงด้วย

4.3 การทดลองวัสดุ 2 มิติ

รูปที่ 9 การทดลองวัสดุ 2 มิติ ที่มีผลกับการคัดกรองแสง

5. สรุปแนวทางการออกแบบ

จากการวิเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดหลักในเรื่องของการเกิดประสบการณ์(Experiences) ในแต่ละพื้นที่ โดยผ่านปรากฏการณ์แสงธรรมชาติ ซึ่งเป็นตัวแปรหลัก กับงานออกแบบงานสถาปัตยกรรม สามารถสรุปรูปแบบของประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ 5 รูปแบบ คือ บรรยากาศ อารมณ์, การเปลี่ยนแปลง, การเน้นย้ำ, ระยะ มิติ เชื่อมต่อ, สัญลักษณ์ และแนวคิดรอง ที่ได้ คือ เรื่องของรูปแบบของพื้นที่ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอีกอย่างที่จะนำไปสู่แนวโน้มการก่อรูป 3 มิติ (Form) ซึ่งสามรถสรุปได้ 5 รูปแบบเช่นกัน คือ LIGHTING CONTROL – Directions, TIME – STRUCTURE, FORM – SPACE, LAYER SPACE – Vision and Structure, FORM – MEANING และประกอบกับการนำเรื่องการคัดกรองแสงในแต่ละพื้นที่ โดยพิจารณาได้จากการทดลองของวัสดุ 2 มิติ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่เลือกมาเป็นตัวอย่างก่อนหน้านี้

เมื่อได้ข้อสรุป ทั้งเรื่อง ประสบการณ์(Experiences) ในพื้นที่ และ แนวโน้มการก่อรูป 3 มิติ (Form) นั้น การทดลองของวัสดุ 2 มิติ ที่ทำหน้าที่คัดกรองแสง ก็จะนำไปสู่การสร้างเงื่อนไขในงานออกแบบพื้นที่ 3 มิติ ในขั้นตอนต่อไป

6. การเลือก และทดลองวัสดุ

6.1 แนวคิดการเลือกวัสดุที่มีผลกับแสง

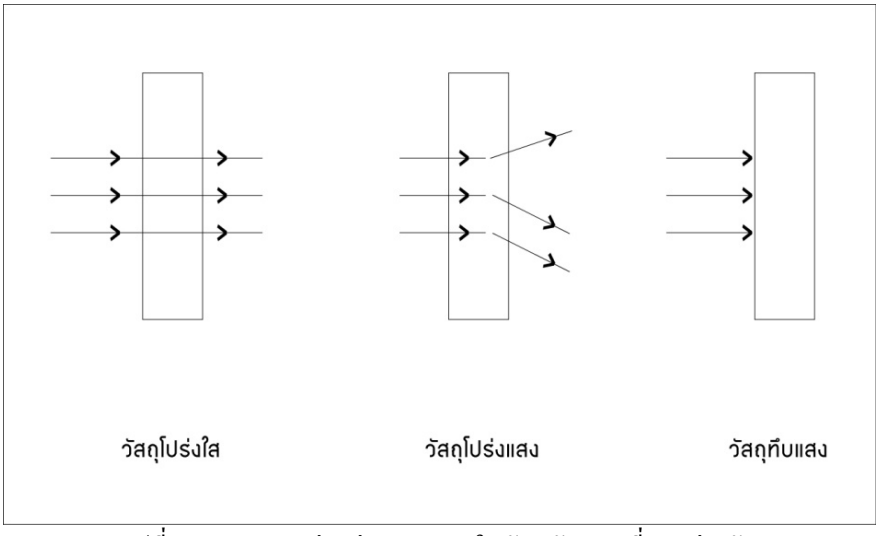
แนวคิดการเลือกวัสดุที่นำมาทดลองเพื่อใช้ในการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ จะเลือกใช้วัสดุ 2 มิติ เพื่อการคัดกรองแสงเข้ามาในพื้นที่ โดยเน้นในรูปแบบการส่องผ่านของแสงเข้ามาในพื้นที่ กล่าวคือ การส่องผ่านของแสง เป็นพฤติกรรมที่แสงตกกระทบด้านหนึ่งของวัตถุแล้วทะลุผ่าน ไปยังอีกด้านหนึ่ง จะเกิดขึ้นเฉพาะกับตัวกลางที่ยอมให้แสงผ่านได้ เมื่อแสงตกกระทบวัตถุ ซึ่งลักษณะ และคุณสมบัติของตัวกลางจะทำให้แสงส่องผ่านไปสู่อีกด้านของวัตถุในลักษณะ ที่แตกต่างกัน คือ

6.1.1) การส่องผ่านตัวกลางโปร่งใส (Transparent Medium)

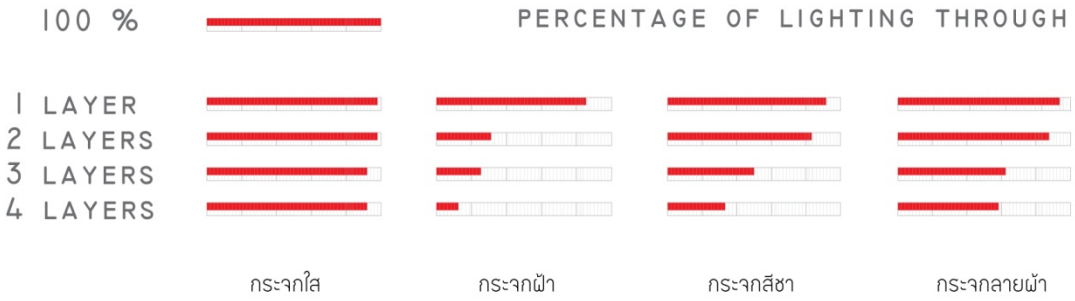
แสงจะเกิดการหักเห (Refracted) หรือเปลี่ยนทิศทาง โดยขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ เช่น ลักษณะพื้นผิว ความหนา รูปทรง คุณลักษณะเฉพาะของวัตถุ ฯลฯ แสงที่ผ่านตัวกลางชนิดนี้ จะมีลักษณะเป็นลำแสงเช่นเดิม ตัวกลางชนิดนี้จะมีความใสสามารถมองผ่านไปยังอีกด้าน แล้วเห็นภาพได้ชัดเจน วัสดุที่เป็นตัวกลางโปร่งใสลักษณะการส่องผ่านของแสงในวัสดุโปร่งใส เช่น น้ำ หรือ Glass Block แสงที่ส่องผ่านวัสดุจะมีความเปลี่ยนแปลงทิศทางไม่แน่นอน และให้แสงในลักษณะกระจัดกระจาย (Scatter wide)

6.1.2) การส่องผ่านตัวกลางโปร่งแสง (Translucent Medium)

แสงจะเกิดการกระจายตัวออกเมื่อแสงผ่านวัตถุโปร่งแสง เป็นการส่อผ่านแบบกระจาย (Diffuse Transmission) ตัวกลางจะมีลักษณะที่ยอมให้แสงผ่าน แต่จะไม่สามารถ มองผ่านไปยังอีกด้าน หรือทำให้ไม่สามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจน

รูปที่ 10 แสดงการส่องผ่านของแสงในวัสดุลักษณะที่แตกต่างกัน

รูปที่ 11 ร้อยละของปริมาณแสงที่ส่องผ่านวัสดุที่นำมาทดลอง

7. การออกแบบ

จากการสรุปแนวคิดหลักของการอกแบบในบทที่แล้ว ว่ารูปแบบของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยมีปรากฏการณ์แสงธรรมชาติเป็นตัวแปร ได้ 5 รูปแบบ คือ บรรยากาศ อารมณ์, การเปลี่ยนแปลง, การเน้นย้ำ, ระยะ มิติเชื่อมต่อ, สัญลักษณ์ และแนวคิดรอง ที่ได้ คือ เรื่องของรูปแบบของพื้นที่ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอีกอย่างที่จะนำไปสู่แนวโน้มการก่อรูป 3 มิติ (Form) ซึ่งสามารถสรุปได้ 5 รูปแบบ เช่นกัน คือ LIGHTING CONTROL – Directions, TIME – STRUCTURE, FORM – SPACE, LAYER SPACE – Vision and Structure, FORM – MEANING และประกอบกับการนำเรื่องการคัดกรองแสงในแต่ละพื้นที่ โดยพิจารณาได้จากการทดลองของวัสดุ 2 มิติ นั้นก็สามารถสร้างรูปแบบที่เป็นของผู้วิจัยเองแต่อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาตัวอย่างที่ผ่านมาทั้งหมด ได้ดังนี้

7.1 SPACE 01 บรรยากาศ อารมณ์: LIGHTING CONTROL – Direction

7.1.1 Conflict actual space

แนวคิดในการออกแบบพื้นที่ที่ 1 ภายกรอบแนวคิดหลัก คือ ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่คือ บรรยากาศ อารมณ์ โดยมีแสงธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์เป็นตัวแปร และรูปแบบพื้นที่ คือ **LIGHTING CONTROL – Directions** โดยจะมีการนำเสนอเนื้อหาในการออกแบบ คือ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้เชิงความรู้สึกของผู้ใช้ โดยการทำให้เกิดความรู้สึกที่ขัดแย้งในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งพื้นที่เล็กจะยอมปล่อยให้แสงเข้ามามากกว่าบริเวณที่พื้นที่ใหญ่กว่า

ลักษณะของพื้นที่ที่เกิดขึ้นนั้นต้องการที่จะเป็นการสื่อบรรยากาศ และอารมณ์ที่ขัดแย้งกับความเป็นจริงที่ควรจะเป็น โดยมีการควบคุมทิศทางและคัดกรองแสงตามแบบ

7.2 SPACE 02 การเปลี่ยนแปลง: TIME – STRUCTURE

7.2.1 Time and shadow changed

แนวคิดในการออกแบบพื้นที่ที่ 2 ภายกรอบแนวคิดหลัก คือ ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่คือ การเปลี่ยนแปลง โดยมีแสงธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์เป็นตัวแปร และรูปแบบพื้นที่ คือ TIME – STRUCTURE โดยจะมีการนำเสนอเนื้อหาในการออกแบบ คือ เน้นการเปลี่ยนแปลง ของเวลา โดยเน้นไปที่แสงเงาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ในแต่ละช่วงเวลา ทำให้ลักษณะของพื้นที่และการรับรู้ ที่เกิดขึ้นนั้นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

7.3 SPACE 03 การเน้นย้ำ: FORM – SPACE

7.3.1 Trace on deconstruction form

แนวคิดในการออกแบบพื้นที่ที่ 3 ภายกรอบแนวคิดหลัก คือ ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่คือ การเน้นย้ำ โดยมีแสงธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์เป็นตัวแปร และรูปแบบพื้นที่ คือ FORM – SPACE โดยจะมีการนำเสนอเนื้อหาในการออกแบบ คือ นำแสงมาเน้นย้ำในส่วนที่เป็นร่องรอยของการเคลื่อนไปจากแนวเดิม ของพื้นที่ตามแนวคิดของ deconstruction ของพื้นที่

7.4 SPACE 04 ระยะ มิติ เชื่อมต่อ: LAYER SPACE – Vision and Structure

7.4.1 Overlay of objects

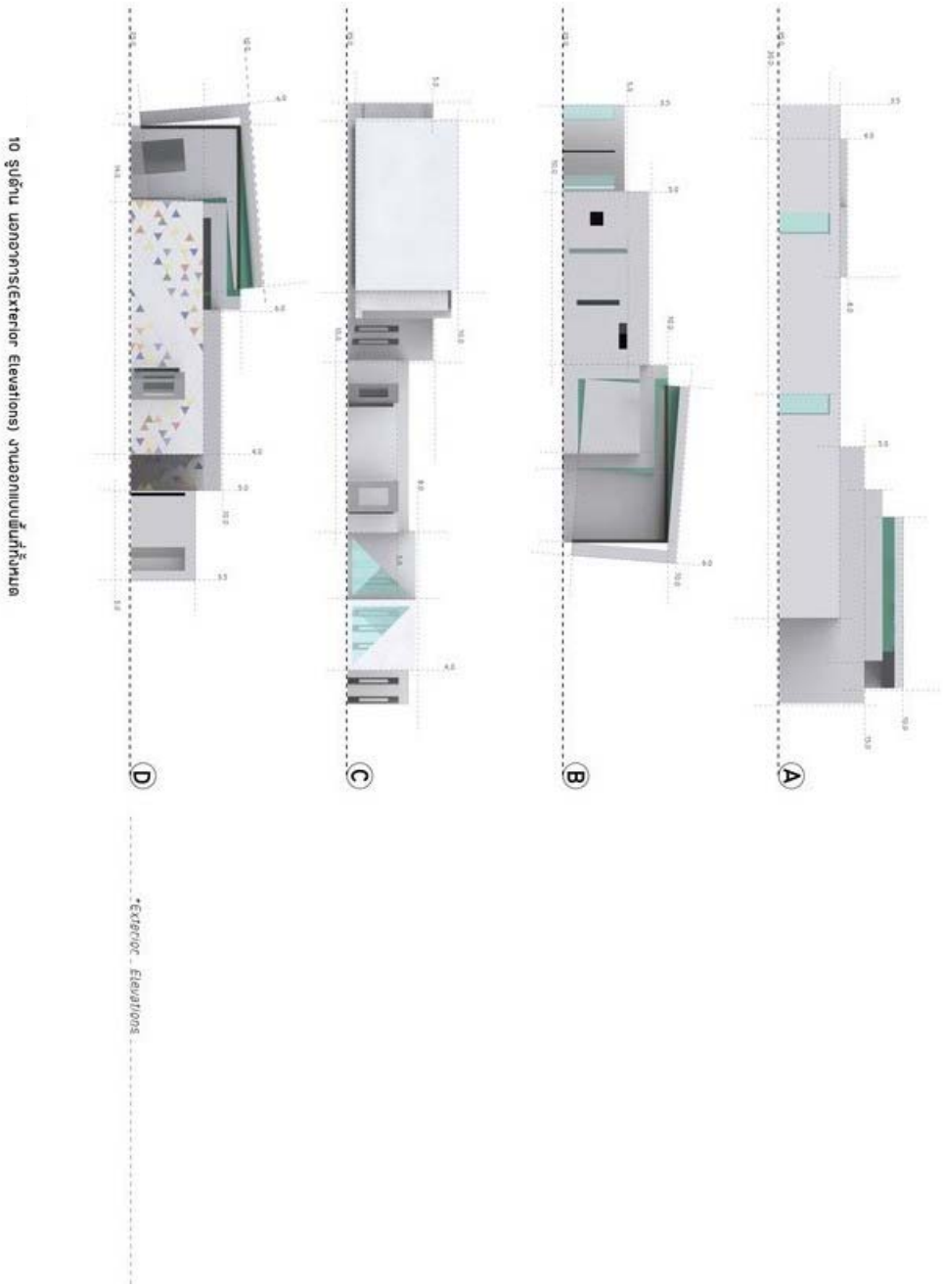
แนวคิดในการออกแบบพื้นที่ที่ 4 ภายกรอบแนวคิดหลัก คือ ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่คือ ระยะ มิติ เชื่อมต่อ โดยมีแสงธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์เป็นตัวแปร และรูปแบบพื้นที่ คือ LAYER SPACE – Vision and Structure โดยจะมีการนำเสนอเนื้อหาในการออกแบบ คือ การซ้อนทับกันของพื้นที่ โดยมีแสงเป็นตัวเชื่อมระหว่างพื้นที่นั้นย่อมเกิดการเชื่มต่อ ระยะ และมิติ ขึ้นได้

7.5 SPACE 05 สัญลักษณ์: FORM – MEANING

7.5.1 Spectrum of sunlight

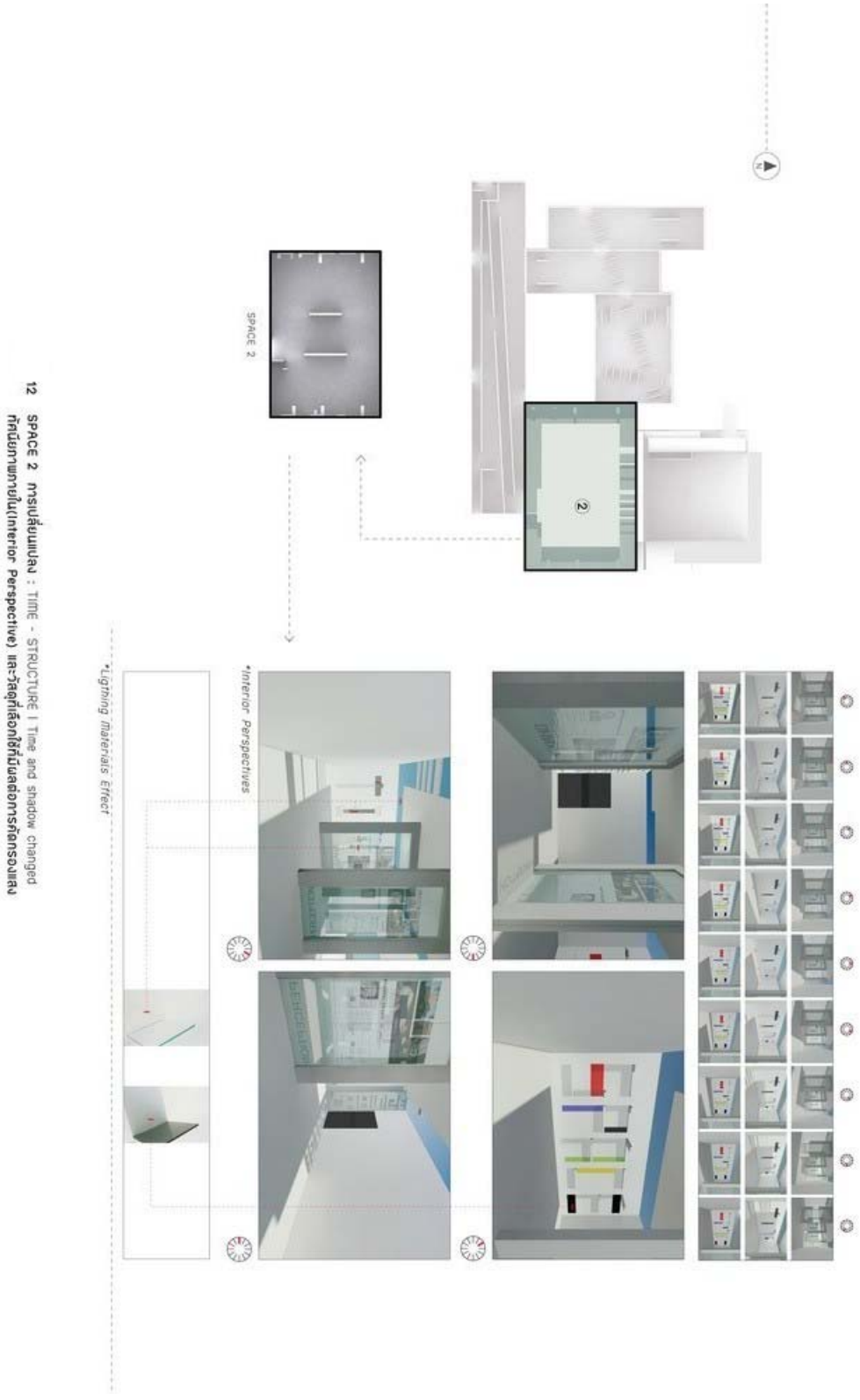
แนวคิดในการออกแบบพื้นที่ที่ 4 ภายกรอบแนวคิดหลัก คือ ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่คือ สัญลักษณ์ โดยมีแสงธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์เป็นตัวแปร และรูปแบบพื้นที่ คือ FORM – MEANINGโดยจะมีการนำเสนอเนื้อหาในการออกแบบ คือ นำเสนอความเป็นธรรมชาติของแสงสีขาว ที่มองผ่านแท่งปริสึมโดยมีในช่วงความถี่ที่ต่างกันซึ่งจะแสดงผลออกมาใน แสงสีต่างๆกันออกไป คือ ม่วง น้ำเงิน เขียว เหลือง แสด แดง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็น การแสดงสัญลักษณ์ความเป็นธรรมชาติของแสงสีขาวที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้

รูปที่ 12 ผลงานการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ ผังพื้นทัศนียภาพภายนอก

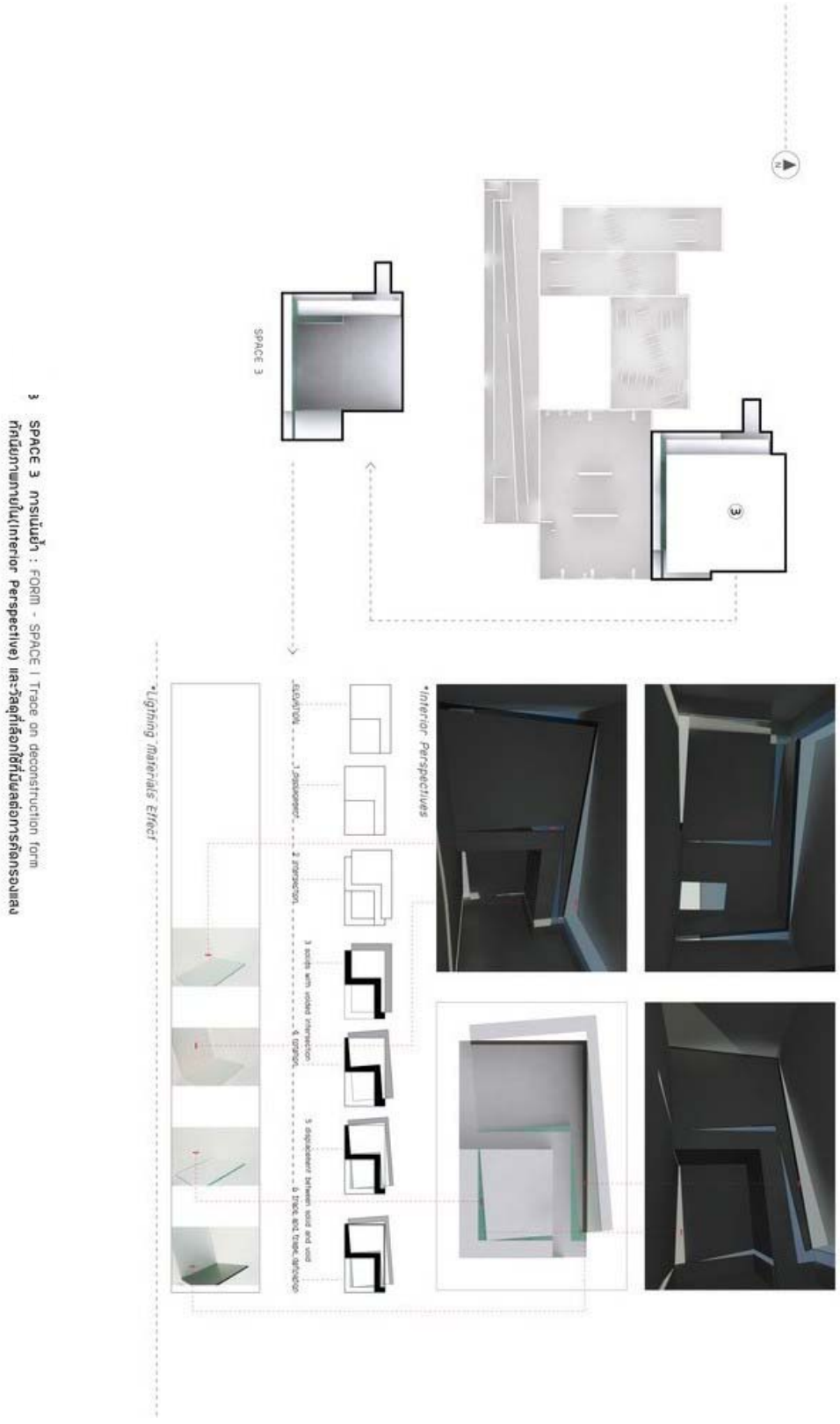

รูปที่ 13 ผลงานการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ รูปด้าน ภายนอกอาคาร

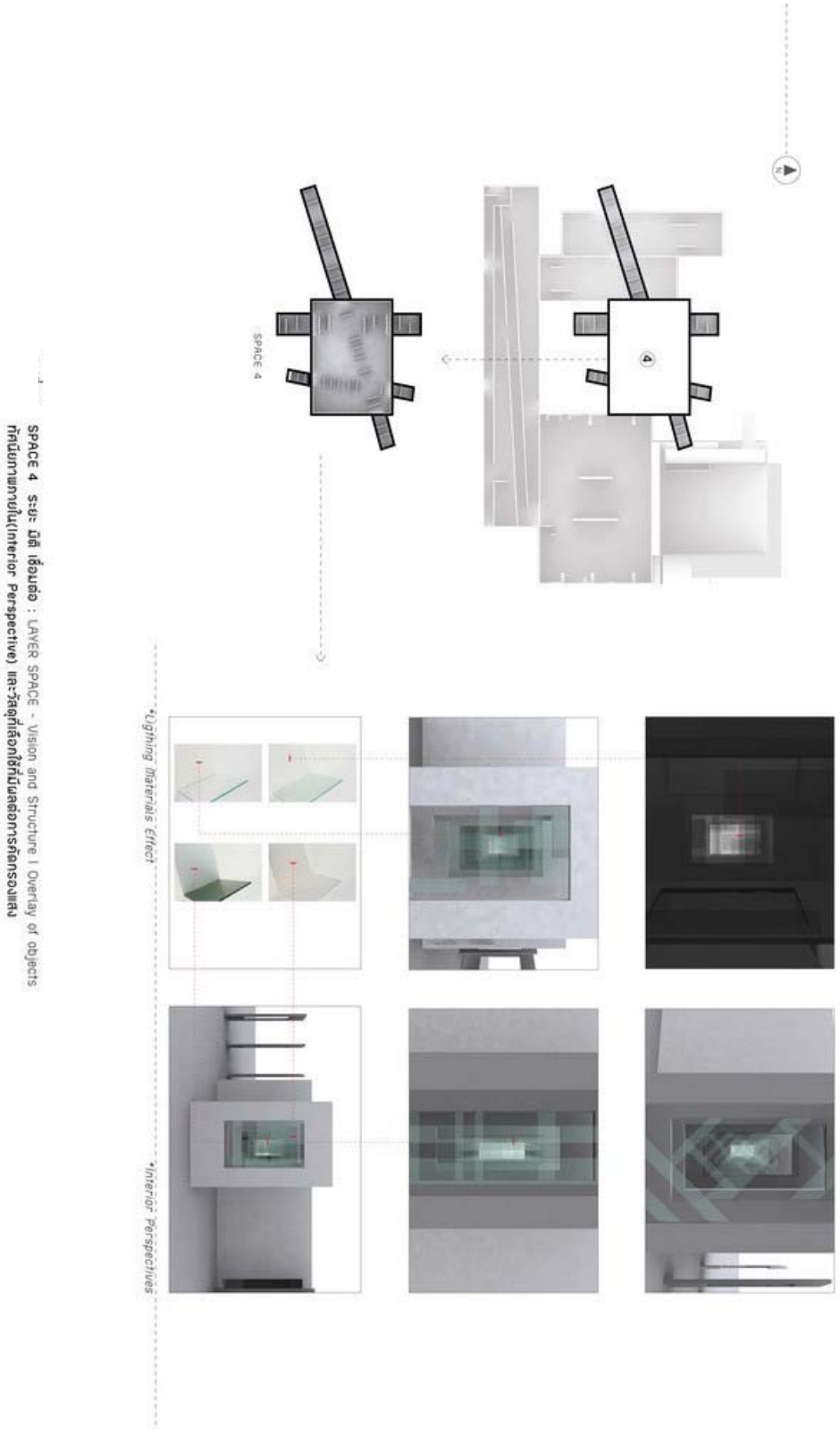
รูปที่ 14 SPACE 01 บรรยากาศ อารมณ์: LIGHTING CONTROL – Direction - Conflict actual space

รูปที่ 15 SPACE 02 การเปลี่ยนแปลง: TIME – STRUCTURE - Time and shadow changed

รูปที่ 16 SPACE 03 การเน้นย้ำ: FORM – SPACE - Trace on deconstruction form

รูปที่ 17 SPACE 04 ระยะ มิติ เชื่อมต่อ: LAYER SPACE – Vision and Structure - Overlay of objects

รูปที่ 18 SPACE 05 สัญลักษณ์: FORM – MEANING - Spectrum of sunlight

รูปที่ 19 ผลงานการออกแบบพื้นที่ 3 มิติ และการนำเสนองานครั้งสุดท้าย

8. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

จากโครงการออกแบบที่นำเสนอรูปแบบของการ ศึกษางานสถาปัตยกรรมกับแสง และทดลองวัสดุ 2 มิติ ที่มีผลต่อแสง และทำหน้าที่คัดกรองแสง ตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือปรากฏการณ์ของแสงธรรมชาตินั้น สามารถนำไปสู่การออกแบบพื้นที่ 3 มิติ โดยให้ผู้ใช้พื้นที่เกิดการรับรู้จากปรากฏการณ์แสงธรรมที่เกิดขึ้น ประกอบกับรูปแบบของงานออกแบบพื้นที่ จนสามารถนำไปสู่การเกิดประสบการณ์ที่ใหม่และหลากหลายขึ้น

การออกแบบพื้นที่ 3 มิตินั้นควรมีเนื้อหาของการนำเสนอที่สอดคล้องกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นให้ได้มากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

ชัยยศ อิษฏ์วร*พันธุ์. ธรรมชาติ ที่ว่าง และสถานที่*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ : คอร์ปอเรชั่นโฟร์ดี, 2545.

ชัยยศ อิษฏ์วร*พันธุ์. รู้สึกนึกคิด เรขาคณิตของ ทาดาโอะ อันโด*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ : คอร์ปอเรชั่นโฟร์ดี, 2551.

ทิพย์สุดา ปทุมานนท์. *ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

พัชรดา โสมดี.“ปรากฏการณ์แห่งแสงในสถาปัตยกรรม กรณีศึกษา การออกแบบพื้นที่อยู่อาศัย จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยศาสตร มหาบัณฑิต, ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

Conway Lloyd Morgan, Jean Nouvel The Element of Architecture, London, Thames and Hudson Ltd, 1998 : 97-101.

Doreen Ehrlich, The Bauhaus, USA., Bantam Books, 1991 :110-115.

Giampiero Bosoni, Jean Nouvel Architecture and Design 1976-1995, Milan, Skira editore, 1997 : 7-15, 83.

Josef Strasser, 50 Bauhaus Icons You Should Know, Munich, Prestel Publishing, 2009 .

Oliver Biossiere, Jean Nouvel, Paris, Edition Pierre Terrail, 1996 : 53-56.

Robert McCarter, Louis I Kahn, London, Phaidon Press, 2005 : 137-138.

Yukio Futagawa, Light and Space : Modern Architecture, Tokyo, GA International ADA Edita, 1994 : 214-215.

Yukio Futagawa, Tadao Ando detail, Tokyo, A.D.A EDITA Tokyo Co.,Ltd, 1991 : 156-163.

“Arab World Institute” [Online] Available at: http://www.jeannouvel.com, 18 October 2009.

“Bauhaus” [Online] Available at: http://www.greatbuildings.com, 18 October 2009.

“Chapel of St.Ignatius” [Online] Available at: http://www.stevenholl.com, 18 October 2009.

“Church of the Light” [Online] Available at: http://www.andotadao.org, 18 October 2009.

“National Assembly in Dacca” [Online] Available at: http://www.greatbuildings.com, 18 October 2009.

“Notre Dame du Haut” [Online] Available at: http://www.greatbuildings.com, 18 October 2009.

“Pfeiffer Chapel” [Online] Available at: http://www.greatbuildings.com , 18 October 2009.

“The Jewish Museum Berlin” [Online] Available at: http://www.daniel-libeskind.com, 18 October 2009.

การศึกษาตัวตนในภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์แนวไซเบอร์พังค์เพื่อการออกแบบภาพยนตร์เชิงสารคดี

A STUDY ON IDENTITY IN CYBERPUNK FILMS FOR DOCUMENTARY FILM DESIGN

ณท อรัณยะนาค[1] ผศ.ดร. ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันในสายวิชาชีพการออกแบบมักมุ่งเน้นการสร้างตัวตน หรือรูปแบบเฉพาะตัวให้กับผลิตภัณฑ์หรืองานออกแบบมากขึ้น ทำให้การออกแบบมีความหลากหลาย และยังช่วยให้สนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์หรืองานออกแบบนั้นมีมิติมากขึ้นด้วย ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาเรื่องของตัวตน ที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้อย่างหลากหลาย โดยได้เลือกภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์แนวไซเบอร์พังค์ 8 เรื่องมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ในโลกปัจจุบัน เทคโนโลยีมีส่วนเกี่ยวข้องกับการออกแบบมากมายหลายสาขาวิชา และเทคโนโลยียังมีส่วนในการใช้ชีวิตของผู้คนมากขึ้น ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ล้วนแล้วต้องผ่านกระบวนการออกแบบ ภาพยนตร์แนวไซเบอร์พังค์ เป็นภาพยนตร์ที่มีตัวละครที่ได้มีการผสมผสานกันระหว่างธรรมชาติ (ความเป็นสิ่งมีชีวิต) และเทคโนโลยี (เครื่องจักร) อยู่อย่างชัดเจน การวิจัยครั้งนี้มุ่งค้นหา และสร้างองค์ความรู้เรื่องของตัวตนแบบไซเบอร์พังค์โดยการวิเคราะห์ตัวละคร พื้นที่ และการใช้งานของการผสมผสานกันของธรรมชาติและเทคโนโลยีในภาพยนตร์ โดยนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาผลิตเป็นสื่อสารคดีที่รวบรวมเอาวิธีการใช้ตัวตนแบบไซเบอร์พังค์มาสร้างทั้งในด้านการออกแบบ และเนื้อหา ภาพยนตร์สารคดีชุดนี้จะสามารถเป็นองค์ความรู้ ซึ่งนำไปใช้ในการออกแบบต่อไปได้

คำสำคัญ : การผสมผสาน, ไซเบอร์พังค์, ตัวตน

Abstract

At present, design professional concentrates more on creation of identity or specific characteristics of the products or design works. This enhances the variety of designs and adds more dimensions to the products. The researcher is, therefore, interested in the study of identity which can be widely utilized in the design work; nine cyberpunk films were selected and analyzed as the subjects of this study. Today technology is closely related to various fields of design. In addition, technology plays an important role in lifestyle of the people. Every product has been designed in one way or another. The actors in the cyberpunk films are clearly designed through a combination

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

of nature (living things) and technology (machine). This study aims at seeking and creating the body of knowledge in cyberpunk identity by analyzing the actors, areas, and utilization of the combination of nature and technology in the films. This knowledge was then produced as a documentary film which gathered the methods of utilization of the cyberpunk identity and used them both in the design and content of the film. This documentary film can be a knowledge resource which is usable in the design work.

KEYWORD : COMBINATION, CYBERPUNK, IDENTITY

1. บทนำ

ภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์ เป็นภาพยนตร์ที่เสนอมุมมองเกี่ยวกับผลกระทบต่อบุคคลหรือสังคมจากวิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยีในจินตนาการ ภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์ประเภทไซเบอร์พังค์นั้น จะพูดถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมสองประเภทที่ดูจะตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นประเด็นหลักในของภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์ประเภทนี้ และจะมีมุมมองที่พร่าเลือนของพรมแดนต่างๆ เช่นความเป็นมนุษย์กับหุ่นยนต์ ความจริงกับความลวง หรือร่างกายกับจิตใจ และภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์ประเภทนี้ ตัวละครมักจะมีการผสมผสานที่บอกเล่าเกี่ยวกับการดำรงอยู่ และการใช้ชีวิตที่มีการปรับเปลี่ยนร่างกาย ว่ามีการใช้ในรูปแบบ ลักษณะไหน ใช้งานอย่างไร ซึ่งจะสามารถนำการผสมผสานนี้ไปใช้เป็นองค์ความรู้ได้ในการออกแบบภาพยนตร์เชิงสารคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตัวตนแบบไซเบอร์พังค์

2. ขั้นตอนการศึกษา

ในการมองหาและวิเคราะห์ตัวตนในภาพยนตร์ไซเบอร์พังค์ ผู้วิจัยต้องการมองหาตัวตนระดับโครงสร้างเนื่องจากเนื้อหา และโครงสร้างของภาพยนตร์มีการใช้ทั้งตัวละคร พื้นที่ และเวลาในการเล่าเรื่องนั้น จะทำให้สามารถเข้าใจถึงการใช้ลักษณะของตัวตนในแบบต่างๆ ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ได้สร้างขึ้นมา ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์จาก 3 หัวข้อที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษา และอ้างอิงจากหลักการแยกประเภทตัวตนของ Bruce Sterling ก็คือ การวิเคราะห์ตัวละคร การวิเคราะห์พื้นที่ และการวิเคราะห์การรับรู้ (การใช้งาน) ซึ่งจะสามารถนำไปเป็นตัวกรอบในการออกแบบต่อไปได้ เช่นตัวตนของภาพยนตร์สารคดีที่ออกแบบจะมีลักษณะของการใช้กราฟิกที่ให้ข้อมูลชัดเจน หรือเป็นการให้ข้อมูลที่สามารถสื่อสารได้หลายชั้น หรือแม้กระทั่งการคิดรูปแบบสื่อของภาพยนตร์ที่จัดทำให้เป็นภาพยนตร์สารคดีที่เป็นสื่อผสม ระหว่าง 2D กับ 4D และไม่ได้ขึ้นอยู่กับเวลาที่จำกัด เป็นต้น ภาพยนตร์แนวไซเบอร์พังค์ที่ผู้วิจัยหยิบขึ้นมาศึกษาทั้งหมด 9 เรื่อง มีดังนี้ Videodrome, Blade Runner, Akira, Robocop, Johnny Mnemonic, Ghost in the Shell, The Matrix, I, Robot, Vexille ดังภาพแผนภูมิการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปที่ 1

Dystopia
Calm
Chaos
Market
Downtown
Deteriorate
Abandon
Technology
Organic
Mechanists
Shapers
Ghost
A.I.
VR
SENSE
BASIC SENSE UPGRADED
TELEPATHY
TELEKINESIS
DOWNLOAD
TIME
Blade Runner A.I.
Videodrome Shapers
Robocop A.I. \ Ghost
Akira Shapers
Johnny Mnemonic Mechanists, VR
Ghost in the Shell Mechanists, Cyber brian Ghost, Makoto, Bato VR, Makoto, Poppins
The Matrix Mechanists – VR
I, Robot Mechanists, Spooner A.I. A.I. – Ghost, Sunny VR, VIKI
Veolle Mechanists – Ghost – A.I.
Blade Runner 1982
Videodrome 1983
Robocop 1987
Akira 1988
Ghost in the shell 1995
Johnny Mnemonic 1995
The Matrix 1999
I, Robot 2004
Veolle 2007
1983
2001 - 2010 (Near future)
2018 2019
2029
2035
decade of the 21st
2077
Almost 2199

3. ผลการวิเคราะห์และการออกแบบ

3.1 จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ทั้ง 9 เรื่อง ดังแผนภูมิภาพที่ 1 พบว่า ตัวละครจะมีตัวตนอยู่สองชั้น คือ ตัวตนภายนอก และตัวตนภายใน

3.1.1 ตัวตนภายนอก ซึ่งเป็นระดับร่างกาย เห็นการผสมผสานกันระหว่างธรรมชาติ และเทคโนโลยีได้ชัดเจน สามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้ โดยอ้างอิงจากการแบ่งแยกตัวตนของ Bruce Sterling และประเภทตัวตนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาเอง

- Mechanists ตัวละครที่มีการดัดแปลงร่างกาย ใส่เทคโนโลยีเข้าไปในร่างกาย
- Shapers ตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงร่างกายจากเทคโนโลยีทางพันธุกรรม หรือจิตใจ
- A.I. (Artificial Intelligence) ตัวละครที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ (เทคโนโลยีเลียนแบบมนุษย์)
- V.R. (Virtual Reality) ตัวละครที่เป็นภาพจากเทคโนโลยี มีตัวตนในโลกไซเบอร์สเปซ
- Ghost ตัวละครที่สามารถเข้าไปควบคุมเทคโนโลยีต่างๆได้ โดยผ่านทางไซเบอร์เสปซ

3.1.2 ตัวตนระดับภายใน เป็นตัวตนที่มีการพูดถึง หรือแสดงสถานะของตัวละครระหว่าง ธรรมชาติ กับเทคโนโลยี หรือฝนอีกความหมายคือความขัดแย้งของการแสดงออกของตัวตน ซึ่งจะแบ่งได้ 4 ประเภทดังนี้

- Question เป็นตัวละครที่สงสัยในความเป็นมนุษย์ กับเครื่องจักร
- Transfer เป็นตัวละครประเภทที่เปลี่ยนจากมนุษย์ ไปเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตที่สร้างขึ้นจากเทคโนโลยี
- Control เป็นตัวละครที่เข้าใจตัวตนของตัวเอง และสามารถควบคุม ใช้ เทคโนโลยีที่เสริมเข้ามาได้อย่างดี
- No Doubt เป็นลักษณะของตัวละครที่ไม่มีความข้องใจหรือสงสัยเกี่ยวกับตนเอง และเป็นตัวละครที่เกิดจากเทคโนโลยีสร้างขึ้นมา

3.2 ตัวตนในเชิงพื้นที่หรือ Dystopia ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่ต่างๆ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ และความเป็นอยู่ในด้านต่างๆของพื้นที่ ซึ่งจะแบ่งออกได้ 4 ประเภทดังนี้

- Market City เป็นพื้นที่ที่มีการค้าขาย หรือย่านการค้า พื้นที่ลักษณะนี้จะมีผู้คนพลุกพล่าน อลหม่าน มีการผสมของวัฒนธรรมตะวันออก และเป็นสังคมส่วนขอบของระบบสังคม
- Downtown เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะของความวุ่นวายในแบบ การก่อการร้าย ความไม่สงบ และการเกิดจลาจลขึ้น ภายในตัวเมือง มีผู้คนอาศัยอยู่ซึ่งถ้าไม่ใช่ผู้ก่อความไม่สงบ จะเป็นคนจรจัด คนข้างถนนหรือคนบ้าโรคจิต
- Deteriorate เป็นพื้นที่ที่มีผู้คนอาศัยหลบซ่อน อยู่ตาม ซากสิ่งก่อสร้างร้าง หรือเป็นสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว ชีวิตความเป็นอยู่เป็นไปอย่างลำบาก
- Abandon เป็นพื้นที่ที่ไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ มีแต่สิ่งประดิษฐ์ที่ไม่ใช้แล้ว หรือสิ่งที่เป็นเพียงขยะของเหลือ เช่น หุ่นยนตร์ที่ตกรุ่นของ USR ในเรื่อง I, Robot เป็นต้น พื้นที่แบบ Abandon นี้ จะเป็นพื้นที่ร้าง ทะเลทราย หรือเมืองร้าง เหลือแต่ซากปรกหักพังที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งมีชีวิตไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ได้ หรืออาจจะประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีสภาพอากาศเลวร้ายมากๆ

3.3 ความสัมพันธ์กันระหว่างตัวตนภายในของตัวละคร กับตัวตนเชิงพื้นที่

เมื่อได้เห็นประเภทของตัวตนทั้งสองแบบ (ตัวละคร และพื้นที่) ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงการเชื่อมโยงในการสร้างตัวตนที่เกี่ยวข้องกันระหว่าง พื้นที่กับตัวตนภายใน อาจกล่าวได้ว่าตัวตนที่แท้จริงสะท้อนออกมาในการแสดงออกของพื้นที่ในภาพยนตร์

- Question กับ Market City

การตั้งคำถามเกี่ยวกับตัวเอง ทำให้มีจิตใจที่สับสน ภาพยนตร์ที่มีตัวละครพวกนี้มักจะมี Dystopia แบบ Market City ด้วยความสับสนในตัวตนของตัวละคร จะแสดงออกไปยังพื้นที่ที่เป็นไปด้วยผู้คนที่หลากหลาย เช่นเดียวกับวัฒนธรรม ที่มีการผสมกันไปมาระหว่างตะวันออก และตะวันตก พื้นที่ที่มีการค้าลักษณะตลาดหรือ ตลาดสำหรับชนชั้นที่ไม่สูงนัก แสดงถึงชีวิตชีวาของชีวิตที่หลากหลาย และการรวมกันระหว่างความเจริญและความเสื่อมโทรม เหมือนกับความสงสัยในความเป็นเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า หรือกับการเป็นมนุษย์

- Transfer กับ Downtown

ภาพที่เปลี่ยนจากพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย เป็นชุมชน หรือเมืองที่ผู้คนใช้ชีวิตประจำวัน กลายเป็นสนามแห่งความวุ่นวาย และจลาจล อาจกล่าวได้ว่า คงไม่ต่างกับการเปลี่ยนจากความเป็นมนุษย์ ไปสู่เทคโนโลยี ซึ่งสะท้อนมุมมองต่อเทคโนโลยีที่ไม่ดี จากการเปลี่ยนไปของตัวละครหลักของเรื่อง เช่นเดียวกับพื้นที่แบบ Downtown จะมีซอกลึบตามที่ต่างๆ หรือมีบริเวณที่เสื่อมโทรม ลักษณะแบบสลัม คนจรจัด หรือสถานที่เที่ยวกลางคืนแบบราคาถูก แสดงถึงตัวตนที่มีสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นตัวตนแบบปกติ แทนด้วยสภาพเมืองที่ปกติ และด้านหนึ่งแทนด้วยตัวตนที่ถูกซ้อนเอาไว้ หรือเป็นตัวตนที่จะเปลี่ยนไป แทนด้วยสลัม และชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ดี

- Control กับ Deteriorate

เนื่องจากตัวตนแบบ Control มักจะเป็นตัวตนประเภท Mechanists ที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาสู่ร่างกาย และลักษณะเช่นนี้มักจะมีการแสดงออกแบบปกปิด คือตัวละครมักจะอำพรางส่วนของร่างกายที่มาจากเทคโนโลยี เช่นเดียวกับลักษณะของพื้นที่แบบ Deteriorate ที่มักจะมีผู้อาศัยซ่อนอยู่ตามตึกร้าง ซากปรักหักพัง

- No Doubt กับ Abandon

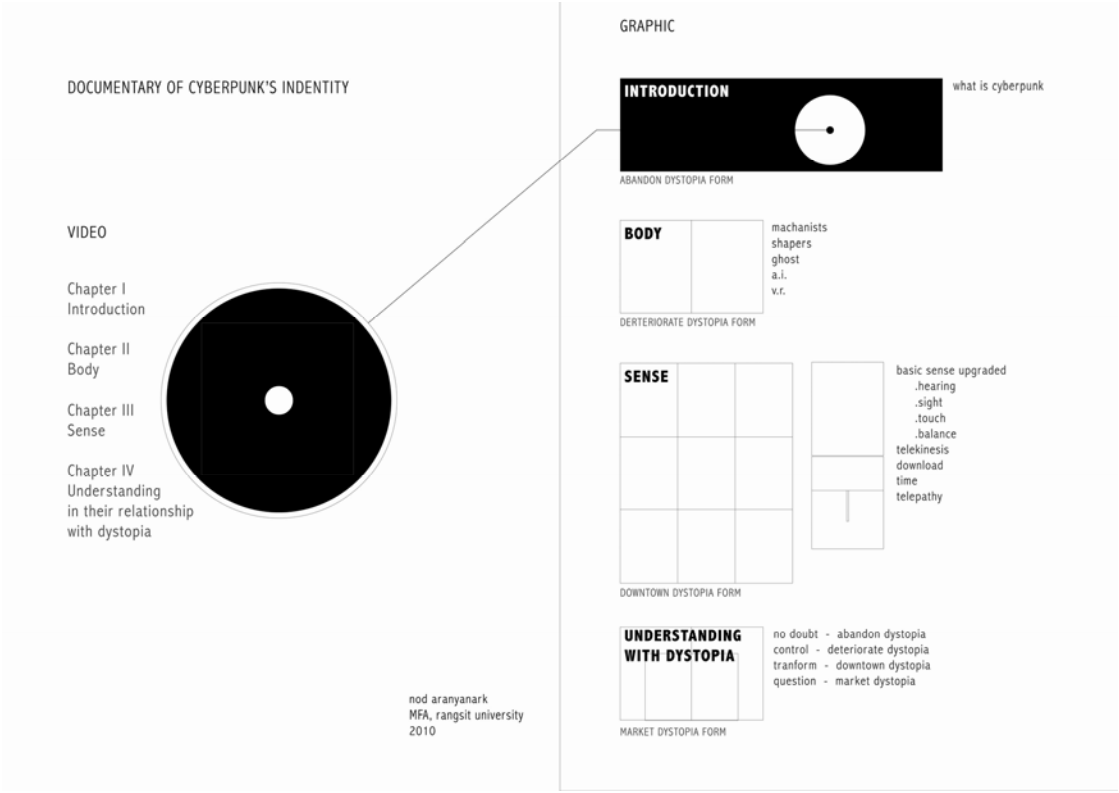
เป็นพื้นที่ที่ไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ มีแต่สิ่งประดิษฐ์ที่ไม่ใช้แล้ว หรือสิ่งที่เป็นเพียงขยะของเหลือ เช่น หุ่นยนตร์ที่ตกรุ่นของ USR ในเรื่อง I, Robot เป็นต้น พื้นที่แบบ Abandon นี้ จะเป็นพื้นที่ร้าง ทะเลทราย หรือเมืองร้าง เหลือแต่ซากปรกหักพังที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งมีชีวิตไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ได้ หรืออาจจะประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีสภาพอากาศเลวร้ายมากๆ ความไม่มีชีวิตชีวา เปรียบเสมือนกับเครื่องจักรที่ถูกทิ้ง

3.4 การรับรู้ หรือการใช้ของตัวตน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในเรื่องของฟังค์ชั่นการใช้งานในการออกแบบได้

ผลสถิติของการใช้ Sense ในภาพยนตร์

1) Basic Sense Upgraded	113	ครั้ง
- Sight	20	ครั้ง
- Hearing	9	ครั้ง
- Touch	37	ครั้ง
- Balance	47	ครั้ง
2) Telekinesis	41	ครั้ง
3) Download	18	ครั้ง
4) Telepathy	13	ครั้ง
5) Time	12	ครั้ง

จากการวิจัยที่สามารถจัดประเภทของตัวตนของไซเบอร์พังค์ในแบบต่างๆ มาสร้างเป็นสารคดีที่มีเนื้อหาที่แสดงความเป็นตัวตนในภาพยนตร์ไซเบอร์พังค์ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็นบทๆ ไป และผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบตัวตนในรูปแบบต่างๆ เหล่านั้นมาใช้เป็นแนวทางและรูปแบบของการดีไซน์สารคดี ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แสดงโครงสร้างการออกแบบภาพยนตร์สารคดีที่ใช้ตัวตนแบบไซเบอร์พังค์

การที่พบว่าตัวตนในภาพยนตร์ไซเบอร์พังค์ มีตัวตนที่หลากหลายอยู่ในตัวเอง จึงได้ออกแบบแยกตัวภาพยนตร์สารคดีออกเป็น 4 บท เพื่อแสดงถึงตัวตนต่างๆ ได้อย่างชัดเจน โดยใช้ตัวตนในเชิงพื้นที่ทั้ง 4 ประเภทคือ

1. Introduction การชี้แนวทางให้ผู้ใช้ได้พอรู้จักว่า อะไรคือ ไซเบอร์พังค์ ทั้งเรื่องความเป็นมาโดยย่อ, แนวความคิด, และตัวตนในลักษณะของไซเบอร์พังค์ ใช้รูปแบบของ Abandon Dystopia และ No Doubt นำเอาความชัดเจนในการสื่อสารในระบบคอมพิวเตอร์มาใช้

2. Body เป็นบทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตัวตนภายนอกในแบบต่างๆ โดยใช้ข้อสรุปจากผลวิจัยรูปแบบและตัวของ Deteriorate Dystopia และ Control และเอารูปแบบของการใช้งาน เช่นรูปแบบของหน้าจอคอมพิวเตอร์ที่สามารถ Interact หรือแสดงข้อมูลมาใช้ในการสร้างบทนี้

3. Sense บทในใช้รูปแบบ และตัวตนของ Downtown Dystopia กับ Transfer จะใช้กราฟิกที่มีความวุ่นวายเพิ่มมากขึ้น เพื่อสื่อถึงตัวตนในแบบ Downtown และการใช้สื่อที่ต้องใช้การพับเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปร่าง เพื่อให้สอดคล้องกับภาพกราฟิกในวิดีโอที่มีการเปลี่ยนแปลง

4. Understanding in Their Relationship with Dystopia ความสัมพันธ์กันระหว่าง ตัวตนภายใน (Understanding) และ ตัวตนเชิงพื้นที่ (Dystopia) บทนี้จะมีการออกแบบให้มีความวุ่นวาย และทับซ้อนกันในหลายๆ ชั้น เพื่อให้สื่อถึงความเป็นตัวตนที่มีความขัดแย้งในตัวเอง และมีตัวตนหลายตัวตน ซึ่งได้มาจากตัวตนแบบ Question และความสับสนผสมผสานกันของความหลากหลายในแบบ Market City Dystopia

4. สรุป

การศึกษาวิจัย และผลิตภาพยนตร์เชิงสารคดีชุด Documentary of Cyberpunk's Identity ทำให้เกิดภาพยนตร์สารคดีแนวทดลอง ซึ่งเป็นสารคดีที่อาศัยการทำความเข้าใจและเขาสู้ตัวงานในแบบใหม่ ที่มาจากการใช้รูปแบบของตัวตนแบบไซเบอร์พังค์มาออกแบบ รวมทั้งยังเกิด องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับตัวตนในแบบใหม่ๆ และสามารถนำไปพัฒนาไปใช้ในการออกแบบครั้งต่อๆไปได้ในอีกหลายรูปแบบ โดยเฉพาะงานออกแบบที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีซึ่งมีอยู่แพร่หลายในสังคมปัจจุบัน สารคดีชุดนี้ยังให้เนื้อหามุมมองที่สะท้อนถึงมุมมองที่มีต่อความต้องการใช้เทคโนโลยีของมนุษย์ได้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. *อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548.

ชัยวัฒน์ คุประตกุล. หุ่นยนตร์และอาวุธล้างโลก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สารคดี, 2548.

Hanson, Matt. Building Sci-Fi Moviescapes: The Science Behind the Fiction. Focal Press, 2005

ตัวอย่างผลงาน

รูปที่ 3 แสดงผลงานในรูปแบบ 2 D

รูปที่ 4 แสดงผลงานในรูปแบบ 4 D

โครงการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างกับแพทเทิร์นของเครื่องแต่งกายและลักษณะเฉพาะของวัสดุร่วมสมัย เพื่อการออกแบบเสื้อกันฝน

A Study on Structure and Pattern of Contemporary Clothes and Characteristic of Modern Material for Rain Coat Design

นิพพวรรณ ภูมิไชย[1] และผศ.ดร. ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

เสื้อกันฝน คือ เสื้อคลุมที่ผลิตจากวัสดุพิเศษที่สามารถกันน้ำได้ เหมาะสำหรับประเทศที่มีสภาพอากาศแบบฝนตกชุก ดังนั้นการออกแบบเสื้อกันฝนจึงต้องคำนึกถึงหลักการใช้งานเป็นหลัก แต่เนื่องด้วยสภาพอากาศในประเทศไทยเป็นอากาศแบบร้อนชื้น การใช้เสื้อกันฝนจึงไม่ได้รับการนิยมเนื่องจากความไม่สะดวกสบายในการใช้งาน หรือยากต่อการพกพาในชีวิตประจำวัน รวมถึงเสื้อกันฝนยังคงมีดีไซน์ที่ยังล้าสมัย จึงทำให้ผู้บริโภคไม่มีความมั่นใจต่อการสวมใส่ เสื้อกันฝนในยุคปัจจุบันจึงได้รับความนิยมน้อยลง

ในผลงานนี้จะเป็นการนำเสนอการพัฒนาเสื้อกันฝนให้สามารถนำกลับมาได้รับนิยมอีกครั้งโดยที่ผู้บริโภคจะได้รับทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้นนอกจากการพกพาร่ม เนื่องจากร่มในปัจจุบันผู้ผลิตต้องการที่จะพัฒนาให้ร่มมีขนาดกะทัดรัดที่สุดสามารถพกพาได้สะดวกจึงทำให้ไม่สามารถต้านทานลมที่แรงได้ ดังนั้นการออกแบบเสื้อกันฝนให้สามารถนำกลับมาใช้ได้จึงต้องคำนึกถึงปัจจัยในหลายหลายด้าน เช่น การดีไซน์ การใช้วัสดุ รวมถึง การตัดเย็บอีกด้วย โดยใน เสื้อผ้าที่สามารถกันฝนได้ เหมาะกับผู้หญิง อายุระหว่าง 18-25ปี เสื้อผ้าที่จะเน้นที่สามารถกันน้ำได้ โดยที่ระบายอากาศได้ดีด้วยจะเป็นทางเลือกให้กับแฟชั่นปัจจุบัน

คำสำคัญ : เสื้อกันฝน, แฟชั่นดีไซน์, ร่วมสมัย

Abstract

Raincoat is a coat made from special water proof materials. The raincoat is mostly suitable for a country with high rainfall, but it is not a preferable choice in Thailand, a tropical country, due to its discomfort. The raincoat always contains humidity inside and the wearer will be inevitably hot and uncomfortable. The other reason is about style and fashion. All raincoats today seem to be similar and out-of-date; this is unacceptable for urban lifestyle.

This study deals with raincoat development with an aim to bring the style back in common use. Moreover, the result of the study will encourage consumers to use more raincoats than umbrellas. Nowadays, the size of umbrellas is minimized so that they are more convenient to carry; however, this has weakened the umbrella structure and resulted in less capacity in withstanding the strong wind. Thus, raincoats can become a better option.

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

This raincoat development study will focus more on the issues, such as up-to-date designs, high-quality materials, and neatly sewing. The target group is women aged between 18-25 years old. With water-proof textile, ventilate function and contemporary design, the study was implied as another fashion trend for Thailand's market in the future.

KEYWORD: Raincoat**,** Fashion design**,** Contemporary design

1. บทนำ

แม้ประเทศไทยจะมีฝนตกหนักและนานกว่าสามเดือน แต่คนปัจจุบันไม่ค่อยนิยมใส่เสื้อกันฝน เนื่องจากใส่แล้วอึดอัดไม่สบายตัว นอกจากนี้ยังมีการออกแบบที่ล้าสมัย ใช้แพทเทิร์นแบบที่ใช้กันมานาน

ปัจจุบันเสื้อผ้า และเครื่องนุ่งห่มมีความหลากหลายมากขึ้นมีการพัฒนาที่ดีขึ้น มีสัมผัสที่นุ่ม สามารถดูดซับน้ำและความชื้นได้ดีทำให้สวมใส่เบาสบาย นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์นาโน ที่ไม่ยับไม่ต้องรีดซับเหงื่อได้ดีและไม่มีกลิ่นตัวและยังมีผ้าอีกบางประเภทที่สามารถกันน้ำกันลมได้ เช่น ผ้าเคลือบ หรือ ผ้า PVC ผ้าร่ม

จึงเล็งเห็นความจำเป็นและโอกาสในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อการออกแบบเสื้อกันฝนที่มีการคำนึงถึงการระบายอากาศที่ดี มีการตัดต่อของเสื้อผ้าและผ้าที่จะใช้ร่วม มีการพกพาที่สะดวกสบายมากขึ้น แตกต่างจากการพกพาร่ม มีการคำนึงถึงดีไซน์ที่ต้องการให้ทันสมัยมากขึ้นกว่ามาตรฐานเสื้อกันฝนทั่วไป

2. แนวทางการศึกษา

พลาสติกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เทอร์โมพลาสติก และ เทอร์โมเซตติงพลาสติก

เทอร์โมพลาสติก (Thermoplastic) หรือเรซิน เป็นพลาสติกที่ใช้กันแพร่หลายที่สุด ได้รับความร้อนจะอ่อนตัว และเมื่อเย็นลงจะแข็งตัว สามารถเปลี่ยนรูปได้ พลาสติกประเภทนี้โครงสร้างโมเลกุลเป็นโซ่ตรงยาว มีการเชื่อมต่อระหว่างโซ่พอลิเมอร์น้อย มาก จึงสามารถหลอมเหลว หรือเมื่อผ่านการอัดแรงมากจะไม่ทำลายโครงสร้างเดิม ตัวอย่าง พอลิเอทิลีน พอลิโพรพิลีน พอลิสไตรีน มีสมบัติพิเศษคือ เมื่อหลอมแล้วสามารถนำมาขึ้นรูปกลับมาใช้ใหม่ได้ ชนิดของพลาสติกใน ตระกูลเทอร์โมพลาสติก ได้แก่

- โพลิเอทิลีน (Polyethylene: PE) เป็นพลาสติกที่ไอน้ำซึมผ่านได้เล็กน้อย แต่อากาศผ่านเข้าออกได้ มีลักษณะขุ่นและทนความร้อนได้พอควร เป็นพลาสติกที่นำมาใช้มากที่สุดในอุตสาหกรรม เช่น ท่อน้ำ ถัง ถุง ขวด แท่นรองรับสินค้า
- โพลิโพรพิลีน (Polypropylene: PP) เป็นพลาสติกที่ไอน้ำซึมผ่านได้เล็กน้อย แข็งกว่าโพลิเอทิลีนทนต่อสารไขมันและความร้อนสูงใช้ทำแผ่นพลาสติถุงพลาสติกบรรจุอาหารที่ทนร้อน หลอดดูดพลาสติก เป็นต้น
- โพลิสไตรีน (Polystyrene: PS) มีลักษณะโปร่งใส เปราะ ทนต่อกรดและด่าง ไอน้ำและอากาศซึมผ่านได้พอควร ใช้ทำชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้สำนักงาน เป็นต้น
- SAN (styrene-acrylonitrile) เป็นพลาสติกโปร่งใส ใช้ผลิตชิ้นส่วน เครื่องใช้ไฟฟ้า ชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นต้น
- ABS (acrylonitrile-butadiene-styrene) สมบัติคล้ายโพลิสไตรีน แต่ทนสารเคมีดีกว่า เหนียวกว่า โปร่งแสง ใช้ผลิตถ้วย ถาด เป็นต้น
- โพลิไวนิลคลอไรด์ (Polyvinylchloride: PVC) ไอน้ำและอากาศซึมผ่านได้พอควร แต่ป้องกันไขมันได้ดีมีลักษณะใส ใช้ทำขวดบรรจุน้ำมันและไขมันปรุงอาหาร ขวดบรรจุเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น ไวน์ เบียร์ ใช้ทำแผ่นพลาสติก ห่อเนยแข็ง ทำแผ่นแลมิเนตชั้นในของถุงพลาสติก

- ไนลอน (Nylon) เป็นพลาสติกที่มีความเหนียวมาก คงทนต่อการเพิ่มอุณหภูมิ ทำแผ่นแลมิเนตสำหรับทำถุงพลาสติกบรรจุอาหารแบบสุญญากาศ
- โพลิเอทิลีน เทอร์ฟะธาเลต (Terylene: polyethylene terephthalate) เหนียวมากโปร่งใส ราคาแพง ใช้ทำแผ่นฟิล์มบาง ๆ บรรจุอาหาร
- โพลิคาร์บอเนต (Polycarbonate: PC) มีลักษณะโปร่งใส แข็ง ทนแรงยืดและแรงกระแทกได้ดี ทนความร้อนสูง ทนกรด แต่ไม่ทนด่าง เป็นรอยหรือคราบอาหาร จับยาก ใช้ทำถ้วย จาน ชาม ขวดนมเด็ก และขวดบรรจุอาหารเด็ก

เทอร์โมเซตติงพลาสติก (Thermosetting plastic) เป็นพลาสติกที่มีสมบัติพิเศษ คือทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิและทนปฏิกิริยาเคมีได้ดี เกิดคราบและรอยเปื้อนได้ยาก คงรูปหลังการผ่านความร้อนหรือแรงดันเพียงครั้งเดียว เมื่อเย็นลงจะแข็งมาก ทนความร้อนและความดัน ไม่อ่อนตัวและเปลี่ยนรูปร่างไม่ได้ แต่ถ้าอุณหภูมิสูงก็จะแตกและไหม้เป็นขี้เถ้าสีดำ พลาสติกประเภทนี้โมเลกุลจะเชื่อมโยงกันเป็นร่างแหจับกันแน่น แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลแข็งแรงมาก จึงไม่สามารถนำมาหลอมเหลวได้ กล่าวคือ เกิดการเชื่อมต่อข้ามไปมาระหว่างสายโซ่ของโมเลกุลของโพลิเมอร์ (cross linking among polymer chains) เหตุนี้หลังจาก พลาสติกเย็นจนแข็งตัวแล้ว จะไม่สามารถทำให้อ่อนได้อีกโดยใช้ความร้อน หากแต่จะสลายตัวทันทีที่อุณหภูมิสูงถึงระดับ การทำพลาสติกชนิดนี้ให้เป็นรูปลักษณะต่าง ๆ ต้องใช้ความร้อนสูง และโดยมากต้องการแรงอัดด้วย เทอร์โมเซตติงพลาสติก ได้แก่

- เมลามีน ฟอร์มาลดีไฮด์ (melamine formaldehyde) มีสมบัติทางเคมีทนแรงดันได้ 7,000-135,000 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ทนแรงอัดได้ 25,000-50,000 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ทนแรงกระแทกได้ 0.25-0.35 ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ ทนความร้อนได้ถึง 140 องศาเซลเซียส และทนปฏิกิริยาเคมีได้ดี เกิดคราบและรอยเปื้อนยาก เมลามีนใช้ทำภาชนะบรรจุอาหารหลายชนิด และนิยมใช้กันมาก มีทั้งที่เป็นสีเรียบและลวดลายสวยงาม ข้อเสียคือ น้ำส้มสายชูจะซึมเข้าเนื้อพลาสติกได้ง่าย ทำให้เกิดรอยด่าง แต่ไม่มีพิษภัยเพราะไม่มีปฏิกิริยากับพลาสติก
- ฟีนอลฟอร์มาดีไฮด์ (phenol-formaldehyde) มีความต้านทานต่อตัวทำละลายสารละลายเกลือและน้ำมัน แต่พลาสติกอาจพองบวมได้เนื่องจากน้ำหรือแอลกอฮอล์พลาสติกชนิดนี้ใช้ทำฝาจุกขวดและหม้อ
- อีพ็อกซี (epoxy) ใช้เคลือบผิวของอุปกรณ์ภายในบ้านเรือน และท่อเก็บก๊าซ ใช้ในการเชื่อมส่วนประกอบโลหะ แก้ว และเซรามิก ใช้ในการหล่ออุปกรณ์ที่ทำจากโลหะและเคลือบผิวอุปกรณ์ ใช้ใส่ในส่วนประกอบของอุปกรณ์ไฟฟ้า เส้นใยของท่อ และท่อความดัน ใช้เคลือบผิวของพื้นและผนัง ใช้เป็นวัสดุของแผ่นกำบังนิวตรอน ซีเมนต์ และปูนขาว ใช้เคลือบผิวถนน เพื่อกันลื่น ใช้ทำโฟมแข็ง ใช้เป็นสารในการทำสีของแก้ว
- โพลิเอสเตอร์ (polyester) กลุ่มของโพลิเมอร์ที่มีหมู่เอสเทอร์ (-O•CO-) ในหน่วยซ้ำเป็นโพลิเมอร์ที่นำมาใช้งานได้หลากหลาย เช่น ใช้ทำพลาสติกสำหรับเคลือบผิว ขวดน้ำ เส้นใย ฟิล์มและยาง เป็นต้น ตัวอย่างโพลิเมอร์ในกลุ่มนี้ เช่น โพลิเอทิลีนเทเรฟทาเลต โพลิบิวทิลีนเทเรฟทาเลต และโพลิเมอร์ผลึกเหลวบางชนิด
- ยูรีเทน (urethane) ชื่อเรียกทั่วไปของเอทิลคาร์บาเมต มีสูตรทางเคมีคือ NH2COOC2H5
- โพลิยูรีเทน (polyurethane) โพลิเมอร์ประกอบด้วยหมู่ยูรีเทน (–NH•CO•O-) เตรียมจากปฏิกิริยาระหว่างไดไอโซยาเนต (di-isocyanates) กับ ไดออล(diols) หรือไทรออล (triols) ที่เหมาะสม ใช้เป็นกาว และน้ำมันชักเงา พลาสติกและยาง ชื่อย่อคือ PU

เมื่อนำหนังเทียม PVC มาทำคั่นชูหรือเสื้อ jacket เป็นต้น ใส่แล้วอบ เพราะอากาศผ่านไม่ได้อย่าง PU

2 เซลล์ฟู (Sponge) แล้วแต่จะเรียกมักใช้เพื่อเป็นการเพิ่มความหนาของหลังเทียม PVC สามารถทำให้นิ่มหรือแข็งได้ตามต้องการ เช่น ทำหนังหน้ารองเท้าแตะชาย หนา 2.0m.m-2.5m.m ทำเฟอร์นิเจอร์ตามงาน Home Show หนา 0.7m.m เนื้อนิ่มหน่อย ทำโซฟาๆ จีบได้ ทำกระเป๋าสตรี 199 บาท หนาประมาณ 0.8m.m-1.0m.m เป็นต้น

3 หลังผ้า สามารถพลิกเพลงเลือกใช้หลังผ้าให้เหมาะสมตามลักษณะงาน ว่าจะหนา-บาง นุ่มหรือกระด้าง

การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างกับแพทเทิร์นของเครื่องแต่งกาย

รูปร่างของสตรีโดยปกติ จะมีส่วนโค้ง และ ส่วนคอดทำให้เกิดผลแตกต่าง ระหว่าอก-เอว-สะโพก การสร้างแบบตัดเสื้อเบื้องต้นสำหรับเสื้อเข้ารูป จึงต้องวางเส้นเกล็ดเอว เกล็ดวงแขน และเกล็ดไหล่เพื่อให้แบบตัดของเสื้อได้สัดส่วนกับรูปร่างของผู้สวมใส่ การทำแบบตัดเสื้อชุดติดกัน (Dresses) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่างสตรีเพิ่มเติม มากกว่าการทำแบบตัดเสื้อ และกระโปรงหรือกางเกงคนละท่อนกัน เพื่อวิเคราะห์สัดส่วนของสตรีที่เป็นส่วนยื่นของอก-เอว-สะโพก และช่วงตัวที่มีส่วนสัดแตกต่างจาดขนาดมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ เพื่อนำมาแก้ไขแบบตัดก่อนที่จะนำแบบตัดของเสื้อ ไปเป็นแม่แบบในการตัดเสื้อชุดติดกันตามแบบที่ต้องการต่อไปฉะนั้นถ้าจะทำแบบเสื้อชุดติดกันควรศึกษาเกี่ยวกับการปรับแก้ไขแบบตัด ให้ดีเสียก่อน เพื่อให้ได้แบบตัดตามสัดส่วนของผู้สวมใส่เป็นอันดับแรกก่อน รูปร่างของสตรีจะมีส่วนโค้ง ส่วนคอดจากช่วงไหล่ไปถึงช่วงสะโพก ที่ต้องตรวจสอบมาเพื่อใช้แก้ไขแบบตัดเบื้องต้น การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องรูปร่างของสตรีเป็นการเรียนที่ลึกซึ้งและละเอียดเป็นวิชาชั้นสูงสำหรับช่างเสื้ออาชีพ ที่ต้องทำการศึกษาเพื่อตัดเสื้อ สำหรับลูกค้าที่เราไม่สามารถกำหนดสัดส่วนที่ต้องการและเห็นว่าเหมาะสมในการทำแบบตัดได้เอง ต้องขึ้นอยู่กับผู้สวมใส่เพียงประการเดียว ด้วยเหตุที่สตรีแต่ละคนอาจจะมีส่วนเกิน ส่วนขาดที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งเป็นความแตกต่างกับการทำแบบตัดเสื้อผู้สำเร็จรูปโดยชิ้นเชิง สตรีบางคนรูปร่างงดงามได้สัดส่วน เมื่อตรวจสอบรูปร่างแล้วไม่ต้องแก้ไขแบบตัด แต่สตรีบางคนมีทั้งส่วนเกินและส่วนขาดที่ต้องแก้ไข เช่น หน้าท้องพลุ้ยยื่นกว่าอก และ สะโพกด้านหลังเล็ก ลีบ จากเส้นเอวลงไปเป็นแนวเส้นตรง ไม่มีส่วนยื่นของสะโพกเลย และ อาจจะมีส่วนยื่นที่ต้องแก้ไขอีก ที่รวมอยู่ในรูปร่างของคนๆ เดียวกันนั้นด้วย โดยเฉพาะรูปร่างของสตรีที่อ้วนมาก จะมีปัญหาเรื่องการแก้ไขแบบตัด มากกว่าสตรีที่มีรูปร่างผอม เมื่อต้องการตรวจสอบรูปร่างของตนเอง ควรถอดเสื้อผ้าตัวนอกออกให้หมด และสวมใส่เสื้อชุดชั้นในที่ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับรูปร่าง ผู้ที่มีหน้าท้องพลุ้ย ยื่นมามากควรสวมกางเกงรัดหน้าท้อง เพื่อช่วยเก็บส่วนเกินบ้าง สตรีผู้ที่มีหน้าอกเล็กมาก ควรสวมเสื้อยกทรงชนิดที่มีเสริมทรง เมื่อยืนตัวตรงอยู่หน้ากระจก จะเห็นสัดส่วนของตนเองได้ชัดเจน ให้สังเกตตามสัดส่วนที่มองเห็นในความเป็นจริง เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างประกอบพิจารณา

3. ผลการวิเคราะห์

วัสดุที่นำมาศึกษาครั้งนี้ ก็จะเลือกวัสดุที่สามารถกันน้ำมาศึกษา ในประเทศไทยมีวัสดุที่จะนำมาศึกษาไม่เยอะเท่ากับประเทศอื่นที่เขามีความหลากหลายให้เลือกมาศึกษาเยอะ วัสดุที่เราเลือกมาศึกษาก็จะเลือกวัสดุที่พยายามจะให้มีความแตกต่างกับจากวัสดุเดิมที่นำมาทำเสื้อกันฝน

ในครั้งนี้เลือกศึกษาคุณสมบัติของผ้าพลาสติก 2 ชนิดคือ 1) Polyurethane (PU) และ 2) Polychloroethene (PVC)

โพลิยูรีเทน Polyurethane หรือ PU หลักๆ มีอยู่ 2 ตระกูล

1) PU ชนิด DRY PROCESS มี 2 layer ประกอบด้วยชั้นผิวฟิล์ม PU บางๆ และชั้นหลังผ้าสุดแต่จะใช้ หรือ ผ้าหนาหรือบาง

2) WET PROCESS ประกอบด้วย 3 ชั้นคือ ผิวที่เป็นฟิล์ม PU+ เซลล์ที่เป็นเคมี PU+ หลังผ้า

ชั้นผิว เป็นฟิล์ม PU บางๆ ความหนาแค่หนึ่งในร้อยของเซนติเมตร หรือหนาใกล้เคียงกับกระดาษแก้วที่เราใช้ห่อของถวายพระ มีความเหนียว นำมาแทนโครงสร้างชั้น SKIN ของหนังแท้

ชั้นเนื้อ (ใน PU WET PROCESS) เพื่อเพิ่มความหนาให้หนังเทียบ PU สำหรับใช้งานกับผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ PU ที่หนาขึ้น และ HOT STAMP ได้ดี ถ้าจะเปรียบเทียบกับหนังแท้ ก็คือหนังชั้นที่ 2 ของหนังแท้นั้นเอง

หลังผ้า เป็นชั้นด้านหลังสุด ที่จะช่วยให้หนังเทียม PU แข็งแรง ความแข็งแรงของแผ่นหนังเทียม PU ขึ้นกับหลังผ้าที่นำมาประกอบใช้เป็นส่วนใหญ่

พลิไวนิลคลอไรด์ Polyvinyl chloride หรือ (PVC)

โครงสร้างคล้ายกับ WET PROCESS PU ผิดกันตรงที่ ตระกูลเคมีที่ใช้เป็น PVC(Polyvinyl chloride) ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 3 ชั้น เหมือนกัน คือ

1) ผิวเป็นชั้นของ PVC ตันๆบางๆอากาศผ่านไม่ได้ นี่เองทำให้เมื่อนำหนังเทียมPVC มาทำคั่ทชูหรือเสื้อ jacket เป็นต้น ใส่แล้วอบ เพราะอากาศผ่านไม่ได้อย่าง PU

2) เซลล์ฟู (Sponge) มักใช้เพื่อเป็นการเพิ่มความหนาของหลังเทียม PVC สามารถทำให้นิ่มหรือแข็งได้ตามต้องการ เช่น ทำหนังหน้ารองเท้าแตะชาย หนา 2.0m.m-2.5 m.m ทำเฟอร์นิเจอร์ตามงาน Home Show หนา 0.7m.m เนื้อนิ่มหน่อย ทำโซฟาๆ จีบได้ ทำกระเป๋าสตรี 199 บาท หนาประมาณ 0.8m.m-1.0m.m เป็นต้น

3) หลังผ้า สามารถพลิกเพลงเลือกใช้หลังผ้าให้เหมาะสมตามลักษณะงาน ว่าจะหนา-บาง นุ่มหรือกระด้าง

เปรียบเทียบระหว่าง พี.ยู.(PU), พีวีซี (PVC) ว่าอันไหนเหมาะสมนำมาทำเสื้อกันฝน

คุณสมบัติ	พี.ยู (PU)	พี.วี.ซี (PVC)
1. เวลา	ปานกลาง	ต่ำที่สุดในกลุ่ม
2. การพิมพ์ทองบนผิว	สวย	สวยปานกลาง
3. Hot Stamping		สวย-เฉพาะโลโก้หรือตัวอักษรใหญ่ๆ ถ้า เป็นตัวอักษรเล็กๆ จะพิมพ์ทองยาก
4. ซิลค์สกีนบนพื้นผิวหน้า	สวย	สวย
5. การทากาวด้านหลังเพื่อ	ทำงานง่าย	ต้องระวังเลือกกาวที่เหมาะ เช่นใช้กาวยาง
PVC ส่วนใหญ่จะมีชั้นผิวและชั้นฟู ที่ทำให้เกิดแรงสปริงสูง ฉะนั้น จำเป็นต้องใช้กาวมากกว่า PU ทั่วไป เข้าใจว่าผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับ หนังแท้ และ PU นานๆ เมื่อปรับมาทำงาน PVC ใหม่ๆ จะไม่ชินกับการทากาว บนหลังผ้า PVC ซึ่งต้องกินกาวมากกว่า		

คุณสมบัติ	พี.ยู (PU)	พี.วี.ซี (PVC)
6. การปอกให้บางสำหรับการปอกให้บางลงควรทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้นควรเลือกวัสดุหนา-บางให้เหมาะกับงานตั้งแต่แรกจะดีกว่า	1.PU ชนิด DRY PROCESS ทำไม่ได้เลย 2.PU ชนิดWET PROCESS ปอกได้บางชนิดชั้นอยู่กับหลัง ผ้าแต่ควรปรึกษาผู้จำหน่ายก่อน	เช่นเดียวกับ PU WET PROCESSเพราะการปอกเท่ากับการเฉือนเอาหลังที่ช่วยความแข็งแรงออกไป ส่วนที่เหลือคือ ชั้นผิวและชั้นฟูเท่านั้นถ้าปอกหลังผ้าออกและนำไปเย็บหรือดึงแรงๆจะฉีกขาดง่าย
7. อายุผลิตภัณฑ์	2-5 ปี	10 ปีขึ้นไป
8. น้ำหนัก	ค่อนข้างเบา	หนัก
9. Perforateการที่ผ่าน	ผ่านได้	ผ่านไม่ได้
10. งานที่เหมาะจะใช้	ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการน้ำหนัก เช่น stationery หนังรองเท้าสตรี Maxy,course,shoe,เสื้อ กระเป๋าแฟชั่น เพราะมีจุดเด่นที่สีสัน	งานที่ต้องการความทนทานมากหน่อย
11. ความเป็นอันตรายต่อสุภาพ	น้อย	PVC มักจะมีสารหนักผสมอยู่ เช่นสารตะกั่ว สารแคดเมี่ยม ที่เวลาเราส่งออกสินค้า ทางยุโรปมักสอบถามว่ามีสารเหล่านี้ผสมหรือไม่ ซึ่งเราสามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยสั่งผลิตไม่ให้ใส่สารเหล่านี้

รูปแบบเสื้อกันฝน ที่ได้มีการออกแบบจะดีไซน์ออกไปในทางแฟชั่นมากกว่า การแน่นการใช้งานโดยตรงการใช้งานอาจจะสะดวกสบายมากกว่าในแบบเดิมๆที่มีในท้องตลาดแต่นี้เป็นชุดเริ่มต้นของการนำไปพัฒนาในมีความสะดวกสบายการใช้งานมากขึ้น จากการศึกษาโครงสร้างกับแพทเทิร์นมาแล้ว ก็จะนำผลการศึกษามาออกแบบชุดแล้วแก้ปัญหาของวัสดุที่นำมาใช้ในครั้งนี้

ผลงานออกแบบในครั้งนี้ ได้ทำการออกแบบออกมา 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1. เสื้อ Coat พลาสติก

พลาสติกที่นำมาใช้ เป็นพลาสติกเนื้อบาง เสื้อตัวนี้จุดเด่นอยู่ที่การนำเอาผ้า PVCมาผสมเข้าไปในตัวงาน ปกของตัวนี้จะคล้ายกับเสื้อสูทส่วนแขนจะเป็นแขนยาว แพทเทิร์นจะดีไซน์ให้เข้ารูปในการดีไซน์งานชิ้นนี้จะต้องการให้งานออกมาดูเป็นผู้หญิงเท่

ชุดที่ 2. เสื้อ Coat PVC

PVC ที่นำมาใช้ เป็นพลาสติกอีกชนิดหนึ่งเสื้อตัวนี้จะเด่นอยู่ที่การนำเอาผ้า PVC 2 สีมาผสมผสาน ปกของตัวนี้จะคล้ายกับเสื้อคอจีนแพทเทิรน์จะดีไซน์ให้เข้ารูปดีไซน์ให้ตรงข้อศอเป็นแบบ 5 ส่วนมีการเปิดเพื่อการระบายอากาศ และในการขยับแขน เพราะเนื้อผ้าชิ้นนี้จะค่อนข้างแข็งแต่เวลาสวมใส่จะไม่รู้สึกอบ

ชุดที่ 3. เสื้อ Coat พลาสติก

พลาสติกที่นำมาใช้ เป็นพลาสติกเนื้อหนา เสื้อตัวนี้จุดเด่นอยู่ที่ ลักษณะของตัวพลาสติกจะเป็นพลาสติกที่มีผิว ที่เป็นรู ส่วนชิ้นหลังจะใช้การผ่าข้างหลังเพื่อเป็นการระบายความอับชื้นในตัวเสื้อ ปกของตัวนี้จะเป็น ปกปีกนก แทเทิร์นจะออกแบบให้เข้ารูป ส่วนตัวแขนจะเป็นแขน 4 ส่วน

ชุดที่ 4. เสื้อ Coat พลาสติก

พลาสติกที่นำมาใช้ เป็นพลาสติกเนื้อหนา เสื้อตัวนี้จุดเด่นอยู่ที่ การนำพลาสติก 2 ลักษณะมาผสมกันคือช่วงแขนจะเป็นพลาสติกเนื้อบางที่เรานำพลาสติกเนื้อบางมาใช้ตรงช่วงแขนเพราะพลาสติกเนื้อหนา เวลาสวมใส่จะทำให้ไม่สามารถงอข้อศอได้วิธีแก้เลยการนำเอาพลาสติกเนื้อบางมาใช้ในส่วนของตัวแขน ปกของตัวนี้จะเป็นปกคอกว้าง ทำให้การระบายอากาศจะรู้สึกไม่อับชื้น ส่วนข้างหน้าใช้เป็นการติดกระดุมเพื่อเพิ่มการระบายอากาศอีกทางหนึ่ง

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

จากการที่ได้ทำการศึกษาคันคว้าข้อมูลต่างๆนับตั้งแต่คิด CONCEPT, SKETCH, DESIGN การสร้าง Patten, การทำชุดผ้าดิบ, FITTING จนทำสำเร็จเป็นชุดทั้งหมด ได้สร้างงานตามกระบวนการวิธีที่ได้ศึกษาแล้วนั้น ภายหลังเมื่อสร้างผลงานเสร็จเรียบร้อยสามารถสรุปผลในแง่ต่างๆที่เป็นข้อเท็จจริงจากการสร้างงานได้ดังต่อไปนี้

1. Concept การสร้าง Concept ขึ้นมานั้นพื้นฐานมาจากความสนใจของแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งที่สนใจนั้นอาจเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งก็ได้เพื่อนำมาสร้างผลงานหรือที่เรียกกว่า Inspiration (แรงบันดาลใจ) ผนวกกับการหาแหล่งข้อมูลภูมิหลังของเรื่องอย่างละเอียดเพื่อที่ว่าการสร้างงานอย่างมีที่มาที่ไป เมื่อเรามีที่มาที่ไปละเอียดและมีแรงบันดาลใจที่เราสนใจที่เราสนใจแล้ว ความน่าสนใจของงานก็จะเกิดและทำให้ตนเองสามารถผลิตงานได้อย่างมีความสุข ตอบสนองความต้องการทั้ง ผู้ออกแบบและผู้บริโภค การตั้งชื่อ Concept เป็นอีกหนึ่งปัญหา เราต้องตั้งชื่อให้มีความน่าสนใจ มีความดึงดูดเพื่อสร้างความแตกต่างให้กับผลงาน เพราะในหลัก ความเป็นจริง มีผู้ผลิตอยู่มากมายที่สร้างผลงานออกมาอยู่สม่ำเสมอ

2. Sketch Design กระบวนการขั้นตอนนี้เป็นช่วงที่เราสามารถสร้างผลงานที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวของตัวเองได้เป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับขั้นตอนนี้ โดยใช้ความชอบส่วนตัวจินตนาการ ข้อมูลที่หามาเชื่อมโยงกันได้ แต่ต้องให้อยู่ในขอบเขตของ Concept เพื่อให้ทุกชุดใน collection ที่ออกแบบมาไม่ให้หลุดจากกรอบของกันและกันแต่ก็มีจุดเด่นในแต่ละชุดแตกต่างกันออกไป

3. Frabric & Materials ผ้าและวัสดุที่จะนำมาใช้ในผลงานนั้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมาก เพราะการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับแบบที่เราออกแบบขึ้นนั้นทำให้เราต้องเข้าใจถึง Concept ของเราอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสร้างความสวยงามและความเข้ากันใน collection อีกด้วย โดยขั้นตอนนี้เราต้องมีการหาข้อมูลเช่นกัน หาข้อมูลถึงวัสดุและ เนื้อผ้าที่เราจะนำมาใช้ว่ามีคุณสมบัติอย่างไร แหล่งที่มาที่สามารถซื้อได้ในราคาที่เหมาะสม เพราะราคาของผ้าก็ไม่ได้บ่งบอกความสวยงามถ้าหากนำมาใช้อย่างไม่เหมาะสม ดังนั้นเราไม่เพียงแต่ต้องหาข้อมูลในเรื่องของ Concept หรือ inspiration เท่านั้น แต่ยังต้องหาข้อมูลในเรื่องของผ้าและอุปกรณ์ที่จะใช้เช่นเดียวกัน

4. Pattern การสร้าง Pattern ให้เหมือนกับแบบที่เราออกแบบไว้นั้นเป็นขั้นตอนที่ยาก เพราะบางทีผู้ออกแบบไม่ได้คำนึงถึงการสร้างจริง โดยบางแบบนั้นเราสามารถใช้ Basic Pattern มาออกแบบได้โดยการดัดแปลงเพียงเล็กน้อย แต่ในบางแบบที่มีความยากเพื่อตอบสนองจินตนาการของผู้ออกแบบก็ต้องใช้การวาดรูป ซึ่งต้องอาศัยการขึ้นหุ่นก่อนเพื่อทดลองกับหุ่นจริงแล้วค่อยถอดแบบออกมาเพื่อสร้างลง Pattern อีกที โดยหลังจากการสร้าง Pattern ทั้งหมดแล้วนั้นเพื่อความแน่นอนในแบบที่เราสร้างขึ้นเราควรนำแบบมาสร้างลงในผ้าดิบก่อนเพื่อทำการ fitting ก่อนที่ลงในผ้าจริงเพื่อกันการผิดพลาด

5. การตัดเย็บ ขั้นตอนการตัดเย็บนั้นเป็นขั้นตอนที่ใช้ความละเอียด รอบคอบและความประณีตเป็นอย่างสูง เพราะเมื่อผิดพลาดแล้วจะเป็นการยากที่จะแก้ไขและอาจทำตัวผ้านั้นเสียได้หรืออุปกรณ์ที่นำมาตกแต่งนั้นมีความเสียหาย ฉะนั้นจึงต้องมีการวางแผนอย่างดีว่าความตัดเย็บชิ้นใดก่อนชิ้นใดหลัง จะประกอบกันเช่นไรเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด โดยอาจจะลองดูกับผ้าอื่นก่อนก็ได้ ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยความชำนาญเช่นกัน เพราะผู้ที่ไม่ถนัดอาจทำผลงานเสียหายเมื่อใช้กับจักรจริง

6. วัสดุตกแต่ง ในบางชุดที่มีรายละเอียดของชุดน้อยอาจมีการใช้วัสดุนำมาตกแต่งให้เข้ามาเป็นจุดเด่นเพิ่มขึ้นก็ได้ เช่น การตอกหมุด หรือการทำคริสตัลเพชรพลอยมาติดทำให้ผลงานดูมีจุดเด่นมากขึ้น แต่ในบางโอกาสที่ชุดมี

รายละเอียดที่ดูสวยงามอยู่แล้วการเพิ่มวัสดุแต่งเพิ่มเข้าไปอาจจะทำให้ชุดดูไม่สวยและดูไม่เหมาะสมเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการออกแบบ

4.2 ปัญหาและการแนะนำ

1. Fabric & Materials การเลือกผ้าเมื่ออยู่ระหว่างขั้นตอนในการออกแบบนั้นเราควรที่จะคิดถึงวัสดุและผ้าที่จะใช้ควบคู่ไปกับการออกแบบด้วย ฉะนั้นเราควรเริ่มที่หาข้อมูลของผ้าและวัสดุที่จะใช้อย่างละเอียดถึงคุณสมบัติและความเหมาะสมเพื่อที่เวลาเราซื้อผ้าจะได้มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนไม่เลือกผ้าหรือชนิดที่หลากหลายเกินขอบเขตของงานเพื่อการออกแบบที่เป็น collection

2. Pattern ในผลงานข้าพเจ้าการสร้าง pattern นั้นค่อนข้างมีปัญหาพอสมควรเนื่องจากวัสดุที่ใช้เป็นพลาสติกซึ่งไม่มีความยืดหยุ่นมากนักหรือไม่มีเลย เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถที่จะทำลงผ้าดิบได้ จำเป็นต้องลงกับวัสดุจริงและค่อนข้างต้องพอดีกับผู้สวมใส่ แต่บางแบบที่คิดไว้ไม่สามารถที่จำทำได้เนื่องจากใช้วัสดุที่แตกต่างจึงต้องมีการพลิกแพลงแบบเพื่อให้เกิดความสวยงามและง่ายต่อการตัดเย็บมากขึ้น อย่างที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ข้างต้นที่ต้องอาศัยความชำนาญและความถนัดในการสร้างงานนั้นอาจมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งคำแนะนำและวิธีการตัดเย็บจากผู้ที่มีความชำนาญและมีประสบการร์ที่มากกว่า

4.3 ข้อเสนอแนะ

1. การออกแบบนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการออกแบบนั้นแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และตัวตนของผู้ออกแบบ โดยที่ผู้ออกแบบต้องกำหนดขอบเขตของการออกแบบและต้องคำนึงถึง Concept และที่มาเช่นเดียวกันทั้งหมดนี้เพื่อให้เกิดความลงตัวและความเป็น collection มากที่สุด โดยที่ชุดแต่ละชุดใน collection ก็ต้องมีจุดเด่นไปพร้อมกันด้วย

2. การหาข้อมูลเป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน การหาข้อมูลควรเริ่มต้นตั้งแต่ความสนใจส่วนตัวของผู้ออกแบบมานำเสนอรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุดจนรู้สึกว่า concept ดูเป็นที่น่าสนใจ หลังจากนั้นก็ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ชนิดของเนื้อผ้าและวัสดุ รวมถึง patternโทนสีของชุด และความกลมกลืนเมื่อนำทุกอย่างมารวมกันเป็น collection

3. การปรึกษาผู้ชำนาญการเป็นอีกความจำเป็นที่มิควรมองข้าม เพราะผู้ที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ จะมีคำแนะนำ และเทคนิคต่างๆจากการทำงานจริงๆ เนื่องจากการเรียนนั้นมีความแตกต่างจากในโลกของการทำงาน โดยสิ้นเชิง ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติและข้าพเจ้าเชื่อว่าการที่ได้คำแนะนำจากผู้ชำนาญจะมีผลทำให้ผลงานออกมาสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มโปรแกรมเทคโนโลยีอุตสาหกรรม “ความหมายของพลาสติก” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.industrial.cmru.ac.th/Civil/wechsawan/materials/ch08/ch08.htm, 19 พฤษภาคม 2553.

ธวัชชัย อ่อนจันทร์ มหัศจรรย์ “พลาสติก” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :http://www.vcharkarn.com/varticle/331/21, 19 พฤษภาคม 2553.

สาขาวิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม “ชนิดของพลาสติก” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :http://www.elecnet.chandra.ac.th/learn/courses/5513101/termwork/plastics2/year.html, 19 พฤษภาคม 2553.

อ้อยทิพย์ ผู้พัฒน์. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การออกแบบและทำแบบตัด 1

การศึกษาเสียงกับวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวไทย เพื่อการออกแบบภาพยนตร์สารคดี

A STUDY ON AMBIENT SOUND IN TOURISM AREA IN BANGKOK FOR DOCUMENTARY FILM DESIGN

พัลลภ เรืองโชติ[1] ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยชุดนี้จัดทำขึ้นมาเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและเสนอแนวทางสำหรับการศึกษาเสียงเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าเสียง พื้นที่ และวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นเป้าหมายการศึกษาไปที่การวางโครงสร้างหาความสัมพันธ์ของเสียงบรรยกาศกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยที่การให้กรอบการศึกษามุ่งเน้นไปยังการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การรับรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาหลักของงานวิจัย

การวิเคราะห์ เสียงในพื้นที่ และรูปแบบสถาปัตยกรรมมีการจัดลำดับความสำคัญด้วย เสียง พื้นที่ และวัฒนธรรม เพื่อนำเสนอข้อสังเกตขององค์ประกอบสามอย่างที่เป็นประเด็นเนื้อหาหลักการศึกษานี้จึงนำไปสู่การพัฒนาเพื่อให้เห็นภาพรวมของการอยู่ร่วมกันระหว่างอัตลักษณ์ของเสียงและอัตลักษณ์ของภาพในสภาพแวดล้อมที่ศึกษา โดยที่วิธีการทั้งสองมีการศึกษาควบคู่กันไปเพื่อสร้างประสบการณ์ การกระตุ้นประสาทสัมผัสสำหรับผู้ใช้พื้นที่ โดยศึกษาจากการเกิดขึ้นของวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นปัจจัยกำหนดควบคู่ไปด้วย

คำสำคัญ: พื้นที่, เสียง, วัฒนธรรม, เสียงในพื้นที่, ประสบการณ์, การกระตุ้นประสารทสัมผัส

Abstract

T This thesis is an attempt to analyze and establish a practical guideline for soundscape study to investigate the relationship between sound and multi-cultural space. Aiming for perception rather than for practical purpose, the whole study provides a structural framework by which sound perception could incorporate acoustic elements into their spaces.

The analyses of soundscape and architecture forms are organized in the order of sound, space, and cultural to present my personal observations on the issue. Three graphic systems are developed to visualize the coexistence of sonic identities and visual identities in the scoped environment and how both of them interact to create a multi-sensory perception for visitors. Among the three systems, the Soundscape Map System is particularly introduced to

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

demonstrate a case study where soundscape elements and multi-cultural are successfully employed to strengthen the construction of spaces and sound.

Keyword: Space,Soundscape,Multi-cultural,Soundscape,Multi-sensory perception

1. บทนำ

เสียงที่เกิดขึ้นรอบๆตัวเรานั้นหากนำมาแยกประเภทตามประเภทจะพบว่าเสียงที่ทำงานอยู่บนพื้นที่ ส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในประเภท เสียงบรรยากาศ (Ambient) และ เสียงรบกวน (Noise) เป็นต้น

เสียงบรรยากาศ (Ambient Sound) คือเสียงที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆโดยมีหน้าที่สร้างบรรยากาศของสถานที่นั้นๆ โดยมากจะพบว่าเสียงบรรยากาศ ของพื้นที่เกิดจาก 2 ปัจจัยเป็นหลัก คือเสียงเฉพาะที่มาจากพื้นที่นั้นๆ และเสียงเฉพาะเมื่อพื้นที่นั้นๆถูกเข้าใช้ ในที่นี้ได้จำกัดความการเข้าใช้ไว้โดยกว้างเป็น 2 ลักษณะคือ

1) มนุษย์
2) สิ่งประดิษฐ์หรือสิ่งที่ถูกสร้าง (Artificial) ต่างๆ เป็นต้น

เสียงรบกวน (Noise) คือเสียงรบกวนหรือเสียงที่ถูกจัดประเภทให้อยู่ในคลื่นความถี่ที่เกินความต้องการของหูมนุษย์ เสียงดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากเสียงบรรยากาศรอบๆพื้นที่นั้นๆ แต่จะเกิดการ Overload-crossing จนทำให้เสียงบรรยากาศแปรเป็นเสียงรบกวน แต่ลักษณะพิเศษ ของ เสียงรบกวน ในพื้นที่ ถนนข้าวสารนั้นโดยมากมักมาจากการสื่อสารระหว่างมนุษย์เอง เสียงที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ที่มีความเป็นพิเศษในพื้นที่ตรอกข้าวสารนั้นจะถูกกำหนดแหล่งเกิดเสียงไปกับกลุ่มคนผู้เข้าใช้ที่มีความแตกต่างกันในด้านของ พื้นทางด้านวัฒนธรรม (นักท่องเที่ยว,ผู้ใช้บริการ) หรือความประสงค์ เพื่อเข้าใช้พื้นที่ (ผู้ให้บริการ,กลุ่มคนสัญจร) ดังนั้นจะพบว่า นอกจากป้ายหรือ ภาพ (Visual) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆจะสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของที่นั้นๆแล้ว เสียงยังเป็นตัวกำกับ สื่อความ สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของพื้น ที่นั้นๆ อีกด้วย

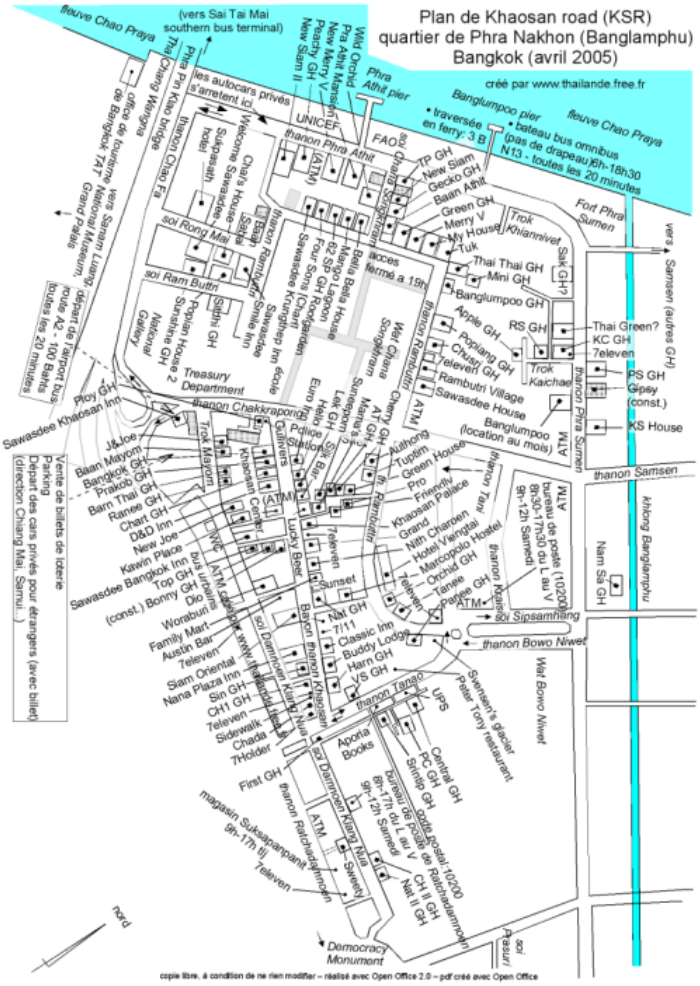
เสียงมีทิศทางและสามารถบอกลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้นๆได้โดยอาศัยการรับรู้ทางสายตาควบคู่ไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น เสียงสะท้อน (Reverb) ของเสียงนั้นสามารถทำให้รู้ได้ว่าพื้นที่นั้นแคบหรือกว้างเพียงใด ดังนั้นความหลากหลายจากจุดกำเนิดเสียง หรือความหลากหลายของลักษณะพื้นที่ที่เสียงกำเนิดนั้นก็ย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของพื้นที่จากเสียงได้เช่นกัน

2. ขั้นตอนการวิจัย และขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

2.1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา คือพื้นที่สาธารณะรอบบริเวณ ถนนข้าวสาร ซึ่งเป็นถนนที่มีความพิเศษทางด้านของการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมีการเข้าใช้พื้นที่อย่างถี่และเป็นประจำต่อเนื่องเป็นย่านที่มีลักษณะการใช้พื้นที่ที่มีการผสมผสานทั้งย่านพาณิชยกรรม และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิมของกรุงเทพเก่าอีกด้วย

รูปที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่สาธารณะและอาณาบริเวณการเกิดขึ้นของกิจกรรม ณ บริเวณตรอกข้าวสาร
ที่มา: http://www.thailande.free.fr/en/khaosan.php

2.1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเสียงและพื้นที่โล่ง พื้นที่สาธารณะการศึกษาลักษณะพฤติกรรมและความต้องการที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่,การเดินทางสัญจรตลอดจนความสัมพันธ์ของระบบการสัญจรที่ส่งผลต่อเสียงในพื้นที่นั้นๆ
2) ศึกษาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ จากผู้สัญจรภายในพื้นที่โดยการพิจรณาองค์ประกอบทางกายภาพ อายุ เพศ ตลอดจนกิจกรรมที่มีผลต่อการกำเนิดเสียงที่เกิดขึ้นในพื้นที่การศึกษา
3) วิเคราะห์ตัวอย่างเสียงที่ได้รับจากพื้นที่ศึกษาและวิคราะห์ความหมายของในเชิงสัญลักษณ์ของพื้นที่เพื่อหาที่มาที่ไปของแหล่งกำเนิดเสียง
4) ออกแบบผลงานวิทยานิพนธ์
5) สรุปผลการศึกษาและการออกแบบ

2.2 การจำแนกประเภทของเสียงและการจำกัดความ

2.2.1 การแยกประเภทพื้นที่การศึกษาออกเป็นสองประเภทเพื่อเข้าใจจุดประสงค์ของพื้นที่เพื่อทำการศึกษาเสียงที่เกิดขึ้น ในที่นี้ผู้ศึกษาได้จำกัดคำย่อและให้คำจำกัดความออกเป็น 2 แบบ 4 ประเภท คือ

1) ลักษณะของเสียง มี 2 รูปแบบ

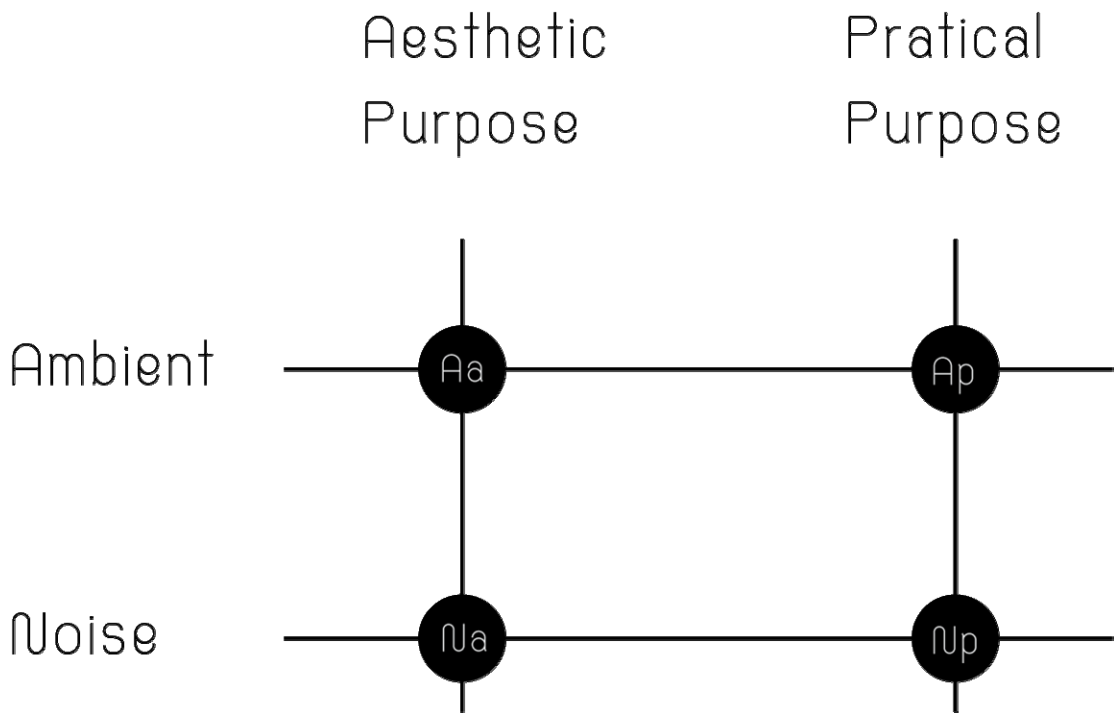
1.1) Ambient

1.2) Noise

2) ลักษณะจุดประสงค์ของพื้นที่ 2 ประเภท

1.1) Aesthetic purpose

1.2) Practical Purpose

รูปที่ 2 การจำแนกประเภทของเสียงและพื้นที่

ตารางที่ 1 การจำแนกและจัดกลุ่มให้กับเสียงและพื้นที่ตามคำจำกัดความ

Aa	เสียงที่ให้ประสบการณ์ในทางสุนทรีย์กับพื้นที่ โดยเป็นเสียงที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่เดิม	Soundscape; Sonic sculpture	“Schafer, R. Murray. Tuning of the world” R. Murray Schafer (2517 : 45) Sonic Architecture Bill & Mary Buchen (2545 : 108)
Ap	การศึกษาในเสียงจริงที่จะต้องจัดการกับการพิจารณาการปฏิบัติในสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น	Noise reduction; Noise control; Acoustic insulation; Vibration control	“Acoustics: architecture, engineering, the environment” Charles M. Salter Associates Inc. (2541 : 36) “Design for good acoustics and noise control” John Moore (2522 : 67)
Na	การจำลองเสียงเพื่อการออกแบบให้กับพื้นที่เฉพาะเพื่อจำลองเสียงจากธรรมชาติ	Multimedia presentation for architectural design; Inspiration on design process; Making background music in the built environment	“Architecture as a translation of music” Elizabeth Martin (2548 : 109) “Sound: space” Bernhard Leitner (2542 : 86)
Np	การศึกษาในเสียงสังเคราะห์ที่จะต้องจัดการกับการพิจารณาการปฏิบัติในสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น	Architectural acoustics; Concert hall designs; Audio/visual issues	“Acoustics and the built environment” Anita Lawrence (2543 : 76)

2.3 คุณสมบัติอื่นๆ ของเสียง

นอกจากที่ยกมาข้างต้นแล้ว เสียงยังถูกแยกแยะประเภทได้อีกหลายๆ ทางเช่น ทางด้านสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อได้ยินเสียงโทรศัพท์ดัง กับ เสียงนกร้อง เสียงแรกที่เกิดขึ้น จะส่งผลให้คนฟังแตกต่างจากเสียงที่สองที่ฟังแล้วรู้สึกสบายกว่า ทำไมคนถึงชอบฟังเสียงคลื่นมากกว่าเสียงรบกวนจากโรงงาน ในลักษณะที่เสียงมีความคล้ายกัน คำถามเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดการแยกประเภทของเสียงในเชิงตีความทางสัญลักษณ์เกิดขึ้น ในช่วงปี คศ. 1977 นั้น Schafer R. Murray ได้เริ่มอธิบายปรากฏการณ์นี้ขึ้น โดยให้อาสาสมัครเข้ามาทดลอง ฟังเสียงโดยมีการจัดประเภทและแยกรายละเอียดออกตามแหล่งที่มาของจุดกำเนิดเสียง ลักษณะของเสียง ความรู้สึก หรือผลที่ได้รับจากการฟังเสียงๆ นั้น

แต่อย่างไรก็ดี ผลการทดลองก็ยังคงคลุมเคลือ เนื่องจากพื้นฐานของอาสาสมัครนั้นแตกต่างกันออกไป ประสบการณ์ และหน้าที่การงานก็เป็นปัจจัยสำคัญ แต่การวิเคราะห์ก็ยังคงสามารถทำได้ หากเป็นไปตามหลักการและวิธีการแยกแยะ อย่างถูกต้อง

2.4 สัญลักษณ์ของเสียง

เสียงถูกจัดให้สื่อความหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ในขณะที่เราได้ยินเสียงนกร้อง จะทำให้เรานึกถึงธรรมชาติบริเวณนั้นแล้ว ยังทำให้เราจดจำเสียงนกร้องให้เป็น Soundmark ของพื้นที่นั้นๆ อีกด้วย นอกจากนี้ เสียงบรรยากาศ (Ambient) ยังสามารถแบ่งตามสัญลักษณ์ของเสียงได้อีกเป็น 2 ประเภท คือ

2.4.1 สัญลักษณ์ทางเสียงของเสียงบรรยากาศ

1) Background sound

2) Foreground sound

ตารางที่ 2 ตารางการแยกหน้าที่การสื่อความของ เสียงหลัก สัญญาณเสียงและ Soundmark

	Definition	Psychological	Example
Keynote Sound (Background)	They are not listened to consciously; They are overheard but cannot be overlooked.	Ground	Water, Wind, Forest, Plains, Birds…
Signals (Foreground)	They can be Listened to consciously.	Figure	Train Whistles, Ship Whistles, Bell, Horns…
Sound mark (Most noticeable)	They are sounds that is specially regarded or noticed by the people in a certain community.	Landmark	Virtuoso drumming of the Austrian bureaucrats with their long handled rubber stamps.

ที่มา: The new Soundscape. p 174

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าการสื่อความของเสียงนั้นมีผลต่อการกระตุ้นประสาทสัมผัสและให้ผลทางด้านจิตวิทยาอีกด้วย และวิธีการแบ่งเกณฑ์ต่างๆเหล่านี้จะถูกนำไปใช้เป็นแนวทางการแบ่งประเภทต่องานวิจัยที่จะทำให้เนื้อหานั้นจับต้องได้และมีความสมจริงและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการตีความของพื้นที่น้อยกว่าการรับรู้ในเชิงประสบการณ์ต่อพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยๆเพื่อให้วิธีการเข้าถึงพื้นที่ศึกษานั้นได้ใช้เวลาเชิงประสบการณ์รับรู้พื้นที่ จนไปถึงการคลี่คลายและตีความในที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 4 องก์ ดังนี้

3.1 เสียงบรรยากาศและพื้นที่วัฒนธรรม

ในองก์นี้จะกล่าวถึงการเข้าเริ่มเนื้อหาของภาพยนตร์และการเกริ่นเข้าสู่ความเป็นเมืองในฐานะเมืองเก่าซึ่งทำหน้าที่ในการสะท้อนอัตลักษณ์ออกมาอย่างหลากหลายรูปแบบ โดยอาศัยปัจจัยพื้นฐาน เช่น เวลา หรือ หน้าที่ ขององค์ประกอบของพื้นที่ศึกษา

3.2 เสียงบรรยากาศและลักษณะกายภาพของพื้นที่

องก์ที่ 2 จะนำเสนอรูปแบบของเสียงที่บ่งบอกอัตลักษณ์โดยรวมของพื้นที่โดยที่การตีความจะถูกกำหนดโดยจุดกำเนิดเสียงและปริมาณเสียงเป็นหลัก

3.3 เสียงรบกวนและความหลากหลายของวัฒนธรรม

ในส่วนนี้จะถูกถ่ายทอดออกมาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป โดยจะกล่าวถึงช่วงเวลากลางคืนที่เสียงบรรยากาศถูกเปลี่ยนสภาพให้เป็นเสียงรบกวน แต่เสียงรบกวนนี้นี้นก็ยังคงมีสถานภาพแน่ชัด ยกตัวอย่างเช่น เสียงพูดที่เกิดจากหลากหลายจุดกำเนิดจนฟังความหมายไม่ได้ใจความแต่มีหน้าที่ส่งเสริมให้ความหมายของพื้นที่กลายเป็นพื้นที่ผนวกรวมวัฒนธรรมมากขึ้น

3.4 เสียงรบกวนและการผนวกรวมสัญญะ ของวัฒนธรรมพื้นที่

ส่วนสรุปสุดท้ายในเนื้อหาของการนำเสนอภาพยนตร์นั้นจะมีการกำหนดขั้นตอนและให้การรับรู้เชิงประสบการณ์ของแต่ละตอนเพื่อสรุปการตีความของเนื้อหาการศึกษาวิจัย

4. บทสรุป

จากการสรุปแนวคิดและการตีความพื้นที่ออกเป็นองก์ต่างๆ และการวางโครงสร้างของเนื้อเรื่องเพื่อการออกแบบภาพยนตร์สาคดีชุดนี้นั้นจะไล่เรียงลำดับความสำคัญจากการเข้าถึงพื้นที่จากการรับรู้เชิงประสบการณ์ของการได้ยินเป็นหลัก กล่าคือจะใช้วิธีเกริ่นนำ เข้าสู่เนื้อหาโดยใช้เสียงที่ให้ความหมายในเชิงการให้ความหมายในแง่ของวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตในช่วงเวลาแรกไปจนถึงเสียงแห่งความหลากหลายวัฒนธรรมของอีกช่วงเวลาที่สอง แต่เนื่องจากความสำคัญของการแบ่งช่วงเวลาเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินเรื่อง ดังนั้น ลักษณะเฉพาะตัวของเสียงที่เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องแบ่งตามเกณฑ์ของช่วงเวลาควบคู่ไปด้วย เพื่อการให้ความหมายของการตีความอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นจึงมีการแทรกเนื้อหาย่อยๆอยู่เป็นจำนวน 4 รูปแบบเพื่อให้เห็นการไล่เรียงลำดับชั้นของลักษณะเฉพาะตัวของเสียงดังนี้

4.1 เสียงที่ให้ความหมายเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่

ในที่นี้หมายถึงเสียงที่ทำหน้าที่โดยรอบบริเวณที่ให้ความหมายของวัฒนธรรมดั้งเดิม ต้นกำเนิด หรือ ความเป็นมาเป็นไปของพื้นที่ และเหตุที่เลือกช่วงเวลากลางวันเป็นตัวเริ่มเรื่อง เนื่องจาก ช่วงเวลากลางวันนั้น เราจะพบลักษณะทางกายภาพของพื้นที่อย่างดั้งเดิม ดำเนินไปตามขนบ ประเพณี และเสียงที่เกิดในช่วงเวลานี้เองก็จะทำให้เห็นถึงรากเหง้า เพราะต้นกำเนิดเสียงจะมีจังหวะที่ชัดเจน มีการให้ความรู้สึกโล่ง โปร่ง ย่านความถี่ไม่ต่ำจนเกินไป หูมนุษย์สามารถได้ยินได้อย่างชัดเจน มีที่มาที่ไปชัด สามารถบอกได้ทันทีว่าเสียงแบบนี้เป็นเสียงของอะไร ตัวอย่างเช่น วัดบวร หรือ บางลำพู อาจจะมีความอึกทึกบ้างเป็นบางช่วงแต่เพราะย่านความถี่ก็จะทำให้รู้สึกเบากว่าเสียงในช่วงเวลาที่สอง เป็นต้น

ทั้งนี้ทั้งนั้น เสียงสะท้อนวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาบางช่วงเวลาอาจกลายเป็น เสียงประจำพื้นที่ (Sound mark) ของพื้นที่นั้นๆ ในช่วงเวลานั้นๆ อีกด้วย

4.2 เสียงของสิ่งมีชีวิตที่ให้ความหมายกับพื้นที่

ในที่นี้หมายถึงเสียงที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตทกๆวันของการเข้าใช้พื้นที่ จากผู้อยู่อาศัย นักท่องเที่ยว ผู้คนสัญจรโดยรอบพื้นที่เพื่อหาความแตกต่างของเสียงบรรยกาศที่เกิดขึ้นในเวลาต่างกัน ทั้งนี้ทั้งนั้น อาจกล่าวได้ว่าปริมาณของความหนาแน่นมีผลทำให้ปัจจัยของย่านความถี่เสียงแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น เสียงคนพูดในสองช่วงเวลา และนอกจากนี้ ระยะการได้ยินก็เป็นผลต่อการกระตุ้นประสาทสัมผัสอย่างอื่นอีกด้วย เช่น ในระยะเวลาช่วงกลางวันเราจะได้ยินเสียงที่มีระยะกว่าช่วงเวลากลางคืน ทำให้ประสาทสัมผัสของผู้คนในพื้นที่ศึกษานั้นถูกกระตุ้นมากกว่าการสัญจรไปมาในเวลากลางวัน เป็นต้น

4.3 เสียงที่เกิดจากธรรมชาติของพื้นที่ศึกษาโดยรอบ

เสียงที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติในที่นี้ไม่ได้กล่าวถึงเสียงนกร้องหรือเสียงธรรมชาติในอุดมคติ แต่หมายความถึงเสียงของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ศึกษาที่เกิดขึ้นจนเป็นเรื่องปรกติ หรือกล่าวคือเสียงบรรยกาศรอบๆพื้นที่นั้นเอง โดยส่วนมากมักจะเป็นเสียงของลมที่พัดผ่านช่อง ตรอก ซอย ที่ถูกปิดล้อมด้วยตัวอาคาร หรือเสียงสะท้อนที่บอกความกว้าง แคบ ของช่วงอาคารซึ่งจะพบว่าในแต่ล่ะช่วงเวลาย่านความถี่ของเสียงเหล่านี้นั้นก็แตกต่างกัน

เสียงเหล่านี้นั้นทำให้เกิดความรู้สึกมากกว่าการได้ยินมีผลโดยตรงกับสภาวะอารมณ์ของคน และยังส่งผลให้พื้นที่ทางมโนภาพมีความเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

4.4 เสียงที่เกิดจากต้นกำเนิดเสียงที่เป็นสิ่งประดิษฐ์

เสียงเหล่านี้ โดยมากมักจะมีลักษณะดังและอยู่ในย่านความถี่สูงพอที่จะทำให้เราสามารถได้ยินรายละเอียดได้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นเมื่อเราได้ยินเสียงเหล่านี้ เราจะสามารถเข้าใจได้ทันที่ว่าเสียงที่ได้ยินเกิดจากอะไร ซึ่งในกรณีนี้ พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่สัญจรพิเศษ คือมีการเข้าใช้อย่างถี่บ่อยและครบทุกช่วงเวลา และการเข้าใช้พื้นที่จากแต่ล่ะช่วงเวลาเสียงเหล่านี้ก็จะทำให้การตีความและการรับรู้นั้นเปลี่ยนไปอีกด้วย

จากโครงการออกแบบสื่อภาพยนตร์สารคดีที่ถ่ายทอดเรื่องราวของเสียงจากพื้นที่ท่องเที่ยวไทยในลักษณะพิเศษ ตัวแปรที่พบได้จากการศึกษาครั้งนี้คือช่วงเวลา เนื่องจากมีอัตราการเข้าใช้แตกต่างกัน เหตุผลของการเข้าใช้ต่างกัน ต้นกำเนิด และที่มาที่ไปของเสียงก็แตกต่างกัน ทำให้รูปแบบของงานออกแบบชิ้นนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยการแยกเวลาเป็นตัวเล่าเรื่องโดยจะใช้วิธีการนำเสนอรูปแบบเวลาอย่างง่ายสลับกับการใช้ภาพที่สะท้อนลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ควบคู่ไปกับลักษณะของเสียงที่เกิดขึ้นจริงมาผสมกัน โดยที่เนื้อหาหลักๆนั้นคือการให้ความสำคัญของเสียงในพื้นที่ศึกษาดำเนินไปตามเรื่องราวของภาพตามด้วยปัจจัยทางด้านเวลา ทำให้สื่อภาพยนตร์สารคดีในชุดนี้นำเสนอรูปแบบการรับรู้ของพื้นที่แบบใหม่ที่หลากหลายและนำเสนอมุมมองจากผู้ใช้พื้นที่โดยตรง และผู้เข้าใช้ชั่วคราวเพื่อความเป็นกลางและความเป็นจริงของเรื่องราวมีน้ำหนักชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

R. Murray Schafer. *The new Soundscape.*London : Universal Edition,1974

Anita Lawrence. “Acoustics and the Built Environment.” *New York: Elsevier Applied Science*, (May 1990): 92-108

Bernhard Leitner. “Sound: Space.” *Ostfildern: Hatje Cantz Publishers*,(June 1999) : 36-48

Iwamiya Shinichiro. “Design for the Sound Environment of Open Space.” *Noise Control*”.23(1999): 216-219

Neil McLachlan. “The Aural Dimensions.” *Architecture Australia*, 1 (Jan/Feb 2000) : 92.

Steen E. Rasmussen. “Experiencing Architecture.” *Technology Press of MIT*, (1959) : 232.

Bill + Mary Buchen. “Website of Sonic Architecture.” [On line] เข้าถึงได้จาก :
http://www.sonicarchitecture.com/frm_htm.htm , 5 March 2010.

โครงการศึกษากลไกการทำงานของการลวงตาจากผลงานของชิเกะโอะ ฟคุดุะ เพื่อออกแบบสื่อ 2 มิติ และ 3 มิติ

A STUDY ON MECHANISM OF OPTICAL ILLUSION FROM SHIGEO FUKUDA'S GRAPHIC DESIGN FOR 2 AND 3 DIMENSIONAL DESIGN

สุวพัชร โสวภาค[1] และ ผศ.ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

การสื่อสารภายในภาพแต่ละภาพมีการให้ความหมายหลากหลายแบบแล้ว แต่การตีความของผู้รับสารอาจจำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีหลากหลายรูปแบบมาประกอบกันตามประเภทและลักษณะเฉพาะของสื่อ แต่ประเด็นที่น่าสนใจมากกว่าความสวยงามของภาพคือการออกแบบภาพลวงตาที่ในแต่ละภาพจะมีมุมมองในการให้ความหมายของภาพแตกต่างกันออกไป

ผลงานออกแบบโปสเตอร์ของ ชิเกะโอะ ฟุคุดะ นักออกแบบกราฟิกชาวญี่ปุ่น เป็นงานที่ใช้เทคนิคการลวงตาทำงานกับสื่อสองมิติโดยสร้างเป็นภาพประกอบ งานของฟุคุดะ มีการสื่อสารกับคนดูโดยใช้เทคนิคการการลวงตาเชื่อมต่อกับการเล่าเรื่องผ่านออกมาทางภาพสองมิติโดยวิธีการหลายแบบ จึงน่าสนใจว่าเนื้อหาเหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นสื่อสองมิติที่มีลักษณะลวงตาได้ อย่างไรเพื่อหาแนวทางและนำมาประยุกต์ใช้กับงานออกแบบ

โดยในส่วนของการศึกษาการออกแบบแบ่งออกเป็นสองส่วนตามเนื้อหาเรื่อง โดยส่วนแรกศึกษารูปแบบการสื่อความหมายของภาพ โดยอาศัยโวหารของภาพ 4 แบบมาใช้ในการวิเคราะห์หาเนื้อหาและวิธีการการสร้างภาพประกอบโปสเตอร์ อีกส่วนหนึ่งคือศึกษาทฤษฎีการลวงตา ของเกสตาลต์ (Gestalt) มาใช้วิเคราะห์เทคนิคการลวงตาของภาพสองมิติโปสเตอร์เป็นสื่อสองมิติ ขนาดใหญ่อาศัยการมองมากกว่าการอ่านการใช้ภาพให้มีประสิทธิภาพดึงดูดใจจึงเป็นเรื่องสำคัญ วิธีการลวงตาสามารถนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ต้องการนำเสนองาน

คำสำคัญ : การลวงตา, ความหมายของภาพ, สื่อสองมิติ

Abstract

The communication through each image provides the various meanings depending on the viewer's interpretation. Various patterns from the theories must be integrated together in order to achieve the highest quality according to each media's uniqueness. Nevertheless, the use of optical illusion in graphic design, which aimed at interest rather than beauty, indicated the points of view conveying the different meanings through each image.

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

The posters designed by Shigeo Fukuda, a Japanese graphic designer, utilized the technique of the optical illusion with the picture imposing on 2 dimensional media. Shigeo Fukuda's graphic designs communicate with people through the utilization of optical illusion integrated with the story-telling via 2 dimensional images. These were the questions on how specific contents could be conveyed through 2 dimensional images with the utilization of optical illusion.

The study of the design was divided into 2 parts. The first part was about to study of the pattern conveying meanings from the images by the use of 4 types of metaphorical images using on the posters. The other part was about to study the content of Gestalt Theory in analyzing the optical illusion with the 2 dimensional images based on the following statements: " The poster, requires looking than reading." Thus using image in the most effective and attractive way is an important matter. And the various ways of presenting the contents utilized by the optical illusion depend on its attributes.

KEYWORDS : Optical Illusion, Image Mening, 2 dimension

1. บทนำ

เซจิโอะ ฟูกุดะ เกิดปี ค.ศ.1932 ฟูกุดะจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยโตเกียวเนชั่นแนล สาขาศิลปกรรมศาสตร์และดนตรี (Tokyo National Univrcity of Fine Arts and Music) ในปี ค.ศ.1956 และเริ่มทำงานเป็นพนักงานอิสระที่บริษัทอจินโมโต้ (Ajinmoto Co. Ltd.) จนกระทั่งลาออกในปี ค.ศ.1985 ฟุคุดะได้รับรางวัลมากมายทั้งในญี่ปุ่นและระดับนานาชาติรวมถึงรางวัล เหรียญทองในงาน Japan Arts Festival, Excellence Awards from the Foreign Minister เมื่อ ค.ศ.1974 นอกจากนี้ เขายังได้เกียรติให้เข้าร่วม New York Art Directors Hall Of Fame เมื่อ ค.ศ.1987 และเป็นสมาชิก อันทรงเกียรติของ Alliance Graphique Internationale ฟุคุดะไม่ใช่คนที่ สื่อสารและทำงานตามหลักเกณฑ์ ดังจะเห็นได้จากโปสเตอร์ต่อต้านสงครามและเรื่องสิ่งแวดล้อม งานของเขามีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างความแตกต่างความลึกลับเมื่อต้องทำงานกับสื่อซึ่งหน้าที่ คือ ให้ข้อมูลข่าวสารงานของเขา มักจะเหน็บแนมให้ใช้ความคิดอยู่เสมอ มักมีความหมายโดยนัยซึ่งอ่านได้สองแบบ งานสำคัญ ๆ ของเขามักโน้ม เอียงไปทางด้านภาพที่เป็นไปไม่ได้ ฟุคุดะก็ยังได้แสดงงานในด้านการแก้ปัญหา วิธีนี้เป็นการเปรียบเทียบสองความคิดความเชื่อรวมกันในหนึ่งภาพความสนใจ ของเขาครอบคลุม ไปกับภาพลวงตาทุกประเภท ทั้ง Surrealism , Hyperealism , Optical Illustion , ภาพหัวกลับ , Anamorphic (ขยายภาพเฉพาะในแนวนอน หรือในแนวขวางเท่านั้น)

ศึกษาผลงานออกแบบโปสเตอร์ของ ชิเกะโอะ ฟุคุดะ (Shigeo Fukuda ค.ศ.1966 - 2003) เป็นงานที่ใช้เทคนิคการลวงตา (Optical Illusion) ทำงานกับสื่อสองมิติโดยสร้างเป็นภาพประกอบ (Illusion) แต่ประเด็นที่น่าสนใจมากกว่าความสวยงามของภาพคือการออกแบบภาพลวงตา ที่ในแต่ละภาพ จะมีมุมมองในการให้ความหมายของภาพแตกต่างกันออกไป งานของ ชิเกะโอะ ฟุคุดะ มีการสื่อสารกับคนดูโดยใช้เทคนิคการการลวงตาเชื่อมต่อกับการเล่าเรื่องผ่านออกมาทางภาพสองมิติ โดยวิธีการ หลายแบบ เช่น สื่อถึงความขัดแย้งกัน สื่อความถึงเพศสภาวะ สื่อความถึง ความเป็นชาติ สื่อความถึงการเสียดสีสังคม สื่อความถึงการต่อต้านสงคราม สื่อความถึงการทำซ้ำ เป็นต้น จึงน่าสนใจว่าเนื้อหาเหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นสื่อสองมิติที่มีลักษณะลวงตาได้อย่างไร

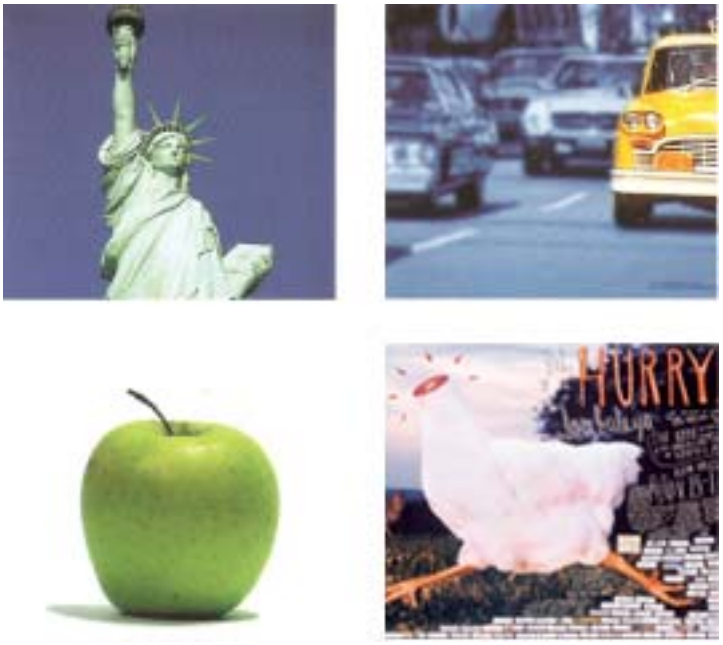
2. การสื่อความหมายของภาพ โดยใช้โวหารประเภทต่างๆ (Image Meaning)

1. Synecdoche การให้ระดับความหมายแฝงระดับตื้นๆที่สุด คือเป็นการเอาส่วนหนึ่งมา แทนส่วนทั้งหมด เช่น เทพีสันติภาพแทนนิวยอร์ค หอเอน PISA แทนประเทศอิตาลี หอไอเฟล แทน ปารีสหรือประเทศฝรั่งเศษ

2. Metaphor คือ การตีความเชิง อุปมาอุปไมย การเปลี่ยนผ่านค่าความหมาย จากสิงหนึ่ง ไปสิ่งหนึ่ง โดยที่ทั้งสองสิ่งไม่มีความเกี่ยวเนื่องกันเลย เช่น แอปเปิ้ล กับเมืองนิวยอร์ค

3. Metonym คือ การตีความต้องมีประสบการณ์เข้ามาร่วมมากขึ้น เช่น รถแท็กซีสีเหลือง ที่มีลักษณะเฉพาะที่มีในนิวยอร์คแทนค่าความหมายนิวยอร์ค คนที่เคยเห็นและรู้จักรถแท็กซีเท่านั้น ถึงจะอ่านความหมายได้ว่านิวยอร์ค

4. Analogy เป็นการตีความแบบมีความหมายเกี่ยวข้องในทางใดทางหนึ่งระหว่างตัวภาพ กับตัวความหมาย การใช้ภาพแบบนี้ เพื่ออธิบายคอนเซ็ปหรือไอเดียของภาพ เช่นคำว่า HURRY ใช้กับภาพไก่โดนตัดคอ แทนค่าความหมายแสดงถึงความลนลาน รีบเร่ง

รูปที่ 1 โวหารของภาพ

3. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปแนวทางการออกแบบ

1. ประเภทตัวอย่างงานกรณีศึกษา ผลงานของชิเกะโอะ ฟุคุดะ (Shigeo Fukuda) ที่เลือก มานั้นเป็นผลงานที่สำคัญและโดดเด่นของเขา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1966 - 2003 จำนวน 100 ภาพนำมา ศึกษาเทคนิกการลวงตาและการสื่อเนื้อหาผ่านออกมาทางภาพสองมิติได้อย่างไร

2. วิเคราะห์กรณีศึกษาการให้ความหมายของภาพ (image meaning) การวิเคราะห์ภาพโดยใช้วิธีการหาการสื่อความหมายของภาพโดยโวหาร มาใช้ในการวิเคราะห์ผลงาน ของ ชิเกะโอะ ฟุคุดะ (Shigeo Fukuda) โดยมีการแบ่งเป็น 4 แบบ คือ Synecdoche, Metaphor, Metonym, Analogy สามารถสรุปลักษณะเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อความหมายของภาพ (image mening) ได้เป็น 5 รูปแบบ

1. เพศสภาวะ (gender) ภาพลายเส้นขาสองข้าง ถูกวาดให้เป็นรูปขาของผู้ชายและผู้หญิง เป็น Metaphor ของความเป็นเพศในเชิงกายภาพ (sex) ที่เป็นลักษณะทางชีววิทยา แต่ภาพขาสองข้าง ถูกวาดต่อกันให้เกิดลักษณะ

เชื่อมต่อกัน อยู่คู่กัน และมีความความเสมอภาคกัน เป็น Metonym ในแง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่เรียกด้วยศัพท์ทางสังคมวิทยาว่าเพศสภาวะ (gender) จากการ วิเคราะห์พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วงานในกลุ่มนี้ มีแกนในการให้ความหมายของภาพ ในแบบ Metaphor แสดงถึงความเป็นเพศในเชิงกายภาพ และ Metonym แสดงความเสมอภาคกัน

รูปที่ 2 Shigeo Fukuda Exhibition Keio Department Store (1975),
Shigeo Fukuda in Poland B (1995), The Marriage of Figaro,Warsaw (1981)
ที่มา : Seymour Chwast, 2005

2. ความเป็นชาติ (Nation) ภาพ Les droits de I'homme สีน้ำเงิน สีแดง สีขาว ถูกออกแบบ ให้เรียงกันอย่างตั้งใจ เพื่อสื่อความถึงสีธงชาติของประเทศฝรั่งเศส สีทั้งสาม จึงเป็น Synecdoche ของประเทศฝรั่งเศส ภาพ Self Defense หอเอนปิซ่า เป็น Synecdoche เพราะเป็น สัญลักษณ์ของ ประเทศอิตาลี ภาพ America 2492 ลายเส้น ที่เป็นรูปหน้าของอินเดียนแดงเป็น Metaphor ของคน พื้นเมืองอเมริกา และตึกที่ใช้แทนขนนกบนหัวของอินเดียแดง เป็น Metonym บ่งบอกถึงความเป็น อเมริกาสมัยใหม่ จากการวิเคราะห์พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วงานในกลุ่มนี้ มีแกนในการให้ความหมาย ของภาพ ในแบบ Synecdoche แสดงถึงอัตลักษณ์แห่งความชาติ แบบ Metaphor แสดงความเป็น ชนชาติ ความเป็นเผ่าพันธุ์ และแบบ Metonym แสดงถึงการมีประวัติศาสตร์

รูปที่ 3 Les droits de i'homme (1989), Self Defense (1974), America 2492 (1992)
ที่มา : Seymour Chwast, 2005

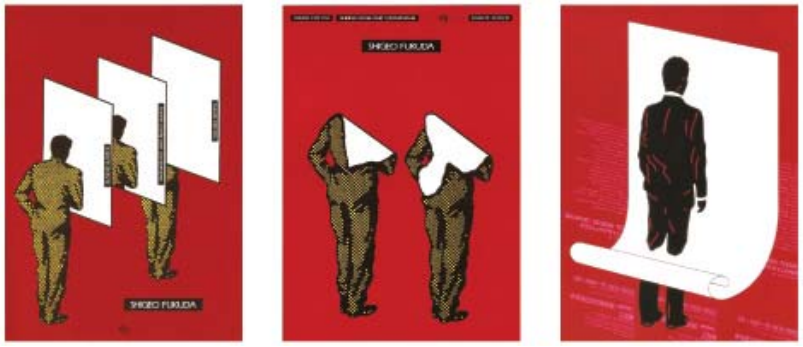
3. หมุนวน (Endless circle) ภาพ 2nd Trick Art Competition ภาพลายเส้นนำเสนอลำดับ การเขียนภาพ จากจุดเริ่มต้นจนเป็นภาพสำเร็จ ถูกวาดต่อกันเป็นวงกลม เป็น Analogy แทนค่า ความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างมีลำดับ

ภาพ Tradition et technigues B ภาพลายเส้นถูกวาดเป็นรูป สุนัขหลายๆตัวโดยการวาดโดยเส้นเดียว ไม่มีจุดเริ่มต้นและไม่มีจุดสิ้นสุด เช่นเดียวกับ ภาพ Wold Graphic Design Conference Nagoya ภาพของเด็กกำลังคลานถูกออกแบบให้ใช้พื้นที่ของร่างกาย ร่วมกันและต่อกันเป็นวงกลม ไม่มีจุดเริ่มต้นและไม่มีจุดสิ้นสุด เป็น Analogy แทนค่าความหมาย ของการหมุนวนการก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

รูปที่ 4 2nd Trick Art Competition (1995), Tradition et technigues B (1984),
Wold Graphic Design Conference Nagoya (2003) ที่มา : Seymour Chwast, 2005

4. ตัวตน (Identity) ภาพ Fukada c'est fou B คนยืนหันหลัง ถูกวางเรียงลำดับต่อกันสามชั้นเพื่อให้มีมิติในภาพ เช่นเดียวกับภาพ Fukada c'est fou D การพับส่วนด้านบนของร่างกาย ลงมา เพื่อให้ดูเป็นสามมิติ และภาพ Graphic Design Today B ออกแบบให้คนทะลุผ่านม้วนกระดาษ ทำให้รับรู้ถึงพื้นที่ภาพไม่ใช่เป็นสองมิติอีกต่อไป ทั้งสามภาพนี้ คนยืนหันหลังกำลังจ้องมองภาพ เป็น Analogy เชิงอุปมาอุปมัยว่าเป็นผู้ดูภาพบ่งบอกถึงการรับรู้การมีตัวตนอยู่จริง

รูปที่ 5 Fukada c'est fou B (1986), Fukada c'est fou D (1991), Graphic Design Today B (1990)
ที่มา : Seymour Chwast, 2005

5. เสียดสี (Satirize) ภาพ Victory กระสุนปืนและกระบอกปืนเป็น Metaphor สื่อถึง ความรุนแรง ทำร้าย การฆ่า แต่ในภาพนี้จะเห็นได้ว่า กระสุนปืนถูกออกแบบให้หันเข้าหาปาก กระบอกปืน เป็น Analogy บ่งชี้ถึงการต่อต้านสงครามภาพ I'm Here คนถือขวานเป็น Metaphor แทนค่าถึงการตัด การทำลาย แต่ถูกออกแบบให้เกิดรอยการตัดตรงร่างกายและตรงส่วนขาทำให้เหมือนรากไม้ เป็น Analogy เพื่ออธิบายคอนเซ็ปอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภาพ Happy Earthday ใช้ภาพขวานเป็น Metaphor เชิงอุปมาปุปไมยแทนค่าถึงการตัด การทำลาย

แต่โดยออกแบบส่วนของ ด้ามขวาน ให้มีใบไม้เล็กๆที่กำลังแตกกิ่งใบ เป็น Analogy เพื่ออธิบายคอนเซ็ปอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

รูปที่ 6 Victory 1945 (1975), I'm Here (1993), Happy Earthday (1982)

ที่มา : Seymour Chwast, 2005

4. วิเคราะห์กรณีศึกษาเทคนิกการลวงตาจากกฎการลวงตา (Gestalt Principles)

การวิเคราะห์เทคนิกการลวงตาโดยใช้ทฤษฎีการลวงตาของเกสตาลต์ (Gestalt) สามารถสรุป ได้เป็น 4 รูปแบบ คือ ความใกล้ชิด (Proximity), ความต่อเนื่อง (Continuity), การสิ้นสุด (Closur), ภาพและพื้น (Figure ground)

5. งานออกแบบ

จากการสรุปแนวคิดหลักของการอกแบบในบทที่แล้วว่า รูปแบบของการให้ความหมายของ ภาพโดยใช้วิธีการเรื่อง Image mening สามารถสรุปลักษณะเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อความหมายของ ภาพได้ 5 รูปแบบ คือ เพศสภาวะ (Gender), ความเป็นชาติ (Nation), หมุนวน (Endless circle), ตัวตน (Identity), เสียดสี (Satirize) และแนวคิดรองที่ได้ คือ เทคนิกการลวงตาโดยใช้ทฤษฎีการ ลวงตาของเกสตาลต์ (Gestalt) สามารถสรุปเทคนิคที่ใช้ได้เป็น 4 รูปแบบเช่นกันคือ Proximity, Continuity, Closur, Figure ground ก็สามารถสร้างผลงานในรูปแบบที่เป็นของผู้วิจัยเอง แต่อยู่ภายใต้ กรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาตัวอย่างที่ผ่านมาทั้งหมด ได้ดังนี้

1. เพศสภาวะ (Gender) แนวคิดในการออกแบบงานในหัวข้อเพศสภาวะได้นำบทสรุปการสื่อความหมายภาพมาใช้ในการออกแบบให้ความเป็นผู้ชายและผู้หญิงที่ไม่ได้สื่อถึงความเป็นเพศ ในเชิงกายภาพ แต่สื่อถึงความเสมอภาคกัน เริ่มจากออกแบบเป็นงาน 2 มิติโดยวาดเป็นภาพใบหน้า ผู้ชายและใบหน้าผู้หญิงที่ใช้พื้นที่เดียวกัน แต่ยังมองออกว่าภาพไหนเป็นผู้ชายภาพไหนเป็นผู้หญิงจัดวางภาพให้ใบหน้าทั้งสองอยู่ในระดับเดียวกันและมีขนาดความสูงที่เท่ากันเพื่อแทนลักษณะของความเสมอภาค

จากการออกแบบ 2 มิติ นำมาทำให้เป็นรูปภาพขนาด A0 และทำให้มิติในภาพมากขึ้น โดยใช้ วัตถุทรงกลม ๆ เรียงต่อกันให้เป็นภาพใบหน้าผู้ชายและใบหน้าหญิงตามบนพื้นแบคกราวสีดำ จาก คอนเซ็ปเรื่องความเสมอภาคภาพใบหน้าผู้ชายและใบหน้าผู้หญิงที่ใช้พื้นที่เดียวกัน จึงเลือกใช้วัสดุ ทรงกลมอย่างเข็มหมุดในการสร้างภาพให้เกิดมิติ เพราะต้องการให้วัสดุทรงกลมสื่อถึงการลื่นไหล การกลิ้ง การเคลื่อนไหว แทนค่าการถ่ายเทหรือถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกหรือแลกเปลี่ยนทัศนคติ ร่วมกันระหว่างผู้ชายผู้หญิง

รูปที่ 7 ผลงานสำเร็จในหัวข้อ เพศสภาวะ (Gender)

2. ความเป็นชาติ (Nation) แนวคิดในการออกแบบงานในหัวข้อความเป็นชาติ ได้นำบทสรุป การสื่อความหมายภาพ มาใช้ในการออกแบบโดยตั้งใจสื่อถึงความเป็นชาติไทย นำสีของธงชาติไทย แดง ขาว น้ำเงิน และช้างสัตว์สัญลักษณ์ของประเทศไทยมาใช้ออกแบบงานชิ้นนี้ เริ่มจากออกแบบ เป็นงาน2มิติใช้เทคนิค Figure and Ground โดยวาดเป็นภาพครอบครัวช้างเพื่อต้องการสื่อถึง วัฒนธรรมของคนไทย ที่อยู่รวมกันเป็นครอบครัว ดูแลซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ใช้สีพื้น เป็นสีดำ ส่วนตัวภาพของช้างใช้สี แดง ขาว น้ำเงินที่เป็นสีของธงชาติ

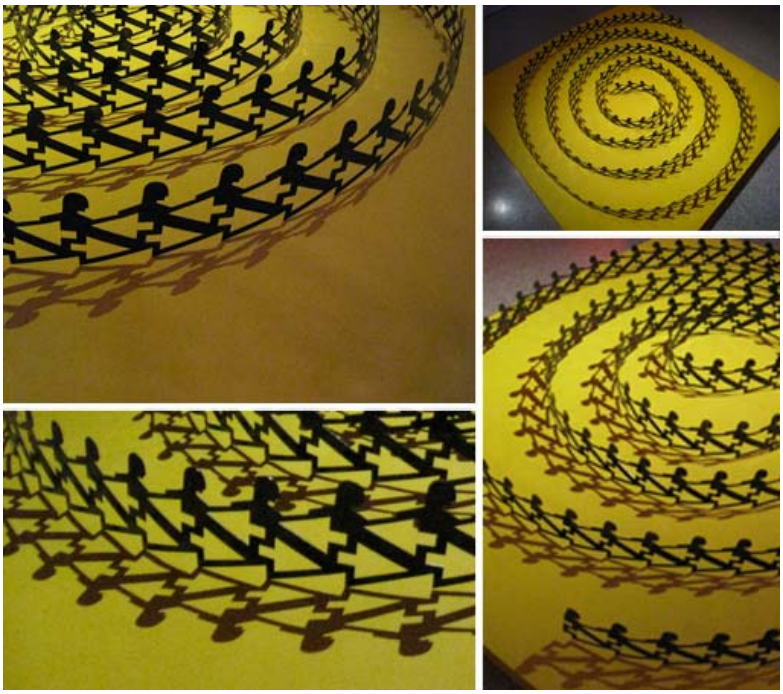
จากการออกแบบ2มิติ นำมาทำเป็นภาพติดผนังขนาด 3.6 x 1.5 เมตร เพื่อให้เข้าใจเทคนิก Figure and Ground ได้ออกแบบให้แบ่งแยกพื้นที่อย่างชัดเจระหว่าง Figure และ Ground โดย ออกแบบส่วนของ Figure ที่เป็นตัวช้าง ให้เป็นภาพนูนต่ำให้นูนออกมาจากพื้น โดยทำจากวัสดุไม้ หนา 2 เซนติเมตร ตัดแยกเป็นชิ้น ๆ พ่นเป็นสีธงชาติไทย แล้วนำมาประกอบกันตามภาพที่ได้ออกแบบ ส่วน Ground ใช้เป็นพื้นเรียบๆ สีดำติดผนัง

รูปที่ 8 ผลงานสำเร็จในหัวข้อ ความเป็นชาติ (Nation)

3. หมุนวน (Endless circle) แนวคิดในการออกแบบงานในหัวข้อหมุนวน ได้นำบทสรุปการสื่อความหมายภาพ มาใช้ในการออกแบบโดยตั้งใจสื่อถึงความหมายของการหมุนวนการก้าวไป ข้างหน้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เริ่มจากออกแบบเป็นงาน2มิติ ใช้เทคนิค Similarity วาดภาพลายเส้นคน ผสมผสานกับรูปทรงของลูกศร ให้เกิดลักษณะเป็นภาพคนกำลังก้าวเดินไปต่อกันเรื่อยๆไม่สิ้นสุด ใช้รูปทรงของลูกศรมาช่วยกำหนดทิศทางรูปแบบของภาพ ลูกศรที่หันไปทางซ้ายแทนลักษณะของ การก้าวเดินไปข้างหน้าไม่รู้ว่าเรื่องราวจะไปจบลงตรงจุดไหน และลูกศรที่หันไปทางขวาสื่อถึง เรื่องราวในอดีตที่ไม่สามารถย้อนกลับไปแก้ไขอะไรได้อีก

จากการออกแบบสองมิติ มานำเสนอในรูปแบบของ installation design ที่สื่อความหมายถึงการหมุนวนไม่รู้จบจากเทคนิค Similarity ความคล้ายกันของคนกับลูกศรทำให้มองเป็นกำลังก้าว เดินเพื่อทำให้ เข้าใจถึงเทคนิคนี้เลยออกแบบให้เป็นงานลอยตัวใช้อะคริลิคความหนา 1 มิลลิเมตร ทำเป็นตัวคนเดินต่อกันความยาว 2 เมตร ความสูงของคนขนาด 10 เซนติเมตร จัดวางบนพื้นใน ลักษณะวนเป็นวงกลม

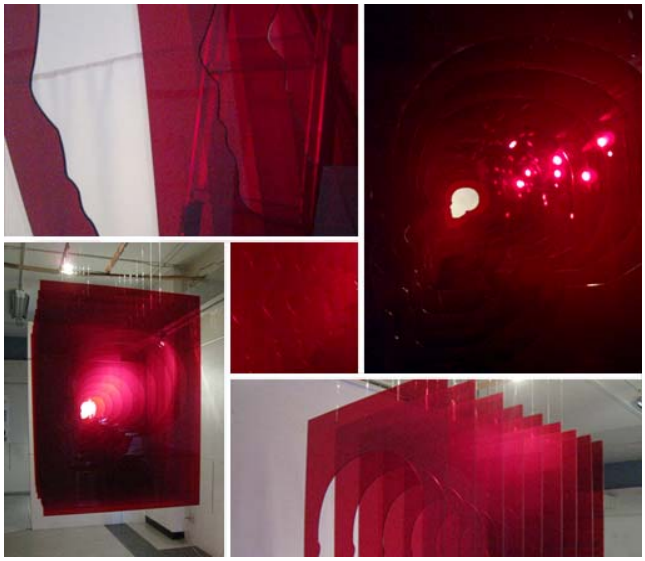

รูปที่ 9 ผลงานสำเร็จในหัวข้อ หมุนวน (Endless circle)

4. ตัวตน (Identity) แนวคิดในการออกแบบงานในหัวข้อตัวตน ได้นำบทสรุปการสื่อความ หมายภาพมาใช้ในการออกแบบโดยตั้งใจสื่อถึงการซ้อนทับของตัวตน เริ่มจากออกแบบเป็นงาน 2 มิติ วาดภาพรูปหน้าด้านข้างของคน ให้ถูกซ้อนทับกันเป็นชั้นๆโดยการไล่โทนสีเพื่อให้ดูมีมิติชัดลึก ชัดตื้นต้องการสื่อความหมายถึงคนที่มีตัวตนหลายชั้นอยู่ในตัวเอง เปลี่ยนแปลงตามสถานะภาพ หรือช่วงเวลาที่ต่างกันออกไป เช่นแม่ออยู่คนเดียวจะสามารถเห็นตัวของตัวเองได้มากที่สุด อยู่กับครอบครัว, เพื่อน, ที่ทำงาน จะมีอีกตัวตนหนึ่งซ้อนทับลงมา

จากการออกแบบสองมิติ มานำเสนอในรูปแบบของ Installation Design ที่สื่อความหมายถึงการทับซ้อนของตัวตน ลักษณะของงานแบ่งออกเป็นภาพรูปหน้าด้านข้างจำนวน 9 ชิ้น ขนาด 72 x 103 เซนติเมตร ทำจากอะคริลิคใสสีแดงหนา 2 มิลลิเมตรเจาะเป็นรูปใบหน้าด้านข้าง เรียงจากใหญ่ ไปเล็ก ที่เลือกใช้อะคริลิคใสเพราะเมื่อนำมาเรียงต่อกันแล้ว จะทำให้เห็นการทับซ้อนกันอย่างชัดเจน ส่วนหน้าสุดจะกลายเป็นสีที่เข้มที่สุด และชั้นในสุดจะเป็นสีที่อ่อนที่สุด เปรียบได้กับตัวตนที่ทับ ซ้อนกันหลายชั้น ชั้นในจะเป็นสีอ่อนที่สุดเปรียบกับ

ตัวตนที่แท้จริง ส่วนชั้นนอกจะเป็นสีจะเข้มที่สุดเรียบกับตัวตนที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานะภาพหรือช่วงเวลาที่ต่างกันออกไป

รูปที่ 10 ผลงานสำเร็จในหัวข้อ ตัวตน (Identity)

5. เสียดสี (Satirize) แนวคิดในการออกแบบงานในหัวข้อเสียดสี ได้นำบทสรุปการสื่อความหมายภาพมาใช้ในการออกแบบ โดยตั้งใจสื่อถึงคอนเซ็ปภาวะโลกร้อน เริ่มจากออกแบบเป็นงาน 2 มิติ ภาพนี้ใช้เทคนิค Closure วาดนกเพนกวินส่วนตัวขาดหายไปบางส่วน พื้นที่ช่องว่างนั้นจะถูก รับรู้ได้ว่าคืออะไรจากบริบทที่ใกล้เคียงกันกับเนื้อเรื่อง โดยออกแบบภายใต้แนวความคิดภาวะ โลกร้อน น้ำแข็งละลาย สะท้อนผ่านสัตว์ที่อยู่ขั้วโลกอย่างนกเพนกวิน วาดภาพเป็นนกเพนกวินกำลัง ละลายเพราะความร้อนของโลก โดยแทนความร้อนของโลกด้วยพื้นของภาพเป็นสีแดง นกเพนกวิน ที่ค่อย ๆ ละลายก็เหมือนกับคนบนโลกที่กำลังจะละลายหายไปเช่นกัน ถ้าไม่ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม เป็นการแอบเหน็บแนมเล็กๆ ว่าทำอย่างไรก็ได้อย่างนั้น

รูปที่ 11 ผลงานสำเร็จในหัวข้อ เสียดสี (Satirize)

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลงานออกแบบโปสเตอร์ของ ชิเกะโอะ ฟุคุดะ (Shigeo Fukuda) เรื่องการให้ ความหมายของภาพมีข้อจำกัดอยู่ที่วิธีพิจารณาสารที่สื่อความในภาพแต่ละภาพซึ่งมีวิธีการสื่อต่างกัน ทำให้การพิจารณาไม่สามารถใช้วิธีตีความภายใต้ขอบเขตเดียวกันได้อย่างชัดเจน การออกแบบภาพลวงตาที่ในแต่ละภาพก็ใช้เทคนิคในการลวงตาแตกต่างกัน และบางภาพก็ไม่ได้ใช้เทคนิคการลวงตา ของเกสตาลต์ (Gestalt)

ส่วนในด้านการออกแบบนั้นการออกแบบภาพลวงตาที่ในแต่ละภาพ จะมีมุมมองในการให้ ความหมายของภาพแตกต่างกันออกไป โดยใช้เทคนิคการการลวงตาเชื่อมต่อกับการเล่าเรื่องผ่าน ออกมาทางภาพสองมิติแต่นำเสนอในรูปแบบสามมิติ รายละเอียดที่ต้องการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาให้เป็นระบบชัดเจน และมีขอบเขตที่ค่อนข้างชัดและรัดกุม เพื่อช่วยให้การออกแบบมีทิศทางที่ชัดไม่หลุดจากกรอบของเนื้อหาที่วางเอาไว้

เอกสารอ้างอิง

กันยา สุวรรณแสง. *จิตวิทยาทั่วไป General psychology.* กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา, 2538

พิชญ์สิรี โค้วตระกูล. และสุธีรา เผ่าโภคสถิตย์. *จิตวิทยาทั่วไป.* กรุงเทพฯ : เทพรัตน์พับลิชชิ่งกรุ๊ป, 2538

ไพบูลย์ เทวรักษ์. *จิตวิทยาศึกษาพฤติกรรมภายนอกและภายใน.* กรุงเทพฯ : เอส.ดี.เพรส, 2537

รัจรี นพเกตุ. *จิตวิทยาการรับรู้.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2540

Bernstein. D. A. *Essentials of Psychology.* Boston : Houghton Mifflin Company,1999

Feldman. R. S. *Understanding Psychology.* (4th ed.) New York : McGraw Hill,Inc., 1996

Halonen. J. S. and Santrock. J. W. *Psychology.* (2nd ed.) Boston : The McGraw-Hill Companies,Inc., 1996

Matlin. M. W. *Psychology.* (2nd ed.) : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1995

Quinn, Virginia Nichols. (1984) *Applying Psychology.* Simgapore : McGraw-Hill Book Company,1984

Roediger. H. L. *Psychology.* (2nd ed.) : Little, Brown & Company Limited, 1987

Seymour Chwast. *Shigeo Fukuda Master Work* (2th ed.) New York : Firefly Books, Ltd., 2005

โครงการออกแบบสื่อมัลติมีเดีย เพื่อทำความเข้าใจประเด็นเรื่องความพึงพอใจในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ
A STORY ON SATISFACTION OF AUDIENCESIN IN HORROR FILMS FOR MULTIMEDIA DESIGN

ธีรชัย ทวีสุข[1] และผศ.ดร. ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ภาพยนตร์สยองขวัญโดยใช้หลักจิตวิทยา ทฤษฎีที่ใช้ศึกษาประกอบด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Noel Carroll และ Sigmund Freud โดยการทดลองตั้งคำถามเกี่ยวกับจิตวิทยาในภาพยนตร์สยองขวัญว่าด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของผู้แต่งและผู้ชมว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไรในเรื่องของความกลัวในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ โดยพิจารณาผ่านข้อจำกัดที่ว่าด้วย บุคคล, ความประทับใจ, เหตุการณ์และสถานการณ์แบบใดที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึก

การวิเคราะห์ภาพยนตร์สยองขวัญโดยใช้หลักจิตวิทยา ได้ศึกษารูปแบบและแนวคิดของภาพยนตร์สยองขวัญ 5 ประเภท โดยการทดลองตั้งคำถามเกี่ยวกับจิตวิทยาในภาพยนตร์สยองขวัญว่าด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของผู้แต่งและผู้ชม ว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไร ในเรื่องของความกลัวในการแต่งภาพยนตร์สยองขวัญผ่าน Noel Carroll ว่าด้วยเรื่องของภาพลวงตาของเรื่องแต่ง (The Illusion Theory of Fiction) ได้ 3 ประเด็น ส่วน Sigmund Freud เป็นในเรื่องของภาวะที่ความคิดแบบเป็นเหตุผลได้รับการสั่นคลอน (The Uncanny) ของผู้ชมภาพยนตร์สยองขวัญได้ 8 ประเด็น ได้ว่าภาพยนตร์สยองขวัญแต่ละเรื่องจะเกิดความกลัวแตกต่างกันออกไปตามแนวภาพยนตร์สยองขวัญ จึงทดลองมาออกแบบความกลัวให้ครบทุกรูปแบบโดยผ่านสื่อมัลติมีเดียเพื่อความเข้าใจถึงความพึงพอใจในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ

คำสำคัญ: จิตวิทยา, ภาพยนตร์สยองขวัญ, สื่อมัลติมีเดีย

Abstract

The psychological theories of Noel Carroll and Sigmund Freud have been used to analyze the horror films. The questions about the psychology of horror films are posed to analyze the association between the author and the film viewers. These theories consider the limitation of individuals, impressions, incidents and circumstances that would create feelings. The result can be defined into 5 categories. This study is done by posing a number of psychological questions about of the horror films to the author and viewers and finding the feeling of fear between

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

them. Noel Carroll explained the Illusion Theory of fiction into 3 issues. And Sigmund Freud proposed the idea of Reasonable Thinking devided into 8 types. Therefore, each horror film always creates several minor fears. This thesis aims to show the fear in every type through the multimedia in order to understand the impression of the viewers when watching the horror films.

KEYWORD:

1. บทนำ

ภาพยนตร์แนวสยองขวัญ (Horror Films) คือภาพยนตร์ที่ถูกออกแบบและสร้างขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตื่นตระหนกตกใจ ความหวาดกลัว และสร้างความรู้สึกขวัญผวาให้แก่ผู้ชม แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างความบันเทิงอันน่าหลงใหลไปพร้อมๆ กัน ภาพยนตร์สยองขวัญสามารถสร้างประสบการณ์อันน่าหวาดหวั่นได้ โดยการเข้าไปสัมผัสกับความกลัวในส่วนลึกของจิตใจผู้ชม ทั้งจากฝันร้าย บาดแผลทางใจ ความแปลกแยก ความรู้สึกไม่พอใจ ความหวาดหวั่นพรั่นพรึงในสิ่งที่ไม่รู้ ความกลัวตายและการสูญเสียอวัยวะ ความกลัวการสูญเสียตัวตน รวมทั้งความกลัวเกี่ยวกับเพศสภาพ แล้วนำออกมาถ่ายทอดเป็นประสบการณ์ที่แปลกประหลาดการชมปัญหาทางปรัชญาและจิตวิทยาในภาพยนตร์สยองขวัญโดยวิเคราะห์ผ่านมุมมองผ่านทฤษฎีจิตวิเคราะห์

การศึกษามีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและสำรวจแนวคิดภาพยนตร์สยองขวัญ ผ่านการนำเสนอเนื้อหา เรื่องราว และเทคนิคทางด้านภาพและเสียงของภาพยนตร์ ความบันเทิงจากอารมณ์ของความหวาดหวั่นน่าสะพรึงกลัว นับเป็นลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์สยองขวัญที่ก่อให้เกิดข้อสงสัยในการศึกษาภาพยนตร์ว่า ทำไมผู้ชมภาพยนตร์สยองขวัญจึงสามารถรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ เช่นความหวาดหวั่นและความน่าพรั่นพรึง คำถามนี้ได้กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางระหว่างนักวิชาการสาขาต่างๆ ทั้ง ภาพยนตร์ศึกษา ปรัชญา มานุษยวิทยา และจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ จากการสังเกตลักษณะองค์ประกอบต่างๆ ของภาพยนตร์สยองขวัญพบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของภาพยนตร์สยองขวัญถูกสร้างขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ในการปะทะและหักล้างกับความคิดและความรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและสวัสดิภาพในการดำรงชีวิต โดยการทำให้ผู้ชมภาพยนตร์มาเผชิญหน้ากับสิ่งแปลกประหลาดที่สามารถสั่นคลอนและท้าทายกรอบทางความคิดที่มนุษย์คุ้นชินได้ ทั้งนี้อาจด้วยความต้องการในระดับจิตไร้สำนึกของผู้ชมภาพยนตร์สยองขวัญเองซึ่งต้องการทำลายล้างกรอบและกฎเกณฑ์ของสังคมที่ควบคุมจิตสำนึกของบุคคลในสังคม

โครงการศึกษานี้เป็นการศึกษาทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่ององค์ประกอบของภาพยนตร์สยองขวัญ การเล่าเรื่องของภาพยนตร์สยองขวัญและสามารถเข้าใจในเรื่องของความกลัวในการชมภาพยนตร์สยองขวัญรวมไปถึงองค์ประกอบต่างๆของภาพยนตร์สยองขวัญถูกสร้างขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์ เกี่ยวกับความคิดและความรู้สึก เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาออกแบบสื่อมัลติมีเดีย ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของความกลัวผ่านมุมมองของจิตวิเคราะห์

2. แนวทางการศึกษา

2.1 ภาพยนตร์สยองขวัญ (Horror Film) ถูกจัดเป็นภาพยนตร์ในกลุ่มเดียวกับภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์ (Science Fiction Film) และภาพยนตร์จินตนาการ (Fantasy Film) ในฐานะที่เป็นภาพยนตร์ที่มีลักษณะหลุดพ้นไปจากความเป็นจริง นอกไปจากนั้นภาพยนตร์สยองขวัญยังมีต้นกำเนิดและแรงผลักดันมาจากภาพยนตร์แนวนิยายวิทยาศาสตร์อีกด้วย แต่กระนั้นก็ตามภาพยนตร์สยองขวัญก็ยังมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างไปจากภาพยนตร์

นิยายวิทยาศาสตร์และจินตนาการอย่างชัดเจน นั่นคือลักษณะของการเร้าอารมณ์ที่มุ่งเน้นในการสร้างอารมณ์ที่ชวนหวาดผวาสยดสยองให้แก่ผู้ชม

องค์ประกอบสำคัญทั้งสี่ประการของภาพยนตร์สยองขวัญนี้ อาจจะถูกพิจารณาได้เป็นองค์ประกอบสองประเภทคือ

2.1.1 องค์ประกอบฝ่ายรับ (Passive Composition)

- Trapped Situation หรือ สถานการณ์จนมุม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นเหตุการณ์อันจะเป็นเงื่อนไขที่สร้างให้เกิดองค์ประกอบฝ่ายรับอีกส่วนหนึ่งขึ้นมา

- Helpless Character หรือ ตัวละครที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ เป็นองค์ประกอบที่เป็นตัวละครที่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ Trapped Situation หรือสถานการณ์จนมุม โดยองค์ประกอบส่วนนี้ จะเปิดโอกาสให้องค์ประกอบในฝ่ายกระทำสามารถแสดงบทบาทออกมาได้

2.1.2 องค์ประกอบฝ่ายกระทำ (Active Composition)

- Moment of Suspense หรือ ช่วงเวลาระทึกใจ เป็นองค์ประกอบที่เป็นเหตุการณ์อันแสดงถึงการคุกคามอย่างเป็นอันตรายต่อ Helpless Character หรือตัวละครที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ อีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบที่ใช้เตรียมสถานการณ์ให้กับการปรากฏตัวขององค์ประกอบฝ่ายกระทำอีกส่วนหนึ่ง

- Psychic Element หรือ ปัจจัยหลักที่มีผลทางจิตวิทยาในการสร้างความหวาดกลัว ซึ่งโดยมากจะเป็นตัวละครที่ทำหน้าที่สร้างความหวาดกลัวให้กับผู้ชม โดยมีบทบาทเป็นผู้ไล่ล่าหรือผู้ฆ่าตัวละครอื่นๆ และอาศัยการปรากฏตัวในรูปลักษณ์ที่น่าเกลียด, น่าขยะแขยง, ดุร้าย, เป็นอันตรายแสดงออกถึงการคุกคามอย่างชัดเจนต่อ Helpless Character หรือตัวละครที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

2.2 ภาพยนตร์สยองขวัญและกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ภาพยนตร์สยองขวัญโดยใช้หลักจิตวิทยา โดยศึกษารูปแบบและแนวคิดของภาพยนตร์สยองขวัญได้ 5 ประเภทได้แก่ ศาสนา (religion), สัตว์ (brute), รูปร่าง (appearance), วิทยาศาสตร์ (science), วิญญาณ (spirit)

2.1.1 The Reaping (ระบาดนรกสาปสยองโลก)

2.1.2 Jaws 1 (จอวส์1)

2.1.3 The Thing (ไอ้ตัวเขมือบโลก)

2.1.4 Messengers 2 The Scarecrow (คนเห็นโคตรผี 2)

2.1.5 Frankenstein (คืนชีพคนครึ่งผี)

2.1.6 The Sixth Sense (ซิกซ์เซ้นส์...สัมผัสสยอง)

2.1.7 The Others (คฤหาสน์ สัมผัสผวา)

2.3 จิตวิเคราะห์

การศึกษามีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและสำรวจแนวคิดภาพยนตร์สยองขวัญ ผ่านการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราว และเทคนิคทางด้านภาพและเสียงของภาพยนตร์ ความบันเทิงจากอารมณ์ของความหวาดหวั่นน่าสะพรึงกลัวนับเป็นลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์สยองขวัญที่ก่อให้เกิดข้อสงสัยในการศึกษาภาพยนตร์ว่า ทำไมผู้ชมภาพยนตร์สยองขวัญจึงสามารถรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ เช่นความหวาดหวั่นและความน่าพรั่นพรึง คำถามนี้ได้กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางระหว่างนักวิชาการสาขาต่างๆ ทั้งภาพยนตร์ศึกษา ปรัชญา มานุษยวิทยา และจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ จากการสังเกตลักษณะ

องค์ประกอบต่างๆ ของภาพยนตร์สยองขวัญพบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของภาพยนตร์สยองขวัญถูกสร้างขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ในการปะทะและหักล้างกับความคิดและความรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและสวัสดิภาพในการดำรงชีวิต โดยการทำให้ผู้ชมภาพยนตร์มาเผชิญหน้ากับสิ่งแปลกประหลาดที่สามารถสั่นคลอนและท้าทายกรอบทางความคิดที่มนุษย์คุ้นชินได้ ทั้งนี้อาจด้วยความต้องการในระดับจิตไร้สำนึกของผู้ชมภาพยนตร์สยองขวัญเองซึ่งต้องการทำลายล้างกรอบและกฎเกณฑ์ของสังคมที่ควบคุมจิตสำนึกของบุคคลในสังคม

2.2.1 ภาพลวงตาของเรื่องแต่ง (The Illusion Theory of Fiction) โดย Noel Carroll

ภาพลวงตาของเรื่องแต่ง (The Illusion Theory of Fiction) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของผู้ชมที่คล้อยไปตามบุคคลหรือสถานการณ์ในเรื่องที่แต่งขึ้น โดยอารมณ์ของมนุษย์จะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ถูกรับรู้ก็ต่อเมื่อมนุษย์เกิดความเชื่อในเหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้นๆ ซึ่งในกรณีของนวนิยายหรือภาพยนตร์ การที่ผู้ชมหรือผู้อ่านเรื่องราวที่ถูกแต่งขึ้นเกิดอารมณ์คล้อยตามไปกับเหตุการณ์ที่ถูกเล่านั้นมีสาเหตุมาจากผู้ชมหรือผู้อ่านเรื่องราวดังกล่าว เกิดความเชื่อถึงสิ่งที่ถูกเล่าอยู่เบื้องหน้า

2.2.2 ความคิดแบบเป็นเหตุผลได้รับการสั่นคลอน (The Uncanny) โดย Sigmund Freud

ความคิดแบบเป็นเหตุผลได้รับการสั่นคลอน (The Uncanny) หมายถึง ความรู้สึกพิศวง ความน่าหวาดกลัวและสิ่งที่เป็นสาเหตุกระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกพิศวง ความรู้สึกหวาดกลัวขึ้นในจิตใจของบุคคล ซึ่งพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ บุคคล, ความประทับใจ, เหตุการณ์และสถานการณ์แบบใดที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึก (Uncanny) ขึ้น เป็นความรู้สึกสงสัยว่าสิ่งมีชีวิตที่ปรากฏนั้นมีชีวิตอยู่จริงหรือไม่; หรือในทางกลับกัน, วัตถุไร้ชีวิตนั้นที่จริงแล้วอาจจะมีชีวิต

2.4 ศึกษาเนื้อเรื่องเพื่อเข้าใจการนำเสนอเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญ ตั้งคำถามจิตวิเคราะห์ของผู้แต่งและผู้ชมว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไรในเรื่องของความกลัวในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ

2.3.1 Active Composition (ทำไมเราจึงรู้สึกกลัวเมื่อชมภาพยนตร์สยองขวัญ)

โดยผ่านทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Noel Carroll นักปรัชญาด้านวัฒนธรรมและภาพยนตร์ ว่าด้วยเรื่องของภาพลวงตาของเรื่องแต่ง (The Illusion Theory of Fiction)

2.3.2 Passive Composition (ความพึงพอใจในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ)

โดยผ่านทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud ในเรื่องของภาวะที่ความคิดแบบเป็นเหตุผลได้รับการสั่นคลอน (The Uncanny) และโครงสร้างบุคลิกภาพ

2.3.4 จำแนกประเภทความกลัวของ Noel Carroll และ Sigmund Freud

โดยผ่านมโนภาพเชิงเดี่ยว (simple idea) มโนภาพเชิงซ้อน (complex idea) ของ John Locke และ David Hume

3. ผลการวิเคราะห์

3.1 ผลการวิเคราะห์เนื้อเรื่องโดยใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ภาพลวงตาของเรื่องแต่ง (The Illusion Theory of Fiction) โดย Noel Carroll

เมื่อใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ในหัวข้อ “2.2 จิตวิเคราะห์” มาวิเคราะห์แล้วจึงพบว่าประเด็นที่สำคัญในเนื้อเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญผ่าน Active Composition (ทำไมเราจึงรู้สึกกลัวเมื่อชมภาพยนตร์สยองขวัญ) สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

3.1.1 การปรากฏ

จากการชมภาพยนตร์แนวสยองขวัญ ผู้ชมจะถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกหวาดกลัวและขยะแขยง โดยภาพของอมนุษย์ที่ปรากฏขึ้นบนจอภาพยนตร์ ด้วยเทคนิคการใช้ภาพและเสียงของภาพยนตร์ที่กระตุ้น

เร้าอารมณ์ของผู้ชมชมภาพยนตร์แนวสยองขวัญจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกหวาดกลัวและขยะแขยงขึ้นมา เนื่องจากผู้ชมเกิดความเชื่อว่า ณ ชั่วขณะที่ชมภาพยนตร์แนวสยองขวัญนั้น มีอสูรกายหรืออมนุษย์ (อันเป็นสาเหตุแห่งความกลัว) ปรากฏขึ้นต่อหน้าในลักษณะที่เป็นการคุกคามเป็นอันตรายและน่าขยะแขยง ซึ่งเป็นความเชื่อที่เกิดจากการรับรู้ภาพและเสียงที่ถูกสร้างโดยเทคนิคทางภาพยนตร์ลักษณะที่เป็นการคุกคามเป็นอันตรายและน่าขยะแขยง

3.1.2 ความเชื่อ

ผู้ชมภาพยนตร์สร้างความเชื่อว่าตนเองกำลังตกอยู่ในความหวาดกลัวขึ้นมา โดยที่พวกเขาไม่ได้มีความรู้สึกหวาดกลัวอย่างแท้จริงต่อเรื่องราวที่ถูกแต่งขึ้นนั้นความเชื่อในสิ่งที่ปรากฏอยู่บนจอของผู้ชมภาพยนตร์ เช่น ความตายที่ปรากฏอยู่บนจอภาพยนตร์ ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์เชื่อไปว่าความกลัวที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความจริง

3.1.3 ความคิด

ความเชื่อไม่ใช่สาเหตุหลักที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวในการรับชมภาพยนตร์สยองขวัญ**เพียงอย่างเดียว** เนื้อหาทางความคิดจะสามารถสร้างความบันเทิงได้ โดยปราศจากการกระทำหรือความรับผิดชอบที่ต้องกระทำต่อความคิดที่เกิดขึ้น ซึ่งผิดกับการมีความเชื่อที่ผู้เชื่อต้องถูกกระทำหรือรับผิดชอบต่อข้อเท็จจริงที่ถูกเชื่อนั้น ยกตัวอย่างเช่น การยืนอยู่บนหน้าผาสูงชันแม้ว่าจะมีความปลอดภัย แต่บางคนก็อาจจะสร้างความบันเทิงให้กับตนเองโดยการคิดไปว่าจะ ตนจะเป็นอย่างไรเมื่อต้องตกลงไปจากขอบหน้าผา และเป็นธรรมดาที่ผู้คิดจะต้องรู้สึกระทึกใจหรือหวาดผวาต่อความคิดดังกล่าว ซึ่งนั่นเป็นความรู้สึกกลัวโดยการคิดถึงสถานการณ์ของการตกลงไปจากหน้าผา ไม่ใช่ความกลัวที่มาจากเหตุการณ์จริงของการตกจากหน้าผา และไม่ใช่มาจากความเชื่อว่าผู้คิดจะกำลังตกจากหน้าผา

ความกลัวนี้เกิดขึ้นได้โดยการจินตนาการว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรต่อไป ทั้งๆ ที่ผู้คิดรู้ว่ามันเป็นไปไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นผู้คิดก็ไม่ได้กลัวการคิดถึงเรื่องการตกลงไปจากหน้าผา หากแต่เป็นความกลัวโดยเนื้อหาเรื่องราวที่มาจากการคิดถึงการตกลงไป มันอาจจะเป็นความกลัวที่มาจากการจินตนาการถึงภาพของการดิ่งลงไปในอากาศขณะที่กำลังร่วงหล่นลงไปในหุบเหว

3.2 ผลการวิเคราะห์เนื้อเรื่องโดยใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ในเรื่องของภาวะที่ความคิดแบบเป็นเหตุผลได้รับการสั่นคลอน (The Uncanny) โดย Sigmund Freud

เมื่อใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ในหัวข้อ “2.2 จิตวิเคราะห์” มาวิเคราะห์แล้วจึงพบว่าประเด็นที่สำคัญในเนื้อเรื่องภาพยนตร์สยองขวัญผ่าน Passive Composition (ความพึงพอใจในการชมภาพยนตร์สยองขวัญ) สามารถสรุปได้เป็น 8 ประเด็น ดังนี้

3.2.1 ความกลัวที่เกิดจากดวงตา

เป็นความกลัวที่เกิดจากดวงตาที่ชั่วร้าย เป็นความกลัวที่เกิดจากการปรากฏตัวของอสูรกายที่มีความแค้นไม่ว่าจะเป็นความอาฆาตของตนหรือของผู้อื่นเรียกว่าดวงตาที่จ้องมองด้วยความพยาบาท

รูปที่ 3 ความกลัวที่เกิดจากดวงตา

3.2.2 ความกลัวที่เกิดจากภาพซ้อน

ตัวแทนหรือภาพซ้อนของจิตใจ เป็นความชั่วที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่แตกต่างทำให้เกิดกานลำเมิดข้อบัญญัติของศาสนา เช่นพระเจ้าเปลี่ยนเป็นปีศาจ

รูปที่ 4 ความกลัวที่เกิดจากภาพซ้อน

3.2.3 ความกลัวที่เกิดจากสิ่งที่รู้จักแต่เก่าก่อน

เป็นความรู้สึกที่ว่าสิ่งมีชีวิตที่ปรากฏมีชีวิตจริงหรือไม่ แต่ในทางกลับกัน วัสถุไร้ชีวิตนั้นที่จริงแล้วอาจมีชีวิตปรากฏทำให้เกิดความกลัว เช่น หุ่นขี้ผึ้ง ตุ๊กตา

รูปที่ 5 ความกลัวที่เกิดจากสิ่งที่รู้จักแต่เก่าก่อน

3.2.4 ความกลัวที่เกิดจากความตายและศาสนา

ความตาย ศาสนา ศาสนายังคงมีความสำคัญที่ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความตาย เป็นความกลัวที่ไม่อาจปฏิเสธเกี่ยวกับความตายของบุคคล เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการชมภาพยนตร์ที่มีความตายเกิดขึ้น

รูปที่ 6 ความกลัวที่เกิดจากความตายและศาสนา

3.2.5 ความกลัวที่เกิดจากความคุ้นเคย

ความคุ้นเคย การกลับมาของคนตาย มาปรากฏตัวในฉากกิจกรรมที่พวกเขากระทำครั้นยังมีชีวิตโดยไม่รู้ตัว

รูปที่ 7 ความกลัวที่เกิดจากความคุ้นเคย

3.2.6 ความกลัวที่เกิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เกิดบุคคลกับสถานการณ์ การย้อนกลับมาอย่างไม่ได้ตั้งใจของสถานการณ์เดิม เช่น การเดินชนเก้าอี้ตัวเดิม การย้อนคิดถึงเรื่องในอดีต เป็นความกลัวที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

รูปที่ 8 ความกลัวที่เกิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ

3.2.7 ความกลัวที่เกิดจากภาพหลอน

ภาพหลอน ความกลัวที่เกิดจากภาพสะท้อนของกระจกกับเงาของวิญญาณอาจจะมาแบบไม่ได้ตั้งใจ หรืออสูรกายสร้างภาพของความตายเกิดขึ้น

รูปที่ 9 ความกลัวที่เกิดจากภาพหลอน

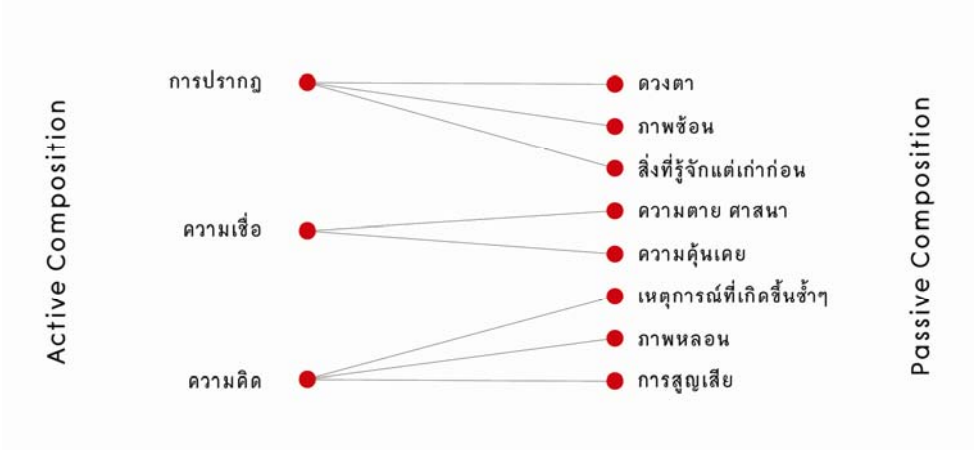
3.2.8 ความกลัวที่เกิดจากการสูญเสีย

การสูญเสีย ความกลัวที่เกิดจากความคิดว่าจะเกิดความสูญเสีย เช่นการเสียอวัยวะร่างกายทำให้เกิดความกลัวจากความคิด

รูปที่ 10 ความกลัวที่เกิดจากการสูญเสีย

3.3 ผลการวิเคราะห์ระบบโครงสร้างมาวิเคราะห์การเชื่อมโยงเรื่องของความกลัวระหว่างผู้แต่งกับผู้ชมภาพยนตร์

รูปที่ 11 ผลการวิเคราะห์การเชื่อมโยงเรื่องของความกลัวระหว่างผู้แต่งกับผู้ชมภาพยนตร์

3.3.1 การปรากฏเป็นการปรากฏตัวของเหล่าอสูรกายในภาพยนตร์ที่ผู้แต่งต้องการให้เกิดความกลัวภายในภาพยนตร์

ดวงตา เป็นความกลัวที่เกิดจากดวงตาที่ชั่วร้าย เป็นความกลัวที่เกิดจากการปรากฏตัวของอสูรกายที่มีความแค้นไม่ว่าจะเป็นความอาฆาตของตนหรือของผู้อื่นเรียกว่าดวงตาที่จ้องมองด้วยความพยาบาท ภาพซ้อน ตัวแทนหรือภาพซ้อนของจิตใจ เป็นความชั่วที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่แตกต่างทำให้เกิดกานลำเมิดข้อบัญญัติของศาสนา เช่นพระเจ้าเปลี่ยนเป็นปีศาจ สิ่งที่รู้จักแต่เก่าก่อน เป็นความรู้สึกที่ว่าสิ่งมีชีวิตที่ปรากฏมีชีวิตจริงหรือไม่ แต่ในทางกลับกัน วัสถุไร้ชีวิตนั้นที่จริงแล้วอาจมีชีวิตปรากฏทำให้เกิดความกลัว เช่น หุ่นขี้ผึ้ง ตุ๊กตา

3.3.2 ความเชื่อเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์สยองขวัญให้ผู้ชมภาพยนตร์เกิดความเชื่อเนื้อเรื่องภายในภาพยนตร์ว่ามีความกลัวเกิดขึ้นจริง

ความตาย ศาสนา ศาสนายังคงมีความสำคัญที่ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความตาย เป็นความกลัวที่ไม่อาจปฏิเสธเกี่ยวกับความตายของบุคคล เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการชมภาพยนตร์ที่มีความตายเกิดขึ้น ความคุ้นเคย การกลับมาของคนตาย มาปรากฏตัวในฉากกิจกรรมที่พวกเขากระทำครั้นยังมีชีวิตโดยไม่รู้ตัว

3.3.3 ความคิดเป็นความคิดที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการให้ผู้ชมภาพยนตร์คิดไปเองหรือคิดคาดเดาอนาคตว่าอนาคตจะเป็นสิ่งที่น่ากลัว ถ้าเกิดขึ้นจริง

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เกิดบุคคลกับสถานการณ์ การย้อนกลับมาอย่างไม่ได้ตั้งใจของสถานการณ์เดิม เช่น การเดินชนเก้าอี้ตัวเดิม การย้อนคิดถึงเรื่องในอดีต เป็นความกลัวที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ภาพหลอน ความกลัวที่เกิดจากภาพสะท้อนของกระจกกับเงาของวิญญาณอาจจะมาแบบไม่ได้ตั้งใจหรืออสูรกายสร้างภาพของความตายเกิดขึ้น การสูญเสีย ความกลัวที่เกิดจากความคิดว่าจะเกิดความสูญเสีย เช่นการเสียอวัยวะร่างกายทำให้เกิดความกลัวจากความคิด

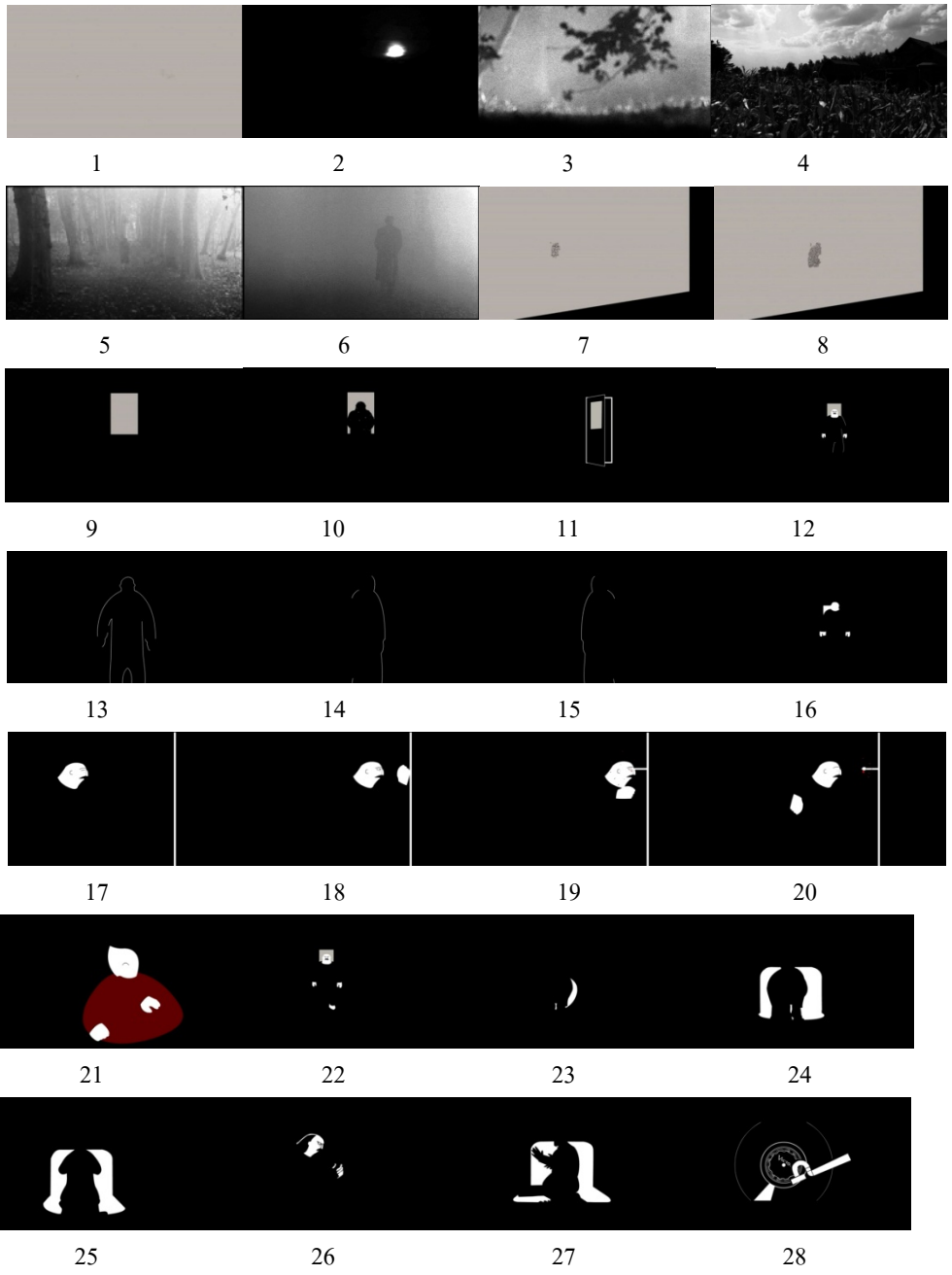
3.4 ผลการทดลองการออกแบบ

ผลการทดสอบเพื่อออกแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับความกลัวที่เกิดขึ้นของภาพยนตร์ผ่านทฤษฎีวิเคราะห์ ซึ่งสื่อมัลติมีเดียได้รวบความกลัวทั้ง 7 รูปแบบไว้ภายในเรื่องเดียวเพื่อเน้นความคิดเรื่องจิตวิเคราะห์เรื่องความกลัว ชื่อเรื่อง Fear of the dark

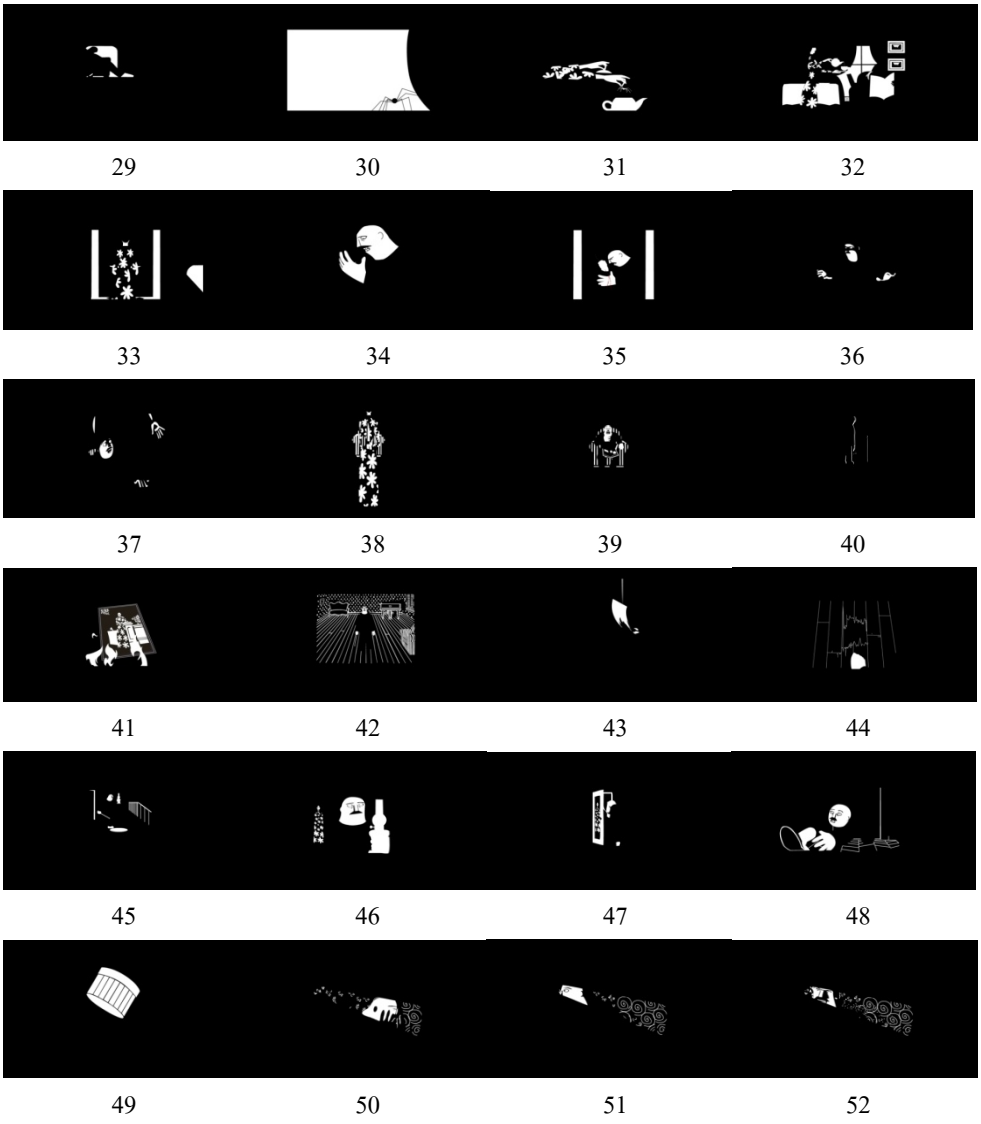

รูปที่ 12 Fear of the dark

3.4.1 เนื้อเรื่อง Fear of the dark

รูปที่ 13 เนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับความกลัว “Fear of the dark”

รูปที่ 13 (ต่อ) เนื่อเรื่องที่เกี่ยวกับความกลัว “Fear of the dark”

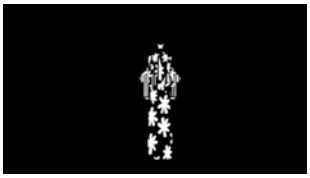
เนื้อเรื่องของ Fear of the dark เป็นความกลัวที่เกิดขึ้นความความจิตตกของคู่สามี ภรรยา สามีมีอาการจิตตกทำให้เกิดอาการผิดปกติได้ฆ่าภรรยาตัวเองที่อยู่ภายในห้อง ระหว่างการฆ่าสามีได้มีอาการเครียด จิตตก ได้หยิบมีดในห้องครัวมาปาดคอขณะที่ภรรยานั่งอยู่ที่โซฟาภายในห้องรับแขก พอภรรยาได้มีสติกลับมาอีกครั้ง ได้เกิดอาการตกใจกลัว จึงวิ่งหนีออกจากบ้าน

เป็นจุดเริ่มต้นของเรื่อง Fear of the dark สามีได้เดินมาระหว่างหิมะตกได้มาเจอบ้านอีกหลังหนึ่งเกิดความคิดโดยเกิดภาพซ้อนที่ว่าบ้านนี้เหมือนบ้านที่ตัวเองอยู่ ได้เข้าไปหวังจะขออาศัย เพราะอากาศหนาวมาก ปรากฏว่าไม่มีคนอยู่ สามีได้พังประตูเพื่อที่จะเข้าไปหลบหิมะแต่หลังจากเข้าไปภายในบ้านปรากฏว่าเป็นบ้านที่ตัวเองอยู่ก่อนหน้านั้น ได้เกิดความคิดว่าตัวเองได้ตาย จากการสูญเสียดวงตาด้วยอาการจิต จึงหันไปพึ่งศาสนา ระหว่างนั้นได้ย้อนความคิดที่เป็นอดีตในระหว่างนั้น คิดไปตอนที่อยู่กับภรรยาอย่างมีความสุข ระหว่างนั้นได้ยินเสียงของภรรยาจึงได้เดินเข้าไปในห้องที่ปาดคอภรรยา แต่กลับมามาเห็นภาพตัวเองโดนปาดคอเพราะว่าเกิดจากอาการโกรธแค้นของภรรยา จึงได้เผารูปถ่ายของภรรยาแต่กลับกลายว่ารูปนั้นเกิดมีชีวิต จึงสะดุ้งตื่นจากความฝัน ได้พยายามหาทางออกเนื่องจากเป็น

บ้านที่มืด แต่กลับกลายโดนหลอกหลอนตลอดเวลาสุดท้ายเกิดการสูญเสียดวงตาจากกระจกประตูทางออก เหมือนกับตอนที่แรกที่คิดเอาไว้

3.4.2 เนื่อเรื่องที่เกี่ยวกับความกลัวทั้ง 7 รูปแบบดังนี้

- ความกลัวที่เกิดจากดวงตา ความกลัวที่เกิดจากการเฝ้ามองของภรรยาภายในเรื่องด้วยความอาฆาตแค้น

รูปที่ 14 ความกลัวที่เกิดจากดวงตาเรื่อง “Fear of the dark”

- ความกลัวที่เกิดจากภาพซ้อน ความกลัวที่เกิดจากภาพซ้อนที่เกิดขึ้นจากการปรากฏขึ้นจริงเปลี่ยนจากภาพ Animation เป็นภาพ Movie

รูปที่ 15 ความกลัวที่เกิดจากภาพซ้อนเรื่อง “Fear of the dark”

- ความกลัวที่เกิดจากสิ่งที่รู้จักแต่เก่าก่อน ความกลัวที่เกิดขึ้นเป็นภาพที่เกิดขึ้นจากอดีต แต่กลับกลายมามีชีวิต

รูปที่ 16 ความกลัวที่เกิดจากสิ่งที่รู้จักแต่เก่าก่อนเรื่อง “Fear of the dark”

- ความกลัวที่เกิดจากความตาย ศาสนา เป็นความตายที่เกิดขึ้นในเรื่องและผู้ชมเชื่อว่าตัวละครที่เกิดขึ้นได้ตายไปแล้ว

รูปที่ 17 ความกลัวที่เกิดจากความตาย ศาสนาเรื่อง “Fear of the dark”

- ความกลัวที่เกิดจากความคุ้นเคย ปรากฏตัวในฉากกิจกรรมที่พวกเขากระทำครั้นยังมีชีวิตโดยไม่รู้ตัว

รูปที่ 18 ความกลัวที่เกิดจากความคุ้นเคยเรื่อง “Fear of the dark”

- ความกลัวที่เกิดจากเหตุการณ์ซ้ำๆ เหตุการณ์ที่เกิดจากความคิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

รูปที่ 19 ความกลัวที่เกิดจากเหตุการณ์ซ้ำๆเรื่อง “Fear of the dark”

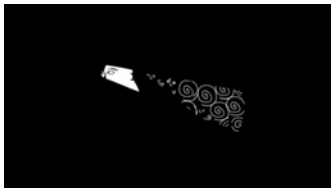
รูปที่ 20 ความกลัวที่เกิดจากเหตุการณ์ซ้ำๆเรื่อง “Fear of the dark”

- ความกลัวที่เกิดจากภาพหลอน ภาพสะท้อนของกระจกกับเงาของวิญญาณที่เกิดขึ้นทำให้รู้สึกว่าเกิดความกลัว

รูปที่ 21 ความกลัวที่เกิดจากภาพหลอนเรื่อง “Fear of the dark”

- ความกลัวที่เกิดจากการสูญเสีย เป็นความกลัวที่ทำให้คิดไปก่อนว่าจะเกิดความกลัว

รูปที่ 22 ความกลัวที่เกิดจากการสูญเสียเรื่อง “Fear of the dark”

4.บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการทดลองผู้ชมทั้งหมด 20 คน พบว่าความคิดเกี่ยวกับเรื่องความกลัวในสื่อมัลติมีเดียแตกต่างกันออกไป ผู้ชมส่วนใหญ่จะคิดไม่เหมือนกันโดยบางคนคิดไปกับความกลัวก่อนที่จะมาถึงบางคนคิดหลังจากที่ความหลัวนั้นเกิดขึ้นแล้วซึ่งแตกต่างกับภาพยนตร์สยองขวัญซึ่งผู้ชมดูไปตามเนื้อหาโดยที่ไม่ได้คิดและไม่เข้าใจว่าความกลัวที่เกิดขึ้นทำไมต้องกลัว ซึ่งแตกต่างกับสื่อมัลติมีเดียซึ่งเน้นไปทางด้านความคิดเพราะว่าความคิดของแต่ละบุคคลคิดต่างกันออกไปในรูปแบบของความกลัวมากกว่าจะตามเนื้อหาที่จะเกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา เกิดดี. ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์: การศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ : บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด, 2541.

“1980s Horror Films, Inside Out: Body Horror.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://en.wikipedia.org/wiki/Horror_film, 10 Jan 2010.

Kindle Edition. Works of David Hume. A Treatise of Human Nature, An Enquiry Concerning Human Understanding, An Enquiry Concerning the Principles of Morals, The Natural ... Concerning Natural Religion (mobi) by David Hume : 11 Dec 2008.

Noel Carroll. The Nature of Horror. The Definition of Horror, Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart. Chapman and Hall : Inc, 1990

Sigmund Freud. “ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.novabizz.com/NovaAce/Personality/Theory_Freud.htm, 10 Jan 2010.

โครงการศึกษาวิธีการสื่อความหมายของแผนที่ร่วมสมัย เพื่อการออกแบบชุดข้อมูลของกรุงเทพมหานคร

A Study of Meaning in Contemporary Maps for Bangkok Information Design

ธนพรรธน์ ฟักอังกูร[1] และผศ.ดร.ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์[2]

บทคัดย่อ

แผนที่สมัยใหม่ (Modern map) นั้นเริ่มมาจากแผนที่ลอนดอนอันเดอร์กราวด์ออกแบบโดย Harry Beck อันเป็นต้นแบบของแผนที่รถใต้ดินทั่วโลก เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ที่เหมาะสมสำหรับคนทั่วไปแม้จะไม่เคยไปลอนดอน คุ้นเคยกับ สไตล์ รูปแบบ และ ระบบ รวมทั้งสามารถอ่านหรือทำความเข้าใจมันได้เป็นอย่างดี

แผนที่ในสมัยก่อนวาดขึ้นโดยอ้างอิงกับสภาพของภูมิศาสตร์จริง และ ภูมิศาสตร์ในจินตฉาการ แต่ในแผนที่สมัยใหม่นั้น ระยะทาง และ พื้นที่ ถูกลดทอน เพื่อความสวยงาม ของรูปทรง และ ความจำเป็นในการวางตัวอักษรเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย จึงต้อง ละทิ้งความจริงทางภูมิศาสตร์ นอกจากนั้นยังละเลยความแตกต่าง ระหว่างสถานที่ สัญลักษณ์ที่ใช้นั้น จึงมีเพียงแต่ เส้น กับ สี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นตัวแทนของสถานี ลักษณดังกล่าวเรียกได้ว่าเป็นงานออกแบบที่สามารถใช้ได้ทั่วโลก

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้นี้เพื่อที่จะวิเคราะห์รูปแบบของแผนที่สมัยใหม่ที่ใช้กันจนทั่วไปว่ามีศักยภาพเพียงใด และนำมาประยุกษ์ใช้กับการออกแบบชุดข้อมูลของกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: แผนที่สมัยใหม่, ออกแบบชุดข้อมูล

Abstract

Contemporary map design started from the London Underground map designed by Harry Beck. This map became a model for map for trains or subways around the world because it is the format that could be easily understood even for those who have never been to London before.

A map drawn up in the past is mainly based on the geographical conditions. But in the modern map, distance and the area was reduced to the beauty of forms and the need to place the text. This design strategy was intended to discard geographical facts. It also ignored the differences of the real locations. Symbols of simply line and squares are used only as a representing of the station. Icons that are known as the design are available worldwide.

So the conclusion of this research can be used in the creation of modern map for people in the future to understand the content of designs.

Keyword: Modern map, information design

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

1. บทนำ

กรุงเทพมหานครยุคปัจจุบัน มีการแสดงชุดข้อมูลอยู่มากมายมหาศาล หนึ่งในนั้นเป็นการนำเอาแผนที่สมัยใหม่มาประยุกใช้กับสิ่งต่างๆ มากมาย โดยเริ่มศึกษาจากวิวัฒนาการของแผนที่ มีความเป็นมาอย่างไร และทำไม มันถึงประสบความสำเร็จ และถูกนำมาใช้ซ้ำแล้วซ้ำอีก

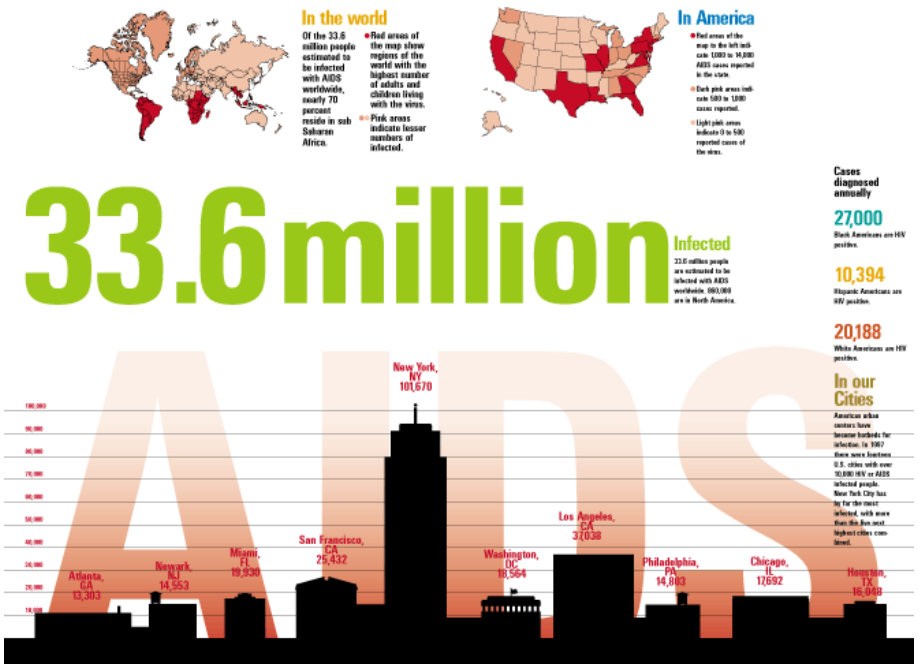
จึงสนใจที่จะนำข้อมูลข้างต้นนั้น มานำเสนอ ในรูปแบบที่ทำความเข้าใจได้ง่าย เพื่อลดทอนข้อมูลที่มีมากจนเกินไปให้มาทำความเข้าใจในประเด็นหลักที่จะบอกเล่า หรือ รับรู้ได้เร็วและตรงประเด็น

ดังนั้นบทสรุปของการศึกกษาแผนที่สมัยใหม่นี้จะถูกนำไปใช้ในการออกแบบแผนที่ในหัวข้อต่างๆ ในอนาคต เพื่อที่จะให้ผู้คนทั่วไปรับรู้ และ เข้าใจในเนื้อหาที่นำเสนอได้ อย่างเข้าใจลึกซึ่งสืบต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา

แผนที่สมัยใหม่ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นมีอยู่มากมาย จึงจำเป็นต้องมีการจัดประเภท ของแผนที่สมัยใหม่นั้นออกเป็นหมวดหมู่ โดยเริ่มจากการจำแนกข้อมูลของแผนที่สมัยใหม่ ได้ออกเป็น สามประเภท คือ ประเภทบอกข้อมูลจำเพาะ ประเภทบอกเส้นทาง และ ประเภทบอกสภาพภูมิศาสตร์ โดยแต่ละหัวข้อ จะจำแนกออกไปเป็น ห้าตัวอย่างด้วยกันคือ

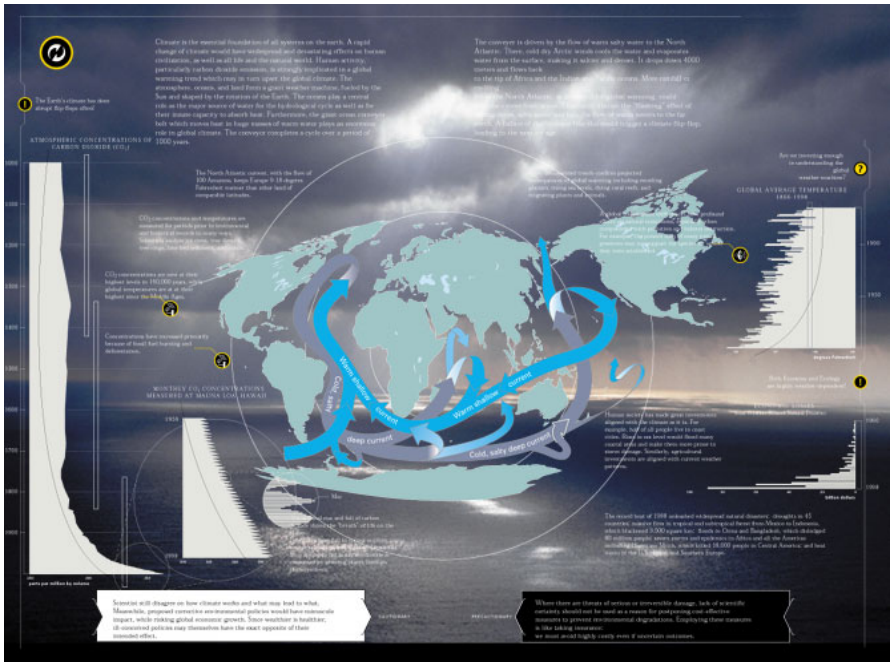
1. ประเภทบอกข้อมูลจำเพาะ
    - 1.1 จำนวนประชากรที่ติดโรคเอดส์ของประเทศ สหรัฐอเมริกา
    - 1.2 จำนวนประชากรเด็กที่มีอัตราการเสี่ยงของประเทศ สหรัฐอเมริกา
    - 1.3 จำนวนป่าไม้ที่ถูกลักลอบตัดทั่วโลก
    - 1.4 อัตราการเสี่งของสังคมในประเทศ สหรัฐอเมริกา
    - 1.5 รายได้เฉลี่ยในแต่ละเมืองของประเทศ สหรัฐอเมริกา
2. ประเภทบอกเส้นทาง
    - 2.1 แผนที่รถไฟฟ้าใต้ดินของเมืองลอนดอน
    - 2.2 แผนที่รถไฟฟ้าใต้ดินของเมือง นิวยอร์ก
    - 2.3 แผนที่รถไฟฟ้าใต้ดินของเมือง โตเกียว
    - 2.4 แผนที่รถไฟฟ้าของเมือง ปารีส
    - 2.5 แผนที่รถไฟลอยฟ้าของเมือง กรุงเทพมหานคร
3. ประเภทบอกสภาพภูมิศาสตร์
    - 3.1 ข้อมูลเรื่อง อายุ เพศ สถานะ ของประชากรในแต่ละเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา
    - 3.2 เรื่องสภาวะของเปลี่ยนแปลงของอากาศภายในโลกมนุตร์
    - 3.3 ข้อมูลเฉลี่ยประเภทของอาหรที่ถูกบริโภคในแต่ละเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา
    - 3.4 ข้อมูลการเกิดอาชญากรรมในแต่ละเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา
    - 3.5 ข้อมูลจำนวนประชากรในแต่ละเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา

รูปที่ 1 ตัวอย่างแสดงถึงข้อมูลจำนวนประชากรในประเทศสหรัฐอเมริกาในหัวข้อประเภทบอกข้อมูลจำเพาะ

รูปที่ 2 ตัวอย่างแผนที่รถไฟฟ้าฟ้าใต้ดินของมหานครนิวยอร์กในหัวข้อประเภทบอกเส้นทาง

รูป 3 ตัวอย่างสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนในหัวข้อประเภทอิงกับสภาพภูมิศาสตร์

จากตัวอย่างข้างต้นเราจะสามารถแบ่งแยกประเภท ของแผนที่สมัยใหม่ได้ จึงเริ่มนำมาวิเคราะห์ศึกษาวิธีการสื่อความหมายของแผนที่โดยนำเอา ส่วนประกอบของการทำแผนที่ และ การสื่อความของแผนที่ จากหนังสือ (How's map work) และ บทความที่ว่าด้วย การสื่อความหมายของแผนที่ ในหนังสือ ดีไซด์ คัลเจอร์ โดย ประชา สุวีรานนท์ มาวิเคราะห์ผนวกเข้าด้วยกัน จึงได้บทวิเคราะห์ออกมาห้าหัวข้อด้วยกันคือ

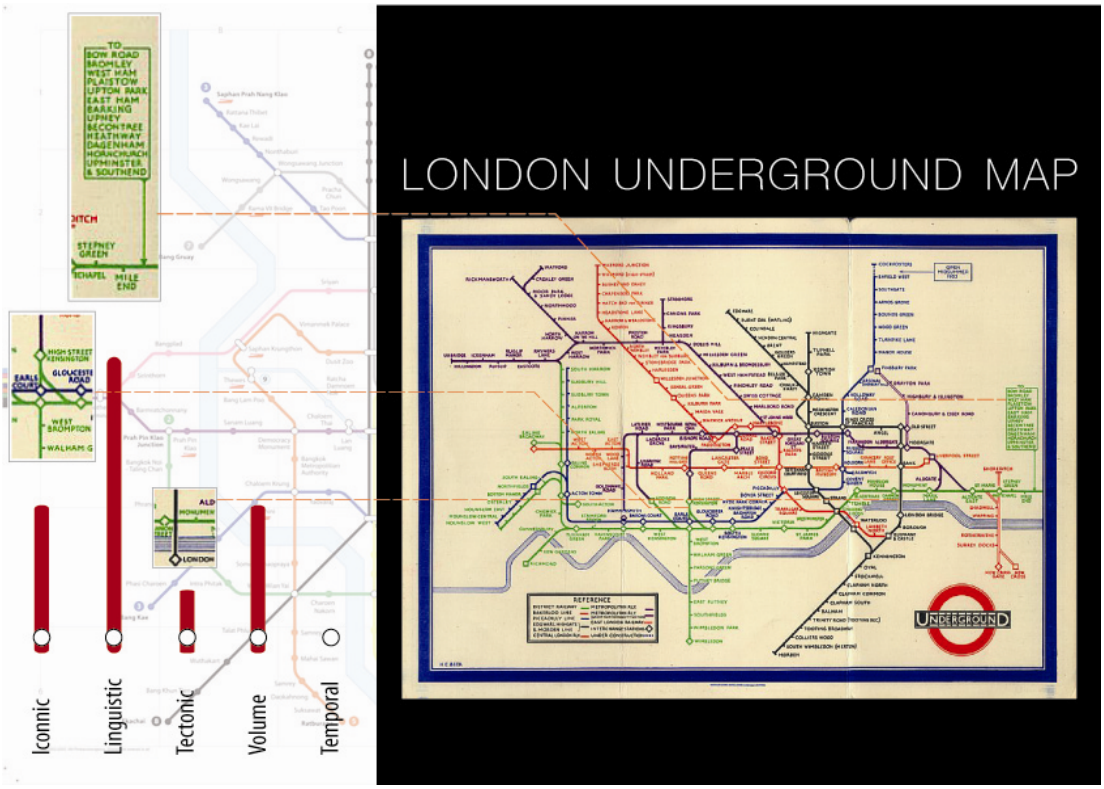
1. Iconic คือ ความเหมือนจริง เป็นคุณสมบัติประการแรกของแผนที่ เป็นที่มาของสักยภาพในการแสดงพื้นที่ ทั้งในแง่ความสัมพันธ์ และ เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ แผนที่มีวิธีการแสดงภาพ หรือ ระหัสย่อยๆอีกมากมาย แต่ระดับของความเหมือนจริง อาจไม่เท่ากัน จุด ที่หมายถึงเมือง กับ จุด ที่หมายถึงเมืองใหญ่ มีความเหมือนจริงไม่เท่ากัน เส้น ที่หมายถึงแม่น้ำ กับ เส้น ที่หมายถึง ถนน มีความเหมือนจริงไม่เท่ากัน

2. Linguistic คือ ทำหน้าที่ บ่งบอก หรือ อธิบายความหมาย หรือ หว่านล้อม หรือ สร้างความน่าเชื่อถือ และ ให้คำตักเตือน ในเรื่องของการบ่งบอกก็ไม่ได้เพียงบอกว่าเป็นอะไร แต่บอกว่า ชื่ออะไร เนื่องจากผู้ทำแผนที่ต้องการแยกแยะ ข้อมูลที่สำคัญ ออกจากข้อมูลที่ไม่สำคัญ เช่น บอกชื่อ แม่น้ำ แต่ไม่บอกชื่อ หนอง คลอง บึง

3. Tectonic คือ แผนที่ ที่มีลักษณเชิงกราฟิค ที่อิงกับลักษณะภูมิศาสตร์ เป็นการแปลพื้นที่สามมิติมาเป็นสองมิติ นอกจากนั้นยังมีหน้าที่บอกสัดส่วน ซึ่งอาจจะไม่ตรงตามระนาบ แต่ก็ไม่ถึงกับอิสระ

4. Volume คือ น้ำเสียงแบบใดแบบหนึ่งในแผนที่ เช่น ดัง ค่อย หรือ สงบ เคลื่อนไหว หรือ สันติรุกราน แต่ส่วนใหญ่ แผนที่จะมีหน้าที่เป็นกลาง กล่อมเกลาให้อยู่ในระเบียบ

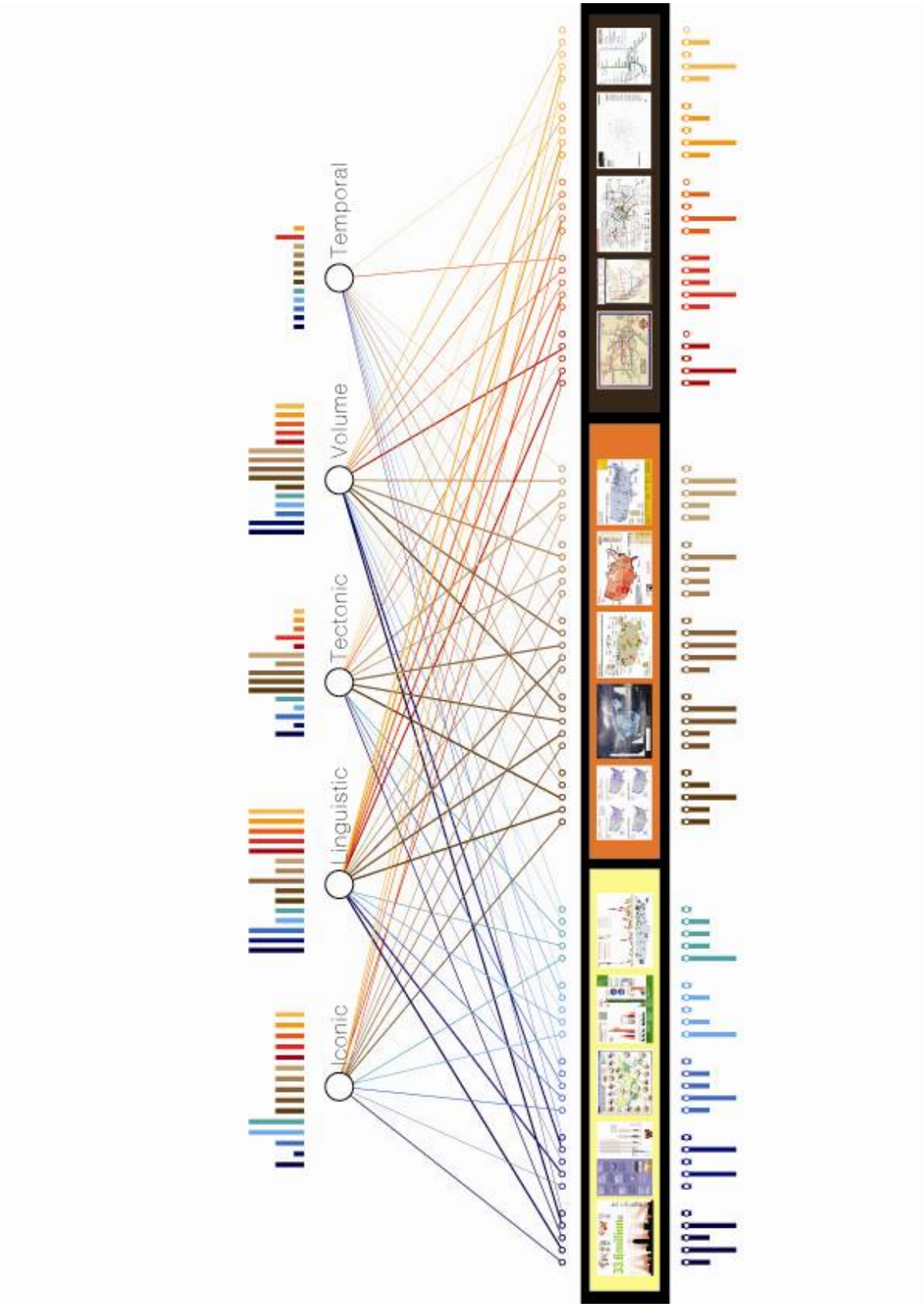
5. Temporal คือ เวลาในแผนที่บอกระยะห่างระหว่างอดีต กับ ปัจจุบัน ช่วงอายุของแผนที่มีทั้งยาว และ สั้น เช่น แผนที่การจราจร ที่มีทั้งรถติด และไม่ติด

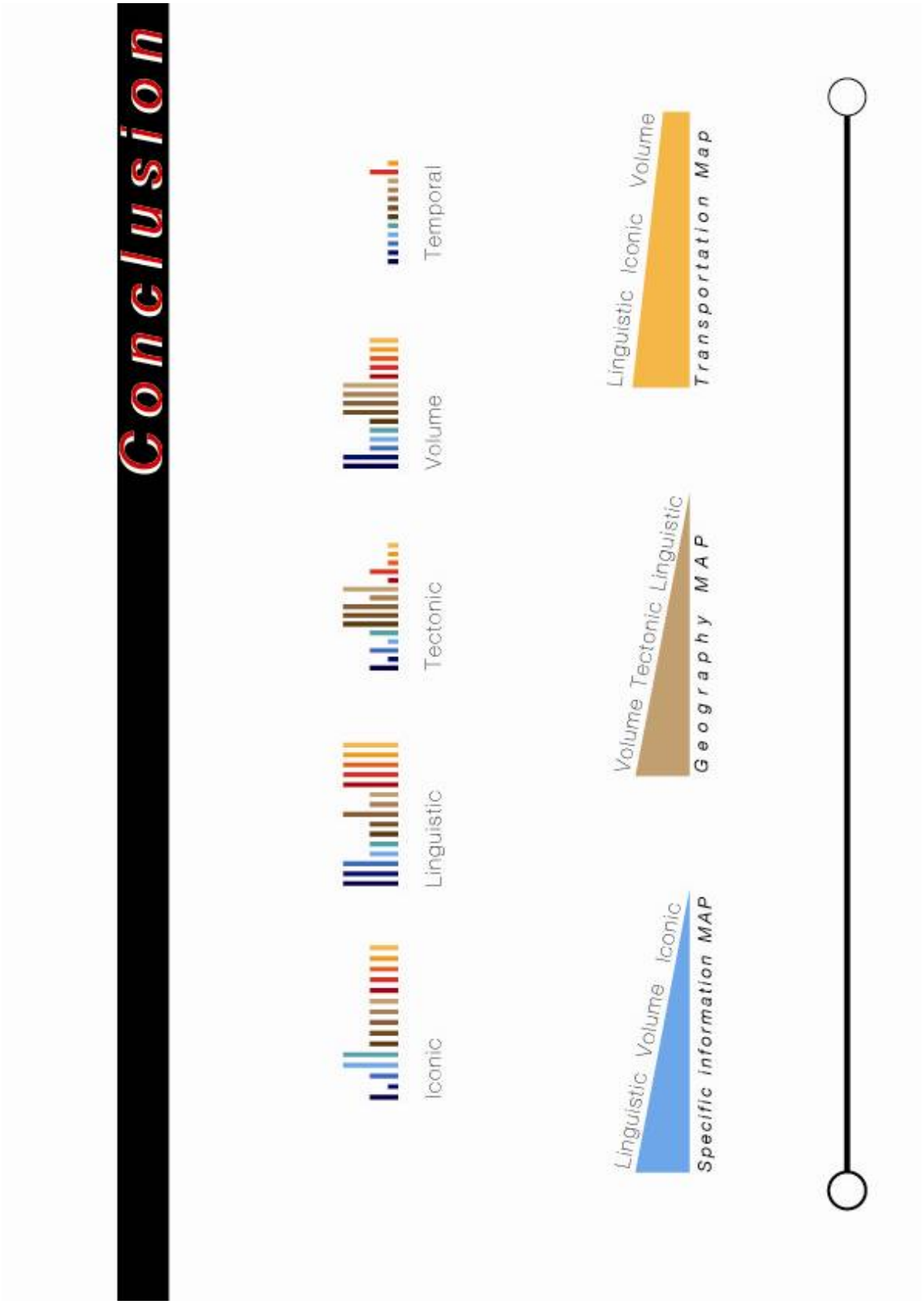
รูปที่ 4 ตัวอย่างการวิเคราะห์ว่าหัวข้อไหนมีมากหรือน้อยเพียงใดเมื่อนำมาเทียบกับตัวอย่าง

3. ผลการวิเคราะห์

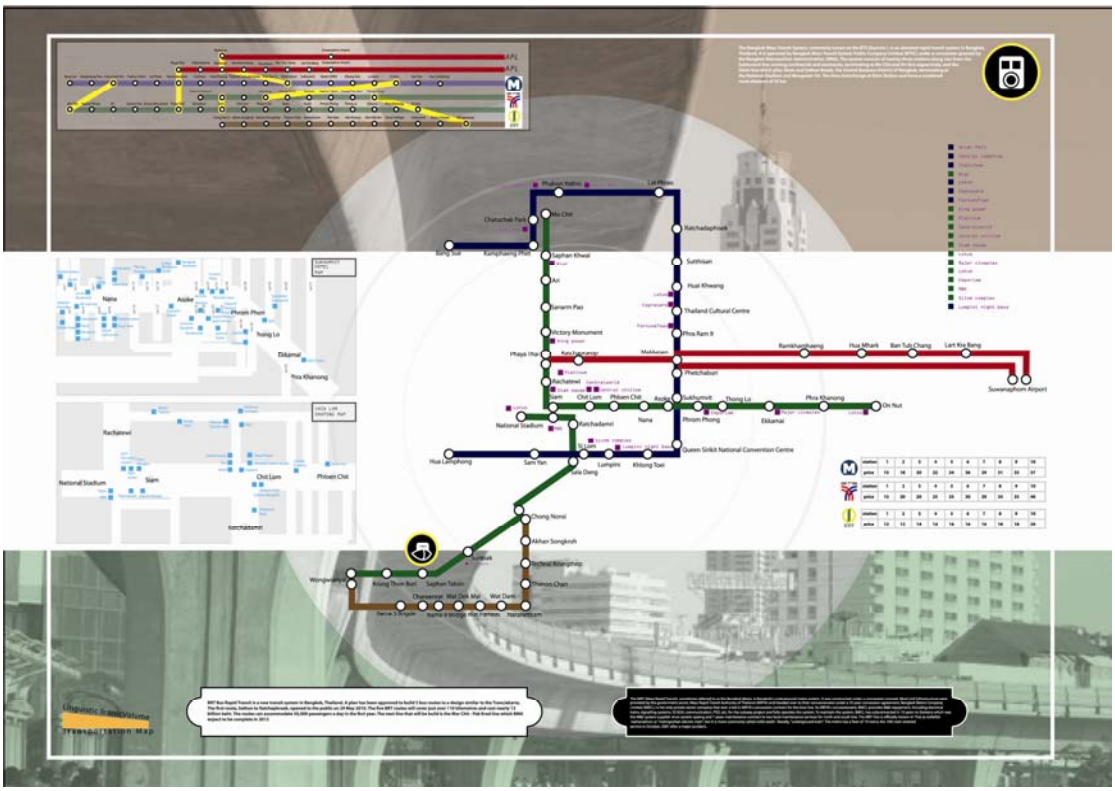
โดยเริ่มจากหัวข้อของ ประเภทที่บอกข้อมูลจำเพาะ จากตัวอย่าง ห้ารายการ โดยมีถึงสี่รายการที่ใช้ Linguistic มากเป็นอันดับที่หนึ่ง โดยใช้ Volume และ Iconic ตามลำดับลงมา ส่วนในหมวดของ ประเภทบอกเส้นทาง สิ่งที่ใช้มากที่สุดก็คือ Linguistic Iconic Volume ตามลำดับ โดยประเภทสุดท้าย คือ ประเภทอิงกับสภาพภูมิศาสตร์ จะใช้ Volume Tectonic Linguistic ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างจะแบ่งแยกการใช้ หัวข้อได้อย่างชัดเจนจึงได้ผลสรุปที่ออกมาแน่นอน และนำไปปรับใช้กับการออกแบบ ชุดข้อมูลตามประเภทที่จำแนกออกได้อย่างสะดวกสบาย

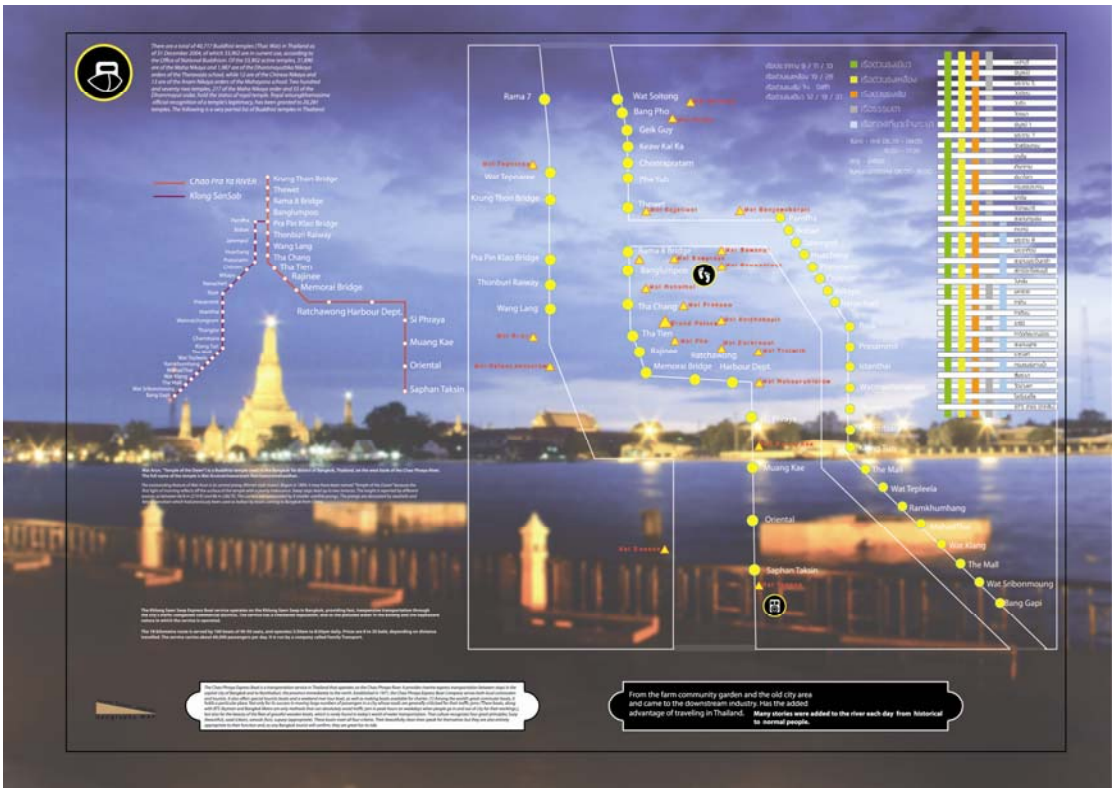
รูปที่ 5 ตารางแสดงการวิเคราะห์

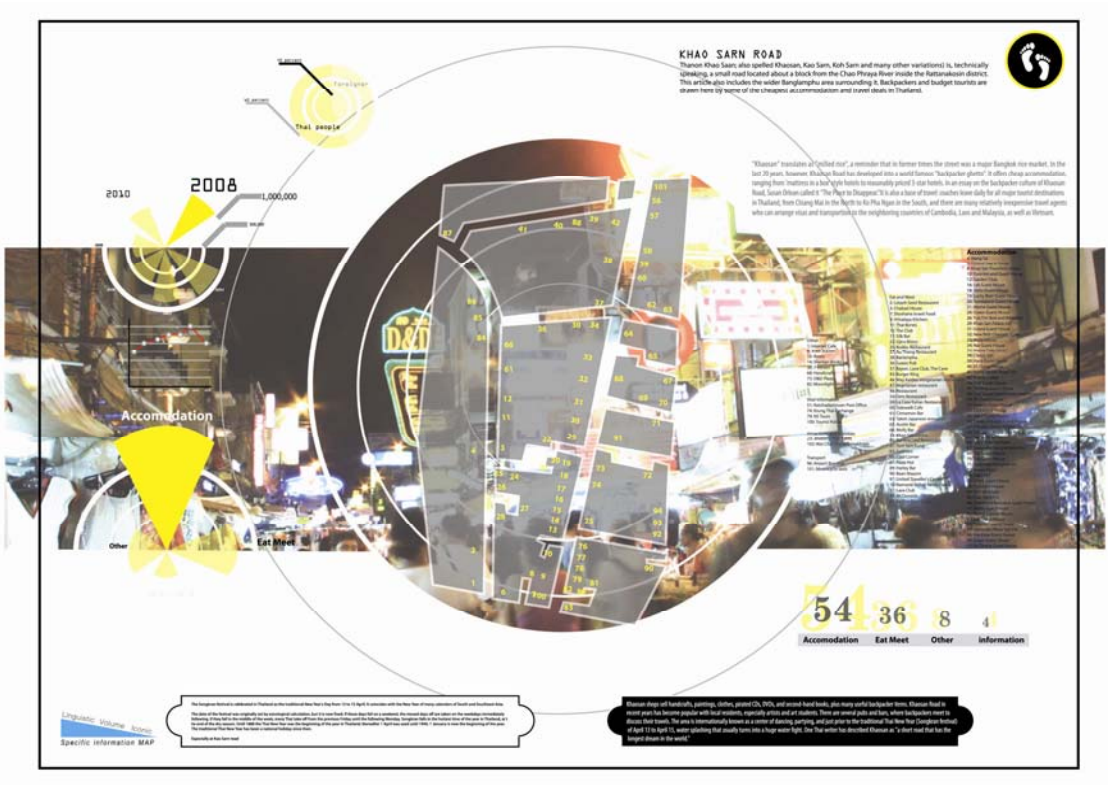
รูปที่ 6 ตารางสรุปการวิเคราะห์

รูปที่ 7 ผลงานจริง นำเสนอเรื่องแผนที่รถไฟฟ้า

รูปที่ 8 ผลงานจริง นำเสนอเส้นทางการเดินเรือ และข้อมูลสิ่งปลูกสร้างทางวัฒนธรรม

รูปที่ 9 ผลงานจริงนำเสนอข้อมูลร้านค้า และ ข้อมูลนักท่องเที่ยวในถนนข้าวสาร

4.บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 จากผลงานที่นำเสนอออกมานั้นทำให้เห็นได้ว่าการที่ผู้คนทั่วไปสามารถดูข้อมูลของแผนที่มหานครนั้นต้องการเวลาที่จะทำความเข้าใจในสิ่งที่จะนำเสนอจึงต้องนำไปใช้กับสถานที่ ที่ซึ่งสามารถยืนดูได้นานๆ เช่นทางเดิน รถไฟฟ้าใต้ดิน ท่าเทียบเรือ หรือ ในถนนข้าวสาร เพื่อจะทำให้ชุดข้อมูลนั้นๆมีประสิทธิภาพสูงสุด

4.2 บทสรุป ในการออกแบบแผนที่สมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาวิธีการสื่อความหมายของแผนที่ก่อนจนได้ผลการวิเคราะห์ที่มีความน่าเชื่อถือ เพราะการทำแผนที่นั้น ผู้ทำจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง สามรถนำไปออกแบบ เพื่อออกสู่สาธารณ ให้เข้าใจได้อย่างทั่วถึง

4.3 ข้อเสนอแนะ ในการเลือกตัวอย่างที่จะนำมาวิเคราะห์จำเป็นต้องเลือกตัวอย่างที่ดี คือ ประสบความสำเร็จในชิ้นงานนั้น หรือ ถูกใช้แพร่หลายทั่วไป เพราะ ตัวอย่างที่ดี คือ ผลสรุปที่ดี

เอกสารอ้างอิง

Tracy V. Wilson. How’s map work, 1994

Denis wood: The power of map, October 1992

Richard Saul Wurman. Understanding USA, January 2000

ประชา สุวีรานนท์. ดีไซด์+คัลเจอร์. พิมพ์ครั้งที่ 2: Same Sky Books, 2008

โครงการหาโอกาสในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากสิ่งที่มนุษย์มองข้าม
กรณีศึกษา : โรงงานเฟอร์นิเจอร์

Inspired Opportunities for Neglected & Biased Materials
Case Study : Furniture Factory

ณัฐพงศ์ กาญจเลขา[1] รศ.พิศประไพ สาระศาลิน[2] อรพรรณ เชเฟอร์ และ อ.เดวิด เชเฟอร์[3]

บทคัดย่อ

ในวงการอุตสาหกรรมการผลิตเก้าอี้โซฟาในประเทศไทย มีการแข่งขันทางธุรกิจกันอย่างสูงและ มีการลอกเลียนรูปแบบทำให้ บริษัทผู้ผลิตที่เลือกใช้วัสดุอย่างดีและมีคุณภาพไม่สามารถทำการตลาดได้ดีเท่ากับบริษัทที่ทำลอกเลียนแบบ และจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่า ประกอบกับในประเทศไทยยังไม่สามารถควบคุมเรื่องลิขสิทธิ์ได้รัดกุมพอ อย่างไรก็ตามการออกแบบที่น่าสนใจควบคู่ไปกับการเลือกวัสดุที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดมิติใหม่ของวงการออกแบบและกระบวนการผลิตได้

งานวิจัยนี้เป็นการเปิดมุมมองโดยพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับระบบการทำงานของช่างภายในโรงงาน ตลอดจนวัสดุและกระบวนการผลิตเฟอร์นิเจอร์ เพื่อค้นหาสิ่งซึ่งซ้อนเร้นและสิ่งที่ถูกมองข้าม เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ โดยนำความรู้เหล่านั้นมาบูรณาการกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้วิจัย เพื่อค้นหาความเป็นไปได้ของการพัฒนาเฟอร์นิเจอร์ที่สามารถนำเสนอมุมมองใหม่จากกรอบพื้นฐานของกระบวนการผลิตโซฟาในโรงงานของผู้วิจัย โดยนิยามของคำว่าเก้าอี้โซฟาในความเข้าใจเบื้องต้นของคนทั่วๆไปคือเก้าอี้ที่บุห่อหุ้มด้วยผ้าหรือหนังที่นั่งแล้วให้ความสบาย การศึกษานี้จะพยายามเปิดมุมมองกว้างออกไปเพื่อให้เข้าใจประโยชน์และคุณค่าของวัสดุเช่นวัสดุบางประเภทที่ถูกมองข้าม ให้กลับมามีคุณค่าอีกครั้งหนึ่ง รวมไปถึงการได้เรียนรู้กระบวนการทำงานจริงของช่างที่ถูกจำกัดด้วยกรอบของการทำเก้าอี้โซฟาอย่างเดียว ให้ได้มีประสบการณ์ร่วมกันในการผลิต ตลอดจนการแก้ปัญหาระหว่างการทำงาน การเรียนรู้เทคนิคการทำงานของช่าง ซึ่งล้วนก่อให้เกิดกระบวนความคิดและการทำงานที่ไม่ตายตัวได้ตลอดเวลา

คำสำคัญ : ลิขสิทธิ์, บูรณาการ,วัสดุ

Abstract

Thailand's furniture manufacturing industry is highly competitive in the sense that plagiarism of quality work with cheap materials and inexpensive production methods makes it nearly impossible for a responsible manufacturer to compete within the market. Coupled with limited copyright laws and a lack of legal ramifications,

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

this makes for difficult competition. Being able to use inexpensive and available materials, yet elevating them to a higher level of craft and detail seems to be a way in which we can begin to solve this problem.

This thesis considers the craft, lifestyle, and culture of the factory (as well as its workers) as a source of inspiration for design. By looking closely at often neglected spaces and objects and seeking inspiration in these ordinary things, new designs can emerge. The initial understanding of the word sofa was simply a cushioned and upholstered piece of furniture—an object of comfort. But this simple idea was challenged with new materials and new stories from within the factory. An intimate working relationship between the designer and the craftsmen within the factory-- a collaborative and integrative method of designing and building-- created new, inspired pieces that were fueled by these ordinary events. This method of craft, which involves many hands working with new and neglected materials, offers a design process that is generative and always evolving.

KEYWORD: COPYRIGHT,INTEGRATION , MATERIALS

1. บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาของงานวิจัยชิ้นนี้เกิดจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสและอยู่ร่วมกับวิถีทางธุรกิจโรงงานเฟอร์นิเจอร์ระดับล่าง ซึ่งผลิตโซฟาของครอบครัวผู้วิจัยที่ก่อตั้งมา10กว่าปี เป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญกว่านักออกแบบทั่วๆ ไป ทั้งในเรื่องกระบวนการผลิต ความคุ้นเคยในงานช่าง พื้นฐานการประสานงานกับช่างในโรงงานดังกล่าว ความเข้าใจที่เกี่ยวกับวัสดุและกระบวนการผลิต และรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนประสบการณ์ตรงในเชิงพานิชย์ ล้วนแต่เป็นองค์ประกอบที่เป็นประโยชน์ หากได้นำมาพิจารณาทบทวน จะสามารถทำให้เกิดทัศนะคติและมุมมองใหม่ๆต่อการพัฒนาออกแบบเก้าอี้โซฟาในอนาคตได้ดี

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ในวงการอุตสาหกรรมการผลิตเก้าอี้โซฟาในประเทศเรานั้น มีการแข่งขันทางธุรกิจกันอย่างสูง มีการลอกเลียนแบบทั้งรูปลักษณ์ และรูปทรง บริษัทผู้ผลิตที่เลือกใช้วัสดุอย่างดีสินค้าก็จะมีราคาแพง แต่อาจจะไม่สามารถทำการตลาดได้ดีเท่ากับบริษัทที่จำหน่ายสินค้าที่ทำลอกเลียนแบบ ในเรื่องราคา ประกอบกับเรื่องลิขสิทธิ์สินค้าในประเทศไทยเรายังไม่สามารถควบคุมได้รัดกุมพอ อย่างไรก็ตามในส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตเพื่อลดต้นทุนนั้น วัสดุที่เลือกนำมาใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญอย่างมาก โดยหากเราสามารถลดต้นทุนทางวัสดุ โดยเปิดมุมมองใหม่ในการใช้วัสดุ เช่นการนำวัสดุมาสร้างคุณค่าด้วยวิธีการออกแบบที่น่าสนใจ น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดมิติใหม่ของวงการออกแบบและกระบวนการผลิตได้ไม่มากก็น้อย

โซฟา (sofa) เป็นเฟอร์นิเจอร์ สำหรับนั่งได้มากกว่าหนึ่งคน โดยทั่วไปจะเป็นที่นั่งสำหรับ 2-3 คน มักพบได้ตามห้องรับแขก ที่หุ้มโซฟามักจะทำจากหนังหรือผ้า โซฟาในชื่ออื่นได้แก่ เคาช์ (couch), เลานจ์ (lounge) หรือ เลิฟซีท (loveseat(สำหรับโซฟานั่งสองคน) หรือ โซฟากลุ่ม (Sectional sofa) ซึ่งเป็นโซฟาที่แบ่งเป็นส่วนและนำมาประกบกันอาจจะประกบเป็นมุม 90 องศา หรือ โซฟาเตียง (sofa-bed) ซึ่งเป็นโซฟาดึงออกมาเป็นเตียงได้เพื่อใช้เป็นเตียงเสริมสำหรับแขกในที่พำนักอาศัยที่มีเนื้อที่น้อย โซฟา เป็นเก้าอี้ยาวสำหรับ 3 ที่นั่ง มักใช้ร่วมกับโต๊ะกลาง และอาร์มแชร์ (เก้าอี้นั่งเดี่ยวแบบมีเท้าแขน) 2 ตัว หรืออาจจะมีโต๊ะข้างที่ตั้งสองข้างโซฟาหลัก หรือ โต๊ะกาแฟที่ตั้งหน้าโซฟาหลักร่วมด้วย ที่เรียกรวมกันว่าชุดรับแขกก็ได้

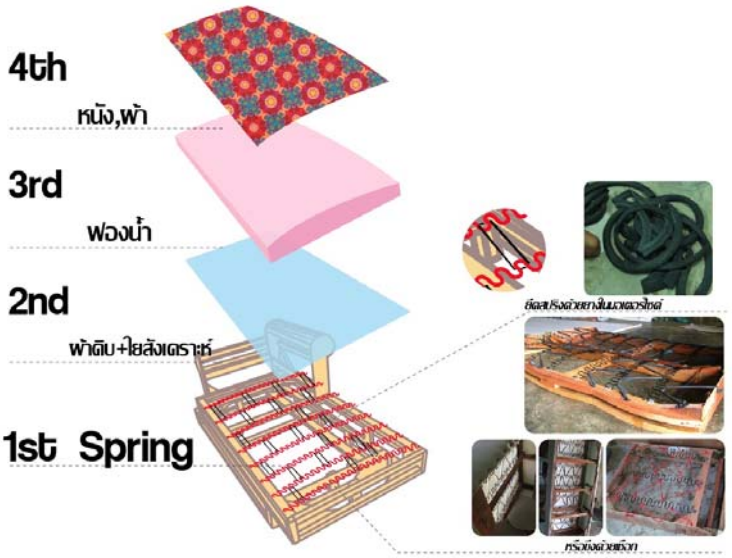
2. โรงงานโซฟาระดับล่างที่นำมาเป็นกรณีศึกษา

โรงงานโซฟา ส.สหรัฐเฟอร์นิเจอร์ เป็นโรงงานที่ตั้งอยู่บนเนื้อที่ ประมาณ 2 ไร่ มีจำนวนคนงานประมาณ 30 คนประกอบด้วยช่างเย็บผ้า ช่างไม้ ช่างหุ้มเบาะ พนักงานออฟฟิศ ช่างตรวจงานและบรรจุหีบห่อ พนักงานขับรถส่งของ ประกอบกิจการและดำเนินธุรกิจโซฟามาเป็นเวลาประมาณ10ปี เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายโซฟา และส่งเอเย่นต์ตามต่างจังหวัด ออกงานขายหน้าร้านตามงานแสดงสินค้าเมืองทองธานีและศูนย์สิริกิติ์เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะงานเป็นงานหุ้มผ้าและหนังแท้และเทียม ขนาดของโซฟาเป็นขนาดตัวเดียวที่นั่งเดี่ยวไปจนถึงโซฟาชุด ที่มีที่นั่ง3ที่นั่งเป็นต้นไป และงานโซฟานอกแบบตามที่ได้รับการสั่งทำ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของลูกค้าจะครอบคลุมจากระดับล่างไปจนถึงงานนอกสถานที่ระดับโรงแรม คอนโดมิเนียมและสำนักงานขนาดใหญ่ ถึงแม้มาตรฐานและระบบการจัดการอาจจะยังไม่เทียบเท่ากับบริษัทโซฟาใหญ่ๆที่มีแบรนด์ที่ได้การยอมรับ ซึ่งถ้าเทียบราคาตัวต่อตัวกับโซฟาแบรนด์ดังๆ โซฟาของทาง ส.สหรัฐเฟอร์นิเจอร์ก็จะมีราคาที่ถูกกว่าอย่างเห็นได้ชัด แต่คุณภาพและอายุการใช้งานนั้นใกล้เคียงกัน อันเนื่องมาจากทางโรงงาน เลือกใช้วัสดุที่มีราคาที่ถูกและยังคงคุณภาพของวัสดุที่ไม่ด้อยไปกว่าที่อื่น

ลักษณะการจัดจ้างคนงานและช่างถ้าไม่นับรวมพนักงานออฟฟิศที่เป็นอัตราเงินเดือน ก็จะเป็นงานเหมา คือได้ค่าแรงงานต่องาน ได้มากได้น้อยขึ้นอยู่กับความขยันและความอดทน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการเร่งเร้าให้ช่างได้มีความปราณีตและมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับ ช่างคนไหนทำงานออกมาได้ดีตรงกับแบบที่ได้รับมอบหมายก็จะได้รับการไว้ใจจากฝ่ายจัดจ่ายงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกันข้ามถ้าผลิตงานออกมาไม่ดี มีตำหนิหรือผิดสเปคอยู่บ่อยครั้งก็จะได้รับงานที่น้อยลง ซึ่งทางโรงงานไม่มีสัญญาหรือข้อผูกมัดที่เข้มงวดต่อคนงานแต่ยังคงยึดมั่นในเรื่องของการตรงต่อเวลาและคุณภาพงานเป็นหลัก และทางโรงงานก็ไม่ได้ออกกฎระเบียบที่เคร่งครัดมากจนเกินควร เว้นเสียจากกฎระเบียบความปลอดภัยในโรงงานและคุณภาพของงานเพียงเท่านั้น อีกทั้งการกินการอยู่อาศัยและบริเวณพื้นที่ในการทำงานของช่างแต่ละคนก็เป็นไปอย่างเรียบง่าย แต่ก็ควบคุมให้อยู่อย่างถูกสุขลักษณะ คนงานแทบทั้งหมดมีพื้นเพที่มาจากครอบครัวในชนบทต่างจังหวัด บางคนมีภาระที่ต้องใช้จ่ายวันต่อวัน ซึ่งสวัสดิการของทางโรงงานเป็นไปในลักษณะเกื้อกูลต่อกัน มีการเบิกค่าใช้จ่ายล่วงหน้า และช่วยเหลือด้านสุขภาพในกรณีที่เดือดร้อนค่าใช้จ่าย ดังที่กล่าวมาทั้งหมดจัดได้ว่าเป็นการอยู่ร่วมกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ที่เป็นไปด้วยความถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน เสมือนเป็นดั่งครอบครัวเดียวกันนั่นเอง

3. กระบวนการผลิตโซฟาของทางโรงงาน

การผลิตโซฟาของทางโรงงาน ส.สหรัฐเฟอร์นิเจอร์ก่อนที่จะจดทะเบียนในรูปแบบพาณิชย์เต็มตัวนั้น ถูกผลิตตามความพึงพอใจของช่างเป็นหลักยังไม่ได้แบ่งสัดส่วนแต่ละแผนกอย่างชัดเจนเท่าที่ควร กล่าวคือ ช่างเพียงคนๆเดียวก็สามารถรับงานไปทำที่บ้าน ทั้งต่อโครงไม้ เย็บผ้าจนไปถึงหุ้มเบาะ ซึ่งในการผลิตโซฟาแต่ละตัวนั้นมักจะเกิดปัญหาในระหว่างขั้นตอนการผลิตอยู่บ่อยครั้ง แต่เมื่อความต้องการของลูกค้า การสั่งซื้อที่เพิ่มจำนวน และความต้องการคุณภาพของตัวสินค้า การจัดตั้งโรงงานอย่างเต็มรูปแบบ และการแบ่งสัดส่วนของการผลิตจึงเป็นหนทางที่เลี่ยงไม่ได้

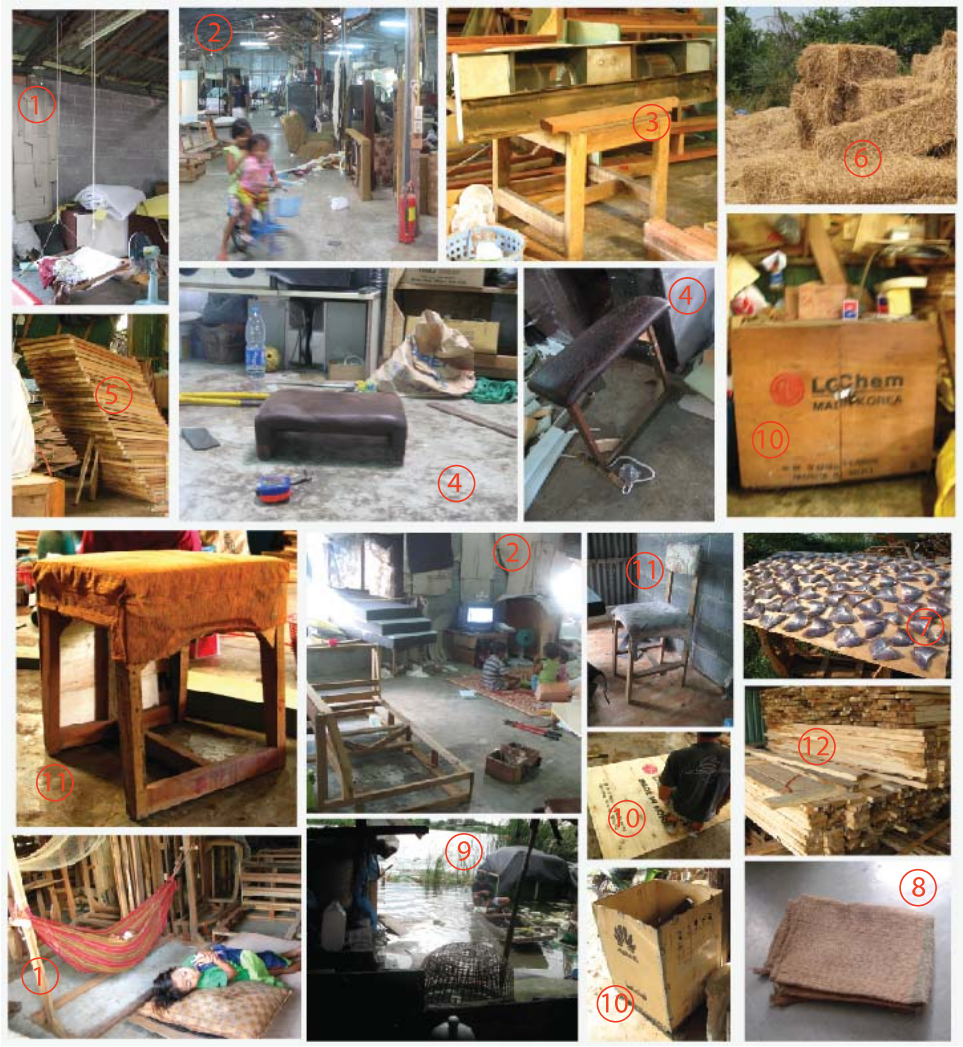
รูปที่ 5 แสดงการลำดับชั้นของโซฟา

4. วิเคราะห์กระบวนการเพื่อหาแนวทางการออกแบบ

การผลิตที่นั่งโซฟาในปัจจุบันมีหลากหลายแนวทาง ทั้งอุตสาหกรรม และในเชิงหัตถกรรม ซึ่งมีเงื่อนไขของการบริโภคในสังคมแบบใหม่เป็นตัวกำหนด มีการแข่งขันในตลาดสูง ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุที่มีคุณภาพย่อมได้เปรียบในเชิงพาณิชย์ แต่รูปแบบที่ซ้ำกันในตลาดเป็นความเบื่อหน่าย ทั้งราคาที่แตกต่างกันแต่รูปแบบของผลิตภัณฑ์ล้วนไม่แตกต่าง ซึ่งนำมาสู่ความสับสนต่อผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ก็เพื่อสร้างความแตกต่างทางด้านมุมมองต่อผู้พบเห็น แต่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้ดีและคุ้มค่านำไปสู่มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ จะต้องทำความเข้าใจศักยภาพของวัสดุนั้นๆอย่างถ่องแท้ ซึ่งการศึกษาโดยการเข้าไปคลุกคลีขั้นตอนและกระบวนการผลิตที่นั่งโซฟาทำให้ได้พิจารณาถึงสังคมภายในโรงงานโซฟาซึ่งมีบางอย่างแอบแฝงและเปิดเผยอยู่ภายในอย่างเงียบๆ เช่น เก้าอี้บุผ้าอย่างง่ายๆ กล่องลังไม้ที่เกิดจากการประดิษฐ์ในระยะเวลาอันรวดเร็ว ,กองงานไม้ที่วางอย่างไม่ตั้งใจ, การใช้ชีวิตอย่างไม่ยึดติดกรอบ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจและต้องหยุดให้พิจารณาต่อผู้ศึกษาทั้งสิ้น

4.1 ขั้นตอนที่ 1 ผลิตงานต้นแบบ ที่ออกแบบในขนาดที่ใช้งานได้จริง (full scale)

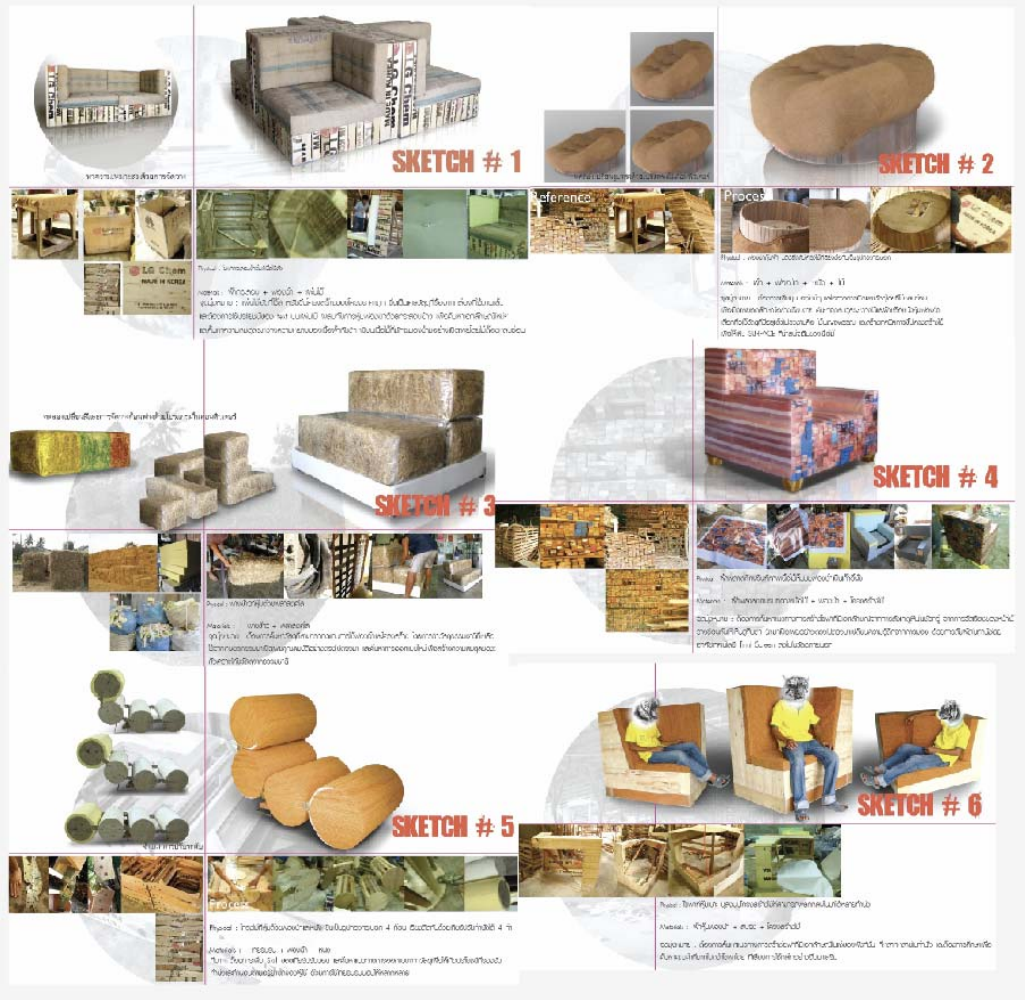
ขั้นแรก เป็นการพิจารณาและเลือกนำวัสดุและอุปกรณ์ที่มีอยู่เดิมเพื่อค้นหาและพลิกแพลงความเป็นเอกลักษณ์ในตัวของวัสดุเอง เช่น ทดลองเปลี่ยนหน้าที่ของวัสดุ, ทดลองทดแทนวัสดุ, ทดลองการใช้วัสดุใหม่ๆ, ทดลองใช้เทคโนโลยีมาผสมผสาน, ทดลองการเพิ่มฟังก์ชั่นของตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งทั้งนี้ทางผู้ศึกษาเลือกที่จะนำแรงบันดาลใจจากสิ่งเล็กๆ น้อยที่พบเห็นภายในโรงงานมาผสมกับแนวทางการออกแบบให้เป็นไปตามความเหมาะสมอีกด้วย

รูปที่ 1 บริบทภายในและรอบข้างโรงงาน

1) เปลเลี้ยงเด็กที่ผูกบนขื่อ 2) ลูกๆ คนงานวิ่งเล่นหลังเลิกงาน 3) กล่องพัดลมที่เอามาประยุกต์กับโครงไม้ 4) เก้าอี้บุหนังอย่างเรียบง่าย 5) กองไม้ที่วางเรียง 6) กองฟางทางเข้าโรงงาน 7) ปลาที่ตากแห้งบนแผ่นไม้ 8) กระสอบที่เหลือทิ้งจากใส่ของในโรงงาน 9) สุ่มไก่ที่ริมบ่อเลี้ยงปลาข้างโรงงาน 10) กล่องไม้ที่นำมาทำตู้ใส่อุปกรณ์ช่าง 11) เก้าอี้บุจากเศษผ้า 12) กองไม้ที่เรียงกันอย่างเป็นระเบียบหยาบๆ

ภาพที่ได้เห็นทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้ศึกษาได้พบเห็นภายในโรงงาน สื่อถึงความเรียบง่าย สมถะ เป็นความจริงใจและตรงไปตรงมา เปลเลี้ยงเด็กแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ใช้สอยทั้งวัสดุและการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ ลูกๆ คนงานที่เล่นตรงช่วงทางเดินในช่วงพักงาน แสดงให้ถึงสภาพแวดล้อม ที่ไม่ควรมีความตึงเครียดซึ่งก็จะส่งผลดีต่องานด้วย กล่องไม้ เศษลังเอามาประกอบเป็นตู้ เศษหนังที่เหลือจากการหุ้มโซฟา กล่องพัดลมที่เอามาประยุกต์กับโครงไม้ ล้วนแต่เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ทำออกมาอย่างเรียบง่ายแต่แฝงไปด้วยความจริงใจต่อผู้พบเห็น

ภาพที่ 2 ต้นแบบที่ตัวที่ 1 – 6

4.1.1 ต้นแบบตัวที่ 1 ทดลองหาความเหมาะสมของวัสดุด้วยการจัดวางและทดแทนวัสดุ : แผ่นไม้อัดที่ใช้สำหรับขึ้นโครงสร้างราคาถูก ซึ่งเป็นเศษวัสดุที่รื้อจากกล่องลังถ่ายสินค้า นำเสนอ text screen ที่มีอยู่เดิมของแผ่นไม้ด้วยการเรียงประดับลงไปบนตัวงาน ผสมกับการหุ้มด้วยวัสดุคือกระสอบข้าว ซึ่งเป็นสิ่งที่เหลือใช้จากการใส่อุปกรณ์ภายในโรงงาน ที่จากเดิมเป็นผ้าหรือหนัง เพื่อค้นหาเอกลักษณ์ใหม่ๆ และค้นหาความสมดุลระหว่างความหยาบของเนื้อผ้ากระสอบ กับลวดลายที่มีอยู่เดิมของแผ่นไม้ที่มักจะมองข้าม

4.1.2 ต้นแบบตัวที่ 2 ทดลองหาความเหมาะสมด้วยการเพิ่มมุมมองใหม่และโอกาสทางการเปิดเผยวัสดุ : โดยเลือกจากรูปทรง (Form) ที่มีอยู่แล้วของการขึ้นรูปโซฟานำมาผสมกับการเรียงต่อของท่อนไม้ด้วยการเปิดเผยพื้นผิว (Surface) ของเนื้อไม้อย่างตรงไปตรงมา

4.1.3 ต้นแบบตัวที่ 3 ทดลองด้วยการค้นหาวัสดุที่นำมาทดแทนวัสดุเดิมที่มีอยู่ : โดยการเลือกใช้ก้อนฟางข้าวที่สามารถหาได้บริเวณโรงงาน นำมาเปิดเผยคุณสมบัติอย่างตรงไปตรงมา ด้วยการหุ้มด้วยวัสดุแบบใหม่เพื่อหาความสมดุลระหว่างวัสดุสังเคราะห์กับวัสดุทางธรรมชาติ

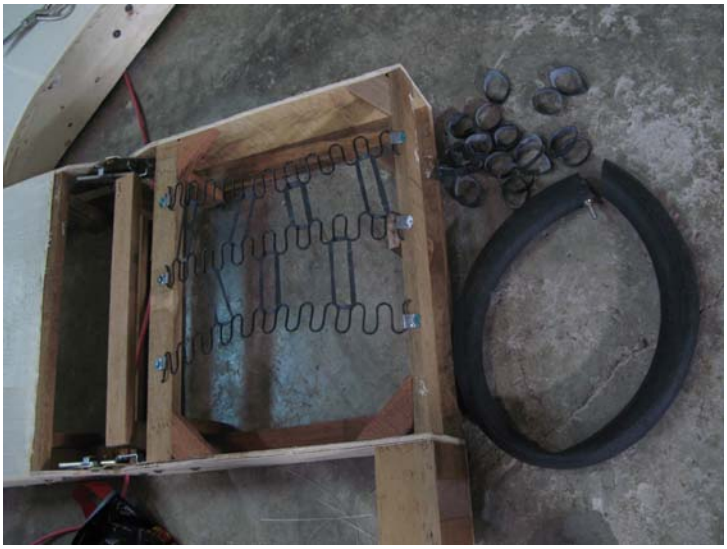
4.1.4 ต้นแบบตัวที่ 4 ทดลองการใช้วัสดุใหม่ที่ใช้เทคนิคทางเทคโนโลยี : โดยการใช้การพิมพ์ Ink Jet Print ลงบนแผ่นผ้าใบ ที่ได้ภาพแรงบันดาลใจจากการพบเห็นภายในโรงงาน คือ กองไม้ที่วางเรียงอย่างเป็นระเบียบ เปลี่ยนความรู้สึกทางการมองให้เป็นสัมผัสทางการนั่ง

4.1.5 ต้นแบบตัวที่ 5 ทดลองการเพิ่มประโยชน์ใช้สอยของตัวอุปกรณ์ : โดยการนำเกียร์ปรับนอนมาต่อยอดคุณสมบัติ ในการปรับเอนให้เกิดความหลากหลายของตัวผลิตภัณฑ์

4.1.6 ต้นแบบตัวที่ 6 ทดลองการเพิ่มประโยชน์ใช้สอยของเฟอร์นิเจอร์ : ด้วยการสร้างที่นั่ง 3แบบ ภายในตัวเดียว โดยที่ไม่ต้องใช้กลไกใดๆ

รูปที่ 3 ต้นแบบที่ 7 – 11

รูปที่ 4 ยางในรถมอเตอร์ไซค์

แต่เดิมแล้วยางในรถมอเตอร์ไซค์เป็นวัสดุที่ทางโรงงานนำมาเป็นส่วนประกอบใช้ในการทำโซฟา โดยคุณสมบัติเป็นตัวรัดยึดติดกันระหว่างสปริงให้เกิดพื้นที่ในแนวระนาบ และเพื่อความแข็งแรงของสปริง โดยวิธีการตัดแนวขวาง ให้มีความหนาประมาณ 1 เซนติเมตร แล้วดึงรัดเขากันระหว่างสปริงกับสปริง

4.1.7 ต้นแบบตัวที่ 7 ทดลองการใช้วัสดุใหม่ : ยางในมอเตอร์ไซค์ที่หาได้ตามร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซค์ทั่วไป เป็นวัสดุที่ทางโรงงานนำมาใช้ในการยึดติดกันของชั้นสปริงภายในโซฟา นำมาสานเข้าหากัน บนฟองน้ำ เพื่อทดลองการทดแทนของวัสดุผ้าและหนังเทียม และเพื่อค้นหาแนวทางการใช้วัสดุในแบบใหม่

4.1.8 ต้นแบบตัวที่ 8 ทดลองการใช้วัสดุใหม่กับโครงสร้างโซฟาที่มีอยู่เดิม : โดยการทดลองสานยางใน มอเตอร์ไซค์ ในส่วนที่รับหนักหนักตรงจุดอื่น เช่นพนักพิง เท้าแขน เพื่อหาศักยภาพของวัสดุให้ใกล้เคียงกับความเป็นที่นั่งโซฟาและมุมมองแบบใหม่

4.1.9 ต้นแบบตัวที่ 9 ทดลองการใช้วัสดุกับโครงสร้างที่คิดขึ้นมาใหม่ : โดยการทดลองสานยางมอเตอร์ไซค์ บนโครงสร้างที่ทดลองทำขึ้นมา ในรูปแบบของม้านั่งเพื่อหาความเรียบง่ายและมุมมองแบบใหม่

4.1.10 ต้นแบบตัวที่ 10 ทดลองการใช้วัสดุกับโครงสร้างที่คิดขึ้นมาใหม่ : โดยการทดลองสานยางมอเตอร์ไซค์บนโครงสร้างที่ทดลองทำขึ้นมา ในรูปแบบของม้านั่งแบบเข้ามุม 90 องศา เพื่อหาความเรียบง่ายและมุมมองแบบใหม่

4.1.11 ต้นแบบตัวที่ 11 ทดลองการใช้วัสดุกับโครงสร้างที่คิดขึ้นมาใหม่ : โดยการทดลองสานยางในมอเตอร์ไซค์บนโครงสร้างที่ทดลองทำขึ้นมา ในรูปแบบของม้านั่งแบบเข้ามุม 45องศา เพื่อหาความเรียบง่ายและมุมมองแบบใหม่

4.2 ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์งานออกแบบจากขั้นตอนที่ 1 แล้วสรุปแนวทางการออกแบบ

จากการที่ได้ผลิตต้นแบบขึ้นมาทั้งหมด ผู้ศึกษาได้พิจารณาถึงในเรื่องกระบวนการผลิตในแต่ละชิ้นงานมีข้อแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนว่า การขึ้นโครงสร้างแล้วหุ้มด้วยการสานยางในรถมอเตอร์ไซค์ จะมีความสะดวกและรวดเร็วกว่าอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งการสานเป็นความถนัดพื้นฐานของช่างที่มีพื้นเพจากสังคมชนบท เป็นส่วนที่มีโอกาสในการเปิดเผยมุมมองในเรื่องหัตถกรรมได้อีกด้วย ส่วนในเรื่องคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของยาง คือมีความคงทนต่อของเหลวที่มีฤทธิ์กัดกร่อน ทนต่ออุณหภูมิ สามารถตั้งอยู่ในที่ลางแจ้งได้เป็นอย่างดี และมีความเหนียวยืดหยุ่น จึงมีความเป็นไปได้ในการนำมาเป็นส่วนหนึ่งของเก้าอี้พักผ่อน หรืออาจผลิตได้ใกล้เคียงกับการทำเก้าอี้โซฟา ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ สปริง ฟองน้ำ หนังหุ้ม ในการผลิตเลย อีกทั้งในแง่ของการใช้วัสดุคือการใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) สามารถนำไปมีส่วนร่วมต่อกระแสความสนใจกับการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic & Ecological Design ; Eco Designer Green Design)ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการจัดการเชิงรุก กล่าวคือ เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการลดกากของเสีย ยืดระยะเวลาการใช้งาน และเพิ่มปริมาณการนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียที่จะตามมาภายหลังตลอดช่วงชีวิตของผลิตภัณฑ์

หลักการพื้นฐานของการทำ Eco Design คือ การนำหลัก 4R ได้แก่ การลด (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และการซ่อมบำรุง (Repair) มาประยุกต์ใช้ในทุกช่วงของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ คือตั้งแต่การวางแผนผลิตภัณฑ์ การออกแบบ การผลิต การนำไปใช้ และการทำลายหลังการใช้เสร็จ

5. การออกแบบ

จากการสรุปแนวทางการออกแบบ ได้ข้อสรุปในเรื่องของการนำวัสดุจากการใช้แล้วหรือเหลือใช้โดยนำกลับมาใช้ใหม่เป็นความจำเป็นในการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง ในขณะเดียวกันแนวทางการออกแบบที่น่าสนใจต่อผู้พบเห็น ก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยจึงออกแบบโดยยึดหลักการนั่งให้มีความแตกต่างกันออกไป เช่น การนั่ง การนั่งกับพื้น และการนั่งกึ่งนั่งกึ่งนอน เป็นต้น

5.1 งานออกแบบที่ 1 ออกแบบให้มีความสำคัญในการสร้างโครงสร้างเฉพาะ ให้มีความโดดเด่นในเรื่องของรูปทรง เพื่อเน้นรูปลักษณ์ของการใช้วัสดุยาง และให้มีความสะดวกสบายในการนั่งมากที่สุด

รูปที่ 6 งานออกแบบที่ 1

5.2 งานออกแบบที่ 2 ออกแบบให้มีลักษณะที่สามารถนั่งได้ 2คนในตัวเดียว

รูปที่ 7 งานออกแบบที่ 2

5.3 งานออกแบบที่ 3 ออกแบบให้มีลักษณะที่สามารถนั่งได้ 2 แบบ คือนั่งพิงเรียบกับพื้น และกึ่งนั่งกึ่งนอน

รูปที่ 8 งานออกแบบที่ 3

5.4 งานออกแบบที่ 4 ออกแบบให้มีลักษณะนั่งได้ 2คนในตัวเดียว โดยเลียนแบบรูปทรงของที่นั่งโซฟา คือมีพนักพิง ที่เท้าแขน

รูปที่ 9 งานออกแบบที่ 4

5.5 งานออกแบบที่ 5 ออกแบบให้มีลักษณะการใช้ไม้และวัสดุยางอย่างเรียบง่าย ในรูปแบบที่นั่งแบบมีที่วางเท้า

รูปที่ 10 งานออกแบบที่ 5

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษา การหาโอกาสในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากสิ่งที่มนุษย์มองข้าม ในครั้งนี้ ผลของการศึกษาพบว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับช่างในโรงงานผลิต ทำให้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาระหว่างการทำงานและการเรียนรู้เทคนิคการทำงานของช่างเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากกว่าการเป็นฝ่ายออกแบบด้านเดียว เพราะทำให้เกิดกระบวนความคิดและการทำงานในทัศนะคติใหม่ๆ ในส่วนปัญหาที่พบในขั้นตอนการผลิตเป็นทางเทคนิคเป็นส่วนใหญ่ เช่นการสื่อสารงานกันระหว่างช่าง การต่อโครงสร้างไม้ ที่ควรมีการกำหนดแบบให้ละเอียดก่อนสั่งงานเนื่องจากช่างจะไม่คุ้นเคยต่อการทำงานที่นอกเหนือจากงานปกติ การให้ความสนิทสนมและการเรียนรู้นิสัยของช่างล้วนเป็นรายละเอียดที่นักออกแบบต้องใส่และไม่ควรมองข้าม

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ : คุณแม่และครอบครัว, เพื่อนทุกคน,คุณตุ๋ย สำหรับความช่วยเหลือและกำลังใจที่มีให้เสมอมา ขอขอบพระคุณ : อ.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์, อ.พิศประไพ สาระศาลิน ,อ.อรพรรณ เชฟอร์ และ อ.เดวิด เชเฟอร์ สำหรับโอกาสในการกลับมาทำวิทยานิพนธ์และคำปรึกษาที่ดีเสมอมา

โครงการศึกษาการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านอวัจนภาษาเพื่อการออกแบบตัวละคร

AN EMOTIONAL EXPRESSION THROUGH NON-VERBAL LANGUAGE FOR CHARACTER DESIGN

ชมพูนุช ชูประเทศ[1], รองศาสตราจารย์พิศประไพ สาระศาลิน[2] และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์[3]

บทคัดย่อ

อวัจนภาษาเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการถ่ายทอดอารมณ์ของตัวละคร และเรื่องราว โดยขั้นตอนการออกแบบตัวละคร และการออกแบบอวัจนภาษาของตัวละคร เป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบเรื่องราว การออกแบบที่แตกต่างกันไปก็จะส่งผลต่อการรับรู้ของผู้รับชม จึงต้องมีการออกแบบให้เกิดความเหมาะสมกับเรื่องราว ตลอดจนให้ผลงานมีความน่าสนใจ สมจริง และง่ายต่อความเข้าใจของผู้ชมมากที่สุด

ดังนั้น โครงการศึกษาการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านอวัจนภาษาเพื่อการออกแบบตัวละคร จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาค้นคว้าวิธีออกแบบตัวละคร ตลอดจนการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านทางอวัจนภาษา(ภาษาท่าทาง และ สีหน้า) โดยนำเสนอ ในรูปแบบภาพยนตร์สั้นแอนิเมชั่น

คำสำคัญ : การถ่ายทอดอารมณ์, อวัจนภาษา, การออกแบบตัวละคร

Abstract

Non-Verbal language is the most efficient communication for expressing a character's emotion and telling a whole story. In a character design, non-verbal language design process is the essential factor to create a story. The different designs affect the viewer's response; thus, characters should be designed appropriately for the story. As a result, the design is made to be interesting, reasonable, and simple.

This research aims to study the design of characters and non-verbal language (body language and facial expressions) for each characters by presenting in a short animation.

KEY WORD : EMOTIONAL EXPRESSION , NON-VERBAL LANGUAGE , CHARACTER DESIGN

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยารังสิต

[2] รักษาการหัวหน้าสาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยารังสิต

[3] อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยารังสิต

1. บทนำ

การออกแบบตัวละคร มีความสำคัญอย่างมากในการสื่อสารเรื่องราว การออกแบบตัวละครประกอบไปด้วยองค์ประกอบภายนอก(กายภาพ) ภายใน(อุปนิสัยของตัวละคร) และจิตวิญญาณ(ด้านจิตใจ ความดี ความชั่ว) ซึ่งส่วนต่างๆดังนี้จะส่งผลต่อการกระทำของตัวละครที่มีต่อเหตุการณ์ ได้ทาง วัจนภาษา (คำพูด) และอวัจนภาษา (ภาษาท่าทาง สีหน้า)

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้น ไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาเป็นคำพูด เพราะตามความเห็นของ อัลเบิร์ต เมห์ราเบี้ยน(Albert Mehrabian :1971) นักพฤติกรรมศาตร์ พบว่าในการสื่อสารที่ดีนั้น เป็นการสื่อสาร โดยอวัจนภาษา (ภาษาท่าทาง สีหน้า) ที่สามารถถ่ายทอดมากถึงร้อยละ 93 **และ**การใช้คำพูดสามารถถ่ายทอดเพียงแค่ ร้อยละ 3 เท่านั้น อวันจนภาษาจึงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ เรื่องราว และตัวละครได้ดี ง่ายต่อการทำความเข้าใจมากกว่า

ในการผลิตแอนิเมชั่นนั้น ตัวละครทั้งหมดในเรื่อง เป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมาจากการปั้นโมเดล 3 มิติ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมากกับภาพยนตร์ทั่วไป ที่สามารถใช้นักแสดงเป็นผู้สวมบทบาท สื่อสารเรื่องราว อารมณ์ ความรู้สึก แต่ตัวละครในแอนิเมชั่นจะถูกใส่บทบาทโดยนักจัดท่าทางโมเดล (Animator) จึงเป็นเรื่องยากในการศึกษาการขยับท่าทาง สีหน้า เคลื่อนไหวของร่างกาย ที่จะเลียนแบบธรรมชาติการแสดงออกของตัวละครนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตในจินตนาการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับการออกแบบตัวละคร และการออกแบบการแสดงออกทางอวัจนภาษาของตัวละคร ผ่านการผลิตภาพยนตร์สั้นแอนิเมชั่น ให้ผู้รับชมสามารถเข้าใจเรื่องราว และตัวละครโดยไม่ใช้ถ้อยคำ แต่ผ่านการแสดงออกด้วยท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้าและแววตา

2. ขั้นตอนการศึกษา

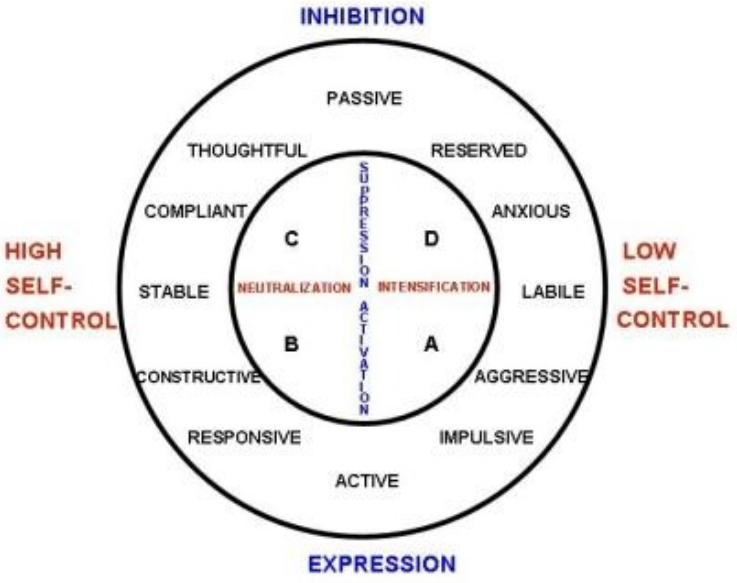
2.1 การศึกษาการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา

การสื่อสารเชิงอวัจนภาษา (Non-Verbal Language) หมายถึง การสื่อสารหลายมิติอันเกิดจากการใช้สื่อหลายรูปแบบประกอบกัน โดยที่ไม่ใช้ถ้อยคำ แต่เน้นการแสดงออกด้วยท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้า แววตา การเปลี่ยนระดับเสียง ความต่อเนื่อง และลีลา โดยเนื้อหาสารที่มนุษย์สื่อสารโดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการสื่อสารที่ต้องอาศัยสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งจะแสดงออกโดยธรรมชาติของแต่ละบุคคล เป็นปฏิกิริยาที่ถูกกระตุ้นจากอารมณ์ และความรู้สึก

การแสดงออกทางร่างกาย (Physical Appearance) ประกอบไปด้วย รูปร่าง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การแสดงอารมณ์ อวัจนภาษาเหล่านี้ถือว่าเป็นด่านแรกที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจ รวมถึงการแสดงออกทางสีหน้า ทางตา ท่าทางของร่างกาย หรือที่เรียกว่า อาการภาษา โดยแบ่งตามประเภท ดังนี้ (กาญจนา : 2550,15)

1. การแสดงออกทางใบหน้า ซึ่งมีพื้นฐานทั้งหมด 6 แบบ คือ ความสุข ความกลัว ความขยะแขยง ความเศร้า ความโกรธ และความแปลกใจ โดยการแสดงออกทางสีหน้าส่วนมากมักจะเกิดมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมากกว่าอยู่คนเดียว
2. การแสดงออกทางมือ เป็นการแสดงออกถึงความต้องการภายใน Ekman and Friesen (1996) ได้แบ่งพฤติกรรมมือเป็น 3 ลักษณะ คือ การสัมผัสตัวเอง (เช่น การเกา) การสัมผัสสิ่งของ และการสัมผัสผู้อื่น
3. การแสดงออกทางตา ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อศึกษาปฏิกิริยาฝ่ายตรงข้าม ในการปรับตัวให้ถูกต้อง ซึ่งมี 3 รูปแบบ คือ การสบตา เบิ่งตา(การหดขยายของรูม่านตา และการเคลื่อนไหวของดวงตา โดยแต่ละรูปแบบสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกภายในของตัวละคร

4. ระยะห่าง คือ ระยะห่างระหว่างผู้ทำการสื่อสาร ซึ่งบ่งบอกถึงปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ เขตใกล้ชิด เขตส่วนบุคคล เขตทางสังคม และระยะสาธารณะ
5. การสัมผัส สามารถแสดงความสัมพันธ์ และสถานภาพผู้สื่อสารฝ่ายตรงข้ามได้ สามารถแบ่งตามหน้าที่ ได้แก่ การทำงาน มารยาททางสังคม มิตรภาพ เสน่หา และอารมณ์ทางเพศ

รูปที่ 1 Emotional model (Pulkkinen :1995)

2.2 การศึกษาการออกแบบตัวละคร

การออกแบบตัวละครเป็นส่วนสำคัญ ที่เป็นพื้นฐานของกระบวนการผลิตแอนิเมชั่น เพราะตัวละครมีหน้าที่ในการขับเคลื่อนเรื่องราว ผ่านสถานการณ์ขัดแย้งต่างๆ การออกแบบเรื่องราวจึงเป็นส่วนที่ควบคู่กันไป การวางตัวละครเบื้องต้น และการคิดเรื่องราวต่อโดยให้ความคิด และอารมณ์ของตัวละครดำเนินเรื่องต่อไป โดยที่เลือกปฏิกิริยาของตัวละครในสถานการณ์ที่จะสามารถให้ความบันเทิงกับผู้รับชมมากที่สุด โดยหลักในการออกแบบตัวละคร แบ่งออกเป็น 2 ด้าน (Sullivan,Schumer and Alexander :2008, Beiman :2007) คือ

1. ลักษณะภายนอก คือ ลักษณะที่สามารถมองเห็นได้จากสายตา ได้แก่ ลักษณะทางกายวิภาค รูปร่างหน้าตา สถานะ การแต่งกาย รวมถึงการแสดงท่าทาง การเคลื่อนร่างกาย
2. ลักษณะภายในของตัวละคร คือการออกแบบความคิดของตัวละคร ที่ส่งผลทำให้เกิดอารมณ์ ผนวกกับความรู้สึกภายใน และวัตถุประสงค์ของตัวละครในเรื่องราว ทำให้ตัวละครเกิดการเลือกเทคนิคการรับมือกับสถานการณ์ (หลีกเลี่ยง ยอมรับ ควบคุม เจรจา หรือ ต่อสู้) และ ส่งผลต่อท่าทาง การเคลื่อนไหวที่เห็นได้จากภายนอก รวมถึงขับเคลื่อนเรื่องราว

โดยการออกแบบตัวละครที่ดีนั้น ต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (Sullivan,Schumer and Alexander :2008, Beiman : 2007)

1. น่าสนใจ น่าเชื่อถือ และน่าจดจำ
2. รูปร่าง และลักษณะภาพเงาดำพื้นขาว (Silhouette) เป็นที่น่าจดจำ
3. สามารถสะท้อนบุคลิกของตัวละครได้
4. เหมาะสมกับเรื่องราว

2.3 การศึกษางานแอนิเมชั่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับการศึกษา

2.3.1 ผลงานภาพยนตร์ชุดแอนิเมชั่น Minuscule

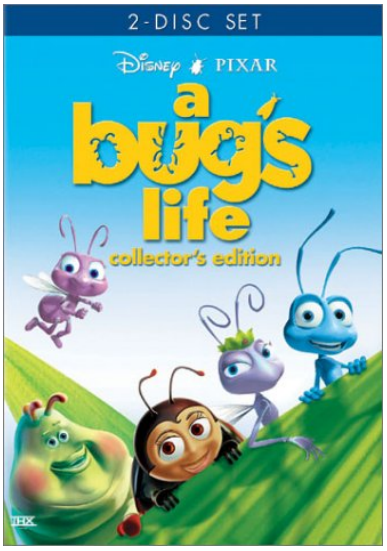
รูปที่ 2 ผลงานภาพยนตร์ชุดแอนิเมชั่น Minuscule

(อ้างอิง : www.minuscule.tv/)

ภาพยนตร์ชุด Minuscule เป็นภาพยนตร์แอนิเมชั่นชุดสำหรับฉายทางโทรทัศน์ ของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งจะดำเนินเรื่องโดยแมลงชนิดต่างๆ ทำกิจกรรมประจำวันในบริเวณฟาร์มชนบทในรูปแบบสามมิติ ซ้อนกับบรรยากาศจริง

การออกแบบตัวละครแมลงเน้นลักษณะทางกายภาพเกือบเสมือนจริง ผสมผสานกับความเป็นการ์ตูน โดยใช้สีสันตัวละครที่สดใส บุคลิกลักษณะนิสัยเน้นตามสัญลักษณ์จำเพาะตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ เช่น ตัวละครมดจะมีบุคลิกที่ทำงานเป็นกลุ่ม สามัคคี โดยการสื่อสารเรื่องราวเป็นการแสดงออกทางอวัจนภาษาล้วน ปราศจากคำพูด

2.3.2 ผลงานภาพยนตร์แอนิเมชั่น A Bug's Life

รูปที่ 3 ผลงานภาพยนตร์แอนิเมชั่น A Bug's Life

(อ้างอิง : http://www.pixar.com/featurefilms/abl/)

ภาพยนตร์แอนิเมชั่น ผลิตโดยสตูดิโอ PIXAR เรื่องราวดำเนินเรื่องในรูปแบบของโลกแมลง การออกแบบตัวละครแมลง ในลักษณะการ์ตูนที่โดดเด่นทางด้านบุคลิก โดยตัวละครสื่อสารออกมาในรูปแบบของมนุษย์ แต่ถูกออกแบบลักษณะภายใน นิสัย และความคิดความอ่านของตัวละคร ให้มีทั้งการคิดแบบมนุษย์ และแบบแมลงผสมผสานกันไป รวมถึงเรื่องยังดึงทั้งสองความคิด นำมาขัดแย้งกันเอง ทำให้เรื่องราวและการแสดงออกนั้นมีความน่าสนใจ ถึงแม้ว่าเรื่องนี้จะมีการใช้คำพูด แต่ก็สามารถสื่ออวัจนภาษาได้อย่างดีเยี่ยมชัดเจน

2.3.3 ผลงานภาพยนตร์แอนิเมชั่น The Antbully

รูปที่ 4 ผลงานภาพยนตร์แอนิเมชั่น The Antbully
(อ้างอิง : http://www.warnerbros.com/antbully/)

ภาพยนตร์แอนิเมชั่น The Antbully ผลิตโดยสตูดิโอ Warner Bros. Picture เป็นเรื่องราวอ้างอิงมาจากหนังสือนิทานเด็กในเรื่องเดียวกัน เรื่องราวดำเนินโดยตัวละครมนุษย์เด็กผู้ชาย ที่ถูกดึงเข้าไปพัวพันในโลกของมด

นอกจากนั้น การออกแบบตัวละคร มีลักษณะที่โดดเด่น สดใส ซึ่งผู้ออกแบบได้ใส่ใจในรายละเอียดในการออกแบบทั้งภายนอก และภายใน ภายนอกแมลงได้ถูกออกแบบมาให้ผสมผสานระหว่าง มนุษย์และมด โดยที่ออกแบบลวดลายบนตัวให้เหมือนมดเป็นชนเผ่าหนึ่ง และภายในมีความคิดความอ่านเหมือนมนุษย์ แต่มีความแตกต่างเพียงแค่รูปร่างเท่านั้น รวมถึงตัวเอกเด็กชาย ที่ถูกออกแบบให้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆไปจนจบเรื่อง และถ่ายทอดออกมาทางการแสดงออก ท่าทาง และการเคลื่อนไหว ที่ในตอนท้ายตัวเอกมีการยอมรับชุมชนมด และแสดงอวัจนภาษากลมกลืนกับมดมากขึ้น

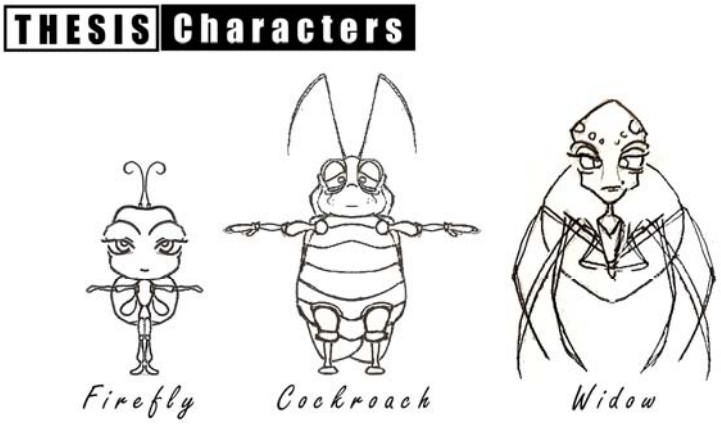
2.4 ขั้นตอนการผลิตแอนิเมชั่น

2.4.1 การออกแบบเรื่องราว

แนวคิดในการออกแบบแอนิเมชั่น จากการศึกษาอวัจนภาษาเพื่อการออกแบบตัวละครนี้ มีลักษณะเรื่องราวที่แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร สองตัวขึ้นไป เพื่อเน้นการแสดงออกทางอวัจนภาษาได้อย่างเต็มที่ เนื้อหาของการออกแบบแอนิเมชั่นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการหาโอกาสให้ตัวเอง โดยที่ไม่ต้องรอโชคชะตา

การออกแบบเนื้อเรื่อง โดยการนำเรื่องราวของแมลงที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้วอย่าง แมลงสาป และ หิ่งห้อย มาพบกัน และจบด้วยการมีความรักต่อกัน โดยดำเนินเรื่องไปข้างหน้าโดยที่สถานการณ์ ทุกอย่างเป็นใจ และสุดท้ายก็เหมือนจะจบอย่าง Happy Ending แต่ในท้ายที่สุดจะแสดงให้เห็นว่า ความรักของแมลงสาปซึ่งเป็นตัวเอก ประสบความสำเร็จ เพราะโอกาสที่สร้างให้กับตัวเอง ในรูปแบบเสียดสี เพราะสุดท้ายทั้งหมดเกิดจากการว่าจ้าง จากแมงมุมแม่ม้ายดำที่รับจ้างหาคู่เดทด่วน

2.4.2 การออกแบบตัวละคร

รูปที่ 5 การออกแบบตัวละคร

ในการออกแบบตัวละคร มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจบการออกแบบเรื่องราวโดยคร่าวๆก่อน เพื่อที่จะสามารถรู้ว่าตัวละครจะต้องทำกิจกรรมอะไร เคลื่อนไหวร่างกายอย่างไร และเพื่อที่จะสามารถออกแบบตัวละครให้สนับสนุนการเคลื่อนไหวนั้น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด ตัวละครเป็นแมลง โดยออกแบบให้เป็นลักษณะการ์ตูน มีการตัดทอนแขนขาไปบางส่วน เพื่อให้ตัวละครสื่ออวัจนภาษาในรูปแบบมนุษย์ออกมาได้ง่ายต่อการเข้าใจของผู้ชม เหตุผลที่ได้เลือกแมลงเป็นตัวละคร เนื่องจากจากการศึกษาการออกแบบท่าทางอวัจนภาษาของมนุษย์ถือว่ามีความยากที่สุด เพราะผู้ชมจะมีความคุ้นเคยมากกว่าตัวละครชนิดอื่นๆ รวมถึงง่ายต่อการจับผิด อีกทั้งแมลงเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีการใช้ชีวิตอย่างมีเอกลักษณ์ จึงได้นำเอาเอกลักษณ์ของแมลงแต่ละชนิด มาเป็นเสมือนตัวแทนของมนุษย์ในประเภทต่างๆได้อย่างดี

ดังเช่น ในงานวิจัยนี้ ได้ออกแบบตัวเอกคือ แมลงสาป ซึ่งเป็นแมลงที่สกปรก และเป็นตัวแทนของ ผู้ชายที่ไม่น่าคบ ปล่อยตัวเอง สกปรก ส่วนหิ่งห้อย แมลงที่เปล่งแสงสว่าง และอยู่แต่ในที่สะอาด เป็นตัวแทน ผู้หญิงที่เหมือนนกน้อยในกรงทอง สะอาด บริสุทธิ์ และกลัวโลกภายนอก และสุดท้าย แมงมุมแม่ม่ายดำ เป็นสัตว์ที่กินตัวผู้หลังผสมพันธุ์ แทน ผู้หญิงที่ร้าย เจ้าเล่ห์ คอยชักใยอยู่เบื้องหลัง

โดยในการออกแบบตัวละครแต่ละตัว นอกจากการออกแบบตัวละครภายนอก ในด้านรูปร่าง และสี อันเป็นลักษณะทางกายวิภาค จำเป็นจะต้องมีการออกแบบประวัติตัวละครอีกด้วย เพื่อที่สามารถออกแบบการแสดงปฏิกิริยาเชิงอวัจนภาษาออกมาอย่างมีเอกลักษณ์ โดยการสร้างละครภายใน ดังเช่น เพศ วัย การใช้ชีวิต ตลอดจนเป้าหมายของชีวิต การเห็นว่าตัวละครเห็นตัวเองเป็นอย่างไร การเห็นตัวละครถูกผู้อื่นมองว่าเป็นอย่างไร และความสัมพันธ์ของตัวละคร แต่ละตัว

2.4.3 การออกแบบการแสดงออกทางอวัจนภาษา

ส่วนนี้เป็นการผลจากการผสมผสาน การสื่อสารทางอวัจนภาษา และการออกแบบตัวละครเข้าด้วยกัน แต่ละตัวละคร จำเป็นต้องมีลักษณะเฉพาะ โดยมีพื้นฐานมากจากการออกแบบประวัติ ดังที่กล่าวไปแล้ว และนำมาจัดแบ่งอารมณ์ต่างๆของแต่ละตัวที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ต่างๆ เช่น อารมณ์โกรธ ดีใจ เสียใจ ตกใจ ฯลฯ ว่าแต่ละอารมณ์จะมีการตอบสนองทางร่างกายอย่างไร โดยในทีนี้จะเสนอในรูปแบบตาราง เรียงลำดับตามเหตุการณ์ของเรื่อง และแบ่งออกเป็น 3 ตารางตามจำนวนตัวละคร

2.4.4 ผลการทดลองขยับสีหน้าและ ท่าทางร่างกายโมเดล

การผลิตแอนิเมชั่นด้วยโปรแกรมMaya สามารถเซทอัพการเปลี่ยนสีหน้าตัวละครได้ด้วยเทคนิค Blend Shape คือ การกำหนดให้วัตถุชิ้นหนึ่ง เปลี่ยนสภาพไปเป็นอีกชิ้นหนึ่ง เพราะฉะนั้นจึงสามารถเปลี่ยนสีหน้าด้วยการทำโมเดลเดียวกัน ได้หลายสีหน้า หลายอารมณ์ และ สามารถBlend Shapeทุกหน้าด้วยโมเดลหลักที่จะใช้ โปรแกรมในทำหน้าที่เชื่อมต่ออารมณ์ของสีหน้า รวมถึงกำหนด ความมากน้อยของการแสดงออกของอารมณ์ได้ เมื่อปรับในหน้าต่าง Blend Shape โดยการใช้เทคนิคนี้ต้องใส่ใจรายละเอียดในการตั้งค่าน้ำหนักให้ผิวหน้า เมื่อขยับสีหน้าแต่ละสีหน้าเพื่อที่ตัวละครจะเปลี่ยนสีหน้าได้อย่างลื่นไหล รวมทั้งการปั้นสีหน้าอารมณ์นั้น ควรกำหนดให้สีหน้าแสดงอารมณ์ให้มากเกินจริง เพื่อจะที่สามารถลด เพิ่มอารมณ์ได้มากน้อยตามสถานการณ์ต่างๆ

การเซทอัพการเคลื่อนไหวร่างกายด้วยการสร้างจอยท์ (Joint) ซึ่งมีหน้าที่ และลักษณะเหมือนกระดูก และมี Invert Kinematic (IK) เป็นตัวควบคุมกระดูก และการเคลื่อนไหวของโมเดล หลังจากการตั้งค่า และการแบ่งน้ำหนักให้ผิวหนังโมเดล (Skin) วิธีนี้ใช้เวลานาน และมีความซับซ้อนสูง จึงสามารถสร้างความผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ ที่อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายขนาดใหญ่ได้ จึงควรที่จะใส่ใจในรายละเอียดขณะเซทอัพจะทำให้สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวโมเดลได้ดี และต่อเนื่อง

3. ผลการวิจัย

เพื่อให้ผลงานวิจัยมีประโยชน์ต่อการ ศึกษาต่อสำหรับผู้สนใจในการออกแบบ และผลิตภาพยนตร์แอนิเมชั่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการออกแบบตัวละคร และการถ่ายทางอวัจนภาษา ที่จะสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาวงการศึกษาด้านแอนิเมชั่นต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยได้ศึกษา และค้นพบแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่างๆดังนี้

3.1 ได้พัฒนาการออกแบบ และการผลิตภาพยนตร์แอนิเมชั่นสามมิติ ในรูปแบบมัลติมีเดีย

3.2 ได้ศึกษา และออกแบบการออกแบบตัวละคร อย่างมีมิติ ทั้งภายใน และภายนอก

3.3 ได้ศึกษา รวบรวมข้อมูล และออกแบบการแสดงออกทางอวัจนภาษา ทั้งภาษากายและการแสดงสีหน้า

3.4 ได้ศึกษา ฝึกฝนสร้างความชำนาญในการปั้นสีหน้า และ การตั้งค่ากระดูกของโมเดล ตลอดจนการเคลื่อนไหวต่างๆ ให้สะท้อนความคิด และบุคลิกของตัวละครที่ออกแบบไว้

4. บทสรุป

การศึกษาทางด้านการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านอวัจนภาษาเพื่อการออกแบบตัวละคร เป็นโครงการที่ผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ เนื่องจากมีการกำหนดให้ตัวละครเป็นผู้ดำเนินเรื่องราว และมีการออกแบบอย่างถูกขั้นตอน มีความประณีต และมีความคิด โดยผู้วิจัยได้พยายามพัฒนางาน สร้างสรรค์ให้มีคุณภาพ และมีเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ อย่างไรก็ตาม ในการออกแบบภาพยนตร์นั้น แม้ผลงานจะมีเทคนิคสูง หรือตื่นเต้นเพียงไร แต่หากขาดการดำเนินเรื่องที่ดี หรือตัวละครขาดความน่าสนใจแล้ว ผลตอบรับต่อผลงานจะต่ำมาก ไม่คุ้มค่าการลงทุน เวลา และทรัพยากรในการผลิต

นอกจากนั้นการศึกษาครั้งนี้ยังเป็นการขยายความคิดทางด้านจิตวิทยาในการสังเกตุ และการอ่านอวัจนภาษาของมนุษย์ อันเป็นสิ่งที่เราทุกคนทำเป็นธรรมชาติตลอดเวลาโดยไม่รู้ตัว นอกจากนั้น ยังทำให้เข้าใจว่าสิ่งนั้นเกิด และถูกกระตุ้นมาจากส่วนใด และสามารถนำมาประยุกต์กับการผลิตแอนิเมชั่น โดยการสร้าง และกำหนดบทบาทให้ตัวละคร

ในปัจจุบันแม้ว่าผลงานแอนิเมชั่นในประเทศไทย จะมีความก้าวหน้าไปมากทางด้านเทคนิค แต่กลับไม่ค่อยได้ผลตอบรับดีนัก ซึ่งส่งผลทำให้อุตสาหกรรมแอนิเมชั่นหยุดชะงัก เนื่องจากการลงทุนที่ไม่คุ้มทุน โดยเมื่อภาพยนตร์ แอนิเมชั่นที่ผลิตในประเทศไทยเข้าฉาย ประชาชนมักให้การตอบรับที่ดีในเบื้องต้น และชื่นชมในความสามารถ และเทคนิคที่เทียบเท่าระดับนานาชาติของคนไทย อย่างไรก็ตาม ธุรกิจภาพยนตร์แอนิเมชั่นมักจะซบเซาลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคนไทยมักจะติดค่านิยมว่าแอนิเมชั่นคือการ์ตูน เพื่อให้เด็กดู และบริษัทผู้ผลิตก็มักจะออกแบบเรื่องราว และตัวละคร ที่เจาะกลุ่มผู้ชมวัยเด็กเป็นหลัก นอกจากนั้นปัจจัยด้านลงทุนเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้การออกแบบเรื่องราวและตัวละครภาพยนตร์แอนิเมชั่นในประเทศไทย มักจะไม่หลุดจากกรอบความคิดเดิมๆ ทำให้ยากต่อการพัฒนา หากวงการแอนิเมชั่นในประเทศไทยได้รับการสนับสนุนการศึกษาพื้นฐาน การออกแบบเรื่องราวและตัวละคร รวมถึงการออกแบบท่าทางอวัจนภาษามากขึ้น การส่งเสริมการคิด และการสังเกตุมากกว่าการจดจำ ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาวงการนี้มากขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย. การสื่อสารเชิงอวัจนภาษา รูปแบบ และการใช้ . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงการ์มหาวิทยาลัย,2550.

สุชาดา ขันธะชวนะ . เห็นท่า(ทาง)ก็รู้ใจ . กรุงเทพมหานคร : สยามอินเตอร์บุ๊คส์, 2546.

A Pixar Animation studios. “A Bug’s life.” : http://www.pixar.com/featurefilms/abl

Beiman Nancy. “Prepare to Board! Creating Story and Characters for Animation Features and Shorts.” Burlington : Elsevier Inc. 2007.

Futurikon. “Minuscule: www.minuscule.tv

Simon Mark. “Facial Expressions.” New York : Watson-Guptill Publications. 2005.

Sullivan Karen, Schumer Gary, Alexander Kate. “Ideas for the Animated Short.” Burlington : Elsevier Inc. 2008.

Warner Bros. Entertainment Inc. “The Antbully.” : http://www.warnerbros.com/antbully/

โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่นหุ่นละครเล็ก

HOON LAKHON LEK ANIMATION DESIGN

ลักขณา เที่ยงดี[1] , รองศาสตราจารย์พิศประไพ สาระศาลิน[2] และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์[3]

บทคัดย่อ

ผลอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมโทรทัศน์และภาพยนตร์ของชาติตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิผลต่อวงการบันเทิงในประเทศไทย โดยเฉพาะผู้ผลิตภาพยนตร์ และผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่ของไทยหันไปสร้างผลงานที่เป็นสากลเหมือนกับชาติตะวันตกมากขึ้น รวมถึงผู้บริโภคมีทางเลือกในการบริโภคสื่อหลายรูปแบบ จึงเป็นผลทำให้ศิลปะการแสดงหุ่นละครเล็กอันเป็นมรดกของไทยเสื่อมความนิยมไป

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาค้นคว้าและทำการทดลองนำหุ่นละครเล็ก“โจหลุยส์”มาสร้างสรรค์และนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น (animation) 3 มิติ โดยเน้นการสร้างคาแรคเตอร์ (character) ตัวละครในรูปแบบดั้งเดิมและการจำลองลักษณะท่าทางการเคลื่อนไหวแบบเสมือนจริง เพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมการละเล่นหุ่นละครเล็กของไทยในรูปแบบใหม่

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการนำเทคโนโลยีสร้างภาพ 3 มิติในการจำลองการเคลื่อนไหวของหุ่นละครเล็กในรูปแบบของภาพยนตร์แอนิเมชั่น เพื่อเป็นการนำเสนอ เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงหุ่นละครเล็กของไทยสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น เพราะสามารถนำเสนอในรูปแบบซีดี ไฟล์ภาพเคลื่อนไหวเผยแพร่ทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้

คำสำคัญ : โจหลุยส์ หุ่นละครเล็ก , ศิลปะการแสดงหุ่น, แอนิเมชั่น

Abstract

The result both of Western film industries and television technological progress have been impacted on Thai entertainment industry, and also on Thai people's behaviors. Accordingly, this impact decreases the popularity of Thai's aesthetics and arts, of which Joe Louis' Hun Lakorn Lek is included, for many decades.

The purpose of this thesis is to promote the aesthetics of "Hun Lakorn Lek" on the new media. The emphasis of the study is to transform the reality of Hun Lakorn lek's characters and its performance into 3Ds animation techniques.

The research results showed that using the 3Ds animation techniques can provide Hun Lakorn Lek' easier access to the viewers. It can also enlarge the presenting of the Thai's cultural performing, "Hun Lakorn Lek" in more various accessible media forms, such as VCD, DVD, or the Internet.

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปะมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะดิจิตอลอาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] รักษาการหัวหน้าสาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยารังสิต

KEY WORD : JOE LOUIS HUN LAKORN LEK, THE ART OF HUN LAKORN'S PERFORMANCE, ANIMATION

1. บทนำ

การแสดงหุ่นละครเล็กเป็นศิลปะการแสดงของไทยที่ทรงคุณค่าที่รวมงานประณีตศิลป์อันวิจิตรหลายประเภทไว้ด้วยกันเช่น จิตรกรรม ประติมากรรม มัณฑนศิลป์ วรรณศิลป์ นาฏดุริยางค์ศิลป์ และ นาฏศิลป์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบันนี้ศิลปะการแสดงหุ่นละครเล็กของไทยไม่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และเหลือผู้ที่มีความสามารถในการแสดงประเภทนี้อยู่ไม่มากนัก เนื่องจากการแสดงหุ่นละครเล็กนั้นต้องอาศัยผู้เชิดที่มีทักษะในการเชิดหุ่นแล้วผู้เชิดเองยังต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านนาฏศิลป์อีกด้วย

ในการแสดงละครเล็กนั้นจำเป็นต้องแสดงในโรงละครหรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งและในระหว่างการแสดงจะมีการบรรเลงดนตรีไทยจากวงปี่พาทย์ควบคู่กันไป อีกทั้งในยุคสมัยปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมทีวีและภาพยนตร์ของชาติตะวันตก ที่เข้ามามีอิทธิผลต่อวงการบันเทิงในประเทศไทยทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสื่อบันเทิงด้านอื่นมากขึ้น จึงนับได้ว่าข้อจำกัดเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความนิยมในการชมการแสดงหุ่นละครเล็กลดลงไป

ในยุคปัจจุบันนี้เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นอย่างมาก เทคนิคการสร้างภาพ 3 มิติได้ถูกพัฒนาและนำไปใช้ในการผลิตสื่อแบบต่างๆอย่างแพร่หลาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า สามารถนำเทคนิคการสร้างภาพ 3 มิติมาประยุกต์ใช้ในการจำลองการเคลื่อนไหวของหุ่นละครเล็ก เพื่อนำไปผลิตผลงานในรูปแบบของภาพยนตร์แอนิเมชั่น เพื่อเป็นการนำเสนอ เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงหุ่นละครเล็กของไทย ในรูปแบบของสื่อภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติ ที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น และเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน

2. ขั้นตอนการศึกษา

2.1 ศึกษาถึงรูปแบบศิลปะการแสดงหุ่นละครเล็กของโรงละครนาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก (โจหลุยส์)

โจหลุยส์ หรือ นาฏยศาลาหุ่นละครเล็ก เป็นคณะการแสดงละครเล็ก หรือหุ่นกระบอกของอาจารย์สาคร ยังเขียวสด หรือ "โจหลุยส์" และครอบครัว ได้จัดให้มีการแสดงต่อสาธารณะ ครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2528 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงและการทำหุ่นของไทย

2.1.1 ลักษณะของตัวละคร

ละครเล็กเป็นหุ่นที่มีแขน ขา มือ เท่าแบบหุ่นหลวง สูงประมาณ 1 เมตร ข้างในกลวงเป็นโพรง โครงหุ่นท่อนบนทำด้วยกระดาษข่อย ท่อนล่างทำด้วยโครงลวดวงไว้ 2 - 3 เส้น มีสายใยอยู่ภายในลำตัว

2.1.2 ลักษณะการเคลื่อนไหว

หุ่นละครเล็กเคลื่อนไหวได้เพราะอาศัยคนเชิดซึ่งต้องมีความชำนาญมากในการเชิดหุ่นตัวหนึ่งผู้เชิดจะต้องแบ่งหน้าที่กัน และจะต้องร่วมงานกันอย่างดีเยี่ยม คนที่หนึ่งจะเป็นหลักในการเชิด โดยสอดมือข้างซ้ายเข้าไปอยู่ในลำตัวละครเล็กเพื่อจับเดือยซึ่งเป็นก้านคอให้ตัวหุ่นกลอกหน้าหรือยักคอได้ ส่วนมือขวาต้องจับก้านเหล็ก (มือขวาของตัวหุ่น) ซึ่งมีลูกรอกติดอยู่เพื่อบังคับให้มือหุ่นเคลื่อนไหวได้ คนที่สองต้องใช้มือขวาของตนจับก้านเหล็กมือซ้ายของหุ่นเวลาเชิดก็ต้องทำท่าทางสัมพันธ์กับมือขวาด้วย ส่วนคนที่สามต้องใช้มือสองข้างจับเดือยที่อยู่ใต้ฝ่าเท้าของตัวหุ่น เพื่อ

คอยยกเท้า เปลี่ยนเท้า ซอยเท้า โดยต้องให้สัมพันธ์กับท่ารำเทคนิคการเชิด เช่น การก้มตัว จังหวะ ฯลฯ ต้องใช้ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เชิด

2.1.3 การออกแบบฉาก

ฉากของละครเล็กแบ่งเป็น 3 ตอน ตรงกลางทำเป็นฉากท้องฟ้าหรือทิวทัศน์ ส่วนซ้ายและขวาหักมุมเข้าไปทางข้างหลังโรง ทางซ้ายมือผู้ชมทำเป็นฉากป่า ขวามือเป็นฉากปราสาทราชมณเฑียร ฉากแต่ละส่วนมีประตู 2 ประตูรวมทั้งหมดมี 6 ประตูสำหรับให้หุ่นเข้าออก

2.1.4 เนื้อเรื่อง

ละครเล็กมักเป็นเรื่องจักรๆวงศ์ๆ เช่น พระอภัยมณี สังข์ทอง ลักษณาวงศ์ แก้วหน้าม้า โสนน้อยเรือนงามฯลฯ และแสดงเรื่องรามเกียรติ์ด้วย เรื่องที่นิยมที่สุดคือเรื่องพระอภัยมณี เรื่องอื่นๆก็เล่นบ้างแต่น้อย บางทีเล่นเป็นตอนสั้นๆ เช่น สังข์ทอง จับตอนเจ้าเงาะกับนางรจนา มีการบอกบทเช่นเดียวกับละครนอก เครื่องดนตรีใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้าหรือเครื่องคู่ก็ได้ ใช้เพลงสองชั้น และร่ายเป็นพื้น คนเชิดเป็นคนเจรจา ถ้าหุ่นนั้นมีคนเชิดหลายคนก็ผลัดกันเจรจาก็ได้

2.2 การวิเคราะห์หุ่นละครเล็กเพื่อนำไปออกแบบตัวละคร

2.2.1 ส่วนใบหน้า

ส่วนใบหน้าของหุ่นทำขึ้นจากปูนปั้นประกอบด้วยส่วนผสมพิเศษ ซึ่งสามารถปั้นได้เหมือนดินน้ำมัน ทาสีแต่งลงดินสอพอง ขัดกระดาษทรายจนเรียบ ใช้สีประเภทสีโปสเตอร์และสีฝุ่นในการแต่งหน้าเขียนคิ้ว

2.2.2 คอของหุ่น

โดยทั่วไปทำขึ้นจากปูนปั้นเป็นลำคอแข็งตรงต่อออกมาจากส่วนศรีษะ

2.2.3 ส่วนที่เป็นลำตัว

ส่วนที่เป็นลำตัว แขนและขาของหุ่นทำด้วยผ้า ข้างในยัดนุ่น ใช้ไม้เชื่อมบริเวณข้อพับต่างๆ เพื่อให้ขยับได้คล้ายคนจริง

2.2.4 เครื่องแต่งกาย

หุ่นละครเล็กแต่งกายแบบโขนละคร เสื้อผ้าปักด้วยลูกปัด และดิ้นเลื่อม มีความประณีตพอสมควร เครื่องประดับมีครบครันแบบโขนละครจริง ส่วนกำไลทำด้วยรักปั้นเป็นวงแล้วปิดทอง

รูปที่ 1 หุ่นละครเล็ก (ตัวนาง)

2.3. การวิเคราะห์เนื้อเรื่อง ศิลปะการร่ายรำและการเชิดหุ่นละครเล็ก ในตอนกำเนิดพระพิฆเนศ

ผู้วิจัยเลือกศึกษาการแสดงศิลปะหุ่นละครเล็กจากเทปบันทึกการแสดงสดของคณะสาครศิลป์ ในตอนกำเนิดพระพิฆเนศซึ่งการแสดงในตอนนี้จะกล่าวถึงการกำเนิดและที่มาของพระพิฆเนศ ซึ่งตัวหุ่นละครหลักๆ จะมี พระอิศวร พระแม่อุมา อสูรตารกา และ พระคเณศ เรื่องราวแห่งการต่อสู้เพื่อความผาสุกของสามโลก ที่มีทั้ง ความรัก เศร้า โกรธ และความสำเร็จ

รูปที่ 2 การเชิดหุ่นละครเล็กโดยคณะโจหลุยส์

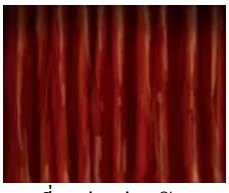
3. ขั้นตอนการออกแบบและผลิตผลงานแอนิเมชั่น

3.1 การเขียนโครงเรื่อง

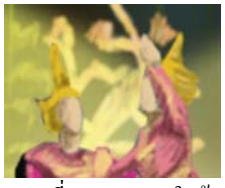
3.1.1 เนื้อเรื่อง

ในการดำเนินเรื่องภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติ เป็นการผสมผสานระหว่างการแสดงหุ่นละครเล็กในอดีตเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบันโดยการดำเนินเรื่องแสดงให้เห็น ถึงความเจริญรุ่งเรืองของศิลปะการแสดงหุ่นเป็นลักษณะการจำลองบรรยากาศในโรงละคร หลังจากนั้นกล้องจึงตัดมาที่ฉากซึ่งเป็นบรรยากาศภายในห้องมีพ่อแม่และลูกกำลังนั่งดูทีวีโดยในขั้นตอนนี้ กล้องจะขยายภาพไปยังหุ่นละครเล็กที่เสื่อมสภาพภายในตู้หลังจากนั้นกล้องจึงค่อยทำภาพให้มืดไปเพื่อสื่อว่า โทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น ความนิยมในการชมการแสดงหุ่นได้ลดน้อยลงไปจนผู้คนหลงลืมการแสดงชนิดนี้ไป โดยภาพยนตร์นี้จะใช้ระยะเวลาดำเนินเรื่องประมาณ 2.30 นาที

3.1.2 ภาพร่าง Storyboard

ฉากที่ 1 ม่านค่อยเปิดออก

ฉากที่ 2 ภาพระยะใกล้

ฉากที่ 3 ซูมกล้องออกมาระยะกลาง

ฉากที่ 4 ตัดกล้องมมาที่ทีวี ซูมกล้องออก

ฉากที่ 5 กล้องซูมระยะกลาง เห็นคนกำลังดูทีวี

ฉากที่ 6 ตัดภาพมาที่ตู้ซูมไปที่หุ่นในตู้

ฉากที่ 7 ภาพค่อยๆมืดลง

3.2 การออกแบบตัวละคร (character design)

เพื่อเป็นการอนุรักษ์หุ่นละครเล็กจึงเน้นลักษณะใบหน้า รูปทรงและสัดส่วน ตลอดจนเครื่องแต่งกายแบบโขน ละครมีลักษณะเป็นพวกผ้าเลื่อม ผ้าต่วน ดิ้นเงิน ดิ้นทอง ผ้ายกและผ้านุ่งทำจากผ้าตาด เครื่องศรีษะประเภทชฎาเป็นเครื่องโขนประดับเพชร

3.3 การทดลองสร้างตัวละครจากโปรแกรมมายา (3d modeling)

ผู้วิจัยได้ทดลองสร้างโมเดลหุ่นละครเล็กด้วยโปรแกรมมายาโดยขึ้นโมเดลแบบโพลีกอน (polygon) แล้วนำภาพถ่ายมาแมป (map) เข้ากับตัวโมเดลแล้วสร้างพื้นผิว (texture) และเฉด (shade) ให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงของหุ่นละครเล็ก จากโปรแกรมมายา

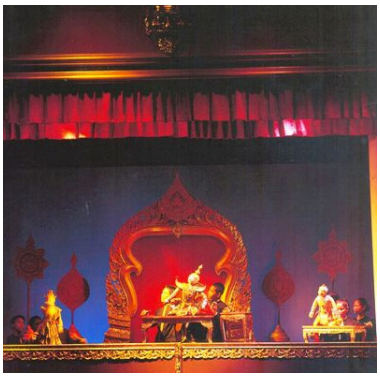

รูปที่ 3 โมเดลหุ่น3มิติที่สร้างจากโปรแกรมมายา

3.4 การประยุกต์การออกแบบฉากและสภาพแวดล้อม

3.4.1 การออกแบบฉากในโรงละคร

จากรูปแบบดั้งเดิมโรงละครเล็กของคณะสาครนาฏศิลป์ ส่วนหน้าม่านแดง ยาวประมาณ 3-4 เมตร สูงประมาณ 1.50 เมตร ผู้วิจัยได้ประยุกต์การออกแบบโรงละครใหม่ให้เป็นสไตล์ไทยบาร็อก ซึ่งมีขนาดเวทีกว้าง 18 เมตร ลึก 12 เมตร และสูง 8 เมตร พร้อมฉากประกอบเวที จะเป็นลายไทยประยุกต์ โดยออกแบบให้มีความหรูหราแบบบาร็อก ใช้ฉากหลังเป็นลักษณะป่าไม้

รูปที่ 4 โรงละครแบบดั้งเดิม (ซ้าย)

รูปที่ 5 โรงละครที่ออกแบบขึ้นใหม่ (ขวา)

3.4.2 การออกแบบฉากภายในบ้าน

การออกแบบฉากภายในห้องนี้ออกแบบในรูปแบบ (style) บ้านไทยสมัยโบราณโดยการสร้างโมเดลจากโปรแกรมมายา

รูปที่ 6 บ้านสไตล์ไทยต้นแบบ (ซ้าย)

รูปที่ 7 ภาพสเก็ตช์ที่ใช้ในฉาก (ขวา)

3.5 การทดลองสร้างภาพเคลื่อนไหวของหุ่นละครเล็กจากโปรแกรมมายา

การผลิตแอนิเมชั่น จากโปรแกรมมายาในลักษณะเสมือนจริงนั้นต้องทำงานร่วมกันในส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1. การเซทอัพโมเดล (Setup)

เพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวตัวละคร จำเป็นต้องใช้สร้างด้วยจ้อยท์ (joint) ที่ทำหน้าที่คล้ายกระดูก และใช้ Invert Kinematic (IK) เป็นตัวควบคุมกระดูอีกที

2. การกำหนดผิวหนัง (Bind Skin)

เป็นการกำหนดให้กระดูกที่สร้างขึ้นมามีผลไปควบคุมการเคลื่อนที่หรือ เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปทรงของพื้นผิววัตถุ ผู้วิจัยเลือกใช้การกำหนดผิวหนังแบบ Smooth Bind เพราะสามารถไล่น้ำหนักแรงดึงผิวได้อย่างอิสระ จึงทำให้การเคลื่อนไหวของโมเดลเกิดความนุ่มนวลดูเป็นธรรมชาติ

3. การสร้างภาพเคลื่อนไหว (Animation)

ผู้วิจัยสร้างความเคลื่อนไหวให้กับโมเดลโดยอาศัยการสร้างเฟรมพิเศษขึ้นมาซึ่งเรียกว่า Key frame ซึ่งทำหน้าที่ในการระบุค่าความเปลี่ยนแปลงของภาพ ซึ่งการทำภาพเคลื่อนไหวจำลองแบบเสมือนจริงนั้นต้องอาศัยความสัมพันธ์ของเวลาและความเร็วที่เหมาะสมใกล้เคียงธรรมชาติ และต้องกำหนดค่าความเร็วที่ใช้ในการเล่น Animation (FPS) ในระบบ PAL ซึ่งเป็นระบบโทรทัศน์ที่ฉายบนจอทางประเทศฝั่งเอเชีย เพื่อให้งานภาพยนตร์ดูเป็นธรรมชาติเสมือนจริง

3.6 การทดลองสร้างแหล่งกำเนิดแสงและการประมวลผล (Lighting & Rendering)

แสงในโปรแกรมมายามีหลักการทำงานที่เลียนแบบแสงในธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองสร้างแหล่งกำเนิดแสงโดยจำลองมาจากสภาพแวดล้อมจริง เช่น เลียนแบบการจัดแสงที่ใช้ในโรงละคร และเลือกใช้การประมวลผลแบบ Mental Ray ซึ่งการประมวลผลลักษณะนี้จะทำให้เกิดความสวยงามมากกว่า เพราะมีการคำนวณแสงในพื้นที่ทำงานที่ละเอียดกว่าการใช้การประมวลผลแบบ Maya Software

3.7 การทดลองแปลงไฟล์ภาพยนตร์ 3 มิติเพื่อเผยแพร่ทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Internet)

การเผยแพร่ทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Internet) เป็นอีกหนึ่งช่องทางการเผยแพร่ผลงาน ซึ่งในปัจจุบันมีกลุ่มผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยในการใช้งาน แต่การเผยแพร่ทางด้านนี้มักมีข้อจำกัดในเรื่องประเภทและขนาดของไฟล์ ถ้ามีขนาดใหญ่มากทำให้การแสดงผลช้าเกินไปและส่งผลให้ผู้ใช้งานยกเลิกการใช้งานก่อนที่จะแสดงผลแล้วเสร็จ เช่น ไฟล์.flv, .mp4, .mov

4. ผลการวิเคราะห์และทดลอง

ผลจากการวิเคราะห์และทดลองสร้างผลงานภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติในรูปแบบเสมือนจริงโดยได้จำลองการเคลื่อนไหวของหุ่นละครเล็กจากโปรแกรมมายาสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างโมเดลเสมือนจริงในรูปแบบดั้งเดิม

ผลจากการทดลองทำให้ผู้วิจัยพบว่าการเนื่องจากการขึ้นโมเดลให้รูปทรงใกล้เคียงกับของจริงนั้นขั้นตอนในการใส่พื้นผิวและการตั้งค่าลักษณะวัตถุนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการนำภาพถ่ายมาใช้แมปเข้ากับตัวโมเดลมีส่วนช่วยให้โมเดลมีความเสมือนจริงมากยิ่งขึ้น

2. การจำลองรูปแบบความเคลื่อนไหวของหุ่นละครเล็ก

ผลจากการทดลองสร้างความเคลื่อนไหวของตัวละครจากโปรแกรมมายา ทำให้ผู้วิจัยพบว่าการกำหนด key frame ในแต่ละช่วงเวลาต้องมีความละเอียดโดยค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเร็วและเวลาต้องสัมพันธ์กันจึงจะทำให้การเคลื่อนไหวนั้นออกมาดูสมจริง

3. การทดลองสร้างแหล่งกำเนิดแสงและการประมวลผล

ผลจากการทดลองจำลองแสงให้ใกล้เคียงบรรยากาศจริงและเลือกการประมวลผลแบบ Mental Ray ทำให้ผู้วิจัยพบว่าภาพที่ออกมานั้นมีความสมจริงในการหักเหของแสงที่ไปกระทบกับวัตถุและเกิดความสวยงามมากขึ้น แต่ระยะเวลาที่ใช้ประมวลผลก็มากขึ้นไปด้วยเช่นเดียวกัน

4. การทดลองแปลงไฟล์ภาพยนตร์ 3 มิติเพื่อเผยแพร่ทางอินเตอร์เน็ต

ผลการทดลองแปลงไฟล์ในรูปแบบต่างพบว่าการแปลงไฟล์ให้เป็น .flv จะสามารถให้ความคมชัด สวยงาม และมีขนาดเล็กสามารถแสดงผลได้รวดเร็วเมื่อใช้งานบนระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มากกว่าไฟล์ประเภทอื่นๆ

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต่อ

ผลงานวิจัย "โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น "หุ่นละครเล็ก" เป็นแนวทางในการศึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยี 3 มิติในการจำลองการเคลื่อนไหวของศิลปะการแสดงหุ่นละครเล็กในลักษณะเสมือนจริง เพื่อนำเสนอเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมการแสดงหุ่นละครเล็กของไทยในรูปแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติ

การแสดงหุ่นละครเล็กเป็นศิลปะการแสดงของไทยที่ทรงคุณค่าที่รวมงานประณีตศิลป์อันวิจิตรทั้งหลายเข้าด้วยกัน ในขั้นตอนการผลิตไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการสร้างโมเดลเสมือนจริง การใส่พื้นผิว การจัดแสงและการรวมองค์ประกอบของภาพยนตร์ มีความจำเป็นต้องทำอย่างละเอียดในทุกขั้นตอนเพื่อให้งานออกมามีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพสูงและต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างมากในการประมวลผล

ดังนั้นการในกระบวนการผลิตผลงานแอนิเมชั่นการนำข้อมูลจริงมาวิเคราะห์ประกอบกับการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจึงมีความสำคัญ รวมถึงการนำเทคนิคบางอย่างในโปรแกรมมายามาช่วยในการทำงาน เช่นการใช้การ Bump Map เพื่อให้เกิดลวดลายแทนการสร้าง surface จะช่วยให้ประมวลผลได้เร็วขึ้น

และสุดท้ายการเรนเดอร์ผลงานและการแปลงไฟล์เพื่อให้สามารถรองรับตัวผลงานต้องเหมาะสมกับวิธีการและช่องทางการนำเสนอเผยแพร่

การทำงานวิจัยนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจและเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ นาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

ธิดารัตน์ ไชยเสนา. "สุนทรียรูปในการสื่อสารการแสดง หุ่นละครเล็ก." วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548.

นาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก. *กูรมาวตาร ตำนานพระราหู*. กรุงเทพฯ : โจหลุยส์เธียร์เตอร์, 2550.

นาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก. "กำเนิดพระคเนศ." กรุงเทพฯ: นาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก, 2008. (ดีวีดี)

นิโรจน์ จรุงจิตวิทวัส. "โครงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมเพื่อติดตั้ง ณ โรงละคร นาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาประยุกตศิลปศึกษา ภาควิชาประยุกตศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวดี ศรลัมพ์. *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในนาฏยภาษา*. กรุงเทพฯ : บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด, 2550.

สน สีมาตรัง และคณะ. *หุ่นละครเล็ก สื่อลีลาศิลป์ สืบทอดจิตวิญญาณไทย*. กรุงเทพฯ : แปลน โมทิฟ, 2540.

Adobe Systems Incorporated. “Video File Format Specification Version 10.” [online] Available at: http://www.adobe.com/devnet/flv/pdf/video_file_format_spec_v10.pdf, November 2008.

Chandavij Natthapatra & Pramualratana Promporn. *Thai puppets & Khon masks.* Bangkok, Thailand: River Books, 1998.

Whitaker, Harold and John Halas. *Timing for animation.* 12th ed. Great Britain : Focal Press, 2007.

Williams, Richard. *The animator’s survival kit.* Singapore. Faber and Faber, 2001.

โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติเรื่อง “เทคนิคของเล่นสังกะสี”

TIN TOYS ANIMATION PROJECT

อริศา พิทยายน[1] รองศาสตราจารย์พิศประไพ สาระศาลิน[2] และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์[3]

บทคัดย่อ

ปัจจุบัน ของเล่นสังกะสีเป็นของเล่นสำหรับผู้ใหญ่มีไว้เพื่อสะสม มีราคาแพงและหาซื้อได้ยาก แตกต่างจากสมัยก่อนที่ของเล่นสังกะสีเป็นของเล่นที่เด็กหาซื้อได้ง่าย ของเล่นสังกะสีเป็นของเล่นที่ทำมาจากแผ่นเหล็กเคลือบด้วยดีบุกและลงสีเป็นรูปต่างๆ มีกลไกการเคลื่อนไหวหลากหลายแบบ แต่ละตัวมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ทำให้เป็นของเล่นที่เด็กๆ ทั้งในและต่างประเทศชื่นชอบและได้รับความนิยมอย่างสูง รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่เนื่องจากวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ของเล่นสังกะสีที่นำมาแทนที่ของเล่นไม้ก็ถูกของเล่นพลาสติกเข้ามาแทนที่เช่นกัน ของเล่นสังกะสีจึงค่อยๆ หายไปจากสังคม

ดังนั้น โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติเรื่องนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาเกี่ยวกับของเล่นสังกะสีตลอดจนกลไกการเคลื่อนไหว เพื่อให้ผู้ชมได้รู้จักกับของเล่นสังกะสีและกลไกการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกันโดยนำเสนอด้วยเทคนิคแอนิเมชั่น 3 มิติ

ผลการวิจัยพบว่าในแต่ละขั้นตอนของการสร้างภาพยนตร์แอนิเมชั่นเทคนิค 3 มิติ สามารถสร้างโมเดล การใส่สี ลักษณะพื้นผิวให้ใกล้เคียงเหมือนของเล่นสังกะสี การศึกษาการเคลื่อนไหวและกลไกของของเล่นแต่ละชิ้น การอนิเมทให้ใกล้เคียงกับจังหวะการเคลื่อนไหวของจริง การจัดแสงและการรวมองค์ประกอบของภาพยนตร์ ต้องทำทุกขั้นตอนอย่างละเอียดเพื่อให้งานมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

คำสำคัญ : ของเล่นสังกะสี, กลไกของของเล่นสังกะสี

Abstract

Nowadays, tin toys are collected by adults; they are collectibles which are expensive and hard to find. Unlike the old time, children could afford to buy toys for fun. Tin toys were made from thin sheet of steel plated with tin and then printed with colours. With many kinds of techniques inside the toys and their own characteristic, tin toys were popular among children not only in Thailand but around the world. However, technology has continuously been developed since the industrialization age, and wooden toys and tin toys were replaced by plastic toys. Therefore, tin toys are slowly disappeared.

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะดิจิตอลอาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] คณบดีคณะศิลปะและการออกแบบ, อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะดิจิตอลอาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะดิจิตอลอาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

For these reasons, the researcher would like to study tin toys and theirs mechanism and movements, and then transform them into a short film animation.

The result of this research showed that, in order to achieve such realistic appearance of tin toys, the animator must understand their mechanism and movement during the production process, modeling, texturing, lighting, and animating. And composing must be carefully done in detail

KEYWORD: TIN TOYS, MECHANICS IN TIN TOYS

1. บทนำ

หลังจากการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 16 และการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 การผลิตสิ่งของต่างๆ จากเหล็ก สังกะสีเพื่อทำเป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งของเล่นสังกะสีเป็นที่นิยมและคนทุกชนชั้นสามารถหาซื้อได้ไม่ยาก

สังกะสีที่ผลิตเป็นของเล่นเริ่มมีในช่วงศตวรรษที่ 18 สังกะสีที่ได้มาจากการขุดเหมืองแร่สังกะสี ในช่วงแรกได้นำของเล่นสังกะสีมาช่วยในการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาโดยจำลองความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ชิ้นงานทำด้วยมือโดยชนชั้นแรงงาน หลังจากนั้น จึงได้นำสังกะสีมาผลิตเป็นของเล่นโดยใช้กระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรมทำให้ของเล่นสังกะสีหาซื้อได้ในราคาไม่แพง แต่เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ความต้องการสังกะสีเพื่อนำไปผลิตยุทธโทปกรณ์การรบมากขึ้น ของเล่นสังกะสีจึงหายไปช่วงหนึ่ง ภายหลังจากหลังจากนีล เอ อาร์มสตรอง (Neil A. Armstrong) ได้ขึ้นยานอพอลโล 11 ไปเหยียบดวงจันทร์ได้สำเร็จในปีค.ศ. 1969 ของเล่นสังกะสีจึงกลับมาแพร่หลายอีกครั้งและเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก

ของเล่นสังกะสีนอกจากจะเป็นที่ชื่นชอบของเด็กๆ แล้ว ยังเป็นที่นิยมสะสมของผู้ใหญ่ ของเล่นสังกะสีเป็นของเล่นที่ให้ความเพลิดเพลินแก่เด็กๆ ทั้งยังกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ให้เด็กได้เห็นของย่อส่วนที่สวยงามเสมือนจริง การสะสมของผู้ใหญ่ทำให้ได้ย้อนนึกถึงความทรงจำในวัยเด็ก บรรยากาศ ความรู้สึกที่ได้เล่นของเล่นที่ได้สะสม นอกจากนี้ ของเล่นสังกะสียังสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ภูมิปัญญา ทัศนคติ ค่านิยม รสนิยม ความเจริญของสังคม ประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการของยานพาหนะ ความเจริญของเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ในช่วงเวลานั้นๆ ได้อีกด้วย เช่น รถจักรไอน้ำของเล่นสังกะสี (Locomotive) รถยนต์ฟอร์ด โมเดล ที (Ford, Model T)

ของเล่นสังกะสีมีรูปร่างรูปลักษณ์ภายนอกหลากหลาย สีสันที่สวยงาม เทคนิคและกลไกมากมายหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละชิ้น ทำให้ดึงดูดความสนใจทั้งเด็กและผู้ใหญ่ว่าของเล่นชิ้นนั้นๆ จะมีกลไกอะไรภายในหรือจะปรากฏออกมาในลักษณะเช่นใด เช่น ตีลังกา ประกายไฟ ควันและเสียงเลียนแบบวัตถุจริงๆ ในของเล่นชิ้นนั้นๆ หรือสามารถเคลื่อนที่โดยไม่ตกจากโต๊ะ กลไกที่มีเสน่ห์อันหลากหลายนี้ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษากลไกลักษณะการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน

ดังนั้น โครงการวิจัย จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษา ค้นคว้ากลไกของของเล่นสังกะสีและนำเสนอผ่านภาพยนตร์แอนิเมชั่นเรื่องสั้น

2. ขั้นตอนการศึกษา, อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

2.1. ประวัติความเป็นมาของของเล่นสังกะสี

2.1.1 ในต่างประเทศ

ของเล่นสังกะสีเริ่มมีขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1800 (พ.ศ. 2343) ในอุตสาหกรรมของเล่น ทำมาจากเหล็กวิลาส หรือแผ่นเหล็กบางเคลือบด้วยสังกะสี เพราะมีต้นทุน ราคา ความทนทานกว่าของเล่นไม้ รวมทั้งมีน้ำหนักเบาทำให้ลดค่าขนส่งได้มาก แรกเริ่มของเล่นสังกะสีลงสีแผ่นเหล็กด้วยมือชนชั้นแรงงาน ต่อมาในประมาณปี ค.ศ. 1850 (พ.ศ. 2393) ประเทศเยอรมันได้เริ่มทำของเล่นเป็นอุตสาหกรรม หลังจากนั้นประเทศเยอรมันได้พัฒนาวิธีการผลิตขึ้นปี ค.ศ. 1880 (พ.ศ. 2423) เป็นการพิมพ์สีบนแผ่นเหล็ก (Offset Lithography) ขึ้น ซึ่งเลียนแบบการทำภาพพิมพ์ Woodcut ทำให้ได้สีสันที่สวยงามมากขึ้นและใช้วิธีการอัดสังกะสีให้เป็นรูป และประมาณปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) ประเทศเยอรมันได้เป็นผู้ผลิตของเล่นสังกะสีส่งออกไปทั่วโลกถึง 90 เปอร์เซ็นต์ (แปลและเรียบเรียงจาก Vintage Bargain, 2009)

ปีค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสได้เริ่มผลิตของเล่นสังกะสีขึ้นบ้าง รวมทั้งประเทศอเมริกาเริ่มผลิตของเล่นสังกะสีเพื่อการส่งออกมากขึ้นเนื่องจากมีการทำเหมืองสังกะสีในรัฐอิลินอยส์ ทำให้วัตถุดิบคือสังกะสีหาง่ายและมีราคาถูก จำนวนโรงงานเริ่มมีมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ไม่มากเท่ากับตอนต้นศตวรรษที่ 20 ปี ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2462) ความต้องการของเล่นอเมริกันก็มากขึ้น บริษัทยักษ์ใหญ่ของอเมริกาก็ได้เป็นส่วนผู้ครองส่วนแบ่งตลาดได้มากที่สุดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1919-1960s (พ.ศ. 2462-2503) บริษัทที่มีชื่อเสียงชื่อหลุยส์ มาร์คแอนด์คอมปานี (Louis Marx and Company) ผลิตของเล่นจำนวนมาก มีการออกแบบสวยและราคาถูก นอกจากนั้นในแถบเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่นก็มีการผลิตของเล่นชนิดนี้เช่นกัน (แปลและเรียบเรียงจาก Vintage Bargain,2009.)

ในปีค.ศ. 1930 (พ.ศ. 2473) ประเทศต่างๆ ได้ใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรม พิมพ์ภาพลงบนแผ่นเหล็ก ทำให้ผลิตได้มากขึ้นและของเล่นมีราคาถูกลง เริ่มมีการใช้แบตเตอรี่กับของเล่นแต่คุณภาพของแบตเตอรี่ประจุไฟได้น้อยจึงไม่นิยมมากนัก (แปลและเรียบเรียงจาก Vintage Bargain,2009.)

ปีค.ศ. 1939-1945 (พ.ศ. 2482-2488) เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 การผลิตของเล่นสังกะสีลดลงอย่างมาก เนื่องจากมีการนำสังกะสีไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาวุธสงครามในสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) ภายหลังที่ญี่ปุ่นแพ้สงคราม อเมริกาได้ใช้ข้อบังคับ Marshall Plan ให้ญี่ปุ่นผลิตของเล่นสังกะสีเพื่อส่งออกไปยังอเมริกาโดยให้ค่าแรงต่ำ ทำให้อเมริกาได้กำไรมากโดยบังคับให้ผลิตจนถึงปี ค.ศ. 1950s (พ.ศ. 2493-2592) และในช่วงนั้น คุณภาพของแบตเตอรี่ที่ใส่ในของเล่นได้มีการพัฒนาขึ้น ทำให้ของเล่นสังกะสีที่ใช้แบตเตอรี่เป็นที่นิยมมากขึ้น โดยเฉพาะแบตเตอรี่ทำให้ของเล่นสังกะสีมีแสงไฟกระพริบ (Flash) น่าสนใจ สามารถเคลื่อนที่ถอยหลัง สามารถหมุนตัว 360 องศา รวมทั้งมีเสียงในตัวของเล่น (แปลและเรียบเรียงจาก Vintage Bargain,2009.)

ปีค.ศ. 1956 (พ.ศ. 2499) ภาพยนต์ที่โด่งดังเรื่อง The Forbidden Planet เรื่องไซไฟแฟนตาซี (Science-fiction fantasy) เกี่ยวกับหุ่นยนต์ก็ทำให้เกิดของเล่นสังกะสีที่ชื่อร๊อบบี้ (Robby) เป็นที่นิยมแพร่หลาย โดยมีของเล่นร๊อบบี้หลายรุ่นหลายแบบ เช่น Merchandized Robby, Ribbon Robby, the Robby Astronaut เป็นต้น

ปีค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) ของเล่นพลาสติกค่อยๆ เริ่มเข้ามาแทนที่ของเล่นสังกะสี เนื่องจากมีราคาที่ถูกและให้ความปลอดภัยมากกว่า รวมทั้งมีการใช้กฎหมายเรื่องของความปลอดภัยของของเล่น (แปลและเรียบเรียงจาก Vintage Bargain,2009.)

ปีค.ศ. 1969 (พ.ศ. 2512) นีล เอ อาร์มสตรองค์ (Neil A. Armstrong) นักบินอวกาศชาวอเมริกันได้ขึ้นยานอพลอโล 11 ไปร่อนลงบนดวงจันทร์และลงไปเหยียบผิวดวงจันทร์ได้เป็นที่สำเร็จ ทำให้เกิดความสนใจในเรื่องอวกาศและได้มีของเล่นสังกะสีเกี่ยวกับอวกาศ นักบินอวกาศ ยานอวกาศจำนวนมาก (Teruhisa Kitahara and Yukio Shimizu, 2001)

ในปัจจุบัน ประเทศจีนได้ผลิตของเล่นสังกะสีขึ้นมาใหม่อีกครั้ง โดยลอกเลียนกลไกรูปแบบจากของเก่า คุณภาพอาจลดลงไปบ้างแต่ผู้ซื้อสามารถซื้อได้ราคาถูกกว่าของเล่นที่เป็นของเก่า
(แปลและเรียบเรียงจาก Harmjan and Mathilde, 2009)

บริษัทที่เป็นผู้ผลิตของเล่นสังกะสีที่มีชื่อเสียงที่ยังคงผลิตมานาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น บริษัท Ernst Paul Lehmann (Fr), Bing(Fr), Gunthermann (Fr), Louis Marx and Company (US), Marusan (Jap), Masudaya-MT (Jap), Nomura (Jap), Yosiya or Kobe Yoko-KO (Jap) เป็นต้น (Vintage Bargain,2009.)

รูปที่ 1 ภาพโลโก้ของบริษัทผลิตของเล่นสังกะสีในปัจจุบัน (Harmjan and Mathilde,2009.)

2.1.2 ประวัติของเล่นสังกะสีในประเทศไทย

ของเล่นสังกะสีที่มีกลไกการไขลานถูกนำเข้ามาในประเทศไทยโดยนำเข้าจากประเทศจีนตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (เอนก นาวิกมูล. *แรกมีในสยาม เรื่องของเล่นไขลาน*, 2534) ในปี พ.ศ. 2230 แต่เป็นของเล่นของชนชั้นสูงเท่านั้น ตัวของเล่นมีความซับซ้อนในตัวและราคาแพง สมเด็จพระนารายณ์ทรงส่งของเล่นไขลานเป็นเครื่องบรรณาการแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ของฝรั่งเศส หลังจากนั้นของเล่นสังกะสีที่มีกลไกการไขลานและกลไกอื่นๆ ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยจากประเทศญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2460 (ประยูร สวงน, 2549) และเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อยๆ

โรงงานผลิตของเล่นสังกะสีในประเทศไทยชื่อโรงงานเนรมิต (ไม่พบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ผลิตบริษัทดังกล่าว) (เกริก ยุ้นพันธ์, 2553)

2.2. ประเภทของของเล่นสังกะสี

2.2.1. ยานพาหนะ

ก) ทางบก รถม้า รถลาก จักรยาน มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ประเภทต่างๆ (รถเก๋งยี่ห้อต่างๆ รถบรรทุก รถแทรคเตอร์ รถตำรวจ รถพยาบาล รถดับเพลิง รถถัง) รถไฟ ขบวนรถไฟ สถานีรถไฟ เครื่องหมายจราจร

ข) ทางอากาศ เครื่องบินประเภทต่างๆ (เครื่องบินโดยสาร เครื่องบินรบ) เฮลิคอปเตอร์ ยานอวกาศต่างๆ (ยานอพอลโล ยานสำรวจ) บอลลูน (Balloon, Zeppelin)

ค) ทางน้ำ เรือประเภทต่างๆ (เรือโดยสาร เรือรบ เรือขนส่ง เรือเล็ก)

2.2.2. คน ไม่ว่าจะเป็น เด็ก ผู้ใหญ่ ที่กำลังทำกิจกรรมต่างๆ หรือแสดงอาชีพ เช่น เด็กเล่นกับสุนัข

2.2.3. สัตว์ เช่น นก ไก่ เป็ด กระต่าย กระรอก กบ เต่า ช้าง ม้า หมู แพนด้า จระเข้ แมว สุนัข ปลา แมวน้ำ เพนกวิน ลิง หอยทาก

2.2.4. หุ่นยนต์ เช่น หุ่นยนต์มนุษย์อวกาศ หุ่นยนต์โทรทัศน์ หุ่นยนต์ร๊อบบี้

2.2.5. ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เตารีด ตู้เย็น โทรทัศน์ โทรศัพท์ เครื่องเสียง เครื่องล้างจาน เครื่องซักผ้า กระปุกออมสิน

2.2.6. เครื่องเล่นที่สนามเด็กเล่น เช่น ม้าหมุน จานบินหมุน ชิงช้าสวรรค์

2.2.7. ตัวการ์ตูนจากเรื่องต่างๆ เช่น Robby, The forbidden Planet, Toonerville Trolley, Popeye, Mickey Mouse, Betty Boop, Superman, Astroboy, Flintstone เป็นต้น

2.3. เทคนิคของของเล่นสังกะสี

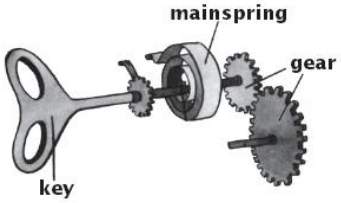
2.3.1. ประเภทของกลไกของเล่นสังกะสี

ก) ไม่มีกลไกเทคนิค

เป็นของเล่นสังกะสีในยุคแรกๆ ที่ผลิตเพื่อการศึกษาและยังไม่มีกระบวนการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรม การเล่นจึงใช้การลาก การดึง การผลักเพื่อให้ของเล่นเกิดการเคลื่อนไหว

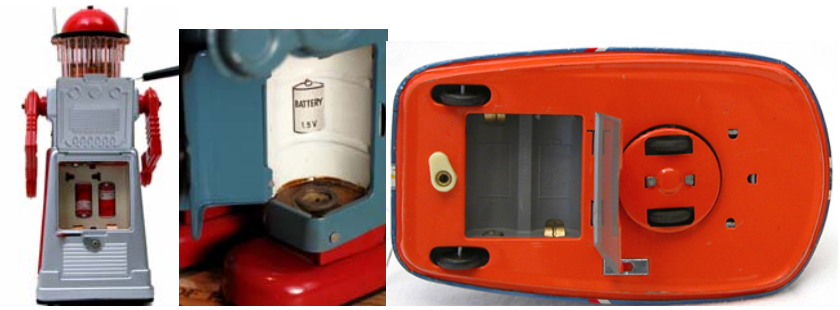
ข) ประเภทไขลาน

ภายในของเล่นสังกะสีจะมีองค์ประกอบสามส่วนที่สำคัญ คือ เฟือง ลาน และ กุญแจที่ไขลาน เมื่อไขกุญแจลานสปริงที่อยู่ในของเล่นจะถูกหมุนให้แน่นขึ้น เมื่อลานสปริงคลายตัว จะทำให้เฟืองหมุนและทำให้ของเล่นเคลื่อนที่ เฟืองแต่ละตัวมีหน้าที่ในการส่งพลังงานจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ซึ่งของเล่นไขลานใช้หลักการนี้เป็นหลัก (Wulffson, Don, 2000.)

รูปที่ 2 แสดงกลไกของลาน และเฟืองหมุนภายในของเล่นสังกะสี (Wulffson, 2000)

ค) ประเภทแบตเตอรี่ แบตเตอรี่ได้ถูกนำไปใส่ที่ของเล่นโดยตรง เช่น ที่ขา ที่หลัง ด้านล่างของของเล่น แบตเตอรี่ที่ใช้ในของเล่นสังกะสีมีหลายขนาดแต่ส่วนใหญ่ที่ใช้คือขนาด 2A 1.5v แต่จำนวนปริมาณของแบตเตอรี่จะไม่เท่ากัน ต่างกันไปตามกลไกการใช้งานในของเล่นแต่ละชิ้น

รูปที่ 3 แสดงตัวอย่างที่ใส่แบตเตอรี่ ด้านหลัง ขา และด้านล่าง

ง) ประเภทรีโมทคอนโทรลมีสายต่อกับของเล่น ของเล่นบางตัวมีการควบคุมโดยใช้รีโมทคอนโทรลที่มีสายไฟเชื่อมต่อกับตัวของเล่น โดยใส่แบตเตอรี่ไว้ที่ตัวรีโมทแทนที่จะใส่ที่ตัวของเล่นโดยตรง

รูปที่ 4 แสดงตัวอย่างหุ่นยนต์ที่ใช้รีโมทคอนโทรล กล่องรีโมทคอนโทรลและด้านในของรีโมทที่ต้องใส่แบตเตอรี่

จ) ประเภทอื่นๆ เช่น ใช้เทียน เช่น เรือป๊อกแป๊ก

2.3.2. ผลที่เกิดจากกลไกของของเล่นสังกะสี ถึงแม้ว่าของเล่นสังกะสีจะมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่กลไกภายในก็มีลักษณะที่เหมือนกันในหลายๆ รูปแบบ คือ

ก) การเคลื่อนที่ เคลื่อนที่ไปข้างหน้า ตีลังกา หมุน เปลี่ยนทิศทางเมื่อเคลื่อนที่ไปชนสิ่งกีดขวาง เคลื่อนที่ได้โดยไม่ตกจากโต๊ะหรือที่วาง กระโดด หมุนศีรษะหรือตัวด้านบน 360 องศา

ข) เอฟเฟคเมื่อเคลื่อนที่ไปแล้ว มีควัน ประกายไฟ ไฟกระพริบ มีลม (ทำให้ลูกบอลลอยขึ้น)

ค) เสียงเมื่อของเล่นเคลื่อนที่ เช่น เสียงปืน เสียงพูด เสียงไซเรน เสียงเพลง เสียงป๊อกแป๊ก เสียงกระดิ่ง

ง) อื่นๆ เช่น ใบพัดหมุน ปีกขยับขึ้นลง มีฟองน้ำ (Bubble)

2.4. การศึกษางานแอนิเมชั่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับโครงการ

2.4.1. ภาพยนตร์แอนิเมชั่นขนาดสั้น เรื่อง Tin Toy ของ Pixar animation (1983)

รูปที่ 5 ภาพจากภาพยนตร์แอนิเมชั่นขนาดสั้นเรื่อง Tin Toy

ตัวละครหลักเป็นของเล่นสังกะสีที่หนีเด็กทารก ในขณะที่วิ่งกลไกที่มีคือ เล่นหีบเพลง ตีกลองและมีเสียงของเครื่องดนตรีพร้อมๆ กับการเคลื่อนที่ไปข้างหน้า สามารถศึกษาพื้นผิวของของเล่นสังกะสี ลักษณะการเคลื่อนที่ทั้งของตัวของเล่น และตัวกลไกของมัน

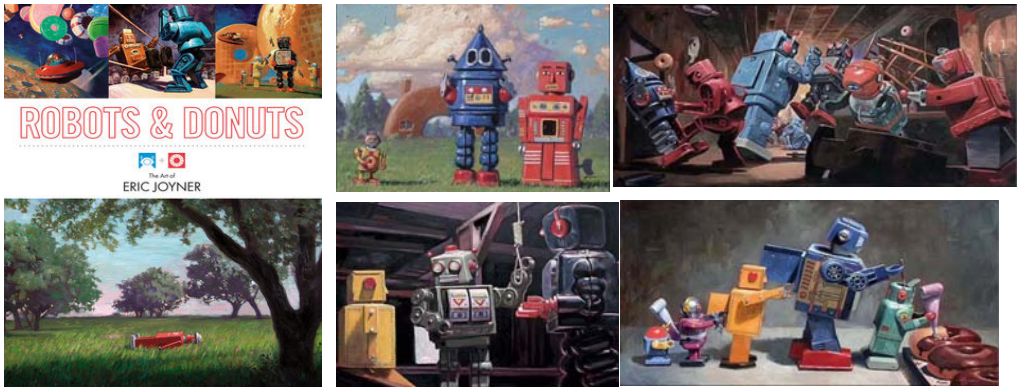
2.4.2. ภาพยนตร์แอนิเมชั่น เรื่อง Robots ของ DreamWorks animation (2005)

รูปที่ 6 ภาพจากภาพยนตร์แอนิเมชั่นเรื่อง Robots

ตัวละครหลักเป็นหุ่นยนตร์เก่า ซึ่งสามารถศึกษาพื้นผิวของตัวละครที่เป็นสนิมนำมาประยุกต์ใช้กับลักษณะของพื้นผิวของตัวละครในเรื่องเพื่อให้ดูสมจริง

2.4.3. ภาพยนตร์แอนิเมชั่น 2 มิติ เรื่อง Robots and Donuts ของ Eric Joyner

รูปที่ 7 ภาพจากภาพยนตร์แอนิเมชั่น เรื่อง Robots and Donuts

ตัวละครหลักเป็นหุ่นยนตร์เก่า ซึ่งสามารถศึกษาพื้นผิวของตัวละครที่เป็นสนิมนำมาประยุกต์ใช้กับลักษณะของพื้นผิวของตัวละครในเรื่องเพื่อให้ดูสมจริง

2.4.4. ภาพยนตร์แอนิเมชั่นเรื่อง Toccata ของ Charles and Ray Eames

รูปที่ 8 ภาพผู้กำกับของเรื่องและภาพจากภาพยนตร์แอนิเมชั่นเรื่อง Toccata

ตัวละครเป็นของเล่นสังกะสีจริงทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นฉากหรือตัวละคร สามารถศึกษาลักษณะการเคลื่อนไหวของของเล่นแต่ละตัว รวมทั้งมุมกล้องได้

2.5. ศึกษาลักษณะการเคลื่อนไหวและกลไกของเล่นสังกะสี

2.5.1. ศึกษาจากของเล่นจริง

การศึกษาจากของเล่นสังกะสีจริง สามารถศึกษาพื้นผิวของของเล่นว่ามีความมันวาว ความด้านอย่างไร รวมทั้งการลงสีหรือรายละเอียดของของเล่นแต่ละตัว

นอกจากนี้ การศึกษาการเคลื่อนไหวจากของเล่นสังกะสีจริงนั้นสามารถเห็นจังหวะ การเคลื่อนไหว กลไกได้อย่างชัดเจน สามารถศึกษาได้หลายรอบจนเกิดความเข้าใจถึงความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันออกไปในของเล่นแต่ละตัว เช่น การเดินที่ของหุ่นยนต์ การกระโดดของสัตว์ เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการแอนิเมชั่น ให้ได้เสมือนจริงมากที่สุด

2.5.2. ศึกษาจากเว็บไซต์

รูปที่ 10 ภาพของเล่นสังกะสีจากเว็บไซต์ต่างๆ

การศึกษาจากเว็บไซต์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเวบไซต์ที่เกี่ยวกับของเล่นสังกะสีโดยตรง เว็บไซต์ขายของเล่นสังกะสี เช่น เวบเวอร์ชัวล์บาร์เกนส์ (www.virtualbargains.com) เวบทอยไซน์ (www.toyzine.com) เวบทอยเต้นท์ (www.toytent.com) เวบเมทเทิลเฮาส์ (www.metalhouse.com) หรือยูทิวป์ (www.youtube.com) ทำให้เห็นสีรายละเอียดการเคลื่อนไหวและกลไกต่างๆ ของของเล่นสังกะสีทั้งใหม่ เก่า หรือของเล่นสังกะสีที่พบได้ยาก

3. การวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางและขั้นตอนการออกแบบ

3.1 แนวคิดในการออกแบบ

เนื่องจากผู้ศึกษาได้นำของเล่นสังกะสีซึ่งเป็นสิ่งที่ชอบมาศึกษา จึงนำความชอบส่วนตัวอีกสิ่งหนึ่งคือ มนุษย์ต่างดาว นำมาผูกเป็นเรื่องด้วยกัน โดยนำความเชื่อของคนบางกลุ่มที่เชื่อว่ามนุษย์ต่างดาวชอบลักพาตัวคนไปศึกษากายวิภาคมาเป็นแนวคิด

โดยให้มนุษย์ต่างดาวปลอมตัวมาเป็นมนุษย์มาลักพาตัวคน สัตว์ สิ่งของบนโลกให้กลายเป็นของเล่นสังกะสี และเก็บสะสมเรื่อยมา โดยใช้ร้านของเล่นสังกะสีเป็นร้านปิดบังความเป็นจริงและเพื่อให้ง่ายต่อการลักพาตัวโดยไม่เป็นที่สงสัย

3.2 การออกแบบเนื้อเรื่อง บทภาพยนตร์

เริ่มต้นเมื่อเด็กชายคนหนึ่งวิ่งผ่านหน้าร้านของเล่นสังกะสี เห็นของเล่นตัวใหญ่หน้าร้านจึงวิ่งเข้าไปดูอย่างตื่นเต้น และได้เห็นของเล่นด้านในร้านอีกจำนวนมากจึงวิ่งเข้าไปในร้านอย่างตื่นตาตื่นใจ พร้อมๆ กันนั้นก็ขออนุญาตเจ้าของร้าน (ที่เป็นมนุษย์ต่างดาวปลอมตัวมา) เพื่อขอให้ได้เล่นของเล่นสังกะสี เจ้าของร้านอนุญาต เด็กชายจึงเล่นของเล่นสังกะสีอย่างสนุกสนาน โดยได้เห็นกลไกของของเล่นสังกะสี ไม่ว่าจะเป็นหุ่นยนต์ที่มีประกายไฟ มีฟันเฟืองหมุนอยู่ด้านหน้า มีควันออกมาจากปากหุ่นยนต์ มีการยิงกันรวมทั้งเสียงปืนที่เหมือนจริง ยูเอฟโอที่มีลูกบอลเล็กๆ ลอยอยู่ นอกจากนั้น ก็มีชิงช้าสวรรค์ ม้าหมุน กระรอกวิ่งตามราง รถยนต์ตำรวจที่มีเสียงไซเรน ซูเปอร์แมนที่ช่วยเหลือเครื่องบินหัวกลับให้กลับมาดังเดิม รอกยกเก็บรถยนต์ คนที่เดินไปมา รถไฟเสียงหวูดเหมือนจริง เมื่อเจ้าของร้านเห็นเด็กเล่นสักพักจึงนำลูกโป่งไปให้เด็กแปรงสภาพ “แกร๊ง” เสียงของเล่นตกกระทบพื้น เจ้าของร้านเก็บของเล่นสังกะสีที่เด็กชายได้ถูกแปลสภาพไปไว้บนชั้นพร้อมๆ กับยิ้มอย่างเจ้าเล่ห์ว่าได้ของสะสมอีกชิ้นแล้ว

รูปที่ 8 ภาพ Story board ที่ออกแบบไว้เป็นแนวทาง

3.3 การออกแบบตัวละครและออกแบบฉาก

การออกแบบตัวละครเจ้าของร้าน เนื่องจากเป็นมนุษย์ต่างดาวปลอมตัวมา จึงยังคงหลงเหลือความเป็นมนุษย์ต่างดาวอยู่ คือ ลูกตายาวกว่าคนทั่วไป

รูปที่ 9 ภาพเอเลี่ยนที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ (Alien and UFO research, 2010) และภาพตัวละคร

เด็กชาย เป็นเด็กทั่วไปที่ชอบเล่นของเล่น ร่าเริง อยากรู้อยากเห็น

รูปที่ 10 ภาพตัวละครเด็ก

ฉากของเรื่องเป็นร้านของเล่นสังกะสีของมนุษย์ต่างดาวในช่วงเวลาบ่ายแก่ๆ

3.4 การสร้างตัวละครและการทดลองการเคลื่อนไหวด้วยโปรแกรมมายา

3.4.1. การสร้างตัวละครจากโปรแกรมมายา

ผู้ศึกษาได้สร้างโมเดลของเจ้าของร้าน เด็กชายด้วยโปรแกรมมายาโดยใช้โพลีกอน (Polygon) ปั้นเป็นรูปตามแบบร่าง ให้เจ้าของร้านมีดวงตายาวรี ตั้งค่าลักษณะวัตถุ (Material) เป็น Lambert พื้นผิวไม่มันวาว

ของเล่นสังกะสีสร้างด้วยโปรแกรมมายา โดยใช้โพลีกอน (Polygon) ปั้นเป็นรูปของเล่นสังกะสีจากแบบที่มีอยู่จริง ตั้งค่าลักษณะวัตถุ (Material) เป็น Blinn หรือ Phong ที่ทำมีเงาและการสะท้องของแสง และบางตัวได้ใส่พื้นผิวมีลักษณะเรียบหรือขรุขระ (Texture) ให้มีลักษณะเหมือนสังกะสีที่มีสนิมเหมือนของเล่นที่ถูกใช้มานานโดยใช้ Bump ช่วย เพื่อให้ดูว่าพื้นผิวมีลักษณะเก่าเป็นรอยลึกลงไป

3.4.2. การเซทอัพโมเดล (Model Setup)

การควบคุมการเคลื่อนไหวตัวละครหลักสองตัว เจ้าของร้านและเด็กใช้ปลั๊กอินเซ็ทอัพแมทชีน (Set up Machine) ของเล่นสังกะสีใช้เส้น Curve ควบคุมทั้งตัว เลื่อนจุด Pivot ตามข้อแขน ขอขาเพื่อหมุน (Rotation)

ของเล่นสังกะสีบางชิ้นต้องใช้การเซทที่ต่างไป เช่น ชิงช้าสวรรค์ ต้องใช้การควบคุมโดยใช้การคอนสเตนท์ (Constrain Aim, Constrain Point) เพื่อควบคุมให้เป็นไปในทิศที่ต้องการ บางชิ้นต้องใช้เส้นพาท (Motion Path) เพื่อนำทางให้ของเล่นเป็นไปตามทิศที่ต้องการ รวมทั้งใช้สคริปต์เพื่อควบคุม

3.4.3. การสร้างภาพเคลื่อนไหว (Animation)

ผู้วิจัยศึกษาลักษณะการเคลื่อนไหวและกลไกต่างๆ ของตัวของเล่นสังกะสีที่ใช้ในเรื่องจากของเล่นสังกะสีจริงและจากในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องเพื่อสื่อให้การเคลื่อนไหวของตัวละครออกมาได้เหมือนจริง โดยสังเกตการเคลื่อนไหว กลไกและจังหวะเวลาในการเคลื่อนไหวของของเล่นที่แตกต่างกันไปในแต่ละตัว ซึ่งต้องใช้ความละเอียดในการสังเกตมาก

4. ผลการทดลองสร้างผลงานภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติ

4.1. การสร้างโมเดลให้เหมือนของเล่นสังกะสี ที่ใช้งานมาแล้ว

ผลจากการทดลองพบว่า นอกจากจะต้องขึ้นโมเดลให้รูปทรงมีความใกล้เคียงกับของจริงอย่างมากที่สุดแล้วยังต้องให้ความสำคัญในการใส่พื้นผิวและการตั้งค่าลักษณะวัตถุอีกด้วย เนื่องจากของเล่นสังกะสีมีความมันวาวสะท้อนแสง จึงต้องตั้งค่าลักษณะวัตถุโดยใช้ Blinn, Phong หรือ Phong E รวมทั้งตั้งค่า Specular ให้เหมาะสมเพื่อที่จะทำให้เหมือนเป็นสังกะสี และนอกจากนั้นของเล่นบางตัวยังต้องใส่พื้นผิวให้ของเล่นดูเก่ามีและมีสนิม เพื่อทำให้ดูเหมือนของเล่นที่ใช้งานโดยการใส่ Bump

4.2. การเคลื่อนไหวและกลไกของของเล่นสังกะสี

ผลจากการทดลองการเคลื่อนไหวและกลไกต่างๆ ของตัวละครจากโปรแกรมมายา พบว่าการเซ็ทค่า Key Frame ในแต่ละช่วงเวลาต้องมีความละเอียดซึ่งของเล่นแต่ละตัวมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป ดังนั้นความเร็วและเวลาต้องสัมพันธ์กันจึงจะทำให้การเคลื่อนไหวนั้นสอดคล้องกัน รวมทั้งต้องแอนิเมทให้มีการเดิน การเคลื่อนไหว รวมทั้งมีกลไกให้เหมือนกับของเล่นที่มีอยู่จริง

นอกจากนี้ การควบคุมให้ของเล่นแสดงออกมาให้เสมือนจริงนั้น ต้องใช้การเซทอัพของตัวโมเดลที่ดี โดยใช้เส้น Curve ควบคุมตัวชิ้นส่วนทั้งหมดของโมเดลก่อนเพื่อให้ง่ายต่อการเคลื่อนที่ทั้งหมด ตามข้อต่อต่างๆ ใช้การหมุน (Rotate W, E, R) แบบง่ายๆ แต่ต้องเซทค่า Pivot ให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม รวมทั้งการใช้การ Constrain Aim, Constrain Point, Motion Path เขียน Script กับองค์ประกอบของของเล่นเพื่อควบคุมให้ของเล่นแสดงออกมาได้เหมือนจริง

นอกจากนี้ ของเล่นสังกะสีบางชิ้นมีเอฟเฟคพิเศษ เช่น มีควัน มีประกายไฟ มีแสงไฟกระพริบ การทำอนุภาค (Particle) ของสิ่งเหล่านี้ ต้องควบคุมจำนวน ขนาด เวลา สี ระยะ ให้เหมาะสม ต้องใช้การเรนเดอร์ตรวจสอบเพื่อให้เหมือนจริงมากที่สุด

4.3. การใส่และการจัดแสง

ผลจากการทดลองจำลองแสงให้ใกล้เคียงบรรยากาศยามกลางวัน รวมทั้งต้องมีแสงเพื่อให้เกิดการหักเหของแสงที่ไปกระทบกับพื้นผิวของตัวละคร ทำให้ตัวละครมีมิติคือ ความลึก ความหนา ไม่แบน และทำให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น

นอกจากต้องใส่ไฟบรรยากาศรวมแล้ว การใส่ไฟเจาะจงให้กับตัวละครแต่ละตัวก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เพราะตัวละครมีสีที่หลากหลายดังนั้นสีของไฟที่ใช้จึงต้องแตกต่างกันไปด้วย

5. บทสรุป

ผลงานวิจัย “โครงการออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น เทคนิคของเล่นสังกะสี” เป็นแนวทางในการศึกษาประยุกต์ใช้เทคโนโลยี 3 มิติในการจำลองการเคลื่อนไหวของของเล่นสังสะสีในลักษณะเสมือนจริง เพื่อนำเสนอของเล่นเก่าที่เป็นที่นิยมของเด็กสมัยก่อนในรูปแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น 3 มิติ

ของเล่นสังกะสีเป็นของเล่นที่มีกลไกหลากหลาย มีความน่าสนใจที่เป็นเอกลักษณะในแต่ละตัว เป็นของเล่นที่ช่วยให้เด็กๆ มีความคิดสร้างสรรค์ ในขั้นตอนการผลิตโครงการนี้ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการสร้างโมเดลให้สมจริง การใส่พื้นผิวให้ตัวละครให้ดูเก่าและมีความมันวาวสะท้อนแสง การอนิเมทเพื่อแสดงให้เห็นกลไลการเคลื่อนไหวของของเล่น การจัดแสงให้เข้ากับบรรยากาศของกลางวันเวลาบ่ายและการจัดองค์ประกอบภาพยนตร์นั้นจะต้องใช้ความละเอียดในการสร้างแต่ละขั้นตอนเพื่อให้งานออกมามีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

การทำงานวิจัยนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจและเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกริก ยุ้นพันธ์. (2553, สิงหาคม 25). รองศาสตราจารย์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. สัมภาษณ์.

ประยูร สวงนไทร. *ของเล่นกับความทรงจำ Toys and Memories*. กรุงเทพฯ : บ้านพิพิธภัณฑ์, 2549.

เอนก นาวิกมูล. *แรกมีในสยาม เรื่องของเล่นไขลาน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : แสงแดด, 2534.

Teruhisa Kitahara and Yukio Shimizu. *Robots and Spaceships*. Italy : Taschen,2001.

Wulffson, Don. *Toys! Amazing Stories Behind Some Great Inventions*. New York : Henry Holt and Company, 2000.

Alien and UFO research [Online] Available at http://alien-ufo-research.com/the-greys/, 2010.

Harmjan and Mathilde. “History of Tin Toy.” [Online] Available at : http://www.fabtintoys.com/, 2009.

Vintage Bargain. “Tin Toy History.” [Online] Available at :
http://www.virtualbargains.com/home.cfm/page/Articles/Article/5/Tin_Toy_History.html, 2009.

การศึกษาการสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครอย่างสมจริง

The Study of Convincing Characters' Movement Creation

สัมฤทธิ์ ภูกงลี[1] รองศาสตราจารย์พิศประไพ สาระศาลิน[2] และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์[3]

บทคัดย่อ

การเคลื่อนไหวที่สมจริงของตัวละครเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของภาพยนตร์แอนิเมชั่นในการสื่อสารกับผู้ชม ตัวละครที่เคลื่อนไหวสมจริงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ บรรยากาศ และเรื่องราวของภาพยนตร์ถึงผู้ชมได้ ในขณะที่การเคลื่อนไหวที่แข็งกระด้างนอกจากจะไม่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ถึงผู้ชมได้แล้ว ยังสามารถทำลายบรรยากาศโดยรวมของภาพยนตร์ได้อีกด้วย ภาพยนตร์แอนิเมชั่นจำนวนหนึ่งมีปัญหาในการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการเคลื่อนไหวของตัวละคร การเคลื่อนไหวของตัวละครจึงดูแข็งกระด้างเหมือนไม่มีชีวิตและขาดความสมจริง ซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์แอนิเมชั่นของพิกซาร์สตูดิโออย่างสิ้นเชิง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงกระบวนการที่พิกซาร์สตูดิโอใช้สร้างการเคลื่อนไหวของตัวละคร พบว่าการสร้างการเคลื่อนไหวที่สมจริงของตัวละครเหล่านั้น มาจากทฤษฎีที่คิดค้นโดย วอล์ทดิสนีย์ (Walt Disney)

ผู้วิจัยจึงได้ทดลองนำทฤษฎีเหล่านี้มาทดลองสร้างภาพยนตร์แอนิเมชั่นขนาดสั้นหนึ่งเรื่องพบว่า ทฤษฎีเหล่านี้ช่วยสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครได้ดีในระดับหนึ่ง นักสร้างภาพเคลื่อนไหวสามารถนำทฤษฎีเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการทำงาน แต่ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เพราะการสร้างการเคลื่อนไหวเหล่านี้ต้องการ "ความชำนาญ" มากกว่า "ความรู้"

คำสำคัญ : ทฤษฎีพื้นฐานแอนิเมชั่น

Abstract

A character movement is one of the most important tools for animation films to communicate with the audience. Natural movements can easily express mood, feeling, and atmosphere of the scene while unnatural movements may destroy the mood of the whole scene.

Many of animation films have problems with expressions through character movements. Characters have very solid and lifeless movements which are absolutely different from Pixar's animation films.

This research was aimed to study the processes that are used by Pixar Studio to create character movements. The research result showed that those basic animation processes were used by Pixar Studio, and its theories were discovered by Walt Disney Studio.

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ อาร์ต คณะดิจิตอล อาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ อาร์ต คณะดิจิตอล อาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ อาร์ต คณะดิจิตอล อาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

For the experiment, many theories were used as a guideline to create a short animation film. They are very functional and effective, but for new animators, besides these basic animation theories, advanced training skill is necessary in order to achieve the best character's movements.

KEY WORD: BASIC ANIMATION THEORY

1. บทนำ

ภาพเคลื่อนไหวที่เราเห็นในภาพยนตร์นั้น เกิดจากการนำภาพนิ่งหลาย ๆ ภาพมาฉายต่อเนื่องกันอย่างรวดเร็ว ภาพยนตร์แอนิเมชั่นได้อาศัยหลักการเดียวกัน ต่างกันตรงที่ภาพที่นำมาฉายต่อเนื่องกันนั้นเป็นภาพวาดไม่ใช่ภาพถ่ายอย่างภาพยนตร์ทั่ว ๆ ไป ผู้ที่วาดภาพเหล่านี้นอกจากต้องคำนึงถึงหลักความสวยงามแล้ว ยังต้องมีความรู้เรื่องการเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ อีกด้วย เพื่อที่จะวาดภาพในแต่ละเฟรมให้เกิดการเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่อง สวยงาม และสมจริง การเคลื่อนไหวที่สมจริงของตัวละครสามารถถ่ายทอดอารมณ์ บรรยากาศ และเรื่องราวของภาพยนตร์ถึงผู้ชมได้ ในขณะที่การเคลื่อนไหวที่แข็งกระด้างนอกจากไม่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ถึงผู้ชมได้ และอาจทำลายบรรยากาศโดยรวมของภาพยนตร์ได้อีกด้วย

ปัจจุบันคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการผลิตภาพยนตร์แอนิเมชั่นแบบสามมิติ ภาพยนตร์แอนิเมชั่นแบบสองมิติที่เป็นภาพเขียนมือแบบดั้งเดิมนั้นแทบจะไม่มีการผลิตออกมาฉายกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าเทคโนโลยีจะก้าวหน้าเพียงใด ความรู้เรื่องการเคลื่อนไหวของตัวละครต่าง ๆ ก็ยังคงใช้หลักการเดียวกัน

ภาพยนตร์แอนิเมชั่นแบบสามมิติหลายเรื่องมีปัญหาในการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการเคลื่อนไหวของตัวละครค่อนข้างมาก การเคลื่อนไหวที่แข็งกระด้าง และขาดความสมจริงของตัวละครทำให้ผู้ชมไม่สามารถรับรู้อารมณ์และบรรยากาศของเรื่องได้ และอาจทำให้รู้สึกว่าภาพยนตร์เรื่องนั้นไม่สนุกไปด้วย ซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์แอนิเมชั่นของวอล์ท ดิสนีย์ และพิกซาร์สตูดิโออย่างสิ้นเชิง อารมณ์หรือความต้องการของตัวละครจะถูกถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจนผ่านการเคลื่อนไหวของตัวละคร จนผู้ชมรู้สึกว่าตัวละครเหล่านั้นมีชีวิตจริง ๆ

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาเทคนิค วิธีที่ วอล์ท ดิสนีย์ และพิกซาร์ สตูดิโอ ใช้ในการสร้างการเคลื่อนไหวตัวละครว่ามีเทคนิคและกระบวนการอย่างไรในการทำให้ตัวละครเกิดการเคลื่อนไหวที่มีชีวิตชีวา สมจริง และน่าเชื่อถือได้

2. ขั้นตอนการศึกษา

2.1 ศึกษากายวิภาค

ร่างกายของคนเรา ประกอบขึ้นด้วยกระดูกหลาย ๆ ชิ้นต่อกัน ทำให้เกิดเป็นข้อต่อ (Joints) เพื่อช่วยในการเคลื่อนไหว (ศักดา ประจุศิลป์ และสุกัญญา แสงมุกข์, 2530: 13) ดังนั้นการที่จะสร้างการเคลื่อนไหวที่สมจริงได้นั้นจำเป็นต้องเข้าใจเรื่องโครงสร้างกระดูก และข้อต่อของมนุษย์เสียก่อน

ลักษณะการเคลื่อนไหวของข้อต่อ

การแบ่งชนิดของข้อต่อนั้นได้แบ่งตามลักษณะการเคลื่อนไหวของข้อต่อนั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อต่อชนิดเคลื่อนไหวได้มาก (Freely movable joint หรือ Diarthroses joint) เป็นข้อต่อชนิดที่มีอยู่เกือบทั่วร่างกาย ซึ่งตรงส่วนปลายของกระดูกที่มาติดต่อกันนั้นจะมีกระดูกอ่อนใสเหมือนแก้ว (Hyaline cartilage) หุ้มอยู่ และถูกล้อมรอบด้วยเส้นใยหุ้ม (Fibrous capsule) มี Synovial membrane ยึดติดกันด้วยเอ็นยึด (Ligament) ข้อต่อชนิดนี้แยกออกเป็น 6 ชนิด คือ

ข้อต่อชนิดกระดูกที่มาต่อกันและเคลื่อนไหวได้เพียงเคลื่อนไหวไปบนอีกอันหนึ่งเท่านั้น (Gliding joint) ข้อต่อชนิดที่เคลื่อนไหวทำมุมได้เพียงทางเดียว เหมือนบานพับของประตู (Hinge joint)

ข้อต่อชนิดที่เคลื่อนไหวทำมุมได้สองทาง (Condyloid joint)

ข้อต่อชนิดทำมุมได้สองทาง (Saddle joint) ข้อต่อชนิดนี้คล้ายกับข้อต่อชนิด Condyloid joint ผิดกันที่ส่วนของข้อต่อ ข้อต่อชนิด Saddle joint นี้ ปลายกระดูกอันหนึ่งจะเป็นรูปนูน อีกอันหนึ่งจะเป็นรูปเว้าสัมผัสกัน เช่น ข้อต่อของกระดูกฝ่ามือ ของนิ้วหัวแม่มือกับกระดูกข้อมือ

ข้อต่อชนิดมีเดือย (Pivot joint) ข้อต่อชนิดนี้สามารถหมุนไปได้รอบ ๆ เดือย

ข้อต่อชนิดหมุนได้รอบตัว (Ball-Socket joint) ข้อต่อชนิดนี้ทำมุมได้รอบตัวและหมุนเป็นวงกลม

2. ข้อต่อชนิดเคลื่อนไหวได้เล็กน้อย (Slightly movable joint) แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่

ชนิดที่ส่วนที่มาต่อกันเป็นพื้นที่มีส่วนแบนกว้าง (Symphysis) เช่น ที่ส่วนต่อของ Boodiys of the Vertebral กับ Intervertebral disk และที่ข้อต่อของ Symphysis pubis

ชนิดที่รอยต่อของกระดูกที่มี Ligament คั่นกลาง เช่น ตรงที่ปลายกระดูก Fibula ต่อกับกระดูก Tibia

3. ข้อต่อชนิดเคลื่อนไหวไม่ได้เลย (Immovable joint) ข้อต่อชนิดนี้จะเคลื่อนไหวไม่ได้เลย กระดูกแต่ละชิ้นจะถูกต่อหรือเชื่อมโยงกันด้วย Fibrous tissue, Cartilage หรือกระดูกของมันเอง เช่น กะโหลกศีรษะตอนบนซึ่งกระดูกแต่ละชิ้นเชื่อมต่อกัน มีรอยต่อแบบซิกแซก

2.2 ศึกษาทฤษฎีพื้นฐานแอนิเมชั่น

แม้ว่าพิกซ่าส์ สตูดิโอ จะเป็นผู้สร้างที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในอุตสาหกรรมภาพยนตร์แอนิเมชั่นแบบสามมิติ แต่ในส่วนหลักการสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครนั้น ยังใช้หลักการเดียวกับการ์ตูนแอนิเมชั่นแบบสองมิติอยู่ ซึ่งหลักการดังกล่าวถูกค้นพบ ปรับปรุง และพัฒนาโดยแอนิเมเตอร์ของวอล์ท ดิสนีย์สตูดิโอ

หลักการดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักการยืดตัวและหดตัว (Squash and Stretch)

สิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่ค้นพบ คือสิ่งที่แอนิเมเตอร์ของ วอล์ท ดิสนีย์ เรียกว่า "การหดตัวและการยืดตัว" (Squash and stretch) เมื่อรูปร่างที่คงตัวเคลื่อนไหวไปมาบนหน้ากระดาษจากภาพหนึ่งไปสู่อีกภาพหนึ่งจะเกิดความรู้สึกที่แข็งกระด้าง ในชีวิตจริงสิ่งนี้จะเกิดขึ้นกับรูปทรงที่เป็นของแข็งเท่านั้น เช่น เก้าอี้ จาน หรือกระทะ แต่สิ่งมีชีวิตที่มีกล้ามเนื้อจะเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปร่างตลอดการเคลื่อนไหว (Thomas Frank and Johnston Ollie, 1995: 47-48)

หลักการการเตรียมการก่อนการกระทำ (Anticipation)

ผู้ชมจะไม่เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนจอเลย นอกจากจะมีลำดับของการกระทำที่ถูกวางแผนไว้แล้วซึ่งนำผู้ชมจากการกระทำหนึ่งไปสู่อีกการกระทำหนึ่งอย่างชัดเจน ผู้ชมต้องได้รับการเตรียมตัวสำหรับการเคลื่อนไหวต่อไปและคาดหวังกับมันก่อนที่จะเกิดขึ้นจริง สิ่งนี้ทำได้โดยการเตรียมการก่อนการกระทำ (Anticipation) ก่อนการเคลื่อนไหวหรือการกระทำที่สำคัญ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจว่ากำลังจะเกิดอะไรขึ้น เช่น เมื่อตัวละครจะออกวิ่ง ตัวละครจะเตรียมตัวโดยการถอยตัวเองไปข้างหลัง ยกไหล่ขึ้น และยกขาขึ้นข้างหนึ่ง เตรียมพร้อมที่จะพุ่งไปข้างหน้า (Thomas Frank and Johnston Ollie, 1995: 51-52)

หลักการการเคลื่อนไหวตามและการเคลื่อนไหวแบบเหลื่อมล้ำ (Follow Through and Overlapping)

การเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิต จะเริ่มจากส่วนใดส่วนหนึ่งเคลื่อนไหวก่อนเสมอ การเคลื่อนไหวนั้นก่อให้เกิดพลังงานสำหรับส่วนอื่น ๆ ให้เคลื่อนไหวตาม ซึ่งเรียกว่า "Follow through" เมื่อตัวละครเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่ง หลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน ไม่ได้เริ่มต้นและไม่ได้จบพร้อมกัน หลาย ๆ ส่วนของร่างกายเคลื่อนไหวในเวลาที่เหลื่อมล้ำกัน หรือซ้อนทับกันเสมอ ซึ่งเรียกว่า "Overlapping Action" (Thomas Frank and Johnston Ollie, 1995: 59)

หลักการการเคลื่อนไหวแบบเข้าช้า ออกช้า (Slow in and Slow Out)

การเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ในร่างกายของสิ่งมีชีวิต จะค่อนข้างช้าในตอนเริ่มออกจากจุดเริ่มต้น เร็วขึ้นเรื่อย ๆ และช้าลงอีกครั้งเมื่อใกล้จุดหมายปลายทาง เช่นเดียวกับการออกตัวของรถยนต์จะช้าก่อน เร็วขึ้น ๆ และค่อย ๆ ช้าลงเมื่อใกล้จอด แอนิเมเตอร์ก็ใช้หลักการเดียวกันนี้เพื่อสร้างการเคลื่อนไหวที่ดูมีชีวิตให้กับตัวละคร (Thomas Frank and Johnston Ollie, 1995: 62)

หลักการการเคลื่อนที่แนวโค้ง (Arcs)

สิ่งมีชีวิตส่วนใหญ่เคลื่อนไหวในลักษณะเส้นโค้ง เช่น การแกว่งแขน การก้าวขา (Thomas Frank and Johnston Ollie, 1995: 62)

หลักการการเคลื่อนไหวรองหรือการกระทำรอง (Secondary Action)

บ่อยครั้งที่การนำเสนอแนวความคิดในฉากสามารถเติมเต็มได้ด้วยการกระทำที่รองลงมา เช่น ตัวละครที่กำลังเศร้าเช็ดน้ำตาในขณะที่เดินจากไป แต่การแสดงทั้งส่วนหลักและส่วนรองต้องไม่ขัดแย้งกัน การกระทำรองจึงจะสามารถเพิ่มน้ำหนักให้กับการกระทำหลักได้ ถ้าใช้การกระทำรองได้อย่างถูกต้องจะช่วยเพิ่มการสร้างอารมณ์ในฉาก เพิ่มความเป็นธรรมชาติของการแสดง และช่วยให้บุคลิกของตัวละครมีความชัดเจนขึ้นด้วย (Thomas Frank and Johnston Ollie, 1995: 63-64)

หลักการการกระทำเกินจริง (Exaggeration)

การกระทำที่เกินจริงช่วยเน้นการแสดงของตัวละครให้ชัดเจนขึ้น การกระทำที่เกินจริงต้องใช้ร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การยืดตัวและการหดตัว (Squash and Stretch) การใช้การกระทำที่เกินจริงต้องระวังเรื่องความสมดุลย์ด้วย การใส่ความเกินจริงให้กับทุกอย่างในฉากอาจทำให้ผู้ชมรู้สึกไม่เป็นธรรมชาติได้ ดังนั้นองค์ประกอบบางอย่างต้องทำให้เป็นปกติหรือใกล้เคียงกับธรรมชาติในชีวิตจริงมากที่สุด เพื่อที่ผู้ชมจะรู้สึกคุ้นเคยกับความเป็นปกติ และเกิดการเปรียบเทียบกับองค์ประกอบที่ถูกทำให้เกินจริง ด้วยวิธีนี้ผู้ชมจะรู้สึกว่าภาพรวมของฉากทั้งหมดยังเป็นปกติหรือเป็นธรรมชาติอยู่ (Thomas Frank and Johnston Ollie, 1995: 65-66)

2.3 ศึกษาผลงานแอนิเมชั่นที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษา

หลังจากทราบว่ามีทฤษฎีใดบ้างที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างการเคลื่อนไหวแก่ตัวละคร ต่อมาก็ศึกษาการนำทฤษฎีเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้จริงในภาพยนตร์แอนิเมชั่นสามมิติของพิกซาร์ สตูดิโอ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นบริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์แอนิเมชั่นสามมิติที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดรายหนึ่งของโลกเลยทีเดียว ภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษา คือเรื่อง ทอย สตอรี่ (Toy Story) เป็นภาพยนตร์แอนิเมชั่นสามมิติขนาดยาวเรื่องแรกของพิกซาร์ สตูดิโอ เนื่องจากเทคโนโลยีในขณะนั้นมีข้อจำกัดเรื่องการประมวลผลภาพ (Rendering) ค่อนข้างมาก ความสวยงามของภาพจึงอาจดูด้อยลงไปเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับภาพยนตร์แอนิเมชั่นสามมิติในปัจจุบันซึ่งมีเทคโนโลยีในการประมวลผลภาพที่ดีกว่า แต่สิ่งที่ ทอย สตอรี่ ยังโดดเด่นอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้ได้แก่ การเคลื่อนไหวของตัวละคร การสร้างการเคลื่อนไหวของพิกซาร์สามารถทำให้ผู้ชมเชื่อได้ว่าตัวละครเหล่านั้นมีชีวิต นอกจากนั้นตัวละครในภาพยนตร์ ยังมี

ลักษณะกายภาพแบบมนุษย์ คือ มีสองแขน สองขา ซึ่งเหมาะในการใช้เป็นต้นแบบศึกษาการเคลื่อนไหวตามทฤษฎีแอนิเมชั่น

รูปที่ 1 ภาพยนตร์แอนิเมชั่นของพิกซาร์ สตูดิโอเรื่อง Toy Story

3. ขั้นตอนและแนวทางการออกแบบ

3.1 แนวคิดในการออกแบบเนื้อเรื่อง

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ เน้นการศึกษาการเคลื่อนไหวของตัวละคร แนวคิดจึงพยายามให้เกิดการเคลื่อนไหวของตัวละครมากที่สุด โดยเนื้อเรื่องเกี่ยวกับเด็กชายคนหนึ่ง ฝันว่าตนเองเป็นนักยิมนาสติกที่เก่งกาจ สามารถกระโดด โลดเต้น เคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว แต่พอตื่นขึ้นมากลับพบว่า ตนเองพิการที่ขาข้างขวา ไม่สามารถทำอย่างที่ฝันได้ ในช่วงความฝันของตัวละครนั้นเป็นโอกาสที่จะได้ทดลองสร้างการเคลื่อนไหวที่หลากหลายให้แก่ตัวละคร เป็นช่วงเวลาที่ตัวละครต้องแสดงความดีใจ ความสดใส และความสุข ส่วนโลกความจริงเป็นช่วงเวลาที่ตัวละครต้องเศร้าหดหู่ และโดดเดี่ยว การกำหนดให้ตัวละครเป็นนักยิมนาสติกเพราะยิมนาสติกเป็นกีฬาที่ต้องใช้การเคลื่อนไหวตลอดเวลา และต้องการความสามารถเฉพาะตัวสูงอันจะทำให้สามารถสร้างภาพเปรียบและภาพขัดแย้งระหว่างความฝันกับความจริงได้อย่างชัดเจน

3.2 แนวคิดในการออกแบบตัวละคร

การศึกษาการเคลื่อนไหวของตัวละคร ควรเริ่มศึกษาจาก การเคลื่อนไหวของมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของการเคลื่อนไหวของอวัยวะ และข้อต่อต่าง ๆ ของร่างการมุนษย์อย่างชัดเจน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิงในการออกแบบ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตุการเคลื่อนไหวของตนเอง และบุคคลรอบข้าง และทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการถ่ายภาพแล้วจึงนำไปสู่การออกแบบ หลังจากนั้นจึงนำทฤษฎีแอนิเมชั่นเข้ามาปรับการเคลื่อนไหวเหล่านั้นให้เป็นการ์ตูนมากขึ้น ดังนั้นในการออกแบบตัวละคร จึงยังคงให้มีลักษณะเหมือนมนุษย์ธรรมดา ในส่วนความฝัน กำหนดให้ตัวละครสวมชุดยิมนาสติกเป็นเด็กชายที่มีบุคลิกร่าเริง สดใส และกล้าหาญ ในขณะที่ในความเป็นจริงตัวละครจะเป็นเด็กชายที่พิการขาข้างขวา มีสภาพจิตใจหดหู่ และมีอาการซึมเศร้า เพราะปมในใจที่คิดว่าตนเองเป็นเด็กพิการ

รูปที่ 2 การออกแบบตัวละครในโลกของความฝัน

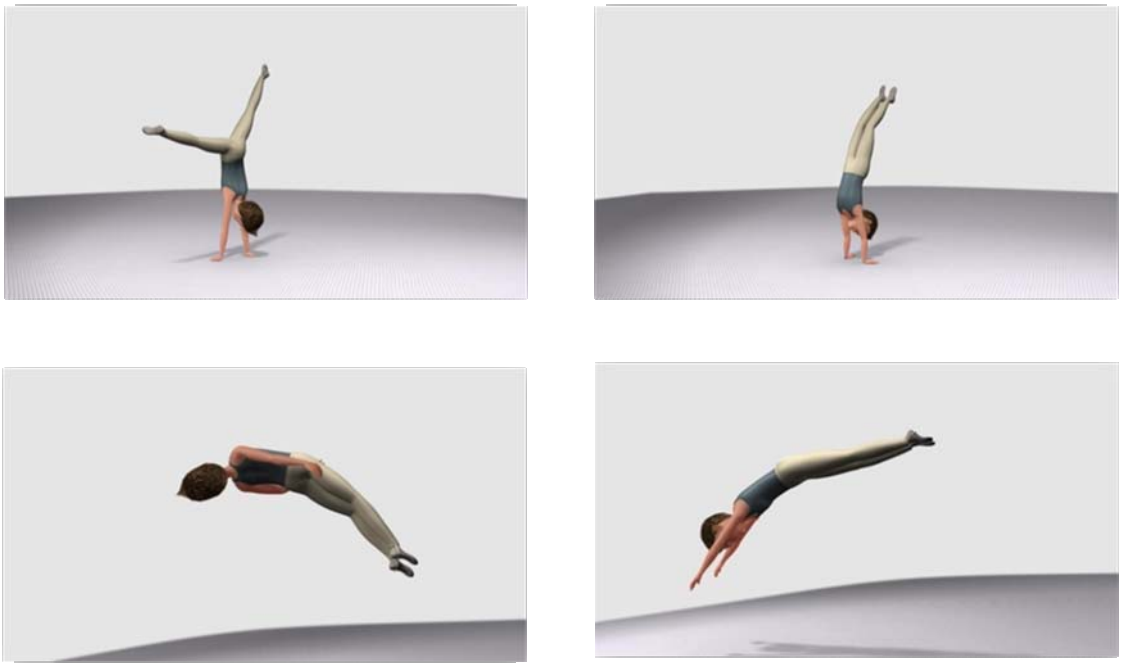
รูปที่ 3 การออกแบบตัวละครในโลกของความจริง

3.3 การนำทฤษฎีไปทดลองสร้างการเคลื่อนไหว

ทฤษฎีแอนิเมชั่นถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างภาพยนตร์แอนิเมชั่นขนาดสั้นดังต่อไปนี้

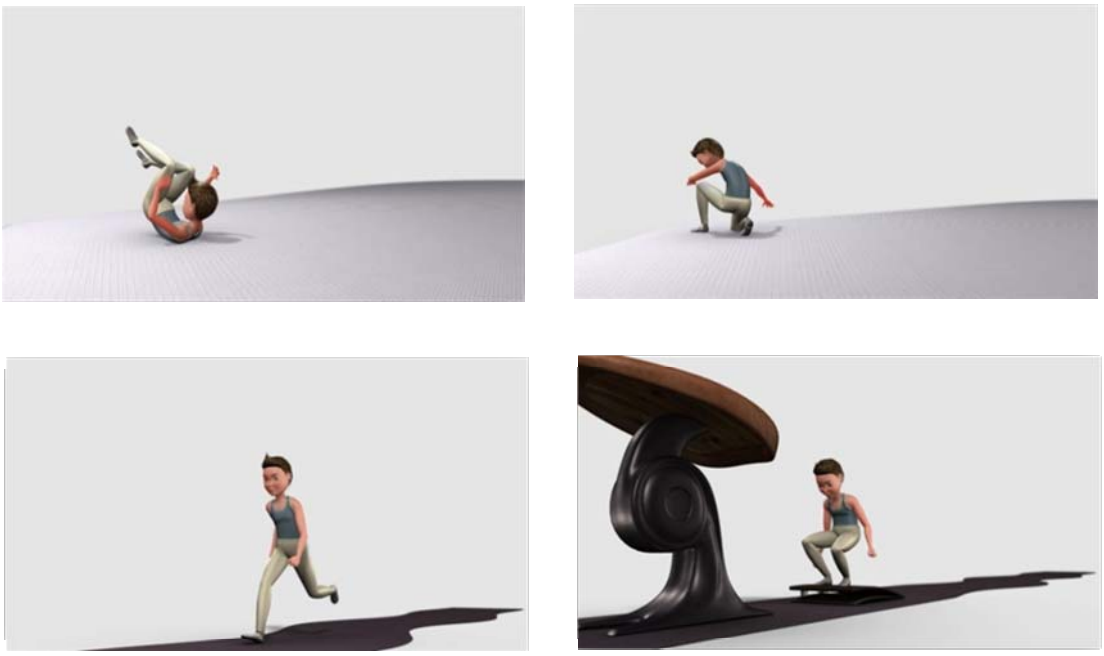
การวิ่ง ใช้หลักการ Overlapping โดยอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายจะเคลื่อนไหวไม่พร้อมกันในขณะที่วิ่ง แขนและขา จะเริ่มต้นและสิ้นสุดไม่พร้อมกัน ในขณะเดียวกัน การเคลื่อนไหวของหัวไหล่ ข้อศอก และข้อมือ ก็ไม่พร้อมกัน

หากอวัยวะทุกส่วนเคลื่อนไหวพร้อม ๆ กัน การเคลื่อนไหวของตัวละครจะดูแข็งกระด้างเหมือนหุ่นยนต์ หรือรู้สึกว่าตัวละครไม่มีชีวิต หลักการนี้จะช่วยให้ตัวละครเคลื่อนไหวดูมีชีวิตชีวาและสมจริงมากขึ้น อีกหลักการที่ถูกนำมาใช้ คือหลักการ Slow in and slow out ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างจังหวะในการเคลื่อนไหว ขณะที่ตัวละครลอยตัวอยู่กลางอากาศ การเคลื่อนไหวจะช้า แต่พอเท้าแตะพื้นจนถึงจังหวะที่ตัวละครงอเข่าเพื่อรับน้ำหนัก การเคลื่อนไหวจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเคลื่อนไหวช้า เร็ว สลับกันเช่นนี้จะทำให้การเคลื่อนไหวมีจังหวะ หากการเคลื่อนไหวราบเรียบเสมอกันไปหมด ผู้ชมจะรู้สึกว่าการเคลื่อนไหวนั้นแข็งกระด้างและไม่มีชีวิต อีกหลักการหนึ่ง คือ Squash and stretch ขณะที่ตัวละครย่อเข่าลงเพื่อเตรียมตัวจะกระโดดนั้น ตัวละครจะถูกกำหนดท่าทางหรือโพส (Pose) ให้ห่อตัวหรือบีบตัวลงเพื่อเตรียมส่งตัวออกไป หลังจากส่งตัวออกไปแล้วตัวละครจะค่อย ๆ ยืดตัวออก เป็นจังหวะสลับกันไปอย่างนี้

รูปที่ 4 ตัวอย่างการเคลื่อนไหวที่สร้างจากทฤษฎีพื้นฐานแอนิเมชั่น

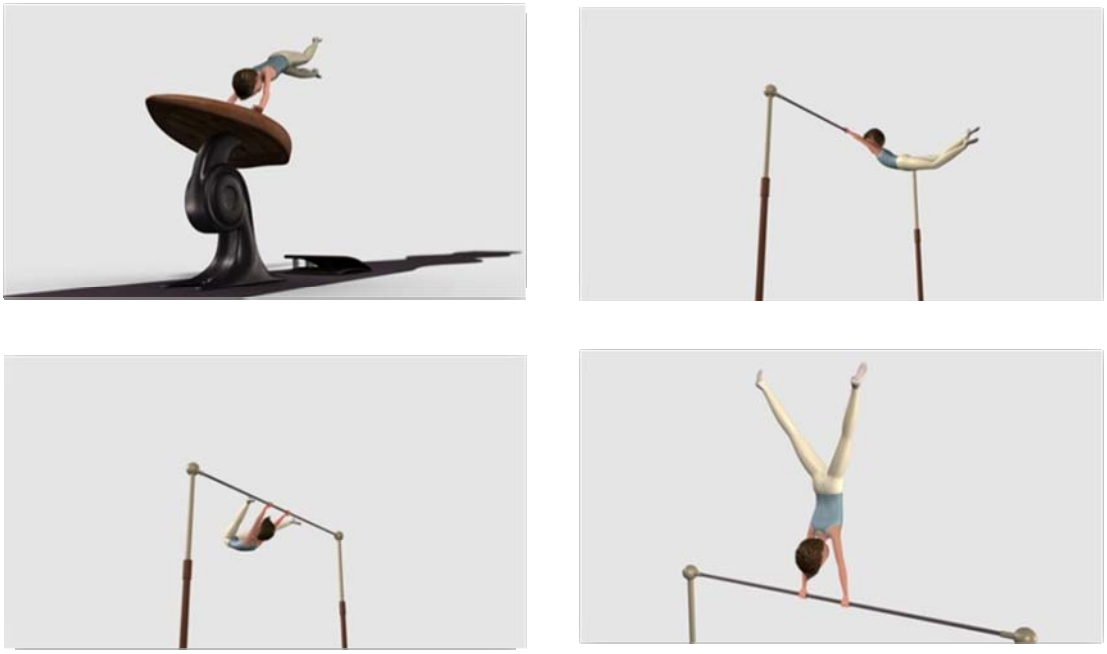
การแกว่งมือหรือเท้า ใช้หลักการ Slow in and slow out คือตอนที่มือเริ่มเคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้น การเคลื่อนไหวจะช้าแล้วเร็วขึ้นและช้าลงอีกทีตอนที่มือถึงจุดสุดท้าย การเคลื่อนไหวของเท้าจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งก็ใช้หลักการเดียวกัน อีกหลักการหนึ่งที่นำมาใช้ในการเคลื่อนไหวมือหรือเท้าก็คือ Overlapping คือ การเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิตจะเริ่มต้นและสิ้นสุดไม่พร้อมกัน การแกว่งมือหรือเท้าก็เช่นกัน การเคลื่อนไหวจะเริ่มจากหัวไหล่แล้วส่งแรงไปสู่ข้อศอกและข้อมือตามลำดับ ส่วนของเท้าก็เช่นกัน เริ่มเคลื่อนไหวจากสะโพก ไปที่หัวเข่าและข้อเท้าตามลำดับ การเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นไม่พร้อมกันเช่นนี้จะทำให้การเคลื่อนไหวของตัวละครดูมีชีวิตมากขึ้น ไม่แข็งกระด้าง หลักการสำคัญอีกข้อหนึ่งสำหรับการเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิต คือ Arcs คือ อวัยวะต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตเคลื่อนที่เป็นเส้นโค้งเสมอ เช่น มือ เท้า การแกว่งมือ หรือเท้า จากจุดหนึ่งไปจุดหนึ่งต้องเป็นเส้นโค้งเสมอ

รูปที่ 5 ตัวอย่างการเคลื่อนไหวที่สร้างจากทฤษฎีพื้นฐานแอนิเมชั่น

การกระโดด หลักการ Squash and stretch สำคัญมากสำหรับการกระโดด ก่อนกระโดดนั้นตัวละครต้องย่อตัวลงเพื่อสร้างแรงส่งในการกระโดด ขณะย่อตัวโพสของตัวละครต้องบีบลงหรือย่อลง จากนั้นก็ยืดตัวออกอย่างรวดเร็วเพื่อส่งตัวขึ้นไปบนอากาศ ขณะที่จะลงสู่พื้นตัวละครจะยืดปลายเท้าออกมาแตะพื้นแล้วย่อตัวลงเพื่อเตรียมกระโดดในครั้งต่อไป การย่อตัวเตรียมกระโดดนั้นก็ตรงกับหลักการ Anticipation คือการเตรียมพร้อมก่อนการกระทำเช่นกัน หลักการ Overlapping ก็ถูกนำมาใช้เช่นกัน เพราะขณะที่ส่งตัวขึ้นไปบนอากาศตัวจะเคลื่อนที่ไปก่อนเท้าทั้งสอง หรือตอนที่ตัวละครกลับลงสู่พื้นอีกครั้งนั้นก็ต้องค่อย ๆ รับน้ำหนักจากเท้าแล้วไล่ขึ้นไปจนถึงส่วนหัวของตัวละคร และแน่นอนว่าหลักการ Slow in and slow out ก็ต้องถูกนำมาใช้ด้วย เพื่อสร้างจังหวะของการเคลื่อนไหว ไม่ให้เกิดการเคลื่อนไหวที่เท่ากันจนเกินไป

การเคลื่อนไหวอื่น ๆ ของตัวละครตลอดทั้งเรื่องก็ได้นำเอาทฤษฎีพื้นฐานแอนิเมชั่นเหล่านี้มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละคร ทำให้การเคลื่อนไหวของตัวละครนั้นลื่นไหล สมจริงมากขึ้น รู้สึกมีชีวิตมากขึ้น และสวยงามมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากตัวละครที่ไม่ได้ใช้หลักการเหล่านี้ที่การเคลื่อนไหวจะรู้แข็งกระด้างขาดความสมจริงและขาดชีวิต

รูปที่ 6 ตัวอย่างการเคลื่อนไหวที่สร้างจากทฤษฎีพื้นฐานแอนิเมชั่น

4.บทสรุป

แอนิเมเตอร์ของ วอลท์ ดิสนีย์ สตูดิโอ ได้ศึกษา ค้นคว้า และพัฒนาความรู้เพื่อสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครให้สมจริงได้อย่างน่าอัศจรรย์ ความรู้เหล่านั้นได้ถูกนำไปใช้ในภาพยนตร์ของ วอลท์ ดิสนีย์ หลายต่อหลายเรื่อง แม้กระทั่ง พิกซาร์ สตูดิโอ ซึ่งเป็นผู้สร้างภาพยนตร์แอนิเมชั่นแบบสามมิติที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดรายหนึ่งของโลกก็ยังใช้ความรู้เหล่านี้เป็นพื้นฐานในการสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละคร ตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาความรู้เหล่านี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครได้อย่างสมจริง จนกระทั่งได้กลายเป็นทฤษฎีพื้นฐานของการสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละคร

ผู้วิจัยเองได้ทดลองสร้างภาพยนตร์แอนิเมชั่นขนาดสั้นหนึ่งเรื่อง โดยใช้ทฤษฎีดังกล่าวเป็นแนวทางสร้างการเคลื่อนไหว พบว่าสามารถสร้างการเคลื่อนไหวของตัวละครสมจริงได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังไม่สามารถสร้างการเคลื่อนไหวให้สมจริงได้ในระดับเดียวกับพิกซาร์สตูดิโอ แม้ว่าจะใช้ทฤษฎีพื้นฐานเดียวกันก็ตาม เพราะว่าการนำทฤษฎีเหล่านี้ไปใช้ต้องการ "ความชำนาญ" มากกว่า "ความรู้" การเรียนรู้ภาคทฤษฎีมากมายอย่างไร หากไม่ได้ฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญแล้ว จะไม่สามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีแอนิเมชั่นเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การได้รับคำแนะนำและการถ่ายทอดประสบการณ์จากแอนิเมเตอร์ผู้เชี่ยวชาญ จะเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาให้ผู้เริ่มต้นศึกษางานด้านนี้เกิดความรู้และความชำนาญได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ศักดา ประจุศิลป และสุกัญญา แสงมุกข์. *ศิลปะและกายวิภาคศาสตร์.* พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2530.

Thomas, Frank and Johnston, Ollie. *The illusion of life : Disney animation.* 1st Hyperion ed. Italy : Walt Disney Productions, 1995.

Whitaker, Harold and Halas, John. *Timing for animation*. 12th ed. Great Britain : Focal Press, 2007.

Williams, Richard. *The animator's survival kit.* Singapore : Faber and Faber, 2001.

การออกแบบตัวละครและบรรยากาศของภาพยนตร์การ์ตูนแนวเหนือจริง

The Study of Surrealism Character Design and Environment

สัญญา จงเสถียร[1] รองศาสตราจารย์พิศประไพ สารศาลิน[2] และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์[3]

บทคัดย่อ

ผลงานภาพยนตร์แอนิเมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน, เฮนรี่ เซลิค และ ฮายาโอะ มิยาซากิ เป็นที่รู้จักในฐานะผู้ออกแบบตัวละครและบรรยากาศที่แปลกประหลาดที่มีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว จนกลายเป็นภาพยนตร์แอนิเมชั่นแนวจินตนาการเหนือจริง ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของผู้ชม

โครงการศึกษาการออกแบบตัวละครและบรรยากาศของภาพยนตร์การ์ตูนแนวเหนือจริง มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาค้นคว้าการสร้างภาพยนตร์แนวจินตนาการเหนือจริง โดยการศึกษาเน้นการค้นหาบุคลิคลักษณะของตัวละครที่มีความพิเศษ ตลอดจนการออกแบบฉาก การให้แสงที่สามารถควบคุมบรรยากาศให้ผู้ชมสามารถรับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกตามเนื้อเรื่องที่ต้องการจะสื่อ

ผลการทดลองพบว่า การออกแบบลักษณะตัวละครให้มีเอกลักษณ์พิเศษที่ผู้ดูสามารถจดจำได้เมื่อนึกถึงภาพยนตร์ที่เราสร้างเป็นสิ่งสำคัญ ตลอดจนการออกแบบฉากและการให้แสงแบบเน้น (Focus) ในแต่ละตอนควบคู่ไปกับการให้สีและการลงในรายละเอียดของพื้นผิว อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่า นอกจากเอกลักษณ์พิเศษของตัวละครและความประสานกลมกลืนกันในทุกองค์ประกอบเหล่านั้นแล้วการวางโครงสร้างของเนื้อเรื่องที่สามารถสื่อสารกับผู้ชมให้เข้าใจก็เป็นสิ่งสำคัญ

คำสำคัญ: แอนิเมชั่น, ตัวละคร, บรรยกาศ, ทิม เบอร์ตัน, เฮนรี่ เซลิค, ฮายาโอะ มิยาซากิ, จินตนาการเหนือจริง

Abstract

Animation movies of Tim Burton, Henry Selick, and Hayao Miyazaki have a very unique identity which is known for their strange characters and setting design. Its identity was well-accepted by the audience as imagination and surreal movie.

This study has an objective to study surreal animation movies. The study emphasized the design of characters, scenes, and lighting which can convey the emotions and mood of the audiences.

The result of the study showed that creating a unique character design in order to be remembered by the audience is very important. Moreover, scene design and lighting design should be focused in each part along with color and details of the work surface. However, the result also showed that besides the identity of character design

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปะมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะดิจิตอลอาร์ต มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยารังสิต

[3] อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยารังสิต

and the harmony of composition, the structure of contents which can convey the message to the audience are important as well.

Keyword: Animation, Character, Environment, Tim Burton, Hayao Miyazaki, Surrealism

1. แนวทางการศึกษา

ภาพยนตร์แอนิเมชั่นเป็นสื่อที่สามารถรับชมได้ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะกับเยาวชน เพราะนอกจากจะได้รับความสนุกสนานในการชมแล้ว ยังเป็นการเปิดรับจินตนาการและความรู้ที่แอบแฝงเอาไว้อย่างแยบยลจากผู้สร้างอีกด้วย ผู้วิจัยได้เลือกภาพยนตร์แอนิเมชั่นของ ทิม เบอร์ตัน, เฮนรี่ เซลิค (ผลงานฝั่งตะวันตก) และฮายาโอะ มิยาซากิ (ผลงานฝั่งตะวันออก) ทั้งหมด 5 เรื่องกับหนังสืออีกหนึ่งเล่ม มาใช้เป็นกรณีศึกษา จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสร้างเป็นชุดความรู้หนึ่งชุดเพื่อใช้ในการออกแบบลักษณะรูปลักษณ์ของตัวละคร รวมถึงการออกแบบฉากและสร้างบรรยากาศ เพื่อให้เกิดรูปแบบการออกแบบที่มีเอกลักษณะเฉพาะตน

1.1 วัตถุประสงค์

- เพื่อหาแนวทางในการทำภาพยนตร์อนิเมชั่นที่มีเอกลักษณ์และสร้างความแตกต่าง
- ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี เพื่อนำแนวทางมาออกแบบตัวละครและบรรยากาศในงานแอนิเมชั่นสามมิติ
- เพื่อเป็นการจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิตภาพยนตร์อนิเมชั่น และผู้ที่สนใจ

1.2 แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการนำเสนอในภาพยนตร์

การวิเคราะห์องค์ประกอบการนำเสนอในภาพยนตร์ อาศัยแนวคิด ๒ ประการ ประกอบด้วย

- แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างการเล่าเรื่อง (Narratology)
- แนวคิดเกี่ยวกับภาษาของภาพยนตร์แอนิเมชั่น (Film Language)

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างการเล่าเรื่อง (Narratology)

เอเดรียน ทิลลี อธิบายการศึกษาเกี่ยวกับการเล่าเรื่องไว้ว่า เป็นการก้าวข้ามจากการศึกษาเนื้อหาไปสู่ความสนใจในโครงสร้างของการเล่าเรื่อง (Structure) และวิธีการเล่าเรื่อง (Process) ของสื่อแต่ละชนิด ซึ่งประเภทของการเล่าเรื่องที่ได้รับการนำมาศึกษามีอยู่หลายชนิด ทั้งนวนิยาย ข่าว รวมทั้งภาพยนตร์ โดย หลุยส์ จิอันเน็ตตี้ได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์การเล่าเรื่องในภาพยนนตร์ ดังนี้

- โครงเรื่อง (Plot) : ประกอบไปด้วยการเปิดเรื่อง แบ่งได้ ๓ แบบ คือ
  - ก. เปิดด้วยการบรรยาย เปิดเรียบ ๆ แล้วค่อย ๆ เพิ่มสีสันรสชาติของเรื่อง
  - ข. เปิดด้วยฉาก
  - ค. เปิดด้วยการกระทำที่น่าสนใจของตัวละคร
- พัฒนาเรื่อง (การดำเนินเรื่อง) : แบ่งได้ ๓ แบบ คือ
  - ก. ดำเนินเรื่องตามปฏิทิน
  - ข. ดำเนินเรื่องแบบเล่าย้อนกลับ
  - ค. ดำเนินเหตุการณ์และสถานที่สลับกันไปมา
- ความขัดแย้ง (Conflict) : แบ่งออกเป็น
  - ก. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ คือ ตัวละครสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน

ข. ความขัดแย้งภายในจิตใจ เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในตัวละคร

ค. ขัดแย้งกับพลังภายนอก ทั้งระหว่างมนุษย์กับระบบสังคม หรือมนุษย์กับธรรมชาติ

- ตัวละคร (Character)

พิจารณาลักษณะตัวละครในแง่ความคิด พฤติกรรม และบทสนทนา เพื่อดูว่าแต่ละตัวมีลักษณะแบน กลม ลึกซึ้ง หรือตื้นเขิน

- แก่นเรื่อง (Theme)

การแยกย่อยความคิด จะทำให้สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแก่นความคิดแบ่งออกเป็น

ก. แก่นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม

ข. แก่นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต วิพากษ์ และประเมินสภาพของมนุษย์

ค. แก่นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ พฤติกรรมของมนุษย์ โดยนำเสนอผ่านมนุษย์คนหนึ่งแทน

ง. แก่นเรื่องเกี่ยวกับการวิพากษ์สังคม เสียดสี เพื่อต้องการปฏิรูปสังคม

จ. แก่นเรื่องเชิงปรัชญา ด้วยการตั้งคำถาม และคำตอบ

- ฉาก (Setting)

เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเล่าเรื่อง ฉากสามารถบ่งบอกความหมายบางอย่างของเรื่อง มีอิทธิพลต่อความคิด หรือการกระทำของตัวละคร

- สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol)

สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายพิเศษอาจเป็นได้ทั้งภาพและเสียง โดยสัญลักษณ์ด้านภาพอาจเป็นภาพที่เสนอซ้ำๆ รวมทั้งการลำดับหรือตัดต่อภาพก็เป็นสัญลักษณ์ได้เหมือนกัน

- มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of View)

มุมมองในการเล่าเรื่องมีส่วนทำให้อารมณ์ ความรู้สึกแก้ผู้ชมแตกต่างกัน

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับภาษาของภาพยนตร์แอนิเมชั่น (Film Language)

ภาพยนตร์จำเป็นต้องใช้ภาษาเฉพาะตัวของภาพยนตร์เป็นตัวสื่อความหมายระหว่างผู้ผลิตกับผู้ชม ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องเข้าใจ และควบคุมภาษาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย แฮนเซน และคณะได้สรุปถึงองค์ประกอบที่เป็นความหมายของภาษาโดยรวมในสื่อภาพเคลื่อนไหว ว่าแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ องค์ประกอบด้านเทคนิค (Technical Elements) และองค์ประกอบด้านสัญลักษณ์ (Symbolic Elements)

2. กรณีศึกษา

2.1 การวิเคราะห์ผลงานออกแบบภาพยนตร์จำนวน 3 เรื่องและหนังสือ 1 เล่มของ ทิม เบอร์ตัน และเฮนรี่ เซลิค

ภาพที่ 1 ภาพยนตร์เรื่อง Coraline

- ภาพยนตร์เรื่อง Coraline

กำกับโดย: Henry Selick เข้าฉายเมื่อ: ค.ศ. 2009

ภาพที่ 2 ภาพยนตร์เรื่อง Corpse Bride

- ภาพยนตร์เรื่อง Corpse Bride

กำกับโดย: Tim Burton บทภาพยนตร์โดย: John August, Caroline Thompson, Pamela Pettler, Tim Burton เข้าฉายเมื่อ: ค.ศ. 2005

ภาพที่ 3 ภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas

- ภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas

กำกับโดย: Henry Selick ผู้อำนวยการสร้าง: Tim Burton บทภาพยนตร์โดย: Tim Burton เข้าฉายเมื่อ: ค.ศ. 1993

ภาพที่ 4 หนังสือรวมบทกวีและภาพประกอบ The Melancholy Death of Oyster Boy

- หนังสือรวมบทกวีและภาพประกอบ The Melancholy Death of Oyster Boy

ผู้แต่งและภาพประกอบ: Tim Burton วางจำหน่าย: ค.ศ. 1996

ก. การวิเคราะห์เนื้อเรื่อง มีประเด็นสำคัญสรุปได้ดังนี้

- การใช้วิธีการเล่าที่ดูลึกลับ แล้วค่อยๆ คลี่คลาย ทำให้ผู้ชมเกิดความอยากรู้ ว่าความจริงเป็นเช่นไร ตัวอย่างเช่น ครอบครัวของ Coraline ย้ายมาอยู่ในบ้านหลังใหม่ ภายในบ้านมีประตูลับซึ่งใช้เป็นสิ่งเชื่อมโยงเด็กสาวไปยังอีกโลกหนึ่ง ซึ่งเต็มไปด้วยปริศนาที่รอการค้นพบ

- การใช้วิธีการสร้างเรื่องราวที่ซับซ้อนและทำให้เข้าใจผิด โดยพอถึงจุดคลี่คลายจึงพบความจริงว่าตัวละครกลายเป็นคนซื่อและบริสุทธิ์ เช่นภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas ได้กำหนดให้ตัวเอกของเรื่องไป

ก่อกวนในเทศกาลวัน Christmas ด้วยความหวังดีที่อยากให้เด็กๆ มีความสุขแต่กับกลายเป็นเรื่องเลวร้ายโดยไม่ได้ตั้งใจให้เป็นแบบนั้น

- การสร้างจุดร่วมในภาพยนตร์ ที่หลุดจากโลกเดิมๆ และใช้กลวิธีนำเรื่องราวในชีวิตประจำวันของคนในโลกแห่งความเป็นจริงที่ดูเรียบง่ายมาเป็นฉากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในโลกแห่งจินตนาการ เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมจากความคุ้นเคยของคนดู เช่นภาพยนตร์เรื่อง Corpse Bride ตัวละครเอกของเรื่องเข้าไปอยู่ในโลกของวิญญาณที่เสียชีวิตไปแล้วในโลกแห่งความจริง จากสังคมที่ผู้คนเหล่านั้นอาจจะมีความแค้นความผิดหวังมาเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างเรียบง่ายและจริงใจ และยังมีคนที่ตัวเอกรู้จักอยู่ด้วยทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกผูกพันและอบอุ่น

- การสร้างเรื่องราวให้ดูเสมือนมีปมขัดแย้ง แต่สุดท้ายกลับไม่มีปมขัดแย้งใดๆ เลย เช่นภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas คือฉากที่เปิดมาในเมือง Halloween ผู้คนอยู่ในหมู่บ้านมีบุคลิคน่ากลัว ไม่จริงใจ เมื่อเรื่องดำเนินไปจนค่อยๆ คลี่คลายจึงพบว่าผู้คนเหล่านั้นเต็มไปด้วยความน่ารักจริงใจและซื่อตรง

ข.การวิเคราะห์การออกแบบตัวละคร

- การเน้นทางด้านอารมณ์ เช่นการสร้างให้ตัวละครมีบุคลิกเป็นคนมีอารมณ์ขันและมีจินตนาการ เป็นตัวละครที่ไม่ธรรมดา แม้ว่าตัวละครรูปลักษณ์ภายนอกจะดูน่าเกลียดอย่างไร แต่ภายในหัวใจมีความสวยงามทำให้ตัวละครมีเสน่ห์ เป็นการซ่อนตัวตนที่แท้จริงภายใต้ความขัดแย้ง เช่นภาพยนตร์เรื่อง The Melancholy Death of Oyster Boy มีการออกแบบให้ตัวเอกทุกตัวในเรื่องสั้นมีหน้าตาอัปลักษณ์ถูกสังคมรังเกียจ ที่ไม่ใช่เป็นความผิดของเขา เป็นต้น

- การกำหนดบทบาทของตัวร้ายที่ชัดเจน โดยเน้นถึงความเป็นคนไม่ดีและไม่มีคุณธรรม ตัวอย่างเช่นในเรื่อง Corpse Bride กำหนดให้ตัวร้ายเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัวและจ้องแต่จะเอาเปรียบคนอื่น จึงทำทุกวิถีทางเพื่อให้สำเร็จด้วยวิถีที่ชั่วร้าย

- การซ้อนตัวละครที่แท้จริงของตัวละครเช่นการแสดงอารมณ์และท่าทางดูโหดร้าย แต่ก็มิใช่ว่าจะโหดร้ายจริงๆ กลับกลายเป็นว่าความร้ายนั้นมาจากสิ่งที่สังคมกระทำต่อพวกเขา ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas ตัวละครเอกมีความเบื่อหน่ายต่อแรงกดดันของสังคมจนทำให้เขาได้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง โดยไม่ได้ตั้งใจ

- การสร้างตัวละครให้มีเอกลักษณ์ไม่ปกติ ตัวอย่างเช่นในหนังสือเรื่อง The Melancholy Death of Oyster Boy เป็นเรื่องของเด็กชายหอยนางลม มีหัวเป็นเปลือกหอยกาบ มักถูกคนแกล้งจนกลายเป็นเด็กที่มีนิสัยเก็บตัวเงียบและไม่ยุ่งกับใคร

- การนำตัวละครในเรื่องเก่ามาใช้ในเรื่องใหม่ ตัวละครในแต่ละเรื่องดูมีความเชื่อมโยงกันในบุคลิกลักษณะซึ่งทำให้คนดูรู้สึกมีความผูกพัน ตัวอย่างเช่นเจ้าสุนัขสัตว์เลี้ยงของตัวละครเอกในเรื่อง The Nightmare Before Christmas กับ Corpse Bride

ค.การวิเคราะห์การออกแบบฉาก

- การสร้างฉากให้ดูน่ากลัวลึกลับ ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas ทุกๆฉากจะเริ่มด้วยบรรยากาศน่ากลัว เมื่อดูไปสักระยะจะพบว่ากลายเป็นความงดงามโดยไม่รู้ตัว

- การสร้างฉากและเรื่องราวเหตุการณ์ให้ดูแปลกและเหนือจริงและมีความงดงามเพื่อการจดจำ ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง The Nightmare Before Christmas มีการกำหนดให้ตัวละครเอกยืนร้องเพลงในป่า และกลายเป็นภาพที่ผู้คนชื่นชอบและจดจำได้เมื่อนึกถึงหนังเรื่องนี้

- การสื่อความหมายที่ชัดเจน โดยฉากทุกฉากได้มีการคิดแล้วสร้างอย่างตั้งใจด้วยความประนีต ทำให้ผู้ดูมีความเชื่อว่า ทุกอย่างเป็นของจริง

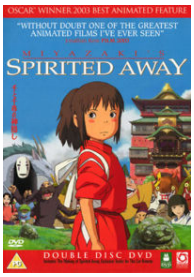
ง.การวิเคราะห์การออกแบบMood and Tone และชุดสี

- การใช้สีโทนเย็นที่ให้ความรู้สึกหม่นหมองโดยเมื่อตัดกับแสงสีในโทนร้อนที่พอเหมาะทำให้ภาพมีความน่าสนใจ ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะตัวของผู้สร้างเพื่อให้ตัวละครดูมีความลึกลับซับซ้อนน่าสนใจ

จ. การวิเคราะห์ระดับโครงสร้าง (Structure)

- การเน้นความเป็นจริงที่เห็นได้ชัดทางสังคม ผลงานแทบทุกเรื่องมีเค้าโครงมาจากความจริงทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดเช่น การสื่อถึงความไม่ยุติธรรม การเอาลัดเอาเปรียบ ความไม่เท่าเทียม เพื่อเตือนสติสังคม

2.2 เอกลักษณ์งานภาพยนตร์อนิเมชั่นของ ฮายาโอะ มิยาซากิ ที่ส่งผลต่อการออกแบบตัวละคร และบรรยากาศ

ภาพที่ 5 ภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away

- ภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away

กำกับโดยและบทภาพยนตร์โดย: ฮายาโอะ มิยาซากิ อำนวยการสร้างโดย: ซูซึกิ โทชิโอะ เข้าฉายเมื่อ: ค.ศ. 2001

ภาพที่ 6 ภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro

- ภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro

กำกับโดยและบทภาพยนตร์โดย: ฮายาโอะ มิยาซากิ เข้าฉายเมื่อ: ค.ศ. 2001

ก. การวิเคราะห์เนื้อเรื่อง

- การสร้างความหลุดพ้นจากความเคยชินของคนด้วยการปั้นคำพูดในตำนานให้เป็นภาพ เทคนิคแอนิ-เมชั่นจึงแค่มารองรับเรื่องราว การสร้างเรื่องราวที่คิดขึ้นเอง ทำให้ผลงานน่าตื่นเต้น และยากที่จะคาดเดา

- การเล่าโครงเรื่องหลักตามลำดับขั้นตอน และสอดแทรกโครงเรื่องรองในบางจังหวะ ตัวอย่างเช่นใน

ภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro มีโครงเรื่องหลักเกี่ยวกับเด็กสองคน ที่ต้องย้ายไปอยู่บ้านใหม่ในชนบทและค่อยๆเรียนรู้ถึงคำว่ามิตรภาพกับวิญญาณป่า ซึ่งเป็นประเด็นการสานสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ และถูกขัดจังหวะด้วยโครงเรื่องรอง คือความสัมพันธ์ระหว่างแม่ที่นอนป่วยและลูกสาว

- การสร้างเรื่องราวที่ซับซ้อน ส่งผลให้จุดวิกฤติหรือการคลี่คลายเรื่องแตกต่างออกไป ไม่มีจุดวิกฤติที่ชัดเจน หรือมีจุดวิกฤติซ้อนจุดวิกฤติ_ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro คืนที่วิญญาณป่าและสองหนูน้อยช่วยกันทำพิธีอ้อนวอนต่อแปลงเมล็ดพืชกลับมีปาฏิหาริย์ ต้นไม้เติบโตสูงเสียดฟ้า เน้นการสื่อถึงความร่วมมือกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ทำให้เกิดสิ่งมหัศจรรย์อันเป็นหัวใจสำคัญของเรื่อง จุดวิกฤติเริ่มที่การเปลี่ยนแปลงของต้นไม้ และทันใดก็เกิดเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกหายไป ทำให้วิญญาณป่าต้องช่วยตามหาจนเจอ ถือเป็นจุดวิกฤติอีกจุดหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน ช่วงของจุดวิกฤติไม่ได้เร้าอารมณ์จนถึงขีดสุด ทำให้ดูเหมือนว่าเรื่องไม่มีจุดวิกฤติ

- การสร้างจุดร่วมในภาพยนตร์ ที่หลุดจากโลกเดิมๆ เข้าสู่โลกสมมติ และใช้กลวิธีนำเรื่องราวในชีวิตประจำวันของคนในโลกแห่งความเป็นจริงที่ดูเรียบง่ายมาเป็นฉากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในโลกแห่งจินตนาการ เพื่อสร้างอารมณ์ร่วมจากความคุ้นเคยของคนดู ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro ตัวละครเอกที่ชื่อว่าเมย์เจอโพรงต้นไม้โดยบังเอิญ จนได้พบวิญญาณป่า และการที่หนูน้อยซัทสึกิพบกับวิญญาณป่าที่ป้ายรถเมล์ ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศในฉากนี้ได้อย่างน่าฉงนว่าวิญญาณป่ามายืนข้างๆ โดยไม่พูดจา ไม่ทำร้าย ทั้งที่บรรยากาศโดยรอบเอื้ออำนวย ฉากนี้นอกจากสร้างความรู้สึกประหลาดใจในขั้นแรกแล้ว ยังสร้างความประหลาดใจขึ้นไปอีกขั้น เมื่อมีรถประจำทางรูปร่างเป็นแมววิ่งมาจอดที่ป้ายก่อนแล้ววิญญาณป่าก็ขึ้นรถไป คนดูได้คำตอบที่ทั้งขำและเหนือความคาดหมาย

- การสร้างเรื่องราวให้ดูเสมือนมีปมขัดแย้ง แต่ในความเป็นจริงไม่มีปมขัดแย้งใดๆ ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro ในฉากที่หนูน้อยเผชญกับวิญญาณป่า ซึ่งต้องการให้ขัดแย้งกับความเชื่อของคนที่มักจะคิดว่าผีต้องหลอกคน ส่วนคนก็ต้องกลัวผี แต่เด็กน้อยทั้งสองและวิญญาณป่ากลับทำในสิ่งตรงกันข้าม คือวิ่งเข้าหาผี ส่วนผีก็เล่นกับคน ซึ่งทำให้โทนของการนำเสนอของงานเป็นความเรียบง่าย ใสบริสุทธิ์

ข.การวิเคราะห์การออกแบบตัวละคร

- การสร้างตัวละครเอก เป็นผู้หญิง ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro ตัวละครเอกเป็นหนูน้อยเมย์วัย ๔ ขวบ กับพี่สาวซัทสึกิวัย ๑๑ ปี และ Spirited Away ชิฮิโร่เด็กหญิงวัย ๑๐ ขวบ การนำเสนอตัวเอกเป็นเด็กสาว นอกจากจะเป็นการฉีกแนวทางของตัวละครเพื่อสร้างความโดดเด่นแล้ว ยังเปิดโอกาสให้เกิดการนำเสนอมายาภาพ (illution) หรือความเพ้อฝันแบบเด็กสาวและเปิดโอกาสให้คนดูได้จินตนาการ ในขณะเดียวกันช่วงวัยของตัวละครเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งช่วงเวลาที่ซับซ้อนและต้องดิ้นรนเพื่อก้าวข้ามจากความเป็นเด็กไปสู่วัยรุ่นมากกว่าผู้ชาย การเรียกร้องอารมณ์ร่วมกับผู้ดู ที่จะเอาใจช่วยเด็กสาวจึงทำได้ง่ายกว่าเด็กผู้ชายหรือผู้หญิงที่โตแล้ว นอกจากนั้นตัวละครของมิยาซากิเป็นเด็กหญิงที่มีอารมณ์อ่อนไหว จึงได้ปล่อยให้ตัวละครระบายหยาดน้ำตาออกมาให้พอ เพื่อเน้นความอ่อนแอที่แฝงอยู่ในจิตใจเฉกเช่นปุถุชนทั่วไป ตัวละครที่แม้จะเป็นเพียงลายเส้นเคลื่อนไหว แต่ก็ดูเสมือนมีชีวิตและเลือดเนื้อ สามารถเชื้อเชิญให้คนดูเข้าไปสัมผัสถึงจิตใจตัวละครได้ไม่ยาก

- การที่ไม่มีตัวละครที่เป็นผู้ร้ายอย่างแท้จริง มิยาซากิสร้างตัวละครที่ดูเสมือนจะเป็นผู้ร้ายตั้งแต่ต้นเรื่อง แต่เมื่อคนดูติดตามไปเรื่อยๆ และได้ซึมซับความคิดของตัวละคร ความรู้สึกต่อตัวละครผู้ร้ายก็จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ตัวละครผู้ร้ายมักมีส่วนของความดีแฝงอยู่ในจิตใจเสมอ ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away แม่มดยูบาบะเป็นตัวละครที่ปกป้องทุกชีวิตในโลกวิญญาณ ด้วยการยึดชื่อมาเก็บไว้เพื่อให้ลืมความทรงจำเกี่ยวกับตนเอง เพื่อ

จะได้ทุ่มเททำงานในโรงอาบน้ำของเธออย่างเต็มกำลัง ความร้ายของแม่มดจึงเป็นเพียงการที่ไม่ยอมให้ใครเอาเปรียบและลุ่มหลงกับเงินทองนอกกายเท่านั้น เธอไม่ได้ร่ายเวทย์สาปแช่งใคร รวมทั้งพ่อและแม่ของชิฮิโร่ที่ต้องกลายเป็นหมู (เพราะการกลายเป็นหมูนั้นเป็นเพราะความโลภมาก ไปกินอาหารของเทพเจ้า) ในขณะเดียวกันแม่มดยังรักษาสัญญาและปล่อยให้ชิฮิโร่กลับบ้านหลังจากจำพ่อแม่ตนเองที่กลายเป็นหมูได้

- การสร้างลักษณะตัวละครในแบบมิยาซากินั้นไม่มีเส้นแบ่งของบทบาทที่ชัดเจน ไม่มีการตีกรอบตัวละคร จึงเป็นการสร้างตัวละครที่คล้ายมนุษย์หลุดเข้ามาโลดแล่นบนแผ่นฟิล์ม ทำให้คนดูรู้สึกว่าตัวการ์ตูนที่เห็นอยู่นั้นมีชีวิตมีจิตวิญญาณเหมือนมนุษย์คนหนึ่ง

- การออกแบบตัวละครทุกชีวิตให้มีค่าเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away การสร้างตัวละครไม่ว่าจะเป็นวิญญาณของต้นไม้ แม่น้ำ แมลงหรือตัวละครคล้ายก้อนฝุ่นขนาดจิ๋ว แม้จะเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่ถูกมนุษย์มองข้ามแต่ยังทำตัวให้เป็นประโยชน์ด้วยการขนก้อนถ่านหินไปเติมเชื้อไฟให้แก่โรงอาบน้ำ แห่งเทพเจ้า การแสดงความเคารพสิ่งมีชีวิตทุกรูปแบบเป็นนัยยะที่พยายามกระตุ้นให้เกิดการยอมรับนับถือ ลดความขัดแย้งกันในสังคม

- ภาพยนตร์แอนิเมชั่นส่วนใหญ่เลือกใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบรอบด้าน เพื่อนำเสนอเหตุการณ์อย่างครอบคลุม แต่มิยาซากิเลือกที่จะเล่าเรื่องราวผ่านสายตาเด็กผู้หญิง ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro เป็นภาพยนตร์แสดงให้เห็นถึงความรักระหว่างพี่น้องผ่านเวลาที่อยู่ร่วมกัน น้องมักเลียนแบบท่าทางของพี่สาว ภาพยนตร์ติดตามตัวละครสองพี่น้องไปตลอด ยิ่งสร้างความผูกพันระหว่างผู้ชมและตัวละคร

- การสร้างตัวละครหลักด้วยลายเส้นที่เรียบง่ายและมีความสมจริง รูปร่าง หน้าตาตัวละครเอกทุกเรื่องมักมีหน้าตาสมจริง และมีสัดส่วนใกล้เคียงกับมนุษย์จริง เช่น มีดวงตาเล็ก ใบหน้าเรียบง่าย รูปร่างผอมบาง ไม่มีส่วนเว้าส่วนโค้ง และไม่ดูน่ารัก

- การสร้างตัวละครเหนือจริงแบบเรียบง่ายและยากที่จะคาดเดาได้ เช่น ตัวละครเทพเจ้า วิญญาณที่ไม่มีอยู่จริง การออกแบบตัวละครหน้าตาประหลาดที่ดูกึ่งเทพกึ่งปีศาจทำให้เกิดความโดดเด่นในงาน ตัวละครเหล่านี้ถูกออกแบบในลักษณะเส้นสายที่เรียบง่าย โดยลดทอนเหลี่ยมมุมของตัวละคร และเน้นรูปทรงกลม เพื่อเปิดโอกาสให้คนดูได้จินตนาการต่อ เพราะไม่สามารถคาดเดาได้ว่าตัวละครเหล่านั้นจะดีหรือร้าย ในขณะเดียวกันทำให้คนดูผิดคาดจากที่คิดว่าตัวละครที่เป็นวิญญาณและปีศาจจะต้องมีความมหัศจรรย์

- การนำตัวละครเก่ามาใช้ในเรื่องใหม่ นอกจากลายเส้นของมิยาซากิเป็นที่คุ้นเคย โดยมักจะออกแบบตัวละครหลักให้มีลักษณะเหมือนกันทุกเรื่อง เช่น การนำตัวละครประกอบในผลงานที่เคยสร้างในอดีต มาสอดแทรกในผลงานชิ้นต่อๆ มา เพื่อทำให้คนดูสามารถจดจำและมีความผูกพันกับตัวละครนั้นๆ

ค.การวิเคราะห์การออกแบบฉาก

- การออกแบบฉากของมิยาซากิมีสัญลักษณ์ที่เป็นจุดร่วม นอกเหนือจากการสร้างตัวละครหลักเป็นเด็กผู้หญิงและการมองโลกในแง่ดี แล้วการออกแบบฉากของมิยาซากิจะมีการเน้นสายลม และผืนฟ้าคล้ายกันเสมอ ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro เป็นเรื่องราวของท้องทุ่งในชนบท และวิญญาณป่าได้นำตัวละครเอกขึ้นไปบนฟ้า เพื่อเปิดโลกทัศน์ให้หนูน้อยทั้งสองได้พบว่ามุมมองจากบนฟ้านั้นสามารถมองเห็นความงดงามในธรรมชาติ คือ ต้นไม้และทุ่งหญ้าบนผืนดินกว้างใหญ่ได้สุดลูกหูลูกตา

- การสร้างความแตกต่างของแต่ละฉากจากเหตุการณ์ในที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งที่เกิดขึ้น เช่นในภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away การออกแบบฉากของแม่มดยูบาบะ ให้เป็นห้องนอนสวยหรูสไตล์ยุโรป เครื่องประดับตกแต่งเป็นสี

ทอง แต่ในขณะเดียวกันแม่มดเซนิบะที่เป็นฝาแฝดกลับอยู่ในโลกที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เป็นต้น

- ความประณีตในการสื่อความหมายของแต่ละฉาก งานของมิยาซากิมีลักษณะการออกแบบฉากที่มีองค์ประกอบและการสื่อความหมายชัดเจน เช่นบางฉากมีการศึกษาผังเมืองจากของจริง แล้วจึงมีการจินตนาการเสริม ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro เป็นฉากธรรมชาติ ที่มีก้อนเมฆขยับเขยื้อนทีละนิด มีแสงแดดส่องเป็นประกาย และมีใบไม้ไหวอ่อนๆ มิยาซากิสะกดอารมณ์ผู้ดูให้รู้สึกนิ่งสงบด้วยการวาดลำธารที่มีขวดเปล่าจมอยู่ในน้ำ

ง.การวิเคราะห์การออกแบบ Mood and Tone และชุดสี

- การออกแบบคู่สีที่ไม่สด เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกถึงอารมณ์ตามเรื่องราวนั้นๆ เช่น การใช้สีใกล้เคียงกับสีธรรมชาติ และเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่จริงจัง นอกจากนั้นการใช้สีในโทนหม่นที่ตัวละคร เพื่อเน้นความรู้สึกอีกด้านหนึ่งที่ซ้อนเร้นอยู่ในใจของมนุษย์

- การออกแบบการเคลื่อนไหวอย่างนุ่มนวล และการใส่ใจในรายละเอียด มิยาซากิให้ความสำคัญกับการออกแบบการเคลื่อนไหวที่นุ่มนวล คือ อัตราส่วน ๑ : ๑ เพื่อสร้างอารมณ์ต่อเนื่องและดูเหมือนอยู่ในโลกแห่งความจริง

- ความโดดเด่นในแง่การใช้จังหวะแบบการชะลอภาพ (Length of Take or Duration of Shot) การปล่อยให้ตัวละครหยุดนิ่ง จนแทบไม่ขยับเขยื้อนเพื่อคิดทบทวนบางสิ่ง และเพื่อให้คนดูเข้าถึงอารมณ์ของตัวละครเอง

จ. การวิเคราะห์ระดับโครงสร้าง (Structure)

- การสร้างวาทะกรรมในรูปแบบที่แตกต่างกับฮอลลีวู้ด ตัวอย่างเช่นในภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro กำหนดให้มนุษย์กับธรรมชาติเป็นเพื่อนกัน หรือในภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away เน้นประเด็นธรรมชาติและเสียดสีพฤติกรรมของมนุษย์ที่ทำร้ายธรรมชาติ โดยนำเสนอผ่านตัวละครที่เป็นเทพแห่งแม่น้ำ ในฉากมีตัวประหลาดที่สกปรกและมีกลิ่นเหม็นเข้ามาใช้บริการอาบน้ำร้อนที่โรงอาบน้ำ หลังจากชำระความสกปรก จึงพบว่าแท้จริงแล้วนี่คือเทพสูงสุดที่ดูแลแม่น้ำลำคลองบนโลกมนุษย์ จึงเปรียบเสมือนการตั้งคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การทำร้ายธรรมชาติของมนุษย์

- การหวนคืนสู่รากเหง้าแดนอาทิตย์อุทัย ภาพยนตร์ของมิยาซากิ คือภาพแทนความรู้สึกกังวลของคนญี่ปุ่นที่มีต่อการพัฒนาเทคโนโลยีที่รุกล้ำความเป็นมนุษย์ จนต้องย้อนกลับไปสู่ความเชื่อแบบญี่ปุ่น ทำให้งานมีกลิ่นไอจากแนวคิดของศาสนาชินโตในเรื่องความเชื่อในเทพเจ้า

3. แนวคิดในการออกแบบ

เริ่มจากการศึกษาผลงานที่ได้กล่าวมา แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนาเป็นงานในลำดับต่อไป จนได้เอกลักษณ์เฉพาะตัวของตัวละครและบรรยากาศ ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องเป็นแอนิเมชั่นสามมิติผสมกับภาพสองมิติที่เป็นภาพนิ่ง

เนื้อหาการออกแบบแอนิเมชั่นจะเกี่ยวข้องกับโลกความเป็นจริงและการจินตนาการความฝันที่คาบเกี่ยวกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อตามหาสิ่งที่ขาดหายไปให้กลับมาเติมเต็มในชีวิต

3.1 การออกแบบเนื้อเรื่อง

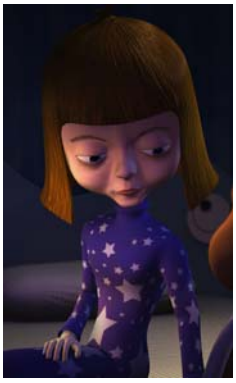
การออกแบบเนื้อเรื่องจะเล่าเรื่องในแบบจินตนาการเหนือจริง หลุดจากโลกความเป็นจริงเดินทางสู่โลกสมมติ โดยใช้วิธีการเล่าที่ดูลึกลับแล้วค่อยๆ คลี่คลาย

เนื้อเรื่องกล่าวถึงการตามหาสิ่งที่ขาดหายไปของตัวละครสองตัวคือ แม่และลูกสาว เมื่อครอบครัวต้องสูญเสียพ่อผู้เป็นผู้นำครอบครัวด้วยการฆ่าตัวตายจากปัญหาทางการเงินที่รุมเร้า ทำให้แม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากการสูญเสียคนรักและไม่สามารถทำใจได้ ทำให้ลูกสาวจึงกลายเป็นคนเก็บตัวเงียบอยู่ในโลกส่วนตัว โดยยังมีความหวังว่าสักวันหนึ่งครอบครัวจะกลับมามีความสุขอีกครั้งหนึ่ง

จนกระทั่งวันหนึ่งตุ๊กตาหมีตัวโปรดของเด็กสาวได้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่งและนำพาเธอไปช่วยแม่จากโลกที่ฝันร้ายในโลกแห่งจินตนาการ จนได้พบกลับปีศาจตนหนึ่งที่กำลังกัดกินหัวใจของแม่อยู่ และในที่สุดเด็กสาวก็สามารถทำลายปีศาจได้ด้วยพลังความรักที่บริสุทธิ์ ทำให้แม่กลับมาเป็นเหมือนเดิม และใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

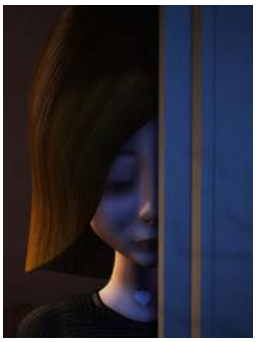
3.2 การออกแบบตัวละคร

การออกแบบตัวละครหลักๆมีอยู่สี่ตัว ซึ่งมีแนวความคิดและที่มาดังต่อไปนี้

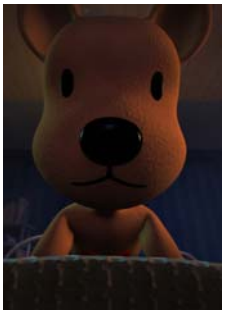
ภาพที่ 7 ตัวละครลูกสาว

3.2.1 ลูกสาว มีบุคลิคเป็นคนเก็บกดไม่พูดกับใคร และชอบเก็บตัว จึงได้ออกแบบให้มีลักษณะของเด็กที่แก่เกินวัย คิดมาก หน้าตาน่าเกลียดและขี้ตกใจ เพื่อสื่อถึงความไม่ปกติไม่เหมือนเด็กทั่วไปเพราะขาดความรักที่เด็กพึงจะได้รับจากครอบครัว และกำหนดให้ลูกสาวใส่ชุดนอนที่มีลายดวงดาวเล็กๆ เต็มตัวเพื่อให้ตัวละครสามารถเชื่อมโยงเข้ากับจินตนาที่จะเกิดขึ้นทับซ้อนระหว่างความฝันกับความจริง

ภาพที่ 8 ตัวละครลูแม่

3.2.2 แม่ เนื่องจากความทุกข์ทรมานที่ต้องสูญเสียคนรัก ทำให้บุคลิกภายนอกของเธอดูนิ่งเฉยไร้อารมณ์แต่ภายในกลับซ่อนความทุกข์ไว้มากมาย ในเนื้อเรื่องกำหนดให้สวมชุดสีดำเพื่อสะท้อนให้ตัวละครดูเป็นคนที่มีความทุกข์ และถูกความไม่ดีครอบงำจิตใจอยู่ การออกแบบจะยืดสัดส่วนและโครงสร้างให้ใกล้เคียงคนจริง เพื่อให้ผู้ดูมีความรู้สึกว่าตัวละครดูเป็นผู้ใหญ่ในโลกของความจริง

ภาพที่ 9 ตัวละครตุ๊กตาหมี

3.2.3 ตุ๊กตาหมี เน้นรูปแบบที่เรียบง่ายชัดเจนตามลักษณะทั่วไปของตุ๊กตาหมี ตรงหน้าท้องมีเศษผ้ารูปหัวใจที่แม่ของเด็กสาวปะเอาไว้ปิดบังรอยขาดของตุ๊กตาหมี และเพื่อสื่อถึงความรักที่แม่มีให้เด็กสาวในอดีตที่บ้านหลังนี้เต็มไปด้วยความสุข รวมทั้งเป็นตัวแทนของความหวังของลูกสาวที่คิดว่าวันแห่งความสุขของแม่และลูกสาวจะกลับมาอีกครั้งหนึ่ง

ภาพที่ 10 ตัวละครปีศาจ

3.3.3 ปีศาจ เป็นตัวแทนของความมืดและความสิ้นหวัง จึงออกแบบให้มีลักษณะที่ดูน่ากลัวด้วยรูปร่างลำตัวสีดำรวมถึงให้โปร่งใสเพื่อให้รู้ว่าไม่ได้มีตัวตนอยู่จริง แต่กลับเป็นเพียงมโนภาพที่แม่สร้างขึ้นมาให้กัดกินหัวใจแห่งความรักจนเปลี่ยนเป็นหัวใจที่มีแต่ความสิ้นหวัง รวมทั้งให้ปีศาจสวมหน้ากากที่ไร้อารมณ์เพื่อสื่อว่าความมืดนั้นไม่มีทั้งความสุขและความรัก

3.3 การออกแบบฉากและบรรยากาศ

ฉาก

ฉากโดยรวมเป็นเรื่องย้อนยุคไม่ทันสมัย จึงได้เน้นที่วัสดุพวกไม้ในการออกแบบบ้านและข้าวของเครื่องใช้เป็นหลัก โดยศึกษาจากบ้านสไตล์ตะวันตกย่านชานเมืองที่เงียบสงบ ฉากในห้องนอนถูกออกแบบเป็นพิเศษ เพราะเป็นฉากที่ต้องช่วยคับเน้นอารมณ์ความรู้สึกตัวละครลูกสาว รวมถึงตัวตนของเธอในปัจจุบัน จึงได้ออกแบบมาให้ดูน่ารัก แต่แทนที่จะให้ห้องดูสดใส ต้องทำให้ดูขัดแย้งหมองหม่นแทนด้วยการทำให้ดูไม่สะอาด เพื่อจะบอกว่าความสุขมันเป็นเรื่องราวของอดีตไปเสียแล้ว ทิ้งไว้แค่ความเหงาและความเศร้า

ส่วนฉากเหนือจริงในโลกจินตนาการ ก็ออกแบบให้ฉากดูกว้างใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อสื่อถึงความสุขที่สูญสิ้นสูญหาย เหลือไว้แต่ความอ้างว้าง และหัวใจควงยักษ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของความรักที่สูญสลาย ที่ออกแบบให้เป็นหัวใจที่แตกร้าวราวกับว่าพร้อมที่จะพังทลายได้ทุกเมื่อ

บรรยากาศ

เนื่องจากเรื่องโดยรวมเป็นอารมณ์เศร้าและดูเหงา ภาพบรรยากาศจึงตั้งใจที่จะใช้สีไปในทางมืดหม่น โดยการใช้แสงสีที่ดูหม่นหมองไม่สดใสโดยใช้สีโทนเย็นเป็นสิ่งแวดล้อม และเพิ่มสีโทนร้อนในส่วนที่ต้องการเน้นในจุดที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นการเลือกใช้ชุดสีโทนร้อน (แสงหลัก) จับกับโทนเย็น (Warm Versus Cold) เพื่อสร้างบรรยากาศและ

คอนทราสต์ของภาพให้ดูลึกลับเศร้าสร้อยและช่วยสื่ออารมณ์ของเรื่องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

รวมถึงการสร้างบรรยากาศในบ้าน (แสงรอง) ที่ต้องการให้ดูเก่าๆ ย้อนยุคล้าสมัย ไม่สดใส จึงได้เลือกการใช้ชุดสีข้างเคียง (Analogous Color) ซึ่งเป็นการใช้สีที่อยู่ถัดกันในวงล้อสี ควบคู่ไปกับสีโทนร้อนและโทนเย็น เงาของภาพผสมสีน้ำเงินเล็กน้อยเพื่อไม่ให้สีดิบและเพิ่มความกลมกลืนให้กับภาพมากขึ้น

ปรับระยะภาพด้วยการใช้สีโทนสว่างและมืด (Light and Dark) โดยจุดสนใจจะมีความสว่างมากที่สุด และสิ่งแวดล้อมก็จะไล่สีมืดลงตามลำดับ เพื่อช่วยดึงจุดสนใจออกมาจากภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในส่วนของภาพ Flash Back ที่ลูกสาวนึกถึงเรื่องราวในอดีต ก็เช่นเดียวกันแต่เพื่อให้เพิ่มความรู้สึกของภาพให้ดูลางเรือง จึงได้ลด Hue ของภาพลงมา และยังทำให้สีของภาพดูกลมกลืนเหมือนความฝัน เพิ่ม Texture ลายกระดาษเก่าๆ เหมือนภาพถ่ายที่ถ่ายมาแล้วเป็นสิบๆปี

ภาพที่ 4 ตัวอย่างภาพฉากและบรรยากาศที่ออกแบบ

4. บทสรุป

การออกแบบตัวละครและบรรยากาศในภาพยนตร์การ์ตูนมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และการที่จะได้สิ่งเหล่านี้มาก็ต้องดูที่เนื้อเรื่องเป็นสำคัญ เมื่อเข้าใจเนื้อเรื่องที่ต้องการแล้ว การออกแบบตัวละครก็จะง่ายขึ้น เพราะการที่เข้าใจบุคลิคอุปนิสัยของตัวละครจึงทำให้สามารถกำหนดทิศทางการออกแบบตัวละครได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงกำหนดแสงและสีเพื่อให้สามารถที่จะสื่อความหมายของภาพได้อย่างชัดเจน

ผลการทดลองพบว่า ประเด็นสำคัญของการออกแบบตัวละครและบรรยากาศ ควรจะคำนึงถึงความสัมพันธ์

ของเนื้อเรื่องและการเล่าเรื่องเพื่อให้สอดคล้องประสานกลมกลืนกัน เพราะไม่ว่าตัวละครจะถูกออกแบบดีอย่างไร หรือบรรยากาศสวยงามแค่ไหน หากเนื้อเรื่องไม่ดีก็จะทำให้ภาพยนตร์ไม่น่าสนใจ

นอกจากการเขียนบทนับเป็นสิ่งสำคัญต่อภาพยนตร์ การออกแบบตัวละครและการสร้างบรรยากาศการ์ตูนก็มีความสำคัญเหมือนกัน เมื่อบทเรื่องมีความชัดเจน ทำให้การออกแบบตัวละครได้ง่ายขึ้น เพราะการเข้าใจบุคลิกอุปนิสัยของตัวละคร ทำให้สามารถกำหนดทิศทางการออกแบบตัวละครได้อย่างมีชีวิตชีวา รวมถึงภาษาของภาพยนตร์ หลักการใช้มุมกล้องเพื่อสื่ออารมณ์และการทำภาพเคลื่อนไหวให้กลับตัวละครก็เป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้

เอกสารอ้างอิง

นับทอง ทองใบ. ฉีกขนบ แอนิเมชั่น เอกลักษณ์ของ ฮายาโอะ มิยาซากิ นักฝันแห่งตะวันออก. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก, 2550.

Adrian Tilley. The Media Studies. London : Routledge, 1991.

Anne Laure. “Colour: Putting Theory Into Practice.” 3D World & ImagineFX Thai Edition. 1 (November2010) : 31-

Darren Brooker. Essential CG Lighting Techniques. Burlington : Focal Press, 2002.

Frank Thomas, Ollie Johnston. The Illusion of Life: Disney Animation. New York : Disney Editions, 1995.

Itten Johannes. Elements of Color. New York : Wiley, 1970.

Louis Glannetti. Understanding Movies. New Jersey : Prentice Hall, 1988.

Pastoureau Michel. Blue: The History of a Color. New Jersy : Princeton University Press, 2001.

Richard Williams. The Animator's Survival Kit. London : Faber & Faber, 2009.

Tim Burton. The Melancholy Death of Oyster Boy & Other Stories. Stamford : Willam Morrow & Co, 1997. 38.

การศึกษาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยในลักษณะงานแอนิเมชั่น

THE STUDY OF TRADITIONAL THAI FOLK GAMES IN ANIMATION

วิสุทธิ์ โชคดำรงสุข[1] รองศาสตราจารย์พรรณเพ็ญ ฉายปรีชา[2] และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์[3]

บทคัดย่อ

การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยเป็นการละเล่นที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนกลายเป็นเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทย โดยเกิดจากการจินตนาการ ความสร้างสรรค์ การสังเกตสิ่งรอบตัว การใฝ่รู้ใฝ่เรียน ฯลฯ และนำมาผสมผสานเข้ากับความสนุกสนานในแบบฉบับของคนสยามได้อย่างลงตัวจนทำให้เกิดเป็นการละเล่นชนิดต่างๆขึ้นมา อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน เนื่องจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการพบกับวัฒนธรรมต่างถิ่น จึงทำให้การละเล่นของเด็กไทยได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

โครงการการศึกษาการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยในลักษณะงานแอนิเมชั่น จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาค้นคว้าการละเล่นของเด็กไทยและหาแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานเพื่อให้กลับมาเป็นที่รู้จักแก่เด็กไทยในสมัยปัจจุบัน โดยการศึกษาเน้นการศึกษาจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการบันทึกภาพการละเล่นเอาไว้ และในอนาคตอาจมีการสูญหายไป การนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่น จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถเผยแพร่และอธิบายการละเล่นของเด็กไทยให้ยังคงเป็นที่รู้จักต่อไป

ผลการทดลองพบว่า ประเด็นสำคัญในการนำเสนอแอนิเมชั่นเรื่องการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย โดยการนำภาพจิตรกรรมฝาผนังมาเชื่อมโยงเวลา คือ เวลาในอดีต กับเวลาในปัจจุบัน โดยกระบวนการออกแบบต้องคำนึงถึง การเชื่อมโยงของเนื้อหา การใช้ Special Effect และเทคนิคการใช้ภาพแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ โดยทั้ง 3 กระบวนการนี้ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างประสานกลมกลืน

คำสำคัญ : แอนิเมชั่น, การละเล่นเด็กไทย

Abstract

The traditional Thai folk games which have been passing down from ancient time has nowadays become important cultural heritage of the Thais. The games were derived from imagination, observation, learning and mixing with the playful characteristic of the Siamese people. However, at the present time, due to the trend of technological advancement and the mix of foreign culture, Thai children's games changed over the time.

The objectives of the Thai Games in animation project were to investigate the traditional Thai children's games and to set up guidelines of how to preserve and introduce the traditional games to the children at present. The

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อาร์ต คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

study put focus on studying the mural paintings (which are prone to more future damages) as its source. Then 3D animation was developed to explain the Thai children's games in a new way in order to make known in the future.

The result of using animation technique to present the traditional Thai folk games is the connection between the past and the present through mural paintings. However, the design process requires the relationship of the content, special effect, and 2D / 3D animation. In conclusion, all processes must be linked and connected together.

KEY WORD: ANIMANTION, TRADITIONAL THAI FOLK GAMES

1. บทนำ

การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆจากธรรมชาติโดยการนำวัตถุดิบที่ได้จากสิ่งรอบๆ ตัวมาประยุกต์เข้ากับจินตนาการเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์และสร้างเป็นการละเล่นต่างๆ และถือเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งทางสมรรถภาพร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางสติปัญญา และเป็นกิจกรรมที่แฝงไว้ด้วยสัญลักษณ์ที่แสดงอยู่ในวัฒนธรรมของชาติ หากศึกษาการละเล่นของเด็กในสังคมเท่ากับได้ศึกษาวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย

จากปัจจุบัน เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กไทยในยุคปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากพฤติกรรมที่มีความรุนแรงและก้าวร้าวมากขึ้นนอกจากนั้นยังส่งผลต่อการสร้างพฤติกรรมความฟุ่มเฟือยแก่เด็กอีกด้วยซึ่งได้รับผลกระทบมาจากสื่อเทคโนโลยีที่สอดแทรกมากับการละเล่นในรูปแบบเกมส์คอมพิวเตอร์ต่างๆ โดยในอดีตจะเห็นได้ว่าการละเล่นของเด็กไทยใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์ขึ้นมาจากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย

ดังนั้นจึงได้ศึกษารูปแบบการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย และนำเสนอในรูปแบบผลงานแอนิเมชั่น 3 มิติ เพื่อเป็นสื่อให้เด็กไทยในปัจจุบันได้เรียนรู้การละเล่นของเด็กไทยในอดีต

2. ขั้นตอนการศึกษา

2.1 การศึกษาประวัติและการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ ของเด็กไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้ความหมายของการละเล่น ไว้ดังนี้ว่า มหรสพหมายถึงการแสดงต่างๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง การละเล่นของเด็ก หมายถึง การกระทำของเด็กที่ทำไปเพื่อความสนุกสนานหรือผ่อนคลายอารมณ์ให้เพลิดเพลิน การละเล่นของเด็กไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ก่อนประวัติศาสตร์แล้วกล่าวคือ เมื่อมนุษย์รู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ในครั้งแรกแล้วจึงเจริญพัฒนามาเป็นลำดับเด็กๆเห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบนำดินมาปั้นเล่นบ้าง ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงก็กล่าวถึงคนในสมัยนั้นว่าอยู่เย็นเป็นสุข อยากเล่นก็เล่น ดังที่กล่าวไว้ว่า ใครจักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื่อน เลื่อน แต่ไม่มีรายละเอียดกล่าวไว้ว่าคนสมัยนั้นมีการเล่นอะไรบ้าง ในสมัยอยุธยาได้กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางมโนห์รา ซึ่งเรื่องนี้ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า บทละครเรื่องนี้แต่งก่อนสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การละเล่นที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ คือ ลิงชิงหลักและการเล่นปลาลงอวน วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ก็ปรากฏชื่อการละเล่นหลายอย่าง เช่น ตะกร้อ จ้องเต ขี่ม้าส่งเมือง ในเรื่องขุนแผนก็

กล่าวถึงการละเล่น เช่น ไม้หึ่ง วาร์เรน อี. โรเบิร์ตส์ แบ่งประเภทการละเล่นเป็น 11 ประเภทใหญ่ๆ แต่จะนำมากล่าวถึงเฉพาะประเภทที่ตรงกับการละเล่นของเด็กไทย ดังนี้ คือ

1. การเล่นทาย เช่น ทายหัวก้อย โพงพาง คลุมไก่
2. การกระโดด เช่น กระโดดเชือกเดี่ยว กระโดดเชือกคู่ ตั้งเต
3. ประเภทซ่อนหา เช่น ซ่อนหา กาฟักไข่
4. ประเภทปรับ ได้แก่ การเล่นที่ผู้แพ้ต้องรำ ร้องเพลง เขกเข่า กินน้ำ ฯลฯ เช่น ช่วงชัย หรือ ช่วงเชลย
5. ประเภทไล่-จับ เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง
6. ประเภทคัดออก เช่น รีรีข้าวสาร ลิงชิงหลัก
7. ประเภทกระโดดข้าม เช่น เสือข้ามห้วย
8. ประเภทที่มีการใช้กระดาษหรือดินสอ หรือการวาดรูป เช่น เสือตกถัง จูงนางเข้าห้อง
9. ประเภทความแม่นยำ เช่น หมากเก็บ อีตัก ดีดลูกหิน เป่ายาง หรือเป่ากบ
10. ประเภทไม้ เช่น ไม้หึ่ง
11. ประเภทสำหรับเด็กเล็ก เช่น ตบแผละ จ้ำจี้ แมงมุมขยุ้มหลังคา ตีไก่ ขี้ตู่กลางนา เป่ายิ้งฉุบ จับปูดำ จีจ่อเจี๊ยบ (วิราภรณ์ ปนาทกูล, 2531)

2.2 การศึกษาความสำคัญและประโยชน์ของการละเล่น

การเล่นนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับเด็กมาก ทั้งนี้เพราะการเล่นเป็นวิธีการที่เด็กจะตอบสนองต่อความสนใจใคร่รู้ของตัวเอง และสร้างประสบการณ์ในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้กับตนเอง ในขณะที่เด็กกำลังเล่นนั้นก็จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นความสามารถส่วนรวมที่มีอยู่ในตัวเองออกมา เช่น ความสามารถในการใช้ร่างกาย ภาษา การแสดงออกทางอารมณ์และความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่ผู้ใหญ่บางคนคิดว่า การเล่นของเด็กเป็นสิ่งที่เด็กทำไปเพราะไม่รู้จะทำอะไร ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว การเล่นก็คือการทำงานในชีวิตเด็ก และเป็นกิจกรรมที่เด็กทุกคนจะต้องทำ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญๆ เช่น ปิอาเจท์ (Piaget) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเล่นของเด็กไว้ว่าการเล่นเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาทางด้านสติปัญญาให้แก่เด็ก และการเล่นจะพัฒนาไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา ตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยเด็กตอนปลาย ซัททัน-สมิทธ์ (Sutton-Smith) มีความเห็นว่า พฤติกรรมการเล่นของเด็กนั้นเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน และมีความต่อเนื่องของการใช้ทักษะทางกายและทางความคิดซึ่งจะเปลี่ยนไปตามพัฒนาการการของเด็ก การเล่นจึงเป็นเครื่องชี้วุฒิภาวะทางร่างกาย สมอง บุคลิกภาพ และสังคมของเด็กได้ สคาร์ฟ (Scarf) ให้แนวความคิดว่า การเล่นของเด็ก คือ วิธีการค้นพบโลกใหม่เป็นการทดลองให้เด็กสร้างความสัมพันธ์ของตนเองกับโลกโดยรอบ การเล่นทำให้เด็กเรียนรู้วิธีเรียน ช่วยให้เด็กปรับตัวกับโลก กับชีวิตการงานและฝึกทักษะที่จำเป็นของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นทำให้เด็กมีความมั่นใจและค้นพบตัวเองทีละน้อย ประโยชน์ของการละเล่นของเด็กนั้นพอจะสรุปได้ดังนี้

1. การละเล่นช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่างๆเช่นส่งเสริมพัฒนาการทางกายในด้านการฝึกฝน การใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ทางอารมณ์ในแง่ทำให้เด็กรู้สึกร่าเริงแจ่มใส ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ดี ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ทำให้รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และสร้างมิตรภาพในหมู่เพื่อน
2. การละเล่นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก
3. การละเล่นช่วยสนองตอบความต้องการของเด็ก เมื่อเด็กได้เล่นก็จะได้แสดงออก ได้ระบายอารมณ์และความต้องการต่างๆ อันเป็นการผ่อนคลายทำให้ไม่เกิดความตึงเครียด

4. การช่วยฝึกฝนมารยาทที่ดีให้แก่เด็ก ซึ่งเป็นประโยชน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการเล่น ทำให้เด็กรู้จักผิดถูก รู้จักการแพ้ชนะ การละเล่นบางประเภทฝึกให้เด็กเป็นคนอดทน เสียสละและสร้างความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (วิราภรณ์ ปนาทกูล, 2531)

2.3 การศึกษาภาพจิตรกรรมไทยในรูปแบบการละเล่นของเด็กไทย

การศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดหัวลำโพง พระอารามหลวง ศิลปินอาจารย์สาคร โสภา ซึ่งเป็นภาพจิตรกรรมไทย ประเพณีไทย เป็นเรื่องราวของวิถีชีวิตชาวบ้านรวมไปถึงการละเล่นของเด็กไทย โดยในตัวผลงานเป็นงานจิตรกรรมไทยประยุกต์ สังเกตได้จากเครื่องแต่งกายของเด็กที่มีการใส่เสื้อและผ้านุ่งที่มีสีสันสวยงาม

1. การละเล่นม้าก้านกล้วยและเดินกะลา 2. การละเล่นกระโดดกบ

ที่มา วัดหัวลำโพง พระอารามหลวง

ภาพจิตรกรรมไทย ของ อาจารย์ วิโรจน์ กล่อมมานพ อาจารย์วิทยาลัยช่างศิลป ลักษณะผลงานในภาพเป็นประเภทจิตรกรรมไทยประยุกต์โดยสังเกตได้จากเครื่องแต่งกายของตัวละคร เนื่องด้วยศิลปินผู้สร้างได้รับแรงบันดาลใจมาจากความทรงจำในวัยเด็กและนำมาประยุกต์ใช้เข้ากับผลงานจิตรกรรมไทย

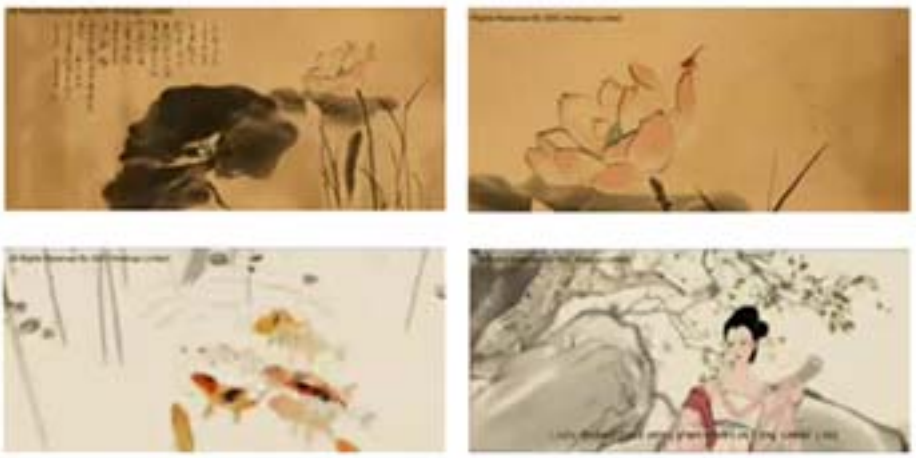

3.การละเล่นงูกินหาง 4.การละเล่นปืนก้านกล้วย

ที่มา อาจารย์ วิโรจน์ กล่อมมานพ

2.4 การวิเคราะห์ผลงานแอนิเมชั่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับการศึกษา

2.4.1 ผลงานแอนิเมชั่น 3 มิติ เกี่ยวกับจิตรกรรมและตัวอักษรจีน

5.รูปผลงานแอนิเมชั่น Chinese Painting and Calligraphy in 3D

ที่มา www.youtube.com

คือผลงานที่เผยแพร่อยู่ใน www.youtube.com ซึ่งมีแนวความคิดและรูปแบบใกล้เคียงกับเรื่องที่ศึกษาโดยเนื้อเรื่องเป็นรูปแบบภาพจิตรกรรมในศิลปะแบบจีน และภาพเริ่มมีชีวิตเมื่อมีแมลงปอบินมาเกาะ ใช้เทคนิคแอนิเมชั่น 3 มิติในการนำเสนอ โดยจุดเด่นในผลงานแอนิเมชั่นชิ้นนี้คือการสร้างงาน 3 มิติให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับภาพวาดศิลปะแบบจีนโดยใช้เทคนิคการใส่พื้นผิวในโปรแกรมมายาในลักษณะ 2 มิติ หรือ toon shade เพื่อให้การประมวลผลของภาพในโปรแกรมมายามีผลออกมาเป็นรูปแบบ 2 มิติ ซึ่งการใช้เทคนิคภาพในลักษณะนี้ผู้ศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานแอนิเมชั่นเรื่องการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยได้

2.4.2 การวิเคราะห์ผลงานแอนิเมชั่นโฆษณาประชาสัมพันธ์การประชุมอาเซียนซัมมิท

6. รูปผลงานแอนิเมชั่นโฆษณาการจัดประชุมอาเซียนซัมมิท

ที่มา www.youtube.com

คือผลงานโฆษณาประชาสัมพันธ์การเป็นเจ้าภาพการจัดการประชุมผู้นำอาเซียน อาเซียนซัมมิท ครั้งที่14 จัดทำโดย บริษัท บ้านอิทธิฤทธิ์ จำกัด ผลงานชิ้นนี้ได้ใช้เทคนิคแอนิเมชั่น 3 มิติ ในรูปแบบของภาพจิตรกรรมไทย รูปแบบของฉากมีการเคลื่อนไหวของรูปทรงและสีสันที่หลากหลาย มีการใช้แสงและสีมาช่วยส่งเสริมบรรยากาศในแต่ละฉากได้น่าสนใจ รวมทั้งมีการใช้เทคนิคการเคลื่อนกล้องและมุมกล้องช่วยในการเล่าเรื่องเพื่อส่งเสริมอารมณ์ของภาพให้ดูน่าสนใจและสอดคล้องกับจังหวะดนตรี โดยจุดเด่นของตัวผลงานคือการนำลักษณะความเป็นไทยในลักษณะจิตรกรรมไทยเข้ามาใช้ในงานและใช้เทคนิคการใส่เทกเจอร์ในโปรแกรมมายาในลักษณะ 2 มิติหรือ toon shade เพื่อให้การประมวลผลของภาพในโปรแกรมมายามีผลออกมาเป็นรูปแบบ 2 มิติ โดยตัวผลงานโฆษณาชิ้นนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับผลงานของผู้ศึกษาโดยที่ผู้ศึกษาเองสามารถนำเทคนิคและวิธีการเรื่องเทกเจอร์รูปแบบการประมวลผลของภาพรวมไปถึงรูปแบบบรรยากาศและโทนสีของแสงไปประยุกต์ใช้ในตัวผลงานได้

2.5 การศึกษาออกแบบแคแรคเตอร์ และเครื่องแต่งกายของตัวละคร

2.5.1 ลักษณะแคแรคเตอร์ตัวละครเด็กไทยในรูปแบบงานจิตรกรรม

ผลงานจิตรกรรม อาจารย์ เฉลิม นาคีรักษ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม)

7. รูปลักษณะแคแรคเตอร์จากงานจิตรกรรมไทย
ที่มา วิวัฒน์ กุลจันทร์, 2543

รูปแบบงานจิตรกรรมในลักษณะการละเล่นเด็กไทยของ อาจารย์ เฉลิม นาคีรักษ์ เป็นงานจิตรกรรมไทยประยุกต์โดยจะสังเกตได้ชัดจากลักษณะใบหน้าของตัวละครในภาพ มีลักษณะใกล้เคียงกับคนปกติและสวมเครื่องแต่งกายที่ทันสมัย อีกทั้งยังมีความอ่อนช้อยในตัวผลงาน จึงเหมาะในการนำมาประยุกต์ ใช้ในการสร้างลักษณะตัวละครในผลงานแอนิเมชั่น

2.5.2 การศึกษาลักษณะตัวละครเด็กไทยในยุคปัจจุบัน

8. รูปลักษณะเด็กในยุคปัจจุบัน
ที่มา www.bloggang.com

ตัวละครเด็กผู้ชายในยุคปัจจุบันมีลักษณะหน้าตาน่ารักแต่งกายทันสมัยเพื่อให้เกิดความแตกต่างใน บุคลิกของตัวละครและบ่งบอกถึงยุคสมัยเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับตัวผลงาน

2.6 การศึกษาและออกแบบฉาก

1.การศึกษาสร้างบรรยากาศและฉากต่างๆ ภายในเรื่อง

8.ภาพตัวอย่างโบสถ์ที่เด็กปัจจุบันเดินเข้าไปดูภาพจิตกรรมฝาผนัง
ที่มา www.thaimtb.com

9.ภาพตัวอย่างบ้านเรือนไทยที่เป็นฉากที่เด็กหลงไปในภาพจิตรกรรม
ที่มา วัดหัวลำโพง พระอารามหลวง

2.7 การศึกษาท่าทางการละเล่นของเด็กเพื่อใช้ในการทำแอนิเมทตัวละคร

โดยศึกษาจากวีดีโอซีดี ชุด การละเล่นเด็กไทย 30 แบบ โดยบริษัท โฟโต้เฮ้าส์ คาเมร่า วีดีโอ จำกัด เพื่อให้การเคลื่อนไหวของตัวละครที่สร้างขึ้นมีท่าทางการเคลื่อนไหวที่ถูกต้องและสมจริง

10. ภาพตัวอย่างท่าทางการละเล่นของเด็ก
ที่มา www.teenee.com

3.การวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางและขั้นตอนการออกแบบ

3.1 แนวคิดในการออกแบบ

การออกแบบภาพยนตร์แอนิเมชั่นเรื่องการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยมีจุดประสงค์เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านในรูปแบบแอนิเมชั่นโดยนำเสนอให้เห็นถึงวิธีการเล่นและวิธีทำอุปกรณ์ของการละเล่นของเด็กไทยในอดีต เพื่อให้เป็นที่รู้จักกับเด็กในยุคปัจจุบัน

เนื้อหาของการออกแบบแอนิเมชั่นเป็นเรื่องของเด็กในยุคปัจจุบันคนหนึ่งที่หลงยุคเข้าไปในภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งวาดเรื่องราวเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กไทยในอดีตอันนำไปสู่การเรียนรู้และการทดลองเล่นการละเล่นต่างๆ ที่เด็กไทยในภาพจิตรกรรมเป็นผู้สอนให้

จุดเด่นของเนื้อหาในผลงานชิ้นนี้คือการแบ่งยุคสมัยของตัวละครอย่างชัดเจนโดยมีเด็กในยุคปัจจุบันเป็นตัวแทนของผู้ชมได้เข้าไปเรียนรู้การละเล่นต่างๆ จากเด็กไทยในอดีตที่เป็นผู้อธิบายการทำของเล่นรวมถึงวิธีการเล่นและการลงมือเล่นโดยเป็นการเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจให้กับผู้ชม ผ่านตัวละครเด็กในยุคปัจจุบัน

3.2 การออกแบบเนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่องที่นำเสนอเป็นการนำเรื่องราวของเด็กในยุคปัจจุบันคนหนึ่งที่หลงยุคเข้าไปในภาพจิตรกรรมฝาผนังโดยนำมาเรียงร้อยเป็นเรื่องราว เพื่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างยุคและเพื่อบ่งบอกการละเล่นดังกล่าวว่าเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทยมาแต่ยาวนานและเพื่อให้ง่ายต่อการรับรู้และการเข้าใจของผู้ชม จึงใช้แอนิเมชั่นเป็นเทคนิคหลักในการนำเสนอ การออกแบบเนื้อเรื่องจะเริ่มด้วยเด็กชายในยุคปัจจุบันคนหนึ่งที่แม่พามาวัดแล้วหลงเข้ามาในโบสถ์ และได้พบกับภาพภายในผนังโบสถ์ที่วาดเรื่องราวเกี่ยวกับการละเล่นของเด็กไทย เด็กชายดังกล่าวได้พัดหลงเข้าไปในภาพจิตรกรรมขณะที่ยืนดู และได้เข้าไปรู้จักกับเด็กไทยที่อยู่ในภาพ และได้เรียนรู้การละเล่นต่างๆ ที่เด็กไทยในอดีตเป็นผู้สอนทำให้ได้รู้จักสิ่งที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน

3.3 การออกแบบตัวละครและการออกแบบฉาก

1. ตัวละครเมื่อผ่านขั้นตอนการศึกษาและประยุกต์แล้วมีลักษณะดังนี้

11. รูปหุ่นจำลองลักษณะเด็กในยุคปัจจุบัน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาได้ทดลองสร้างโมเดลตัวละครด้วยโปรแกรมมายาและขึ้นหุ่นจำลองจากโพลีกอน (Polygon) โดยมีรูปถ่ายเด็กจริงด้านหน้าและด้านข้างเป็นแม่แบบเพื่อความถูกต้องของสัดส่วนใบหน้าและรูปร่าง หลังจากนั้นทำการกางยูวีโดยนำชิ้นส่วนต่างๆ ของตัวหุ่นจำลอง เช่น ใบหน้า ผม เครื่องแต่งกายไปทำการลงสีพื้นผิวด้วยโปรแกรมโฟโต้ชอป (Photoshop) และนำผลที่ได้มาแมป (map) เข้ากับตัวหุ่นจำลองที่สร้างไว้และเสริมด้วย

การเสริมมิติพื้นผิวของ (bump) ผิวหนังหุ่นจำลองให้มีลักษณะขรุขระคล้ายรูขุมขนของผิวหนังคน โดยผลที่ได้จะทำให้ตัวหุ่นจำลองมีความสมจริงและเหมือนคนมากขึ้น

12. รูปหุ่นจำลองแสดงลักษณะเด็กชายไทยในอดีตนิยมไว้ผมทรงกะลาครอบ

13.รูปหุ่นจำลองแสดงลักษณะ เด็กชายไทยไว้ผมจุก

14. รูปหุ่นจำลองแสดงลักษณะเด็กชายไทยไว้ผมแกละ

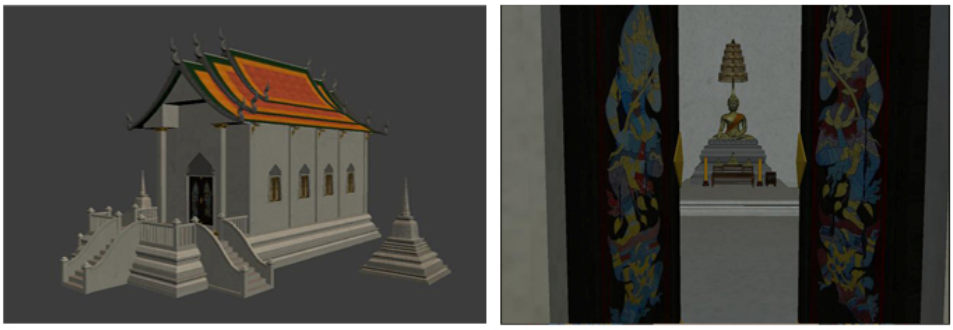
15. รูปหุ่นจำลองแสดงลักษณะเด็กหญิงไทยไว้ผมรวบตึงและขมวดเป็นจุก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบตัวละครในลักษณะจิตรกรรมไทยโดยผู้ศึกษาได้ทำการทดลองสร้างหุ่นจำลองตัวละครด้วยโปรแกรมมายาโดยขึ้นรูปด้วยโพลีกอน(polygon)โดยมีการศึกษาจากรูปถ่ายเด็กจริงด้านหน้าและด้านข้างเป็นแม่แบบเพื่อความถูกต้องของสัดส่วนใบหน้าและรูปร่างโดยทำหุ่นจำลองมาประยุกต์และสร้างทรงผมของตัวละครตามแบบของงานจิตรกรรมไทยเพื่อทำให้ตัวละครมีลักษณะและรูปแบบแตกต่างกันโดยจะเปรียบเทียบได้จากงานจิตรกรรมไทยที่ทำการศึกษา จะเห็นได้ว่าลักษณะรูปร่างหน้าตาของตัวละครในงานจิตรกรรมจะมีความคล้ายคลึงกันแต่จะมีความแตกต่างกันในส่วนของลักษณะทรงผมและเครื่องแต่งกาย เมื่อเสร็จขั้นตอนในการสร้างหุ่นจำลองได้มีการทดลองการทำพื้นผิวโดยวิธีการกางยูวีชิ้นส่วนต่างๆของโมเดล เช่น ใบหน้า ผม เครื่องแต่งกายและนำไปลงสีพื้นผิวด้วยโปรแกรมโฟโต้ชอป(Photoshop)ในส่วนของเครื่องแต่งกายได้มีการลอกแบบสีสัน ลวดลายผ้าจากผลงานจิตรกรรมไทยเพื่อคงความถูกต้องตามหลักรูปแบบศิลปะไทย และนำผลที่ได้มาแมป(map)เข้ากับตัวหุ่นจำลองที่สร้างไว้

2. การออกแบบของสองยุค ฉากมีลักษณะดังนี้

16. ฉากบ้านเรือนไทยที่เด็กปัจจุบันหลงยุคเข้าไป

17. ฉากโบสถ์และภายในโบสถ์ที่เด็กเดินเข้าไป

3.5 ขั้นตอนการผลิต

เมื่อดำเนินการสืบค้นข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทำการตรวจสอบความพร้อมของซอร์ฟแวร์(Maya, After Effect, Photoshop) ที่ต้องใช้ในงานออกแบบแอนิเมชั่นโดยมีขั้นตอนการผลิตดังนี้

1. ทำการทดสอบให้โมเดลแต่ละตัวสามารถเคลื่อนไหวท่าทางได้ตามต้องการ โดยการใช้โปรแกรมมายาสร้างตัวเชื่อม(joint)และใส่กระดูกให้กับหุ่นจำลองโดยและใช้ IK (Invert Kinematic) เป็นตัวควบคุมกระดูกและเสริมด้วยการเขียนสคริป(Script)ใส่ในหมวด Expression ในตัวโปรแกรมเพื่อช่วยในการควบคุมกระดูกให้เคลื่อนไหวได้สมจริงมากขึ้น

2. ทำการทดสอบอารมณ์ใบหน้า โดยวิธี (Blend Shape) เพื่อประโยชน์ในการสร้างอารมณ์และการพูดที่แสดงออกทางใบหน้าของตัวละครเพื่อให้มีความสมจริงและเพิ่มความน่าสนใจให้ตัวผลงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงประโยชน์ในการทำการบันทึกเสียงพากย์

3. การกำหนดผิวหนัง (Bind Skin) เป็นการกำหนดให้กระดูกที่สร้างขึ้นมามีผลต่อการควบคุมการเคลื่อนที่หรือ เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปทรง และพื้นผิววัตถุ ผู้วิจัยเลือกใช้การกำหนดผิวหนังแบบเรียบ (Smooth Bind) เพราะสามารถไล่น้ำหนักและทำพื้นผิวได้อย่างอิสระ ทำให้การเคลื่อนไหวของหุ่นจำลองความนุ่มนวลดูเป็นธรรมชาติ

4. ใส่ลักษณะพื้นผิวให้กับหุ่นจำลอง และทำการจัดแสง

5. จัดการเคลื่อนไหวให้กับตัวละคร และเดินกล้องเพื่อถ่ายทำ

6. ทำการซ้อนภาพด้วยเทคนิคชั้นสูงด้วยโปรแกรม After Effect

7. ทำการบันทึกเสียงและบีบอัดไฟล์ให้ได้นามสกุลที่ต้องการนำเสนอ เป็นอันเสร็จขั้นตอน

4.สรุปงานออกแบบและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิเคราะห์และทดลองสร้างผลงานแอนิเมชั่น 3 มิติการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยจากโปรแกรมมายาสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างหุ่นจำลองลักษณะของเด็กในยุคปัจจุบันให้มีความสมจริงนั้นขั้นตอนในการใส่พื้นผิวให้กับผิวหนังคนหรือการลงสีด้วยโปรแกรมโฟโต้ชอป การเสริมมิติของพื้นผิวและการตั้งค่าลักษณะวัตถุ นั้นมีความสำคัญและมีส่วนช่วยให้หุ่นจำลองมีความสมจริงยิ่งขึ้น

2. การสร้างหุ่นจำลองลักษณะของเด็กในยุคโบราณรวมถึงฉากบ้านเรือนไทยจากภาพจิตรกรรมฝาผนังนั้นถึงจะผ่านการประยุกต์ให้เข้ากับตัวผลงานแล้วก็ตามควรจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักสัดส่วนรวมถึงลวดลายที่ใช้ตามรูปแบบของศิลปะไทยไว้อีกด้วย

3. การเคลื่อนไหวของตัวละครขณะแสดงการละเล่นและการอธิบายต้องอ้างอิงจากข้อมูลจริงเพื่อให้ผู้ชมได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ผลจากการทดลองสร้างการเคลื่อนไหวทำให้ผู้ศึกษาพบว่าการสร้างกระดูกเพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของโมเดลและสร้าง Script รวมไปถึงการกำหนด key frame ในแต่ละช่วงเวลาต้องมีความละเอียดโดยค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเร็วและเวลาต้องสัมพันธ์กันจึงจะทำให้การเคลื่อนไหวนั้นออกมาดูสมจริง

เอกสารอ้างอิง

วิราภรณ์ ปนาทกูล. *การละเล่นของเด็กไทยกับการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, 2531.

อาริสา จะรา. *การละเล่นพื้นบ้านไทย*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ : บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, 2550.

วิวัฒน์ กุลจันทร์. *84ปี ชาตกาล ศาสตราจารย์ เฉลิม นาคีรักษ์*. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ : สมาคมศิษย์เก่าเพาะช่าง,2543.

การละเล่นเด็กไทย30 แบบ. บริษัท โฟโต้เฮ้าส์ คาเมร่า วีดีโอ จำกัด, (VCD-ROM).

Asean summit in 2009. http://www.youtube.com.

Chinese Painting and Calligraphy in 3D. http://www.youtube.com.

กลุ่มสาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์
และ สังคมศาสตร์

ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1

THE ADMINISTRATORS' AND TEACHERS' OPINIONS ON PARTICIPATIVE EDUCATIONAL MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF NONTHABURI EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

สุวิมล มาสุข[1] รศ.ประทุม แป้นสุวรรณ[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2551 ในด้าน 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารบุคคล 3) การบริหารงบประมาณ และ 4) การบริหารทั่วไป จำนวน 346 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นใช้ค่า t-Test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการบริหารงบประมาณ มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู, การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this survey research were to study and compare the opinions of administrators and teachers towards participative educational management in schools under the office of Nonthaburi

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

Educational Service Area 1 in academic year 2008, in terms of (1) Academic Administration Affairs, (2) Personnel Administration Affairs, (3) Budget Administration Affairs, and (4) General Administration Affairs. The subjects of the study were 346 administrators and teachers in schools under the office of Nonthaburi Educational Service Area 1. The data were analyzed through frequency, percentage, means, standard deviation, and t – test.

The results showed that:

(1) The administrators' and teachers' opinions towards participative educational management in schools under the office of Nonthaburi Educational Service Area 1 were generally in a "high" level in all four aspects: Academic Administration Affairs, Personnel Administration Affairs, Budget Administration Affairs, and General Administration Affairs. It was also found that the opinions towards General Administration Affairs was in the "highest" level, followed by Personnel Administration Affairs, Academic Administration Affairs, and Budget Administration Affairs, respectively.

(2) The administrators' and teachers' opinions in overall aspects were not different. When considering each aspect: Academic Administration Affairs, Personnel Administration Affairs, and General Administration Affairs, they were not different. But in terms of Budget Administration Affairs, it was significantly different at 0.05.

KEY WORD : THE ADMINISTRATORS' AND TEACHERS' OPINIONS, PARTICIPATIVE EDUCATIONAL MANAGEMENT

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพ มีคุณธรรม ค่านิยม มีเจตคติที่ดี ตลอดจนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อให้บุคคลนั้นเป็นสมาชิกที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถนำความรู้มาพัฒนาสังคมได้ การศึกษาจึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคนให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ การจัดการศึกษาตามที่สังคมต้องการนั้นประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบใน วิถีชีวิตของตนเองมากขึ้น โดยการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของชุมชนที่ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษา อบรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้คนในชุมชนนำความรู้มาพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น ชุมชนจึงมีบทบาทในการจัดการศึกษาและถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องให้ความสนใจและ มีส่วนร่วมดูแลและการจัดการศึกษาของโรงเรียน และจากงานวิจัยหลายเรื่องที่ระบุตรงกันว่า เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จะเกิดผลลัพธ์ทางบวกหลายประการ เป็นต้นว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนเพิ่มขึ้น อัตราการขาดเรียนลดลง ทัศนคติต่อโรงเรียนและความประพฤติของนักเรียนดีขึ้น (นงรัตน์ ศรีพรหม, 2544 : 22) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540 : 25) กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการจัดการศึกษาและต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชนร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มศักยภาพ

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางการศึกษาของสังคม ชุมชนโรงเรียนจะทำหน้าที่พัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาสังคม คุณภาพของโรงเรียนมีความสำคัญใน การพัฒนาเด็กและเยาวชน โรงเรียนมีคุณภาพจะพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพด้วย ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงพยายามหาแนวทางและวิธีการส่งเสริมคุณภาพโรงเรียน โดยเฉพาะองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน องค์ประกอบของความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญประกอบหนึ่ง และมีความสำคัญเท่า ๆ กับองค์ประกอบในโรงเรียน ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้านอย่างเต็มที่

ในงานวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามหลักการบริหารแบบโรงเรียน (School –based Management) โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการบริหาร บุคคล หรือองค์กรในชุมชน จึงมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทุกรูปแบบให้กับโรงเรียน ในขณะเดียวกันถ้าผู้บริหารและครูเข้าใจ และยอมรับบทบาทของบุคคล องค์กรต่างๆในชุมชนก่อให้เกิดความร่วมมือกัน ผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษานั้น อีกทั้งเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เป็นชุมชนที่มีความพร้อมและศักยภาพสูง พร้อมที่จะให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการบริหารและจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ในด้าน 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารบุคคล 3) การบริหารงบประมาณ และ4) การบริหารทั่วไป
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ในด้าน 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารบุคคล 3) การบริหารงบประมาณ และ4) การบริหารทั่วไป

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 105 คน จาก 105 โรงเรียน จำนวนครูทั้งหมด 3,274 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารจำนวน 75 คนและครูจำนวน 271 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 346 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างและทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างเครื่องมือดังกล่าวขึ้นเอง โดยมีลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

ตอนที่ 3 แบบแสดงความคิดเห็นแบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งเป็น 4 งาน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานงบประมาณ
3. การบริหารงานบุคคล
4. การบริหารงานทั่วไป

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิยาลัยรังสิต ขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียนในการเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามไปส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง หลังจากส่งไปแล้วภายใน 2 สัปดาห์ได้รับแบบสอบถามกลับคืนซึ่งเป็นแบบที่สมบูรณ์จำนวน 246 ฉบับ คือเป็นร้อยละ 100 จัดเรียงลำดับ แยกข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Window

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในตอนที่ 1 โดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent)
2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ในตอนที่ 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละข้อ
3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูผู้สอน โดยใช้สถิติทดสอบ t-test

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี จากการวิจัยสรุปผลได้ ดังนี้

3.1 ข้อมูลโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 75 คน ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 และเพศชาย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 มีอายุมากกว่า 49 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 วุฒิการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า จำนวน 43 คน คิดเป็น ร้อยละ 57.3 และตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันเป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 และผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0

3.2 ข้อมูลโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ครู

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 271 คน ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 79.7 และเพศชาย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 มีอายุ 40-49 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 วุฒิการศึกษาสูงสุด อยู่ในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 85.6 และตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน เป็นครู จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี 4 ด้าน

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ และน้อยที่สุดด้านการบริหารงบประมาณ

(1) ด้านการบริหารวิชาการ ในภาพรวมมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ช่วยดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียน รองลงมา คือ เป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ให้ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการที่ทันสมัยแก่โรงเรียน สนับสนุนให้มีการจัดหาหรือร่วมพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นกรรมการวางแผนจัดการเรียนการสอนประจำปี ติดตามการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน ร่วมจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เสนอแนะผู้บริหารให้ใช้ภูมิปัญญาท่องถิ่นเพื่อฝึกอาชีพให้แก่นักเรียน เป็นกรรมการเยี่ยมเยียน สอบถามความคิดเห็นของครูเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลในการศึกษา และน้อยที่สุด สนับสนุนหนังสือ เอกสารประกอบทางวิชาการให้โรงเรียน

(2) ด้านการบริหารงานบุคคล ในภาพรวมมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เป็นกรรมการนิเทศการสอนของครู รองลงมา คือ มีส่วนร่วมพัฒนาครูให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ดูแลเกี่ยวกับความประพฤติของครู ส่งเสริมการให้ขวัญ กำลังใจยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครู เป็นกรรมการสรรหาครูให้กับโรงเรียน เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ครู เป็นกรรมการพิจารณาความดีความชอบของครู เป็นกรรมการสอบสวนความผิดวินัยของครู และน้อยที่สุด เป็นกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู

(3) ด้านการบริหารงบประมาณ ในภาพรวมมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เป็นกรรมการตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายเงินที่ชุมชนได้บริจาคแก่โรงเรียน รองลงมา คือ สนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียน เป็นกรรมการดูแล บำรุงรักษาพัสดุของโรงเรียน เป็นกรรมการเก็บรักษาเงินบริจาคจากชุมชนให้กับโรงเรียน เป็นกรรมการจัดหางบประมาณช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน เป็นกรรมการจัดหารายได้แก่โรงเรียน เป็นกรรมการการวางแผนการรับ-จ่ายงบประมาณของโรงเรียน เป็นกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณของโรงเรียน เป็นกรรมการกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะของครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างให้กับโรงเรียน และน้อยที่สุด อนุมัติการเบิก-จ่าย เงินบริจาคจากประชาชน

(4) ด้านการบริหารทั่วไป ในภาพรวมมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมาก พิจารณารายข้อแล้ว โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมงานวันสำคัญและประเพณีในโรงเรียน รองลงมา คือ ประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ประชาชนรับทราบ ให้ข้อมูลข่าวสารแก่โรงเรียนเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญกับโรงเรียน จัดหาเพื่อการอุปโภคบริโภคให้แก่โรงเรียน ให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามกฎหมายการศึกษาภาคบังคับแก่โรงเรียน จัดหาวัสดุสิ่งของเพื่ออาหารกลางวันให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลน ร่วมวางแผนการทำแผนปฏิบัติกิจกรรมประจำปีของโรงเรียน ประสานงานกับชุมชนเพื่อให้เข้ามาสนับสนุน พัฒนากิจกรรมของโรงเรียน และน้อยที่สุด แนะนำปรับปรุงบริเวณโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามร่มรื่น

3.4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 4 ด้าน

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงบประมาณ มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

(1) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารวิชาการในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยสนับสนุนหนังสือ เอกสารประกอบทางวิชาการให้โรงเรียน มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

(2) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงานบุคคลในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยเป็นกรรมการนิเทศการสอนของครู ปัจจัยดูแลเกี่ยวกับความประพฤติของครู และปัจจัยเป็นกรรมการสอบสวนความผิดวินัยของครู มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

(3) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงบประมาณในภาพรวมและรายข้อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยอนุมัติการเบิก-จ่าย เงินบริจาคจากประชาชน ปัจจัยเป็นกรรมการกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะของครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างให้กับโรงเรียน ปัจจัยเป็นกรรมการจัดหารายได้แก่โรงเรียน ปัจจัยเป็นกรรมการการวางแผนการรับ-จ่ายงบประมาณของโรงเรียน ปัจจัยเป็นกรรมการจัดหางบประมาณช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน และปัจจัยเป็นกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณของโรงเรียน มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

(4) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารทั่วไปในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยจัดหาเพื่อการอุปโภค บริโภคให้แก่โรงเรียน มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

4.1 การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี 4 ด้าน

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ และน้อยที่สุดด้านการบริหารงบประมาณ และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ด้านการบริหารวิชาการ

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมากในเรื่องช่วยดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียนเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ เป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และให้ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการที่ทันสมัยแก่โรงเรียนเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ (2527: 60) กล่าวว่า โดยปกติการมีความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง นอกเหนือจากการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารซึ่งกันและกันแล้ว ยังทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสใกล้ชิดกับทางโรงเรียนมากขึ้น รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กนักเรียน และเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางการศึกษา ซึ่งไม่มีอะไรทำได้ดีไปกว่าการทำให้ผู้ปกครองเข้าใจโรงเรียนได้ดี และมีความรู้สึกรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

(2) ด้านการบริหารงานบุคคล

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมากในเรื่องกรรมการนิเทศการสอนของครูเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ มีส่วนร่วมพัฒนาครูให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน และส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ เป็นอันดับที่ 2 และ 3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของชุมชน กรรมการศึกษาของโรงเรียนต้องมีความเข้าใจ สามารถเสนอแนะ และให้ข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียนได้ และครูจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมกันอย่างน้อยปีละ 2– 3 ครั้ง

(3) ด้านการบริหารงบประมาณ

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมากในเรื่องเป็นกรรมการตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายเงินที่ชุมชนได้บริจาคแก่โรงเรียนเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ สนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในโรงเรียน และเป็นกรรมการดูแล บำรุงรักษาพัสดุของโรงเรียนเป็นอันดับที่ 2 และ3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 39) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

(4) ด้านการบริหารทั่วไป

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในระดับมาก ในเรื่องส่งเสริมการจัดกิจกรรมงานวันสำคัญและประเพณีในโรงเรียนเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ ประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ประชาชนรับทราบ และให้ข้อมูลข่าวสารแก่โรงเรียนเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่าในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน การให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการให้บริการชุมชนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นได้ขอเสนอแนะเพื่อปรับปรุงงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยใช้รูปแบบที่หลากหลาย ควรให้ความร่วมมือกับชุมชนที่มาขอใช้บริการกับโรงเรียนและควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในโอกาสต่อไป

4.2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 4 ด้าน

(1) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารวิชาการในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยสนับสนุนหนังสือ เอกสารประกอบทางวิชาการให้โรงเรียน มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) ได้ให้แนวคิดว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2550 หมวดที่ 4 มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน

องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆเพื่อพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

(2) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงานบุคคลในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยเป็นกรรมการนิเทศการสอนของครู ปัจจัยดูแลเกี่ยวกับความประพฤติของครู และปัจจัยเป็นกรรมการสอบสวนความผิดวินัยของครู มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2537: 3) ได้ให้ความหมายการบริหารงาน หมายถึง การดำเนินงานทุกอย่างเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนนับตั้งแต่ การสรรหา มอบหมายงาน การพัฒนา การบำรุงขวัญ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ การลงโทษ และการให้ออกจากงาน

(3) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารงบประมาณในภาพรวมและรายข้อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้น ปัจจัยอนุมัติการเบิก-จ่าย เงินบริจาคจากประชาชน ปัจจัยเป็นกรรมการกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะของครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างให้กับโรงเรียน ปัจจัยเป็นกรรมการจัดหารายได้แก่โรงเรียน ปัจจัยเป็นกรรมการการวางแผนการรับ-จ่ายงบประมาณของโรงเรียน ปัจจัยเป็นกรรมการจัดหางบประมาณช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน และปัจจัยเป็นกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณของโรงเรียน มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก นนธิจันทร์ (2538 : 105) ได้กล่าวว่า งบประมาณ คือ เงิน หรือทรัพย์สิน สิ่งของที่ใช้ในการดำเนินงาน เป็นปัจจัย การบริหารหรือจะเรียกว่าทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารก็ว่าได้ แต่โดยอีกนัยหนึ่ง การงบประมาณนั้น เรามองกันที่การจัดหา จัดทำ และการบริหารงบประมาณเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรนั่นเอง

(4) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในด้านการบริหารทั่วไปในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยจัดหาเพื่อการอุปโภค บริโภคให้แก่โรงเรียน มีความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธี ปิลันธนานนท์ (2525: 267-268) ได้สรุปตัวอย่างกิจกรรมที่โรงเรียนใช้กันมาก และได้ผลดีในการ

ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ได้แก่ การแข่งขันการประกวดการแสดงต่างๆ การจัดทำวารสารของนักเรียนหรือโรงเรียน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมชมหรือแสดงความคิดเห็น การจัดตั้งสภานักเรียน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา โรงเรียนควรจัดประชุมนักเรียนอย่างน้อยเดือนละครั้ง และให้ผู้ปกครองร่วมให้ความรู้ ทำให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ประชาชนในท้องถิ่นได้มีการรู้จักโรงเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูและของผู้วิจัย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.” กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก, 2543.

กระทรวงศึกษาธิการ. *“คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.”* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.

จรูญ พันอุไร. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.

นงรัตน์ ศรีพรหม. *“โรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน.”* ข้าราชการครู 21 (ธันวาคม 2543-มกราคม 2544) : 2-25.

เมธี ปิลันธนานนท์. *“การบริหารการศึกษา.”* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2525.

วราภรณ์ วงศ์ใหญ่. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

วรรณี ภาณุวัฒน์สุข. “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

สุธาวรรณ เลาะวิธี. “ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

สมนึก นนธิจันทร์. *“รีเอ็นจิเนียริ่ง.”* สุรินทร์: ชมรมส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู, 2538.

สมศักดิ์ ทุ่งคาใน. “การปฏิรูปงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. *“เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา 2540.”* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2540.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. “รายงานการวิจัยสภาพการบริหารของผู้บริหารในสถานศึกษาตาม

ความคิดเห็นของครู อาจารย์ และผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ.” กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร, 2537.

อุทัย บุญประเสริฐ. “รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.” กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.

เอกชัย ภูมิประสิทธิ์. “ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

การศึกษาสภาพและปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

THE STATE AND PROBLEM ON THE INTERNAL COMMUNICATION CONDITIONS IN SCHOOLS UNDER JURISDICTION OF MUANG CHAIYAPHUM MUNICIPALITY

อภิรมย์ ชัยประทุม[1] ดร.สมภาร ศิโล[2] ดร.ธีรพนธ์ คงนาวัง[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ 2) ศึกษาระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 150 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การติดต่อสื่อสารในแนวนอน รองลงมา คือ การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง การติดต่อสื่อสารในแนวไขว้ และการสื่อสารจากล่างขึ้นบน ตามลำดับ

2. ระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือการติดต่อสื่อสารในแนวไขว้ การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง การสื่อสารในแนวนอน ตามลำดับ

คำสำคัญ : การติดต่อสื่อสาร, การบริหารการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the internal communication conditions in schools under Muang Chaiyaphum Municipality, and 2) to study the levels of problem on the internal communication conditions in schools under Muang Chaiyaphum Municipality. The subjects of this research were 150 administrators, teachers, and educational personnel, Academic Year 2009 in schools under Muang Chaiyaphum Municipality. The

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

instrument used was five-rating scaled questionnaire with the confidence levels at 0.90. The data were analyzed through mean (μ) and standard deviation (σ).

The results showed that:

1. The internal communication conditions in schools under Muang Chaiyaphum Municipality in overall aspects were at a “high” level. When considerations each aspect, it was found that horizontal communication was at the “highest” mean, followed by the upward, cross channel communication, and downward communication, respectively.

2. The levels of problem on the internal communication conditions in schools under Muang Chaiyaphum Municipality were at a “low” level. When considering each aspect, it was found that the mean of opinions towards downward communication were at the “highest” level, followed by cross channel communication, upward and, horizontal communication, respectively.

KEY WORD: Communication, Educational Administration

1. บทนำ

การติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้คนเข้าใจกันและสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ คนทุกคนจำเป็นจะต้องปรับปรุงความรู้ความสามารถในการติดต่อสื่อสารไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในอาชีพใด สังคมระดับใด การมีความเข้าใจในแนวความคิด ของการติดต่อสื่อสารแชรม (Schram,1974 : 13) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร คือการมีความเข้าใจในเครื่องหมายที่แสดงข่าวสารร่วมกัน นั่นคือในระหว่างที่สื่อสาร ผู้สื่อสารต้องมีบางสิ่งบางอย่างเหมือนกัน ทั้งการติดต่อสื่อสารที่เป็นคำพูดหรือไม่เป็นคำพูดเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลปรับปรุงประสิทธิภาพในการสื่อสารให้ดีขึ้น เพราะระบบการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ทำให้ต้องติดตามระบบเหล่านี้ ซึ่งจะสามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม กระบวนการติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและแทรกอยู่ในการดำเนินงานต่างๆ ทุกขั้นตอน (เสนาะ ติเยาว์, 2541 : 115 - 118)

การติดต่อสื่อสาร เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานที่จะทำให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ ความสำเร็จขององค์การขึ้นอยู่กับความสำเร็จของการติดต่อสื่อสาร การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนภายในสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการดำเนินงานให้การบริหารองค์การมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์หรือนโยบายที่กำหนดไว้ จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาภายในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ (เทศบาลเมืองชัยภูมิ, 2552 : 113) สื่อให้เห็นถึงระดับการบริหารจัดการในสถานศึกษาว่ายังต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยังเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงกระบวน การสื่อสารยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยวัดได้จากรายงานคุณภาพการศึกษา เนื่องจากกระบวน การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและแทรกอยู่ในกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ทุกขั้นตอน และเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานที่จะทำให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ ความสำเร็จขององค์การขึ้นอยู่กับความสำเร็จของการติดต่อสื่อสารหากการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนภายในสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการดำเนินงานให้ การบริหารองค์การมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์หรือนโยบายที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการติดต่อสื่อสารในองค์การ และปัญหา การติดต่อสื่อสารของสถานศึกษาภายในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยมี

วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ และ 2) เพื่อศึกษาระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับคือเป็นสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาภายในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ในการปรับปรุงพัฒนาการติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพต่อไป

แนวคิดทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร โดย เดวิด เค. เบอร์โล (David K.Berlo) ได้พัฒนาทฤษฎีที่ผู้ส่งจะส่งสารอย่างไร และผู้รับจะรับสารอย่างไร การแปลความหมาย และมีการโต้ตอบกับ สารนั้นอย่างไร ทฤษฎี S M C R ประกอบด้วย ผู้ส่ง ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการส่งและผู้รับสาร , สภาพการติดต่อสื่อสาร ซึ่งภารดี อนันตนาวี (2551 : 142-144) กล่าวถึง สภาพการติดต่อสื่อสารมีการจำแนกโดยอาศัยบุคคลผู้ทำการติดต่อสื่อสารหรือดำเนินกิจกรรมการติดต่อสื่อสารเป็นเกณฑ์ , ทฤษฎีความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารสมยศ นาวีการ (2546 : 103) ให้ทัศนะว่า ความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลได้มา เปรียบเทียบกับสิ่งที่บุคคลต้องการ ความพึงพอใจไม่ควรผูกอยู่กับความมีประสิทธิภาพของข่าวสารใด ๆ ถ้าหากว่าการติดต่อสื่อสารเป็นไปตามความต้องการ ความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารจะเกิดขึ้น เช่นเมื่อเราต้องการข่าวสารบางอย่างหรือเสนอข่าวสารตามแนวทางของเรา เราก็จะมีความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสาร, การบริหารการศึกษากับการติดต่อสื่อสารและการสื่อสารของสถานศึกษาภายในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยผลที่คาดว่าจะได้รับก็คือเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษาภายในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการติดต่อสื่อสารภายใน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยัง เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการศึกษาค้นคว้าเรื่องการติดต่อสื่อสารในหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะช่วยพัฒนาการติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ขอบเขตเนื้อหา คือ การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง, การติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน, การติดต่อสื่อสารในแนวนอน และ การติดต่อสื่อสารในแนวไขว้ กลุ่มเป้าหมายรในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 150 คน ของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ ปีการศึกษา 2552 ประกอบด้วย โรงเรียนเทศบาล จำนวน 4 โรงเรียนและ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามสำหรับถามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม, ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ และ ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา สร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยยึดวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์เป็นหลัก (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 61) เสนอเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความชัดเจน ความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ในแบบสอบถาม และ นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ จากการนำผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 มาวิเคราะห์และสรุปผล ความตรงเชิงเนื้อหา โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ = 0.91 สามารถนำไปใช้ได้ และ- แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ = 0.92 สามารถนำไปใช้ได้

2.3 การทดลองนำเครื่องมือไปใช้ นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลอง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสังกัดเทศบาลเมืองบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีบริบททางการบริหารการศึกษาใกล้เคียงกับเทศบาลเมืองชัยภูมิ จำนวน 30 คน นำผลการใช้เครื่องมือของกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์และสรุปผลด้วยการคำนวณค่าสหสัมพันธ์ (Item Total Correlation) หา ความตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.42 – 0.74 และแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.41 - 0.87 นำผลการใช้เครื่องมือของกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์และสรุปผลด้วยการคำนวณโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha-Coefficient) หาความเชื่อมั่นพบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ = 0.90

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำหนังสือจากสำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ถึงผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากผู้บริหาร ครู และบุคลากรโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ สำหรับการดำเนินการวิจัย นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ ถึงกลุ่มเป้าหมาย และรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง รวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และจำนวนของแบบสอบถามทุกชุด ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยการแจกแจงค่าความถี่ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mu) ของช่วงคะแนนและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ (sigma) รายด้านและรายข้อ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2.6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดย การคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ยุทธ์ ไกยวรรณ์, 2552 : 60)

2.2 ความตรงเชิงโครงสร้าง (Item Total Correlation) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (ยุทธ์ ไกยวรรณ์, 2552 : 65-66)

2.3.ความเชื่อมั่น(Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha-Coefficient)ตามวิธีการของ ครอนบาค ((ยุทธ์ ไกยวรรณ์, 2552 : 84)

2. สถิติพื้นฐาน

ค่าเฉลี่ย μ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

3.1 ผลการวิเคราะห์

3.1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง และสถานศึกษาที่สังกัด รวมจำนวน 150 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารจำนวน 6 คน ครู จำนวน 127 คน และบุคลากรจำนวน 17 คน

3.2.2 การวิเคราะห์สภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

สภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ	ระดับการปฏิบัติ		แปลความหมาย
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1. การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง	4.03	0.66	มาก
2. การติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน	3.85	0.72	มาก
3. การติดต่อสื่อสารในแนวนอน	4.04	0.81	มาก
4. การติดต่อสื่อสารในแนวไขว้	3.95	0.77	มาก
รวม	3.69	0.67	มาก

สภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยภาพรวมมี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการติดต่อสื่อสารในแนวนอนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือการติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง และแนวไขว้ตามลำดับ ในขณะที่การสื่อสารจากล่างขึ้นบน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยที่สุด

3.3.3 การวิเคราะห์ระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ

ระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ	ระดับปัญหา		แปลความหมาย
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1. การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง	2.12	0.91	น้อย
2. การติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน	2.24	0.90	น้อย
3. การติดต่อสื่อสารในแนวนอน	2.11	0.94	น้อย
4. การติดต่อสื่อสารในแนวไขว้	2.16	0.90	น้อย
รวม	2.16	0.84	น้อย

ระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการติดต่อสื่อสารล่างขึ้นบนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือการติดต่อสื่อสารในแนวไขว้ และการติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง ตามลำดับ ในขณะที่การสื่อสารในแนวนอนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยที่สุด

3.2 การอภิปรายผล

สภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ การติดต่อสื่อสารในแนวนอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้งนี้เพราะการสื่อสารในแนวนอนเป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในระดับเดียวกัน เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลของบุคลากรที่อยู่หน่วยงานเดียวกัน มีผู้บังคับบัญชาคนเดียวกัน มีหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน และเป็นการติดต่อที่ไม่ขึ้นกับสายบังคับบัญชา เป็นการสื่อสารเพื่อขอคำแนะนำและข้อมูล การประสานงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ปัญหา เพื่อลดความขัดแย้ง ซึ่ง ฟาโยล (Fayol,1949 อ้างถึงในภารดี อนันตนาวี

2551: 148) ได้เสนอทฤษฎี การติดต่อสื่อสารในแนวนอน ที่เรียกว่า “ Gangplank Theory” โดยอนุญาตให้พนักงานที่มีระดับอำนาจหน้าที่ใกล้เคียงกันสามารถติดต่อกันได้โดยตรง แต่ละคนต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้างานที่อยู่ถัดขึ้นไปเสียก่อนซึ่งไม่สอดคล้องกับ ชวัช ศรีบานเย็น (2550:94)พบว่า ระบบการสื่อสารของสถานศึกษาภายในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ส่วนใหญ่สถานศึกษามีระบบการสื่อสารในแนวดิ่ง(บนลงล่าง)มากที่สุด และวนิดา นามบุตร (2543:บทคัดย่อ) พบว่า การติดต่อสื่อสารภายในโรงเรียนระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่ใช้มากที่สุดคือ การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง

ระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด อาจเป็นเพราะไม่มีช่องทางในการสื่อสารอย่างเพียงพอ การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงาน ซึ่งในระบบราชการการสื่อสารจากล่างขึ้นบนจะไม่ได้รับการพัฒนาและเปิดกว้าง ทำให้เกิดปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรสอดคล้องกับ ภารดี อนันตนาวี (2551 : 151) กล่าวว่า ความไว้วางใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ระยะห่างไกลของการติดต่อสื่อสาร การถ่ายทอดข้อความหลายครั้งทำให้เนื้อหาสาระเดิมแตกต่างไป ทำให้การดต่อสื่อสารในองค์กรบิดเบือนอาจก่อให้เกิดปัญหาได้

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

4.1.บทสรุป

สภาพการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ โดยภาพรวมมี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการติดต่อสื่อสารในแนวนอนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือการติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง และแนวไขว้ตามลำดับ ในขณะที่การสื่อสารจากล่างขึ้นบน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยที่สุด ส่วนระดับปัญหาการติดต่อสื่อสารภายในของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิโดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการติดต่อสื่อสารล่างขึ้นบนมีค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือการติดต่อสื่อสารในแนวไขว้ และการติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง ในขณะที่การสื่อสารในแนวนอนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน ควรจัดให้มี การฝึกอบรมบุคลากรให้สามารถใช้ระบบการติดต่อสื่อสารในทุกรูปแบบรวม ทั้งการติดต่อสื่อสาร โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ควรจัดให้มีการดูแล รักษา ซ่อมบำรุง เครื่องมือเครื่องใช้ในการติดต่อสื่อสาร การส่งข่าว ให้มีสภาพสมบูรณ์และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรซึ่งเป็นพื้นฐานหลักที่จะเข้ามาช่วยในการวางแผนและการจัดการด้านทรัพยากร การปฏิบัติการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษา หากมีการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษาน้อยก็จะยิ่งพบปัญหาในการทำงานอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งในเรื่องการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษา

4.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการติดต่อสื่อสารภายในองค์การให้มีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสำหรับการสื่อสาร , ความร่วมมือกันในการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร และ ควรศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ในสถานศึกษาต่างขนาด ต่างสังกัด เพื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยในครั้งนี้ อาจทำให้ทราบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับทิศทางการติดต่อสื่อสารมากขึ้น ซึ่งจะก่อประโยชน์ต่อหน่วยงานทางการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชวัช ศรีบานเย็น. *ระบบการติดต่อสื่อสารของสถานศึกษาภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยสาส์น, 2545.

ภารดี อนันต์นาวี. *หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา.* ชลบุรี : มนตรีจำกัด, 2551.

ยุทธ ไกรวรรณ์. *ออกแบบเครื่องมือวิจัย.* กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2552.

วนิดา นามบุตร. *การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณรักษ์ศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.

เสนาะ ติเยาว์. *การสื่อสารในองค์การ.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2541.

หน่วยศึกษานิเทศก์ เทศบาลเมืองชัยภูมิ. *เอกสารการประเมินคุณภาพการศึกษา.* ชัยภูมิ : กองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ, 2551.

Berlo ,David K. *The process of Communication***.** New York : Holt,Rinehart and Winston, Inc. 1960.

Schramm ,W. *The Process and Effects of Mass Communication***.** Urbana : University of Illinois Press, 1954.

Shannon, Claude E., and Weaver, W. *Mathematical Theory of Communication***.** Urbana Ill. : University of Illinois Press, 1949.

การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

THE STUDY OF THE PROBLEM CONDITIONS ON THE IMPLEMENTATION OF BASIC SCHOOL INTERNAL QUALITY ASSURANCE UNDER THE JURISDICTION OF CHAIYAPHUM EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ประมวล วันวาน[1] ดร.สมภาร ศิโล[2] ดร.ธีรพนธ์ คงนาวัง[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เกี่ยวกับปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนระหว่างขนาดเล็กและขนาดกลาง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1956 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์ค่า t เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test)

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัย เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.80, *S.D.*=0.88) ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.93, *S.D.*=0.82) รองลงมาคือ ด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.89, *S.D.*=0.97) และด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.70, *S.D.*=0.86)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เกี่ยวกับปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนระหว่างขนาดเล็กและขนาดกลางโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : สภาพปัญหา, ประกันคุณภาพ

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ABSTRACT

This research aimed at study an implementation of the internal quality assurance's problem conditions in basic educational Institutes under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 3. The subjects of this research were 315 school administrators and teachers under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 3, Academic Year 2009. The instrument used was the five-rating scaled questionnaire, constructed by the researcher with the reliability value. The data were analyzed through frequency, mean, standard deviation, and t-test.

The results showed that:

1. The study of an implementation of the internal quality assurance's problem conditions in basic educational Institutes under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 3 in overall aspects was at a 'moderate' level. In terms of educational quality check and review, it was at the "highest" mean and at a 'moderate' level, followed by the educational quality assurance support system was at a 'moderate' level, and yearly educational quality was at a 'moderate' level.

2. When compare the opinions of the school administrators and teachers towards an implementation of the internal quality assurance's problem conditions in basic educational Institutes under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 3, classified by the small and large school size in overall and each aspect, they were significantly different at .05.

KEY WORD : Problem conditions**,** Quality Assurance

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พุทธศักราช 2545 หมวดที่ 6 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 48 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการ ศึกษาและมาตรฐานคุณภาพของการศึกษาทุกระดับ และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 3) การพัฒนาการศึกษาไทย ในระยะที่ผ่านมาต้องถือว่าประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เป็นที่เพียงพอสำหรับปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย การศึกษาไทยจึงต้องเป็นกระบวนการที่เตรียมและนำคนไทย สังคมไทยให้ก้าวสู่อนาคตอย่างมั่นคงและรู้ทันโลก ด้วยเหตุนี้การพัฒนาการศึกษาสำหรับอนาคต จึงต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัย กระบวนการและผลผลิต ซึ่งสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพทัดเทียมกันทั่วประเทศ (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 1)

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประการหนึ่งนอกเหนือ จากขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง คือ การขาดทักษะการมีส่วนร่วม การร่วมคิดร่วมทำ ของครู และบุคลากรในสถานศึกษาอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2545 : 21)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับปฏิบัติ ได้ดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการติดตามการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อติดตาม ตรวจสอบถึงปัญหาในการดำเนินการด้านประกันคุณภาพด้านใดบ้าง และสถานศึกษามีแนวทางในการแก้ ปัญหานั้นอย่างไร จึงจะเป็นหลักประกันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และมีความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ ต่อเนื่องและเป็นระบบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เกี่ยวกับปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนระหว่างขนาดเล็กและขนาดกลาง

แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ ในปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการในเชิงคุณภาพโดยมีการประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญที่เสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานทุกระดับและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างสอดรับกันเป็นระบบ มุ่งหน้าไปใน ทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยหลักการ วิธีการ บริหาร และการจัดการคุณภาพ สมัยใหม่ (Quality Management) ที่เน้นการสร้างความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยความมั่นใจนี้ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาข้อเท็จจริงหลักฐานเชิงประจักษ์และความสมเหตุสมผลเป็น สำคัญ (กรมวิชาการ, 2544 : 2) และ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ,2544 : 7-11) กำหนด โครงสร้างองค์กรและการแบ่งส่วนงานของกระทรวงศึกษาธิการ มี 2 ส่วนหลัก คือส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษา โดยแยกหน้าที่สำคัญคือ หน้าที่ด้านนโยบายกับหน้าที่ปฏิบัติการออกจากกัน ส่วนกลางรับผิดชอบการกำหนดนโยบาย แผน มาตรฐาน กำกับติดตามส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินการภาคปฏิบัติเกือบทั้งหมดอยู่ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาบริหารโดยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา กำกับโดย คณะกรรมการเขตพื้นที่ มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนและประสานส่งเสริม โดยมี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งมีกลุ่มงานต่างๆ เป็นผู้สนับสนุนการทำงาน กระจายอำนาจหน้าที่และบทบาทการดำเนินการให้แก่สถานศึกษา สถานศึกษาบริหารงานโดยผู้อำนวยการสถานศึกษา กำกับโดยคณะกรรมการ สถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพ ทำหน้าที่ให้บริการด้านการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. ตัวแปรต้น

ผู้บริหาร และครูโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลาง

2. ตัวแปรที่ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1) การเตรียมการก่อนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 8) การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

- ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 3 จำนวน 1,956 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครซซี และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 43) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) โดยการกำหนดขนาดด้วยการใช้จำนวนนักเรียนกำหนดเกณฑ์ขนาดของสถาน ศึกษา ซึ่งโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 แบ่งเป็น 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 499 คน ขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 -1,499 คน และขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป ดังนั้นจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,956 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 315 คน ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็กจากจำนวนประชากร 611 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 104 คน สถานศึกษาขนาดกลางจากจำนวนประชากร 1,345 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 211 คน รวมทั้งสิ้น 315 คน

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นสอบถามเกี่ยวกับปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

- การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประมวลสร้างแบบ สอบถามให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิด หลักการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน 8 ด้าน คือ ด้านการเตรียม การก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

สร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา เสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ก่อนนำไปทดลองใช้ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 1 โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และครูผู้สอน จำนวน 20 คน รวม 30 คน นำเครื่องมือจากการไป Try-Out มา

คำนวณหาความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่าค่าความเชื่อมั่น (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 45) ได้ค่า 0.891 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

- การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จัดทำหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามส่งไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสังกัดโดยใส่ซองรับ-ส่งหนังสือที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 และขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามที่ตอบแล้วส่งคืนเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 3 ภายในเวลาที่แจ้งไว้ในแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามจากซองรับ-ส่งหนังสือคืนด้วยตนเอง

- การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test) แล้วทำการแปลผลและนำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยายความเรียง

- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 หาค่าความสอดคล้อง IOC = $\frac{\sum R}{N}$ .....(1)

1.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของแต่ละข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2541)

$$r_{xy} = \frac{n\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{\left(n\sum x^2 - \left(\sum x\right)^2\right)\left(n\sum y^2 - \left(\sum y\right)^2\right)}} \quad \text{.....(2)}$$

1.3 การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามและแบบวัดโดยวิธีการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2}\right] \quad \text{.....(3)}$$

1.4 สถิติทดสอบสมมติฐาน ใช้การทดสอบค่าที (t - test) (ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์, 2542)

กรณีที่ $\sigma_1^2 = \sigma_2^2$

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)s_1^2 + (n_2-1)s_2^2}{n_1+n_2-2}\left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right]}} \quad \text{.....(4)}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

กรณีที่ $\sigma_1^2 \neq \sigma_2^2$ $$t = \frac{\overline{x}_1 - \overline{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2 - s_2^2}{n_1 + n_2}}} \quad \text{.....(5)}$$

$$df = \frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}\right)^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1}\right)^2}{n_1 - 1} + \frac{\left(\frac{s_2^2}{n_2}\right)^2}{n_2 - 1}}$$

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ,ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ผลการวิเคราะห์ /ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

3.1 ผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ปัญหาการดำเนินงานด้าน การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ปัญหาการดำเนินงาน ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สภาพปัญหา		การแปลผล ระดับปัญหา
	$\overline{X}$	*S.D.*	
1. ด้านการเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน	2.72	0.99	ปานกลาง
2. ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา	2.82	0.83	ปานกลาง
3. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.71	0.87	ปานกลาง
4. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.86	0.87	ปานกลาง
5. ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา	2.93	0.82	ปานกลาง
6. ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา	2.79	0.80	ปานกลาง
7. ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี	2.70	0.86	ปานกลาง
8. ด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา	2.89	0.97	ปานกลาง
รวม	**2.80**	**0.88**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ในภาพรวมมีสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษามีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษามีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยใช้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test)

ปัญหาการดำเนินงาน ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$ ขนาดเล็ก	$\bar{X}$ ขนาดกลาง	t	p-value
ด้านการเตรียมการก่อนดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน	3.94	2.12	26.206*	.000
ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา	3.95	2.26	29.735*	.000
ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.10	2.02	37.357*	.000
ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.26	2.17	22.958*	.000
ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ	3.86	2.47	23.924*	.000
ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา	4.02	2.18	27.628*	.000
ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี	3.06	2.40	25.396*	.000
ด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา	3.88	2.40	23.884*	.000
รวม	**3.99**	**2.19**	**35.805***	**.000**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงว่าสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวม สถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X}$ = 3.99) และสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X}$ = 2.19) โดยรวม ได้ค่า $t = 35.805$ ซึ่งมีสภาพปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้านการเตรียมการก่อนดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X}$ = 3.94) และสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X}$ = 2.12) ได้ค่า $t = 26.206$ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาใน สถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X}$ = 3.95) และสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X}$ = 2.26) ได้ค่า $t = 29.735$ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{X}$ = 3.88) และสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{X}$ = 2.40) ได้ค่า $t = 23.884$ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ

4. บทสรุป/ผลการวิจัย

1) การศึกษาปัญหาของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงอันดับแต่ละด้านตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

2) การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัย เขต 3 จำแนกตามขนาดของโดยรวมและรายด้าน มีสภาพปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยสาส์น, 2545.

วิชาการ, กรม. *ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา : กรอบและการดำ เนินงาน โครงการประกันคุณภาพการศึกษาลำดับที่ 1*. สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544.

สามัญศึกษา, กรม. *การประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา เล่ม 1 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542.

_____. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

การศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการ และสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1

THE STUDY ON THE SATISFACTION LEVELS IN THE WELFARE PROMOTION MANAGEMENT IN CHAIYAPHUM PROVINCE WELFARE AND SECURITY PROMOTION OFFICE OF THE TEACHERS AND EDUCATIONAL PERSONNEL UNDER THE JURISDICTION OF CHAIYAPHUM EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

กานดา สูรย์ราช[1] ดร.สุรินทร์ ภูสิงห์[2] ดร. ธีรพนธ์ คงนาวัง[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 และ 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการ และสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งและรายได้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่าความเชื่อมั่น 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านการจัดสวัสดิการโครงการสินเชื่อพัฒนาชีวิตครู ด้านการฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วย เพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา (ช.พ.ค.) ด้านการจัดสวัสดิการเงินกู้สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา (ช.พ.ค) ด้านการจัดสวัสดิการเงินกู้สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา ในกรณีคู่สมรสถึงแก่กรรม (ช.พ.ส) และด้านการจัดสวัสดิการ

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] อาจารย์พิเศษวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เงินกู้สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษาในกรณีคู่สมรสถึงแก่กรรม (ช.พ.ส)

2. เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งและรายได้ ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจใน, การจัดสวัสดิการ, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการ และสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study on the satisfaction of teachers and education personnel under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 1 towards the welfare promotion management of the Office of Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel, Chaiyaphum Province, and 2) to compare the satisfaction of teachers and education personnel under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 1 towards the welfare promotion management of the Office of Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel, Chaiyaphum Province, classified by positions and incomes. The subjects of the study were 341 teachers and educational personnel under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 1. The instrument used was five-rating scaled questionnaire with the confidence levels at 0.93. The data were analyzed through percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results showed that:

1. The satisfaction of teachers and education personnel under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 1 towards the welfare promotion management of the Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel, Chaiyaphum Province in overall aspects were at a “high” level. When considerations each aspect, it was found that every aspect was at a “high” level , ranking from sort descending of the mean: the welfare management for the credit project for the teacher’s life development, welfare management for the loan of cremation aids for teachers and educational personnel, the welfare management for the loan of cremation aids for teachers and educational personnel in case of the spouse die, and the cremation aids for teachers and educational personnel in case of the spouse die, respectively.

2. When compare the satisfaction of teachers and education personnel under the office of Chaiyaphum Educational Service Area 1 towards the welfare promotion management of the Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel, Chaiyaphum Province, classified by positions and incomes, it was found that they were not different in overall and each aspect.

KEY WORDS: Satisfaction, welfare promotion, the Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel

1. บทนำ

นับแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 สำนักงาน สกสค. จังหวัด เป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค เพื่อให้บริการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาของจังหวัดนั้นๆ ตามบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548 : 5) การดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ส่งเสริมด้านการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพ ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในจังหวัด ซึ่งสังกัดหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ ปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ให้บริการจัดสวัสดิการ และสวัสดิภาพ แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นการศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 3103 ราย

จากสภาพการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ (สำนักงานงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ, 2552 : 6-7) พบว่าระบบสารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง และจำนวนผู้ให้บริการไม่เพียงพอต่อผู้รับบริการ ทำให้เกิดความล่าช้าในการประสานงาน ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดสวัสดิการส่งผลต่อความพึงพอใจ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงเป็นมูลเหตุแห่งปัจจัยที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการและเปรียบเทียบความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการ และสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงให้มากที่สุด ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงระบบการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ซึ่งหากครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับสวัสดิการอย่างเพียงพอและเหมาะสมแล้ว จะทำให้ขวัญและกำลังใจดีขึ้นและรู้สึกมีความมั่นคงในการประกอบวิชาชีพ อันจะส่งผลให้คุณภาพของ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เชื่อมโยงไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนที่ดีขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ และการวัดความพึงพอใจ ซึ่ง วูร์ม (1964 อ้างใน นำใจ อุทรักษ์, 2548 : 18) ให้ทัศนะว่า ทัศนคติและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถแทนกันได้เพราะทั้งสองคำนี้จะหมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทัศนคติด้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติด้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจนั่นเอง 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์และแรงจูงใจในการทำงาน ทฤษฎีแรงจูงใจที่นำไปสู่ความต้องการของ แมคเคลลแลนด์ (McClelland S. Learned Needs Theory) (อ้างถึงใน สิทธิพร ชัยสุวรรณรัตน์, 2542 : 11) ได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจโดยมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกับทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งเขาเชื่อว่า ความต้องการทั้งหลายสามารถได้มาจากวัฒนธรรม ความต้องการของแต่ละบุคคลจะเป็นตัวจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมของตนเองออกมา เพื่อที่คนจะได้มีความพึงพอใจในสิ่งนั้น 3) แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ของ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 และ 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดวิจัย งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ใน 5 ด้าน คือ 1) การฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) การฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา ในกรณีคู่สมรสถึงแก่

กรรม 3) การจัดสวัสดิการเงินกู้สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) การจัดสวัสดิการเงินกู้สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา ในกรณีคู่สมรสถึงแก่กรรม 5) โครงการสินเชื่อพัฒนาชีวิตครู

2 . ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์การวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ของครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากร ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสมาชิกฌาปนกิจช่วยเพื่อครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 274 โรง รวมทั้งสิ้น 3,103 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูและบุคลกรทางการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสมาชิกฌาปนกิจช่วยเพื่อครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 1 ปีการศึกษา 2552 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 43) จากประชากร 3,103 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) สอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งและรายได้

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการ ใน 5 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2.3 การสร้างเครื่องมือ

ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และศึกษาอกสาร งานวิจัย ตำรา ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาของการศึกษา กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ โดยให้ครอบคลุมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้ง 5 ด้าน กำหนดรูปแบบและลักษณะของเครื่องมือตามโครงสร้างของเครื่องมือ สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบที่กำหนด. นำเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอแนะปรับปรุงและแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหา ตรวจสอบความเที่ยงตรงว่าครอบคลุมตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence; IOC) พิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่ามีค่าระหว่าง 0.60 – 1

นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง คือครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยหาค่าค่าสหสัมพันธ์ (Item Total Correlation) เพื่อตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยนำวิธีของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ผลการคำนวณ ค่าสหสัมพันธ์ (Item Total Correlation) ค่าอำนาจำแนกรายข้อ มีค่าระหว่าง 0.26 ถึง 0.93 และหาค่า

ความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่นเครื่องทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้เป็นฉบับสมบูรณ์

2.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวมรวมข้อมูลจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 นำแบบสอบถามไปจัดเก็บข้อมูลและรับคืนด้วยตนเอง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ตำแหน่งและรายได้ โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ได้รับจากการจัดสวัสดิการของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ของครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยหา ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้มาตราประเมินค่า (Rating Scale) ทดสอบข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ค่าสถิติ t – test แบบ Independent Samples

2.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.6.1 สถิติในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.6.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2531 :68-70) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \quad \text{.....(1)}$$

2.6.1.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ค่าสหสัมพันธ์ (Item Total Correlation) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (ยุทธ ไกยวรรณ์, 2552 : 65-66) ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY-(\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{\left[N(\sum X^2)-(\sum X)^2\right]\left[N(\sum Y^2)-(\sum Y)^2\right]}} \quad \text{.....(2)}$$

2.6.1.3 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามและแบบวัดโดยวิธีการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 174) ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{(k-1)}\left\{1-\frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right\} \quad \text{.....(3)}$$

2.6.2 สถิติพื้นฐาน

2.6.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร

$$P = \frac{f}{n}x100 \quad \text{.....(4)}$$

2.6.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตร

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N} \quad \text{.....(5)}$$

2.6.2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สูตร

$$SD = \sqrt{\frac{\sum (X-\overline{X})^2}{n-1}} \quad \text{.....(6)}$$

2.6.3 ค่าสถิติ ที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน (t – test) แบบ Independent Samples (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 115) ดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\left(\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1+n_2-2}\right)\left(\frac{(n_1+n_2)}{n_1 n_2}\right)}} \quad \text{.....(7)}$$

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบประเด็นน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล คือ

3.1 ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจ จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิของครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามรายได้ พบว่ามีความพึงพอใจในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

4.1 สรุปผลการวิจัย

4.1.1 ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการในของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาของครูและบุคลากรทางการศึกษา ของครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

4.1.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

4.1.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจจำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาควรปรับปรุงเพิ่มจำนวนเงินช่วยเหลือค่าจัดการศพ ให้แก่สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา (ช.พ.ค.) และสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา ในกรณีคู่สมรสถึงแก่กรรม (ช.พ.ส.) เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

4.2.2 สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิควรให้มีการส่งเสริม สนับสนุนงานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกได้รับรู้ข่าวสารและทราบความเคลื่อนไหวของกิจกรรมในแต่ละด้าน

4.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

4.3.1 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และเขต 3 ที่มีการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา แล้วเปรียบเทียบว่าได้ผลเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

4.3.2 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการด้านอื่นๆ ของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลาทางการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. *พระราชบัญญัติ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว, 2546.

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงาน. *คู่มือปฏิบัติงาน ช.พ.ค.-ช.พ.ส.* 2549 กรุงเทพฯ : (อัดสำเนา), 2549.

_____. *สวัสดิการด้านฌาปนกิจ. (ช.พ.ค. – ช.พ.ส.).* กรุงเทพฯ : (อัดสำเนา), 2552.

นำใจ อุทรักษ์. “ความพึงพอใจของสมาชิกองค์กรการเงินชุมชนที่มีต่อการจัดสวัสดิการขององค์กรการเงินชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548.

บุญชม ศรีสะอาด. *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ : เจริญผล, 2531

ยุทธ ไกรวรรณ์. *ออกแบบเครื่องมือวิจัย.*กกกรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ, 2552.

สิทธิพร ชัยสุวรรณรัตน์. ความพึงพอใจและความสวัสดิการของพนักงาน บมจ.ธนาคารกสิกรไทย: ศึกษากรณีพนักงาน บมจ. ธนาคารกสิกรไทย เขต 28. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542

การศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

THE STUDY ON WORK PERFORMANCE MORALE OF THE TEACHERS IN THETSABAN 4 SCHOOL (AMORN SAPEANCHAI UTHIT) UNDER THE JURISDICTION OF EDUCATIONAL DEPARTMENT OF CHAIYAPHUM CITY MUNICIPALITY, MUANGCHAIYAPHUM DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE

ไวลิขิต ประสานเนตร[1] ดร.สมภาร ศิโล[2] ดร.ธีรพนธ์ คงนาวัง[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ)) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ และศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ปีการศึกษา 2552 จำนวน 58 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.53-0.83 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหน้าที่การงาน ด้านความสัมพันธภาพในการทำงาน ด้านความเจริญก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ตามลำดับ

2. แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ มี 5 แนวทาง คือ แนวทางเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน แนวทางเกี่ยวกับหน้าที่การงาน แนวทางเกี่ยวกับค่าตอบแทนและสวัสดิการ แนวทางเกี่ยวกับสัมพันธภาพในการทำงาน และแนวทางเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้า

คำสำคัญ : การบริหารการศึกษา, ขวัญกำลังใจ

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the morale in work performance of teachers at Thetsaban 4 School (Amorn Sapeanchai Uthit) under the Educational Department of Chaiyaphum Municipality, Muangchaiyaphum district, Chaiyaphum province, and 2) to study the guidelines for implementing the morale in work performance of teachers at Thetsaban 4 School (Amorn Sapeanchai Uthit) under the Educational Department of Chaiyaphum Municipality, Muangchaiyaphum district, Chaiyaphum province. The subjects of the study were 58 teachers at Thetsaban 4 School (Amorn Sapeanchai Uthit), Academic Year 2009. The instrument used was the five-rating scaled questionnaire with the discrimination value between 0.53 – 0.83, the confidence levels at 0.94, and the open-ended questionnaire. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that:

1. The morale in work performance of teachers at Thetsaban 4 School (Amorn Sapeanchai Uthit) under the Educational Department of Chaiyaphum Municipality, Muangchaiyaphum district, Chaiyaphum province in overall aspects were at a 'high' level. When considering each aspect, it was found that working duty was at a 'high' level, followed by working relationship, progress, working environment, and the benefits and welfare, respectively.

2. There were five guidelines for implementing the morale in work performance of teachers at Thetsaban 4 School (Amorn Sapeanchai Uthit) under the Educational Department of Chaiyaphum Municipality, Muangchaiyaphum district, Chaiyaphum province includes working environment, working duty, benefits and welfare, working relationship and, progress, respectively.

KEY WORD : Educational Administration, Morale

1. บทนำ

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนและพัฒนาผู้เรียนทุก ๆด้านซึ่งจะส่งผลต่อความสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ครูคือเมล็ดพันธุ์แห่งความดี เมื่อตก ณ ที่ใดความดีย่อมงอกงามขึ้นโดยรอบ ครูคือกัลยาณมิตร การได้พบกัลยาณมิตรเป็นมงคลสูงสุด ความปรารถนาสูงสุดของพ่อแม่คือ การที่ลูกได้พบครูดี ในขณะที่ครูจำนวนมากเป็นคนดี แต่สังคมและระบบไม่สนับสนุนครูดี (ประเวศ วะสี, 2541 : 13) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 80(3) กล่าวว่า รัฐต้องจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ขวัญกำลังใจเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งใน การบริหารและการปฏิบัติงาน เพราะขวัญกำลังใจเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลรวมของการจูงใจของสมาชิกกลุ่ม หน่วยงานจะทำงานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลย่อมขึ้นอยู่กับขวัญกำลังใจ ของบุคลากรในหน่วยงานเป็นสำคัญ การส่งเสริมให้ครูมีขวัญกำลังใจที่ดีจะ

ส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานของครู มีความตั้งใจที่จะอุทิศกำลังกายกำลังใจให้แก่งานที่ทำ มีความพร้อมที่จะต่อสู้แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากครูมีขวัญกำลังใจไม่ดี ก็จะขาดความเอาใจใส่และขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน หลบเลี่ยงงาน หรือขาดงาน จนอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การปฏิบัติงานได้ ส่งผลต่อนักเรียนและคุณภาพของการศึกษาโดยรวม (บดินทร์ สามหมอ, 2551 : 2)

โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีนักเรียนเข้ารับการศึกษาเป็นจำนวนมาก ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่เป็นครูประจำการและครูจ้างสอน ซึ่งถือเป็นบุคลากรที่มีบทบาท สำคัญที่ต้องรับผิดชอบภาระงานหลายหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการเรียนการสอน งานในหน้าที่พิเศษ การขาดการสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง จึงมีความเป็นไปได้ที่การปฏิบัติงานจะเกิดความบกพร่องและผิดพลาด ส่งผลให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการคิดพัฒนางานที่ได้รับมอบหมายให้ผิดชอบ จากสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ในปีการศึกษา 2550 (โรงเรียน เทศบาล 4, 2550 : 5) โดยคณะครูผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้วิเคราะห์สภาพ ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียน พบปัญหาและจุดอ่อนในการดำเนินงานหลายด้าน โดยเฉพาะด้านที่เป็นปัญหาเร่งด่วนซึ่งจำเป็น จะต้องแก้ไขเพื่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา คือ ด้านการบริหารบุคคล อันเนื่องมาจากบุคลากรในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ดังนั้นผู้ศึกษา จึงได้กำหนดจุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูใน โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจะเป็นแนวทางแก้ไขในการสร้างเสริมขวัญกำลังใจองครูโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทฤษฎีการจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow, 1954 อ้างถึงใน ราณี อิสิชัยกุล, 2549 : 283-285) ทฤษฎีค้ำจุนของเฮิร์ซเบอร์ก (Herzberg, 1959 อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ ถึกไทย, 2547 : 25-26) ทฤษฎี อี อาร์ จี ของอัลเดอร์เฟอร์(Alderfer, 1969 อ้างถึงใน ราณี อิสิชัยกุล, 2549 : 286 - 287) ทฤษฎีเอกซ์ (X) และทฤษฎีวาย (Y) (McGregor, 1960 อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ ถึกไทย, 2547 : 27-29) โดยกำหนดกรอบเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน, 2) ด้านหน้าที่การงาน, 3) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ, 4) ด้านความสัมพันธภาพในการทำงาน, 5) ด้านความเจริญก้าวหน้า

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2551 จำนวน 58 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรต้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน หน้าที่การงาน ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ความสัมพันธภาพในการทำงาน ความเจริญก้าวหน้าของครู ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู 1). การสร้างเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน 2) ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน 3) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน 4) หน้าที่การงาน 5) ค่าตอบแทนและสวัสดิการ 6) ความสัมพันธภาพในการทำงาน 7) ความเจริญก้าวหน้า 8) ครู 9) โรงเรียน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน องค์การหรือหน่วยงานใดมีขวัญกำลังใจดี จะมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูง ผู้ที่ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น มีความยิ้มแย้มแจ่มใส รักและสามัคคีร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติงานอุทิศเวลา

ให้กับทางราชการ มองถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้วย่อมเป็นเครื่องชี้ถึงความมีขวัญในการปฏิบัติงาน

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน คือ เงินเดือนสวัสดิการ การยอมรับนับถือ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารต้องปฏิบัติตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างยุติธรรม มอบหมายงานที่เขาชอบและเหมาะสม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน ให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมออกความคิดเห็นในการทำงาน จัดสภาพการทำงาน ให้เหมาะสม อุปกรณ์ในการทำงานมีให้พร้อม ให้การชมเชย หรือตักเตือนในโอกาสที่เหมาะสม

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีศึกษา

2.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2551 จำนวน 58 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากร ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) โดยถามเกี่ยวกับ อายุ เพศ สถานภาพการสมรส รายได้ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นและความรู้สึกเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู (คำถามแบบปลายเปิด)

2.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและโครงสร้างของเครื่องมือ สร้างแบบสอบถามตามโครงสร้าง นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามพร้อมแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103) เสนอผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ตามวิธี Item Total Correlation ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.53-0.83 หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.94 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากร ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พร้อมแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่

1.1 สถิติพื้นฐาน ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean), และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 105-106)

1.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

- การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

- การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ตามวิธี Item Total Correlation (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 110)

$$r_{XY} = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{\left[N\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2\right]\left[N\sum Y^2 - \left(\sum Y\right)^2\right]}} \quad \text{.....(1)}$$

- การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ สัมประสิทธิ์แอลฟ่า (a - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 99)

$$\alpha = \frac{K}{K-1}\left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right) \quad \text{.....(2)}$$

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ขวัญกำลังใจ	ระดับขวัญกำลังใจ		การแปลผล
	μ	σ	
1. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน	3.48	0.90	ปานกลาง
2. ด้านหน้าที่การงาน	3.91	0.90	มาก
3. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	3.34	1.05	ปานกลาง
4. ด้านสัมพันธภาพในการทำงาน	3.81	0.87	มาก
5. ด้านความเจริญก้าวหน้า	3.74	0.89	มาก
เฉลี่ยรวม	3.65	0.92	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ=3.65, σ=0.92) และเมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหน้าที่การงาน อยู่ในระดับมาก (μ=3.91, σ=0.90) รองลงมาคือ ด้านสัมพันธภาพในการทำงาน อยู่ในระดับมาก (μ=3.81, σ=0.87) และด้านค่าตอบแทน และสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง (μ=3.34, σ=1.05) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ทั้ง 5 ด้าน พบว่า

2.1 ด้าน สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน

ฝ่ายที่รับผิดชอบ	แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ
1) ฝ่ายธุรการ การเงิน และพัสดุ	- ควรจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ช่วยทำงานและเสริมกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับตามความจำเป็น
2) ฝ่ายบริหารทั่วไป	-ควรปรับภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้ร่มรื่น -ควรจัดน้ำดื่ม และโต๊ะนั่งรับประทานอาหารที่แข็งแรงและเพียงพอ -ให้มีห้องน้ำสะอาดถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อนักเรียนและบุคลากร - ให้มีห้องปฏิบัติการคหกรรมสำหรับนักเรียนได้ฝึกอาชีพ

2.2 ด้าน หน้าที่การงาน

ฝ่ายที่รับผิดชอบ	แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ
1) ฝ่ายธุรการ การเงิน และพัสดุ	- ควรสนับสนุนงบประมาณของแต่ละโครงการอย่างต่อเนื่อง
2) ฝ่ายบุคคลฝ่ายบริหารทั่วไป	-ผู้บริหารควรเปิดใจกว้างยอมรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของบุคลากร - ควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม และความสามัคคี -การพิจารณาความดีความชอบ ต้องเปิดเผยและมีเกณฑ์ที่ชัดเจน

2.3 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ

ฝ่ายที่รับผิดชอบ	แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ
1) ฝ่ายธุรการ การเงิน และพัสดุ	- ควรจัดสวัสดิการอาหารกลางวัน ให้กับครู -นำรายได้บางส่วนมาจัดสรรค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลา -สนับสนุนค่าใช้จ่ายใน การฝึกซ้อมกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน
2) ฝ่ายบุคคล	- ควรพิจารณาความดีความชอบด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม -ควรปรับเปลี่ยนคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบเป็นปี ๆ ไป

2.4 ด้านสัมพันธภาพในการทำงาน

ฝ่ายที่รับผิดชอบ	แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ
1) ฝ่ายวิชาการ	- มีการประชุมรายงานผลการปฏิบัติงานทุกเดือน - มีการประเมินการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายเพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน
2) ฝ่ายบริหาร	- ให้ผู้บริหารวางตัวเป็นกลางกันเอง และความเสมอภาคกับบุคลากร -จัดกิจกรรมสร้างเสริมสัมพันธภาพของบุคลากรในโรงเรียน

2.5 ด้านความเจริญก้าวหน้า

ฝ่ายที่รับผิดชอบ	แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ
1) ฝ่ายวิชาการ	- ส่งเสริมและแนะนำการทำผลงานเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ -สนับสนุนโอกาส และความก้าวหน้าให้ครูที่มีความตั้งใจ เสียสละ และทุ่มเทเวลาให้ทางราชการ
2) ฝ่ายบุคคล	- ควรสนับสนุนครูเพื่อเข้ารับการอบรม และการศึกษาต่ออย่างเพียงพอและทั่วถึง - ควรจัดให้มีทัศนศึกษาดูงานอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

4. บทสรุป/สรุปผลการวิจัย

4.1 บทสรุป

ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหน้าที่การงาน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านสัมพันธภาพในการทำงาน อยู่ในระดับมาก และด้านค่าตอบแทน และสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง

แนวทางการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของครูในโรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัย อุทิศ) ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน ควรปรับภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้ร่มรื่นและน่าอยู่มากกว่านี้ ควรปลูกต้นไม้มาก ๆ และควรปรับปรุงพื้นที่บริเวณด้านหลังโรงเรียนที่เป็นสนามหญ้า ทำเป็นห้องเรียนหรือห้องรับประทานอาหาร วัสดุอุปกรณ์ช่วยทำงานและเสริมกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดซื้อตามลำดับตามความจำเป็น ให้มีโต๊ะทำงาน มีคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อความต้องการสำหรับครู มีน้ำดื่ม และโต๊ะนั่งรับประทานอาหารที่แข็งแรงและเพียงพอ ให้มีห้องน้ำสะอาดถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อนักเรียนและบุคลากรให้มีห้องปฏิบัติการคหกรรมสำหรับนักเรียนได้ฝึกอาชีพ และซ่อมแซมประตูหน้าต่างโต๊ะ และเก้าอี้ให้อยู่ในสภาพปกติ มีสถานที่จอดรถสำหรับครู และมีห้องนอนสำหรับครูเวรกลางคืนพร้อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน 2) ด้านหน้าที่การงาน เช่น ผู้บริหารควรเปิดใจกว้างยอมรับฟัง ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของบุคลากรทุกคนในทุก ๆ เรื่อง 3) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ เช่น ให้พิจารณาความดีความชอบด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมโดยยึดการปฏิบัติงานเป็นหลัก ไม่ใช่เฉลี่ยหรือเวียน และควรปรับเปลี่ยนคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบเป็นปี ๆ ไป 4) ด้านสัมพันธภาพในการทำงาน เช่น ให้ผู้บริหารสามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำงานร่วมกันได้โดยปราศจากอคติ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ผู้บริหารวางตัวเป็นกลาง เอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความเป็นกันเอง และความเสมอภาคกับบุคลากรทุกคนในทุก ๆ เรื่อง 5) ด้านความเจริญก้าวหน้า เช่น สนับสนุนงบประมาณสำหรับครูเพื่อ เข้ารับการอบรม และการศึกษาต่ออย่างเพียงพอและทั่วถึง

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรจัดหาสวัสดิการต่างๆ เพิ่มเติมให้ครู เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ ส่งเสริมให้ประกอบอาชีพเสริมนอกเวลาราชการซึ่งไม่กระทบกระเทือนงานประจำเพื่อเพิ่มพูนรายได้อย่างเหมาะสม

2. ผู้บริหารควรดูแล ส่งเสริมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม และพิจารณารายได้บางส่วนของทางโรงเรียนมาจัดสรรเป็นค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาในกรณีที่มีความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้ครูเกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

4.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรด้านอื่นๆ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู
2. ควรเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูกับสถานภาพด้านอื่น ๆ
3. ควรศึกษาระดับขวัญกำลังใจเป็นระยะ ๆ เพราะระดับขวัญกำลังในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ไม่คงที่

เอกสารอ้างอิง

ทวีศักดิ์ ถึกไทย. *ความสัมพันธ์ระหว่างขวัญกำลังใจกับคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา : กรณีศึกษา ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2545.

เทศบาล 4, โรงเรียน. . *รายงานการประชุม* : โรงเรียนเทศบาล 4 (อมร สะเพียรชัยอุทิศ) ,2550.

บดินทร์ สามหมอ. *การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2551

บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น,2545.

ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. *ทำไมการปฏิรูปการศึกษาต้องทำทั้งระบบ*. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์, 2545

ประเวศ วะสี. *ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญา : ทางรอดจากความหายนะ*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, .2541

ราณี อิสิชัยกุล. *การจัดการองค์การและทรัพยากรมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549.

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Evaluation of workshop on developing research for learning program to promote academic standing of basic education executives and teachers

อังคณา ชูประเสริฐ[1] ดร.จิระศักดิ์ สาระรัตน์[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และคุณภาพ (Qualirtative Research) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทฤษฎีการประยุกต์รูปแบบซิปปี (CIPPI Model) โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 212 คน และทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) for WINDOWS ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งงานครูชำนาญการมากที่สุด ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางการบริหาร สังกัดกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป และยังไม่มีกำหนดส่ง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ คือ เพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้ในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียน รองลงมา คือ ต้องการที่จะนำความรู้ไปใช้ในทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ และได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะของครูโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจ สภาพแวดล้อม/ปัจจัยด้านบริบท มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาลงไปในแต่ละด้าน พบว่า

1. สภาพแวดล้อม/ด้านบริบทโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้สอดคล้องกับการพัฒนาวิชาชีพครูมากที่สุด รองลงมา คือ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของครู และหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา ตามลำดับ

2. ด้านปัจจัยนำเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ความพร้อมของวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม มากที่สุด รองลงมา คือความพร้อมของคณะกรรมการดำเนินโครงการฝึกอบรม และความเหมาะสมของหัวข้อในการฝึกอบรม

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

3. ด้านกระบวนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดีมากที่สุด รองลงมา คือ วิทยากรมีการกระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดี และวิทยากรมีความรอบรู้ในหัวข้อการฝึกอบรม ตามลำดับ

4. ด้านผลผลิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรมด้วยดีมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยเพื่อการ และผู้เข้ารับการอบรมมีความมั่นใจยิ่งขึ้นในกระบวนการทำวิจัยทางการศึกษาเพื่อเลื่อนวทยฐานะ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ, หลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้, สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครู, ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research applies both qualitative and quantitative method in order to evaluate a workshop on developing research for learning program to promote academic standing of basic education executives and teachers, using CIPPI model. The instruments used to collect the data from 212 participants were questionnaire and interview. The data were analyzed by SPSS software (Statistical package for the social sciences) for Windows.

The results showed that, most of the participants were skilled female teachers, who received a bachelor's degree. Most of them were not in a position of administration department under the science instruction. They also had more than 20 years of working experience. They attended this workshop in order to bring knowledge and skills to develop their teaching and research in their class, and bring this knowledge to do a research to promote their academic standing and to gain assignments from school executives.

The teachers, who attended the workshop on developing research for learning program to promote academic standing of basic education executives and teachers, satisfy with the workshop in overall aspects at a "high" level. When considering each aspect, it was found that all participants satisfy with environment/context factors at the "highest" level, followed by the workshop procedure, input and output factor, respectively. Details of each aspect were as follows:

1. The environment / context were the most satisfied by participants. When considering in details, it was found that participants agree that this workshop was in line with teacher development program at the "highest" level, followed by the objective of this project is in line with teachers need, this workshop is in line with national education act B.E. 2542, and school policies, respectively.

2. The input factor was the most satisfied by participants. When considering in details, it was found that readiness of the expert on this workshop was satisfied at the "highest" level, followed by readiness of the committee who perform this workshop, and the workshop's topic, respectively.

3. The workshop procedure was the most satisfied by participants. When considering in details, it was found that participants agree that the expert had an ability to communicate and transfer knowledge to participants at the "highest" level, followed by, the expert had a good way to encourage participants, and the expert had a good

knowledge on the training topic, respectively.

4. The output factor was satisfied by participants at a “high” level. When considering in details, it was found that participants agree that they understand the content of training at the “highest” level, followed by participants had positive attitude towards doing a research, and participants had more confident to do their research to promote their academic standing, respectively.

KEY WORD: Evaluation of workshop, developing research for learning program, to promote academic standing of executives and teachers, basic education

1. บทนำ

สถานศึกษาทุก ๆ แห่งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะต้องสนับสนุนส่งเสริม กำกับดูแลให้ครูผู้สอนทำการวิจัยกันทุกระดับอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยและการพัฒนา และการประเมินโครงการ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนและการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในทุกระดับทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 24 ข้อ 5 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ได้กำหนดว่า “ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้” และตามความในมาตรา 30 ได้กำหนดอีกด้วยว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ ซึ่งหมายถึง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ดังนั้นการพัฒนาครูหรืออาจารย์ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การวิจัย เนื่องจากการศึกษาวิจัยนั้นจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จำทำให้ครูหรืออาจารย์มีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นได้ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาสมรรถนะทาวิชาชีพครู เพื่อให้ครูและอาจารย์สามารถพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบได้

“การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา” จึงเป็นการพัฒนาทางการศึกษา ที่มีพื้นฐานการวิจัย (Research Based Education Development) เป็นกลยุทธ์หรือวิธีการสำคัญหนึ่งที่นิยมใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการศึกษา โดยเน้นหลักเหตุผลและตรรกวิทยา เป้าหมายหลัก คือ ใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา (Education Product) ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กล่าวถึง การวิจัยไว้ในมาตรา 42 และ มาตรา 81 ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การวิจัยและการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับการคุ้มครอง และสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) และได้กล่าวถึง ภาระหน้าที่ของครูเกี่ยวข้องกับการวิจัยซึ่งสนองต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ฯ ในฐานะทั้งเป็นผู้ทำการวิจัย และเป็นผู้ใช้ผลการวิจัยไว้ในมาตรา 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ มาตรา 30 ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ประกอบกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กล่าวไว้ว่า “การวิจัยในกระบวนการจัดการศึกษาของผู้เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและ

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้" นอกจากนี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ได้กำหนดแนวนโยบายเพื่อดำเนินการไว้ 11 ข้อ และในข้อที่ 6 ได้ระบุถึง การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของสังคมไทยโดยมีเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ชัดเจน ยุทธศาสตร์หนึ่งที่กำหนดไว้สำหรับสถานศึกษา คือ ดำเนินการวิจัยและพัฒนาเชิงสร้างสรรค์และถือเป็นพันธกิจในการช่วยสร้างนักวิจัยฝึกหัด และใช้การเรียนการสอนเป็นฐานของการทำการวิจัย จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การวิจัยและพัฒนาการศึกษาจึงเป็นแนวทางดำเนินการที่สำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน ดังนั้นในการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูทุกคนควรให้ความสนใจ เพราะครูมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หากครูสามารถใช้การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนแล้ว ย่อมเป็นแนวทางในการนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียนในอนาคตและยังช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพของครู ตลอดจนความก้าวหน้าในตำแหน่งวิชาการอีกด้วย

ดังนั้นบทบาทของครูยุคใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน และการประเมินโครงการให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะต้องปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน และการประเมินโครงการ ดังที่พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2547) กล่าวว่าการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา เป็นการพัฒนาการศึกษาโดยพื้นฐานการวิจัยเป็นกลยุทธ์หรือวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการศึกษาโดยเน้นหลักเหตุผลและตรรกวิทยาเป้าหมายหลักคือใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา การวิจัยและพัฒนาจะเป็นรูปแบบการวิจัยที่จะทำให้การวิจัยการศึกษา การวิจัยพื้นฐาน และการวิจัยประยุกต์ได้รับการนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น เพราะการวิจัยและพัฒนาเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่เหมือนขั้นตอนการวิจัยการศึกษา และยังมีลักษณะของการวิจัยเชิงประเมินผลด้วย และเพื่อให้การขอเลื่อนวิทยฐานะทางวิชาชีพของครูสูงยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยรังสิตได้เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นให้กับครูและผู้บริหารระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหลักการสำคัญ คือ มหาวิทยาลัยรังสิตได้เห็นความจำเป็นสำหรับครูและผู้บริหารทุกคนที่ต้องพัฒนาวิชาชีพของตนเอง เพื่อให้ครูได้เข้าสู่ตำแหน่งวิทยฐานะต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการที่ครูทุกคนจะต้องถือปฏิบัติ ในการส่งผลงานด้านที่ 3 สำหรับเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะนั้น คือ ผลงานวิชาการ ผลงานการวิจัยและพัฒนา หรือการประเมินโครงการ จำนวน 1 เรื่อง

จากความสำคัญที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้มหาวิทยาลัยรังสิตเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตผลงานวิชาการ โดยการทำวิจัยและพัฒนา จึงได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการศึกษาและพัฒนาครูและผู้บริหารระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป โดยผู้ประเมินได้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินโครงการ ซึ่งถือเป็นการดำเนินการที่จะต้องปฏิบัติเมื่อมีการจัดโครงการอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์กร ทั้งนี้ผลของการประเมินนั้นจะนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผน และการดำเนินการโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อ

พัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของมหาวิทยาลัยรังสิต ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประเมินผลรวม 4 ด้าน ได้แก่

1. เพื่อประเมินบริบทของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูและผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 212 คน

2. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่

1. แบบประเมิน เพื่อการประเมินผลโครงการตามรูปแบบซิปป์ (CIPP Model) โดยแบ่ง แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. แบบสัมภาษณ์ เพื่อประเมินผลโครงการตามรูปแบบประยุกต์ซิปป์ (CIPP Model) สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งแจกแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 212ฉบับ ไปยังกลุ่มประชากร ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 212 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้ง 212 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดย (1) วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) (2) การประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

(1) ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ตอบแบบสอบถาม 212 คน โดยจำแนกตามเพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 80.19 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 63.21 มีตำแหน่งงานครูชำนาญการมากที่สุด จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 59.43 ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางการบริหาร จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 67.92 สังกัดกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 25.47 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 67.92 และยังไม่มีกำหนดส่ง จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 66.98

เมื่อพิจารณาจากพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเหตุผลที่เข้าร่วมโครการนำความรู้และทักษะไปใช้ในการผลิตนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 32.92 รองลงมา คือ หัวข้อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความน่าสนใจ, นำความรู้ไปใช้ในทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ จำนวน 42 คน แยกเป็นเหตุผลละ 21 คน คิดเป็นร้อยละของแต่เหตุผล เหตุผลละ 26.58 และ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.33 ตามลำดับ

(2) การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนณรู้ สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมจำแนกตามโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนณรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37) โดยเมื่อพิจารณา พบว่า ในรายด้านสภาพแวดล้อม/บริบท มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ($\overline{X}$ = 4.48) และด้านปัจจัยนำเข้า ($\overline{X}$ = 4.37) ตามลำดับ โดยการประเมินแต่ละด้านมีดังนี้

1. การประเมินผลด้านสภาพแวดล้อม/บริบท พบว่า ผลการประเมินด้านสภาพแวดล้อม/บริบทโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.61) โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้สอดคล้องกับการพัฒนาวิชาชีพครู มากที่สุด ($\overline{X}$ =4.77) รองลงมา คือ หลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.61) และหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้สอดคล้องกับ พรบ.การศึกษา 2542 ($\overline{X}$ =4.58) ตามลำดับ

2. การประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.37) โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ความพร้อมของวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม ($\overline{X}$ =4.65) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของหัวข้อในการฝึกอบรม ($\overline{X}$ = 4.46) และความพร้อมของสื่อโสตทัศนูปกรณ์ สำหรับการฝึกอบรม ($\overline{X}$ =4.45) ตามลำดับ

3. การประเมินผลด้านกระบวนการ ผลการประเมินด้านกระบวนการเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.48) โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า วิทยากร มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี มากที่สุด ($\overline{X}$ =4.76) รองลงมา คือ วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ที่ดี ($\overline{X}$ =4.76) และวิทยากรมีการกระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดี วิทยากรให้ความเป็นกันเองกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ($\overline{X}$ =4.87) ตามลำดับ

4. การประเมินผลด้านผลผลิต ผลการประเมินด้านผลผลิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03) โดยเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรมด้วยดี มากที่สุด ($\overline{X}$ =4.21) รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยเพื่อการ

พัฒนา ($\overline{X}$ =4.10) และผู้เข้ารับการอบรมมีความมั่นใจยิ่งขึ้นในกระบวนการทำวิจัยทางการศึกษาเพื่อ เลื่อนวทยฐานะ ($\overline{X}$ =4.04) ตามลำดับ

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อสังเกต ซึ่งนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ คือ เพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้ในการผลิตนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รองลงมา คือ ต้องการที่จะนำความรู้ไปใช้ในทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ และได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของน้อย ศิริโชติ (2524) ที่กล่าวถึง ความสำคัญของการฝึกอบรมไว้ว่า “การฝึกอบรมเป็นวิธีการพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติงาน เพื่อการพัฒนาการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสนองตอบการทำงานบุคลากรในหน่วยงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานตามที่กำหนดไว้” และยังสอดคล้องกับแนวคิด Joseph T. Klapper (1990) (อ้างถึงใน วิรัช ลภิรัตนกุล, 2538) ได้เสนอกระบวนการในการเลือกรับสาร (Selectivity Process) คือ การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสาร จากแหล่งสารต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ

5.2 การประเมินผลโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะของครูโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม/บริบทมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาลงไปในแต่ละด้านพบว่า ด้าน สภาพแวดล้อม/บริบทโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้สอดคล้องกับการพัฒนาวิชาชีพครูมากที่สุดรองลงมา คือ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของครู และหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของอุดม ถาวร (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการฝึกอบรมทางไกลในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1” ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ประเมินโดยใช้ CIPP Model ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมหรือบริบท พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับหลักสูตรของโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน

5.3 ด้านปัจจัยนำเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ความพร้อมของวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมา คือ ความพร้อมของคณะกรรมการดำเนินโครงการฝึกอบรม และความเหมาะสมของหัวข้อในการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดุจเดือน ศรีปากดี (2548) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การประเมินโครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหมวดเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน” พบว่า ในด้านปัจจัยนำเข้านั้น ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าคุณภาพวิทยากรและบุคลากรประจำโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์น่าพอใจ และยังสอดคล้องกับธิราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์ (2550) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” จังหวัดนครนายก” โดยผลการวิจัย

พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ความพร้อมของวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมมีมากที่สุด รองลงมา คือ ความพอเพียงของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการในการฝึกอบรม และความพร้อมของคณะกรรมการดำเนินโครงการฝึกอบรม

5.4 ด้านกระบวนการเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าวิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดีและให้ความเป็นกันเองกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมา คือ วิทยากรมีการกระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดีและวิทยากรมีความรอบรู้ในหัวข้อการฝึกอบรม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของดุจเดือน ศรีปากดี (2548) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การประเมินโครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหมวดเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน” พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าคุณภาพวิทยากรและบุคลากรประจำโครงการมีความเหมาะสมในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์น่าพอใจ กล่าวคือ วิทยากรที่ฝึกอบรมเป็นผู้เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ และเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของธิราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์ (2550) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลโครงการอบรมภาษาวัฒนธรรมไทย และจรรยาบรรณวิชาชีพ สำหรับครูต่างประเทศ จังหวัดภูเก็ต พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการอบรมภาษาวัฒนธรรมไทย และจรรยาบรรณวิชาชีพ” ในด้านกระบวนการ โดยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีระดับความคิดเห็นในเรื่อง วิทยากรมีความรอบรู้ในหัวข้อการฝึกอบรมมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ วิทยากรให้ความเป็นกับเองกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

5.5 ด้านผลผลิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรมด้วยดีมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่ และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความมั่นใจยิ่งขึ้นในกระบวนการทำวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุดม ถาวร (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการฝึกอบรมทางไกลในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1” ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ประเมินโดยใช้ CIPP Model โดยด้านผลผลิต พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของชุดวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของรุ่งอรุณ ตั้งพร้อมพันธ์ (2541) ที่ศึกษาเรื่อง “การประเมินโครงการอบรมของโรงพยาบาลเกษมราษฎร์ศรีบุรินทร์ จังหวัดเชียงใหม่” โดยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้รับประโยชน์อย่างมากจากการฝึกอบรมและสามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง เพราะได้รับความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้จริงอย่างมีความมั่นใจ และถูกต้องตามหลักวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

ดุจเดือน ศรีปากดี. “การประเมินโครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหมวดเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน”**.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2548.

ของธิราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์. “การประเมินผลโครงการอบรมภาษาวัฒนธรรมไทย และจรรยาบรรณวิชาชีพ สำหรับครูต่างประเทศ จังหวัดภูเก็ต”, 2550.

น้อย ศิริโชติ. *เทคนิคการฝึกอบรม.* กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2524.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. *การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ .การวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:

http://www.thaiedresearch..org./article/detail.php?id=26, พฤษภาคม 2547.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. *การประเมินโครงการ.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

รุ่งอรุณ ตั้งพร้อมพันธ์. การประเมินโครงการอบรมของโรงพยาบาลเกษมราษฎร์ศรีบุรินทร์ จังหวัดเชียงใหม่ . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

วิรัช ลภิรัตนกุล. *การประชาพันธ์.* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

อุดม ถาวร. *การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการฝึกอบรมทางไกลในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2547.

การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้
: กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี
A DEVELOPMENT OF EDUCACTION INSTITUTES TO LEARNING ORGANIZATION
: A CASE STUDY OF PRIVATE PRIMARY SCHOOL, PATHUMTANI

ดุริยา สมิติษเฐียร[1] ดร.มานิต บุญประเสริฐ[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ และครูหัวหน้าช่วงชั้นที่ 1 และ 2 โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 47 โรงเรียน 180 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบสมมติฐานใช้ระดับความมีนัยสำคัญ .05

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดปทุมธานีมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 3) การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ยกเว้นด้านการคิดอย่างมีระบบ มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the development of educational institutes to learning organization of private primary school in Pathumtani. The subjects of the study were 180 private school administrators, the person who hold the license, managers, directors, and head of teacher level 1 and 2 from 46 private schools in Pathumtani. The instruments used was rating scale questionnaire which is conducted by the

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

researcher with the confidence levels at 0.971. The data were analyzed through percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and hypothesis testing with significantly different at .05.

The results showed that:

1) The school administrators of private school in Pathumtani had an excellent performance to develop educational institutes by using learning organization's concept at a "high" level in overall and each aspect.
2) When compare the performance of school administrators of private school in Pathumtani to develop educational institutes by using learning organization's concept, classified by school size, it was found that vision sharing and team learning were significantly different at .05.
3) When compare the performance of school administrators of private school in Pathumtani to develop educational institutes by using learning organization's concept, classified by school administrators' position, it was found that in overall and each aspect were significantly different at .05. But in terms of systematic thinking, it was not significantly different.

KEY WORDS: Learning Organization, Private School, Learning System, Creative Tension, Team Learning

1. บทนำ

การที่จะบริหารโรงเรียนเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จะต้องคำนึงถึงนโยบายของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้ หรือนโยบายประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้น โรงเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนการบริหารเพื่อพัฒนาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โรงเรียนเป็นองค์การที่ให้บริการเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นหลัก เป้าหมายสุดท้าย (Ultimate Goal) ของโรงเรียนคือการเรียนรู้ของนักเรียน (Student Learning) โรงเรียนจึงควรเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์การประเภทใดๆ อย่างไรก็ตามโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการรับนำเอาแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มาแล้วดัดแปลงในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นจุดที่เรียกว่า การเรียนรู้เพื่อการดัดแปลง (Adaptive Learning) แล้วก็หยุดอยู่เพียงแค่นั้น ยังไม่ได้ใช้ความพยายามที่จะฟันฝ่าไปให้ถึงจุดที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ ดังนั้นเป็นสิ่งผู้บริหารยุคใหม่จะต้องสร้างขึ้น ผู้บริหารจะต้องแสดงภาวะความเป็นผู้นำในการจัดหาหรือการแสวงหาโอกาสเพื่อให้การเรียนรู้ใหม่ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเชื่อที่ว่า "คนยิ่งเรียนรู้ก็จะยิ่งขยายขีดความสามารถของตนออกไป องค์การที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ก็จะเติบโตและพัฒนาต่อไปได้โดยไม่มีที่สิ้นสุด" (Hughes, 1999)

การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จะทำให้ โรงเรียนเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมีความเป็นพลวัต(Dynamic) เป็นองค์การที่มุ่งสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยการจัดโครงสร้างองค์การ ให้ส่งเสริมต่อการสอนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง คือการพัฒนาวัฒนธรรม และบรรยากาศองค์การให้เป็นแบบเปิด แบบมีส่วนร่วมและมีการควบคุมตนเอง การจูงใจบุคลากรให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีความสำเร็จ และเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง การป้องกันรูปแบบการเมืองที่ไม่ถูกต้องในกระบวนการเรียนรู้และการสอน การมีภาวะความเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง การมีระบบติดต่อสื่อสารแบบเปิด และต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นต้น (Hoy and Miskel, 2008)

ผู้บริหารควรสนับสนุนองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดผลจริงจังในรูปของการนำไปปฏิบัติแก่บุคคล ทีม และองค์การอย่างต่อเนื่องทุกระดับ เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อการแสวงหาการเสริมสร้างทักษะ หรือสมรรถนะ โดยเพิ่มขีดความสามารถผ่านการปฏิบัติ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อสิ่งใหม่ๆ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตใจและเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี คือวินัย (Disciplines) ของการเรียนรู้ทั้ง 5 ประการ โดยศาสตราจารย์ Peter Senge (1990) ได้กล่าวถึงองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า องค์การจะขยายขีดความสามารถและเพิ่มศักยภาพ เพื่อสร้างผลงานและสร้างอนาคตอย่างต่อเนื่อง โดยคนในองค์การต่างเรียนรู้ถึงวิธีที่จะเรียนรู้ด้วยกันอย่างต่อเนื่อง มีหลักสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ (Personal Mastery) 2) รูปแบบวิธีคิดมุมมองที่เปิดกว้าง (Mental Models) 3) การสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) 5) การคิดอย่างมีระบบ (Systems Thinking) บุคลากรในองค์การต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อความอยู่รอด (Survival Learning) และผสมผสานการเรียนรู้ เพื่อความเจริญเติบโตและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง มีส่วนร่วมในการชี้แนะ แก้ปัญหาและพัฒนาปรับปรุงองค์การไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (จำเรียง วัยวัฒน์ และเบจมาศ อำพันธ์, 2540)

แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่นำมาใช้บริหารองค์การที่เน้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้แก่ทรัพยากรบุคคล ทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดนี้ครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับองค์การ และกำลังจะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ในองค์การธุรกิจต่างๆได้นำแนวคิดไปใช้ในการบริหารองค์การจนประสบความสำเร็จ อาทิ Motorola Shell Ford Motor Company Honda Xerox Kodak IBM เป็นต้น (เจริญสุข ภาวศิริพงษ์, 2542)

ในกรณีของโรงเรียนเอกชนต้องพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมเพื่อความอยู่รอด และความสามารถในแข่งขันกับโรงเรียนของรัฐ และโรงเรียนเอกชนด้วยกันเอง ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ในการบริหารเชิงธุรกิจ และการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถเผชิญต่อกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น การใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุกด้าน โดยเริ่มจากปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรบุคคล เมื่อทุกคนในองค์การได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น ย่อมส่งผลให้องค์การพัฒนาขึ้นอย่างยั่งยืนตามไปด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและดำเนินกิจการอย่างมีเสถียรภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

3. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดปทุมธานี 47 โรงเรียน จำนวน 180 คน ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต จำนวน 16 คน ผู้จัดการจำนวน 25 คน ผู้อำนวยการ จำนวน 47 คน และ ครูหัวหน้าช่วงชั้น จำนวน 92 คน

2. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น จำนวน 1 ฉบับ ถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติในการใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาสถานศึกษา ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ตามกรอบวินัย 5 ประการ คือ การมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ รูปแบบวิธีคิดมุมมองที่เปิดกว้าง การสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การคิดอย่างมีระบบ มีข้อคำถามทั้งหมด 57 ข้อ โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งแจกแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 180 ฉบับไปยังกลุ่มประชากร ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 169 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.88 เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้ง 169 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดย (1) วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ (2) วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน *(S.D.)* (3) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ของศาสตราจารย์ Peter Senge โดยจำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้สถิติ F-test (One Way ANOVA) ในกรณีพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe') และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา ใช้สถิติ t-test

4. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

(1) ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผู้ตอบแบบสอบถาม 169 คน โดยจำแนกตามตำแหน่ง ส่วนใหญ่เป็นครูหัวหน้าช่วงชั้น จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7 รองลงมาคือตำแหน่งผู้อำนวยการ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 ตำแหน่งผู้จัดการ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 และน้อยที่สุดคือ ผู้รับใบอนุญาต จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7

เมื่อพิจารณาจากขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 รองลงมาโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8

(2) ระดับการปฏิบัติในการใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาสถานศึกษาจากผู้บริหารระดับต่างๆ ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี พบว่า พบว่า มีระดับการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ การคิดอย่างมีระบบ ($\overline{X}$ = 3.79) รูปแบบวิธีคิดมุมมองที่เปิดกว้าง ($\overline{X}$ = 3.78/) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\overline{X}$ = 3.73) การสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.68) และการมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ ($\overline{X}$ = 3.61) โดยกิจกรรมที่มีการปฏิบัติในแต่ละด้านมีดังนี้

1. ด้านการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ (Personal Mastery) มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านนี้อยู่ในระดับมากโดยมีการจัดให้มีระบบการนิเทศติดตาม และประเมินผล การปฏิบัติงานของครูอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.04) มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเสมอ ($\overline{X}$ = 3.88) จัดกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ($\overline{X}$ = 3.81)

2. ด้านรูปแบบวิธีคิดมุมมองที่เปิดกว้าง (Mental Models) มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านนี้อยู่ในระดับมาก โดยจัดให้มีกิจกรรม การส่งเสริมให้ครูแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ความรู้อย่างกว้างขวาง รอบด้าน เพื่อปรับปรุงการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.00) ให้ครูทุก

คนมีส่วนร่วมในการคิด/วางแผน/ปฏิบัติงาน/ประเมินการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 3.97) มีการประชุมครูที่มีบรรยากาศกระตุ้นให้ครูมีการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและทั่วถึง ($\overline{X}$ = 3.90)

3. ด้านการสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) ผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาในด้านนี้ อยู่ในระดับมากโดยจัดให้มีกิจกรรม ผู้บริหารมีการพบปะสนทนา เพื่อปรึกษาหารือแนวทางการทำงานร่วมกับคณะครูเป็นประจำ ($\overline{X}$ = 3.94) มีการจัดทำแผนงานระยะสั้น และระยะยาวโดยการมีส่วนร่วมของครูทุกคน ($\overline{X}$ = 3.88) มีการสร้างความตระหนักให้ครูและบุคลากรเชื่อว่า ความสำเร็จของโรงเรียน คือ ความสำเร็จของทุกคนร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.86)

4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) ผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษา ด้านนี้อยู่ในระดับมาก โดยมีการจัดกิจกรรมให้ผู้บริหารเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนากับครู เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\overline{X}$ = 3.98) การบริหารงานของโรงเรียน มีการแต่งตั้งทีมงานในรูปคณะกรรมการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 3.82) ให้ครูมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน โดยวิธีต่างๆ เช่น การประชุมกลุ่มย่อย ($\overline{X}$ = 3.78)

5. ด้านการคิดอย่างมีระบบ (System Thinking) ผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ในด้านนี้อยู่ในระดับมาก โดยจัดกิจกรรมให้โรงเรียนใช้แผนงาน โครงการเป็นเครื่องมือในการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.09) ให้ครูร่วมกันจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนรอบปีอย่างเป็นระบบ ($\overline{X}$ = 3.97) ให้ครูรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 3.95)

(3) ผลการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่า ระดับการปฏิบัติในเรื่องการสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(4) ผลการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยผู้รับใบอนุญาต และผู้จัดการ มีระดับการปฏิบัติ มากกว่าหัวหน้าช่วงชั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทุกด้าน ยกเว้น ด้านการคิดอย่างมีระบบ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพบว่า ผู้รับใบอนุญาต และผู้จัดการ มีระดับการปฏิบัติ ในด้านการมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ ด้านรูปแบบวิธีคิดมุมองที่เปิดกว้างมากกว่าหัวหน้าช่วงชั้น และในด้านการสร้างสรรค์วิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้อำนวยการ มีระดับการปฏิบัติมากกว่าหัวหน้าช่วงชั้น สำหรับในด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมผู้ขอรับใบอนุญาต ผู้จัดการ และผู้อำนวยการ มีระดับการปฏิบัติ มากกว่าหัวหน้าช่วงชั้น

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาระดับการปฏิบัติในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีข้อสังเกต ซึ่งนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับการปฏิบัติในการใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาสถานศึกษาจากผู้บริหารระดับต่างๆ ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) หมวด 1 บททั่วไปที่มีความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาของชาติที่ต้องการประสานเชื่อมโยงและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ก็เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา การดำเนินการพัฒนาการศึกษาให้เป็นเลิศตามแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งหวังที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและแสดงให้เห็นว่ากระแสการปฏิรูปการศึกษาจะส่งผลให้มีการพัฒนาโรงเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพันธ์ หาญขว้าง (2538:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง “องค์กรแห่งการเรียนรู้ : แนวทางพัฒนาองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรในอนาคต” พบว่า ในการพัฒนาคนในองค์กรให้เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าอย่างต่อเนื่องนั่น เครื่องมือที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ การเรียนรู้ขององค์กรและบุคคลในองค์กร จะทำให้องค์กรและบุคคลในองค์กรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เมื่อพิจารณาสภาพการดำเนินงานเป็นรายด้าน มีประเด็นที่สำคัญควรนำมาอภิปราย ดังนี้

5.1.1 ด้านการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ (Personal Mastery) แม้จะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 5 ด้าน จะมีค่าสถิติต่ำที่สุดซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าการดำเนินงานเพื่อนส่งเสริมด้านการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนต้องคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดำเนินการเอง โดยโรงเรียนแต่ละแห่งอาจจะมีการดำเนินการมากน้อย แตกต่างกัน เพราะไม่มีกรอบที่ชัดเจน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแต่ละบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการจัดให้มีระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การปฏิบัติงานของครูอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเสมอ อีกทั้งยังจัดกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว เป็นประโยชน์กับครู และโรงเรียน ดังนั้นจึงมีการดำเนินการมาก นอกจากนั้นยังร่วมกันจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับใช้ในการพัฒนาตนเอง และเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดให้มีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย หนังสือ วารสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าตลอดเวลา

5.1.2 ด้านรูปแบบวิธีคิดมุมมองที่เปิดกว้าง (Mental Models) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่ามีการส่งเสริมให้ครูแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ความรู้อย่างกว้างขวาง รอบด้าน เพื่อปรับปรุงการทำงาน อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด/วางแผน/ปฏิบัติงาน/ประเมินการปฏิบัติงานตลอดจนจัดมีการประชุมครูที่มีบรรยากาศกระตุ้นให้ครูมีการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขว้างและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ วีรวุธ มาฆะศิรานนท์ (2542, หน้า 69) ได้กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ดำเนินการในลักษณะเชิงรุกภายในเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมขององค์การมากกว่าที่จะดำเนินการในลักษณะเชิงรับเป็นการตอบสนองสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อองค์กร ไม่ยึดติดกับความคิดของตนเองเป็นหลัก มีมุมมองที่เปิดกว้าง โดยที่ผู้บริหารควรมีกระบวนการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้มากขึ้น เช่น การยกย่อง ชมเชย การนำบุคลากรไปศึกษา ดูงาน องค์กรที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการทำงานให้อำนาจในการตัดสินใจการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น

5.1.3 ด้านการสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ของหน่วยงานเป็นอย่างดี โดยผู้บริหารมีการพบปะสนทนา เพื่อปรึกษาหารือแนวทางการทำงานร่วมกับคณะครูเป็นประจำ ตลอดจนจัดให้มีการจัดทำ

แผนงานระยะสั้น และระยะยาว โดยการมีส่วนร่วมของครูทุกคน อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการสร้างความตระหนักให้ครูและบุคลากรเชื่อว่า ความสำเร็จของโรงเรียน คือ ความสำเร็จของทุกคนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ เจริญ สุข ภาวศิริพงษ์ (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวคิดและกิจกรรมเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่เน้นการสร้างปัจจัยและสภาพแวดล้อม เพื่อให้สมาชิกขององค์กรเกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา พบว่าปัจจัยที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในกาพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้คือ ความร่วมมือ และความเข้าใจเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารในองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ การศึกษาให้รู้สภาพแวดล้อมขององค์กร การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร การฝึกอบรม การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรใหม่ การปรับปรุงกระบวนการทำงาน การสร้างบรรยากาศ และการประเมินผล เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ในองค์กร

5.1.4 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีบุคลการไม่มาก สายการบังคับบัญชาไม่ซับซ้อน บุคลากรมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ผู้บริหารและครูมีการร่วมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม อีกทั้งยังมีการกระจายอำนาจการบริหารงาน โดยแต่งตั้งทีมงานในรูปคณะกรรมการพัฒนางาน ตลอดจนสนับสนุนให้ครูมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน โดยวิธีต่างๆ เช่น การประชุมกลุ่มย่อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ โพธิเต็ง (2545:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสภาวะความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านห้วยหล่อดูก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ว่าการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนนั้น ควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ และดังที่ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กล่าวถึงวินัยประการที่ 4 ของศาสตาราจารย์ Peter Senge ว่าผู้บริหารควรต้องส่งเสริมทุกคนในองค์กรให้ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และทักษะ เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพของทีมงานโดยรวม โรงเรียนมีการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรจากผลการทำงานเป็นทีมมากขึ้น มีการนำบุคลากรไปศึกษาดูงานองค์กรหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการทำงาน

5.1.5 ด้านการคิดอย่างมีระบบ (System Thinking) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะโรงเรียนใช้แผนงาน โครงการเป็นเครื่องมือในการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยให้ครูร่วมกันจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนรอบปีอย่างเป็นระบบ ตลอดจนให้ครูรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สันติมา ศรีสังข์สุวรรณ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับบุคคลจะต้องอาศัยความพร้อมทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความต้องการของแต่ละบุคคล การให้สิ่งเสริมแรง เพื่อเป็นแรงใจให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ ในระดับองค์กรจะต้องสนับสนุนส่งเสริมบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรได้เรียนรู้จากประสบการณ์ทำงาน เรียนรู้จักการแก้ปัญหาเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน และอุปสรรคของการเรียนรู้เกิดจากลักษณะของความเป็นปัจเจกบุคคลลักษณะการบริหารในระบบราชการ หลักและวิธีคิดการพัฒนาแบบแยกส่วน และยังพบวาข้อจำกัดการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทยส่วนหนึ่งเป็นผลมากจากการถูกปลูกฝังการพัฒนาในแต่ละช่วงของชีวิต เช่น การเลี้ยงดู และระบบการจัดการศึกษาของไทย

5.2 การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามตำแหน่งของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในทุกระดับ ก่อให้เกิดแนวคิดและการเปลี่ยนแปลงวิธีการคิดการ

บริหารงานของผู้บริหารเปลี่ยนไป และผู้บริหารในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์การต้องพยายามทำให้ระบบการศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่า ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และผู้อำนวยการ มีระดับการปฏิบัติ มากกว่าหัวหน้าช่วงชั้น ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินงานด้านการจัดการส่วนใหญ่เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่ต้องสนับสนุนการบริหารและการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การสร้างความมั่นใจในเป้าหมายของโรงเรียน การเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรแสดงความคิดเห็นต่างๆ แต่ครูหัวหน้าช่วงชั้น หน้าที่หลักคือ การบริหารภายในช่วงชั้นที่ตนเองรับผิดชอบ และการจัดกระบวนการเรียนการสอนมากกว่าการบริหารจัดการในภาพรวม อีกทั้ง ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญต่อโครงสร้างองค์การ เพราะผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้าง และหน้าที่ในการเอื้ออำนวยการปฏิบัติงานของครู โดยการกำหนดขอบเขตงาน การประสานงานที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรให้สอดคล้องกับความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งครูผู้หัวหน้าช่วงชั้นอาจจะไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ การบริหารและจัดการอย่างเต็มที่ เพราะทำหน้าที่ในระดับปฏิบัติการมากกว่า

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ โพธิเต็ง. “สภาวะความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านห้วยหล่อดูก อำเภอออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

จำเรียง วัยวัฒน์, และ เบญจมาศ อ่ำพันธุ์. *“วินัย 5 ประการ*พื้นฐานองค์กรเรียนรู้.*”* กรุงเทพมหานคร: บริษัทคู่แข่งจำกัด (มหาชน) , 2540.

เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม. “ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคตะวันออก” , 2548.

เจริญสุข ภาวศิริพงษ์. “การพัฒนาแนวคิด*องค์กรแห่งการ*เรียนรู้.*”* ภาคนิพนธ์โครงการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2542.

นฤมล คงผาสุข. *“องค์การแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงพยาบาลรามัน”* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม).กรุงเทพฯ , บัณฑิตวิทยาลัยภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ 2548.

ประธาน เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. “การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน เขตการศึกษา 1*”* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2546.

ประพันธ์ หาญขว้าง. “องค์แห่งการเรียนรู้: แนวทางในการพัฒนาองค์กรและทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรในอนาคต.” ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, สถาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.

ปาริชาติ คุณปลื้ม. “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

วรภัทร์ ภู่เจริญ. องค์การแห่งการเรียนรู้และบริหารความรู้. กรุงเทพฯ : อิริยชน จำกัด, 2548.

วิโรจน์ สารรัตนะ. โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธิ์, 2544.

วีรวุธ มาฆะศิรานนท์. องค์กรเรียนรู้สู่องค์กรอัจริยะ. กรุงเทพฯ : เอ๊กซ์เปอร์เน็ท, 2542.

สันติมา ศรีสังข์สุวรรณ. “การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการก้าวสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, โครงการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2540.

Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2008). Educational administration: Theory, research, and practice, 8th edition. New York: McGraw-Hill.

Hughes. L.M., (1999) ,The Principal as Leader. 2nd ed., New Jersey: Bacon.

Senge, P. M. (1990). “The Fifth Discipline: The Art and Practice of Learning Organization New York :Doubleday.

การใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

USING EXPERIENCED-ENHANCING ACTIVITIES BASED ON SCHEMA THEORY TO PROMOTE MATHEMATICS PROBLEM-SOLVING SKILL OF PRATHOM SUKSA 6 STUDENTS, BAN CHUENG DOI SUTHEP SCHOOL, CHIANG MAI PROVINCE

อสมาภรณ์ วันทอง[1] ผศ.ดร.ดวงหทัย กาศวิบูลย์[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว ทำการทดสอบหลังการทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และแบบทดสอบกระบวนการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์ วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งหมดได้คะแนนเกินร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์การประเมินของโรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 49.73 คิดเป็นร้อยละ 82.80 ซึ่งถือว่าระดับคะแนนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

คำสำคัญ : นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, ทฤษฎีโครงความคิด

Abstract

The purposes of this quasi-experimental research with one-group posttest design were 1) to develop the Experience-Enhancing Activities based on Schema theory to enhance mathematics problem-solving skills, and 2) to study the outcomes. The subjects of the study were 19 Prathom suksa 6 students from Ban Chueng Doi Suthep School in the first semester of Academic year 2010. The instruments used were the Experience-Enhancing Activities for Prathom Suksa 6 Students and the Mathematics Problem-Solving Skills Test. The collected data were analyzed by percentage, average, and descriptive methods. The outcomes from the Mathematics Problem-Solving Skills test showed that all the students' scores were above 60 percent, and the average scores of the results from the Mathematics Problem-Solving Skill Test was 49.73 or 82.80 percent. The student's scores were at a "highest" level.

KEY WORD: Schema Theory, Mathematics Problem-Solving Skill, Prathom Suksa 6 Students

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เด็กต้องเข้าใจปัญหาที่โจทย์กำหนด มีการวางแผนซึ่งอาจใช้การทดลอง ค้นหารูปแบบที่คล้ายกับที่เคยทำมาก่อน แล้วจึงดำเนินการตามวิธีที่เลือกไว้จนได้คำตอบที่ถูกต้อง และสุดท้ายเป็นการทบทวนวิธีการ และคำตอบ หรือเป็นการตรวจสอบ เด็กต้องใช้ความรู้จากสิ่งที่เคยเรียนมาก่อนและประยุกต์ใช้ความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ที่ยังไม่คุ้นเคยจึงจะสามารถแก้ปัญหาได้ (Polya, 1957 อ้างถึงใน Mayer, 1992 : 234 – 327; Marshall, 1995: 64 – 67) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 1 – 7) ได้กำหนดให้ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และกำหนดวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งไว้ว่า เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ต้องการให้มีการนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตและศึกษาต่อ การมีเหตุมีผล มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ แต่จากผลสำรวจสาเหตุเด็กไทยอ่อนคณิตศาสตร์ทั้งความคิดรวบยอด ทักษะการแก้ปัญหา (สมวงษ์ แปลงประสพโชค และคณะ, 2549: 6) ที่พบว่าปัญหาหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน คือ ปัญหานักเรียนไม่ชอบคิดและขาดทักษะการแก้ปัญหา ไม่สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้นั้น ควรเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดที่มีลักษณะเป็นลำดับขั้น มีลักษณะเฉพาะตัวส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความสามารถใหม่ขึ้น ซึ่งหนึ่งในแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวได้แก่ ทฤษฎีโครงความคิด (Schemas Theory) ที่ให้ความสำคัญกับทักษะทางความคิดที่จัดการกับความรู้ โดย Piaget ได้ให้ความหมายโครงความคิดไว้ว่า เป็นกลไกภายในสมองของมนุษย์ ที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันเข้าไปจัดเก็บไว้ในลักษณะที่จะทำให้เก็บจำไว้ได้และระลึกได้อย่างรวดเร็ว จากพื้นฐานความรู้เดิมและสามารถนำความรู้ที่สะสมไว้ในโครงความคิดนั้นมาแก้ปัญหา (Marshall, 1995: 38; Santrock, 2008 : 37) โดยทฤษฎีโครงความคิดได้เชื่อว่า โครงความคิดเป็นเครือข่ายที่มีความเชื่อมโยงต่อกัน มีลักษณะเป็นโครงสร้าง จัดเรียงเป็นบางเรื่องหรือเรียงเป็นหัวเรื่อง ซึ่งอาจเป็นในรูปอักษร ภาษา ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่มองเห็นได้ หรือสัมผัสได้เชื่อมโยงกัน โดยความเข้าใจและมีลักษณะเฉพาะเจาะจง ต้องใช้ระบบต่างๆ ภายในสมองจัดกระทำ ไม่ว่าจะเป็นในรูปการเรียนรู้ การรับรู้จากประสาทสัมผัสต่างๆ ความจำ การใช้สติปัญญาที่จะตัดสินใจคิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา (Marshall, 1995: 33-39; Jensen, 2000 อ้างถึงใน ปิยะธิดา ขจรชัยกุล, 2547: 80-81) ซึ่งถ้าได้รับการพัฒนาตั้งแต่เด็กย่อมเกิดโครงสร้างของความคิดที่หลากหลาย อันจะเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาต่างๆในอนาคตของพวกเขา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงที่นักเรียนกำลังจะจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามแนวคิดโครงความคิด ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักการแก้ปัญหา เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เมื่อมีพื้นฐานที่ดีแล้วเด็กย่อมมีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ดี อันจะเป็นแนวทางในการสร้างพื้นฐานที่สำคัญให้แก่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว ซึ่งมีการทดสอบหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิด เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ มีระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ จัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 1 ชั่วโมง โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ ในภาคเรียนที่ 1 ปี

การศึกษา 2553 จำนวน 19 คน ซึ่งผู้วิจัยแบ่งกลุ่มนักเรียน โดยคละความสามารถ กลุ่มละ 4-5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎี โครงความคิดเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามทฤษฎีโครงความคิด (Marshall, 1995) และดัดแปลงจากแผนกิจกรรมของ รัชดาวรรณ กระสินธุ์ (2547) โดยกิจกรรมเสริมประสบการณ์ดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมปัญหาแบบขั้นตอนเดียว (4 กิจกรรม), กิจกรรมปัญหาเชิงซ้อน 2 ขั้นตอน (4 กิจกรรม), กิจกรรมปัญหาเชิงซ้อน 3 ขั้นตอน (4 กิจกรรม) และกิจกรรมปัญหาเชิงซ้อน 4 ขั้นตอน (4 กิจกรรม) รวมทั้งสิ้น 16 กิจกรรม ทดสอบหลังการใช้กิจกรรมด้วยแบบทดสอบกระบวนการแก้ปัญหาด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งดัดแปลงจากแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของณัฐพล แย้มฉิม โดยแบบทดสอบนี้มีจำนวน 5 ข้อ หาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของกิจกรรมเสริมประสบการณ์และแบบทดสอบกระบวนการแก้ปัญหา ทางคณิตศาสตร์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.83 และหาคุณภาพของแบบทดสอบกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยมีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.40 – 0.72 และอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.20 -0.56

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

ผลการวิจัย

1. ผลจากการใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อส่งเสริมกระบวนการ การแก้ปัญหา ทั้ง 16 กิจกรรมนั้น พบว่า ในกิจกรรมช่วงแรก (กิจกรรมที่ 1-4) นักเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินกระบวนการคิดแก้ปัญหาในขั้นที่ 1 สำรวจและทำความเข้าใจปัญหา โดยนักเรียนสามารถสำรวจองค์ประกอบของปัญหาและวิเคราะห์เป้าหมายของปัญหาได้อย่างรวดเร็ว แต่ในขั้นที่ 2 การวางแผนแก้ปัญหา และขั้นที่ 3 การดำเนินการแก้ปัญหานั้น นักเรียนใช้ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาค่อนข้างมาก และในขั้นที่ 4 ประเมินผลการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาในขั้นนี้ เนื่องจากนักเรียน คิดย้อนกลับได้ไม่มากนัก เมื่อดำเนินกิจกรรมช่วงที่ 2 (กิจกรรมที่ 5-8) พบว่า นักเรียนทั้งหมดสามารถดำเนินการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนได้ด้วยตนเอง และใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นของกระบวนการแก้ปัญหาลดลง และเมื่อดำเนินกิจกรรรมช่วงที่ 3 (กิจกรรมที่ 9-12) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาทั้ง 4 ขั้นตอนได้ด้วยตนเอง โดยในการใช้กิจกรรมช่วงสุดท้าย (กิจกรรมที่ 13-16) พบว่านักเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องและยังสามารถช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่มที่อ่อนกว่าได้ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ตามระดับความสามารถของนักเรียน พบว่านักเรียนที่มีความสามารถสูง เป็นนักเรียนที่มีพื้นความรู้เดิมดี ทำให้นักเรียนสามารถดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองตั้งแต่กิจกรรมช่วงแรก ซึ่งสังเกตพบว่า นักเรียนเลือกการวางแผนการแก้ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาด้วยสัญลักษณ์ เป็นนามธรรม เนื่องจากนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ค่อนข้างดี นอกจากนี้พฤติกรรมในการทำกิจกรรมกับกลุ่ม พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถสูงนี้มีพัฒนาการในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่มด้วยดี และยอมรับฟังความคิดเห็นเพื่อนมากขึ้นหลังจากร่วมกิจกรรมไประยะหนึ่ง โดยสังเกตได้ชัดเจนว่านักเรียนมีศักยภาพในการเป็นผู้นำและเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่มคนอื่นโดยเฉพาะนักเรียนที่อ่อนกว่าได้

ในส่วนของนักเรียนที่มีความสามารถปานกลางนั้น พบว่า ในกิจกรรมช่วงแรก (กิจกรรมที่ 1-4) นั้น นักเรียนกลุ่มนี้อยู่ในช่วงการพยายามทำความเข้าใจและเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา ดังนั้นนักเรียนจึงทำกิจกรรมได้ค่อนข้างช้าและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นมากนัก เมื่อถึงกิจกรรมช่วงที่ 2 (กิจกรรมที่ 5-8) นักเรียนมีการพัฒนามากขึ้นโดยสามารถร่วมวางแผนแก้ปัญหากับนักเรียนในกลุ่ม โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถสูง และใช้ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาน้อยลง ซึ่งในกิจกรรมช่วงสุดท้าย (กิจกรรมที่ 13-16) นักเรียนกลุ่มนี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การสามารถวางแผนแก้ปัญหา, ดำเนินการแก้ปัญหาตามแผน และประเมินผลการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทั้งยังสามารถช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่มที่อ่อนกว่าได้อีกด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถปานกลางมักเชื่อมโยงการวาดตัวแบบ (Model) กับการแก้ปัญหา ไปสู่นามธรรมโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับด้านพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกับกลุ่มนั้นพบว่า นักเรียนมีความกล้าแสดงออกเพิ่มมากขึ้น โดยแสดงความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมกลุ่มและการนำเสนอหน้าชั้นเรียนเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาของกลุ่ม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ปัญหาและประเมินผลการแก้ปัญหาของกลุ่ม นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่มที่อ่อนกว่าได้เป็นอย่างดี

สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถอ่อนนั้น พบว่า นักเรียนกลุ่มนี้สามารถพัฒนาการกระบวนการแก้ปัญหาของตนเองได้ เพียงแต่ต้องใช้ระยะเวลานานกว่านักเรียนในสองระดับข้างต้น กล่าวคือ ในกิจกรรมช่วงแรก (กิจกรรมที่ 1-4) นั้น นักเรียนสามารถใช้ขั้นตอนการแก้ปัญหาได้เพียงขั้นที่ 1 สำรวจและทำความเข้าใจปัญหาเท่านั้น เนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ค่อนข้างอ่อน ทำให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาได้ช้ากว่านักเรียนที่มีความสามารถสูงและปานกลาง ต่อมาพบว่า ในกิจกรรมช่วงที่ 2 (กิจกรรมที่ 5-8) นักเรียนมีการพัฒนาในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น โดยสามารถดำเนินการวางแผนแก้ปัญหาในขั้นที่ 2 และดำเนินการแก้ปัญหาในขั้นที่ 3 ได้เป็นอย่างดี แต่นักเรียนมีข้อจำกัดในขั้นที่ 4 ประเมินผลการแก้ปัญหา ซึ่งนักเรียนไม่สามารถคิดย้อนกลับได้เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และสังเกตได้ว่าระดับความซับซ้อนของโจทย์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถอ่อนนี้ต้องไม่เกินปัญหา 3 ขั้นตอน พวกเขาจึงจะสามารถทำได้ด้วยตนเอง โดยหากปัญหามีความซับซ้อนมากขึ้นนักเรียนกลุ่มนี้ต้องการเพื่อนที่เก่งกว่าในกลุ่มคอยช่วยเหลือ จึงทำให้พวกเขาสามารถดำเนินการกระบวนการแก้ปัญหาทั้ง 4 ขั้นตอนได้ด้วยตนเอง

และในส่วนนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้นั้น เนื่องจากนักเรียนมีข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้และการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ ทำให้นักเรียนมีอุปสรรคในการทำกิจกรรมพร้อมเพื่อนร่วมกลุ่ม หากแต่ถ้าเพื่อนร่วมกลุ่มและครูเข้าใจ ให้ความช่วยเหลือประคับประคอง นักเรียนจะสามารถทำกิจกรรมพร้อมกับเพื่อนนักเรียนคนอื่นได้ดี โดยนักเรียนสามารถดำเนินการแก้ปัญหาทั้ง 4 ขั้นตอนได้ด้วยตนเองในกิจกรรมช่วงที่ 1 (กิจกรรมที่ 1-4) และกิจกรรมช่วงที่ 2 (กิจกรรมที่ 5-8) ส่วนในกิจกรรมใน 2 ช่วงสุดท้าย (กิจกรรมที่ 9-16) นั้น นักเรียนสามารถทำได้เพียงขั้นที่ 1 สำรวจและทำความเข้าใจปัญหาเท่านั้น เนื่องจากโจทย์มีความซับซ้อนมากขึ้น ต้องแก้ปัญหาหลายขั้นตอน นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้นี้จึงต้องมีเพื่อนที่มีความสามารถสูงกว่าช่วยเหลือในการทำกิจกรรม นักเรียนจึงสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกับเพื่อนร่วมกลุ่มได้

สรุปในภาพรวมพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหา โดยเริ่มจากปัญหาขั้นตอนเดียวที่ไม่ซับซ้อน ใช้การวางแผนแก้ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาแบบรูปธรรมผ่านการวาดตัวแบบ (Model) ในการแก้ปัญหา จากนั้นนักเรียนจึงนำโครงความคิดของตัวแบบนั้นเชื่อมโยงสู่การแก้ปัญหาด้วยวิธีนามธรรม ใช้การคำนวนทางคณิตศาสตร์ โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาจนกระทั่งสามารถดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาทั้ง 4 ขั้นตอนได้ด้วยตนเอง โดยการที่ผู้วิจัยจัดให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่มโดยคละความสามารถของนักเรียน ทำให้นักเรียนที่มีความสามารถสูงและปานกลางนั้นสามารถช่วยเหลือชี้แนะเพื่อนร่วมกลุ่ม โดยเฉพาะเพื่อนที่อ่อนกว่าได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้อย่างราบรื่น และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนที่มีความสามารถอ่อนและนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ เนื่องจากนักเรียนได้รับความช่วยเหลือ การชี้แนะอย่างใกล้ชิดจากเพื่อนร่วมกลุ่มตลอดเวลา

2. การทดสอบทักษะการแก้ปัญหาหลังการใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนผ่านการเกณฑ์การประเมินของโรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ ร้อยละ 60 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 49.73 คิดเป็นร้อยละ 82.80 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ประเมินระดับดีมาก

อภิปรายผล

1. กระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนนั้น เริ่มต้นจากการแก้ปัญหาที่ไม่ซับซ้อนไปสู่ปัญหาที่มีความซับซ้อนและต้องแก้ปัญหาหลายขั้นตอนมากขึ้น โดยนักเรียนวางแผนแก้ปัญหาจากการคิดแบบรูปธรรมไปสู่นามธรรม โดยอาศัยประสบการณ์และพื้นฐานความรู้เดิมในการเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่ โดยนักเรียนที่มีความสามารถสูงนั้นจะมีพื้นฐานในการคิดนามธรรมที่ดี มีความรู้ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ค่อนข้างสูง นักเรียนจึงสามารถเชื่อมโยงโครงความคิดนามธรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาได้ทันที ในขณะที่นักเรียนที่มีความสามารถในระดับที่ต่ำกว่ามักเลือกการใช้โครงความคิดในการแก้ปัญหาจากการประเมินผลการแก้ปัญหาด้วยวิธีรูปธรรมจากการวาดตัวแบบ โดยเลือกใช้โครงความคิดที่ผ่านการประเมินของตนแล้วว่าดีในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหานี้ของนักเรียนจึงเป็นไปตามลักษณะของโครงความคิดที่เป็นการนำเอาสิ่งที่อยู่ในความรู้เดิม และประสบการณ์ในอดีตมาช่วยในการแก้ปัญหา ให้สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์และวางแผนแก้ปัญหาต่างๆได้ ด้วยการนำข้อมูลทั้งในแบบรูปธรรมและนามธรรมในโครงความคิด มาคัดเลือกนำกลับมาใช้ตามสถานการณ์หรือปัญหานั้นๆ (Marshall, 1995: viii - ix)

2. การที่ผู้วิจัยจัดให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม โดยคละความสามารถของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมมือกัน โดยนักเรียนที่เก่งกว่าจะช่วยเหลือเพื่อนที่อ่อนกว่าในกลุ่ม ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตามแนวคิดเรื่อง Scaffolding ของ Vygotsky (ลิขิต กาญจนาภรณ์, 2548: 23-24) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ในช่วงที่เด็กเกิดปัญหา และได้รับสนับสนุนหรือส่งเสริมในช่วงเวลาที่เรียนรู้บางสิ่งบางอย่างที่เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้โดยลำพัง เด็กจะเรียนรู้การร่วมมือโดยได้รับการแนะนำจากผู้ใหญ่หรือได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า

3. จากผลการวิจัย นักเรียนผ่านการประเมินทั้ง 19 คน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 49.73 คิดเป็นร้อยละ 82.80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะเด่นของทฤษฎีโครงความคิดในการแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นการกระตุ้นให้นักเรียนได้นำประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ด้วยแนวทางหลายๆวิธี เพื่อวางแผนแก้ปัญหาที่ได้รับให้บรรลุตามเป้าหมาย (Marshall, 1995: 76-79) และการที่กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง มีโอกาสฝึกแก้ปัญหาเป็นประจำ สม่ำเสมอและนักเรียนสามารถค้นพบแนวทางแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน (รัชดาวรรณ กระสินธุ์, 2542: 49-50)

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากทฤษฎีโครงความคิดในการแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นให้นักเรียนใช้ประสบการณ์ ความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่นั้น ในการพัฒนากิจกรรมเสริมประสบการณ์นี้จึงควรเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลล่วงหน้าก่อนเพื่อให้เข้าใจถึงประสบการณ์ ความรู้เดิมและความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน อันจะนำไปสู่การจัดกลุ่มกิจกรรมของนักเรียนให้มีความเหมาะสมโดยให้นักเรียนในกลุ่มเป็นผู้ช่วยเหลือกันและกัน โดยมีผู้วิจัยหรือครูคอยช่วยเหลือ และไม่ตีกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหาให้นักเรียน แต่ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการวางแผนแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดโครงความคิดที่หลากหลายและสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรนำแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ใช้กับนักเรียนในระดับอื่นๆ

2. ควรศึกษาเพิ่มเติม โดยทำการติดตามผลหลังการใช้กิจกรรมเพื่อศึกษาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระยะยาว

3. ควรนำแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามทฤษฎีโครงความคิดเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์เพื่อศึกษาทักษะการแก้ปัญหาด้านอื่นๆ

4. กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงหทัย กาศวิบูลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ลิขิต กาญจนาภรณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประธานสอบวิทยานิพนธ์และ ผศ. อุมาพร วงษ์บูรณาวาทย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาชี้แนะและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆทั้งให้ความเมตตาอย่างสูงต่อลูกศิษย์คนนี้เสมอมา

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำหรับทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา

ขอขอบคุณ ท่านผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ ตลอดจนครูโรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณครู อารีย์ ทิพกนก ที่กรุณาอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา คอยช่วยเหลือผู้วิจัยและ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ ทั้ง 19 คน ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เป็นนักเรียนที่น่ารักของผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณกำลังใจจาก เพื่อนๆ พี่ๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว และเพื่อนสมัยเรียนศิลปากร

ขอบคุณนายณัฐพล ตั้งสวัสดิพงษ์ สำหรับภาพประกอบโจทย์ปัญหาที่สวยงาม และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณครอบครัว โดยเฉพาะคุณแม่ พรปวีณ์ วันทองและน้องชาย นายดิฐพล วันทองที่สนับสนุนการตัดสินใจของผู้วิจัย และเป็นกำลังใจให้เสมอ

5. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช* 2551. เอกสารอัดสำเนา

เกียรติสุดา ศรีสุข. *ระเบียบวิธีวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ครองช่าง, 2549.

ณัฐพล แย้มฉิม. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

บุษบา โคตพันธ์. “กิจกรรมการเรียนการสอนเรขาคณิตเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม รูปทรงและปริมาตรที่เน้นความรู้สึกเชิงปริภูมิ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.”ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิตสาขาคณิตศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546

ปิยะธิดา ขจรชัยกุล. “การพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีสกีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ปรีชา เนาว์เย็นผล. แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. รวมบทความการพัฒนากระบวนการการคิดคำนวณของนักเรียนระดับประถมศึกษา: 52 – 91, 2537.

เยาวลักษณ์ ศรีกล่ำ. “ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยกระบวนการแก้ปัญหาที่เป็นพลวัตรที่มี ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4”. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

รัชดาวรรณ กระสินธุ์. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : ผลของการจัดกิจกรรมปฏิบัติการเชิงสร้างสรรค์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย.”ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิตสาขาการประถมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.

ลิขิต กาญจนาภรณ์. *จิตวิทยาการศึกษา:จิตวิทยาประยุกต์เพื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548

สมวงษ์ แปลงประสพโชค, สมเดช บุญประจักษ์, และจรรยา ภู่อุดม. “ผลสำรวจสาเหตุเด็กไทยอ่อนคณิตศาสตร์และแนวทางแก้ไข.” [On line] เข้าถึงได้จาก: http://www.ripn-math.com/doc/25510502/child_low_math.doc, 15 มิถุนายน 2552

Gagne, E.D., Yekovich C. & Yekovich F.. *Cognitive Psychology of School Learning Second Edition.* 1993.

Marshall, S. *Schemas in Problem Solving*. First published. New York : Cambridge University Press, 1995.

Mayer, E. *Thinking, Problem Solving, Cognitions*. second edition. New York : W.H. Freeman and Company, 1992.

Santrock, J.W. *Educational Psychology*. Third Edition. Singapore : The McGraw Hill Companies, 2008.

Sternberg, R. J.and Ben - Zeev, T. *Complex Gognition The Psychology of Human Thought.* Oxford : Oxford University Press, 2001.

Yeap, B. H. *Problem Solving in the Mathematics Classroom (Primary)*. Singapore : National Institute of Education Singapore, 2008.

การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ ของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

THE NEEDS ASSESSMENT ON THE ACADEMIC FOR THE TEACHERS IN THE OFFICE OF CHAIYAPHUM EDUCATION SERVICE AREA 3.

ชไมภัค ยุพากิ่ง[1] ผศ.ดร.พิชัย ละแมนชัย[2] และ ดร.อดิศร ศรีบุญวงษ์[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 (2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 (3) เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ และ (4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2552 จำนวนทั้งสิ้น 1,867 คน กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 50 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่น สภาพที่เป็นจริง .97 และสภาพที่คาดหวัง .99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ ค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe' s Method) และวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index) ในการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. ข้าราชการครูมีความต้องการจำเป็นที่ควรจะได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ ในด้านการเตรียมการและการวางแผนการจัดทำผลงานทางวิชาการ ด้านการจัดทำผลงานทางวิชาการ อย่างเร่งด่วนมากกว่า ด้านการส่งเสริมสนับสนุนและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

3. ข้าราชการครูที่มี เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานภาพการสมรส และระดับการศึกษา ไม่พบความแตกต่างกัน

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ประจำ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] อาจารย์ประจำ สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการควรให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ อบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ขั้นตอนการจัดทำผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนและพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการ

คำสำคัญ : สภาพที่เป็นจริง, สภาพที่คาดหวัง, ความต้องการจำเป็น, ผลงานทางวิชาการ

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the reality and conditions expected on the academic work for the teachers in the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Three, 2) to study the needs assessment on the academic work for the teachers in the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Three, 3) to compare the needs assessment on the academic work for the teachers in the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Three, and 4) to study a guideline to develop and enhance to do academic work for the teachers in the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Three. The subjects of the study were the teachers in the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Three. In total, 400 out of 1,867 teachers were selected. The sample size was calculated using multi-stage random sampling. The instrument used was a 50-item questionnaire with a five point rating scale with the confidence level at 0.97. The data were analyzed by frequencies, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, Scheffe' post hoc comparison, and Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$). The results showed that:

1. The realities on doing the academic work in overall aspects were at a “moderate” level. The conditions expected on doing the academic work in overall aspects were at a “high” level.

2. The teachers were needed to develop their preparation and planning of academic work, and doing it more urgent than asking for support and publish their work.

3. The need assessments on the academic work of teachers with different gender, age, experience and position were significantly different at the 0.05. The marital status and education were not significantly different.

4. To develop the needs assessment on the academic work, knowledge about how to plan a working system, workshop on learning a preparation process for the academic work should be provided. And government should allocate budget to support and develop academic work preparation.

KEYWORD : REALITY, CONDITIONS EXPECTED, NEEDS ASSESSMENT, ACADEMIC

1. บทนำ

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน (What is) กับสภาพที่คาดหวัง (What should be) เป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนหนึ่ง ที่สำคัญในวงจรของการประเมิน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ระบุสภาพปัญหาและความต้องการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร อันมีความสำคัญต่อขั้นตอนการวางแผนพัฒนากิจกรรม โครงการ และ บุคลากร (สุวิมล ว่อง

วาณิช, 2542 : 14) การพัฒนาครู จึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาการศึกษาและต้องปฏิบัติหน้าที่กันอย่างจริงจัง ต้องเสียสละ ต้องพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ (สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล, 2543 : คำปราศรัย) ผลงานทางวิชาการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในพัฒนาครู การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการจัดการศึกษา เพราะนอกจากเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูแล้ว วัตถุประสงค์สำคัญในการส่งเสริมการจัดทำผลงานทางวิชาการก็เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ ผลงานทางวิชาการยังนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนของครู (อภิชาต หอมไกล, 2550 : 29) จากประเด็นที่กล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา มีหน้าที่ให้บริการและให้การช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษา และมีหน้าที่ความรับผิดชอบงานด้านการประเมิน วิทยฐานะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาว่า ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการจัดทำผลงานทางวิชาการ ในด้านใด แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร จะมีแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการอย่างไร ประกอบกับในการวางแผนการพัฒนา การส่งเสริม และการสนับสนุนข้าราชการครูเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ยังไม่เคยมีการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อการศึกษาสภาพพื้นฐานในขั้นต้นของการตัดสินใจดำเนินงานใดๆ การดำเนินงานส่วนใหญ่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้บริหารหน่วยงาน/องค์กร จะเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมและสนับสนุนให้กับข้าราชการครู โดยไม่ได้มีการประเมินความต้องการจำเป็นระดับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่างๆ แต่ประการใด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สารสนเทศที่ได้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้ประกอบ การพิจารณาเพื่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานในด้านการพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการจำเป็น

2. ขั้นตอนการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ด้านการเตรียมการและการวางแผนจัดทำผลงานทางวิชาการ ด้านการจัดทำผลงานทางวิชาการ และด้านการส่งเสริมสนับสนุนและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ รวม 3 ด้าน ประชากรเป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2552 จำนวนทั้งสิ้น 1,867 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-State Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบ สอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามประเมินความต้องการจำเป็น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบตอบสนองคู่ (สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวัง) จำนวน 50 ข้อ และ ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อระบุแนวทางการพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยวิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean Deviation) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการแปลความหมายตามเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการ

จำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยใช้สูตรการคำนวณระดับความต้องการจำเป็นวิธี Modified Priority Need Index ($PNI_{Modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550 : 279)

$(PNI_{Modified}) = (I-D)/D$

เมื่อ $(PNI_{Modified})$ หมายถึง ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority needs index)

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (Importance)

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (Degree of Success)

มีวิธีวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นดังต่อไปนี้

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่ได้จากเทคนิควิธี $(PNI_{Modified})$ ใช้วิธีการถ่วงน้ำหนักด้วยค่า D โดยนำค่า D ไปหารเพื่อให้เป็นคะแนนมาตรฐาน จากนั้นนำผลที่ได้ของแต่ละคนมารวมกันและหาค่าเฉลี่ย เนื่องจากต้องการให้ค่าดัชนีที่คำนวณได้มีคุณสมบัติเป็นเลขดัชนีและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ค่าพิสัยของดัชนีจะอยู่ในช่วง 0-5 ตัวอย่างการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ข้อที่	การเตรียมการและการวางแผน	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่คาดหวัง				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของผลงานทางวิชาการ				✓		✓				
2	มีผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ			✓				✓			
3	มีผลงานทางวิชาการที่ผ่านการพิจารณาแล้วเป็นตัวอย่าง				✓				✓		

จากตารางที่ 1 เมื่อนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจะได้ว่า

ข้อรายการที่ 1 $(PNI_{Modified}) = (I-D)/D = (5-2)/2 = 1.5$

ข้อรายการที่ 2 $(PNI_{Modified}) = (I-D)/D = (4-3)/3 = 0.333$

ข้อรายการที่ 3 $(PNI_{Modified}) = (I-D)/D = (2-3)/3 = -0.333$

และเมื่อนำผลการคำนวณมาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจะได้ดังนี้

อันดับที่ 1 คือ ข้อรายการที่ 1

อันดับที่ 2 คือ ข้อรายการที่ 2

อันดับที่ 3 คือ ข้อรายการที่ 3

กรณีที่มีการกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามหลายคน จะต้องนำค่าดัชนีของแต่ละคนมารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ย จากนั้นจึงเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในภาพรวม และเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ กรณีการ

เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) กรณีเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และจัดหมวดหมู่ สรุปประเด็น จัดลำดับแนวทางในการพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3.2 ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความต้องการจำเป็นทุกด้าน สำหรับด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดในลำดับที่ 1 คือด้านการเตรียมการและการวางแผนจัดทำผลงานทางวิชาการ รองลงมาลำดับที่ 2 คือด้านการจัดทำผลงานทางวิชาการ และด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 คือด้านการส่งเสริมสนับสนุนและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

3.3 ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง

3.3.1 ข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มี เพศต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3.2 ข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีสถานภาพการสมรสที่แตกต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3.3.3 ข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe') เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า อายุ ต่ำกว่า 31 ปี กับ อายุ 51 ปีขึ้นไป, อายุ 31-40 ปี กับ อายุ 51 ปีขึ้นไป และ อายุ 41-50 ปี กับ อายุ 51 ปีขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

3.3.4 ข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3.3.5 ข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe') เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม พบว่า ประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 15 ปี กับ 25 ปีขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

3.3.6 ข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการทดสอบความ

แตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe') เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า ครูผู้ช่วย กับ ครู คศ.2, ครู คศ.1 กับ ครู คศ.2 และ ครู คศ.1 กับ ครู คศ.3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

3.4 แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

3.4.1 ด้านการเตรียมการและการวางแผนจัดทำผลงานทางวิชาการ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในการจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยผู้เชี่ยวชาญ ควรจัดหาวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการจัดทำผลงานทางวิชาการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และควรมีการจัดอบรม ประชุม สัมมนา การจัดทำผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

3.4.2 ด้านการจัดทำผลงานทางวิชาการ ควรอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ขั้นตอนการจัดทำผลงานทางวิชาการ แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำระหว่างจัดทำผลงานทางวิชาการแต่ละสาขาวิชา และควรให้ความรู้เกี่ยวกับการพิมพ์ การจัดทำรูปเล่ม การเขียนบรรณานุกรม ที่ถูกต้อง

3.4.3 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนและพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการ จัดเวที/จัดนิทรรศการแสดงผลงานทางวิชาการอย่างน้อยปีละครั้ง และควรมีการเผยแพร่ผลงานที่ผ่านแล้ว ฉบับสมบูรณ์ โดยการจัดห้องไว้สำหรับแสดงผลงาน หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

4.1 สภาพการจัดทำผลงานทางวิชาการ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากส่วนสำคัญที่จะทำให้ข้าราชการครูสามารถทำผลงานทางวิชาการได้สำเร็จก็คือ มีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์และวิธีการ และการเตรียมการที่ถูกวิธี จึงจำเป็นต้องได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำผลงานทางวิชาการ มีสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดทำผลงานทางวิชาการ เปิดโอกาสให้เข้าอบรม ประชุม สัมมนา และค้นคว้าทางด้านวิชาการ ส่งเสริมการใช้อินเตอร์เน็ตหรือสารสนเทศอื่นๆ ในการศึกษาค้นคว้าและจัดทำผลงานทางวิชาการ สำหรับสภาพที่คาดหวัง ยังคงคาดหวังที่จะมีสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดทำผลงานทางวิชาการ ได้รับโอกาสให้เข้าอบรม ประชุม สัมมนา และค้นคว้าทางด้านวิชาการ และการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สภาพปัจจุบันมีสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดทำผลงานทางวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจยังไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ทันสมัย การได้รับโอกาสให้เข้าอบรม ประชุม สัมมนา และค้นคว้า ทางด้านวิชาการ และการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกด้าน อาจยังไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ การจัดทำผลงานทางวิชาการเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของข้าราชการครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่า โดยมีสิ่งตอบแทนเป็นเครื่องจูงใจและมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่คุณภาพการศึกษาของนักเรียน

4.2 ข้าราชการครู มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการในทุกด้าน สำหรับด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในลำดับที่ 1 คือด้านการเตรียมการและการวางแผนจัดทำผลงานทางวิชาการ รองลงมาลำดับที่ 2 คือด้านการจัดทำผลงานทางวิชาการ และด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดอยู่ในลำดับที่ 3 คือด้านการส่งเสริมสนับสนุนและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ อาจเป็นเพราะว่าผลงานทางวิชาการมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน หรือการพัฒนางานในหน้าที่ ผลที่ตามที่อีกประการที่สำคัญคือการได้รับความก้าวหน้าเป็นที่

ยอมรับนับถือในวงวิชาการ มีวิทยาฐานะสูงขึ้นได้รับค่าตอบแทนและเงินประจำตำแหน่งมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความมั่นคงทั้งในหน้าที่การงานและฐานะทางสังคม

4.3 ข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งต่างกัน มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ แตกต่างกัน ส่วนสถานภาพการสมรส และระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

4.4 แนวทางการพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในการจัดทำผลงานทางวิชาการโดยผู้เชี่ยวชาญ ควรจัดหาวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการจัดทำผลงานทางวิชาการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรมีการจัดอบรม ประชุม สัมมนา การจัดทำผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ขั้นตอนการจัดทำผลงานทางวิชาการ แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำระหว่างจัดทำผลงานทางวิชาการแต่ละสาขาวิชา ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการพิมพ์ การจัดทำรูปเล่ม การเขียนบรรณานุกรม ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนและพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการ จัดเวที/จัดนิทรรศการแสดงผลงานทางวิชาการอย่างน้อยปีละครั้ง และควรมีการเผยแพร่ผลงานที่ผ่านแล้ว ฉบับสมบูรณ์ โดยการจัดห้องไว้สำหรับแสดงผลงาน หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์

4.5 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนจัดทำผลงานทางวิชาการเป็นอันดับแรก เพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์ อบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง และควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดทำผลงานทางวิชาการ

4.6 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.6.1 ควรศึกษาสาเหตุของความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

4.6.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

4.6.3 ควรศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

4.6.4 ควรศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดทำผลงานทางวิชาการ ของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือระดับช่วงชั้นที่สอน

4.6.5 ควรศึกษาเจตคติในการจัดทำผลงานทางวิชาการของข้าราชกาครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

เอกสารอ้างอิง

สุวิมล ว่องวาณิช. *การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

———— . *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล. *คำปราศรัยเนื่องในวันครู 16 มกราคม 2543.* กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.

อภิชาติ หอมไกล. *"การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการจัดทำผลงานทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดร้อยเอ็ด."* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2550.

สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR) กับผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย

INTERNATIONAL TREATY ON PLANT GENETIC RESOURCES FOR FOOD AND AGRICULTURE (ITPGR) WITH THE POSSIBLE EFFECTS TO THAILAND

วันเฉลิม จันทรากุล[a] รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ[b]

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR) กับผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย โดยเน้นศึกษาผลกระทบใน 5 ประเด็นคือ สิทธิเกษตรกร ความมั่นคงด้านอาหาร โลกร้อน การแสวงหาผลประโยชน์จากต่างชาติ และการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ รวมถึงสาเหตุที่เกิดสนธิสัญญาฉบับนี้ การดึงภาคีสมาชิกร่วม เหตุที่ไทยเร่งลงนาม และกรณีศึกษา โดยผู้ศึกษาได้แยกคู่ขัดแย้งออกเป็นเป็น 2 กลุ่มคือ 1. กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีทรัพยากรพันธุกรรมพืช (ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มนี้) กับ 2.ประเทศพัฒนาแล้ว ไม่มีทรัพยากรฯ แต่มีเสาหลักด้านการเงิน ความรู้ จากนั้นใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ Relational Power, Structural Power และ 4 เสาหลัก คือความมั่นคง การผลิต การเงิน และความรู้ มาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาที่วางไว้ข้างต้น สำหรับผลที่พึงกระทบต่อไทย พบว่า มีผลทางทางลบมากกว่าผลดี โดยเฉพาะสนธิสัญญาฯเปิดช่องให้มีการจดสิทธิบัตรในกรณีการปรับปรุงพันธุ์ขึ้นใหม่ ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการฉกฉวยพันธุกรรมพืชของไทย โดยเฉพาะข้าวและมันสำปะหลัง นอกจากนี้ความไม่พร้อมของไทยในด้านอื่นๆ เช่น บุคลากร เทคโนโลยี ฯลฯ ดังนั้นไทยควรชะลอการลงสัตยาบัน หากจำเป็นก็ให้ใช้ช่องทางอื่นไปก่อน เช่น การร่วมมือกับศูนย์ IRRI และควรเตรียมความพร้อมหากจำเป็นต้องเข้าร่วมในอนาคต

คำสำคัญ : ITPGR , พันธุกรรมพืชเพื่ออาหาร, สนธิสัญญาระหว่างประเทศ

Abstract

This study deals with the international treaty on planet genetic resources for food and agriculture (ITPGR) with its possible effects to Thailand, which was subdivided into 5 areas: 1. farmer's rights, 2. security on food, 3. global warming crisis, 4. foreign exploitation, and 5. access to seeds. Also, the study focuses on the causes and reasons of the treaty, participating party members of the treaty, the reasons underlying the accelerated engagement in the treaty of Thailand and case studies. The researcher separated the opponents into 2 groups which are 1. the developing countries group composed of plant genetic resources (Thailand is also classified in this group) and 2. the

---

[a] นิสิตหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[b] อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

developed countries consisting of those short of natural resources but rich in money and know-how. The concept of international relation and economics, especially the relational power, structural power, and the four-main aspects which are the stability structure, the production structure, the economic structure and know-how structure, was applied in methodically analyzing the data, relating to the afore-mentioned issues. The study revealed that the treaty has caused negative effects on Thailand to some degrees. Additionally, the treaty has opened up the chance for a patent of inventing new genetic plants. On the contrary, it even allows for exploitation of others to steal Thailand's original genetic plants particularly rice and cassava. Moreover, Thailand is still not ready, in some cases, for the ratification of the treaty, for examples people, technology, and etc. Consequently, Thailand should slow down the treaty ratification. In some cases, Thailand should also reconsider other possibilities, such as cooperating with IRIR center and should be well-prepared for the necessary future participation.

KEYWORDS: ITPGR , Plant Genetic , International Treaty

1. บทนำ

การเคลื่อนย้ายของทรัพยากรพันธุกรรมพืชในอดีตอยู่บนหลักการเป็นสมบัติร่วมกันของมนุษยชาติ (common heritage of humanity) (GRAIN, online, 2010) ไม่มีใครเป็นเจ้าของ สามารถนำไปปลูกหรือเพาะพันธุ์ได้อย่างเสรี อย่างกรณี ประเทศไทยนำเมล็ดยางพาราจากต่างประเทศเข้ามาปลูก เป็นต้น

ทำให้มีทรัพยากรพันธุกรรมพืชจำนวนมากได้ถูกนำไปเก็บรักษาไว้ในธนาคารพันธุกรรม (Genebank) ต่างๆ ทั่วโลกจำนวน 1,308 แห่ง โดยอยู่ในอเมริกาเหนือและยุโรป 597 แห่ง หรือ ร้อยละ 46 ของจำนวนธนาคารพันธุกรรมทั้งหมด รองลงมาคือ เอเชีย 293 แห่ง ลาตินอเมริกา 227 แห่ง ตามลำดับ และพบว่า การใช้ประโยชน์อเมริกาเหนือและยุโรปรวมกันถึง 49 % เอเชีย 28 % ลาตินอเมริกา 12 % ตามลำดับ (FAO, online, 2009) การเปลี่ยนแปลงกติกาโลกในเรื่องนี้เริ่มขึ้นเมื่อมีการจัดทำ "อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) พ.ศ.2535" โดยอนุสัญญานี้ได้นำการบริหารจัดการทรัพยากรชีวภาพและทรัพยากรพันธุกรรมมาอยู่ภายใต้"ขอบข่ายกฎหมายของรัฐ" (under the jurisdiction of national governments) โดยจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ใครใช้ประโยชน์ หรือแบ่งปันผลประโยชน์เป็นหน้าที่ของแต่ละประเทศ (GRAIN, online, 2010) ต่อมาในวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 องค์การอาหารและการเกษตรแห่งองค์การสหประชาชาติ หรือ FAO ได้รับรองสนธิสัญญาฉบับหนึ่งที่เรียกว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร(INTERNATIONAL TREATY ON PLANT GENETIC RESOURCES FOR FOOD AND AGRICULTURE: ITPGR) (Moore and Tymowski, 2005: 1) สนธิสัญญาฯ มีผลวันที่ 29 มิถุนายน ปี 2004 หลังครบ 90 วันนับจากวันที่มีรัฐเข้าเป็นภาคีครบ 40 ประเทศ ปัจจุบัน (9 มกราคม 2553) มีประเทศสมาชิกที่ให้สัตยาบันแล้ว 56 ประเทศ จากประเทศเข้าร่วม 138 ประเทศ ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ลงนามแล้วเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ปี 2002 แต่ยังมิได้ให้สัตยาบัน (FAO, online, 2009)

วัตถุประสงค์ของสนธิสัญญานี้ เพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตรอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม โดยสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ(Convention on Biological Diversity: CBD) เพื่อความยั่งยืนและความมั่นคงทางอาหาร (grain legumes, online, 2009) โดยสาระสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้คือ เน้นการจัดการทรัพยากรพืชอาหารและการเกษตร 64 รายการ ประมาณ 3,300 ชนิด (species) ที่แนบท้ายสนธิสัญญา ฯ ซึ่งเป็นของหน่วยงานภาครัฐของภาคีสมาชิกจะตกเป็น

ของพหุภาคีซึ่งรวมไปถึงข้อมูลต่างๆที่อยู่ในหน่วยงานของรัฐด้วย (มูลนิธิโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ, ออนไลน์, 2552) โดยการตัดสินใจต่างๆและการบริหารจะขึ้นอยู่กับองค์คณะบริหาร (Governing Body) ที่กำหนดขึ้นตามมาตรา 19 แห่งสนธิสัญญานี้

สนธิสัญญาดังกล่าวมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ทั้งในแง่ของความมั่นคงของแหล่งอาหารภายในประเทศและการสร้างรายได้จากการส่งออก(ชยันต์ ตันติวัสดาการ และ ปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ, 2551: 8) โดยภาคการเกษตรมีสัดส่วนประมาณ 9-10 เปอร์เซ็นต์ ของรายได้ประชาชาติของไทย และเป็นภาคการผลิตที่เป็นแหล่งการจ้างงานใหญ่ถึง 36.45 เปอร์เซ็นต์ ของการจ้างงานทั้งหมด (ดูตารางที่ 1: มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ปี 2546-2549) นอกจากนี้การเกษตร ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งของปัจจัยสี่ โดยเฉพาะด้าน อาหาร สมุนไพรรักษาโรค (ชยันต์ ตันติวัสดาการ และ ปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ, 2551: 7)

สำหรับกระบวนการจัดทำลงนามสนธิสัญญา ITPGR ของไทยตามรายละเอียดหนังสือด่วนที่สุดที่ กษ 0941/11847 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการตัดสินใจ มีรายละเอียดสรุปความได้ว่า หลังจากกระทรวงเกษตรฯ ได้รับหนังสือชวนเชิญเข้าร่วมในสนธิสัญญา ITPGR แล้วได้ดำเนินการจัดสัมมนาแสดงความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีตัวแทนของเอกชน เกษตรกร สถาบันเกษตร และองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 150 คนเข้าร่วม ซึ่งในที่ประชุมมีทั้งที่แสดงความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยมีบางส่วนยังมีความข้องใจในสนธิสัญญานี้ เช่น มีข้อสังเกตุว่า การเคลื่อนย้ายพันธุกกรรมพืชไม่ได้มีวัตถุประสงค์สร้างความมั่นคงทางด้านอาหารแต่เพื่อผลประโยชน์ธุรกิจมากกว่า เป็นต้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2545: 1-3) ต่อมาเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2545 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรฯ เสนอและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในขณะนั้นได้มอบอำนาจเต็ม (full powers) ให้เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโรม ลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าว (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2545: 1) จะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดทำนโยบายในเรื่องการลงนามสนธิสัญญาฉบับนี้ ไม่ผ่านกระบวนการรัฐสภาหรือ การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ส่วนเกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมทุกด้านหรือให้ตกผลึกเสียก่อน ทั้งที่เรื่องนี้อาจจะสร้างผลกระทบในวงกว้างดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 1 : มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ปี 2546-2549 หน่วย: ล้านบาท

รายการ	ณ ราคาปีฐาน 2531			
	2546	2547	2548	2549
ภาคการเกษตร	363,033	354,185	342,886	359,349
การเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	307,619	296,747	287,987	303,036
การประมง	55,414	57,438	54,899	56,313
นอกภาคการเกษตร	3,105,133	3,331,759	3,508,409	3,685,266
GDP	3,468,166	3,685,944	3,851,295	4,044,615
สัดส่วนภาคการเกษตรต่อจีดีพี	10.47%	9.61%	8.90%	8.88%

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย www.bot.or.th อ้างถึงใน ชยันต์ ตันติวัสดาการ และ คณะ, ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วมสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร, หน้า 7

ดังนั้น การกำหนดท่าทีของไทยต่อสนธิสัญญาฯฉบับนี้จึงมีความสำคัญอย่างมากและควรจะศึกษาผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทยอย่างรอบด้านก่อนจะลงสัตยาบัน โดยในส่วนของผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาผลที่พึงกระทบต่อไทยใน 5 ประเด็นสำคัญคือ สิทธิเกษตรกร ความมั่นคงด้านอาหาร ปัญหาโลกร้อน การแสวงหาผลประโยชน์จากต่างชาติ และการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ รวมทั้ง การศึกษาถึงสาเหตุแท้จริงที่เกิดสนธิสัญญาฉบับนี้ การดึงภาคีสมาชิกร่วมเหตุที่ไทยเร่งลงนาม และกรณีศึกษา เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงปัจจัยและผลกระทบต่างๆอย่างรอบด้านที่เกี่ยวเนื่องกับสนธิสัญญาฉบับนี้ เพื่อนำไปสู่แนวทางว่าควรจะป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวอย่างไร? และใครควรเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง? โดยผู้ศึกษาได้แยกคู่ขัดแย้งออกเป็นเป็น 2 กลุ่มคือ 1. กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีทรัพยากรพันธุกรรมพืช (ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มนี้) กับ 2. ประเทศพัฒนาแล้ว ขาดแคลนทรัพยากรพันธุกรรมพืช แต่มีเสาหลักด้านการเงิน การผลิต ความรู้ โดยความสัมพันธ์ต่อกันของ 2 ฝ่ายเป็นไปในลักษณะที่ฝ่ายไม่มีทรัพยากรพันธุกรรมพืช ต้องการได้ประโยชน์พันธุกรรมพืชจากฝ่ายที่มี จึงพยายามสร้างกติกาการเข้าถึง ขณะที่อีกฝ่ายพยายามปกป้องเพื่อรักษาผลประโยชน์สูงสุดของตนเอง จากนั้นผู้ศึกษาจะใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะแนวคิดอำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power)[c] และ 4 เสาหลัก คือ ความมั่นคง การผลิต การเงิน และความรู้ มาวิเคราะห์ถึงประเด็นที่จะศึกษาดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษานัยของสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR) ที่พึงกระทบต่อไทย โดยเน้นศึกษาผลกระทบใน 5 ประเด็นคือ สิทธิเกษตรกร ความมั่นคงด้านอาหาร ปัญหาโลกร้อน การแสวงหาผลประโยชน์จากต่างชาติ และการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์

2. นอกจากนี้ศึกษาถึงสาเหตุแท้จริงที่เกิดสนธิสัญญาฉบับนี้ การดึงภาคีสมาชิกร่วม เหตุที่ไทยเร่งลงนาม และกรณีศึกษาประเทศอินเดีย

3. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ อินเตอร์เนต และการสัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตรหรือเรื่องอื่นๆที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมเพื่ออาหารและการเกษตร โดยมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย

4. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้วางขั้นตอนการศึกษา เพื่อตอบโจทก์ดังกล่าวไว้ดังนี้คือ

1. บทนำจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสนธิสัญญา ITPGR ที่พึงมีผลกระทบต่อประเทศไทย รวมถึงไปถึงการเสนอแนวคิดทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

---

[c] อำนาจเชิงสัมพันธ์ (Relational Power) คือ อำนาจที่คู่ต่อสู้แต่ละฝ่ายใช้ในการเปลี่ยนแปลงในประเด็นใดประเด็นหนึ่งตามที่ตนต้องการ เช่น การเจรจาเขตการค้าเสรีหรือ FTA ซึ่งแต่ละฝ่ายย่อมพยายามเจรจาต่อรองเพื่อให้ผลประโยชน์ทางการค้าและเรื่องอื่นๆตกอยู่กับฝ่ายตนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ การที่ฝ่ายใดจะสามารถกุมชัยชนะในการเจรจาเหนืออีกฝ่ายได้นั้นย่อมต้องพยายามสร้าง Relational Power ที่เหนือกว่าอีกฝ่ายให้ได้ เช่น การทำ FTA ของสหรัฐฯที่ใช้อำนาจทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองที่ทรงอำนาจในเวทีโลกเป็นเครื่องมือในการเจรจาทำ FTA กับประเทศด้อยพัฒนาและชาติมหาอำนาจด้วยกัน

2. เริ่มพิจารณาถึงสนธิสัญญา ITPGR เพื่อเป็นการปูพื้นในการพิจารณาในบทต่อๆไป โดยจะเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่แท้จริงในการเกิดสนธิสัญญาฉบับนี้ สาระสำคัญ วิธีการดึงภาคีสมาชิกเข้าร่วม เหตุที่ไทยเร่งลงนาม และกรณีศึกษา โดยเน้นการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ เช่น Relational Power เป็นต้น

3. หลังจากผู้เขียนนำเสนอกรอบโครงร่างเบื้องต้นในการนิยามผลกระทบจากสนธิสัญญา ITPGR ด้วยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศแล้ว ในบทนี้จะใช้กรอบทั้งหมดข้างต้นมาประกอบการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อไทยตามที่ประเด็นที่วางไว้ข้างต้นต่อไป

4. บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย พร้อมข้อเสนอแนะ

5. ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (ITPGR) กับผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย“ พบว่า มีทั้งผลที่คาดว่าจะเกิดในทางที่ดีและในทางลบ หรือทั้งด้านที่ไทยพึงจะได้และเสีย กล่าวคือ (ดูตารางที่ 2 : สรุปผลการศึกษาสนธิสัญญา ITPGR กับผลที่คาดว่าพึงจะกระทบต่อประเทศไทย)

1. สิทธิเกษตรกร (Farmer’s Rights) (ระบุไว้ในมามาตรา 9 ของสนธิสัญญาITPGR) ด้านดีสนธิสัญญาฉบับนี้เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันทางกฎหมายฉบับแรกที่ให้รายละเอียดการรับรองสิทธิของเกษตรกร (Farmer’s rights) ซึ่งมีความสำคัญต่อเกษตรกรรมของโลก การให้การรับรองสิทธิของเกษตรกร เช่นเดียวกับการรับรอง “สิทธิของนวัตกรสมัยใหม่” (Modern innovator) ทำให้ประเทศไทยและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาสามารถนำหลักการเรื่องสิทธิเกษตรกรไปพัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศของตนเพื่อการคุ้มครองสิทธิเกษตรกรได้กว้างขวางขึ้น โดยมีฐานกฎหมายระหว่างประเทศรองรับอยู่ ส่วนผลเสียคือ 1. การที่สนธิสัญญาITPGR ไม่ได้บังคับว่าภาคีสมาชิกจะต้องนำหลักสิทธิของเกษตรกรไปบัญญัติไว้ในกฎหมายของรัฐ เพียงแต่กำหนดให้มีการส่งเสริมเท่านั้น ทำให้ไม่มีหลักประกันว่าสิทธิเกษตรจะได้รับการปกป้องคุ้มครองจริงๆ 2. สนธิสัญญานี้เปิดช่องให้ภาคีสมาชิกเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร ภายใต้ระบบพหุภาคี ตามมาตรา 12.1 ซึ่งยังไม่ชัดเจนว่าการแบ่งปันผลประโยชน์จะเป็นอย่างไร ซึ่งประเด็นนี้ อาจจะทำให้เกษตรกรไทยเสียประโยชน์ เนื่องจากพันธุกรรมพืช โดยเฉพาะพันธุ์ข้าว ที่มีการสั่งสมพัฒนาจากรุ่นต่อรุ่น เมื่อมีการแบ่งปันผลประโยชน์แล้ว เกษตรจะได้รับส่วนแบ่งตรงนี้ด้วยหรือไม่ ดังนั้นประเด็นนี้สรุปได้ว่า จะทำให้เกษตรกรไทยเสียประโยชน์มากกว่าได้ประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น

2. ความมั่นคงทางด้านอาหาร สนธิสัญญาITPGRมีข้อดีต่อไทย ในด้านที่มีความสอดคล้องกับประเทศไทยในฐานะภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยทั้งในแง่ของความมั่นคงของแหล่งอาหารภายในประเทศและจะต้องดำเนินการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์อย่างต่อเนื่องเพื่อดำรงความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่นๆ แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว สนธิสัญญา ITPGR อาจจะไม่ได้ช่วยให้ไทยได้ประโยชน์ในเชิงความมั่นคงทางอาหารได้อย่างวัตถุประสงค์เนื่องจาก (1) ในจำนวนพืช 64 รายการในภาคผนวกที่ 1 ของสนธิสัญญา ITPGR นั้น ไทยมีการเพาะปลูกเชิงเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการในประเทศไทยเพียง 22 รายการ อาทิ ข้าวบาร์เลย์ มันสำปะหลัง ฯลฯ (2) การเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากพันธุกรรมพันพืช อาจจะเป็นการบั่นทอนความมั่นทางด้านอาหารของไทยในระยะยาว เนื่องจากสนธิสัญญาฉบับนี้อนุญาตให้มีทรัพย์สินทางปัญญาเหนือทรัพยากรพันธุกรรมพืช ไม่ห้ามการหาประโยชน์เชิงพาณิชย์จากทรัพยากรพันธุกรรมพืช ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการฉกฉวยทรัพยากรพันธุกรรม โดยเฉพาะข้าว

และมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเชิงพาณิชย์หลักของประเทศไทย (3) ความไม่พร้อมของไทย อาทิ ด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ขาดแคลนนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ กฎหมาย เป็นต้น

3. การเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ ส่วนที่ไทยได้เปรียบคือเป็นการเพิ่มโอกาสของประเทศไทย ในการเข้าถึงพันธุกรรมพืชหรือเมล็ดพืชของภาคีสมาชิกอื่นๆ ส่วนที่ไทยเสียเปรียบคือบทบัญญัติของสนธิสัญญา ITPGR ในเรื่อง “ในรูปแบบที่ได้รับ” (in the form received) ตามมาตรา 12.3 (D) ของสนธิสัญญาฯ ซึ่งยังมีปัญหาในการตีความ หากมีการตีความว่านำ ”ยีน” ของพืชไปจดสิทธิบัตรได้ก็จะทำให้ไทยเสียประโยชน์ นอกจากนี้ประเด็นทรัพย์สินทางปัญญายังจะเอื้อต่อการผูกขาดเมล็ดพันธุ์และเทคโลโนยีชีวภาพของไทย ซึ่งจะสร้างปัญหาต่อระบบการผลิตเกษตรกรรมของไทยในระยะยาว

4. การแสวงหาผลประโยชน์จากต่างชาติ ในกรณีการแสวงหาผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของไทยจากต่างชาติ คาดว่าจะส่งผลทั้งด้านดีและเสีย กล่าวคือด้านดีจะช่วยพัฒนาพันธุกรรมพืชของไทยให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ รวมทั้งประเทศไทยอาจจะได้ประโยชน์ตามเงื่อนไขของระบบพหุภาคี ตามมาตรา 13.2 ของสนธิสัญญาฉบับนี้คือ การแลกเปลี่ยนข้อสนเทศ การเข้าถึงและถ่ายโอนเทคโนโลยี การสร้างความสามารถ และการแบ่งปันด้านการเงิน และผลประโยชน์อื่นด้านการพาณิชย์ ในขณะที่ผลด้านลบคือ เป็นการเปิดช่องให้บรรษัทเหล่านี้เข้ามาฉกฉวยจดสิทธิบัตรพันธุกรรมพืชของไทยเป็นของตัวเอง ซึ่งจะกระทบต่อระบบการผลิตเกษตรกรรมไทยตามมาเช่นเดียวกัน

5. การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศหรือโลกร้อน จากการศึกษาพบว่า จะมีผลกระทบใน 2 ด้านคือ ด้านที่ได้ประโยชน์ คือ ช่วยเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าเกษตรของไทยเพิ่มมากขึ้นจากภาวะโลกร้อนที่กระทบต่อประเทศต่างๆทั่วโลก แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยต้องปรับปรุงในส่วนของบุคลากร เทคโลโนยี เพื่อให้ทันต่อการปรับปรุงพันธุ์สมัยใหม่ด้วย ส่วนด้านที่เสียประโยชน์ จากการศึกษาพบว่า เป้าหมายใหญ่ของสนธิสัญญา ITPGR มุ่งสร้างระบบการแลกเปลี่ยนทรัพยากรพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักประกันว่าการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืชจะดำเนินต่อไปได้ แต่ละเลยการแก้ปัญหาโครงสร้างการผลิตอาหารและเกษตรกรรมของโลก ซึ่งจะยังทำให้มีกิจกรรมทางเกษตรกรรมที่สร้างปัญหาให้โลกร้อนต่อไปรวมทั้งไทยเองอาจจะได้รับผลกระทบจากปัญหานี้ด้วย

ตารางที่ 2 : สรุปผลการศึกษาสนธิสัญญา ITPGR กับผลที่คาดว่าพึงจะกระทบต่อประเทศไทย

ประเด็น	ด้านได้ประโยชน์	ด้านเสียประโยชน์	ข้อเสนอแนะ
1. สิทธิเกษตรกร	-ให้การรับรองสิทธิของเกษตรกร	-กำหนดไว้ลอยๆไม่ผูกมัด -ยังไม่ชัดเจนว่าเกษตรกรจะได้รับส่วนแบ่งจากการใช้ปย.พันธุ์พืชหรือไม่	-ไทยควรนำหลักสิทธิเกษตรกรไปพัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร
2. ความมั่นคงด้านอาหาร	-สอดคล้องกับไทยในฐานะภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ	-ไทยใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืชได้เพียง 22 จาก 64 รายการ -การเปิดให้มีทรัพย์สินทางปัญญาทำให้ไทยเสี่ยงต่อถูกขโมยพันธุกรรมพืช -ความไม่พร้อมของไทย อาทิ ด้านเทคโลโนยี	

ประเด็น	ด้านได้ประโยชน์	ด้านเสียประโยชน์	ข้อเสนอแนะ
3. การเข้าถึงเมล็ดพันธุ์	-เพิ่มโอกาสของประเทศไทยเข้าถึงพันธุกรรมพืชของภาคีสมาชิกอื่นๆ	-ปัญหาการตีความนำยีนของพืชไปจดสิทธิบัตรได้หรือไม่	
4. การแสวงหาผลประโยชน์จากต่างชาติ	-ต่างชาติจะช่วยพัฒนาพันธุกรรมพืชของไทยให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ -ไทยอาจจะได้ประโยชน์ตามเงื่อนไขของสนธิสัญญา ITPGR	-เปิดช่องให้ต่างชาติฉกฉวยจดสิทธิบัตรพันธุกรรมพืชของไทย	
5. การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศหรือปัญหาโลกร้อน	-ช่วยเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าเกษตรของไทย	-ITPGR ละเลยแก้ปัญหาโครงสร้างการผลิตอาหารและเกษตรกรรมของโลกซึ่งเป็นต้นต่อโลกร้อนต่อไป	-ประเทศไทยต้องปรับปรุงบุคลากร เทคโนโลยี เพื่อให้ทันต่อการปรับปรุงพันธุ์สมัยใหม่
สรุปผลรวม	น้อยกว่า	มากกว่า	-ไทยควรชะลอลงสัตยาบันไปก่อนและเตรียมตัวให้พร้อม เช่น บุคลากร กฎหมาย ฯลฯ

นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาในประเด็น

1. เหตุที่ไทยต้องเร่งลงนามในสนธิสัญญา ITPGR พบว่า จากการใช้แนวคิดบทบาทองค์การระหว่างประเทศต่อการกำหนดนโยบายของไทยของรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2546: 58-82) เข้ามาวิเคราะห์ พบว่า เนื่องจากองค์กร FAO มีอิทธิต่อการกำหนดนโยบายของไทยมาช้านานโดยใช้ช่องทางอุปทานของนโยบาย โดยผ่านตัวละคร (actors) ที่สำคัญ 2 กลุ่มคือ 1. กลุ่มขุนนางนักวิชาการ (technocrats)* 2. กลุ่มผู้ทรงอำนาจหรือชนชั้นนำทางอำนาจ (power elites) โดยกลุ่มขุนนางวิชาการกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญคือ ข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากข้าราชการเหล่านี้มีชุดความคิดในแนวทางเดียวกับ FAO อยู่แล้ว จากการที่มีภูมิทางการศึกษา หรือได้รับทุนจากองค์กรระหว่างประเทศจึงผลักดันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯให้รีบนำเสนอเรื่องการลงนามในสนธิสัญญา ITPGR เข้าสู่คณะรัฐมนตรีและโน้มน้าวให้ตัดสินตามที่ FAO ต้องการ ส่วนกรณีผ่านกลุ่มผู้ทรงอำนาจหรือชนชั้นนำทางอำนาจ เนื่องจากพฤติกรรมรัฐบาลไทย ยอมจำนนและสวามิภักดิ์ต่อประเทศมหาอำนาจหรือองค์กรระหว่างประเทศผู้เป็นจ้าวโลก (relational power behaviour) มาตั้งแต่ปี 2398 เนื่องมาจากการด้อยกว่าในทางเสาหลักด้านต่างๆโดยเฉพาะความมั่นคงดังนั้นอะไรที่เป็นการขอความร่วมมือมาก็มักจะไม่ขัดข้อง

2. เหตุผลที่แท้จริงของการเกิดสนธิสัญญา ITPGR: เนื่องจากประเทศกลุ่มพัฒนาแล้ว มีข้อจำกัดด้านพันธุกรรมพืช จึงต้องหาพันธุกรรมพืชเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุง หลังจากนั้นได้กำหนดมาตรการทางด้านกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองพันธุกรรมพืชที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ ซึ่งเครื่องมือด้านกฎหมายที่สำคัญของประเทศอุตสาหกรรมคือ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (UPOV) ด้วยพลังเสาหลักที่เหนือกว่าของประทศพัฒนาแล้วดังกล่าวนี้เอง ทำให้เกิด

ความไม่สมดุลในโครงสร้างระบบการผลิตอาหารและการเกษตรของโลกมีมากขึ้น ในขณะที่องค์กรระหว่างประเทศได้เอื้อผลประโยชน์ของมหาอำนาจหรือกลุ่มธุรกิจ มากกว่าการสร้างความเป็นธรรมให้ทุกฝ่าย ทำให้เกิดความไม่สมดุลในการกระจายทรัพยากรพันธุกรรมพืช จึงทำให้มีการลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิของบรรดาประเทศโลกต่างเป็นระยะๆ เช่น รัฐบาลเอธิโอเปียประกาศห้ามการนำเชื้อพันธุ์กาแฟออกนอกประเทศเมื่อปี 1977 เป็นต้น กลุ่มบริษัทข้ามชาติจึงไม่สามารถแสวงหาผลประโยชน์ได้อย่างสะดวกอีกต่อไป จึงได้ใช้องค์กรระหว่างประเทศอย่าง FAO และประเทศแม่ เป็นเครื่องมือในการประนีประนอมกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งผลออกมาในรูปของกติกา กฎระเบียบใหม่ๆในการจัดสรรทรัพยากรพันธุกรรมพืชเป็นระยะๆ กระทั่งล่าสุดคือสนธิสัญญา ITPGR ดังกล่าว โดยจากศึกษาพบว่า แม้ว่าสนธิสัญญาฉบับนี้กำหนดวัตถุประสงค์ว่า ต้องการการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนซึ่งทรัพยากรพันธุกรรมพืชฯและแบ่งปันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน (มาตรา 1.1) แต่จากการศึกษาพบว่า เป้าหมายที่แท้จริงคือต้องการสร้างระบบการแลกเปลี่ยนทรัพยากรพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักประกันว่าการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืชโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระบบของ “สภารับข้อปรึกษาในเรื่องการวิจัยด้านการเกษตรนานาชาติ (CGIAR)” จะดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นสรุปว่า แท้จริงแล้ว สนธิสัญญา ITPGR เป็นกติกาหรือ "ขุนนางนักวิชาการ" หมายถึง ข้าราชการผู้บริหารระดับกลาง (middle-level executive) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นคาดการณ์สภาวะเศรษฐกิจในอนาคตและนำเสนอการปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจเดิม และหรือผลักดันนโยบายเศรษฐกิจใหม่ “Rule of Game” ที่ประเทศพัฒนาแล้วได้ใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงระบบพันธุกรรมพืชของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งจะช่วยเอื้อให้ประเทศพัฒนาแล้วผูกขาดการใช้พันธุกรรมพืช ภายใต้ระบบเสรีนิยมต่อไป (ดูแผนภูมิ 1: ต้นเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดสนธิสัญญา ITPGR)

3. ปฏิสัมพันธ์ในการดึงประเทศต่างๆเข้าเป็นภาคีสมาชิก: จากศึกษาพบว่า FAO ใช้วิธีการดึงประเทศภาคีสมาชิกที่พัฒนาน้อยเข้ามาเป็นสมาชิกเบื้องต้น จากนั้นจึงเชิญชวนสร้างปฏิสัมพันธ์ในการดึงภาคีสมาชิกประเทศอื่นๆเข้าร่วม เนื่องจาก FAO เป็นองค์กรระดับโลกและเป็นที่ยอมรับของทั่วโลก ซึ่งสามารถให้คุณให้โทษได้ (stick and carrot) ทำให้ประเทศต่างๆ มีความกระตือรือล้นในการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในเวลาต่อมา

4. กรณีศึกษาอินเดีย: จากการศึกษาพบว่า อินเดียเป็นประเทศแรกๆที่ลงนามรับรองสนธิสัญญา ITPGR เนื่องจากอินเดียได้เตรียมความพร้อมอย่างดี โดยการออกกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายปกป้องความหลากหลายของพืชและสิทธิเกษตร” (The Protection of Plant Varieties and Farmers Rights Act 2001: PPVFR) โดยเปิดให้เกษตรกรหรือชุมชนสามารถจดทะเบียนพันธุกรรมของท้องถิ่น ดังนั้น แม้ว่าพันธุกรรมพืชเหล่านั้นจะอยู่ในบัญชีของสนธิสัญญา ITPGR ก็ตาม ต่างชาติหรือเอกชนก็ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ถ้าจะใช้ประโยชน์ต้องเจรจากับเกษตรกรอินเดียเจ้าของสิทธินั้นโดยตรง ทำให้สิทธิในการแบ่งปันผลประโยชน์จะเป็นของเกษตรกรในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องผ่านระบบพหุภาคีของสนธิสัญญาITPGR แต่อย่างไร ดังนั้นกรณีของอินเดียจึงเป็นการสร้างพลังอำนาจที่เหนือกว่าคู่ต่อสู้นั้นเอง (ดูแผนภูมิ 2: ความสัมพันธ์ของ พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืชและสิทธิเกษตรกรอินเดียกับสนธิสัญญา ITPGR)

6. การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง “สนธิสัญญา TPGR กับผลกระทบที่พึงจะเกิดขึ้นต่อประเทศไทย” มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้คือ

1. สิทธิเกษตรกร (Farmer’s Rights) จากการศึกษาพบว่า มีผลกระทบในทางเสียมากกว่าในทางที่ได้ประโยชน์ ซึ่งเหตุผลสำคัญมาจาก (1.) ตัวสนธิสัญญาว่าด้วยพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร ไม่ได้บังคับว่าภาคีสมาชิก

จะต้องนำหลักการเรื่องสิทธิของเกษตรกรไปบัญญัติไว้ในกฎหมายของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และคณะ (2547: 40) สรุปความว่า สนธิสัญญาฯ ไม่มีมาตรการระหว่างประเทศที่จะบังคับให้มีการรับรองสิทธิเกษตรกรอย่างจริงจังแต่อย่างใด ดังนั้นผู้ที่ต้องการเห็นสนธิสัญญานี้มีบทบาทช่วยป้องกัน “โจรสลัดชีวภาพ” (Biopiracy) และเห็นสิทธิของเกษตรกรได้รับการยกฐานะขึ้นทัดเทียมกับสิทธิของนวัตกรสมัยใหม่ ก็คงต้องผิดหวัง อย่างไรก็ตามในมุมมองของผู้ศึกษามีความเห็นว่า ถ้าไทยนำหลักการเรื่องสิทธิเกษตรกรไปพัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศแล้ว ก็จะเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรไทยอย่างมาก

(2) ความไม่ชัดเจนในประเด็นที่ว่าเกษตรกรในฐานะผู้ที่พัฒนาพันธุกรรมพืชมารุ่นแล้วรุ่นเล่าจะได้รับส่วนแบ่งที่เกิดจากการการนำพันธุกรรมพืชไปใช้ประโยชน์ตามระบบพหุพาคีของสนธิสัญญาITPGR หรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชยันต์ ตันติวัสดาการ และ ปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ(2551: 43) สรุปความว่า ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแก่ประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเจ้าของวัสดุทางพันธุกรรม เช่นประเทศไทยนั้น ดูจะมีมูลค่าที่น้อยและค่อนข้างเลื่อนลอยอยู่มาก

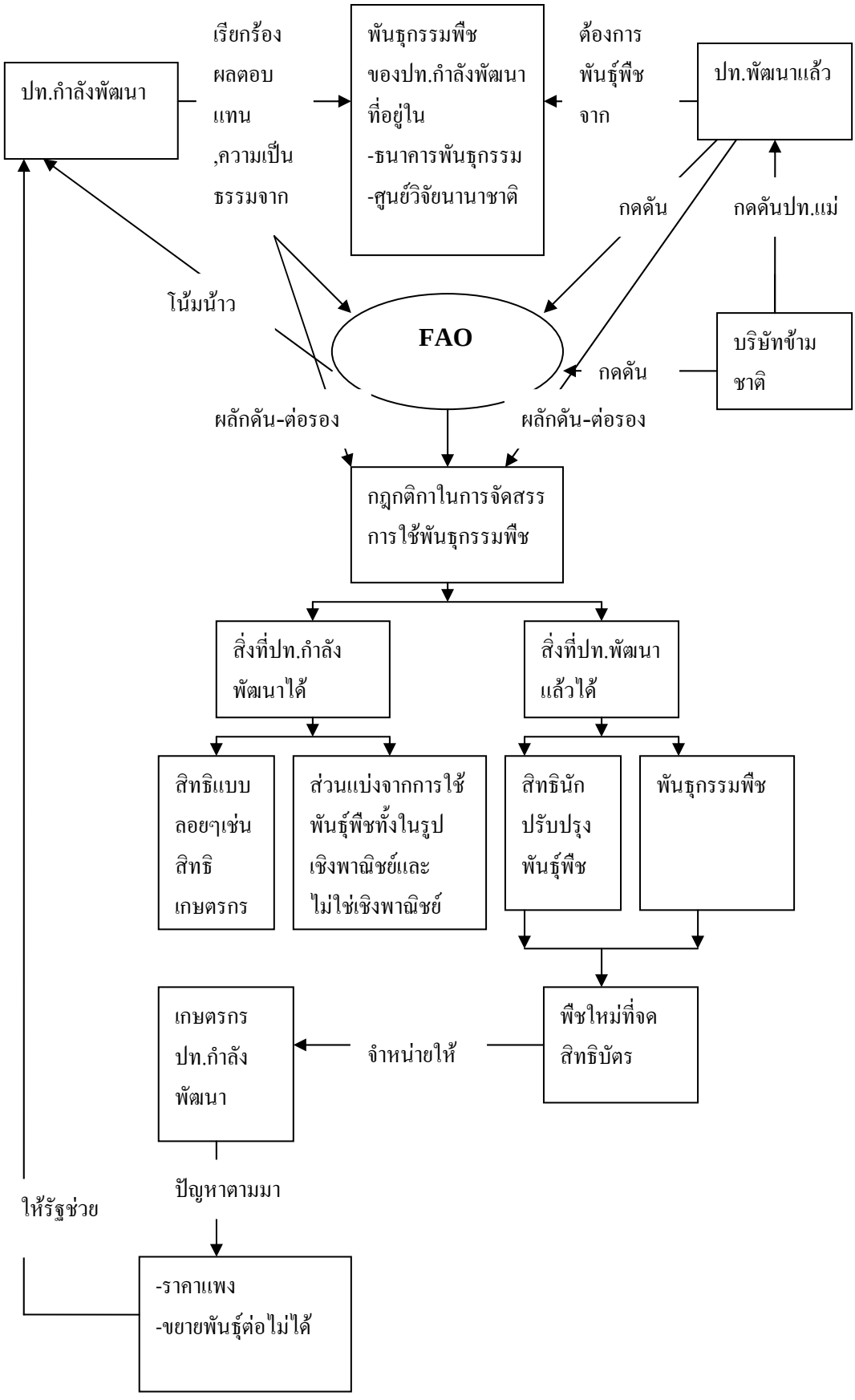
2. ความมั่นคงทางด้านอาหาร จากการศึกษาพบว่ากระทบต่อไทยในเชิงบั่นทอนมากกว่าการสร้างความมั่นคง โดยสาเหตุสำคัญมาจาการที่สนธิสัญญาฉบับนี้อนุญาตให้มีทรัพย์สินทางปัญญาเหนือทรัพยากรพันธุกรรมพืช ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการฉกฉวยทรัพยากรพันธุกรรม โดยเฉพาะข้าวและมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเชิงพาณิชย์หลักของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และ คณะ (2548: 77) สรุปความว่า การที่เปิดโอกาสให้ประเทศที่พัฒนาแล้วครอบครองพันธุกรรมของประเทศโลกที่สาม โดยเพียงแต่เอาไปเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยหรือนำเอาเนื้อเยื่อหรือยีนที่มีคุณสมบัติต่างๆ จากพันธุกรรมพื้นบ้านไปจดสิทธิบัตร หลังจากนั้นประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้นจะบีบบังคับให้ภาคีต้องออกกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชตามรูปแบบของสภาพเพื่อคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่หรือยูพอพ (UPOV) ทำให้เกิดการผูกขาดพันธุ์พืชและเมิดสิทธิเกษตรกรในการเก็บไว้ทำพันธุ์ต่อ

3. การเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ผลการศึกษาพบว่ามีผลกระทบในเชิงลบมากกว่าผลบวกต่อไทย เนื่องจากการอนุญาตให้จดสิทธิสิทธิบัตร ซึ่งเครื่องมือสิทธิบัตรนี้ จะเอื้อการผูกขาดเมล็ดพันธุ์พืชของบรรษัทข้ามชาติ และจะเป็นการปิดกั้นโอกาสของเกษตรที่จะเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การผูกขาดและทำลายระบบเกษตรกรรมไทยโดยรวมในระยะยาว

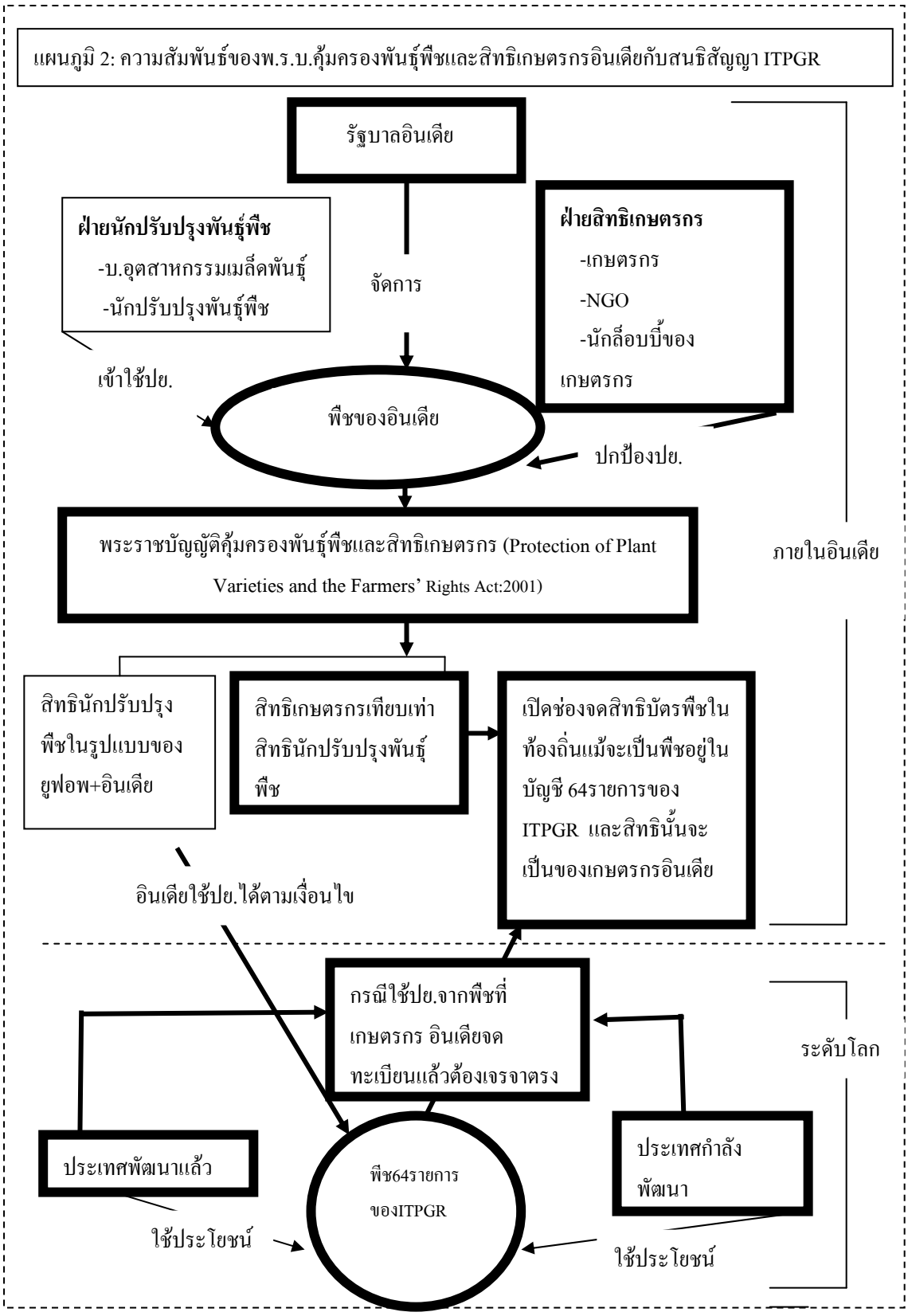
4. การแสวงหาผลประโยชน์จากต่างชาติ จากการศึกษาพบว่าจะมีผลดีมากกว่าผลเสีย แต่อย่างไรก็ตาม ผลดีจากการศึกษาจะเป็นลักษณะของการมองในเชิงหลักการ ที่เห็นว่า ประเทศไทยมีทรัพยากรพันธุกรรมพืชที่สามารถหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จำนวนมาก แต่ยังขาดแคลนเทคโลโนยี ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเช่นสหรัฐอเมริกามีเทคโลโยยีสูงกว่าถ้าสามารถนำมาช่วยพัฒนาพันธุกรรมพืชของไทยได้ ก็น่าช่วยสร้างประโยชน์ได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ การเข้ามาของสหรัฐฯ อาจจะเข้ามาฉกฉวยพันธุกรรมพืชของไทยไปจดสิทธิบัตรเป็นของตัวเองได้ง่ายขึ้น

5. การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศหรือโลกร้อนกับกระทบต่อประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า มีกระทบต่อไทยทั้งด้านดีและเสียพอๆกัน แต่มีประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ สนธิสัญญานี้วัตถุประสงค์จริงๆมุ่งสร้างระบบการแลกเปลี่ยนทรัพยากรพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักประกันว่าการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืช แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาโครงสร้างการผลิตอาหารและเกษตรกรรมของโลก ซึ่งเป็นต้นต่อสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้โลกร้อนขึ้นต่อไป

แผนภูมิ 1: ต้นเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดสนธิสัญญา ITPGR

แผนภูมิ 2: ความสัมพันธ์ของพ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืชและสิทธิเกษตรกรอินเดียกับสนธิสัญญา ITPGR

7. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การเตรียมพร้อมในเรื่องข้อกฎหมายให้ชัดเจน ซึ่งนอกจากช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนคนไทยแล้ว ยังจะปกป้องการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของชาวต่างประเทศด้วย โดยเฉพาะควรเร่งออกกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชและสิทธิเกษตรกรเช่นเดียวกับของอินเดียดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

1.2 ควรจะเร่งให้ชุมชนต่างๆ ที่เป็นแหล่งของพันธุกรรม เช่น ข้าว ฯลฯ ได้จดสิทธิบัตรเป็นของตนเองหรือชุมชน เพื่อป้องกันการเข้าไปแสวงหาประโยชน์ของชาวต่างประเทศ

1.3 ควรจะมีการผลักดันด้านพันธุกรรมพืชเป็นวาระแห่งชาติและควรจะดึงทุกภาคส่วนโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายเหล่านี้ด้วย

1.4 การเจรจาทางการค้าหรือข้อตกลงการค้าใดๆ ควรจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพันธุรรมพันธุ์พืชเข้าไปเป็นคณะทำงานหรือเป็นคณะกรรมการเจรจาด้วย

1.5 ยกเครื่องระบบการวิจัยของไทยทางด้านการเกษตรหรือพันธุกรรมพืชให้ทันสมัยมากขึ้นโดยสนับสนุนในเรื่องบุคลากร เทคโลโนยี และจัดงบประมาณให้เพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาท่าทีของประเทศอื่นๆ ที่ร่วมลงสัตยาบันไปแล้วว่ามีท่าทีอย่างไรต่อสนธิสัญญาฉบับนี้และนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย เพื่อจะได้รู้ว่าจะกำหนดท่าทีอย่างไรต่อไป

2.2 ศึกษาว่าศูนย์วิจัยด้านการเกษตรนานาชาติต่างๆจะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายในเรื่องการเข้าถึงพันธุกรรมพืชอย่างไรบ้าง เพราะว่าปัจจุบันประเทศไทยสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อยู่ แต่ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขที่เข้มขึ้น ประเทศไทยอาจต้องมาทบทวนใหม่

2.3 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสนธิสัญญา โดยเฉพาะการตีความบัญญัติในบางมาตรา เช่นกรณีคำว่า “ในรูปแบบที่ได้รับ” (in the form received) ซึ่งยังมีปัญหาในการตีความ หากมีการตีความว่าสามารถนำ “ยีน” ไปจดสิทธิบัตรได้จะทำให้ไทยเสียประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, หนังสือด่วนที่สุดที่ กษ 0941/11847 เรื่องการลงนามรับรองสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (Internationl Treaty on Plant Genetic Resources for Food and AgriCulture), กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2545.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และ *คณะ. รายงานโครงการศึกษาผลกระทบการเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและ การเกษตร.* กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2547.

ชยันต์ ตันติวัสดาการ และ ปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ. *ความพร้อมของไทยในการเข้าร่วม สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร.รายงานฉบับสมบูรณ์ฯ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), 2551.

มูลนิธิโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ. “สรุปสภาพการณ์เกี่ยวกับพันธุกรรมพืชและความหลากหลายทางชีวภาพ” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.rspg.or.th/botanical_school/instruction_2551/pdf/04_chapter1_intro.pdf , 10 มิถุนายน 2552.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และ คณะ. *สิทธิชุมชนในทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมกรมนุษยชนแห่งชาติ*, 2548.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. *มติคณะรัฐมนตรี เรื่องการลงนามสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่า ด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2545.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทยบทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ.2475-2530*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2546.

FAO. "The State of the World's Plant Genetic Resources for Food and Agriculture." [Online] Available at: http://www.fao.org/ag/AGP/AGPS/PGRFA/pdf/swrfull.pdf, 19 December 2009.

FAO. "INTERNATIONAL TREATY ON PLANT GENETIC RESOURCES FOR FOOD AND AGRICULTURE." [Online] Available at: http://www.fao.org/legal/treaties/033s-e.htm, 19 December 2009.

GRAIN, a small international non-profit organisation. "THE INTERNATIONAL TREATY ON PLANT GENETIC RESOURCES A challenge for Asia" [Online] Available at: http://www.grain.org/briefings/?id=37, 15 February 2010.

grain legumes. "international Treaty on Plant Gentic Resources for Food and Agriculture" [Online] Available at: http://www.grainlegumes.com/index.php/aep_fr/latest_news/international_treaty_on_plant_genetic_resources, 17 December 2009.

Geraid Moore and Witold Tymowski. *Explanatory Guide to the treaty on Planetic Resources for Food and Agricuture*. Switzerland: IUCN, 2005.

การปฏิวัติสยาม 2475 ในทัศนะของพันโทออองรี รูซ์

Revolution of Siam in 1932 from the Perspective of Lieutenant- Colonel Henri Roux

พิมพ์พลอย ปากเพรียว[1] ดร. Bernard Wirth[2] และ ผศ.ดร.ประหยัด นิชลานนท์[3]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาภาพประวัติศาสตร์และสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเหตุการณ์ปฏิวัติ 2475 ที่คณะราษฎรเป็นผู้ก่อการปฏิวัติขึ้น เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยใช้รายงานเอกสารทางการทหารของนายพันโทออองรี รูซ์ (Lieutenant- Colonel Henri Roux) ผู้ช่วยทูตทหารฝรั่งเศสประจำสยามในขณะนั้น นายพันโทออองรี รูซ์มิได้รายงานเพียงแต่เหตุการณ์ต่างๆเท่านั้น แต่เขายังสอดแทรกทัศนะที่มีต่อเหตุการณ์ ตัวบุคคล รวมถึงกองทัพ และสภาพสังคมโดยทั่วไป ซึ่งเป็นรายงานที่มีคุณค่าและควรแก่การศึกษา รายงานของเขามีความแตกต่างจากหนังสือประวัติศาสตร์ของไทย ที่ไม่อาจแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมตะวันตกที่สามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆได้อย่างเต็มที่และเปิดเผย ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของชาติไทยโดยผ่านมุมมองของชาวตะวันตกที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมุมมองนั้น จะทำให้เราเห็นภาพประวัติศาสตร์ที่กว้างและรอบด้านมากขึ้น

คำสำคัญ : นายพันโทออองรี รูซ์, การปฏิวัติ 2475, ประวัติศาสตร์การเมืองไทย

Abstract

This article is a historical study upon the reign of the King Rama VII, especially the day of the Revolution in 1932, which had been committed by the Party of People. They intended to reverse the absolute monarchy to the constitutional monarchy. We studied our Thai history through the monthly reports of the Lieutenant- Colonel Henri Roux, French military attaché in Siam at that time. In his works, he has not only presented the historical fact, but also his own opinion. He has commented about many events happened, personal characteristic, social situation and even army. This makes his reports valuable to study and different from others Thai historical books. That is because there are some topics unalloyed to argue and to criticize such as the royal family. On the contrary, according to the human liberty and equality, they can mention it in public and present their opinion. Otherwise, we can see more openly our history through the foreign perspectives of an European officer who works for Siam for such period.

Keyword :_Lieutenant- Colonel Henri Roux, Revolution of Siam in 1932, political history of Siam

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาฝรั่งเศสศึกษา ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[2] อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[3] อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. บทนำ

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โลกได้ก้าวสู่ยุคสมัยของการล่าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจตะวันตก เพื่อแสวงหาแหล่งวัตถุดิบนำไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรม ประเทศต่างๆในทวีปแอฟริกาและทวีปเอเชียหลายประเทศตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2369 (ค.ศ. 1826) อังกฤษเข้ายึดครองแคว้นยะไข่และทางตอนใต้ของประเทศพม่า ในขณะที่ประเทศกัมพูชาและโคชินจีนตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2402 (ค.ศ. 1859) ถึงแม้ว่าประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศจะตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศมหาอำนาจตะวันตกแล้ว แต่ประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมรู้จักกันในนามของ “สยาม” ก็ยังรักษาเอกราชเอาไว้ได้ ส่วนหนึ่งเนื่องจากนโยบายการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมอารยประเทศ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (ค.ศ. 1851-1868) ทรงยินยอมเซ็นสนธิสัญญาเบาว์ริงกับสหราชอาณาจักร ถือได้ว่าเป็นการเปิดประเทศรับการเข้ามาของชาติตะวันตก ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (ค.ศ. 1868-1910) ทรงปฏิรูปและพัฒนาสยาม ทั้งโครงสร้างทางสังคมและการเมืองการปกครอง เช่น การเลิกทาส การพัฒนาสาธารณูปโภคให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ทางรถไฟ ถนนหนทาง การขุดคลอง ระบบไปรษณีย์โทรเลข เป็นต้น อีกทั้ง การจัดตั้งการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่า “สุขาภิบาล” และการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างข้าราชการรุ่นใหม่ ไม่เฉพาะบุตรหลานข้าราชการชั้นสูงเท่านั้น แต่ยังทรงพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวง เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับบุคคลทั่วไปด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ 6 แนวคิดประชาธิปไตยและการปฏิวัติในหลายประเทศ ถูกนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน เนื่องจากมีการให้สิทธิเสรีภาพกับสื่อสิ่งพิมพ์มากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักวิจารณ์ไทยกล้าแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเหล่าเจ้านายชั้นสูงที่กุมอำนาจการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์[4] ประกอบกับในรัชกาลนี้ สยามได้เข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้สยามต้องประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนประสบกับความยากลำบาก ซึ่งตรงข้ามกับเจ้านายยังคงอยู่ดีกินดีเช่นเดิม ยิ่งไปกว่านั้น รัชกาลที่ 6 ทรงก่อตั้งกองเสือป่าขึ้น ซึ่งทำให้เหล่าทหารไม่พอใจ เพราะคิดว่าพระองค์จะไม่สนับสนุนกองทัพสยามอีกต่อไป[5]

ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามประสบปัญหาต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก จึงจำเป็นต้องปลดข้าราชการออก ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง ผลผลิตข้าวตกต่ำ และการกุมอำนาจของเหล่าพระบรมวงศานุวงศ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อภิองคมนตรีสภา[6] ดังนั้น นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงที่ไปศึกษายังต่างประเทศ รวมถึงประเทศฝรั่งเศส เพื่อศึกษาวิชากฎหมายและการทหาร อาทิ นายปรีดี พนมยงค์[7] ศึกษาวิชากฎหมาย และร้อยโท แปลก คีตสังคะ[8] ศึกษาวิชาทหารปืนใหญ่ จึงต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงในบ้านเมืองของตน เพื่อผู้คนจะได้มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และมีอิสระในการกระทำการต่างๆมากขึ้น นี่คือ จุดเริ่มต้น

---

[4] ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2535

[5] เกริกฤทธิ์ เชื้อมงคล, 2552

[6] ในการปฏิรูปการเมืองการปกครอง เริ่มมีการแต่งตั้งอภิองคมนตรีสภาขึ้น เพื่อทำหน้าที่ถวายคำปรึกษาให้กับพระเจ้าแผ่นดินในเรื่องของราชสำนัก เพื่อช่วยในการปกครองประเทศ

[7] ปรีดี พนมยงค์ เป็นหนึ่งในนักเรียนทุนที่ได้ไปศึกษาวิชากฎหมายที่ประเทศฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2463- 2470 (ค.ศ. 1920- 1927) เขามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นผู้นำฝ่ายพลเรือน และหลังการปฏิวัติ ได้ยศเป็น “หลวงประดิษฐ์มนูธรรม” เขาได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

[8] ร้อยโทแปลก คีตสังคะ เป็นสมาชิกสำคัญคนหนึ่งในคณะราษฎรเช่นเดียวกับปรีดี พนมยงค์ ต่อมาได้เลื่อนตำแหน่งเป็น จอมพล ป. พิบูลสงคราม และได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ของการปฏิวัติสยาม เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932)[9] เพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การปฏิวัติในครั้งนั้น นำโดยคณะปฏิวัติทั้งทหารและพลเรือนที่เรียกตัวเองว่า “คณะราษฎร”

หลังจากที่มีการก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินเพียง 3 วัน มีการออกพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นหลักในการเปลี่ยนผ่านอำนาจการปกครอง ต่อจากนั้นอีกประมาณ 5 เดือน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกแห่งราชอาณาจักรสยาม มีสาระสำคัญดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนี้แต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อำนาจอธิปไตยแบ่งออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติโดยมีสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ใช้ อำนาจบริหารมีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้ และอำนาจตุลาการมีศาลเป็นผู้ใช้

2. พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพ ต้องทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นอัครศาสนูปถัมภก ตลอดจนทรงทำสนธิสัญญาทางไมตรีกับนานาประเทศ และทรงมีพระราชอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงพระองค์ทรงมีอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎรด้วย

3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ราษฎรชายหญิงที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์แล้ว และมีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมายและภายใต้เงื่อนไขที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2475 เลือกผู้แทนตำบล แล้วผู้แทนตำบลเลือกผู้แทนราษฎร อีกประเภทหนึ่งคือ ได้รับแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำเสนอแนะของคณะรัฐมนตรี

4. พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปโดยกำเนิด หรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ไม่มีสิทธิเกี่ยวข้องทางการเมือง

5. สตรีได้รับสิทธิทางการเมือง เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยผ่านผู้แทนตำบล

ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เองที่มีการเปลี่ยนคำศัพท์บางคำให้ทันสมัยขึ้น ได้แก่ เปลี่ยนจาก “คณะกรรมการราษฎร” เป็น “คณะรัฐมนตรี” โดยมี “นายกรัฐมนตรี” เป็นหัวหน้า และ “กรรมการราษฎร” เปลี่ยนเป็น “รัฐมนตรี” ส่วนคำว่า “เสนาบดี” ที่เคยใช้กันตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991- 2031) เป็นอันยกเลิก[10] นับได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรากฐานของการร่างรัฐธรรมนูญในยุคต่อมา และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศให้มีความศิวิไลย์ทัดเทียมอารยประเทศ ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้คนมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

การปฏิวัติสยามนั้นนับเป็นช่วงเวลาที่สำคัญอย่างยิ่งในหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทย เพราะถือเป็นจุดเริ่มต้นของสยามยุคใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง ดังนั้นการปฏิวัติจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองในปัจจุบัน นอกจากนี้ ความน่าสนใจของการปฏิวัติในครั้งนั้น คือ เหตุการณ์ต่างๆดำเนินไปอย่างสงบเรียบร้อย ปราศจากความรุนแรงและการนองเลือด ซึ่งแตกต่างจากการปฏิวัติโดยทั่วไปที่มักจะมีการสูญเสียเลือดเนื้อ จึงทำให้ชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวตะวันตกต่างให้ความสนใจต่อเหตุการณ์นี้เป็นอย่างมาก

---

[9] ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2542

[10] รอง ศยามานนท์, 2520

ในช่วงเวลานั้นเอง มีชาวตะวันตกเข้ามาอาศัยอยู่ในสยามอยู่จำนวนหนึ่ง ทั้งที่เป็นที่ปรึกษา และข้าราชการของรัฐบาลไทย และเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ จึงมีบันทึกของชาวตะวันตกเหล่านั้นปรากฏอยู่ ทั้งที่เกี่ยวกับเหตุการณ์การปฏิวัติ 2475 และเหตุการณ์ที่สำคัญ อื่นๆ รวมทั้งสภาพทางการเมือง สังคมในสมัยนั้น คนเหล่านี้จึงถือเป็นพยานบุคคลที่มีส่วนช่วยในการเติมเต็มภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของสยามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

พันโทออองรี รูซ์ (Lieutenant-Colonel Henri Roux) ผู้ช่วยทูตทหารฝรั่งเศสประจำสยาม (Attaché militaire)[11] ซึ่งเป็นผู้เห็นเหตุการณ์และมีการพูดคุยกับข้าราชการไทย เช่น พระศิลปศาสตราคม ซึ่งเป็นนายทหาร ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากเอกสารของเขาจึงมีลักษณะเหมือนการเล่าเหตุการณ์ที่เขาประสบพบเห็น และมีข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยกับข้าราชการที่ร่วมเหตุการณ์บางคนด้วย เช่น นายทหารชั้นผู้น้อยคนหนึ่ง นายพันโทออองรี รูซ์ได้จดบันทึกรายงานประจำเดือนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2474-2478 เพื่อรายงานเหตุการณ์สำคัญต่างๆให้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมที่กรุงปารีส เอกสารบันทึกนี้ไม่เพียงแต่แสดงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ประกอบไปด้วยข้อคิดเห็น รวมทั้งมีการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องต่างๆ เอาไว้ด้วย ในปี พ.ศ. 2475 นายพันโทออองรี รูซ์ ได้เขียนรายงานประจำเดือนรวมทั้งสิ้น 8 ฉบับ ได้แก่

1. รายงานฉบับที่ 22- A วันที่ 24 มิถุนายน 2475 พร้อมด้วย คำประกาศคณะราษฎรแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส บรรยายเหตุการณ์ต่างๆ ในวันปฏิวัติ

2. รายงานฉบับที่ 23/A วันที่ 1 กรกฎาคม 2475 พร้อมด้วย คำขาดของคณะราษฎรที่ทูลเกล้าฯถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พูดถึงเหตุการณ์ทางการเมืองหลังจากเหตุการณ์ปฏิวัติหนึ่งสัปดาห์

3. รายงานฉบับที่ 24/A วันที่ 13 กรกฎาคม 2475 ทวนเหตุการณ์การปฏิวัติ โดยสอดแทรกความคิดเห็นเกี่ยวกับชาวสยามและกองทัพสยามลงไปด้วย

4. รายงานฉบับที่ 28/A วันที่ 29 กรกฎาคม 2475

5. รายงานฉบับที่ 29/A วันที่ 11 สิงหาคม 2475

รายงานฉบับที่ 4 และ 5 แสดงให้เห็นถึงความความแปรปรวนทางการเมืองไทย และภาวะเศรษฐกิจที่ไม่มีเสถียรภาพ

6. รายงานฉบับที่ 31/A วันที่ 27 สิงหาคม 2475 แสดงให้เห็นถึงอุปสรรคและความยากลำบากในการบริหารงานของรัฐบาลชุดใหม่

7. รายงานฉบับที่ 34/A วันที่ 24 กันยายน 2475 เป็นรายงานเหตุการณ์ประจำเดือนและปัญหาของรัฐบาล

8. รายงานฉบับที่ 38/A แสดงทัศนะของออองรี รูซ์ ผู้รายงานที่มีต่อการปฏิวัติ และชาวสยาม

2. ขั้นตอนการศึกษา/วิธีการวิจัย

"การปฏิวัติสยาม 2475 ในทัศนะของพันโท ออองรี รูซ์" เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ โดยใช้เอกสารชั้นต้นภาษาฝรั่งเศสของพันโทออองรี รูซ์ จำนวน 8 ฉบับ ดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางหลักในการศึกษา แต่ทั้งนี้

[11] หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ฝรั่งเศสได้จัดตั้งตำแหน่งผู้ช่วยทูตทหารประจำสยามขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2463 (ค.ศ. 1920) โดยจะดำรงตำแหน่งวาระละ 5 ปี โดยมีโจเซฟ เดกรูแอล (Joseph Desgruelles 1920-1925), ออองรี จอร์จ บอนน์ฟงด์ เดอ ลาปอมาแรด (Henri Georges Bonnefond de Lapomarède 1926-1931) และ พันโท ออองรี รูซ์ (Lieutenant-Colonel Henri Roux 1931-1936) ผู้ช่วยทูตทหารเหล่านี้ จะดำรงตำแหน่งที่สถานทูตฝรั่งเศสประจำสยาม ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ๆกับโรงพยาบาลเซนต์ หลุยส์ ในกรุงเทพฯ (อัญชนิน พุทธิมงคล, 2531)

ผู้วิจัยได้ใช้เอกสารและงานวิจัยทั้งภาษาไทย ฝรั่งเศส และอังกฤษที่เกี่ยวกับการปฏิวัติ 2475 มาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ อ้างอิงด้วย อีกทั้งผู้วิจัยจะทำการแปลเอกสารชุดนี้เป็นภาษาไทย เพื่อให้นักศึกษาและผู้ค้นคว้าวิจัยที่ไม่มีความรู้ภาษาฝรั่งเศสสามารถเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

3. ผลการวิจัย

จากเอกสารทางทหารประจำปี 2475 ของพันโทออองรี รูซ์ จำนวนทั้งสิ้น 8 ฉบับ ทำให้เห็นภาพทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนและกว้างมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ การปฏิวัติสยาม 2475 เป็นการปฏิวัติที่ดำเนินไปอย่างสงบ ไม่มีการนองเลือดและความรุนแรงใดๆ มีเหยื่อจากเหตุการณ์ในครั้งนั้นเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งเกิดจากความตระหนกของทหารเฝ้ายาม ด้วยเหตุที่เหตุการณ์ปฏิวัติดำเนินไปอย่างสงบ จึงเป็นที่สนใจของชาวฝรั่งเศสที่ประเทศของเขาผ่านการปฏิวัติที่นองเลือดมา นายพันโทออองรี รูซ์ ผู้ช่วยทูตทหารฝรั่งเศสประจำสยาม มีมุมมองต่อเหตุการณ์นี้ว่า อาจจะเป็นมติเอกฉันท์ของผู้ก่อการที่ประกอบด้วยทหารและพลเรือน หรือแม้แต่องค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเองด้วยก็ตาม เนื่องจากเหตุการณ์ดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่มีเสียงคัดค้านแต่อย่างใด[12] แต่มุมมองของออองรี รูซ์อีกมุมหนึ่ง คือ ความเฉื่อยชา และไม่สนใจในสิ่งใดเลยของชาวสยาม ซึ่งเขามองว่าเป็นลักษณะเฉพาะของชนชาติสยาม เพราะพวกเขามองเหตุการณ์ปฏิวัติครั้งนี้เป็นเพียงงานมหรสพรื่นเริงที่ส่งเสียงร้องเฮฮาตามคำบอกเท่านั้น แต่ไม่รู้ว่าอันที่จริงแล้วเกิดอะไรขึ้น[13]

> *"แต่อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าการปฏิวัติครั้งนี้มีการเตรียมการมาอย่างดีเยี่ยม และมีการจัดระเบียบอย่างดี จึงอดประหลาดใจไม่ได้ว่า การปฏิวัติดังกล่าว อันประกอบด้วยทหารบกและทหารเรือเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด ซึ่งได้จัดพิมพ์คำประกาศคณะปฏิวัติหลายพันแผ่น และมีรถเอามาแจกตามถนนหนทางต่างๆ ในตอนบ่ายวันนี้ ในขณะที่ตามสี่แยกทุกหนทุกแห่งก็มีทหารและพลเรือนเอาคำประกาศมาอ่านให้พวกชาวบ้านฟัง สามารถกระทำได้โดยที่ความลับไม่รั่วไหล"*[14]

นายพันโทออองรี รูซ์ยังพูดถึงชนชาวจีน ซึ่งในหนังสือประวัติศาสตร์ไทยมักไม่ค่อยพูดถึงนัก ว่าเป็นพวกที่กุมกิจการต่างๆของประเทศไว้ในมือ และไม่เกรงกลัวต่อตัวบทกฎหมาย ซึ่งเขามองว่าอาจเป็นอันตรายต่อสยามต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ ในหนังสือประวัติศาสตร์ไทยมักไม่ค่อยพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะรัฐบาลชุดใหม่ที่ก่อตั้งขึ้นโดยคณะราษฎร แต่ในบันทึกของออองรี รูซ์ได้วิเคราะห์ไว้ว่า "อันที่จริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสองขั้วอำนาจนี้ไม่ค่อยมีความเป็นมิตรเท่าไรนัก เนื่องจากเป็นเรื่องของ "หน้าตา" ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญในสยาม ด้วยเหตุที่คณะปฏิวัติได้กระทำการเรียกร้องประชาธิปไตยก่อนหน้าที่พระองค์จะพระราชทานให้กับประชาชนอย่างที่ทรงตั้งพระทัยไว้นานแล้ว นั่นเท่ากับว่า พระองค์ทรงไม่พอพระทัยที่ทรง "เสียพระพักตร์" แต่ในภายหลัง พระองค์ก็ทรงสามารถเรียกพระเกียรติของพระองค์กลับมาได้ส่วนหนึ่ง

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เพื่อลดอำนาจของเหล่าพระบรมวงศานุวงศ์ลงและเพื่อทำให้ประชาชนมีความสุข ความมั่ง

---

[12] ออองรี รูซ์, 1932

[13] ออองรี รูซ์, 1932

[14] ออองรี รูซ์, 1932

คั่งสมบูรณ์มากขึ้น แต่อำนาจก็ยังคงอยู่ในมือของชนชั้นเจ้านายเช่นเดิม เนื่องจากในการแต่งตั้งตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญต่างๆ ก็ยังคงต้องผ่านการเห็นชอบและลงพระปรมาภิไธยจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสียก่อน

นายพันโทอองรี รูซ์ยังกล่าวชมกองทัพสยามอีกด้วยว่า การที่ทหารชั้นผู้น้อยออกมาร่วมทำการปฏิวัตินั้น เป็นเพียงแต่การทำตามคำสั่งเท่านั้น ซึ่งถือเป็นนิสัยของทหารที่ได้รับการฝึกฝนมาว่าให้เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้เขายังเห็นว่า หลังการก่อการปฏิวัติ กองทัพสยามได้รับการปรับเปลี่ยนอย่างมาก มีการสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัยมากขึ้น แต่เขาเห็นว่าสิ่งที่สำคัญกว่า คือ จิตใจที่หนักแน่นมั่นคงของผู้ใช้อาวุธยุทโธปกรณ์นั้น

> *"กองทัพสยามได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย มีอาวุธยุทโธปกรณ์เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติที่เกิดขึ้นที่กรุงเทพฯ ทำให้เรานอนใจได้ว่าจะไม่มีอันตรายจากสยามเหมือนอย่างกับที่มีการพูดถึงกันในช่วงปีหลังๆมานี้ นอกจากนี้ หน่วยงานต่างๆของกองทัพสยามก็ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการที่ดีพอ นับแต่นี้ไปเราน่าจะสบายใจได้เกี่ยวกับแสนยานุภาพในการรุกรานของกองทัพสยาม นี่เป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่พิสูจน์ให้เห็นว่าอาวุธยุทโธปกรณ์นั้นไม่มีความสำคัญอะไรเลย หากคนที่ใช้ไม่มีจิตใจที่หนักแน่นมั่นคง"*[15]

4. บทสรุป/สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา เราจะได้เห็นแนวคิดของชาวยุโรปคนหนึ่งที่อยู่ในฐานะผู้ช่วยทูตทหารฝรั่งเศสด้วยว่า เป็นการยากที่พระองค์จะรักษาพระเกียรติและอำนาจของพระองค์เอาไว้ได้หลังจากเหตุการณ์การปฏิวัติ ถ้ามิได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากสถาบันศาสนา เนื่องจากความเชื่อที่ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพ และจากแนวความคิดทางศาสนานี้เอง ที่ส่งผลให้ผู้คนในประเทศมีความเฉื่อยชา และเฉยเมยต่อเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เพราะพวกเขาถูกปลูกฝังความคิดในเรื่องของ "กรรม" มาตั้งแต่กำเนิด ด้วยเหตุนี้เอง ในสายตาของชาวยุโรป ความเฉยเมยและความเฉื่อยชาจึงกลายเป็นลักษณะเฉพาะของชาวสยาม

ในการทำรัฐประหารครั้งนี้ กลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดคือ ทหาร ที่กุมอำนาจต่างๆไว้ในมือ และพวกเขายืม "มันสมอง" จากพลเรือนในการร่างกฎหมาย ข้อระเบียบต่างๆ จะเห็นได้จากการที่ทหารเข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญๆในรัฐบาลมากกว่าพลเรือน ซึ่งถ้าจะพิจารณาให้ดีแล้วถือได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ทหารจะเข้ามามีอำนาจมากกว่าพลเรือน เพราะพวกเขากุมอำนาจทางอาวุธยุทโธปกรณ์เอาไว้ในมือ ที่นับได้ว่าเป็นอันตรายต่อประเทศอย่างยิ่ง

เนื่องจากนายพันโทอองรี รูซ์ มีความสนใจและได้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทางทหารหลายครั้งในแถบอินโดจีนก่อนที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทูตทหารในสยาม ทำให้เขามีความเข้าใจทั้งภาษาเวียดนาม ภาษาลาว รวมถึงภาษาไทย และวัฒนธรรมต่างๆซึ่งเป็นพื้นฐานช่วยให้เขาคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้ การที่ผู้บันทึกเป็นชาวตะวันตกและทหารอาชีพด้วย การบันทึกของเขาจึงมีความสำคัญและให้มุมมองที่แตกต่างไปจากมุมมองของนักประวัติศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น เขาทำการวิเคราะห์ว่า การที่ปวงชนชาวสยามมีความเพิกเฉย เฉยเมยต่อเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นนั้น เขาเห็นว่าอาจจะมาจากความเชื่อทางศาสนาที่เชื่อในเรื่องของ "กรรม" ดังนั้น พวกเขาจึงยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านใดๆ และเขายังแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินแสนยานุภาพของกองทัพสยามในเวลานั้นด้วย ซึ่งเขามองว่า การที่กองทัพพยายามทำการเปลี่ยนแปลงต่างๆ นัยหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพในการทำงานของรัฐบาล ซึ่งก็มีข้อถกเถียงกันว่า รัฐบาลมักสนใจในเรื่องที่สำคัญน้อยมากกว่าที่จะแก้ไขปัญหาหลักๆของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น บางเหตุการณ์ที่ไม่เคยปรากฏในเอกสารไทยมาก่อน อย่างการประท้วงของทหารโดยไม่ยอมกินข้าวเช้านั้น ก็ได้รับการบันทึกจากนายทหารผู้นี้ ถ้านำ

[15] อองรี รูซ์, 1932

เหตุการณ์ที่ดูเหมือนเป็นเหตุการณ์เล็กๆมาวิเคราะห์ก็จะพบว่า หลังการปฏิวัติที่เหล่าทหารชั้นผู้น้อยทำตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด บัดนี้พวกเขาเหล่านั้นได้แสดงความไม่พอใจโต้ตอบ ซึ่งผู้ที่สนใจอาจจะทำการศึกษาพัฒนาการทางความคิดหรือจิตสำนึกของทหารในสมัยนั้นต่อไปได้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแปลเอกสารชั้นต้นภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทยไว้ในวิทยานิพนธ์ด้วย เนื่องจากเอกสารนี้ไม่เคยได้รับการเผยแพร่หรือตีพิมพ์มาก่อน เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป นิสิตนักศึกษาที่สนใจ แต่ไม่มีความรู้ด้านภาษาฝรั่งเศส

เอกสารอ้างอิง

เกริกฤทธิ์ เชื้อมงคล. *สมเด็จพระปกเกล้าฯ ยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สยามความรู้, 2552.

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. *ปฏิวัติ ๒๔๗๕*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2514

เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ มนูธรรม. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2490.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, และ ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. *ปฏิวัติ 2475 (1932 Revolution in Siam)*. กรุงเทพ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2547.

_____ , และ นรมิต เศรษฐบุตร, ชำระความ. *บันทึกพระยาทรงสุรเดช เมื่อวันปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, 2527.

ชีวประวัติย่อของ นายปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ: โครงการ “ปรีดี พนมยงค์กับสังคมไทย”, 2526.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. *เศรษฐศาสตร์การเมือง ปรีดี พนมยงค์*. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักส์.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. *ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475*. กรุงเทพฯ: สถาบันสยามศึกษา 2533.

ประยูร ภมรมนตรี. *บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ว่าด้วยกำเนิดความมุ่งหมาย การปฏิบัติ ความสำเร็จ และความผิดพลาด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาธิการเทรดดิ้ง, 2517.

รอง ศยามานนท์. *ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

Buddhimongkol, Anchanin. “La révolution siamoise du 24 juin 1932, vues par les observateurs français.” (การปฏิวัติสยาม เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ในมุมมองของนักสังเกตการณ์ฝรั่งเศส). Mémoire DEA. UFR d’histoire, Université de Paris VII , 1982.

De Lapomerède. “La constitution siamoise du 27 juin 2475 (1932 de l’ère chrétienne).” (ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับวันที่ 27 มิถุนายน 2475). *Revue du Pacifique*. 306 (novembre 1932): 641-653.

_____. “La révolution siamoise et le point de vue français.” (การปฏิวัติสยามและมุมมองของชาวฝรั่งเศส). Bulletin de l’Asie française. (Novembre 1933): 314-318.

Guillemin, Dominique. “Le poste d’attaché militaire, naval et de l’air français au Siam, 1919-1939: observateur, informateur et agent d’influence de la France en Asie du Sud-Est.” (ตำแหน่งผู้ช่วยทูตทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศฝรั่งเศส ในปี 2462- 2479 : ผู้สังเกตการณ์ ผู้ให้ข้อมูล และผู้มีอิทธิพลฝรั่งเศสในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้). Mémoire DEA, UFR d’histoire, Université Paris 1- Panthéon Sorbonne, 2004- 2005.

Roger, Maugras. “La situation intérieure au Siam.” (สถานการณ์ภายในสยาม). Courrier Nº 28. 12 mars 1932.

_____. “La révolution siamoise.” (การปฏิวัติสยาม). Courrier Nº 57. 25 juin 1932.

Roux, Henri. Rapport Nº 22-A. 24 juin 1932.

_____. Rapport Nº 23/A. 1 juillet 1932.

_____. Rapport Nº 24/A. 13 juillet 1932.

_____. Rapport Nº 28/A. 29 juillet 1932.

_____. Rapport Nº 29/A. 11 août 1932.

_____. Rapport Nº 31/A. 27 août 1932.

_____. Rapport Nº 34/A. 24 septembre 1932.

_____. Rapport Nº 38/A. 30 novembre 1932.

สังคมไทยและชาวสยามใน *"บันทึกความทรงจำของ เคานท์[1] เดอ ฟอร์แบ็ง"*

Siam Society and the People from the Perspective of *"Memoires du Comte de Forbin"*

จิราวรรณ เกียรติโพธา[2] ดร.Bernard Wirth[3]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมไทยและชาวสยามในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจากงานเขียนของนายทหารฝรั่งเศสเรื่อง Mémoires du Comte de Forbin (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง) โดยศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 17 รวมทั้งชีวประวัติของ เดอ ฟอร์แบ็ง ทั้งที่อยู่ในฝรั่งเศสและสยาม เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติและมุมมองของเขา โดยนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเอกสารชั้นต้นฝรั่งเศสร่วมสมัยและงานค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่าบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแบบตะวันตกและบุคลิกของ เดอ ฟอร์แบ็ง นายทหารฝรั่งเศส ส่งผลต่อการนำเสนอภาพของสัมคมไทย วัฒนธรรมและลักษณะของชาวสยามในมุมมองที่แตกต่างจากผู้บันทึกชาวฝรั่งเศสคนอื่นๆ ในยุคเดียวกัน

คำสำคัญ : เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง, บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง, สังคมไทยและชาวสยาม

Abstract

The objectives of this research are 1) to study Siam society and the people during King Narai the Great's reign from "Mémoires du Comte de Forbin" in comparison with contemporary French documents and other documents written by French, English and Thai authors and 2) to analyze Count of Forbin's perspective on Siam society and Siamese through his social and cultural influences on his perspective. The result is that his life and background in the social and cultural context of France explain the causes of his differing perspective on Siam society and the people.

KEY WORD: Comte de Forbin, Comte de Forbin's account, Siam society and the people.

---

[1] เคานท์ เป็นบรรดาศักดิ์ของขุนนางที่ใช้ในยุโรป มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า "comte" หมายถึง พระสหายของพระจักรพรรดิหรือผู้แทนของพระจักรพรรดิ ฟอร์แบ็งได้รับตำแหน่งนี้เมื่อปี ค.ศ. 1708 เมื่อออกไปทำสงครามกับสกอต์แลนด์ในนามของกษัตริย์ฝรั่งเศส

[2] นักศึกษาปริญญาโท สาขาฝรั่งเศสศึกษา ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[3] อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. บทนำ

ราชอาณาจักรอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ครองราชย์ พ.ศ. 2199-2231) ถือได้ว่าเป็นยุคทองยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย เนื่องด้วยความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการค้า วรรณคดี ศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวคือในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ มีชาวต่างชาติทั้ง จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษเข้ามาติดต่อการค้ามาก เห็นได้จากมีป้อมการค้าตั้งตามหัวเมืองต่างๆ ทางด้านวรรณคดี ปรากฏวรรณกรรมที่สำคัญหลายชิ้นในรัชสมัยนี้ เช่น จินดามณี แบบเรียนสอนภาษาไทยเล่มแรกของไทย แต่งโดยพระโหราธิบดี ทางด้านการศาสนา สมเด็จพระนารายณ์ให้อิสระในการเผยแผ่คริสต์ศาสนา และพระราชทานที่ดินให้สร้างบ้านและโบสถ์สำหรับสอนศาสนา เช่น วัดนักบุญยอแซฟของบาทหลวงฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังพระราชทานสิทธิในการเลือก นับถือศาสนาแก่ชาวสยามด้วย แต่เรื่องที่ถือว่าโดดเด่นจนทำให้มีผู้ศึกษายุคสมัยของพระองค์มากที่สุด คือ นโยบายในการติดต่อกับต่างประเทศ เนื่องด้วยพระราโชบายเปิดประเทศต้อนรับทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออก เพื่อส่งเสริมการค้า[4] ชาติที่มีบทบาทในราชอาณาจักรอยุธยามากชาติหนึ่งคือ ฝรั่งเศส แม้ในวงวิชาการไทยปัจจุบันจะยังมีการถกเถียงเพื่อหามูลเหตุความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศสที่แท้จริง[5] แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าชาวฝรั่งเศสได้ทิ้งหลักฐานประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาให้แก่เราได้ศึกษามากที่สุดชาติหนึ่ง

ประเทศฝรั่งเศสภายใต้การปกครองของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (พ.ศ. 2181-2258, ค.ศ. 1638-1715) มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ภาษาฝรั่งเศสได้กลายเป็นภาษาของคนชั้นสูงและภาษาทางการทูต พระองค์ทรงบริหารประเทศด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ดำเนินนโยบายให้ประเทศมีความมั่งคั่งที่สุด ทั้งทางการค้าและการทูต ได้แก่การสร้างสถานีการค้าในทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย ส่วนทางด้านการทูต พระองค์ทรงส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีในหลายประเทศ และหนึ่งในนั้นคือ ประเทศสยาม ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชสำนักฝรั่งเศสของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และสยามของสมเด็จพระนารายณ์ได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2228 (ค.ศ. 1685) เมื่อกษัตริย์ฝรั่งเศสมีพระราชประสงค์ส่งคณะทูตชุดใหญ่นำโดยราชทูต เชอวาลิเยร์ เดอ โชมองต์ (Chevalier de Chaumont) อุปทูตบาทหลวงเดอ ชัวซีย์ (L'Abbé de Choisy) พร้อมคณะผู้ติดตาม ได้แก่ บาทหลวงเยซูอิตจำนวน 6 รูป[6] ขุนนาง 12 คนและนายทหารเรือจำนวนหนึ่ง มาสยามโดยเรือรบหลวงลัวโซ (L'Oiseau) และเรือฟรีเกต ลา มาลีญ (La Maligne)[7] คณะราชทูตมีวัตถุประสงค์ชักชวนพระนารายณ์ให้เข้ารีต ขอสิทธิพิเศษในการสอนศาสนา และขอผูกขาดการค้าดีบุกที่ภูเก็ตเพื่อรับผลประโยชน์ทางการค้าเท่าเทียมกับฮอลันดา ทั้งนี้ผู้ร่วมเดินทางแต่ละคนต่างเขียน

---

[4] ชาวตะวันออกได้แก่ ชาวจีนและชาวอินเดีย ส่วนชาวตะวันตก ชาติแรกที่เข้ามายังกรุงสยามคือ ชาวโปรตุเกส เข้ามาติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตและการค้าเมื่อปี พ.ศ. 2054 ในรัชสมัยพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072) ต่อมาคือชาวฮอลันดา เข้ามาพร้อมบริษัทอินเดียตะวันออกของดัตช์ (VOC - Verenigde Oostindische Compagnie) ที่มุ่งเน้นการค้าเพียงอย่างเดียว ถือเป็นคู่แข่งสำคัญของโปรตุเกส แม้ภายหลังอังกฤษจะเริ่มให้ความสนใจสยาม แต่ด้วยปัญหาภายในของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ (British East India Company) ประจำอยุธยาเองจึงทำให้ต้องยุติความสัมพันธ์ลงในที่สุด ชาวตะวันตกชาติสุดท้ายที่เข้ามาในสมัยพระนารายณ์ได้แก่ ชาวฝรั่งเศส (La Loubère, 1691)

[5] นักประวัติศาสตร์วิเคราะห์มูลเหตุความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศสไว้ 2 แนวทาง มุมมองแรกเห็นว่าเป็นเรื่องความขัดแย้งภายนอกราชอาณาจักร เพื่อถ่วงดุลอำนาจของฮอลันดาและอังกฤษ ฮอลันดาประสงค์ที่จะครอบครองสิทธิพิเศษทางการค้าแต่เพียงผู้เดียว และใช้กองเรือเข้าปิดปากแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนอังกฤษแสดงอำนาจโดยไปช่วยเจ้าเมืองสงขลาก่อการกบฏ (พลับพลึง มูลศิลป์, 2523) ส่วนนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่มองว่าเป็นเรื่องความขัดแย้งภายในราชสำนัก เพื่อลดหรือคานอำนาจขุนนางที่เคยมีอิทธิพล จนกระทั่งเกิดการทำรัฐประหารในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2527)

[6] ได้แก่บาทหลวงฟงเตอเนต์ (le P. de Fontenay) เป็นหัวหน้าคณะ บาทหลวงกีย์ ตาชาร์ต (Guy Tachard) บาทหลวงฌ็อง ฟรองซัวส์ แกร์บียง (Jean-François Gerbillon) บาทหลวงหลุยส์ เลอกงต์ (Louis Lecomte) บาทหลวงโคลด เดอ วิสเดอลู (Claude de Visdelou) และบาทหลวงโชอาคิม บูเวต์ (Joachim Bouvet) พระเยซูอิตคณะนี้มีหน้าที่สำรวจวิทยาการทางศิลปะและวิทยาศาสตร์ ทำแผนที่และจัดตั้งสถาบันวิทยาศาสตร์ที่ประเทศจีนและสยาม ตามนโยบายของ เมอซิเยอร์ กอลแบร์ต เดอ ครัวซี (M. Colbert de Croissy) เสนาบดีคลังของราชสำนักฝรั่งเศส เพื่อขยายพระราชอำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทางด้านการค้าและศาสนา

[7] เรือรบหลวงลัวโซ (L'Oiseau) เป็นเรือขนาดใหญ่ มีระวางขับน้ำ 600 ตัน ติดปืนใหญ่ 36 กระบอก ซึ่งราชทูตเชอวาลิเยร์ เดอ โชมองต์ (Chevalier de Chaumont) อุปทูตบาทหลวงเดอ ชัวซีย์ (L'Abbé de Choisy) ขุนนางฝรั่งเศส ขุนนางชาวสยามสองคน คือ ขุนพิชัยวาทิตและขุนพิชิตไมตรี และกลุ่มพระคาทอลิก โดยสารเรือลำนี้มาสยาม ส่วนเรือฟรีเกตลา มาลีญ (La Maligne) น้ำหนัก 150 ตัน ติดปืนใหญ่ 24 กระบอก เป็นเรือร่วมขบวนกับเรือหลวงลัวโซ ควบคุมโดยพันเรือโท ชาร์ลส์ เดอ ฌัวเยอ (Charles de Joyeux) ประจำท่าเมืองแบรสต์

บันทึกเกี่ยวกับสยามไว้หลายฉบับ และพูดถึงสยามในแง่ดีเป็นส่วนใหญ่ มีเพียง Mémoires du Comte de Forbin (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง) ที่กล่าวถึงสยามในมุมมองที่แตกต่างออกไป

เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง (Comte de Forbin) เกิดในตระกูลเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงในฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2199 (ค.ศ. 1656) ที่ตำบลการ์ดันน์ (Gardanne) แคว้นเอ็กซ์ อ็อง โปรว็องซ์ (Aix-en-Provence) ตอนใต้ของฝรั่งเศส เขาได้ระบุอุปนิสัยของตนเองไว้ว่าเป็นคนใจร้อน กล้าหาญ และไม่กลัวตาย เมื่อวัยหนุ่มเคยทะเลาะวิวาทจนฆ่าทหารนายหนึ่งตาย และมีโทษถึงประหารชีวิต แต่ลุงที่รับราชการเป็นทหารเรือได้ขอพระราชทานอภัยโทษหลังจากนั้นฟอร์แบ็งจึงเข้าทำงานเป็นทหารเรือกับลุงของเขาและได้ออกรบในที่ต่างๆ หลายครั้ง เมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะส่งราชทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับพระนารายณ์ ด้วยความรักการผจญภัยและความต้องการก้าวหน้าในหน้าที่ ฟอร์แบ็งจึงเดินทางมาราชการในครั้งนี้ด้วยในฐานะนายทหารประจำตัวราชทูตเดอ โชมองต์ เรือรบหลวงลัวโซที่ฟอร์แบ็งโดยสารและเรือฟรีเกต ลา มาลีญ เดินทางออกจากเมืองแบรสต์ (Brest) เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2228 (ค.ศ. 1685) ใช้เวลาเดินทางประมาณ 6 เดือน ก็มาถึงสันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยาวันที่ 23 กันยายน และมีกำหนดกลับวันที่ 22 ธันวาคม ปีเดียวกัน คณะราชทูตพำนักอยู่ในราชอาณาจักรสยามเป็นเวลา 2 เดือน 29 วัน สมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ พระราชทานยศ Grand amiral et gouverneur de Bangkok หรือมีบรรดาศักดิ์เป็น “ออกพระศักดิสงคราม” ผู้เคยช่วยฟอลคอน (Phaulkon) อัครมหาเสนาบดีกรีก รบกับกบฏมักกะสันที่ป้อมบางกอก ฟอร์แบ็งตัดสินใจเดินทางกลับฝรั่งเศสโดยเรือของบริษัทอินเดียตะวันออกของฝรั่งเศส ในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2230 (ค.ศ. 1687) รวมเวลาพำนักอยู่ในราชอาณาจักรสยาม 1 ปี 4 เดือน

ผู้วิจัยสนใจศึกษา Mémoires du Comte de Forbin (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง) โดยเฉพาะบันทึกเรื่องสยามและช่วงเวลาที่อยู่ในราชอาณาจักรสยาม คือนับตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2228 (ค.ศ. 1685) จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2229 (ค.ศ. 1686) บันทึกฉบับนี้มีรูปแบบการประพันธ์ที่แตกต่างจากนักเขียนร่วมสมัยคนอื่นๆ เช่น บันทึกการเดินทางของบาทหลวงเดอ ชัวซีย์ (L’Abbé de Choisy) และบาทหลวงกีย์ ตาชาร์ด (Guy Tachard) หรืองานศึกษาประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองสยามของ นิโกลาส์ แชร์แวส (Nicolas Gervaise) ชาวฝรั่งเศสผู้ร่วมเดินทางในคณะทูตชุดที่หนึ่ง และงานศึกษาราชอาณาจักรสยามของซิมง เดอ ลาลูแบร์ (Simon de La Loubère) ราชทูตวิสามัญในคณะราชทูตฝรั่งเศสชุดที่สองที่ส่งมาสยาม ฟอร์แบ็งเสนอภาพลักษณ์ของสังคมสยามและชาวสยามในบันทึกความทรงจำ 96 หน้า จากบันทึกทั้งหมดสองฉบับ โดยไม่ลงวันที่และไม่มีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ อีกทั้งแทรกทัศนคติส่วนตัวที่มีมุมมองแตกต่างจากผู้ร่วมเดินทางคนอื่นๆ

นอกจากนี้ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีการตีพิมพ์ Mémoires du Comte de Forbin (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง) ถึงสามครั้ง ได้แก่ ในปี พ.ศ. 2272 (ค.ศ. 1729) พ.ศ. 2273 (ค.ศ. 1730) และปี พ.ศ. 2291 (ค.ศ. 1748) ที่สำนักพิมพ์ ฟร็องซัว ฌิราร์ดิ (François Girardi) เมืองอัมสเตอร์ดัม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าขณะที่บันทึกของชาวฝรั่งเศสร่วมสมัยคนอื่นๆ ตีพิมพ์ทันทีหลังเดินทางกลับจากสยาม แต่ฟอร์แบ็งกลับตีพิมพ์บันทึกความทรงจำนี้หลังจากเดินทางกลับมาจากสยามถึง 41 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เสด็จสวรรคตแล้ว และบันทึกนี้ยังตีพิมพ์ครั้งแรกที่ประเทศฮอลแลนด์ ซึ่งในยุคนั้นมีอิสระในการเผยแพร่สิ่งพิมพ์มากกว่าที่ฝรั่งเศส ซึ่งเอกสารตีพิมพ์ทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้การดูแลควบคุมของพระมหากษัตริย์ นั่นอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ฟอร์แบ็งกล้าแสดงทัศนคติ มุมมองที่แตกต่างจากนักเขียนฝรั่งเศสร่วมสมัยคนอื่นๆ

แม้ในปัจจุบันจะมีผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนารายณ์เพิ่มมากขึ้น แต่ผู้วิจัยพบว่าชื่อของนายทหารฝรั่งเศสฟอร์แบ็ง ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนักในวงวิชาการไทย จวบจนปัจจุบัน กล่าวได้ว่ายังไม่มีผู้ใด

ศึกษา Mémoires du Comte de Forbin (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง) อย่างจริงจัง มีเพียงการศึกษาในหัวข้อวิจัยเฉพาะด้านที่อ้างอิงเอกสารฉบับนี้เท่านั้น ข้าพเจ้าจึงเลือกทำการวิจัยหัวข้อ "สังคมไทยและชาวสยามในบันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง" (Le Siam et les Siamois d'après les « Mémoires du Comte de Forbin ») เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ของสังคมสยามและชาวสยามในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ควบคู่กับชีวประวัติของฟอร์แบ็ง ทั้งที่อยู่ในฝรั่งเศสและสยาม เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์มุมมองและทัศนคติของฟอร์แบ็ง โดยจะศึกษาเปรียบเทียบกับงานเขียนของชาวฝรั่งเศสร่วมสมัยคนอื่นๆ และเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารปฐมภูมิที่ยังไม่ได้รับการตีพิมพ์อีกจำนวนหนึ่ง

2. ขั้นตอนการศึกษา / วิธีการวิจัย

ศึกษามุมมองจากทัศนคติของ เดอ ฟอร์แบ็งใน Mémoires du Comte de Forbin (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง) ซึ่งแตกต่างจากชาวฝรั่งเศสร่วมสมัยคนอื่นๆ และวิจัยข้อมูลที่ได้จากเอกสารฝรั่งเศสฉบับนี้เกี่ยวกับสังคมไทยและชาวสยามในคริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยใช้แนวการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับงานเขียนฝรั่งเศสร่วมสมัยและงานค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ผลการวิจัย

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 17 รวมทั้งชีวประวัติของ เดอ ฟอร์แบ็ง ทั้งที่อยู่ในฝรั่งเศสและสยาม ส่งผลให้เขามีมุมมองและทัศนคติต่อสังคมและชาวสยามในอดีตแตกต่างจากผู้บันทึกร่วมสมัยคนอื่นๆ ดังที่บันทึกไว้ตั้งแต่มาถึงสยามครั้งแรกว่า ประหลาดใจมากที่บาทหลวงเดอ ชัวซีย์และกีย์ ตาชาร์ด บันทึกสิ่งที่พบเห็นแตกต่างไปจากความเป็นจริง

"เมื่อพวกเราขึ้นฝั่งไปก็ได้บริโภคอาหารเป็นอย่างดี ข้าพเจ้าขอพูดโดยตรงๆ ว่า ข้าพเจ้ามีความประหลาดใจเหลือเกินที่ท่านเจ้าวัดเดอะชัวสี และแปร์ตาชาร์ต ซึ่งได้เดินทางมาพร้อมๆ กัน และได้เห็นสภาวะของประเทศเหมือนกันกับที่ข้าพเจ้าได้เห็น กลับไปเขียนหนังสือเรื่องประเทศไทย[8] ซึ่งไม่ใกล้กับความจริงเลย แท้จริงท่านทั้งสองนี้ได้อยู่ในประเทศนี้ไม่กี่เดือน และม. คองสตังส์ อัครมหาเสนาบดีไทย คอยแต่ตบตาท่าน จัดให้เห็นสิ่งที่ดีและงาม อันมีสาเหตุหลายประการที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อไปภายหน้า" (เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง, 2509)

ในส่วนที่เกี่ยวกับสังคมสยาม เดอ ฟอร์แบ็งมีโอกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 จึงรายงานสภาพสังคมสยามซึ่งเป็นข้อมูลที่แตกต่างจากผู้บันทึกคนอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสยามเป็นประเทศที่ยากจน *"ขอเดชะ ประเทศไทยไม่มีสินค้าที่จะส่งออกไปจำหน่าย และไม่ต้องการสินค้าที่จะนำมาบริโภค"* (เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง, 2509) ขณะที่งานเขียนของ นิโกลาส์ แชร์แวส และ เดอ ชัวซีย์ ให้ข้อมูลคล้ายคลึงกันว่าประเทศสยามมีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรแร่ธาตุ พืชพันธุ์ สัตว์ป่ามากมาย นิโกลาส์ แชร์แวส บันทึกไว้ว่า *"ประเทศนี้มีพื้นดินอันอุดม และไม่จำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่พลิกฟื้นมันเท่าไรนัก เมื่อปลูกอะไรลงไปก็ดูงอกงามดี ดอกไม้นั้นงามและมีปริมาณมากชนิด"* (แชร์แวส นิโกลาส์, 2506) เดอ ชัวซีย์ บันทึกว่า *"10 ตุลาคม ทั้งสองฝั่งฟากแม่น้ำเต็มพรืดไปด้วยต้นหมากกับต้นมะพร้าวอันเป็นต้นไม้ใบเขียวมีผลดก เต็มไปด้วยฝูงลิงและนก [...] อาหารฟุ่มเฟือย มีเนื้อสัตว์มากกับข้าวสวย กินเนื้อสัตว์คำข้าวคำ"* (เดอ ชัวซีย์, 2516)

[8] ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 80 (จดหมายเหตุฟอร์บัง) หม่อมเจ้าดำรัสดำรงเทวกุลทรงแปล คำว่า "Siam" เป็น "ประเทศไทย" ทั้งหมด ผู้เขียนจึงเก็บสำนวนการแปลตามเอกสารต้นฉบับ ทั้งๆ ที่ในสมัยนั้นควรเรียกว่า "ประเทศสยาม" มากกว่า

ฟอร์แบ็งได้เสนอข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสถานะของสยาม เมื่อได้กลับไปเที่ยวชมวัดวาอารามที่ฟอลคอน (Phaulkon) อัครมหาเสนาบดีกรีก ระบุว่าทำมาจากทองคำแท้ แต่ในที่สุดก็พบว่าเจดีย์ทำมาจากปูนปิดทองเท่านั้น จึงเชื่อได้ว่าผู้ร่วมเดินทางคนอื่นได้รับข้อมูลผิดๆ ไป

"แปร์ตาชาร์ตและท่านเจ้าวัดเดอะชัวสี ถูกตบตาเช่นเดียวกันกับพวกชาวฝรั่งเศสคนอื่นๆ ท่านทั้งสองนั้นเชื่อมั่นเสียด้วย แล้วไปจดลงในรายงานจดหมายเหตุรายวันของตน เคราะห์ร้ายจริงๆ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นนั้น คือหลังคาพระอุโบสถที่พระพุทธรูปองค์นั้นประดิษฐานอยู่ พังลงมาทับพระพุทธรูปแตกหักเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย เพราะสร้างด้วยปูนปิดทองทั้งนั้น" (เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง, 2509)

บันทึกของฟอร์แบ็งยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคมสยาม ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ ชนชั้นกษัตริย์ ผู้มีอำนาจสูงสุดในราชอาณาจักร ชนชั้นขุนนางหรือข้าราชการระดับสูงที่มีบทบาทต่อความมั่นคงของราชบัลลังก์สมเด็จพระนารายณ์ และชนชั้นพลเมืองที่ไม่มีสิทธิใดๆ ในสังคม อีกทั้งยังกล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวสยามที่มีความผูกพันกับช้าง เช่นใช้ในการเลี้ยงลูก ในขณะที่ผู้ร่วมเดินทางร่วมสมัยคนอื่นๆ จะบันทึกความสำคัญของช้างในฐานะสัตว์ที่ใช้ในการรบและสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมและผู้คนในอดีตจากเอกสารร่วมสมัยนับว่าเป็นวิธีสะท้อนภาพที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ทั้งนี้การมองตัวเองอาจทำให้เห็นภาพในด้านเดียว เราจึงต้องการมุมมองและทัศนะที่แตกต่างและหลากหลายออกไป ผู้วิจัยจึงศึกษา Mémoires du Comte de Forbin (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง) ที่มีความโดดเด่นในแง่ของรูปแบบการประพันธ์และเนื้อหา ซึ่งแตกต่างจากผู้ร่วมเดินทางร่วมสมัยคนอื่นๆ ขณะที่เอกสารอื่นๆระบุว่าประเทศสยามร่ำรวย อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การลงทุน แต่ด้วยการใช้ชีวิตอยู่ในราชอาณาจักรสยามยาวนานกว่าคนอื่นๆ และบุคลิกส่วนตัว เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็งจึงไม่เห็นด้วยที่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 จะส่งเสริมการค้าการลงทุนในสยามประเทศต่อไป นอกจากความเห็นที่แตกต่าง เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็งยังให้ภาพลักษณ์ของสังคมสยามที่มี 3 ชนชั้นประกอบด้วย พระมหากษัตริย์ ขุนนางข้าราชการ และพลเมือง วิถีชีวิตของชาวสยามที่ยังคงพึ่งพิงการเกษตร มีความเชื่อเรื่องโชคราง ให้ความเคารพต่อพระสงฆ์ในพุทธศาสนา

กล่าวได้ว่า เอกสารหรือบันทึกของชาวตะวันตกที่กล่าวถึงสยามเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการศึกษาภาพลักษณ์ของสังคมไทยและชาวสยามในสมัยต่างๆ นับเป็นหลักฐานข้อมูลที่มีคุณูปการต่อวงการไทยศึกษาอยู่ 3 ประการ คือ ประการแรก เป็นการเติมเต็มข้อมูลในส่วนที่ไม่มีในเอกสารไทย ทำให้ภาพลักษณ์ของสังคมและผู้คนที่ได้ชัดเจนและสมบูรณ์ขึ้น ประการที่สอง ทำให้เราคนไทยต้องศึกษาค้นคว้าสังคมตะวันตกเพื่อให้เข้าใจทัศนะมุมมองว่ามีความเป็นมาอย่างไร และประการสุดท้ายคือ เอกสารตะวันตกสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของบ้านเมืองและผู้คนในมุมมองที่เราเองอาจมองข้ามไป ทั้งนี้ไม่ว่าจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความเป็นจริงก็ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการทั้งสิ้น อย่างไรก็ดี การใช้ประโยชน์จากเอกสารต่างประเทศจะต้องคำนึงถึงทัศนคติ ภูมิหลังทางวัฒนธรรมและสังคมของผู้เขียนด้วย เพื่อว่าเมื่อเราได้เข้าใจเหตุผลและความคิดของผู้บันทึกเอกสารชิ้นนั้นๆ แล้ว จะประเมินความสำคัญของเอกสารและนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัยได้อย่างเที่ยงตรงยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จำนง เทพหัสดิน ณ อยุธยา. “นายฟอร์บัง ชาวฝรั่งเศส”. *ศิลปวัฒนธรรม.* 28, 4 (กุมภาพันธ์ 2550): 48-50.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. *อยุธยา: Discovering Ayutthaya.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2550.

แชร์แวส, นิโกลาส์. *ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม.* แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พระนคร: ก้าวหน้า, 2506.

เดอ ชัวซีย์. *จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ. 1685 และ 1686.* แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา, 2516.

ประชุมพงศาวดารภาคที่ 80 จดหมายเหตุฟอร์บัง. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2509.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. *การเมืองสมัยพระนารายณ์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

พลับพลึง มูลศิลป์. *ความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศสสมัยอยุธยา.* กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2523.

ภูธร ภูมะธน. “เสาะหาหลักฐานประวัติศาสตร์ ครั้งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ จากตระกูล เดอ ฟอร์บัง”. *ศิลปวัฒนธรรม.* 7, 12 (ตุลาคม 2529): 94-99.

วริยา ศิวะศริยานนท์และทวีวัฒน์ ปุณฑริกวิวัฒน์. *บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยในทรรศนะของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา-พ.ศ. ๒๔๗๕.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

CHOISY, François-Timoléon, abbé de. *Journal du voyage de Siam fait en 1685-1686 (จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ. 1685 และ 1686).* Paris: Sébastien Mabre-Cramoisy, 1687.

DE LA LOUBÈRE, Simon. *Du Royaume de Siam (ราชอาณาจักรสยาม).* Paris: chez Jean Baptiste Coignard, 1691.

FORBIN, comte de. *Mémoires du comte de Forbin, Chef d’Escadre, Chevalier de l’Ordre Militaire de Saint-Louis, Amiral de Siam (บันทึกความทรงจำของ เคานท์ เดอ ฟอร์แบ็ง).* Paris: Librairie Commerciale et Artistique, 1967.

GERVAISE, Nicolas. *L’Histoire naturelle et politique du royaume de Siam (ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม).* Paris: Cl. Bardin, 1688.

JACQ-HERGOUALC’H, Michel. *Phra Naraï, roi de Siam et Louis XIV (พระนารายณ์ กษัตริย์สยามและพระเจ้าหลุยส์ที่ 14).* Paris: Musée Guimet, 1986.

SMITHIES, Michael. *Description of old Siam (ภาพสยามในอดีต).* Kuala Lampur: Oxford University Press, 1995.

TACHARD (Guy). *Voyage de Siam des Pères Jésuites, Envoyez par le Roy aux Indes & à la Chine. Avec leurs observations, astronomiques; et leurs remarques de Physique, de Géographie, d’Hydrographie, & d’Histoire (การเดินทางของบาทหลวงเยซูอิต).* Amsterdam: Pierre Mortier, 1688.

VAN DER CRUYSSE, Dirk. *Louis XIV et le Siam (พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และประเทศสยาม).* Paris: Librairie Arthème Fayard, 1991.

การศึกษาความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช

THE STUDY OF ORGANIC VEGETABLE CONSUMPTION DEMAND OF HEALTH SHOP CONSUMER, SIRIRAJ BANGKOK NOI, BANGKOK

นงนุชโกสียรัตน์[1] ดร.ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ[2] ผศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์[3] และ ดร.พรธิดา วิเศษศิลปานนท์[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยกำหนดความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช และศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษ การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัย เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้วิธีการสุ่มแบบกำหนดจำนวนตัวอย่าง (Quota Sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อประมวลผลข้อมูล สถิติที่ใช้ คือ ค่าอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test One-Way Analysis of Variance ค่าการวิเคราะห์หาผลต่างของรายคู่ใช้ LSD และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียรสัน (Pearson correlation) ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ มีความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษที่คล้ายคลึงกันหรือเท่าเทียมกัน แต่ที่แตกต่างกัน คือ ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้น เกษตรกร ผู้ประกอบการ ควรปรับแผนกลยุทธ์การตลาด มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งเพศหญิงและเพศชาย เช่น การทำโปรโมชั่น คู่สามีภรรยา พ่อบ้านและแม่บ้าน เป็นต้น

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า มีความสัมพันธ์กับความต้องการและพฤติกรรมการบริโภค ผักปลอดสารพิษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลดังกล่าวทำให้ เกษตรกร และผู้ประกอบการ ควรนำปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มาใช้ในการวางแผนการผลิตและการตลาด โดยต้องกำหนดปัจจัยการตลาด 4 P ที่ผู้บริโภคยอมรับได้ เพราะมองเห็นถึงความคุ้มค่า และประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับในการซื้อผักปลอดสารพิษไปรับประทาน เช่น การตั้งราคา และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ให้ดึงดูดความสนใจ มีช่องทางจำหน่ายผักให้สะดวกซื้อ

3. ปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่า มีความสัมพันธ์กับความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น เกษตรกร และผู้ประกอบการ ควรสร้างความเชื่อมั่น แรงจูงใจ และการรับรู้ประโยชน์ ให้กับผู้บริโภค เช่น การปลูกฝังและเผยแพร่ความรู้ การดูแลสุขภาพ และผักปลอดสารพิษ

4. พฤติกรรมการบริโภค คือ ซื้อผักปลอดสารพิษ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง แหล่งที่ซื้อผักปลอดสารพิษส่วนใหญ่ คือ ร้านค้าเพื่อสุขภาพ เพราะเชื่อมั่นในคุณภาพ ผักปลอดสารพิษที่นิยมซื้อ คือ ผักสลัด รองลงมาคือ ผักกาดขาว ส่วนการสร้าง ตรา ยี่ห้อ และบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มอย่างดี จะทำให้ราคาของผักปลอดสารพิษมีราคาสูงขึ้น

คำสำคัญ : ความต้องการบริโภค, ผักปลอดสารพิษ, ร้านค้าเพื่อสุขภาพ

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[2] อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[3] อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[4] อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

1. บทนำ

ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่มักบริโภคผักที่หาซื้อได้ทั่วไปตามท้องตลาด โดยเลือกความสด สวยเป็นหลัก ความสดและความสวยงามของผลผลิตเหล่านั้น มีจำนวนไม่น้อยที่ต้องอาศัยสารเคมีป้องกันจำกัดศัตรูพืช หรือสารเคมีอื่น ๆ ที่ทำให้ผลผลิตคงความสดไว้นาน เมื่อซื้อมาบริโภคมักได้รับอันตรายจากสารพิษตกค้าง เวียนศีรษะ บางรายมีการสะสมไว้ในร่างกายทีละน้อย เมื่อมากเข้าจึงเป็นสาเหตุของอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ เช่น มะเร็งหรือโรคเกี่ยวกับระบบประสาท (พุริยา สิริภัทรไพศาล, 2550) สำหรับผักปลอดสารพิษ เป็นผักที่ได้ตรวจสอบพิสูจน์แล้วว่าปราศจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตกค้าง หรือไม่เกินค่าความปลอดภัยตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO Codes) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2539) ขณะเดียวกันปริมาณที่เกษตรกรใช้นั้น ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรเอง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

สาเหตุที่กระแสของการบริโภคเพื่อสุขภาพมาแรงในปัจจุบัน เนื่องมาจากผู้บริโภคหันมาใส่ใจในการดูแลรักษาสุขภาพมากขึ้น เลือกซื้อผัก ผลไม้ มารับประทาน โดยมุ่งเน้น ผัก ผลไม้ ที่ปลอดภัยจากสารพิษ อีกทั้งกรมอนามัยได้ออกฉลากสำหรับกลุ่มสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ ผัก ผลไม้อนามัย มีการรณรงค์บริโภคสินค้าเพื่อสุขภาพต่อเนื่อง กลุ่มผู้บริโภคอยู่ในระดับกลางและระดับสูงเป็นหลัก ศึกษาได้จากผลการวิจัยของ (ธิติมา เทียนไพร, 2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้เป็นที่รู้กันดีว่า “ผัก” มีประโยชน์ต่อร่างกายมากมาย นอกจากช่วยในเรื่องของการขับถ่ายยังช่วยให้ร่างกายได้รับวิตามิน แร่ธาตุ และสารอาหารอื่นๆ อีกมาก ในผักช่วยเสริมสร้างร่างกายให้มีสุขภาพดี ยิ่งระยะหลังนี้ คนเราหันมาเอาใจใส่ดูแลสุขภาพกันมากขึ้น ดังนั้นการบริโภคผักให้ได้ประโยชน์มากที่สุดต้องระมัดระวังเรื่องสารพิษตกค้าง โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ และมารดาที่ตั้งครรภ์ควรรับประทานอาหารที่สะอาดและปลอดภัย รวมถึงคนชราที่ระบบขับสารพิษตามธรรมชาติของร่างกายเริ่มเสื่อมสภาพ การเลือกรับประทานอาหารปลอดสารพิษ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ทว่าราคาที่แพงกว่าผักทั่วไป หลายคนยังสับสนอยู่ว่า จะยอมจ่ายแพงกว่า เพื่อให้ได้ผักปลอดภัยจากสารพิษเพื่อสุขภาพนั้นจริงหรือไม่

ทั้งนี้การประกอบธุรกิจผักปลอดสารพิษในประเทศไทยที่เป็นการดำเนินการผลิตพืชเชิงการค้าเกิดขึ้นโดยภาคเอกชนเป็นผู้นำมาเผยแพร่ในปี 2538 พิจารณาในภาพรวมแล้วเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากในอนาคต เพราะเป็นการผลิตที่ปลอดสารพิษ และสามารถส่งออกได้ทันที มีตลาดรองรับอันจะทำให้ “ประเทศไทยเป็นครัวของโลกที่สะอาดและรสชาติดี” หรือ “ศูนย์กลางของอาหารโลก” ได้อย่างแท้จริง เพราะประเทศที่นำเข้าสินค้าเกษตรจะใช้ค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง (Maximum Residue Limit : MRL) ตามมาตรฐานอาหาร (Codex) ที่กำหนดโดยองค์การอาหารและเกษตรและองค์การอนามัยโลก (FAO/ WHO) เป็นตัวกำหนดสินค้าที่จะนำเข้า ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารพิษอย่างถูกต้องและปลอดภัย (Good Agricultural Practice in Use of Pesticide, GAP)

จากข้อมูลที่กล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช ประกอบกับที่ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินธุรกิจ โดยเป็นผู้ประกอบการ SME ผลิตผักปลอดสารพิษ ได้แก่ ผักสลัด ประเภท กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค บัคเตอร์เฮด ส่วนผักไท ได้แก่ คะน้า ผักกาดขาว ผักบุ้ง เป็นต้น จึงทำให้มีความสนใจต้องการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค เกี่ยวกับความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ เพื่อใช้ในการวางแผนประกอบธุรกิจต่อไป

สำหรับเหตุผลสำคัญที่สนใจศึกษา ผู้บริโภคในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช เนื่องจาก แขวงศิริราช เป็นแหล่งที่มีการทำมาค้าขาย และทำธุรกิจที่สำคัญมากในกรุงเทพมหานคร รวมถึงใกล้แหล่งโรงพยาบาลใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่ โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ได้เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการดูแลรักษาสุขภาพให้กับประชาชนมาโดยตลอด ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ปัจจัยที่กำหนดความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ และศึกษาพฤติกรรมการบริโภค

ผักปลอดสารพิษ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาพัฒนาตลาดผักปลอดสารพิษให้ดีขึ้น ช่วยให้เกษตรกรผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และเป็นข้อมูลในการวางแผนธุรกิจ ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา/ อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผักปลอดสารพิษในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง การเลือกกลุ่มตัวอย่างจะเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสอบถามก่อนว่า เคยซื้อผักปลอดสารพิษหรือไม่ ถ้าใช่จึงเป็นกลุ่มเป้าหมาย และใช้วิธีการสุ่มแบบกำหนดจำนวนตัวอย่าง (Quota Sampling) โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช จำนวนเท่าๆ กัน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการสุ่มแบบกำหนดจำนวนตัวอย่างที่ทำการสำรวจ

ร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช	จำนวนที่สุ่มได้ (คน)
1. ตั้งฮั้วเส็ง สาขาศิริราช	80
2. ร้าน Golden Place	80
3. ร้านดีเฮาส์	80
4. ร้านดอยคำ	80
5. ร้านโป๊ะผัก	80
รวม	**400**

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถาม โดยศึกษา และดัดแปลงปรับปรุงเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ (พุริยา สิริภัทรไพศาล, 2550 และธีรนุช ทำเลทอง, 2545) และมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่างๆ จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ พฤติกรรมการบริโภค และปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยด้านจิตวิทยา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากหนังสือ วิธีการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดของปัจจัยความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ ความเชื่อมั่น แรงจูงใจ และความรู้ความเข้าใจในการบริโภค วิธีการต่าง ๆ โดยวิจัยครอบคลุมเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพทางครอบครัว และการศึกษา ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด และปัจจัยจิตวิทยา ได้แก่ ความเชื่อมั่น แรงจูงใจ และการรับรู้ประโยชน์

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคและการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความเชื่อมั่น แรงจูงใจ และการรับรู้ประโยชน์ ที่ส่งผลต่อความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาหาแนวทางแก้ไข เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือวิจัย และด้านการศึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาพร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ให้พิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง และนำไปทดลอง (Tryout) ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีเกณฑ์การตัดสินว่าถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าใกล้เคียง 1.00 (ประมาณ 0.8 ขึ้นไป) จะไม่แก้ไขคำถาม แต่ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.80 ก็จะทำการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม

ทั้งนี้ การประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ คือ ค่าอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test One-Way Analysis of Variance ค่าการวิเคราะห์หาผลต่างของรายคู่ใช้ LSD และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียรสัน (Pearson Correlation)

3. ผลการวิเคราะห์/ ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสถานภาพของครอบครัว ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อยู่ระหว่าง 25 – 34 ปี ประกอบอาชีพ พยาบาล รายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป ระดับการศึกษาปริญญาตรี และสถานภาพทางครอบครัว โสด

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เพศหญิง เพศชาย มีความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษที่คล้ายคลึงกันหรือเท่าเทียมกันแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันไม่ว่าเพศหญิงและเพศชายมีความสนใจและมีความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษที่คล้ายคลึงหรือเท่าเทียมกัน แต่ที่แตกต่างกัน คือ ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้น เกษตรกร ผู้ประกอบการ ควรปรับแผนกลยุทธ์การตลาด มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งเพศหญิงและเพศชาย เช่น การทำโปรโมชั่น คู่สามีภรรยา พ่อบ้านและแม่บ้าน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พุริยา สิริภัทรไพศาล, 2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษในซูเปอร์มาร์เก็ต เขตกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพครอบครัว ที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคและตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษในซูเปอร์มาร์เก็ตที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิไล ท้วมกลัด, 2543) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษเพิ่มขึ้น และมีการเลือกชนิดผักที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับ (Kotler Philip,1972) กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ คือ สิ่งที่เสนอขายเพื่อสนองความต้องการของลูกค้า โดยสินค้ามีคุณสมบัติที่น่าสนใจตรงตามความต้องการของลูกค้ามากเท่าไร ผู้บริโภคก็จะเกิดการตอบรับมากขึ้นเท่านั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธีรนุช ทำเลทอง,2545) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นที่มีต่อผักปลอดสารพิษกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพ มหานคร โดยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดได้แก่ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ความสัมพันธ์กับความคิดเห็นและพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค

3. ปัจจัยจิตวิทยา ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่น ด้านแรงจูงใจ และด้านการรับรู้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจิตวิทยามีความสัมพันธ์กับความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546) ที่ว่าการรับรู้เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อ ความต้องการ และปัจจัยภายนอก คือ สิ่งกระตุ้น โดยจะมีเงื่อนไขเฉพาะในแต่ละบุคคล จึงทำให้เกิดการรับรู้ต่างกันในสิ่งเร้าที่เหมือนกัน หากผู้บริโภคมีการเปิดรับข้อมูลที่ได้เลือกสรร หรือการตั้งใจรับข้อมูลที่ได้เลือกสรร ก็จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ นอกจากนั้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านปัจจัยทางจิตวิทยา ด้านความเชื่อมั่น ด้านแรงจูงใจ และด้านการรับรู้ประโยชน์ จะเห็นว่าผลลัพธ์ที่ได้คือ ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางจิตวิทยาอย่างมาก ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่บริโภคผักปลอดสารพิษ เพราะห่วงใยสุขภาพ และต้องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายปราศจากสารพิษตกค้าง

4. พฤติกรรมการบริโภคและการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวง ศิริราช ผลการวิจัยพบว่า แหล่งที่ซื้อผักปลอดสารพิษส่วนใหญ่ คือ ร้านค้าเพื่อสุขภาพ รองลงมาคือ ซูเปอร์มาร์เก็ต เหตุผลที่ซื้อจากแหล่งดังกล่าว คือ เชื่อมั่นในคุณภาพ โดยซื้อผักปลอดสารพิษ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และเหตุผลที่บริโภคผักปลอดสารพิษ เพราะ ห่วงใยต่อสุขภาพ ผักปลอดสารพิษที่นิยมซื้อไปบริโภคส่วนใหญ่ คือ ผักสลัด รองลงมา คือ ผักกาดขาว และเหตุผลที่ทำให้ผักปลอดสารพิษมีราคาสูง เพราะมีตรา ยี่ห้อและบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มอย่างดี

4. บทสรุป/ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่กำหนดความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช และแสดงพฤติกรรมการบริโภคโดยตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษ ทั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสถานภาพของครอบครัว เป็นข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันไม่ว่าเพศหญิงหรือเพศชายหันมาให้ความสนใจและต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษที่คล้ายคลึงกันหรือเท่าเทียมกัน ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ เกษตรกร ผู้ประกอบการและผู้สนใจ สามารถนำมาปรับใช้ในการวางแผนการผลิต และจัดทำแผนกลยุทธ์การตลาด โดยมุ่งเน้นไปสู่ผู้บริโภคทั้งเพศชายและเพศหญิง เช่น การทำโปรโมชั่น มาเป็นคู่สามีภรรยา คู่พ่อลูก หรือการทำการส่งเสริมการขายโดยมุ่งเน้นไปที่ผู้บริโภคที่เป็นทั้งเพศหญิงและเพศชาย แม่บ้านและพ่อบ้าน ที่ซื้อผัก ผลไม้ ไปรับประทานที่บ้านหรือที่ทำงาน เป็นต้น

2. อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสถานภาพของครอบครัว ผลการวิจัย พบว่า อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสถานภาพของครอบครัวที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษที่แตกต่าง สะท้อนให้เห็นว่าโดยปกติความต้องการบริโภคสินค้าและบริการของผู้บริโภคแต่ละรายย่อมมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าว ผู้บริโภคที่มีรายได้มากจะบริโภคมาก ผู้บริโภคที่มีรายได้น้อยก็จะบริโภคน้อย ดังนั้น ในฐานะเกษตรกร ผู้ประกอบการ ร้านค้าเพื่อสุขภาพ รวมถึงผู้สนใจควรตระหนักถึงปัจจัยดังกล่าวในการวางแผนการผลิตและการตลาด ให้ตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช ข้อมูลดังกล่าวทำให้ เกษตรกรและผู้ประกอบการ ควรนำปัจจัยการตลาด 4P มาใช้ในการวางแผนการผลิตและการตลาด เสนอว่าควรกำหนดราคาขายที่ผู้บริโภคยอมรับได้และยินดีจ่าย ออกแบบผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการขาย รวมถึงการมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงผู้บริโภคทุกกลุ่ม เช่น ปลูกผักปลอดสารพิษหลายๆ ประเภทให้เหมาะสมในแต่เทศกาล เช่น เทศกาลกินเจ ต้องวางแผนการผลิตผักไทให้เพียงพอต่อความต้องการที่สูงในเทศกาลดังกล่าว การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีได้มาตรฐาน มีตรายี่ห้อและบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มอย่างดี เป็นต้น

4. ปัจจัยจิตวิทยา ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่น ด้านแรงจูงใจ และด้านการรับรู้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจิตวิทยามีความสัมพันธ์กับความต้องการและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านค้าเพื่อสุขภาพ แขวงศิริราช ดังนั้น การสร้างความเชื่อมั่นในการบริโภคผักปลอดสารพิษ การกระตุ้นและส่งเสริมแรงจูงใจโดยการทำประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้รับรู้ประโยชน์จากการบริโภคผักปลอดสารพิษ เช่น การปลูกฝังและเผยแพร่ความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพให้ประชาชน การสร้างภาพพจน์ของผักปลอดสารพิษ คือ ผักที่ไม่มีสารเคมีปนเปื้อน หรือการสร้างแรงกระตุ้น เนื่องจากการบริโภคผักที่มีสารเคมีมากจะทำให้ร่างกายรับสารพิษตกค้างจนกลายเป็นโรคภัยไข้เจ็บ โดยสร้างการรับรู้ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น โทรทัศน์ อินเตอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ จะทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงพิษภัยจากการบริโภคผักที่มีสารเคมีปนเปื้อนจนกลายเป็นแรงกระตุ้นให้หันมาบริโภคผักปลอดสารพิษต่อไป

5. พฤติกรรมการบริโภคและการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในร้านค้าเพื่อสุขภาพแขวงศิริราช ผลการวิจัยพบว่า แหล่งที่ซื้อผักปลอดสารพิษส่วนใหญ่ คือ ร้านค้าเพื่อสุขภาพ รองลงมาคือ ซุปเปอร์มาร์เก็ต เหตุผลที่ซื้อจากแหล่งดังกล่าว เพราะ เชื่อมั่นในคุณภาพ โดยซื้อผักปลอดสารพิษ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และเหตุผลที่บริโภคผักปลอดสารพิษ เนื่องมาจาก ห่วงใยต่อสุขภาพ ผักปลอดสารพิษที่นิยมซื้อไปบริโภคส่วนใหญ่ คือ ผักสลัด รองลงมาคือ ผักกาดขาว และเหตุผลที่ทำให้ผักปลอดสารพิษมีราคาสูง เพราะ มีตรา ยี่ห้อและบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มอย่างดี ข้อมูลดังกล่าวสามารถทำให้ทราบความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษ แสดงพฤติกรรมการการบริโภคโดยตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษไปรับประทาน และสามารถนำไปวางแผนการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย เช่น วางแผนผลิตผักสลัดให้มากเพียงตอบรับความต้องการส่วนใหญ่ของผู้บริโภค เป็นต้น

6. หน่วยงานราชการควรเร่งส่งเสริม ให้ความรู้ ความเข้าใจ ต่อเกษตรกร เพื่อให้หันมาปลูกผักที่เป็นผักปลอดสารพิษให้มากขึ้น โดยให้ความรู้ ความเข้าใจ ช่วยเหลือในเรื่องการผลิตเพื่อให้เกษตรกร และผู้ประกอบการ ผลิตผักปลอดสารพิษมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ราคาของผักปลอดสารพิษถูกลง รวมทั้งช่วยหาแหล่งจำหน่ายสินค้าให้มากขึ้น

เช่น ในซุปเปอร์มาร์เกต โรงแรม ร้านอาหาร หรือตลาดแหล่งอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้นหากทางราชการให้การสนับสนุนเกษตรกร และผู้ประกอบการ ให้หันมาปลูกผักปลอดสารพิษ รวมทั้งหาแหล่งจำหน่ายให้จะทำให้ราคาของผักปลอดสารพิษมีราคาที่ถูกลง และทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจในการซื้อและบริโภคผักปลอดสารพิษมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคตามแหล่งจำหน่ายอื่น ๆ เช่น ผู้บริโภคที่มาทานอาหารที่ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ ร้านอาหาร โรงแรม และโรงพยาบาล เป็นต้น เพื่อให้สามารถทราบถึงปัจจัยที่กำหนดความต้องการในการบริโภคผักปลอดสารพิษ และพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษ ของกลุ่มผู้บริโภคในแหล่งอื่นๆ ซึ่งจะสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตและการตลาดต่อไป
2. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง ปัจจัยที่ประกอบการตัดสินใจในการทำธุรกิจผักปลอดสารพิษ เช่น ด้านการตลาด ด้านการผลิต การเงินลงทุน ด้านการบริหารจัดการ เป็นต้น เพื่อทำให้เกษตรกร ผู้ประกอบการและผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเป็นแนวทางและเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจผักปลอดสารพิษต่อไป

5. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก อ.ดร. ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึงอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ได้แก่ ผศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ และอ.ดร. พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้คำแนะนำรวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล อย่างสูงที่สนับสนุนโดยมอบทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรในคณะฯ ให้กับผู้วิจัย และขอขอบพระคุณ รศ. นพ. ดร. ชัยเลิศ พิชิตพรชัย ที่ได้ให้ความเมตตา ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในการแบบสอบถามครั้งนี้ และคุณสมชาติ มณีน้อย นักวิชาการคอมพิวเตอร์ งานเวชสารสนเทศ ที่ช่วยเหลือและให้คำแนะในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่าน บิดา มารดา พี่สาว และครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง รวมถึง พี่ๆ น้องๆ งานเวชสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลทุกท่าน ที่ห่วงใย ดูแล และช่วยเหลือทุกๆ ด้าน ทำให้ผู้วิจัยมีความมุมานะ พยายามจนประสบความสำเร็จในวันนี้

6. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. *คู่มือการปลูกผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ* . กรุงเทพมหานคร กองป้องกันและ กำจัดศัตรูพืช : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2539.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. *การบริหารการโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา, 2539.

ธิติมา เทียนไพร. “พฤติการณ์เลือกซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.” ปัญหาพิเศษ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2550.

ธีรนุช ทำเลทอง. “ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นที่มีต่อผักปลอดสารพิษกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544.

สมศิริ วัฒนสิน. “พฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษของชาวกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.”

วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549.

วิไล ท้วมกลัด. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

พุริยา สิริภัทรไพศาล. “พฤติกรรมการผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษในซูเปอร์มาร์เก็ต เขตบางกอกน้อย.” สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ, 2550.

Kotler, Phillp. “Marketing Management analysis, planning, implementation, and control. 9th ed.” New Jersey : A Simon & Schuster Company, 1997.

บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE ROLE OF ADMINISTRATIVE SUB-DISTRICT ORGANIZATION TO IMPROVE GREEN AND HAPPINESS SOCIETY IN THE NORTH-EAST THAILAND

วลีรัตน์ แสงไชย[1] รศ.ดร.เดือนเพ็ญ ธีรวรรณวิวัฒน์[2] และ รศ.ดร.สุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ[3]

บทคัดย่อ

การศึกษา บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งองค์ประกอบของดัชนีชี้วัด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบด้วยกัน ดัชนีที่ 1 การมีสุขภาวะ ดัชนีที่ 2 เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง ดัชนีที่ 3 ครอบครัวอบอุ่น ดัชนีที่ 4 ชุมชนเข้มแข็ง ดัชนีที่ 5 สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล และดัชนีที่ 6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล (รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ เพื่อศึกษาระดับบทบาท ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ และเพื่อศึกษาการจัดประเภทองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรตามดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งใช้สถิติในการทดสอบ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย Multiple Regression และ Discriminant ผลการศึกษา พบว่า ดัชนีด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมภิบาล มีระดับบทบาทปฏิบัติเป็นลำดับแรก และมีบทบาทปฏิบัติได้ตามมาตรฐาน ทั้งนี้การเรียงลำดับการปฏิบัติ คือ ดัชนีด้านสุขภาวะ ด้านสภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล ด้านชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง และ ดัชนีด้านครอบครัวอบอุ่น เป็นดัชนีที่มีระดับบาทบาทปฏิบัติลำดับสุดท้าย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า ระดับการปฏิบัติในระดับท้องถิ่นนั้น มีผลตรงกันข้ามกับในระดับประเทศ นั่นคือ ในระดับประเทศการปฏิบัติในดัชนีด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมภิบาล มีระดับการปฏิบัติอยู่ในลำดับสุดท้าย ในขณะที่ดัชนีด้านครอบครัวอบอุ่น เป็นดัชนีที่มีระดับบทบาทปฏิบัติลำดับแรก ในส่วนของการจัดประเภทนั้น พบว่า มีเพียง 22 องค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้นที่มีบทบาทปฏิบัติอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับสูง และปัจจัยที่ส่งผลการแสดงบทบาท โดยเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรจากมากไปหาน้อย (ค่าสัมประสิทธิ์คาโนนิคอล มาตรฐาน) คือ สถานภาพ ระดับการศึกษา ลักษณะชุมชน ความถี่ในการติดตามข้อมูลข่าวสาร และอาชีพเดิมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

คำสำคัญ : บทบาท องค์การบริหารส่วนตำบล ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน คุณภาพชีวิต

---

[1] นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สถิติประยุกต์ (ประชากรและการพัฒนา) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาประชากรและการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

[3] อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The study of The role of Administrative sub-district Organization for improve Green and Happiness society in the North-East Thailand Using the scorecard is Index, study in which elements of the scorecard is composed of 6 elements together. Index 1 Health Index Index 2 economic fairness and strong Index 3 Relationship in families Index 4 community strength Index 5 environment is the ecological balance and social democracy Index 6 with good governance (summary report for the Executive. Office of the national economy and society, 2007) With the purpose of the study are to study the role level factors that affect the levels, and to learn to classify sub district administration organization development, quality of life of the population according to the scorecard is Happiness Index together, which is used for statistical tests are appraised value mean Multiple Regression and Discriminant study found that the index is good governance, democratic society that has the role performed first and operating roles as standard. In order to perform the health index is the State of the environment is the balance of the ecological community is strong economic fairness and strength and the index is Relationship in families.

However, the study reflects that level of performance in local level. Effect, in contrast to country-level, that is the national practice in the social democracy index with good governance has been performed in the last while the index is an index of families that have the role performed first. As part of the classification is only 22 sub district administration organization only, with rule compliance level through a high level of the benchmark and the factors that affect the role by priority of variables in descending order (Standardized canonical discriminant function coefficients) is a status, level education, characteristic of community, Frequency of awareness information news and Occupation of Prime sub district administration organization

KEY WORD : Role Administrative sub-district Organization Green and Happiness Index Quality of life

1.บทนำ

การพัฒนาประเทศถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ประชาชนทุกคนต้องร่วมกันให้ความตระหนัก พร้อมทั้งร่วมมือกันหาแนวทางในการสร้างประเทศชาติให้เกิดภาวะการเติบโตตามทิศทางของแผนพัฒนาในระดับชาติ ซึ่งประเทศไทยได้มีการตั้งกรอบและทิศทางของประเทศไว้อย่างชัดเจน ภายใต้การดำเนินไปของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีการเริ่มต้นขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2502 เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในประเทศขณะนั้นอยู่ในภาวะวิกฤต ภาครัฐจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาประเทศแบบองค์รวมที่ควรมีการกำหนดทิศทางอย่างเหมาะสม และเป็นการวางแผนการพัฒนาในลักษณะที่แตกต่างจากเดิม คือ การพัฒนาไปพร้อมกับการวางแผนในปีงบประมาณถัดไป โดยเห็นควรให้มีการดำเนินการจัดทำแผนระดับชาติขึ้น และกำหนดระยะเวลาของการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องในลักษณะของแผนพัฒนาในระยะกลาง โดยหน่วยงานสำคัญที่รับผิดชอบดูแลเป็นหลัก คือ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปัจจุบัน) โดยหน่วยงานดังกล่าวทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับประเทศ ให้บรรลุถึงจุดหมาย และเพื่อเป็นการสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลด้วย โดยสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2502 ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาการต่างๆ เป็นกรรมการ และเป็นหน่วยปฏิบัติงานในความควบคุมของคณะกรรมการบริหารของฝ่ายรัฐบาล ต่อมา เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2504 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้

ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นเป็นฉบับแรก โดยมีช่วงระยะเวลาการบังคับใช้ ระหว่าง พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2506 และ พ.ศ. 2507 ถึง พ.ศ. 2509 ซึ่งการที่ได้แบ่งระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ออกเป็น 2 ระยะนั้น มีเหตุผล คือ ในการจัดทำโครงการและวางแผนพัฒนาในระยะ 3 ปีแรก จำเป็นต้องอาศัยเวลาศึกษาและพิจารณางานของสาขาต่างๆ และศึกษาปัญหานานาประการ

นับเนื่องตั้งแต่การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เรื่อยมาจนกระทั่งถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งเป็นฉบับที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2550- 2554) นั้น จะเห็นได้ว่า แม้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะเป็นเสมือนเข็มทิศของการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี แต่ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการนำแผนพัฒนาฯ มาใช้เป็นทิศทางของการพัฒนาประเทศนั้น กลับไม่เป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนการนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นสำหรับระยะ 3 ปีหลัง โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี รับผิดชอบในการเป็นประธานสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ในขณะที่หลายฝ่ายให้ความกังวลใจว่า แผนพัฒนาฯ นั้นอาจมีลักษณะของแนวทางการพัฒนาประเทศ ที่ดี แต่อาจไม่เหมาะสมกับความต้องการของภาคประชาชน ดังนั้น ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นี้ จึงได้มีการจัดเวทีประชาชนขึ้น เพื่อระดมสมองและรับฟังความคิดเห็น ความต้องการและข้อเสนอแนะจากภาคประชาชน เพื่อนำสาระสำคัญดังกล่าวมาผนวกขึ้นในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ซึ่งการรับฟังภาคประชาชนนั้นเริ่มต้นด้วยการสัมมนาเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จากนั้นจึงดำเนินการสำรวจความคิดเห็นจาก 108 หมู่บ้านกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปใช้เป็นทิศทางในการระดมสมองในเวทีประชาคม 4 ภาคของประเทศ ก่อนนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ

จากการให้ความสำคัญกับภาคประชาชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้วิจัยเกิดข้อสนเทศว่า ในเบื้องต้นของการจัดทำแผนพัฒนาฯ นั้น ได้จัดให้มีการรับฟังภาคประชาชน และเมื่อแผนพัฒนาฯ ได้มีการประกาศใช้แล้ว ได้มีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการนำตัวชี้วัดของดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) มาดำเนินการวัดประเมินผลการพัฒนาประชากร ในฐานะของจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา เพื่อให้ประชากรเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต่อไปนั้น เป็นเพียงการกำหนดมาให้แต่ละจังหวัดดำเนินการตามมาตรฐานตัวชี้วัดดังกล่าว หรือได้มีการดำเนินการอย่างใด เพื่อการส่งเสริมภาคประชาชน และประการสำคัญ คือ ในฐานะของบทบาทของการเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเสมือนข้อต่อของภาครัฐ ภาคการบริหารงานส่วนท้องถิ่น กับภาคประชาชนนั้น ได้กระทำหน้าที่ในการส่งเสริม เสริมสร้างให้เกิดการดำเนินการเพื่อการวางแผนการพัฒนาประชากรหรือไม่ ในลักษณะใด โดยใช้ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีการแบ่งดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสังคมไทย ระดับชุมชน และระดับครอบครัว / บุคคล ซึ่งองค์ประกอบของดัชนีชี้วัด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบด้วยกัน โดยได้กำหนดขอบเขตความหมายและแจกแจงองค์ประกอบย่อยเพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาและการกำหนดตัวชี้วัดได้ ดังต่อไปนี้ (รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

ดัชนีที่ 1 การมีสุขภาวะ แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ สุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี และคิดเป็นทำเป็น

ดัชนีที่ 2 เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีสัมมาชีพเศรษฐกิจเข้มแข็ง และมีความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

ดัชนีที่ 3 ครอบครัวอบอุ่น แยกได้เป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ บทบาทครอบครัวที่เหมาะสม และสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

ดัชนีที่ 4 ชุมชนเข้มแข็ง แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ชุมชนพึ่งตนเองได้ ชุมชนเกื้อกูลกัน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ดัชนีที่ 5 สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล แยกได้เป็น 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีความปลอดภัยในชีวิต มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีระบบนิเวศสมดุล

ดัชนีที่ 6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย สังคมที่มีธรรมาภิบาล และความสมานฉันท์ทางสังคม

จากองค์ประกอบข้างต้นนั้น ทำให้ผู้ศึกษาตระหนักว่า ในการดำเนินการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นั้น เป็นแผนการพัฒนาที่มีศักยภาพในการสร้างขีดความสามารถให้กับประชาชนตั้งแต่ในระดับบุคคลจนกระทั่งถึงในระดับสังคม ดังนั้น หากแผนพัฒนาฯ นี้ได้มีการดำเนินการอย่างชัดเจน และได้รับการตอบรับอย่างดีจากกลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมต่อนโยบายของภาครัฐมาสู่ภาคประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาประชากรได้ในท้ายที่สุด

หากพิจารณาในด้านจำนวนประชากร พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีจำนวนประชากรสูงสุด คือ 22,813,000 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 63,389,730 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552 : เวบไซต์) รวมทั้งการพิจารณาในรายจังหวัด พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีเขตจังหวัดจำนวนมากที่สุด คือ 19 จังหวัด หรือหากพิจารณาในสัดส่วนของจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูมิภาคที่มีจำนวนองค์บริหารส่วนตำบล จำนวน 2,235 แห่ง จากจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 5,770 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2552 : เวบไซต์) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงเลือกทำการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ผลการศึกษานั้น สามารถนำไปก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาแก่ภูมิภาคอื่นได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่า การดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ นั้น ได้ดำเนินการมาแล้วตามปีงบประมาณจำนวน 3 ปี แต่ผลของการดำเนินงาน ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จาก การรายงานผลของ สำนักงานคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในปีงบประมาณ 2550 พบว่า ร้อยละของการยังไม่ได้เบิกจ่ายงบประมาณมีค่าเท่ากับร้อยละ 41 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552 : เวบไซต์) ทั้งนี้ หากพิจารณาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น มีเพียง 5 จังหวัดเท่านั้นที่มีผลการดำเนินการและเบิกจ่ายงบประมาณเสร็จสิ้นแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2551 : เวบไซต์) ดังนั้น จึงเห็นควรว่า หากได้มีการศึกษาเพื่อการตรวจสอบศักยภาพที่ควรเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และเพื่อเป็นการสร้างแนวทางและปัจจัยที่เหมาะสมในการนำไปใช้เป็นทิศทางที่เหมาะสมแก่องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาระดับบทบาท ปัจจัยที่ส่งผลต่อ และการจัดประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรตามดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ การได้ทราบถึงระดับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ และประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรตามดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน อีกทั้ง ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรตามดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

ร่วมกัน เพื่อรองรับการพัฒนาประชากรตามแนวการสร้างสถาปัตยกรรมสังคม ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับที่ 11 ต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา ได้ขอบเขตของพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความครอบคลุม 19 จังหวัด และมีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 2,235 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 15 ธันวาคม 2552)

ประชากรของการศึกษาครั้งนี้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในด้านข้อมูล และมีลักษณะการเป็นตัวแทนในแต่ละพื้นที่ได้เป็นอย่างดีดังนี้

1. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี

2. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น

3. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรตามพื้นที่เป้าหมาย ในระหว่างปีงบประมาณ 2550 – 2552 ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงแรกของการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 10 มาใช้ในทางปฏิบัติ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ใช้แนวทางจาก Wilson (1976) Day (1987) Leelakulthanit (1989) และดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ทั้ง 6 ประกอบหลัก

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษา ข้อมูลคุณลักษณะประชากร พบว่า ส่วนใหญ่อายุ อยู่ในระหว่าง 33 – 76 ปี สถานภาพสมรส ร้อยละ 95.7 ด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 43.3 ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.3 สำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 9.5 กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 6.4 และกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ร้อยละ 2.5

ด้านความตั้งใจในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจจะศึกษาต่อ ร้อยละ 62.9 และไม่มีความตั้งใจจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ร้อยละ 37.1 เหตุผลลำดับแรก คือ ปัจจัยด้านเวลา เนื่องจากการศึกษาต่อนั้นจำเป็นต้องเรียนในลักษณะระบบพิเศษ ซึ่งเป็นการบรรยายในวันเสาร์และอาทิตย์ โดยเป็นช่วงวันหยุดของแต่ละสัปดาห์ ซึ่งอาจส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้ เหตุผลลำดับรองลงมา คือ ปัจจัยด้านอายุ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไป

ด้านจำนวนวาระการดำรงตำแหน่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างดำรงตำแหน่งเป็นวาระแรก ร้อยละ 61.7 ดำรงตำแหน่งเป็นวาระที่สอง ร้อยละ 28.4 และ ดำรงตำแหน่งมาแล้วมากกว่า 2 วาระ คิดเป็นร้อยละ 9.9

ด้านอาชีพก่อนการลงรับสมัครตำแหน่งทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 62.9 ข้าราชการครู ร้อยละ 13.9 ข้าราชการพลเรือน / พนักงานของรัฐ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 11.0 ข้าราชการทหาร / ตำรวจ ร้อยละ 6.8 รับจ้าง ร้อยละ 2.7 ค้าขาย ร้อยละ 1.9 และอาชีพอื่นๆ เช่น เจ้าของกิจการ แม่บ้าน ร้อยละ 4

ด้านเหตุผลในการตัดสินใจลงรับสมัครตำแหน่งทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจลงรับสมัครตำแหน่งทางการเมือง เหตุเพราะมีความต้องการพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน/ภูมิลำเนา ร้อยละ 40.0 ประชาชนในเขตพื้นที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ร้อยละ 29 ไม่พึงพอใจการบริหารงานของกลุ่มการเมืองเดิม ร้อยละ 11.2 เป็นการลงรับ

สมัครแทนของบุคคลในครอบครัว ร้อยละ 9.1 เป็นการพิสูจน์ความสามารถของตนเอง ร้อยละ 8.7 และใช้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาเศรษฐสังคมของตนเอง ร้อยละ 2.1

ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข พบว่า ร้อยละของความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 37.3 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาร้อยละความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ที่จัดอยู่ในระดับชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีเพียงร้อยละ 13.2 ในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ส่วนใหญ่บริโภคผ่านสื่อฟรีทีวี ถึงร้อยละ 78.9 โดยมีสัดส่วนของความถี่ในการรับรู้ทุกวัน

การศึกษาใช้เกณฑ์การพิจารณาระดับของการปฏิบัติในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ได้พิจารณาตามระดับของการปฏิบัติบทบาทในระดับเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของ การประเมินสมรรถนะ ตามแนวทางของ ก.พ. หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือน (นร 1012/ว20 ลงวันที่ 3 กันยายน 2552) และ มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น (นร 1012/ว27 ลงวันที่ 29 กันยายน 2552) เนื่องด้วยการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เป็นการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายการเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีเกณฑ์มาตรฐานเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน อีกทั้ง การพิจารณาการวาระการดำรงตำแหน่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ที่จะดำเนินการเลือกตั้ง ในส่วนของเงินเดือนนั้น ทำการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของรายได้ของ อบต. ดังนั้น เพื่อให้การอธิบายระดับของบทบาทของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรมีความชัดเจนและสามารถเทียบเคียงกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ผู้ศึกษาจึงขอนำหลักเกณฑ์เดียวกันมาใช้ประกอบการอธิบายระดับของบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ตามแนวดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อพิจารณาระดับบทบาทปฏิบัติในแต่ละดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข พบว่า ดัชนีด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล มีระดับบทบาทปฏิบัติเป็นลำดับแรก คือ บทบาทปฏิบัติตามมาตรฐาน ทั้งนี้ การเรียงลำดับการปฏิบัติ คือ ดัชนีด้านสุขภาวะ ด้านสภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล ด้านชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง และ ดัชนีด้านครอบครัวอบอุ่น เป็นดัชนีที่มีระดับบาทบาทปฏิบัติลำดับสุดท้าย

ระดับบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ดัชนีด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล นั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย ในส่วนของภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติเป็นลำดับแรก จำแนกแต่ละรายองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านการมีจิตสำนึกประชาธิปไตย ได้แก่ การจัดให้มีการระดมสมอง ในการจัดทำแผนพัฒนา อบต. ราย3ปี ด้านสังคมที่มีธรรมาภิบาล ได้แก่ งานด้านการพัฒนาพื้นที่บริการเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาสืบค้นข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ซึ่งมีระดับบทบาทได้ตามมาตรฐาน ระดับดีมาก และองค์ประกอบย่อยด้านความสมานฉันท์ทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนให้มีการแสดงออกทางความคิดทางการเมืองโดยสันติวิธี

ระดับบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ดัชนีด้านสุขภาวะ นั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย ในส่วนของภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติเป็นลำดับแรก จำแนกแต่ละรายองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านสุขภาพกายดี ได้แก่ การจัดให้มีการแจกจ่ายนมให้กับนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด อบต. ด้านสุขภาพจิตดี ได้แก่ การจัดกิจกรรมรณรงค์ เพื่อให้ประชาชนในเขตพื้นที่ของอบต. ไปศาสนสถาน และองค์ประกอบย่อยด้านคิดเป็นทำเป็น ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการจัดโครงการสนับสนุนให้ประชาชนรักการอ่านหนังสือ

ระดับบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ดัชนีด้านด้านสภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล นั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย ในส่วนของภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติเป็นลำดับแรก จำแนกแต่ละ

รายองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ การจัดให้มีการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงการจัดทำถนนเพื่อให้การคมนาคมมีความสะดวก เพิ่มมากขึ้น ด้านมีความปลอดภัยชีวิต ได้แก่ การดำเนินการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อป.พร.) ด้านมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ การจัดให้มีการรณรงค์ เพื่อให้ความรู้กับประชาชนในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบย่อยด้านมีระบบนิเวศสมดุล ได้แก่ การจัดให้มีการรณรงค์ เพื่อให้ความรู้กับประชาชนในด้านการประหยัดพลังงาน

ระดับบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ดัชนีด้านด้านชุมชนเข้มแข็งนั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย ในส่วนของภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติเป็นลำดับแรก จำแนกแต่ละรายองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านชุมชนพึ่งตนเองได้ ได้แก่ การจัดให้มีการส่งเสริมกิจกรรมให้กับคนพิการ / ผู้ด้อยโอกาสให้พึ่งพาตนเองได้ โดยสังคมช่วยดูแล ด้านชุมชนเกื้อกูลกัน ได้แก่ การจัดให้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันเพื่อจัดทำ กิจกรรมการพัฒนาชุมชน และองค์ประกอบย่อยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การจัดให้มีการส่งเสริมรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน

ระดับบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ดัชนีด้านด้านครอบครัวอบอุ่น ซึ่งถือเป็นดัชนีที่มีระดับบทบาทเป็นลำดับสุดท้าย นั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบย่อย ในส่วนของภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติเป็นลำดับแรก จำแนกแต่ละรายองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านบทบาทครอบครัวที่เหมาะสม ได้แก่ การสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนดูแลผู้สูงอายุ ให้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมในด้านปัจจัย 4 ประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และองค์ประกอบย่อยด้านสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ได้แก่ การสนับสนุนให้ครอบครัว มีกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนาหรือประเพณีของท้องถิ่น เช่น งานรดน้ำดำหัว การทำบุญข้าวประดับดิน งานฉลองเจ้าปู่เจ้าย่า

จากการศึกษา พบว่า สมการพยากรณ์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข โดยการวิเคราะห์ความถดถอบแบบพหุ พบว่า มีความสามารถในการพยากรณ์ได้ ร้อยละ 54.4 ($R = 69.7$, $R^2 = 60.8$, Adjust $R^2 = 54.4$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ ได้แก่ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะชุมชน และความรู้ความเข้าใจในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข

ในส่วนด้านบทบาทในการกำหนดแผน / โครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ตามแนวดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข พบว่า สมการพยากรณ์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดแผน / โครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ร้อยละ 53.5 ($R = 65.7$, $R^2 = 62.3$, Adjust $R^2 = 53.5$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ วาระการดำรงตำแหน่ง และลักษณะชุมชน

ในส่วนด้านบทบาทในการนำแผน / โครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ไปปฏิบัติ ตามแนวดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข พบว่า สมการพยากรณ์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำแผน / โครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ไปปฏิบัติ ร้อยละ 58.2 ($R = 70.2$, $R^2 = 68.1$, Adjust $R^2 = 58.2$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ ได้แก่ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ วาระการดำรงตำแหน่ง ลักษณะชุมชน ความรู้ความเข้าใจในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข และเหตุผลในการลงรับสมัครดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

จากการศึกษา พบว่า สมการพยากรณ์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข พบว่า มีความสามารถในการพยากรณ์ได้ ร้อยละ 54.4 ($R = 69.7$, $R^2 = 60.8$, Adjust $R^2 = 54.4$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ ได้แก่ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะชุมชน และความรู้ความเข้าใจในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข

ในส่วนด้านบทบาทในการกำหนดแผน / โครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ตามแนวดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข พบว่า สมการพยากรณ์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดแผน / โครงการ การพัฒนา

คุณภาพชีวิตประชากร ร้อยละ 53.5 ($R = 65.7$, $R^2 = 62.3$, Adjust $R^2 = 53.5$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ วาระการดำรงตำแหน่ง และลักษณะชุมชน

ในส่วนด้านบทบาทในการนำแผน / โครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ไปปฏิบัติ ตามแนวดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข พบว่า สมการพยากรณ์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำแผน / โครงการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร ไปปฏิบัติ ร้อยละ 58.2 ($R = 70.2$, $R^2 = 68.1$, Adjust $R^2 = 58.2$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ ได้แก่ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ วาระการดำรงตำแหน่ง ลักษณะชุมชน ความรู้ความเข้าใจในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข และเหตุผลในการลงรับสมัครดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร โดยทำการแจกแจงกลุ่มโดยใช้เกณฑ์ของสำนักงาน กพ. ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการ เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีบทบาทการปฏิบัติงานต่ำว่าเกณฑ์มาตรฐาน (ผลการปฏิบัติงานต่ำกว่า ร้อยละ 60) กับ กลุ่มที่มีบทบาทการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน (ผลการปฏิบัติงานไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 60) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์คาโนนิคอลมาตรฐาน โดยเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรจากมากไปหาน้อย จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มได้ดีที่สุด คือ สถานภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์คาโนนิคอล มาตรฐานถึง .793 ตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มรองลงมา ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะชุมชน ความถี่ในการติดตามข้อมูลข่าวสาร และ อาชีพเดิมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีค่า สัมประสิทธิ์คาโนนิคอลมาตรฐาน .326 .237 .232 และ .223 ตามลำดับ

ตัวแปรจำแนกกลุ่มที่ได้ไปสร้างสมการจำแนกกลุ่มและนำไปจำแนกการเป็นสมาชิกกลุ่มผลปรากฏว่า ตัวแปรทั้ง 13 ตัว สามารถจำแนกกลุ่ม ซึ่งมีผลในการจำแนกการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 86.5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ทั้งนี้ จากการพิจารณาในรายละเอียดของการพยากรณ์ ในแต่ละจังหวัดที่ถูกจัดให้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่ำกว่ามาตรฐาน และบทบาทตามาตคฐานนั้น พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุดรธานี ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีบทบาทตามมาตรฐานจำนวนมากที่สุด รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานีถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มตามมาตรฐานลำดับสุดท้าย

4. บทสรุป / สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า ดัชนีด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมภิบาล มีระดับบทบาทปฏิบัติเป็นลำดับแรก และมีบทบาทปฏิบัติได้ตามมาตรฐาน ทั้งนี้ การเรียงลำดับการปฏิบัติ คือ ดัชนีด้านสุขภาวะ ด้านสภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล ด้านชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง และ ดัชนีด้านครอบครัวอบอุ่น เป็นดัชนีที่มีระดับบาทบาทปฏิบัติลำดับสุดท้าย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า ระดับการปฏิบัติในระดับท้องถิ่นนั้นมีผลตรงกันข้ามกับในระดับประเทศ นั่นคือ ในระดับประเทศการปฏิบัติในดัชนีด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมภิบาล มีระดับการปฏิบัติอยู่ในลำดับสุดท้าย ในขณะที่ดัชนีด้านครอบครัวอบอุ่น เป็นดัชนีที่มีระดับบทบาทปฏิบัติลำดับแรก ในส่วนของการจัดประเภทนั้น พบว่า มีเพียง 22 องค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้นที่มีบทบาทปฏิบัติอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับสูง และปัจจัยที่ส่งผลการแสดงบทบาท โดยเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรจากมากไปหาน้อย (ค่าสัมประสิทธิ์คาโนนิคอล มาตรฐาน) คือ สถานภาพ ระดับการศึกษา ลักษณะชุมชน ความถี่ในการติดตามข้อมูลข่าวสาร และ อาชีพเดิมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อเสนอแนะพบว่า การนำดัชนีไปใช้เพื่อการปฏิบัตินั้น มีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้ปฏิบัติอย่างละเอียดและชัดเจน พร้อมกับการนำเสนอแนวทางการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการวางแผน/โครงการ

และการนำแผนหรือโครงการนั้นไปปฏิบัติให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ ควรมีการติดตามประเมินผลจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงาน โดยการติดตามนั้นควรมีลักษณะของการให้คำแนะนำหรือเสนอตัวการเป็นที่ปรึกษา ไม่แสดงบทบาทของผู้ตรวจสอบ รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงการปฏิบัติ ไม่ควรมีลักษณะของตัวชี้วัดในเชิงปริมาณของการดำเนินการไปแล้ว เพราะในหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีความพร้อมในเชิงการปฏิบัติ ทั้งในด้านการขาดองค์ความรู้พื้นฐาน การขาดความเข้าใจในดัชนี และการขาดความพร้อมในการนำเสนอต่อภาคประชาชน อย่างไรก็ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความตระหนักในบทบาทของตนเองในฐานะหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อภาวะความเป็นอยู่ของภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการดำเนินงานต้องใช้ความสำคัญกับบทบาทปฏิบัติที่เป็นงานด้านนามธรรมเท่ากันกับงานงานรูปธรรมที่เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การใช้ความสำคัญกับการส่งเสริมการอ่าน เสมือนกับการส่งเสริมงานด้านการสร้างสาธารณูปโภค

ตาราง 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์คาโนนิคอลมาตรฐาน (Standardized canonical discriminant function coefficients)

ลำดับที่	ตัวแปรอิสระ	Function coefficients
1	สถานภาพ	.793
2	ระดับการศึกษา	.326
3	ลักษณะชุมชน	.237
4	ความถี่ในการติดตามข้อมูลข่าวสาร	.232
5	อาชีพเดิมของนายกฯ	.223

ตาราง 2 แสดงผลการจำแนกกลุ่มที่มีบทบาทปฏิบัติตามมาตรฐาน และ กลุ่มที่มีบทบาทปฏิบัติสูงกว่ามาตรฐาน

กลุ่มที่จำแนก	จำนวน (คน)	กลุ่มจริง	
		ตามมาตรฐาน	สูงกว่ามาตรฐาน
ตามมาตรฐาน	461	404 (87.6 %)	57 (12.4 %)
สูงกว่ามาตรฐาน	22	8 (36.4 %)	14 (63.6 %)
ร้อยละที่จำแนกได้ถูกต้อง ร้อยละ 86.5			

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2540. *เครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและการวิเคราะห์เชิงนโยบาย* (เอกสารอัดสำเนา)

Day, Ralph L. "Beyond Social Indicators : Quality of Life at the Individual Level". *In Marketing and the Quality of Life.* Fred D. Reynolds and Hiram C. Barksdale, eds., Chicago : American Marketing Association, 1978.11-8.

Orose Leelakulthanit. *Measuring Life Satisfaction in Thailand : A Marketing : Perspective.* Ph.D. Dissertation, School of Business, Indiana University 1989.

Wilson, W. 1967. Correlated Avowed Happiness." *Psychological Bulletin.* 67, 294-304.

Zantra, A. "Social Resources and the Quality of Life," *American Joumal of Community Psychology,* 1983. 275—90.

Zantra A. and Ann Hemple. "Subjective Well-Being and Physical Health : A Narrative Literature Review with Suggestions for Future Research," *International Journal of Aging and Human Development.* 1984.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. "ข้อมูลรายชื่อ อบต. ทั่วประเทศไทย" [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.thailocaladmin.go.th/ work/apt/apt.jsp 15 ธันวาคม 2552.

สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ "ข้อมูลและตัวชี้วัดของดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกันในสังคมไทย" [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=107 7 พฤษภาคม 2553.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. "สถิติประชากร ประจำปี 2553" [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.nso.go.th/indext.html 15 กุมภาพันธ์ 2553.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. "การรายงานผลของ สำนักงานคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในปีงบประมาณ 2550" [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.nso.go.th/indext.html 1 กรกฎาคม 2551.

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในประเทศไทย

ETHICAL REASONING OF STUDENT PILOTS IN THAILAND

พล.อ.ท.ศุภกฤต อริยะปรีชา [1] ดร.เกสรา สุขสว่าง[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ เพื่อ1) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน 2) เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและสถาบันการศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ศิษย์การบินที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2551 ประกอบด้วย นักบินพาณิชย์ฝึกหัดของ สถาบันการบินพลเรือน จำนวน 10 คน บริษัทบางกอกเอวิเอชั่นเซ็นเตอร์ จำกัด จำนวน 36 คน นักศึกษาสาขาวิชานักบินมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งฝึกบินกับบริษัทการบิน บี เอ ซี จำกัด จำนวน 162 คน และศิษย์การบินโรงเรียนการบินกองทัพอากาศ จำนวน 99 คน รวมทั้งสิ้น 307 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดที่มีข้อคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ศิษย์การบินประสบในชีวิตประจำวัน โดยมีคำตอบ 6 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกตรงกับระดับขั้นพัฒนาการในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าที (t-Test) ค่าเอฟ (F-Test) และเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้ Scheffe Method

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศิษย์การบินส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล และสังกัดสถาบันการบินมหาวิทยาลัยรังสิต

2. ศิษย์การบินส่วนใหญ่ให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความอดทน ในระดับขั้นที่ 5

3. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวม พบว่า ศิษย์การบินที่มี เพศ อายุ และภูมิลำเนาต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นศิษย์การบิน ที่มีระดับการศึกษาและสถาบันต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การให้เหตุผล, จริยธรรม, ศิษย์การบิน

Abstract

The purposes of this research were to 1) study factors concerned the level of ethical reasoning of student pilots, and 2) to compare the ethical reasoning of pilot students in terms of personal characteristic and institutes. The

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

subjects of this research were 307 student pilots, who were study in academic year 2008, including 10 commercial trainee pilots of Civil Aviation Institute, 36 students of Bangkok Aviation Center Limited, 162 students in Aviation Pilot, Rangsit University, who were trained with Bangkok Aviation Center Limited, and 99 student pilots of Flying Training School, Royal Thai Air Force. The instrument used was a 6-choice questionnaire concerning the situations in student pilots' daily life. Each choice matched with stage of development level in ethic reasoning of student pilots. The data were analyzed by frequency, percentage, t-test, F-test, and pair comparisons by using Scheffe Method.

The results showed that:

1. Most of student pilots were male, aged lower than 20 years old, education lower than Bachelor's Degree, lived in Bangkok and vicinity, and they were under the Aviation Institute, Rangsit University
2. Most of student pilots were given ethical reasoning, the self discipline, the responsibility, the honesty, and the tolerance in a 5th level
3. Ethical reasoning of student pilots with different gender, age, and hometown in overall aspects were not different. But ethical reasoning of student pilots with different education, and Institute in overall aspects were significantly different at .05.

KEY WORDS : REASONING, ETHIC, STUDENT PILOTS

1. บทนำ

ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมยุคโลกาภิวัฒน์ ส่งผลกระทบให้การศึกษาของไทยต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเร่งดำเนินการพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพมาตรฐานทางการศึกษา เพื่อให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ประกอบกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดวิชาชีพเป็นสำคัญ จากการที่ทางรัฐบาลได้เปิดเสรีทางการบินและสนับสนุนให้เกิดสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศ จึงทำให้ธุรกิจการบินของไทยในปัจจุบัน มีการตื่นตัวมาก และส่งผลให้ความต้องการนักบินในท้องตลาดมากขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากการเปิดโรงเรียน หรือ สถาบันแนะแนวการศึกษาเพื่อสอบเป็นนักบินเพิ่มขึ้น

สถาบันการบินในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ มีการเปิดสอนและฝึกบินให้กับบุคคลทั่วไป ซึ่งได้รับการรับรองจากกรมขนส่งทางอากาศ อนุมัติโดยองค์การบินพลเรือนระหว่างประเทศ (The International Civil Aviation: ICAO) ภายหลังจากจบหลักสูตรการบินแล้วสามารถไปสมัครเข้าทำงานกับสายการบินพาณิชย์ ได้แก่ 1) สถาบันการบินพลเรือน (Civil Aviation Training Center: CATC) ซึ่งเป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2509 2) บริษัท บางกอก เอวิเอชั่นเซ็นเตอร์ จำกัด (Bangkok Aviation Center Co. Ltd.: BAC) เป็นองค์กรบริษัทเอกชน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยการจัดการเรียนการสอน และการฝึกบิน จะดำเนินการร่วมกันระหว่าง มหาวิทยาลัยรังสิต และ บริษัท บางกอก เอวิเอชั่น เซ็นเตอร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ฝึกบินให้กับนักบินฝึกหัดของบริษัท การบินไทย และ บริษัท ไทย แอร์เอเชีย สำหรับโรงเรียนการบินกองทัพอากาศ ศิษย์การบินจบหลักสูตรปริญญาตรีแล้ว และใช้ระยะเวลาในการฝึกบิน 1 ปี โดยมีการเรียนภาคพื้นและการฝึกบินภาคอากาศ ตามหลักสูตรของกองทัพอากาศเพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติการทางทหาร

การพัฒนาความเป็นนักบินที่ดีไม่ใช่งานเรียนรู้ที่กระทำได้โดยง่าย การจะบรรลุถึงความเชี่ยวชาญต้องเริ่มต้นจากตัวเอง เริ่มด้วยแรงจูงใจที่จะปรับปรุงแก้ไข พัฒนาความรู้ความเข้าใจในทักษะทางการบินหรือความชำนาญ ซึ่งเป็น

สิ่งที่ต้องเรียนรู้และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากสภาวะแวดล้อมของการบิน มักเต็มไปด้วยอันตราย ต้องอาศัยความรอบคอบ การตระหนักรู้ในสถานการณ์ในระดับสูง และวิจารณญาณการตัดสินใจถูกต้องและแม่นยำ เป็นเครื่องชี้วัดถึงคุณสมบัติการเป็นนักบินที่ดี แต่วิธีที่จะทำให้ผลลัพธ์เหล่านี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดยังไม่สามารถสร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมได้ มีผู้เสนอว่า การตระหนักรู้ในสถานการณ์ และวิจารณญาณในการตัดสินใจ เป็นคุณสมบัติที่ได้รับติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นสิ่งที่บางคนอาจจะมี และบางคนอาจจะไม่มี ประวัติศาสตร์ชี้แนะว่ามีวิธีสร้างความเป็นนักบินที่ดีที่สามารถใช้การพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผ่านทางการศึกษา การฝึกอบรม และการมีวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักบินพาณิชย์ที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของบุคคลอื่น รวมทั้งทรัพย์สินที่มีค่าทั้งหลายในแต่ละเที่ยวบิน การป้องกันการก่อให้เกิดความเสียหาย เมื่ออากาศยานอยู่ในความควบคุมของตนเอง ทั้งในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเมื่ออากาศยานที่อยู่ในความควบคุมเกิดปัญหาข้อขัดข้อง การถูกควบคุมจากกลุ่มบุคคลอื่นจากการก่อการร้าย การกระทำที่มีสาเหตุจูงใจจากความเชื่อ หรือความศรัทธาของตนเอง ซึ่งกระบวนการตัดสินใจดังกล่าวล้วนสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นักบินต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน (Moral Reasoning) เป็นการใช้เหตุผลในการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเหตุผลดังกล่าวจะแสดงให้เห็นเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำของบุคคล การศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลที่มีการกระทำที่เหมือนกัน อาจมีเบื้องหลังการกระทำและระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้เช่นกัน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2530)

ด้วยความแตกต่างของหลักสูตรการศึกษา สภาพแวดล้อม จุดมุ่งหมายของชีวิต คุณวุฒิ วัยวุฒิ และประสบการณ์ชีวิตของศิษย์การบินที่แตกต่างกัน อาจจะส่งผลให้มีความแตกต่างกันในทางความคิดและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบทางด้านวิชาการและเทคนิคของนักศึกษาสาขาวิชานักบิน ของสถาบันการบิน มหาวิทยาลัยรังสิต อดีตศิษย์การบิน โรงเรียนการบินกองทัพอากาศ เป็นนักบินขับไล่ทิ้งระเบิด และครูการบิน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความแตกต่างทางความคิดและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างศิษย์การบินที่ยังเป็นนักศึกษากับศิษย์การบินที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว ว่าจะมีความแตกต่างกัน ในด้านความคิดและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือไม่ประการใด

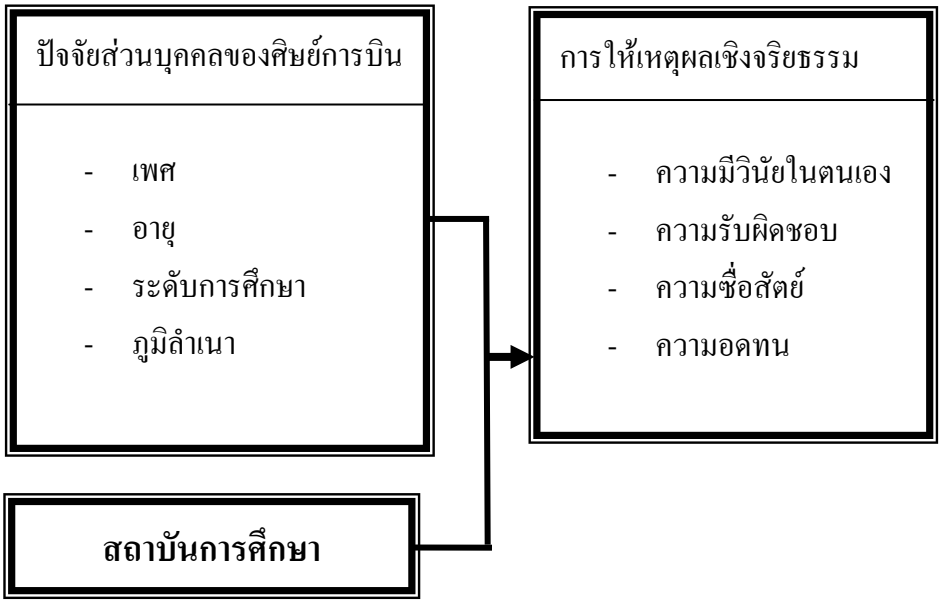
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน
2. เพื่อเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและสถาบันการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของศิษย์การบิน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาภูมิลำเนา และสถาบันการศึกษา
2. ตัวแปรตามได้แก่ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน จำแนกตาม ความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความอดทน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์ และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในประเทศไทย

ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ศิษย์การบินที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2551 ประกอบด้วย นักบินพาณิชย์ฝึกหัดของ สถาบันการบินพลเรือน จำนวน 10 คน บริษัทบางกอกเอวิเอชั่นเซ็นเตอร์ จำกัด จำนวน 36 คน นักศึกษาสาขาวิชานักบินมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งฝึกบินกับบริษัทการบิน บี เอ ซี จำกัด จำนวน 162 คน และศิษย์การบินโรงเรียนการบินกองทัพอากาศ จำนวน 99 คน รวมทั้งสิ้น 307 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของศิษย์การบิน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา และสถาบันการศึกษา โดยมีลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ศิษย์การบินจะได้ประสบในชีวิตประจำวัน แบบวัดแต่ละข้อจะประกอบไปด้วยตัวเลือก 6 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกจะตรงกับระดับขั้นพัฒนาการในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบิร์ก ทั้ง 6 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีก (ทำเพราะกลัวการลงโทษ)
ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (เลือกทำในสิ่งที่ได้รับความพอใจ)
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (ทำเพื่อตามความเห็นของผู้อื่น)
ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (ทำตามกฎระเบียบของสังคม)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (ทำเพราะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก)
ขั้นที่ 6 หลักการยึดหลักอุดมคติสากล (ทำเพราะยึดความถูกต้องยุติธรรม)

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

1. กำหนดจุดประสงค์ของการสร้างแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

2. ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก และขอบข่ายของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

3. สร้างสถานการณ์ที่เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ศิษย์การบินมีโอกาสประสบในชีวิตจริง พร้อมกับให้เหตุผลในการตอบ

4. นำสถานการณ์ที่สร้างขึ้นไปให้นักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มศิษย์การบินทำ โดยคัดเลือกนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษาที่ 4 ที่ผ่านการฝึกงานกับสถานประกอบการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นนำเหตุผลในการตอบของนักศึกษามาสร้างเป็นตัวเลือกทั้งหมด 6 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกจะมีระดับขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบิร์ก

5. นำแบบวัดที่ผ่านการสร้างตัวเลือกให้ครอบคลุมกับระดับขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบิร์ก ไปให้ผู้เชียวชาญตรวจสอบตัวเลือกแต่ละข้อว่าเป็นไปตามระดับขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบิร์กหรือไม่

6. ปรับปรุงสถานการณ์และตัวเลือก ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

7. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.8709

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล เอกสาร หลักฐานต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือราชการจาก สาขาวิชานักบิน มหาวิทยาลัยรังสิตไปยังคณบดีคณะต่างๆ เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าไปทดลองใช้เครื่องมือกับนักศึกษาคณะต่างๆ

2. ผู้วิจัยนำแบบวัดที่ได้สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษาคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยรังสิต

3. ผู้วิจัยนำแบบวัดฉบับสมบูรณ์ไปใช้จริงกับศิษย์การบิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้ค่าสถิติเบื้องต้น ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมารวบรวมแจกแจงในรูปค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) วิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของศิษย์การบิน

ตาราง แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละ ของปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
หญิง	39	12.7
ชาย	268	87.3
2. อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	162	52.8
20 - 25 ปี	124	40.4
มากกว่า 25 ปี	21	6.8
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	162	52.8
ปริญญาตรี/สูงกว่า	145	47.2
4. ภูมิลำเนา		
กรุงเทพฯ/ปริมณฑล	186	60.6
ต่างจังหวัด	121	39.4
5. สถานศึกษา		
สถาบันการบินพลเรือน	10	3.3
บริษัท บางกอกเอวิเอชั่นเซนเตอร์ จำกัด	36	11.7
สถาบันการบินมหาวิทยาลัยรังสิต	162	52.8
โรงเรียนการบินกองทัพอากาศ	99	32.2
รวม	**307**	**100.0**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน ของศิษย์การบิน

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน จำแนกตาม ความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความอดทน

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวม

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	$\overline{X}$	S.D.	ระดับขั้นจริยธรรม
ด้านความมีวินัยในตนเอง	4.53	.576	5
ด้านความรับผิดชอบ	4.42	.756	4
ด้านความซื่อสัตย์	4.94	.889	5
ด้านความอดทน	4.60	.706	5
รวม	**4.62**	**.583**	**5**

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมศิษย์การบินให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับขั้นที่ 5 ($\overline{X}$ = 4.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า ศิษย์การบินให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ($\overline{X}$ = 4.94) รองลงมา ด้านความอดทน ($\overline{X}$ = 4.60) และด้านความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.53) และในระดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านความมีวินัยในตนเอง ($\overline{X}$ = 4.42)

ผลการเปรียบเทียบระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของศิษย์การบินและสถาบันการศึกษา

ตาราง แสดงการเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวม

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ความมีวินัยในตนเอง	ความรับผิดชอบ	ความซื่อสัตย์	ความอดทน	ภาพรวม
เพศ	-	.05	-	-	-
อายุ	-	-	-	-	-
ระดับการศึกษา	.05	-	-	-	.05
ภูมิลำเนา	-	-	-	-	-
สถาบัน	-	.05	-	.05	.05

ตาราง ผลการเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวม พบว่า ศิษย์การบินที่มี เพศ อายุ และภูมิลำเนาต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นศิษย์การบิน ที่มีระดับการศึกษา และสถาบันต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของศิษย์การบิน พบว่า ศิษย์การบินส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุน้อยกว่า 20 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล และสังกัดสถาบันการบินมหาวิทยาลัยรังสิต

2. ผลการวิเคราะห์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน ในภาพรวมศิษย์การบินให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับขั้นที่ 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า ศิษย์การบินให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมา ด้านความอดทน และด้านความรับผิดชอบ และในระดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านความมีวินัยในตนเอง

3. ผลการเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวม พบว่า ศิษย์การบินที่มี เพศ อายุ และภูมิลำเนาต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นศิษย์การบิน ที่มีระดับการศึกษา และสถาบันต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในประเทศไทย ครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของศิษย์การบิน พบว่า ศิษย์การบินส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ทั้งนี้เพราะอาชีพนักบินพาณิชย์ที่ต้องควบคุมและบังคับอากาศยานน่าจะเป็นอาชีพของเพศชาย โดยเฉพาะนักบินของบริษัทการบินไทยมีแต่เพศชายทั้งสิ้น อายุน้อยกว่า 20 ปี ทั้งนี้เพราะประชากรเพิ่งสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้เพราะประชากรส่วนใหญ่กำลังศึกษาในหลักสูตรสาขาวิชานักบินระดับปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล ทั้งนี้เพราะประชากรและครอบครัวมีความรู้และความเข้าใจในอาชีพนักบินพาณิชย์มากกว่าประชากรที่อยู่ต่างจังหวัด และสังกัดสถาบันการบินมหาวิทยาลัยรังสิต ทั้งนี้เพราะประชากรเป็นนักศึกษามีจำนวน 4 ชั้นปีการศึกษา

2. จากผลการวิเคราะห์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบิน ในภาพรวมศิษย์การบินให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับขั้นที่ 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า ศิษย์การบินให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ทั้งนี้เพราะความซื่อสัตย์ต่อตนเองและบุคคลอื่น ทำให้เกิดความปลอดภัยในการบิน ซึ่งสอดคล้อง กับทฤษฎีของ โคลเบิร์ก ที่พบว่าเหตุผลทางจริยธรรมสูงถึงขั้นนี้สามารถนำเอาความรู้สากลที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ในสังคมของตนมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกการกระทำของตน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม รองลงมาด้านความอดทน ทั้งนี้เพราะความอดทนเป็นเรื่องที่ศิษย์การบินจะต้องมีให้มากเนื่องจากการปฏิบัติงานต้องอยู่ในสภาพของความรับผิดชอบและการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโดยกะทันหัน ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ บุษกร ภมร ที่พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักบินควรมีความอดทนระดับสูงทั้งร่างกายและจิตใจ และด้านความรับผิดชอบ ทั้งนี้เพราะความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง ชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น ต้องอยู่ในสำนึกความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิจิตรา พงศ์จินดากร (2522) ที่พบว่าความสัมพันธ์ของกลุ่มในเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องความรับผิดชอบและทัศนคติความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นจากเดิม และในระดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านความมีวินัยในตนเอง ทั้งนี้เพราะความมีวินัยในตนเองจะต้องเป็นสามัญสำนึกของศิษย์การบิน ซึ่งสอดคล้อง กับผลงานวิจัยของกัลยา ศรีปาน (2522) ที่พบว่าองค์ประกอบด้านความขยัน ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญูกตเวที ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี อยู่ในระดับมาก

3. จากผลการเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวม พบว่า ศิษย์การบินที่มี เพศ อายุ และภูมิลำเนาต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะความเป็นผู้ใหญ่ยอมรับในหลักเกณฑ์และการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้อง กับ แนวคิด ของ ศิริลักษณ์ พรหมงาม (2546, หน้า 12) ที่พบว่า แนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม เป็นลักษณะที่สังคมต้องการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และผู้อื่น ยกเว้นศิษย์การบิน ที่มีระดับการศึกษา และสถาบันต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของศิษย์การบินในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะศิษย์การบินมีสภาพแวดล้อม การอบรม ประสบการณ์และความสำนึกในตนเองที่ได้รับจากครอบครัวต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย ของ ศตวรรณ เทศศรีเมือง (2535) ที่พบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นภายหลังการทดลอง และนักเรียนกลุ่มที่ควบคุมตนเองกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการชี้แนะ มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้อง กับผลงานวิจัย ของ กัลยา ศรีปาน (2542) ที่พบว่านักเรียนในระดับชั้นที่สูงกว่ามีคุณธรรมและจริยธรรมมากกว่านักเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับแนวคิด ของ สุวิชัย โกศัยยวัฒน์ (2539, หน้า 162) ที่พบว่าหลักความประพฤติที่อบรมศรัทธา และปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงาม ในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ความมีวินัยการบินเป็นสามัญสำนึกของศิษย์การบิน ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎการบินอย่างเคร่งครัด
2. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความสามารถ ทักษะ เป็นเรื่องที่ศิษย์การบินต้องยึดถือไว้ตลอดเวลา
3. ความตระหนักรู้ที่ดีในเรื่องความปลอดภัยเป็นเรื่องที่สำคัญในภารกิจการบิน
4. ความซื่อสัตย์ต่อตนเองเป็นคุณธรรมประจำใจของผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่น
5. การไม่ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ แม้มีโอกาส จะทำให้สังคมมีความสงบสุข

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างประชากรเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากรให้กว้างขึ้น

2. ศึกษาโครงสร้างสถาบันการบิน และการแข่งขันของสถาบันการบินทั้งที่เป็นสถาบันการบินของภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเปรียบเทียบกัน

3. ศึกษาแนวโน้มการเติบโต ปัญหา และอุปสรรคของสถาบันการบินในอนาคต เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการตลาดของสถาบันการบิน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของศิษย์การบินได้มากที่สุด และรักษาส่วนแบ่งในตลาดหรือสามารถเพิ่มส่วนแบ่งของสถาบันการบินได้มากยิ่งขึ้น

4. ผู้ศึกษาจัดทำเนื้อหาในแบบสอบถามให้ครอบคลุมถึงเรื่องที่ต้องศึกษาอย่างละเอียดและเป็นจริง โดยศึกษาข้อมูลจากศิษย์การบิน และผู้เกี่ยวข้องกับสถาบันการบินเพื่อประโยชน์ในการตั้งคำถาม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาสถาบันการบินให้สอดคล้องกับความต้องการของศิษย์การบินได้

5. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนที่สถาบันการบินเพื่อ เปรียบเทียบกับสถาบันการบินอื่นๆ ในภาวะที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ซึ่งคาดว่า จะเห็นความแตกต่างในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนที่สถาบันการบินได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6. ศึกษาปัจจัยภายนอกอื่นๆ ที่มีผลต่อการศึกษาของศิษย์การบิน เช่น ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ความต้องการของตลาด ลักษณะทางจิตวิทยา

เอกสารอ้างอิง

กัลยา ศรีปาน. “คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา” โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2542.

พิจิตรา พงษ์จินดานคร. “การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับการพัฒนาทางสติปัญญาต่างกันโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์”. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2525.

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. *จริยศาสตร์กับการศึกษา (Ethies and education) แนวความคิด ทฤษฎี และวิธีการ*. ชลบุรี : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2539.

Kohlberg. L. “Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research”. New York : Russell Sage Foundation, 1976.

Kohlberg.D. and Mayer. Development as the Aim of Education **.** “The Dewey View.In The Philosophy of Moral Development : Moral Stages and the Idea of Justice”. Sanfrancisco:Harper & Row,1981.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย : ศึกษากรณีสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

PARENTS' PARTICIPATIONS IN THE EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF DAYCARE CENTERS OF DEPARTMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT AND WELFARE, MINISTRY OF SOCIAL DEVELOPMENT AND HUMAN SECURITY

เกตุมณี สินพูนภักดี[1] และดร.ฉัตรวรัญ องคสิงห์[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย : ศึกษากรณีสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย : ศึกษากรณีสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 251 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์สำหรับการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติอ้างอิงที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test F-test และการทดสอบใช้สถิติอย่างง่ายของเพียร์สัน ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครองผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.5 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท และมีความสัมพันธ์กับเด็ก โดยเป็นมารดา ผู้ปกครองมีระดับปัจจัย ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมามีปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็ก โดยรวมอยู่ใน ระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย น้อยทุกด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมคิด การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และการมี ส่วนร่วมตัดสินใจตามลำดับ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, การพัฒนาเด็กปฐมวัย, สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัย

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This survey research was conducted to study parent's participations in the early childhood development in daycare centers of Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and Security. The objectives of this study were 1) to study parent's participations towards the children development in daycare centers of Department of Social Development 2) to compare parent's participations towards parent's background: gender, age, status, education, occupation, income, and relationship with their children 3) to study the relationship between factors that reinforce parent's participations and parent's participations. The subjects of the study were 514 people. The instrument used to collect the data was questionnaires. The data were analyzed through descriptive statistics, percentages, mean, standard deviation, t-test, f-test, one-way ANOVA, and Pearson product moment correlation. The results showed that most of the subjects were female, aged between 31 – 40 years old. They were married, received a Bachelor's degree, working at private companies, monthly income 10,001 – 15,000 baht, and they all were mother. The factors that reinforce parent's participations were at a "moderate", a "high", and a "low" level, respectively. The parent's participations in the early childhood development in overall aspects were at a "low" level. When considering each aspect, it was found that parent's participations in the early childhood development in terms of performing participation, thinking participation, monitoring and evaluating participation, and deciding participation were at a "low" level.

KEY WORD: PARENT'S PARTICIPATION,EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT,DAYCARE CENTER

1. บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า เป็นวัยที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีศักยภาพในการพัฒนาความสามารถ แห่งตน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต ในการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพที่มีทั้งความเก่ง ความดี และเป็นผู้ที่มีความสุข นั้น จึงจำเป็นต้องสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กให้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัยและความแตกต่างของเด็กแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัย (0-6 ปี) เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการเสริมสร้างพัฒนาการของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นช่วงเวลาแห่งการวางรากฐานในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ครอบครัวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กโดยตรงเพราะเป็นผู้ที่ให้การดูแล เอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่น อบรมขัดเกลานิสัย และสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็ก และที่สำคัญความรักความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกลมเกลียวกันในครอบครัวจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นพัฒนาการทางความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตที่มั่นคงต่อไปในอนาคต แต่ในขณะเดียวกันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจนก่อให้เกิดความไม่สมดุลและเหลื่อมล้ำทางสังคมและก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตอย่างเห็นได้ชัดจนเกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านโครงสร้าง ขนาด รูปแบบ และลักษณะที่ดีของครอบครัว จากครอบครัวขยาย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ทั้งพ่อและแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่ นอกจากนี้ แม่

ยังต้องรับภาระ ในการดูแลความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมภายในบ้าน จึงไม่มีเวลาดูแลเลี้ยงดูบุตร ของตนอย่างเหมาะสม เด็กถูกปล่อยปะละเลย ขาดความรัก ความเอาใจใส่ ไม่ได้รับการดูแล อบรมเลี้ยงดู และขาดโอกาสแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการบกพร่องขาดความพร้อม ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาสังคม ด้านต่างๆ ต่อไปในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยทำการศึกษาในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 7 แห่งทั่วประเทศ ได้แก่ 1. สถานรับลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยทีปังกรการุณยมิตร กรุงเทพฯ 2. สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก ศูนย์ 3 วัย สานสายใยรักแห่งครอบครัว กรุงเทพฯ 3. สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก พล.ต.ท.โชติ – นางชุบ โชติชนาภิบาล กรุงเทพฯ 4. สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 5. สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 6. สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 7. สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก ศูนย์ 3 วัยสานสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดสมุทรปราการ

2. ขั้นตอนการวิจัย / อุปกรณ์ และวิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กทั้งหมดที่เข้ารับบริการในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 7 แห่งทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น จำนวนทั้งสิ้น 514 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบตัวแปรโดยใช้ T-test การทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างความแปรปรวนของสองกลุ่มใช้ F-test และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่กำหนดไว้เป็นโครงสร้าง ให้ครอบคลุมหัวข้อที่ต้องการ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 7 แห่ง โดยจะใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน 2553

2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ และได้แบบสอบถามจำนวน 514 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.0

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 514 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.5 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.7 มีสถานภาพสมรส คิดเป็น ร้อยละ 92.4 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 213 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็น

ร้อยละ 39.5 มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.2 และมีความสัมพันธ์กับเด็กโดยเป็นมารดา คิดเป็นร้อยละ 45.3

ระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็ก พบว่า ผู้ปกครองมีปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.95 รองลงมามีปัจจัยที่ส่งเสริมการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 26.46 และปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 14.59

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.36) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยน้อยทุกด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมคิด การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 2.59, 2.40, 2.32 และ 2.12 ตามลำดับ)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1: ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และความสัมพันธ์กับเด็กต่างกัน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนา เด็กปฐมวัย ในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แตกต่างกัน

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. เพศ	3.57		0.07		✓
2. อายุ		22.70	0.00*	✓	
3.สถานภาพสมรส		1.48	0.22		✓
4. การศึกษา		3.54	0.15		✓
5. อาชีพ		27.26	0.00*	✓	
6. รายได้ต่อเดือน		6.01	0.00*	✓	
7. ความสัมพันธ์		7.29	0.00*	✓	

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจากการทดสอบพบว่าได้ค่า F เท่ากับ 22.70, 27.26, 6.01, และ 7.29 ตามลำดับ นั่นคือ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนและความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัย ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00, 0.00 และ 0.00 ตามลำดับ จึงยอมรับสมมติฐาน และค่า t เท่ากับ 3.57, F เท่ากับ 3.54 และ 1.48 ตามลำดับ นั่นคือ เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.22, 0.15 และ 0.07 ตามลำดับ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2: ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สงเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	**การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย**
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สงเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง		
Pearson Correlation		
Sig. (2-tailed)	1	-0.10
N	.	0.830
	514	514
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย		
Pearson Correlation	-010	1
Sig. (2-tailed)	0.830	.
N	514	514

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วิเคราะห์โดยการใช้สถิติอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ไม่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.830

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัย ต่างกัน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ต่างกัน ส่วนเพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส ต่างกัน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ พัฒนาเด็กปฐมวัย ไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กัสมา ชายะพันธ์ (2548) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเด็ก พบว่า อายุ สถานภาพสมรส ความสัมพันธ์กับเด็กที่ต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเด็กตาม โครงการส่งเสริมการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กในชุมชนด้อยโอกาสแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05

2. จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.36 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นายสุชาติ พึ่งสาย ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ตำบล บ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นอยู่

ในระดับมาก มีเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นอยู่ในระดับดี การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อยการศึกษาของ นายสุชาติ พึ่งสาย ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติ ต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ตำบล บ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก มีเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นอยู่ในระดับดี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบ ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครองในภาพรวมต่างกัน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนา เด็กปฐมวัย ในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ในรายข้อแล้วจะเห็นได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่กำหนดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น คือ ปัจจัยทางด้านอาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่ระบบเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านโครงสร้างของครอบครัว บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการ เลี้ยงดูครอบครัวของตน ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยใน 3 ด้าน คือ ความรู้/ความเข้าใจ ความคาดหวัง และความรู้สึกเป็นเจ้าของอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก แต่กลับไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบุตรหลานของตนเท่าใดนัก จึงจะเห็นได้ว่า สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

<u>ข้อเสนอแนะการวิจัย</u>

1. รัฐต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้แก่ภาคประชาชนมากขึ้น เพื่อให้ผู้ปกครองของเด็กมีความตะหนักและกระตือรือร้นในการให้ร่วมมือพัฒนาเด็กปฐมวัย

2. ภาครัฐควรดำเนินนโยบายในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐโดยไม่ส่งผลกระทบต่อเวลาทำงานของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้ สร้างสัมพันธ์ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือการจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเลี้ยงดูเด็กให้แก่ผู้ปกครองเพื่อนำไปปฏิบัติที่บ้าน พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัตินั้นให้สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กทราบ

3. รัฐบาลควรที่จะสนับสนุนงบประมาณในส่วนของการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้รองรับการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม

4. สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในกระบวนการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยตามความเหมาะสม

<u>ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป</u>

1. ควรมีการขยายขอบเขตเครื่องมือในการศึกษาวิจัยนอกเหนือจากการใช้แบบสอบถามโดยพิจารณา ใช้วิธีวิจัย เชิง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ควรทำการวิจัยถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีส่วนร่วม

3. ควรศึกษา ปัญหา และอุปสรรคการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงาน แผนงาน และกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เข้ารับบริการของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการให้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กัสมา ชายะพันธ์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเด็ก ตามโครงการส่งเสริมการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชนด้อยโอกาส : กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

สุชาติ พึ่งสาย. “ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะศิลปะศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. 2548.

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย

PEOPLE'S ATTITUDE CONCERNING THE QUALITY OF THAI SENATORS

มาณริกา จันทาโภ[1] และ ดร.ฉัตรวรัญ องคสิงห์[2]

บทคัดย่อ

ปัญหาจากหลายฝ่ายเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 รวมทั้งภาพลักษณ์ ที่ปรากฏของสมาชิกวุฒิสภามีทั้งด้านบวกและด้านลบ ตลอดจนที่มาของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นประเด็น ที่ถกเถียงกันในสังคม ดังนั้น ในบทความนี้จึงได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาไทย ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 มาก สำหรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย พบว่า ด้านที่ประชาชนเห็นด้วยมากคือด้านระบบและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภา และด้านการดำรงไว้หรือการยกเลิกสถาบันวุฒิสภา นอกจากนี้ ประชาชนยังคิดว่าสมาชิกวุฒิสภาส่งผลกระทบต่อด้านสังคม ธุรกิจ และการเมือง โดยเฉพาะทำให้การเมืองขาดเสถียรภาพ และประเทศชาติไม่พัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาวุฒิสภาในภาพรวมต่อไป

คำสำคัญ : ทัศนคติ, สมาชิกวุฒิสภา, รัฐธรรมนูญ

Abstract

Due to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E 2550 (2007) was called for revised by various sectors, the senators' positive and negative image, and the argument among Thai people regarding how the senators were elected and selected, this research was conducted to study the people attitude towards the quality of Thai senators. The results showed that the understanding of the senators' powers, according to the 2007 Constitution of Thailand, perceived by people was at a "high" level. In terms of attitude towards the quality of Thai senators, it was found that people agree with the system and process involved the Senate and the keeping or abolition of the Senate at a "high" level. The people also thought that society, economics, and political were affected by the Senate cause the political instability and the country could not developed. However, the way to improve and develop the Senate will be further proposed by the researcher.

KEY WORD : ATTITUDE, SENATOR, CONSTITUTION

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

1. บทนำ

จากการปฏิบัติงานของสมาชิกวุฒิสภา ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจากการนำเสนอของสื่อมวลชน มีทั้งด้านบวกและด้านลบ กระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่า สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งดีจริงหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาในปัจจุบัน ในระบบการเมืองของไทย สมาชิกวุฒิสภาควรมามาจากการเลือกตั้งหรือมาจากการสรรหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีประเด็นเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเป็นประเด็นที่ถูกหยิบขึ้นมาถกเถียง รวมทั้ง สมาชิกวุฒิสภามีคุณภาพจริงหรือ มีการอภิปรายกันอยู่เป็นระยะๆ ดังนั้น เพื่อทราบทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย รวมทั้งเพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาวุฒิสภาในภาพรวมต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย" เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกจากร้อยละของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2551 จังหวัดที่มีจำนวนประชากรผู้มาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุดในแต่ละภาค ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดเลย ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดสิงห์บุรี ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดพัทลุง และกรุงเทพมหานคร รวม 2,000 ราย ดังตารางข้างล่าง

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ลำดับ	ภาค	จังหวัด	จำนวนประชากร (คน) (N)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) (n)	%
1.		กรุงเทพมหานคร	1,685,475	399.905	65.35
2.	กลาง	สิงห์บุรี	105,393	398.487	4.08
3.	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เลย	284,376	399.438	11.02
4.	เหนือ	ลำพูน	248,907	399.358	9.65
5.	ใต้	พัทลุง	254,892	399.373	9.88
	รวมทั้งสิ้น		**2,579,043**	**2,000**	100

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) และในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ ค่าสถิติ Independent-Samples (t- Test) การวิเคราะห์หาความแปรปรวนแบบทางเดียว One-Way Analysis of variance (F-Test) การวิเคราะห์หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาไทย ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของของสมาชิกวุฒิสภาไทย นอกจากนั้น ยังใช้วิธีการศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทีเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาจากหนังสือพิมพ์ บทความในอินเตอร์เน็ต และหนังสือต่างๆ

3. ผลการวิเคราะห์

ผลจากการวิเคราะห์แสดงเป็นรายละเอียด ดังหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงผลการทดสอบปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	**1,014**	**50.70**
อายุ 31-40 ปี	**733**	**36.65**
ระดับการศึกษา ปริญญาตรี	**798**	**39.90**
สถานภาพทางครอบครัว สมรส	**854**	**42.70**
อาชีพ ค้าขาย/หาบเร่/แผงลอย	**571**	**28.55**
20,001 – 30,000 บาท	**794**	**39.70**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร นานๆ ครั้ง	**886**	**44.30**
รวม	**2,000**	**100.00**

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรส อาชีพค้าขาย/หาบเร่/แผงลอย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท และการับรู้ข้อมูลข่าวสารนานๆ ครั้ง

3.2 แสดงความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550	ระดับความรู้ความเข้าใจ	
	ร้อยละ	แปรผล
สมาชิกวุฒิสภามีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย	81.20	ระดับมากที่สุด
สมาชิกวุฒิสภาต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง	59.30	ระดับมากที่สุด
สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาต้องมีจำนวนน้อยกว่าการเลือกตั้ง	58.35	ระดับมากที่สุด
สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งและสรรหา	44.20	ระดับน้อยที่สุด
วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา	45.60	ไม่แน่ใจมากที่สุด
ผลรวมเฉลี่ย	**46.40**	**ระดับมากที่สุด**

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของแบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุด (= 46.40) ซึ่งถือว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

คำถามที่แสดงว่าประชาชนเข้าใจบทบาทของสมาชิกวุฒิสภามากที่สุด คือ สมาชิกวุฒิสภามีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาต้องปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาต้องมีจำนวนน้อยกว่าการเลือกตั้ง สำหรับความรู้ความเข้าใจที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด คือ ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา สำหรับความรู้ความเข้าใจที่ประชาชนไม่แน่ใจมากที่สุด คือ เรื่องวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา

3.3 ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย สามารถแสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย ดังตารางที่ 4, 5 และ 6

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภา

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย	**ระดับความเหมาะสม**		
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา			
เลือกหรือให้ความเห็นชอบบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและศาล ด้วยความโปร่งใส ยึดหลักผลประโยชน์ของชาติ	4.72	0.65	ระดับมากที่สุด
กรณีร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญสมาชิกวุฒิสภาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยคำนึงถึงความโปร่งใส และประโยชน์แก่ส่วนรวม	4.17	0.84	ระดับมาก
พิจารณากฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบมาจากสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลเพื่อทำให้ร่างกฎหมายมีความถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น	4.01	0.96	ระดับมาก
ความกล้าในการตรวจสอบไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครก็ตามของสมาชิกวุฒิสภา	2.57	0.63	ระดับน้อย
รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบกรอบการเจรจาในการทำหนังสือกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศเป็นอิสระตรงไปตรงมาและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน	2.43	0.45	ระดับน้อย
ผลรวมเฉลี่ย	**3.22**	**0.72**	**ระดับปานกลาง**

ด้านบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภา ประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (= 3.22) ประเด็นที่ประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด คือ เลือกหรือให้ความเห็นชอบบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและศาล ด้วยความโปร่งใส ยึดหลักผลประโยชน์ของชาติ (= 4.72) ระดับมาก คือ กรณีร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญสมาชิกวุฒิสภาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยคำนึงถึงความโปร่งใส และประโยชน์แก่ส่วนรวม และพิจารณากฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบมาจากสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล

เพื่อทำให้ร่างกฎหมายมีความถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น (= 4.17 และ 4.01 ตามลำดับ) สำหรับประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าเหมาะสมในระดับน้อย คือ ความกล้าในการตรวจสอบไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครก็ตามของสมาชิกวุฒิสภา และรัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบกรอบการเจรจาในการทำหนังสือกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศเป็นอิสระตรงไปตรงมาและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน (= 2.57 และ 2.43 ตามลำดับ)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการดำรงไว้หรือการยกเลิกสถาบันวุฒิสภา

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
การดำรงไว้หรือการยกเลิกสถาบันวุฒิสภา			
สมควรให้มีวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ต่อไป	4.42	0.65	ระดับมากที่สุด
สมาชิกวุฒิสภาต้องเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศ	4.53	0.72	ระดับมากที่สุด
สมควรมีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งและสรรหา	3.97	0.82	ระดับมาก
สมควรมีสมาชิกวุฒิสภา แต่ต้องปรับบทบาทอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้น	3.29	0.66	ระดับปานกลาง
สมควรยกเลิกวุฒิสภาให้เหลือแต่สภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว	3.27	0.58	ระดับปานกลาง
สมควรมีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งอย่างเดียว	1.14	0.61	ระดับน้อยที่สุด
ผลรวมเฉลี่ย	**3.49**	**0.71**	**ระดับมาก**

ด้านการดำรงไว้หรือการยกเลิกสถาบันวุฒิสภา ในทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (= 3.49) โดยประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด คือ สมาชิกวุฒิสภาต้องเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศ และสมควรให้มีวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ต่อไป (= 4.53 และ 4.42 ตามลำดับ) ระดับมาก คือ สมควรมีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งและสรรหา (= 3.97) ระดับปานกลาง คือ สมควรมีสมาชิกวุฒิสภา แต่ต้องปรับบทบาทอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้น และสมควรยกเลิกวุฒิสภาให้เหลือแต่สภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว (= 3.29 และ 3.27 ตามลำดับ) และประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าเหมาะสมน้อยที่สุด คือ สมควรมีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งอย่างเดียว (= 1.14)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านระบบและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภา

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย	ระดับความเหมาะสม		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ระบบและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภา			
จำนวนเสียงที่เหมาะสมที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งควรมี1 คน 1 เสียง	4.23	0.62	ระดับมากที่สุด
ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดวาระ เมื่อครบ 3 ปี	4.02	0.78	ระดับมาก
สมาชิกวุฒิสภามาจากการสรรหา 74 คน	3.88	0.75	ระดับมาก
ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดวาระ เมื่อครบ 6 ปี	2.48	0.64	ระดับน้อย
ผลรวมเฉลี่ย	**3.70**	**0.76**	**ระดับมาก**

ด้านระบบและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภา ประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (= 3.70) โดยประเด็นที่ประชาชนเห็นเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด คือ จำนวนเสียงที่เหมาะสมที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งควรมี1 คน 1 เสียง (= 4.23) ระดับมาก คือ ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดวาระ เมื่อครบ 3 ปี และสมาชิกวุฒิสภามาจากการสรรหา 74 คน (= 4.02 และ 3.88 ตามลำดับ) และประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าเหมาะสมในระดับน้อย คือ ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งสิ้นสุดวาระ เมื่อครบ 6 ปี (= 2.48)

3.4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับด้านสังคม ธุรกิจ และการเมือง แสดงผลการตัดสินใจ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับด้านสังคม ธุรกิจ และการเมือง แสดงผลการตัดสินใจ

ผลกระทบที่ได้รับด้านสังคม ธุรกิจ และการเมือง	ระดับผลกระทบ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปรผล
การเมืองขาดเสถียรภาพ	4.64	0.88	ระดับมากที่สุด
ประเทศชาติไม่พัฒนาเท่าที่ควร	4.33	0.85	ระดับมากที่สุด
ผลรวมเฉลี่ย	**3.77**	**0.87**	**ระดับมาก**

ผลกระทบที่ได้รับด้านสังคม ธุรกิจ และการเมือง โดยภาพรวมมีประชาชนเห็นว่าผลกระทบดังกล่าวอยู่ในระดับมาก (= 3.77) ซึ่งประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ การเมืองขาดเสถียรภาพ และประเทศชาติไม่พัฒนาเท่าที่ควร (= 4.64 และ 4.33) ส่วนผลกระทบในระดับมาก คือ ไม่มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ หรือมีแต่ไม่สนใจที่จะสมัครรับเลือกตั้ง อาจได้สมาชิกที่คุณภาพไม่เพียงพอ และสมาชิกจำนวนหนึ่งขาดจริยธรรมในการดำรงตนในฐานะสมาชิกวุฒิสภา (= 3.90 และ 3.83) สำหรับผลกระทบระดับปานกลาง คือ ความเชื่อมั่นจากนักธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ และมีความซ้ำซ้อนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น การออกกฎหมาย การเลือกตั้ง การเชื่อมโยงกับประชาชน (= 3.35 และ 3.20 ตามลำดับ)

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานนั้นแสดงเป็นรายละเอียดในหัวข้อต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. เพศ	4.895	-	1.677		✓
2. อายุ	-	0.695	0.791		✓
3. ระดับการศึกษา	-	2.536	0.025	✓	
4. สถานภาพทางครอบครัว	-	1.014	0.535		✓
5. อาชีพ	-	1.596	0.289		✓
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	-	1.190	0.377		✓
7. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	-	8.156	0.016*	✓	

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทย ไม่ต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มี ระดับการศึกษา และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ต่างกัน มีผลต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของสมาชิกวุฒิสภาไทยต่างกัน

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาไทยที่แตกต่างกัน จะรับรู้ถึงบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาที่แตกต่างกัน

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาไทย ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณภาพของของสมาชิกวุฒิสภาไทยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันมาก

4. บทสรุป

ในเรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 อันประกอบด้วย การได้มาของสมาชิกวุฒิสภา วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา บทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ผู้วิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แต่ที่น่าสังเกตคือผู้ที่ไม่แน่ใจและผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจรวมกันนั้นจะมีจำนวนที่มากกว่าประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องดังกล่าว ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชามีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อสมาชิกวุฒิสภาไทยอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ประเด็น บทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภา การดำรงไว้หรือการยกเลิกสถาบันวุฒิสภา และระบบและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ประชาชนตัดสินใจเช่นนั้น แต่สำหรับบางประเด็นที่ประชาชนเห็นเห็นว่ามีความเหมาะสมน้อยนั้นสมาชิกวุฒิสภาจะได้นำไปปรับปรุงและปฏิบัติตนให้เป็นที่พอใจตามความคาดหวังของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยประเด็นที่น่าสังเกตคือผลการวิจัยพบว่าประชาชนเห็นว่าเหมาะสมน้อยที่สุดคือการที่สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว ขณะที่ผลกระทบที่ได้รับด้านสังคม ธุรกิจ และการเมืองโดยภาพรวมมีผลกระทบอยู่ในระดับมาก

แนวทางแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาวุฒิสภาในภาพรวม มี 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ปฏิรูปสถาบันวุฒิสภาเพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามีภาพลักษณ์และพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับนับถือ ศรัทธาของประชาชน 2)ในด้านประชาชนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน ทั้งโดยการให้การศึกษาอบรม การประชาสัมพันธ์เชิงรุก เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น 3) การแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา และ 4) การแก้ไขที่ตัวสมาชิกวุฒิสภา ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึก “จริยธรรม” และอุดมการณ์ มีทัศนคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ รวมทั้ง การปฏิรูปการเมือง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป หากต้องการข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อขยายผลการศึกษาให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมาธิการวิสามัญการปฏิรูปการเมือง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. "*ภาพรวมของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากไม่มีการแก้ไข.*" จุลนิติ. พฤษภาคม-มิถุนายน 2550, 103.

จิรวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. **"***ทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรม : การวัด การพยากรณ์ และการเปลี่ยนแปลง.*" พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สามดีการพิมพ์, 2538

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, รองศาสตราจารย์ ดร. "*การประเมินผลงานของวุฒิสภา"* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2549.

มานิตย์ จุมปา. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. *ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฯ 2550 และวุฒิสภา.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับบิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2552.

บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

DIRECTOR'S LEADERSHIP ROLE AND MANAGING ACHIEVEMENT OF PRIMARY SCHOOL BANGKOK EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

ปัญญา สมุทรหล้า[1] ดร.คทา ชื่นตา[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา เทคนิคการสำรวจ เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 2) เพื่อศึกษาผลการบริหารโรงเรียนของผู้อำนวยการในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 3) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และ 4) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการกับผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 92 คน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางจำนวน 143 คน และโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจำนวน 68 คน รวมทั้งสิ้น 303 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงสรุปอ้างอิง ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความแปรปรวน การทดสอบรายคู่ และการทดสอบสหสัมพันธ์ ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทผู้นำในภาพรวมมาก

2. ผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ผลการบริหารโรงเรียนในมุมมองของครูผู้สอนในภาพรวมมาก

3. การเปรียบเทียบบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ครูผู้สอนที่มีขนาดของสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ครูผู้สอนที่มีขนาดของสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] ที่ปรึกษางานวิจัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

5. ผลการวิจัยในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการกับผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันสูง

คำสำคัญ : บทบาทผู้นำ, ผู้อำนวยการ, ผลการบริหารโรงเรียน

Abstract

This research studied the director's leadership role and managing achievement of primary schools belonging to Bangkok educational service area office 1 using descriptive methodology and survey technique. The purpose of the research were to 1) study director's leadership role in different-sized primary schools belonging to educational service area office 1. 2) study the managing achievement in different-sized primary schools belonging to educational service area office 1. 3) compare the director's leadership role and managing achievement in primary schools belonging to Bangkok educational service area office 1. and 4) determine the relationship between director's leadership role and managing achievement in primary schools belonging to Bangkok educational service area office 1.

The devices of this research were the questionnaires in which researcher designed and being used to gather information from 92 teachers in a large-sized primary school, 146 in medium-sized primary school, and 68 in small-sized primary school, overall 303 in number. The statistics used to analyze information were descriptive statistics consisting of Frequency, Percentage, mean, and Standard deviation, and Inferential Statistics consisting of Analysis of Variance, Post hoc Comparison, and Correlation Analysis. The results found that;

1. Director mainly demonstrated the leadership role of primary school belonging to educational service area office 1 in overall perspectives.

2. Managing achievement of primary school belonging to educational service area office 1 mainly demonstrated the overall perspectives of teachers.

3. The comparison of director's leadership role among different-sized primary school found that;
The opinion about director's leadership role of Teachers among different-sized primary school belonging to Bangkok educational service area office 1 were resemble in overall perspectives.

4. The comparison of managing achievement among different-sized primary school belonging to Bangkok educational service area office 1 found that; The opinion about managing achievement of Teachers among different-sized primary school belonging to Bangkok educational service area office 1 were resemble in overall perspectives.

5. The relationship between director's leadership and managing achievement in different-sized primary schools belonging to Bangkok educational service area office 1 was highly relevant.

Keywords : Leadership role, Director, Managing achievement

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัว โดยรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การจัดการศึกษาต้องจัดให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งวัฒนธรรมของประเทศด้วย จึงจะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย การให้การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย ให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์

บริบทของสังคมไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนด แนวทางในการปฏิรูปการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลักหรือเป็นจุดศูนย์กลาง เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี แนวทางการปฏิรูปจึงมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองรู้จักแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นคนที่มีคุณภาพ คือ เป็นคนเก่งที่เป็นคนดีด้วย จนทำให้เรียนมีความสุขอย่างแท้จริง

นอกจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ คือ การสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นแล้ว ยังมุ่งหวังถึงคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ คือ การมีสุขภาพพลานามัยที่ดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ อดทน มีความเป็นประชาธิปไตย รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยและความเหมาะสมของการศึกษาในแต่ละระดับ (กรมวิชาการ, 2549 : บทนำ)

ทั้งนี้ จะต้องเกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการบริหารงานเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมาย และยังรวมถึงการบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทั้งภายใน ภายนอก และรวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน จนทำให้เกิดความพอใจในการทำงาน ซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลทั้งระบบ

จากสภาพการดำเนินการดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครู (อาสา) สำนักงานเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และกำลังศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง จึงมีความสนใจ ศึกษาบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในการดำเนินงานของผู้อำนวยการ อีกทั้งเป็นข้อมูลให้แก่สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานในอันที่จะส่งเสริมและยกระดับคุณภาพการศึกษาของเยาวชนสู่ความเป็นเลิศสืบไป

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เทคนิคการสำรวจ (Survey Technique) เพื่อศึกษา บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเที่ยงตรงทั้งภายนอก (External Validity) และภายใน (Internal Validity) ตลอดทั้งมีความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรที่ศึกษา การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง การออกแบบการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดทั้งการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือครูผู้สอนของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 19 โรงเรียน และครูจำนวนทั้งสิ้น 1,250 คน

2.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนของโรงเรียนใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 6 โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันและครูจำนวนทั้งสิ้น 303 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane

$$n = N/1 + Ne^2$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อน (0.05)

2.3 วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีหลายโรงเรียน โรงเรียนแต่ละขนาดมีปริมาณครูแตกต่างกัน และผู้วิจัยต้องการขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละขนาดสถานศึกษาให้มีขนาดใกล้เคียง ดังนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Units Analysis) ได้โรงเรียนขนาดใหญ่ 4 โรง จำนวนครู 380 คน โรงเรียนขนาดกลาง 9 โรง จำนวนครู 590 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 6 โรง จำนวนครู 280 คน รวมทั้งสิ้น 1,250 คน ซึ่งสูงกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ 303 คน โดยวิธีของ Taro Yamane

2.4 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสอบถามแบบเลือกตอบเพื่อบรรยายสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 แล้วนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน เสร็จแล้วทำแบบสอบถามที่แก้ไขสมบูรณ์ไปทดสอบความเชื่อมั่น โดยครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.87 โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการ 0.95 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามผลการบริหารโรงเรียน 0.89 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

– สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่อบรรยายสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อบรรยายระดับคะแนนบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และสถานภาพสวนบุคคล

– สถิติเชิงสรุปอ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (AOVA F-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ของโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก การ

ทดสอบรายคู่ในกรณีที่ค่า F-test มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยวิธี Scheffe-method และ ใช้ Pearson product moment correlation เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำของผู้อำนวยการและผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

3. ผลการวิจัย

บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านบทบาทผู้นำในฐานะผู้บริหาร ผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทผู้นำในฐานะผู้บริหารในภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีบทบาทดีทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรกการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารภายในให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน รองลงมาคือ สามารถคิดวิเคราะห์และกำหนดกระบวนการปฏิบัติงานและโครงสร้างสถานศึกษา ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ กระจายงบประมาณให้แก่สายงานต่างๆ อย่างเหมาะสมตามความจำเป็นของแต่ละลักษณะงาน และประเมินการปฏิบัติงานและพิจารณาความดีความชอบได้อย่างเที่ยงธรรม ตามลำดับ

บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านบทบาทผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีบทบาทดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันแรกมีความรู้ทางวิชาการจนเป็นที่ยอมรับของครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา รองลงมาคือ มีความรอบรู้ตามหลักวิชาการ และภาวะของความ เป็นผู้นำและควบคุมงาน ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ มีความสามารถในการบริหารการปฏิบัติงาน และให้ความคาดหวัง ของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และชี้แนะแนวทางในการทำผลงานทางวิชาการแก่ครู – อาจารย์ได้เป็น อย่างดี ตามลำดับ

บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านบทบาทผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ ผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ ในภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีบทบาทดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรกการสร้างองค์ความรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เพื่อพัฒนาสถานศึกษา รองลงมาคือ เป็นผู้มีความฝันอันยิ่งใหญ่ในสภาพแห่งความสำเร็จในอนาคต ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ ยึดมั่นหลักการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและตัดสินปัญหาทุกกรณีบนพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนรวม และสามารถชักจูงให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ตามลำดับ

บทบาทผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านบทบาทผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่ม ผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่มในภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีบทบาทดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรกมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทุกประเภททุกระดับในสถานศึกษา และบุคคลภายนอก รองลงมาคือ มีการกระจายและถ่ายทอดความรู้ไป อย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับสถานศึกษา ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ ประชาสัมพันธ์ วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาโน้มน้าวผู้อื่น ให้ยอมรับ และมุ่งสู่วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และมีความสามารถที่จะสร้างค่านิยม การบริหาร และการปฏิบัติงานที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับ

ผลการบริหารโรงเรียนในมุมมองของครูผู้สอนด้านการบริหารงานวิชาการ มีผลการบริหารใน ภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีการบริหารโรงเรียนดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรก มีการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยสอดคล้องกับ

นโยบายระดับประเทศ รองลงมาคือ มีความหลากหลายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการสอนซ่อมเสริม และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการ ของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการวิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ

ผลการบริหารโรงเรียนในมุมมองของครูผู้สอน ด้านการบริหารงานบุคคล มีผลการบริหารใน ภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีการบริหารโรงเรียนดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรก มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและดัชนีชี้วัดผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและที่ ก.ค.ศ. กำหนด รองลงมาคือมีการแจ้งภาระงาน มาตรฐานคุณภาพงาน มาตรฐานวิชาชีพจรรยาบรรณวิชาชีพและเกณฑ์การประเมินผลงานให้แก่ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาทราบเป็น ลายลักษณ์อักษร แจ้งภาระงานให้แก่อัตราจ้างประจำหรืออัตราจ้างชั่วคราวและพนักงานราชการ ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ มีการรวบรวมและรายงานข้อมูลข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และมีการสร้างและพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายในการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามลำดับ

ผลการบริหารโรงเรียนในมุมมองของครูผู้สอน ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีผลการบริหาร ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีการบริหารโรงเรียนดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรก มีแผนงานการใช้จ่ายงบประมาณและการเงินอื่นๆ ที่เป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบราชการ รองลงมาคือ จัดระบบการตรวจสอบหลักฐานและการเงินการบัญชีทุกประเภทให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน และจัดหา จัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพเหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้ในการปฏิบัติงาน ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ มีการระดมทรัพยากรและจัดหารายได้เพื่อสร้างผลประโยชน์ทางการศึกษา และมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา ตามลำดับ

ผลการบริหารโรงเรียนในมุมมองของครูผู้สอน ด้านการบริหารงานทั่วไป มีผลการบริหารใน ภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีการบริหารโรงเรียนดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรก มีการดำเนินการบริหารงานโดยเน้นความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ รองลงมาคือ สามารถพัฒนาองค์กรโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ ดำเนินการจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน และบริการสาธารณะ และมีการจัดทำสำมะโนข้อมูลผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตามลำดับ

ผลการบริหารโรงเรียนในมุมมองของครูผู้สอน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีผลการบริหารในภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีการบริหารโรงเรียนดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรก มีความต่อเนื่องในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติให้แก่ บุคลากรเพื่อเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามแผนประกันคุณภาพการศึกษา รองลงมาคือ มีกระบวนการ การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับปฏิทินงาน และแผนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยผู้บริหาร ครู และทีมงานของสถานศึกษา และมีการให้โอกาสแก่ครู ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำของผู้นวยการกับผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์กันสูง เมื่อวิเคราะห์ความหมายย่อยปรากฏว่าด้านบทบาท

ผู้นำในฐานะ ผู้บริหาร ด้านบทบาทผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ด้านบทบาทผู้นำในฐานะ ผู้มีอุดมคติ ด้านบทบาทผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่ม มีความสัมพันธ์กันสูง

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนมากเป็นเป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 81.19 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 78.88 ประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 37.29 และขนาดของสถานศึกษา คือ โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 5,000 – 1,500 คน) จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 47.19 ส่วนบทบาทผู้นำของผู้บริหาร พบว่า ผู้อำนวยการมีบทบาทดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรก บทบาทผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ รองลงมาคือ บทบาทผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ บทบาทผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่ม และบทบาทผู้นำในฐานะผู้บริหาร ตามลำดับ และผลการบริหารโรงเรียนในมุมมองของครูผู้สอนอยู่ในภาพรวมมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ผู้อำนวยการมีการบริหารโรงเรียนดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับแรกการบริหารงานบุคคล รองลงมาคือ การบริหารงานประเมินคุณภาพนอก การบริหารงานงบประมาณ ส่วนสองอันดับสุดท้าย คือ การบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าที่ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 มีบทบาทผู้นำและผลการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก น่าจะส่งผลมาจากศักยภาพของผู้อำนวยการซึ่งก็คือบุคลากรได้รับคำแนะนำ และการสนับสนุนจากผู้อำนวยการในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น

4.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้อำนวยการควรให้ความสำคัญและพัฒนาบทบาทผู้นำในการบริหารทุกด้านอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารอันจะส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารโรงเรียน และการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถศักยภาพของผู้อำนวยการในด้านความสามารถการบริหารงาน ความเป็นผู้นำของผู้อำนวยการ ด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมอย่างเข้มข้น เป็นต้น

3. กรุงเทพมหานคร โดยสำนักการศึกษาควรนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายและวางแผนพัฒนาบุคลากรตำแหน่งผู้อำนวยการในสังกัดให้มีคุณภาพ

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน เช่น บริบทของถานศึกษา ครูผู้ปกครอง และชุมชน เป็นต้น

2. ควรจะมีการวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะทางอารมณ์ในการบริหารงานของผู้อำนวยการ ในโรงเรียน

3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องนี้ในเขตพื้นที่การศึกษาเขตอื่นๆ ให้ครบทุกเขตแล้วนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของการบริหารงานของผู้อำนวยการในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กวี วงศ์พุฒ. *"ภาวะผู้นำ."* ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2549. (อัดสำเนา)

กิติมา ปรีดีดิลก. *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษร บัณฑิต, 2549.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. *การบริหารการศึกษา*. เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 261, 2550.

ธีระ รุญเจริญ. *การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา*. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. *หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซท, 2549.

ไพฑูรย์ เจริญพันธุวงศ์. *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส., 2550.

วิชาการ, กรม. *การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2548*. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, 2550.

สุพล วังสินธ์. "บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการศึกษา." *วารสารวิชาการ*. 2, 7. (กรกฎาคม 2549) : 33-36.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. "การบริหารงานวิชาการ." *รายงานการประชุมผู้ตรวจการศึกษาและศึกษาธิการจังหวัด*. กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2549.

การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์

THE VIDEO ON DEMAND MANAGEMENT AND TEACHING LEARNING EFFECTIVENESS OF PRIMARY SCHOOLS IN SURIN PROVINCE

วรัท มุกดาอนันต์[1] และ ดร.คทา ชื่นตา[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณา เทคนิคการสำรวจ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และสถานภาพส่วนบุคคล 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และสถานภาพส่วนบุคคล 3) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการและประสิทธิผลการเรียนการสอน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนกับประสิทธิผลการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 84 คน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางจำนวน 176 คน และโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจำนวน 140 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงสรุปอ้างอิง ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความแปรปรวน การทดสอบรายคู่ และการทดสอบสหสัมพันธ์ ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการในระดับปานกลาง แต่เมื่อวิเคราะห์ตามกระบวนการบริหารจัดการแล้วพบว่า โรงเรียนมีการวางแผนที่ดี ส่วนการลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบและประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการสื่อ โรงเรียนมีการดำเนินการในระดับปานกลาง

2. ประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมประสบผลที่ดี โดยเฉพาะด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ พัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนและความพึงพอใจในงานของครู ตามลำดับ

3.การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบรายคู่แล้วพบว่า

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

3.1 โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการไม่แตกต่างกัน

3.2 โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.ประสิทธิผลการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบรายคู่แล้วพบว่า

4.1 โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิผลการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

4.2 โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก มีประสิทธิผลการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.การบริหารจัดการสื่อสีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษามีความสัมพันธ์สูงมากกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ, ประสิทธิผลการเรียนการสอน

Abstract

The descriptive research, using the survey technique was conducted to study the Video on Demand Management and Teaching-Learning Effectiveness of Primary Education Schools in Surin Province. The objectives of the study were 1) to determine the Video on Demand Management and Teaching-Learning Effectiveness of the schools as classified by schools sizes and the subjects' status, 2) to compares the Video on Demand Management and Teaching-Learning Effectiveness among the difference school sizes, and 3) to study the relationship between the Video on Demand Management and schools' Teaching-Learning Effectiveness.

The instrument used was questionnaire which conducted by the researcher. The subjects of the study were 400 respondents, including 84 administrators and teachers from the large schools sizes, 176 people from middle schools sizes, and 140 people from small school sizes. The data were analyzed through descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics: ANOVA, Scheffe-method, and Pearson product moment correlation.

The results showed that:

1.The Video on Demand Management of the Primary Schools in Surin Province in overall aspects were at a "moderate" level. When considering the management process, it was found that their Planning was at a "good" level. In terms of Doing, Checking, and Acting were at a "moderate" level.

2.The Teaching-Learning Effectiveness of the Primary Schools in Surin Province was at a "high" level, followed by their goals attainment, development of learning process, and teachers' job satisfaction, respectively.

3.There were significantly different among performance of Video on Demand Management of the large schools size, middle schools size, and small schools size. But, when compared between two groups of the school size, they were found that:

3.1 The Video on Demand Management in large and small schools size were not significantly different.

3.2 The Video on Demand Management between large-middle schools size and the middle-small schools size were significantly different at 0.05.

4. The Teaching-Learning Effectiveness among the large schools size, middle schools size, and small schools size were significantly different at 0.01. But, when compared between two groups of the schools size, they were found that:

4.1 The Teaching-Learning Effectiveness between the large and small schools size were not significantly different.

4.2 The Teaching-Learning Effectiveness between the large-middle schools size and the middle-small schools size were significantly different at 0.05.

5. The Video on Demand Management was highly related to Teaching-Learning Effectiveness of primary schools in Surin Province.

KEY WORD: MANAGEMENT, VIDEO ON DEMAND, TEACHING-LEARNING EFFECTIVENESS

1. บทนำ

ในปัจจุบัน โรงเรียนระดับประถมศึกษาหลายแห่งทั่วประเทศ ได้นำระบบการเรียนการสอนที่มีการถ่ายทอดสดการสอน จากโรงเรียนวังไกลกังวลผ่านทางดาวเทียม มาใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยทำการติดตั้งเครื่องรับสัญญาณที่ถ่ายทอดจากดาวเทียม กระจายภาพไปยังห้องเรียนต่างๆ ส่วนหนึ่งเพื่อแบ่งเบาภาระโรงเรียนที่มีครูผู้สอนไม่เพียงพอ เพื่อให้การสอนครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มสาระที่กระทรวงกำหนด แต่ก็ยังมีโรงเรียนอีกหลายแห่งที่ยังไม่มีโอกาสได้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าว สาเหตุอาจมาจากการขาดงบประมาณที่จะมาสนับสนุน หรือขาดบุคลากรที่จะมาควบคุมและดูแลระบบ แต่ก็มีโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่ได้รับอุปกรณ์ดังกล่าวไปแล้ว ไม่ได้ใช้งานอย่างต่อเนื่อง สาเหตุอาจมีทั้งในเรื่องของอุปกรณ์และการใช้งาน จากการสอบถามโรงเรียนหลายแห่งพบข้อมูลที่ตรงกันว่า มีปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อใช้งานแล้วดังนี้

1. นักเรียนของโรงเรียนปลายทางที่รับชมรายการ ไม่สามารถเรียนตามได้ทัน
2. การจัดตารางเรียน ที่โรงเรียนรับชมปลายทาง ไม่ตรงกับโรงเรียนที่ถ่ายทอดสัญญาณ ทั้งนี้ เพราะบางช่วงเวลามีกิจกรรมหรืองานอื่นต้องทำ
3. ในช่วงที่เวลาที่นักเรียนกำลังรับชมอยู่ หากมีนักเรียนคนใดมีข้อซักถาม ก็ทำได้ยากเพราะการตั้งคำถามอาจรบกวนสมาธิของการรับชมของเพื่อนคนอื่นในห้องเรียน จำเป็นต้องรอให้การสอนจบลงเสียก่อน จึงจะทำการสอบถามข้อสงสัยได้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง
4. หากโรงเรียนมีกิจกรรมที่จำเป็นต้องจัดเช่น กีฬาสีภายในโรงเรียน, การทำความสะอาดโรงเรียน หรือกิจกรรมอื่นๆ อาจส่งผลให้เด็กไม่สามารถเรียนตาม ตารางที่โรงเรียนต้นทางถ่ายทอดได้ทัน

ในอดีตระบบดังกล่าว มีอุปกรณ์ให้โรงเรียนทุกโรงเรียนแบบครบชุดคือมีทั้งชุดบันทึกและชุดการเรียนการสอน ชุดบันทึกใช้ในกรณีที่โรงเรียนต้องการบันทึกรายการที่มีการถ่ายทอดไปแล้วเก็บไว้ดูย้อนหลัง แต่การบันทึกรายการดังกล่าวจะเป็นการบันทึกรายการเก็บไว้ในม้วน วิดีโอ ซึ่งภายหลังม้วนวิดีโอเป็นอุปกรณ์ที่ไม่นิยมใช้แล้ว

เพราะมีขนาดใหญ่ ราคาม้วนแพง ในปัจจุบันโรงเรียนที่ได้รับอุปกรณ์จึงได้รับเพียงชุดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว

เมื่อพิจารณาจากปัญหาของระบบที่ใช้ สาเหตุที่ทำให้ระบบไม่สามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้ตรงตามความต้องการน่าจะเกิดจากการขาดการจัดการความรู้ที่มีคุณภาพ ขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ ระบบไม่ยืดหยุ่นให้ผู้ใช้ทำการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมข้อมูลต่างๆได้ ทุกอย่างจำเป็นต้องรอการถ่ายทอดความรู้มาจากส่วนกลาง หากความรู้ดังกล่าวสามารถจัดการได้ทั้งจากภายนอกและสามารถเสริมเพิ่มเติมได้จากภายใน มีการควบคุมและแบ่งหมวดหมู่ของสื่อเพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน ผ่านระบบที่ไม่ต้องใช้เจ้าหน้าที่หรือผู้ควบคุม ผู้ใช้สามารถเลือกใช้สื่อได้ตามความต้องการทั้งสอนปกติ หรือการสอนเสริมในช่วงวันเสาร์หรืออาทิตย์ และมีการใช้งานของอุปกรณ์ที่ง่ายเหมือนกับการใช้งานเครื่องเล่นวีซีดี ระบบนี้น่าจะทำให้การบริหารจัดการสื่อของโรงเรียนสามารถบรรลุตามประสงค์ที่ตั้งไว้

จากปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมา ล้วนเป็นปัญหาที่หลายๆโรงเรียนในปัจจุบันกำลังได้รับผลกระทบ และยังมีอีกหลายโรงเรียนที่เพิ่งติดตั้งระบบดังกล่าวเสร็จ ทั้งกำลังจะเข้าสู่วังวนของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาให้กับโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสืบไป

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เทคนิคการสำรวจ (Survey Technique) เพื่อศึกษา “การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์” เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเที่ยงตรงทั้งภายนอก (External Validity) และภายใน (Internal Validity) ตลอดทั้งมีความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรที่ศึกษา การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง การออกแบบการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดทั้งการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 ประชากร การวิจัยนี้ใช้ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดสุรินทร์ ทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนมากกว่า 1,500 คน) โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนมากกว่า 500 คน แต่ไม่เกิน 1,500 คน) และโรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 500 คน) รวมประชากรทั้งสิ้น 8,167 คน จำนวนสถานศึกษา 752 โรง

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารและครูที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนทั้งสิ้น 390 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane

$$n = N/1 + Ne^2$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อน (0.05)

2.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์มีจำนวนมาก กระจัดกระจายทั่วเขตพื้นที่ของจังหวัด โรงเรียนแต่ละขนาดมีปริมาณครูแตกต่างกัน และผู้วิจัยต้องการขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละขนาดสถานศึกษาให้มีขนาดใกล้เคียง ดังนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Units Analysis) ได้โรงเรียนขนาดใหญ่ 1 โรง จำนวนผู้บริหารและครู 84 คน โรงเรียนขนาดกลาง 4 โรง

จำนวนผู้บริหารและครู 176 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 10 โรง จำนวนผู้บริหารและครู 140 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน ซึ่งสูงกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ 390 คน โดยวิธีของ Taro Yamane

2.4 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสอบถามแบบเลือกตอบเพื่อบรรยายสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ แล้วนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน เสร็จแล้วทำแบบสอบถามที่แก้ไขสมบูรณ์ไปทดสอบความเชื่อมั่น โดยครูในจังหวัดสุรินทร์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.89 โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ 0.94 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามประสิทธิผลการเรียนการสอน 0.87 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

– สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่อบรรยายสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อบรรยาระดับคะแนนการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ และประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนจำแนกตามขนาดสถานศึกษา และสถานภาพสวนบุคคล

– สถิติเชิงสรุปอ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (AOVA F-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ และประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก การทดสอบรายคู่ในกรณีที่ค่า F-test มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยวิธี Scheffe-method และใช้ Pearson product moment correlation เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียน

3. ผลการวิจัย

3.1 การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการในระดับปานกลาง แต่เมื่อวิเคราะห์ตามกระบวนการบริหารจัดการแล้วพบว่า โรงเรียนมีการวางแผนที่ดี ส่วนการลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบและประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนา โรงเรียนมีการดำเนินการในระดับปานกลาง หากพิจารณาการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนแต่ละขนาด แล้วพบว่า

1) โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการสื่อด้านการวางแผนดีทุกประเด็น โดยเฉพาะโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการไว้อย่างชัดเจน และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนงานโครงการการใช้และพัฒนาสื่อในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารจัดการสื่อด้านการวางแผนในภาพรวม และรายประเด็นอยู่ระดับปานกลาง ยกเว้นโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการไว้อย่างชัดเจนดี และโรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารจัดการสื่อด้านการวางแผนในภาพรวม และรายประเด็นส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นโรงเรียนมีการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ปัญหาการใช้สื่อใน

อดีตและปัจจุบัน การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนงานโครงการการใช้และพัฒนาสื่อในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

2) โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการสื่อด้านการลงมือปฏิบัติในภาพรวม และรายประเด็นอยู่ในระดับดี ยกเว้นครูผู้สอน ศึกษาคู่มือการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม แล้วจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างชัดเจนดีปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารจัดการสื่อด้านการลงมือปฏิบัติในภาพรวม และรายประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูเตรียมอุปกรณ์และจัดวางเครื่องรับโทรทัศน์ให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นได้ชัดเจนทั่วถึงและระดับความดังของเสียงพอเหมาะก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งดี และโรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารจัดการสื่อด้านการลงมือปฏิบัติในภาพรวม และรายประเด็นส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้เกิดความเชี่ยวชาญต่อกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการในทุกขั้นตอน และครูผู้สอน ศึกษาคู่มือการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม แล้วจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง

3) โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการสื่อด้านการตรวจสอบและประเมินผลในภาพรวม และรายประเด็นอยู่ในระดับดี ยกเว้นการรายงานผลการบริหารจัดสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการต่อครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ภาคเรียนละ 2 ครั้งดีปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารจัดการสื่อด้านการตรวจสอบและประเมินผลดีปานกลางทุกด้าน โดยเฉพาะการประเมินระบบและกลไกในการบริหารสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ และโรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารจัดการสื่อด้านการตรวจสอบและประเมินผลดีปานกลางทุกด้าน โดยเฉพาะการประเมินระบบและกลไกในการบริหารสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ

4) โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการสื่อด้านการปรับปรุงและพัฒนาดีทุกด้าน โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ระบบการบริหารจัดสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการแก่สถานศึกษาหรือเครือข่ายทางการศึกษาทราบ และการประกาศให้คณะครูทราบ เพื่อแสดงความคิดเห็นและถือปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารจัดการสื่อด้านการปรับปรุงและพัฒนาในภาพรวมและรายประเด็นอยู่ในระดับดีปานกลาง โดยเฉพาะการแต่งคณะกรรมการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการอย่างเหมาะสม และประกาศให้คณะครูทราบ เพื่อแสดงความคิดเห็นและถือปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ และโรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารจัดการสื่อด้านการปรับปรุงและพัฒนาในภาพรวม และรายประเด็นอยู่ในระดับดีปานกลาง ยกเว้นการประกาศให้คณะครูทราบ เพื่อแสดงความคิดเห็นและถือปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการอยู่ในเกณฑ์ดี

3.2 ประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวมประสบผลที่ดี โดยเฉพาะด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ พัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจในงานของครู หากพิจารณาประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนแต่ละขนาด แล้วพบว่า

1) โรงเรียนขนาดใหญ่ มีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ดีทุกด้าน โดยเฉพาะผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งไม่สามารถหาได้ในโรงเรียนหรือท้องถิ่น ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง มีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ในภาพรวม และรายประเด็นอยู่ในระดับดี ยกเว้นผู้เรียนที่เรียนตามไม่ทันหรือขาดเรียน สามารถค้นคว้าและเรียนซ้ำได้ด้วยตนเอง การประหยัดงบประมาณเมื่อเปรียบเทียบการใช้สื่อ และความยืดหยุ่นต่อการใช้ตารางสอน ในกรณีที่โรงเรียนจัดกิจกรรมพิเศษ และโรงเรียนขนาดเล็ก มี

ประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ดีทุกด้าน โดยเฉพาะผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งไม่สามารถหาได้ในโรงเรียนหรือท้องถิ่น

2) โรงเรียนขนาดใหญ่มีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านความพึงพอใจในงานของครูในภาพรวม และรายประเด็นส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นเวลาในการทำผลงานวิชาการ เพื่อเพิ่มวิทยฐานะของตนให้สูงขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านความพึงพอใจในงานของครูในภาพรวมและรายประเด็นส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ดีปานกลาง ยกเว้นการใช้สื่อ วีดิทัศน์ตามความต้องการ ช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างบูรณาการ อยู่ในระดับดี และโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านความพึงพอใจในงานของครูดีทุกด้าน โดยเฉพาะการใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ นอกจากจะเพิ่มประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนแล้ว ยังช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่ให้แก่ครู

3) โรงเรียนขนาดใหญ่มีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนดีทุกด้าน โดยเฉพาะนักเรียนให้ความสนใจในบทเรียนดียิ่งขึ้นและนักเรียนมีความพึงพอใจและมีความสุขต่อการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนดีทุกด้าน โดยเฉพาะนักเรียนมีความพึงพอใจและมีความสุขต่อการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ และโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนดีทุกด้าน โดยเฉพาะนักเรียนให้ความสนใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น

3.3 การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบรายคู่ แล้วพบว่า

1) โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการไม่แตกต่างกัน

2) โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.4 ประสิทธิผลการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบรายคู่ แล้วพบว่า

1) โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก มีประสิทธิผลการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

2) โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก มีประสิทธิผลการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.5 การบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์กันสูงมากกับประสิทธิผลการเรียนการสอน โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านการปรับปรุงและพัฒนากับประสิทธิผลการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กันสูงสุด รองลงไปคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการลงมือปฏิบัติกับประสิทธิผลการเรียนการสอน การวางแผนกับประสิทธิผลการเรียนการสอน และการตรวจสอบและประเมินผลกับประสิทธิผลการเรียนการสอนในทางตรงข้าม หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการในภาพรวมกับประสิทธิผลการเรียนการสอนรายด้านแล้วเห็นว่า การบริหารจัดการสื่อส่งผลต่อความสัมพันธ์สูงสุดกับความพึงพอใจในงานของครู รองลงไปคือ การบริหารจัดการสื่อกับพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียน และการบริหารจัดการสื่อกับการบรรลุวัตถุประสงค์การใช้สื่อ ตามลำดับ

4. บทสรุป/วิจารณ์และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของบุคลากรพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่มีบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ของจำนวนครูทั้งหมด และส่วนมากมีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 85 ของจำนวนครูทั้งหมด รองลงไปคือโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากรสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ของจำนวนครูทั้งหมด และส่วนมากมีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 67 ของจำนวนครูทั้งหมด และโรงเรียนขนาดกลางมีบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1 ของจำนวนครูทั้งหมด และไม่ถึงครึ่งหนึ่งของครูที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี คือมีครูจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 49 ของจำนวนครูทั้งหมดเท่านั้น และเป็นที่น่าสังเกตเช่นเดียวกันว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางที่มีจำนวนบุคลากรและงบประมาณเป็นรองจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ แต่มีจำนวนบุคลากรและงบประมาณที่เหนือกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ทำไมการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการกับประสิทธิผลการเรียนการสอนจึงต่ำกว่าโรงเรียนขนาดอื่นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การบริหารจัดการสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการเรียนการสอนที่ดีนั้น น่าจะส่งผลมาจากศักยภาพของบุคลากร ซึ่งก็คือ บุคลากรได้รับการศึกษาที่สูง และประสบการณ์การสอนมากขึ้นเป็นสำคัญ

4.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษานั้น พื้นฐานทั้งระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ น่าจะมีการกำหนดนโยบายหรือทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพของครูในระยะยาว และพัฒนาประสบการณ์การสอนของครูในระยะสั้น โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อนำครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ศึกษาและดูงานในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการสื่อการเรียนการสอนที่ดีทั้งในเขตและนอกเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2) โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางในจังหวัดสุรินทร์ ควรมีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการสื่อวีดีทัศน์ตามความต้องการ โดยเฉพาะการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหาการใช้สื่อ การแต่งตั้งคณะกรรมการโดยให้ครูได้มีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการสื่อในกระบวนการวางแผน การส่งเสริม การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและสิ่งเร้าเพื่อให้ครูได้ศึกษาคู่มือการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม พร้อมทั้งจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนของตน เพื่อให้ชัดเจนในกระบวนการลงมือปฏิบัติ การรายงานผลการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการต่อครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาในกระบวนการการสอนและประเมินผล และให้มีการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ โดยการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เป็นองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการสื่อต่อไป

3) ภาระงานสอนของครูโดยการใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการ ไม่ใช่ใช้เวลาเฉพาะการสอนเท่านั้น แต่การเตรียมการสอนจำเป็นต้องใช้เวลามาก ซึ่งทำให้ครูไม่มีเวลาเพียงพอต่อการทำผลงานวิชาการเพื่อเพิ่มวิทยฐานะให้สูงขึ้น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนน่าจะขอความร่วมมือจากวิทยากร หรือนักวิชาการของเขตการศึกษา หรือสถาบันอุดมศึกษา ช่วยชี้แนะหรือช่วยตรวจสอบผลงานวิชาการของครูอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) เนื่องจากการวิจัยนี้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะการบริหารจัดการสื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการเท่านั้น ผลการวิจัยอาจจะไม่ช่วยให้สถานศึกษาทั่วไปใช้ผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ได้ ดังนั้นควรจะมีการวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบประสิทธิภาพผลการเรียนการสอนของการบริหารจัดการสื่อประเภทต่าง ๆ

2) โรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากจะขาดแคลนครูผู้สอนทางด้านวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศ ดังนั้นน่าจะมีการวิจัยแบบเจาะลึกเพื่อการศึกษาประสิทธิผลการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ตามความต้องการในวิชาที่ขาดแคลนครู

3) น่าจะมีการวิจัยเพื่อประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูปครูและบุคลากรสถานการศึกษา ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ มาระโภชน์. “การพัฒนาระบบบริการข้อมูลเพื่อการศึกษา.” รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2546.

กระทรวงศึกษาธิการ. “การบริหารจัดการศูนย์สื่อการศึกษา.” http://www.dei.ac.th/ac/07.doc.

กาญจนา อนุวณิชรุทธเวช. “รู้จักกับ NAS (Network Attached Storage).” http://www.vcharkarn. com/ vblog/16377/4.

ชนันท์ สุวรรณรัตน์. “การบริหารเพื่อสร้างสรรค์สื่อการสอน.” http://share.psu.ac.th/blog/pn-edtech/13298.

ทองจันทร์ บ่อแตน. “การพัฒนาระบบการแบ่งปันความรู้.” รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2547.

เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง. “ทฤษฎีการปรับตัวของรอย Roy's adaptation model.” http://gotoknow.org/blog/benbenblogtheory/115432.

ไพลิน จับใจ. “ระบบสารสนเทศประมวลการสอนและภาระงานสอน.” รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2549.

ภารดี อนันต์นาวี. *หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี : บริษัท สำนักพิมพ์มนตรี จำกัด, 2551.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. “สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.” http://std.kku.ac.th/4830500452/%CD%B9%D2%A4%B5/4/%A1%D4%A8%A1%C3%C3%C1%BE%D1%B2%B9%D2%BC%D9%E9%E0%C3%D5%C2%B9/%CA%C3%D8%BB%E1%B9%C7%A4%D4%B4%E0%A1%D5%E8%C2%C7%A1%D1%BA%A1%D4%A8%A1%C3%C3%C1%BE%D1%B2%B9%D2%BC%D9%E9%E0%C3%D5%C2%B9.doc.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. “สื่อการเรียนรู้.” http://ednet.kku.ac.th/~sumcha/212300/media5.html.

โรงเรียนศรีวิกรม์. “แนวความคิดการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ.” http://www.vcharkarn.com/vblog/38454.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “ทฤษฎีการเรียนรู้.” http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%97%E0%B8%A4%E0%B8%A9%E0%B8%8E%E0%B8%B5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%89.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. “แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ.” http://www.wiruch.com/articles%20for%20article/article%20concept%20and%20meaning%20of%20admin%20and%20mgt%20admin.htm.

วิศนี ศิลตระกูล. “การศึกษาตามอัธยาศัย: อะไร? ทำไม? และอย่างไร?.” http://www.baanmuslimah.com/islamichomeschool/node/128.

วีระยุทธ ชาตะกาญจน. *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

สถาบัน กศน.ภาคกลาง. “การออกแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา ทฤษฎีทางการศึกษา และจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง.” http://www.crnfe.ac.th/media_dsgn/cai_design_edu_theory.htm.

สมจิตร น้อยอามาตย์. “ระบบบริการวิดีโอออนดีมานด์โดยใช้วินโดว์เซิร์ฟเวอร์.” รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2549.

สุมน อมรวิวิวัฒน์. “ระดับการศึกษา.” http://guru.sanook.com/search/knowledge_search.php?select=1&q=%C3%D0%B4%D1%BA%A1%D2%C3%C8%D6%A1%C9%D2.

อภิชาต พุทธเจริญ. “การส่งเสริมการผลิต พัฒนา และ ใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้.” http://www.labschools.net/cur/resource1.doc.

อ้อมเดือน ศรีถาน. “การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ DVD.” http://www.elearning.moe.go.th/www/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=2:pdf2&download=2:&Itemid=59.

อัตภาพ มณีเติม. “ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา.” รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2549.

Jeeraphat. “Set top box อุปกรณ์แปลงสัญญาณ เพื่อการเข้าถึงโลกไซเบอร์อย่างง่าย.” http://202.142.219.4/vblog/40940/2.

กลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำในกรุงเทพมหานคร

MARKETING STRATEGY OF LEADING DRUGSTORES IN BANGKOK METROPOLITAN

นันท์นภัสถ์ กิติรัตน์ตระการ[1] ผศ.ดร.มานวิภา อินทรทัต[2]

บทคัดย่อ

ธุรกิจร้านขายยามีการแข่งขันสูงอันเนื่องมาจากสัดส่วนมูลค่าการบริโภคยาในส่วนร้านขายยาที่ลดลงเมื่อเทียบกับตลาดยาโดยรวม จำนวนร้านขายยาที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของนโยบายรัฐที่กระทบต่อธุรกิจร้านขายยาล้วนทำให้ร้านขายยาแบบปลีกต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษากลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำในกรุงเทพมหานครเพื่อเป็น “ต้นแบบ” ที่ดีของร้านขายยา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าของร้านหรือผู้จัดการร้านขายยาชั้นนำจากเขตบางแค ประชาอุทิศ วังทองหลาง และพระนคร เขตละร้าน เป็นร้านขายยาคุณภาพ 1 ร้าน และร้านขายยาทั่วไป 3 ร้าน ในประเด็นสถานภาพของร้านขายยา กลยุทธ์การตลาดของร้านขายยา และแนวทางการเตรียมตัวต่อการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจร้านขายยาจำนวน 4 คนในประเด็นกลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำ และแนวทางการเตรียมตัวต่อสถานการณ์การแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล และใช้แบบสอบถามกับกลุ่มลูกค้าที่พำนักหรือทำงานในพื้นที่ใกล้เคียงร้านขายยาในประเด็นข้อมูลทั่วไปของลูกค้า ความพึงพอใจต่อร้านขายยาตามหลักส่วนประสมการตลาด พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์โดยจะเลือกแบบสุ่มจำนวน 30 คนต่อหนึ่งร้าน ทั้งหมด120คน

ผลการวิจัยข้อมูลในส่วนแบบสอบถามจากลูกค้าแสดงให้เห็นว่าลูกค้าของร้านขายยาคุณภาพเป็นเพศหญิงร้อยละ 73.33 ของลูกค้าทั้งหมด มีสถานภาพสมรส อายุเฉลี่ยของลูกค้าเป็น 45 ปี ใช้บริการร้านขายยาในช่วงเวลาเย็นซื้อสินค้า 1 ครั้งต่อเดือน มูลค่าการซื้อเป็น 130.33 บาทต่อครั้ง และลูกค้าของร้านขายยาทั่วไปเป็นเพศหญิงร้อยละ 66.67 ของลูกค้าทั้งหมด มีสถานภาพสมรส อายุเฉลี่ยเป็น 43 ปี ใช้บริการร้านขายยาในช่วงเวลาเย็น ซื้อสินค้า 4 ครั้งต่อเดือนและ มูลค่าการซื้อเป็น 185.23 บาทต่อครั้ง

ผลการวิจัยข้อมูลจากเจ้าของร้านหรือผู้จัดการร้านขายยาชั้นนำและผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจร้านขายยาพบว่ากลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำคือ ด้านสินค้ามีบริการจ่ายยาได้ถูกกับอาการของโรค บริการให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันและรักษาสุขภาพที่ร้านขายยาและให้บริการอย่างเสมอภาคจากเภสัชกร ด้านราคาคือราคายุติธรรม มีป้ายราคาชัดเจน ด้านสถานที่คือการเดินทางมาใช้บริการสะดวกและมีการจัดร้านสะอาด สว่าง วางสินค้าหยิบได้สะดวก และด้านสุดท้ายคือการส่งเสริมการตลาดคือการสื่อสารระหว่างลูกค้ากับเภสัชกร หรือกิจกรรมมัดใจลูกค้าโดยให้ของขวัญพิเศษกับลูกค้าประจำ ทั้งนี้กลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำแต่ละร้านอาจเลือกจุดเด่นแตกต่างกัน ซึ่งกลยุทธ์ที่ลูกค้าแสดงความพึงพอใจอย่างมากในร้านขายยาชั้นนำมี 3 ประเด็นหลักคือคุณภาพสินค้า วิชาชีพ ราคา

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

แนวทางการเตรียมตัวของร้านขายยาในอนาคต ร้านขายยาต้องเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์โดยให้ความเอาใจใส่แก่ลูกค้าในด้านให้ความรู้ คำปรึกษารวมถึงมีการเก็บประวัติการใช้ยาของลูกค้าโดยใช้วิชาชีพมาใช้เพื่อสร้างเอกลักษณ์ความเชื่อมั่น และมีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารสินค้าคงคลังและคิดราคาสินค้า รวมถึงมีการลงทุนกับบุคลากรมากขึ้นเช่นอบรมเพิ่มความรู้และจ้างเภสัชกรมาประจำร้านทุกวันที่เปิดร้าน และอาจต้องหาช่องทางการขายเพิ่มมากขึ้นโดยมีการทำงานกับระบบสาธารณสุขมากขึ้น

คำสำคัญ : กลยุทธ์การตลาด, ร้านขายยาชั้นนำ

Abstract

Drug retail business is getting more competitive even though the drug market is growing which can be seen *from the decreasing sales per store ratio. Drug retail strategy should be reexamined in order to grow in the long run.* So, research from the superb drugstores on effective strategy is the best way to extract the best practice for other retail drugstores.

This study conducts interviews pertaining to demographic, effective strategy, and evacuation plan for upcoming stricter public health policy with drugstore managers in 4 major areas of Bangkok: Bangkhae, Prachautith, Wangthonglang, and Pranakorn district. Then, conducts interviews effective strategy, and evacuation plan for upcoming stricter public health policy with 4 drugstore's experts . Furthermore, the study surveys 30 random samples on product, price, place, promotion and customers' behavior in drugstores.

The study reveals that 73.33% of customer in accredited drugstores is female. Most customers are married. The prime time for the drugstores is in the evening. The average age of the customers is 45 years. The visit frequency and average spending per visit are 1 times per time and 130.33 baht. While 66.67% of customer in general drugstores is female. Most customers are married. The prime time for the drugstores is in the evening. The average age of the customers is 43 years. The visit frequency and average spending per visit are 4 times per month and 185.23 baht.

Regarding the 4 Ps, the study suggests that the products should have reasonable price and clear price label, the drugstore should be in a good location, which is easily accessible, and have neat and clean display, and the pharmacists should be friendly and be able to consult precisely and correctly. Customer loyalty program is also recommended. It might be difficult to beat the expectation in every aspect and differentiate itself from others. Choosing a right location and concentrating on quality of products, customers' shopping experience, and pricing is enough for a drugstore to grow in the long run.

Directions for the Drugstores in the future are adding value to the products by giving correct and useful information to the customers, arranging a la carte consulting and implementing customer relation management system, using IT in inventory control and pricing, investing in Human resource and increasing the availability of the pharmacists in the drugstores and enhancing the sale channels by cooperating with Department of Public Welfare.

Key word: marketing strategy, leading drugstore

1.บทนำ

ร้านขายยามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนร้านขายยา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ถึงปัจจุบัน ซึ่งประเภทร้านขายยาที่เพิ่มขึ้นเป็นร้านขายยาในรูปเครือข่าย (chain stores) จำนวนมาก

นอกจากนี้การศึกษาของศูนย์ศึกษาธุรกิจครอบครัวและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่าการใช้บริการรักษาสุขภาพผ่านช่องทางร้านขายยามีสัดส่วนลดลง โดยประชาชนส่วนใหญ่จะใช้บริการผ่านช่องทางโรงพยาบาลของรัฐบาล

เนื่องจากนโยบายและการดำเนินงานของรัฐที่ต้องการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบสุขภาพและลดภาระงานภาคราชการจะส่งผลกระทบในการประกอบธุรกิจร้านขายยาในประเด็นต่างๆดังนี้

1. (ร่าง) พระราชบัญญัติยาฉบับใหม่ มีค่าธรรมเนียมใบอนุญาต และบทลงโทษหากกระทำความผิดสูงขึ้น 5-10 เท่าจากพรบ. ยาเดิม การกำหนดประเภทของยาใหม่ทำให้ยาบรรจุเสร็จฯ หายไป

2. การบริการของภาครัฐเพิ่มมากขึ้นในรูปแบบคลินิกชุมชน ซึ่งหากโครงการเพิ่มจำนวนมากขึ้น และขยายตัวเข้ามาในชุมชนเมือง คนไข้ที่เคยมารับบริการจากร้านขายยาลดลงตามลำดับ

3. บังคับใช้วิธีปฏิบัติที่ดีทางเภสัชกรรมชุมชน (Good Pharmacy Practice: GPP) การยกร่างหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการออกใบอนุญาต และต่อใบอนุญาต ทำให้เงื่อนไขในการเปิดร้านขายยามีมากขึ้น

4. นโยบายของกระทรวงสาธารณสุข และ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่พยายามลดความหนาแน่นของประชาชนในการรับบริการจากโรงพยาบาล โดยลดภาระงานของแผนกเภสัชกรรมผู้ป่วยนอก (Out Patient Department: OPD) แล้วให้ผู้ป่วยมารับยาตามใบสั่งแพทย์จากร้านขายยาคุณภาพ

จากสถานการณ์ดังกล่าวล้วนทำให้ร้านขายยาแบบปลีกต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษากลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำในกรุงเทพมหานครที่ยังสามารถครองส่วนแบ่งตลาดสูงเพราะจะเป็น “ต้นแบบ”ที่ดี ในการให้ร้านขายยาอื่นๆเรียนรู้ หรือปรับกลยุทธ์เตรียมตัวรับต่อสถานการณ์ดังกล่าว และสามารถใช้เป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ และมั่นคงในระยะยาว

2.วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีประสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือการสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือการใช้แบบสอบถามดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่มศึกษา คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเจ้าของร้านหรือผู้จัดการร้านขายยาชั้นนำ ร้านที่ศึกษาต้องเป็นร้านขายยาแผนปัจจุบัน(ขย1) แบบขายปลีก ที่มีมูลค่าการขายเฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 200,000 บาทขึ้นไปและมีจำนวนลูกค้าต่อเดือนมากกว่า 1,000 คนขึ้นไป โดยจะเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากเขตบางแค ประชาอุทิศ วังทองหลาง และพระนคร เขตละร้าน จำนวนทั้งหมด 4 ร้านเป็นร้านขายยาคุณภาพ 1 ร้าน และร้านขายยาทั่วไป 3 ร้าน โดยจะแบ่งการศึกษาเป็นกลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำที่เป็นร้านขายยาคุณภาพ และกลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำที่เป็นร้านขายยาทั่วไป

กลุ่มที่ 2 กลุ่มลูกค้าเป็นลูกค้าที่พำนักหรือทำงานในพื้นที่ใกล้เคียงร้านขายยา ซึ่งใช้บริการร้านขายยาตั้งแต่หนึ่งปี หรือใช้บริการมากกว่า 4 ครั้งต่อปี โดยจะเลือกแบบสุ่มจำนวน 30 คน ต่อหนึ่งร้านขายยาชั้นนำ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจร้านขายยา เลือกแบบเฉพาะเจาะจงที่มีวุฒิการศึกษาทางเภสัชศาสตร์ และประกอบอาชีพในธุรกิจร้านขายยาหรือศึกษาติดตามธุรกิจร้านขายยามากกว่าสามปีจำนวน 4 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือวิจัยได้แก่การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับกลุ่มเจ้าของร้านหรือผู้จัดการร้านขายยาชั้นนำและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจร้านขายยา สร้างแบบสอบถามแบบมาตรส่วนประเมินค่า(Rating Scale) สำหรับกลุ่มลูกค้าที่พำนักหรือทำงานในพื้นที่ใกล้เคียงร้านขายยาโดยมีโครงสร้างคำถามดังนี้

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับเจ้าของร้านหรือผู้จัดการร้านขายยามีประเด็นในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของร้านขายยา เป็นการสอบถามเกี่ยวกับ มูลค่าการขายต่อเดือน ช่วงเวลาเปิดปิดร้าน จำนวนปีที่ประกอบธุรกิจร้านขายยา วุฒิการศึกษาด้านเภสัชศาสตร์ของเจ้าของหรือผู้จัดการร้านขายยา สถานที่ตั้งของร้านขายยา การเป็นสมาชิกสมาคมทางเภสัชกรรมร้านขายยา

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาแบ่งเป็นด้านผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่และการส่งเสริมการตลาด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การใช้แบบสอบถามกับลูกค้าของร้านขายยาชั้นนำ มีประเด็นในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของลูกค้า คือข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อร้านขายยาแบ่งเป็น 4 ด้านคือ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ ส่งเสริมการตลาด

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ในร้านขายยาชั้นนำคือประเภทผลิตภัณฑ์ ช่วงเวลา การเดินทาง ความถี่ในการใช้บริการ และค่าเฉลี่ยของมูลค่าการใช้บริการ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจร้านขายยา มีประเด็นในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำแบ่งออกเป็น ส่วนประสมทางการตลาด 4 ด้าน คือ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ และการส่งเสริมการตลาด

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

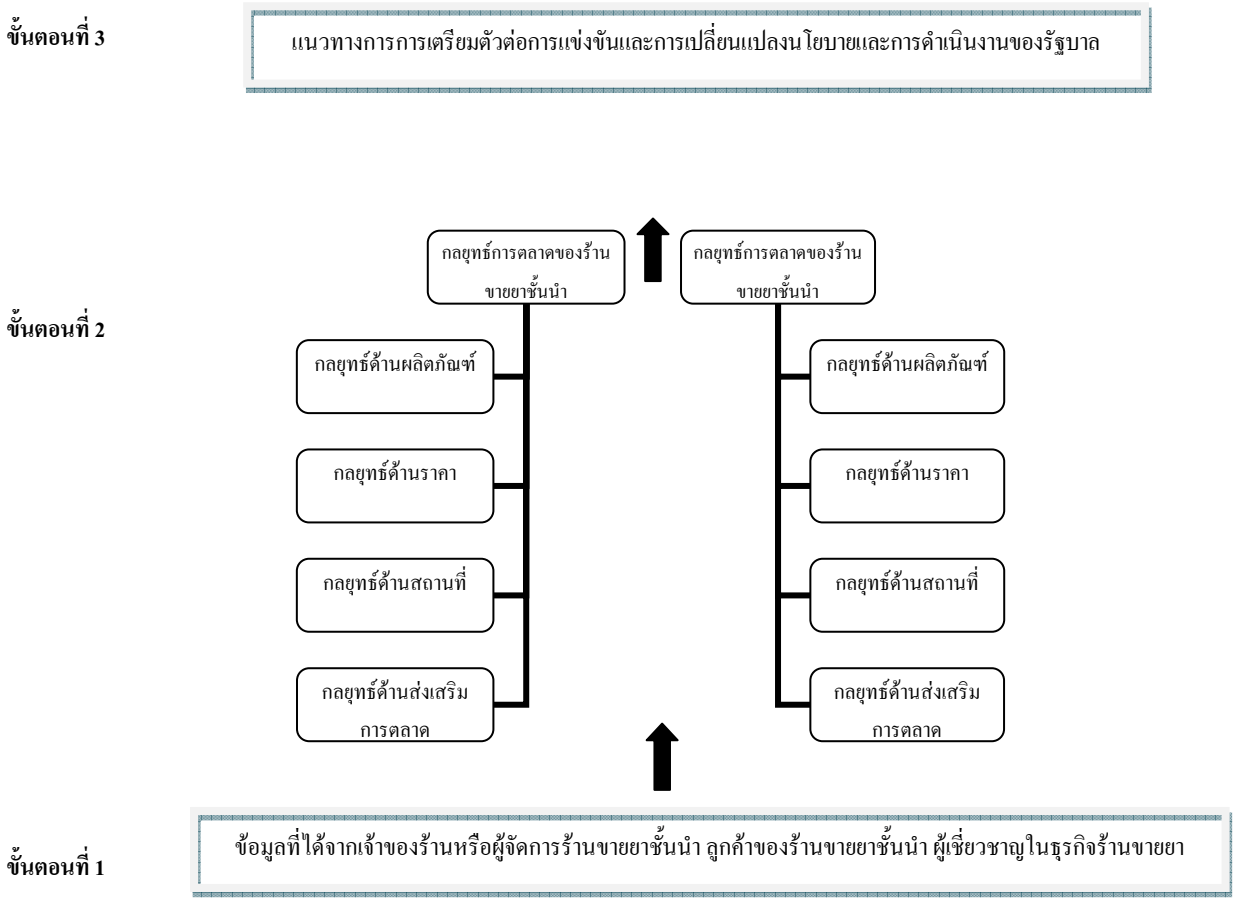
2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์กับเจ้าของร้านหรือผู้จัดการร้านขายยาและผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจร้านขายยา ใช้แบบสอบถามแบบมาตรส่วนประเมินค่ากับลูกค้าของร้านขายยาชั้นนำเพื่อให้คะแนนความพึงพอใจต่อร้านขายยา

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลมาเรียบเรียง หาค่าความถี่และร้อยละของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ตามรูปที่ 1

สรุปแผนภาพขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังรูปที่3.1

รูปที่ 1 แผนภาพแสดงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากเจ้าของร้านหรือผู้จัดการร้านขายยาชั้นนำ ลูกค้าของร้านขายยาชั้นนำ ผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจร้านขายยา

3. ผลการวิเคราะห์และอภิปรายผล

3.1 ข้อมูลทางกายภาพเกี่ยวกับร้านขายยาชั้นนำที่ศึกษา

มีลูกค้ามากกว่า 1,000 คนต่อเดือน ร้านเปิดมานานกว่า 6 ปี ร้านอยู่ติดถนนถนน ตัวร้านเป็นอาคารพาณิชย์ เจ้าของร้านเป็นเภสัชกรประจำร้าน มีลูกจ้าง 1-3 คน มีความหลากหลายของยา และมีสมุนไพร เครื่องสำอาง ยาอม อาหารเสริม เครื่องมือแพทย์ หรือสินค้าอุปโภค บริโภคที่ไม่เกี่ยวกับยา

3.2 สถานภาพทั่วไปของลูกค้า

ผลการวิจัยข้อมูลในส่วนแบบสอบถามจากลูกค้าแสดงให้เห็นว่าลูกค้าของร้านขายยาคุณภาพเป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.33 ของลูกค้าทั้งหมด มีสถานภาพสมรส อายุเฉลี่ยของลูกค้าเป็น 45 ปี ใช้บริการร้านขายยาในช่วงเวลาเย็น ซื้อสินค้า 1 ครั้งต่อเดือน มูลค่าการซื้อเป็น 130.33 บาทต่อครั้ง และลูกค้าของร้านขายยาทั่วไปเป็นเพศหญิงร้อยละ 66.67 ของลูกค้าทั้งหมด มีสถานภาพสมรส อายุเฉลี่ยเป็น 43 ปี ใช้บริการร้านขายยาในช่วงเวลาเย็น ซื้อสินค้า 4 ครั้งต่อเดือนและ มูลค่าการซื้อเป็น 185.23 บาทต่อครั้ง

3.3 กลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำ

สรุปกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์

กลยุทธ์ที่สำคัญด้านผลิตภัณฑ์คือสินค้าในร้านขายยาต้องตรงกับความต้องการของลูกค้าและมีคุณภาพ สินค้าแตกต่างจากร้านขายยาใกล้เคียง นอกจากนี้การบริการต้องใช้ความรู้และความน่าเชื่อถือเฉพาะของวิชาชีพ

สรุปกลยุทธ์ด้านราคา

กลยุทธ์ด้านราคาสำหรับร้านขายยาคุณภาพและร้านขายยาทั่วไปคือตั้งราคายุติธรรมและมีป้ายราคาชัดเจน สำหรับกลยุทธ์เฉพาะร้านขายยาทั่วไปคือการตั้งราคาสินค้าบางตัวถูกกว่าร้านอื่นและมีการต่อรองราคาได้

สรุปกลยุทธ์ด้านสถานที่

กลยุทธ์ด้านสถานที่สำหรับร้านขายยาคุณภาพและร้านขายยาทั่วไปคืออยู่ในแหล่งชุมชน เพราะการเดินทางมาใช้บริการสะดวกเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด นอกจากนี้การจัดร้านต้องสะอาด สว่าง

สรุปกลยุทธ์ด้านส่งเสริมการตลาด

กลยุทธ์ด้านส่งเสริมการตลาดในร้านขายยาจะเน้นวิธีเกี่ยวกับการให้ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ และชุ้มส่งเสริมการขาย แต่กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดที่เน้นเรื่องราคาเช่นจัดลดรายการสินค้าหรือมีของแถมตามเงื่อนไขกลับไม่ได้ผลทั้งร้านขายยาคุณภาพและร้านขายยาทั่วไป

3.4 การเตรียมตัวของร้านขายยาต่อการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อร้านขายยาคือกฎหมาย สังคม และเศรษฐกิจ

กฎหมาย

จากพระราชบัญญัติยาฉบับใหม่ การบังคับใช้วิธีปฏิบัติที่ดีทางเภสัชกรรมชุมชน และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทำให้ร้านขายยาต้องยกมาตรฐานและมีเภสัชกรประจำร้านในอีก8ปีข้างหน้า และเภสัชกร ต้องมีความระมัดระวังในการซักถามและจ่ายยามากขึ้น

สังคม

จากนโยบายสาธารณสุขและวัฒนธรรมการบริโภคของลูกค้าที่เปลี่ยนไปทำให้ร้านขายยาต้องให้ความสำคัญในการบริการมากขึ้น และเตรียมการเชื่อมโยงกับระบบสุขภาพของรัฐ

เศรษฐกิจ

ร้านขายยาแบบปลีกมีคู่แข่งเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะร้านขายยาเครือข่ายซึ่งได้เปรียบเรื่องต้นทุนสินค้า การบริหารจัดการที่ดี ดังนั้นร้านขายยาแบบปลีกต้องมีการพัฒนารูปแบบร้านและสร้างความชัดเจนของร้านเช่นเน้นบริการให้คำปรึกษาเรื่องยา นอกจากนี้การรวมตัวของร้านขายยาอาจช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองต่อผู้จัดหา

แนวทางการเตรียมตัวของร้านขายยาในอนาคต

เน้นบริการแก่ลูกค้าในด้านให้ความรู้ รวมถึงมีการเก็บประวัติการใช้ยาของลูกค้าโดยใช้วิชาชีพมาใช้เพื่อความเชื่อมั่น และมีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารสินค้าคงคลังและคิดราคาสินค้า รวมถึงลงทุนกับบุคลากรมากขึ้นและจ้างเภสัชกรมาประจำร้านทุกวันที่เปิดร้าน และเชื่อมโยงกับระบบสาธารณสุขมากขึ้น

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สรุปกลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาชั้นนำ

จากข้อมูลและการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถสรุปกลยุทธ์ร้านขายยาชั้นนำตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงกลยุทธ์การตลาดของร้านขายยาคุณภาพและร้านขายยาทั่วไป

กลยุทธ์	ประเภทของร้านขายยา	
	ร้านขายยาคุณภาพ	ร้านขายยาทั่วไป
ผลิตภัณฑ์	สินค้ามีคุณภาพ สินค้าตรงกับความต้องการ เภสัชกรให้บริการลูกค้าทุกคนโดยเสมอภาค เภสัชกรจ่ายยาได้ถูกกับอาการของโรค ความน่าเชื่อถือของเภสัชกร มีบริการให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันและรักษาสุขภาพที่ร้านขายยา สร้างความแตกต่างของสินค้า	สินค้ามีคุณภาพ สินค้าตรงกับความต้องการ เภสัชกรให้บริการลูกค้าทุกคนโดยเสมอภาค เภสัชกรจ่ายยาได้ถูกกับอาการของโรค สร้างความแตกต่างของสินค้า
ราคา	ราคายุติธรรม มีป้ายราคาชัดเจน	ราคายุติธรรม มีป้ายราคาชัดเจน ราคาสินค้าบางตัวถูกกว่าร้านอื่นเพื่อดึงดูดลูกค้า
สถานที่	การเดินทางมาใช้บริการสะดวก วางสินค้าหยิบได้สะดวก ร้านสะอาด สว่าง มีเครื่องปรับอากาศ	การเดินทางมาใช้บริการสะดวก วางสินค้าหยิบได้สะดวก ร้านสะอาด สว่าง
ส่งเสริมการขาย	เอกสารความรู้เกี่ยวกับยาและสุขภาพจากบริษัทยา ในช่วงเทศกาลมีของขวัญพิเศษมอบให้กับลูกค้า	เอกสารความรู้เกี่ยวกับยาและสุขภาพจากบริษัทยา จัดชุ้มส่งเสริมการขาย ในช่วงเทศกาลมีของขวัญพิเศษมอบให้กับลูกค้า

ร้านขายยามีกลยุทธ์ที่ใช้แตกต่างกัน แต่จากความเชื่อมั่นของลูกค้าที่มีต่อร้านขายยาว่าจะได้รับการบริการจากเภสัชกรและได้รับยาถูกโรค ทำให้ร้านขายยาควรใช้จุดแข็งด้านวิชาชีพคือการมีเภสัชกรประจำร้านตามเวลาที่ระบุ นอกจากนี้ร้านขายยาต้องติดตามสถานการณ์เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมรอบร้านขายยาที่อาจกระทบจำนวนลูกค้าของร้านขายยา มีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง และแลกเปลี่ยนข่าวสารในกลุ่ม รวมถึงแสดงภาพลักษณ์ให้ลูกค้าเข้าใจถึงความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริการ วิชาชีพ ออกจากร้านขายยาเครือข่าย

นอกจากนี้รัฐบาลควรเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงระบบสุขภาพรัฐกับหน่วยปฐมภูมิด้านสุขภาพในชุมชนโดยอาจเริ่มโครงการเพื่อเชื่อมระหว่างร้านขายยากับหน่วยสุขภาพขนาดย่อยของรัฐเพื่อดูแลและส่งเสริมสุขภาพที่ดีของประชาชนในระยะยาวอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการยกระดับมาตรฐานร้านขายยาทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

พีรวุฒิ เจริญสุภพงศ์. การจัดการร้านขายยา. เชียงใหม่ : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

ธีระ ฉกาจนโรดม. ตลาดยาเชิงยุทธ์. กรุงเทพฯ : แบรนด์เอจ, 2545.

ประสิทธิ์ วงศ์นิจศีล. “ทิศทางของธุรกิจยาในทศวรรษหน้า ” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :
http://www.thaiphar-asso.com, 25 สิงหาคม 2552.

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. “ร้านขายยา”[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :
http://www.ismed.or.th/SME/src/bin/controller.php, 10 สิงหาคม 2552.

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5

STUDENT CARING SYSTEM OPERATION OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF NAKHONRATCHASIMA EDUCATIONAL SERVICE AREA 5

ประเสริฐ คำภิบาล[1] ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน 458 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ชนิดประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ ซึ่งมีอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง .42-.94 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (%) คะแนนเฉลี่ย (X) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียนโดยรวมและรายด้านทุกด้าน การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามรายด้านพบว่า ด้านที่ 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่าง

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 3 ท่าน พบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จในระดับดีเพราะโรงเรียนได้ดำเนินการเป็นกระบวนการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนโดยจัดให้ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

คำสำคัญ : การดำเนินงาน ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ การเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ การเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the promoting of caring system operation of school under the office of Nakhonratchasima Educational service areas 5. The subjects of the study were administrators and teachers under the office if Nakhonratchasima Educational service area 5. The instrument used was a Likert 50 items 5-scale questionnaire, with discrimination of 0.42 – 0.94 and the set of questionnaire has reliability of 0.98. The data were analyzed through percentage (%), mean (X), standard deviation (SD), and chi – square test (T – test)

The results showed that:

1. The students caring system operation of schools under the office of Nakhonratchasima Educational service area 5 in overall aspects and each aspect were at a "high" level. When considering each aspect, the highest was protection and problem solving, the second to highest was recognition each student, and the least high was students' promotion.

2. The data analyzing results regarding students caring system operation of schools under the office of Nakhonratchasima Educational Service Area 5, as classified by the school officers' position were not significantly different at 0.05. When considering each aspect, it was found that students' screening was not significantly different at 0.05. The other aspects were not different.

3. The experts' interviewing results regarding students caring system operation of school from the past to the present was success at a "good" level. Because the school provided easy and uncomplicated ways of caring system operation which is in line with schools' teaching-learning activities which specified in the school curriculum.

Key words: Operation of schools, Caring System, Helping of the Students.

1. บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอยทางด้านความคิดและจิตใจ อันเนื่องมาจากสังคมมักให้ความสำคัญกับวัตถุและเทคโนโลยี จึงส่งผลต่อเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนขาดความสมบูรณ์ทางด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ทั้งยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ สังคมโดยทั่วไปมุ่งพัฒนาวัตถุมากกว่าพัฒนาคุณภาพชีวิต สถานการณ์เด็กไทยมีปัญหาทางด้านจิตใจ มีการเสพอบายมุข อารมณ์แปรปรวน พฤติกรรมเบี่ยงเบนกว่าปกติ มีความอ่อนแอ ขาดภูมิต้านทานทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพทางปัญญา

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรมสุขภาพจิตได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาดังกล่าว และให้ความสำคัญที่จะต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานงาน ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรม

และเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงานคือ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นการยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกัน การแก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริม จึงเป็นสิ่งจำเป็นความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียนทุกระดับ ผู้ปกครองหรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพและเพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนมีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ได้กำหนดกลยุทธ์ เพื่อพัฒนามาตรฐานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยส่งเสริมให้สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในแต่ละเครือข่ายการศึกษา สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจน มีการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนครบทุกขั้นตอน และร้อยละของนักเรียนที่มีปัญหาต่าง ๆ ลดน้อยลง จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นและการใช้นโยบายการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาเพื่อการแก้ปัญหานั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาสภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ว่าสามารถดำเนินงานได้ในระดับใด สถานภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและขนาดของโรงเรียนมีความแตกต่างกันหรือไม่ ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะเป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีมาตรฐานสู่การปฏิบัติได้ดีขึ้น

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความแตกต่างของขนาดโรงเรียน

2.1 ประชากร

ประชากรมี 2 กลุ่ม ได้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ในปีการศึกษา 2552 มี 229 โรงเรียน จำนวน 229 คน และครูผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ในปีการศึกษา 2552 โรงเรียนละ 1 คน มี 229 โรงเรียน จำนวน 229 คน รวมประชากรทั้งหมด 458 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ในปีการศึกษา 2552 จำนวน 229 คน และครูผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 229 คน รวมทั้งหมด 458 คน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและขนาดของโรงเรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มี 10 ข้อ
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน มี 10 ข้อ
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มี 10 ข้อ
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มี 10 ข้อ
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน มี 10 ข้อ

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญในด้านระยะเวลาการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและมีความเข้าใจในเรื่อง เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและการศึกษาเป็นอย่างดี และมีวุฒิการศึกษาในด้านการบริหารการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนข้อคำถามตามแบบสัมภาษณ์ 4 ข้อ

2.4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยยึดหลักการดำเนินงานตามคู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิต

2. ร่างเครื่องมือการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษางานนิพนธ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและให้ความเห็นชอบ

3. เสนอร่างเครื่องมือต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษา

4. เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อคณะกรรมการที่ปรึกษางานนิพนธ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปสอบถามเพื่อการทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งมิได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้

4.1 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) ของแบบสอบถามโดยวิธีการของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) โดยการคำนวณค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item- Total Correlation) ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .42-.94

4.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990, ppl202-204) ในแต่ละด้านและโดยรวมทั้งฉบับ ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) มีค่าเท่ากับ .98 และได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงและให้คณะกรรมการควบคุมงานวิจัยตรวจสอบครั้งสุดท้ายก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาต่อไป

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากภาควิชาภาวะผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ในการแจกแบบสอบถาม

2.6 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามคืนแล้ว ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การทดสอบสมมติฐานโดยเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และเปรียบเทียบความคิดเห็นในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ด้วยการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ อันดับที่ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวม

ข้อ	การส่งเสริมการดำเนินงาน	n = 458		ระดับ	อันดับที่
		$\overline{X}$	*SD*		
1	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.22	.34	มาก	3
2	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.19	.32	มาก	4
3	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.24	.31	มาก	2
4	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.40	.30	มาก	1
5	ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.14	.32	มาก	5
	รวม	4.24	.26	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 นำเสนอแยกตามตำแหน่ง

การส่งเสริมการดำเนินงาน	ผู้บริหาร n = 229		ระดับ	อันดับ	ครูผู้รับผิดชอบ n = 229		ระดับ	อันดับ
	$\overline{X}$	SD			$\overline{X}$	SD		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.22	.34	มาก	3	4.22	.34	มาก	4
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.19	.32	มาก	4	4.25	.28	มาก	2
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.24	.31	มาก	2	4.24	.32	มาก	3
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.40	.30	มาก	1	4.40	.30	มาก	1
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.14	.32	มาก	5	4.08	.31	มาก	5
รวม	4.24	.26	มาก		4.24	.24	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า บุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก พิจารณาตามตำแหน่ง ดังนี้

ผู้บริหารมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ มีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ

ครูผู้รับผิดชอบมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียนตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 นำเสนอแยกตามขนาดโรงเรียน

การส่งเสริมการดำเนินงาน	ขนาดเล็ก n = 112		ระดับ	อันดับ	ขนาดกลาง n = 87		ระดับ	อันดับ	ขนาดใหญ่ n = 30		ระดับ	อันดับ
	$\overline{X}$	SD			$\overline{X}$	SD			$\overline{X}$	SD		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.34	.30	มาก	2	4.10	.33	มาก	4	4.21	.34	มาก	2
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.28	.30	มาก	3	4.11	.32	มาก	3	4.08	.32	มาก	4
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.27	.34	มาก	4	4.24	.27	มาก	2	4.15	.25	มาก	3
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.36	.32	มาก	1	4.46	.28	มาก	1	4.34	.22	มาก	1
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.21	.30	มาก	5	4.09	.33	มาก	5	4.02	.31	มาก	5
รวม	4.32	.28	มาก		4.27	.23	มาก		4.19	.19	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่าบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับการส่งเสริมมากที่สุด รองลงมาคือบุคลากรในโรงเรียนขนาดกลาง และบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ ตามลำดับ พิจารณาตามขนาดของโรงเรียน ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียนตามลำดับ

โรงเรียนขนาดกลาง มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการคัดกรองนักเรียนตามลำดับ

โรงเรียนขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมนักเรียนตามลำดับ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 นำเสนอแยกตามตำแหน่ง

การส่งเสริมการดำเนินงาน	ผู้บริหาร n = 229		ครูผู้รับผิดชอบ n = 229		t	p
	$\overline{X}$	SD	$\overline{X}$	SD		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.22	.34	4.22	.34	.184	.668
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.19	.32	4.25	.28	17.080	.000*
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.24	.31	4.24	.32	2.672	.104
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.40	.30	4.40	.30	.286	.593
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.14	.32	4.08	.31	.873	.351
รวม	4.24	.26	4.24	.24	2.302	.130

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่า บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 เมื่อเปรียบเทียบตามตำแหน่งของบุคลากรมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน พบว่า มีความไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณารายด้าน บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 เมื่อเปรียบเทียบตามตำแหน่งของบุคลากรมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ด้านที่ 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดั .05 นอกนั้นไม่แตกต่าง

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

การส่งเสริมการดำเนินงาน	ขนาดเล็ก n = 112		ขนาดกลาง n = 87		ขนาดใหญ่ n = 30		F	p
	$\overline{X}$	SD	$\overline{X}$	SD	$\overline{X}$	SD		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.34	.30	4.10	.33	4.21	.34	36.375	.000*
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.28	.30	4.11	.32	4.08	.32	19.731	.000*
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.27	.34	4.24	.27	4.15	.25	8.809	.023
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.36	.32	4.46	.28	4.34	.22	6.562	.002
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.21	.30	4.09	.33	4.02	.31	11.453	.000*
รวม	4.32	.28	4.27	.23	4.19	.19	6.660	.001

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 แสดงว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 เปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก ($\overline{X}$ = 4.32, SD = .28) โรงเรียนขนาดกลาง ($\overline{X}$ = 4.27, SD = .23) โรงเรียนขนาดใหญ่ ($\overline{X}$ = 4.19, SD = .19)

เมื่อพิจารณารายด้าน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดโรงเรียนมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านที่ 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านที่ 5 ด้านการส่งต่อนักเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่าง

แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่านที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และดำเนินงานอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ไม่น้อยกว่า 10 ปี มีความรู้ความเข้าใจในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาเป็นอย่างดี และมีวุฒิทางด้านการศึกษาในด้านการบริหารการศึกษา โดยให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน พบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จในระดับดีเพราะโรงเรียนได้ดำเนินการเป็นกระบวนการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเป็นวิถีชีวิตของการเรียนรู้การเสริมศักยภาพผู้เรียนจากการเรียนการสอนตาปกติของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การดำเนินงานจึงประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

การดำเนินงานที่พบว่าที่น่าจะมีปัญหามากที่สุดคือ ด้านการคัดกรองนักเรียนเพราะว่าต้องยึดเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการจัดกลุ่มนักเรียนต้องใช้ความละเอียดถี่ถ้วน ความรอบคอบและความระมัดระวังในการลงสรุปข้อมูลและต้องใช้หลักจิตวิทยากับเด็กตามวัย เพศ และสถานภาพของครอบครัว

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโรงเรียนต้องมีการพัฒนาเครื่องมือให้มีคุณภาพเพราะเครื่องมือทุกอย่างต้องนำไปใช้เก็บข้อมูลพร้อมทั้งมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โรงเรียนควรจัดเวลาและความสะดวกให้ครูในการไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูควรใช้โอกาสในการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อสอบถามข้อมูลนักเรียนจากผู้ปกครอง และโรงเรียนควรจะหาวิธีการให้ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อจะได้เห็นความสำคัญในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในส่วนของครูที่เป็นค่าพาหนะการเดินทางไปเยี่ยมบ้านนักเรียน

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรกำหนดเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนต้องพัฒนาให้มีมาตรฐาน และในการสรุปผลการจำแนกนักเรียนควรพิจารณาจากข้อมูลนักเรียนหลาย ๆ ด้าน อาศัยความละเอียดถี่ถ้วน โดยใช้เกณฑ์การคัดกรองที่ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน มีการประสานกับผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดกรองนักเรียนเพราะว่าผู้ปกครองจะเป็นผู้ให้ข้อมูลนักเรียนในการประกอบการพิจารณาคัดกรองที่ดีที่สุด การประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียนต้องประสานงานแบบให้มีความเข้าใจที่ตรงกันและมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อให้การดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียนมีประสิทธิภาพ ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมีผลเสียต่อตัวเด็กนักเรียน

3. การส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนควรเน้นการบูรณาการระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปกติเข้ากับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรจะมีการสอดแทรกการช่วยเหลือการพัฒนาผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนานักเรียนทุกคนตามสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาควรยึดหลักในการป้องกันคือ การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้มีภูมิคุ้มกันสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ ด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตแก่นักเรียน ส่วนการแก้ไขควรยึดหลักให้ความช่วยเหลือนักเรียนรายกรณีตามความเหมาะสมโดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลนักเรียนให้ครอบคลุมปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายและวางแผนให้ความช่วยเหลือนอกจากนี้ ควรมีการดำเนินงานเป็นทีมเพราะว่าต้องอาศัยความรู้ความสามารถหลายด้านและประสบการณ์อื่นๆที่เป็นหลักจิตวิทยา เทคนิคการแก้ไขปัญหาจากบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน ควรยึดวัตถุประสงค์การส่งต่อนักเรียนว่าเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมที่สุด พัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ โดยการช่วยเหลือเป็นรายกรณี จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงแหล่งส่งต่อภายนอกที่เหมาะสม ประสานความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องโดยการที่โรงเรียนจะต้องติดตามผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะมีการส่งกลับนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรจะพยายามแก้ไขปัญหานักเรียนก่อนการส่งต่อ และมีการประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4. บทสรุป/สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 สรุปผลได้ดังนี้

1. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3

อันดับแรกได้แก่ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมนักเรียนตามลำดับ

1.1 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนประสานกับผู้ปกครองโดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนตามต้องการ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนที่ถูกต้องชัดเจน และโรงเรียนจัดให้มีการดำเนินงานเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ตามลำดับ

1.2 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนใช้เกณฑ์เดียวกันในการคัดกรองนักเรียน มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนประสานงานด้านข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนกับฝ่ายต่างๆ และมีส่วนร่วมในการพิจารณา และโรงเรียนจัดให้มีการดำเนินงานเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และโรงเรียนทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการคัดกรองนักเรียนตามลำดับ

1.3 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการส่งเสริมนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนจัดกิจกรรมโฮมรูมให้มีบรรยากาศอบอุ่นเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างต่อเนื่องและโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนกับนักเรียนกลุ่มปกติให้พัฒนาเต็มศักยภาพ ตามลำดับ

1.4 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ โรงเรียนมีการดำเนินงานเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนมีการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องและโรงเรียนดำเนินการให้ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทางด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ

1.5 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนดำเนินการสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองให้เข้าใจเหตุผลของการส่งต่อนักเรียน มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนมีการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อการส่งต่อนักเรียนและโรงเรียนมีการร่วมมือกันวิเคราะห์และพิจารณาข้อมูลนักเรียนเพื่อการส่งต่อ ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำแนกตามตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียน รายด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนด ยกเว้นด้านที่ 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โรงเรียนที่มีอันดับของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุดคือ โรงเรียนขนาดเล็ก รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ตามลำดับ ในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน มาก

ที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียนตามลำดับตามลำดับ โรงเรียนขนาดกลาง ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการคัดกรองนักเรียนตามลำดับ
โรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมนักเรียนตามลำดับ

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำนวน 3 ท่าน พบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จในระดับดี เพราะโรงเรียนได้ดำเนินการเป็นกระบวนการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนโดยจัดให้ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

อภิปรายผล

จากการศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า

1. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 อยู่ในระดับมาก

1.1 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนประสานกับผู้ปกครองโดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนตามต้องการ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนและโรงเรียนมีการดำเนินงานเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงมีปัญหาตามลำดับ เนื่องจากครูที่ปรึกษาได้รับข้อมูลที่เป็นจริงผู้ปกครองและจากตัวนักเรียนเอง การกรอกข้อมูลในแบบประเมินพฤติกรรมนั้น สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นข้อมูลจริงจากผู้ปกครองและตัวนักเรียนเองไม่อาจมีการปิดปังข้อมูลจริงเกี่ยวกับตนเองไว้ได้ เพราะมีการออกเยี่ยมบ้านโดยให้ครูออกเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคนและได้รับความร่วมมือ ความไว้วางใจจากผู้ปกครองซึ่งครูที่ปรึกษาเองก็สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้

1.2 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้องเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนใช้เกณฑ์เดียวกันในการคัดกรองนักเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนประสานงานด้านข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนกับฝ่ายต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการพิจารณาและโรงเรียนทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการคัดกรองนักเรียนตามลำดับ เนื่องจากครูที่ปรึกษามีความเชื่อมั่นในแบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นจึงทำให้ส่งผลมาถึงด้านการคัดกรองนักเรียนว่าข้อมูลที่คัดกรองนักเรียนนั้นมีความน่าเชื่อถือ เพราะว่าการที่ครูที่ปรึกษามีโอกาสได้เห็นสภาพจริงในความเป็นอยู่ของนักเรียน ประกอบกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีการกำหนดให้ครูที่ดูแลเรื่องระบบช่วยเหลือนักเรียนให้ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนและให้รายงานผลต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงส่งผลให้ครูที่ปรึกษาได้ออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียนจริง ๆ และปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง ครบถ้วน

1.3 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการส่งเสริมนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนจัดกิจกรรมโฮมรูมให้มีบรรยากาศอบอุ่นเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกันมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างต่อเนื่องและโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนกับนักเรียนกลุ่มปกติให้พัฒนาเต็มศักยภาพ ตามลำดับ เนื่องจากครูที่ปรึกษามีเวลาในการทำกิจกรรมก่อนเรียนของนักเรียนและครูส่วนใหญ่มีความมุ่งหวังที่อยากให้ลูกศิษย์มีความประพฤติที่ดี มีคุณลักษณะตามที่คาดหวังโดยที่หลักการควบคุมและหลักการพัฒนาส่งเสริมต่างมุ่งไปสู่การแก้ไขพฤติกรรมพึงประสงค์และเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมดีงาม ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาจะต้องคำนึงถึงสาเหตุพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไข ควบคุมหรือเสริมสร้าง ซึ่งอาจเป็นผลจากสภาพแวดล้อม เช่น สภาพสังคม ครอบครัว สภาพโรงเรียน หรืออาจจะเกิดจากตัวนักเรียนเองในการแก้ไข จำเป็นต้องค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาให้พบก่อน แล้วพิจารณาหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสม โดยต้องระลึกเสมอว่า “พฤติกรรมต้องมีสาเหตุ” พฤติกรรมอย่างหนึ่งอาจมาจากหลาย ๆ สาเหตุ และสาเหตุหนึ่ง ๆ อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมหลาย ๆ อย่างได้ และที่สำคัญต้องไม่ทำให้เด็กที่ไม่มีปัญหา กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของครู

1.4 การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากคาเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนมีการดำเนินงานเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนมีการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องและโรงเรียนดำเนินการให้ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทางด้านบุคลิกภาพตามลำดับ เนื่องจากครูที่ปรึกษามีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดกับนักเรียนได้ รวมทั้งกิจกรรมที่หลากหลายนั้นทำให้สามารถแก้ปัญหาเฉพาะบุคคลและเฉพาะกลุ่มได้ โดยยึดแนวทางที่เป็นแนวทางเดียวกันและครูที่ปรึกษามีการปลูกฝังให้กับนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัด หรือส่งเสริมให้กับนักเรียนเกิดแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์กิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาของนักเรียนเอง เช่น กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน กิจกรรมพี่สอนน้องเพราะกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครูและนักเรียนกับผู้ปกครอง

1.5 ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนดำเนินการสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองให้เข้าใจเหตุผลของการส่งต่อนักเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนมีการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อการส่งต่อนักเรียนและโรงเรียนมีการร่วมมือกันวิเคราะห์และพิจารณาข้อมูลนักเรียนเพื่อการส่งต่อ ตามลำดับ เนื่องจากครูทุกคนมีหน้าที่เป็นครูแนะแนวตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ที่กำหนดว่า ครูทุกคนมีหน้าที่เป็นครูแนะแนวด้วย โดยมีหน้าที่ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียนประสานกับครูฝ่ายปกครอง ผู้บริหารหรือคนอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายโดยร่วมรับผิดชอบกับตัวนักเรียนต่อไป จนกระทั่งมีการส่งกลับนักเรียนจึงทำให้การติดตามผล การส่งต่อนักเรียนของครูที่ปรึกษามีการดำเนินการอย่างจริงจัง ครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อและประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5

2.1 จำแนกตามตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนด เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา และการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยการมีมาตรการให้สถานศึกษามีมาตรฐานในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่น ประสานการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการพัฒนา ส่งเสริม แก้ไข และส่งต่อนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ได้กำหนดให้มีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแผนยุทธศาสตร์มีการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งผู้บริหาร ครู และทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ปรับปรุงพัฒนา สรุป รายงานผล และประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริม และสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อให้ครูอาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูและลูกศิษย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนให้มีทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของนโยบายและภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โรงเรียนที่มีอันดับของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุดคือ โรงเรียนขนาดเล็ก รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ตามลำดับ ในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน รองลงมาคือด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียนตามลำดับ โรงเรียนขนาดกลาง ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน รองลงมาคือด้านการส่งเสริมนักเรียนและด้านการคัดกรองนักเรียน ตามลำดับ โรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมนักเรียนตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ล้วนมีระดับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากทั้งสิ้น และด้านที่โรงเรียนทุกขนาดให้ความสนใจมากที่สุดเป็นอันดับแรกคือด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน สาเหตุโรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุดคงจะสืบเนื่องมาจากครูในโรงเรียนส่วนใหญ่จะรู้จักเด็กและเข้าถึงชุมชนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทำให้รู้ถึงปัญหาของเด็กได้ดีกว่า ส่วนโรงเรียนขนาดกลางครูก็รู้จักเด็กและเข้าถึงชุมชนได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่เช่นกัน แต่ก็ยังอยู่ในระดับรองจากโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ผลการให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญในด้านการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดีเนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ได้กำหนดเป็นนโยบายในแผนยุทธศาสตร์พร้อมทั้งมีการกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับโรงเรียนได้ดำเนินการเป็นกระบวนการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนง่ายๆ ไม่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อน เป็นวิถีการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนจากการเรียนการสอนตามปกติของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การดำเนินการที่น่าจะมีปัญหามาที่สุด คือด้านการคัดกรองนักเรียน เนื่องจากการขาดการประสานงานกับผู้ปกครอง และผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาการคัดกรองนักเรียน ครูไม่มีข้อมูลหรือเกณฑ์การพิจารณาที่ชัดเจน ครูที่ปรึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของจิตวิทยาและการแนะแนว

จากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ที่ได้นำเสนอแล้วสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล การดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านที่มีการดำเนินการน้อยคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางการพัฒนาให้มีการดำเนินการในระดับที่มากยิ่งขึ้นโดยการให้ครูที่ปรึกษาพยายามแก้ไขปัญหานักเรียนก่อนการส่งต่อ ให้มีการประสานงานกับครูที่ช่วยเหลือนักเรียนต่อ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เหตุที่มีการดำเนินการในระดับที่น้อยอาจจะเนื่องมาจากครูที่ปรึกษายังขาดทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษานักเรียน ถ้าหากมีการพัฒนาปรับปรุงตามแนวทางที่กล่าวมา การดำเนินการในด้านนี้น่าจะมีการดำเนินการในระดับที่มากขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5 ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ จากระดับน้อย ไปสู่ระดับมาก ตามลำดับดังนี้

1.1 ด้านการส่งต่อนักเรียน

ควรให้โรงเรียนดำเนินการสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครอง ให้เข้าใจเหตุผลของการส่งต่อนักเรียน โดยมีการกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการส่งต่อนักเรียนกับหน่วยงานที่รับช่วงต่อโดยที่โรงเรียนมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องขณะที่นักเรียนอยู่ในการดูแลช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน

ควรให้โรงเรียนมีการจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนเพียงพอที่จะใช้ในการคัดกรองนักเรียนได้อย่างถูกต้องโดยที่โรงเรียนชี้แจง เสนอแนะ และร่วมกันวางแผนกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา โดยจัดเก็บข้อมูลนักเรียนไว้เป็นความลับ

1.3 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ควรมีการส่งเสริมให้โรงเรียนใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนที่ถูกต้องชัดเจน ให้โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนสำรวจตนเองและรู้จักตนเองดีขึ้นและให้โรงเรียนจัดประชุมผู้ปกครอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และระดมความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือนักเรียน

1.4 ด้านการส่งเสริมนักเรียน

ควรให้โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนในกลุ่มเสี่ยงให้เป็นกลุ่มปกติอย่างยั่งยืนโดยมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างต่อเนื่องโดยที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบของกิจกรรมตามความสนใจ

1.5 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

ควรให้โรงเรียนมีการดำเนินการพัฒนาครูให้มีความรู้ทักษะในการให้คำปรึกษาตามหลักจิตวิทยาและให้โรงเรียนมีการจัดวางระบบในการช่วยแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างทั่วถึงโดยมีการประสานงานอย่างเป็นระบบกับฝ่ายวิชาการในการแก้ปัญหาของนักเรียนด้านการเรียน

2. แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถนำไปใช้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบ รวมทั้งสามารถนำไปใช้กับทุกขนาดของโรงเรียนทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน และผู้ปฏิบัติตำแหน่งต่างกันมีผลการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการส่งต่อนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5

2. ควรมีการศึกษาการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 5

ทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ATTITUDE ABOUT THE SMOKING OF PREGNANT WOMEN IN BANGKOK

ชเนตตี ไทยเดชา[1] และ ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) เพื่อเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ จำแนกตามพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) และการทดสอบค่า t

ผลการวิจัยพบว่า สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครมีทัศนะเชิงลบเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ส่วนสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ, อายุครรภ์, ลำดับที่การตั้งครรภ์, ระดับการศึกษา, รายได้ต่อเดือน, อาชีพ และบุคคลที่สูบบุหรี่ที่อยู่ใกล้ชิดกับสตรีมีครรภ์แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่, ปัจจุบันท่านสูบบุหรี่หรือไม่, ท่านสูบบุหรี่โดยเฉลี่ยวันละกี่มวน, ระยะเวลาของการสูบบุหรี่, ความถี่ในการสูบบุหรี่, สาเหตุที่สูบบุหรี่ และช่วงเวลาที่สูบบุหรี่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน และสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่, เคยอ่านคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ และมีความเข้าใจในคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน ส่วนสตรีมีครรภ์ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่จากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน และมีความรู้สึกเกี่ยวกับรูปหรือคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่, พฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the attitude of pregnant women in Bangkok towards smoking 2) to study the smoking behavior and perceptions of pregnant women in Bangkok 3) to compare the attitude of pregnant women towards smoking, as classified by personal factors and 4) to compare the attitude of pregnant

---

[1] นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

women towards smoking, as classified by smoking behavior and perceptions. The subjects of the study were 400 pregnant women in Bangkok. The instrument used was questionnaires. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, one - way ANOVA, and t test.

The results showed that: The attitudes of pregnant women in Bangkok towards smoking were at a "moderate" level. The perceptions of pregnant women in Bangkok towards smoking were at a "low" level. The attitudes of pregnant women in Bangkok with different ages, duration of pregnancy, number of pregnancy, education levels, monthly income, occupation, smoking people who were close to pregnant women were different.

Keyword: Attitude of smoking, Behavior of smokers, Perceptions of smoking.

1. บทนำ

การที่คนในสังคมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจะต้องเริ่มจากการที่คนในสังคมมีสุขภาพที่ดีทั้งทางกายและทางใจ เพราะเป็นพื้นฐานของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม แต่ในปัจจุบันนี้กลับพบว่า อุปสรรคของการมีสุขภาพที่ดีของคนในสังคมนั้นเกิดจากการที่คนในสังคมมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ซึ่งพฤติกรรมการสูบบุหรี่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่พบเห็นได้โดยทั่วไป ดังนั้นการสูบบุหรี่ของคนในสังคม จึงถือว่าเป็นปัญหาทางพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ ที่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพมากมาย

นอกจากนี้ยังพบว่าการสูบบุหรี่ยังก่อให้เกิดอันตรายทั้งต่อตัวผู้ที่สูบบุหรี่เอง และบุคคลใกล้เคียงโดยทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จากการรายงานขององค์การอนามัยโลก หรือ WHO ในปี ค.ศ. 2002 ได้ระบุว่า มีจำนวนผู้ที่เสียชีวิต 10 คน มี 1 คนที่ต้องเสียชีวิตด้วยโรคที่เกี่ยวกับบุหรี่ ซึ่งจากการรายงานดังกล่าวได้สอดคล้องกับรายงานของศูนย์ข้อมูลมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ในปี พ.ศ. 2541 ถึงปี 2544 ที่กล่าวว่าผลของการสูบบุหรี่นั้นจะทำให้ผู้ที่สูบบุหรี่มีอันตรายต่อสุขภาพและต้องเสียชีวิตดังเห็นได้จากสถิติจากสาเหตุการตายของคนไทยจาก 10 อันดับสูงสุดของสาเหตุที่เกี่ยวข้องการสูบบุหรี่ถึง 4 อันดับ ซึ่งได้แก่ โรคหัวใจเป็นอันดับหนึ่ง โรคมะเร็งปอด โรคปอดอักเสบ-ปอดบวม และโรคถุงลมโป่งพอง ตามลำดับ (พิชญ์สินี วาณิชพราหมณ์ , 2549 : 1)

การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุที่สำคัญของการเสียชีวิต และทุพพลภาพ ซึ่งการสูบบุหรี่ทำให้ผู้สูบบุหรี่มีพฤติกรรมการเสี่ยงสูงที่จะทำให้ผู้ที่สูบบุหรี่เสียชีวิตก่อนวัยอันควร คือ เป็นการเสียชีวิตเร็วไป 20 หรือ 25 ปี ก่อนวัยอันควร ผู้ที่สูบบุหรี่มาเป็นเวลานานแล้วนั้น ร้อยละ 50 จะเสียชีวิตจากโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ และครึ่งหนึ่งของผู้ที่เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่นี้จะอยู่ในวัยทำงาน

ในปัจจุบันนี้จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้พบว่า ผู้หญิงไทยมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้หญิงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของบริษัทผู้ผลิตบุหรี่ที่พยายามจะใช้กลยุทธ์ในการเพิ่มปริมาณการสูบบุหรี่ในเพศหญิง และนอกจากนี้ผู้หญิงยังมีโอกาสได้รับผลกระทบจากควันบุหรี่มือสอง โดยเฉพาะจากที่บ้านในครอบครัวที่มีสมาชิกอื่นสูบบุหรี่ จากที่ทำงานหรือในสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป โดยผลกระทบจากบุหรี่จะมีผลต่อสุขภาพของผู้หญิง และมีผลโดยตรงต่อทารกในครรภ์ ซึ่งผู้หญิงที่สูบบุหรี่จะมีโอกาสเกิดโรคร้ายต่างๆ เพิ่มมากขึ้น โดยจะมีโอกาสเสียชีวิตในวัยกลางคนถึงร้อยละ 50 และอายุเฉลี่ยจะสั้นลงประมาณ 10 ปี นอกจากนี้การสูบบุหรี่จะทำให้ผู้หญิงแก่ก่อนวัย เพราะบุหรี่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผิวหนังและใบหน้าโดยมีรอยย่นมากขึ้น และยังทำให้ผู้หญิงที่สูบบุหรี่มีปัญหาโรคมะเร็งปากมดลูกที่เป็นมะเร็งที่พบบ่อยที่สุดในผู้หญิงไทย (รศ.ฉันชาย สิทธิพันธุ์ สาขาวิชาโรคระบบทางเดินหายใจ และ เวชบำบัดวิกฤติ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทย์ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

สำหรับสตรีมีครรภ์ที่มีสามีสูบบุหรี่หรือเป็นผู้ที่สูบเองจะได้รับอันตรายจากพิษของควันบุหรี่ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพอนามัยของสตรีมีครรภ์และต่อทารกในครรภ์โดยก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ เช่น การแท้งลูก การคลอดก่อนกำหนด ทารกมีน้ำหนักตัวน้อยกว่าเกณฑ์ปกติ ระหว่างการคลอดและหลังการคลอดมีการตกเลือด หลอดเลือดตีบทำให้ขาดเลือดไปเลี้ยงร่างกายของทารก มีการติดเชื้อทางระบบทางเดินหายใจทำให้ปอดบวม เกิดอาการไอและหอบหืด เป็นต้น (ศิริเพ็ญ อรุณประพันธ์ และคณะ, 2543: 13) ซึ่งนับว่าเป็นการบั่นทอนสุขภาพของทารกแรกเกิดเป็นอย่างมาก

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เผยผลวิจัยพบผู้ที่สูบบุหรี่ในขณะตั้งครรภ์ ส่งผลทำให้เสี่ยงต่อรกลอกก่อนกำหนดคลอด ทำให้ตกเลือดอย่างรุนแรง และทารกในครรภ์อาจเสียชีวิตได้ กรุงเทพธุรกิจออนไลน์

การสูบบุหรี่ในขณะตั้งครรภ์มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการเกิดรกลอกตัวจากมดลูกก่อนกำหนด หรือก่อนที่ทารกจะคลอด ทำให้เกิดการตกเลือดอย่างรุนแรง หากรกลอกตัวมากถึงร้อยละ 40 จะทำให้ทารกในครรภ์เสียชีวิต ซึ่งได้ศึกษาเพื่อพิสูจน์ว่า การสูบบุหรี่ในระหว่างตั้งครรภ์เป็นสาเหตุของรกลอกตัวก่อนกำหนดเพียงครรภ์เดียว หรือส่งผลต่อการตั้งครรภ์ครั้งต่อไป รายงานดังกล่าวเป็นผลงานวิจัยของ ดร.กานดี อนันธ์ จากมหาวิทยาลัยแพทย์โรเบิร์ต วูด จอห์นสัน นิวบรันสวิค รัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา

หญิงตั้งครรภ์ทุกคนจึงไม่ควรสูบบุหรี่ในขณะตั้งครรภ์ แต่ตามสถิติ หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถเลิกบุหรี่ได้ ดังนั้น ทางออกที่ดีที่สุดคือ วัยรุ่นหญิงไม่ควรริเริ่มสูบบุหรี่ และผู้ที่สูบบุหรี่อยู่แล้วควรเลิกสูบบุหรี่ก่อนที่จะตั้งครรภ์ (คัดจาก กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2550)

เผยควันบุหรี่อาจทำให้หญิงมีครรภ์แท้งได้ จากหลักฐานการวิจัยชี้ชัดว่าควันบุหรี่ มีสารโพลีนิวเคลียร์ อโรมาติกไฮโดรคาร์บอน ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็ง เหนี่ยวนำให้ตับเพิ่มเอมไซม์ มีผลทำให้ยารักษาโรค มีประสิทธิภาพลดลง อาทิ ยารักษาโรคหืด ยาความดันโลหิตสูง ยาระงับจิตประสาท ยาต้านเลือดแข็งบางชนิด ทำให้ผู้ป่วยควบคุมอาการของโรคไม่ค่อยได้ ต้องเพิ่มขนาดยามากขึ้น ควันบุหรี่ยังส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน เพราะนิโคตินทำให้หลอดเลือดส่วนปลายบริเวณผิวหนังของผู้ป่วยหดตัว จึงลดการดูดซึมอินซูลินต้องเพิ่มขนาดยาเพื่อคุมระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งผู้ที่ไม่สูบบุหรี่แต่มีคนในครอบครัวสูบบุหรี่ และคนที่ทำงานในสถานบันเทิงจะได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่าคนที่สูบบุหรี่ เป็นผลทำให้การใช้ยาหลายชนิดเพื่อรักษาโรคไม่ได้ผล โรคที่เป็นอยู่แย่ลง ผศ.ดร. ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนนุกิจ เครือข่ายวิชาชีพเภสัชกรรมเพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบ

จากการสำรวจสถานการณ์การสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในประเทศไทย ในสตรีมีครรภ์ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป 1,600 รายทั่วประเทศพบว่า มีเพียงร้อยละ 1.2 เท่านั้น ที่ยังสูบบุหรี่ระหว่างตั้งครรภ์ แต่มีถึงร้อยละ 61 เป็นผู้ที่ได้รับควันบุหรี่มือสอง โดยร้อยละ 70 ได้รับควันบุหรี่ในบ้านจากสามี ร้อยละ 33 จากบิดา และร้อยละ 80 ได้รับควันบุหรี่นอกบ้าน เช่น จากร้านค้า – ตลาด ร้อยละ 74 ตามท้องถนน ในตัวอย่างสตรีมีครรภ์ที่สูบบุหรี่ ข้อมูลทางด้านสถานภาพการสมรสพบว่าเพียงร้อยละ 55 ที่ยังอยู่กับสามี และร้อยละ 40 ยังเป็นผู้ที่ดื่มสุราในขณะที่ตั้งครรภ์ด้วย ทั้งนี้สตรีมีครรภ์ที่สูบบุหรี่ไม่เชื่อว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตนเองและคนรอบข้าง รวมทั้งมีความคิดที่ว่าการสูบบุหรี่เป็นวิธีของการสร้างความเป็นตัวตนของผู้สูบ ทำให้มีความเท่าเทียมกับชาย เป็นการผ่อนคลายจากการทำงานหนัก ทำให้ได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่าหญิงที่ไม่สูบบุหรี่ (คัดจาก กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ 9 ธันวาคม 2551)

ในแต่ละปีมีหญิงไทยตั้งครรภ์ประมาณ 800,000 คน และจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พบว่า ประชากรหญิงอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สูบบุหรี่ในขณะตั้งครรภ์ 17,059 คน แต่หากประเมินตามอัตราการสูบบุหรี่ในขณะตั้งครรภ์จากงานวิจัยของดร.ประเทือง จะมีสตรีมีครรภ์ที่ยังสูบบุหรี่ในแต่ละปี 9,500 คน และที่ได้รับควันบุหรี่มือสอง 488,000 คนขณะตั้งครรภ์ สูตินรีแพทย์และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสุขภาพจึงต้องเร่งให้ความรู้แก่ผู้ตั้งครรภ์ถึงอันตรายที่จะเกิดแก่ทารกในครรภ์หากมารดาสูบบุหรี่หรือได้รับควันบุหรี่มือสอง ที่สำคัญต้อง

รณรงค์ให้สามีและสมาชิกอื่นๆ ในบ้านไม่สูบบุหรี่เมื่ออยู่ใกล้สตรีตั้งครรภ์และโดยเฉพาะไม่สูบบุหรี่ในบ้าน (คัดจากสำนักงานข่าวไทย วันที่ 9 ธันวาคม 2551)

จากสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่และจากการที่ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงพฤติกรรมเสี่ยงของการสูบบุหรี่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาในเรื่องทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

คือ กลุ่มสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

คือ สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากไม่ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยสูตรการคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ทำให้ผู้วิจัยได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non – Probability Sampling) ซึ่งเป็นวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยที่ไม่สามารถจะทราบโอกาส หรือความน่าจะเป็นของแต่ละหน่วยในประชากรที่จะถูกเลือกได้ โดยผู้วิจัยใช้ตารางเลขสุ่มของ Taro Yamane

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ แนวคำถามเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในแบบสอบถามจะแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. คำถามเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร
4. คำถามเกี่ยวกับทัศนะที่มีต่อการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 – 32 ปี มีจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีอายุครรภ์อยู่ระหว่าง 4 – 6 เดือน มีจำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 57.4 มีลำดับการตั้งครรภ์อยู่ที่ครรภ์แรก มีจำนวน 276 คิดเป็นร้อยละ 69 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีจำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 10,001 – 15,000 บาท มีจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 และมีเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างสูบบุหรี่ มีจำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ และทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สตรีมีครรภ์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ปัจจุบันสูบบุหรี่เป็นครั้งคราว สูบ

บุหรี่โดยเฉลี่ยวันละ 1- 5 มวน มีระยะเวลาในการสูบบุหรี่อยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในบางโอกาส เช่น เวลาพักผ่อน ใช้ความคิด สาเหตุที่สูบบุหรี่เพื่อคลายความเครียด และมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากที่สุดเมื่อมีเวลาเครียด ส่วนการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ พบว่า สตรีมีครรภ์ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่จากโทรทัศน์ เคยอ่านคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ มีความเข้าใจในคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ และมีความรู้สึกเฉยๆ กับรูปหรือคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ และมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบทัศนคติของ Freeman คือ ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ ทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ย่อมที่จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การที่สตรีมีครรภ์มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไปในทิศทางใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่สตรีมีครรภ์นั้นมีการรับรู้อยู่ เนื่องจากสภาพในปัจจุบันเกิดปัญหาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และทางด้านการเมืองในประเทศ มีผลทำให้สตรีมีครรภ์เกิดความเครียดไม่ว่าจะเป็นความเครียดจากการทำงานจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้สตรีมีครรภ์มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความเครียดจึงสูบบุหรี่เพื่อผ่อนคลายความเครียด เนื่องจากผู้ที่สูบบุหรี่มีความเชื่อว่าบุหรี่สามารถช่วยให้ผ่อนคลายจากความเครียดได้ เพราะบุคคลส่วนใหญ่มักจะสูบบุหรี่ในช่วงที่ตนเองมีความสบายใจ ดั้งนั้นเมื่อสตรีมีครรภ์มีความเครียดเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีความถี่ในการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้นด้วย

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ พบว่า

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุแตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี และสตรีมีครรภ์ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 19 – 25 ปี มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสตรีมีครรภ์ที่มีอายุแตกต่างกันย่อมที่จะมีทัศนะและอารมณ์ที่แตกต่างกัน เพราะว่าสตรีมีครรภ์ที่มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี และสตรีมีครรภ์ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 19 – 25 ปี เป็นช่วงอายุที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะพอที่จะตระหนักถึงผลเสียของการสูบบุหรี่มากกว่าสตรีมีครรภ์ที่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะตระหนักถึงผลเสียที่ได้จากการสูบบุหรี่ อาจทำให้เด็กในครรภ์ได้รับอันตรายจากบุหรี่ไม่ว่าจะเป็นจากการที่สตรีมีครรภ์สูบบุหรี่โดยตรงหรือจากการที่สตรีมีครรภ์ได้รับควันบุหรี่จากผู้อื่นที่อยู่รอบข้างสูบบุหรี่

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุครรภ์แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีอายุครรภ์อยู่ระหว่าง 4 - 6 เดือน มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีอายุครรภ์อยู่ระหว่าง 7 - 9 เดือน และ 1 – 3 เดือน มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากการที่สตรีมีครรภ์ที่มีอายุครรภ์ที่แตกต่างกัน อาจมีผลทำให้สตรีมีครรภ์เกิดภาวะทางอารมณ์ที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการตั้งครรภ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงทำให้เกิดทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน และเป็นสาเหตุที่อาจทำให้สตรีมีครรภ์มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ว่าเมื่อสูบบุหรี่แล้วอาจจะช่วยให้คลายความวิตกกังวลที่อาจเกิดจากการทำงานได้

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลำดับที่การตั้งครรภ์ที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีลำดับที่การตั้งครรภ์อยู่ที่ครรภ์แรก มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีลำดับที่การตั้งครรภ์อยู่ที่ครรภ์ที่ 2 ครรภ์ที่ 3 และครรภ์ที่ 4 มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรชร พวงมาลา (2537) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ความรู้เรื่องบุหรี่ของหญิงมีครรภ์ และพฤติกรรมที่มีต่อสามีที่สูบบุหรี่ในเขตอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำนวนหญิงที่มีสามีสูบบุหรี่ จำนวน 180 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นหญิงตั้งครรภ์อยู่ในครรภ์แรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่สตรีมีครรภ์ที่มีลำดับที่การตั้งครรภ์ในครรภ์แรกอาจจะไม่มีการตระหนักถึงความเสี่ยงหรืออันตรายที่ได้จากการสูบบุหรี่หรือจากการที่ได้รับควัน

บุหรี่จากคนรอบข้างจึงทำให้สตรีมีครรภ์อาจไม่ทราบถึงผลกระทบที่ทารกจะได้รับจากการสูบบุหรี่หรือการได้รับควันบุหรี่จากบุคคลรอบข้าง ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า สตรีมีครรภ์ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีลำดับที่การตั้งครรภ์อยู่ที่ครรภ์แรก อาจเป็นไปได้ที่สตรีมีครรภ์ที่ตั้งครรภ์ในครรภ์แรกอาจไม่ค่อยที่จะมีความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ที่เกิดผลกระทบต่อการตั้งครรภ์

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าหรือเท่ากับมัธยมศึกษามีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากระดับการศึกษาถือได้ว่ามีความสำคัญต่อทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ ซึ่งถ้าสตรีมีครรภ์ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูงก็ย่อมที่จะมีการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ และมีความตระหนักถึงพิษภัยจากบุหรี่ต่อทารกในครรภ์เป็นอย่างมาก แต่ถ้าสตรีมีครรภ์ที่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำอาจมีการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยจากบุหรี่ต่อทารกในครรภ์ไม่มาก

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับมาก เนื่องจากสตรีมีครรภ์ที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยอาจมีความเครียดหรือความวิตกกังวลที่อาจเกิดจากการทำงาน และมีอารมณ์ที่แปรปรวนที่อาจเกิดจากการตั้งครรภ์จึงทำให้เกิดทัศนะว่าเมื่อสูบบุหรี่แล้วจะช่วยทำให้คลายความเครียดหรือคลายความวิตกกังวลได้ เพราะส่วนใหญ่ผู้ที่สูบบุหรี่มักจะมีความเชื่อว่าบุหรี่สามารถช่วยให้เกิดการผ่อนคลายได้ เนื่องจากการที่บุคคลจะสูบบุหรี่มักจะสูบบุหรี่ในช่วงเวลาที่เกิดความสบายใจ

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอาชีพแตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ คือ แม่บ้าน/ นักศึกษา/รับจ้าง และสตรีมีครรภ์ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าถึงสตรีมีครรภ์จะมีอาชีพที่แตกต่างกันก็ย่อมที่จะมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากไม่ว่าสตรีมีครรภ์จะประกอบอาชีพอะไรก็ย่อมที่จะมีความเครียดหรือความวิตกกังวลที่เกิดจากภาวะการตั้งครรภ์ หรือเกิดความเครียดจากการทำงาน โดยอาจจะมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่คิดว่า เมื่อสูบบุหรี่แล้วอาจจะช่วยทำให้ตนเองสามารถคลายความเครียด หรือความวิตกกังวลลงได้

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีบุคคลที่สูบบุหรี่ที่อยู่ใกล้ชิดท่านแตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างสูบบุหรี่ มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ และไม่มีคนในครอบครัวหรือเพื่อ/บุคคลรอบข้างสูบบุหรี่ มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย จากการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าการที่สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีบุคคลที่สูบบุหรี่ที่อยู่ใกล้ชิดท่านไม่ว่าจะเป็นบุคคลในครอบครัว หรือการที่มีเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างสูบบุหรี่ย่อมที่จะทำให้สตรีมีครรภ์ได้รับควันจากการสูบบุหรี่ร่วมด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการได้รับควันบุหรี่มือสอง และผลจากการที่สตรีมีครรภ์ได้รับควันบุหรี่อาจมีผลทำให้ทารกในครรภ์ได้รับผลกระทบจากสารที่อยู่ในบุหรี่ได้ อาจทำให้ทารกได้รับความพิการทางสมอง จากผลการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าสตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะมีเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ รองลงมา คือ มีบุคคลในครอบครัวมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ จากข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงการสูบบุหรี่ของบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับสตรีมีครรภ์ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้าน ซึ่งอาจจะทำให้สตรีมีครรภ์ได้รับควันบุหรี่ร่วมด้วยซึ่งเป็นการได้รับควันบุหรี่มือสอง และผลจากควันบุหรี่ที่สตรีมีครรภ์ได้รับอาจมีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของทารกในครรภ์ได้ หากมีการป้องกันที่ไม่มี

ประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ ดังนั้นจึงควรที่จะช่วยกันรณรงค์ให้บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับสตรีมีครรภ์งดการสูบบุหรี่เพื่อช่วยให้สตรีมีครรภ์และทารกในครรภ์มีสุขภาพที่ดี

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมการเคยสูบบุหรี่ต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมเคยสูบบุหรี่ มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่สูงกว่าสตรีมีครรภ์ที่ไม่เคยสูบบุหรี่ จากการศึกษาพบว่าสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ คือ เคยสูบบุหรี่ เนื่องจากสตรีมีครรภ์มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ เกิดจากการอยากลองสูบบุหรี่ ตามเพื่อนที่สูบบุหรี่ หรือเกิดจากความเครียดจากการทำงาน

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในปัจจุบันที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นประจำ และสูบเป็นครั้งคราว ไม่ได้สูบทุกวันนั้นมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมเลิกสูบบุหรี่แล้ว มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า สตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นประจำและสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นครั้งคราว ไม่ได้สูบทุกวันนั้นอาจจะมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในแง่บวก เมื่อมองความถี่ในการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมเคยสูบบุหรี่หรือไม่เคยสูบบุหรี่มาก่อนนั้น พบว่า สตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นครั้งคราว ไม่ได้สูบทุกวันอาจมีสาเหตุมาจากความเครียด หรือสูบบุหรี่เพื่อผ่อนคลายจึงทำให้สตรีมีครรภ์มีความรู้สึกที่อยากจะสูบบุหรี่ เพื่อที่จะช่วยให้รู้สึกผ่อนคลายจากความเครียดได้

- สตรีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่โดยเฉลี่ยวันละกี่มวนที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยทุกกลุ่มสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่โดยเฉลี่ยวันละกี่มวนมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ สตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่โดยเฉลี่ยวันละ 1 – 5 มวน, มากกว่า 10 มวน และ 6 – 10 มวน มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษา พบว่า สตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่โดยเฉลี่ยวันละ 1- 5 มวน เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีการแข่งขันกันทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งมีผลทำให้สตรีมีครรภ์มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่อาจเกิดจากความเครียด เพื่อช่วยผ่อนคลายความวิตกกังวล โดยผู้ที่สูบบุหรี่มีความเชื่อว่าบุหรี่สามารถช่วยให้ผ่อนคลายจากความเครียดได้ เพราะบุคคลส่วนใหญ่มักจะสูบบุหรี่ในช่วงที่ตนเองมีความสบายใจ ดั้งนั้นเมื่อสตรีมีครรภ์มีความเครียดเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีความถี่ในการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้นด้วย

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีระยะเวลาของการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มาเป็นระยะเวลาที่น้อยกว่า 1 ปี, มากกว่า 5 ปี และ 1 – 5 ปี มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า สตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่อยู่ในช่วง 1 – 5 ปี ถึงแม้สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครจะมีระยะเวลาในการสูบบุหรี่ที่น้อยกว่า 1 ปี หรืออยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี หรือมากกว่า 5 ปีนั้นก็จะมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในแง่บวก ซึ่งก็แปลว่าระยะเวลาก็ไม่มีผลต่อทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีความถี่ในการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ทุกวัน สูบบุหรี่ 2 – 3 วันต่อครั้ง และสูบบุหรี่สัปดาห์ละครั้ง มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในบางโอกาส เช่น เวลา

พักผ่อน ใช้ความคิด มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า สตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในบางโอกาส เช่น เวลาพักผ่อน ใช้ความคิด ซึ่งตรงกับสาเหตุของการสูบบุหรี่ของ ทองหล่อ เดชไทย (2527 : 37 – 40) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการสูบบุหรี่ ไว้ว่า บุคคลที่สูบบุหรี่เพื่อช่วยในการผ่อนคลายนี้เป็นการแสดงพฤติกรรมที่มาจากการสร้างสถานการณ์ขึ้น เพราะผู้สูบบุหรี่มักจะมีความเชื่อที่ว่าบุหรี่สามารถช่วยทำให้ผ่อนคลายได้ เนื่องจากการสูบบุหรี่ในช่วงที่มีความสบายใจ เช่น ภายหลังจากการรับประทานอาหาร ซึ่งความจริงแล้วสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดความสบายใจ หรือผ่อนคลายนั้นเกิดจากกระบวนการย่อยอาหาร โดยจะเห็นได้ว่าสตรีมีครรภ์อาจมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ ถึงแม้ว่าสตรีมีครรภ์นั้นจะมีความถี่ในการสูบบุหรี่ทุกวัน หรือสูบบุหรี่เป็นบางครั้งบางคราวก็มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับมาก ซึ่งนั้นก็แปลว่าความถี่ในการสูบบุหรี่นั้นย่อมที่จะมีผลต่อทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครในเชิงบวก

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสาเหตุในการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เพราะเพื่อนชักชวน อยากลอง สูบบุหรี่ตามคนรอบข้าง และเพื่อคลายความเครียด มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เพื่อกระตุ้นความคิดนั้น มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย เนื่องมาจากสตรีมีครรภ์มีสาเหตุในการสูบบุหรี่มาจาก เพื่อนชักชวนสูบบุหรี่ อยากที่จะลองสูบบุหรี่ สูบบุหรี่ตามคนรอบข้าง เพื่อคลายความเครียด และเพื่อกระตุ้นความคิด ตามลำดับ จากการศึกษา พบว่า สตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เพื่อคลายความเครียด ซึ่งตรงกับสาเหตุของการสูบบุหรี่ของ ทองหล่อ เดชไทย (2527 : 37 – 40) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการสูบบุหรี่ ไว้ว่า บุคคลสูบบุหรี่เพื่อช่วยในการผ่อนคลาย เพราะผู้สูบบุหรี่มักจะมีความเชื่อที่ว่าบุหรี่สามารถช่วยทำให้ผ่อนคลายได้ เนื่องจากมักจะมีการสูบบุหรี่ในช่วงที่มีความสบายใจ โดยจะเห็นได้ว่าการที่สตรีมีครรภ์มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่นั้นอาจจะมาจากการที่สตรีมีครรภ์อาจจะมีความคิดที่ว่าการสูบบุหรี่อาจจะช่วยให้สามารถเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนได้ หรือมีความคิดที่ว่าการที่สูบบุหรี่อาจจะช่วยทำให้หายเครียดและอาจช่วยทำให้เกิดความคิดที่สร้างสรรค์ได้

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีช่วงเวลาในการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในช่วงเวลาที่อยู่คนเดียว เมื่อมีเวลาเครียด และเมื่ออยู่ในงานสังสรรค์ มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในช่วงเวลาเมื่ออยู่กับเพื่อนสนิท มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย จากการศึกษา พบว่า สตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เมื่อเวลาที่มีความเครียดซึ่งอาจเป็นไปได้ที่สตรีมีครรภ์อาจมีความคิดที่ว่าการสูบบุหรี่จะช่วยทำให้คลายความเครียด คลายความวิตกกังวลได้

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้เกี่ยวกับบุหรี่ที่มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า สตรีมีครรภ์ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่ แต่จากการศึกษานี้สามารถที่จะสรุปได้ว่าถึงแม้ว่าสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครจะมีการรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่หรือไม่นั้นก็ย่อมที่จะมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่ไม่แตกต่างกัน นั่นก็คือ สตรีมีครรภ์อาจจะมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในเชิงบวก

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่จากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่จากโทรทัศน์ มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของบุหรี่จากวิทยุ นิตยสาร/วารสาร หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ และอินเตอร์เน็ต มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของการสูบบุหรี่จากโทรทัศน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สื่อโทรทัศน์นั้นมีผลต่อทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งในปัจจุบันนั้นสื่อได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น คนส่วนใหญ่มีการบริโภคสื่อ เพื่อต้องการที่จะรับรู้ข่าวสารต่างๆ การรับรู้ข่าวสารนั้นมีการรับรู้ข่าวสารจากหลากหลายสื่อ เช่น สื่อทางหนังสื่อพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น แต่สื่อที่เข้าถึงคนส่วนใหญ่นั้น คือ สื่อโทรทัศน์ เพราะเป็นสื่อที่ทุกคนในสังคมเข้าถึงสื่อได้ง่าย ทำให้สื่อโทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทมากในการที่จะรับรู้ข่าวสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ ว่าบุหรี่มีอันตรายต่อสุขภาพอย่างไร มีการรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของ สสส. แต่จากการวิจัยนี้พบว่า ในการรณรงค์ไม่ให้มีการสูบบุหรี่ และมีการป้องกันไม่ให้บุคคลที่อยู่รอบข้างบุคคลที่สูบบุหรี่ได้รับควันบุหรี่มือสองก็ไม่ได้ทำให้สตรีมีครรภ์เกิดความรู้สึกที่ไม่อยากสูบบุหรี่ เพราะจากงานวิจัยนี้ยังพบว่า สตรีมีครรภ์ส่วนใหญ่ก็ยังมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่อยู่เป็นครั้งคราว ซึ่งสาเหตุที่ทำให้สตรีมีครรภ์มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่นั่นก็คือ เพื่อคลายความเครียด และความวิตกกังวล ที่อาจเกิดจากการทำงาน เนื่องจากสตรีมีครรภ์ที่ตอบแบบสอบถามนี้เป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยทำงาน

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยอ่านคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิเคราะห์ พบว่า สตรีมีครรภ์ส่วนใหญ่เคยอ่านคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ นั่นก็แสดงว่าถึงแม้ว่าสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครจะเคยอ่านหรือไม่เคยอ่านคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ก็ไม่มีผลต่อทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากในปัจจุบันรัฐบาลได้คำนึงถึงพิษภัยของบุหรี่ที่มีต่อบุคคลในสังคม ทั้งผู้สูบบุหรี่และผู้ที่ได้รับควันบุหรี่มือสอง ที่ได้มีการกำหนดให้มีคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ เพื่อให้ผู้ที่สูบบุหรี่ได้ตระหนักถึงคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนชองบุหรี่ ซึ่งได้มีการพิมพ์คำเตือนเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ แต่จากการวิจัยนี้พบว่า คำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่นั้น ได้มีการพิมพ์ข้อความเตือนเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ ก็ไม่มีผลทำให้สตรีมีครรภ์มีความรู้สึกไม่อยากสูบบุหรี่ เพราะจากงานวิจัยนี้ยังพบว่า สตรีมีครรภ์ส่วนใหญ่ก็ยังมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ทั้งที่ทราบถึงพิษของบุหรี่แต่สตรีมีครรภ์ส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ก็ยังมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่อยู่เป็นครั้งคราว

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีความเข้าใจในคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิเคราะห์ พบว่า สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความเข้าใจในคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ นั่นก็แสดงว่าถึงแม้ว่าสตรีมีครรภ์จะมีความเข้าใจหรือไม่มีความเข้าใจในคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่หรือไม่นั้นก็ไม่มีผลต่อทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

- สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีความรู้สึกเกี่ยวกับรูปหรือคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่แตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกัน โดยสตรีมีครรภ์ที่มีความรู้สึกว่าไม่มีประโยชน์ข้อความไม่น่าสนใจ และรู้สึกเฉยๆ เกี่ยวกับรูปหรือคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่นั้น มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสตรีมีครรภ์ที่มีความรู้สึกว่าอ่านแล้วอยากเลิกสูบบุหรี่ และเสียความรู้สึกในการสูบบุหรี่ มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในระดับน้อย จากผลการวิเคราะห์พบว่า สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้สึกเฉยๆ กับรูปหรือคำเตือนที่พิมพ์ไว้บนซองบุหรี่ นั่นก็แสดงว่าถึงแม้ว่าบนซองบุหรี่จะมีรูปหรือคำเตือนเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครก็มีทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อยู่ในเชิงบวก ซึ่งนั่นก็แสดงว่าในการรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ของ สสส. นั้นก็ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของบุคคลในสังคม

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการเผยแพร่ความรู้ให้แก่สตรีมีครรภ์ในเรื่องเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ที่มีผลต่อทารกในครรภ์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างสูบบุหรี่ รองลงมาคือมีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ นอกจากนี้สตรีมีครรภ์ในเขตกรุงเทพมหานครยังมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นครั้งคราว โดยจะสูบบุหรี่โดยเฉลี่ยวันละ 1 – 5 มวน สูบบุหรี่ในบางโอกาส เช่น เวลาพักผ่อนหรือเวลาที่ใช้ความคิด และมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เมื่อมีเวลาเครียด ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ได้ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการให้ความรู้และวิธีการคลายความเครียดให้แก่สตรีมีครรภ์

2. ควรจัดให้มีการรณรงค์เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ให้แก่บุคคลในครอบครัวและบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับสตรีมีครรภ์ โดยการเสริมสร้างความรู้อย่างถูกต้องเรื่องพิษภัยของบุหรี่รวมทั้งชี้ให้เห็นโทษของบุหรี่ต่อทารกในครรภ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมป้องกันโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ต่อทารกในครรภ์ โดยทำการศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อทารกในครรภ์

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศเพื่อทำการเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์ในแต่ละภูมิภาค ซึ่งอาจทำการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพควบคู่กันไป เพราะการศึกษาเชิงคุณภาพสามารถที่จะช่วยทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริง เพื่อที่จะได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์. สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2545: Public health statistic 2545. นนทบุรี: สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2545.

นายแพทย์สมภพ อิทธิอาวัชกุล และนางวันเพ็ญ แก้วปาน ปีงบประมาณ 2547 *รายงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่ของสตรีมีครรภ์และสามีกับภาวะสุขภาพและน้ำหนักของทารกแรกเกิด : กรณีศึกษาในโรงพยาบาลอรัญประเทศ* จังหวัดสระแก้ว

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. ก “การสูบบุหรี่กับสุขภาพ.” *การประชุมวิชาการบุหรี่และสุขภาพครั้งที่ 4 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น*. กรุงเทพฯ : 1 – 2 กุมภาพันธ์ 2548.

ประเทือง หงสรานากร. “การสำรวจ สถานการณ์การสูบบุหรี่ของหญิงมีครรภ์ในคลินิกแพทย์เขต กรุงเทพมหานครชั้นนอก.” จุฬาสัมพันธ์ ฉบับที่ 11 ปี 52 (วันที่ 23 มีนาคม 2552)

พิชญ์สินี วาณิชพราหมณ์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา), จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2549

ยุวลักษณ์ ขันอาสา. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและประกาศนียบัตรวิชาชีพเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541

วรีรัตน์ มานพ. “การสำรวจทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาของสุภาพสตรีที่สูบบุหรี่ของประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่บ้านรัตนชัยวิลล่า 3 ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัด ปทุมธานี.” วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจ

บัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์), 2547

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *รายงานการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของ ประชากร. พ.ศ. 2544. ม.ป.ท., 2545.*

อรชร พวงมาลา. “ความรู้เรื่องบุหรี่ของหญิงมีครรภ์และพฤติกรรมที่มีต่อสามีสูบบุหรี่ในเขตอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี.” ภาคนิพนธ์หลักสูตรปริญญาสาธารณสุขศาสตร์บัณฑิต, คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547

Rotter JB. “General expectancies for internal versus external control of reinforcement. Psyschological Monographs” No.609. (1966) : 1-28.

Yamane, Taro. Statistics : An Introduction Analysis, Inc., 1973

สิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร

INTERNAL STIMULUS AND DECISION OF PURCHASING FOREIGN BRAND NAME PRODUCTS OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN BANGKOK

ฉวีพร อธิคมกุลชัย[1] และ ดร.คทา ชื่นตา[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสิ่งกระตุ้นภายในทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านสังคม ทางด้านส่วนบุคคล และทางด้านจิตวิทยาของนักศึกษาต่อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศ 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษา 3) เพื่อเปรียบเทียบสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่า t การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในทางด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ส่วนทางด้านจิตวิทยา, ทางด้านสังคม และทางด้านส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง

2. นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศทางด้านคุณค่าที่ได้รับ, ทางด้านราคา, ทางด้านความสะดวกสบาย, ทางด้านการติดต่อสื่อสาร, ทางด้านการดูแลเอาใจใส่ และทางด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการอยู่ในระดับมาก

3. นักศึกษาปริญญาตรีที่มีเพศ และระดับชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีอายุ สถานที่ศึกษา และค่าใช้จ่ายต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในแตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาปริญญาตรีที่มีเพศ และค่าใช้จ่ายต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีอายุ สถานที่ศึกษา และระดับชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศแตกต่างกัน

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

4. สิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของนักศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : สินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศ, สิ่งกระตุ้นภายใน และการตัดสินใจซื้อ

Abstract

This objectives of the research were 1) to study student's internal stimulus in terms of cultural, social, personal, and the psychological appeals towards foreign brand name products 2) to study their decision making of purchasing those products 3) to compare the student's internal stimulus and the decision making of purchasing foreign brand name products 4) to study the relationship between the internal stimulus and decision making of purchasing those products of the undergraduate students. The subjects used in this study were 400 undergraduate students of public and private universities in Bangkok. The instruments used were the questionnaires designed by the researchers. The statistical analysis of data for this study was descriptive statistics, including distribution, frequency, percentage, mean, and standard deviation. Reference statistics were t-test, One-way Analysis of Variance (One - way ANOVA) and Pearson's correlation coefficient.

The research has found that

1. Students had opinions about the internal stimulus at a moderate level. When considering each of the topics, it was also found that the students had opinions about the cultural internal stimulus at a high level. The psychological, social, and personal appeals were in the moderate level.

2. Students had opinions about making the decision to buy foreign brand name products at a high level. When considering each of the topic, it was also found that the students had opinions about making the decision to purchase foreign brands depending on the value received, price, comfort, communication, care, and success of demand at a high level.

3. Undergraduate students with different genders and academic levels did not have different opinions that reflected internal stimulus. The students with different age, universities, and monthly allowance had different opinions that reflected internal stimulus. Undergraduate student with different sex and monthly allowance did not have different opinions that reflected decision to purchase foreign brand name products. The students with different genders and academic levels had different opinions that reflected decision to purchase those products.

4. The student's internal stimulus and decisions to buy brand name products were moderately related.

Keyword: Brand name, Internal Stimulus and Decision

1. บทนำ

จากสภาพในปัจจุบันนี้การนำเข้าสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศต้องขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจและอำนาจกำลังซื้อของผู้บริโภคที่มีความต้องการในการจับจ่ายใช้สอยเพื่อซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เนื่องจากสินค้าฟุ่มเฟือยมีความหลากหลายและเป็นที่นิยมในหมู่สังคม ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ

จากกระแสทุนนิยมและบริโภคนิยมที่เพิ่มสูงขึ้น สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เพื่อให้ทันกับนานาประเทศ กลยุทธ์ต่างๆ เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และการปรับโครงสร้างเพื่อไปสู่ระบบการแข่งขันเสรี ถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจไทยให้เกิดการเจริญเติบโตพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของในระบบการศึกษาไทย ทำให้นิสิตนักศึกษาหลายคนกำลัง "ไหล" ตามกระแสทุนนิยม บริโภคนิยม อย่างไม่มีทางออก สินค้าแบรนด์เนมยี่ห้อดังจากต่างประเทศกลายเป็นความต้องการของหนุ่มสาวแห่งยุคปัจจุบันไปโดยปริยาย (พระพิศาล วิสาโล จาก มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน หน้า 24, 2549) เนื่องจากวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมการใช้สินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศมักจะเกิดจากอิทธิพลทางสภาพแวดล้อม และการเลียนแบบของกลุ่มเพื่อน หรือดาราที่ตนชื่นชอบ เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน และสังคม จากรายงานการวิจัยของนิสิตจุฬาพบว่าพัฒนาการของการใช้สินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศส่วนมากเริ่มขึ้นอย่างจริงจังในช่วงมัธยมปลาย เมื่อเริ่มก้าวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยก็มีความต้องการที่จะใช้สินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น (มติชน วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2545)

เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาที่มีการบริโภคสินค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ค่อนข้างมีฐานะที่ดี แต่ในทางกลับกันกลุ่มนักศึกษาที่มีฐานะปานกลางก็มีความต้องการที่จะใช้สินค้าประเภทนี้เช่นกัน ทำให้ค่านิยมในการใช้สินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศมีมากขึ้น นักศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องซื้อสินค้าแบรนด์เนม เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับตนเอง และสามารถอยู่ในสังคมได้ ตามรูปแบบการดำเนินชีวิตของนักศึกษาแต่ละคน ซึ่งนักศึกษาแต่ละคนนั้นอาจมีค่านิยมที่ไม่เหมือนกัน นักศึกษาบางคนอาจเลือกซื้อสินค้าแบรนด์เนมโดยไม่คำนึงถึงราคา เนื่องจากแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบรนด์เนมของนักศึกษาที่มีฐานะปานกลางเริ่มที่จะต้องการบริโภคสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นนับว่าเป็นความต้องการที่เพิ่มขึ้นในเชิงจิตวิทยาและสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศสามารถเข้าถึงกลุ่มนักศึกษาได้อย่างกว้างขวาง เพราะสื่อได้เข้ามามีอิทธิพลต่อนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นทำให้นักศึกษามีการรับรู้ช่องทางการจัดจำหน่ายเกี่ยวกับสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศของกลุ่มนักศึกษา เพราะนักศึกษาในกลุ่มนี้เริ่มที่จะมองหาสิ่งที่จะเติมเต็มความรู้สึกของตน (ดร.ธีรยุส วัฒนาศุภโชค ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2550

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นสามารถนำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow อับราฮัม มาสโลว์ ได้กล่าวถึง สมมติฐานทางด้านความต้องการของมนุษย์ไว้ว่าบุคคลจะมีความต้องการไม่สิ้นสุด โดยเมื่อความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วก็จะลดแรงขับที่มีต่อพฤติกรรมลง และบุคคลนั้นจะมีความต้องการที่มากขึ้น ในการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศของนักศึกษาจึงเกิดจากความต้องการที่นักศึกษามุ่งสร้างความพึงพอใจของตนเอง ดังนั้นการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ตรงตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ทางด้านความต้องการทางด้านสังคม และความต้องการทางด้านการยกย่อง เนื่องจากนักศึกษาซื้อสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศเพื่อต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ กลุ่มเพื่อน และมีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และบุคคลในสังคม ซึ่งสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศเป็นที่ยอมรับ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางด้านนี้ของนักศึกษาได้ ส่วนความต้องการทางด้านการยกย่องนับถือนั้น เป็นความต้องการยกย่องส่วนตัวของนักศึกษาที่ต้องการได้รับการยกย่องจากสังคม ซึ่งรวมไปถึงความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับบุคคลในสังคมนั่นก็คือ ต้องการมีสถานะที่ดีในสังคม

จากความต้องการขั้นพื้นฐานข้างต้นประกอบกับกระแสวิถีชีวิตของนักศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความหลากหลายที่น่าศึกษาถึงเหตุ และผลที่สืบเนื่องกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะทำการศึกษาสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

ด้วยความต้องการซื้อสินค้าแบรนด์เนมจากต่างประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากส่งผลให้เงินตรารั่วไหลออกนอกประเทศ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการบริโภคสินค้าแบรนด์เนมของนักศึกษาแบบเลียนแบบในสินค้าดังกล่าวส่งผลต่อปัญหาทางสังคม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงศึกษาสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 737,465 คน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา , 2551) ที่ซื้อหรือเคยซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เมื่อได้จำนวนประชากรที่จะใช้ในการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ในการสุ่มหากลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05

จากสูตร Yamane จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{737,465}{1 + 737,465\ (0.05)^2}$$

$$n = 400$$

เมื่อทำการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้แล้ว ผู้ศึกษาจึงได้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีจำนวน 43 แห่ง โดยทำการเลือกออกมา 8 สถาบัน โดยจะแยกเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 4 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน 4 แห่ง ดังนี้

-สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

-สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ได้แก่ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม และมหาวิทยาลัยหอการค้า

เมื่อได้สถาบันอุดมศึกษาทั้ง 8 สถาบันแล้ว จากนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในแต่ละสถาบัน โดยเก็บข้อมูลจากขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 8 สถาบันจนครบจำนวน 400 คน ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

รายชื่อมหาวิทยาลัย	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ		
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	21,349	63
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	12,674	38
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	22,359	66
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	13,954	40
สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน		
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	18,258	54
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	9,581	28
มหาวิทยาลัยศรีปทุม	19,282	57
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	18,222	54
รวม	**135,679**	**400**

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ แนวคำถามเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในแบบสอบถามจะแบ่งคำถามออกเป็น 3ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของนักศึกษา
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษา
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

1.การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวกับสถานภาพของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ สถานที่ศึกษา ระดับชั้นปีการศึกษา และค่าใช้จ่ายต่อเดือนของนักศึกษา โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

2.การวิเคราะห์ข้อมูลสิ่งกระตุ้นภายในของนักศึกษา และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

3.การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสิ่งกระตุ้นภายใน และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ t – test (Independent Samples)

4.การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสิ่งกระตุ้นภายใน และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ สถานที่ศึกษา ระดับชั้นปีการศึกษา และค่าใช้จ่ายของนักศึกษาต่อเดือนที่แตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one – way ANOVA)

5.การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

3. ผลการวิเคราะห์ / ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8 มีอายุอยู่ระหว่าง 21 – 23 ปี มีจำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 มีจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และมีค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 7,001 – 10,000 บาท มีจำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสิ่งกระตุ้นภายในของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในทางด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ ทางด้านจิตวิทยา, ทางด้านสังคม และทางด้านส่วนบุคคล

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศทางด้านคุณค่าที่ได้รับ, ทางด้านการติดต่อสื่อสาร, ทางด้านราคา, ทางด้านความสะดวกสบาย, ทางด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และทางด้านการดูแลเอาใจใส่อยู่ในระดับมาก

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสิ่งกระตุ้นภายใน และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า

- นักศึกษาปริญญาตรีที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในทางด้านวัฒนธรรม, ทางด้านสังคม, ทางด้านส่วนบุคคล และทางด้านจิตวิทยาไม่แตกต่างกัน

- นักศึกษาปริญญาตรีที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศทางด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และทางด้านคุณค่าที่ได้รับแตกต่างกัน โดยนักศึกษาเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศทางด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และคุณค่าที่ได้รับอยู่ในระดับมากกว่านักศึกษาเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิรงรอง ภูวิชัย (2548 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ค่านิยมและการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนิสิตหญิงที่เรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของนิสิตที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย คือ เพศ เนื่องจากสถานภาพของบุคคลที่แตกต่างกันย่อมที่จะมีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงอาจให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศทางด้านคุณค่าที่ได้รับ เพราะว่านักศึกษาอาจคิดว่าสินค้าแบรนด์เนมเป็นสินค้าที่มีความทนทานในการใช้งาน มีการผลิตที่มีความประณีต มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อีกทั้งยังเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม ซึ่งผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow อับราฮัม มาสโลว์ ที่กล่าวไว้ว่า

บุคคลมีความต้องการทางด้านสังคมหรือความต้องการความรักและการยอมรับ อย่างเช่น นักศึกษาส่วนใหญ่ย่อมต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคม ดังนั้นการที่นักศึกษาปริญญาตรีมีการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้แล้วทำให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนแสดงว่าสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศนั้นสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านนี้ของนักศึกษาได้

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสิ่งกระตุ้นภายใน และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

- นักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศแตกต่างกัน โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มที่เป็นนักศึกษาที่มีอายุอยู่ในวัยเรียนมีความต้องการที่จะซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้เพื่อความทันสมัย เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน ซึ่งสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้นั้นมาจากความสอดคล้องกันในเรื่องของอายุ คือ กลุ่มที่เป็นนักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้สูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากอายุที่แตกต่างอาจจะให้ความสำคัญกับการตัดสินใจซื้อสินค้าที่แตกต่างกัน

- นักศึกษาที่มีสถานที่ศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมในแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันทำให้นักศึกษาแต่ละสถานที่ศึกษาได้รับกระแสนิยมเกี่ยวกับสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาที่แตกต่างกัน

- นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในไม่แตกต่างกัน แต่นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศแตกต่างกัน เนื่องจากถึงแม้ว่านักศึกษาจะมีระดับชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่ช่วงอายุของนักศึกษาก็ถือว่าอยู่ในช่วงวัยเดียวกัน นั่นคือ วัยรุ่นย่อมมีพัฒนาการต่างๆ หรือความต้องการจึงมีความคล้ายคลึงกันนั่นก็คือ นักศึกษาทุกชั้นปีย่อมมีความต้องการเกี่ยวกับการใช้สินค้าแบรนด์เนมที่เหมือนกัน เพราะต้องการที่จะได้รับการตอบสนองในเรื่องต่างๆ เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ ความมั่นใจให้แก่ตนเอง และมีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาย่อมที่จะมีความแตกต่างกัน เพราะบุคคลแต่ละบุคคลมีความชื่นชอบในตัวสินค้าแบรนด์เนมที่แตกต่างกัน

- นักศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายของนักศึกษาต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในแตกต่างกัน แต่นักศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการที่นักศึกษามีค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนที่แตกต่างกันแต่ไม่ได้หมายความว่านักศึกษาเหล่านี้จะมีสภาพแวดล้อมทางสังคมและการดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่เหมือนกัน เพราะว่านักศึกษาแต่ละบุคคลนั้นย่อมที่จะมีค่านิยมทางด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้นักศึกษาแต่ละบุคคลยังมีความคิดเห็นส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน แต่ก็พบว่านักศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนมากหรือน้อยนั้นก็ย่อมที่จะมีความต้องการที่จะซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศที่เหมือนกัน

6. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษา พบว่า

สิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ($r = .489$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นั่นก็คือ การที่นักศึกษามีสิ่งกระตุ้นภายในมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษา นั่นแสดงว่าความสัมพันธ์จะมีความแปรผัน

ตามกัน คือ เมื่อนักศึกษามีสิ่งกระตุ้นภายในอยู่ในระดับสูงนั่นก็แสดงว่านักศึกษาก็มีการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศอยู่ในระดับสูงเช่นกัน นั่นแสดงว่าสิ่งกระตุ้นภายในถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศในขั้นต่างๆ และในการที่บุคคลจะมีการตัดสินใจนั้นบุคคลก็ย่อมที่จะตัดสินใจเพื่อให้สอดคล้องกับความคิดของตัวบุคคลเอง

4. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษา ซึ่งทำให้เข้าใจสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อของนักศึกษามากยิ่งขึ้น และเป็นการศึกษาเบื้องต้นเพื่อจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครอย่างละเอียดต่อไป

2. ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสิ่งกระตุ้นภายในของนักศึกษาว่าอยู่ในระดับปานกลาง และนักศึกษามีการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันนี้บุคคลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับวัตถุเพิ่มมากขึ้น ทำให้นักศึกษามีการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้เพิ่มขึ้นในระดับสูงได้ เพราะนักศึกษามีสิ่งกระตุ้นภายในทางด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาของสังคมไทย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาได้รับค่านิยมในการซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้เพิ่มมากขึ้น เพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างประเทศก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันส่งผลให้วัฒนธรรมจากต่างชาติเผยแผ่เข้ามาสู่สังคมไทยเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษายังพบว่าสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นครอบครัวหรือสถาบันการศึกษาควรให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างมากและควรมีการรณรงค์ให้นักศึกษามีเหตุผลในการที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศอยู่ในระดับที่เหมาะสม

3. จากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่านักศึกษาที่เป็นผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 21 – 23 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนอยู่ระหว่าง 7,001 – 10,000 บาท ซึ่งจากการวิจัยนี้ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่ากลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่มีการตัดสินใจที่จะซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้มากที่สุด ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้กลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวมีค่านิยมเกี่ยวกับการซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศมาใช้จึงควรที่จะมีการรณรงค์ให้นักศึกษาหันมาใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศไทยเพื่อไม่ก่อให้เกิดค่านิยมที่นิยมการใช้แต่สินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ไม่ได้เป็นการศึกษาแบบเจาะลึก ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาในลักษณะนี้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจทำการวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้น

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพียงนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบถึงผลโดยรวมที่ว่านักศึกษาปริญญาตรีในภาคอื่นๆ มีสิ่งกระตุ้นและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศที่แตกต่างกันหรือไม่

3. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง “สิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมต่างประเทศ ดังนั้นสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าแบนด์เนมของไทย เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักศึกษามีสิ่งกระตุ้นภายในและการตัดสินใจซื้อสินค้าไทยด้วย

เอกสารอ้างอิง

เกษม สุรวิริยาการ. (2550). พฤติกรรมการซื้อเสื้อผ้าแบรนด์เนมในช่วงที่มีการลดราคาสินค้า ในศูนย์การค้า ดิเอ็มโพเรี่ยม ช้อปปิ้ง คอมเพล็กซ์. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชิโนรส กรีธาดำรงเดช (2548). ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อกระเป๋าแบรนด์เนมต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัชภิสราค์ นายกชน (2550) ความจงรักภักดีและพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบรนด์ เฮลโล คิตตี้ ของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทวิโรฒ.

ดารา ทีปะปาล. (2542). พฤติกรรมผู้บริโภค = Consumer Behavior. (เอกสารคำสอน). กรุงเทพฯ :

ธงชัย สันติวงษ์. (2515). พฤติกรรมผู้บริโภค พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2542. การสื่อสารรณรงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมเน้นการเจาะจงกลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รั้วเขียว.

พิชัย นิรมานสกุล. (2539). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่น Brand Name ต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การโฆษณา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร

พิมพ์ธวัล แก้วเหมือน (2550) พฤติกรรมการเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปของวัยรุ่นตอนปลาย สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปราจีนบุรี วิทยานิพนธ์ อุตสาหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการอุตสาหกรรม ภาควิชาการจัดการอุตสาหกรรม สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ยิ่งลักษณ์ สุขแก้ว (2548) พฤติกรรมการเลือกซื้อเสื้อผ้าแบรนด์เนมของวัยรุ่น (13 – 19 ปี) ในเขต กรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

รัชฎา ศาลกลาง 2547 ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อเครื่องสำอางนำเข้าจากต่างประเทศของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา, สารนิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิรงรอง ภูวิชัย. (2548). ค่านิยมและการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : บริษัท ธีระฟิล์มและ ไซเท็กซ์จำกัด.

เสรี วงษ์มณฑา. (2540). ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด กรุงเทพฯ : บริษัท วิสิทธิ์พัฒนา จำกัด.

_____. (2542). พฤติกรรมผู้บริโภค กรุงเทพฯ : บริษัท ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด

อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2543). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Engel, Blackwell and Miniard. (1993). Consumer Behavior Consumer Behavior. NY : The Dryden Press.

Kotler, Philip. (2000). Marketing Management. International Edition. Englewood Cliffs : Prentice –Hall, inc,

Lasswell, H. D. 1948. The Structure and Funtion of Communication in Society. n.p.

Roger, E. M and Shoemaker, F. F. 1971. Communication of Innovation: a Cross-Culture Approach. New York: The Free Press.

Ron, Hasty and James Reardon. Retail Management. New York : McGraw – Hill, 1997.

Stanton, Williaim J. and Charles Futrell. Fundmentals of Marketing. 8th ed. New York : McGraw –Hill, 1994

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย

PEOPLE'S EXPECTATIONS TOWARDS THE ROLE OF THAI POLITICAL LEADERS

ธัญญพรหม อัศวจินดา[1] ดร.ฉัตรวรัญ องคสิงห์[2] และ ดร.วีรพันธ์ พรหมมนตรี[3]

บทคัดย่อ

ผู้นำทางการเมืองเป็นบุคคลผู้มีบทบาทสำคัญในระบอบการเมืองไทย เป็นกลไกสำคัญในโครงสร้างของระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แบบรัฐสภา งานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย, ศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับการกำหนดบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย, ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย กับความคาดหวังของประชาชน, ศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย และเพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย จำแนกตามภูมิหลังของประชาชน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าที (t – test), ค่าเอฟ (F – test) และทดสอบค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ประชาชนไทยคาดหวังให้ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่บริหารราชการแผ่นดินโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มีความเข้มแข็งเด็ดขาด มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ความคาดหวัง, ผู้นำ, การเมือง

Abstract

The political leaders have played important roles to the Thai politics. They are also important to the democratic political structure and the parliamentary system. Hence, this research was conducted 1) to study the factors that affect the way to assign the role of Thai political leaders 2) to study the understanding of people regarding the way to assign the role of Thai political leaders 3) to study the relationship between the understanding of people regarding the way to assign the role of Thai political leaders and the people's expectation 4) to study the people's expectation towards the role of Thai political leaders and 5) to compare the people's expectation towards the role of Thai political leaders as classified by people's background. The results showed that Thai people expect that the political leaders should administer the whole nation with moral, ethics, and well-determined. They also have to be skilled people who work efficiently for the benefits of the whole nation and the people.

KEY WORDS: EXPECTATIONS, LEADERSHIP, POLITICS

---

[1] นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำหลักสูตรผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

1. บทนำ

สภาวะการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันมีความแปรเปลี่ยนสูง อันเป็นผลมาจากกระแสความขัดแย้งในสังคมไทย ได้แพร่ขยายออกไปในวงกว้างอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ประชาชนเกิดความแตกแยกทางแนวคิด มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน ในส่วนของนักการเมืองทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล ต่างแย่งชิงความได้เปรียบทางการเมือง เพื่อให้ได้มาทั้งผลประโยชน์และอำนาจ จนขาดคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณทางการเมือง ซึ่งผู้วิจัยพยายามที่จะศึกษาบุคลิกภาพ อุปนิสัย ภูมิหลังของนักการเมือง และผู้นำทางการเมือง เพื่อจะนำมาเปรียบเทียบกับความเชื่อของสังคมที่ว่า “หากนักการเมืองดีมีคุณธรรม จะส่งผลให้การเมืองดีไปด้วย” ซึ่งในขั้นต้น ผู้วิจัยได้พบว่า นักการเมืองบางรายเป็นคนดี มีคุณธรรม แต่ขาดความรู้ความสามารถ ขาดการหนุนส่งจากระบบอุปถัมภ์ จึงไม่มีโอกาสแสดงความสามารถให้ประจักษ์ บางรายมีความรู้ความสามารถสูง แต่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติ จึงทำให้การเมืองไทยไม่อาจพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้เท่าที่ควร

ในห้วงปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ.2553 ที่ผ่านมา มีสถานการณ์ที่มีความสำคัญต่อการเมืองไทย อันมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและความเชื่อมั่นต่อหลักนิติรัฐในการบริหารประเทศของรัฐบาลหลายกรณี อาทิเช่น กรณีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550, กรณีนักการเมืองและรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลบางคนไม่นำพาต่อการปฏิบัติตามนโยบาย หรือขัดขวางการบริหารราชการแผ่นดินไม่ให้เป็นไปตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี อีกทั้งบุคคลในคณะรัฐมนตรีบางคนไม่เพียงแต่ไร้ความสามารถในการบริหารประเทศ แต่ยังปรากฏว่ามีพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชั่น การซื้อขายตำแหน่ง และมีผลประโยชน์ทับซ้อน มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในโครงการขนาดใหญ่ต่างๆ ในหลายกระทรวง ซึ่งการแก้ไขปัญหากรณีดังกล่าวอยู่ในอำนาจและเป็นความรับผิดชอบของผู้นำทางการเมืองไทยโดยตรง อีกทั้งกรณีการชุมนุมทางการเมืองที่เกิดขึ้น ซึ่งได้บานปลายจนก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อระบบโครงสร้างของประเทศ เป็นความขัดแย้งทางความคิดที่สร้างความร้าวลึกให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนชาวไทย ซึ่งการชุมนุมดังกล่าวได้ทำลายความน่าเชื่อถือของอำนาจรัฐ ภายใต้การบริหารประเทศของรัฐบาลปัจจุบัน ทั้งในทางการทูต การเมือง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นภาระที่ยากยิ่งของรัฐบาลที่จะฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประเทศให้กลับคืนมา จากสถานการณ์ดังกล่าวได้ผลักดันให้บทบาทของผู้นำทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาและภาพลักษณ์ของประเทศมีความโดดเด่นขึ้นมาในทันที แต่ทว่า บทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยในปัจจุบันนี้ จะมีความเหมาะสมกับสภาพของปัญหาของประเทศ หรือไม่ อย่างไร หากไม่เหมาะสม ควรมีการปรับปรุงในลักษณะใด จึงเป็นสิ่งที่พึงได้รับการพิจารณา

2. ขั้นตอนการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้านปริมาณ (Survey and Quantitative Research) เพื่อการศึกษาค้นคว้า โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประชากรคือ กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล อันได้แก่จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร โดยแบ่งออก เป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่ม นิสิต นักศึกษา ในระดับอุดมศึกษา

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้อยู่ในวัยทำงาน ที่ปฏิบัติงานในอาคารสำนักงานต่างๆ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มข้าราชการ ในหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ

กลุ่มที่ 4 กลุ่มประชาชนอาชีพอื่นๆ เช่น คนขับรถยนต์รับจ้างสาธารณะ, กรรมกร

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างบังเอิญ (Accidental Sampling) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ต้องการความคิดเห็นจากประชากรที่มีความหลากหลาย จึงได้นำข้อมูลประชากรจากฐานข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มาคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำจำนวนประชากรในจังหวัดต่างๆ มาเทียบบัญญัติไตรยางค์ เพื่อกำหนดขนาดตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

$$\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{400 \text{ X จำนวนประชากรในจังหวัดต่างๆ}}{10161694}$$

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและขนาดของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จังหวัด	จำนวนประชากร	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
กรุงเทพมหานคร	5,710,883	224.8004= 225
นนทบุรี	1,052,592	41.43372 = 42
นครปฐม	843,599	33.20702 = 32
ปทุมธานี	929,250	36.57855 = 37
สมุทรปราการ	1,147,224	45.15877 = 45
สมุทรสาคร	478,146	18.82151 = 19
	10,161,694	400

หลังจากนั้นได้นำจำนวนประชากรในกรุงเทพมหานครมาเทียบบัญญัติไตรยางค์ เพื่อกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมุ่งสอบถามความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยในปัจจุบัน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ผู้มีอิทธิพลระบบอุปถัมภ์ และผลประโยชน์ทับซ้อน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดขาด ความกล้าหาญทางจริยธรรม และการประสานประโยชน์บนพื้นฐานของความถูกต้อง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ภูมิหลังของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยในปัจจุบัน ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ความรับผิดชอบของผู้นำทางการเมืองและ คุณธรรม จริยธรรมของผู้นำทางการเมือง โดยแบบสอบถามมีจำนวน 12 ข้อ สอบถามในแต่ละประเด็นๆ ละ 6 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามที่มีคำตอบให้เลือก 2 ทาง (Dichotomous Question) โดยให้ผู้ตอบพิจารณาคำถามที่ตรงกับ ความคิดเห็นของผู้ตอบว่า เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วย ใช้การวัดค่าแบบนามบัญญัติ (Nominal scale)

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ผู้มีอิทธิพล ระบบอุปถัมภ์ และผลประโยชน์ทับซ้อน โดยแบบสอบถามมีจำนวน 9 ข้อ สอบถามในแต่ละประเด็นๆ ละ 3 ข้อ ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบพิจารณาคำถามที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ดังนี้ คือ เห็นด้วยมากที่สุด, เห็นด้วยมาก, เห็นด้วยปานกลาง, เห็นด้วยน้อย และ เห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ความรู้ความสามารถ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง เด็ดขาด, ความกล้าหาญทางจริยธรรม และ การประสานประโยชน์บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยแบบสอบถามมีจำนวน 16 ข้อ สอบถามในแต่ละประเด็นๆ ละ 4 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามที่ใช้ เป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) เช่นเดียวกับในส่วนที่ 3

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ

3. ผลการวิเคราะห์และผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ แสดงเป็นรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.25, มีอายุอยู่ระหว่าง 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.50, มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 28.75, มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.25, มีสถานภาพสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 48.25, นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 90.25, มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 46.50, มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 25,001 – 35,000 คิดเป็นร้อยละ 35.75 และ ส่วนใหญ่มีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว จำนวน 2 – 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 63.50

2. ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย (n=400)

ความรู้ความเข้าใจ	ตอบว่าเห็นด้วย		ตอบว่าไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้นำทางการเมืองไทยปัจจุบันได้อำนาจมาจากการประสานผลประโยชน์ของพรรคการเมือง	157	39.25	243	60.75
2. ผู้นำทางการเมืองของไทยมาจากความถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย	264	66.00	136	34.00
3. การเมืองไทยปัจจุบันผู้นำต้องใช้อำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารราชการ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย	166	41.50	234	58.50
4. การใช้อำนาจของผู้นำทางการเมืองของประเทศไทยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับของประชาชน	314	78.50	86	21.50
5. การประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มทุนและระบบอุปถัมภ์คือแนวทางในการรักษาอำนาจของผู้นำทางการเมืองของไทยในปัจจุบัน	179	44.75	221	55.25
6. การประนีประนอมทางอำนาจระหว่างทหารและกลุ่มพลังต่างๆ คือการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลให้มั่นคง	301	75.25	99	24.75
7. โครงการประชานิยมถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจทางการเมือง	188	47.00	212	53.00

ความรู้ความเข้าใจ	ตอบว่าเห็นด้วย		ตอบว่าไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. กลุ่มทุนและระบบอุปถัมภ์ใช้รัฐบาลเป็นรากฐานของการสืบทอดอำนาจทางเศรษฐกิจ	133	33.25	267	66.75
9. ปัจจุบันการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ต่างๆ ถูกอนุมัติโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ด้านเสถียรภาพของรัฐบาลมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศและประชาชน	212	53.00	188	47.00
10. ผู้นำการเมืองไทยในปัจจุบันมีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์ทับซ้อนที่แฝงตัวมาในคราบของนักการเมือง	180	45.00	220	55.00
11. ผู้นำทางการเมืองไทยในปัจจุบันสามารถจัดการกับปัญหาวิกฤติการทางการเมืองได้ดีและถูกต้องเหมาะสม	123	30.75	277	69.25
12. ผู้นำทางการเมืองไทยในปัจจุบันรับผิดชอบในการตัดสินใจของการปฏิบัติการของ ศอฉ.	297	74.25	103	25.75

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยในภาพรวม รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยในภาพรวม

(n=400)

ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำการเมืองไทย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ผู้มีอิทธิพล	4.17	0.59	มาก
2. ระบบอุปถัมภ์	4.74	0.28	มากที่สุด
3. ผลประโยชน์ทับซ้อน	4.23	0.42	มาก
ผลรวมเฉลี่ย	**4.38**	**0.22**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่มีผลในการกำหนดบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 โดยปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำการเมืองไทยที่อยู่ในระดับมากที่สุดมีจำนวน 1 ปัจจัย คือ ระบบอุปถัมภ์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ปัจจัย คือ ผลประโยชน์ทับซ้อน และผู้มีอิทธิพล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และ 4.17 ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย

(n = 400)

ความคาดหวังของประชาชน ที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการทำงาน	4.39	0.32	มาก
2. มีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดขาด	4.46	0.47	มาก
3. มีความกล้าหาญทางจริยธรรม	4.60	0.33	มากที่สุด
4. รู้จักประสานประโยชน์บนพื้นฐานของความถูกต้อง	3.68	0.37	มาก
ภาพรวมความคาดหวังของประชาชน ที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย	**4.28**	**0.27**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากจำนวน 3 ด้าน คือ มีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดขาด, มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการทำงาน และการรู้จักประสานประโยชน์บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46, 4.39 และ 3.68 ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ภูมิหลังประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถาม	t	F	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. เพศ	0.91		0.36		✓
2. อายุ		239.49	0.00**	✓	
3. ภูมิลำเนา		40.06	0.00**	✓	
4. ระดับการศึกษา		322.72	0.00**	✓	
5. สถานภาพสมรส		14.85	0.00**	✓	
6. ศาสนา		8.07	0.00**	✓	
7. อาชีพ		502.84	0.00**	✓	
8. รายได้ต่อเดือน		31.42	0.00**	✓	
9. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง		132.94	0.00**	✓	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

2. ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองในปัจจุบัน กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทผู้นำทางการเมืองไทยในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกหรือในทางเดียวกันกับ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองในปัจจุบัน กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย

(n=400)

ตัวแปร		ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร				
		ความรู้ความสามารถความมีประสิทธิภาพในการทำงาน	ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดขาด	ความกล้าหาญทางจริยธรรม	รู้จักประสานประโยชน์บนพื้นฐานความถูกต้อง	ภาพรวมความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมือง
ความรู้ความเข้าใจด้านความรับผิดชอบ	r	0.405**	0.739**	0.546**	0.423**	0.759**
ความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมจริยธรรม	r	0.382**	0.575**	0.648**	0.406**	0.706**
ภาพรวมความรู้ความเข้าใจบทบาทผู้นำ	r	0.427**	0.717**	0.642**	0.449**	0.795**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

3. ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย มีความสัมพันธ์ในเชิงลบหรือในทางตรงกันข้ามกับ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 7 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย

(n=400)

ตัวแปร		ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร				
		ความรู้ความสามารถความมีประสิทธิภาพในการทำงาน	ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดขาด	ความกล้าหาญทางจริยธรรม	รู้จักประสานประโยชน์บนพื้นฐานความถูกต้อง	ภาพรวมความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมือง
ผู้มีอิทธิพล	r	- 0.107*	- 0.286**	- 0.348**	-0.116*	-0.305**
ระบบอุปถัมภ์	r	0.375**	0.702**	0.471**	0.474**	0.728**
ผลประโยชน์ทับซ้อน	r	-0.269**	-0.452**	-0.078	-0.473**	-0.466**
ภาพรวมปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำ	r	-0.108*	-0.244**	-0.159**	-0.202**	-0.258**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

4. บทสรุป

การวิจัยในครั้งนี้ ได้พบว่า

ประชาชนเพศชายและเพศหญิง มีความคาดหวังต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ศาสนา อาชีพ รายได้ และการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยแตกต่างกัน

ในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยนั้น พบว่า ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์ มีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำการเมืองไทยในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็น ปัจจัยในด้านผลประโยชน์ทับซ้อน และด้านผู้มีอิทธิพล ซึ่งมีผลต่อการกำหนดบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย ในระดับมาก

ในประเด็นความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทยนั้น พบว่า ประชาชนมีความคาดหวังต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทยในด้านความกล้าหาญทางจริยธรรม ในระดับมากที่สุด รองลงมาประชาชนมีความคาดหวังต่อบทบาทผู้นำทางการเมืองไทย ในด้านความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งเด็ดขาด, ด้านความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพในการทำงาน และ ด้านการรู้จักประสานประโยชน์บนพื้นฐานของความถูกต้อง ในระดับมาก

ซึ่งในภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนไทยคาดหวังให้ผู้นำทางการเมืองของประเทศ เป็นผู้ที่บริหารราชการแผ่นดินโดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีความเข้มแข็งเด็ดขาด มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

โฆสิทธิ์ แสงกุศลส่ง, ธนทร ไพเราะ, น้อยนภา จาคา และ.ประภา เลี้ยงพาณิชย์. “ข้อเสนอการ เสริมสร้างจริยธรรมของนักการเมืองเพื่อป้องกันการทุจริต ในประเทศไทย” เอกสารวิชาการหลักสูตรนักบริหารเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับกลาง, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2552.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. *ภาวะผู้นำ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, 2551.

ลินดา สมประสงค์. “บทบาทผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับการพัฒนาการทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549.

การคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

THE CHIEF MONK'S MINISTRY FOR THE ABBOT LEVEL IN JOMTHONG REGION OF BANGKOK

พระอาทิตย์ สิริจนโท[1] ดร.อาจยุทธ เนติธนากุล[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษา การคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบ การคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่พระภิกษุ ในเขตจอมทอง จำนวน 18 วัด จำนวน 222 รูป เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อ การคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบ การคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จำแนกตาม อายุ(ปี) พบว่า โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการปกครอง และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

จำแนกตามอายุพรรษา พบว่า โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อายุพรรษาระหว่าง 16-20 พรรษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง

จำแนกตาม ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มี ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ระหว่าง 16 – 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง

จำแนกตาม ภูมิลำเนา พบว่า โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มี ภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

ภาคตะวันออก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับปานกลาง และภาคตะวันตก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

จำแนกตาม การศึกษาทางโลก พบว่า โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วน ปริญญาตรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

จำแนกตาม การศึกษาแผนกธรรม พบว่า โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มี การศึกษาแผนกธรรม ระดับนักธรรมโท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วน ไม่ได้ศึกษาการศึกษาแผนกธรรม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

จำแนกตาม การศึกษาแผนกบาลี พบว่า โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาแผนกบาลี ระดับ ป.ธ.4 – ป.ธ.6 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วน ระดับ ป.ธ.7 – ป.ธ.9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : การคณะสงฆ์ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์

Abstract

The purposes of this quantitative research were 1) to study the missions of chief monk at the abbot level in Jomthong District Office, Bangkok and 2) to compare the missions of chief monks at the abbot level in Jomthong District Office, Bangkok as classified by personal factors. The subjects of the study were 222 monks from 18 temples in Jomthong District Office. The instrument used was a questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that the opinions of monks regarding the missions of chief at the abbot level in Jomthong District Office were at a “high” level in all aspects. When considering each aspect, it was found that’s educational Buddhism was at a “high” level, followed by construction and renovation of temple, Buddhism propagation, governing, public support, and educational support, respectively.

When compare the opinions of subjects towards the missions of chief monks at the abbot level in Jomthong District Office, Bangkok as classified by personal factors, it was found that:

The opinions of subjects as classified by age were at a “high” level in all aspects. But the opinions of subjects aged between 31-35 years old towards education Buddhism, governing, and public support were at a “moderate” level.

The opinions of subjects as classified by duration of ordination were at a “high” level in all aspects. But the opinions of subjects aged between 16-20 years old towards education Buddhism, public support and Buddhism propagation were at a “moderate” level.

The opinions of subjects as classified by duration of staying in affiliated temple were at a “high” level in all aspects. But the opinions of subjects aged between 16-20 years old towards educational support, public support and Buddhism propagation were at a “moderate” level.

The opinions of subjects as classified by their birth place were at a “high” level in all aspects. But the opinions of subjects, who lived in northeastern Thailand, towards public support were at a “moderate” level. The opinions of subjects, who lived in Eastern Thailand, towards construction and renovation of temple were at a “moderate” level. The opinions of subjects, who lived in Western Thailand towards educational support, were at a “moderate” level.

The opinions of subjects as classified by global education were at a “high” level in all aspects. But the opinions of subjects, who received a Master degree, towards governing, educational Buddhism, Buddhism propagation, and educational support were at a “moderate” level. And the opinions of subjects, who received a Bachelor degree, towards public support were at a “moderate” level.

The opinions of subjects as classified by Dhamma education were at a “high” level in all aspects. But the opinions of subjects, who studied in dhamma scholar master level, towards educational support were at a “moderate” level. And the opinions of subjects, who were not study in dhamma scholar master level, towards public support were at a “moderate” level.

The opinions of subjects as classified by Pali education were at a “high” level in all aspects. But the opinions of subjects, who studied in dhamma scholar 4-6 level, towards public support were at a “moderate” level. And the opinions of subjects, who studied in dhamma scholar 7-9 level, towards educational support were at a “moderate” level.

Key Words : Monk’s ministry, Governing, Educational Buddhism, Educational support, Buddhism propagation, Construction and renovation of temple, Public support

1. บทนำ

ในทางพระพุทธศาสนาการพัฒนาชุมชนนั้นได้เกิดขึ้นนับตั้งแต่พระพุทธองค์ส่งพระสาวก รูป ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรก ด้วยพุทธพจน์ว่า *“...จรถ ภิก.เว จาริกำ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานำ เทเสถ ภิกฺขเว ธมฺมำ อาทิกลฺยาณำ ปริโยสานกลฺยาณำ สาตฺถำ สพยญฺชนำ เกวลปริปุณฺณำ ปริสุทฺธำ พรหมจริยำ ปกาเสถ ฯ...”* ซึ่งแปลได้ใจความว่า *“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ จงแสดงธรรมที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง ละมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนฯ”* (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539:39) จากพุทธพจน์นี้ การเผยแผ่จึงเริ่มมีขึ้นโดยพระองค์และพระสาวกเป็นบทบาทที่พระสงฆ์จะต้องดำเนินการโดยยึดถือพุทธพจน์นี้เป็นนโยบายหลัก

ภายหลังมีภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนามากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีสถานที่พำนักพักพิงเป็นหลักแหล่ง ดังปรากฏว่า พระเจ้าพิมพิสารได้ถวายเวฬุวัน เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา สถานภาพบทบาทของวัดอันเป็น

สถานที่พำนักพักพิงของพระภิกษุสงฆ์จึงริเริ่มขึ้น วัดจึงเป็นสถานที่พำนักและประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ เป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสงฆ์และชุมชน เป็นบุญสถาน เป็นต้น

นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ดำเนินการ อบรม แนะนำ สั่งสอน และสงเคราะห์ประชาชน เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ประชาชน ตามกำลังความสามารถของวัดและพระภิกษุสงฆ์

ในพระไตรปิฎกกล่าวไว้ว่าพระสงฆ์ มีหน้าที่ 2 อย่าง คือ 1) คันถธุระ 2) วิปัสสนาธุระ คันถธุระ หมายถึง การศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา วิปัสสานาธุระ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติให้ถึงเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันหน้าที่ของพระสงฆ์ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเพื่อให้เข้ากับ บุคคล สถานที่ และ วัฒนธรรม ในพื้นที่นั้น ๆ หน้าที่ของคณะสงฆ์ตามกฎมหาเถรสมาคม ได้กำหนดหน้าที่ของคณะสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือ การเพื่อความเรียบร้อย (การปกครองคณะสงฆ์) การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารสงเคราะห์ การคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านนี้ เปรียบเสมือนกับนโยบายที่คณะสงฆ์จะต้องนำไปปฏิบัติ โดยมีผู้ควบคุมการคณะสงฆ์ ตามลำดับการปกครองของคณะสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นกำลังหลักของพระศาสนา การที่จะทำให้พระศาสนาซึ่งเป็นสถาบันหลัก 1 ในจำนวน 3 สถาบัญหลักของประเทศให้มีความมั่นคงและมีการปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันนั้น จะต้องมีกฎ หรือระบบการปกครองที่ดี ในประเทศไทยมีวัดและพระภิกษุสงฆ์จำนวนมาก การปกครองคณะสงฆ์จะยึดถือเอาพรรษา คือลำดับอาวุโสของพระสงฆ์ พระสงฆ์จะถือจำนวนพรรษาเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้แล้ว มหาเถรสมาคมองค์กรปกครองสงฆ์สูงสุดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นี้ยังได้ตรากฎมหาเถรสมาคม (กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ข้อ 5 กำหนด “การ” คือ กิจที่คณะสงฆ์จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเกี่ยวกับคณะสงฆ์ มี 6 ด้าน คือ การเพื่อความเรียบร้อย (การปกครองคณะสงฆ์) การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ การคณะสงฆ์นี้ถือเป็นพันธกิจที่สำคัญยิ่งตามความหมายว่า *“คำว่า "การ" เป็นคำนาม ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า "งาน" "สิ่งหรือเรื่องที่ต้องทำ" ถ้าอยู่หน้านาม หมายถึง "เรื่อง" "ธุระ" "หน้าที่" ดังนั้น เมื่อรวม "การ" กับ "คณะสงฆ์" เป็น "การคณะสงฆ์" จึงหมายถึง "งานของคณะสงฆ์" "สิ่งหรือเรื่องที่คณะสงฆ์ต้องทำ" "สิ่งหรือเรื่องที่คณะสงฆ์ควรทำ" "ธุระของคณะสงฆ์" "หน้าที่ของคณะสงฆ์" โดยตรงได้แก่กิจการที่คณะสงฆ์ต้องกระทำหรือที่คณะสงฆ์ควรกระทำ กิจการที่เป็นงานของคณะสงฆ์”* นอกจากจะเป็นหน้าที่ของสงฆ์แล้วยังเป็นงานของพระศาสนา อันเป็น 1 ใน 3 ของสถาบันที่สำคัญของประเทศ เพื่อให้สถาบัญพระศาสนามั่งคง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาเรื่อง การของคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ควรทำการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขและนำผลของการวิจัยมาปรับปรุง การบริหาร เรื่อง การของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำงานของพระสังฆาธิการในสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา การคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบ การคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

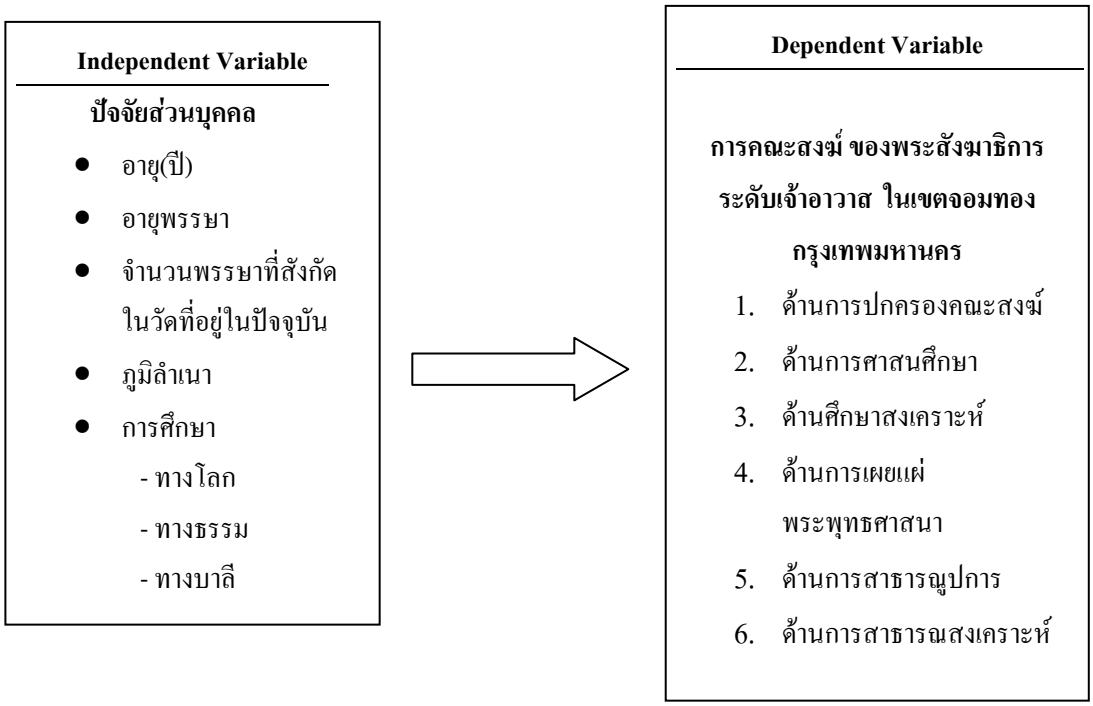
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ(ปี) อายุพรรษา ระยะเวลาที่สังกัดในวัดที่ภูมิลำเนา การศึกษาทางโลก การศึกษาแผนกธรรม การศึกษาแผนกบาลี

2. ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นต่อการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ทั้ง 6 ด้านได้แก่ 1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (การปกครอง) 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของ พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). *หลักการบริหาร การคณะสงฆ์ตามแนวพุทธ, 2551)* ได้กล่าวไว้ว่ากิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ด้าน คือ 1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (การปกครอง) 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

2. ขั้นตอนการวิจัย / อุปกรณ์ และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการศึกษากับประชากร ที่เป็นพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในเขตพื้นที่จอมทอง กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 วัด จำนวนทั้งสิ้น 222 รูป ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัดราชโอรสาราม จำนวน 30 รูป วัดหนัง จำนวน 13 รูป วัดนางนอง จำนวน 14 รูป วัดศาลาครืนจำนวน 11 รูป วัดมงคลวราราม จำนวน 13 รูป วัดบางประทุนนอก จำนวน 11 รูป วัดแก้วไพฑูรย์จำนวน 12 รูป วัดสิงห์จำนวน 15 รูป วัดไทรจำนวน 9 รูป วัดบางขุนเทียนนอกจำนวน 11 รูป วัดบางขุนเทียนในจำนวน 9 รูป วัดบางขุนเทียนกลางจำนวน 10 รูป วัดกกจำนวน 10 รูป วัดยายร่ม จำนวน 12 รูป วัดนาคนิมิตรราษฎรบำรุง จำนวน 9 รูป วัดสีสุกจำนวน 11 รูป วัดโพธิทอง จำนวน 10 รูป วัดโพธิ์แก้ว จำนวน 12 รูป โดยเป็นการเก็บ 100% ของประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามผลการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย การนิยาม ซึ่งมีคำถามปลายปิดและปลายเปิด แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content validity) แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับ

กลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกัน จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข จึงเป็นเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ(ปี) อายุพรรษา จำนวนพรรษาที่สังกัดในวัดที่อยู่ในปัจจุบัน ภูมิลำเนา การศึกษาทางโลก การศึกษาแผนกธรรม การศึกษาแผนกบาลี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อการคณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาเป็นผู้แจกแบบสอบถามให้แก่พระภิกษุ ที่อยู่ในวัดทั้ง 18 วัดในเขตพื้นที่จอมทอง กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งชี้แจงวิธีการตอบแบบสอบถาม และได้มอบหมายให้ตัวแทนในวัดนั้นๆ เป็นผู้รวบรวมแบบสอบถามแล้วส่งกลับคืนให้กับผู้ศึกษา

2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ และได้แบบสอบถามจำนวน 222 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.0

3. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณามีประเด็นสำคัญต่างๆ สรุปได้ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของพระภิกษุ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.7 มีอายุพรรษาระหว่าง 1-5 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 37.4 มีระยะเวลาในการสังกัดวัดส่วนใหญ่ มีระยะเวลา 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.4 มีภูมิลำเนา อยู่ในภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.3 มีการศึกษาทางโลก ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 55.9 มีการศึกษาแผนกธรรม ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับนักธรรมเอก คิดเป็นร้อยละ 57.7 และมีการศึกษาแผนกบาลี ส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาแผนบาลี มีร้อยละ 62.2

3.1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\overline{X}$ = 3.80) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่ามีความคิดเห็นเฉลี่ยมาก 6 ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยแยกพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

3.1.1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการกำหนดขอบเขตปกครอง และผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีหลักการปกครองคณะสงฆ์เพื่อประโยชน์สุขของส่วนตนเป็นหลัก มีความคิดเห็นในระดับมาก

3.1.1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ส่งเสริมคณะสงฆ์ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดวัดเป็นอุทยานการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีความคิดเห็นในระดับมาก

3.1.1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของสังฆาธิการมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการตั้งกองทุนสนับสนุนแก่พระภิกษุสามเณรที่มีความต้องการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าที่ทางวัดจัดให้ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการเปิดศูนย์อบรมเด็ก่อนเกณฑ์ภายในวัด มีความคิดเห็นในระดับมาก

3.1.1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ส่งเสริมคณะสงฆ์ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนธรรม และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เผยแพร่สื่อมัลติมีเดียพระธรรมคำสอนให้กับบรรพชิตและคฤหัสถ์เพื่อเป็นหลักแห่งการปฏิบัติตน มีความคิดเห็นในระดับมาก

3.1.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย เพื่อยกวัดร้างให้เป็นวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

3.1.1.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การสร้างฌาปนสถานโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและชุมชน และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น สร้างถนน ขุดลอกคูคลอง เป็นต้น มีความคิเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

3.1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล

3.1.2.1 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล จากผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ(ปี) พบว่า อายุ 31 – 35 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดย ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.49 และ **S.D** = .919 ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.60 และ **S.D** = .976 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.26 และ **S.D** = .950 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.51 และ **S.D** = .887 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.43 และ **S.D** = 1.008 ส่วนอายุ 41 – 45 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการสาธารณูปการ $\overline{X}$ = 3.64 และ **S.D** = .907

3.1.2.2 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล จากกผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ พรรษา พบว่า 16 – 20 พรรษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดย ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.67 และ **S.D** = 1.073 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.08 และ **S.D** = .793 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.08 และ **S.D** = 1.240 ด้านการสาธารณูปการ $\overline{X}$ = 3.58 และ **S.D** = 1.084 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.33 และ **S.D** = 1.435 ส่วนอายุ พรรษา 6 – 10 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.67 และ **S.D** = 1.107

3.1.2.3 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า 16 – 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดย ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.50 และ **S.D** = 1.019 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.00 และ **S.D** = .877 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.29 และ **S.D** = 1.139 ด้านการสาธารณูปการ $\overline{X}$ = 3.64 และ **S.D** = .842 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.14 และ **S.D** = 1.292 ส่วนอายุ ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด 1 – 5 ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.69 และ **S.D** = .886

3.1.2.4 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน จากผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ภูมิลำเนา พบว่า ภาคตะวันออกเฉลียงเหนือ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดย ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.63 และ **S.D** = 1.113 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.37 และ **S.D** = 1.240 ส่วนภาคตะวันออก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.83 และ **S.D** = 1.193 ด้านการสาธารณูปการ $\overline{X}$ = 3.42 และ **S.D** = .900 ส่วนภาคตะวันตก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.67 และ **S.D** = .577 ส่วนภาคใต้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.00 และ **S.D** = .877

3.1.2.5 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม การศึกษาทางโลก พบว่า ปริญญาโท ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดย ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.38 และ **S.D** = .806 ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.38 และ **S.D** = 1.088 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.25 และ **S.D** = .856 ด้านการสาธารณูปการ $\overline{X}$ = 3.69 และ **S.D** = .704 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.19 และ **S.D** = 1.167 ส่วนปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.49 และ **S.D** = .871

3.1.2.6 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม การศึกษาแผนกธรรม พบว่า นักธรรมโท ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดย ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.63 และ **S.D** = .565 ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.59 และ **S.D** = .797 ด้านการสาธารณูปการ $\overline{X}$ = 3.59 และ **S.D** = .844 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.33 และ **S.D** = 1.038 ส่วนนักธรรมตรี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.66 และ **S.D** = 1.066 ส่วน ไม่ได้ศึกษาแผกธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.43 และ **S.D** = 1.008

3.1.2.7 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษาแผนกบาลี พบว่า ป.ธ.4 – ป.ธ.6 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดย ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.76 และ **S.D** = 1.200 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.56 และ **S.D** = 1.227 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.28 และ **S.D** = 1.370 ส่วน ป.ธ.7 - ป.ธ.9 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.16 และ **S.D** = .958 ด้านการสาธารณูปการ $\overline{X}$ = 3.58 และ **S.D** = .902 ส่วน ป.ธ.1-2 – ป.ธ.3 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.55 และ **S.D** = .876

การคณะสงฆ์	$\overline{X}$	**S.D**	**แปลผล**
1. ด้านการปกครอง	3.77	.848	มาก
2. ด้านการศาสนศึกษา	3.94	.963	มาก
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.54	1.000	มาก
4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.77	1.006	มาก
5. ด้านการสาธารณูปการ	3.80	.897	มาก
6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.57	1.158	มาก
รวม	3.80	.853	มาก

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเรื่อง “การคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” ซึ่งประเด็นสำคัญที่พบและนำมาอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ ยกเว้นข้อมีหลักในการปกครองคณะสงฆ์เพื่อประโยชน์สุขส่วนตนเป็นหลัก อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี การศึกษาทางโลกระดับปริญญาเอก มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พระภิกษุส่วนใหญ่มีความรู้และเข้าใจในกฎระเบียบข้อบังคับของพรบ.สงฆ์เป็นอย่างดี และเห็นว่าพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทำงานโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด เพ็งอุดม (2535) ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามทรรศนะของพระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าอาวาส เกษตรตำบล พัฒนากร พระลูกวัด ครู คปต. และสาธารณสุขตำบล จำนวน 199 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนร่วมมีทรรศนะคติเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษาและ การสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านเศรษฐกิจและอาชีพอยู่ในระดับน้อย ดังจะเห็นได้จากด้านการปกครองที่มีระดับความคิดเห็นในเรื่องมีหลักการปกครองคณะสงฆ์เพื่อประโยชน์สุขของส่วนตนเป็นหลักอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการศาสนศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ เมื่อพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี การศึกษาทางโลกระดับปริญญาโท มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุข สุวีโร (มีนุช) (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ ศึกษากรณี พระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ได้แก่ การมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการศึกษาพระปริยัติธรรม การควบคุมจากเจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ การกระตุ้นทางการศึกษาพระปริยัติธรรมจากบุคคลสำคัญ แรงจูงใจ ใฝ่ความสำเร็จ ระดับความเข้มข้นของการขัดเกลาจากสถาบันสงฆ์และความโน้มเอียงในการลาสิกขา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการเปิดศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด อยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามอายุ พบว่า อายุ 26 - 30, 31 – 35 และ มากกว่า 45 ปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตาม อายุพรรษา พบว่า 6 – 10, 16 – 20 และมากกว่า 20 พรรษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตาม ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า 16 – 20 ปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามภูมิลำเนา พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคใต้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานจำแนกตามการศึกษาทางโลก พบว่าปริญญาตรี, ปริญญาโท มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปาน จำแนกตามการศึกษาแผนกธรรม พบว่า ไม่ได้ศึกษาแผนกธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปาน จำแนกตามการศึกษาแผนกบาลี พบว่า ป.ธ.4 – ป.ธ.6, ป.ธ.7 - ป.ธ.9 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานสอดคล้องกับงานวิจัยของ รอบ รักษาพราหมณ์ (2534) ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์จำนวน 110 รูป พบว่า บทบาทของพระสงฆ์กับการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบมี 6 ด้าน คือ 1. ด้านการให้การศึกษาและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 2. ด้านการให้การศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน 3. ด้านจัดการด้านการศึกษาฝ่ายสามัญ 4. ด้านการให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชนทั่วไป 5. ด้านการจัดการศึกษาด้วยการจัดห้องสมุด และ 6. ด้านการจัดสอนวิชาชีพ โดยสรุปพบว่า ทั้ง 6 ด้านอยู่ใน

เกณฑ์ปานกลาง คือ พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน บางด้านก็มีบทบาทมาก ๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม บางด้านก็ปานกลาง ส่วนข้อเสนอแนะ รอบ รักษาพราหมณ์ กล่าวว่า ควรส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์กับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มากกว่านี้ เพราะพระสงฆ์มีศักยภาพอย่างยิ่งในการดำเนินกิจการนี้ และพระสงฆ์ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อนึ่งองค์กรปกครองผู้นำส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ให้มากกว่านี้อีกด้วย

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเผยแผ่สื่อมัลติมีเดียพระธรรมคำสอนให้กับบรรพชิตและคฤหัสถ์เพื่อเป็นหลังแห่งการปฏิบัติตน อยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม อายุพรรษา พบว่า 16 – 20 พรรษา , ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด 16 – 20 ปี และมีการศึกษาระดับ ปริญญาโท มีความคิดเห็นอยู่ในระกับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปรีชาพล ติยานันท์ (2535) ได้ศึกษาวิเคราะห์ในเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้หลักพุทธธรรมให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่พุทธศาสนิกชน ในสังคมปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันกับภาระหน้าที่ในการสงเคราะห์ศาสนิกชนด้วยคำแนะนำปรึกษา ยังคงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการเสริมสร้างวัยและกำลังใจได้เป็นอย่างดี แม้จะมีการผสมผสาน วิธีการอื่นๆ เข้ากับหลักพุทธธรรม แต่ก็มีจุดมุ่งหมายที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายอันสูงสุด คือ ช่วยปลดเปลื้องทุกข์และปัญหาให้แก่ศาสนิกชน เป็นสำคัญ สมกับคำที่พระสงฆ์ได้ชื่อว่าเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของเหล่าศาสนิกชนอย่างแท้จริง และยังพบอีกว่า พระสงฆ์ปัจจุบันคงให้คำปรึกษาตามปกติ แต่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อประยุกต์วิธีการต่างๆ เช่น โหรศาสตร์และไสยศาสตร์เข้ามาด้วยนอกจากนี้แล้ว ยังมีการศึกษาเจาะลึกถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีอยู่ตามวัดใหญ่ๆ เฉพาะวัด เช่น งานการศึกษาของ ณรงค์ คงนวล (2539) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์วัดชลประทานรังสฤษฎ์กับการพัฒนาสังคม พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างของการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาสังคมหลายด้านรวมกัน โดยเข้าไปสอนหนังสือแก่นักเรียนในสถานศึกษา สงเคราะห์ประชาชน และเผยแพร่ธรรมในขอบเขตที่พึงจะกระทำได้ นอกจากนี้ยังพบว่า พระสงฆ์อาจมีบทบาทเพิ่มขึ้นตามโอกาส และพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่าประชาชนจะเห็นด้วย และให้การสนับสนุนให้พระสงฆ์แสดงบทบาทในการพัฒนาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหากฤษฎา นันทเพชร (2539) ซึ่งได้ศึกษาในเรื่อง ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการมีบทบาทในการพัฒนาสังคม โดยเรียงลำดับการให้ความสำคัญจากบทบาทด้านพัฒนาจิตวิญญาณ บทบาทด้านส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม บทบาทด้านเผยแพร่ธรรม บทบาทด้านให้การศึกษาและบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์

ด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย เพื่อยกวัดร้างให้เป็นวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา อยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนา ภาคตะวันออก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธนดล นาคพิพัฒน์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ศึกษา เปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่

มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครอง พระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่ พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 1) มีการดำเนินกิจการห้องสมุดเพื่อประชาชนด้วยตนเอง 2) มีมีการตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ 3) เป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนเช่นการสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง เป็นต้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ พบว่า อายุ 31 – 35, 36 – 40 ปี และ มากกว่า 45 ปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามอายุพรรษา พบว่า อายุพรรษา 16 – 20 พรรษา และมากกว่า 20 พรรษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า 11 – 15 ปี และ 16 – 20 ปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามถูมิลำเนา พบว่า ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉลียงเหนือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามการศึกษาทางโลก พบว่าการศึกษาระดับ ปริญญาโท มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามการศึกษาแผนกธรรม พบว่าการศึกษาแผนกนักธรรมโท มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามการศึกษาแผนกบาลี พบว่า การศึกษาแผนกบาลีระดับ ป.ธ.4 – ป.ธ.6 และ ป.ธ.7 - ป.ธ.9 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามาโนช ศึกษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมของพระพยอม กัลยาโณ พบว่า แนวคิดในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา มุ่งพัฒนาสังคมให้ได้รับประโยชน์ 3 อย่าง คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) ประโยชน์ในอนาคต (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์สูงสุด (ปรมัตถะ) และการพัฒนาสังคมต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคคลใน 5 ด้าน คือ การพัฒนาด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต ด้านปัญญา และการพัฒนาด้านอาชีพ ส่วนการพัฒนาสังคมของพระพยอม ซึ่งมี 3 ด้าน คือ ด้านการเผยแพร่ธรรมะ ด้านการศึกษา และด้านการสงเคราะห์ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก ในด้านความคิดเห็นของ พระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมของพระพยอม กัลยาโณ นั้น พบว่า พระสังฆาธิการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการพัฒนาสังคมของพระพยอมในทุกๆด้าน ทั้งด้านการเผยแพร่ธรรมะ ด้านการศึกษา และด้านการสงเคราะห์ประชาชน และเห็นว่าโครงการต่างๆที่พระพยอมได้จัดขึ้น ล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งไม่ขัดต่อหลักพุทธธรรมแต่อย่างใด นอกจากพระพยอม กัลยาโณ อันเป็นพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายในสังฆมลฑลนี้แล้ว ในส่วนของพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตินิกาย พระมหาบุญมี อธิปุญโญ (วรรณวิเศษ) (2544) ศึกษาเฉพาะกรณี หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโณ ในเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในเรื่องการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสัมปันโณ) พบว่า บทบาทการพัฒนาสังคมของพระธรรมวิสุทธิมงคล ในด้านการปกครอง การเผยแพร่ การสงเคราะห์ประชาชน การทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง คือ เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว การพัฒนาของพระธรรมวิสุทธิมงคลมี 2 ด้าน คือ 1. ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น 2. ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารฯสุข และสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ จากบทบาทดังกล่าว ทำให้มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา สังคมและประเทศชาติ จึงทำให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และเป็นแบบอย่างที่ดีของชนรุ่นหลังสืบ

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 กรมการศาสนารวมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลวัดควรเข้ามาสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม ที่เอื้อต่อชุมชนประชาชนที่อยู่บริเวณรอบๆ ใกล้เคียงวัด มีการปรับปรุงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ที่ทันสมัยเพื่อจูงใจให้ประชาชนเข้ามาใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้มากขึ้น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวกับการดูแลวัดควรเข้าไปดำเนินการที่จะมีการสร้าง การตั้ง การรวม การย้ายวัดที่เป็นวัดร้าง มาบูรณะใหม่เพื่อให้พระสงฆ์เข้าไปจำพรรษาหรือใช้ประโยชน์ได้

1.3 วัดควรเป็นศูนย์กลางให้กับประชาชนที่อยู่รอบๆ บริเวณวัดในการเป็นผู้นำหรือศูนย์กลางของชุมชนในการเข้าไปพัฒนาชุมชน อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำวัดให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

2.2 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นต่อการเปิดศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเพื่อการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

4. เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ คงนวล. *"บทบาทของพระสงฆ์วัดชลประทานรังสฤษฎ์กับการการพัฒนาสังคม".* วิทยานิพนธ์ (สค.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

พระมหากฤษฎา นันทเพชร. *"ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม."* วิทยานิพนธ์ (พบ.ม.) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2540.

พระธนดล นาคพิพัฒน์. *"การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์." วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร* มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

พระมหามาโนช ศึกษา. *"พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมของพระพยอม กัลยาโณ."* วิทยานิพนธ์ (สส.ม.) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

พระมหาบุญมี อธิปุญฺโญ (วรรณวิเศษ). *"บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)."* วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544.

พระสุข สุวีโร (มีนุช). *"ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระ นิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย."* วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

พระมหาปรีชาพล ติยานันท์. *"บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้พุทธธรรมในการให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่พุทธศาสนิกชนในสังคมปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯมหานคร."* วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์หมาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.

มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*พระไตรปิฎกภาษาไทย.*ฉบับพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้า

สิริกิตติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 12 สิงหาคม 2535 เล่มที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539.

รอบ รักษาพราหมณ์. "*รายงานการวิจัย เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช.*" กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2534.

สมคิด เพ็งอุดม. *การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามทรรศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบล ในจังหวัดสมุทรสาคราม.* ปริญญานิพนธ์ (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรม ประสานมิตร, 2535

หลักการบริหาร การคณะสงฆ์ตามแนวพุทธ, สืบค้นเดือน มิถุนายน 2552 จาก http://www.watnachuak.org/index.php/

รูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากร ในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น

LEADERSHIP TYPE OF MAYOR WITH PARTICIPATION FROM RESIDENTS AND PERSONNELS IN REGIONAL MANAGEMENT FOR KHONKAEN CITY MUNICIPALITY

ณัฐกานดา สุวรรณทัต[1] ดร.เกสรา สุขสว่าง[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษารูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชนและบุคลากรในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชนและบุคลากรในสังกัดเทศบาลขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำชุมชนและบุคลากรในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำชุมชนและบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และทดสอบรายคู่ด้วย Scheffe's method ในกรณีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรและผู้นำชุมชน ในภาพรวมเป็นเพศชาย มีอายุ 30 – 40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือ ปวส. หรือเทียบเท่า มีสถานภาพสมรส และข้าราชการหรือพนักงานรับจ้างท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและบุคลากรมีความเห็นว่า นายยกเทศมนตรี เทศบาลนครขอนแก่นมีรูปแบบผู้นำแบบมุ่งงาน แบบมีส่วนร่วม และแบบมุ่งสัมพันธ์ ในระดับมาก ในทุกด้าน ผู้นำชุมชนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการตามแผน และด้านการประเมินผล ในระดับมากในทุกด้าน ผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความเห็นว่ารูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้น ผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความเห็นว่ารูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน และผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้น ผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : รูปแบบผู้นำ, การมีส่วนร่วม, การบริหารจัดการท้องถิ่น

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The objectives of the study were 1) to study the leadership styles of the mayor of Khon Kaen municipality as perceived by community leaders and personnel affiliated to the Khon Kaen municipality 2) to compare the leadership styles of the mayor of Khon Kaen municipality as perceived by community leaders and personnel affiliated to the Khon Kaen municipality, as classified by personal factors 3) to study the participation in regional management of community leaders and personnel affiliated to the Khon Kaen municipality 4) to study the participation in regional management of community leaders and personnel affiliated to the Khon Kaen municipality, as classified by personal factors. The instrument used was a questionnaire. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and f–test.

The results showed that most of the personnel and community leaders were male aged between 30-40 years old who have a Bachelor's degree or higher Vocational Certificate or equivalent. Most of them were marriage and were employed a government officers or local workers. The opinions of personnel and community leaders towards the mayor of Khon Kaen municipality regarding an intention to work, participation, and relationship were at a "high" level. The participations of personnel and community leaders in the regional development of Khon Kaen municipality in terms of planning, followed by operating follow the plan, and evaluation were at a "high" level. The opinions of personnel and community leaders with different genders, ages, education levels and marital status towards the mayor's leadership styles of Khon Kaen municipality were significantly different at 0.01. But the opinions of personnel and community leaders with different positions towards the mayor's leadership styles of Khon Kaen municipality were not different. The participations of personnel and community leaders with different genders, ages, education levels and marital status regarding regional development of Khon Kaen municipality were significantly different at 0.01. But the participations of personnel and community leaders with different positions regarding regional development of Khon Kaen municipality were not different.

Keywords : Leadership type, participation, regional development

1. บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการ ส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการปกครองที่ส่วนกลาง ได้โอนอำนาจการปกครองบางอย่างไปให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการเองโดยอิสระ ทั้งนี้ภายใต้วิธีการปฏิบัติที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ ถือว่า เป็นระบบราชการส่วนท้องถิ่น ที่มีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เนื่องจากมีศักยภาพในการบริการสาธารณะ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อย และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปรากฏข่าวทางสื่อสารมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ ว่ามีการทุจริตคอรัปชั่นหลายรูปแบบ เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสาเหตุของการหย่อนประสิทธิภาพในการ

พัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า จึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ ซึ่งหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การปกครองในชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญกำหนดให้สร้างเงื่อนไขและกลไกการกระจายอำนาจ การบริหารจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นมากขึ้น กล่าวคือ ไม่เพียงแต่การกระจายอำนาจการบริหารจากกระทรวงมหาดไทยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงอำนาจการจัดการศึกษา อำนาจการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาท้องถิ่น การจัดให้มีสาธารณูปโภคต่างๆ การจัดเก็บภาษีอากร รวมทั้งการบริหารงานบุคลากร งบประมาณ และพัสดุภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ทั้งฝ่ายการเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่มาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนในท้องถิ่น เพื่อมาทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และบริหารกับฝ่ายพนักงานประจำซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายที่ฝ่ายการเมืองกำหนด บุคคลทั้งสองฝ่าย จึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีศักยภาพ และที่สำคัญคือ ต้องมีความซื่อสัตย์ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความโปร่งใส อันเป็นกลไกพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลอดจากการทุจริต คอรัปชั่น อันถือได้ว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องสร้างระบบ กลไก ที่จะเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพที่จะสนองประโยชน์ต่อประชาชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลจึงเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ประกอบไปด้วยบุคคลในท้องถิ่น ที่ทราบถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี และเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ที่สมควรได้รับการสนับสนุนเพื่อให้มีการดำเนินงานในทิศทางที่ถูกต้องและบังเกิดผลเป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และหน่วยงานเทศบาลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จในการใช้ “เทศบาล” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย สำหรับสังคมไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองไทยที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบัน (กรมการปกครอง, 2539)

ปัจจุบันองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลได้ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มาโดยตลอด การดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลมีทั้งที่ประสบผลสำเร็จ และสามารถพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตามบทบาทหน้าที่ให้เข้มแข็งขึ้นตามลำดับ แต่ก็ยังมีเทศบาลอีกหลายแห่งที่ไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งก็เนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลกระทบให้การพัฒนาท้องถิ่นล่าช้าไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทำให้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัด และประเทศตามลำดับ

นโยบายโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเป้าหมายดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ จากการพัฒนาท้องถิ่นจนทำให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น การร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน และเป็นการเปิดโอกาสให้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนไปสู้เป้าหมายที่สมบูรณ์ และยั่งยืนบนพื้นฐานของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญ

การดำเนินงานของคณะผู้บริหารเทศบาลนครขอนแก่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถพัฒนาชุมชนเทศบาลนครขอนแก่นจนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของผู้นำ และเป็นที่ยอมรับกันว่าบุคคลที่มีความสำคัญในทุกๆระดับของสังคมคือบุคคลที่เป็นผู้นำ เพราะผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอด สวัสดิภาพ และสันติสุขของสังคมและประเทศชาติทั้งหมด นอกจากนี้ผู้นำยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์การ และการจัดการในทุกระดับ ทั้งในภาครัฐ เอกชน ระดับโลกชาติ หรือท้องถิ่น ในระดับองค์การมีการยอมรับกันว่าความสำเร็จขององค์การไม่ว่าจะเรียกว่า เป็นการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา ความคิดใหม่ๆ และแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้นำองค์การ ผู้นำจึงเปรียบเสมือนหัวใจขององค์การ เป็นจุดรวมแห่งพลังของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะผู้นำต้องมีคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ อาทิ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจหลักการบริหารและระบบขององค์การ ภาวะหน้าที่อันจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหาร คือ การอำนวยการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการอำนวยการเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการวินิจฉัยสั่งการและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้น “คุณลักษณะผู้นำ” กับการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพตามนโยบายของรัฐบาล

กล่าวได้ว่าองค์กรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จนั้น ต้องมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และหลักการ การรับรู้ข่าวสารในเรื่องการพัฒนาท้องถิ่น ความสามารถในการจูงใจให้บุคคลเชื่อถือ ศรัทธาและยอมรับความสามารถในการประสานงานและการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและเกิดความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งย่อมทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า อีกทั้งผู้นำที่บริหารโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ส่งผลให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จในที่สุด

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น โดยศึกษารูปแบบผู้นำแบบมุ่งงาน แบบมีส่วนร่วม และแบบมุ่งสัมพันธ์ และศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากรในด้านการวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตามนโยบายของประเทศสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชน / และบุคลากรในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชนและบุคลากรในสังกัดเทศบาลขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำชุมชนและบุคลากรในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

4. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำชุมชนและบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

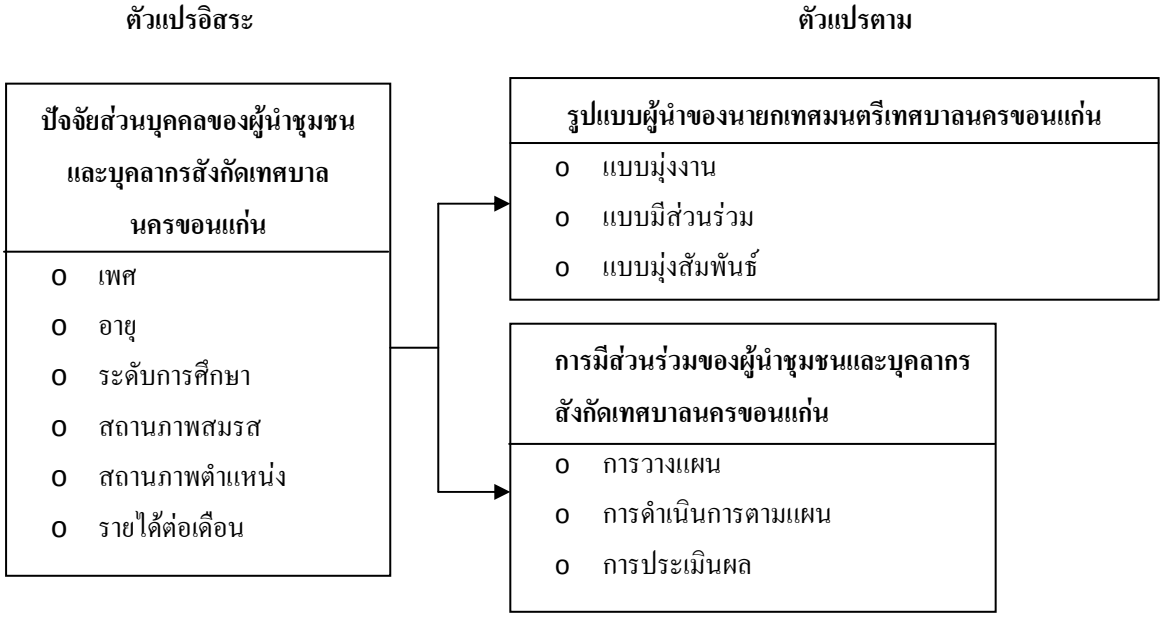
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชนและบุคลากรสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

รูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย แบบมุ่งงาน แบบมีส่วนร่วม และแบบมุ่งสัมพันธ์

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากรสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินตามแผน และการประเมินผล

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ใช้เทคนิคการสำรวจ (Survey Technique) เพื่อศึกษารูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชน / และ บุคลากรในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชนและบุคลากรในสังกัดเทศบาลขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำชุมชนและบุคลากรในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำชุมชน / และบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา การสร้างเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ ตลอดทั้งการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ(Check List) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scales) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชนและบุคลากร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย แบบมุ่งงาน แบบมีส่วนร่วม และแบบมุ่งสัมพันธ์

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่นของผู้นำชุมชนและบุคลากรสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินตามแผน และการประเมินผล

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ

3. ผลการวิเคราะห์/ ผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรและผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 30 – 40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาตรีหรือ ปวส. หรือเทียบเท่า มีสถานภาพสมรสและสถานภาพตำแหน่ง ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ หรือ พนักงานรับจ้างท้องถิ่น

2. รูปแบบผู้นำของ นายยกเทศมนตรี เทศบาลนครขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชนและบุคลากร โดยภาพรวม มีรูปแบบผู้นำอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้นำและบุคลากรให้ความสำคัญกับรูปแบบผู้นำของนายยกเทศมนตรีแบบมุ่งงาน รองลงไปคือ แบบมีส่วนร่วม และอันดับสุดท้ายคือ แบบมุ่งสัมพันธ์

3. มีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจาณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ผู้นำและบุคลากรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นด้านการวางแผน รองลงไปคือ ด้านการดำเนินการตามแผน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการประเมินผล

4. รูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชน และบุคลากร พบว่า ผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีสถานภาพตำแหน่งต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

5. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและบุคลากรในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีสถานภาพตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรและผู้นำชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 30 – 40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาตรีหรือ ปวส. หรือเทียบเท่า เนื่องจากปัจจุบันผู้นำชุมชนมีการพัฒนาทางด้านการศึกษา สนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมมากขึ้นทำให้มีการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าที่ผ่านมา มีสถานภาพสมรสและสถานภาพตำแหน่ง ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ หรือ พนักงานรับจ้างท้องถิ่น ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของสร้อยสุรีย์รัตน์ พลพรสิฐ (2545) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า (1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ มีคุณลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ดังนี้ เป็นเพศชาย อายุประมาณ 50 ปี มีอาชีพเกษตรกร รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

มากกว่า 10 ปี และมีความสัมพันธ์ด้านเครือญาติกับผู้นำอื่นๆ ในตำบลกับผู้อื่นๆ ในตำบลหมู่บ้านนั้น (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำสูง และมีบทบาทการปฏิบัติงานมาก ทั้งในด้านการเป็นตัวแทนของราชการ การเป็นตัวแทนของประชาชน และการเป็นผู้นำชุมชน (3) คุณลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่แตกต่างกัน ในเรื่องเพศ อายุ รายได้ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งและความสัมพันธ์ด้านเครือญาติ ส่งผลต่อภาวะผู้นำและปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ยกเว้นคุณลักษณะในเรื่อง รายได้ ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน (4) ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง และเป็นไปในทางบวกกับการปฏิบัติงาน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบผู้นำของ นายยกเทศมนตรี เทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมผู้นำชุมชนและบุคลากร เห็นว่านายกเทศมนตรีมีรูปแบบของผู้นำอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้นำและบุคลากรให้ความสำคัญกับรูปแบบผู้นำของนายยกเทศมนตรีแบบมุ่งงาน รองลงไปคือแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากการขอคำปรึกษา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะก่อนที่จะตัดสินใจ รวมถึงพฤติกรรมที่กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยให้งานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และอันดับสุดท้ายคือแบบมุ่งสัมพันธ์ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ดารา รักษาชาติ (2545) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำข้าราชการสตรี : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำข้าราชการสตรีโดยรวมตามความเห็นของข้าราชการสตรีอยู่ในระดับปานกลางถ้าแยกแต่ละด้าน ปรากฏว่า ภาวะผู้นำด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ การรอบรู้เหตุการณ์ต่างๆ และประสบการณ์การได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับสูง แต่ตามความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาของข้าราชการสตรี พบว่า ภาวะผู้นำข้าราชการสตรีอยู่ในระดับต่ำ ส่วนการรอบรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยภูมิหลังทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ

3. ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวม ผู้นำชุมชนและบุคลากรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพัฒนาท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ มีผลเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้น เมื่อพิจาณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ผู้นำชุมชนและบุคลากรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาท้องถิ่น หรือยอมรับประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจจึงควรมีส่วนในการร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น รองลงไปคือ ด้านการดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ ทั้งนี้เพราะการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอกเพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาท้องถิ่นที่ประชาชนอาศัยอยู่ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย การประเมินผลเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดในการพัฒนาท้องถิ่นว่ามีความก้าวหน้า และประสบความสำเร็จตรงตามแผนงานที่วางไว้ อีกทั้งยังนับเป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย

4. รูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่นในทัศนะของผู้นำชุมชนและบุคลากรในภาพรวม พบว่า ผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความเห็นว่ารูปแบบผู้นำของ

นายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผู้นำชุมชนและบุคลากรที่มีสถานภาพตำแหน่งต่างกัน มีความเห็นว่ารูปแบบผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ศรีไพร บุญยะเดช (2547) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการกอง : ศึกษาเฉพาะกรณีกองแผนงานของส่วนราชการ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้อำนวยการกองแผนงานมีรูปแบบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย และรองลงมาเห็นว่ามีรูปแบบภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตยและแบบเสรีนิยมตามลำดับ 2) ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง อายุราชการ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำของผู้นำอำนวยการกองแผนงาน 3) สภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในปัจจุบันของหน่วยงานด้านการทำงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถและใช้ความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ การมีอุปกรณ์เครื่องมือในการทำงานอย่างเพียงพอ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานชัดเจน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานใหม่อยู่เสมอ การมีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป อาทิ แสง อุณหภูมิอยู่ในสภาพส่งเสริมให้ทำงานสะดวก ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำของผู้อำนวยการกองแผนงานส่วนด้านการอุทิศตนให้กับการทำงาน บรรยากาศการทำงานที่รู้สึกเป็นมิตรกับเพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนการทำงานให้มีระบบช่วยเหลือกัน การให้ความสำคัญกับการวางแผนการทำงาน การทำงานที่มีความกดดัน และต้องแข่งกับเวลาอยู่ตลอด การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำของผู้อำนวยการกองแผนงาน

5. การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่นในภาพรวม พบว่า บุคลากรและผู้นำชุมชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก การกำหนดคุณลักษณะของงานที่ต้องการ การกำหนดบทบาทของผู้นำและผู้ตาม การมอบหมายงานและความรับผิดชอบ การกำหนดวิธีสื่อสาร การกำหนดกระบวนการและวิธีการทำงาน โดยผู้ตามมีโอกาสได้เรียกร้องหรือเสนอเงื่อนไขในการทำงาน เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงถึงความรู้สึกไวต่อการรับรู้ต่อผู้ตามในแง่ให้การยอมรับถึงความรู้สึก ความคิด การให้ความไว้วางใจ การแสดงความชื่นชม และรับฟังปัญหาของผู้ตามอย่างตั้งใจ การรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ตามเพื่อประกอบการตัดสินใจ การแสดงความเอื้ออาทรห่วงใยต่อปัญหาและการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น มีส่วนช่วยให้การพัฒนาชุมชนมีความหลากหลายและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ยกเว้น บุคลากรและผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่นไม่แตกต่างกัน เพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามแผนการพัฒนาท้องถิ่นที่ได้วางเอาไว้ ดังนั้นตำแหน่งงานจึงไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

4. บทสรุป

จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของผู้นำที่ดี ควรให้ความสำคัญกับรูปแบบผู้นำแบบมุ่งงาน รองลงไปคือ แบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากการขอคำปรึกษา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะก่อนที่จะตัดสินใจ รวมถึงพฤติกรรมที่กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยให้งานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และอันดับสุดท้ายคือ แบบมุ่งสัมพันธ์ ซึ่งผู้นำควรให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหาการทำงาน ยกย่องบุคคลที่ประพฤติดีให้เป็นบุคคลตัวอย่าง และปล่อยให้ทุกคนทำงานอย่างอิสรเสรี ให้คำแนะนำเมื่อประสบปัญหาขณะรับมอบหมายงานในหน้าที่ใหม่ หรือแก้ปัญหาการทำงาน เมื่อปัญหานั้นเป็นปัญหาที่จะรุนแรงขึ้น ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น ผู้นำควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริหารจัดการท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ มีผลเกี่ยวข้อง

กับการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้น และผู้นำชุมชนและบุคลากรควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาท้องถิ่น หรือยอมรับประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจจึงควรมีส่วนในการร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ในด้านการดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ทั้งนี้เพราะการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอกเพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาท้องถิ่นที่ประชาชนอาศัยอยู่ และด้านการประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย การประเมินผลเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดในการพัฒนาท้องถิ่นว่ามีความก้าวหน้า และประสบความสำเร็จตรงตามแผนงานที่วางไว้ อีกทั้งยังนับเป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการท้องถิ่นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

การปกครอง, กรม. *กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2539.

ดารา รักษาชาติ. *ภาวะผู้นำข้าราชการสตรี: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

ศรีไพร บุญยะเดช **"***ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการกอง : ศึกษาเฉพาะกรณี กองแผนงานของส่วนราชการ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์***."** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

สร้อยสุรีย์รัตน์ พลพรพิสิฐ. **"***ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดสมุทรสาคร***."** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

ผลกระทบระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทย
จากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พ.ศ.2551-2552
THE IMPACT OF PRAVIHARN DISPUTE UPON THAILAND (2008-2009)

นัฏยา นารี[1] ดร.ปรีชาญาณ วงศ์อรุณ[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องผลกระทบระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทยจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2551-2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2551 - 2552 ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีต่อไทยในระดับประเทศ และเพื่อศึกษาผลกระทบจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2551 - 2552 ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีต่อท้องถิ่นของไทย กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัด ศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักวิชาการด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และคนในท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร บทความ และข่าวจากหนังสือพิมพ์ และการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1.ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร

จากการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ประเด็นขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกพบว่าปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งได้แก่ ปัจจัยทางด้านการเมือง ซึ่งทั้งไทยและกัมพูชาได้นำประเด็นปราสาทพระวิหารมาใช้เป็นประเด็นเพื่อหวังผลทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น โดยฝ่ายไทยใช้ประเด็นปราสาทพระวิหารโจมตีนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้หมดความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยการจุดประกายกระแสชาตินิยมให้ประชาชนชาวไทยลุกขึ้นมาต่อต้านการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก ในขณะที่กัมพูชาได้นำประเด็นปราสาทพระวิหารมาใช้เพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

2. ผลกระทบจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารที่มีต่อผลประโยชน์แห่งชาติ

จากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารระหว่างไทยกับกัมพูชานั้น นำมาซึ่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของไทยทั้งในระยะสั้น (Short-term Goals) ระยะกลาง (Middle-term Goals) และระยะยาว (Long-term Goals) โดยส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติในระยะสั้น (Short-term Goals) ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติ ผลกระทบต่อบูรณภาพแห่งดินแดน ผลกระทบต่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อความเป็นปึกแผ่นภายในชาติ

3. ผลกระทบจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นของไทย

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

จากการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทยนั้น สามารถแบ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นได้เป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ผลกระทบทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ โดยผลกระทบทางด้านการเมืองในระดับประเทศ ได้แก่ การนำประเด็นปราสาทพระวิหารมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อสร้างความไม่ชอบธรรมให้นักการเมืองฝ่ายตรงข้าม และผลจากการใช้ประเด็นปราสาทพระวิหารเป็นประเด็นทางการเมืองนั้น นำไปสู่กระบวนการทางการเมืองที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศทั้งในระดับอนุภาคี ระดับภูมิภาค และระดับโลกอีกด้วย นอกจากนี้ตามทัศนคติของนักวิชาการบางท่านเห็นว่าประเด็นความขัดแย้งกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร ปี 2551-2552 นั้น นำไปสู่การสูญเสียอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหาร โดยสิ้นเชิงและอาจไม่สามารถทวงคืนอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนกลับมาได้ การดำเนินการให้กัมพูชาขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียว เท่ากับเป็นการตอกย้ำในคำตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เมื่อปี 2505 มากขึ้น

<u>คำสำคัญ</u> : ผลกระทบระดับประเทศ, ผลกระทบระดับท้องถิ่นของไทย, พิพาทปราสาทพระวิหาร พ.ศ.2551-2552

1. บทนำ

"ปราสาทพระวิหาร ความขัดแย้งตลอดกาลของสองประเทศ" (ดวงธิดา ราเมศวร์, 2552) หากจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับกัมพูชาแล้ว อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ถูกกำหนดด้วยปัจจัยหลากหลาย ตั้งแต่ภูมิหลังและประสบการณ์จากอดีต สภาพการเมืองภายในของแต่ละประเทศ ไปจนถึงบรรยากาศของการเมืองระหว่างประเทศทั้งในภูมิภาคและในโลก ความเกี่ยวข้องหรือน้ำหนักความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการอาจผันแปรไปตามสถานการณ์หรือยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ตัวอย่างที่ค่อนข้างชัดเจนก็คือ เมื่อปลอดจากความขัดแย้งของมหาอำนาจในสงครามเย็น บรรยากาศระหว่างประเทศก็เปลี่ยนไปในทางเสริมสร้างมากกว่าจะเป็นอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง แต่ยังมีปัจจัยบางอย่างที่มักจะเปลี่ยนแปลงยากแม้เวลาจะเปลี่ยนไป โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับทัศนคติและความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อกัน อันเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังหรือหล่อหลอมสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน ตัวอย่างเช่น ชาวกัมพูชาจะได้รับรู้เรื่องราวในตำนานหรือนิทานพื้นบ้านที่สะท้อนประสบการณ์อันขมขื่นของกัมพูชาต่อไทยมาแต่วัยเด็ก หรือในบางคราวก็มีการนำเรื่องราวเช่นนั้นกลับมาสร้างเป็นภาพยนตร์ เป็นต้น

เช่นเดียวกันกับการหล่อหลอมค่านิยมและความเชื่อทางประวัติศาสตร์ของกัมพูชา ซึ่งเป็นความขมขื่นที่เกิดจากการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ก่อนที่จะตกเป็นรัฐในอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2406 การถูกรุกรานโดยตรงหลายต่อหลายครั้ง รวมทั้งการรุกราน (ทิ้งระเบิด) โดยสหรัฐอเมริกาในระหว่างสงครามอินโดจีน และโดยเวียดนามในช่วงปลาย พ.ศ. 2521 ตลอดจนการสูญเสียดินแดนให้แก่ไทยและเวียดนาม เป็นความขมขื่นที่คงยากจะเลือนหายไปจากความทรงจำของชาวกัมพูชา (ธีระ นุชเปี่ยม, 2539)

ข้อพิพาทกรณีปราสาทพระวิหารและความต้องการสร้างเส้นเขตแดนที่ชัดเจนบริเวณพื้นที่ทับซ้อนในเขตเขาพระวิหาร ซึ่งถือเป็นประเด็นความขัดแย้งที่สำคัญที่สุด เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2502 กัมพูชาเป็นโจทก์ยื่นคำร้องฝ่ายเดียวเพื่อฟ้องไทยเป็นจำเลย ขอให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศวินิจฉัยว่า พื้นที่ที่ปราสาทพระวิหารตั้งอยู่นั้นอยู่ในอำนาจอธิปไตยของกัมพูชา พร้อมยื่นแผนที่ผนวก 1 (เกี่ยวกับเส้นเขตแดนในบริเวณที่พิพาท) ต่อท้ายคำฟ้องของกัมพูชา ซึ่งแม้จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้วของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ให้ปราสาทพระวิหารตั้งอยู่บนดินแดนภายใต้

อำนาจอธิปไตยของกัมพูชา ไทยต้องถอนทหารและตำรวจหรือยามรักษาการณ์ออกจากปราสาทพระวิหาร หรือบริเวณใกล้เคียงที่อยู่บนดินแดนกัมพูชา รวมทั้งจะต้องคืนบรรดาวัตถุที่อ้างถึงในคำแถลงคืนแก่กัมพูชา (ซึ่งไม่ได้ระบุว่ามีอะไรบ้าง) แต่ศาลงดเว้นการวินิจฉัยความถูกต้องของเส้นเขตแดนตามที่ปรากฏในแผนที่ผนวก 1 ต่อท้ายคำฟ้องของกัมพูชา รวมทั้งสถานภาพของแผนที่ผนวก 1 ทั้งฉบับ หรืออีกในหนึ่งคือ ศาลไม่ทำหน้าที่กรรมการปักปันเขตแดนระหว่างไทยกัมพูชา จึงทำให้เกิดความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนของทั้งสองประเทศมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตาม ไทยเองยังคงสงวนสิทธิในคำพิพากษาเหล่านี้ตามสิทธิที่สามารถกระทำได้ เพื่อหวังว่าสักวันหนึ่งในอนาคตไทยจะทำการทวงอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหารคืน จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ.2551 เมื่อกัมพูชาดำเนินการร้องขอต่อคณะกรรมการมรดกโลก เพื่อขอนำปราสาทพระวิหารขึ้นเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยมีนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศของไทยในขณะนั้นเป็นผู้ลงนามสนับสนุนการเสนอขอขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกครั้งนี้ ซึ่งน่าจะถือเป็นการยอมรับอธิปไตยของกัมพูชาเหนือปราสาทพระวิหารอย่างเป็นทางการ และน่าจะถือเป็นการสละข้อสงวนของไทยเกี่ยวกับปราสาทพระวิหารซึ่งมีผลต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลากว่า 45 ปี รวมทั้งอาจเป็นการถอดถอนคำคัดค้านและยุติข้อพิพาทเกี่ยวกับปราสาทพระวิหารอย่างสิ้นเชิง โดยยกผลประโยชน์ให้กัมพูชาเต็มที่ อีกทั้งยังอาจนำมาซึ่งการสูญเสียดินแดนเพิ่มมากขึ้น โดยไทยเป็นฝ่ายหยิบยื่นให้อย่างปราศจากเงื่อนไขและผลตอบแทนต่อประเทศชาติ แต่ในเวลาต่อมาศาลไทยได้มีคำสั่งในการระงับแถลงการณ์ร่วมนั้นให้ถือเป็นโมฆะ อันเนื่องมาจากข้อบกพร่องทางอำนาจในการลงนามในแถลงการณ์ฉบับนั้น ซึ่งทำในข้อพิพาทกรณีปราสาทพระวิหารและบริเวณพื้นที่ทับซ้อนรอบตัวปราสาทนี้ยังคงคลุมเครือต่อไป (สมปอง สุจริตกุล, 2551)

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น เรารับรู้กันในภาพรวมทั้งประเทศ เมื่อพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา ณ ช่วงเวลานี้ หลายคนมองว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เปราะบาง บาดหมางและหวาดระแวงซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามคนในชุมชนบริเวณปราสาทพระวิหารจำนวนไม่น้อยที่มีความผูกพันทางเครือญาติกับคนในประเทศกัมพูชา หลายคนในชุมชนบริเวณปราสาทพระวิหารสามารถพูดภาษากัมพูชาได้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อไทยทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบที่มีต่อไทยทั้งในระดับประทศและในระดับท้องถิ่น โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษาในระดับท้องถิ่นคือ พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และชุมชนในเขตพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดกับชายแดนกัมพูชา คือ ชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากที่ตั้งของปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารโดยตรง และคาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

2. ขั้นตอนการศึกษา / วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงพรรณนา ผู้ศึกษาวิจัยจะใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในและปัจจัยนอกที่นำไปสู่ปัญหากรณีพิพาทปราสาทพระวิหารในช่วง พ.ศ. 2551-2552 (ค.ศ. 2008 - 2009) โดยสามารถพิจารณาเป็นผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา (พ.ศ. 2551-2552) ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาผลกระทบระดับท้องถิ่น คือ ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

2.1.1 นักวิชาการด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนี้

-ศ.ดร.สมปอง สุจริตกุล รักษาการคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

-ผศ. ดร.ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

-วิษณุ ศิลปี รองผู้อำนวยการกองกำลังรักษาความมั่นคงภายใน (กอรมน.)

-ชลิต จอมประโคน เลขานุการเอกฝ่ายไทยของเอกอัคราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย

2.1.2 คนในท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

-ธีระ ไตรสรณกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชาชน จังหวัดศรีสะเกษ

-ภคภูมิ บุตรโพธิ์ ผู้อำนวยการระดับต้นท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ

-นายศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์ ประธานหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ

-นายทองจันทร์ อุ่นอ่อน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

-วีระยุทธ ดวงแก้ว กำนันตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

-วสันต์ จิตสัมฤทธิ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเหนือ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

-นายตัก บุญอินทร์ ชาวบ้านภูมิซร็อล ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

-นางสาวแพรไหม สายสุนา ชาวบ้านหมู่บ้านโนน ตำบลในเมือง อำกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

-นางอรุณี คงกลาง ชาวบ้านหมู่บ้านห้ยพอก ตำบลหนองหญ้าลาด อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

2.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร บทความ และข่าวจากหนังสือพิมพ์

2.2.2 วิเคราะห์บทสัมภาษณ์

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัย

3.1 ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร

จากการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ประเด็นขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกพบว่า ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งได้แก่ ปัจจัยทางด้านการเมือง ซึ่งทั้งไทยและกัมพูชาได้นำประเด็นปราสาทพระวิหารมาใช้เป็นประเด็นเพื่อหวังผลทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น โดยฝ่ายไทยใช้ประเด็นปราสาทพระวิหารโจมตีนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้หมดความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยการจุดประกายกระแสชาตินิยมให้ประชาชนชาวไทยลุกขึ้นมาต่อต้านการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก ในขณะที่กัมพูชาได้นำประเด็นปราสาทพระวิหารมาใช้เพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

3.2 ผลกระทบจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารที่มีต่อผลประโยชน์แห่งชาติ

จากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารระหว่างไทยกับกัมพูชานั้น นำมาซึ่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของไทยทั้งในระยะสั้น (Short-term Goals) ระยะกลาง (Middle-term Goals) และระยะยาว (Long-term Goals) โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติ ผลกระทบต่อบูรณภาพแห่งดินแดน ผลกระทบต่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อความเป็นปึกแผ่นภายในชาติ

3.3 ผลกระทบจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นของไทย

จากการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทยนั้น สามารถแบ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นได้เป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ผลกระทบทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ โดยผลกระทบทางด้านการเมืองในระดับประเทศ ได้แก่ การนำประเด็นปราสาทพระวิหารมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อสร้างความไม่ชอบธรรมให้นักการเมืองฝ่ายตรงข้าม และผลจากการใช้ประเด็นปราสาทพระวิหารเป็นประเด็นทางการเมืองนั้น นำไปสู่กระบวนการทางการเมืองที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศทั้งในระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค และระดับโลกอีกด้วย นอกจากนี้ตามทัศนคติของนักวิชาการบางท่านเห็นว่า ประเด็นความขัดแย้งกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร ปี 2551-2552 นั้น นำไปสู่การสูญเสียอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหารโดยสิ้นเชิงและอาจไม่สามารถทวงคืนอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนกลับมาได้ การดำเนินการให้กัมพูชาขึ้นทะเบียนปราสาท พระวิหารเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียว เท่ากับเป็นการตอกย้ำในคำตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เมื่อปี 2505 มากขึ้น

จากการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีพิพาทปราสาทพระวิหารพบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทยนั้น พบว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ขรพรรษ ธรรมรส (2546) เรื่องผลกระทบต่อจังหวัดศรีสะเกษในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับกัมพูชา เรื่องปราสาทเขาพระวิหาร พ.ศ.2502-2505 โดยผลการศึกษาพบว่า กรณีพิพาทปราสาทพระวิหารส่งผลกระทบต่อจังหวัดศรีสะเกษ ทั้งทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

4. บทสรุป/สรุปผลวิจัย

สรุปได้ว่าตัวแปรทางด้านเวลาไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย อันเนื่องมาจากกรณีพิพาทปราสาทพระวิหารระหว่างไทยและกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบในระดับประเทศ หรือระดับท้องถิ่นของไทย ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชากรณีปราสาทพระวิหารจะส่งผลกระทบต่อการเมือง สังคมและเศรษฐกิจของไทยทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นมาโดยตลอด

4.1 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหา

จากปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา อันเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของไทย ส่งผลกระทบอย่างมากทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น และเมื่อวิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาตามแนวคิดเรื่องการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) พบว่าไทยและกัมพูชามีความสัมพันธ์กันตามแนวคิดเรื่องการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จากความจำเป็นของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ระหว่างไทยและกัมพูชา ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาพิพาทปราสาทพระวิหาร คือ รัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาควรตระหนักถึงความจำเป็นทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ระหว่างไทยและกัมพูชา ซึ่งมีลักษณะของการพึ่งพา

อาศัยซึ่งกันและกันอยู่ เพราะเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ และนำมาซึ่งผลกระทบต่อความพยายามในการร่วมมือกันพัฒนาในทุกๆด้าน และทุกระดับ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้นรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาควรตระหนักถึงผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะ การร่วมกันพัฒนาการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ของทั้งสองประเทศร่วมกันทั้งสองประเทศควรจัดจัดประชุมเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน หันหน้าเข้าหากันมากขึ้น เจรจากันมากขึ้น โดยยึดหลักของความจำเป็นในการพึ่งพาอาศัยกันและกันของทั้งสองประเทศ

เอกสารอ้างอิง

ดวงธิดา ราเมศวร์. “ปราสาทพระวิหาร ความขัดแย้งตลอดกาลของสองประเทศ?”.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มายิก, สนพ. , 2552.

ขรพรรษ ธรรมรส. “ผลกระทบต่อจังหวัดศรีสะเกษ ในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับกัมพูชา เรื่องปราสาทเขาพระวิหาร พ.ศ.2502-2505.” ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์ไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

ชลิต จอมประโคน. เลขานุการเอกฝ่ายไทยของเอกอัคราชทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย. สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2552

ตัก บุญอินทร์.ชาวบ้านหมู่บ้านภูมิซร็อล ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2552.

ทองจันทร์ อุ่นอ่อน. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธงชัย จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2552.

ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต. สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2552

ธีระ ไตรสรณกุล. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2552.

ธีระ นุชเปี่ยม, “ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา” เอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 7 พ.ศ. 2549.

แพรไหม สายสุนา. ชาวบ้านหมู่บ้านจานเลียว ตำบลในเมือง อำกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2552

ภคภูมิ บุตรโพธิ์. ผู้อำนวยการระดับต้นท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2552.

วสันต์ จิตสัมฤทธิ์. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเหนือ จังหวัดศรีสะเกษ.สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2552.

วิษณุ ศิลปี. รองผู้อำนวยการกองกำลังรักษาความมั่นคงภายใน (กอรมน.). สัมภาษณ์,14 สิงหาคม 2552.

วีรยุทธ ดวงแก้ว. กำนันตำบลเสาธงชัย จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2552.

ศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์. นายกสมาคมหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2552.

สมปอง สุตจริตกุล. คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2552.

อรุณี คงกลาง. ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยพอก ตำบลหนองหญ้าลาด อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2552.

ความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก

OPINIONS OF THE GOVERNMENT OFFICIALS TOWARD ROLES OF MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVE FOR KINGDOM OF THAILAND CONSTITUTION 2550 BE. NAKORN NAYOK PROVINCE

นันทวัน ตันประสิทธิ์[1] ดร.ประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อกบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้งจังหวัดนครนายก 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้งจังหวัดนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัยครั้งนี้คือ ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดนครนายก จำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และ การทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก ด้านบทบาทในสภา และบทบาทภายนอกสภา เห็นว่ามีการทำหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทด้านต่างประเทศเห็นว่า มีการทำหน้าที่อยู่ในระดับน้อย

2. ข้าราชการที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทของข้าราชการ รายได้ ประสบการณ์ในการเลือกตั้ง ระยะเวลาที่อยู่ในจังหวัดนครนายก และการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้งจังหวัดนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ความคิดเห็น, ข้าราชการ, บทบาท, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the opinions of the government officers towards the members of the House of Representative according to the constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 at Nakorn Nayok province 2) to compare the opinions the

---

[1] นักศึกษาปริญญาโทภาควิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำภาควิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

government officers towards the members of the House of Representative according to the constitution of the Kingdom of Thailand BE. 2550 at Nakorn Nayok province, as classified by personal factors and 3) to study the opinions and other suggestions that members of the House of Representatives in Nakhon Nayok province should increase their roles on their position. The subjects of the study were 385 government officers. The data were analyzed through percentage, mean, the standard deviation, t - test, and f-test. The results showed that:

1.The opinions of government officers towards the members of the House of Representatives in Nakorn Nayok province according to the constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 , in terms of their roles inside and outside the House of Representatives, they were rated at a "moderate" level. And in terms of their roles on the foreign affairs, they were rated at a "low" level.

2. The opinions of government officers with different genders, ages, education levels, type of government officers, income, election's experience, duration of living in Nakhon Nayok province, and perceiving on the performance of the members of the House of Representative in Nakhon Nayok province were different. But the opinions of government officers with different residence were not different.

KEYWORD : OPINIONS, GOVERNMENT OFFICIALS, ROLES, MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVE

1. บทนำ

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ เมื่อวันศุกร์ ที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 โดยที่รัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยมีชื่อว่า "ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475" (มานิตย์ นวลละออ. 2540: 31) การปกครองใน ระบอบใหม่นี้เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่ง จรูญ สุภาพ (2538:26) กล่าวว่าประชาธิปไตยคือระบบการเมืองการปกครองที่ให้ประชาชนได้มีโอกาสปกครองตนเองซึ่งประอบด้วยหลักการขั้นมูลฐาน 3 ประการคือ 1) ถือว่าบุคคลทุกคนมีคุณค่าและมีความเท่าเทียมกัน 2)มนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลและมีความสามารถในกระบวนการปกครองตนเองได้เป็นอย่างดี 3) ถือว่าบุคคลพึงมีเสรีภาพและได้รับหลักประกันในการที่จะมีและใช้เสรีภาพนั้น จึงได้กำหนดให้มีสถาบัน องค์การและกระบวนการในแบบประชาธิปไตยซึ่งได้แก่สถาบันตัวแทนตามระบอบประชาธิปไตย ถือได้ว่าประชาชนปกครองตนเองโดยผ่านทางผู้แทน ซึ่งประชาชนจะเป็นผู้เลือกตั้งให้เข้ามาทำหน้าที่แทนปวงชนเพื่อไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองแทนประชาชน ผู้แทนเหล่านั้นคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเรียกย่อๆว่า ส.ส. ซึ่ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย พ.ศ. 2550 เป็นการเลือกตั้งครั้งล่าสุด และ เป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และเป็นครั้งแรกหลังจากที่ได้มีการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 (http://www.oknation.net/blog/print.php?id=468979, 12 ตุลาคม 2552)การเลือกตั้ง ตัวแทนของ

ประชาชนเข้าไปเป็นปากเป็นเสียง เพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชน และ เพื่อแสดงบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของตนเองต่อประชาชนผู้ที่เลือกให้เข้ามาเป็นตัวแทน ตลอดจนเพื่อสนองความคาดหวังของประชาชนได้มากน้อยเพียงใดนั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับตัวของผู้แทนเองว่าจะมีความรู้ ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต ความจริงใจในการทำงานเพื่อ ประชาชนของตนเองมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างเข้มข้นของประชาชน โดยติดตามตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างต่อเนื่อง (วิวัฒน์ พิพัฒน์พงศ์กุล ,2549 : 1)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่สนใจในการที่จะอาสาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในโอกาสต่อไป และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายกในปัจจุบันสามารถนำข้อมูลที่ได้รับนี้ไปปรับปรุงใช้กับการทำงานหรือทำหน้าที่ให้สอดคล้องกับความคิดเห็นข้าราชการและนำไปแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ดียิ่งขึ้นสืบไป

2. ขั้นตอนการศึกษาและวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือข้าราชการผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครนายก ที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อปี พ.ศ. 2550 จำนวน 6,165 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แต่ได้แบบสอบถามที่สมบรูณ์ 385 ชุดคิดเป็นร้อยละ 96.30 ของจำนวนแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม เกี่ยวกับความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และประยุกต์จากแบบสอบถามของณัฏฐกฤษฎ์ วงศ์เจริญ, อร่าม จันทร์เพ็ญ, สมศักดิ์ พันธ์เกษม, องอาจ คร้ามไพบูลย์ และ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยคำถามที่มีจำนวน 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก ประสบการณ์การเลือกตั้ง และถิ่นที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของข้าราชการต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้งจังหวัดนครนายก ซึ่งลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้ คือ

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

และนำผลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4. 50-5.00	หมายถึงมีการปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3. 50-4.49	หมายถึงมีการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ย	2. 50-3.49	หมายถึงมีการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึงมีการปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก น่าจะมีบทบาทเพิ่มขึ้น โดยนำเสนอเป็นความเรียง

การสร้างเครื่องมือ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้คือ

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.สร้างแบบสอบถามฉบับร่างและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม

3. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง

5. นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่จังหวัดนครนายกเพื่อพบกับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

2. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของข้าราชการที่มีบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก ในด้านบทบาทในสภา และบทบาทภายนอกสภาเห็นว่าทำหน้าที่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านบทบาทภายนอกสภาเห็นว่า มีการทำหน้าที่อยู่ในระดับน้อย

สมมุติฐานการวิจัยกำหนดว่า ข้าราชการที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทของข้าราชการ รายได้ ประสบการณ์ในการเลือกตั้ง ถิ่นที่อยู่ ระยะเวลาที่อยู่ในจังหวัดนครนายก และมีการรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการทำหน้าที่ในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครนายกที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย และผลการวิจัยที่ออกมานั้นนำมาอภิปราย ได้ดังนี้ ข้าราชการมีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก ในด้านบทบาทในสภา และบทบาทภายนอกสภา ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้งจังหวัดนครนายก มีเพียง 2 คน และอยู่กันคนละพรรค คนละฝ่าย คือฝ่ายรัฐบาล 1คน และฝ่ายค้าน 1 คน สำหรับผู้ที่อยู่ฝ่ายรัฐบาลก็ไม่ได้เป็นคณะรัฐมนตรี เป็นเพียงรองประธานกรรมาธิการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ ไม่ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการ จึงไม่ได้มีบทบาทอะไรมากนักในสภา ส่วนผู้ที่อยู่ฝ่ายค้านก็ไม่ได้ทำหน้าที่ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล จึงทำให้ไม่ค่อยเห็นผลงาน ไม่สามารถดึงงบประมาณมาพัฒนาท้องถิ่นได้มากนัก หรืออีกประเด็นอาจจะเป็นเพราะจังหวัดนครนายกอยู่ใกล้กับกรุงเทพ ฯ ประชาชนไม่ค่อยมีปัญหาที่ต้องให้สมาชิก สภาผู้แทนราษฎรช่วยเหลือ จึงทำให้ข้าราชการที่ตอบแบบสอบถามไม่ค่อยเห็นผลงาน ด้านบทบาทด้านต่างประเทศข้าราชการมีความคิดเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก มีบทบาทด้านต่างประเทศอยู่ในระดับน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายกไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทรวงการต่างประเทศ หรือไม่ได้เข้าร่วมประชุมในระดับนานาชาติจึงทำให้ไม่ค่อยมีผลงานในด้านดังกล่าว ซึ่งสำนักวิชาการ (http://www.parliament.go.th/mp2550/asset/ p_job_ unction.pdf, 12 ตุลาคม 2552) อธิบายว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังต้องสร้างบทบาทภายนอกสภา ได้แก่การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของ

ประชาชน และบทบาทในด้านเวทีต่างประเทศ ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังต้องสร้างบทบาทภายนอกสภา ได้แก่การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน และบทบาทในด้านเวทีต่างประเทศนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

4. บทสรุป/สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก ด้านบทบาทในสภา และบทบาทภายนอกสภา เห็นว่ามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนด้านบทบาทด้านต่างประเทศเห็นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

2. ข้าราชการที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทของข้าราชการ รายได้ ประสบการณ์ในการเลือกตั้ง ระยะเวลาที่อยู่ในจังหวัดนครนายก และมี การรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการทำหน้าที่ในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครนายกแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เขตเลือกตั้ง จังหวัดนครนายก แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

จรูญ สุภาพ. *ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ.* พิมพ์ครั้งที่5 กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.2538.

มานิตย์ นวลละออ. *การเมืองไทยในยุคสัญญลักษณ์รัฐไทย.* ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

วิวัฒน์ พิพัฒนพงศ์กุล. *"ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างปะชาชนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดลำปาง."* การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

สำนักวิชาการ (http://www.parliament.go.th/mp2550/asset/mp_job_function.pdf, 12 ตุลาคม 2552

http://www.oknation.net/blog/print.php?id=468979, 12 ตุลาคม 2552

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนักศึกษาหญิง ระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี

THE FACTOR THAT TOUR BEHAVIOR NIGHT OF WOMAN STUDENT BACHELOR'S DEGREE LEVEL IN THE PATHUM THANI

นิสารัตน์ เสาวรส[1] ดร.ปรีชาญาณ วงศ์อรุณ[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิง ระดับปริญญาตรีในเขตจังหวัดปทุมธานี และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านคุณลักษณะ และทัศนคติในการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิงในเขตจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนิสิตนักศึกษาหญิงในระดับปริญญาตรีในอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลและเอกชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 398 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) , ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ใช้สถิติทดสอบไคส์แควร์ (Chi- Square)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพครอบครัวเป็นบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ส่วนผู้ปกครองมีระดับการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ผู้ปกครองประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว โดยทราบเรื่องที่ไปเที่ยว ซึ่งบุคคลในครอบครัวที่มีพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนส่วนใหญ่เป็นพี่ ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในบริเวณที่มีสถานบันเทิง ซึ่งแหล่งที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสถานบันเทิงมากที่สุด คือ ใบปลิว โดยส่วนใหญ่เคยพบเห็นป้ายโฆษณา โปสเตอร์ ใบปลิวและอื่นๆ เกี่ยวกับสถานบันเทิงรอบบริเวณสถานศึกษาในรัศมี 500 เมตร ส่วนใหญ่มีกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดที่มีพฤติกรรมการชอบเที่ยวกลางคืน ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติการเที่ยวกลางคืน อยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วย ส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับประสบการณ์ใหม่ ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ช่วงเวลาในการไปเที่ยวสถานบันเทิงของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีมากที่สุด คือ 22.00-24.00 น.โดยมีค่าใช้จ่ายต่อครั้งอยู่ระหว่าง 501-1,000 บาท ส่วนใหญ่ไปเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนน้อยกว่า 5 คน โดยเที่ยว 5-15 ครั้งต่อเดือน การแต่งกายไปเที่ยวง่ายๆ ธรรมดา เดินทางโดยรถแท็กซี่ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการลอกเลียนแบบบุคคลรอบข้าง เหตุผลในการไปเที่ยวสถานบันเทิง คือ เพื่อความทันสมัย โดยส่วนใหญ่เคยได้รับผลกระทบในทางลบจากการเที่ยวกลางคืน

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานที่พักอาศัย บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วย แหล่งที่มาของรายได้ ค่าใช้จ่ายประจำเดือน และทัศนคติในการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิงในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยทางสถิติ 0.01 และ 0.05

<u>คำสำคัญ</u> : ปัจจัยที่มีผลต่อการเที่ยวกลางคืน, พฤติกรรมการเที่ยวกลางคืน

1. บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากสังคมในอดีตเป็นอย่างมาก นั่นเป็นเพราะว่าบุคคลในสังคมไทยปัจจุบัน ได้รับเอาค่านิยมของชาติตะวันตกเข้ามารวมทั้งยังนำอิทธิพลการแต่งกาย การดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของชาติตะวันตกเข้ามา จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้อิทธิพลของชาติตะวันตกดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย และทำให้วิถีการดำเนินชีวิต การรับรู้ของคนในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมของชาติตะวันตกดังกล่าวได้เข้ามาเผยแพร่สู่สังคมไทยหลากหลายรูปแบบ ซึ่งส่งผลให้เกิดค่านิยมและทัศนคติใหม่ ๆ ในกลุ่มวัยรุ่น ทำให้กลุ่มวัยรุ่นมีโอกาสในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายตามแต่รสนิยมของแต่ละบุคคล ซึ่งบุคคลในสังคมสามารถที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้การรับข้อมูลข่าวสารรอบโลกโดยผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และสื่อสำเร็จรูปต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ตลอดจนความฟุ้งเฟ้อในหมู่คนรุ่นใหม่ รวมทั้งการถูกครอบงำทางด้านวัฒนธรรมของชาติตะวันตก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540, หน้า ข)

จากความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารที่มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นจนปัจจุบันการเรียนรู้และการตอบรับวัฒนธรรมของต่างชาติ ถือเป็นเรื่องง่าย ซึ่งตอนนี้ผู้ที่จะรับและยอมที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งรอบข้างได้อย่างรวดเร็วคงจะหนีไม่พ้นวัยรุ่น บางครั้งการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาตินั้นมีทั้งรับเอาในเรื่องของการแต่งตัว การเล่นกีฬา การใช้ชีวิต หรือแม้กระทั้งการปฏิบัติตัว สองประเด็นหลังนี้ถือว่าเป็นการรับวัฒนธรรมที่ค่อนข้างล่อแหลมและน่าเป็นห่วงกว่าเรื่องอื่นๆ เพราะปัจจุบันวัยรุ่นของไทยมีการรับเอาวัฒนธรรมที่ผิดๆมาเป็นแบบอย่างมากขึ้น ซึ่งนับวันการเลียนแบบในสิ่งผิดๆ ก็นำไปสู่การสร้างปัญหาที่นับวันก็จะทวีความรุ่นแรงตามค่านิยมของวัยรุ่น เมื่อมีการเที่ยวกลางคืน การดื่มสุราของมึนเมา ถือเป็นตัวตัวการสำคัญที่จะทำให้วัยรุ่นเหล่านี้ขาดสติจนนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ โดยไม่มีการป้องกัน เรื่องเซ็กซ์ชั่วคืนในกลุ่มวัยรุ่นเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นมานานแล้ว ซึ่งปัจจุบันสังคมของเราจะมีพฤติกรรมแบบนี้มากยิ่งขึ้น

ในปัจจุบันยังพบว่าสถานธุรกิจบันเทิง มีการโฆษณากับสื่อมวลชนแทบทุกแขนง มักจะพบว่าในช่วงหนึ่งของข่าวประจำวัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นข่าวบันเทิงที่เสนอการเปิดสถานบันเทิง โดยมีการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการ ได้แก่ ศิลปิน ดารา นักร้องที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมีการโฆษณาในสื่อต่าง ๆ อาทินิตยสารวัยรุ่น หนังสือพิมพ์หน้าบันเทิง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เอื้ออำนวยต่อการเลียนแบบ โดยเฉพาะเป็นเรื่องที่วัยรุ่นสนใจส่วนใหญ่ (กฤษณ์ ทองเลิศ ,2539 พฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนนั้นจัดเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับช่วงระยะของวัยรุ่น ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ระบุไว้ในนโยบาย และแผนพัฒนาเยาวชนระยะยาวว่าพฤติกรรมการเที่ยวเตร่ ในเวลากลางคืนระหว่างเวลา 22.00 ถึง 04.00 ของวันรุ่งขึ้น จัดเป็นพฤติกรรมไม่สมควรแก่วัยของเยาวชน (รจนา เพ็ชรดี ,2545)

ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นได้ว่าการเที่ยวสถานบันเทิงของเด็กวัยรุ่นนั้นถือได้ว่าเป็นปัญหาที่น่าสนใจ เนื่องจากปัญหานี้เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวของวัยรุ่นเองและยังส่งผลไปถึงครอบครัวของเด็กวัยรุ่นอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของวัยรุ่นหญิง โดยศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากมีสถานศึกษาทั้งรัฐบาลและเอกชนอยู่เป็นจำนวนมาก และพื้นที่ใกล้เคียงของสถานศึกษานั้นเป็นที่ตั้งของสถานบันเทิงและร้านเหล้าอีกมากมาย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิง เพื่อนำมาพัฒนาสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนการศึกษา / วิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนักศึกษาหญิงระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและบังเอิญ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาหญิงที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในเขตจังหวัดปทุมธานีจำนวน 8 สถาบัน จำนวน 72,876 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนิสิตนักศึกษาหญิงในระดับปริญญาตรีในอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลและเอกชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 398 คน

2.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

1.การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ,ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

2 การวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านครอบครัวของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

3.การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสังคมของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

4. การวิเคราะห์ทัศนคติต่อการเที่ยวกลางคืนและพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.การวิเคราะห์พฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนและพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

6.การวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และทัศนคติในการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิงในเขตจังหวัดปทุมธานี ใช้สถิติทดสอบไคส์แควร์ (Chi- Square)

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพครอบครัวเป็นบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ส่วนใหญ่ มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงสุด ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ผู้ปกครองประกอบอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่ทราบเรื่องที่ไปเที่ยว ซึ่งบุคคลในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนส่วนใหญ่เป็นพี่

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในบริเวณที่มี สถานบันเทิง ซึ่งแหล่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสถานบันเทิงมากที่สุด คือ ใบปลิว โดยส่วนใหญ่เคยพบเห็นป้ายโฆษณา โปสเตอร์ ใบปลิวและอื่นๆ เกี่ยวกับสถานบันเทิงรอบบริเวณสถานศึกษาในรัศมี 500 เมตร ส่วนใหญ่มีกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดที่มีพฤติกรรมการชอบเที่ยวกลางคืน ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติการเที่ยวกลางคืน อยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วย ส่วนใหญ่เห็นว่าการเที่ยวกลางคืนทำ ให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วย อย่างยิ่ง

ช่วงเวลาในการไปเที่ยวสถานบันเทิงของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีมากที่สุด คือ 22.00-24.00 น. โดยมีค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่ในการไปเที่ยวสถานบันเทิงอยู่ระหว่าง 501-1,000 บาท ส่วนใหญ่ไปเที่ยวสถานบันเทิงกับกลุ่มเพื่อนน้อยกว่า 5 คน โดยเที่ยวสถานบันเทิง 5-15 ครั้งต่อเดือน การแต่งกายไปเที่ยวสถานบันเทิงง่ายๆ ธรรมดา เดินทางไปเที่ยวสถานบันเทิงโดยรถแท็กซี่ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการลอกเลียนแบบบุคคลรอบข้างหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในการไปเที่ยวสถานบันเทิง เหตุผลในการไปเที่ยวสถานบันเทิง คือ เพื่อความทันสมัย โดยส่วนใหญ่เคยได้รับผลกระทบในทางลบจากการเที่ยวกลางคืน

ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานที่พักอาศัย บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วย แหล่งที่มาของรายได้ ค่าใช้จ่ายประจำเดือน และทัศนคติในการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิงในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยทางสถิติ 0.01 และ 0.05

4. บทสรุป/สรุปผลวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยในด้านบุคคล จำแนกตาม บุคคลที่พักอาศัยอยู่แหล่งที่มาของรายได้ และค่าใช้จ่ายประจำเดือน ต่อทัศนคติในการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิงในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิงระดับปริญญาตรีในเขตจังหวัดปทุมธานี คือ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การเที่ยวกลางคืนทำ ให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะของการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยว่าการเที่ยวกลางคืนนั้นเป็นต้นเหตุของปัญหาทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงสำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นแน่ ๆ ของผู้ที่ชอบเที่ยวกลางคืน คือ การเสียทรัพย์เป็นจำนวน มากอย่างไร้ประโยชน์ จึงถือได้ว่าการเที่ยวในสถานบันเทิงของวัยรุ่นนั้นถือได้ว่าเป็นปัญหาอย่างหนึ่งในสังคมไทยและยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการติดเหล้า การติดบุหรี่ การติดสิ่งเสพติดและการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของเด็กวัยรุ่น และยังก่อให้เกิดปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่อาจจะส่งผลให้ติดโรคเอดส์ได้ในที่สุด ทั้งนี้ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันครอบครัว ควรหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาการเที่ยวกลางคืนของนิสิตนักศึกษาหญิง เพื่อนำมาพัฒนาสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น

5. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.ปรีชาญาณ วงศ์อรุณ อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ และเมื่อมีปัญหาคอยแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่องต่างๆ ตลอดจนให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ แก่ผู้ศึกษาด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งเสมอมา จนงานค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ความช่วยเหลือแนะนำให้ข้อคิดเห็นและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของสถิติในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน ของมหาวิทยาลัยรังสิต ศูนย์ศึกษาวิภาวดีนายทะเบียนของทุกมหาวิทยาลัย ครอบครัวและเพื่อนๆ

ประโยชน์และคุณค่าทั้งมวลที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บิดามารดาและครู อาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ ทองเลิศ. พฤติกรรมการเที่ยวสถานบันเทิงของวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท, 2539.

รจนา เพ็ชรดี. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการนิยมเที่ยวกลางคืน ณ สถานบันเทิง อาร์. ซี. เอ ของวัยรุ่น.

วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ฉบับร่าง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2540.

ส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

THE OPINIONS OF UNIVERSITY STUDENT IN BANGKOK PROVINCE TOWARD E-COMMERCE'S MARKETING MIX STRATEGIES

รัตนากร นิรมิตรศรีชัย[1] ดร.ประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) และ2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาล และสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 19 – 20 ปี มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ปัจจัยภายนอกที่ใช้บริการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้านประหยัดเวลา ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน และด้านความทันสมัย อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ตามลำดับ ส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ยกเว้นด้านราคาอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาที่มี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักศึกษาที่มีอายุ และสาขาวิชาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น นักศึกษาที่มี เพศ ชั้นปี และภูมิลำเนาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด, พาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This research dealing with the opinions of the university students in Bangkok province towards E-commerce's marketing mix strategies aimed (1) to study marketing mix strategies use in E-commerce and (2) to compare university student opinions towards marketing mix strategies use in E-commerce classified by personal factors. The sample size of 400 was private and government university students in Bangkok province. The instrument used in the research was the questionnaires. The data were statistically analyzed by frequency, mean, t-test and F–test.

The results of this research showed that most participants were female, 19 and 20 years of age. They studied in their second and third year of university in social science field. Their average income was lower than 5,000 baht. Most of them were born and grown up in Bangkok. The external factors that caused students to use E-commerce are time saving, information richness, social connection, friends, and modernity respectively. E-commerce's marketing mix strategies in an area of promotion, products, and places were perceived highly by the students, except for the price which was placed in moderate level. The comparison of university student opinions towards marketing mix strategies use in E-commerce classified by personal factors showed that students with different income had different opinions towards E-commerce's marketing mix strategies with at statistical significance of 0.01. Students with different age and field of study had different opinion toward E-commerce's marketing mix strategies at statistical significance of 0.05. Students with different age, years of study, and hometown had similar opinions toward E-commerce's marketing mix strategies.

Keywords : MARKETING MIX STRATEGY (4P), E-COMMERCE

1. บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้เน้นการกระจายความเจริญและความอยู่ดีกินดีของประชาชน ด้วยการพัฒนาภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมการผลิตเป็นหลัก ในขณะที่วิวัฒนาการในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในรอบทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบข่าวสารข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาในภาคเศรษฐกิจและสังคม และแม้ว่าสังคมเกษตรและสังคมอุตสาหกรมจะยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในภาคการผลิตของประเทศ สังคมข้อมูลข่าวสารหรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) ได้เริ่มก่อตัวและเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

อินเตอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีที่แสดงถึงวิวัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นในการสื่อสารของมนุษย์สามารถที่จะเชื่อมต่อ หรือแสดงข้อมูลออกไปได้ทั่วโลกในเวลาที่รวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจอย่างแพร่หลาย เรียกว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic commerce) หรือ อี-คอมเมิร์ช (E-Commerce) จากการที่พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นธุรกิจที่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของพรมแดนและโซนเวลา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้บริโภคสามารถตอบสนองความต้องการสินค้าและบริการได้ตลอด 24 ชั่วโมงไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic commerce) จึงเข้ามามีส่วนในชีวิตประจำวันมากขึ้น จากการที่ระบบการสื่อสารสมัยใหม่เจริญก้าวหน้ามากขึ้น จึงทำให้อินเตอร์เน็ตได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลส่วนใหญ่เข้าถึงได้โดยง่าย และมีอยู่อย่างแพร่หลายทั่วถึงทุกส่วนภูมิภาค การใช้งานก็ง่ายและหลากลายขึ้น การแสวงหาข่าวสาร ข้อมูล ความบันเทิง หรือสาระข้อมูลใดๆ ก็เข้าถึงได้โดยง่าย ไม่จำกัดเวลา ทำให้ธุรกิจบนอินเตอร์เน็ต มีเกิดขึ้นมากมายและแพร่หลายออกไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงร้านค้า ธุรกิจต่างๆ ก็ใช้ช่องทางของ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic commerce)นี้ เป็นช่องทางของธุรกิจกันมากขึ้นด้วยเช่นกัน

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ยังทำให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากตลาดสินค้าและบริการมีลักษณะใกล้เคียงกับตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายจะมีความรู้ในเรื่องสินค้าและบริการนั้น ๆ เป็นอย่างดี อันเป็นผลมาจาก ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายสามารถหาข้อมูลที่เกี่ยวกับสินค้าและบริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และหลากหลาย นอกจากนี้ ในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังมีผู้ซื้อและผู้ขายเป็นจำนวนมาก ตลอดจน ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายสามารถเข้าออกได้อย่างเสรี อีกทั้งสินค้าแต่ละชนิดที่ซื้อขายในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทุกชิ้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ราคาสินค้าที่ซื้อขายในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีความใกล้เคียงกับราคาดุลยภาพซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ก็สอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานของตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ (จิราภรณ์ เลิศจีระจรัส, 2548 : 2)

ผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตปี 2552 จากการสำรวจของ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค/สวทช.) ซึ่งการสำรวจนี้ เป็นการสำรวจออนไลน์ ที่เนคเทคจัดทำอย่างต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเก็บรวมรวมข้อมูลลักษณะพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในด้านต่างๆ สำหรับใช้เป็นแนวทางเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย มีผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามประจำปีนี้ทั้งหมด 11,991 คน และมีคำถามพิเศษเกี่ยวกับพฤติกรรมการติดตามข่าวออนไลน์ โดยมีผลการสำรวจที่น่าสนใจสรุปได้ว่า แนวโน้มการใช้อินเทอร์เน็ตในปีหน้านั้น จะมีการขยายตัวของการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการติดตามข่าวสารและข้อมูลรวมถึงการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น ผ่านทางอุปกรณ์เคลื่อนที่พกพาที่รองรับการให้บริการข่าวออนไลน์และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) ที่หลากหลาย เช่น เครื่องอ่านอิเล็กทรอนิกส์ (e-Reader) สมาร์ตโฟน และพีดีเอโฟน เป็นต้น อันจะนำมาซึ่งการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลของไทยอีกมากและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอุดมปัญญาของประเทศในอนาคต จึงเป็นความท้าทายของทุกภาคส่วนในการเตรียมความพร้อมเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการกระตุ้นและพัฒนาให้เกิดการสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลและแอพพลิเคชั่นที่มีคุณภาพ รวมถึงแนวทางการกลั่นกรองความเหมาะสมของเนื้อหาดิจิทัล โดยไม่ให้กระทบต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีของภาคประชาชนและให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนภายในประเทศ

ดังนั้นจากการเติบโตของธุรกิจพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชอีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ตามความคิดเห็นของของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อการก้าวสู่การเป็นผู้นำทางธุรกิจพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

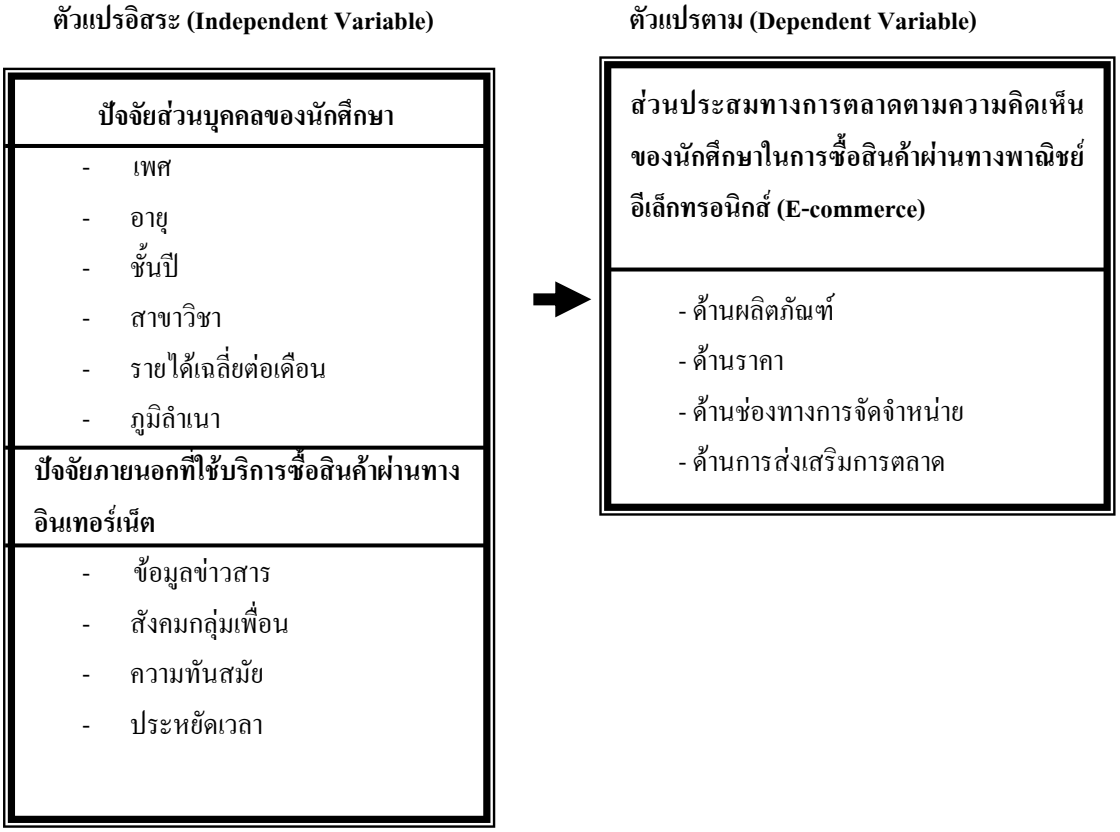
1. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce)

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาประกอบด้วย เพศ, อายุ, ชั้นปี, สาขาวิชา, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน, ภูมิลำเนา และปัจจัยภายนอกที่ใช้บริการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตประกอบด้วย ข้อมูลข่าวสาร, สังคมกลุ่มเพื่อน, ความทันสมัย, ประหยัดเวลา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ใช้เทคนิคการสำรวจ (Survey Technique) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ได้แก่ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาล และสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร การสร้างเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ ตลอดทั้งการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ(Check List) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scales) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของของนักศึกษา ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ชั้นปี, สาขาวิชา, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน, ภูมิลำเนา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ใช้บริการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตประกอบด้วย ข้อมูลข่าวสาร, สังคมกลุ่มเพื่อน, ความทันสมัย, ประหยัดเวลา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด เพื่อให้นักศึกษาเสนอแนะ และแสดงความคิดเห็น

3. ผลการวิเคราะห์/ ผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 19 – 20 ปี มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ใช้บริการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้านประหยัดเวลา ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน และด้านความทันสมัย อยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ยกเว้นด้านราคาอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาที่มี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักศึกษาที่มีอายุ และสาขาวิชาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น นักศึกษาที่มี เพศ ชั้นปี และภูมิลำเนาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ใช้บริการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้านประหยัดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันการจราจรในกรุงเทพมหานครค่อนข้างแออัด การเดินทางเพื่อซื้อสินค้าในบางครั้งต้องเสียเวลาในการเดินทางมาก การซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์จึงมีเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยให้ประหยัดเวลาในการเดินทาง ด้านข้อมูลข่าวสารทั้งนี้เพราะการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตจะมีข้อมูลข่าวสารของสินค้าให้สามารถเลือกพิจารณาเปรียบเทียบก่อนการตัดสินใจซื้อได้ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน และด้านความทันสมัย อยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนศรี พูลสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-COMMERCE) มาใช้กับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในกลุ่มภาคกลางฝั่งตะวันออก พบว่าผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากกับด้านการเพิ่มช่องทางในการขยายตลาด และด้านการประหยัดเวลากระบวนการบริหารเป็นไป

อย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ด้านการประหยัดเวลากระบวนการบริหารเป็นไปอย่างรวดเร็ว และตรงกับผลงานวิจัยในด้านประหยัดเวลา เพราะว่าเป็นการเพิ่มความสะดวกสบายและความพึงพอใจให้แก่ลูกค้ามากขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมากตามลำดับ ยกเว้นด้านราคาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากส่วนประสมทางการตลาดแต่ละส่วนจะถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย อย่างเช่น การลดราคาสินค้าหรือการเปลี่ยนรูปแบบการส่งเสริมการเพื่อเพิ่มยอดขาย หรือการผสมผสานกันของส่วนประกอบต่างๆ เช่น การสร้างตราสินค้า หรือการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ สามารถถูกใช้เพื่อพัฒนากลวิธี ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสารทางการตลาด ส่วนด้านราคาของสินค้ามีราคาต่ำเพื่อดึงดูดลูกค้า ดังนั้นนักศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดมาเป็นอันแรก

3. ผลการเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาที่มี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษา นักศึกษาที่มีรายได้สูงยอมตัดสินใจซื้อสินค้าได้เร็วกว่านักศึกษาที่มีรายได้ต่ำ ส่วนนักศึกษาที่มีอายุ และสาขาวิชาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชย์อีเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องวุฒิภาวะทางอายุมีส่วนในการตัดสินใจของนักศึกษาเนื่องจาก นักศึกษาที่มีอายุน้อยมักจะไม่ค่อยคิดถึงประโยชน์จากการสั่งซื้อสินค้า มักจะให้ความสำคัญกับความอยากได้และตัดสินใจซื้อ ส่วนนักศึกษาที่มีอายุมากมักจะใช้เหตุและผลในการตัดสินใจมากกว่าใช้อารมย์ ยกเว้น นักศึกษาที่มี เพศ ชั้นปี และภูมิลำเนาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจการซื้อสินค้าผ่านทางพาณิชอีเล็กทรอนิกส์ไม่แตกต่างกัน

4. บทสรุป

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นการทำการค้าโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยที่การค้าทุกประเภทล้วนมีโอกาสในการใช้ประโยชน์จากพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และไม่ว่าจะเป็นพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธุรกิจด้วยกันเอง เช่น การจัดระบบการสั่งซื้อวัตถุดิบและชิ้นส่วนระหว่างคู่ค้า หรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างพ่อค้าและผู้บริโภค เช่น การขายหนังสือผ่านอินเตอร์เน็ต หรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นต้น ดังนั้นระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จึงเอื้ออำนวยให้การทำธุรกรรมทางการค้ามีความสะดวกรวดเร็วและแม่นยำ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการโฆษณาสินค้า การสั่งซื้อ การชำระเงิน ไปจนถึงการระบบขนส่งสินค้าและบริการ ซึ่งล้วนใช้อิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อได้ทั้งสิ้น การทำการค้าโดยใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จึงเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลก

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ เลิศจีระจรัส และคณะ. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 9, 1 (ม.ค.-เม.ย.48) 58-76 ตาราง, 2548.

พูนศรี พูลสวัสดิ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-COMMERCE) มาใช้กับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในกลุ่มภาคกลางฝั่งตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, 2551.

วรากร ศรีวิฑูรย์ศักดิ์. การศึกษาสภาพการใช้บริการอินเทอร์เน็ตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING OF GERMINTED BROWN RICE AND CONSUMER SATISFACTION WITH EFFECT MARKETING MIX FOR KRAYATIP GERMINTED BROWN RICE FROM BANYANGNOI ARTS AND CRAFTS CENTER OF HER MAJESTY QUEEN SILIKIT OF THAILAND, TUMBON KOAE, AMPHUR KHUANGNAI, UBONRATCHATHANI PROVINCE

สุภิทธา บุญเนื้อ[1] เกสรา สุขสว่าง[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อยในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลกอเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคที่มีต่อข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี และ3) เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ตั้งแต่วันที่ 9 - 27 ธันวาคม 2552 จำนวนทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ด้านคุณสมบัติของสาร GABA ด้านคุณสมบัติของสารแกมมาโอรายซานอลทีมีในข้าวกล้องเพาะงอกในระดับปานกลาง ส่วนด้านการย่อยและการดูดซึมเข้าสู่ร่างกายของข้าวกล้องเพาะงอกและด้านการหุงต้มข้าวกล้องเพาะงอก ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด ผู้บริโภคมีความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอก ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายในระดับมาก ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดโดย

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำสาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

ภาพรวมผู้บริโภคมีความพึงพอใจในระดับมาก ยกเว้น ผู้บริโภคเพศชาย ผู้บริโภคที่มีสถานภาพหม้าย ผู้บริโภคที่เป็นโรคหอบหืด และโรคหัวใจ พึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกไม่แตกต่างกัน ผู้บริโภคที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้บริโภคที่มีอาชีพ และโรคประจำตัวที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความพึงพอใจของผู้บริโภค, ข้าวกล้องเพาะงอก, ศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย

Abstract

This research is about knowledge and understanding of Germinted Brown Rice and consumer satisfaction affecting marketing mix for Krayatip Germinted Brown Rice from Banyangnoi Arts and Crafts Center of Her Majesty Queen Silikit of Thailand, Tumbon Koae, Amphur Khuangnai, Ubonratchathani Province. The research aimed (1) to study about knowledge and understanding of Germinted Brown Rice and consumer satisfaction affecting marketing mix for Krayatip Germinted Brown Rice from Banyangnoi Arts and Crafts Center of Her Majesty Queen Silikit of Thailand, Tumbon Koae, Amphur Khuangnai, Ubonratchathani Province. (2) to investigate consumer's satisfaction affecting marketing mix for Krayatip Germinted Brown Rice from Banyangnoi Arts and Crafts Center of Her Majesty Queen Silikit of Thailand, Tumbon Koae, Amphur Khuangnai, Ubonratchathani Province. (3) to compare consumer's satisfaction affecting marketing mix for Krayatip Germinted Brown Rice from Banyangnoi Arts and Crafts Center of Her Majesty Queen Silikit of Thailand, Tumbon Koae, Amphur Khuangnai, Ubonratchathani Province by personal factors. The samples were 400 consumers who bought Krayatip Germinted Brown Rice from Banyangnoi Arts and Crafts Cente during 9 – 27 December 2009. The instruments used in the research were questionnaires. The statistical methods used were frequency, mean, t-test and F–test.

The results of this research showed that the consumers had moderate knowledge and understanding about Krayatip Germinted Brown Rice and its benefit from GABA substance and Gamma Oryzanol substance within Germinted Brown Rice. On the other hand, in terms of benefit in digestion and absorption into the body and how to cook Germinted Brown Rice, consumers had highest level of knowledge and understanding. The respondents were highly satisfied with marketing mix of Germinted Brown Rice regarding products, prices, and places. However, as for promotion, they were highly satisfied, except those consumers who were males, widows, asthma patients, and heart disease patients. These respondents were very highly satisfied with marketing mix of Germinted Brown Rice. The result of the consumers satisfaction comparison showed that consumers with different age, education level, monthly earnings, and marriage status were equally satisfied with marketing mix for Germinted Brown Rice. The satisfaction of the consumers with different gender towards marketing mix for Germinted Brown Rice was different at statistical significant level of 0.01. Consumers with different occupations and congenital disease had different level of satisfaction towards marketing mix for Germinted Brown Rice differently at statistical significant level of 0.05.

Keywords : Consumer satisfaction, Germinted brown rice, Banyangnoi arts and crafts center

1. บทนำ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีความห่วงใยด้านการโภชนาการของพสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างมาก ในอดีตที่ผ่านมาพระองค์จึงได้ทรงเป็นผู้ริเริ่ม โครงการที่มีความสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านโภชนาการจำนวนหลายโครงการ ภายใต้ชื่อ “โครงการส่งเสริม ศิลปาชีพ” ซึ่งในภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งเป็นรูปมูลนิธิ พระราชทานนามว่า “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์” เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 และเมื่อ พ.ศ. 2528 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” อันเป็นการส่งเสริมอาชีพและขณะเดียวกันยังอนุรักษ์และส่งเสริมงานศิลปะพื้นบ้านที่มีความงดงามหลายสาขา เช่น การปั้น การทอ การจักสาน การแปรรูปอาหาร เป็นต้น

ศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย เป็นโครงการแห่งหนึ่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งอยู่ที่บ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ก่อตั้งขึ้นในวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ 2539 โดยพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีความห่วงใยในสุขภาพของประชาชนและ มีพระประสงค์ที่จะให้มีแหล่งอาหารเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่สมบูรณ์ และประเทศไทยจะได้เป็นแหล่งอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านยางน้อยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอาชีพ ยกระดับรายได้และป้องกันการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองหลวง รวมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบ้านยางน้อยและหมู่บ้านใกล้เคียง จำนวน 21 หมู่บ้าน การดำเนินงานของฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านยางน้อย เป็นไปในลักษณะของการเกษตรแบบผสมผสาน (Integrated Agriculture) โดยนำหลาย ๆ หลักการมาปรับใช้ เพื่อให้เกิดผลผลิตที่ปลอดสารพิษ (Pesticide free) มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าสูงสุด เช่น การปลูกผักผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์ ปศุสัตว์ และประมง การทำนาเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบริสุทธิ์ หม่อนไหม พืชสมุนไพร โรงสีข้าวกล้อง การผลิตข้าวกล้องเบญจกระยาทิพย์ และการแปรรูปผลผลิตต่าง ๆ ภายในฟาร์ม เพื่อให้ต่อเนื่องและสามารถเก็บเกี่ยวได้ทุกวัน การดำเนินการเป็นไปตามหลักของเกษตรยั่งยืน ผู้บริโภคยั่งยืน ผู้ผลิตยั่งยืน สิ่งแวดล้อมยั่งยืน

สำหรับผลผลิตของบ้านยางน้อย ในปัจจุบันก็มีด้วยกันมาก ทั้งผ้ามัดหมี่ ผ้ากาบบัว เครื่องทองเหลือง ชุบเงิน ชุบทองเครื่องปั้นดินเผา ดอกไม้ประดิษฐ์ จากโครงการศิลปาชีพ และผลิตภัณฑ์คุณภาพสูงจากโครงการฟาร์มตัวอย่าง โดยเฉพาะสุดยอดข้าวกล้องปรุงเพื่อเสริมภูมิต้านทาน เนื้อสุกรและเป็ดเทศสายพันธุ์ดีจากจีน เรียกได้ว่าที่บ้านยางน้อยมีทุกสิ่งที่ให้ชาวบ้านในพื้นที่สามารถเรียนรู้พัฒนาและนำมาใช้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ 1 ในโครงการฟาร์มตัวอย่างที่พระองค์ส่งเสริมการผลิตก็คือ ข้าวกล้องเพาะงอกปรุงเบญจกระยาทิพย์ “แรกผลิ 6” (The Germinated Brown Rice 6) ซึ่งเป็นข้าวกล้องที่ผ่านกรรมวิธี GERMINATION เพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ ด้วยกระบวนการทางชีวเคมีตามธรรมชาติ โดยการนำข้าวกล้องที่ได้จากการทดลองปลูก ซึ่งมีการควบคุมดูแลการเพาะปลูกอย่างใกล้ชิดจากนักวิชาการกรมวิชาการเกษตร ประกอบด้วย ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวเหนียว กข. 6 ข้าวหอมแดง ข้าวกล้องดอกมะลิ 105 และข้าวก่ำดอยมูเซอร์ จากนั้นนำข้าวกล้องที่ได้จากการเพาะปลูก มาผ่านกระบวนการเพาะเมล็ดข้าวจนงอกก่อนนำมาหุงต้ม เพื่อปรับปรุง โครงสร้างของโปรตีน และคุณค่าทางโภชนาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นตามธรรมชาติ ภายในสภาวะที่มีการควบคุมความชื้น แสง อุณหภูมิ เวลา และออกซิเจนที่พอเหมาะจนได้ข้าวที่มีวิตามินสูง อีกทั้ง ยังมีสาร GAMMA AMINO BUTYRIC ACID (GABA) สูง ซึ่งเป็นสารต่อต้านอนุมูล อิสระให้เซลในร่างกายทำงานเป็นปกติ มิให้เซลแก่

เร็วผิดปกติ กลายเป็น สารก่อมะเร็ง นอกจากนั้นยังเพิ่มสารแกมมาโอรายซานอล 3 เท่าของข้าวกล้องธรรมดา และที่สำคัญยังเพิ่มแร่ธาตุที่จำเป็นพอเหมาะที่ร่างกายต้องการซึ่งเป็นอาหารที่มีคุณภาพยอดเยี่ยม สำหรับบำรุงสุขภาพ เสริมภูมิคุ้มกัน ป้องกันโรคภัย ตามธรรมชาติอีกด้วย (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2552)

ปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่ต่างเล็งเห็นถึงความสำคัญและหันมาบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะความตื่นกลัวจากสถานการณ์ต่าง ๆ ดังเช่นเมื่อเกิดข่าวของโรคไข้หวัดนก รวมทั้งโรคระบาดอื่น ๆ ในสัตว์ ผู้บริโภคก็จะเลิกรับประทานเนื้อไก่ และหันมาบริโภคอาหารโปรตีนประเภทอื่นทดแทน ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดปัญหา ผู้บริโภคจึงหันมาสนใจผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมตามกระแสของตลาดโลกที่ผู้บริโภคมีความใส่ใจในเรื่องสุขภาพกันมากขึ้น ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ (Functional foods หรือ Organic foods) หมายถึง อาหารที่ช่วยเสริมสุขภาพร่างกายให้กับมนุษย์ นอกเหนือจากปริมาณสารอาหารหลักที่ได้จากการบริโภคอาหารทั่วไป อันได้แก่ โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต วิตามินและเกลือแร่ ผลิตภัณฑ์ อาหารเพื่อสุขภาพจะมีคุณประโยชน์มากมายต่อสุขภาพของผู้บริโภคโดยตรง อาทิ ช่วยลดอัตราเสี่ยง ต่อการเกิดโรคไขมันหรือคลอเรสเตอรอลในเลือดสูง ลดอัตราเสี่ยงของการเกิดโรคกระดูกพรุน โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน และโรคอ้วน นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในเรื่องการเพิ่มระบบภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ตัวอย่างของผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพหรือ Functional foods ส่วนใหญ่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวันซึ่งมีอยู่หลากหลายประเภท เช่น Phytosterols, Probiotics รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีการเพิ่มสารอาหารต่าง ๆ ลงไป อาทิ แคลเซียม วิตามิน รวมไปถึงเครื่องดื่มพิเศษต่าง ๆ ด้วย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2552)

จากข้อมูลผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอก และความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้างกล้องเพาะงอกในด้านคุณสมบัติของสาร GABA ที่มีในข้าว ด้านคุณสมบัติของสารแกมมา โอราย ซานอล ที่มีในข้าว ด้านการย่อยและการดูดซึมข้าวเข้าสู่ร่างกาย ด้านการหุงต้มข้าวกล้องเพาะงอก และศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกฯ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และข้อเสนอแนะต่อผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณา เพื่อพัฒนา ปรับปรุง และยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในท้องตลาดอย่างกว้างขวาง และสามารถตอบสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ในการพัฒนาอาชีพ ยกระดับรายได้ และป้องกันการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองหลวง อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบ้านยางน้อยและหมู่บ้านใกล้เคียงได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคที่มีต่อข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค

2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค

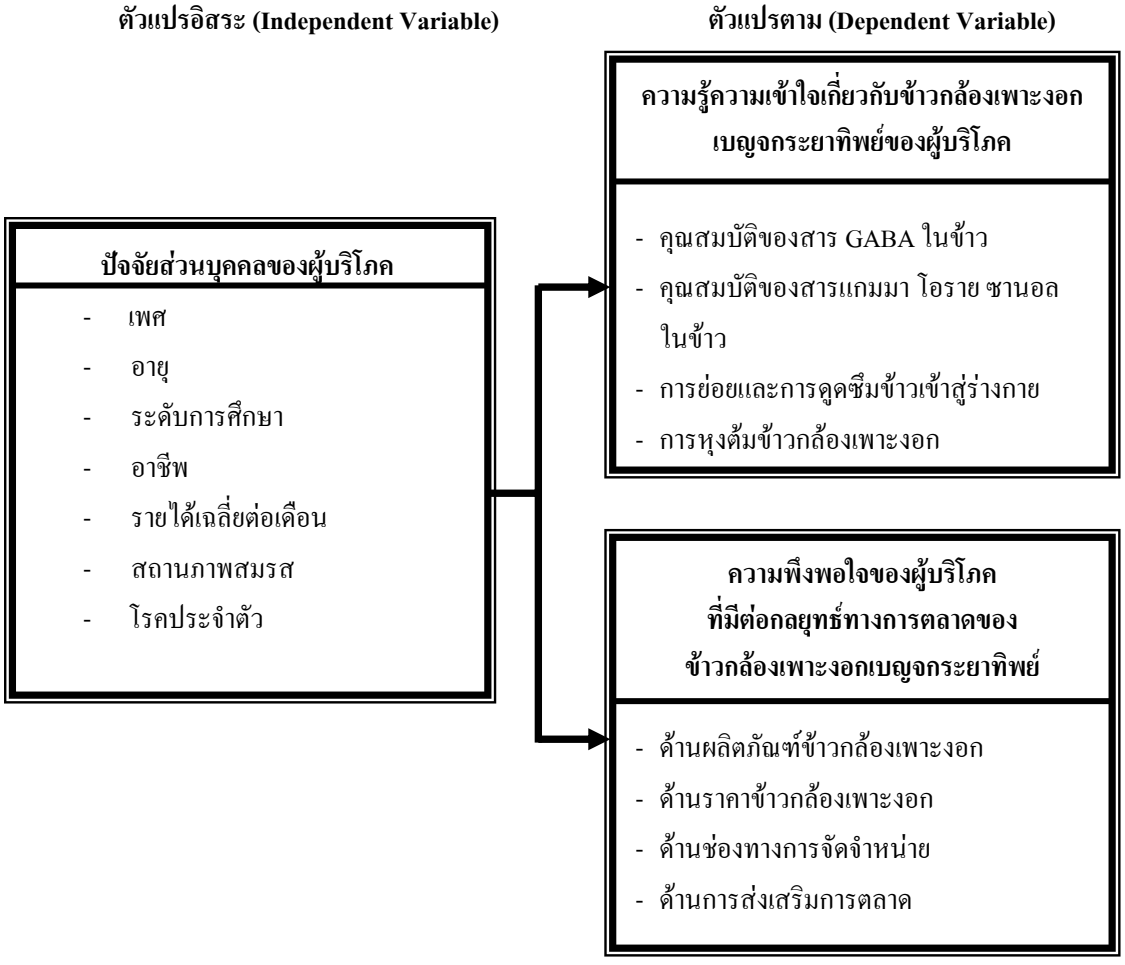
ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

1.ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา และโรคประจำตัว

2.ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภค ประกอบด้วย ด้านคุณสมบัติของสาร GABA ที่มีในข้าว ด้านคุณสมบัติของสารแกมมาโอรายซานอล ที่มีในข้าว ด้านการย่อยและการดูดซึมข้าวเข้าสู่ร่างกาย และด้านการหุงต้มข้าวกล้องเพาะงอก

2.2 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกฯ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่/ช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ใช้เทคนิคการสำรวจ (Survey Technique) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคที่มีต่อข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ผู้บริโภคที่มางานแสดงผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จฯ ตั้งแต่วันที่ 9 - 27 ธันวาคม 2552 จำนวนทั้งสิ้น 400 คน การสร้างเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ ตลอดทั้งการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ(Check List) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scales) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่มางานแสดงผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบ (Check list)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบ (Check list)

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scales)

ตอนที่ 4 คำถามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

3. ผลการวิเคราะห์/ ผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริโภคที่มางานแสดงผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จฯ ตั้งแต่วันที่ 9 - 27 ธันวาคม 2552 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท มีสถานภาพสมรส และส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว

2 .ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภค พบว่า ด้านคุณสมบัติของสาร GABA ที่มีในข้าว พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ด้านคุณสมบัติของสารแกมมาโอรายซานอลที่มีในข้าวกล้องเพาะงอก พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ด้านการย่อยและการดูดซึมเข้าสู่ร่างกายของข้าวกล้องเพาะงอก พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด และการหุงต้มข้าวกล้องเพาะงอก พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก ยกเว้น ผู้บริโภคเพศชาย ผู้บริโภคที่มีอายุ 30 -40 ปี และผู้บริโภคที่มีรายได้ 20,000 – 30,000 บาท และผู้บริโภคที่เป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหอบหืด และโรคหัวใจ มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากที่สุด ด้านราคา โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก ยกเว้น ผู้บริโภคที่เป็นโรคหัวใจ มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาด ในระดับมากที่สุด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก ยกเว้น ผู้บริโภคเพศชาย ผู้บริโภคที่เป็นหม้าย ผู้บริโภคที่เป็นโรคหอบหืด และผู้บริโภคที่เป็นโรคหัวใจ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากที่สุด ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากที่สุด ยกเว้น ผู้บริโภคเพศหญิง ผู้บริโภคที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี และมากกว่า 50 ปี ผู้บริโภคที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพแม่บ้าน ธุรกิจส่วนตัว และพนักงานเอกชน ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท ผู้บริโภคที่มีสถานภาพโสด และผู้บริโภคที่เป็นโรคหอบหืด และไม่มีโรค พึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก

4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคโดยภาพรวม พบว่า ผู้บริโภคที่มี อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริโภคที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้บริโภคที่มีอาชีพ และโรคประจำตัวต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่มางานแสดงผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จฯ ตั้งแต่วันที่ 9 - 27 ธันวาคม 2552 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เนื่องจากเพศหญิงมีความสนใจในเรื่องสุขภาพ มีความหวาดกลัวโรคภัยไข้เจ็บมากกว่าเพศชาย ดังนั้นจึงหันมาให้ความสนใจบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพกันมากขึ้น มีอายุมากกว่า 50 ปี เนื่องจากมีฐานะที่มั่นคงจึงสามารถเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพได้ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้บริโภคที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะมีความรู้ในเรื่องคุณประโยชน์ของข้าวกล้องเพาะงอก มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ เนื่องจากเป็นข้าวที่มาจากโครงการฯ ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท เนื่องจากข้าวกล้องเพาะงอกยังมีราคาค่อนข้างสูง รายได้จึงมีส่วนในการตัดสินใจบริโภค มีสถานภาพสมรส เนื่องจากผู้บริโภคต้องการดูแลตนเองและคนในครอบครัวให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว เนื่องจากการบริโภคข้าวกล้องเพาะงอกถือเป็นการดูแลสุขภาพเนื่องจากข้าวกล้องเพาะงอกมีประโยชน์และป้องกันโรคได้ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ อภิเชษฐ์ ศรีจันทร์ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องการตลาดอุตสาหกรรมข้าวกล้องตามทรรศนะของผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการบริโภคข้าวกล้องและศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติผู้บริโภคที่มีต่อส่วนผสมทางการตลาดข้าวกล้อง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

คือผู้บริโภคที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและเคยบริโภคข้าวกล้อง ผลการวิจัยด้านพฤติกรรมในการซื้อและการบริโภคข้าวกล้อง พบว่าข้าวกล้องที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อคือ ข้าวกล้องหอมมะลิบรรจุถุง ขนาด 5 กิโลกรัมโดยซื้อเดือนละ 1 ครั้ง ซื้อครั้งละ 1 ถุงและส่วนใหญ่จะซื้อจากร้านซุปเปอร์มาร์เก็ต ด้านการบริโภคพบว่าส่วนใหญ่บริโภคข้าวกล้องมาเป็นเวลาน้อยกว่า 3 ปี บริโภคทุกสัปดาห์ๆ ละ 1-2 ครั้ง โดยนำมาหุงปนกับข้าวขาว สาเหตุของการบริโภคมาจากการแนะนำของบุคคลอื่น สิ่งที่คาดหวังจากการบริโภค คือต้องการมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง สิ่งที่ทำให้มั่นใจในคุณภาพของข้าวกล้องคือ เครื่องหมายรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานของรัฐ ส่วนผลการศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนทางการตลาดข้าวกล้อง พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อส่วนผสมทางการตลาดข้าวกล้องโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภค พบว่า ด้านคุณสมบัติของสาร GABA ที่มีในข้าว พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ทำให้รู้สึกผ่อนคลายและหลับสบาย ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก ส่วนเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ช่วยให้การไหลเวียนโลหิตในสมองได้ดี ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยมาก เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับประโยชน์ของสารอาหารที่รับประทานเข้าไปในแต่ละมื้อมากขึ้น จึงได้ศึกษาประโยชน์ของอาหารแต่ละชนิดที่มีประโยชน์ต่อร่างการ ซึ่งสาร GABA ปกติมีในข้าวกล้อง ทุกชนิด มากน้อยต่างกันแล้วแต่พันธุ์ข้าวสามารถเสริมให้มีมากยิ่งขึ้นโดยกระบวนการจุลชีวะเคมี ตามธรรมชาติสามารถผลิตเพิ่มมากขึ้นได้แต่ละพันธุ์มากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับปริมาณของอมิโลส ที่อยู่ในข้าวแต่ละพันธุ์ ขณะอยู่ในกระบวนการจุลชีวะจะผลิต Glutamic acid ออกมา ทำหน้าที่ decarboxylation ในส่วนที่เป็นจมูกข้าวสร้างสาร GABA ออกมาเป็น 10 เท่า ขึ้นอยู่กับความสามารถ ผลิต glutomic acid ออกมาได้มากน้อยแค่ไหน และมีความสัมพันธ์กับออกซิเจน อุณหภูมิ ระยะเวลา ความชื้น ความเป็นกรดและด่างที่เหมาะสม มีประโยชน์ในการักษา ส่งเสริมให้การไหลเวียนโลหิตในสมองได้ดี สาร GABA ออกฤทธิ์โดยตรงต่อระบบประสาทส่วนกลางแบบ Neuro Transmitter ส่งสัญญาณสู่เส้นโลหิต ในสมองเพื่อลดความดันของโลหิตในสมอง ลดความดัน โลหิตในร่างกาย ให้รู้สึกผ่อนคลาย และหลับสบาย หลายสถาบันยังได้รายงานว่า GABA ที่ได้จากข้าว ใช้ป้องกันมะเร็งในลำไส้ และสาร GABA ยังเป็นสารต่อต้านอนุมูลอิสระตัวหนึ่งที่นิยมบริโภคกันเพื่อชะลอความชราอีกด้วย ด้านคุณสมบัติของสารแกมมาโอรายซานอลที่มีในข้าวกล้องเพาะงอก พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์กระตุ้นการขับสารน้ำดีสู่ลำไส้ใหญ่ ลดการท้องอืด ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก ส่วนเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์รักษาโรคมะเร็งได้ ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยมาก ทั้งนี้เพราะสารแกมมาโอรายซานอลที่มีในข้าวกล้องเพาะงอก เป็นกรดไขมัน Furolic Acid ชนิดหนึ่งในหลาย ๆ ชนิดที่มีอยู่ในข้าวกล้อง ข้าวแต่ละชนิดจะมีไม่เท่ากันมาก น้อยจะขึ้นอยู่กับสี และความเข้มของสี มีสรรพคุณต่อสุขภาพ คือ กระตุ้นต่อมไร้ท่อให้ขับฮอร์โมนอย่างสม่ำเสมอ และให้ทำงานสัมพันธ์กับ อวัยวะอื่น ๆ ในร่างกาย กระตุ้นฮอร์โมนในการเจริญเติบโตให้ทำงานร่วมกับฮอร์โมนเพศโดยเฉพาะ เพศชาย (Testosterone) ให้อยู่ในระดับสูงสม่ำเสมอทำให้ชะลอความชรา สมานผิวโดยธรรมชาติ (national Healer) โดยเฉพาะหญิงที่มีปัญหาปวดท้อง และเป็นสิวในรอบเดือน กระตุ้นตับให้ขับเอนไซม์เพื่อขจัดสารพิษให้ออกจากร่างกาย ความคุมน้ำตาลในกระแสเลือด โดยทำให้คาร์โบไฮเดรตเป็นโมเลกุลเล็ก (oligosaccharide) และกระตุ้น เอนไซม์ย่อยแป้ง เช่น amylase ยับยั้งการแพร่กระจายของเซลล์มะเร็ง ลดโอกาสในการเป็นไขข้ออักเสบชนิดเริ่มต้น (Early Arthroscherosis) ช่วยในการขับสารแห่งความสุขใจ พอใจ (เอ็นโดรฟิน) ช่วยเสริมสร้างเนื้อเยื่อของกล้ามเนื้อเรียบ ป้องกันมะเร็งลำไส้ใหญ่ ส่งเสริมการหมุนเวียนของโลหิต ลดพลาสม่า คลอ

เลสเตอรอลในเลือด ลดการดูดซึมคาร์โบไฮเดรตในร่างกายให้ได้พลังงานต่ำ การกระตุ้นการขับน้ำดีสู่ลำไส้เพื่อสลายไขมันให้ดียิ่งขึ้นลดการท้องอืด และเป็นสารต่อต้านอนุมูลอิสระที่มีประสิทธิภาพตัวหนึ่ง ด้านการย่อยและการดูดซึมเข้าสู่ร่างกายของข้าวกล้องเพาะงอก พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ทำให้ร่างกายสร้างภูมิต้านทานตามธรรมชาติเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก ส่วนเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ให้คุณประโยชน์ต่อร่างกายเหมือนข้าวทั่วไป ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก ทั้งนี้เพราะจากการศึกษาของนักวิชาการ พบว่า ข้าวกล้องเพาะงอกช่วยในการย่อยและการดูดซึมเข้าสู่ร่างกาย โดยน้ำย่อย (GL Peptide) ย่อยออกมาเป็นกรดอมีโนอิสระ คือ ไลซีน และ 5 Oxoproline ส่วนหนึ่งจะได้ เอนไซม์จากไต จากกระแสเลือดได้ Y-glutomylamine cyclo transferase ไปเปลี่ยนอะมิโนอิสระ เป็นไลซีนและกลูตาเมท แล้วซึมผ่านลำไส้เพื่อให้ร่างกายได้ใช้งานต่อไป ดังนั้นข้าวที่ผ่านกระบวนการ Germination จึงให้คุณประโยชน์สูงสุด ย่อยง่ายและดูดซึมสู่ร่างกายได้สารโภชนาการ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูงสุดทำให้ร่างกายสร้างภูมิต้านทานตามธรรมชาติ ได้อย่างยอดเยี่ยม การหุงต้มข้าวกล้องเพาะงอก พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ต้องล้างหรือแช่ข้าวก่อนหุงเหมือนนึ่งข้าวเหนียว ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก ส่วนเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์หุงข้าวด้วยหม้อหุงข้าวใช้โปรแกรมสุกช้า ทำให้เม็ดข้าวไม่แตก ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดี ทั้งนี้เพราะข้าวจะเรียกได้ว่ามีชีวิตถ้าได้น้ำและออกซิเจนจะมีการเปลี่ยนแปลง การหุงข้าวไฟอ่อน 30 นาทีแล้วเร่งไฟให้เดือด 2-3 นาที แล้วลดความร้อน 10 นาที สามารถ เพิ่มคุณค่าอาหารได้อีก ดังนั้นการเลือกหม้อหุงข้าวที่ดี วิศวกรได้ร่วมค้นคว้าวิจัยกับนักโภชนาการ ในการหุงต้มอาหารที่มีคุณภาพ จึงเกิดหม้อหุงข้าวคอมพิวเตอร์ที่มีโปรแกรมสุกช้า slow cook Mixed Rice หุงสุกแล้วเม็ดข้าวเรียงตัวสวยงามไม่แตก ข้าวเบญจกระยาทิพย์แรกผลิ 6 ใส่ข้าว 1 ถ้วยตวง ต่อน้ำ 1½ ถ้วยตวง ไม่ต้องล้างน้ำ หรือแช่น้ำก่อนให้หุงได้ทันที ในอุณหภูมิต่ำ กด Mixed Rice สำหรับหม้อหุงข้าวคอมพิวเตอร์ สำหรับหม้อหุงข้าวธรรมดาเม็ดข้าวจะแตกเพราะความร้อนจะขึ้นอย่างรวดเร็วจึงแนะนำให้ใช้ปริมาณข้าวและน้ำ ดังนี้ คือ ข้าวเบญจกระยาทิพย์ แรกผลิ 6 ใช้ข้าว 1 ถ้วยตวง ต่อน้ำ 1 ถ้วย กับอีกเกือบเต็มถ้วยตวง (1 3/4 ถ้วยตวง)

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก ทั้งนี้เพราะเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ป้องกันโรคบางชนิดได้ ยกเว้น ผู้บริโภคเพศชาย ผู้บริโภคที่มีอายุ 30 -40 ปี และผู้บริโภคที่มีรายได้ 20,000 – 30,000 บาท และผู้บริโภคที่เป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหอบหืด และโรคหัวใจ มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากที่สุด ด้านราคา โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก ทั้งนี้เพราะราคาสมเหตุสมผลกับคุณภาพของข้าวกล้อง ยกเว้น ผู้บริโภคที่เป็นโรคหัวใจ มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาด ในระดับมากที่สุด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก ทั้งนี้เพราะในบูทขายข้าวกล้องเพาะงอกจัดวางสินค้าได้น่าซื้อ และการจัดการวาง ข้าวกล้องเพาะงอกแยกเป็นหมวดหมู่ ยกเว้น ผู้บริโภคเพศชาย ผู้บริโภคที่เป็นหม้าย ผู้บริโภคที่เป็นโรคหอบหืด และผู้บริโภคที่เป็นโรคหัวใจ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากที่สุด ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการโฆษณาคุณภาพของข้าวบนสื่อโฆษณามีความสวยงาม น่าสนใจ ยกเว้น ผู้บริโภคเพศหญิง ผู้บริโภคที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี และมากกว่า 50 ปี ผู้บริโภคที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพแม่บ้าน ธุรกิจส่วนตัว และพนักงานเอกชน ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อ

เดือน 10,000 – 20,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท ผู้บริโภคที่มีสถานภาพโสด และผู้บริโภคที่เป็นโรคหอบหืดและไม่มีโรค พึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับมาก เนื่องจากมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น การหุงข้าวทำอาหารตัวอย่างให้ลูกค้าได้ทดลองชิม เช่น ทำซูชิ ทำบ๊ะจ่าง ทำข้าวผัด ข้าวต้ม ฯลฯ ทำให้ผู้บริโภคได้ทดลอง และทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์มากขึ้น แทนที่จะเดินผ่านไปเฉยๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวัชร์ ยาวิสิทธิ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อข้าวสารบรรจุถุงของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ที่เคยซื้อและบริโภคข้าวสารบรรจุถุงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 ราย พบว่าชนิดของข้าวสารบรรจุถุงที่ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อมากที่สุดคือ ข้าวหอมมะลิ รองลงมาคือ ข้าวกล้องขนาดบรรจุที่ซื้อมากที่สุดคือ ขนาด 5 กิโลกรัมและขนาด 1 กิโลกรัม ตราสินค้าที่ซื้อมากที่สุดคือตราหงส์ทอง รองลงมาคือตรานกคู่ เหตุผลในการเลือกซื้อ3 อันดับแรกคือ ความสะอาด ความเคยชินและรสชาติโดยสิ่งกระตุ้นที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมากคือ สถานที่สะดวกใกล้บ้านหรือที่ทำงานและพิจารณาว่าราคาถูกกว่าที่อื่น บุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจซื้อคือครอบครัว โดยทำการซื้อทุกเดือนมากที่สุด ปัจจัยส่วนประสมการตลาดมีความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยย่อยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญที่สุดในด้านผลิตภัณฑ์คือ ความสะอาดและความปลอดภัย ด้านราคาเห็นว่าราคาเหมาะสมกับคุณภาพ ปัจจัยด้านการจัดจำหน่ายคือ หาซื้อง่าย ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดเห็นว่าการซื้อ 1 แถม 1 มีความสำคัญมากที่สุด

4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคโดยภาพรวม พบว่า ผู้บริโภคที่มี อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริโภคที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากผลิตภัณฑ์เป็นเรื่องการทำครัวซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้หญิงต้องให้ความสนใจ โดยเฉพาะผู้บริโภคที่เป็นแม่บ้าน และผู้บริโภคที่มีอาชีพ และโรคประจำตัวต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ของผู้บริโภคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติของข้าวมีประโยชน์แตกต่างกัน ซึ่งเหมาะกับโรคต่างๆ ทำให้ผู้บริโภคเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เหมาะกับโรคประจำตัวของตนเอง

4. บทสรุป

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ ด้านคุณสมบัติของสาร GABA ที่มีในข้าวในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ทำให้รู้สึกผ่อนคลายและหลับสบาย, ข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ช่วยให้การไหลเวียนโลหิตในสมองได้ดี เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับประโยชน์ของสารอาหารที่รับประทานเข้าไปในแต่ละมื้อมากขึ้น จึงได้ศึกษาประโยชน์ของอาหารแต่ละชนิดที่มีประโยชน์ต่อร่างการ ซึ่งสาร GABA ปกติมีในข้าวกล้อง ทุกชนิด มากน้อยต่างกันแล้วแต่พันธุ์ข้าวสามารถเสริมให้มีมากยิ่งขึ้นโดยกระบวนการจุลชีวะเคมี ตามธรรมชาติสามารถผลิตเพิ่มมากขึ้นได้แต่ละพันธุ์มากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับปริมาณของอมิโลส ที่อยู่ในข้าวแต่ละพันธุ์ ขณะอยู่ในกระบวนการจุลชีวะจะผลิต Glutamic acid ออกมา ทำหน้าที่ decarboxylation ในส่วนที่เป็นจมูกข้าวสร้างสาร GABA ออกมาเป็น 10 เท่า ขึ้นอยู่กับความสามารถ ผลิต glutomic acid ออกมาได้มากน้อยแค่ไหน และมีความสัมพันธ์กับออกซิเจน อุณหภูมิ ระยะเวลา ความชื้น ความเป็นกรด และด่างที่เหมาะสม มีประโยชน์ในการักษา ส่งเสริมให้การไหลเวียนโลหิตในสมองได้ดี สาร

GABA ออกฤทธิ์โดยตรงต่อระบบประสาทส่วนกลางแบบ Neuro Transmitter ส่งสัญญาณสู่เส้นโลหิต ในสมองเพื่อลดความดันของโลหิตในสมอง ลดความดัน โลหิตในร่างกาย ให้รู้สึกผ่อนคลาย และหลับสบาย หลายสถาบันยังได้รายงานว่า GABA ที่ได้จากข้าว ใช้ป้องกันมะเร็งในลำไส้ และสาร GABA ยังเป็นสารต่อต้านอนุมูลอิสระตัวหนึ่งที่นิยมบริโภคกันเพื่อชะลอความชราอีกด้วย ในด้านคุณสมบัติของสารแกมมาโอรายซานอลที่มีในข้าวกล้องเพาะงอก ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์กระตุ้นการขับสารน้ำดีสู่ลำไส้ใหญ่ ลดการท้องอืด ส่วนเรื่องข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์รักษาโรคมะเร็งได้ เพราะสารแกมมาโอรายซานอลที่มีในข้าวกล้องเพาะงอก เป็นกรดไขมัน Furolic Acid ชนิดหนึ่งในหลายๆ ชนิดที่มีอยู่ในข้าวกล้อง ข้าวแต่ละชนิดจะมีไม่เท่ากันมากน้อยจะขึ้นอยู่กับสี และความเข้มของสี มีสรรพคุณต่อสุขภาพ คือ กระตุ้นต่อมไร้ท่อให้ขับฮอร์โมนอย่างสม่ำเสมอ และให้ทำงานสัมพันธ์กับ อวัยวะอื่นๆ ในร่างกาย กระตุ้นฮอร์โมนในการเจริญเติบโตให้ทำงานร่วมกับฮอร์โมนเพศโดยเฉพาะ เพศชาย (Testosterone) ให้อยู่ในระดับสูงสม่ำเสมอทำให้ชะลอความชรา สมานผิวโดยธรรมชาติ (national Healer) โดยเฉพาะหญิงที่มีปัญหาปวดท้อง และเป็นสิวในรอบเดือน กระตุ้นตับให้ขับเอนไซม์เพื่อขจัดสารพิษให้ออกจากร่างกาย ความคุมน้ำตาลในกระแสเลือด โดยทำให้คาร์โบไฮเดรตเป็นโมเลกุลเล็ก (oligosaccharide) และกระตุ้น เอนไซม์ย่อยแป้ง เช่น amylase ยับยั้งการแพร่กระจายของเซลล์มะเร็ง ลดโอกาสในการเป็นไขข้ออักเสบชนิดเริ่มต้น (Early Arthroscherosis) ช่วยในการขับสารแห่งความสุขใจ พอใจ (เอ็นโดรฟิน) ช่วยเสริมสร้างเนื้อเยื่อของกล้ามเนื้อเรียบ ป้องกันมะเร็งลำไส้ใหญ่ ส่งเสริมการหมุนเวียนของโลหิต ลดพลาสม่า คลอเลสเตอรอลในเลือด ลดการดูดซึมคาร์โบไฮเดรตในร่างกายให้ได้พลังงานต่ำ การกระตุ้นการขับน้ำดีสู่ลำไส้เพื่อสลายไขมันให้ดียิ่งขึ้นลดการท้องอืด และเป็นสารต่อต้านอนุมูลอิสระที่มีประสิทธิภาพตัวหนึ่ง ด้านการย่อยและการดูดซึมเข้าสู่ร่างกายของข้าวกล้องเพาะงอก ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก ได้แก่ ข้าวกล้องเพาะงอกเบญจกระยาทิพย์ทำให้ร่างกายสร้างภูมิต้านทานตามธรรมชาติเพิ่มขึ้น จากการศึกษาของนักวิชาการ พบว่า ข้าวกล้องเพาะงอกช่วยในการย่อยและการดูดซึมเข้าสู่ร่างกาย โดยน้ำย่อย (GL Peptide) ย่อยออกมาเป็นกรดอมีโนอิสระ คือ ไลซีน และ 5 Oxoproline ส่วนหนึ่งจะได้ เอนไซม์จากไต จากกระแสเลือดได้ Y-glutomylamine cyclo transferase ไปเปลี่ยนอะมิโนอิสระ เป็นไลซีนและกลูตาเมท แล้วซึมผ่านลำไส้เพื่อให้ร่างกายได้ใช้งานต่อไป ดังนั้นข้าวที่ผ่าน กระบวนการ Germination จึงให้คุณประโยชน์สูงสุด ย่อยง่ายและดูดซึมสู่ร่างกายได้สารโภชนาการ ที่เป็นประโยชน์ ต่อร่างกายสูงสุดทำให้ร่างกายสร้างภูมิต้านทานตามธรรมชาติ ได้อย่างยอดเยี่ยม

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2552

อภิเชษฐ์ ศรีจันทร์. การตลาดอุตสาหกรรมข้าวกล้องตามทรรศนะของผู้บริโภค. วิทยานิพนธ์ (ค.อ.ม.)--สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2543.

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษาบริษัทเฌอแตมแทรเวล จำกัด

FACTORS AFFECTING THE SATISFACTION OF TOURISTS TO THE SERVICES OF TOUR OPERATOR : A CASE STUDY OF JE T'AIME TRAVEL CO., LTD.

ราตรีรัตน์ ทองรูปสวัสดิ์[1] ผศ.ดร.มานวิภา อินทรทัต[2] ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล[3]

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจการนำเที่ยว 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในแถบเอเชียตะวันออกคือ ประเทศ จีน ฮ่องกง สิงคโปร์ มาเลเซีย เกาหลี และญี่ปุ่น ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน ปี 2552 จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม โดยใช้วิธีสุ่มแบบอย่างง่าย การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่า Chi-Square

ผลการวิจัย พบว่า

ด้านพฤติกรรมการซื้อบริการท่องเที่ยวต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในการซื้อบริการท่องเที่ยวต่างประเทศคือ ภายใน 1 ปีมีการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศส่วนใหญ่เฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งส่วนมากเลือกเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศจีน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศที่เลือกประมาณ 2 - 4 วัน และเลือกช่วงระยะเวลาในการท่องเที่ยวต่างประเทศในช่วงวันหยุดที่มีการหยุดติดต่อกันหลายวัน

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจทั้ง 9 ด้าน คือ ด้านราคา ด้านการบริการของพนักงานก่อนเดินทาง ด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ ด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์ ด้านความปลอดภัย ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านปริมาณอาหารและรสชาติ และด้านการประกันภัย ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์ มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ ส่วนด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ด้านปริมาณอาหารและรสชาติ

ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน มีผลความพึงพอใจต่อผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ การให้บริการ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The purposes of this quantitative research were 1) to study the factors affecting tourists' satisfaction towards the services of travel agents and 2) study the relationship between personal factors and tourists' satisfaction levels. The subjects of the study were 400 Thai tourists, who travel to Eastern Asia, such as China, Hong Kong, Singapore, Malaysia, Korea, and Japan during June to September, 2009. The instrument used was the questionnaire. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, and, Chi-Square.

The results showed that:

In terms of purchasing behavior of tour package to abroad, it was found that most of the subjects traveled abroad once a year. Most of them traveled to China for 2-4 days on their holidays.

In terms of factors affecting tourists' satisfaction towards the travel agents, it was found that most of the subjects satisfied with the following aspects: the price, the services provided by staff before travel, the service of tour guides, the service of tour leaders, the safety, the activities, the facilities, the amount of food and taste, and the insurance were at a "high" level, followed by the services of tour leader, the services of tour guides, and the amount of food and taste.

The satisfactions of tourists with different ages, occupation, and monthly income towards the travel agents were significant different 0.05.

KEY WORDS : SATISFACTION, SERVICE, TOURIST, TOUR OPERATOR

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงเพราะเป็นโลกที่ไร้พรมแดน การเดินทาง การติดต่อสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ไม่ได้จำกัดเฉพาะอาณาเขตประเทศของตน ประชากรทุกคนในโลกจึงมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการผลิตร่วมกัน และผลจากการกระทำใดๆ ในประเทศหนึ่งจะส่งผลต่อประเทศอื่นๆ ด้วยเช่นกัน ดังนั้นวิกฤตการณ์การเงินในสหรัฐอเมริกาในช่วงปี พ.ศ.2551 จึงส่งผลกระทบทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินไปทั่วโลก และในปัจจุบันได้มีโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธ์ใหม่เกิดขึ้น แม้จะเกิดในประเทศเม็กซิโกแต่ได้มีการแพร่ระบาดไปยังประเทศอื่นๆ ด้วย เป็นต้น เช่นเดียวกันการท่องเที่ยวไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะภายในประเทศเท่านั้น เพราะในทุกประเทศมีทรัพยากรและความน่าสนใจแตกต่างกัน ทำให้ทุกประเทศมีการใช้สื่อในการโฆษณาเชื้อเชิญให้ทุกๆ คนที่สนใจในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวหรือไปศึกษาดูงานได้เข้าไปท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในประเทศของตน จึงทำให้เกิดการแข่งขันขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะหมายถึงเงินจำนวนมหาศาลที่จะเข้าไปสู่ประเทศของตน ซึ่งทุกๆ ประเทศพยายามที่จะหากลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปใช้บริการในประเทศของตนเอง

ในยุคที่การสื่อสารไร้พรมแดนทำให้ทุกประเทศได้มีการใช้สื่อทุกรูปแบบในการโฆษณาประเทศของตนเอง เพื่อให้ประชากรของโลกได้รับทราบและเข้าใจในข้อมูลต่างๆ ซึ่งกันและกัน ในทุกๆ ด้าน ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งการสื่อสารนี้เอง เป็นสิ่งกระตุ้นให้คนที่สนใจอยู่แล้วเป็นทุนเดิมหรือคนที่ไม่เคยสนใจได้เข้าไปศึกษาถึงข้อมูลในทุกรูปแบบ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและต้องเป็นการเข้าไปปฏิสัมพันธ์หรือสัมผัสด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่ทำให้เกิดขึ้นดังกล่าวนี้คือการเดินทางไปต่างประเทศเพื่อทัศนศึกษา การดูงาน การประชุม การสัมมนา ตลอดจนการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหรือเปลี่ยนบรรยากาศ ความต้องการใน

กิจกรรมเหล่านี้ ทำให้เกิดธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในลักษณะของบริษัทนำเที่ยว เพื่อสนองตอบต่อความต้องการทุกรูปแบบ และยังมีผลเชื่อมโยงไปยังธุรกิจต่อเนื่อง เช่น โรงแรม การขนส่ง ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ เป็นต้น และการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดนี้เรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการให้บริการในการนำนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ (OUTBOUND) หรือภายในประเทศ (INBOUND)

ประเทศไทยมีประชากรที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวต่างประเทศเป็นจำนวนมากและได้มีการจองการไปท่องเที่ยวต่างประเทศในลักษณะที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันกระแสความร้อนแรงทางการเมือง ทำให้ที่ผ่านมาพบว่ายอดจองของกลุ่มท่องเที่ยวแบบเหมาไปต่างประเทศของคนไทยสูงขึ้น โดยนายเจริญ วังอนานนท์ นายกสมาคมไทยบริการท่องเที่ยว (ทีทีเอเอ) เปิดเผยว่า ยอดจองการไปเที่ยวต่างประเทศช่วง 10 วัน ระหว่างเทศกาลสงกรานต์ปีนี้ คนไทยจองท่องเที่ยวต่างประเทศกันมาก คาดว่าจะมีคนไทยไปเที่ยวประมาณ 500,000 คน เงินสะพัดไม่ต่ำกว่า 15,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับปี 2551 ซึ่งเป็นปีที่คนไทยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศกันปกติ และเติบโตกว่าช่วงเดียวกันของปี 2552 กว่าร้อยละ 50 เนื่องจากช่วงสงกรานต์ปี 2552 คนไทยชะลอการเดินทางไปต่างประเทศมาก เนื่องจากเป็นช่วงที่มีเหตุการณ์วุ่นวายในประเทศ(หนังสือพิมพ์มติชน ,18 มี.ค. 2553) ทั้งนี้ส่วนหนึ่งที่ช่วงสงกรานต์ปีนี้คนไทยจอไปท่องเที่ยวต่างประเทศกันมาก เป็นเพราะสถานการณ์บ้านเมืองของไทยมีแต่เรื่องวุ่นวาย ทำให้คนไทยเครียดจึงอยากออกไปเที่ยวต่างประเทศ เพื่อผ่อนคลายความเครียดหนีการชุมนุมที่วุ่นวายในเมืองไทย ขณะเดียวกันยังเป็นผลมาจากเศรษฐกิจไทยเริ่มฟื้นตัวมีกำลังการใช้จ่ายมากขึ้น และบริษัททัวร์ไม่ได้ปรับค่าท่องเที่ยวแบบเหมาจ่ายสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ในขณะเดียวกันประเทศต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนในการสนับสนุนการทำตลาด เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวประเทศตนเอง จึงเป็นการกระตุ้นให้คนไทยอยากไปเที่ยวต่างประเทศมากขึ้น โดยประเทศยอดนิยมขณะนี้ ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลี ฮ่องกง และจีน ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัว 30,000-40,000 บาทต่อครั้ง และสิ่งที่ตามมาของการคาดหวังในการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ซึ่งนักท่องเที่ยวคาดหวังถึงการบริการเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยวในครั้งนั้นๆ ได้แก่ ความพึงพอใจในด้านราคา ด้านการให้บริการของพนักงานก่อนเดินทาง ด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ ด้านความปลอดภัยของยานพาหนะ ด้านกิจกรรมที่จัดในระหว่างการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบนรถ ด้านคุณภาพของอาหารและรสชาติของอาหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการได้รับจากการบริการของบริษัทนำเที่ยว ซึ่งงานวิจัยของดนัย เทียนพุฒ (2543 : 10) ที่กล่าวว่า การมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้วยการบริการหรือชนะใจนักท่องเที่ยวนั้นควรเข้าใจถึงสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังและตอบสนองด้วยบริการที่เป็นเลิศ โดยเสนอสิ่งที่เหนือกว่าความคาดหวังของนักท่องเที่ยว รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชศินี ยศปกรณ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว พบว่าบริษัทท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการนำการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดจึงทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ด้วยผู้ศึกษาเป็นผู้บริหารของบริษัทนำเที่ยวจึงเห็นความสำคัญในการสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้บริการในการที่จะทำให้ผู้ใช้บริการนั้นมีความพึงพอใจต่อการบริการที่บริษัทจัดให้อย่างสูงสุด และเพื่อให้บริษัทสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาวจึงทำการผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษาบริษัทเฌอแตมแทรเวล จำกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

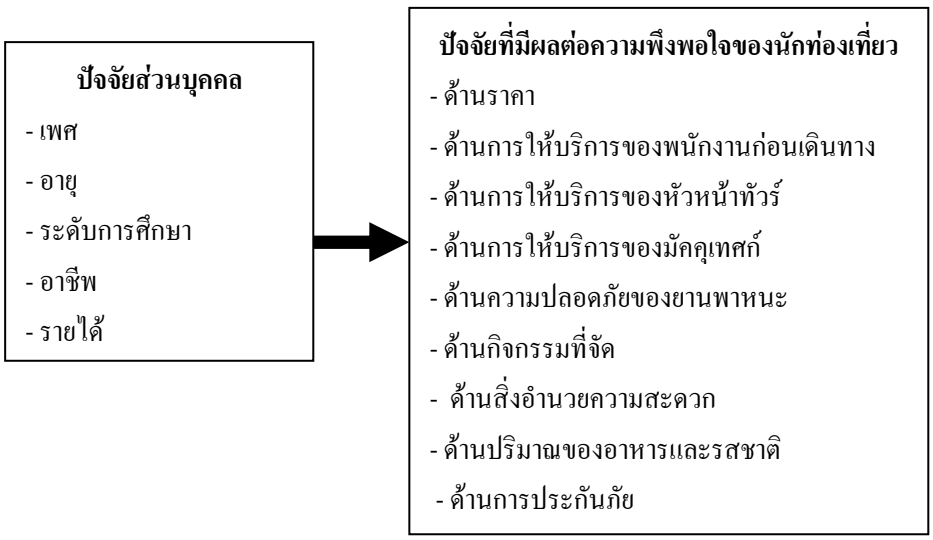
1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

2. ตัวแปรตามได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คือด้านราคา ด้านการให้บริการของพนักงานก่อนการเดินทาง ด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์ ด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ ด้านความปลอดภัยของยานพาหนะ ด้านกิจกรรมที่จัด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านปริมาณของอาหารและรสชาติ ด้านการประกันภัย

<u>กรอบแนวคิดในการวิจัย</u>

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์ และวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษาบริษัทเฌอแตมแทรเวลจำกัด

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวแถบเอเชียตะวันออกได้แก่ ประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน ปี 2551 ซึ่งมีจำนวน 276,985 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) เนื่องจากเป็นช่วงเดียวกันกับระยะเวลาที่กำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้สภาพแวดล้อมทั่วไป ในด้านสภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง ในปี 2551 และ2552 มีความใกล้เคียงกัน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวแถบเอเชียตะวันออกได้แก่ ประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน ปี 2552 ซึ่งมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 276,985 คน ใช้วิธีสุ่มโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (สุชาติ, 2540) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N e^2}$$

เมื่อ n แทน จำนวนประชากรที่สุ่มได้

N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด

e^2 แทน ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$n = \frac{276{,}985}{1 + 276{,}985(0.05^2)}$$

$$n = 399.42$$

จากประชากรจำนวน 276,985 คน เมื่อคำนวณขนาดของตัวอย่างตามสูตรข้างต้นพบว่า ขนาดของตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 399.42 คน หรือประมาณ 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการซื้อบริการในการท่องเที่ยวต่างประเทศกับบริษัทนำเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อบริษัทนำเที่ยว โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Type Scale) โดยประยุกต์ใช้ตามทฤษฎีของลิเคิร์ท (Likert Type Scale) เบสท์ และคาน (Best & Khan. 1993 : 244) ซึ่งได้แบ่งข้อคำถามออกเป็น 9 ด้านจำนวน 48 ข้อ คือ 1) ด้านราคา 2) ด้านการให้บริการของพนักงานก่อนเดินทาง 3) ด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ 4) ด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์ 5) ด้านความปลอดภัย 6) ด้านกิจกรรมที่จัดกิจกรรม 7) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ 8) ความพึงพอใจด้านปริมาณของอาหารและรสชาติ 9) ด้านการประกันภัย

ตอนที่ 4 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการให้บริการการท่องเที่ยว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้โดยอิสระ จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างด้วยการใช้คำถามเปิด (Open - ended Question) และคำถามปลายปิด (Close - ended Question) เป็นคำถามประมาณค่าร้อยละ ผู้ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม (Content Validity)

1) ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) รวบรวมผลการศึกษามาเป็นกรอบในการวิจัย

3) สร้างเครื่องมือในการวิจัย (แบบสอบถาม)

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณา

5) นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบถึงความเหมาะสมในประเด็นที่จะศึกษาและหาความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม จำนวน 3 คน คือ

1. ผศ.ดร.มานวิภา อินทรทัต อาจารย์
2. ดร.อาจยุทธ เนติธนากูล
3. ดร.ปรีชาญาณ วงศ์อรุณ

6) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

7) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการบริษัทนำเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach. 1990 : 202-204) ค่าที่ได้ 0.784

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปยังนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวโซนเอเชียตะวันออก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยและนัดหมายเพื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง
2. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมา
3. ผู้วิจัยจัดระบบข้อมูล ตรวจสอบรวมคะแนนแบบสอบถามที่สมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้ค่าสถิติเบื้องต้น ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมารวบรวมแจกแจงในรูปค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. การทดสอบสมมติฐาน การทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) วิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป

3. ผลการวิเคราะห์/ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละ ของปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
1. เพศ	**400**	**100**
หญิง	221	55.3
ชาย	179	44.7
2. อายุ	**400**	**100**
น้อยกว่า 20 ปี	80	20.0
21 - 30 ปี	49	12.3
31 – 40 ปี	130	32.5
41 – 50	67	16.8
มากกว่า 51 ปี	74	18.5
3. ระดับการศึกษา	**400**	**100**
ต่ำกว่าปริญญาตรี	48	12.0

ปริญญาตรี/สูงกว่า	222	55.5
สูงกว่าปริญญาตรี	106	26.5
อื่นๆ	24	6.0
4. อาชีพ	**400**	**100**
นักเรียน/นักศึกษา	88	22.0
รับราชการ	17	4.3
รัฐวิสาหกิจ	8	2.0
พนักงานบริษัท	146	36.5
เจ้าของกิจการ	17	4.3
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	17	4.3
อื่นๆ	107	26.8
5. รายได้	**400**	**100**
ต่ำกว่า 20,000 บาท	153	38.3
20,001 – 40,000 บาท	92	23.0
40,001 – 60,000 บาท	106	26.5
มากกว่า 60,001 บาท	48	12.3

วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อบริษัทนำเที่ยว

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษาบริษัทเฌอแตมแทรเวลจำกัด ของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	$\overline{X}$	**S.D**	**แปลผล**
1. ด้านราคา	4.19	0.56	มาก
2. ด้านการบริการของพนักงานก่อนเดินทาง	4.28	0.66	มากที่สุด
3. ด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์	4.47	0.60	มากที่สุด
4. ด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์	4.56	0.55	มากที่สุด
5. ด้านความปลอดภัย	4.25	0.62	มากที่สุด
6. ด้านกิจกรรมที่จัดกิจกรรม	4.05	0.56	มาก
7. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.98	0.65	มาก
8. ด้านปริมาณของอาหารและรสชาติ	3.70	0.78	มาก
9. ด้านการประกันภัย	4.05	0.84	มาก
รวม	**4.16**	**0.46**	**มาก**

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อให้การบริการของผู้ประกอบธุรกิจการนำเที่ยว : กรณีศึกษาบริษัทเฌอแตมเทรเวล จำกัด โดยรวมทั้ง 9 ด้าน

ความพึงพอใจ	ราคา	พนักงาน	หัวหน้าทัวร์	มัคคุเทศก์	ยานพาหนะ	กิจกรรม	ความสะดวก	อาหาร	ประกันภัย	ภาพรวม
เพศ	0.779	0.584	0.662	0.000	0.000	0.093	0.350	.025	.048	0.151
อายุ	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
การศึกษา	0.000	0.000	0.000	.014	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
อาชีพ	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.014	0.000
รายได้	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการมีความพึงพอใจของผู้ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวในภาพรวมแตกต่างกัน ยกเว้นนักท่องเที่ยวที่มีอายุ ต่างกันมีความพึงพอใจของผู้ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวไม่แตกต่างกัน

3. บทสรุป / สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษา บริษัทเฌอแตมแทรเวล จำกัด สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.3 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 44.7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.5 รองลงมาคือ อายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.0 และอายุ ระหว่าง 21-30 ปีมีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.3 โดยมีอายุน้อยที่สุดคือ 16 ปี และอายุมากที่สุดคือ 63 ปี ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุดคืออายุ 35 ปี ส่วนระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 ในด้านอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมาคือ อาชีพอื่นๆ ซึ่งได้แก่ อาชีพรับจ้าง , พนักงานมหาวิทยาลัยเอกชน เป็นต้น จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 และในด้านรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ ต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 รองลงมาคือ ตั้งแต่ 40,001-60,00 บาท จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 ตามลำดับ

2. พฤติกรรมในการซื้อบริการท่องเที่ยวต่างประเทศ

ผลการศึกษาวิจัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวต่างประเทศโดยเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 65.3 โดยประเทศที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด คือประเทศจีน จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 ส่วนระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว ณ ประเทศที่เลือก พบว่า ส่วนใหญ่เลือกระยะเวลา 2-4 วัน จำนวน 186 คิดเป็นร้อยละ 46.5 ส่วนการใช้บริการกับบริษัทนำเที่ยวใน

การท่องเที่ยวต่างประเทศในช่วงใด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการในช่วงวันหยุดที่มีการหยุดติดต่อการหลายวัน จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 ตามลำดับ

3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

ผลการศึกษาข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษา บริษัทเฌอแตมแทรเวล จำกัด ทั้ง 9 ด้าน คือ ด้านราคา ด้านการบริการของพนักงานก่อนเดินทาง ด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ ด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์ ด้านความปลอดภัย ด้านกิจกรรมที่จัด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านปริมาณอาหารและรสชาติ และด้านการประกันภัย โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์ มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ ส่วนด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ด้านปริมาณอาหารและรสชาติ

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษา บริษัทเฌอแตมแทรเวล จำกัด พบว่านักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมในการซื้อบริการท่องเที่ยวต่างประเทศกับบริษัทนำเที่ยวเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง ประเทศที่ไปท่องเที่ยวมากที่สุดได้แก่ประเทศจีน โดยส่วนใหญ่เลือกระยะเวลาในการท่องเที่ยว 2-4 วัน ซึ่งจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดติดต่อกันหลายวัน สอดคล้องกับ วาล์มสเลย์ (Walmsley) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจในการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า บุคลิกภาพที่ศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ โดย เพศชายมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวสูงกว่าเพศหญิง และนักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพโสดมีความพึงพอใจกว่านักท่องเที่ยวที่แต่งงานแล้ว และเมื่อศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว : กรณีศึกษาบริษัทเฌอแตมแทรเวล จำกัด ทั้ง 9 ด้านพบว่า ด้านราคามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความเหมาะสมของราคากับโรงแรมหรือที่พักในประเทศที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับนัยนา คำกันศิลป์ (อ้างถึงใน จิรภา ศักดิ์กิตติมาลัยและคณะ, 2550 ,หน้า 7) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อราคาและบริการนำเที่ยวแบบเหมาจ่ายประเภทเรือสำราญ กรณีศึกษาเรือรอยัลไดมอนด์ พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อราคาและบริการการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย อยู่ในระดับมาก รวมทั้งด้านการบริการของพนักงานก่อนเดินทาง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในด้านการบริการของพนักงานก่อนเดินทางมากที่สุด คือ ความเสมอภาคในการให้บริการ ด้านการให้บริการของมัคคุเทศก์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ การนำเสนอหรืออธิบายสิ่งต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบ ด้านการให้บริการของหัวหน้าทัวร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ อัธยาศัย ความอ่อนน้อม กิริยามารยาท ในการบริการ ด้านความปลอดภัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ สภาพและคุณภาพของยานพาหนะที่ใช้ ด้านกิจกรรมที่จัดกิจกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ความสนุกสนานเพลิดเพลินของกิจกรรมนันทนาการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ความสะดวกสบายของที่พัก เช่น ขนาดของห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก ด้านปริมาณของอาหารและรสชาติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ปริมาณและความพอเพียงของอาหารที่นำมาบริการ และด้านการประกันภัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ วงเงินค่ารักษาพยาบาลในกรณีเกิดเหตุอุบัติเหตุ 500,000 บาท (ตามเงื่อนไขกรมธรรม์) สอดคล้องกับ กัมปนาท ผุดผ่อง (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของโรงแรมในเกาะสมุยพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของ

โรงแรมในเกาะสมุย ซึ่งมีการศึกษาใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านพนักงาน ด้านห้องพักและสิ่งแวดล้อม ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยอาหารและเครื่องดื่ม ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ และด้านความเหมาะสมของราคาและบริการซึ่งผลรวมของการศึกษาอยู่ในระดับพอใจทุกด้าน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องดังกล่าวพบว่านักท่องเที่ยวต้องการให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวได้แจ้งเหตุผลให้กับนักท่องเที่ยวในการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมนำเที่ยว การมีเจ้าของบริษัทเป็นผู้ร่วมเดินทางเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ควรมีการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวให้มีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกมากกว่าในปัจจุบันและเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า จึงเห็นว่าบริษัทควรนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรมให้เป็นไปตามความต้องการของลูกค้าต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยบางตัวที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของลูกค้าที่มาซื้อบริการนำเที่ยวที่ได้จากการซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงเสนอแนะว่า ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวในการมาเยือนประเทศนั้นๆ ทั้งด้านที่พักอาศัย สถานที่ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนความต้องการขั้นพื้นฐานนั้นมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการซื้อโปรแกรมท่องเที่ยวต่างประเทศว่ามีความต้องการไปประเทศใดมากที่สุด มีปัจจัยอะไรในการตัดสินใจซื้อโปรแกรมท่องเที่ยวประเทศนั้น

เอกสารอ้างอิง

กัมปนาท ผุดผ่อง. “ ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของโรงแรมในเกาะสมุย วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2549.

นัยนา คำกันศิลป์ “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อราคาและบริการนำเที่ยวแบบเหมาจ่ายประเภทเรือสำราญ” กรณีศึกษาเรือรอยัลไดมอนด์, กรุงเทพฯ, 2535.

Kotler Philip et al. “Marketing for Hospitality and Tourism” Prentice Hall, Inc.,New Jersey, 2000.

มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในเขตจังหวัดนนทบุรี

LAW ENFORCEMENT TO PREVENT AND CONTROL THE BOUNDARY INTRUSION OF HIGH VOLTAGE TRANSMISSION LINES OF ELECTRICITY GENERATING AUTHORITY OF THAILAND: NONTHABURI PROVINCE

ปรรณปวรรณ ปิ่นประดับ[1] ดร.สุรพล ศรีวิทยา[2]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจมหาชนตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511 มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะในการจัดส่งพลังไฟฟ้า ตลอดจนประสิทธิผลของการใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ ในการใช้อำนาจมหาชนเพื่อสร้างเสาไฟฟ้าบนที่ดินของราษฎรที่ถูกรอนสิทธิ เหนือพื้นดินที่สายส่งไฟฟ้าพาดผ่านซึ่งเรียกว่า แนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง (Right of Way) ซึ่งในปี 2552 สายส่งมีความยาวทั้งสิ้น 30,445.221 วงจร - กิโลเมตร และเสาส่งไฟฟ้าแรงสูง กฟผ.มีจำนวนทั้งสิ้น 52,985 ต้น ทำให้เกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่าง กฟผ.และราษฎร ในแนวเขตสายส่งไฟฟ้า (ROW) เป็นจำนวนมาก จุดประสงค์การรุกล้ำก็แตกต่างกัน แนวทางการแก้ปัญหาก็ได้ใช้มาตราการทางกฎหมายหลายแนวทาง แต่การใช้มาตราการฟ้องร้องบังคับคดีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ จึงต้องหาวิธีการแก้ปัญหาแบบยั่งยืน คือมาตราการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมมิให้เกิดปัญหาการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงให้บรรลุถึงการอยู่ร่วมกันระหว่าง กฟผ.กับชุมชน เพื่อความเป็นธรรมในสังคมและความสงบสุขร่มเย็นของราษฎร

คำสำคัญ : การรุกล้ำ, แนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง

ABSTRACT

This article is aimed to study legal measures to resolve the issue of the intrusion of Right of Way of the Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT). The problems associated with the use of public power under the Act of the Electricity Generating Authority of Thailand, B.E. 2511, in order to serve public interest in transmitting electric power and the effective application of laws by officers and government agencies. The power to generate electricity on public land that is front right of the people. Above ground where electric transmission lines that run through is called power grid boundary (Right of Way) that in 2552 the total length of transmission line

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

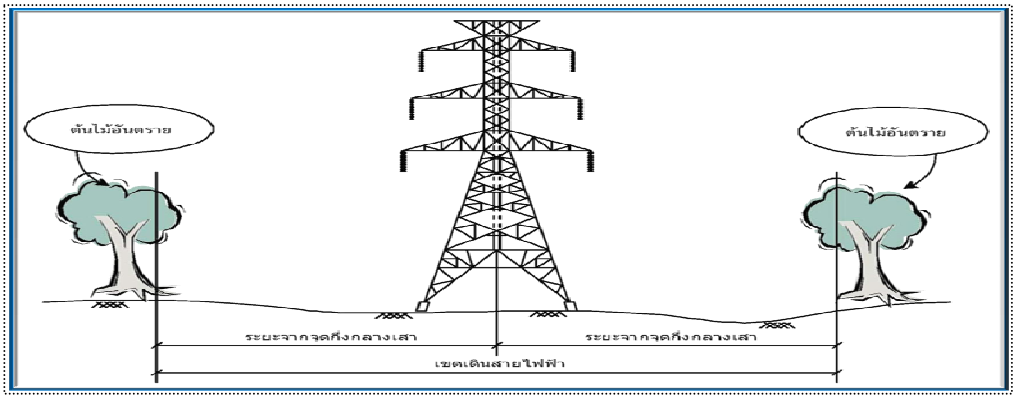
[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

circuits is of 30445.221 circuits– Kms.EGAT has total of 52,985 high-voltage transmission towers where causing disputes between EGAT and the people in the area of power grids (ROW). The purposes of the intrusion of Right of Way (ROW) were different. Many legal measures were applied to solve these problems. However only applied legal pursuit and prosecution measures were not sufficient, we must therefore find out sustainable problem-solving approach that is legal measures to prevent and control the intrusion of ROW, in order to achieve the coexistence between EGAT and the community for social justice and peaceful existence of the people.

Key Word : intrusion , Right of Way (ROW)

1.บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาคือ การรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) อันเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบการส่งพลังไฟฟ้า ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนอกจากจะเกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ยังมีผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511 ให้อำนาจมหาชนแก่ กฟผ. ในการสร้างเสาไฟฟ้าบนที่ดินของราษฎรที่ถูกรอนสิทธิเหนือพื้นดินที่สายส่งไฟฟ้าพาดผ่านซึ่งเรียกว่า แนวเขตสายส่งไฟฟ้า (Right of Way)ของ กฟผ. เพื่อตอบสนองต่อการบริการสาธารณะ กฟผ.ได้ดำเนินการเข้าใช้ที่ดินของราษฎร เพื่อปักเสาส่งไฟฟ้าแรงสูง โดยมีการกำหนดแนวเขตค่าระยะเขตเดินสาย ดังรูปที่ 1

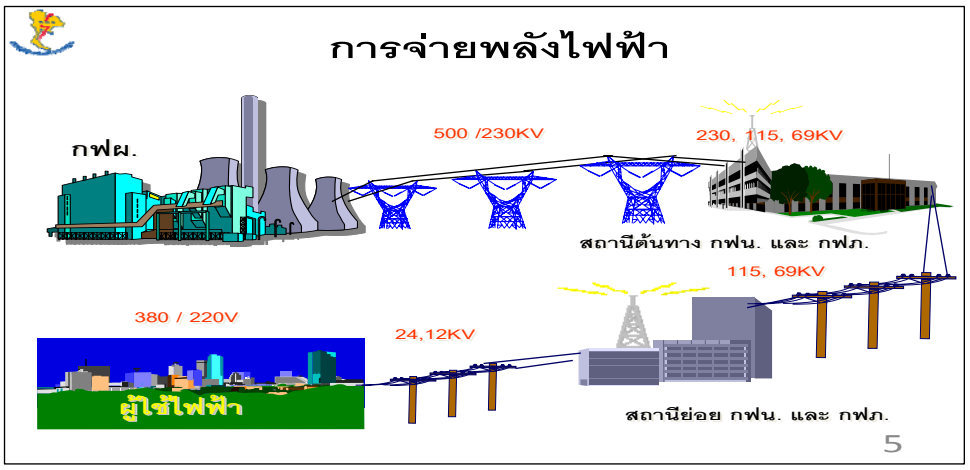

รูปที่ 1 ค่าระยะเขตเดินสายไฟฟ้า

ข้อกำหนดความกว้างเขตเดินสายไฟฟ้า

-แรงดันไฟฟ้า 69,000โวลต์ จุดกึ่งกลางเสาออกแต่ละด้าน 9 เมตร รวมเขตเดินสายฯ 18 เมตร
-แรงดันไฟฟ้า 115,000โวลต์ จุดกึ่งกลางเสาออกแต่ละด้าน 12 -25 เมตร รวมเขตเดินสายฯ 24-50 เมตร
-แรงดันไฟฟ้า 130,000โวลต์ จุดกึ่งกลางเสาออกแต่ละด้าน 20-25 เมตร รวมเขตเดินสายฯ 40-50 เมตร
-แรงดันไฟฟ้า 500,000โวลต์ จุดกึ่งกลางเสาออกแต่ละด้าน 35-40 เมตร รวมเขตเดินสายฯ 70-80 เมตร

ซึ่งสายส่งที่พาดผ่านไปในที่ดินของราษฎรนั้นเพื่อให้การจ่ายส่งพลังไฟฟ้าเป็นไปตามกระบวนการด้านเทคนิค

รูปที่ 2 กระบวนการจ่ายพลังไฟฟ้าผ่านสายส่งไฟฟ้าแรงสูง

รูปแบบการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

สภาพปัญหาการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งเทศไทย (กฟผ.) จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน กฟผ. พบว่ารูปแบบการรุกล้ำตลอดแนวสายส่งไฟฟ้าแรงสูงในเขตจังหวัดนนทบุรีมีลักษณะที่จงใจเปิดเผยและไม่เปิดเผย การรุกล้ำแบบค่อยเป็นค่อยไป กระทำการให้ปรากฏขึ้น และลักษณะการรุกล้ำเป็นการยึดถือครอบครองพื้นที่ดินเป็นส่วนใหญ่ การใช้ประโยชน์มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างเป็นการถาวร การทำการเกษตร หรือการก่อสร้างในลักษณะต่าง ๆ

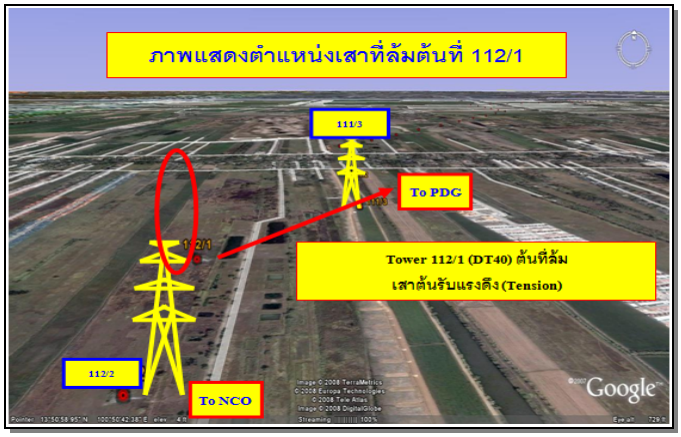
รูปที่ 3 รูปแบบสิ่งปลูกสร้างใต้เขตแนวสายส่งไฟฟ้าแรงสูง กฟผ

นอกจากนี้ปัญหาการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของกฟผ.ที่มีผลกระทบรุนแรงต่อระบบส่งพลังไฟฟ้า เช่น การโจรกรรมครั้งสำคัญ เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2551 เสาสายส่งขนาด 500 kv ที่เขตหนองจอก เสาส่งไฟฟ้าล้มเสียหาย เนื่องจากถูกขโมยถอดน๊อตบริเวณขาเสาน็อตที่ใช้ยึดเสาไฟฟ้าแรงสูงกว่า 100 ตัว น้ำหนักรวมทั้งสิ้น 20 กิโลกรัม ดังรูป

รูปที่ 4 ความเสียหายของทรัพย์สินกฟผ. เป็นเงินประมาณ 8.2 ล้านบาท

โดยตำแหน่งเสาล้มอยู่ในพื้นที่สีเขียว และผลกระทบดังกล่าวมีไฟฟ้าดับ แต่ กฟผ.สามารถควบคุมระบบส่งไฟฟ้าได้ โดยไม่เกิดความเสียหายที่ร้ายแรงในวงกว้าง (Black Out) ส่วนสถิติการโจรกรรมในรอบปี 2552 ที่ผ่าน มาพบว่า พื้นที่มีการโจรกรรมมากที่สุดคือเขตภาคกลาง รวมทั้งประเทศแล้วเกิดคดีการรุกล้ำ เพื่อทำผิดกฎหมายจำนวน 101 ครั้ง รวมมูลค่าความเสียหายสูงสุดอยู่ที่ 3,200,000 บาท

รูปที่ 5 ตำแหน่งเสาล้มต้นที่ 112/1 เขตหนองจอก

การรุกล้ำที่เกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ได้แก่การรุกล้ำเพื่อก่อสร้างของเอกชน ทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน เกิดการขัดข้องในระบบส่งพลังไฟฟ้า

รูปที่ 6 สายส่งขัดข้องเนื่องจากรถเครนและเครื่องจักรกล

ปัญหาการฟ้องร้องบังคับคดีการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง กฟผ.

ในกรณีการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง กฟผ.ได้ดำเนินการฟ้องร้องบังคับคดีโดยในวันที่ 28 พฤษภาคม 2547 ในเขตอำเภอเมือง จ.นนทบุรี เป็นคดีตัวอย่างที่ กฟผ.ได้ดำเนินการบังคับคดีเพื่อรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง กรณีผู้รุกล้ำได้เข้ายึดถือครอบครองเพื่อประโยชน์ในทางการค้า นับถึงปี 2552 ได้พบการรุกล้ำเป็นจำนวน 176 หน่วย แต่กฟผ. สามารถดำเนินการบังคับรื้อถอนแล้วเพียง 45 หน่วยคิดเป็นร้อยละ 25.57 % ส่วนที่เหลืออยู่ในระหว่างการฟ้องร้องบังคับคดีอีกร้อยละ 74.43 % ดังนั้นการใช้มาตรการฟ้องร้องบังคับคดีเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ และกฟผ. ต้องหามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงด้วย

รูปที่ 7 เหตุการณ์บังคับคดีของกฟผ.ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ

พื้นที่ศึกษา คือพื้นที่เขตจังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่ในภาคกลาง มีเนื้อที่ประมาณ 622.303 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านและแบ่งพื้นที่ของจังหวัดออกเป็น 2 ส่วน เขตการปกครองแบ่งออกเป็น อำเภอเมือง, อำเภอปากเกร็ด, อำเภอบางกรวย, อำเภอบางใหญ่, อำเภอบางบัวทองและอำเภอไทรน้อยโดยมี อาณาเขต ทิศเหนือติดจังหวัดปทุมธานี กับพระนครศรีอยุธยา ทิศใต้ และทิศตะวันออกติดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดปทุมธานี ทิศตะวันตก ติดจังหวัดนครปฐม

2. วิธีดำเนินการวิจัยและขั้นตอนกระบวนการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและมาตราการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาวิเคราะห์ พระราชบัญญัติต่าง ๆ ตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติข้อบังคับ ประกาศที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้า แรงสูง และศึกษาการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำมาตราการทางกฎหมายมาใช้ว่า มีปัญหาในการดำเนินงานอย่างไร เพื่อหาแนวทางและเสนอแนะมาตราการนำกฎหมายมาใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาการรุกร้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงต่อไปโดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา เอกสาร ข้อมูล รายงาน

(1) ศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับหลักการใช้มาตราการทางกฎหมาย ในเชิงป้องกันและควบคุมแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

(2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในเขตจังหวัดนนทบุรี ของเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่นำกฎหมายมาใช้มีประสิทธิผลเพียงใด

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของ กฟผ.

3. ผลการวิเคราะห์

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาแยกออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 กรณีการใช้มาตราการทางกฎหมาย ที่เกิดจากการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อก่อสร้างระบบส่งพลังไฟฟ้าของ กฟผ.ตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511 ผลการวิเคราะห์พบว่า. พ.ร.บ.ฉบับนี้ ไม่เป็นสาเหตุให้การรุกร้ำแนวเขตเดินสายไฟฟ้าแรงสูงที่เป็นปัญหาเรื้อรังหรือแก้ไขปัญหาไม่ได้เพราะพ.ร.บ.ฉบับนี้มีหลักการและแนวคิดในการบริการสาธารณะ ผู้วิจัยได้อ้างถึงคำวินิจฉัยจากศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ 45-46/2547 สรุปโดยย่อดังนี้ ผู้ฟ้องได้ยื่นฟ้อง กฟผ.ต่อศาลปกครองกลางว่าที่ดินตามโฉนดถูกประกาศเป็นแนวเขตสายส่งไฟฟ้าผ่าน อาศัยอำนาจตามมาตรา 28 ตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 มาตรา 29, 31 และมาตรา 32 และผู้ถูกฟ้อง (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย) จะให้ค่าทดแทนที่ดิน ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏมาว่าถ้าผู้ฟ้องไม่พอใจก็มีสิทธิฟ้องต่อศาลได้ โดยผู้ฟ้องได้กล่าวอ้างมาตราดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เนื่องจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีจะเข้าไปครอบครองทรัพย์สินของผู้ฟ้องได้ ก็ต้องอาศัยอำนาจตามมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แต่ตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดวิธีการเวนคืนหรือเสมือนการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ไว้ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 แก้ไขเพิ่มเต้ม (ฉบับที่5) พ.ศ. 2535 มาตรา 28 และมาตรา30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29, มาตรา 48 และมาตรา 49

กระบวนการต่าง ๆ ที่กฟผ.ใช้อำนาจมหาชนตามกฎหมายนั้น กฟผ.ยึดหลักประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวของปัญเจกชน

ประเด็นที่ 2 กรณีการใช้มาตรการทางกฎหมาย ของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานรัฐ มาตรการและขอบเขตในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานรัฐ ในการป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง ในเขตจังหวัดนนทบุรีได้อย่างมีประสิทธิผลอย่างไร ผลการวิเคราะห์จากเอกสารและการปฏิบัติการภาคสนามของ กฟผ.เพื่อใช้มาตรการกฎหมายดังกล่าว พบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานของกฟผ. และหน่วยงานทางปกครองที่เกี่ยวข้อง ต่อกรณีการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าเป็นลักษณะในเชิงตั้งรับกับปัญหา เพราะเป็นการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อขับไล่ผู้รุกล้ำเพียงอย่างเดียวไม่ได้มีการทำงานเชิงรุก ในการป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง จึงทำให้การรุกล้ำยังคงปรากฏอยู่ ได้ขยายปริมาณรุกล้ำและเพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นในส่วนการใช้อำนาจหน้าที่และขอบเขตการดำเนินการของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานรัฐ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั้น วิเคราะห์แล้วแบ่งออกเป็นการดำเนินงานดังนี้ (1) พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511 อำนาจมหาชนที่มีผลกระทบรุนแรงต่อสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ของราษฎรได้แก่มาตรา 28,มาตรา 29 ซึ่งใช้หลักประโยชน์สาธารณะผ่านมาตราดังกล่าว การกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดินตามมาตรา 30 และมาตรา 30 ทวิ การพิจารณาไม่จ่ายเงินค่าทดแทนในกรณีการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างหรือทำลายพืชผลทางการเกษตรได้ถ้าไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของ กฟผ. ตามมาตรา 32 การเข้าไปในสถานที่ของบุคคลเวลาใดก็ได้ ได้แก่ มาตรา 34 และการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ กฟผ. ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่มาตรา 35

(2) ในประมวลกฎหมายที่ดินให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ปกครองประจำจังหวัดเช่น เจ้าพนักงานที่ดิน,นายกเทศมนตรี นายอำภเอ หน่วยงานทางปกครองประจำจังหวัดฯลฯ ออกคำสั่งทางปกครองให้ให้ออกจากพื้นที่หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากพื้นที่ (3) ในประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์ ให้อำนาจแก่นายกเทศมนตรี นายอำเภอ เจ้าพนักงานบังคับคดีฯออกคำบังคับเพื่อ พิทักษ์ทรัพย์ ยึดทรัพย์ การขายทอดตลาด (4) ในประมวลกฎหมายอาญา ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวน บังคับเพื่อสอบสวน จับกุม คุมขังและการฟ้องคดี และ (5) ในส่วนการบังคับทางปกครองนั้น การนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองพุทธศักราช 2539 มาใช้ประกอบบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำละเมิดต่อราษฎร

ประเด็นที่ 3 ในปัจจุบันกฟผ. แก้ปัญหาโดยการบังคับคดีเมื่อราษฎรรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของกฟผ. ซึ่งยังไม่เพียงพอ ต้องหาวิธีการแก้ไขปัญหาแบบยั่งยืน เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของกฟผ. ประสบผลสำเร็จลดผลกระทบในทุกด้านที่เกิดจากการใช้อำนาจมหาชนของพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511 ในปัจจุบันการป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง มีมาตรการป้องกันควบคุมโดยใช้เฮรีคอปเตอร์ตรวจแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของกฟผ. และมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ (1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐพ.ศ. 2545 (2) ประกาศคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานเรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำประกาศ เครื่องหมาย และวิธีการแจ้งสิทธิในเขตระบบโครงข่ายพลังงานพ.ศ. 2552 (3) การใช้หลักประนีประนอมข้อพิพาทเมื่อมีการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงเกิดขึ้น(4)การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย พบว่ามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของกฟผ.ในเขตจังหวัดนนทบุรีนั้นยังมีไม่เพียงพอ จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมแนวทางเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและควบคุมการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูง ในพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511 ต่อไป

ข้อเสนอแนะ แนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาการรุกล้ำแนวเขตสายส่งไฟฟ้าแรงสูงของ กฟผ.ในอนาคต โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังโดยมีแนวทางดังนี้

(1) การพัฒนาที่ดินเพื่อถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์เพื่อก่อสร้างสายส่งไฟฟ้า หรือโรงไฟฟ้า หรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะด้านนี้ เพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนลดการขัดแย้งในกรณีการเข้ารอนสิทธิในที่ดินของราษฎรหรือการเข้าใช้ที่ดินเพื่อการทำลายตัดฟันต้นไม้ของราษฎรเป็นต้น

(2) การเพิ่มหลักเกณฑ์ในการจัดทำประกาศหรือเครื่องหมาย โดยการประกาศเขตหรือพื้นที่ เป็น “พื้นที่หวงห้าม” ในป้ายประกาศคิดประกาศบนเสาไฟฟ้าแรงสูง ในเขตแนวสายส่งไฟฟ้า ซึ่งการเพิ่มประโยค “พื้นที่หวงห้าม” นั้นเพิ่มในส่วนของคำนิยามตามมาตรา 4ในพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2511

(3) การให้ประชาชนตะหนักถึงความสำคัญของสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน โดยทรัพย์สินของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเสมือนเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินประชาชนทุกคนต้องมีความรับผิดชอบเพื่อปกป้องและดูแลรักษาร่วมกัน

(4) การใช้มาตการทางสังคมในการรนณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวนโยบายต่าง ๆ ในเชิงสร้างสรรค์ โดยหน่วยงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้สนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง. พิมพ์ครั้งที่2 .กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543

หยุด แสงอุทัย. หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน ,2549

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. เอกสารหลักเกณฑ์การกำหนดแนวสายส่ง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย . นนทบุรี : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2551

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.เอกสารายงานประจำปี 2552.นนทบุรี : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2552.

มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย

LEGAL MEASURES IN THE PROMOTION AND PROTECTION OF AGING PERSONS IN THAILAND

มนัญญา คลังพระศรี[1] ดร.สุรพล ศรีวิทยา[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาทฤษฎี หลักกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิการผู้สูงอายุ (2) วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยกับประเทศต่างๆ (3) วิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิการผู้สูงอายุในปัจจุบันของประเทศไทย ที่มาของการวิจัย คือ ปัญหาการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงผู้สูงอายุได้ทุกกลุ่ม และในขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายกลางเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุโดยเฉพาะเป็นการทั่วไป ดังนั้น จึงเป็นปัญหาทำให้การดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมของรัฐให้แก่ผู้สูงอายุไม่มีความชัดเจนและสมบูรณ์ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาในภายหลังเกี่ยวกับความขัดแย้งและช่องว่างระหว่างกลุ่มที่รับบริการสวัสดิการและกลุ่มที่ไม่ได้รับสวัสดิการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบัญญัติกฎหมายกลางเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุโดยเฉพาะเป็นการทั่วไปควรประกอบด้วย มาตรการส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังนี้ (1) กฎหมายกลางเกี่ยวกับผู้สูงอายุต้องบัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ใช้ในปัจจุบัน (2) มาตรการให้สิทธิในการยกเว้นภาษีเงินได้แก่ผู้สูงอายุทุกคน (3) มาตรการกำหนดความรับผิดชอบแก่หน่วยงานของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นให้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ (4) มาตรการประกันสังคมต้องบัญญัติให้ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกกลุ่ม และ (5) มาตรการกฎหมายประกันชีวิตบัญญัติให้เบี้ยประกันชีวิตถูกลงและขยายการประกันสุขภาพให้สูงขึ้นแก่ผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การส่งเสริมและคุ้มครอง, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This research aims to study (1) theories, principles of laws and regulations concerning measures of aging welfare promotion and protection (2) comparative analyis of legal measures of aging welfare in

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ที่ปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Thailand with those of various countries measures of concerning and (3) analysis of law enforcement applied to present aging welfare promotion and protection in Thailand. The source of the research deriving from problems of aging social welfare services, provided by the State according to related laws in order to develop their quality of life, found that the aging welfare services did not cover every group of aging persons and the lack of specific legislation directly concerning aging welfare in general. Therefore, the aging social welfare provided by the State was uncertain and not complete, which created various problems, such as the conflict and the gap between different aging groups who received and not received social welfare. This research applied a qualitative research by collecting related documentary data that were analyzed by descriptive method. The research results found that the guideline of general legislation on aging shall be composed of promotion and protection measures for aging welfare : (1) general legislation on aging should conform with the present Constitution ; (2) measures of income tax exemption should be exended to all aging persons ; (3) measures to authorize national and local agencies of State to implement the State policy on aging welfare; (4) measures of social security legislation should be covered every group of aging persons and (5) measures of life insurance law: insurance premium should be lowered and extended health insurance for aging persons

Keywords: Legal Measures, Promotion and Protection, Aging Persons

1. บทนำ

ในปัจจุบันโครงสร้างประชากรของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทำให้ประเทศไทย ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในขณะนี้กระจัดกระจายและยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายกลางเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะเป็นการทั่วไปและไม่ครอบคลุมในการส่งเสริมคุ้มครองผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน จึงเป็นที่มาของปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ คือ (1)ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่ยังไม่สามารถส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิการผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาคกัน (2) รัฐยังไม่สามารถกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุเพื่อให้กระบวนการดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมของรัฐที่มีให้แก่ผู้สูงอายุมีความสมบูรณ์ชัดเจนและครอบคลุมได้อย่างทั่วถึง (3) ปัญหาการส่งเสริมผู้สูงอายุในการออมเงินไว้ใช้ยามชรา (4) ปัญหาการคุ้มครองผู้สูงอายุโดยการกำหนดระเบียบการจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนแก่ผู้สูงอายุ

ปัญหาดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ รัฐจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสวัสดิการผู้สูงอายุในระยะยาว ทั้งนี้เพราะกฎหมายจะเป็นกลไกสำคัญของรัฐที่นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและวางระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อประโยชนแก่ประชาชนและการบริหารประเทศ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในขณะนี้ยังไม่มีการบัญญัติโดยเฉพาะเป็นการทั่วไป แต่มีอยู่บางมาตรการก็ไม่ได้เอื้อประโยชน์แก่ผู้สูงอายุได้อย่างเท่าเทียมกันและไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุได้ดีเท่าที่ควร ปัญหาในการออมเงินก็เป็นปัญหาใหญ่ที่อาจส่งผลกระทบกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ปัญหาเบี้ยยังชีพพบว่ากลไกในการดำเนินงานของโครงการนั้นยังไม่เป็นการแก้ปัญหาที่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะเป็นการทำงานที่ให้ผลเฉพาะหน้าหรือให้ความพอใจในระยะสั้นทั้งอาจจะเป็นเครื่องมือในการที่ผู้นำท้องถิ่นเอามาหาผลประโยชน์จากผู้สูงอายุเท่านั้น

2. ขั้นตอนการศึกษา

(1) วิจัยเอกสาร

- ศึกษาถึงกฎหมายต่างๆที่รัฐได้บัญญัติเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในประเทศไทยและต่างประเทศ

- ศึกษาในปัญหาที่เป็นผลสรุปจากการวิจัยเกี่ยวกับมาตรการและการส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุ เพื่อหามาตรการทางกฎหมายในการแก้ไข

- ศึกษาถึงกฎหมายต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายไทย

(2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ (1)

- สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะต่อแนวทางและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริและคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย

3. ผลการวิเคราะห์

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ แนวนโยบายของรัฐและมาตรการทางกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) กฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายกลางเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะเป็นการทั่วไป จึงเห็นได้ว่ากฎหมายที่ให้การส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุกระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายประกันสังคม กฎหมายแรงงานและในกฎระเบียบต่างๆของหน่วยงานของรัฐ โดยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติรับรองสิทธิผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะเรื่องซึ่งทำให้ผู้สูงอายุยังไม่สามารถได้รับสวัสดิการที่ดีอย่างเพียงพอและครอบคลุมอย่างทั่วถึง

(2) กฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่ครอบคลุมทั่วถึงผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ในประเด็นนี้ ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่ได้เอื้อประโยชน์แก่ผู้สูงอายุได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันและไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุได้ดีเท่าที่ควร ดังเห็นได้จากคุณภาพการรักษาพยาบาลที่ได้รับในแต่ละประเภทยังมีความเหลื่อมล้ำทั้งในเรื่องความคุ้มครองและคุณภาพของการรักษา จึงทำให้คุณภาพในการรักษาพยาบาลในสิทธิหลักๆ มีมาตรการที่ต่างกัน ส่วนในเรื่องการประกันด้านรายได้ก็ยังไม่ครอบคลุมเช่นกัน ดังจะเห็นได้จาก มีเพียงแรงงานในภาคทางการเท่านั้นที่มีหลักประกันด้านรายได้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ แต่แรงงานในภาคเกษตรและผู้ประกอบอาชีพอิสระยังขาดระบบหลักประกันชราภาพที่จัดการโดยภาครัฐ ในระบบการออมเงินเพื่อใช้ในยามชราภาพก็มีแนวโน้มในอนาคตที่รัฐบาลจะมีเงินไม่เพียงพอมาอุดหนุนผู้สูงอายุและกองทุนประกันสังคม (กรณีชราภาพ) ก็จะทำให้ประสบปัญหาด้านการเงินเมื่อมีคนวัยทำงานเกษียณอายุและมารับเงินประกันชราภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่คนในวัยทำงานที่เป็นกำลังหลักในการส่งเงินสมทบเข้ากองทุนกลับลดลงอย่างมาก ดังนั้น ภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้คนวัยทำงานในปัจจุบันซึ่งจะเข้าสู่วัยสูงอายุในอนาคตให้ความสำคัญกับการออมเงินไว้ใช้ยามชรา ไม่เช่นนั้นแล้วปัญหาเรื่องการออมอาจเป็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

(3) การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพนั้น พบว่า กรมประชาสงเคราะห์ได้มีความพยายามที่จะสร้างรูปแบบบริการใหม่ๆ เพื่อกระจายออกไปสู่ผู้สูงอายุในส่วนภูมิภาคในชนบทให้มากขึ้น จะเห็นจากการบริการเดิมของภาครัฐนั้นยังไม่สามารถเข้าถึงและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุจำนวนมากในชนบทได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการที่ชุมชนจะเป็นฐานที่ดีในการแก้ปัญหาได้นั้น รัฐจะต้องสร้างกลไกที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นด้วย ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ ร่วมประเมินปัญหา และหาทาง

เลือกให้แก่ชุมชนอย่างเหมาะสมและสอดคล้องซึ่งรัฐยังไม่ได้ผลักดันให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติที่แท้จริงและไม่สามารถส่งผลให้ชุมชนเข้ามาเป็นฐานในการจัดการกับปัญหาสวัสดิการของผู้สูงอายุในชุมชนได้ตามที่คาดหวังไว้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุควรเริ่มต้นจากแนวคิดและการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดประเด็นปัญหาของผู้สูงอายุ แสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุด้วยความต้องการของคนในชุมชนเองเพราะการกำหนดประเด็นปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้เป็นกิจกรรมพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองในระยะยาว การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพมีหลักการที่จะให้ชุมชนเป็นฐานแต่กลไกการดำเนินงานกลับไม่ได้ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยพื้นฐาน โดยเฉพาะการร่วมคิดร่วมกำหนดปัญหา และการกำหนดทางเลือกทางออกของผู้สูงอายุด้วยประชาชนในชุมชนเอง ทำให้ครอบครัวและชุมชนไม่สามารถแสดงบทบาทและความต้องการที่เป็นฐานในการดำเนินการอย่างแท้จริงได้ ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาผู้สูงอายุในอนาคต จากกรณีกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก สำหรับโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุถือว่าเป็นอีกบริการหนึ่งที่มุ่งลดการพึ่งพิงจากรัฐขณะเดียวกันกลับเน้นให้ผู้สูงอายุได้รับการสงเคราะห์พร้อมกับยังคงอยู่ร่วมในชุมชนของตนเองได้ นับว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าจะสอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการที่แท้ของผู้สูงอายุมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดสวัสดิการในรูปแบบอื่นๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุพบว่า มีความเหมือนและแตกต่างกันในลักษณะของกฎหมาย หลักการ และรูปแบบ ดังนี้

(1) พื้นฐานและแนวคิดของกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยมีข้อแตกต่างกันอย่างมาก สาเหตุน่าจะมาจากขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น ลักษณะของกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุจึงไม่ได้มุ่งเน้นที่จะให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิหรือการดูแลจากรัฐ

(2) การที่มีกฎหมายผู้สูงอายุบังคับใช้โดยเฉพาะ ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา มี กฎหมายผู้สูงอายุอเมริกา (The Older American Act) แต่ในบางประเทศในกลุ่มประเทศตะวันตกบางประเทศและกลุ่มประเทศในเอเชีย ได้แก่ ไทย ยังไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของผู้สูงอายุโดยเฉพาะเป็นการทั่วไป

(3) ในต่างประเทศกฎหมายผู้สูงอายุโดยทั่วไปมุ่งเน้นที่จะให้สิทธิแก่ผู้สูงอายุโดยให้สิทธิโดยเท่าเทียมกัน แต่สำหรับประเทศไทยยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่จะให้สิทธิแก่ผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมกันจะมีก็แต่กฎหมายที่ให้สิทธิในลักษณะพิเศษแก่ผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างเอกชนที่เกษียณอายุการทำงานเท่านั้น จากข้อแตกต่างกันในลักษณะของกฎหมาย หลักการและรูปแบบดังกล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ความเหมือนกันของกฎหมายสวัสดิการทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศคือ ต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้สูงอายุมีบั้นปลายชีวิตที่อยู่อย่างมีความสุขและได้รับการดูแลทั้งจากครอบครัวและจากรัฐ ส่วนที่ต่างกันคือ แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายรวมทั้งมาตรการต่างๆ ที่ต่างประเทศนั้นมีการพัฒนาที่ดีกว่าอย่างมากไปไกลกว่าของไทย ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมวัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก

4. บทสรุป

4.1 สรุปผลการวิจัย

จากปัญหาของสังคมที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ว่ารัฐจะมีหน่วยงานในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมเพื่อเป็นการแก้ปัญหาและรับรองสิทธิของผู้สูงอายุโดยชัดเจน รัฐควรหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหา เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะเป็นการทั่วไป บทบัญญัติที่ให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุยังกระจัดกระจาย

อยู่ตามกฎหมายต่าง กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งพาณิชย์ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 หรือในกฎหมายบำเหน็จบำนาญที่จำกัดให้สิทธิเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้สูงอายุไว้ชัดเจนกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ดังนั้นแนวทางการบัญญัติกฎหมายกลางเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยเฉพาะเป็นการทั่วไปควรประกอบด้วย

(1) กฎหมายกลางเกี่ยวกับผู้สูงอายุต้องบัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ใช้ในปัจจุบัน

(2) มาตรการให้สิทธิในการยกเว้นภาษีเงินได้แก่ผู้สูงอายุทุกคน

(3) มาตรการกำหนดความรับผิดชอบแก่หน่วยงานของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นให้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

(4) มาตรการประกันสังคมต้องบัญญัติให้ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกกลุ่ม และ

(5) มาตรการกฎหมายประกันชีวิตบัญญัติให้เบี้ยประกันชีวิตถูกลงและขยายการประกันสุขภาพให้สูงขึ้นแก่ผู้สูงอายุ

4.2 ข้อเสนอแนะ

รัฐควรมีกฎหมายที่กำหนดสิทธิของผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะเรื่อง รวมทั้งควรจะจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้ชัดเจน ทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่น เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ควรจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมกัน และในเรื่องการยกเว้นการจัดเก็บภาษี รัฐควรจะยกเว้นการจัดเก็บภาษีรายได้แก่ผู้สูงอายุทุกคน เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้สามารถที่จะดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ควรนำมาตรการทางกฎหมายภาษีในการยกเว้นภาษีและการลดเบี้ยประกันภัยเพื่อจูงใจให้ประชาชนหันมาสนใจออมเงินมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์. นโยบายของรัฐและแนวทางการจัดบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต.สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2539

จิราลักษณ์ จงสถิตย์มั่น. การประเมินบริการสถานสงเคราะห์คนชราของรัฐ. (เอกสารโรเนียว), 2542.

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. การประเมินรูปแบบบริการที่จัดให้ผู้สูงอายุในชุมชน: เน้นการให้บริการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน. (เอกสารโรเนียว), 2542.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. รายงานสรุปการประชุมระดับชาติเรื่อง สวัสดิการและบริการผู้สูงอายุทิศทางและรูปแบบในทศวรรษหน้า 28 ตุลาคม 2542 ณ โรงแรมปรินซ์ พาเลส. (เอกสารโรเนียว)

อภิญญา เวชยชัย. การประเมินโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ. (เอกสารโรเนียว), 2542.

ท่าอากาศยานในประเทศไทย : การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบองค์การ

AIRPORT IN THAILAND : COMPARATIVE STUDY ON ORGANIZATIONAL STRUCTURE

สมชาย พิพุธวัฒน์[1] รองศาสตราจารย์ ดร. ปฐม มณีโรจน์[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์รูปแบบองค์การท่าอากาศยานที่มีในประเทศไทย เพื่อนำมาเปรียบเทียบ และเสนอแนะรูปแบบองค์การท่าอากาศยานที่ควรเป็นในประเทศไทย

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบองค์การที่ดำเนินกิจการท่าอากาศยานในประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปี พ.ศ. 2552 มี 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบองค์การราชการ คือ กรมการบินพลเรือน รูปแบบองค์การรัฐวิสาหกิจ คือ บริษัททท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) และรูปแบบองค์การเอกชน คือ บริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด และจากการเปรียบเทียบองค์การทั้งสามรูปแบบใน 6 ด้าน พบว่า กรมการบินพลเรือน และบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด มีภารกิจหลักสองด้าน ในขณะที่ ทอท. มีภารกิจหลักด้านเดียว ทั้งสามองค์การมีโครงสร้างเป็นทางการที่มีระเบียบแบบแผนแบบเครื่องจักร มีการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้าน ช่วงชั้นการบังคับบัญชาแบบสูง กรมการบินพลเรือนมีอธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ ในขณะที่ ทอท. และบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด ใช้ระบบคณะกรรมการบริหาร การจัดแบ่งหน่วยย่อยของทั้งสามหน่วยแบ่งตามลักษณะเฉพาะของงาน โดยจัดงานหลักและงานสนับสนุนแบบผสม ระบบการเงินกรมการบินพลเรือนใช้งบประมาณแผ่นดิน ในขณะที่ ทอท. และบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด ใช้เงินค่าหุ้นและรายได้จากค่าบริการ บริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด ใช้บุคลากรต่อปริมาณงานน้อยที่สุด ในขณะที่ ทอท. ใช้บุคลากรมากที่สุด แต่ ทอท. มีผลกำไรจากการดำเนินงานเพียงองค์การเดียว แต่ยังไม่สามารถบอกถึงประสิทธิภาพได้ โดยผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า รูปแบบองค์การที่ดำเนินกิจการ ท่าอากาศยานในประเทศไทย ที่ควรเป็น อาจเป็นได้ทั้งสามรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

คำสำคัญ : การเปรียบเทียบ, รูปแบบองค์การ, ผู้ดำเนินกิจการท่าอากาศยาน

Abstract

The purpose of this study is to review the situations of organizational structure of airport operators in Thailand, in order to conduct the comparative study of their organizational structure and to suggest the desirable model of airport operator in Thailand.

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

It has been found that there are three organizational structures of the airport operators in Thailand in the year B.E. 2552 namely 1) government organization: Department of Civil Aviation (DCA), 2) state enterprise: Airport of Thailand Plc. (AOT), and 3) private company or organization: Bangkok Airways Ltd. (BKA). The comparative study is conducted in six aspects. It has been found that DCA and BKA have two major missions, whereas AOT has only one mission. All the three organizations have formal bureaucratic organizational structure with division of work by their expertise and high span of control. DCA is administered by Director General as accountability holder while AOT and BKA are administered by Board of Director system. The three organizations are departmentalized by specific characteristic of work by combining major work with supporting work. In respect of their financing system, DCA utilizes annual government statement of expenditure while AOT and BKA utilize their income resulting from share and fee or charges from services. BKA uses the fewest personnel for a particular job in absolute contrast with AOT. Only AOT can make the most profit from its operation. However, it cannot signify efficiency. The researcher suggests that the organizational structure of airport operators in Thailand could be any one of the three as appropriate.

KEY WORD : COMPARATIVE, ORGANIZATIONAL STRUCTURE, AIRPORT OPERATOR.

1. บทนำ

การขนส่งทางอากาศมีจุดได้เปรียบในด้านความรวดเร็วและความปลอดภัยมากกว่าการขนส่งรูปแบบอื่น และมีส่วนทำให้โลกไร้พรมแดน ดังนั้น การขนส่งทางอากาศจึงมีความสำคัญอย่างมาก องค์ประกอบหลักที่ปฏิสัมพันธ์กันในการขนส่งทางอากาศประกอบด้วย ท่าอากาศยาน สายการบิน และผู้ใช้บริการ ท่าอากาศยานเป็นสถานที่เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งจากบกสู่อากาศและจากอากาศสู่บก ซึ่งเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ เป็นผลให้ท่าอากาศยานมีความสำคัญตามไปด้วย โดยที่การขนส่งทางอากาศมีค่าใช้จ่ายต่อหน่วยสูงมาก ทั้งมีความต้องการโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมากเพื่อรองรับรูปแบบการขนส่งทางอากาศทั้งระบบและต้องอาศัยระบบขนส่งทางถนนในการเข้าถึงท่าอากาศยาน เพราะการขนส่งทางอากาศสามารถเชื่อมต่อกับการขนส่งรูปแบบอื่นๆ ได้ที่ท่าอากาศยานเท่านั้น จึงต้องใช้พื้นที่ เงินลงทุน เทคโนโลยี อุปกรณ์ บุคลากร และวิธีดำเนินการจำนวนมาก หลากหลายและทันสมัย ผลตอบแทนต่ำและต้องใช้เวลานานจึงจะคุ้มทุน ดังนั้น ท่าอากาศยานที่ให้บริการทางพาณิชย์จึงเป็นบริการสาธารณะประเภทการให้บริการ (service function) ทางอุตสาหกรรม ซึ่งต้องมีความปลอดภัย ความสม่ำเสมอและความมีประสิทธิภาพของบริการ ท่าอากาศยานจะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับการออกแบบและมีการดำเนินการที่รองรับการปฏิสัมพันธ์กับสายการบินและผู้ใช้บริการ ความรับผิดชอบเกี่ยวกับนิรภัยท่าอากาศยาน (airport safety) อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐ มีผลกระทบต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่ง Mintzberg เสนอไว้ในเรื่อง Structure in Fives : Designing Effective Organizations ในปี ค.ศ. 1983 (อ้างถึงใน สุจริตรา บุญยรัตพันธ์, 2535 : 347) ว่า การจัดโครงสร้างองค์การมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการก่อให้เกิดประสิทธิผลในการทำงาน โดย Ashford, et.al., (1997 : 18) เห็นว่าการจัดโครงสร้างองค์การท่าอากาศยานควรแบ่งออกตามภารกิจ (function) ของหน่วยงานหลัก (line) และหน่วยงานสนับสนุน (staff) ซึ่งจะทำให้ทราบว่าใครต้อง

รายงานต่อใคร ออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบผสมหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน รูปแบบแยกหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน และรูปแบบแยกหน่วยงานสนับสนุนและหน่วยงานหลักเป็นสองชั้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโครงสร้างของท่าอากาศยานภายใต้การดำเนินงานขององค์การทั้งสามรูปแบบที่กล่าวข้างต้น โดยใช้รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การท่าอากาศยานของ Ashford, et.al., (1997 : 18) และขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization - ICAO : 1983) เป็นกรอบแนวคิด (conceptual framework) ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และสรุปผล เพื่อนำไปพัฒนาการจัดโครงสร้างองค์การท่าอากาศยานต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงอุปนัย (inductive methods) และการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยมุ่งความสนใจไปที่องค์การที่เป็นทางการ (formal organization) สำหรับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้คือ แนวทางสถาบัน (institutional approach) โดยใช้รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การท่าอากาศยานของ Ashford ส่วนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา (history background) ของกรมการบินพลเรือน บริษัทท่าอากาศยานไทย (มหาชน) จำกัด และบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด และข้อมูลใน 6 ด้าน ได้แก่ ภารกิจ (function/mission) โครงสร้างองค์การ (organizational structure) ระบบการบริหารและการจัดแบ่งหน่วยย่อย (management and departmentalization) ระบบการเงิน (financing system) ปริมาณงาน (workload) และผลการประกอบการ (performance) ของทั้งสามองค์การที่เป็นอยู่ในปี พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรท่าอากาศยานที่บริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด ดำเนินงานอยู่เพียง 3 แห่ง คือ ท่าอากาศยานสมุย ท่าอากาศยานสุโขทัย และท่าอากาศยานตราด จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างองค์การละ 3 ท่าอากาศยาน และเลือกตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ขนาดท่าอากาศยานที่ทั้งสามองค์การดำเนินการใกล้เคียงกันที่สุด สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการศึกษาสำรวจ (survey study) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) เกี่ยวกับทฤษฎีองค์การ รูปแบบองค์การท่าอากาศยานในประเทศไทย และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยนำข้อมูลทุติยภูมิที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาวิเคราะห์เปรียบเทียบใน 6 ด้าน เพื่อเสนอแนะรูปแบบองค์การท่าอากาศยานที่ควรเป็นในประเทศไทย

3. ผลการวิเคราะห์

ท่าอากาศยาน มีภารกิจในด้านการให้บริการแก่อากาศยานที่มาขึ้นลง ผู้โดยสาร เจ้าหน้าที่ประจำอากาศยาน สินค้า หรือไปรษณียภัณฑ์ ผู้ใช้สนามบิน ผู้ดำเนินการอากาศยาน และผู้มารับส่ง ให้ได้รับความสะดวก ปลอดภัยและได้มาตรฐาน นอกจากนั้นยังต้องจัดให้มีการรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันการแทรกแซงโดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อการบินพลเรือน ทั้งนี้ การบินเป็นกิจกรรมที่มีจุดเกาะเกี่ยวระหว่างประเทศมาก จึงมีกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องการบินในทุกด้าน ที่ออกโดยองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) กิจการท่าอากาศยานจึงเป็นกิจการที่มีความซับซ้อน ต้องใช้เทคโนโลยีสูง มีสิ่งแวดล้อมมากและเปลี่ยนแปลงง่าย อีกทั้ง ท่าอากาศยานยังเป็นบริการสาธารณะที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัย เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นบริการสาธารณะประเภทอุตสาหกรรม ซึ่งโดยปกติผู้จัดทำบริการสาธารณะ จะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนหรือเป็นเอกชนที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐบาลให้จัดทำบริการสาธารณะดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยมีองค์การที่ดำเนินกิจการท่าอากาศยานอยู่ 3 รูปแบบ คือ องค์การรูปแบบราชการ ได้แก่ กรมการบินพลเรือน องค์การ

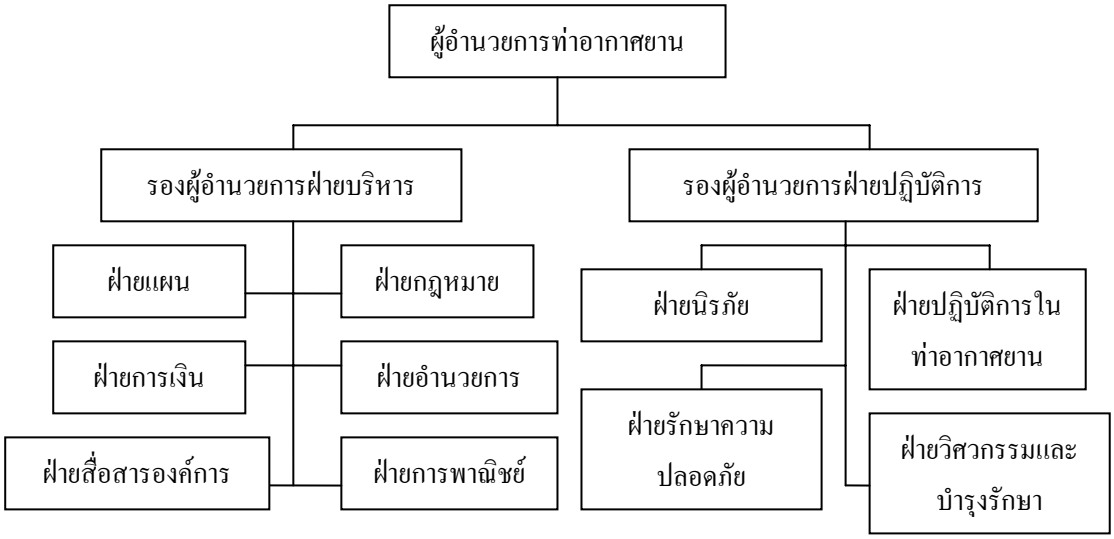
รูปแบบรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) และ องค์การรูปแบบเอกชน ได้แก่ บริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด โดยกรมการบินพลเรือนมีอายุองค์การมากที่สุด 76 ปี ทอท. 30 ปี และบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด 20 ปี กรมการบินพลเรือนและบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด มีภารกิจงานหลักสองด้าน ขณะที่ ทอท. มีภารกิจหลักด้านเดียว ทั้งสามองค์การมีโครงสร้างเป็นทางการที่มีระเบียบแบบแผนแบบเครื่องจักร (machine bureaucracy) มีการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้าน ช่วงชั้นการบังคับบัญชา (span of control) แบบสูง กรมการบินพลเรือนมีอธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ ในขณะที่ ทอท. และบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด ใช้ระบบคณะกรรมการบริหาร การจัดแบ่งหน่วยย่อยของทั้งสามองค์การแบ่งตามลักษณะเฉพาะของงาน โดยจัดงานหลักและงานสนับสนุนแบบผสม ระบบการเงิน กรมการบินพลเรือนใช้งบประมาณแผ่นดิน ในขณะที่ ทอท. และบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด ใช้เงินค่าหุ้นและรายได้จากค่าบริการ บริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด ใช้บุคลากรต่อปริมาณงานน้อยที่สุด ในขณะที่ ทอท. ใช้บุคลากรมากที่สุด ทั้งนี้ ทอท. มีผลกำไรจากการดำเนินงานเพียงองค์การเดียว แต่ยังไม่สามารถบอกถึงประสิทธิภาพได้

4. บทสรุป

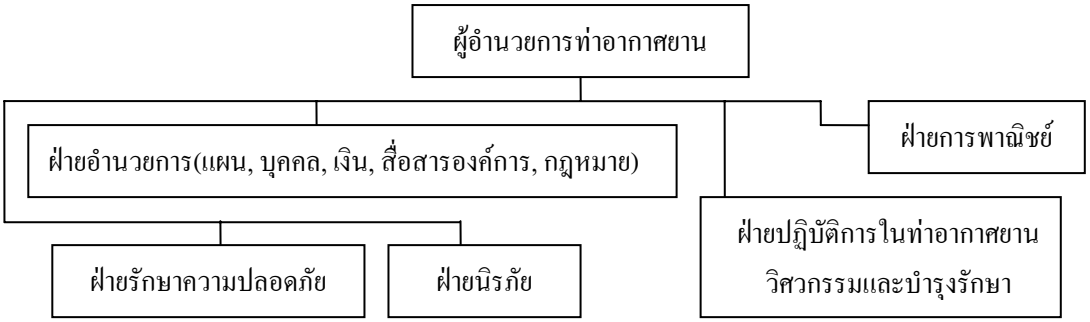
ท่าอากาศยานที่ให้บริการแก่สาธารณะ เป็นบริการสาธารณะประเภทภารกิจลำดับรองของรัฐในการให้บริการทางอุตสาหกรรม เพื่อการเสริมสร้างสาธารณูปการและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในปี พ.ศ. 2552 มีองค์การรูปแบบราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนดำเนินการ จากผลการศึกษาพบว่า ภารกิจของท่าอากาศยานมีความยุ่งยากซับซ้อน หลากหลาย และมีสิ่งแวดล้อมองค์การที่พลวัต เป็นผลให้จำเป็นต้องจัดโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับความซับซ้อนและพลวัตนั้น เพื่อให้องค์การบรรลุประสิทธิผลขององค์การ และสามารถยืนยันคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีวิธีที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว (no one best way) สำหรับรูปแบบและโครงสร้างองค์การ” แต่ในองค์การต้องไม่มีส่วนประกอบหรือการเคลื่อนไหวที่ไม่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม โดยส่วนต่างๆ ต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

รูปแบบองค์การที่ดำเนินกิจการท่าอากาศยานในประเทศไทย ที่ควรเป็น อาจเป็นได้ทั้งสามรูปแบบ คือ รูปแบบองค์การราชการ รูปแบบองค์การรัฐวิสาหกิจ และรูปแบบองค์การเอกชน เนื่องจากท่าอากาศยานมีผลกระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัย เศรษฐกิจและสังคม จึงมีท่าอากาศยานหลายแห่งที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยคำนึงถึงปริมาณจราจรทางอากาศ (traffic demand) หรือความคุ้มทุน แต่สนองตอบต่อความมั่นคงและความจำเป็น (need) ในบริเวณดังกล่าว ซึ่งไม่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งต้องดำเนินการในรูปแบบองค์การราชการ หากท่าอากาศยานใดมีความคุ้มทุนทางเศรษฐกิจก็อาจมอบให้รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนรับไปดำเนินการแทนได้ ในกรณีที่มอบให้รัฐวิสาหกิจรับไปดำเนินการ ต้องมีต้นทุนค่าใช้จ่ายตามความเป็นจริง มิใช่เสียค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์ในสนามบินในอัตราต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้มีผลต่างในการดำเนินงานสูงและจะนำไปจ่ายเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการและพนักงาน และปันผลแก่ผู้ถือหุ้น ดังเช่นสภาพการณ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ องค์การที่ดำเนินกิจการท่าอากาศยานควรมีภารกิจหลักภารกิจเดียว เพื่อให้สามารถวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การได้จริง โครงสร้างองค์การควรเป็นแบบองค์การขนาดใหญ่ที่มีแบบแผน (bureaucratic organization) ที่เป็นองค์การที่มีชีวิต (organic organization) โดยควรจัดแยกหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนออกจากกัน ตามรูปแบบที่ 2 ของ Ashford เนื่องจากมีความแตกต่างของงานมาก และแบ่งงานตามลักษณะเฉพาะของงานตามโครงสร้างองค์การที่ ICAO เสนอ เพื่อให้เกิดความชำนาญงาน โดยมีฝ่ายการพาณิชย์รับผิดชอบในการหารายได้ และฝ่ายสื่อสารองค์การเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภาระงานทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบขององค์การต่อสังคม (corporate social responsibility) เพราะท่าอากาศยานก่อมลพิษแก่ชุมชนรอบข้าง ส่วนงานด้านเทคนิคทั้งนิรภัย (safety) และการรักษาความปลอดภัย (security) รวมทั้ง

การปฏิบัติการในเขตท่าอากาศยานต้องแยกออกจากกันอย่างชัดเจน เนื่องจากความแตกต่างในงาน ทั้งนี้ ปรากฏตามรูปที่ 4.1 สำหรับท่าอากาศยานขนาดกลางและขนาดใหญ่ และตามรูปที่ 4.2 สำหรับท่าอากาศยานขนาดเล็ก ในกรณีที่องค์การที่ดำเนินกิจการ ท่าอากาศยานจำเป็นต้องมีภารกิจหลักเกินกว่าหนึ่งภารกิจ ควรกำหนดเกณฑ์ในการแบ่งแยกต้นทุนค่าใช้จ่ายและรายรับให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการวัดประสิทธิภาพขององค์การ

รูปที่ 4.1 แสดงรูปแบบโครงสร้างท่าอากาศยาน ที่เสนอ สำหรับท่าอากาศยานขนาดกลางและขนาดใหญ่

รูปที่ 4.2 แสดงรูปแบบโครงสร้างท่าอากาศยาน ที่เสนอ สำหรับท่าอากาศยานขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบองค์การทั้งสามรูปแบบ ในช่วงเวลาต่อๆ มา ในเชิงลึก เช่น การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการในแต่ละองค์การ และควรมีการศึกษาการกำหนดเกณฑ์การวัดต้นทุนค่าใช้จ่ายของการดำเนินงานแต่ละท่าอากาศยาน เพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่แท้จริงที่องค์การแต่ละรูปแบบทำได้ จะได้ใช้เป็นตัวแบบสำหรับรูปแบบองค์การที่ดำเนินกิจการท่าอากาศยานในประเทศไทย ที่แน่นอนยิ่งขึ้น ต่อไป

5. กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียน โดยเฉพาะท่านอาจารย์ปฐม มณีโรจน์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และที่กรุณาให้คำแนะนำและความเห็นในการจัดทำรายงานการศึกษาฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

จุมพล หนิมพานิช. *การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : แซทโฟร์ พริ้นติ้ง, 2546.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. *ทฤษฎีองค์การ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543.

วิชัย ประทีปปรีชา. *"การแปรรูปให้เอกชนเข้าบริหารท่าอากาศยานภูมิภาคของกรมการบินพาณิชย์."* รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, หลักสูตรนักบริหารระดับสูง, สำนักงาน ก.พ., 2545.

พิทยา บวรวัฒนา. *"กรอบการมององค์การ."* Thai Journal of Development Administration, NIDA ปีที่ 18 ฉบับที่ 1/2521 (มกราคม 2521) : หน้า 1 – 21.

พีรธร บุณยรัตพันธ์. *"รูปแบบสำหรับองค์กรที่จัดทำบริการสาธารณะประเภทภารกิจพื้นฐานของประเทศไทย."* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. *"แนวทางการพัฒนาท่าอากาศยานภูมิภาคในความรับผิดชอบของกรมการขนส่งทางอากาศ."*, 2552.

สุจริตรา บุญรัตพันธ์. *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เทพรัตน์การพิมพ์, 2535.

Ashford, Norman. *Airport Operations* / Norman Ashford, H.P. Martin Standton, Clifton A. Moore, 2nd. ed., McGraw-Hill, New York, 1997.

Blau, Peter M., *The Comparative Study of Organizations.* Sica, Alan, ed. *Comparative Methods in the Social Sciences. Volume II.*, SAGE Publication Ltd., London, 2006.

Dahl, Robert A., *The Science of Public Administration : Three Problems*. Public Administration Review, 1947 (online) available at http://redtapelimited.org, 19 August 2009.

Dempsey, Paul Stephen. *Public International Air Law*., McGill University, Montreal, 2008.

Denhardt, Robert B., *Theories of Public Organization*. 5th. ed., Thomson Higher Education, Belmont, 2008.

Hodge, Billy J., *Organization Theory*/ B. J. Hodge, William P. Anthony, Lawrence M. Gales, 5th. ed., Upper Saddle River, New Jersey, 2007.

Hughes, Owen E., *Public Management & Administration*. ST. Martin's Press, New York, 1994.

International Civil Aviation Organization. *Airport Operation Service Manual.* Doc. 9137-AN/898, 1983.

PricewaterhouseCoopers., *Feasibility Study of Private Sector Participation in Provincial Airports,* 1999.

Ragin, Chares and Zaret, David. *Theory and Method in Comparative Research : Two Strategies.* Sica, Alan, ed. *Comparative Methods in the Social Sciences. Volume II.*, SAGE Publication Ltd., London, 2006.

Scott, Richard W., *Organization and organizing : rational, natural, and open systems perspective*. 5th. ed., Upper Saddle River, New Jersey, 2007.

Shafritz, Jay M., *Classics of Organization Theory*/ Jay M Shafritz, J. Steven Ott, and Yong Suk Jang. 6th ed. Belmont : Thomson Wadsworth, 2005.

กลุ่มสาขาวิชา
บริหารธุรกิจ และ พาณิชยศาสตร์

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ

FACTORS RELATED TO PERSONAL CARS' PURCHASING DECISION OF RETIRED CONSUMERS

พิมลทิพย์ เปรมศิริศักดิ์[1] ดร.ไกรชิต สุตะเมือง[2] และ ดร.กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยอื่นๆ ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมีอำนาจการซื้อเพิ่มสูงขึ้น โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ผลการวิจัยพบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการพยากรณ์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณด้วยวิธีพหุคูณแบบถดถอย (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมทางการตลาด ความไว้วางใจในตราสินค้า ภาพลักษณ์ของสินค้า ความภักดีในตราสินค้า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ราคาขายต่อรถยนต์ และการให้บริการหลังการขาย มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสามารถทำนายได้ว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจในตราสินค้า ปัจจัยด้านสังคม ราคาขายต่อรถยนต์ และการให้บริการหลังการขาย มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่สามารถพยากรณ์ได้ 68.43%

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, ผู้บริโภควัยเกษียณ, การซื้อรถยนต์

Abstract

This research aimed to study personal factors, marketing mix, and other factors related to purchasing decision of retired consumers on personal cars since these consumers seemed to increase in numbers and purchasing power. The sampling size was 384 respondents and questionnaires were used for data collection. It was found that the factor of income was different from the decision to purchase the car among retired consumers and it was also found that products, prices, places, promotion, brand trust, brand images, brand loyalty, economic factors, political factors, social factors, prices of used cars, and post-sale service, were related to purchasing decision of the retired consumers. Furthermore, the results could also imply that products, brand loyalty, social factors, prices of used cars, and post-

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

sales service were the factors related to the decision of the retired consumers to purchase cars with statistical significance for predicting at 68.43%.

KEY WORD: RETIRED CONSUMER, PURCHASING DECISION, CAR BUYING

1. บทนำ

รถยนต์ถือเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตปัจจัยหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งบุคคลโดยส่วนใหญ่ต่างมีความต้องการที่จะครอบครองและเป็นเจ้าของรถยนต์ ตามฐานะ กำลังเงิน รสนิยม ประโยชน์ใช้สอย และคุณค่าอื่นๆ ของแต่ละบุคคล การบริโภครถยนต์นั่งของประเทศไทยมีปริมาณการซื้อขายอย่างต่อเนื่องโดยตลอด ส่งผลให้อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นภาคธุรกิจที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ขณะที่สังคมไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากสังคมที่คนส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานไปสู่สังคมที่มีการขยายตัวของกลุ่มผู้สูงอายุ หรือผู้ที่อยู่ในวัยเกษียณหลังสิ้นสุดการทำงานมากขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับโครงสร้างประชากรของประเทศประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐ และประเทศในยุโรป ที่มีการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยกลุ่มประชากรในสหรัฐอเมริกาในช่วงอายุตั้งแต่ 65 ปี ขึ้นไป มีการขยายตัวมากที่สุด (Rosenbloom and Waldorf, 2001) ดังนั้น ผู้บริโภคที่บริษัทรถยนต์ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วได้หันมาให้ความสนใจ ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคในวัยเกษียณหรือผู้สูงวัย ซึ่งยังคงมีความต้องการในการใช้รถยนต์ โดยกลุ่มผู้สูงอายุได้เป็นส่วนตลาดที่เติบโตเร็วที่สุดในกลุ่มประชากรผู้ขับขี่รถยนต์ของสหรัฐอเมริกา (Marottoli, et al., 2000) และในประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีผู้ที่มีอายุมากกว่า 65 ปี ราว 20% ส่งผลให้บริษัทรถยนต์ต่างพยายามคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือดีไซน์ที่เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าวัยเกษียณ นอกจากนี้ ผลการสำรวจพฤติกรรมของคนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยบริษัทโอกิลวี่ แอนด์ เมเธอร์ ประเทศไทย ยังพบว่า พฤติกรรมของคนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปในยุคปัจจุบันมีพฤติกรรมและทัศนคติที่รู้สึกว่าตนเองมีอายุน้อยกว่าอายุจริง 10-15% จากทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป ได้ส่งผลให้พฤติกรรมการจับจ่ายซื้อสินค้าก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยคนในวัยนี้จะมีความสุขกับการใช้ชีวิตและมีความสนใจในเทคโนโลยีใหม่ๆ และยังมีกำลังซื้อและนิยมซื้อสินค้าที่มีมูลค่า เช่น บ้าน 17% รถยนต์ 22% และสินค้าเทคโนโลยีต่างๆ (http://www.gotomanager.com/news/details.aspx?id=55173) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่สูงวัย จึงเป็นประเด็นที่มีนัยสำคัญต่ออุตสาหกรรมในหลายแขนง รวมถึงอุตสาหกรรมยานยนต์ซึ่งเป็นหนึ่งในสินค้าที่อยู่ในความสนใจของประชากรในกลุ่มนี้ การวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งของผู้บริโภควัยเกษียณ เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์ เพื่อให้สอดคล้องและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภควัยเกษียณได้อย่างเหมาะสม

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้จดทะเบียนรถยนต์นั่งส่วนบุคคลใหม่ ในช่วงปี พ.ศ. 2550–2551 จากสัดส่วนผู้ใช้ใบอนุญาตขับรถประเภทใบอนุญาตขับรถยนต์ส่วนบุคคล ที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปี ขึ้นไป ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2551 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 384 ตัวอย่าง และใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีตามสะดวก (Convenience Sampling) และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้ สำหรับส่วนที่ 2 – 6 เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับระดับการตัดสินใจซื้อรถยนต์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยแยกเป็นส่วนของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยอื่นๆ และข้อมูลการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภคในวัยเกษียณ ผู้วิจัยใช้สถิติทดสอบค่า Independent-Samples t Test และ One-Way Anova ในการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ และใช้วิธีการวิเคราะห์พหุคูณแบบถดถอย (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ โดยมีรูปแบบของสมการดังนี้

$$Y = C + ß1X1 + ß2X2 + ß3X3 + ß4X4 + ß5X5 + ß6X6 + ß7X7 + ß8X8 + ß9X9 + ß10X10 + ß11X11 + ß12X12$$

(Y = การตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ, C = ค่าคงที่ (Constant), ß = ค่าเบต้า (Beta), X1 = ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์, X2 = ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา, X3 = ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, X4 = ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด, X5 = ความไว้วางใจในตราสินค้า, X6 = ภาพลักษณ์ของสินค้า, X7 = ความภักดีในตราสินค้า, X8 = ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ, X9 = ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง, X10 = ปัจจัยภายนอกด้านสังคม, X11 = ราคาขายต่อรถยนต์, X12 = การให้บริการหลังการขาย)

3. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ ซึ่งประกอบด้วย เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้ โดยใช้สถิติทดสอบค่า Independent-Samples t-test และ One-Way Anova โดยกำหนดระดับนัยสำคัญ (alpha) ที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ มีค่า sig เท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญ (alpha) 0.05 แสดงว่า รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อความแตกต่างในการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ

ตารางที่ 1 ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ

การตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ		Sum of Squares	d.f.	Mean Square	F	Sig.
การตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล	Between Groups	36.79	5	7.36	4.65	0.00*
	Within Groups	597.67	378	1.58		
	Total	634.46	383			

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด ความไว้วางใจในตราสินค้า ภาพลักษณ์ของสินค้า ความภักดีในตราสินค้า ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ราคาขายต่อรถยนต์ และการให้บริการหลังการขาย กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้

เป็นค่าพยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.827 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ

	Purch	Product	Price	Place	Promo	Trust	Image	Loyal	Econ	Pol	Social	Resale	Service
Purchase	1.000												
Product	0.606	1.000											
Price	0.519	0.557	1.000										
Place	0.611	0.520	0.587	1.000									
Promo	0.591	0.475	0.580	0.664	1.000								
Trust	0.579	0.661	0.395	0.484	0.524	1.000							
Image	0.582	0.451	0.361	0.506	0.548	0.570	1.000						
Loyal	0.559	0.447	0.266	0.380	0.330	0.519	0.529	1.000					
Econ	0.492	0.498	0.651	0.495	0.480	0.433	0.336	0.258	1.000				
Politics	0.448	0.274	0.461	0.435	0.487	0.391	0.417	0.293	0.555	1.000			
Social	0.627	0.403	0.400	0.522	0.589	0.487	0.640	0.393	0.466	0.598	1.000		
Resale	0.597	0.340	0.400	0.497	0.511	0.398	0.579	0.345	0.495	0.489	0.663	1.000	
Service	0.613	0.481	0.455	0.533	0.459	0.436	0.254	0.384	0.482	0.243	0.348	0.456	1.000

$R = 0.827$, $R^2 = 0.684$, Adj. $R^2 = 0.674$

ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้ง 12 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด ความไว้วางใจในตราสินค้า ภาพลักษณ์ของสินค้า ความภักดีในตราสินค้า ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ราคาขายต่อรถยนต์ และการให้บริการหลังการขาย กับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 67.014$)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของสมการพยากรณ์โดยวิธีการวิเคราะห์พหุคูณแบบถดถอย

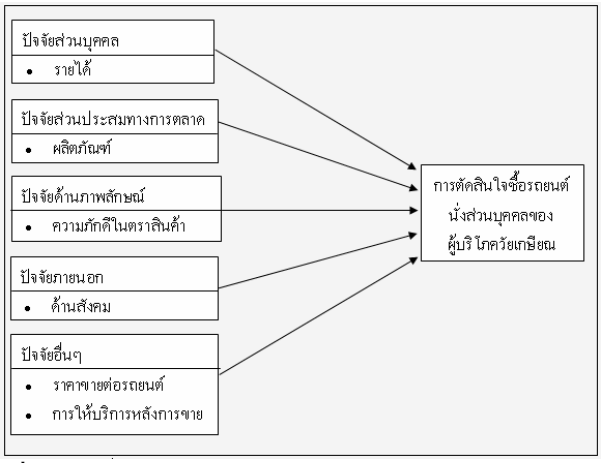
Model		Sum of Squares	d.f.	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	434.162	12	36.180	67.014	.000(a)
	Residual	200.298	371	.540		
	Total	634.460	383			

เมื่อทำการวิเคราะห์การพหุคูณแบบถดถอยของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ความภักดีในตราสินค้า ปัจจัยภายนอกด้านสังคม ราคาขายต่อรถยนต์ และการให้บริการหลังการขาย มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พหุคูณแบบถดถอย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ

Coefficients (a)								
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	0.80	0.29		2.74	0.01		
	Product	0.20	0.05	0.18	3.97	0.00	0.41	2.42
	Price	0.05	0.04	0.06	1.27	0.20	0.41	2.42
	Place	0.05	0.04	0.06	1.39	0.17	0.43	2.35
	Promotion	0.05	0.04	0.05	1.09	0.28	0.41	2.47
	Trust	0.01	0.04	0.01	0.26	0.80	0.41	2.41
	Image	0.06	0.04	0.08	1.60	0.11	0.38	2.60
	Loyalty	0.14	0.03	0.17	4.50	0.00	0.60	1.68
	Economy	-0.04	0.04	-0.05	-1.09	0.28	0.42	2.36
	Politics	0.02	0.03	0.03	0.76	0.45	0.49	2.03
	Social	0.14	0.04	0.18	3.85	0.00	0.37	2.68
	Resale	0.07	0.03	0.12	2.78	0.01	0.43	2.30
	Service	0.18	0.03	0.25	6.17	0.00	0.52	1.94

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถทดสอบสมมติฐานการวิจัย และปรับแบบจำลองการวิจัยจากเดิมมาเป็นแบบจำลองการวิจัยตัวใหม่ (Modified Model) ที่มีความถูกต้องแม่นยำ ซึ่งสามารถทำนายผลการวิจัยนี้ได้โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการพยากรณ์ (R2) ที่ระดับ 68.43% ดังนี้

รูปที่ 1 แบบจำลองการวิจัยปรับตามผลการวิจัย (Modified Model)

4. สรุปผลและอภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ โดยรายได้ที่แตกต่างกันของผู้บริโภคจะส่งผลต่อความแตกต่างกันในการตัดสินใจซื้อ (กรรัฐ พงศ์ฉบับนภา, 2546) เพราะรายได้เป็นปัจจัยที่กำหนดระดับความสามารถในการจับจ่ายและมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับรูปแบบการบริโภค

(Metz, 2006) ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิราณี ตั้งจิระศิลป์ (2546) เชิดชัย ธุระแพง, และคณะ (2547) และ เอกรัฐ สันติอมรทัต (2547) ที่พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในเรื่องยี่ห้อ ภาพพจน์ รูปลักษณ์ภายนอกและภายใน สมรรถนะในการขับขี่ ความทนทานของรถยนต์ อายุการใช้งานยาวนาน ระบบความปลอดภัย อุปกรณ์อำนวยความสะดวก อุปกรณ์ตกแต่ง การประหยัดน้ำมัน และคุณภาพการใช้งาน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภคมากที่สุด โดยการรับรู้ในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคเกิดจากลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค (Gomez, et al., 2004) ในส่วนของปัจจัยด้านความภักดีในตราสินค้า ยิ่งผู้บริโภคให้ความสำคัญและมีความไว้วางใจในตราสินค้าเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ก็จะส่งผลให้ผู้บริโภคในวัยเกษียณมีการตัดสินใจซื้อต่อผลิตภัณฑ์นั้นได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าผู้บริโภคที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป มีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการเชิญความเสี่ยงมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า (Simcock, et al., 2006) และผู้บริโภคในวัยสูงอายุมักจะมีความกระตือรือร้นในการเข้าถึงและหาข้อมูลน้อยกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า (Yoon, et al., 2005) จึงมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าที่ตนมีความคุ้นเคยหรือรู้จัก เพราะไม่ต้องการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือเรียนรู้การใช้งานของสินค้าจากตราสินค้าใหม่ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความภักดีในตรา โดยผู้บริโภควัยสูงอายุมีพฤติกรรมการซื้อรถยนต์ยี่ห้อเดิมซ้ำเมื่อทำการซื้อรถยนต์คันใหม่ (Lambert-Pandraud, et al., 2005 และ Lambert-Pandraud, and Laurent, 2007) สำหรับปัจจัยภายนอกด้านสังคม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ ทั้งนี้ ผู้บริโภคมักจะมีทัศนคติในการซื้อรถยนต์เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ รวมถึงการมีรถยนต์เพื่อบ่งบอกถึงสถานะและหน้าตาทางสังคม รวมถึงตำแหน่งหน้าที่การงานด้วย (สุธิดา วงษ์ชู, 2550) เพราะรถยนต์ถือเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงฐานะและภาพลักษณ์ทางสังคม นอกจากนี้ ผู้บริโภคที่สูงอายุจะมีลักษณะที่จะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกันของบุคคล เช่น เพื่อนที่ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า (Cole, et al., 2008) ในส่วนของปัจจัยด้านราคาขายต่อรถยนต์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฉัตรชัย เศรษฐปิยานนท์ (2544) และ ญาณี อุรพีพล (2545) ที่พบว่า ราคาแลกเปลี่ยนหรือแลกซื้อรถยนต์เก่าที่มีการให้ราคาสูง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรเชษฐ์ บุษกรแก้ว (2546) ที่พบว่า กลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุตั้งแต่ 49 ปีขึ้นไป จะให้ความสำคัญกับราคาขายต่อรถยนต์ในการเลือกซื้อรถยนต์ ในด้านการให้บริการหลังการขาย ก็มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภควัยเกษียณ ทั้งนี้เพราะรถยนต์เป็นสินค้าที่มีราคาสูง ผู้บริโภคจึงไม่ได้คำนึงถึงเพียงแค่ความพอใจในตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว นอกจากความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อคุณภาพของสินค้าแล้ว ความสามารถในการแก้ไขปัญหา เช่น การซ่อมแซม และการรับประกันที่ครอบคลุม ในส่วนของชิ้นส่วนและอะไหล่รถยนต์ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเมื่อเวลาผ่านไป (Slotegraaf and Inman, 2004) ซึ่งผู้บริโภคจะมีความพึงพอใจเมื่อผู้ให้บริการสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ในทางตรงกันข้ามความพึงพอใจของผู้บริโภคจะลดลง หากผู้ให้บริการไม่สามารถแก้ปัญหานั้นได้ ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการของค่ายรถยนต์ต่างๆ จึงควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับข้อจำกัดด้านกายภาพของผู้บริโภคในวัยเกษียณ รวมถึงให้ความสำคัญกับการสร้างความภักดีในตราสินค้าในกลุ่มผู้บริโภค ตลอดจนการสร้างความประทับใจในการให้บริการหลังการขายแก่ผู้ซื้อรถยนต์ ทั้งในรูปแบบของการบริการซ่อมบำรุง การบริหารจัดการลูกค้าสัมพันธ์ รวมถึงการสร้างและรักษามาตรฐานในการให้บริการลูกค้า เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในวัยเกษียณ

ในการวิจัยนี้มีข้อค้นพบที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภควัยเกษียณในอนาคตได้ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ตลอดจนการปรับปรุงรูปแบบการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าในวัยดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในวัยเกษียณ ซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีขนาดและมีอำนาจในการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาครอบคลุมถึงผู้บริโภควัยเกษียณที่อยู่ในเขตพื้นที่นอกกรุงเทพมหานคร โดยการขยายกลุ่มประชากรให้ครอบคลุมพื้นที่รอบนอก และพื้นที่อื่นๆ เช่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อให้ได้ขนาดประชากรที่ใหญ่ขึ้น และอาจเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีกำลังซื้อสูง และควรจำแนกการสำรวจและเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนยอดขายของค่ายรถยนต์ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลอ้างอิงที่สามารถสะท้อนพฤติกรรมและการตัดสินใจของประชากรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรรัฐ พงศ์ฉบับนภา. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลขนาดเครื่องยนต์ 1601-2000 ซีซี ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.” สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

ฉัตรชัย เศรษฐปิยานนท์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภคในจังหวัดกาฬสินธุ์.” รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

ญาณี อุรพีพล. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมือสองในเขตกรุงเทพมหานคร.” สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.

ศิราณี ตั้งจิระศิลป์. “พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ในจังหวัดลพบุรี.” รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

สุธิดา วงษ์ชู. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของลูกค้าเขตมีนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2550.

สุรเชษฐ์ บุษกรแก้ว. “การศึกษาปัจจัยทางการตลาดและปัจจัยส่วนบุคคลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อฮอนด้าของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร.” รายงานการวิจัยหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2446.

เอกรัฐ สันติอมรทัต. “พฤติกรรมการใช้รถยนต์และปัจจัยในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.” รายงานการวิจัยหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2547.

Cole, Catherine, Laurent, Gilles, Drolet, Aimee, Ebert, Jane, Gutchess, Angela, Lambert-Pandraud, Raphaelle, Mullet, Etienne, Norton, Michael, and Peters, Ellen. “Decision making and brand choice by older consumers.” *Marketing Letters*. 19 (July 2008) : 355-365.

Gomez, Miguel I., McLaughlin, Edward W., and Wittink, Dick R. “Customer Satisfaction and Retail Sales Performance: An Empirical Investigation.” *Journal of Retailing*. 80 (2004) : 265-278.

Lambert-Pandraud, Raphaelle, Lapersonne E., and Laurent, G. *Tell me which perfume you wear, I’ll tell how old you are: Modeling the impact of consumer age on product choice*. Working paper, HEC Paris, 2007.

Marottoli, R.A., Mendes De Leon, C.F., Glass, T.A., Williams, C.S., Cooney, L.M., and Berkman, L.F. “Consequences of driving cessation: decreased out-of-home activity levels.” *Journal of Gerontology: Social Sciences*. 55B (2000) : S334-S340.

Metz, David. “Segmenting the Over 50s' Market.” *Marketing Review*. 6 (3 2006) : 231-241.

Rosenbloom, S., and Waldorf, B. “Older travelers: does place or race make a difference?.” in *Transportation Research Circular*, (Number E-C026). Washington, DC : Transportation Research Board, 2001.

Simcock, Peter, Sudbury, Lynn, and Wright, Gillian. “Age, Perceived Risk and Satisfaction in Consumer Decision Making: A Review and Extension.” *Journal of Marketing Management*. 22 (2006) : 355-377.

Slotegraaf, Rebecca J., Inman, J. Jeffrey. “ongitudinal Shifts in the Drivers of Satisfaction with Product Quality: The Role of Attribute Resolvability.” *Journal of Marketing Research*. 41 (August 2004) : 269-280.

Yoon, Carolyn, Laurent, Gilles, Fung, Helene, Gonzalez, Richard, Gutchess, Angela, Hedden, Trey, Lambert-Pandraud, Raphaelle, Mather, Mara, Park, Denise, Peters, Ellen, and Skurnik, Ian. “Cognition, Persuasion and Decision Making in Older Consumers.” *Marketing Letters*. 16 (December 2005) : 429-441.

ผู้จัดการรายสัปดาห์. “ลูกค้าวัย 50 อัพมาแรงชอบเที่ยว-ใส่ใจสุขภาพ.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.gotomanager.com/news/details.aspx?id=55173, ธันวาคม 2551.

ความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิดแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR – model)

READINESS OF FRUIT TRADERS IN SUPPLY CHAIN MANAGEMENT UNDER SUPPLY CHAIN OPERATION REFERENCE MODEL

พรไพลิน จรัสบุญไพศาล[1] ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้นำเสนอแนวทางในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิดแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR-model) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะ และปัจจัยการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ที่มีผลต่อระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะ กับระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 129 รายซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ในตลาดกลางค้าส่งสี่มุมเมือง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จัดหาสินค้าจากเกษตรกร ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำและชำระเงินสด ในส่วนของปัจจัยการดำเนินงาน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รับซื้อสินค้าจากเกษตรกร ใช้บริการจากคนกลางจำนวนน้อยกว่า 3 ราย และมีปริมาณในการรับซื้อสินค้าจำนวนครั้งละ 1 – 2 ตัน โดยจัดเก็บสินค้าที่เหลือจากการขายไม่หมดด้วยวิธีการอื่นๆ และเก็บสินค้าเอาไว้นานที่สุด 2 วัน ทั้งนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จัดส่งสินค้าที่บรรจุลงในถุงพลาสติกให้แก่ลูกค้าภายในตลาดเท่านั้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่กำหนดราคาโดยใช้ราคากลางของตลาดโดยพิจารณาคุณภาพของผลไม้ประกอบกัน และสามารถขายสินค้าได้เฉลี่ยอยู่ที่ 2 – 3 ตัน ต่อวัน เมื่อพิจารณาความพร้อม พบว่า ในด้านการผลิต การจัดหา การวางแผน การจัดส่ง มีความพร้อมในระดับมากในทุกด้านตามลำดับ ยกเว้นด้านการคืนสินค้ามีความพร้อมในระดับปานกลาง

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการส่งผลให้เกิดระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model ไม่แตกต่างกัน ปัจจัยการดำเนินงานที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model ในด้านการจัดหาสินค้าในประเด็นการรับซื้อสินค้า ในด้านการจัดเก็บสินค้า ในประเด็นวิธีการจัดเก็บสินค้าเหลือ และด้านการกระจายสินค้า ในประเด็นวิธีการในการกำหนดราคาขาย และในประเด็นปริมาณการขายเฉลี่ยในแต่ละวัน แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และคุณลักษณะของผู้ประกอบการไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อหน่วยธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจร่วมกันในโซ่อุปทานของผู้ประกอบการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินธุรกิจสอดคล้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการโซ่อุปทาน, แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR - model)

---

[1] นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This research offers the model in supply chain management under the application of SCOR-model concept and principles. The purposes of the research are to study the characteristics and factors in the operation of fruit traders which affect their readiness in supply chain management under Supply Chain Operation Reference (SCOR-model) and to compare the relationship or correlation between the characteristics and level of readiness in supply chain management under SCOR-model**.** Survey method was conducted for data collection with 129 samples as the representative of fruit traders at See Moom Muang wholesale market. The result of the study shows that most of the traders perform as retailers; suppliers are agriculturalist whereas most of the clients are regular customers who always buy things cash. In terms of operational factors, most of the traders are supplied by agriculturalists, less than 3 traders are supplied by the middle man and the amount of each purchasing ranges between 1–2 tons, using various methods to keep the unsold products over the maximum of 2 days. Most of the traders put the products in plastic bags for the customers in the market only. Most of the traders decide the price based on the market's central or median price along with the consideration on fruit's quality. The traders can sell up to 2-3 tons per day. The result for readiness in production (make), supplying (source), planning (plan) and distributing (deliver) are rated as good in all aspects except the readiness in handling the returning of products (return) is rated at moderate level.

The hypothesis test shows that the characteristics and factors in the operation of fruit traders has no significance difference on the readiness of fruit traders in supply chain management under the Supply Chain Operation Reference Model. Factors in the operation which are different and vary among the traders affect the readiness in supply chain management under the SCOR-model. Supplying, purchasing, stocking and maintaining the remaining products, distribution, price decision and amount of products sold per day has the significance difference at 0.05. The characteristics of the traders have no correlation to the readiness of fruit traders in supply chain management under the SCOR-model. This research result could be of interest to the business units involved in the supply chain of the fruit traders and could lead to the development of the business synergy and effectiveness.

KEY WORD: SUPPLY CHAIN MANAGEMENT, SUPPLY CHAIN OPERATION REFERENCE MODEL (SCOR-model)

1. บทนำ

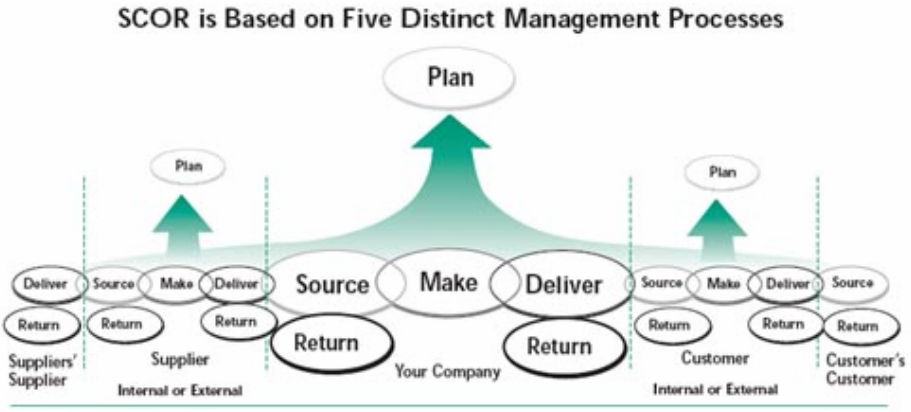
ผลไม้ถือเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกชนิดหนึ่งซึ่งนำรายได้เข้าสู่ประเทศ แต่ทว่าผลไม้เป็นสินค้าที่มีข้อจำกัดด้วยเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย มีฤดูกาลในการผลิต และยังเป็นสินค้าที่มีอายุไม่นานนัก ซึ่งบางครั้งหน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจประเภทนี้มักจะละเลยและเพิกเฉยต่อการบริหารและจัดการที่ดี ซึ่งจะทำให้สินค้าเสื่อมคุณภาพและขายไม่หมด อีกทั้งเกษตรกรและพ่อค้าคนกลางเองก็ขาดการวางแผนการควบคุมปริมาณและคุณภาพของผลไม้ก่อนออกสู่ตลาด ส่งผลให้ราคาของผลไม้ต่ำหรือขายไม่ได้กำไรกลายเป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องออกมาแก้ไขอยู่ ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องใช้การจัดการโซ่อุปทาน (supply chain management) โดยเป็นแนวคิด

สมัยใหม่ในการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำหรือแหล่งวัตถุดิบในการผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ ป้อนเข้าโรงงาน จนถึงปลายน้ำหรือมือผู้บริโภค (กตัญญู หิรัญญสมบูรณ์, 2525) ซึ่งจะช่วยลดต้นทุน ก่อให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้อง และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์ (2550) ได้ให้ความหมายของคำว่า โซ่อุปทาน ว่าหมายถึง การเคลื่อนย้ายและเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทางผู้บริโภคกระบวนการในแต่ละขั้น ห่วงโซ่อุปทานจะเพิ่มคุณค่าสินค้าซึ่งเกิดจากหารประสานงาน (coordination) ของสมาชิกในห่วงโซ่อุปทานและบูรณาการโลจิสติกส์ในทุกขั้น ตลอดเส้นทางห่วงโซ่อุปทานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องได้ประโยชน์ร่วมกัน

แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (Supply Chain Operations Reference (SCOR) - model) คือเครื่องมือในการนำเสนอ วิเคราะห์ และจัดโครงสร้างพื้นฐานของโซ่อุปทาน อธิบายลักษณะการดำเนินงานการจัดการโซ่อุปทาน และแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางธุรกิจในโซ่อุปทานทั้งหมด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า (วิทยา สุหฤทดำรง, 2546) SCOR-model จะกำหนดกระบวนการ 5 กระบวนการอันได้แก่ การวางแผน (plan) การจัดหา (source) การผลิต (make) การจัดส่ง (delivery) และการคืนสินค้า (Return) ซึ่งแสดงในรูปที่ 1. ให้มีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ดังนี้

รูปที่ 1. กระบวนการทั้ง 5 กระบวนการของ SCOR-model (Supply-Chain Council Inc., 2004)

การประยุกต์นำการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model เข้ามาประกอบการดำเนินธุรกิจจะทำให้หน่วยธุรกิจต่างๆ ในโซ่อุปทาน ทำงานร่วมกันอย่างมีระบบมากขึ้น ผู้ประกอบการเองจะเป็นหน่วยธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการนำการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model มาประกอบการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยผู้ประกอบการเปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยน ไม่ว่าจะเป็นสินค้า บริการ การเงิน หรือแม้กระทั่งข้อมูล ซึ่งข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการจะเชื่อมโยงหน่วยธุรกิจต้นน้ำและหน่วยธุรกิจปลายน้ำด้วยข้อมูลที่ตนได้รับ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากเกษตรกร หรือคนกลางการค้าต่างๆ ที่จัดหาสินค้ามาป้อนให้แก่ธุรกิจ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลจากลูกค้าผู้บริโภค ในส่วนของความต้องการในตัวสินค้า และบริการ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินธุรกิจต่อไป

3. อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดในการจัดการโซ่อุปทานและแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR-model) ศึกษาการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการกำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ (ยุทธ ไกยวรรณ์, 2551) นั่นคือ ผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ในตลาดกลางค้าส่งสี่มุมเมือง จำนวนทั้ง 129 ราย ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มประชากรที่ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 1,007 ราย แล้วเลือกตัวอย่างในขั้นตอนสุดท้ายด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่หรือเชิงก้อนหิมะ (snowball sampling) (ยุทธ ไกยวรรณ์, 2551) โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ได้แก่ ANOVA, Chi-square และสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน (r)

4. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จ้างลูกจ้างน้อยกว่า 2 คน รับชำระค่าสินค้าจากลูกค้าเป็นเงินสด ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำ ในส่วนของปัจจัยการดำเนินงานนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รับซื้อสินค้าจากเกษตรกร ใช้บริการจากคนกลางการค้าจำนวนน้อยกว่า 3 ราย และมีปริมาณในการรับซื้อสินค้าจำนวนครั้งละ 1 – 2 ตัน โดยจัดเก็บสินค้าที่เหลือจากการขายไม่หมดด้วยวิธีการอื่น ๆ และจะเก็บสินค้าเอาไว้นานที่สุด 2 วัน ทั้งนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะจัดส่งสินค้าที่บรรจุลงในถุงพลาสติกให้แก่ลูกค้าภายในตลาดเท่านั้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่กำหนดราคาโดยใช้ราคากลางของตลาดโดยพิจารณาคุณภาพของผลไม้ประกอบกัน และสามารถขายสินค้าได้เฉลี่ยอยู่ที่ 2 – 3 ตันต่อวัน

ผู้ประกอบการมีความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR – model ในด้านการผลิต ด้านการจัดหา ด้านการวางแผน และด้านการจัดส่งสินค้า โดยรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับ ในขณะที่ด้านการคืนสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สรุปได้ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้มีความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model ที่ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ปัจจัยการดำเนินงานที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model แตกต่างกัน ในด้านการจัดหาสินค้าในประเด็นการรับซื้อสินค้า ในด้านการจัดเก็บสินค้า ในประเด็นวิธีการจัดเก็บสินค้าเหลือ และด้านการกระจายสินค้า ในประเด็นวิธีการในการกำหนดราคาขาย และในประเด็นปริมาณการขายเฉลี่ยในแต่ละวัน ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 รวมทั้งคุณลักษณะของผู้ประกอบการไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้ ความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทานตาม SCOR – model ในด้านการผลิตนั้นมีความพร้อมมากที่สุด ถัดมาด้วยด้านการจัดหา การวางแผน และการขนส่งนั้นมีความพร้อมมากเท่ากัน ท้ายที่สุดด้านการรับคืนซึ่งผู้ประกอบการมีความพร้อมในระดับปานกลาง เห็นได้ชัดเจนว่าผู้ประกอบธุรกิจขายผลไม้นั้นมีความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทานตาม SCOR – model ในเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการคืนสินค้าเพียงเท่านั้น เนื่องจากใน

ส่วนของการคืนสินค้าให้แก่เกษตรกรหรือคนกลางการค้าเป็นไปได้ยาก อีกทั้งการชดเชยค่าเสียหายนั้นไม่มีการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาให้ชัดเจน ซึ่งการคืนสินค้ามักจะเป็นการหักค่าสินค้าที่เสียหายมากว่าการคืนหรือเปลี่ยนสินค้า ในทางกลับกันในการรับคืนสินค้ากลับเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ผู้ประกอบการมีความพร้อมในการรับคืนสินค้าและชดเชยความเสียหายให้ในระดับมาก อย่างไรก็ตามการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการคืนสินค้า รวมทั้งการบันทึกข้อมูลการรับและการคืนสินค้ายังเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการควรแก้ไขต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้ประกอบการ เนื่องจากผลไม้เป็นสินค้าที่มีอายุสั้นและมีข้อจำกัดมาก เพื่อที่จะดำเนินธุรกิจในธุรกิจสินค้าประเภทนี้ได้ ในภาพรวมผู้ประกอบการควรมีการเตรียมการและมีการร่วมมือกันในการดำเนินธุรกิจระหว่างคู่ค้าและลูกค้า ซึ่งก่อให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันที่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ Cadilhon et al. (2005) การทำการค้าแบบร่วมมือกันส่งผลดีต่อโซ่อุปทาน และไม่จำเป็นต้องเกิดจากบุคคลที่มีความรู้ทางธุรกิจระดับสูง หรือผู้จัดการผลิตภัณฑ์ตรายี่ห้อดัง สามารถทำได้โดยผ่านวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ดั้งเดิม ซึ่งในด้านการคืนสินค้านั้น ผู้ประกอบการมีการเตรียมการในการรับคืนสินค้าและชดเชยความเสียหายให้ในระดับมาก แต่ขาดการกำหนดข้อตกลงและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน ซึ่งสิ่งที่ผู้ประกอบการควรแก้ไขต่อไป ถ้าต้องการเกิดความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model แล้วผู้ประกอบการควรจะให้ความสำคัญกับการเตรียมการล่วงหน้าในการจัดการปัจจัยการดำเนินงานเป็นหลัก ได้แก่ การรับซื้อสินค้า วิธีการจัดการสินค้าที่ขายไม่หมด วิธีการกำหนดราคาสินค้า และปริมาณการขายเฉลี่ยในแต่ละวัน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อความพร้อมในการจัดการโซ่อุปทาน ภายใต้แนวคิด SCOR-model ทั้งสิ้น

สำหรับหน่วยธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานของผู้ประกอบการ ถ้าต้องการให้ระบบการจัดการโซ่อุปทานภายใต้แนวคิด SCOR-model ให้มีประสิทธิภาพทั้งระบบควรให้ความสำคัญกับการจัดการในด้านการคืนสินค้า เพราะเป็นสิ่งที่ทางผู้ประกอบการซึ่งเปรียบเสมือนธุรกิจกลางน้ำในระบบโซ่อุปทาน ยังไม่มีความพร้อมมากนัก ซึ่งการร่วมกันศึกษาถึงปัญหา และการบริหารงานให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปในทิศทางทางเดียวกันนั้น น่าจะเป็นการส่งเสริมให้โซ่อุปทานของผู้ประกอบการขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับหน่วยงานของรัฐบาล เอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะสนับสนุนให้มีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในระดับการจัดชั้นคุณภาพสินค้า รวมทั้งการควบคุมความปลอดภัยในอาหารให้มีแบบแผนและมาตรฐานยิ่งขึ้น รวมทั้งเมื่อมีการกำหนดนโยบายในการแซกแทรงราคาสินค้า ควรจะมีการพิจารณาถึงความสำคัญของตลาดขายส่ง เนื่องจากนโยบายการแซกแทรงราคาอาจจะส่งผลกระทบต่อการกระจายสินค้าของตลาดขายส่ง อีกทั้งควรมีการสนับสนุนให้มีงานวิจัยในการพัฒนาระบบโซ่อุปทานของผู้ประกอบการให้มีความเหมาะสมและสอดคล้อง เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินธุรกิจร่วมกันทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้และหน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผนการดำเนินธุรกิจร่วมกันให้เหมาะสมและสอดคล้องกันยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนได้ทราบและเข้าใจในโซ่อุปทานของผู้ประกอบการธุรกิจขายผลไม้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ให้การดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณในความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลา ให้ความรู้คำปรึกษา การสนับสนุน และแนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ และ

ขอบคุณครอบครัวของข้าพเจ้าที่คอยให้กำลังใจ รวมทั้งโอกาสการศึกษาอันมีค่ายิ่ง รวมทั้งขอบคุณและขอบใจรุ่นพี่ รุ่นน้อง และเพื่อนทุกคน ที่คอยถามไถ่ด้วยความห่วงใย ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเปรียบเสมือนแรงผลักดันให้การทำงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลงด้วยดี รวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่มิได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้

ประโยชน์ที่พึงได้รับจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ทุกท่านที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการวิจัย

8. เอกสารอ้างอิง

กตัญญู หิรัญญสมบูรณ์. *การบริหารห่วงโซ่ของสินค้า*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : เทกซ์แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น, 2525.

ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. *การจัดการโลจิสติกส์และซัพพายเชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เอ็กซเปอร์เน็ท, 2550.

ยุทธ ไกยวรรณ์. *วิธีวิจัยทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2551.

วิทยา สุหฤทดำรง. *ลอจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทาน อธิบายได้ง่ายนิดเดียว*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2546.

Supply-Chain Council. Supply-Chain Operations Reference-Model: SCOR VERSION 6.1. Pittsburgh : Supply-Chain Council, 2004.

Cadilhon, and others. “Collaborative commerce or just common sense? Insight from vegetable supply chain in Ho Chi Min City.” Supply Chain Management. An International Journal, 2005.

กลยุทธ์การตลาดของการบริหารธุรกิจสำนักพิมพ์

MARKETING STRATEGY FOR PUBLISHING BUSINESS MANAGEMENT

ภาวินท์ จิระดำเกิง[1] และ ดร.ฉกมล จันทร์สม[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานธุรกิจสำนักพิมพ์ การบริหารสำนักพิมพ์ด้านการตลาดโดยใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps (Marketing Mix) และการบริหารสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของธุรกิจสำนักพิมพ์

ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการหรือผู้บริหารส่วนใหญ่เคยเป็นพนักงานประจำของบริษัทอื่นมาก่อน จึงมีความรู้ความชำนาญในหลายๆ ด้านสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และมีคุณลักษณะคือเป็นคนรักการอ่าน ชอบอ่านหนังสือ และรู้จักหนังสืออย่างกว้างขวาง ทำให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ต้นฉบับอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะแบ่งฝ่ายการทำงานออกเป็น 5 ส่วนใหญ่ๆ คือ ฝ่ายกองบรรณาธิการ ฝ่ายการตลาด ฝ่ายการผลิต ฝ่ายคลังสินค้า และฝ่ายบัญชี โดยสำนักพิมพ์ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จนั้นส่วนใหญ่จะเริ่มจากการทำธุรกิจสำนักพิมพ์ แล้วขยายเป็นสายส่งหรือตัวแทนจำหน่าย ส่วนของการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps (Marketing Mix) ในการบริหารสำนักพิมพ์นั้น ธุรกิจสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับสินค้าหรือหนังสือที่ผลิตตามความถนัด โดยจะต้องเป็นหนังสือที่มีคุณภาพและไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ส่วนราคานั้นจะต้องตั้งให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดสงครามราคา (Price War) โดยสินค้าหรือหนังสือส่วนใหญ่จะจัดจำหน่ายผ่านร้านหนังสือเครือข่าย (Chain Book Store) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ง่ายและทั่วถึง และในส่วนสุดท้ายคือ เน้นรายการส่งเสริมการขายแบบลดราคา เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อ สำหรับการบริหารสินค้าคงคลัง การผลิตหนังสือในแต่ละครั้งจะจัดพิมพ์ประมาณ 2,000 – 3,000 เล่มต่อครั้งแต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนหนังสือที่ขายได้ ขั้นตอนการผลิตหนังสือจะมีขั้นตอนที่สามารถกล่าวโดยสรุปคือ การค้นหาต้นฉบับ นำไปเรียบเรียง ออกแบบปกหนังสือ และจัดพิมพ์ การบริหารสินค้าคงคลังของสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบที่มารองรับเป็นพิเศษ ใช้เพียงคอมพิวเตอร์บางส่วนเข้ามาช่วยในการจัดการบริหารสินค้าคงคลังเท่านั้น

คำสำคัญ : กลยุทธ์การตลาด, ธุรกิจสำนักพิมพ์

Abstract

This qualitative research aims to study how to run a publishing business, use marketing strategy 4Ps for publishing management, and handle inventory management for publishing business.

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเป็นผู้ประกอบการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ ผู้อำนวยการหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

The results show that most entrepreneurs or executives are former employees of other companies. This has given them many experiences in many areas of work which they can apply for management. The most important characteristics for the entrepreneurs or executives are books lover. They must like to read, and widely know books. These characteristics will enable the entrepreneurs and executives to analyze books efficiently.

The publishing business is divided into 5 departments; Editorial, Marketing, Manufacturing, Warehousing, and Accounting. The medium and large successful publishing businesses have started their business from publisher, then expanding to a distributor, or having their own printing houses. For the use of Marketing strategy 4Ps to manage the publishers, most houses publish books from the category that they are expert in. The books must have a good quality for consumers. The price will be set to the same standard and to avoid price war. The chain book store is the most popular option for publishers as their distributing means because they can reach customers easier then others. For promotions, most publishers use promotion discounts to attract consumers. About 2,000–3,000 copies of a book are printed each time. This number may change depending on sales. The book production processes are simple. First is searching for the unpublished original. The next step is to send the original to the Editorial department for editing. Next is to design a cover. And finally, the edited version will be sent to the printing house for printing. In the last section, Inventory Management, most publishers do not have a good system to manage their inventory. They only use a few computers to help in some administrative inventory procedure.

KEY WORDS: Marketing Mix, Publishing Business

1. บทนำ

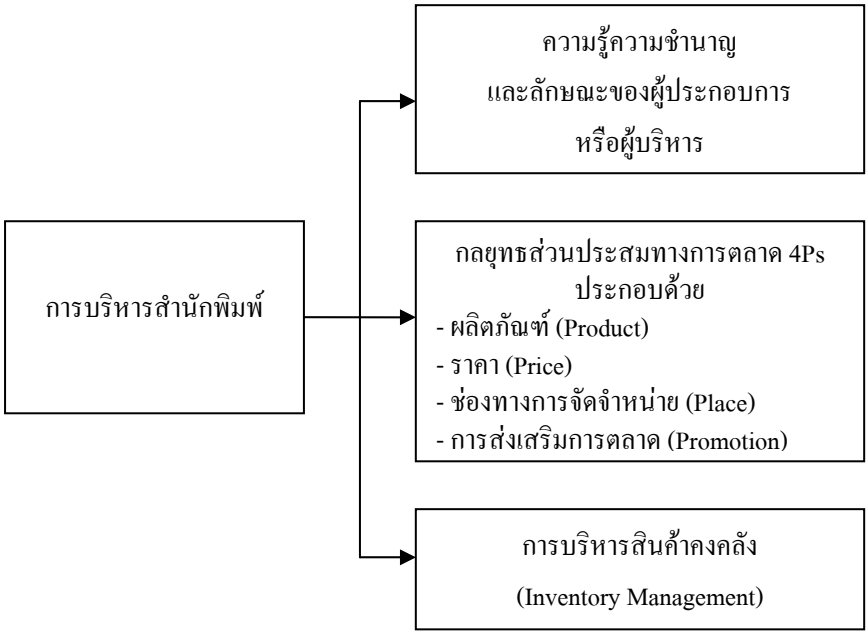
ในปัจจุบันธุรกิจสำนักพิมพ์ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมาก ตามปริมาณหนังสือใหม่ที่ออกตีพิมพ์เพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ผลงานวิจัยที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจสำนักพิมพ์กลับมีน้อยเมื่อเทียบกับธุรกิจประเภทอื่นๆ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การตลาดของการบริหารธุรกิจสำนักพิมพ์ เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานธุรกิจสำนักพิมพ์ และการบริหารสำนักพิมพ์ด้านการตลาดโดยใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps (Marketing Mix) รวมถึงการบริหารสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ซึ่งถือได้ว่าเป็นความรู้พื้นฐานในการบริหารธุรกิจสำนักพิมพ์ อีกทั้งยังสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาธุรกิจสำนักพิมพ์สำหรับผู้ที่สนใจเพื่อความมั่นคง และการเจริญเติบโตของธุรกิจได้อีกด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานธุรกิจสำนักพิมพ์ ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ความชำนาญ และลักษณะของผู้ประกอบการหรือผู้บริหาร

2.2. เพื่อศึกษาการบริหารสำนักพิมพ์ด้านการตลาดโดยใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps (Marketing Mix)

2.3. เพื่อศึกษาการบริหารสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของธุรกิจสำนักพิมพ์

รูปที่ 1 กรอบแนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตในการวิจัย

3.1 การวิจัยครั้งนี้จะเน้นเฉพาะในส่วนของความรู้ความชำนาญ ลักษณะของผู้ประกอบการหรือผู้บริหาร กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps (Marketing Mix) (ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ, 2544 : 18) และการบริหารสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของธุรกิจสำนักพิมพ์

3.2 ขอบเขตของประชากรในการศึกษาจะใช้วิธีสุ่มเลือกแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 10 แห่ง จากรายชื่อธุรกิจสำนักพิมพ์ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ทั้งหมด 52 แห่งซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย โดยสำนักพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบ บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัดมหาชน และก่อตั้งมาไม่ต่ำกว่า 5 ปีขึ้นไป สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% ของประชากรที่อยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ (Gay, 1992 : 142)

4. ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

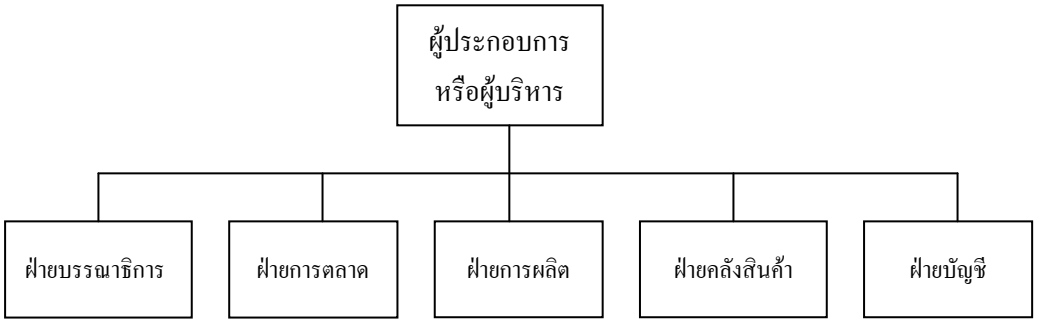
4.1 ความรู้ความชำนาญ และลักษณะของผู้ประกอบการหรือผู้บริหาร

ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารส่วนใหญ่จะทำงานเป็นพนักงานประจำมาก่อน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร สายส่ง ครูหรืออาจารย์ หรือบางคนได้เห็นครอบครัวประกอบกิจการตั้งแต่เด็กทำให้สามารถซึมซับขั้นตอนการทำงาน และได้รับการปลูกฝังทำให้เป็นคนชอบอ่านหนังสือและรักหนังสือไปโดยธรรมชาติ ทำให้มีความรู้และความชำนาญในด้านการคัดสรรต้นฉบับ และขั้นตอนการทำงานพื้นฐานของธุรกิจสำนักพิมพ์อย่างครอบคลุม โดยคนที่เป็นพนักงานประจำมาก่อนจะทำงานอย่างน้อย 3-5 ปีก่อนที่จะมาเป็นผู้บริหารหรือผู้ประกอบกิจการธุรกิจสำนักพิมพ์

สำหรับลักษณะของผู้ประกอบการหรือผู้บริหารนั้น ส่วนใหญ่ต่างให้ข้อมูลตรงกันว่าการที่จะสามารถบริหารหรือดำเนินการธุรกิจสำนักพิมพ์ได้นั้นควรเป็นคนรักการอ่าน ชอบหนังสือ เพราะการรักการอ่านหนังสือจะทำให้มี

ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพของหนังสือเป็นอย่างดี ทำให้ความสามารถในการวิเคราะห์หนังสือมีเพิ่มมากขึ้น ส่วนลักษณะที่สำคัญรองลงมาจะเป็นความซื่อสัตย์และความเป็นคนทำงานรวดเร็ว มีไหวพริบ

4.2 การบริหารของธุรกิจสำนักพิมพ์ จากการผลวิจัยพบว่าสำนักพิมพ์ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จนั้นจะแบ่งการทำงานออกเป็น 5 ส่วนใหญ่ๆ คือ ฝ่ายบรรณาธิการ ฝ่ายการตลาด ฝ่ายการผลิต ฝ่ายคลังสินค้า และฝ่ายบัญชี ในส่วนของฝ่ายจัดซื้อดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แผนผังองค์กร

ฝ่ายบรรณาธิการ นั้นจะประกอบไปด้วยกองบรรณาธิการ(บก.) มีหน้าที่วิเคราะห์และคัดสรรต้นฉบับก่อนนำไปสู่ขั้นตอนอื่นๆ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกและมีความสำคัญที่สุด นอกจากนี้ยังมีทีมงานพิสูจน์อักษรเพื่อตรวจความถูกต้องของตัวสะกด และเนื้อหาเพื่อให้หนังสือมีคุณภาพดีที่สุด ทีมงานฝ่ายศิลป์(Art Work) มีหน้าที่จัดรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาภายในเล่มจนไปถึงออกแบบหน้าปก

ฝ่ายการตลาด มีหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายบรรณาธิการ ในการศึกษาและสำรวจตลาดว่าหนังสือประเภทใดขายดีและกำลังเป็นที่นิยมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาภายใน หรือประเภทของเนื้อหาเพื่อนำไปปรับปรุงการผลิต

ฝ่ายผลิต มีหน้าที่นำต้นฉบับที่ผ่านการพิสูจน์อักษรและการจัดรูปแบบแล้ว ไปดำเนินการจัดพิมพ์ รวมถึงจัดหาวัตถุดิบ เช่น กระดาษ ในกรณีที่จัดซื้อเอง

ฝ่ายคลังสินค้า นั้นจะมีหน้าที่เก็บสินค้าหรือหนังสือที่จัดพิมพ์เรียบร้อยแล้ว และยังมีหน้าที่ควบคุมดูแลฝ่ายจัดส่งสินค้าเพื่อเตรียมพร้อมในการจัดส่งไปยังร้านหนังสือหรือตัวแทนจำหน่ายต่างๆ

ฝ่ายบัญชี มีหน้าที่ควบคุมดูแลรายรับรายจ่ายของสำนักพิมพ์ การคิดคำนวณภาษี และรายงานแก่ผู้ประกอบการ

ธุรกิจสำนักพิมพ์ที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะเริ่มต้นธุรกิจจากการพิมพ์หนังสือประเภทที่ชำนาญ เป็นแนวที่ตนเองชอบ หรือหนังสือที่ตนเองเขียนก่อนแล้วจึงขยายไปยังประเภทอื่นๆ แล้วจากนั้นจึงค่อยๆ พัฒนาธุรกิจไปสู่สายส่ง การเป็นตัวแทนจัดจำหน่าย หรือเปิดโรงพิมพ์เป็นของตนเอง

4.3 การใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps (Marketing Mix) ในการบริหารธุรกิจสำนักพิมพ์

4.3.1 สินค้า (Product) สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะเน้นการผลิตหนังสือประเภทที่ตนเองชำนาญที่สุด เพราะจะทำให้หนังสือมีคุณภาพสูง และทำให้สำนักพิมพ์มีจุดเด่น ส่วนการหาต้นฉบับใหม่ๆ นั้นส่วนใหญ่หลังจากที่เปิดสำนักพิมพ์จนมีชื่อเสียงแล้วจะมีนักเขียนส่งต้นฉบับเข้ามาให้ที่สำนักพิมพ์โดยตรง แต่ถ้าเป็นหนังสือแปลจะติดต่อผ่านเอเจนซี่หรือตัวแทนเพื่อช่วยในการติดต่อประสานงาน

โดยแต่ละสำนักพิมพ์จะมีขั้นตอนการผลิตหนังสือที่คล้ายกันนั่นคือจะเริ่มจากการหาต้นฉบับ จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงและพิสูจน์อักษร แล้วหลังจากนั้นจึงให้ฝ่ายศิลป์ออกแบบปก แล้วจึงนำไปจัดพิมพ์ ถ้าเป็นหนังสือจากต่างประเทศหลังจากที่ได้ต้นฉบับจะต้องนำไปแปลก่อน แล้วจึงนำไปเรียบเรียงอีกครั้ง

ส่วนมาตรฐานการผลิตนั้นสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะมีมาตรฐานเดียวกันคือเน้นความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษาที่ถูกต้องจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จะต้องมีเนื้อหาและคุณภาพเหมาะสมกับราคา ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค

4.3.2 ราคา (Price) ราคาของการหนังสือนั้นจะประกอบไปด้วยค่าผลิต จะเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตหนังสือไม่ว่าจะเป็นค่าแม่พิมพ์ (Plate) ค่ากระดาษ ค่าจัดพิมพ์ หรือต้นทุนการผลิตอื่นๆ ซึ่งจะอยู่ที่ร้อยละ 25-30 ของราคาขาย ค่าสายส่งที่ต้องจ่ายให้กับตัวแทนจำหน่ายหรือร้านหนังสือเครือข่ายจะอยู่ที่ร้อยละ 30-40 ของราคาขาย ส่วนค่าลิขสิทธิ์นั้นจะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือนักเขียนของไทย กับนักเขียนของต่างประเทศ ซึ่งการคิดค่าลิขสิทธิ์ของนักเขียนไทยจะอยู่ที่ร้อยละ 10 จากราคาหน้าปกคูณด้วยยอดพิมพ์หรือยอดขาย แต่ถ้าหากเป็นหนังสือแปลจะอยู่ที่ร้อยละ 6-8 จากราคาหน้าปกคูณด้วยยอดพิมพ์หรือยอดขาย และมีค่าแปลต่างหาก ซึ่งค่าลิขสิทธิ์เหล่านี้จะจ่ายแบบตามยอดพิมพ์เป็นเงินก้อน หรือตามยอดขายและระยะเวลาที่อนุญาตให้พิมพ์ จะขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างนักเขียน กับสำนักพิมพ์ และสุดท้ายคือกำไร

สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่แล้วจะมีเกณฑ์การตั้งราคาเป็นมาตรฐานใกล้เคียงกันโดยจะตั้งราคาขายอยู่ที่ 3-5 เท่าจากราคาต้นทุน ซึ่งราคาหนังสือในตลาดจะไม่มีความแตกต่างกันมากนักทำให้ไม่เกิดสงครามราคา (Price War)

4.3.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) สำนักพิมพ์เกือบทั้งหมดใช้วิธีการจัดจำหน่ายผ่านทางร้านหนังสือเครือข่าย โดยที่ร้านหนังสืออันดับหนึ่งที่สำนักพิมพ์เลือกคือร้านหนังสือซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์เพราะมีสาขามากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ รองลงมาจะเป็นร้านหนังสือนายอินทร์ B2S และอื่นๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ง่ายและทั่วถึง การจัดจำหน่ายของสำนักพิมพ์นั้นจะแบ่งออกเป็น 3 วิธีหลักด้วยกันนั่นคือ (1) การฝากขาย จะเป็นการนำหนังสือจากทางสำนักพิมพ์ไปฝากขายกับทางร้านหนังสือ โดยจะมีการกำหนดรอบระยะเวลาการตรวจสอบของสินค้าคงเหลือและชำระเงินตามที่ทำสัญญากับทางร้านหนังสือ ซึ่งทางสำนักพิมพ์จะเป็นผู้เก็บสินค้าด้วยตนเอง (2) การจัดจำหน่ายหนังสือผ่านตัวแทนจำหน่ายหรือสายส่ง วิธีนี้ตัวแทนจัดจำหน่ายจะเป็นผู้เก็บสินค้า และมอบหน้าที่ให้ตัวแทนจัดจำหน่ายเป็นผู้จัดการการขนส่ง และนำเสนอแก่ร้านหนังสือทั้งหมด และ (3) จัดจำหน่ายด้วยตนเองโดยอาจจะมีหน้าร้านของตนเอง หรือจัดจำหน่ายผ่านเว็ปไซด์ โทรศัพท์ โทรสาร ฯลฯ

นอกจากการจัดจำหน่ายในข้างต้นแล้วสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะนำหนังสือไปจัดจำหน่ายตามงานเทศกาลหนังสือประจำปีต่างๆ ได้แก่ งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ งานเทศกาลหนังสือเด็กและเยาวชน และงานมหกรรมหนังสือระดับชาติ เพื่อเพิ่มยอดขาย โดยจะนำสินค้าที่ตกค้างในสินค้าคงคลังออกมาจำหน่าย และทำรายการส่งเสริมการขายต่างๆ ตามงานนิทรรศการเหล่านี้

4.3.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ผลจากการวิจัยพบว่าสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่ยังไม่มีวิธีการประชาสัมพันธ์หนังสือใหม่ ไม่ค่อยมีการโฆษณา จะมีเพียงวิธีลงโฆษณาผ่านหนังสือของตนเอง ส่งให้ตามหนังสือพิมพ์ หรือนิตยาสารเพื่อทำการประชาสัมพันธ์หนังสือใหม่

ในส่วนของการทำรายการส่งเสริมการขายจะมีเพียงสองวิธีที่เป็นที่นิยมมากที่สุด คือ การจัดขายเป็นชุดและการลดราคาซึ่งการลดราคาจะกำหนดช่วงลดราคาตั้งแต่ร้อยละ 10 ถึง 50 จากราคาหน้าปกขึ้นอยู่กับความอายุของสินค้า ช่วงเวลาและสถานที่ที่นำไปจัดจำหน่าย

4.4 การบริหารสินค้าคงคลัง (Inventory Management) ของธุรกิจสำนักพิมพ์

การผลิตหนังสือในแต่ละครั้งจะพิมพ์เป็นจำนวน 2,000 ถึง 3,000 เล่มต่อครั้ง หากเป็นนิตยสารจะพิมพ์ครั้งละ 10,000 ถึง 50,000 เล่ม และหากเป็นหนังสือการ์ตูนจะพิมพ์ 50,000 ถึง 100,000 เล่มต่อครั้ง โดยอาจจะปรับเปลี่ยน

จำนวนที่พิมพ์ตามระยะเวลาในการจำหน่าย โดยปกติการพิมพ์ในแต่ละครั้งจะใช้เวลาในการจำหน่ายโดยเฉลี่ย 1 ถึง 3 ปี อย่างเร็วที่สุดจะใช้เวลาเพียง 3 เดือน และอย่างช้าที่สุดจะมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป

ในส่วนของสินค้าชำรุดเสียหายไม่ว่าจะเกิดจากกระบวนการผลิต การจัดเก็บ หรือการจัดส่งนั้นพบว่าจำนวนที่ได้พบนั้นมีน้อยมาก แต่โดยมาตรฐานแล้วจะอยู่ที่ร้อยละ 3 ถึง 5 หนังสือชำรุดเหล่านี้ทางสำนักพิมพ์จะนำไปทำลายหรือนำไปขายเป็นเศษกระดาษ แต่ถ้าหากหนังสือมีสภาพเก่าแต่ยังสามารถนำไปขายได้ ส่วนใหญ่แล้วจะนำไปลดราคาขายตามงานนิทรรศการต่างๆ หรือาจจะนำไปบริจาค

ผลการวิจัยยังพบว่าสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารสินค้าคงคลังมากนัก ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เพียงคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการทำฐานข้อมูลบางส่วน และใช้ในการออกเอกสารต่างๆ เช่นใบเสร็จ แต่ยังไม่มีการให้ระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ จึงยังทำให้เกิดข้อผิดพลาดซ้ำๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนในการจัดเก็บหรือจัดส่งอยู่มาก

สำนักพิมพ์ที่ได้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ในอนาคตจะมีการพัฒนาระบบสินค้าคงคลังให้ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างแน่นอน เพราะผู้ประกอบการหรือผู้บริหารทุกคนได้คำนึงถึงความสำคัญของการบริหารสินค้าคงคลังที่ดี จะทำให้สามารถจัดการกับสินค้าในคลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา ลดต้นทุน และลดข้อผิดพลาดลงได้อย่างมาก ซึ่งจะสามารถสร้างผลกำไรได้มากกว่าเดิม

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่กำลังศึกษาหรือสนใจในธุรกิจสำนักพิมพ์ เพื่อสามารถนำผลจากการวิจัยนี้ไปพัฒนาหรือเป็นแนวทางในการปรับปรุงธุรกิจสำนักพิมพ์ในอนาคตต่อไป ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ธุรกิจสำนักพิมพ์ควรจะเน้นในเรื่องคุณภาพของหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือที่เขียนโดยคนไทย หรือหนังสือแปล เพราะปัจจุบันพบว่า สำนักพิมพ์บางแห่งไม่ได้เน้นที่คุณภาพของหนังสือ แต่ไปเน้นที่ต้นทุน และปริมาณการขายแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือที่มีราคาถูกจะมีเนื้อหาที่มีคุณภาพต่ำ ซึ่งอาจจะทำให้เยาวชนที่อ่านหนังสือเหล่านี้เรียนรู้ในสิ่งที่ผิด ไม่ว่าจะเป็นความถูกต้องของภาษาที่ใช้ และความเหมาะสมของเนื้อหา ดังนั้นสำนักพิมพ์ควรให้ความสำคัญแก่คุณภาพหนังสือเป็นอันดับแรก

2) ผู้ประกอบการสำนักพิมพ์ ควรที่จะปรับปรุงระบบสินค้าคงคลังให้มีระบบมากขึ้น เพื่อความถูกต้องและแม่นยำในการจัดเก็บและจัดส่งสินค้า ทำให้ประหยัดต้นทุนและสามารถเพิ่มยอดขายได้ในอนาคต และควรที่จะพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้หลากหลายยิ่งขึ้น

3) ผู้บริหารสำนักพิมพ์ ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับด้านที่ตนไม่ได้รับผิดชอบ เพราะการเป็นผู้บริหารที่ดีนั้น ควรที่จะมีความรู้กว้างขวางนอกจากงานที่ตนรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การตลาด ปัจจัยในการตั้งราคาสินค้า รวมไปถึงวิธีบริหารสินค้าคงคลัง

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งเน้นถึงเรื่องการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps (Marketing Mix Strategy) เป็นหลัก นั่นคือ สินค้า (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปนั้นควรเน้นการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดแต่ละเรื่อง เช่น การวิจัยในเรื่องประเภทหนังสือ วิธีการตั้งราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น

2) ควรมีการวิจัยที่ลงลึกไปในส่วนของกระบวนการผลิตเพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารต้นทุนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) การวิจัยครั้งต่อไปอาจทำในเชิงปริมาณในหัวข้อที่เกี่ยวกับส่วนแบ่งทางการตลาดของหนังสือแต่ละประเภท

4) ควรมีการศึกษาช่องทางการโฆษณาหนังสือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อประโยชน์ในการบริหารด้านการตลาดของธุรกิจสำนักพิมพ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Gay,L.R. *Education Research Competencies for Analysis and Application*. 4th ed. New York: McMillan, 1992.

ธนวรรณ แสงสุวรรณ และคณะ. *การบริหารการตลาด Marketing Management*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กซเปอร์เน็ท จำกัด, 2544.

ความคาดหวังและการรับรู้ของพนักงานของสายการบินที่มีต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ

THE STUDY IN THE EXPECTATION AND PERCEPTION OF GROUND-SERVICE AIRLINE AGENTS TOWARDS SUVARNABHUMI INTERNATIONAL AIRPORT SERVICES: THE CASE OF CHECK-IN COUNTERS AND BAGGAGE CONVEYOR AREAS

มณฑิรัตน์ สุคันธารุณ[1] ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์[2] และ ชนะเกียรติ สมานบุตร[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของพนักงานของสายการบินที่มีต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ โดยยึดทฤษฎีคุณภาพบริการทั้ง 10 ด้านเป็นหลัก ดังนี้ 1) รูปลักษณ์ 2) ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ 3) การตอบสนองลูกค้า 4) ความสามารถ 5) ความมีมารยาท 6) ความน่าเชื่อถือ 7) ความมั่นคง ปลอดภัย 8) การเข้าถึง 9) การติดต่อสื่อสาร 10) การเข้าใจลูกค้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่างรวม 374 คน จาก พนักงานภาคพื้นของสายการบินต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานให้บริการ หรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสาร ณ เคาน์เตอร์เช็คอิน ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผลจากการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของพนักงานภาคพื้นของสายการบินต่าง ๆ ที่มีต่อรูปลักษณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) มีความพึงพอใจต่อความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88) มีความพึงพอใจต่อการตอบสนองลูกค้าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.05) มีความพึงพอใจต่อความสามารถ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.18) มีความพึงพอใจต่อความมีมารยาท ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) มีความพึงพอใจต่อความน่าเชื่อถือ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.38) มีความพึงพอใจต่อความมั่นคง ปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.94) มีความพึงพอใจต่อการเข้าถึง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) มีความพึงพอใจต่อการติดต่อสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) ความพึงพอใจต่อการเข้าใจลูกค้า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28)โดยกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในเรื่องของความมีมารยาทมากที่สุด

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ, คุณภาพบริการ

Abstract

The purpose of this research was to study the satisfaction of airline ground service staff towards Suvarnabhumi International Airport services who worked at check-in counters and baggage reclaim area. This

[1] นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

research covered the following 10 aspects of quality service 1) images 2) reliability 3) responsiveness 4) competence 5) courtesy 6) credibility 7) security 8) accessibility 9) communication10) understanding/ knowing the customer, using 374 ground staffs from various airlines at the airport. The results showed that the satisfaction in terms of images, reliability, responsiveness, and competence was moderately perceived (3.30, 2.88, 3.05 and 3.18 respectively). The satisfaction terms of courtesy was highly rated (3.57). As for credibility, security, accessibility , communication, and understanding/ knowing the customer the respondents perceived quite moderate satisfaction as the mean scores have become 3.38, 2.94, 3.21, 3.28, and 3.28 respectively). the respondents were most satisfied with good manners.

KEYWORDS : Satisfaction, Service Quality

1. บทนำ

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ อาจเรียกได้ว่าเป็นประตูบานแรกของแผ่นดินไทยที่คอยเปิดต้อนรับชาวต่างชาติ ที่ถือเป็นหน้าเป็นตาของประเทศชาติ รวมถึงพนักงานที่ปฏิบัติงานภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิยังถือเป็นตัวแทนชาวไทยทั้งประเทศ การบริการด้วยรอยยิ้ม และความเต็มใจจะเป็นสื่อกลางให้ชาวต่างชาติเห็นถึงความเป็นไทยของคนทั้งประเทศ เพราะสิ่งที่ชาวต่างชาติได้สัมผัสที่ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมินั้นจะสามารถเป็นทั้งความประทับใจแรกที่สามารถรู้สึกและสัมผัสได้ หรืออาจเป็นความผิดหวังตั้งแต่ก้าวแรกที่ได้มาเยือน การพัฒนารูปแบบการให้บริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมินั้นจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็น ไม่เพียงแต่เพื่อองค์กรเท่านั้น แต่เพื่อภาพลักษณ์ของประเทศ และหากกล่าวถึงธุรกิจสนามบินแล้ว ระบบสายพานลำเลียงสัมภาระถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่สนามบินทุกแห่งพึงมี และส่งผลต่อการอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสารและสายการบินเป็นอย่างมาก สนามบินจะประสบความสำเร็จหรือไม่ จะทำให้ผู้โดยสารเกิดความพึงพอใจเพียงใดนั้น สามารถเกิดได้จากระบบสายพานลำเลียงที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับจำนวนผู้โดยสารและขนาดของท่าอากาศยาน รวมถึงฝ่ายซ่อมบำรุงที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นระบบคอมพิวเตอร์ในส่วนของเคาน์เตอร์เช็คอินก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้พนักงานสายการบินสามารถให้บริการลูกค้าได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาว่าการให้บริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในการแก้ไขข้อบกพร่อง ในส่วนของระบบเคาน์เตอร์เช็คอินและระบบสายพานลำเลียงสัมภาระ สร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่พนักงานภาคพื้นของสายการบินหรือไม่อย่างไร เนื่องจากสายการบินถือเป็นลูกค้าประจำของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จะได้ทราบถึงความพึงพอใจของพนักงานภาคพื้นของสายการบินที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการของพนักงานภาคพื้นของสายการบินที่ปฏิบัติงาน ณ เคาน์เตอร์เช็คอิน เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพในการให้บริการของพนักงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบเคาน์เตอร์เช็คอินและระบบสายพานลำเลียงสัมภาระของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เพื่อรักษาลูกค้าประจำให้สามารถอยู่คู่กับท่าอากาศยานด้วยความสะดวกสบาย และเพื่อบริการที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อผลประกอบการในแต่ละปีที่เพิ่มขึ้น เพื่อชื่อเสียงด้านการบริการที่จะสามารถดึงดูดความสนใจของสายการบินต่าง ๆ ให้เข้ามาประกอบกิจการกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิได้

สมมติฐานการวิจัย

1. พนักงานสายการบินที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ แตกต่างกัน

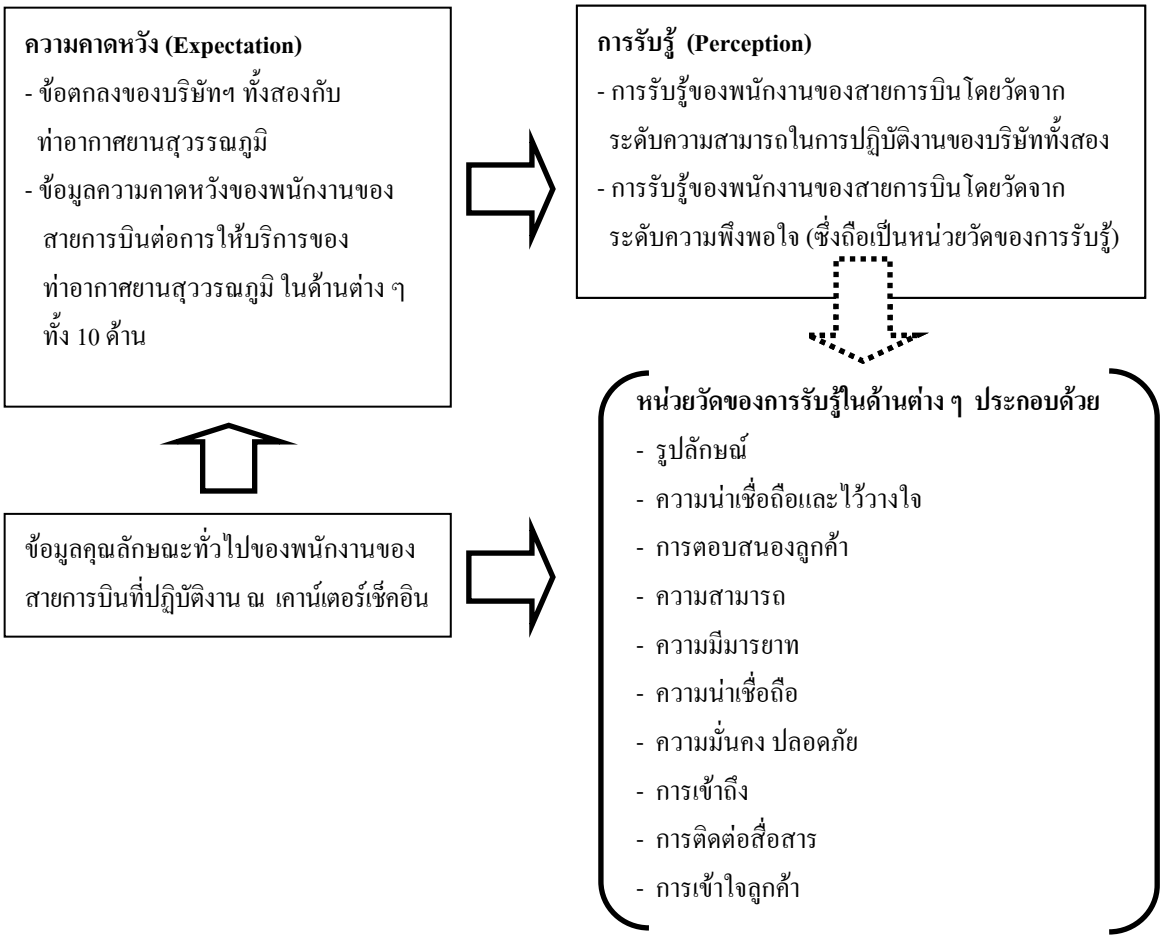
2. พนักงานสายการบินที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ แตกต่างกัน

3. พนักงานสายการบินที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ แตกต่างกัน

4. พนักงานสายการบินที่มีประสบการณ์ทำงานในสายการบินในจำนวนปีที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ แตกต่างกัน

5. พนักงานสายการบินที่มีประสบการณ์ทำงานที่ท่าอากาศยานอื่น มีความพึงพอใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ แตกต่างไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในนามของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในที่นี้ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของบริษัท สามารถคอมเทค จำกัด และเจ้าหน้าที่ของบริษัท แดน-ไทย อิควิปเม้นท์ จำกัด

บริษัท สามารถคอมเทค จำกัด หมายถึง บริษัทฯ ที่ให้บริการเกี่ยวกับระบบ CUTE บริเวณเคาน์เตอร์เช็คอิน รวมไปถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ บนเคาน์เตอร์

บริษัท แดน-ไทย อิควิปเม้นท์ จำกัด หมายถึง บริษัทฯ ที่ให้บริการเกี่ยวกับระบบสายพานลำเลียงสัมภาระทั้งหมด รวมถึงสายพานที่ใช้ชั่งน้ำหนักบริเวณเคาน์เตอร์เช็คอิน

เคาน์เตอร์เช็คอิน หมายถึง จุดตรวจความถูกต้องของเอกสารการเดินทางต่าง ๆ เพื่อส่งสัมภาระไปยังเครื่องบินตามเที่ยวบินที่ระบุไว้ในตั๋วเครื่องบิน และสำรองที่นั่งก่อนขึ้นเครื่อง โดยมีพนักงานของสายการบินตามที่ผู้โดยสารเลือกเที่ยวบินไว้ เป็นผู้ดำเนินการ และอำนวยความสะดวกให้

2. ขั้นตอนการศึกษา อุปกรณ์ และวิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชากรที่เป็นพนักงานสายการบินที่ให้บริการ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในปี พ.ศ.2553 จำนวน 97 สายการบิน สำรวจเมื่อวันที่ 30 เม.ย.53
(ฝ่ายรักษาความปลอดภัย บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2553)

กำหนดสูตรขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane มีระดับความเชื่อมั่น 0.95 และกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+ Ne^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากร
e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่าได้ดังนี้

$$n = \frac{97}{1+ 97 (0.05^2)}$$

$$= 78.06841$$

$$= 79 \text{ สายการบิน}$$

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บสำรวจตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น(Non-probability Sampling) ผู้วิจัยจึงเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) โดยสุ่มจากรายชื่อสายการบินที่จัดลำดับตามตัวอักษร ในที่นี้ผู้วิจัยจะเลือกสุ่มสายการบินดังกล่าวจำนวน 8 สายการบิน เว้น 2 สายการบิน ซึ่งจำนวนที่ได้จะเท่ากับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่คำนวณโดยใช้สูตร Yamane ดังแสดงการคำนวณข้างต้น

จากนั้น นำจำนวนพนักงานของแต่ละสายการบินที่เลือกทั้ง 79 สายการบิน ซึ่งมีประชากรรวม 5,603 คน และคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 และกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แทนค่าได้ดังนี้

$$n = \frac{5,603}{1+ 5,603 (0.05^2)}$$

$$= 373.05$$

$$= 374 \text{ คน}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงานในสายการบิน ประสบการณ์ทำงานที่ท่าอากาศยานอื่น ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของพนักงานของสายการบินที่มีต่อการบริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ : กรณีเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระ ประกอบด้วยการสอบถามเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของพนักงานของสายการบินที่มีต่อคุณภาพบริการด้านต่าง ๆ ทั้ง 10 ด้าน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามแบบของ Likert's Scale

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ เป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อเสนอแนะสำหรับนำไปพัฒนา

3. ผลการวิจัย และอภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของพนักงานภาคพื้นของสายการบิน พบว่า พนักงานภาคพื้นของสายการบินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 241 คน มีอายุ 26 – 35 ปี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 61 ทำงานในตำแหน่งพนักงานปฏิบัติงาน จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 73.5 ประสบการณ์ทำงานในสายการบิน 3 – 5 ปี จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานที่ท่าอากาศยานอื่น จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 สำหรับพนักงานที่เคยทำงานท่าอากาศยานอื่นส่วนใหญ่มาจากท่าอากาศยานดอนเมือง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6

การศึกษาความพึงพอใจต่อการแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนของสายพานลำเลียงสัมภาระและระบบเคาน์เตอร์เช็คอินของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า พนักงานภาคพื้นของสายการบินมีความพึงพอใจต่อการแก้ไขข้อบกพร่องของระบบดังกล่าวของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในภาพรวมระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายละเอียดแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านรูปลักษณ์ พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 พนักงานของ บ.สามารถฯ ที่ควบคุมดูแลระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in แต่งกายสุภาพ เรียบร้อยนั้น ได้รับความพึงพอใจที่ระดับมาก จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.52 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.788 อันดับ 2 เคาน์เตอร์ Check-in มีความสวยงาม และดูทันสมัย จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.34 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.845 และอันดับ 3 พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ ที่ควบคุมดูแลสัมภาระหลังเคาน์เตอร์ check-in แต่งกายสุภาพเรียบร้อย จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.28 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.831

ด้านความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อพนักงานมาถึงจุดที่มีปัญหาอย่างรวดเร็ว หลังจากมีการโทรแจ้ง จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.05 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.033 โดยได้รับความพึงพอใจที่ระดับปานกลาง อันดับ 2 เมื่อระบบ check-in ขัดข้อง พนักงานของ บ.สามารถฯ สามารถซ่อมแล้วปัญหาหายขาด จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.03 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.013 อันดับ 3 เมื่อสายพานขัดข้อง พนักงานของบ.แดน-ไทยฯ สามารถซ่อมแล้วปัญหาหายขาด จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 2.90 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.013

ด้านการตอบสนองลูกค้า พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อระบบสารสนเทศที่เคาน์เตอร์ Check-in ขัดข้อง พนักงานของ บ.สามารถฯ เข้ามาตรวจสอบให้ทันที จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.34 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.875 อันดับ 2 เมื่อระบบสายพานลำเลียงสัมภาระขัดข้อง บ.แดน-ไทยฯ เข้ามาช่วยแก้ปัญหาในทันที จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.16 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .938 และอันดับ 3 พนักงานของ บ.สามารถฯ สามารถแจ้งระยะเวลาที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาของระบบที่แน่นอนได้ จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 2.94 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.963

ด้านความสามารถ พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 พนักงานของ บ.สามารถฯ มีความรู้และความเข้าใจในระบบ ณ เคาน์เตอร์ check-in เป็นอย่างดี จึงสามารถแก้ไขข้อบกพร่องเมื่อเกิดปัญหา จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.28 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.821 อันดับ 2 พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ ที่ควบคุมดูแลสัมภาระหลังเคาน์เตอร์ check-in ให้บริการลำเลียงกระเป๋าได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.11 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.848และอันดับ 3 พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ มีความสามารถในการจัดการกับสัมภาระบนสายพานลำเลียงเพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดข้อง จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.10 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.877

ด้านความมีมารยาท พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1เมื่อแจ้งปัญหาที่เกิดจากระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ Check-in พนักงานของ บ.สามารถฯ รับแจ้งและแก้ไขด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม มีความพึงพอใจระดับมาก จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.64 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.710 อันดับ 2 พนักงานของ บ.สามารถฯ มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.59 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.736 และอันดับ 3 เมื่อแจ้งปัญหาที่เกิดจากระบบสายพานลำเลียงสัมภาระ พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ รับแจ้งและแก้ไขด้วยความสุภาพอ่อนน้อม มีความพึงพอใจระดับปานกลาง จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.38 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.779

ด้านความน่าเชื่อถือ พนักงานมีความพึงพอใจในหัวข้อดังนี้ อันดับ 1 บ.สามารถฯ มีภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีและน่าเชื่อถือ มีความพึงพอใจระดับมาก จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.44 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.809 อันดับ 2 บ.แดน-ไทยฯ มีภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีและน่าเชื่อถือ มีความพึงพอใจระดับปานกลาง จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.19 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.864

ด้านความมั่นคง ปลอดภัย พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 ระบบ CCTV ณ เคาน์เตอร์ check-in มีความน่าเชื่อถือ จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.01 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.034 อันดับ 2 ระบบ CCTV ภายในระบบสายพานลำเลียงสัมภาระ มีความน่าเชื่อถือ จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.00 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.052 และอันดับ 3ระบบ CTX มีความน่าเชื่อถือและสร้างความมั่นใจในความปลอดภัย จากค่าเฉลี่ย
ที่ได้เท่ากับ 2.91 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.995

ด้านการเข้าถึง พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อระบบสายพานลำเลียงสัมภาระขัดข้อง สามารถประสานกับ บ.แดน-ไทยฯ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง มีความพึงพอใจระดับมาก จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.41 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.826 อันดับ 2 เมื่อระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in ขัดข้อง สามารถประสานกับ บ.สามารถฯ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.22 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.820 และอันดับ 3เป็นเรื่องง่ายที่จะขอพบ Manager ของ บ.สามารถฯ เมื่อเกิดปัญหากับระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.18 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.843

ด้านการติดต่อสื่อสาร พนักงานมีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อแจ้งซ่อม พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ มีความเข้าใจถึงปัญหาที่ถูกแจ้งเกี่ยวกับการชำรุดของระบบสายพานลำเลียงสัมภาระเป็นอย่างดี จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.39 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.804 อันดับ 2 เมื่อการแก้ไขหรือซ่อมบำรุงระบบสายพานลำเลียงสัมภาระไม่สามารถทำได้ภายในระยะเวลาที่แจ้งไว้ ผู้รับแจ้งจะประสานแจ้งความคืบหน้า จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.21 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.802 และอันดับ 3 เมื่อแจ้งซ่อมพนักงานของ บ.สามารถฯ มีความเข้าใจถึงปัญหาที่ถูกแจ้งเกี่ยวกับการชำรุดของระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in เป็นอย่างดี จากค่าเฉลี่ย
ที่ได้เท่ากับ 3.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.836

ด้านการเข้าใจลูกค้า พนักงานมีความพึงพอใจต่อพนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ ที่ดูแลเกี่ยวกับระบบสายพานลำเลียงสัมภาระ คอยให้คำแนะนำเมื่อพนักงานสายการบินเริ่มสงสัยหรือมีปัญหา จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.25 และค่า

เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.822 และพนักงานของ บ.สามารถฯ ที่ดูแลเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in คอยให้คำแนะนำเมื่อพนักงานสายการบินเริ่มสงสัยหรือมีปัญหา จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.25 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.858 เท่ากัน

4. บทสรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่าความพึงพอใจของพนักงานภาคพื้นของสายการบินต่อการแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนของระบบเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตามแนวคิดของ Philip Kotler (Philip Kotler, 2000 : 29) โดยการแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนของระบบทั้งสองของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิครั้งนี้อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้การบริหารคุณภาพการให้บริการ (managing service quality) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างการบริการที่คาดหวัง และบริการที่ได้รับ โดยแยกเป็นด้านตามแนวคิดของนักวิชาการ (Parasuraman, Zeithaml, Berry, 1990) ดังนี้

ด้านรูปลักษณ์ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รับจากแบบสอบถามพบว่า ด้านการแต่งกายของพนักงาน บ.สามารถฯ ที่ควบคุมดูแลระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in ได้รับคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานที่รับผิดชอบแก้ไขจุดบกพร่องควรใส่ชุดทำงานของต้นสังกัด พร้อมดูแลให้มีความสะอาดและเรียบร้อยอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าในเบื้องต้นได้

ด้านความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อพนักงานมาถึงจุดที่มีปัญหาอย่างรวดเร็ว หลังจากมีการโทรแจ้ง อันดับ 2 เมื่อระบบ Check-in ขัดข้อง พนักงานของ บ.สามารถฯ สามารถซ่อมแล้วปัญหาหายขาด และอันดับ 3 เมื่อสายพานขัดข้อง พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ สามารถซ่อมแล้วปัญหาหายขาด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของมรกต คงสมบุญ (2546) ผู้โดยสารมีความพึงพอใจต่อแผนกสอบถามและรับรองที่นั่ง ณ สำนักงานใหญ่ ใน 5 ด้าน คือ ความเชื่อถือได้ การตอบสนอง ความมั่นใจ ความเข้าถึงจิตใจและสิ่งที่จับต้องได้ อยู่ในระดับพึงพอใจปานกลาง

ด้านการตอบสนองลูกค้า ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อระบบสารสนเทศที่เคาน์เตอร์ Check-in ขัดข้อง พนักงานของ บ.สามารถฯ เข้ามาตรวจสอบให้ทันที อันดับ 2 เมื่อระบบสายพานลำเลียงสัมภาระขัดข้อง บ.แดน-ไทยฯ เข้ามาช่วยแก้ปัญหาในทันที และอันดับ 3 พนักงานของ บ.สามารถฯ สามารถแจ้งระยะเวลาที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาของระบบที่แน่นอนได้

ด้านความสามารถ ได้แก่ อันดับ 1 พนักงานของ บ.สามารถฯ มีความรู้และความเข้าใจในระบบ ณ เคาน์เตอร์ check-in เป็นอย่างดี จึงสามารถแก้ไขข้อบกพร่องเมื่อเกิดปัญหา อันดับ 2 พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ ที่ควบคุมดูแลสัมภาระหลัง เคาน์เตอร์ check-in ให้บริการลำเลียงกระเป๋าได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว และอันดับ 3 พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ มีความสามารถในการจัดการกับสัมภาระบนสายพานลำเลียงเพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดข้อง

ด้านความมีมารยาท ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อแจ้งปัญหา ที่เกิดจากระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ Check-in พนักงานของ บ.สามารถฯ รับแจ้งและแก้ไขด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม อันดับ 2พนักงานของ บ.สามารถฯ มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย และอันดับ 3 เมื่อแจ้งปัญหา ที่เกิดจากระบบสายพานลำเลียงสัมภาระพนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ รับแจ้งและแก้ไขด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม

ด้านความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับแนวคิดของฟิลลิป คอทเลอร์ (Philip Kotler, 2000 : 436) ได้แก่ อันดับ 1 บ.สามารถฯ มีภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีและน่าเชื่อถือ อันดับ 2 บ.แดน-ไทยฯ มีภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีและน่าเชื่อถือ

ด้านความมั่นคง ปลอดภัย ได้แก่ อันดับ 1 ระบบ CCTV ณ เคาน์เตอร์ check-in มีความน่าเชื่อถือ อันดับ 2 ระบบ CCTV ภายในระบบสายพานลำเลียงสัมภาระ มีความน่าเชื่อถือ และอันดับ 3ระบบ CTX มีความน่าเชื่อถือและสร้างความมั่นใจในความปลอดภัย

ด้านการเข้าถึง ได้แก่ อันดับ 1 เมื่อระบบสายพานลำเลียงสัมภาระขัดข้อง สามารถประสานกับ บ.แดน-ไทยฯ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง อันดับ 2 เมื่อระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in ขัดข้อง สามารถประสานกับ บ.สามารถฯ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง และอันดับ 3เป็นเรื่องง่ายที่จะขอพบ Manager ของ บ.สามารถฯ เมื่อเกิดปัญหากับระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in

ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ อันดับ 1เมื่อแจ้งซ่อม พนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ มีความเข้าใจถึงปัญหาที่ถูกแจ้งเกี่ยวกับการชำรุดของระบบสายพานลำเลียงสัมภาระเป็นอย่างดี จากค่าเฉลี่ยที่ได้เท่ากับ 3.39 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.804อันดับ 2 เมื่อการแก้ไขหรือซ่อมบำรุงระบบสายพานลำเลียงสัมภาระไม่สามารถทำได้ภายในระยะเวลาที่แจ้งไว้ ผู้รับแจ้งจะประสานแจ้งความคืบหน้า และอันดับ 3 เมื่อแจ้งซ่อมพนักงานของ บ.สามารถฯ มี

ความเข้าใจถึงปัญหาที่ถูกแจ้งเกี่ยวกับการชำรุดของระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in เป็นอย่างดี ด้านการเข้าใจลูกค้า พนักงานมีความพึงพอใจต่อพนักงานของ บ.แดน-ไทยฯ ที่ดูแลเกี่ยวกับระบบสายพานลำเลียงสัมภาระคอยให้คำแนะนำเมื่อพนักงานสายการบินเริ่มสงสัยหรือมีปัญหา และพนักงานของ บ.สามารถฯ ที่ดูแลเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ ณ เคาน์เตอร์ check-in คอยให้คำแนะนำเมื่อพนักงานสายการบินเริ่มสงสัยหรือมีปัญหา

เมื่อทำการทดสอบเปรียบเทียบระหว่าง เพศ อายุ ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ทำงานและประสบการณ์ทำงานที่ท่าอากาศยานอื่นที่แตกต่างกันนั้นมีผลต่อความพึงพอใจต่อการแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนของเคาน์เตอร์เช็คอินและสายพานลำเลียงสัมภาระของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิแตกต่างกันหรือไม่ พบว่า มีความแตกต่างกันในทั้ง 10 ด้าน นั่นคือ ด้านรูปลักษณ์ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ การตอบสนองลูกค้า ความสามารถ ความมีมารยาท ความน่าเชื่อถือ ความมั่นคงปลอดภัย การเข้าถึง การติดต่อสื่อสาร และ การเข้าใจลูกค้า โดยผลที่ได้รับนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพิสิฐ มหามงคล (2546) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และสถานภาพการเป็นสมาชิกบัตรมีผลต่อความคาดหวังโดยรวมต่างกัน

5. เอกสารอ้างอิง

ฝ่ายรักษาความปลอดภัย บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). *จำนวนพนักงานสายการบินที่ ปฏิบัติหน้าที่ ณ ทสภ.*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2553.

พิสิฐ มหามงคล. “ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการให้บริการของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน).” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546

มรกต คงสมบุญ. “ความพึงพอใจของผู้โดยสารการบินไทยของแผนกสอบถามและรับรองที่นั่ง: ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานใหญ่.” ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546

Philip Kotler. *Marketing Management*. 10th ed. New Jersey : Prentice Hall, 2000.

Valarie A. Zeithaml A.Parasuraman and Leonardl.Berry. *Delivering Quality Service*. United States of America : The Free Press A Division of Macmillan, 1990.

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ กับราคาตลาดหุ้นสามัญ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา : กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC VALUE ADDED AND COMMON STOCK MARKET PRICE OF LISTED COMPANIES ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND A CASE STUDY OF REAL ESTATE DEVELOPMENT INDUSTRY

ปาลิดา หอมสุด[1] ดร. นิ่มนวล วิเศษสรรพ์[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ กับราคาตลาดหุ้นสามัญ ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินรายไตรมาสของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2549 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ.2551 ทำการวิเคราะห์และทดสอบความสัมพันธ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่าย รวมทั้งการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติเพื่อใช้ในการทดสอบ เท่ากับ .05

ผลการวิจัย พบว่า ราคาตลาดของหุ้นสามัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนจะปรับตัวสูงขึ้น เมื่อ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทฯมีจำนวนลดลง โดยมีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 17.8 %

คำสำคัญ : มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์, ราคาตลาดหุ้นสามัญ

Abstract

The objective of this study is to study the relationship between economic value added and the price of common stock of real estate development industry companies listed on the Stock Exchange of Thailand. The data gathered from quarterly financial statements of listed companies in the real estate industry from 1st quarter of year 2006 to 4th quarter of year 2008. Using descriptive statistics and hypotheses testing to analyze the relationship and to test the correlation coefficient, simple regression analysis and cost analysis of variance statistically significant at the level of .05.

---

[1] นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] ผู้อำนวยการหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

The research found that the market price of common stock with economic value added significantly correlated in opposite directions while the price of its common stock of listed companies increase the economic value added of the company will decrease with the correlation coefficient at 17.8%

Keywords : ECONOMIC VALUE ADDED, MARKET PRICE OF COMMON STOCK.

1. บทนำ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีกรณีศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับการตกแต่งตัวเลขในงบการเงิน การปกปิดข้อมูลทางบัญชีของบริษัทขนาดใหญ่เช่น บริษัท เวิลด์คอม จำกัด (มหาชน) และบริษัท เอ็นรอน จำกัด (มหาชน) ในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือแม้แต่บริษัทในประเทศไทย เช่น บริษัทปิคนิค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัท ล็อกซ์เล่ย์ จำกัด (มหาชน) เป็นต้นจากเหตุการณ์เหล่านี้ ส่งผลให้นักลงทุนตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจขาดความเชื่อมั่นและเกิดความไม่แน่ใจในข้อมูลที่แสดงอยู่ในงบการเงินของบริษัท ว่าจะสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานซึ่งเป็นข้อมูลที่นักลงทุนหรือผู้ใช้งบการเงินใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนและการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอื่นๆ ความพยายามที่จะวัดผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ (Performance Measurement) เป็นเป้าหมายในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน หลักการและวิธีการปฏิบัติทางบัญชีที่กำหนดขึ้นเป็นมาตราฐานการบัญชีถูกใช้เป็นกลไกในการกำกับดูแลการจัดทำและนำเสนองบการเงินของกิจการต่างๆ เพื่อให้งบการเงินมีความเชื่อถือได้ผลการดำเนินงานของกิจการซึ่งวัดจากหลักการและวิธีการปฏิบัติทางบัญชีดังกล่าวจะทำให้การรายงานผลการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับและสามารถสะท้อนประสิทธิภาพของฝ่ายบริหารได้อย่างถูกต้อง หลักและวิธีการปฏิบัติทางบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับการวัดผลการดำเนินงาน มีข้อสมมุติที่สำคัญ 2 ประการ (อ้างถึงแม่บทการบัญชี) คือ 1. เกณฑ์คงค้างหมายถึง การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายของกิจการจะรับรู้เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วโดยไม่คำนึงถึงเงินสดที่กิจการได้รับหรือจ่ายไป 2. การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หมายถึง เมื่อกิจการได้ดำเนินธุรกิจ กิจการจะดำเนินงานต่อไปโดยไม่มีวันสิ้นสุดฉะนั้นด้วยข้อสมมุติทั้ง 2 ประการนี้ จะทำให้ตัวเลขกำไรสุทธิเป็นผลจากการเปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติ ซึ่งเป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า ตัวเลขกำไรสุทธิเป็นข้อมูลที่แสดงถึงผลการดำเนินงานของกิจการและใช้เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การบริหารงานของฝ่ายบริหารกิจการ

มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Value Added, EVA®) เป็นเครื่องมือวัดผลการดำเนินงาน ตามแนวคิดการวัดกำไรของกิจการ ในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ที่กำลังเป็นที่สนใจในปัจจุบันนอกเหนือจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรสุทธิของกิจการ ทั้งนี้เพราะมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ มีความใกล้เคียงกับกำไรสุทธิในความหมายทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาระดับทุนในแม่บทการบัญชีที่ว่าด้วยการจัดทำและนำเสนองบการเงิน กล่าวคือกำไรสุทธิของกิจการหมายถึงส่วนของทุนในปัจจุบันที่เหนือกว่าส่วนของทุนเริ่มแรก โดยคำนึงถึงความสามารถที่จะนำกำไรไปใช้ในการขยายกิจการ หลังจากหักส่วนที่จ่ายคืนให้กับผู้ลงทุนในรูปของเงินปันผลแล้ว ฉะนั้นกำไรสุทธิในความหมายดังกล่าว จะเป็นตัวชี้วัดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นของกิจการ และจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ กิจการสามารถสร้างรายได้ในจำนวนมากพอที่จะชดเชยกับต้นทุนในการดำเนินงาน (Operating Cost) และต้นทุนของเงินทุน (Cost of Capital)

ในทฤษฎีการบัญชีที่ว่าด้วยคุณค่าของข้อมูลกำไรสุทธิ (The International Contents of Earnings) กล่าวถึง คุณค่าของข้อมูลกำไรสุทธิของกิจการ ในลักษณะที่ข้อมูลดังกล่าวมีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุน โดยตั้งอยู่บน

สมมติฐานของความมีประสิทธิภาพการลงทุนระดับปานกลาง (Semi strong form) จากผลการวิจัยในอดีตอาทิ จรรยวรรณ (2546) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์มูลค่าเพิ่มตลาด อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย กับผลตอบแทนจากหุ้นสามัญ โดยแยกออกตามประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรม ผลของการศึกษาพบว่าอัตราส่วนทางบัญชีสามารถอธิบายผลตอบแทนจากหุ้นได้มากกว่ามูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าตลาดเพิ่ม โดยอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสามารถอธิบายผลตอบแทนหุ้น ณ เวลาเดียวกันได้มากที่สุด และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อ สินทรัพย์รวมแสดงความสัมพันธ์เป็นลบกับผลตอบแทนหุ้นในอนาคตสูงสุด เมื่อแยกทดสอบเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมก็พบว่าผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับการทดสอบข้างต้น ยกเว้นแต่มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ที่คำนวณได้จากกลุ่มพลังงานที่สามารถอธิบายผลตอบแทนหุ้นได้มากกว่าอัตราส่วนทางบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ หลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนความเป็นไปได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิทางบัญชีกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และราคาหลักทรัพย์ (ชูฤทัย ผลสุวรรณ (2544),ธีรยุส วัฒนาศุภโชค (2545) Biddle, Bowen และ Wallace (1997) Young และ O'Byrne (2001))

ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงต้องการศึกษาและทดสอบความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานของบริษัทในประเทศไทยที่วัดจาก มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA®) กับราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ขั้นตอนการศึกษา/อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบ ความสัมพันธ์ระหว่างราคาตลาดของหลักทรัพย์ กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยมีขอบเขตการวิจัยศึกษาเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ต่อไปนี้จะกล่าวถึงวิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าว ในแต่ละหัวข้อต่อไปนี้

เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จาก งบการเงินรายไตรมาสและหมายเหตุประกอบงบการเงิน ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2549 – ไตรมาสที่ 4 ปี 2551 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จากเว็บไซค์ http://www.set.or.th ประกอบด้วยข้อมูล กำไรสุทธิ ดอกเบี้ยจ่าย ภาษีเงินได้นิติบุคคล เงินกู้ ตั๋วเงินจ่าย และจากระบบข้อมูลการซื้อขายหลักทรัพย์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่เว็บไซต์ http://www.setsmart.com ประกอบด้วย ราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ณ วันสิ้นสุดไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2549 – ไตรมาสที่ 4 ปี 2551 เช่นกัน

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จัดอยู่ในกลุ่มหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายสูงสุด 100 อันดับ (SET 100 Index) เนื่องจากเป็นกลุ่มหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น25 บริษัท

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการทำวิจัยนี้ จะใช้วิธีเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดคุณลักษณะของบริษัทจดทะเบียน ที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. เป็นบริษัทกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนและอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม
3. เป็นบริษัทที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมในอุตสาหรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

จากคุณลักษณะที่กำหนดแบบเจาะจง จึงทำให้ได้บริษัทจดทะเบียน กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 บริษัท และจะทำการเก็บข้อมูลจากบริษัททั้ง 10 แห่ง เป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ปี 2549 – 2551 รวม 12 ไตรมาส จึงมีขนาดตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย จำนวนบริษัทจดทะเบียนตามรายไตรมาส (Firm Quarterly) ทั้งหมด 120 บริษัท

ตัวแปรและการวัดค่า ตัวแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีดังนี้

$$P_{it} = \beta_o + \beta_1 EVA^{®}_{it}$$

โดยที่

P_{it} = ราคาตลาดของหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียน i ณ วันสิ้นสุดไตรมาส t

β_o = ค่าคงที่

β_1 = สัมประสิทธิความถดถอยของ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์

$EVA^{®}_{it}$ = มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัท i ณ วันสิ้นสุดไตรมาส t

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย ราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันสิ้นสุดไตรมาส เป็นตัวแปรตาม และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ เป็นตัวแปรอิสระ การวัดค่าตัวแปรทั้ง 2 มีดังนี้

1) ราคาตลาดหุ้นสามัญ (Market Prices)

ราคาตลาดของหุ้นสามัญณ วันสิ้นสุดไตรมาสของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2549 – ไตรมาสที่ 4 ปี 2551

2) มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ($EVA^{®}$)

มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ หมายถึง กำไรสุทธิของกิจการที่หักต้นทุนของเงินทุนของกิจการ สามารถเขียนในรูปสมการ ดังนี้

$$EVA^{®} = NOPAT – (WACC \times Invested\ Capital)$$

โดยที่

NOPAT หมายถึง กำไรสุทธิจากการดำเนินงานหลังหักภาษี (Net Operating Profit Taxes) โดย การคำนวณได้จากนำข้อมูลในงบกำไรขาดทุนมาปรับปรุง เริ่มต้นด้วยกำไรสุทธิและบวกกลับกำไรสุทธิด้วยค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาเงินทั้งหมด รายการเหล่านี้จะถูกปรับปรุงใหม่เพื่อให้สะท้อนยอดสุทธิของภาษีเงินได้ จากนั้นจะนำจำนวนดังกล่าวไปบวกกับการเพิ่มขึ้นทั้งหมดของรายการปรับปรุงทางบัญชีเพื่อแปลงจากเกณฑ์คงค้างไปเป็นเกณฑ์เงินสด

Invested Capital หมายถึง เงินทุนของกิจการ ในกรณีนี้เป็นไปตามความหมายของเงินทุนในทางเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย ทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น รวมกับทุนในส่วนของหนี้สิน ซึ่งอาจจะเท่ากับสินทรัพย์สุทธิตามบัญชีของกิจการปรับปรุงด้วยรายการต่อไปนี้ ในกรณีที่กิจการมีสินทรัพย์ที่ไม่ได้ใช้ในการดำเนินงาน เช่น หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด หรือรายการที่เกิดจากการปรับปรุงบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง ซึ่งมีผลต่อราคาตามบัญชีของสินทรัพย์หรือหนี้สิน ให้นำสินทรัพย์ที่ไม่ได้ใช้ในการดำเนินงาน และรายการปรับปรุงทั้งหมด หักออกหรือบวกกลับกับสินทรัพย์สุทธิ

WACC หมายถึง ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุน (Weighted Average Cost of Capital) เป็นผลตอบแทนทางการเงินที่ผู้ลงทุนคาดหมายว่าจะได้รับจากเงินลงทุนของตนโดยคำนวณจากอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่เจ้าของเงินกู้และผู้ถือหุ้นต้องการ การคำนวณหาต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WACC) มีดังนี้

$$WACC = W_d \ k_d + W_e k_e \ (1\text{-}tax)$$

โดยที่

W_d คือ สัดส่วนของเงินกู้ยืมที่มีภาระผูกพันต่อเงินทุนทั้งหมด

k_d คือ ต้นทุนของเงินกู้ยืม

W_e คือ สัดส่วนของผู้ถือหุ้นต่อเงินทุนทั้งหมด

k_e คือ ต้นทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น

สมมติฐานของการศึกษา เนื่องจาก มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ เป็นข้อมูลที่คำนวณจากกำไรสุทธิทางบัญชี และใช้เป็นตัวชี้วัดความสามารถในการทำกำไรเชิงเศรษฐกิจของกิจการ ในขณะเดียวกันราคาตลาดของหุ้นสามัญเกิดจากความคาดหวังในผลตอบแทนจากการลงทุน ที่นักลงทุนใช้ข้อมูลกำไรของกิจการในการตัดสินใจลงทุน ดังนั้น สมมติฐานการวิจัยจึงมีดังนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 : มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์มีความสัมพันธ์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ

$$H_0 : \ \rho = 0$$

$$H_1 : \ \rho \neq 0$$

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 : มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สามารถอธิบายราคาตลาดของหุ้นสามัญ

$$H_0 : \ \beta_1 = 0$$

$$H_1 : \ \beta_1 \neq 0$$

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ มีขั้นตอน ต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะทางสถิติของตัวแปร ที่นำมาศึกษาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าสถิติที่ใช้ประกอบด้วย โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ กับ ราคาตลาดหุ้นสามัญโดยกำหนดระดับค่านัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.05

3. การวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่ายอธิบายขนาด และทิศทางความสัมพันธ์ของ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ และใช้การทดสอบความแปรปรวน (ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยกำหนดระดับค่านัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.05

3.ผลการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทำเพื่อให้ทราบถึงขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ และทดสอบความมีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 : มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์มีความสัมพันธ์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ

$$H_0 : \ \rho = 0$$

$$H_1 : \ \rho \neq 0$$

ตาราง ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

		มูลค่าเพิ่มเชิงศรษฐศาสตร์	ราคาตลาดหุ้นสามัญ
มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	1	-.187(*)
	ค่านัยสำคัญ		.041
	จำนวน	120	120
ราคาหุ้นสามัญ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	-.187(*)	1
	ค่านัยสำคัญ	.041	
	จำนวน	120	120

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะเห็นว่าราคาตลาดของหุ้นสามัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากค่านัยสำคัญที่คำนวณได้ (.041) มีค่าต่ำกว่า 0.05 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย จึงปฏิเสธสมมติหลัก (H_0) แสดงว่า ในขณะที่ราคาหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนสูงขึ้นเพิ่มขึ้นมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทฯจะลดลง ในทางตรงข้าม ถ้าราคาหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนลดลง มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทฯ จะเพิ่มขึ้นโดยมีขนาดความสัมพันธ์ ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เท่ากับ.187

2. การวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่ายและการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน

ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 เป็นตัวแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ ซึ่งนำมาใช้ทดสอบความสามารถในการอธิบายราคาตลาดของหุ้นสามัญของมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นดังนี้

$$P_{it} = \beta_o + \beta_1 EVA^{®}_{it}$$

โดยที่

P_{it} = ราคาตลาดของหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียน i ณ วันสิ้นสุดไตรมาส t

β_o = ค่าคงที่

β_1 = สัมประสิทธิความถดถอยของ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์

$EVA^{®}_{it}$ = มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัท i ณ วันสิ้นสุดไตรมาส t

เนื่องจาก ราคาตลาดของหุ้นสามัญเป็นผลจากข้อมูลที่ผู้ลงทุนใช้ในการตัดสินใจ หากมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ เป็นข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่นักลงทุนให้ความสำคัญ ดังนั้น มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อราคาหุ้นสามัญของกิจการนอกเหนือจากข้อมูลกำไรจากการดำเนินงานก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ ฉะนั้นในการทดสอบความสามารถในการอธิบายราคาตลาดของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จึงมีสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานการวิจัย ที่ 2

$H_0 : \beta_1 = 0$

$H_1 : \beta_1 \neq 0$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่าย แสดงในตาราง ดังต่อไปนี้

ตาราง ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน

ตัวแบบ	ผลรวม ความคลาดเคลื่อน	องศาอิสระ	ค่าเฉลี่ย ความคลาดเคลื่อน	สัมประสิทธิ แห่งการ ตัดสินใจ (R^2)	ค่านัยสำคัญ ของ ค่าสถิติ F
Regression	164.080	1	164.080	.035	.041(a)
Residual	4517.594	118	38.285		
Total	4681.674	119			

a Predictors: (Constant), EVA®

b Dependent Variable: PRICE

จากตารางตาราง ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน จะเห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ตามที่ปรากฏในตัวแบบของการวัดราคาตลาดหุ้นสามัญ มีค่าเท่ากับ 3.5% แสดงว่า มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงระดับราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนได้ร้อยละ 3.50 อีกร้อยละ 96.50 จะอธิบายด้วยตัวแปรอื่นๆ ซึ่งในการวิจัยนี้ไม่ได้นำมาทดสอบ ค่าสถิติทดสอบ F (F-test) มีค่านัยสำคัญที่คำนวณได้ = .041 ซึ่งน้อยกว่า.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาหุ้นสามัญเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ .05

ในขั้นตอนต่อไปเป็นการทดสอบกับตัวแปรอิสระ ได้แก่ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ เพื่อทดสอบขนาดและทิศทางมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ในการอธิบายราคาตลาดหุ้นสามัญตามตัวแบบ

ตาราง การแสดงผลการทดสอบสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงพหุ

ตัวแบบ	สัมประสิทธิ์ความถดถอย		ค่าสัมประสิทธิ์ ความถดถอย มาตรฐาน	ค่าสถิติ t	ค่าระดับ นัยสำคัญเพื่อ การทดสอบ
	ค่าเบต้า	ค่าความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน	ค่าเบต้า		
(Constant)	7.302	.934		7.819	.000
EVA®	-2.301	1.111	-.187	-2.070	.041

a Dependent Variable: PRICE

จากตารางการแสดงผลการทดสอบสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงพหุ แสดงผลการทดสอบสัมประสิทธิ์ความถดถอยของมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ในตัวแบบความสัมพันธ์ที่กล่าวข้างต้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานหรือค่าเบต้า เท่ากับ -.187 จึงกล่าวได้ว่าขนาดของการเปลี่ยนแปลงในราคาตลาดของหุ้นสามัญของบริษัท

จดทะเบียนเมื่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์เปลี่ยนแปลงไป 1 บาทเท่ากับ .187 บาท แต่ทิศทางการเปลี่ยนแปลงเป็นทิศทางตรงกันข้ามกัน

ส่วนการทดสอบค่าสัมประสิทธ์ความถดถอยของตัวแปร ด้วยค่าสถิติ t พบว่ามีค่าสถิติทดสอบ t = -2.070 และค่าระดับนัยสำคัญเพื่อการทดสอบ = .041 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์มีผลให้ราคาหุ้นสามัญเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

4. บทสรุป/ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์และการทดสอบสมมติฐาน ได้ให้หลักฐานแสดงว่าราคาตลาดหุ้นสามัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ในไตรมาสที่มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทฯ เพิ่มขึ้น ราคาตลาดหุ้นสามัญจะเปลี่ยนแปลงลดลง โดยมีขนาดความสัมพันธ์ เท่ากับ 18.7 % รูปแบบความสัมพันธ์ที่กำหนดในตัวแบบความสัมพันธ์เพื่อการทดสอบ พบว่า ค่าสถิติทดสอบ F (F-Test) ยืนยันความเป็นไปได้ที่ความสัมพันธ์ระหว่างราคาตลาดหุ้นสามัญกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรง ซึ่งเมื่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 บาท ส่งผลให้ราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียน เปลี่ยนแปลงลดลงหรือเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.187 บาท ซึ่งเป็นผลกระทบมีค่านัยสำคัญน้อยกว่า 0.05

เนื่องจากการวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตครอบคลุมเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ มิได้ครอบคลุมถึงบริษัทที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งหมด ดังนั้นผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จึงไม่สามารถอธิบายได้กับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ส่วนประกอบของ มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ (EVA®) ซึ่งคำนวณจากกำไรจากการดำเนินงานหลังหักภาษี (NOPAT) และต้นทุนของเงินทุนของกิจการ(Invested Capital) มีรายการที่ต้องนำมาปรับปรุงหลายรายการที่ต้องคำนึงถึง และหากบริษัทมิได้แสดงรายการดังกล่าวอย่างชัดเจนในงบการเงิน หรือในหมายเหตุประกอบงบการเงิน จึงส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ที่คำนวณได้ ทำให้ค่าที่คำนวณได้อาจแตกต่างจากค่าของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ที่แท้จริง

การประมาณค่าต้นทุนของหุ้นสามัญที่ใช้ในการวิจัยนี้ มีแนวคิดมาจากตัวแบบที่ใช้ในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ (CAPM) ซึ่งจะใช้ได้ดีในกรณีที่ตลาดทุนเป็นตลาดที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ในตลาดที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพราคาหุ้นจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานของกิจการได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้จำเป็นต้องใช้ข้อสมมติดังกล่าวในการคำนวณต้นทุนของเงินทุนของกิจการ ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญที่มีขนาดสัมพันธ์ 17.8% อาจเป็นผลจากข้อจำกัดและข้อสมมติที่กล่าวมา อย่างไรก็ตามทิศทางความสัมพันธ์ที่ปรากฏในทางตรงข้าม อาจเป็นเพราะ ราคาตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ อาจเปลี่ยนแปลงหรือเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่นโดยเฉพาะปัจจัยด้านเศรษฐกิจมากกว่าที่จะเป็นมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่นักลงทุนให้ความสนใจน้อยกว่า ประกอบกับข้อมูลดังกล่าวมิได้มีการเปิดเผยอย่างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงในระดับราคาตลาดของหุ้นจึงสะท้อนถึงมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงข้ามเพียงเล็กน้อย

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

1. วิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน และผู้ใช้งบ เพราะเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างราคาตลาดหุ้นสามัญกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามี

ข้อมูลมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ประกาศออกสู่ตลาด และนักลงทุนหรือผู้ใช้ได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการตัดสินใจลงทุน ทำให้ราคาตลาดหุ้นสามัญอยู่ในระดับที่เหมาะสมมากขึ้น

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป คือ ควรขยายขอบเขตการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมอื่นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อยืนยันผลของการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาตลาดหุ้นสามัญ และควรศึกษาข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์เพิ่มเติมเพื่อความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำมาทดสอบ

5. กิตติกรรมประกาศ

งานค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ดร. นิ่มนวล วิเศษสรรพ์ ซึ่งท่านได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและได้สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา และแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา จนงานค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัว ซึ่งเป็นพลังสำคัญที่ก่อให้เกิดความอุตสาหะและความอดทน รวมถึงเพื่อนๆ ที่คอยให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจมาตลอด จนงานค้นคว้าสำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วินิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย . พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพ; ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.

จรรยวรรณ จิตวรพันธ์. “ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ มูลค่าเพิ่มตลาด อัตราส่วนทางการบัญชี และผลตอบแทนของหุ้นสามัญ : การศึกษาจากประเทศไทย .” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาการธนาคารและการเงิน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ชูฤทัย ผลสุวรรณ. “ วิธีการประเมินผลการดำเนินขององค์กรตามแนวคิด Economic Value Added : EVA® กรณีศึกษา : บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) .” คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

งบการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,เข้าถึงได้จาก http:/www.set.or.th

งบการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,เข้าถึงได้จาก http:/www.setsmart.com

สุประวิน ณ เชียงใหม่. “ ความสัมพันธ์ของมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ต่อราคาหลักทรัพย์กลุ่มธุรกิจธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2547.

สุเวช ปิยะรัตนวัฒน์. “ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์กับราคาหุ้นของกลุ่มพลังงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี ค.ศ. 2000 - 2004” รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2547.

สิริเกียรติ รัชชุศานติ. “ ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าตามราคาตลาดของหลักทรัพย์กับมูลค่าส่วนเพิ่มทางเศรษฐกิจ.” งานวิจัยคณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ : มิติใหม่ของการสร้างมูลค่ากิจการ และการสร้างระบบตอบแทนพนักงาน : กรุงเทพมหานคร, 2548.

ณัฐกานต์ กู้วงศ์บัณฑิต. “ ความสัมพันธ์ระหว่างราคาตลาดของหลักทรัพย์กับ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

Lehn ,K., and A.K. Makhija ., “EVA® & MVA as Performance Measures and Signals for Strategic Change” . Strategy and Leadership , 1996

Stern Stewart & Co ., WWW<http;/www.stern stewart .com, 1999

Tully , Shawn., “ The Real Key to Creating Wealth ”. Fortune, 1993

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษา: กลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

FACTORS AFFECTING EARNINGS QUALITY: A CASE STUDY OF LISTED INSURANCE AND ASSURANCE INDUSTRY GROUP IN STOCK EXCHANGE MARKET OF THAILAND

ธารทิพย์ สีตาล[1] ผศ.เกศรา สุพยนต์[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไรของกลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษา 1. ปัจจัยทางด้านอัตราผลตอบแทน ต่อสินทรัพย์รวม 2.ปัจจัยทางด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และ 3. ปัจจัยทางด้านอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น โดยทำการศึกษาจากงบการเงินของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีข้อมูลครบถ้วนระหว่างปี พ.ศ.2547 ถึงปี พ.ศ.2551 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือปัจจัยทางด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับคุณภาพกำไร และปัจจัยทางด้านอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพกำไร ส่วนปัจจัยทางด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ : คุณภาพกำไร, กลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัย

Abstract

The objective of this research was to study the factors affecting earnings quality of listed insurance and assurance industry group. The studied factors covered the following: 1) Return on Total Assets indicating earnings attributes 2) Debt to Equity Ratio indicating earnings attributes and 3) Price/Earnings Ratio indicating earnings attributes

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

The data were collected from balance sheet of the listed company in insurance and assurance industry group, registered during the year 2003-2007. Descriptive statistics and multiple regressions were used for hypothesis testing at statistical significant level of 0.05 (p 0.05).

The result showed that the factors affecting earnings quality were as follows:

- Negative relationships between debt to equity ratio and earnings quality (negative beta)
- Positive relationships between price/earning ratio and earnings attributes (positive beta)
- Significant relationships between return on total assets and earnings quality (p 0.05)

KEYWORD : EARNINGS QUALITY, INSURANCE AND ASSURANCE INDUSTRY GROUP

1. บทนำ

ในช่วงต้นเดือนสิงหาคม 2551 ที่ผ่านมา กระแสข่าวที่ทำให้นักลงทุนต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ กับความกังวลวิกฤตการณ์ในภาคการเงินของสหรัฐ หลังจากบริษัทอเมริกัน อินเตอร์เนชันแนล กรุ๊ป (American International Group: AIG) รายงานตัวเลขขาดทุน สาเหตุจากการที่ภาวะตลาดหุ้นนิวยอร์กขาดทุนอย่างหนัก เนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับ ตลาดเงินในระบบสินเชื่อ และในตลาดอสังหาริมทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาได้ขยายวงกว้างขึ้นไปยังยุโรป และเอเชีย ซึ่งจุดเริ่มต้นของวิกฤติภาคการเงินในสหรัฐอเมริกา ก่อนจะลุกลามไปสู่การถดถอยของภาวะเศรษฐกิจโลกครั้งนี้มีต้นสายปลายเหตุมาจากการแตกตัวของฟองสบู่อสังหาริมทรัพย์ของสหรัฐที่ด้อยค่าโดยเฉพาะสินเชื่อด้อยคุณภาพ (Subprime Mortgage Loan) และลามมาสู่ภาคการเงิน จากผลของการแปลงสิทธิการจำนองในอสังหาริมทรัพย์ ประเภทบ้านและที่ดิน มาออกเป็นตราสารที่มีสินเชื่อที่อยู่อาศัยหนุนหลัง (Mortgage – Backed Securities: MBS) และตราสารหนี้ที่มีสินทรัพย์เป็นหลักประกัน (Collateralized Debt Obligation: CDO) ซึ่งทำให้สถาบันการเงิน และบริษัทประกันภัย ที่ลงทุนในตราสารเหล่านี้ ต้องประสบปัญหาขาดทุนและขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบไปสู่บริษัทอื่นๆ ที่ทำหน้าที่ค้ำประกัน ตราสารเหล่านี้ด้วยหนึ่งในนั้นก็คือบริษัทอเมริกันอินเตอร์เนชั่นแนลกรุ๊ป(AIG) ซึ่งเป็นบริษัทประกันภัยรายใหญ่ที่สุดของโลกจากสหรัฐอเมริกา เป็นบริษัทแม่ของบริษัท อเมริกันอินเตอร์แนชชั่นแนลแอสชัวรันส์ (American International Assurance: AIA) ในประเทศไทย ทำให้ธุรกิจประกันภัยไทยต้องสั่นไหวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สิทธิชัย หยุ่น, http://www.suthichaiyoon.com/WS01_A001_news.php?newsid = 5823,21ตุลาคม 2551) แม้ธนาคารกลางสหรัฐจะอัดเงินเข้ามาช่วยแล้วก็ตาม แต่ได้สร้างความตื่นตระหนกให้กับลูกค้าที่ทำประกันชีวิต จนทำให้เกิดวิกฤตความเชื่อมั่น และลูกค้าที่ไม่เข้าใจอาจจะไปขอเวนคืนกรมธรรม์จากบริษัทประกันภัยอื่นๆ ซึ่งจะสร้างปัญหากระทบต่อเนื่อง นายสมโพชน์ เกียรติไกรวัล รองประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ไอเอ็นจี ประกันชีวิต (ประเทศไทย) กล่าวว่า บริษัทได้รับผลกระทบจากการที่บริษัทประกันภัยยักษ์ใหญ่ประสบปัญหาฐานะการเงิน จากการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยง เนื่องจาก ชื่อคล้ายกัน มีลูกค้าโทรศัพท์เข้ามาที่บริษัทจำนวนมาก บางส่วนแสดงความจำนงที่จะขอยกเลิกกรมธรรม์ แต่หลังจากชี้แจงข้อเท็จจริง ทำให้ลูกค้าคลายความตระหนก อย่างไรก็ตามผลจากการที่ประชาชนตื่นตระหนกจากการที่บริษัทประกันภัยขนาดใหญ่ของโลกประสบปัญหาฐานะการเงิน ทำให้ประชาชนชะลอการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตไปชั่วขณะหนึ่ง เนื่องจากเกิดความไม่มั่นใจในฐานะการเงินของบริษัทประกันชีวิต ซึ่งจะทำให้กระทบต่อการขายประกันชีวิตให้กับลูกค้ารายใหม่ๆ (โพสต์ทูเดย์, http://www.posttoday.com/finance. php?id=7741,19 กันยายน 2551) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผนึกกำลังธุรกิจประกัน พัฒนานวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ ให้นักลงทุน โดยทำข้อตกลงความร่วมมือเพื่อการพัฒนาตลาดทุน

และธุรกิจประกันภัยไทย ระหว่าง 6 องค์กรในธุรกิจประกันภัย ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) สมาคมประกันชีวิตไทย สมาคมประกันวินาศภัย สมาคมตัวแทนประกันชีวิต สมาคมนายหน้าประกันภัยไทย สถาบันประกันภัยไทย และ 2 หน่วยงานจากภาคตลาดทุน ทั้งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) กับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาธุรกิจประกันภัยและตลาดทุน มุ่งพัฒนาขีดความสามารถบุคลากร และสนับสนุนการเกิดนวัตกรรมด้านสินค้าและบริการของทั้งภาคตลาดทุนและธุรกิจประกันภัย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนทางการเงินที่สำคัญของประชาชนต่อไป (วรนนท์ อัศวพิริยานนท์ , 2552)

การศึกษาถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับธุรกิจทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกตลอดจนรายงานตัวเลขจากงบการเงิน ก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้การตัดสินใจลงทุนมีความแม่นยำการศึกษาตัวเลขจากงบการเงินของบริษัทมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยเพื่อให้การวิเคราะห์งบการเงินมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ปัจจุบันมีเครื่องมือในการวัดมูลค่าของข้อมูลในงบการเงินมากมาย แต่ก็ยังไม่สามารถบอกได้ว่างบการเงินนั้นเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เนื่องจากบางครั้งฝ่ายบริหารนำวิธีการตกแต่งตัวเลขทางบัญชีมาใช้ เพื่อให้งบการเงินของกิจการออกมาในระดับตัวเลขที่ต้องการ เทคนิคหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ก็คือ การวิเคราะห์คุณภาพกำไร (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543: 111) ดังนั้นกำไรสุทธิจึงถือเป็นตัวเลขที่มีความสำคัญและมีส่วนช่วยให้การตัดสินใจลงทุนมีความแม่นยำ แต่คำถามที่ตามมาเกี่ยวกับกำไรที่นักลงทุนได้ให้ความสำคัญนั้นจึงมุ่งไปสู่ที่มาของ คุณภาพ ความเชื่อถือได้ ความพยายามที่จะประเมินคุณภาพของกำไรที่กิจการนำเสนอเพื่อได้ผลการวิเคราะห์อย่างมั่นใจ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยหลายฉบับในประเทศไทย เช่นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ช่อทิพ โกกิม, 2547: 9) การตกแต่งงบการเงินที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร (ภคินี อริยะ, 2547: 2) เป็นต้น สรุปได้ว่าผลงานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับคุณภาพกำไร เนื่องจากคุณภาพกำไรให้ประโยชน์ในเรื่องของความถูกต้องเชื่อถือได้และตัวเลขกำไรที่ถือเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องของการลงทุน ภายใต้ภาวการณ์การแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สามารถใช้เป็นแนวทางวางแผนการดำเนินงานของกิจการในอนาคตได้ ดังนั้น คุณภาพกำไรจึงเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญซึ่งบ่งบอกความสามารถในการทำกำไรในอนาคตได้เป็นอย่างดี เพราะกิจการที่มีคุณภาพกำไรสูงย่อมมีความเสี่ยงน้อยกว่ากิจการที่มีคุณภาพกำไรต่ำ นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลที่ นักลงทุนควรให้ความสนใจเป็นพิเศษก่อนที่จะตัดสินใจลงทุน (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543: 103)

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประชากรที่ใช้ประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ตั้งแต่ พ.ศ.2547 และดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี นับจนถึงปี พ.ศ. 2551 ซึ่งมีจำนวน 15 บริษัท

การศึกษาครั้งนี้ต้องการทดสอบสมมติฐานของการศึกษา เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ ซึ่งใช้วิธีการทดสอบจากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ เพื่อตอบสมมติฐานของการศึกษาดังต่อไปนี้

ตัวแปรตาม คือ คุณภาพกำไร (Quality of Earnings : QOE)

ตัวแปรอิสระ คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Asset: ROA) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity: D/E) อัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น (Price to Earnings Multiple: P/E)

ทดสอบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระจากสมการถดถอยของตัวแปรดังต่อไปนี้

$(QOE)it = \beta o + \beta 1ROA + \beta 3D/E + \beta 3P/E + \varepsilon it$ (1)

โดยที่

(QOE)it = คุณภาพกำไรในกิจการที่ i ณ ช่วงเวลา t

β_0 = ค่าคงที่ของสมการถดถอย

β_1ROA = อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมในกิจการที่ i ณ ช่วงเวลา t

β_2D/E = อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในกิจการที่ i ณ ช่วงเวลา t

β_3P/E = อัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้นในกิจการที่ i ณ ช่วงเวลา t

ε_{it} = ค่าความคลาดเคลื่อนในกิจการที่ i ณ ช่วงเวลา t

สมมติฐานการทดสอบ มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยทางด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพกำไร (Beta มีค่าเป็นบวก)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับคุณภาพกำไร (Beta มีค่าเป็นลบ)

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยทางด้านอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพกำไร(Beta มีค่าเป็นบวก)

$H_0 : \beta_1ROA = \beta_2D/E = \beta_3P/E = 0$

$H_1 : \beta_1ROA \neq \beta_2D/E \neq \beta_3P/E \neq 0$

3. ผลการวิเคราะห์

3.1 การวิเคราะห์คุณลักษณะทางสถิติของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา พบว่า คุณภาพกำไรมีค่าสูงสุดเท่ากับ 43.32 และมีมูลค่าต่ำสุดเท่ากับ -25.09 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.1371 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.33226 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) มีมูลค่าสูงสุดเท่ากับ 13.86 และมีมูลค่าต่ำสุดเท่ากับ -5.91โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3577 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.20971 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) มีมูลค่าสูงสุด 27.15 และมีมูลค่าต่ำสุด 0.18 โดยมีค่าเฉลี่ย 2.3820 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.30447 อัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น มีมูลค่าสูงสุด 317.38 และมีมูลค่าต่ำสุด 3.62 โดยมีค่าเฉลี่ย 19.3293 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 38.93465

3.2 การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

3.2.1 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมกับคุณภาพกำไร เท่ากับ -.116 โดยมีค่านัยสำคัญที่คำนวณได้เท่ากับ .320 จึงยอมรับสมมติฐานหลัก (H_1) เนื่องจากค่านัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมกับคุณภาพกำไรไม่มีความสัมพันธ์กัน

3.2.2 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นกับคุณภาพกำไร เท่ากับ -.267 โดยมีค่านัยสำคัญที่คำนวณได้เท่ากับ .021 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) เนื่องจากค่านัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่า .05 แสดงว่า อัตราส่วน

หนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นกับคุณภาพกำไร มีความสัมพันธ์กันและเป็นความสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ ถ้าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าลดลง แสดงให้เห็นถึงคุณภาพกำไรเพิ่มขึ้น

3.2.3 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น เท่ากับ -.287 โดยมีค่านัยสำคัญที่คำนวณได้เท่ากับ .012 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) เนื่องจากค่านัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่า .05 แสดงว่า อัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น มีความสัมพันธ์กันและเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ ถ้าอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้นมีค่าเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงคุณภาพกำไรเพิ่มขึ้นด้วย

3.3 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

3.3.1 การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ พบว่า สัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ (R Square) ตามที่ปรากฏใน ตัวแบบของการวัดคุณภาพกำไร มีค่าเท่ากับ 16.3% แสดงว่า ตัวแปร อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น อธิบายการเปลี่ยนแปลงคุณภาพกำไรได้ 16.3% ส่วนอีก 83.7% เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาพิจารณา ค่าสถิติทดสอบ F (F-test) มีค่านัยสำคัญที่คำนวณได้ = .005 ซึ่งน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น มีอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ α เท่ากับ .05 จึงต้องทดสอบต่อในขั้นที่ 2 ว่ามีตัวแปรใดบ้างที่เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร

3.3.2 การทดสอบสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงพหุ พบว่า สัมประสิทธิ์ความถดถอยของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานของตัวแปร คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น เท่ากับ -.129 -.283 และ .251 ตามลำดับ ซึ่งเป็นตัวชี้ทิศทางความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานดังกล่าว เป็นการแสดงว่าตัวแปรอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในเชิงบวก อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในเชิงลบ และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร

ส่วนการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยของตัวแปร อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม จากค่าสถิติ t = -1.139 และค่าระดับนัยสำคัญเพื่อการทดสอบ = .258 มีค่ามากกว่า .05 จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมไม่มีผลต่อคุณภาพกำไร อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น จากค่าสถิติทดสอบ t = -2.541 และค่าระดับนัยสำคัญเพื่อ การทดสอบ = .013 มีค่าน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้น ค่าสถิติทดสอบ t = 2.257 และค่าระดับนัยสำคัญเพื่อการทดสอบ = .027 มีค่าน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงว่าอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. บทสรุป / ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษา: กลุ่มอุตสาหกรรมประกันชีวิตและประกันภัยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 15 บริษัท ในระหว่างปี พ.ศ.2547 ถึง ปี พ.ศ.

2551 พบว่า ปัจจัยทางด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ปัจจัยทางด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับคุณภาพกำไรดังนั้นผลการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนดังกล่าวสามารถเป็นสัญญาณเตือนภัยเกี่ยวกับปัญหาทางการเงินของกิจการได้ และอาจเป็นเหตุที่ทำให้ผู้บริหารต้องเข้ามาแทรกแซงการจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อให้อัตราส่วนดังกล่าวออกมาอยู่ในระดับที่เหมาะสม ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนของลักษณะกำไรที่ไม่มีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐวรรณ ศิริธานันท์ (2550) พบว่า ผู้ใช้งบการเงินควรระมัดระวังหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมก่อนการตัดสินใจ โดยพิจารณาจากบริษัทที่มีหนี้สินระยะยาวต่อส่วนของ ผู้ถือหุ้นสูงจะมีการเปิดเผยข้อมูลมากกว่าบริษัทที่มีหนี้สินระยะยาวต่อส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำ แตกต่างกับ ผลการศึกษาของ ช่อทิพ โกกิม (2547) พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในเชิงลบ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ เช่น ประเภทกลุ่มอุตสาหกรรมที่นำมาทดสอบ ซึ่งไม่ได้นำกลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มธุรกิจการเงิน กลุ่มบริการ กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มเทคโนโลยี มาเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างของงานวิจัย เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะในการจัดทำบัญชีที่แตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมโดยทั่วไป การเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างปี 2538 ถึง ปี 2546 ซึ่งอยู่ภายใต้ภาวะการณ์ปกติ จึงไม่มีแรงจูงใจที่ผู้บริหารต้องมีการตกแต่งตัวเลขทางบัญชี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจที่จะตรวจสอบบริษัทที่มีสัดส่วนการก่อหนี้อยู่ในระดับสูงมากกว่าบริษัทที่มีสัดส่วนการก่อหนี้อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากมองว่าบริษัทดังกล่าวมีความเสี่ยงสูง สำหรับปัจจัยทางด้านอัตราส่วนอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพกำไรผลการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านอัตราส่วนราคาตลาดกับกำไรสุทธิต่อหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพกำไร เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดคุณภาพกำไร เนื่องจากตลาดจะหวั่นวิตกในความไม่แน่นอนและสะท้อนอารมณ์อ่อนไหวนี้ออกมาในแง่ของ P/E Ratio ต่ำ ดังนั้นเนื่องจากกำไรที่มีคุณภาพเป็นสัญลักษณ์ของกำไรที่มีเสถียรภาพและสามารถใช้ในการพยากรณ์กำไรในอนาคตได้เป็นอย่างดี ผู้ลงทุนที่ยึดติดกับตัวเลขกำไรในการตัดสินใจลงทุนจึงมีแนวโน้มที่จะยอมซื้อหลักทรัพย์ของกิจการหนึ่งด้วยราคาที่สูงกว่า (P/E Ratio ที่สูงกว่า) อีกกิจการหนึ่งซึ่งมีกำไรที่ค่อนข้างผันผวนและมีความไม่แน่นอนสูง เพราะคาดว่ากำไรมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ใช้งบการเงินควรให้ความสำคัญกับคุณภาพกำไร และควรระมัดระวังในการตัดสินใจหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมทุกครั้งก่อนการตัดสินใจลงทุน

2. ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำรายงานทางการเงิน ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน และเป็นแนวทางในการรายงานข้อมูลทางบัญชีให้ถูกต้อง เพื่อสะท้อนความเป็นจริงของข้อมูล สามารถนำข้อมูลไปตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผศ.เกศรา สุพยนต์ และ ดร.นิ่มนวล วิเศษสรรพ์ ที่ให้คำปรึกษาจนทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการส่งออก. “กรมการประกันภัยมุ่งจัดระบบธุรกิจประกันภัย.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.ryt9.com/s/ryt9/245522, 5 มิถุนายน 2551.

กัลยา วานิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพ; ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

--------. การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพ; ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

การลงทุนโดยหมอแว่น กบข. “มารู้จัก ratio ต่าง ๆ ในการวิเคราะห์หุ้นดีกว่า : P/BV (2).” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.bkkonline.com/investment/, 17 พฤศจิกายน 2551.

งบการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,เข้าถึงได้จาก http://www.sec.or.th

งบการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,เข้าถึงได้จากhttp://www.setsmart.com.

จิราพร ไพรเถื่อน. “ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่ดี คุณภาพของผู้สอบบัญชี และ คุณภาพกำไรที่มีต่อความสามารถของกำไรในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ กรณีศึกษา บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบัญชี, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.

เฉลิมขวัญ ครุฑบุญยงค์. วิเคราะห์ เจาะลึก อัตราส่วนทางการเงิน. กรุงเทพฯ : วี. พริ้นท์ (1991) จำกัด, 2551.

ช่อทิพ โกกิม. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบัญชี,มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

ณัฐวรรณ ศิริธานันท์. “ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบัญชี, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.

บุษยา สุโฆสิต. “องค์ประกอบสุดท้ายของงบการเงิน : ข้อสมมติและหลักการในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน.” วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. 2 (2549) : 118 – 119.

โพสต์ทูเดย์.“วิกฤตเอไอเอ ลามทั้งระบบ.”[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.posttoday.com/finance.php?id=7741, 19 กันยายน 2551.

ไพบูลย์ รอบคอบ. “การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์.” รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ, หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

ภคินี อริยะ. “การศึกษาการตกแต่งงบการเงินที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษากลุ่มสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ, หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

เยาวรักษ์ สุขวิบูลย์. “การวัดคุณภาพกำไรจากผลกระทบจากภาระผูกพันทางการเงินด้วยการ วัดเสถียรภาพของกำไรของกลุ่มสถาบันการเงินซึ่งจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” วารสารวิชาชีพบัญชี. 5 (เมษายน 2552) : 53-67.

วชโรบล ต่อจากหมื่น. “คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน.” รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ, หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

วรนนท์ อัศวพิริยานนท์. “ ตลาดหลักทรัพย์ ผนึกกำลังธุรกิจประกัน พัฒนานวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ ให้นักลงทุน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :

http://www.moneychanneltv.com/Menu6/BreakingNews/tabid/98/newsid533/55577/Default.aspx, 14 พฤษภาคม 2552)

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. คุณรู้จัก Creative accounting และ คุณภาพกำไร แล้วหรือยัง?. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ไอโอนิค อินเตอร์เทรด รีซอสเซส, 2543.

วริศรา ดวงตาน้อย. "การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของธุรกิจกลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภคในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย." รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ, หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

สภาวิชาชีพบัญชี. "แม่บทการบัญชี." [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.fap.or.th, 30 พฤษภาคม 2552.

--------. "มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 25 (ปรับปรุง)." [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.fap.or.th, 30 พฤษภาคม 2552.

สมคิด อเนกทวีผล. "คุณภาพกำไร คุณภาพผู้บริหาร." [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=46956, 17 พฤศจิกายน 2551.

สร้อยเพชร สุขเสริม. "การวิเคราะห์คุณภาพกำไรของธนาคารรัฐ." รายงานการวิจัยในวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระ, หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

สฤณี อาชวานันทกุล. "เกณฑ์กำกับ หุ้นร้อน ใหม่ ทำอย่างไรไม่ให้เป็น เสือกระดาษ ?." [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.regulatorywatch.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=6, 17 พฤศจิกายน 2551.

สิทธิชัย หยุ่น. "จุดเริ่มต้น ซับไพร์ม ลาม ธุรกิจประกันภัยโลก." [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.suthichaiyoon.com/WS01_A001_news.php?newsid=5823, 21 ตุลาคม 2551.

Feng Li. "Earnings Quality Based on Corporate Investment Decisions." University of Michigan, 2007.

Piot Charles. "Audit Quality and Earnings Management in France." IUT GEA-Pierre Mendes France University, 2005.

ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์รวม กับกำไรในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

RELATIONSHIP BETWEEN NET PROFIT OPERATING CASH FLOW TOTAL ASSETS AND FUTURE EARNINGS OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE MARKET OF THAILAND

อภิญญา สินจรูญศักดิ์[1] ดร.ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และสินทรัพย์รวม กับกำไรในอนาคต ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2549-2551 จำนวน 61 บริษัท สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม และแบบรายปีพบว่า กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกำไรในอนาคตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลทางบัญชีมีความสำคัญต่อผู้ใช้งบการเงินโดยเฉพาะนักลงทุนสามารถนำไปใช้ตัดสินใจลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยจึงเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้กับผู้ใช้งบการเงินในการวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนามาตรฐานการบัญชีของไทย และการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน

Abstract

This research was intended to study relationship between net profit, cash balance from activities and net assets with future profit of registered companies in the Stock Exchange of Thailand.

The subjects of this empirical research were 66 registered companies in the Stock Exchange of Thailand during the year 1996-1998. The statistics used for data analysis was multiple regressions.

The results showed that the relationship between net profit, cash balance from activities and net assets with future profit of the investigated companies had significant meanings. It was found that accounting data were important for accountants and investors making effective decision in their investment based on the information. The results of the study were beneficial for those dealing with financial data analyzing, development of accounting standard of Thailand, and disclosure of budget information.

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

1. บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งเป็นศูนย์กลางระดมเงินทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีบทบาทการเป็นตลาดในการซื้อขายหลักทรัพย์ เพราะเป็นช่องทางในการลงทุนของนักลงทุน บทบาทเหล่านี้เป็นบทบาทเปรียบเหมือนกลไกหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2548) สำหรับการคุ้มครองสิทธิให้กับนักลงทุน มีอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้นักลงทุน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทั้งหมด ไม่ว่าผู้ออกหลักทรัพย์ ที่ปรึกษา ตัวแทนนายหน้า นักลงทุน ต่างจะต้องถูกควบคุม ด้วยกฎหมายพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้นการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของ ก.ล.ต.จึงหมายถึงสิทธิที่นักลงทุนควรได้รับความคุ้มครองจาก ก.ล.ต.ในด้านการพัฒนาตลาดทุนให้เป็นทางเลือกที่มีความสำคัญสำหรับผู้ระดมทุนและผู้ลงทุนเพื่อเป็นการเสริมสร้างระบบและกลไกเพื่อช่วยให้ผู้ลงทุนได้รับความคุ้มครองและสามารถปกป้องตนเองได้พร้อมกับการดูแลรักษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจเชื่อถือในกลไกการทำงานของตัวกลางและองค์กรต่าง ๆ ในตลาดทุน อย่างไรก็ตามการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ถือว่าเป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ที่ขึ้นลงในแต่ละวันซึ่งส่งผลให้นักลงทุนมีความผิดพลาดในการลงทุนได้ เพราะเงินที่ลงทุนในแต่ละครั้งนักลงทุนอาจจะได้มาจาก การกู้ยืม การจำนองหลักทรัพย์ จึงทำให้นักลงทุนทุกคนต้องมั่นใจว่าการลงทุนจะคุ้มค่า ดังนั้นนักลงทุนจึงควรมองหาสัญญาณที่จะยืนยันจุดที่ควรเข้าลงทุน ในรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับตลาดทุน เพื่อทราบถึงข่าวสารว่าหลักทรัพย์ใดอยู่ในช่วงที่น่าลงทุนมากที่สุด หรือหลักทรัพย์ใดที่ควรรอจังหวะเข้าซื้อ เพื่อแน่ใจว่าราคาเพิ่มขึ้น นักลงทุนบางคนอาจรับฟังข่าวสารจากเพื่อน ครอบครัว หรือเจ้าหน้าที่การตลาดหลักทรัพย์ (http://www.sec.or.th/investor_edu)

ดังนั้นนักลงทุน จึงพยายามหาวิธีลดความเสี่ยงดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุน ปัจจุบันนักลงทุนตลอดจนนักวิเคราะห์ต่างให้ความสนใจกับการวิเคราะห์ทางเทคนิคเพิ่มขึ้น โดยไม่ได้สนใจกับการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานมากเท่าที่ควร การวิเคราะห์ทางเทคนิคจึงเป็นการนำเสนอแนวทางโดยอาศัยหลักการทางสถิติมาประยุกต์ การพิจารณาตัดสินใจต้องคิดว่าเป็นการวิเคราะห์ของความน่าจะเป็นเท่านั้น ย่อมเกิดความผิดพลาดได้ การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานยังเป็นแนวคิดที่สำคัญที่สุดเพราะการวิเคราะห์ทางเทคนิคได้พัฒนาจากหลักการคิดขั้นพื้นฐาน กำไรจึงเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์งบการเงิน เนื่องจากกำไรเป็นตัววัดความสำเร็จในการดำเนินงานของกิจการ (Dechow, 1994) ด้วยแนวคิดในการวัดผลกำไรที่เกิดจากโครงสร้างทฤษฎี รวมถึงข้อสมมติเรื่องเกณฑ์คงค้างของแม่บทการบัญชีในการจัดทำและการนำเสนองบการเงิน จึงส่งผลให้กำไรประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบส่วนของกระแสเงินสด(The cash flows component of earnings) ซึ่งในส่วนประกอบนี้จะถือเป็นกำไรที่แสดงในงบการเงิน เรียกโดยรวมว่า องค์ประกอบของกำไร โดยองค์ประกอบส่วนกระแสเงินสดสามารถแบ่งได้ตามกิจกรรมที่แสดงและนำเสนอในงบกระแสเงินสด คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน(Cash flows from operating activities)กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน(Cash flows from investing activities) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน(Cash flows from financing activities) ซึ่งส่วนประกอบของกำไรสุทธิเหล่านี้ทำให้นักลงทุนสนใจที่จะลงทุน

สำหรับสินทรัพย์รวม เป็นข้อมูลทางบัญชีอีกรายการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อนักลงทุนที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพการลงทุน เพราะสินทรัพย์รวมสนับสนุนความสามารถในการดำเนินงานเพื่อสร้างผลกำไรให้แก่กิจการได้โดยตรง และเป็นตัววัดศักยภาพในการสร้างกำไรของกิจการ อีกทั้งใช้ในการพยากรณ์ถึงผลการดำเนินงานในอนาคตได้ ทั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แนวคิดในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์สุทธิกับความสามารถในการทำกำไรใน

อนาคต ผลงานวิจัยของ Hirshleifer, Hou,Teoh and Zhang (2004) (อ้างถึงในเจษฎา ใหม่ตาจักร, 2548 : 42-43) ได้นำสินทรัพย์สุทธิมาทดสอบความสัมพันธ์ และรายการกระแสเงินสด กับกำไรในอนาคตโดยประยุกต์ใช้กับตัวแบบการศึกษาของ Sloan (1996)

ดังนั้น การศึกษาในอดีตเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ของกำไรและองค์ประกอบกำไร หรือความสัมพันธ์ของข้อมูลทางบัญชีกับราคาหลักทรัพย์ สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์สุทธิกับกำไรในอนาคต ของกลุ่มธุรกิจการเงิน ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยังไม่มีนักวิจัยศึกษา จึงเป็นเหตุทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดในการหาความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า ข้อมูลรายการใดน่าจะมีความสามารถในการอธิบาย (Explanatory) ความสามารถในการทำกำไรในอนาคตได้ดีที่สุด โดยเชื่อว่าผลการศึกษาจะช่วยเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของข้อมูลทางบัญชีโดยเฉพาะความสัมพันธ์ของกำไร กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และสินทรัพย์รวมในการพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรในอนาคต เพื่อช่วยในการตัดสินใจของนักลงทุนได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งทำให้นักลงทุนหันมาให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์งบการเงินซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญอย่างหนึ่งในการลงทุน อันจะเป็นผลดีต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษา / อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

ประชากรสำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่อยู่ในขอบเขตกลุ่มเป้าหมายและมีข้อมูลที่ต้องการศึกษาจำนวน 61 บริษัท เนื่องจากเป็นบริษัทที่มีการเปิดเผยงบการเงินข้อมูลต่อสาธารณชน ทั้งในรูปแบบของรายงานประจำปี และ แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1)

โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาจำเป็นต้องมีรอบระยะเวลาบัญชี สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี และต้องจดทะเบียนต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549– 2551 ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย และสอดคล้องกับสมมติฐาน ตลอดจนสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ และเพื่อให้เกิดความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอีกด้วย สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้น จะใช้วิธีการสำมะโน (Census method) คือจะเลือกบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ของกล่มธุรกิจการเงินเพื่อให้สามารถอธิบายผลที่ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ได้แก่ ประกอบไปด้วย ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจเงินลงทุนและหลักทรัพย์ ธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ทำการคัดเลือกมีจำนวนทั้งสิ้นรวม 61 และกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยจะใช้วิธีเฉพาะเจาะจงโดยมีการกำหนดคุณสมบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไม่น้อยกว่า 1 ปี และเป็นบริษัทที่มีการซื้อขาย อย่างสม่ำเสมอ และต้องเป็นบริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอ

จากการตรวจสอบสมมติฐานการศึกษาแล้ว ปรากฏว่าทุกสมมติฐานเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์สุทธิ ตามลำดับ กับตัวแปรตามที่ศึกษาคือ กำไรสุทธิในอนาคต สามารถแสดงตัวแบบที่ใช้ในการทดสอบ ได้ดังนี้

$$\text{FUTURE EARN}_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 \text{EARN}_{it} + \beta_2 \text{CASH}_{it} + \beta_3 \text{ASSET}_{it} + e_i$$

โดยที่

FUTURE EARN_{t+1} = กำไรสุทธิ ณ เวลา t+1

EARN_t = กำไรสุทธิ ณ เวลา t

$CASH_t$	=	กระแสเงินสด ณ เวลา t
$NET\ ASSET_t$	=	สินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ย ณ เวลา t
$\beta_0 \beta_{1,} \beta_{2,} \beta_3$	=	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย
e_i	=	ค่าความคลาดเคลื่อน
i	=	บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ของกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และสินทรัพย์สุทธิ กับกำไรในอนาคต เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์เหล่านั้นด้วยเพื่อให้สามารถสรุปผลการวิจัยเรื่องดังกล่าวเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการทางสถิติ ซึ่งใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการประมวลผลข้อมูล โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในรูปของค่าเฉลี่ย

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยใช้สถิติในการทดสอบคือการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 3 ตัวขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์อยู่ในรูปเชิงเส้น โดยรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

เมื่อได้สมการเพื่อใช้สำหรับวิเคราะห์ความถดถอยในการศึกษาแล้วจำเป็นต้องทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ของสมการความถดถอย โดยให้ค่าพารามิเตอร์ของสมการดังกล่าว คือ β_0 ซึ่งตัดกับแกน Y เมื่อกำหนดให้ X ทุกตัวมีค่าเท่ากับศูนย์ เรียกว่า ค่าคงที่ (Constant) และ β_1 , β_2, β_3 เรียกว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงส่วน (Partial regression coefficient) หมายความว่า β_i จะแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (Y) เมื่อตัวแปรอิสระ (Xi) เปลี่ยนไป 1 หน่วย โดยที่ตัวแปรอิสระ (X) ตัวอื่น ๆ มีค่าคงที่

การประมาณค่าพารามิเตอร์ของสมการถดถอยนี้ มีเป้าหมายเพื่อให้ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า Yi ด้วย Yi ค่าต่ำสุด โดยจะใช้วิธีที่เรียกว่า วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least squares method : OLS) ที่ทำให้ผลบวกของค่าความคลาดเคลื่อนยกกำลังสองมีค่าน้อยที่สุด

จากการพิจารณาความสัมพันธ์ที่เกิดจากตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญ เราสามารถพิจารณาได้จากค่านัยสำคัญ Sig.(Significance) และการเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของแต่ละตัวแปร

3. ผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลและผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การตรวจสอบข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์ผล การทดสอบแบบจำลองและสรุปสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณาการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนาในตารางที่ 3 เป็นการวิเคราะห์จากหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่างหรือการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม ของค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ย สามารถวิเคราะห์ได้ว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกำไรสุทธิต่ำสุดอยู่ที่ 2.40 บาท/หุ้น และกำไรสุทธิมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 11.12 บาทต่อหุ้น มีกำไรสุทธิโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 9.08 บาทต่อหุ้น สำหรับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าต่ำสุด อยู่ที่ -0.53 บาทต่อหุ้น มีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน

สูงสุด 13.60 บาทต่อหุ้น และมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8.39 บาทต่อหุ้น รายการสินทรัพย์รวมมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 1.05 บาทต่อหุ้น มีสินทรัพย์รวมสูงสุด 11.03 บาทต่อ และสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.43 บาทต่อหุ้น สำหรับกำไรในอนาคตมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 2.42 บาทต่อหุ้น และกำไรในอนาคตมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 12.93 บาทต่อหุ้น และมีกำไรในอนาคตโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 9.38 บาทต่อหุ้น

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวมของค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ย

ตัวแปร	หน่วย	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
กำไรสุทธิ	บาทต่อหุ้น	2.40	11.12	9.08
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน	บาทต่อหุ้น	-0.53	13.60	8.39
สินทรัพย์รวม	บาทต่อหุ้น	1.05	11.03	4.43
กำไรในอนาคต	บาทต่อหุ้น	2.42	12.93	9.38

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนาในตารางที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 – 2551 ของค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ย สามารถสรุปได้ ดังนี้การวิเคราะห์ข้อมูลปี 2549 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกำไรสุทธิต่ำสุดอยู่ที่ 5.88 บาท/หุ้น และกำไรสุทธิมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 9.91 บาทต่อหุ้น มีกำไรสุทธิโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 9.08 บาทต่อหุ้น สำหรับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าต่ำสุด 6.59 บาทต่อหุ้น มีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสูงสุด 13.60 บาทต่อหุ้น และมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 9.33 บาทต่อหุ้น และมีสินทรัพย์รวมต่ำสุด 0.99 บาทต่อหุ้น มีสินทรัพย์รวมสูงสุด 15.00 บาท/หุ้น และสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 5.53 บาทต่อหุ้น สำหรับกำไรในอนาคตมีค่าต่ำสุด อยู่ที่ 5.88 บาทต่อหุ้น และมีกำไรในอนาคตสูงสุด อยู่ที่ 12.74 บาทต่อหุ้น มีกำไรในอนาคตโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 9.72 บาทต่อหุ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลปี 2550 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกำไรสุทธิต่ำสุดอยู่ที่ 2.42 บาทต่อหุ้น และกำไรสุทธิมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 11.12 บาทต่อหุ้น มีกำไรสุทธิโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 9.08 บาทต่อหุ้น สำหรับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าต่ำสุด -0.53 บาทต่อหุ้น มีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสูงสุด 13.60 บาทต่อหุ้น และมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8.39 บาทต่อหุ้น และมีสินทรัพย์รวมต่ำสุด 0.20 บาทต่อหุ้น มีสินทรัพย์รวมสูงสุด 15.00 บาทต่อหุ้น และสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.39 บาทต่อหุ้น สำหรับกำไรในอนาคตมีค่าต่ำสุด อยู่ที่ 2.42 บาทต่อหุ้น และมีกำไรในอนาคตสูงสุด อยู่ที่ 12.93 บาทต่อหุ้น มีกำไรในอนาคตโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 9.38 บาทต่อหุ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลปี 2551 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกำไรสุทธิต่ำสุดอยู่ที่ 2.42 บาทต่อหุ้น และกำไรสุทธิมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 11.12 บาทต่อหุ้น มีกำไรสุทธิโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 8.94 บาทต่อหุ้น สำหรับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าต่ำสุด -0.53 บาทต่อหุ้น มีกระแสเงินสดจาก

กิจกรรมดำเนินงานสูงสุด 12.93 บาทต่อหุ้น และมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 6.83 บาทต่อหุ้น และมีสินทรัพย์รวมต่ำสุด 0.20 บาทต่อหุ้น มีสินทรัพย์รวมสูงสุด 10.07 บาทต่อหุ้น

และสินทรัพย์รวมโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 บาทต่อหุ้น สำหรับกำไรในอนาคตมีค่าต่ำสุด อยู่ที่ 2.42 บาทต่อหุ้น และมีกำไรในอนาคตสูงสุด อยู่ที่ 12.93 บาทต่อหุ้น มีกำไรในอนาคตโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 9.07 บาทต่อหุ้น

3.2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเปียร์สัน เพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ก่อนนำไปวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ สำหรับการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ จากตาราง 8 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และ สินทรัพย์สุทธิ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเปียร์สันชี้ให้เห็นว่า ไม่มีตัวแปรคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงเกิน 0.800 ทั้งนี้ ตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงสุด คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับกำไรสุทธิ (0.141)

ตารางที่ 3.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรในการวิเคราะห์

		EARN	CASH	NET ASSET
EARN	Pearson Correlation	1	*.141	.080
	N	183	183	183
CASH	Pearson Correlation	*.141	1	.009
	N	183	183	183
NET ASSET	Pearson Correlation	.080	.009	1
	N	183	183	183

5. บทสรุป / ผลการวิจัย

กำไรสุทธิ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรายปี พบว่า กำไรสุทธิมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกำไรในอนาคตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กำไรสุทธิเป็นตัวเลขที่มีความสำคัญต่อนักลงทุนเป็นอย่างมาก เพราะตามแนวคิดกำไรจากมุมมองของข่าวสาร (Earning from an informational perspective) ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนักลงทุนกับกำไร ดังนั้นการประกาศข้อมูลทางการบัญชีรายการกำไร ที่เปิดเผยไว้ในงบการเงิน เป็นการประกาศข่าวดีมากกว่าการประกาศข่าวไม่ดี (นิ่มนวล เขียวรัตน์, 2539) และเป็นข่าวที่ประกาศแล้วมีประโยชน์และเป็นข่าวที่ประกาศแล้วมีประโยชน์ต่อตลาดทุนของประเทศไทย และนักลงทุนมักใช้กำไรสุทธิหรือข้อมูลเกี่ยวกับกำไรเป็นเกณฑ์ในการวัดผลการดำเนินงาน เพื่อคาดคะเนเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจและผลกำไรในอนาคต จึงเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนหรือนักวิเคราะห์โดยทั่วไปในตลาดทุนของประเทศไทยนำข้อมูลทางการบัญชีรายการกำไรไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สมมติฐานนี้สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมที่ว่ากำไรในปีปัจจุบันสามารถอธิบายหรือพยากรณ์การวัดผลการดำเนินงานของกิจการในอนาคตได้ (Dechow, et al., 1998)

กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรายปี พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกำไรในอนาคตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ กล่าวคือ งบกระแสเงินสดเป็นงบที่แสดงการได้มาและใช้ไปของเงินสด หรือรายการเทียบเท่าเงินสด โดยทั่วไปการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของกระแสเงินสดมีสาเหตุมาจากกิจกรรม 3 กิจกรรม ประกอบด้วย กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน ดังนั้นความมีประโยชน์ของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานจะมีประโยชน์ต่อนักลงทุน ก็ต่อเมื่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุน โดยช่วยส่งสัญญาณเตือนการขาดสภาพคล่อง หรือ ระบุถึงปัญหาทางการเงิน รวมทั้งการบ่งชี้ถึงคุณภาพของกำไรอันเป็นประโยชน์ต่อการพยากรณ์กระแสเงินสดส่วนเกินในอนาคต ดังนั้นกระแสเงินสดจึงมีความสัมพันธ์กับกำไรในอนาคต (Dechow, 1994; Dechow, Kothari and Watts, 1998)

สินทรัพย์รวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า สินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกำไรในอนาคตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สินทรัพย์สุทธิ คือ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สามารถวัดมูลค่าเป็นตัวเงิน เป็นสิ่งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน อันมีมูลค่าซึ่งบุคคลหรือกิจการเป็นเจ้าของ หรือมีสิทธิครอบครองโดยถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น สินทรัพย์สุทธิ เป็นข้อมูลทางบัญชีที่สำคัญอีกรายการหนึ่งที่นักลงทุนนำไปใช้ประเมินประสิทธิภาพในการลงทุน เพราะสินทรัพย์สนับสนุนความสามารถในการดำเนินงานเพื่อสร้างผลกำไรให้แก่กิจการได้โดยตรง อีกทั้งยังเป็นตัววัดศักยภาพในการสร้างผลกำไรจากการดำเนินงานของกิจการ พร้อมทั้งสามารถไปใช้พยากรณ์ถึงผลการดำเนินงานของกิจการในอนาคต (Hirsgkeifer, Hou, Teoh, and Zhang, 2004)

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์รวม กับกำไรในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำหรับผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับนักลงทุน ซึ่งผลการศึกษาช่วยสนับสนุนได้ว่าข้อมูลทางบัญชี กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน สินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์กับกำไรในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยด้านหนึ่งที่มีประโยชน์ในการพิจารณาเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ดังกล่าว และยังเป็นประโยชน์ต่อกิจการ ให้กิจการได้ตระหนักถึงความประโยชน์และคุณค่าของการนำเสนองบการเงินที่ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อประโยชน์สำหรับผู้ใช้งบการเงินทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุน

เอกสารอ้างอิง

จรินทร์ เทศวานิช. *เงิน ตลาดการเงิน สถาบันการเงิน*. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น. 2542.

งบการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, เข้าถึงได้จาก http:/www.set.or.th

งบการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, เข้าถึงได้จาก http:/www.setsmart.com

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *เทคนิคการวิเคราะห์งบการเงินบริษัทจดทะเบียน*.
กรุงเทพมหานคร. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2548.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *รายชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์*
แห่งประเทศไทย. http:/www.set.or.th, 28 สิงหาคม 2548

ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์. การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถของกำไรทางบัญชีและมูลค่าตามบัญชีในการ
ใช้อธิบายราคาหลักทรัพย์หุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *ดุษฎีนิพนธ์บัญชีบัณฑิต*.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

นิ่มนวล เขียวรัตน์. ผลกระทบของการประกาศกำไรสุทธิทางบัญชีต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีความแตกต่างในความพร้อมของข้อมูล. *ดุษฎีนิพนธ์บัญชีบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539.

มุกดา โควหกุล. *การประกันภัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สยามเตชั่นเนอรี่ ซัพพลายส์. 2536.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. *งบการเงินภายใต้แม่บทการบัญชี พ.ศ. 2542 : สิ่งที่ฝ่ายบริหารต้องติดตาม (ตอนที่ 1)*, Chulalongkorn Reviews, 33 -38. 2542.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. การด้อยค่าของสินทรัพย์. *วารสารนักบัญชี*, 32- 44 . 2543.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. *ร่างมาตรฐานการบัญชี*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิโสภาการพิมพ์. 2541.

Charitou., Clubb and Andeou. (2001). Employee stock option accounting change. Journal of Accountancy, 179 (1), 72-77. Retrieved June 15, 2003. from http://thilis.uni.net.th/abi/detail.nsp.

Cheng and Yang. Cost and performance management systems : The design of cost management systems. (2nd ed.). New Jersey : Prentice Hall. 2003.

Dechow, Accounting earning and cash flows as measures of firm performance : the role of accounting accruals. Journal of Accounting and Economics (July 1994): 3-42. 1994.

Dechow, M. Patricia.; S,P. Kothari.; and R, Watts. The relationship between earnings and cash flows. Journal of Accounting and Economics (July 1998): 133-168

Diamond, Michael A., Flamholtz, Eric G., & Flamholtz, Diana Troik. Financial accounting. (2nd ed.). Boston : PWS- kent. 1990.

Easton, P. D., & Harris, T. S. Earnings as an explanatory variable for returns. Journal of Accounting Research, 29 (Spring), 19-36. 1991.

Francis, J., & Schipper, K. Have financial statements lost their value relevance. Journal of Accounting Research, 37 (Autumn),319-352. 1999.

Fairfiels,M.Patricia.; Scott, J. Whisenant.; and Teri, Lombardi Yohn. Accrued earnings and growth : implication for future profitabaility and market mispricing. The Accounting Review 78,1(January 2003):353-371.

Kapoor, Jack R., Dlabay, Les R., & Hughes, Robert J. The banking service of Financial institutions: Personal finance. (3rd ed.). Boston : Irwin. 1994.

Mishkin, Frederic S. *The Economics of money banking and financial market*. (6th ed.). Boston: Addison Wesley Longman. 2001.

Sloan, Richard. Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings! The Accounting Research, 71 : 285-351. 1996.

Williams, Arthur C. Jr., Smith, Michael L., & Young, Peter C. *Risk management and insurance*. (7th ed.). New York : Mc Graw-Hill. 1995.

Williams, Jan R. *GAAP Guide*. Canada : Dryden.1997.

Williams, Jan R., Stanga, Keith G., & Holder, William W. *The financial accounting environment : Intermediate accounting*. (5th ed.). Canada : Dryden. 1995.

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในองค์กรของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา

RELATIONSHIPS BETWEEN LEARNING ORGANIZATION CULTURE, SATISFACTION AND ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF EMPLOYEE IN NAKHONRATCHASIMA HIGHWAY DISTRICT 1

ยุวดี แดงชาติ[1] ดร.บุษยา วงษ์ชวลิตกุล[2] และ รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ อุดมศรี[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 (2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 (3) เพื่อศึกษาความผูกพันในองค์กรของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 (4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 (5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้กับความผูกพันในองค์กรของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จำนวน 177 ตัวอย่าง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ค่า t-test และ F-test/ANOVA และทดสอบรายคู่ Least Significant Difference (LSD) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยตัวแปรอิสระของงานวิจัยนี้ คือ (1) ด้านลักษณะประชากรศาสตร์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพส่วนตัว ระดับการศึกษา อายุการทำงาน รายได้ และสถานภาพอาชีพ (2) วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านโลกทัศน์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมและด้านการคิดเชิงระบบ ตัวแปรตาม คือ (1) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานซึ่งประกอบด้วย ความพึงพอใจภายในลักษณะงานและความพึงพอใจภายนอกลักษณะงาน (2) ความผูกพันในองค์กรซึ่งประกอบด้วย ด้านความรู้สึกและอารมณ์ ด้านความต่อเนื่อง และด้านหลักเกณฑ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41– 50 ปี สถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับต่ำกว่า ปวช. มีอายุการทำงานระหว่าง 5 – 15 ปี มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท และมีสถานภาพอาชีพเป็นลูกจ้างชั่วคราว

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[2] อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[3] อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

2. การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านการคิดเชิงระบบ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านโลกทัศน์ ด้านการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ

3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทั้ง 2 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับดังนี้ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจภายในลักษณะงาน อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับแรก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนร่วมงานมากที่สุด และมีความพึงพอใจในการมีโอกาสในการทำงานที่แตกต่างจากเดิมเป็นครั้งคราวน้อยที่สุด รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจภายนอกลักษณะงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในความสามารถในการตัดสินใจของหัวหน้างานมากที่สุด และมีความพึงพอใจในค่าตอบแทนกับปริมาณงานที่ต้องทำน้อยที่สุด

4. ความผูกพันในองค์กร ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ ความผูกพันด้านความต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านความรู้สึกและอารมณ์ และด้านหลักเกณฑ์ ตามลำดับ

5. การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจภายในลักษณะงานมากที่สุด และพบว่าการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจภายนอกลักษณะงานน้อยที่สุด

6. การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กรด้านหลักเกณฑ์มากที่สุด และพบว่าการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในองค์กรด้านความต่อเนื่องน้อยที่สุด

คำสำคัญ : วัฒนธรรมองค์กร, องค์กรแห่งการเรียนรู้, ความพึงพอใจ, ความผูกพัน

Abstract

The purposes of this research were 1.) to study the culture of learning organization among officers in Nakonratchasima Highways District 1; 2.) to study the level of the satisfaction towards their work; 3.) to investigate their commitment to the organization; and 4.) to study the relationship between the culture of learning organization and the satisfaction of officers as well as 5.) investigate the relationship between the organizational knowledge and the commitment to their organization. The data were collected by using questionnaires. The samples were 177 officers of Nakonratchasima Highways District 1. The data were analyzed using frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation. Comparison of the mean scores was done by Analysis of Variance (ANOVA), and Pearson's product movement correlation coefficient and the Least Significant Different method. These were processed by the statistical software. The independent variables were divided into demographic characteristics such as; sex, age, marital status, education, working experience, income level, and working status. The culture of learning organization included self-development, vision, participatory opinion, team-based learning, and analytical thinking. The dependent variables were divided into satisfaction towards work; satisfaction towards internal work and external work, and commitment to organization which covered emotion, continuity, and procedure.

The results of this research revealed that:

1. Most respondents were married male, 41-50 years of age. The highest education was lower than vocational certification with 5-15 years of working experience, the average salary was lower than 5,000 Baht per month, and most of them were temporary staff.

2. Their exposure of culture of learning organization, in general was moderate where the team- based learning was the first rank, followed by analytical thinking, participating opinion, vision, and self-development, respectively.

3. With regards to satisfaction towards working, the overall scores were rated moderately, whereas the satisfaction towards internal work was the first rank, followed by the satisfaction towards external work.

4. The overall scores in the commitment to the organization were rated high. The organizational commitment came as the first rank, followed by emotion, and procedure, respectively.

5. The relationship between the exposure of culture of organizational knowledge and the satisfaction towards work revealed that the participating opinion has the highest relationship to the satisfaction towards internal work while the team- based learning has the lowest relationship to the satisfaction towards external work.

6. The relationship between exposure of the culture of organizational knowledge and working commitment revealed that the participating opinion has the highest relationship to the procedure while the team-based learning has the lowest relationship to the continuity of organizational commitment.

KEY WORD : ORGANIZATION CULTURE, LEARNING ORGANIZATION, SATISFACTION, COMMITMENT

1. บทนำ

การบริหารหน่วยงานหรือองค์กร ทรัพยากรบุคคลนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม เพราะบุคคลจะช่วยให้เกิดการคิดค้น หาวิธีการต่างๆ มาบริหารให้องค์กรเจริญรุ่งเรือง พนักงานหรือบุคคลากรในองค์กรต้องร่วมมือและร่วมใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถและเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผลงานออกมามีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยเฉพาะในปี 2552 เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องแสวงหาแนวทางและศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่จะทำให้พนักงานหรือบุคลากรในองค์กรมีการทำงานร่วมกันและมีความพึงพอใจในการทำงาน มีการเรียนรู้งานร่วมกันเป็นทีม สามารถลำดับขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการทำงาน มีการยอมรับและเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ บรรยากาศในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการดำเนินงาน

นอกจากนี้ในการบริหารองค์กรนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องขยายผลจากการทำให้วิสัยทัศน์ มีความชัดเจนขึ้น ซึ่งจะเพิ่มความกระตือรือร้นขององค์กรในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และเพิ่มพูนสมรรถนะที่จะก่อเกิดความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กร ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในองค์กร ในการเรียนรู้ถึงสถานการณ์ แนวคิด เทคนิคการดำเนินงาน นวัตกรรม เทคโนโลยีต่างๆ และการเรียนรู้ จากประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน ภายในองค์กร บุคลากรต้องสร้างตัวเร่งในการขับเคลื่อนให้สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงองค์กรให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันซึ่งต้องตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร หากแต่ระดับของ

การเรียนรู้อาจยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ บุคลากรไม่ควรรีรอที่จะพัฒนาองค์กร อย่างปล่อยให้เหตุการณ์บางอย่างหรือระเบียบต่างๆในองค์กรมาเป็นอุปสรรคไม่ให้บุคลากรต้องเรียนรู้ บุคลากรทุกระดับ ต้องตระหนัก และร่วมมือกันพัฒนาองค์กร เพื่อตัวเอง เพื่อกลุ่ม และเพื่อองค์กร ทั้งนี้ บุคลากรทุกระดับ ต้องร่วมกันเพิ่มศักยภาพความสามารถในการสร้างสรรค์อนาคตขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าสำหรับองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงขึ้นอยู่กับบุคลากรทุกคน (เมธี จำนงพล , 2547)

บุคลากรกรมทางหลวงในสายตาของคนภายนอกนั้นได้รับการยอมรับว่า เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีหน่วยงานหนึ่งของราชการไทย เนื่องจากกรมทางหลวงเป็นหน่วยงานเก่าแก่ที่มีการพัฒนาหน่วยงานตั้งแต่ พ.ศ. 2455 และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การที่กรมทางหลวง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศเช่นนี้ เนื่องจากกรมทางหลวงต้องรับผิดชอบในการก่อสร้างถนนหนทางทั่วประเทศ และบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีจนสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยกรมทางหลวงมีหน่วยงานในสังกัดกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ

แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 เป็นหน่วยงานภาครัฐบาล อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักทางหลวงที่ 8 (นครราชสีมา) สังกัดกรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการซ่อมบำรุงทางหลวง ดูแลสภาพทางหลวงที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ได้ตามมาตรฐานซึ่งจะทำให้การคมนาคมเกิดความสะดวก ประชาชนสามารถเดินทางติดต่อกันได้โดยรวดเร็ว ประหยัด และปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ลดต้นทุนการผลิตขยายตลาดแรงงาน ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ดีกว่าเดิม ก่อให้เกิดผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ และยังมีความสำคัญในด้านยุทธศาสตร์ ความมั่นคงของประเทศ อำนวยความสะดวกในด้านการปกครองด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติงานอยู่ที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 พบว่าหน่วยงานแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาในอีกหลายๆ ด้านให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เช่น การปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ขวัญและกำลังใจที่ก่อให้เกิดความเฉื่อยชาต่อการทำงาน สภาพแวดล้อมภายในหน่วยงานยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ จะต้องได้รับการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับ วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ความพึงพอใจและความผูกพันในการทำงานเจ้าหน้าที่แขวงการทางยังมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะดำเนินการวิจัยในหัวข้อเหล่านี้ให้กับแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1

2. ขั้นตอนการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าแผนก ข้าราชการและลูกจ้าง ที่ปฏิบัติงานอยู่ในแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา จำนวน 318 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ. นครราชสีมา ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าแผนก ข้าราชการและลูกจ้าง โดยจำแนกเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 และหมวดการทาง 7 หมวด คือ 1.หมวดการทางนครราชสีมา 2.หมวดการทางโนนสูง 3.หมวดการทางด่านขุนทดที่ 2 4.หมวดการทางโนนแดง 5.หมวดการทางโนนไทย 6.หมวดการทางชุมพวง 7.หมวดการทางสีดา จำนวน 177 คน โดยได้มาจากวิธีการคำนวณของ Taro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2548)

สูตร N = $\frac{N}{1 + Ne^{2}}$

= $\frac{318}{1 + (318 \times 0.05^{2})}$

= 177 คน

e = ความคาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) ทั้งนี้ผู้วิจัยแสดงจำนวนประชากร เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพส่วนตัว ระดับการศึกษา อายุการทำงาน รายได้ สถานภาพอาชีพ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ของข้าราชการและลูกจ้าง สังกัดแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้าง สังกัดแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กรของข้าราชการและลูกจ้าง สังกัดแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จ.นครราชสีมา

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยใช้การเก็บข้อมูล 2 แบบ คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ เป็นการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าแผนก ข้าราชการและลูกจ้างที่ปฏิบัติงานอยู่ในแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 อ.เมือง จ.นครราชสีมา ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำราวิชาการ วารสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ห้องสมุดประจำจังหวัดนครราชสีมา ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เอกสารงานสารบรรณของแขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 รวมไปถึงการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในเนื้อหาของงานวิจัยและนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามจากทั้งหมด 177 ชุด

2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ ละบันทึกลง ในคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการคำนวณข้อมูลตามความมุ่งหมาย และสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลหลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาจึงได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์สถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการแจกแจงความถี่ และแสดงค่าร้อยละ เพื่อการอธิบายปัจจัยส่วนบุคคล

2. ค่าเฉลี่ย (Mean, $\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) ใช้ในการอธิบายการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในองค์กร

3. Pearson Correlation Coefficient หรือสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในองค์กร

4. t – test ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรหรือตัวแปร 2 กลุ่ม

5. F – test (ANOVA) ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรหรือตัวแปรที่มากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี สถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับต่ำกว่า ปวช. อายุการทำงานระหว่าง 5 – 15 ปี มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทและเป็นลูกจ้างชั่วคราว

วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการคิดเชิงระบบ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านโลกทัศน์ ด้านการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทั้ง 2 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับดังนี้ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจภายในลักษณะงาน อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจภายนอกลักษณะงาน ตามลำดับ

ความผูกพันในองค์กร ทั้ง 3 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ ความผูกพันด้านความต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านความรู้สึกและอารมณ์ และด้านความผูกพันที่เกิดจากหลักเกณฑ์ ตามลำดับ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 แตกต่างกันตามลักษณะประชากรศาสตร์

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ รายได้ สถานภาพอาชีพ มีการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่มี อายุ สถานภาพส่วนตัว ระดับการศึกษาสูงสุด อายุการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 แตกต่างกันตามลักษณะประชากรศาสตร์

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเป็นเพศชายมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศหญิง และพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ สถานภาพส่วนตัว ระดับการศึกษา อายุการทำงาน รายได้ สถานภาพอาชีพ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อายุ แตกต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ความผูกพันในองค์กรของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 แตกต่างกัน จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความผูกพันในองค์กร ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกัน มีความผูกพันในองค์กร ด้านความรู้สึกและอารมณ์ ด้านความต่อเนื่อง และด้านความผูกพันที่เกิดจากหลักเกณฑ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 4 ระดับการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจภายในลักษณะงานมากที่สุด (r = 0.62) และพบว่าการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจภายนอกลักษณะงานน้อยที่สุด (r = 0.55)

สมมติฐานที่ 5 ระดับการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความผูกพันในองค์กร

การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กรด้านหลักเกณฑ์มากที่สุด (r = 0.53) และพบว่าการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในองค์กรด้านความต่อเนื่องน้อยที่สุด (r = 0.23)

4. บทสรุป

การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการพัฒนาตนเอง เนื่องจากได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ มีโอกาสได้เสาะหาโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (เกศรา รักชาติ, 2549: 285) การพัฒนาตนเอง (Personal Mastery) ต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีลักษณะการเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง มีการตื่นตัวที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้องค์กรอยู่รอดอย่างมั่นคง (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2550: 17) การพัฒนาตนเอง (Personal Mastery) มุ่งสู่ความเป็นเลิศและรอบรู้ โดยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองให้ไปถึงเป้าหมาย ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตน (Personal Vision) อย่างต่อเนื่อง

การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้านโลกทัศน์ มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับการสามารถคิดและตัดสินใจได้เองในส่วนที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องเสนอที่หรือขอความคิดเห็นจากคนส่วนมาก รองลงมาคือ องค์กรยอมรับความคิดริเริ่มของท่านและเจ้าหน้าที่คนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2550: 17) การมีท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์ หรือเรื่องราวใดๆ ทัศนคติแนวความคิดเห็นและกระบวนทัศน์ กรอบความคิด แนวปฏิบัติที่บุคลากรในองค์กรปฏิบัติตามๆ กันไป จนกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548: ออนไลน์) พนักงานในองค์กรได้รับความอิสระในการตัดสินใจเอง และพร้อมลงมือปฏิบัติได้ทันที่เมื่อเกิดความจำเป็น

การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามมั่นใจว่าการดำเนินงานต่างๆ ขององค์กรเพื่อยึดมั่นในผลประโยชน์ขององค์กร รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่คนอื่นได้ร่วมกันทำงานกับชุมชนภายนอกเพื่อบรรลุความประสงค์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน, 2547: ออนไลน์) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนภารกิจทุกอย่างขององค์กรให้มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ผู้นำต้องพัฒนาวิสัยทัศน์เฉพาะตนขึ้นมาก่อน แล้วแบ่งปันให้ผู้อื่นได้รู้ เข้าใจ เห็นคล้อยตามด้วยการสื่อสาร โน้มน้าว ทำให้คำพูดหรือภาพนั้นเดินได้ กลายเป็นวิสัยทัศน์ร่วมที่มีการแบ่งปันกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในทุกระดับขององค์กร โน้มน้าวให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันไปในทิศทางที่ทำให้ภาพวิสัยทัศน์นั้นเป็นจริง (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2550: 17) กลุ่มผู้นำต้องเป็นฝ่ายเริ่มหันเข้าสู่กระบวนการพัฒนาวิสัยทัศน์อย่างจริงจัง วิสัยทัศน์นั้นจะต้องมีรายละเอียดชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ วิสัยทัศน์องค์กรต้องเป็นภาพบวกต่อองค์กร

การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามและเจ้าหน้าที่คนอื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยเน้นความสำเร็จของทีมมากกว่าความสำเร็จส่วนตัว รองลงมาคือ ท่านและเจ้าหน้าที่คนอื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จารุวรรณ ประดา, 2545: 72) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม องค์กรที่มีลักษณะของการให้ความสำคัญกับค่านิยมในการทำงาน โดยมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีลักษณะที่ส่งผลให้สมาชิกภายในองค์กรประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกันและมุ่งที่ความพึงพอใจของบุคคลเกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จในการทำงานและความต้องการไมตรีสัมพันธ์ (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2550 : 17) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม องค์กรมุ่งเน้นให้ทุกคนในองค์กรมีสำนึกร่วมกันว่าบุคลากรในองค์กรกำลังทำอะไรและจะทำอะไรต่อไป ทำอย่างไร จะช่วยเพิ่มคุณค่าแก่องค์กรและประสานกับการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการสร้างภาวะผู้นำแก่ผู้นำองค์กรทุกระดับ

การรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ด้านการคิดเชิงระบบ มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากในองค์กรได้กระตุ้นท่านและเจ้าหน้าที่คนอื่นให้มีการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมาคือ องค์กรได้กระตุ้นท่านและเจ้าหน้าที่คนอื่นสร้างระบบในการวัดช่องว่างระหว่างผลการดำเนินงานปัจจุบันกับผลที่ได้คาดหมายไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2550 : 17) การมีความคิดความเข้าใจเชิงระบบ สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของระบบ สามารถแก้ไขปัญหาที่สลับซับซ้อนต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และการพัฒนาองค์กร

ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้นั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการคิดและปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรด้วย (เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน, 2547: ออนไลน์) วินัยของการมองเห็นโดยภาพรวม กรอบที่มองเห็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน มากกว่าที่จะมองเห็นแค่เชิงเหตุเชิงผล คิดเป็นกลยุทธ์ ชัดเจนในเป้าหมาย คิดทันเหตุการณ์ไม่ช้าเกินการมองเห็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ด้านการพัฒนาตนเอง องค์กรควรให้โอกาสเจ้าหน้าที่ในการจัดทำบทเรียนต่างๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคน รวมถึงสนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เสาะหาโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเน้นการกระตุ้นเจ้าหน้าที่ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อระบบการคิดตัดสินใจที่ดี รวมทั้งใช้การฝึกจิตใต้สำนึก ในการทำงาน

2. ด้านโลกทัศน์ องค์กรควรเน้นมุมมองที่เปิดกว้าง สามารถให้โอกาสเจ้าหน้าที่เสนอแผนงานใหม่ๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่องค์กรได้ และในขณะงานเดียวกันองค์กรก็ต้องยอมรับความคิดริเริ่มของเจ้าหน้าที่ด้วย เพื่อที่เจ้าหน้าที่จะสามารถคิดและตัดสินใจได้เองในส่วนที่ได้รับมอบหมาย

3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม องค์กรความเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร และมีโอกาสในการตัดสินใจเพื่อองค์กร องค์กรควรเน้นให้ผู้นำและเจ้าหน้าที่เริ่มหันเข้าสู่กระบวนการพัฒนาวิสัยทัศน์อย่างจริงจัง เนื่องจากวิสัยทัศน์นั้นจะต้องมีรายละเอียดชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ วิสัยทัศน์องค์กรต้องเป็นภาพบวกต่อองค์กร

4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม องค์กรควรเน้นให้เจ้าหน้าที่มีสำนึกร่วมกัน สร้างความเชื่อใจซึ่งกันและกัน เน้นการร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นทีมและประสานกับการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยเน้นความสำเร็จของทีมมากกว่าความสำเร็จส่วนตัว และช่วยเพิ่มคุณค่าแก่เจ้าหน้าที่และองค์กรให้ประสบความสำเร็จไปด้วยกัน

5. ด้านการคิดเชิงระบบ องค์กรควรเน้นด้านการคิดเชิงระบบ เนื่องจากองค์กรจะต้องเอื้อให้เจ้าหน้าที่ ในองค์กรพร้อมและยอมรับต่อความเสี่ยงในการทำสิ่งใหม่ๆ และกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ได้หาคำตอบจากทั่วทั้งองค์กรเพื่อทำการแก้ไขปัญหาต่างๆ และสร้างระบบในการวัดช่องว่างระหว่างผลการดำเนินงานปัจจุบันกับผลที่ได้คาดหมายไว้ เนื่องจากการที่เจ้าหน้าที่ในองค์กรริเริ่มหรือทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน

6. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน องค์กรควรให้เจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสในการทำงานที่แตกต่างจากเดิมเป็นครั้งคราว เพื่อที่เจ้าหน้าที่จะได้แสดงความสามารถที่แตกต่างจากเดิม รวมถึงการให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับปริมาณงาน และโอกาสก้าวหน้าในงานที่ทำ ผู้บังคับบัญชาต้องมีวิธีการที่ดีในการพิจารณาเพื่อความยุติธรรม ควรยกย่องชมเชยหากเจ้าหน้าที่ทำงานนั้นออกมาดี ให้โอกาสเจ้าหน้าที่ได้แนะนำคนอื่นในการทำงานและทดลองใช้วิธีของตนเองในการทำงาน ได้มีอิสระในการได้ตัดสินใจ มีโอกาสในการทำงานตามลำพัง ได้นำนโยบายขององค์กรไปปฏิบัติจริง และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่รู้สึกชอบหรือพอใจต่อลักษณะงานของตนเอง กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรจะมีประสิทธิภาพ และช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้เพียงใดนั้น ผู้บังคับบัญชาต้องสามารถเข้าใจความต้องการของเจ้าหน้าที่ในองค์กรด้วย และผสมผสานความต้องการนั้นให้เข้ากับจุดมุ่งหมายขององค์กร ในขณะเดียวกันก็สามารถทำให้บุคลากรมีความความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความกระตือรือร้นและปรารถนาที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

7. ความผูกพันในองค์กร ผู้บังคับบัญชาควรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร มีรูปแบบการบริหารงาน ที่ดีเพื่อที่จะทำให้เจ้าหน้าที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ทำให้

เจ้าหน้าที่ทุ่มเทอุทิศตนให้กับองค์กรและอยู่กับองค์กรเพราะปรารถนาที่จะอยู่ โดยมีความภูมิใจที่จะบอกกับผู้อื่นว่าตนเองนั้นทำงานอยู่ที่องค์กรนี้ และจะอยู่กับองค์กรตลอดไป องค์กรควรทำให้เจ้าหน้าที่เห็นว่างาน ที่เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติอยู่นั้นมีความสำคัญมากต่อองค์กรเพื่อจะทำให้เจ้าหน้าที่ตั้งใจที่จะทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ และปฏิบัติงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ ยอมรับค่านิยมและวัตถุประสงค์ขององค์กรและถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นองค์กรของตนเอง ซึ่งเมื่อองค์กรประสบความสำเร็จย่อมหมายถึงความสำเร็จของตนเองด้วย องค์กรจะต้องทำให้เจ้าหน้าที่มีความรู้สึกผูกพันกับองค์กรนี้ให้มากที่สุด เมื่อเจ้าหน้าที่เกิดความผูกพันกับองค์กรจะทำให้เจ้าหน้าที่นั้นเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และรู้สึกเต็มใจอยากทำงานให้กับองค์กรจริงๆ ไม่ใช้เพราะความจำเป็นที่จะต้องอยู่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 อ.เมือง จ.นครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เช่น กรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่นๆ อาจมีความแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่แขวงการทางนครราชสีมาที่ 1 อ.เมือง จ.นครราชสีมาเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบจังหวัด หรือองค์กรอื่นๆ ด้วย

3. ควรมีการศึกษาในเรื่องการบริหารงานเน้นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ที่มีผลต่อองค์กรให้มากขึ้น เพื่อการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริหารงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกศรา รักชาติ. *องค์กรแห่งการตื่นรู้*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด, 2549.

จารุวรรณ ประดา. *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล วัฒนธรรมองค์การลักษณะสร้างสรรค์ ความพร้อมขององค์การกับความยึดมั่นผูกพันขององค์การ ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลจิตเวช*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน. (2547). “องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.natres.psu.ac.th/ Journal/Learn_Organ/ index.htm, 20 กันยายน 2551.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. “วัฒนธรรมองค์การ” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก จาก : http://www.eric.uoregon.edu/publications/digests/digesto91.html, 5 กันยายน 2549.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. *การจัดการสมัยใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล กรุ๊ป, 2550.

เมธี จำนงพล. *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้างสังกัดแขวงการทางตราด อ.เมือง จ.ตราด*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2548.

การวัดประสิทธิภาพต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ของประเทศไทย

Measurement of Cost Efficiency in Credit Union Cooperatives in Southern Thailand.

กฤษฎ์ เพ็ชรประดับ[1] ผศ.ดร.ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์[2] อ.ดร.กัญสุดา นิ่มอนุสสรณ์กุล[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ของประเทศไทย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการศึกษาประสิทธิภาพทั่วไปโดยใช้ PEARLS Analysis ส่วนที่สองเป็นวัดประสิทธิภาพต้นทุนโดยการวิเคราะห์เส้นพรมแดน (Frontier Analysis) ซึ่งทำการวัดใน 2 รูปแบบ คือ การวิเคราะห์เส้นพรมแดนห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis : DEA) และการวิเคราะห์เส้นพรมแดนต้นทุนเชิงเฟ้นสุ่ม (Stochastic Cost Frontier : SCF) จากนั้นทำการเปรียบเทียบสหสัมพันธ์ของค่าประสิทธิภาพต้นทุนทั้ง 2 โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน (Spearman Rank Correlation Coefficient) และสุดท้ายจะทำการประมาณแบบจำลองความด้อยประสิทธิภาพของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ จำนวน 44 แห่ง ในปี พ.ศ. 2551

จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพโดยทั่วไปของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อย 59.10 และเกือบร้อยละ 10 อยู่ในระดับปรับปรุง โดยไม่มีสหกรณ์เครดิตยูเนียนใดอยู่ในระดับดีมาก เมื่อทำการวัดประสิทธิภาพด้านต้นทุน พบว่า ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพต้นทุนที่ได้จาก DEA มีค่ามากกว่า SCFและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน DEA มากกว่า SCF และเมื่อเปรียบเทียบสหสัมพันธ์ของค่าทั้ง 2 พบว่ามีสหสัมพันธ์กัน โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ในเชิงทางบวก

สำหรับปัจจัยที่อธิบายความด้อยประสิทธิภาพ พบว่า ปริมาณสินทรัพย์และอัตราส่วนเงินทุนต่อสินทรัพย์รวมเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความด้อยประสิทธิภาพลดลง นอกจากนี้หาก อัตราส่วนต้นทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้เผื่อสงสัยจะสูญต่อสินเชื่อรวม และอัตราส่วนเงินฝากต่อสินทรัพย์รวมเพิ่มขึ้นจะทำให้ความด้อยประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

คำสำคัญ : สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน, เส้นพรมแดนห่อหุ้ม, เส้นพรมแดนต้นทุนเชิงเฟ้นสุ่ม

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

[2] อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

[3] อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

The main objective of this study is to assess the cost efficiency of cooperative credit unions in Southern Thailand. This research used 3 methods which were (1) PEARLS Analysis. (2) Data Envelopment Analysis (DEA) and (3) Stochastic Cost Frontier (SCF). Then the efficiency coefficients estimated from DEA and SCF were compared by using Spearman ranking. Lastly, the cost inefficiency regression was estimated using Maximum likelihood method. The data used in this study was obtained from 44 cooperative credit unions in Southern Thailand that operated in 2008.

The result from PEARL analysis showed that no credit union was ranked excellent. Most of them (59.10%) were fair and almost 10 percent of them were poor. The cost efficiency coefficient obtained from DEA was greater than that from SCF. On the other hand, the standard deviation from DEA was larger than that from SCF. Spearman ranking showed that the efficiency coefficients from both methods were statistically correlated and there was a positive

The cost inefficiency regression confirmed that the amount of asset and the capital/asset ratio would reduce cost inefficiency. This study also found that the total capital/total asset ratio, the non-performing loan/total asset ratio and the deposit/total asset ratio would increase cost inefficiency.

Keyworld : Cedit Union, Stochastic frontier Analysis, Data Envelopment Analysis

1. บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาเน้นการเติบโตเชิงปริมาณเป็นสำคัญ แต่การเติบโตดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของประเทศได้ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก ค่าสัมประสิทธิ์จีนี (ดัชนีหลักในการวัดระดับความเท่าเทียบกันของการกระจายรายได้) พบว่า ในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมาแนวโน้มของค่าสัมประสิทธิ์จีนียังคงที่ 0.4-0.5 ซึ่งไม่ต่างไปจากประเทศกำลังพัฒนาในทวีปแอฟริกา (เมธี ครองแก้ว, 2550)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่เท่าเทียบกันของการกระจายรายได้ประการหนึ่ง คือการเข้าถึงแหล่งทุนของประชาชนยังอยู่ในวงจำกัด โดยเฉพาะประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างในภาคชนบท เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงิน ส่งผลให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องหันไปพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ เพื่อนำมาใช้จ่ายและสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ โดยอัตราดอกเบี้ยของเงินกู้นอกระบบมีอัตราสูงเกินกว่ากฎหมายกำหนด ทางออกของการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่ายขึ้น (สภาพัฒน์, 2550) ตัวอย่างเช่นประเทศบังคลาเทศ ได้ตั้งธนาคาร Microfinance ขึ้นมาเพื่อให้บริการเงินกู้โดยไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันสำหรับคนจน เรียกว่า “กรามีนแบงก์” ปัจจุบันมีกว่า 40 ประเทศที่นำองค์ความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ และปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาการให้บริการการเงินแก่รากหญ้าในรูปแบบของสินเชื่อส่วนบุคคลขนาดย่อม เพื่อให้สินเชื่อเหล่านี้เข้ามาทดแทนเงินกู้นอกระบบ (นวพร มหารักขกะ, 2552)

แม้ประเทศไทยจะยังไม่มีการดำเนินการของสถาบันการเงินเพื่อคนจนอย่างในประเทศบังคลาเทศ แต่มีสถาบันการเงินรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสม ที่จะช่วยลดช่วงว่างการเข้าถึงแหล่งทุนของประชาชนได้ นั่นคือ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสม 4 ประการ คือ 1) เป็นสถาบันการเงินที่ส่งเสริมจัดตั้งขึ้นในชุมชนที่มีวงสัมพันธ์เดียวกัน เช่น หมู่บ้าน ตำบล เดียวกัน 2) บริหารและดำเนินการโดยประชาชนที่เป็นสมาชิก 3) ไม่มุ่งหวังผลกำไรแต่มุ่งใช้เงินสร้าง

สวัสดิการให้แก่สมาชิกและชุมชน 4) มีสถานะเป็นสหกรณ์และกระทรวงการคลังประกาศให้เป็นสถาบันการเงินเมื่อปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีกฎหมายรองรับที่ชัดเจน

จากการตรวจสอบของศูนย์ข้อมูลทางการเงิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2548 พบว่า สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้มีความอ่อนด้อยในเชิงคุณภาพเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆด้วยเหตุนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในพื้นที่ภาคใต้ และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความด้อยประสิทธิภาพ เพื่อเป็นข้อมูลแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อให้สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนเติมเต็มการเข้าถึงแหลงทุนของประชาชน

2. ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาประสิทธิภาพต้นทุนสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้ ใช้ข้อมูลทางการเงินจากสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จำนวน 44 แห่งในปี พ.ศ. 2551 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกจะทำการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานทั่วไปโดย PEARLS Analysis ส่วนที่ 2 วัดประสิทธิภาพต้นทุนโดยการวิเคราะห์เส้นพรมแดนใน 2 รูปแบบ คือ การวิเคราะห์เส้นพรมแดนห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis : DEA) และการวิเคราะห์เส้นพรมแดนต้นทุนเชิงเฟ้นสุ่ม (Stochastic Cost Frontier : SCF) จากนั้นจะทำเปรียบเทียบทั้ง 2 แบบโดยใช้สหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน (Spearman Rank Correlation Coefficient) และส่วนที่ 3 จะทำการประมาณแบบจำลองความด้อยประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีประมาณความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Estimate : MLE) ซึ่งทั้งหมดมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1

PEARLS เป็นระบบการติดตามประเมินผลทางด้านการเงิน โดยการนำตัวเลขที่อยู่ในงบการเงินมาหาอัตราส่วนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสภาเครดิตยูเนี่ยนโลก (World Council of Credit Unions : WOCCU) และออกแบบให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์การดำเนินงานของเครดิตยูเนี่ยน โดยแบ่งเป็น 6 มิติได้แก่ 1) การป้องกันความเสี่ยง (Protection) 2) โครงสร้างทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ (Effective Financial Structure) 3) คุณภาพสินทรัพย์ (Asset Quality) 4) อัตราผลตอบแทนและต้นทุน (Rates of Return and Cost) 5) การมีสภาพคล่อง (Liquidity) 6) สัญญาณการเจริญเติบโต (Signs of Growth) โดยใช้ดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณจำนวน 24 ดัชนี

ส่วนที่ 2

1. การวิเคราะห์เส้นพรมแดนห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis : DEA) เป็นการพิจารณาประสิทธิภาพทางด้านปัจจัยการผลิตในรูปแบบ BCC หรือ Variable Return to Scale ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

$$\textbf{เป้าหมาย} \qquad \min_{\lambda, x_i} w_i' x_i^* \qquad (1)$$

ข้อจำกัด

$$-y_i + Y\lambda \geq 0$$

$$x_i - X\lambda \geq 0$$

$$N1'\lambda = 1$$

$$\lambda \geq 1$$

ตัวแปรที่ใช้ประกอบด้วย

1. ปัจจัยการผลิต ได้แก่ x_1 คือ เงินรับฝาก x_2 คือ จำนวนพนักงาน x_3 คือ สินทรัพย์และอุปกรณ์

2. ราคาปัจจัยการผลิต ได้แก่ w_1 คือ ราคาของเงินรับฝาก (ดอกเบี้ยจ่าย) w_2 คือ ราคาพนักงาน (เงินเดือน ค่าตอบแทน โบนัส ค่าล่วงเวลา เบี้ยเลี้ยง) w_3 คือ ราคาสินทรัพย์และอุปกรณ์
3. ผลผลิต ได้แก่ y_1 คือ ปริมาณสินเชื่อทั้งหมด y_2 คือ เงินลงทุนทั้งหมด
4. x_i^* คือ เวกเตอร์ของปริมาณปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมที่สุดที่มีการใช้ต้นทุนต่ำที่สุด
5. $N1'\lambda = 1$ คือข้อจำกัดของค่าความโค้ง (convexity constraint) เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหน่วยผลิตขนาดเดียวกันอย่างอย่างแท้จริง

2. การวิเคราะห์เส้นพรมแดนต้นทุนเชิงเฟ้นสุ่ม (Stochastic Cost Frontier : SCF) รูปแบบของฟังก์ชันที่นำมาใช้คือรูปแบบของ Translog Cost Function ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

$$\ln C = \beta_0 + \sum_{i=1}^{2}\alpha_i \ln y_i + \sum_{j=1}^{3}\beta_j \ln w_j + \frac{1}{2}\sum_{i=1}^{2}\sum_{k=1}^{2}\alpha_{ik} \ln y_i \ln y_k + \frac{1}{2}\sum_{j=1}^{3}\sum_{h=1}^{3}\beta_{jh} \ln w_j \ln w_h + \sum_{i=1}^{2}\sum_{j=1}^{3}\gamma_{ij} \ln y_i \ln w_j + v + u \quad (2)$$

ตัวแปรที่ใช้ประกอบด้วย

1. C คือ ต้นทุนรวมของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน เป็นผลรวมของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (ค่าใช้จ่ายที่มิใช่ดอกเบี้ย) และดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก
2. ผลผลิต ได้แก่ y_1 คือ ปริมาณสินเชื่อทั้งหมด y_2 คือ เงินลงทุนทั้งหมด
3. ราคาปัจจัยการผลิต ได้แก่ w_1 คือ ราคาของเงินรับฝาก (ดอกเบี้ยจ่าย) w_2 คือ ราคาพนักงาน (เงินเดือน ค่าตอบแทน โบนัส ค่าล่วงเวลา เบี้ยเลี้ยง) w_3 คือ ราคาสินทรัพย์และอุปกรณ์
4. ความคลาดเคลื่อน ได้แก่ v คือความคลาดเคลื่อนภายนอก และ u คือความคลาดเคลื่อนภายใน

ส่วนที่ 3

วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความด้อยประสิทธิภาพทางด้านต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน โดยใช้การวิเคราะห์ความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Estimate : MLE) ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

$$u_i = \beta_0 + \beta_1 ASSE_i + \beta_2 MEM_i + \beta_3 TCTA_i + \beta_4 EQUITY_i + \beta_5 LLP_i + \beta_6 DEP_i + \beta_7 AGE_i + \varepsilon_i \quad (3)$$

ตัวแปรที่ใช้ประกอบด้วย

ASSE คือ ปริมาณสินทรัพย์รวม(ล้านบาท) MEM คือ จำนวนสมาชิก (คน) TCTA คือ อัตราส่วนต้นทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์รวม EQUITY คือ อัตราส่วนเงินทุนต่อสินทรัพย์รวม LLP คือ อัตราส่วนหนี้เผื่อสงสัยจะสูญต่อสินเชื่อรวม DEP คือ อัตราส่วนเงินฝากต่อสินทรัพย์รวม AGE คือ อายุของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน (ปี)

3. ผลการศึกษา

3.1 ผลการประเมินประสิทธิภาพทั่วไปของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนโดยใช้ PEARLS Analysis

ประสิทธิภาพการดำเนินงานแบ่งเป็น 4 ระดับ โดยคำนวณจากจำนวนค่าดัชนีที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในระบบ PEARLS ดังนี้ ระดับดีมากต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ระดับดีผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60-79 ระดับ

พอใช้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 40-59 และระดับปรับปรุงดัชนีที่ผ่านเกณฑ์ต่ำกว่าร้อยละ 40 จากผลการคำนวณ พบว่า ไม่มีสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนใดในภาคใต้ที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับพอใช้ จำนวน 26 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 59.10 รองลงมา คือระดับดีจำนวน 14 แห่งคิดเป็นร้อยละ 31.81 และระดับควรปรับปรุงจำนวน 4 แห่งคิดเป็นร้อยละ 9.09

3.2 ผลการวัดประสิทธิภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เส้นพรมแดน (Frontier Analysis)

1. การวิเคราะห์เส้นพรมแดนห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis : DEA)

จากการประมาณค่าประสิทธิภาพต้นทุนด้วยโปรแกรม DEAP 2.1 จะได้ค่าประสิทธิภาพทั้งหมด 3 ค่า คือ ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิค (TE) ค่าประสิทธิภาพการจัดสรร (SE) และค่าประสิทธิภาพต้นทุน (CE) ซึ่งทั้ง 3 มีความสัมพันธ์ดังนี้ CE = AE x TE โดยค่าประสิทธิภาพจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 ถ้าค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1 แสดงว่าหน่วยผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด ถ้าค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 0 แสดงว่าหน่วยผลิตไม่มีประสิทธิภาพ

จากผลการประมาณค่า พบว่า ค่าประสิทธิภาพทางด้านเทคนิค (Technical Efficiency : TE) ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.739 ขณะที่ค่าประสิทธิภาพการจัดสรร (Allocative Efficiency : AE) เฉลี่ยเท่ากับ 0.760 ซึ่งจากความสัมพันธ์ของค่าทั้ง 3 ข้างต้นสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.569 หรือร้อยละ 56.90 ซึ่งค่าประสิทธิภาพด้านต้นทุนควรไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 หรือ 0.7 (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2549) และเมื่อพิจารณาเป็นรายสหกรณ์ฯ พบว่า สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนที่อยู่ในระดับแนวหน้ากล่าวคือ มีค่าประสิทธิภาพด้านต้นทุนเท่ากับ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.90 สหกรณ์ฯที่มีค่าประสิทธิภาพต้นทุนตั้งแต่ 0.7 แต่ไม่ถึง 1 มีจำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 11.36 ที่เหลืออีกจำนวน 32 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 72.74 มีค่าประสิทธิภาพต้นทุนต่ำกว่า 0.7 หรือร้อยละ 70

2. การวิเคราะห์เส้นพรมแดนต้นทุนเชิงเฟ้นสุ่ม (Stochastic Cost Frontier : SCF)

จากการประมาณค่าประสิทธิภาพต้นทุนด้วยวิธี SCF พบว่า ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพต้นทุนมีค่าเท่ากับ 0.444 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.192 และไม่มีสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนใดที่อยู่ในระดับแนวหน้า คือมีค่าประสิทธิภาพต้นทุนเท่ากับ 1 โดยค่าประสิทธิภาพต้นทุนสูงที่สุดที่ประมาณได้จาก SCF เท่ากับ 0.994 และค่าประสิทธิภาพต่ำสุดเท่ากับ 0.079 และเมื่อพิจารณาสหกรณ์ฯที่มีค่าประสิทธิภาพมากกว่าร้อยละ 70 หรือ 0.7 พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.81 ที่เหลืออีก 41 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.19 มีค่าประสิทธิภาพต่ำกว่า 0.7

3. การเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพต้นทุนจากทั้ง 2 วิธี

จากการเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพต้นทุนที่ได้จากทั้ง 2 วิธี พบว่า ค่าประสิทธิภาพต้นทุนเฉลี่ยของ DEA สูงกว่า SCF ที่ระดับ 0.569 และ 0.444 ตามลำดับ ในขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกับพบว่า SCF ต่ำ DEA ที่ระดับ 0.192 และ 0.271 ตามลำดับ แสดงว่า DEA มีการกระจายตัวของค่าประสิทธิภาพมากกว่า SCF แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าประสิทธิภาพต้นทุน

วิธีการประมาณ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
DEA	0.569	0.271	1.000	0.039
SCF	0.444	0.192	0.994	0.079

ที่มา : จากการคำนวณ

จากการประมาณค่าความสัมพันธ์ของค่าประสิทธิภาพต้นทุนจากทั้ง 2 วิธี โดยสหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน พบว่า ทั้งสองค่ามีความสัมพันธ์กัน โดยค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์มีทิศทางที่เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และเมื่อนำมาหาความสัมพันธ์กับค่าประสิทธิภาพต้นทุนมาตรฐาน คือ อัตราส่วนต้นทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์ทั้งหมด (TC/TA) และอัตราส่วนต้นทุนทั้งหมดต่อรายได้ทั้งหมด (TC/INC) พบว่า ค่าประสิทธิภาพต้นทุนที่ได้จากทั้ง 2 วิธีมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 กับค่าอัตราส่วนต้นทุนมาตรฐานทั้ง 2

3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความด้อยประสิทธิภาพด้านต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

ปัจจัยตัวแปรที่กำหนดความด้อยประสิทธิภาพด้านต้นทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้มีทั้งหมด 7 ตัวแปร โดยมีเพียง 5 ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าสมการที่ใช้อธิบายความด้อยประสิทธิภาพด้านต้นทุน

ตัวแปรปัจจัย	ค่าประมาณสัมประสิทธิ์
ค่าคงที่	-0.181(-0.547)
ปริมาณสินทรัพย์รวม (ล้านบาท)	-0.002(2.985)***
จำนวนสมาชิก (คน)	0.00001(0.587)
อัตราส่วนต้นทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์รวม	18.771(12.093)***
อัตราส่วนเงินทุนต่อสินทรัพย์รวม	-0.488(-3.943)***
อัตราส่วนหนี้เผื่อสงสัยจะสูญต่อสินเชื่อรวม	0.956(3.642)***
อัตราส่วนเงินฝากต่อสินทรัพย์รวม	0.917(3.115)***
อายุของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน (ปี)	0.001(0.302)

ที่มา : จากการคำนวณโดยโปรแกรม Frontier 4.1 c

หมายเหตุ *** มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 99 %

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของปริมาณสินทรัพย์รวมมีค่าเท่ากับ -0.002 ที่นัยสำคัญ 0.01 หมายความว่า ถ้าสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนที่มีขนาดใหญ่หรือปริมาณสินทรัพย์รวมเพิ่มขึ้นจะทำให้ความด้อยประสิทธิภาพต้นทุนลดลง เพราะปริมาณสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นแสดงถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ถาวรได้อย่างคุ้มค่า มีการบริหารจัดการทางด้านต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ

ค่าสัมประสิทธิ์ของอัตราส่วนต้นทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ 18.771 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 หมายความว่า หากต้นทุนทั้งหมดของสหกรณ์เนี่ยนเพิ่มขึ้นจะทำให้ความด้อยประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น เพราะอัตราส่วนดังกล่าวแสดงถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

ค่าสัมประสิทธิ์ของอัตราส่วนเงินทุนต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ -0.488 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 หมายความว่า ถ้าจำนวนเงินทุนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้ความด้อยประสิทธิภาพลดลง เนื่องมาจากสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนไม่ชอบความเสี่ยงจึงมีการถือครองเงินทุนในปริมาณที่มาก โดยสหกรณ์ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการจัดการกับความเสี่ยงต่างๆ

ค่าสัมประสิทธิ์อัตราส่วนของหนี้เผื่อสงสัยจะสูญต่อสินเชื่อรวม เท่ากับ 0.956 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 หมายความว่า ถ้าสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน มีหนี้เผื่อสงสัยจะสูญเพิ่มขึ้นจะทำให้ความด้อยประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น เพราะหากค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนอยู่ในระดับที่สูง แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์ฯมีสินเชื่อด้อยคุณภาพค่อนข้างมาก จึงส่งผลให้สหกรณ์ฯมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการควบคุมดูแลหนี้ด้อยคุณภาพเหล่านี้เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพด้านต้นทุนลดลง

ค่าสัมประสิทธิ์อัตราส่วนของเงินฝากต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ 0.917 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 หมายความว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินฝากส่งผลให้ความด้อยประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เนื่องจากสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนต้องมีภาระจ่ายดอกเบี้ยให้แก่เงินรับฝากเหล่านั้น ถ้าเงินฝากมีมากเกินไปภาระดอกเบี้ยจ่ายจะเพิ่มมากขึ้นความด้อยประสิทธิภาพด้านต้นทุนจึงเกิดขึ้น

4. สรุปผลการศึกษา

ผลการประเมินประสิทธิภาพทั่วไปของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนโดยใช้ PEARLS Analysis แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในภาคใต้จำเป็นต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพราะส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น ในขณะที่ไม่สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนใดอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาประสิทธิภาพด้านต้นทุนที่ประยุกต์ใช้เส้นพรมแดนในการวิเคราะห์ คือ DEA และ SCF พบว่า ค่าประสิทธิภาพต้นทุนที่ได้จากทั้ง 2 ค่ามีความแตกต่างกันแต่มีความสัมพันธ์กัน โดยค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพต้นทุนที่ได้จาก DEA มากกว่า SFA ซึ่งความแตกต่างดังกล่าว อาจเนื่องมาจากข้อสมมติและวิธีที่คำนวณแตกต่างกัน กล่าวคือ แบบ DEA ใช้เทคนิคโปรแกรมเชิงเส้นตรง (Linear Programming) ขณะที่ SCF ใช้เทคนิคทางเศรษฐมิติ (Econometric)

สำหรับปัจจัยที่กำหนดความด้อยประสิทธิภาพ มี 5 ตัวแปรเท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความด้อยประสิทธิภาพ ได้แก่ ปริมาณสินทรัพย์รวม อัตราส่วนเงินทุนต่อสินทรัพย์รวม และกลุ่มที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความด้อยประสิทธิภาพ ได้แก่ อัตราส่วนต้นทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้เผื่อสงสัยจะสูญต่อสินเชื่อรวม อัตราเงินฝากต่อสินทรัพย์รวม สำหรับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนที่มีประสิทธิภาพควรที่จะรักษาความมีประสิทธิภาพไว้ โดยการตรวจสอบปัจจัยที่มีผลต่อความด้อยประสิทธิภาพ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ที่สำคัญควรมีการศึกษาเพิ่มเติมว่า สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนที่มีประสิทธิภาพนั้น มีนวัตกรรมการบริหารงานอย่างไร ถึงส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่สหกรณ์ฯอื่นๆ สำหรับสหกรณ์ฯที่ด้อยประสิทธิภาพ ยังไม่ควรสรุปว่าสหกรณ์ฯนั่นไม่เก่ง แต่ควรศึกษาเพิ่มเติมว่าสหกรณ์ฯนั้นมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติอย่างไร เพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้จัดการชุมนุมสหกรณ์เครดิตเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด สาขาภาคใต้ ที่อำนวยความสะดวกเรื่องข้อมูลและขอขอบคุณ รศ.ดร.ศุภวัจน์ รุ่งสุริยะวิบูลย์ อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำเรื่องเทคนิคการวัดประสิทธิภาพ และ อาจารย์ เอกชัย ไชยจิตร อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ที่ให้คำปรึกษาแนะแนวทางการเขียนโครงร่างและช่วยให้เข้าใจพื้นฐานในเรื่องการวัดประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ . “ข้อมูลภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร” [ออนไลน์] เข้าถึงได้ จาก : http://www.cad.go.th/ewtadmin/ewt/cadweb_org/main.php?filename=sahakon_index_48, 10 มกราคม 2553

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. **“***การวัดประสิทธิภาพของสถานพยาบาลกรณีศึกษาโรงพยาบาลศูนย์และทั่วไป 95 แห่งในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข***”** เอกสารนำเสนอต่อที่ประชุมวิชาการนักเศรษฐศาสตร์ครั้งที่สาม จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 26 ตุลาคม2550

นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์ และ จารึก สิงหปรีชา “วิธีการวัดและข้อจำกัดของวิธีการวัดประสิทธิภาพ” *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2549) หน้า 79-99

นวพร มหารักขกะ. “การศึกษาการให้บริการทางการเงินแก่คนระดับรากหญ้า” [ออนไลน์] เข้าถึงได้ จาก : http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/finance/finance, 20 ธันวาคม 2552

เมธี ครองแก้ว. “ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายกับยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทย” *มติชนรายวัน*, 3 สิงหาคม 2550, หน้า 6

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *รายงานประเมินความยากจน ปี 2550*. กรุงเทพฯ : สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551

Subal C. Kumbhakar and C. A. Knox Lovell. *Stochastic Frontier Analysis*. New York : Cambridge University Press, 2003

William W. Cooper , Lawrence M. Seiford and Kaoru Tone. *Data Envelopment Analysis*. Kluwer Academic Publishers, 2002

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

THE RALATIONSHIP BETWEEN ACCOUNTING DISCLOSURE LEVEL AND INVESTMENT RISK IN COMMON STOCK OF FINANCE COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND.

เบญญาภา พรมลี [1] รศ.เบญจวรรณ รักษ์สุธี[2] และ ดร.ฐิติรัตน์ มีมาก[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี 2548 – 2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชี (2) ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ บริษัทกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำหรับระยะเวลาตั้งแต่ปี 2548 – 2552 จำนวน 61 บริษัท โดยแบ่งกลุ่มธุรกิจการเงินเป็น 6 ประเภท คือ ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจลีสซิ่ง ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจประกันภัย และมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ กระดาษทำการที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้วัดระดับการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ และหาค่าความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญโดยวัดจากค่าเบต้า (β) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบต้า (β) และหาค่าความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
(Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยจำแนกลักษณะการเปิดเผยข้อมูลเป็น รายการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และรายการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ ผลศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับทุกบริษัทมีระดับการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับครบถ้วน ส่วนระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ พบว่า ประเภทธุรกิจที่มีระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจสูงสุดคือ ธุรกิจธนาคาร รองลงมาคือ ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจเงินทุน ตามลำดับ แต่ถ้าพิจารณาเป็นรายกิจการหรือรายบริษัทในแต่ละธุรกิจที่เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจสูงที่สุดเรียงตามลำดับพบว่า ประเภทธุรกิจธนาคาร คือ บมจ.ธนาคารกสิกรไทย (KBANK) และประเภทธุรกิจประกันชีวิต คือ บมจ.กรุงเทพประกันชีวิต (BLA) และประเภทธุรกิจเงินทุน คือ บมจ.บัตรกรุงไทย (KTC) ตามลำดับ สำหรับการพิจารณาข้อมูลแต่ละรายการที่เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจนั้น พบว่ารายการข้อมูลที่มีระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจเรียงลำดับ

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[2] อาจารย์ประจำ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[3] อาจารย์ประจำ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ระดับการเปิดเผยข้อมูลสูงที่สุดเรียงลงมาทุกบริษัทเปิดเผยข้อมูลจะเหมือนกันใน 4 รายการดังนี้ รายการคำอธิบายและการวิเคราะห์ฐานะการเงิน รายการข้อมูลทางการเงินโดยสรุปของบริษัท (3ปีที่ผ่านมา) รายการการกำกับดูแลกิจการ และรายการคำอธิบายและการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ตามลำดับ สำหรับระดับการเปิดเผยข้อมูลรองลงมามี 3 รายการที่สลับแตกต่างกันเล็กน้อยมีดังนี้คือ รายการบุคลากร รายการโครงสร้างเงินทุน และรายการข้อมูลที่คาดคะเนไว้ในอนาคต จากข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทุกธุรกิจของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลครบถ้วนเชื่อถือได้มีคุณภาพ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมบรรษัทภิบาลที่ดี โปร่งใสตรวจสอบได้ และการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อสร้างความมั่นใจกับนักลงทุน และผู้ถือหุ้นของบริษัท และเป็นปัจจัยในการสร้างศักยภาพของการแข่งขันนำไปสู่ความเจริญเติบโตและเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสีย

2. ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2548 – 2552 ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงิน พบว่าประเภทธุรกิจที่มีความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญสูงสุด คือ ธุรกิจหลักทรัพย์ รองลงมาคือ ธุรกิจธนาคาร และธุรกิจเงินทุน ตามลำดับ แต่ถ้าพิจารณาเป็นรายกิจการหรือรายบริษัทในแต่ละประเภทธุรกิจที่มีความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญสูงสุดเรียงตามลำดับพบว่า ประเภทธุรกิจหลักทรัพย์ คือ บมจ.หลักทรัพย์คันทรี่ กรุ๊ป (CGS) รองลงมาคือ ประเภทธุรกิจธนาคาร คือ บมจ.ธนาคารทหารไทย (TMB) และประเภทธุรกิจเงินทุน คือ บมจ.เงินทุนกรุงเทพธนาทร (BFIT) ตามลำดับ สำหรับประเภทธุรกิจหลักทรัพย์ มีความเสี่ยงสูงสุดมีค่าเบต้า(β) สูงกว่าตลาด แสดงให้เห็นว่าประเภทธุรกิจหลักทรัพย์มีความเสี่ยงสูงกว่าตลาด ส่วนประเภทธุรกิจประกันภัย มีความเสี่ยงต่ำสุด

3. ผลการศึกษาการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ ในภาพรวมของกลุ่มธุรกิจการเงิน ประเภทธุรกิจธนาคาร และประเภทธุรกิจหลักทรัพย์ ตามลำดับ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง สำหรับประเภทธุรกิจเงินทุน ธุรกิจลีสซิ่ง ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจประกันภัย ตามลำดับ มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ถ้าพิจารณาเป็นรายกิจการหรือรายบริษัทในแต่ละประเภทธุรกิจ มีระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูงสุด พบว่าประเภทธุรกิจธนาคาร คือ บมจ.ธนาคารกรุงเทพ (BBL) ประเภทธุรกิจเงินทุน คือ บมจ.เงินทุนสินอุตสาหกรรม (SICCO) ประเภทหลักทรัพย์ คือ บมจ.หลักทรัพย์พัฒนสิน (CNS) ประเภทธุรกิจลีสซิ่ง คือ บมจ.ราชธานีลีสซิ่ง (THANI) และประเภทธุรกิจประกันภัย คือ บมจ.นวกิจประกันภัย (NKI) ส่วนระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญอย่างไม่มีมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าประเภทธุรกิจประกันชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูงจะทำให้ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญต่ำ แต่ถ้าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับต่ำจะทำให้ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญสูง

คำสำคัญ : การเปิดเผยข้อมูล, ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ

Abstract

This research aimed to study 1) the accounting disclosure level, 2) investment risk in common stock, and (3) the relationship between accounting disclosure level and investment risk in common stock. The researcher used the Annual Registration Statement (Form 56-1) for studying the accounting disclosure level, and used Beta (β) to measure the investment risk in common stock. The statistical techniques used to analyze the data were mean, variance, Beta (β), and correlation coefficient.

The findings revealed that:

1) All of the finance companies listed on The Stock Exchange of Thailand during the year 2005-2009 had the accounting disclosure level at a high level. It was also shown that the finance companies which disclosed the additional data willingly at the highest level was Kasikorn Bank Public Company Limited (KBANK), and Krungthai Card Public Company Limited (KTC), respectively. When considering each of the company, it was found that the list of additional data that were disclosed willingly at the most were description and financial status analysis, and summary of financial data of the company (in the last three years).

2) The investment risk in common stock of the finance companies listed on The Stock Exchange of Thailand during the year 2005-2009 was measured by Beta. It was shown that the securities companies had the highest average scores of the investment risk in common stock, which was 1.388. Banking companies had the second rank of the investment risk in common stock, which was 0.979. Moreover, it showed that Country Group Securities Public Company Limited (CGS) had the highest average Beta at 2.266, followed by Bangkok First Investment and Trust Public Company Limited (BFIT) at 1.681. It showed that the securities had the highest risk, and had the higher average Beta than the market, which meant that the securities had higher risk than the market, whereas, the insurance got the lowest risk.

3) When testing the relationship between accounting disclosure level and investment risk in common stock of the finance companies listed on The Stock Exchange of Thailand during the year 2005-2009 at the 0.05 significant difference level, it was revealed that the level of additional data that were disclosed willingly in the annual report of the finance, banking, and securities companies were inversely related at high level with the investment risk in common stock. on the contrary, trust, leasing, life insurance, and insurance companies showed no significant relationship with the investment risk in common stock. When considering each of company, it was revealed that Bangkok Bank Public Company Limited (BBL), Bank of Ayudhya Public Company Limited (BAY), Kasikorn Bank Public Company Limited (KBANK), The Siam Industrial Credit Public Company Limited (SICCO), Trinity Watthana Public Company Limited (TNITY), Krungthai Card Public Company Limited (KTC), Kim Eng Securities (Thailand) Public Company Limited (KEST), Sicco Securities Public Company Limited (SSEC), Bualuang Securities Public Company Limited (BLS), Capital Nomura Securities Public Company Limited (CNS), Finansia Syrus Securities Public Company Limited (FSS), Phatra Securities Public Company Limited (PHATRA), Nava Leasing Public Company Limited (NVL), Ratchthani Leasing Public Company Limited (THANI), Navakij Insurance Public Company Limited (NKI), Bangkok Union Insurance Public Company Limited (BUI), and Muang

Thai Insurance Public Company Limited (MTI) have the inverse relationship with the investment risk in common stock, with significant difference. It implied that the finance companies listed on The Stock Exchange of Thailand which have the high accounting disclosure level would get the low investment risk in common stock, whereas the finance companies listed on the Stock Exchange of Thailand having the low accounting disclosure level would get the high investment risk in common stock.

KEY WORD: Disclousure, Risk In Common Stock

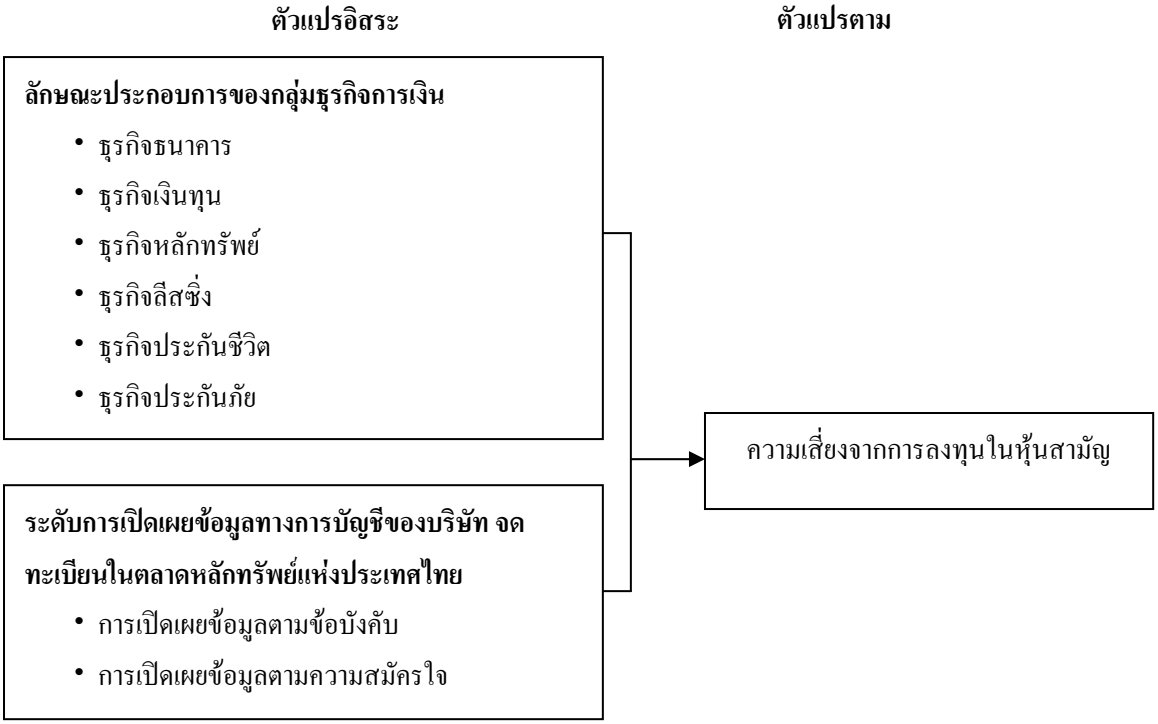
1. บทนำ

สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อธุรกิจในทั่วโลก ซึ่งที่ผ่านมาประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจหรือเกิดปัญหาซับไพร์ม ซึ่งเกิดจากการปล่อยสินเชื่อให้กับอสังหาริมทรัพย์ด้อยคุณภาพและส่งผลกระทบกับประเทศต่างๆ และระบบการเงินทั่วโลก เช่น อัตราดอกเบี้ย การผันผวนทางเศรษฐกิจและการลงทุน ซึ่งทำให้นักลงทุนเกิดความ ไม่มั่นใจในการลงทุนว่าจะเกิดความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด นอกจากนั้นยังมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจในประเทศไทยทำให้นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศเริ่มชะลอการลงทุนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดการเปิดเผยข้อมูล และเกิดการกระจายความเสี่ยงค่อนข้างกว้าง และจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยปี 2540 ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งที่ถูกหยิบขึ้นมากล่าวถึงคือการที่งบการเงินของบริษัทมหาชนจำกัดไม่ได้ส่งสัญญาณเตือนภัยให้นักลงทุนและไม่สะท้อนฐานะการเงินที่แท้จริงของกิจการ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่มาตรฐานการบัญชีของไทยไม่เป็นสากล แม้ว่าแต่เดิมนั้น การกำหนดมาตรฐานการบัญชีไทยส่วนใหญ่ใช่ IAS(International Accounting Standards) เป็นแนวทางอยู่แล้ว (มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, 2551, ออนไลน์) ดังนั้น ผู้บริหาร จำเป็นต้องทราบข้อมูล และนักลงทุนจะต้องได้ข้อมูลทางการบัญชีที่มีคุณภาพเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจที่จะลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ทราบข้อมูลและประเมินสถานการณ์ได้ทันต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถประเมินความเสี่ยงในระดับต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญนั้นมีมากมายหลายประการ

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพราะกลุ่มธุรกิจการเงินเป็นกลุ่มที่มีการลงทุนในหุ้นสามัญ ซึ่งอาจเกิดความเสี่ยงในการลงทุนประเภทนี้ และการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีที่ดี จะทำให้นักลงทุนสามารถประเมินความเสี่ยงในการลงทุนในหุ้นสามัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเผชิญกับความเสี่ยงกับการลงทุนในหุ้นสามัญได้น้อยที่สุด

กรอบแนวความคิดและทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีและทฤษฎีความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญมีดังนี้

กรอบแนวความคิด

ทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชี

การเปิดเผยข้อมูล (Disclousure) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจในข้อมูลที่นำเสนอ และช่วยให้งบการเงินมีลักษณะเชิงคุณภาพ และช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถนำข้อมูลทางการบัญชีของกิจการหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกกิจการหนึ่ง หรือเปรียบเทียบกับข้อมูลของกิจการเดียวกันในแต่ละงวดบัญชีได้ การเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นจะช่วยให้งบการเงินมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและไม่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิดในข้อมูลที่นำเสนอ (นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะและศิลปพร ศรีจั่นเพชร, 2551: 12-1)

หลักเกณฑ์การจัดทำและเปิดเผยงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน

เนื่องจากงบการเงินเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ลงทุน ดังนั้นเพื่อให้ผู้ลงทุนมีข้อมูลที่เพียงพอและถูกต้อง ตลอดจนได้รับทราบข้อมูลโดยทั่วถึง สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำและเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน รวมทั้งการจัดส่งงบการเงินและรายงานเกี่ยวกับฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน มายังสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เพื่อให้บริษัทจดทะเบียนถือปฏิบัติ (สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549: 8 -12)

ลักษณะการเปิดเผยข้อมูล มี 2 ลักษณะดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544: 214)

1) ข้อบังคับ (Requirement) เป็นลักษณะการเปิดเผยข้อมูลตามกฎระเบียบบังคับของภาครัฐ และตามข้อกำหนดของ ก.ล.ต. และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การเปิดเผยข้อมูลต้องมีสาระสำคัญของ งบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับต้องมีการเปิดเผย

ข้อมูลตรงตามกำหนดเวลา และมีการเปิดเผยข้อมูลน่าเชื่อ ถูกต้อง เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี และครบถ้วนตามข้อกำหนดของ ก.ล.ต. และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2) ความสมัครใจ (Voluntary) จะเปิดเผยมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่า ข้อมูลนั้นมีต่อการตัดสินใจของใช้งบการเงินหรือไม่ และขึ้นอยู่กับต้นทุนการเปิดเผยข้อมูล ถ้าเปิดเผยข้อมูลจำนวนมากเกินไปจะทำให้กิจการต้องเสียต้นทุนสูง เช่น ต้นทุนในการเก็บรวบรวม ต้นทุนการจัดทำรายการประจำปี ซึ่งเป็นเอกสารที่เผยแพร่สู่สาธารณชน โดยทั้งหมดนี้ต้องนำมาเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับในแง่ภาพลักษณ์ที่ปรากฏต่อบุคคลภายนอก และการที่บริษัทไม่ต้องเสียค่าปรับจากการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านการเปิดเผยข้อมูลที่บังคับใช้โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงประโยชน์ในแง่ความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจำนวนมาก ถ้าหากกิจการต้องระดมเงินทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ทฤษฎีความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ

ความเสี่ยงในการลงทุน คือ ความไม่แน่นอนของโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนต่ำกว่าผลตอบแทนที่คาดหวังไว้ (expected return) ยิ่งผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่าผลตอบแทนที่คาดหวังมากเท่าใด การลงทุนนั้นจะยิ่งมีความเสี่ยงมากขึ้นเท่านั้น ในการวิเคราะห์การลงทุนโดยทั่วไปถือว่า ผู้ลงทุนเป็นบุคคลที่ไม่ชอบความเสี่ยงหรือต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง หากการลงทุนใดมีความเสี่ยงมาก ผู้ลงทุนย่อมต้องการผลตอบแทนที่คาดหวังไว้มากขึ้น เพื่อชดเชยความเสี่ยง (จิรัตน์ สังข์แก้ว, 2547:178)

ค่าสัมประสิทธิ์เบต้า (Beta Coefficient : β) เป็นดัชนีชี้ค่าความเสี่ยงที่เป็นระบบ ค่าเบต้าบ่งบอกระดับและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนของหุ้น เปรียบเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของตลาด

1. ถ้าค่าเบต้าของหลักทรัพย์ มีค่า = 1 หลักทรัพย์นั้นจะมีความเสี่ยงเหมือนกับตลาด
2. ถ้าค่าเบต้าของหลักทรัพย์ มีค่า > 1 หลักทรัพย์นั้นจะมีความเสี่ยงมากกว่าตลาด
3. ถ้าค่าเบต้าของหลักทรัพย์ มีค่า < 1 หลักทรัพย์นั้นจะมีความเสี่ยงน้อยกว่าตลาด

2. ขั้นตอนการศึกษา

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะทำการศึกษากลุ่มธุรกิจการเงิน ทั้งสิ้น 61 บริษัท ตั้งแต่ปี 2548 - 2552 โดยแบ่งกลุ่มธุรกิจการเงินเป็น 6 ประเภท คือ ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจลีสซิ่ง ธุรกิจประกันชีวิต และประกันภัย

2.2 เครื่องมือในการวิจัย

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ นำมาเป็นแนวทางในการทำกระดาษทำการตรวจสอบแบบแสดงรายการประจำปี (แบบ 56-1) ดังนั้นก่อนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนี้จึงได้ทำการศึกษาแบบแสดงรายการ (56-1) และรายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มธุรกิจการเงิน ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับระดับการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับและตามความสมัครใจ โดยกระดาษทำการตรวจสอบแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) นั้นใช้สำหรับตรวจสอบรายการที่

เปิดเผยข้อมูลไว้ในแบบแสดงรายการ (56-1) ของแต่ละบริษัทที่จดทะเบียนของกลุ่มธุรกิจการเงินในแต่ละปี และในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงการลงทุนในหุ้นสามัญซึ่ง วัดความเสี่ยงจากค่าเบต้าของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยของแต่ละบริษัทและของแต่ละปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - 2552

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แหล่งข้อมูลที่สำคัญเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการทบทวนเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจถึงความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล ข้อมูลทุติยภูมิที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการศึกษาส่วนมากได้มาจากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จัดทำตารางขึ้นมาใช้ในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับรายการต่าง ๆ ที่แต่ละบริษัทได้ทำการเปิดเผยไว้ในรายงานประจำปีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามี 2 ส่วนคือ

2.3.1 การหาระดับการเปิดเผยข้อมูล โดยใช้กระดาษทำการตรวจสอบแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) คำนวณหาค่าคะแนนของการเปิดเผยข้อมูล โดยถ้าบริษัทเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ จะให้คะแนนเท่ากับ 1 แต่ ถ้าบริษัทไม่เปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ จะให้คะแนนเท่ากับ 0 หลังจากนั้นทำการรวมคะแนนของแต่ละบริษัท และนำค่าคะแนนที่ได้จากการวัดการเปิดเผยข้อมูลในกระดาษทำการ มาคำนวณหาค่าระดับการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) ดังนี้

$$\text{ระดับการเปิดเผยข้อมูล} = \frac{\text{คะแนนจริงที่แต่ละบริษัทได้รับ}}{\text{คะแนนรวมสูงสุดที่แต่ละบริษัทควรจะได้รับ}}$$

โดยที่ $0 \leq$ ระดับการเปิดเผยข้อมูล ≤ 1

2.3.2 การหาค่าเบต้าเพื่อวัดความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงิน ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงินของบริษัทเช่นอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญของบริษัทและผลตอบแทนของตลาด เป็นต้น

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีของกลุ่มธุรกิจที่จดทะเบียนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ข้อมูลที่ได้จากกระดาษทำการตรวจสอบแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1)จะนำมาทำการมาวิเคราะห์โดยแทนค่าในสูตรเพื่อหาระดับจำนวนเปิดเผยข้อมูล สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4.2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากรายงานทางการเงินของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มาทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเบต้า (Beta) (Eugene F. Brigham,Michael C. Ehrhardt, 2005: 186)

2.4.2.1 การคำนวณหาค่าเบต้า (Beta) หรือ β สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\beta = \left(\frac{\sigma_i}{\sigma_M}\right) P_{iM}$$

โดยกำหนดให้

β = ค่าสัมประสิทธิ์เบต้า

P_{iM} = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหุ้นสามัญ i กับ ตลาดหลักทรัพย์

σ_M = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตลาดหลักทรัพย์

σ_i = ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของหุ้นสามัญ i

2.4.3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ กับตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการเปิดเผยข้อมูลกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพัทธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลและค่าเบต้าของกลุ่มธุรกิจการเงิน มีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้ (พิสณุ ฟองศรี, 2549: 159)

ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.80 - 0.99 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.60 - 0.79 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง

ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.40 - 0.59 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.20 - 0.39 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.00 - 0.19 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

3. ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

3.1 ผลการวิจัย

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชี กับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2548 – 2552

ตารางที่ 1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจในรายงานประจำปีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงิน ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2548 - 2552

กลุ่มธุรกิจการเงิน	Correlation	ค่าเบต้า (β)
ธุรกิจธนาคาร	Pearson Correlation	-0.924
	P Value	0.025*
	N	5
ธุรกิจเงินทุน	Pearson Correlation	-0.692
	P Value	0.195
	N	5
ธุรกิจหลักทรัพย์	Pearson Correlation	-0.952
	P Value	0.013*
	N	5
ธุรกิจลีสซิ่ง	Pearson Correlation	0.071
	P Value	0.910
	N	5
ธุรกิจประกันชีวิต	Pearson Correlation	0.182
	P Value	0.770
	N	5
ธุรกิจประกันภัย	Pearson Correlation	-0.101
	P Value	0.872
	N	5

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจในรายงานประจำปีของกลุ่มธุรกิจการเงิน ธุรกิจธนาคาร และธุรกิจหลักทรัพย์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง ส่วนธุรกิจเงินทุน ธุรกิจลีสซิ่ง ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจประกันภัย มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2548 – 2552 พบว่าระดับการเปิดเผยข้อมูลโดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งในระดับการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจโดยบริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทจะเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับที่ ก.ล.ต. กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าบริษัทให้ความสำคัญในการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และมีการปรับปรุงพัฒนาการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับให้มีคุณภาพและเชื่อถือได้ อันเนื่องมาจากมาตรการต่าง ๆ ของ ก.ล.ต. และได้รับความสนใจจากนักลงทุนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภวรรณ เชิดชูวุฒิกุล (2546) เรื่องการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษาบริษัทในกลุ่มธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ส่วนระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจนั้น พบว่าบริษัทของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปิดเผยข้อมูลแตกต่างกัน โดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของอลิศรา ผลาวรรณ์ (2547) ที่ได้ทำวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบริษัทกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งพบว่ากลุ่มทรัพยากรมีการเปิดเผยข้อมูลตามความสมัครใจในระดับค่อนข้างสูง

ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ความเสี่ยงมีความผันผวนสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในช่วงระหว่าง ปี 2548 – 2552 มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และอัตราดอกเบี้ยสูง

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ธุรกิจธนาคาร และธุรกิจหลักทรัพย์ ระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับสูง ส่วนธุรกิจเงินทุน ธุรกิจลีสซิ่ง ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจประกันภัย มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายบริษัท พบว่ามีบางบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูงจะทำให้ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญต่ำ แต่ถ้าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับต่ำจะทำให้ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญสูง

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาดังนี้

4.1 ระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2548 – 2552 แบ่งแยกลักษณะการประกอบธุรกิจเป็น 6 ประเภท คือ ธุรกิจธนาคาร เงินทุน หลักทรัพย์ ลีสซิ่ง

ประกันชีวิต และประกันภัย โดยจำแนกลักษณะการเปิดเผยข้อมูลเป็น รายการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ และรายการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ ผลศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับทุกบริษัทมีระดับการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับครบถ้วน ส่วนระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ พบว่า ประเภทธุรกิจที่มีระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจสูงสุดคือ ธุรกิจธนาคาร รองลงมาคือ ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจเงินทุน ตามลำดับ แต่ถ้าพิจารณาเป็นรายกิจการหรือรายบริษัทในแต่ละธุรกิจที่เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจสูงที่สุดเรียงตามลำดับพบว่า ประเภทธุรกิจธนาคาร คือ บมจ.ธนาคารกสิกรไทย (KBANK) และประเภทธุรกิจประกันชีวิต คือ บมจ.กรุงเทพประกันชีวิต (BLA) และประเภทธุรกิจเงินทุน คือ บมจ.บัตรกรุงไทย (KTC) ตามลำดับ สำหรับการพิจารณาข้อมูลแต่ละรายการที่เปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจนั้น พบว่ารายการข้อมูลที่มีระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจเรียงลำดับระดับการเปิดเผยข้อมูลสูงที่สุดเรียงลงมาทุกบริษัทเปิดเผยข้อมูลจะเหมือนกันใน 4 รายการดังนี้ รายการคำอธิบายและการวิเคราะห์ฐานะการเงิน รายการข้อมูลทางการเงินโดยสรุปของบริษัท (3ปีที่ผ่านมา) รายการการกำกับดูแลกิจการ และรายการคำอธิบายและการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ตามลำดับ สำหรับระดับการเปิดเผยข้อมูลรองลงมามี 3 รายการที่สลับแตกต่างกันเล็กน้อยมีดังนี้คือ รายการบุคลากร รายการโครงสร้างเงินทุน และรายการข้อมูลที่คาดคะเนไว้ในอนาคต จากข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทุกธุรกิจของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลครบถ้วนเชื่อถือได้มีคุณภาพ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมบรรษัทภิบาลที่ดี โปร่งใสตรวจสอบได้ และการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อสร้างความมั่นใจกับนักลงทุน และผู้ถือหุ้นของบริษัท และเป็นปัจจัยในการสร้างศักยภาพของการแข่งขันนำไปสู่ความเจริญเติบโตและเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสีย

4.2 ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2548 – 2552 ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงิน พบว่าประเภทธุรกิจที่มีความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญสูงสุด คือ ธุรกิจหลักทรัพย์ รองลงมาคือ ธุรกิจธนาคาร และธุรกิจเงินทุน ตามลำดับ แต่ถ้าพิจารณาเป็นรายกิจการหรือรายบริษัทในแต่ละประเภทธุรกิจที่มีความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญสูงสุดเรียงตามลำดับพบว่า ประเภทธุรกิจหลักทรัพย์ คือ บมจ.หลักทรัพย์คันทรี่ กรุ๊ป (CGS) รองลงมาคือ ประเภทธุรกิจธนาคาร คือ บมจ.ธนาคารทหารไทย (TMB) และประเภทธุรกิจเงินทุน คือ บมจ.เงินทุนกรุงเทพธนาทร (BFIT) ตามลำดับ สำหรับประเภทธุรกิจหลักทรัพย์ มีความเสี่ยงสูงสุดมีค่าเบต้า(β) สูงกว่าตลาด แสดงให้เห็นว่าประเภทธุรกิจหลักทรัพย์มีความเสี่ยงสูงกว่าตลาด ส่วนประเภทธุรกิจประกันภัย มีความเสี่ยงต่ำสุด

4.3 ผลการศึกษาการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญของกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ระดับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจ ในภาพรวมของกลุ่มธุรกิจการเงิน ประเภทธุรกิจธนาคารและประเภทธุรกิจหลักทรัพย์ ตามลำดับ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง สำหรับประเภทธุรกิจเงินทุน ธุรกิจลีสซิ่ง ธุรกิจประกันชีวิต และธุรกิจประกันภัย ตามลำดับ มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ถ้าพิจารณาเป็นรายกิจการหรือรายบริษัทในแต่ละประเภทธุรกิจ มีระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูงสุด พบว่าประเภทธุรกิจธนาคาร คือ บมจ.ธนาคารกรุงเทพ (BBL) ประเภทธุรกิจเงินทุน คือ บมจ.เงินทุนสินอุตสาหกรรม (SICCO) ประเภทหลักทรัพย์ คือ บมจ.หลักทรัพย์พัฒนสิน (CNS) ประเภทธุรกิจลีสซิ่ง คือ บมจ.ราชธานีลีสซิ่ง (THANI) และประเภทธุรกิจประกันภัย คือ บมจ.นวกิจประกันภัย (NKI) ส่วนระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ

ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญอย่างไม่มีมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าประเภทธุรกิจประกันชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูงจะทำให้ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญต่ำ แต่ถ้าบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับต่ำจะทำให้ความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้นสามัญสูง

4.4 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

4.4.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ควรเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่สำคัญและจำเป็นต่อการตัดสินใจในการลงทุน และการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจมีการเปิดเผยข้อมูลสูงควรนำรายการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสมัครใจไปไว้ในการเปิดเผยข้อมูลตามข้อบังคับ

4.4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

4.4.2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ใหม่กับความเสี่ยงจาการลงทุนในหุ้นสามัญ เพื่อให้ทราบผลว่าเหมือนหรือแตกต่างกับการวิจัยครั้งนี้อย่างไร

4.4.2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น นอกจากกลุ่มธุรกิจการเงิน

เอกสารอ้างอิง

จิรัตน์ สังข์แก้ว. *การลงทุน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2547

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.*หลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลบริษัทจดทะเบียน*. 2551: http ://www.set.or.th.

นภวรรณ เชิดชูวุติกุล. “การเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546

นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ, ศิลปพร ศรีจั่นเพชร. *ทฤษฎีการบัญชี*. กุรงเทพฯ : หจก.ทีพีเอ็น เพรส. 2551

พิสณุ ฟองศรี. *การวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. 2549

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่. *การเปิดเผยข้อมูล*. 2551: http://www.northcm.ac.th.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *การบัญชีระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2544.

สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *การลงทุนในตราสารทุน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). 2549.

อลิศรา ผลาวรรณ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบริษัทกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.

Eugene F.Brigham , Michael C.Ehrhardt. *Financial Management*. 11th Edition : Thomson South – Western. 2005.

การพัฒนาระบบ ERP และธุรกิจ เพื่อกลยุทธ์การบริการลูกค้าของโรงงานผลิตรถพ่วงและรถขนส่งน้ำมัน

Business and ERP System Development for Customer Service Strategy of Trailer and Truck Manufacturing

ปันจนา สง่าเนตร[1] จำนงค์ จึงธีรพานิช[2]

ABSTRACT

ERP (Enterprise Resource Planning) packages provide generic off-the-shelf business and software solutions to customers. However, these packages are implemented in companies with different corporate and national cultures. Implementation of an ERP package in Service and Customer Service departments without customization evidences various issues in an organization. The business being studied in this thesis is manufacturer of aluminum petroleum dry tank bulk and trailers. Due to partial lack and insufficiency of the supporting computer system there are feedbacks from internal and external customers for the system not being able to support their needs. The thesis is a study of factors which impact success in implementation of ERP system (SL8) between project leader (IT) and users who work in Customer Service, Service, Sales and Engineering Department who support and deal directly with customers. The case study on Heil Asia Company (Thailand) covers training mechanism on technology and operation on ERP system. This includes completion, correctness of supporting database in ERP system, customization of EPR system (SL8) to the company's business, relation of personnel in organization, characteristic of project leader and users.

The study is done by using questionnaires to collect data and information from both project team and users. Sample size in the study is 28. Result of survey shows that the effect on employee satisfaction level in training, database, ERP software customization, organizational culture, project team, and top management support has significant relationship with ERP system implementation. The study also results Training, Database, ERP software customization, Organizational culture, Project team, and Top management support are key factors that have high impact to success of implementation and utilization of ERP System (SL8). However, employee satisfaction level in terms of user competency has no significant relationship with ERP system implementation because possession of basic knowledge. Although some users have little work experience with Heil Asia, but the most important thing is eagerness and willingness to learn and embrace new things especially willing to learn about the ERP system which will eventually help to improve user's work. The thesis concludes that in the whole picture, respondents of the

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชา Master of Information Science in Internet and E-Commerce Technology (IEC) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

[2] อาจารย์รองหัวหน้าภาควิชา Master of Information Science มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

survey who are employees of the company are satisfied with the ERP system implementation and they are supporters to the project.

KEY WORD : Enterprise Resource Planning, software customization, customer service, aluminum petroleum dry tank bulk

1. Introduction

When dealing with the fast paced business world, modern technology is needed so that business can actually be far ahead than one would ever have imagined. There are many great tools available today to help a firm stay in touch with not only clients, but with its budget, income, and supplies all at the same time.

When it comes to modern technology, it is actually many computer programs that a firm may find to be the biggest help to run your business the right way. The business world moves fast, and no customer is going to sit and idly wait on a slow company to produce. If the customer has to wait in things, they are better off going to the next guy that can offer the same service with quicker results. It is very important that business has the latest technology to help getting that extra customer, or that extra praise that will go with word of mouth. The more can be offered to customer, the more customers a business will have and this is plain and simple.

A successful company that is using modern technology as a tool for success is obviously in touch with the fact that communication is key to a business that survives. Customers do not like to be left to wonder what is going on, and suppliers need to know what it is they need to ship. This is a common rule of thumb in the business market, communication rules all. The quicker this rule is followed, the faster the company will grow and prosper. Communication is vital for the success and the general running of any business today large or small.

A successful company that relies on modern technology will never be caught dead without the good system support. The fact is basically any and all smaller businesses today solely rely on the system as a means to support and to deal with customers.

Customer service is one of the most important ingredients of the marketing mix for products and services. High quality customer service helps to create customer loyalty. Customers today are not only interested in the product they are being offered but all the additional elements of service that they receive, to the refund and help that they receive when they have a complaint about a faulty product that they have paid for.

Making a business grow is never an easy task because many of the things that happen in the course of operation are not predictable. However, there is always a door that opens diversifying chances of soaring high, and it is up to business owner to take advantage of all prevailing favorable conditions that may help the business achieve its destiny.

Technology is just one of the things that have come the way and have proven very useful in more than one way. With the variety of products that technology has come with, it is now possible for many small scale based companies to rise from zero to hero. The only limitation that many entrepreneurs are facing is the fear of embracing new things and ideas. There are many ways in which technology can help an entrepreneur to achieve his goals.

There are software packages that a business can put into use to assist in accounting as well as marketing. By acquiring a laptop or computer, one can easily buy the software and install it on the machine and will find that keeping track of finances this way is much easier than the manual way. The software can also be of great help when it comes to maintaining the inventory levels.

2. Methodology

This research study uses sample survey as a research method. Sample survey method usually gathers information from a sample of population by use of questionnaire for the primary purpose of collecting data related to the research problem. Sample survey method indicates that the purpose of the contacting respondents is to obtain a representative sample of the target population.

Respondents and Sampling Procedures : The researcher has used Non-Probability Sampling (Convenient Sampling). A sampling technique in which units of the sample are selected on the basis of convenience.

The researcher used Convenient Sampling that refers to the procedure of obtaining respondents who are most conveniently available. This is a technique used to obtain large number of completed questionnaire quickly and economically.

The respondents of this research were employees at Customer Service, Service, IT, Engineering department, and top management of Heil Asia Company limited in 2010 which is located in Ayutthaya.

Research Instruments and Questionnaire:

Primary data was collected by interview and filled in the data by the researcher. Forms of questions are closed-ended because it helps respondents to make quick decision among several alternatives and also help the researcher to control possible answers.

The questionnaire consists of two parts – personal information part, factor of Training, Database, ERP software customization, organizational culture, project team, user competency, top management support that influencing level of ERP system implementation. Form of questions and answers are both Thai and English each question is with Five Point Linkert Scale which is used to indicate the degree respondents assigned to each question. In addition, to collect relevant data from setting questions makes easily to analyze replies of respondents by minimizing bias.

This study measures the level of employee satisfaction on ERP system implementation at Heil Asia, Ayutthaya province for the sample business and study the relationship between level of satisfaction on ERP system implementation performance and effectiveness by using some part of ERP implementation of all theories combined together to develop for the conceptual framework for this research. A questionnaire can be separated into three parts.

Part 1) The information of respondents.

Part 2) Total of 52 questions to measure the level of satisfaction. The 5- Point Linkert Scale is used as the indicator measuring the degree of the opinions.

Collection of Data / Gathering Procedures:

The researcher used the questionnaires in interviewing respondents in person to understand and collect answers of respondents. This ensures interviewee clearly understand the questions. This method used in this case where interviewee is handful number. The sample group comprise employee at Customer Service, Service, IT, Engineering department and Top management of Heil Asia Company Limited during the period of February 2010 to March 2010 on Monday through Friday from 9:00 am. – 4:00 pm.

To obtain the required information, both primary and secondary data were employed. The secondary data was gathered from textbooks, Internet, magazine, thesis, journal, and other related researches. The information derived about ERP implementation was used to develop the framework for this study.

Primary data was collected by interviewing questionnaires directly to employees at Customer Service, Service, IT, Engineering department and Top management of Heil Asia Company Limited to test the hypothesis. The researcher used the questionnaires to interview during February 2010 to March 2010.

After the required data from questionnaire was collected, it was analyzed and summarized in a readable and easily interpretable from by the Statistical Package for Social Science (SPSS) program to ensure accuracy.

Statistical Treatment of Data:

The answer of 28 respondents was analyzed by using SPSS software, which provided research finding based on statistical results such as frequencies, means, and Bivariate Relationship Analysis.

Test of hypothesis were tested by employing bivariate correlation statistic; more specifically, the Spearman's rank correlation coefficient, which is non-parametric test is used to measure on the ordinal scale as described by Zikmund.

3. Data analysis

Descriptive Analysis:

Descriptive analysis is presented in the form of frequency table which is easy to understand and interpret. This section consists of two parts – profiles of respondents, Factors that related to level of satisfaction compose of training, database, ERP software customization, organization culture, project team, user, top management support, and ERP system implementation factors.

Hypothesis testing:

In this section, the relationship between seven main independent variables (training, database, ERP software customization, culture organization, project team, user competency and top management support) and a main dependent variable (ERP system implementation) is examined by using SPSS program. The bivariate correlation is employed to find out the relationship between independent and dependent variables. In this research, the null hypothesis is set as "There is no relationship between independent variable and dependent variable". In this case, the null hypothesis is $H_0 : \rho_S = 0$ while $H_a : \rho_S \neq 0$

Correlation Coefficient:

It is necessary to establish the strength of the relationship between ordinal variables. In this case, the researcher cannot assume that these variables have interval properties (i.e. a rating scale) then the appropriate form of assessing strength of association in this research is Spearman's Rank – Order Correlation Coefficient. Spearman correlation coefficient, denoted as ρ_S , is one of the best known coefficients of association for rank-order data. The coefficient is appropriate when there are two variables per object, both of which are measured on an ordinal scale so that the objects may rank two order series.

Test of Significant and Significant Level:

Two-tailed test is employed because the direction of association cannot be determined in advance. Correlation coefficient significant at the 0.05 confident level is used in this research. It is identified with a single asterisk, and those significant at the 0.01 level are identified with two asterisks in case of these being more relations.

Interpretation of Correlation Coefficient:

When two variables are correlated the result is a correlation coefficient (ρ_S). A correlation coefficient is a decimal number, between .00 and +1.00, or .00 and -1.00, which indicates the degree to which two values for one variable are related.

Variables are positively correlated (+1.00) if a case with low value for one variable also tend to have low value for the other, and a case with high values on one also tend to be high on the other. Negatively correlated variables (-1.00) show the opposite relation: the higher the first variable the lower the second tend to be. Suppose that the coefficient is near 0.00 it means the two variables is not related to each other. It may say that the case with a value on one variable is no indication of what the other case with a value is on the other variables. It can be explained that one variable in no indication of the variable.

Discussion of the Result:

The results from the hypothesis testing show that the effect on employee satisfaction level (training, database, ERP software customization, organizational culture, project team, and top management support) has significant relationship with ERP system implementation but employee satisfaction level (user competency) has no significant relationship with ERP system implementation.

4. Conclusion

The main purpose of this research is to identify the factors in customer service and service department that effect ERP system implementation at Heil Asia in Ayutthaya province.

The conceptual model was established to test the relationship between the level of employee satisfaction, which consists of seven main variables (training, database, ERP software customization, organizational culture, project team, user, and top management support) and ERP system implementation. From the respondents of this research, it is found out that majority of employees of Heil Asia is male. They have the age between 26-30 years old. Most of them are graduates of bachelor's degree, and work at Heil Asia For more than 3 years. Largest group of the respondents 85.7% are non-management position. And the majority group is user. From this research, in the

whole picture, it can be concluded that respondents are satisfied with ERP system implementation performance of Heil Asia.

Finding and recommendation:

Future research should incorporate more extensive multiple-item behavioral-intentions measure. For example some people prefer manual work to using computer, or people who prefer routine, day to day job, satisfy with current status, don't like analysis kind of work have more resistance to new technology. Future research should be generalized to study other tank and trailer service and customer service in other countries or provinces.

Bibliography

Aalst V. I. & Daly. "C. Customer service survey 2002." *Hutt City Council, Community Development.* 2003: 1-46.

Aladwani, A.M. "Change management strategies for successful ERP implementation." *Business Process Management Journal.* 2001: 266-275.

Al-Mudimigh A., Zairi M. "ERP software implementation: and integrative framework." *European Journal of Information Systems*. 2001: 216-226.

Dong, L. "Modeling top management influence on ES implementation." *Business Process Management Journal.* 2001: 243-250.

Kotler, P. *Building customer satisfaction, value, and retention, Marketing Management*. New Jersey: Prentice Hall Inc., 2000.

Wararat Thepsupavisut. "The relationship between customer satisfaction and customer retention on car service industry in Kamphangpet province: A case study of Kamphangkollakarn Co., Ltd." A Thesis for the Degree of Master of Science, Business Administration Department, Assumption University, 2004.

การบริหารประสบการณ์ลูกค้าเพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ

Customer experience management for business's loyalty

ทรงศักดิ์ วิจัยธรรมฤทธิ์[1] และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความเข้าใจในเรื่อง การบริหารประสบการณ์ลูกค้า เพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ พบว่าการนำแนวคิดในด้านการบริหารประสบการณ์ลูกค้า โดยเริ่มตั้งแต่ระยะ ก่อน ระหว่าง และหลังการใช้บริการของลูกค้าที่สร้างประสบการณ์ที่ดี และเกิดความประทับใจในแต่ละจุดที่ลูกค้าสัมผัสส่งผลให้เกิดความประทับใจกับลูกค้า และทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการอีกอย่างต่อเนื่อง รวมถึงระดับการซื้อที่เพิ่มขึ้นของลูกค้า ก่อให้เกิดเป็นความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจในที่สุด

ดังนั้น การศึกษาการบริหารประสบการณ์ลูกค้าเพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจให้ประสบความสำเร็จในอนาคต

คำสำคัญ : ประสบการณ์, ความจงรักภักดี

Abstract

The objectives are to study the customer experience management for business's loyalty. The result of study customer experience management is the conceptualization of managing customers' experiences in every aspect since before, between, and after service from business unit. This concept is to make customers impressive in every touch point that be provided to bring good and impressive experiences that make customer revisit until to have higher customer loyalty.

So, the development of customer experience management for to give success to business unit in future.

KEY WORD: Experience, Loyalty

1. บทนำ

การบริหารประสบการณ์ลูกค้า (customer experience management (CEM)) คือ Philip Kotler (2006) การบริหารองค์รวมของประสบการณ์ลูกค้า (total experience) ผ่านทางจุดสัมผัส (touch points) ที่เป็นหัวใจของการสร้างความรู้สึกที่ดี อันเป็นที่มาของสายใยความผูกพัน (emotional) ระหว่างลูกค้ากับหน่วยธุรกิจไว้อย่างเข้มแข็งและ

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

ยาวนาน Stern (2009) เป็นการพัฒนาต่อยอดมาจากกลยุทธ์การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า (customer relationship management (CRM)) ซึ่งมีพันธะสัญญาที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการรักษาฐานลูกค้าที่มีความจงรักภักดี (loyalty) เพื่อให้ลูกค้าอยู่กับธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

2. ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการแข่งขันแย่งชิงส่วนครองตลาด และการสร้างฐานลูกค้าให้เกิดความจงรักภักดีในแต่ละหน่วยธุรกิจอันเป็นที่มาของรายได้ที่ต่อเนื่อง โดยกลยุทธ์การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า (customer relationship management (CRM)) เป็นกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในการสร้างฐานลูกค้า ด้วยกิจกรรมต่างๆ มากมายที่สร้างขึ้นมาเพื่อจูงใจในการรักษาลูกค้าเอาไว้ อย่างไรก็ตามการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า เริ่มไม่เพียงพอที่จะทำให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ ดังนั้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาการบริหารประสบการณ์ลูกค้าซึ่งสนใจที่จะสร้างความพึงพอใจกับลูกค้าตั้งแต่ก่อน , ระหว่าง และ หลังจากใช้บริการแล้ว เพื่อนำมาสร้างเป็นความพึงพอใจถึงขั้นที่จะกลายเป็นความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจต่อไป

3. ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการค้นคว้าจากเอกสาร, งานวิจัย (paper base research), ผลงานวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ในด้านของความสำคัญของการบริหารประสบการณ์ลูกค้า, ความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารการสร้างประสบการณ์ลูกค้ากับ การสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ เพื่อรวบรวมนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้มีการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากทั้งในและต่างประเทศโดยสามารถแบ่งเป็น 3 ประเด็นที่สนใจดังนี้

4.1 ความสำคัญของการบริหารประสบการณ์ลูกค้า

มีผู้ศึกษาในเรื่องฯความสำคัญของการบริหารประสบการณ์ลูกค้า ดังนี้

Darden and Badin ((1994), cited in Taher et al. (1996) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของประเภทสินค้ากับความสามารถของพนักงานขาย พบว่าหากปราศจากความผูกพันทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ (affection) จะยังไม่เพียงพอในการสร้างความจงรักภักดีของลูกค้า Levitt ((1983), cited in Taher et al. 1996) Levitt ได้เสนอแนวทางในการเสนอบริการที่เกินความคาดหวังของลูกค้าและสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดี โดยพยายามทำให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ดี และให้บริการอื่นที่เหนือกว่าคู่แข่ง ทั้งนี้สินค้าและประสบการณ์ในการใช้บริการพื้นฐานต่างๆต้องดีอยู่แล้วด้วย นอกจากนี้ร้านค้าปลีกจะต้องพยายามให้มีบริการอื่นๆ ที่ผู้อื่นไม่มี should และ will expectation ตลอดจนทำให้ลูกค้าเกิดความแปลกใจ (surprise) และความสนุกสนานเพลิดเพลิน (fun) ในขณะที่มาใช้บริการ

Pearce (1997) ได้ข้อสรุปจากการศึกษาว่าลูกค้าที่มีค่าต่อธุรกิจมากที่สุดคือลูกค้าที่มีความจงรักภักดีต่อตรายี่ห้ออย่างมากและเป็นผู้ที่ใช้สินค้าในปริมาณที่มากด้วย ดังนั้นโปรแกรมการตลาดใดๆ ควรมุ่งสร้างความจงรักภักดีของลูกค้า (loyalty) ไปที่ลูกค้ากลุ่มที่มีความจงรักภักดีต่อตรายี่ห้อและลูกค้ากลุ่มที่ซื้อสินค้าในปริมาณมาก เพื่อเป็นการเพิ่มยอดขายและสร้างส่วนครองตลาดให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

Mogelonsky (1997) พบว่า ลูกค้าที่เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่ต้องการข้อเสนอพิเศษ (specials) ไม่ใช่เพราะมีความจงรักภักดีต่อร้านค้า (Store loyalty) โดยกลุ่มลูกค้าที่มีความจงรักภักดีจะเป็นกลุ่มลูกค้าที่พอใจกับชนิดของสินค้า ความสามารถของพนักงานขายและปัจจัยอื่นๆ ที่สามารถทำให้เกิดความผูกพันถึงระดับที่เปลี่ยนเป็นความจงรักภักดีได้

Featherstone (1998) ในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ร้านค้าปลีกใช้โปรแกรมการตลาดช่วยสร้างความซื่อสัตย์ของลูกค้า (customer loyalty program) ด้วยการให้สิ่งจูงใจในการซื้อ เช่น คูปองรูปต่างๆ เครดิตจากราคาสินค้าโดยที่ผู้บริโภคเห็นว่า การให้สิ่งจูงใจดังกล่าวเป็นบริการหลัก (core offer) ของร้านค้าไปแล้ว นอกจากนี้โปรแกรมดังกล่าวอาจไม่สามารถสร้างความซื่อสัตย์ของลูกค้าได้จริงแต่ เป็นเพียงพฤติกรรมการซื้อซ้ำที่เกิดขึ้นเป็นการชั่วคราวเท่านั้น

Schmitt (2003) กล่าวถึงประสบการณ์ของลูกค้าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่า องค์รวมแห่งประสบการณ์ (Total Experience) เป็นหัวใจของการสร้างสมความรู้สึกดีๆ อันเป็นแก่นของสายใยความผูกพัน (emotional attachment) ซึ่งจะเชื่อมโยงลูกค้ากับธุรกิจไว้ได้อย่างแข็งแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยที่องค์รวมแห่งประสบการณ์เป็นผลสะสมจากความประทับใจในการปฏิสัมพันธ์ (impression of interactions) ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งที่ลูกค้าติดต่อกับบริษัทผ่านทางจุดสัมผัส (touch points)

Carbone (2004) พบข้อเท็จจริงว่า การสร้างสิทธิประโยชน์ที่ธุรกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้านั้นยังไม่เพียงพอต่อการรักษาลูกค้าให้อยู่กับธุรกิจอย่างยาวนาน ถึงแม้จะพยายามเติมเต็มความต้องการที่อยู่ภายในจิตใจของลูกค้าอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม โปรแกรมการทำ CRM ก็ยังมีหน่วยธุรกิจจำนวนมากที่ไม่ประสบความสำเร็จ

Bansal et al (2004) ได้ข้อสรุปว่าการรักษาฐานลูกค้าของผู้ประกอบการโดยการผูกสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้าอย่างต่อเนื่องสามารถลดต้นทุนได้ดีกว่าการหาลูกค้าใหม่ ตัวอย่าง เช่น องค์กรธุรกิจใน สหรัฐอเมริกา กิจการหลาย ๆ แห่งไม่สามารถรักษาฐานลูกค้าไว้ได้ เนื่องจากการบริการที่ไม่มีประสิทธิภาพ กิจการหลายแห่งจึงต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อรักษาลูกค้า

Jesse Garrett (2006) ได้ศึกษาความจงรักภักดีของลูกค้า และองค์ประกอบของประสบการณ์ลูกค้า พบว่า ความจงรักภักดีของลูกค้านั้น เกิดขึ้นจากการทำให้ลูกค้ารู้สึกดี และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกขั้นตอนการให้บริการและสินค้าที่นำเสนอแก่ลูกค้า โดยการสร้างหรือเพิ่มความจงรักภักดีของลูกค้าจากชื่อเสียงของตราสินค้า โดยยิ่งทำให้ตราสินค้ามีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น ความจงรักภักดีของลูกค้ายิ่งเพิ่มขึ้นเช่นกัน

John W. Schouten, et.al (2007) โดยศึกษาประสบการณ์สูงสุดของลูกค้าและกลุ่มสังคมตราสินค้า ซึ่งการสร้างประสบการณ์สูงสุดแก่ลูกค้าคือ การสร้างให้ลูกค้าเกิดความเชื่อ และทัศนคติ รวมถึงการส่งผ่านความเป็นตัวตน และจากรวบรวมข้อมูลพบว่า ผลกระทบของการสร้างประสบการณ์สูงสุดแก่ลูกค้าคือ การสร้างกลุ่มสังคมตราสินค้า เนื่องจากการสร้างประสบการณ์สูงสุดคือ การสร้างความปรารถนา คุณค่าและประโยชน์สูงสุด จากกิจกรรมทางการตลาดที่ลูกค้าได้รับ ซึ่งจากงานวิจัยนี้พบว่า กิจกรรมการตลาดเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างประสบการณ์สูงสุดของลูกค้า และสามารถสร้างกลุ่มสังคมตราสินค้า จากความซื่อสัตย์ของลูกค้าแต่ละรายได้

จากงานวิจัยข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าการบริหารประสบการณ์ (CEM) ลูกค้าได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อพัฒนาสู่การสร้างความจงรักภักดีของลูกค้าให้เกิดต่อหน่วยธุรกิจ จากการบริหารทุกกิจกรรม และกระบวนการในการซื้อสินค้าหรือบริการที่น่าประทับใจ เพื่อให้ลูกค้าอยู่กับหน่วยธุรกิจ ประสบความสำเร็จในการสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ

4.2 ความสัมพันธ์ของการบริหารประสบการณ์ลูกค้ากับความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ

โดยความสัมพันธ์ระหว่าง CEM และ การสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจนั้น อยู่ในลักษณะของการสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้า (brand loyalty) จากการบริหารประสบการณ์ของลูกค้า เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดี น่าประทับใจ และพัฒนาให้กลายเป็นความจงรักภักดีในที่สุด

butter and Cantrell (1984) และ Butler (1991) คุณสมบัติของบริษัท (ร้านค้าปลีกสมัยใหม่) เป็นตัวเสนอให้เกิดผลลัพธ์ต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคนั้นคือ ความไว้วางใจในตัวบริษัทหรือความมีชื่อเสียงของบริษัทนั่นเองที่เป็นแรงจูงใจ ยอมรับบริษัท

Zucher (1986) ความมีชื่อเสียงของตราสินค้า (brand reputation) นั้นมาจากความคิดเห็นของผู้อื่นที่แสดงว่าสินค้านั้นดีและสามารถเชื่อถือได้ไว้ใจได้ มาจากมีอิทธิพลของคุณภาพและการใช้งานหรือใช้บริการ

Butler (1991) กล่าวว่าการตอบสนองที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจในสินค้านั้นๆเกิดขึ้น เมื่อลูกค้าเกิดความพึงพอใจจากการใช้บริการเท่านั้น เป็นการตอกย้ำ ทำให้เกิดการยอมรับตราสินค้า ซึ่งลูกค้าจะมีความไว้วางใจในตราสินค้ามากขึ้น

Yamagishi and Yamagishi (1994), Scheer and Steenkanp (1995) บุคลิกตราสินค้าของผู้บริโภค (consumer-brand characteristics) ความชอบในตราสินค้า ประสบการณ์ในตราสินค้า ความพึงพอใจในตราสินค้า และการได้รับการสนับสนุนจากตราสินค้า เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า เป็นความพึงพอใจในตราสินค้า (brand satisfaction)

Creed and Miles (1996) ซึ่งนำไปสู่ความคาดหวังของลูกค้าที่เป็นบวกต่อตราสินค้า ความสามารถหรืออำนาจแห่งตราสินค้า (brand competence) เป็นหนึ่งเดียวที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหา เพื่อบรรลุเป้าหมายแห่งความต้องการของลูกค้า

Doney and Canon (1997) ความไว้วางใจจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง peer support ให้เห็นคุณค่าของสินค้านั้น และการไว้วางใจจะถูกบอกกล่าวจากบุคคลไปยังบุคคลอื่นหรือจากกลุ่มดังกล่าวไปยังผู้บริโภค ผู้บริโภคก็จะไว้วางใจในตราสินค้าซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อถือในตราสินค้า (trust in brand) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจ ในตราสินค้า จะทำให้ลูกค้ายังคงใช้สินค้าหรือบริการด้วยความจงรักภักดี

Peter Hodges and Shuh Yuan Liou. (2009) องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการพัฒนาสินค้า คือ การรับข้อมูลหรือความต้องการของลูกค้าเกี่ยวกับการทำงานของรถยนต์ ว่าลูกค้าส่วนใหญ่ต้องการรถยนต์ที่มีประสิทธิภาพการทำงานอย่างไร และต้องมีการใช้ข้อมูลที่ได้จากลูกค้ามาพัฒนาเป็นสินค้าใหม่อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ ลดรอบระยะเวลาการผลิต คุณภาพสินค้าเพิ่มขึ้น และความพึงพอใจของลูกค้าสูงขึ้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ถือเป็นการใช้ประสบการณ์ตรงของลูกค้าเพื่อมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสินค้าเพื่อให้สินค้ามีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) การปรับปรุงกระบวนการ การให้บริการลูกค้า การใช้งบประมาณในการทำตลาด ความจงรักภักดีที่ลูกค้ามีต่อหน่วยธุรกิจ (concept of loyalty) เป็นแนวโน้มความตั้งใจอย่างลึกซึ้งที่ลูกค้าจะเกิดการซื้อซ้ำ และให้การสนับสนุนตราสินค้าที่พอใจโดยมีการใช้บริการอย่างสม่ำเสมอในอนาคต ดังนั้นจะเป็นสาเหตุทำให้มีการซื้อสินค้าเดิมซ้ำ ทั้งนี้ปัจจัยสถานการณ์ที่มีอิทธิพลและความพยายามทางการตลาดที่มีศักยภาพ เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความจงรักภักดีต่อตราสินค้าได้

ราชวัฒน์ ศรทิพย์. (2550) การบริหารประสบการณ์ของลูกค้าในธุรกิจรถยนต์ ให้ประสบความสำเร็จจากการบริหารเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีในด้านการให้บริการโดยบุคลากร และด้านการออกแบบสถานที่เพื่อให้ลูกค้าสามารถสัมผัสผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารประสบการณ์ลูกค้ากับการสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจได้ว่า การบริหารประสบการณ์ลูกค้านั้น สามารถนำมาใช้ในการสร้างความจงรักภักดี ด้วยการพัฒนาจุดสัมผัส หรือ กิจกรรมต่างๆ เมื่อลูกค้าเข้ามาใช้บริการ และสามารถสัมผัสได้ และก่อเกิดเป็นความประทับใจของลูกค้าเกิดความผูกพันกับความรู้สึกที่ดีเหล่านั้นและกลายเป็นความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจในที่สุด

4.3 การบริหารประสบการณ์ลูกค้าเพื่อความจงรักภักดีในหน่วยธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่

Brenda Soars. (2003) ธุรกิจค้าปลีกจะต้องส่งผ่านประสบการณ์และตรอกย้ำความต้องการซื้อสินค้าให้กับลูกค้า ด้วยเครื่องมือต่างๆ ที่จะทำให้ลูกค้าเกิดจินตนาการ การมองหาสินค้า และการจดจำสินค้าได้ โดยการใช้ การเริ่มต้นอุปมาอุปมัย orientation metaphors, ความต้องการและอารมณ์ของลูกค้า demand/mood shopping, จิตวิทยาของสี psychology of colour, การตลาดโดยเสียง sonic marketing และ การตลาดโดยกลิ่น aroma marketing มีการจัดลำดับชั้นความต้องการของลูกค้าและประเภทของสินค้า ในการเลือกใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อค้นหาช่องทางที่มีผลลัพธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จ

Oh, Sujin. (2008) การบริหารประสิทธิภาพของประสบการณ์ การสร้างความจงรักภักดี ธุรกิจต้องเข้าใจการรับรู้ทางด้านอารมณ์เข้ามาใช้ในการสร้างประสบการณ์แก่ลูกค้า ด้วยการสร้างประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์ กับประสบการณ์ทั่วไปของลูกค้า และพฤติกรรมในการซื้อซ้ำ (repurchase) และการบริหารประสบการณ์ของลูกค้าในช่องทางที่หลากหลายของการตลาดเชิงประสบการณ์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับของการซื้อในครั้งต่อไป

Kamaladevi B. (2009) บทบาทของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ประกอบด้วย ตรา สินค้า ราคา การส่งเสริมการตลาด การจัดการห่วงโซ่อุปทาน ทำเลที่ตั้ง การโฆษณา บรรจุภัณฑ์และสลากสินค้า การผสมผสานในการบริการ และบรรยากาศในร้านค้า ส่งผลต่อประสบการณ์ลูกค้า ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจมากขึ้น มีความถี่ในการเข้าร้านมากขึ้น ซื้อสินค้าครั้งละจำนวนมากขึ้น และทำให้ร้านค้ามีกำไรสูงขึ้น

Brenda Soars. (2009) สิ่งแวดล้อมในธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เป็นตัวกระตุ้นที่มีผลต่อประสบการณ์ของลูกค้า และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของลูกค้าได้ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ด้วยเหตุผล และอารมณ์ของลูกค้า เป็นตัวกระตุ้นการรับรู้ที่มีผลต่อประสบการณ์ของลูกค้า โดยมีการผสมผสานกันอย่างเหมาะสม

Nancy M. Puccineli., et.al (2009) กล่าวว่า การบริหารประสบการณ์ลูกค้าในธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่ จากกระบวนการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ควรตระหนักถึงวิธีการเพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งควรเข้าใจในองค์ประกอบของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของลูกค้าเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ รูปแบบ กระบวนการหาข้อมูล การจำได้ ความเกี่ยวพัน ทัศนคติ อารมณ์ บรรยากาศ และความเป็นกันเอง โดยกระบวนการตัดสินใจซื้อในแต่ละขั้นตอนของลูกค้าจะมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น

Russell Lacey (2009) การสมัครสมาชิกของห้างสรรพสินค้าเพื่อเพิ่มความจงรักภักดีต่อห้างสรรพสินค้ามีผลอย่างมากต่อรายได้ของธุรกิจ ลูกค้ามีการเปิดใจที่จะให้คำเสนอแนะแก่บริษัทมากกว่าลูกค้าที่ไม่เป็นสมาชิก เนื่องจากการสัมผัสข้อมูลข่าวสารของบริษัทมากกว่าลูกค้าที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

ธีรวิทย์ ฉายภมร (2544) ตราสินค้า (brands) ของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เกิดคุณค่าจากการเรียนรู้เกี่ยวกับตราสินค้าของผู้บริโภค (brand knowledge) จากการพัฒนาการรับรู้ต่อตราสินค้า (brand awareness) และ ตราสินค้า (brand image) เพื่อก่อให้เกิดความสอดคล้องและความเชื่อมโยงคุณค่าเข้ากับตราสินค้าโดยผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญ

ในการพัฒนาส่วนผสมของร้านค้า ทั้งรูปธรรมและนามธรรมเพื่อนำมาสร้างคุณค่าต่อตราสินค้า การพัฒนาปัจจัยอันเป็นองค์ประกอบของภาพลักษณ์ร้านค้าที่ตรงกับความคาดหวังของผู้บริโภค เพื่อสร้างความผูกพันกันตราสินค้า และเกิดประโยชน์ต่อการสร้างคุณค่าตราสินค้า (brand equity) สูงสุด

ทาริกา วัฒนกุญชร (2548) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการซื้อ และแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่มาใช้บริการห้างเทสโก้โลตัส โดยลูกค้ามีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายด้านการลดราคา และความหลากหลายของสินค้า

ฌานพล รตนาภรณ์ (2549) และ กลยุทธ์การตลาดของธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในประเทศไทยด้วยการสร้างภาพลักษณ์ของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เพื่อเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อสินค้าของกลุ่มเป้าหมาย จากสภาพแวดล้อมที่ทันสมัย มีสินค้าและบริการที่น่าประทับใจจากการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อสร้างความถูกต้องแม่นยำ ให้เวลาในการเปิดบริการหลายชั่วโมง สินค้ามีความหลากหลาย การรับประกันความพอใจในตัวสินค้าและบริการ, กลยุทธการตั้งราคา เพื่อสร้างยอดขายและคุณค่าให้กับร้านค้าปลีกสมัยใหม่

กรวิกา รอดปาด (2550) การสร้างประสบการณ์ให้กับลูกค้าทางกายภาพ และประสบการณ์ทางความรู้สึกเพื่อให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้งต่อองค์การที่แนบแน่นและยั่งยืน

ญาดา ยงพันธ์กุล ฐิติพร ตั้งไตรธรรม และ มาลีรัตน์ จันเทร์มะ (2550) ศึกษา อิทธิพลของการตลาดเชิงประสบการณ์ คอฟฟี่ แบ้งค์กิ้ง ของธนาคารกสิกรไทย ต่อภาพลักษณ์และทัศนคติของผู้บริโภค ใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ในการสร้างประสบการณ์รวมต่อตราสินค้า ซึ่งส่งผลให้ลูกค้าธนาคารมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้บริการ

วจิณห์สิญา สีวราภรณ์สกุล (2551) ปัจจัยหลักในการเลือกซื้อสินค้าคือ ประสบการณ์ ในตราสินค้า เช่นการได้ยินได้ฟังจากโฆษณาหรือจากการบอกกล่าว หรือประสบการณ์ที่ได้ทดลองใส่ หรือเคยใช้ รูปลักษณ์คุณภาพ แล้วจึงมาคำนึงถึงตราสินค้า และราคาที่สมเหตุสมผล

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่นำเสนอมาข้างต้น จึงสามารถที่จะสรุปความสัมพันธ์ของการการบริหารประสบการณ์ลูกค้ากับการสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ได้ว่า การบริหารประสบการณ์ (CEM) สามารถนำมาใช้ในการสร้างความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ให้ประสบความสำเร็จได้

5. สรุปผล

จากผลการศึกษา ของSchmitt (2003) Jesse Garrett (2006) และคนอื่นๆ ดังที่ได้มีการนำเสนอ ในเรื่องของการนำ CEM เข้ามาใช้ในการส้รางความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจ นั้นทำให้สรุปได้ว่าความจงรักภักดีต่อหน่วยธุรกิจสามารถนำ การบริหารประสบการณ์ลูกค้าเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหาความไม่เพียงพอของการสร้างความจงรักภักดีจากกลยุทธ์ CRM เพียงอย่างเดียวได้ ทั้งนี้ จากการศึกษาของ John W. Schouten (2007) Brenda Soars (2009) และคนอื่นๆ ในด้านของการทำ CEM สามารถสรุปได้ว่าควรทำการศึกษาถึง กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดทั้งกระบวนการของการซื้อสินค้าหรือบริการ ของหน่วยธุรกิจที่สามารถสร้างความประทับใจแก่ลูกค้า นำมาเพื่อพัฒนาให้กลายไปเป็นเครื่องมือสำหรับสร้างความจงรักภักดีของลูกค้าในหน่วยธุรกิจ และรักษาฐานลูกค้าให้อยู่กับหน่วยธุรกิจได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรวิภา รอดปาน. “การบริหารประสบการณ์ลูกค้าเพื่อการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มธุรกิจร้านหนังสือ.” วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

วจิณห์สิญา สีวราภรณ์สกุล. “ปัญหาและ กำหนดกลยุทธ์เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสินค้าชุดชั้นในของห้างฯ เครือ บริษัท เดอะมอลล์ กรุ๊ป จำกัด.” การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง, ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2551.

ฉานพล รตนาภรณ์. “บทบาทของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค.” วิทยานิพนธ์, ปริญญาศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ญาดา ยงพันธ์กุล ฐิติพร ตั้งไตรธรรม และมาลีรัตน์ จันเทร์มะ. “อิทธิพลของการตลาดเชิงประสบการณ์คอฟฟี่แบ้งกิ้งของธนาคารกสิกรไทย.” วารสารรายเดือนธนาคารกสิกรไทย (พฤศจิกายน 2550) : 12 -24.

ธีรวิทย์ ฉายภมร. “ภาพลักษณ์ ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้บริโภคที่มีต่อร้านค้าปลีกสมัยใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการโฆษณา ภาควิชาการประสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ทาริกา วัฒนกุญชร. “ความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย พฤติกรรมการซื้อ และแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่มาใช้บริการห้างเทสโก้โลตัส.” สารนิพนธ์, สาขาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.

ราชวัฒน์ ศรทิพย์. “การบริหารประสบการณ์ของลูกค้าในธุรกิจรถยนต์.” ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2550.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. *การบริหารการตลาดยุคใหม่ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด*. กรุงเทพฯ : บริษัทธีระฟิลม์ และไซเท็กซ์ จำกัด, 2541.

เสรี เศรษฐชัยชาญ. “ความสำคัญของกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อความภักดีในตราสินค้ารถปิกอัพยี่ห้อโตโยต้าของผู้บริโภค.” วิทยานิพนธ์บริหารศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2549.

Brenda Soars. “retail insight driving sale through shoppers’ sense of sound, sight, smell and touch.” *International journal of retail & distribution management*. Vol.37, No 3 (2009) : 10-20.

Brenda Soars. “ What every retailer should know about the way into the shopper’s head.” *International journal of retail & distribution management.* Vol.37, No 12 (2003) : 20-30.

Butler, J. K. “Toward Understanding and Measuring Conditions of Trust: Evolution of a Conditions of Trust Inventory.” *Journal of Management*. Vol. 17 (1991) : 643-663.

Butler, J. K. and Cantrell, S. R. “A Behavior Decision Theory Approach to Modeling Dyadic Trust in Superiors and Subordinates,” *Psychological Reports*. Vol. 55 (1984) :19-28.

Bansal, Harvir S, P. Gregory irving, and Shirley F. Tayloy. “A Three-component Model of customer commitment to service Provider.” *Journal of academy of marketing Science*. 2004 : 234-250.

Carbone, lewis P. “Clued in: How to keep customers coming Back Again and Again.” n.p. : Financial Time Prentice Hall Book, 2004.

Darden & Badin. “The Challenge of Garnering loyalty – Survey of Brand Loyalty in Several Categories – Statistical Data Included.” *Journal of Retail Industry*. (1994) : 40-53.

Creed, W. E. D. and Miles. “R. E. Trust in Organizations: A Conceptual Framework Linking Organizational Forms, Managerial Philosophies, and the Opportunity Cost of Controls.” n.p. : In R. M., 2010.

Doney, P. M. and Cannon, J. P. (1997). “An Examination of the Nature of Trust in Buyer-Seller Relationships, ” *Journal of Marketing* (April 1997) : 35-51.

David Stern. “The Integration of the Customer Loyalty on the Basis of Sales Management.” *Management*. (May 2009) : 30-46.

Featherstone, Nancy. “The Virtual Geographics of Retail Display.” *Journal of Consumer Culture*. (March 1998) : 5-31.

Garrett, Jesse. “How Integrated are your Customer Experiences?” *Harvard Business Review*, (July 2006) : 27-45.

Hodges, Peter and Shuh Yuan Liou. “Method and System of Measuring Customer Satisfaction with Purchase Vehicle.” *Journal of Consumer Retailing*, (June 2009) : 18-50.

Kramer and T. R. Tyler (eds.). *Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research*. n.p : Sage Publications, 1996.

Kamaladevi B. “Customer Experience Management in Retailing.” *Business Intelligence Journal*. Vol.3, No 1 (January, 2010) : 30-40.

Lacey, Russell and Robert M. Morgan “Customer Advocacy and the impact of B2B Loyalty Programs.” *Journal of Business and Industrial Marketing*. 24 (2009) : 3 -13.

Mogelonsky,M. “Sauces beyond salsa. American Demographics.” http://cati.csufresno.edu/cfsnr/rese /97/9709 01/index.html, 2010.

Oh, Sujin. “ the dimension of customer experience and the effect of customer’ channel choice on customer experience.” dissertation, Ph.D., purdue university, 2008.

Pearce, R.D. *Global Competition and Technology Basingstoke*. London : Macmillan, 1997.

Philip Kotler, and Kevin Keller. *Marketing Management*. 12nd ed, singapore: Prentice hall, 2006.

Puccineli, Nancy M. et.al. “Customer Experience Management in Retailing : Understanding The Buying Process.” *Journal of Retailing*. (March 2009) : 15-30.

Schmitt H. Bernd. *Customer Experience Management*. New Jersy : John Wiley & Son, 2003.

Schouten, John W. “ Service Design for Experience – Centric Services.” *Journal of Service Research*, Vol. 13 (Febuary 2007) : 67- 82.

Taher, A., Leigh, T. W. and French, W. A. “Augmented retail services: the lifetime value of affection.” *Journal of Business Research*, Vol. 35, No 3 (1996) : 217-228.

Yamagishi, T., & Yamagishi, M. “Trust and commitment in the United States and Japan. Motivation and Emotion.” http://lynx.let.hokudai.ac.jp/members/yamagishi/english/articles/index.cgi?ctg=0, 2010.

การบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน

THE MANAGEMENT ON INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION OF PRESENT ORGANIZATION

ณัฐกาญจน์ สุวรรณธารา[1] และ ดร. ธีระ เตชะมณีสถิตย์ [2]

บทคัดย่อ

การดำเนินธุรกิจและการตลาดขององค์การในปัจจุบัน การสื่อสารการตลาดเป็นสิ่งที่สำคัญ มีสินค้าและบริการหลาย ๆ องค์การที่มีคุณภาพดีน่าสนใจ รวมทั้งการบริการที่ดีเยี่ยม แต่การบริหารการสื่อสารการตลาดไม่สามารถไปถึงผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายได้ก็ย่อมจะไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งการบริหารการสื่อสารการตลาดมีเครื่องมือต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการตลาดทางตรง ฯลฯ เครื่องมือการสื่อสารเหล่านี้ จะต้องถูกทำให้เกิดการเชื่อมโยง ของทุกๆ เครื่องมือการสื่อสาร เรียกการสื่อสารแบบนี้ว่า การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ

วัตถุประสงค์ ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ 2) เพื่อศึกษาความสำคัญของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ และ 3) เพื่อทราบถึงแนวทางการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการให้มีประสิทธิภาพ

วิธีการศึกษา เป็นศึกษาจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือผลงานการวิจัยที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา หนังสือ บทความจากวารสาร และนิตยสารทางการตลาด ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การ และนำมาสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้

ผลสรุปของการศึกษา ได้ดังนี้

1.การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ได้พัฒนาปรับปรุงมาตลอดตั้งแต่ ค.ศ.1989 จนถึงปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของธุรกิจและพฤติกรรมของผู้บริโภค

2.การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ มีความสำคัญต่อองค์การในปัจจุบันอย่างมาก เพราะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์และความสำเร็จขององค์การในอนาคตได้

3.การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการกำหนดแผนการสื่อสารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ และเครื่องมือสื่อสารจะต้องสื่อสารเป็นทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ : การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ และองค์การ

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

Nowadays marketing communication plays the important role in executing business and performing the marketing. There are many products and services that have interesting brands and excellent services but their communications cannot reach the consumers and the target groups which will lead to unsuccessful outcomes. Marketing Communication have tools like advertising, public relations, and direct marketing, etc. All these tools must make connections among themselves. We call this kind of communications integrated marketing Communication or IMC

The objectives in this study are 1) To study the IMC evolution 2) To study the importance of IMC and 3) To realize the IMC administrative approach.

Study from the related researches or from the researches that are in line with the subject' books , articles from journals, marketing magazines related to organizations' IMC and conclude the study according to the objectives of this study.

The final resuets of the study are followed:

1. IMC has been developed continoursly since 1989 up until now to be in line with the business changes and the consumers' behaviors.
2. IMC plays the vital role in present organization because effective communication does effect the image and the success of the organization in the future.
3. Effective IMC must schedule plans of communications that are in line with the organization's objective and the communication tools must communicate in the same way

KEY WORD : Integrated marketing communication and Organization

1. บทนำ

ในโลกธุรกิจปัจจุบันการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้บริโภค ได้กระจายเป็นวงกว้าง และรวดเร็วมากขึ้น พร้อมกับจำนวนคู่แข่งขันก็มีจำนวนมากขึ้นตลอดเวลาเช่นกัน ดังนั้นการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและการบริการขององค์การ จะต้องทำการสื่อสารให้ผู้บริโภครับรู้ว่าคุณสมบัติต่าง ๆ ขององค์การ มีความแตกต่างเหนือคู่แข่งอย่างไร (Semenik, 2002) การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (Integrated marketing communication) ขององค์การในปัจจุบันจึงถือได้ว่า เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาศัยการกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสาร ให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ (Schultz and Schultz, 2004)

การศึกษาเรื่องการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อวงการธุรกิจในระยะยาว มีงานวิจัยที่ศึกษาถึง ความคาดหวังในการนำการสื่อสารการ ตลาดเชิงบูรณาการมาใช้ในการตลาดขององค์การ พบว่าการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ทำให้เกิดความจง รักภักดีต่อองค์การได้ ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวนั้น จะต้องมีความต่อเนื่องและจะต้องนำเสนอจากสื่อหลาย ๆ ด้าน ซึ่งสื่อแต่ด้านเหล่านั้นจะต้องนำมาพิจารณาวางแผนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Janek and Michael, 2008) ดังนั้น จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การสื่อสารการตลาดเชิงบูณาการจะต้องวางแผนการสื่อสารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ เครื่องมือการสื่อสารจะต้องรวดเร็วและ มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความแตกต่าง

2. ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาเรื่องการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน ทำการศึกษาจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือผลงานการวิจัยที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา หนังสือ บทความจากวารสาร และนิตยสารทางการตลาด ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การ

3. ผลของการศึกษา

ความหมายการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ

ความหมาย การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (Integrated marketing communication) หรือนักการตลาดและนักวิชาการหลาย ๆ ท่านใช้เรียกสั้น ๆ ว่า ไอเอ็มซี ซึ่งได้มีสมาคมการตลาด นักวิชาการการบริหาร และนักการตลาดหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ในแต่ยุคแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างกันของความหมายของ ไอเอ็มซี นั้นมาจากการมีประสบการณ์ใน การนำสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการไปใช้ ของแต่ละองค์การในอดีตจนถึงปัจจุบัน และได้ถูกปรับเปลี่ยนตามสภาพของการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจขององค์การ (Maclhavaram และคณะ, 2005) มีความหมายโดยสรุปในแต่ยุคดังต่อไปนี้

ค.ศ. 1989 American Association of Advertising Agencies การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อให้เกิดความจดจำ ในคุณค่าของการปฏิบัติการกลยุทธ์ที่รวมกันอย่างหลากหลาย เช่นการโฆษณา การขายตรง การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ และความกลมกลืนในการใช้เครื่องมือเหล่านี้จะต้องเป็นทิศทางเดียวกัน มีความชัดเจน และมีผลกระทบในการสื่อสารมากที่สุด

ค.ศ. 1991 Schultz การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ เป็นกระบวนการการจัดการของแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับสินค้าและบริการเหล่านั้น จะสามารถถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างไร

ค.ศ. 1992 Keegan และคณะ การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ เป็นกลยุทธ์ในการประสานข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและเป็นการใช้สื่อ ที่เป็นองค์ประกอบที่ร่วมกันให้เป็นองค์ประกอบส่วนรวมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้คุณค่าของตราสินค้า

ค.ศ. 1999 Kotler และคณะ การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ เป็นแนวคิดภายใต้การดูแลขององค์การ โดยต้องปฏิบัติอย่างรอบครอบครบถ้วน และเป็นการสื่อสารที่ร่วมกันในช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย โดยต้องมีความชัดเจนและมีความสม่ำเสมอตลอด

ค.ศ. 2002 Ducan การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเป็นกระบวนการสำหรับการสร้างและดูแลความสัมพันธ์ของผลกำไรของกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยควบคุมยุทธศาสตร์หรืออธิพลข่าวสารที่หลากหลายส่งถึงกลุ่มเหล่านี้ และสนับสนุนการส่งข้อมูลอย่างจริงจัง

ค.ศ. 2004 Schultz & Schultz การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ เป็นกลยุทธ์เกี่ยวกับกระบวนการในการวางแผน การพัฒนาเพื่อให้การสื่อสารสำเร็จ และเป็นการประเมินค่าร่วมกันสามารถตรวจวัดได้ สามารถปฏิบัติการจูงใจการสื่อสารตราสินค้าให้กับผู้บริโภคผู้คาดหวังและบุคคลที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา

ค.ศ. 2005 Kliatchko การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ เป็นแนวคิดและกระบวนการในการจัดการเชิงกลยุทธ์เน้นที่ผู้ที่คาดหวังเป็นศูนย์กลางของช่องทางการสื่อสาร และผลลัพธ์ของการส่งการสื่อสารตราสินค้าตลอดเวลา

จากความหมายของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (Integrated marketing communication) หรือไอเอ็มซี ที่สมาคมการตลาดและนักวิชาการต่าง ๆ ที่ให้ความหมายตามแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนตามความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจนั้น ทำให้ทราบว่าทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการมีการพัฒนาและปรับปรุงตลอดเวลา เพื่อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจขององค์การ และของประเทศ นอกจากนั้นยังเป็นการพัฒนาและปรับเปลี่ยนตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคแต่ละสมัยด้วย (Shultz และคณะ, 2008) ซึ่งหากองค์การใดไม่มีการพัฒนาปรับปรุงการสื่อสาร ก็จะไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้

ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการเรื่อง ความคาดหวังการนำการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการมาปฏิบัติในองค์การของ (Alyssa, 2008) ได้สรุปได้ว่า ในโลกของการติดต่อสื่อสารแบบสองทางในปัจจุบัน สามารถทำให้การติดต่อสื่อสารเข้าถึงบุคคลเป็นการส่วนตัวมากขึ้น ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการเขียนแผนทางธุรกิจขององค์การนั้นไม่สามารถเขียนแล้วจะดำเนินการได้ตลอดปีโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง องค์การจะต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนธุรกิจขององค์การได้ตลอดเวลา ยุทธศาสตร์ถือได้ว่า เป็นสิ่งหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนและสามารถเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยยุทธศาสตร์ที่องค์การจะต้องสร้างขึ้นมานั้นจะต้องสามารถปรับตัวเพื่อความอยู่รอดได้ตลอดเวลา โดยจะต้องตระหนักถึง

1. ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นตลอดเวลา จะต้องปรับยุทธ์ศาสตร์อย่างไรเพื่อความอยู่รอดขององค์การ
2. การเปลี่ยนแปลงในแต่ละส่วนที่เกิดขึ้นมา มักจะมีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องซึ่งกันและกัน จะต้องศึกษาให้เข้าใจ

นอกจากนั้น บทสรุปของบทความวิชาการยังสรุปอีกว่า การเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้น เป็นยุคของการทำสงครามเชื่อมต่อ เป็นยุคใหม่ของการตลาด การติดต่อทางการตลาด และการแพร่กว้างทางสังคม การวิวัฒนาการการเคลื่อนไหว การใช้ข้อมูลร่วมกันมากขึ้น ข้อมูลถูก

เปิดเผยมากขึ้น การสื่อสารเป็นการสื่อสารที่ร่วมสมัยกัน ดังนั้นองค์การจะต้องทำการศึกษาให้เข้าใจ ถึงการเปลี่ยแปลงการสื่อสารเพื่อเข้าถึงผู้บริโภคในปัจจุบัน

ความสำคัญของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ

การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (Integrated marketing communication) มีความสำคัญอย่างมากสำหรับวงการธุรกิจในปัจจุบัน เพราะเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่องค์การ ได้นำมาใช้ในการวางแผนทางการตลาด เพราะการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ มีเครื่องมือการสื่อสารที่มีความหลากหลายในการผสมผสานเครื่องมือต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งในแบบกว้าง ๆ หรือแบบเฉพาะเจาะจงได้ดี ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้ตามสถานการณ์ จึงเหมาะกับการสื่อสารทางการตลาดในยุคปัจจุบันซึ่งมีการแข่งขันกันมาก

เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดเชิงบูรณาการ สามารถปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางการตลาดได้เป็นอย่างดี เช่น การประชาสัมพันธ์ เหมาะกับการเปิดตัวสินค้าใหม่ การโฆษณาเป็นการสร้างการรับรู้ (Brand awareness) การจัดกิจกรรมทางการตลาด เป็นการสร้างประสบการณ์ทางตรงให้กับผู้บริโภค หรือกิจกรรมเพื่อสังคม เป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้กับตราสินค้า เป็นต้น ซึ่งสามารถเลือกเครื่องมือการสื่อสารตามความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์การ (Schultz and Patil, 2009)

ความสำคัญของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ยังเป็นการสร้างความเชื่อมโยงในการวางแผนทางการตลาดให้กับองค์การได้เป็นอย่างดีมาก ทำให้การบริหารจัดการขององค์การเกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการต่อกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Reid, และคณะ, 2009) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อการการตลาดเชิงบูรณาการกับ การกำหนดทิศทางการตลาดขององค์การ และการกำหนดทิศทางตราสินค้าขององค์การ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ทั้ง 3 ส่วน คือ 1. การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ 2. การกำหนดทิศทางการตลาดขององค์การ และ 3.การกำหนดทิศทางตราสินค้าขององค์การ มีการเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกัน และการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้น เพราะการแข่งขันทางความคิดของธุรกิจในปัจจุบัน ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ทิศทางของการตลาดขององค์การ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ และทิศทางของตราสินค้าขององค์การ โดยในแต่ละส่วนจะมีจุดเชื่อมโยงที่แตกต่างกัน แต่สอดคล้องกัน เช่น ทิศทางการตลาดขององค์การกับทิศทางตราสินค้าขององค์การ มีลูกค้าเป็นจุดการเชื่อมโยง สำหรับทิศทางการตลาดขององค์การ กับการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ มีความร่วมมือภายในเป็นจุดเชื่อมโยง และการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการกับทิศทางของตราสินค้าขององค์การ มีเอกลักษณ์ของตราสินค้าเป็นจุดเชื่อมโยง ทุกส่วนที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะต้องทำงานร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ดี และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

จากงานวิจัยสรุปว่า การตลาดเชิงบูรณาการเป็นสิ่งที่จำเป็นของนักธุรกิจที่จะต้องทำความเข้าใจว่า ทั้ง 3 ส่วนที่กล่าวมาแล้ว มีความเกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงต่อกัน แต่ละส่วนมีคุณค่าในตัวของตัวเอง ซึ่งนักธุรกิจจะต้อง

ศึกษา เพราะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางการตลาดขององค์การเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยให้การดำเนินการในการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการมีประสิทธิภาพในการสื่อสารมากขึ้น

การบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการกับองค์การในปัจจุบัน

การบริหารองค์การในอดีต นักการตลาดมักจะทำการวางแผนการสื่อสารการตลาดโดยการวางแผนว่าจะสื่อสารการตลาดไปยังลูกค้าเป้าหมายได้อย่างไร แต่ในปัจจุบันนักการตลาดในองค์การจะต้องวางแผนใหม่ว่าองค์การจะต้องเป็นผู้รับฟังลูกค้าเป้าหมายว่าพวกเขาเหล่านั้นมีความต้องการอะไร จึงจะทำการวางแผนในสื่อสารการตลาด (Schultz, และคณะ, 2009) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อแนวคิดต่อองค์การในปัจจุบันที่จะทำการวางแผนการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ โดยมีผลกระทบว่าการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการอาจจะไม่เพียงแต่บูรณาการสื่อ หรือข้อมูลเท่านั้น แต่จะต้องทำการสื่อสารบูรณาการองค์การกับกลุ่มเป้าหมายให้ได้ด้วย ดังนั้น การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการจะต้องเริ่มต้นที่กลุ่มเป้าหมาย ไม่ใช่เริ่มต้นที่การวางแผนการสื่อสารขององค์การเพียงอย่างเดียว (Schultz, 2010)

มีงานวิจัย อีกเรื่องหนึ่งที่สอดคล้องกับการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบันเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ เพราะงานวิจัยได้กล่าวถึงว่าการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่สำคัญภายในองค์การ ควรจะมีการวางแผนการสื่อสารกับบุคคลากรภายในองค์การให้รับทราบในเรื่องราวต่าง ๆ ก่อน เพราะจะทำให้การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายภายนอกมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานวิจัยที่กล่าวถึงคือเรื่องการขัดขวางการสื่อสารตราสินค้าขององค์การกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างภายในองค์การ (Kitchen, และคณะ, 2007) เพราะการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการภายในองค์การก่อนทำให้สามารถทราบถึงปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่อง และจุดเด่น ของการสื่อสารก่อนที่จะนำการสื่อสารการตลาดสู่ภายนอกให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบทำให้มีโอกาสในการสามารถแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อมูลการสื่อสาร (Mcgrath, 2005)

ดังนั้น การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างมาก ที่จะต้องทำการสื่อสารกับบุคคลาการภายในขององค์การก่อน เพื่อตรวจสอบแผนการการสื่อสารการตลาด และเพื่อทำความเข้าใจกับบุคคลากรภายในองค์การของตนเอง นอกจากนั้นการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ที่มีประสิทธิภาพ จนทำให้องค์การเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วๆ ไปส่งผลทำให้องค์การสามารถขยายธุรกิจให้เพิ่มมากขึ้นได้ ซึ่งการขยายธุรกิจขององค์การก็คือความเจริญเติบโตขององค์การซึ่งเป็นเป้าหมายของเจ้าขององค์การทุก ๆ คน ซึ่งงานวิจัยของ (Joseph, 2010) เรื่อง ประสิทธิภาพที่แท้จริงของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ จะต้องสามารถขยายตราสินค้าขององค์การได้ ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand image) ขององค์การ จะเกิดขึ้นมาได้นั้น การขยายตราสินค้า(Brand extension) ก็เป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของการสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้า องค์การต้องสร้างภาพลักษณ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อความประสบความสำเร็จในตลาดในยุคศตวรรษที่ 21 ภาพลักษณ์ดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับองค์การ ดังนั้นการ

ขยายตราสินค้าออกกไปให้กลุ่มเป้าหมายและบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การได้รับทราบมากขึ้นเท่าไร นั้นคือความประสบความสำเร็จในการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การ

หลังจากที่องค์การได้ทำการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการแล้ว องค์การควรจะมีตรวจสอบผลการปฏิบัติการ โดยการทำการประมินผลการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ เพราะจะทำให้เรามีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาการการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การได้ โดยการพิจารณาจากผลตอบแทนที่ได้รับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การหรือไม่ ถ้ากิจกรรมการสื่อสารการตลาดไม่ได้ผล หรือได้ผลต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ก็จะเป็นพื้นฐานสำหรับการประเมินและการเปลี่ยนแปลงต่อไป สำหรับกิจกรรมการสื่อสารการตลาดที่ประสบความสำเร็จ สามารถนำกลับไปใช้ได้อีก หรือถูกนำมาพัฒนาต่อไปได้ ทำให้งานการสื่อสารการตลาดเป็นการเรียนรู้ที่สร้างคุณค่าสำหรับองค์การ กลุ่มเป้าหมาย และผู้บริหารอย่างต่อเนื่องและอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (Keller, 2006)

Ewing (2009) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวัดและการประเมินผลของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ” ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็น 5 แนวคิด ดังนี้

1. รูปแบบการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การ จะต้องสามารถเข้าใจถึงกระบวนการกระตุ้นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง

2. รูปแบบการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่นำมากระตุ้น แต่ละรูปแบบจะต้องมีความสัมพันธ์กัน

3. ต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า เทคโนโลยีมีผลกระทบต่อแรงเสริมในการสื่อสารการตลาดของลูกค้าเป้าหมายอย่างไร และจะสร้างความสมดุลย์ให้มีผลต่อการวางแผนทางการตลาดและการประเมินผลการสื่อสารการตลาดได้หรือไม่

4. ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการสื่อสารการตลาด และการกระตุ้นของการสื่อสารการตลาด

5. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ การใช้รูปแบบการสื่อสารการตลาดว่าจะนำมาใช้เมื่อไหร่ ใช้เพราะอะไร และใช้อย่างไร เพื่อให้การสื่อสารการตลาดเกิดความสมบูรณ์มากขึ้น

ซึ่งแนวความคิด ทั้ง 5 แนวคิดเป็นสิ่งที่ดีในการประเมินผล ไม่ล้าสมัย และการประเมินผลจาก 5 แนวความคิดมีความละเอียดมากขึ้นต่อการเชื่อมโยงระหว่าง ความสามารถทางการตลาด และแรงกระตุ้นในการสื่อสารทางการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การ

Reid (2009) ทำการวิจัยเรื่อง” การตรวจสอบ การดำเนินงาน ของขั้นตอนและผลลัพธ์ที่ตามมาของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ” งานวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ การตรวจสอบผลลัพธ์ของการใช้ การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการองค์การ มีความสัมพันธ์ต่อผลลัพธ์ของตราสินค้าในการวิจัยสามารถประเมินได้ 3 ด้าน คือ 1. วัดจากยอดขายขององค์การ 2.ความพึ่งพอใจของลูกค้าที่มีต่อองค์การ 3.ข้อได้เปรียบขององค์การกับคู่แข่ง

ดังนั้น การประเมินผลการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับองค์การเพราะจะเป็นผลสรุปของการดำเนินการในการนำการสื่อสารไปใช้ว่ามีข้อดีที่ควรจะดำเนินการต่อไป หรือมีข้อผิดพลาดที่จะต้องปรับปรุงหรือพัฒนาอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการต่อไปขององค์การ

ทิศทางอนาคต การบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การให้เกิดประสิทธิภาพ

จากการศึกษาการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตต่อองค์การในอนาคตเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ (Schultz and Schultz, 2004) ที่

กล่าวถึง ทิศทางอนาคตของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ควรจะต้องมีการวางแผนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดแผนจะต้องมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ขององค์การ

2. การใช้เครื่องมือการสื่อสารจะต้องครอบคลุมทุกขอบเขตและทุกระดับของเครื่องมือการสื่อสารการตลาด เพื่อให้เกิดความกลมกลืน ต่อเนื่อง และสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3. การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ให้ความสำคัญกับทุกลำดับและทุกประเภทของกลุ่มเป้าหมายโดยครอบคลุมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การในทุกประเภท

4. การบริหารจะต้องให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในและภายนอกองค์การ ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องเกิดการรับรู้ เชื่อมโยง เกี่ยวเนื่องและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันภายใต้แนวคิดดังกล่าว

5. ทำการบริหารและบูรณาการทั้งเครื่องมือและบุคคลที่เกี่ยวข้องให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อทั้งองค์การ

6. การสื่อสารการตลาดไม่ได้เน้นเฉพาะการสื่อสารตราสินค้าเท่านั้น แต่ยังวางแผนกลยุทธ์ที่ครอบคลุมถึงรูปแบบของการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และองค์การ

7. องค์ประกอบของการผสมผสานที่ครบถ้วน ทั้งการสื่อสารที่ใช้และไม่ใช้ สื่อบุคคล

8. ประเภทของเนื้อหาสาระที่ส่งไปยังลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ในทุกบริบท ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ ตราสินค้าและองค์การซึ่งต่างก็อยู่ภายใต้กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องและมีความสม่ำเสมอคงที่และเป็นหนึ่งเดียว (Single Consistent Strategy)

9. มีหลักในการเลือกใช้สื่อที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และข้อจำกัดทางด้านงบประมาณของการสื่อสารการตลาด ขององค์การ

ทั้ง 9 ข้อของการบริหารการสื่อสารการตลาด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่สำคัญส่งผลต่อการเจริญเติบโตของกิจการขององค์การในอนาคต

4. บทสรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบันทำให้ทราบว่า

1. การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ มีการปรับปรุงและพัฒนามาตลอดโดยการปรับปรุงและพัฒนาใช้หลักการการเรียนรู้ จากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้บริโภคและสภาวะของธุรกิจ ดังนั้นการแผนการตลาดในเรื่องการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการจะต้องมีแผนในการรองรับถึงความเปลี่ยนแปลงในการเคลื่อนไหวในการสื่อสารที่ความรวดเร็วและกว้างขว้างขึ้นของผู้บริโภค

2.ความสำคัญของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน คือสามารถกำหนดทิศทางการตลาดให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ ทำให้สามารถวางแผนการสื่อสารให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้เครื่องมือการสื่อสารที่ถูกต้อง เหมาะสมกับเวลา และการสื่อสารการตลาดจะต้องมีการประเมินผลเพื่อหาข้อดีและข้อผิดพลาดในการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาการการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการให้มีประสทธิภาพต่อไป

3.การบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การให้เกิดประสิทธิภาพ การวางแผนจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ เครื่องมือการสื่อสารจะต้องเป็นทิศทางเดียวกัน และมีความต่อเนื่อง

ดังนั้นการบริหารการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการขององค์การในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก ในการดำเนินธุรกิจที่มีการแข่งขันในระดับที่สูง เพราะจะส่งผลต่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตขององค์การ ในอนาคต การนำเครื่องมือการสื่อสารไปใช้จะต้องศึกษาและวางแผนให้มีความสัมพันธ์กัน และมีความต่อเนื่อง และตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะต้องสามารถสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีขององค์การและกลุ่มเป้าหมายให้เกิดขึ้นให้ได้

เอกสารอ้างอิง

Alyssa, Groom S. "Integrated Marketing Communication Anticipating the Age of Engage" Communication research trends. 27.no 4 (2008) : 319

Ewing, Michael T. " Integrated marketing Communications Measurement and Evaluation". Marketing, monash, 2009.

Janek, Ratnatungta and Ewing, Michael T. "The Brand capability valve of integrated marketing communication" *The Journal of Advertising.* (Winter 2008): 14

Joseph Eric Massey. "An Empirical test of brand extension on IMC Effectiveness." *Journal of Marketing&Communication*.5, no 3. (January-April 2010): 4-12.

Keller, Kevin Lane. *Building, measuring, and managing brand equity.* prentice Hall Canada., 2006.

Kitchen, Philip J., Graham, Spickett-Jones., and Tony, Grimes. "Inhibition of Brand Integrated amid Changing Agency Stuctures." *Journal of Marketing&Communication*.13, no 2 . (June 2007): 149-168.

Maclhavaram, Sreedhar., Vishag, Badrinarayanan., and Robert, E.Mc Donald. "Intergrated Marketing Communication (IMC) and Brand Identity as Critical Compobents of Brand Equity Strategy." *Jounal of Advertising.* (2005): 8

Mcgrath , John M. "A Pilot Study Testing Aspects of the Intergraded Marketing Communication Concept." Ph.D., Marketing. 2005

Reid, Mike. "Performance Auditing of Integrated Marketing Communication(IMC) Actions and Outcomes." Ph.D., Marketing, Monash, 2009.

Reid, Mike., Sandra, Luxton., and Felix, Mavondo. "The Relationship Between Integrated Marketing Communication, Marketing Orientation, and Brand Orientation" Ph.D.,Marketing. Monash., 2009.

Schultz, Don E. "The Founder of IMC Movement." *Journal of Brandage Essential*. 2, (Febuary 2010): 21-25.

Schultz, Don E., James, Peltier w., and John, Schibrowsky A. "Interactive Integrated Marketing Communication: Combing The Power of IMC, The New Media and Database Marketing." *Journal of Brandage Essential*. 8, (November 2009): 39-50

Schultz, Don E., and Patti, Charles H. "Guest Editorial The evolution of IMC: IMC in a customer-driven marketplace." *Journal of Marketing Communications*. 15 no. 2-3 (April-July 2009): 75-84.

Shultz, Don E. Gayle, Kerr., Charles, Patti., and Ilchul, Kim. "An inside-out approach to integrated marketing communication" *International Journal of Advertising*, 27, no 4. (2008): 511-548.

Schultz, Don E and Schultz, Heidi E. " *IMC The Next Generation"* McGraw Hill New York., 2004.

Semenik Richard. "Promotion and Intergraded Marketing Communications." Ohio: South-Western (2002)

การสร้างภาพลักษณ์องค์การ

CORPORATE IMAGE BUILDING

ศศิธร ง้วนพันธ์[1] และ ดร.ธีระ เตชะมณีสถิตย์[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการสร้างภาพลักษณ์องค์การเป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสร้างภาพลักษณ์สำหรับองค์การ ซึ่งปัจจุบันการสร้างภาพลักษณ์องค์การเป็นการใช้กลยุทธ์ในระยะยาว โดยการสร้างภาพลักษณ์ทำให้สามารถครองใจผู้บริโภคได้มากขึ้น และทำให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีต่อองค์การ

ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์องค์การจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของการแข่งขันในการทำธุรกิจ เพื่อทำให้ลูกค้าเกิดความผูกพันกับองค์การในอนาคตและเป็นการสร้างภาพลักษณ์องค์การที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์, ภาพลักษณ์องค์การ

Abstract

The study of corporate image is a study of documents and related research. To understand the image building for organizations. The organization is currently building the image of long-term strategy. By creating the image can be consumer protection more. And customer loyalty to the organization.

Therefore, the organization is a strategic look at the importance of competition in the marketplace. Commitment to provide customers with the organization in the future and create a lasting image of the organization.

KEY WORD : IMAGE, CORPORATE IMAGE

1.บทนำ

การศึกษาเรื่องการสร้างภาพลักษณ์องค์การเป็นการศึกษาถึงภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีต่อหน่วยงานนั้นๆ ทั้งนี้การรับรู้หรือภาพดังกล่าวเป็นผลมาจากการกระทำของคนในองค์การนั้นนั่นเองไม่ว่าจะเป็นคำพูดหรือการกระทำ ดังนั้นการจะสร้างภาพลักษณ์ขององค์การให้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับว่าองค์การนั้นมีสมาชิกที่เข้มแข็ง มีผลงานที่ปรากฏเป็นรูปธรรม มีการบริการที่เป็นเลิศ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ภาพขององค์การที่เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนย่อมเป็นภาพที่ดี น่าเชื่อถือ มีผลทำให้การปฏิบัติงานตามพันธกิจขององค์การบรรลุเป้าหมาย แต่ในทางตรงกันข้ามหากองค์การใดสมาชิกส่วนใหญ่ขาดความกระตือรือร้นไม่ได้รับการพัฒนาไม่รู้ทิศทางเป้าหมายในการปฏิบัติงานย่อมส่งผลให้ผลงานออกมาไม่มีคุณภาพทำให้ขาดความน่าเชื่อถือศรัทธาและความร่วมมือจากประชาชน ทั้งนี้เพราะภาพลักษณ์เป็นภาพที่เกิดจากความเชื่อ

---

[1] นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

ความรู้สึก ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อองค์การ หรือสินค้าและบริการ ซึ่งอาจมีทั้งทางบวกและทางลบ การศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกองค์การ ถึงแม้ว่าองค์การจะมีภาพลักษณ์ดีอยู่แล้ว องค์การก็ต้องมีกระบวนการในการรักษา หรือเสริมสร้างให้ดีขึ้น(retain and reinforce) ซึ่งหากภาพลักษณ์ไม่ดีก็จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข (change and correct)

เมื่อธุรกิจมีการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นและตลาดกลับกลายเป็นของลูกค้าการสร้างภาพลักษณ์องค์การจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการดำเนินงานขององค์การต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก ผู้ศึกษาถึงให้ความสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์ขององค์การ ซึ่งชื่อเสียงขององค์การต้องเริ่มต้นด้วยการหยั่งเสียงของผู้คนรอบข้างว่าคิดเห็นอย่างไรต่อองค์การเพื่อมุมมองที่ถูกต้อง รับรู้ความคิดเห็น ความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจาะจง นอกจากนั้นยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขององค์การทั้งทางตรงและทางอ้อม การลงทุนจะได้ไม่ศูนย์เปล่าเพราะข้อมูลที่ได้สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารชื่อเสียงขององค์การ สามารถนำมาใช้เป็นข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการสร้างภาพลักษณ์องค์การต่อไปในอนาคต

2. ขั้นตอนการศึกษาและวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) โดยมุ่งที่จะพิจารณาถึงแนวความคิดการสร้างภาพลักษณ์องค์การ โดยดำเนินการศึกษาจากเอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดการสร้างภาพลักษณ์องค์การ

3. ผลการวิเคราะห์และอภิปรายผล

จากการศึกษาด้านภาพลักษณ์ (Image) ความหมายภาพลักษณ์ คือ ภาพที่เกิดจากความนึกคิดหรือที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2546 : 821) ภาพลักษณ์ ในอีกความหมายหนึ่ง กล่าวไว้ว่า ภาพลักษณ์คือ ลักษณะโดยรวมของบุคคลหรือองค์การที่ปรากฏแก่สาธารณะหรือทางสาธารณะเห็นเป็นเช่นนั้น (พจนานุกรมฉบับมติชน 2547 : 652)

Simon, Kotler. (2003) ได้กล่าวไว้ว่า ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่มีความคงทนเหนียวแน่น เมื่อลูกค้าเกิดภาพลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้ว ก็จะรับรู้ถึงความต่อเนื่องของภาพลักษณ์นั้น

Stephen A. Greyser. (2007) ได้กล่าวว่า แนวความคิดของคำว่าภาพลักษณ์ในทางศิลปศาสตร์มองว่าเป็นสิ่งที่ผู้ชำนาญการด้านการสื่อสารสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสื่อกับสาธารณชนทั่วไปที่เรียกว่าผู้รับสาร แต่ในทางจิตวิทยากลับมีมุมมองที่แตกต่างออกไปว่าผู้รับสารเป็นคนสร้างความหมายมาจากการสังเกตของแต่ละบุคคลหรือจากสัญลักษณ์ที่บุคคลแสดงกับพวกเขาในขณะที่นักจิตวิทยาเห็นว่าภาพลักษณ์ คือองค์ความรู้ชนิดหนึ่งแต่สำหรับ

มุมมองของคนแวดวงประชาสัมพันธ์กลับมองว่าคำนี้คืออะไรก็ได้ที่อยู่ในใจดังนั้นการที่บุคคลหรือสาธารณชนจะมีภาพลักษณ์ต่อองค์การอย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการรับรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมหรือจากข้อมูลข่าวสารที่บุคคลได้รับ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความรู้เชิงการตีความหมาย หรือเรียกว่ากระบวนการเกิดมโนทัศน์ ซึ่งถือเป็นความรู้เชิงอัตวิสัยของบุคคลที่ได้มาจากข้อเท็จจริงและการประเมินส่วนตัว ทั้งนี้เป็นผลมาจากพฤติกรรมหรือการกระทำขององค์การที่เป็นภาพรวมทั้งหมดขององค์การ ตั้งแต่ ผู้บริหาร พนักงาน สินค้า หรือบริการ การดำเนินธุรกิจ กิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรมองค์การ สภาพแวดล้อมการทำงาน กระบวนการทำงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานต่างๆ โดยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การ (organization's

stakeholders) อาจมีภาพลักษณ์ต่อองค์การที่แตกต่างกันไป แต่ที่สำคัญที่สุดภาพลักษณ์ขององค์การควรเป็นไปในทางที่ดี เพื่อเป็นตัวสนับสนุนให้องค์การเจริญก้าวหน้ามั่นคงได้ในระยะยาว

จากที่กล่าวมาในด้านภาพลักษณ์หากมุ่งเน้นภาพลักษณ์องค์การ (corporate image) จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้ (เสรี วงษ์มณฑา 2546 : 25)

1. ผู้บริหาร (executive) องค์การจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ถ้าองค์การใดมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีนโยบายการบริหารที่ดี ซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบลูกค้า บริษัทนั้นจะมีภาพลักษณ์ที่ดี
2. พนักงาน (employee) บริษัทที่ดีจะต้องมีพนักงานที่มีความสามารถ มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีจิตวิญญาณของการให้บริการและมีบุคลิกภาพดี
3. สินค้า (product) ต้องเป็นสินค้าที่ดีมีคุณภาพ มีประโยชน์ตรงกับข้อความโฆษณาที่เผยแพร่ออกไป
4. การดำเนินธุรกิจ (business practice) ควรมีการคืนกำไรสู่สังคมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับบริษัท จึงทำให้องค์การทั้งหลายต้องให้ความสำคัญกับการคืนกำไรแก่สังคม
5. กิจกรรมเพื่อสังคม (social activities) ต้องมีการดูแลเอาใจใส่สังคม ร่วมกิจกรรมการกุศลหรือสร้างประโยชน์ให้กับสังคม เนื่องจากเป็นยุคที่เน้นการตลาดเพื่อสังคม
6. เครื่องมือเครื่องใช้ หรืออุปกรณ์ในสำนักงาน (artifacts) บริษัทต้องมีสิ่งที่แสดงสัญลักษณ์ของบริษัท ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องแบบพนักงาน อุปกรณ์สำนักงาน วัสดุสิ้นเปลือง เช่น ปากกา ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด กระดาษ ฯลฯ ควรมีโลโก้ขององค์การอยู่ด้วย

การสร้างภาพลักษณ์องค์การเอง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือพนักงานจะเป็นอย่างไรนั้น อาจมองแตกต่างจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ นอกจากนั้นยังอาจมองในมิติที่บุคคลมองภาพลักษณ์ของผู้อื่นหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งภาพลักษณ์ตามมุมมองนี้ เป็นสิ่งที่องค์การธุรกิจการตลาด การโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ให้ความสนใจอย่างมาก เพราะเป็นภาพที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของบุคคลอื่น กลุ่มอื่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การในการประเมินสภาพของตนเองในปัจจุบัน (current image) ได้ถูกต้องว่าภาพลักษณ์ขององค์การ (corporate image) จะเป็นไปในทิศทางใด เพราะการมีภาพลักษณ์ที่ดีย่อมทำให้สาธารณชนเชื่อถือไว้วางใจและให้ความศรัทธา Hart, Allison E., Rosenberger and Philip J. (2004 : 88-96) พบว่าภาพลักษณ์องค์การมีผลต่อความซื่อสัตย์ ของลูกค้า โดยที่ภาพลักษณ์มีส่วนสำคัญกับความพึงพอใจของลูกค้า และมีผลโดยตรงกับความซื่อสัตย์ของลูกค้าและมีผลต่อด้านต่างๆดังนี้

1. มีผลต่อตลาดแรงงาน ทำให้ความต้องการ หรือความประสงค์เข้าเป็นสมาชิกที่ร่วมทำงานกับองค์การ เกิดข้อได้เปรียบในการสรรหา และสามารถเลือกคนที่มีศักยภาพสูง มีความสามารถเข้ามาทำงานกับองค์การได้ง่าย
2. มีผลต่อผู้ลงทุน หรือผู้ถือหุ้น ทำให้เกิดความต้องการที่จะลงทุนในกิจการ เนื่องจากความศรัทธา และความเชื่อมั่นต่อองค์การ
3. มีผลต่อสังคมที่องค์การนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ทำให้ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
4. มีผลต่อสาธารณชนทั่วไป รวมถึงองค์การอื่นๆ หน่วยงานของรัฐช่วยเอื้ออำนวยความคล่องตัวต่อการบริหาร และดำเนินธุรกิจต่างๆ ขององค์การได้ดีขึ้น

Corley Kevin et al. (2001) พบว่ามีผลทั้งทางตรง และทางอ้อมของภาพลักษณ์จากการแสดงออกทางสังคมขององค์การ และผู้ที่เกี่ยวข้องภายใน ผู้จัดการประชาสัมพันธ์คือ ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงที่ต้องรับผิดชอบต่อการสร้าง

ภาพลักษณ์ต่อบุคคลภายนอก ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลภายในองค์การ และยังพบด้วยว่าตลาดแรงงานยุคใหม่นี้ มีความซื่อสัตย์ต่อองค์การน้อย และมีการโยกย้ายงานบ่อย การประชาสัมพันธ์จึงมีส่วนช่วยลดผลกระทบเกี่ยวกับแรงงานขององค์การ

Anonymous (2004) "Corporate Reputation" พบว่า 93% ของผู้บริหารอาวุโสเชื่อว่าลูกค้า และผู้บริโภคพิจารณาชื่อเสียงของบริษัทเป็นสำคัญ ผู้บริโภคในปัจจุบันนี้พร้อมที่จะลงโทษตัวสินค้า เมื่อบริษัท หรือองค์การประสบปัญหามีการขึ้นลงในจำนวนของความรับผิดชอบทางสังคมต่อการใช้สินค้าอย่างรุนแรง ผู้บริหาร 9 ใน 10 คน คิดว่า ความรับผิดชอบทางสังคมขององค์การต่อการใช้สินค้าจริง เกือบครึ่งหนึ่งของผู้ตอบคำถาม ถูกกำหนดให้รายงาน โดยตรงต่อผู้บริหารระดับสูง ความรับผิดชอบทางสังคมขององค์การมีมากในบริษัททางทวีปยุโรปตะวันตกมากกว่าทวีปอื่นๆ บริษัทในทวีปตะวันตกมักจะรายงานถึงความรับผิดชอบทางสังคมของเขามากกว่าในภูมิภาคอื่นๆ

Hsieh, Ming-Huel et al. (2005) "Product, Corporate and Country-Image Dimensions and Purchase Behavior" การวิจัยนี้มุ่งเน้นถึงความรู้สึกลูกค้าอันนำไปสู่การพัฒนาการประชาสัมพันธ์องค์การเบื้องต้น และยังได้ศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ในความคิดต่อความรู้สึกของภาพลักษณ์ทางการค้า ผู้วิจัยพยายามใช้ตัวสินค้าที่ภาพลักษณ์เกี่ยวพันกับภาพลักษณ์ขององค์การ หรือภาพลักษณ์ของประเทศ ผลการวิจัยในบริษัทรถยนต์ชั้นนำของโลก 20 บริษัท พบว่า ทัศนคติต่อภาพลักษณ์ขององค์การ หรือประเทศมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้านั้น โดยอาศัยประชากรทางสังคม และภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติเป็นตัวบ่งชี้ภาพลักษณ์ของสินค้า ผลการวิจัยนี้ยังสนับสนุนสมมติฐาน และการขยายฐานลูกค้าเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางการค้าโลก (global brand image)

โดยการดำเนินธุรกิจจำเป็นต้องได้รับความเชื่อถือ และความไว้วางใจจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งองค์การใดมีภาพลักษณ์ที่ดีย่อมได้รับความไว้วางใจ ได้รับความเชื่อถือและให้การสนับสนุน หากองค์การใดสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือได้สำเร็จก็จะเสริมต่อฐานะขององค์การได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันการพัฒนาด้านการสื่อสารทำให้การรับรู้ข่าวสารเป็นไปได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วทำให้สังคมและองค์การมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีความตื่นตัว มีโอกาสและมีความรู้สึกอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น ในขณะที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีมีความรวดเร็วทำให้การผลิตหรือการให้บริการไม่แตกต่างกันมากนัก ในด้านของคุณภาพหรือราคา แต่การที่สาธารณชนหรือลูกค้าตัดสินใจให้ความไว้วางใจใช้สินค้าหรือบริการขององค์การใดย่อมขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์ขององค์การในสายตาของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.บทสรุป

ภาพลักษณ์องค์การ(corporate image) คือการรับรู้และความประทับใจต่อองค์การ โดยการตีความหมายและกระบวนการรับรู้ข้อมูล ซึ่งเกิดจากการสื่อสารเอกลักษณ์องค์การ (corporate identity) ที่หมายรวมถึงพฤติกรรม (behavior) สัญลักษณ์ (symbolism) และการสื่อสาร (communication) ทุกอย่างในองค์การเป็นภาพลักษณ์โดยรวม (total image) เสมือนการสร้างความประทับใจแรกพบ (first impression) ทั้งอย่างตั้งใจ (planned message) และอย่างไม่ตั้งใจ (unplanned message) ที่องค์การได้สื่อออกไปสู่กลุ่มผู้รับข่าวสาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์การ ภาพลักษณ์องค์การจึงเป็นภาพที่เกิดขึ้นอย่างทันที ในการรับรู้ของผู้รับสารที่มีต่อองค์การนั้นๆ และยังส่งผลต่อชื่อเสียงขององค์การ (corporate reputation) โดยที่ชื่อเสียงขององค์การที่ว่านั้นคือ การรับรู้อย่างยาวนานเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆขององค์การ ซึ่งการสร้างภาพลักษณ์องค์การ จะทำให้เกิดการสร้างผลตอบแทนที่ดีให้กับธุรกิจในระยะยาวได้ดีอีกด้วย

จากการที่ทบทวนงานวิจัยจะเห็นได้ว่าการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์การ สามารถทำให้ผู้บริโภคตีความและจดจำองค์การได้ดี สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์การได้ ซึ่งการสร้างภาพลักษณ์องค์การที่ดีจะต้องครอบคลุมในหลายเรื่องด้วยกัน เช่น ภาพลักษณ์ผู้บริหาร ภาพลักษณ์พนักงาน ภาพลักษณ์สินค้าและบริการ ภาพลักษณ์ในการดำเนินธุรกิจ ภาพลักษณ์กิจกรรมเพื่อสังคม ภาพลักษณ์วัฒนธรรมองค์การ และภาพลักษณ์บรรยากาศการทำงาน เป็นต้น

ภาพลักษณ์องค์การที่ดีจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินองค์การ โดยให้เหตุผลที่ว่า

1.ภาพลักษณ์สามารถถ่ายทอดความคาดหวัง ทำให้องค์การสามารถสื่อสารไปถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เกิดความเชื่อถือต่อสินค้าและบริการมากขึ้น

2.ภาพลักษณ์เป็นเสมือนเกราะป้องกัน เพราะเมื่อองค์การประสบปัญหาไม่ว่าด้านใด ถ้าองค์การมีภาพลักษณ์ที่ดีจะทำให้ลูกค้าเกิดความเข้าใจที่ดีต่อธุรกิจมากขึ้น

3.ภาพลักษณ์องค์การมีผลต่อทัศนคติของพนักงานในองค์การ เพราะถ้าองค์การมีภาพลักษณ์ที่ดี ย่อมทำให้พนักงานมีความภาคภูมิใจและตั้งใจทำงาน ทำให้บริการมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

5.กิตติกรรมประกาศ

การที่เขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดีต้องขอขอบคุณท่านอาจารย์ที่ให้คำปรึกษาที่ช่วยให้คำแนะนำเป็นอย่างดี รวมทั้ง เพื่อนๆที่ช่วยให้การสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

เสรี วงษ์มณฑา. *การประชาสัมพันธ์ทฤษฎีและปฏิบัติ.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ, 2542.

เสรี วงษ์มณฑา. *สื่อประชาสัมพันธ์* . กรุงเทพมหานคร : ธนธัชการพิมพ์, 2546.

Anonymous. “ Corporate Reputations” *Brand Strategy.* (2004) : n.p.

Belch George E. and Michael A. Belch. *Advertising and Promotion*. 5th. New York : McGraw-Hill, 2001.

Corley, Kevin G., Cochran, Philip L., Comstock, Thomas G. “Image and the Impact of Public Affairs Management on Internal Stakeholders” *Journal of Public Affairs.* (2001) : 36-40.

Hart, Allison E., Rosenberger and Philip J. “The Effect of Corporate Image in the Formation of Customer Loyalty” *Australasian Marketing Journal.* (2004) : 88-96.

Hsieh, Ming-Huei.,Pon.,Shan-Ling., Setiono., Rudy. “ Product Corporate and Country-Image Dimensions and Purchase Behavior” *Academy of Marketing Science Journal.* (2005) : 117-125.

Paul Baines., John Egan., Frank Jefkins. “ Revealing the Corporation ” (2004) : 358.

Simon, Kotler. “ Building Global Biobrands” (2003) : n.p.

Stephen A. Greyser. “ Corporate Brands with a Heritage” *Journal of Brand Management.* (2007) : n.p.

แนวทางการพัฒนานักธุรกิจเครือข่ายอิสระสู่ความสำเร็จ

DEVELOPMENT APPROACH OF INDEPENDENT NETWORK BUSINESSMAN TO ACHIEVEMENT

นเรศ ล้วนไพรินทร์[1] ดร.ณกมล จันทร์สม[2]

บทคัดย่อ

จากเหตุผลความจำเป็นที่เกิดจากการพัฒนาบุคลากรและผลดีของการพัฒนาบุคลากรนั้นจะเห็นได้ว่าหน่วยงานควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจัง ไม่ควรคิดว่าการพัฒนาบุคลากรจะเป็นการเสียเวลาหรืองบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ เพราะการพัฒนาบุคลากรในแต่ละครั้ง บุคลากรจะเกิดความชำนาญในงานที่ทำมากขึ้น การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และนอกจากการให้ความสำคัญแล้วยังจำเป็นต้องการมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอด้วย เพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรมีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และคู่แข่งภายนอกด้วย ซึ่งแนวทางการพัฒนานักธุรกิจอิสระสู่ความสำเร็จนั้น มีความจำเป็นอย่างมากต่อผู้จำหน่ายอิสระ ผู้ประกอบการ เพราะจะได้ทราบว่าปัจจัยใดที่จะเป็นตัวกำหนดให้ผู้จำหน่ายอิสระอยากทำธุรกิจกับบริษัทนั้น ในขณะเดียวกันบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมนี้ก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันกับการแข่งขันที่นับวันจะรุนแรงมากขึ้น ยิ่งเป็นการแข่งขันในโลกไร้พรหมแดน ผู้จำหน่ายอิสระก็ต้องมีการพัฒนาตนเองเช่นเดียวกัน ทั้งด้านทักษะการทำธุรกิจ การสื่อสาร การจูงใจ และการแนะนำคนเข้าสู่ธุรกิจซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักของการทำธุรกิจเครือข่าย นอกจากนี้ยังพบว่า ความสม่ำเสมอของการทำงานพื้นฐานของนักธุรกิจจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในระยะยาว

คำสำคัญ : ธุรกิจเครือข่าย, นักธุรกิจ, ความสำเร็จ

Abstract

By reason of the necessity from the personnel development and its advantage, the organization should seriously focus on the significance of the personnel development. It should not be wasted or budgeted without doubt because of in each time the personnel development. They are more skillful at their works. The personnel development is advantageous to the organization both short and long term. Besides the significance, the personnel development support is consistently needed as well in order that the organization and personnel are ready to encounter change and external competitor too. The development approach of independent businessman to

---

[1] นักศึกษาปริญญาเอก คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

achievement is very important to the independent seller and entrepreneur, because it is know that what factors are indicated to the independent seller who wants to undertake the business with the company. At the same time the company in this industry has to adjust the vigorous competition. In the globalization competition, also the independent seller must have self development for business skill, communication, motivation and recommendation for business; the center of network business. In addition it is found that the basic working consistency of businessman is the indicator of achievement in long term.

Key words : Network business, Businessman, Achievement

1. บทนำ

จากพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของการขายตรงไว้ว่า ขายตรง หมายถึง การทำตลาดสินค้าหรือสถานบริการในลักษณะของการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภค หรือของผู้อื่นหรือสถานที่อื่นที่มิใช่สถานประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยผ่านตัวแทนขายตรง หรือนักธุรกิจขายตรงชั้นเดียวหรือหลายชั้น แต่ไม่รวมถึงนิติกรรมที่กำหนดในกฎกระทรวง นอกจากนี้การขายตรง (Direct Selling) ยังเป็นการขายสินค้าที่ผู้ขายจะติดต่อเสนอสินค้าให้กับผู้บริโภค โดยไม่ผ่านคนกลางหรือร้านค้าคนกลางและจำเป็นต้องมีการให้บริการและแนะนำวิธีการใช้ที่ถูกต้องและได้ผล ซึ่งจะทำให้เกิดการซื้อต่อเนื่องตามมาในระยะยาว (วิยุทธ์ ฉายะยันตร์และคณะฯ. 2543 : 6-7) การขายตรงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบธุรกิจการตลาดและการขาย ซึ่ง เบเคอร์ ได้กล่าวไว้ถึงความสำคัญของการขายตรงไว้ว่า การขายตรงเป็นการขายที่ใช้การสื่อสาร 2 ทาง คือผู้ขายสามารถรับรู้ปฏิกิริยาของลูกค้าว่าลูกค้ามีระดับความพึงพอใจหรือความชอบในสินค้า หรือบริการมากน้อยแค่ไหน มีการออกแบบหรือปรับปรุงข้อมูลให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าแต่ละราย ผู้ขายและลูกค้าได้มีโอกาสสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หากมีความสงสัยไม่เข้าใจในสินค้าหรือบริการทำให้ลูกค้ามีโอกาสซักถามผู้ขาย ที่ผู้ขายสามารถอธิบายในรายละเอียดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและผู้ขายสามารถรับรู้ปฏิกิริยาความรู้สึก และความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการนั้นได้ในทันที และ นิคเกลส์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการขายตรงว่า ลูกค้าเป้าหมายมีความต้องการที่แตกต่างกัน และในบางครั้งลูกค้าก็มีความผูกพันกับสินค้าอื่นมาก่อนจนไม่สามารถใช้วิธีไหนมาชักจูงได้มากไปกว่า การขายโดยบุคคล ที่สามารถช่วยให้ลูกค้าได้เปิดใจและยอมรับสินค้ามากกว่าวิธีการอื่นๆ การขายตรงเป็นทางเลือกที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ด้วยความง่ายในการเข้าสู่ธุรกิจที่ง่ายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน สามารถเลือกที่จะทำเป็นอาชีพเสริม หรืออาชีพหลักได้ในทันทีที่ต้องการ อีกทั้งยังมีองค์กรการขายตรง ให้เลือกมากมายตามความพอใจและเหมาะสมกับแต่ละคน และประการสำคัญคือการจูงใจ ด้วยผลตอบแทนและผลประโยชน์อย่างอื่นอีกมากมาย ล้วนทำให้ธุรกิจการขายตรง โดยเฉพาะการขายตรงแบบหลายชั้นมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก พิจารณาจากมูลค่าตลาดที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2540 ที่มียอดจำหน่ายประมาณ 16,000 ล้านบาท ขยับไปถึงระดับ 20,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2543 และ 27,000 ล้านบาทในปี 2545

จากผลดีของการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรส่งผลดีโดยตรงต่อตัวผู้เข้ารับการพัฒนา การปฏิบัติงานและหน่วยงานในหลายๆ ด้านด้วยกัน คือ 1) ผลดีต่อตัวบุคลากร เมื่อบุคลากรมีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานก็จะมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องจะช่วยลดอัตราการลาออกของคนที่มีฝีมือลง เพราะการพัฒนาบุคลากรจะสร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรกับหน่วยงาน บุคลากรจึงเกิดความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการทำงาน เพื่อบรรลุผลสำเร็จของหน่วยงาน 2) ผลดีต่อหน่วยงาน การพัฒนาบุคลากรจะช่วยเพิ่ม

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเนื่องจากบุคลากรมีความเชี่ยวชาญในงานที่ทำมากขึ้น ข้อผิดพลาดต่างๆ ก็จะลดลง การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาหน่วยงานให้สามารถแข่งขันกับหน่วยงานอื่นได้อย่างเต็มที่ แต่ทั้งนี้ก็ยังประสบปัญญาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบุคลากรในหลายด้าน คือ 1) ด้านงบประมาณ 2) ด้านระยะเวลา 3) ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร 4) ด้านการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร และ 5) ด้านการจัดสรรเวลาและผู้ที่ทำหน้าที่แทนในกรณีที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่หลักไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และจากเหตุผลความจำเป็นที่เกิดจากการพัฒนาบุคลากร และผลดีของการพัฒนาบุคลากรนั้นจะเห็นได้ว่าหน่วยงานควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจัง ไม่ควรคิดว่าการพัฒนาบุคลากรจะเป็นการเสียเวลาหรืองบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ เพราะการพัฒนาบุคลากรในแต่ละครั้ง บุคลากรจะเกิดความชำนาญในงานที่ทำมากขึ้น การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และนอกจากการให้ความสำคัญแล้วยังจำเป็นต้องการมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอด้วย เพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรมีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และคู่แข่งภายนอกด้วย

จากประเด็นความสำคัญเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักธุรกิจขายตรงนั้นเป็นปัจจัยหลักในการประสบความสำเร็จในธุรกิจขายตรง เป็นเหตุให้องค์กรธุรกิจขายตรงส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมนักธุรกิจขายตรงของตนอย่างเต็มที่และสม่ำเสมอ โดยมุ่งให้ข้อมูลความรู้ที่ตรงตามความต้องการของสมาชิกนักธุรกิจขายตรง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งก็คือ องค์กรต่างๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักการของการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอน และสาระสำคัญของการฝึกอบรม เพราะส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเน้น การสร้างฝันสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้จำหน่ายเกิดความทะเยอทะยาน แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังขาดเนื้อหาที่เน้นการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงและรูปแบบในการขายตรงที่ชัดเจน นอกจากนี้ รูปแบบการอบรมยังคงจำกัด ส่วนมากใช้การบรรยายโดยอ้างอิงจาก ประสบการณ์และแนวคิดของวิทยากร แม้ว่าจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ ทัศนคติ และพฤติกรรมของนักขายตรงได้บ้างไม่มากก็น้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของนักธุรกิจขายตรงหรือนักขายตรง ที่สามารถจะนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้กับการขายตรงต่อไป แต่ยังไม่ปรากฏว่า มีบุคคลหรือหน่วยงานใดที่นำหลักการทางจิตวิทยาการให้คำปรึกษาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาให้เกิดคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรง ตลอดทั้งไม่ปรากฏว่ามีเครื่องมือที่ใช้วัดคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรง และจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จึงมีความประสงค์ที่จะทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนานักธุรกิจเครือข่ายอิสระสู่ความสำเร็จ เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการให้ความรู้ ส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนา และวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จ

2.2 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จ

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในด้านธุรกิจขายตรง และนักธุรกิจเครือข่าย

3.2 ขอบเขตของเนื้อหา ประกอบด้วย 1) ตัวแปรอิสระ คือ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จ และ 2) ตัวแปรตาม คือ แนวทางการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จ

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ที่ใช้ในการวิจัย คือ กรุงเทพมหานคร

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ได้ทราบถึงคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จ

4.2 สามารถสร้างแนวทางการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จ

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

ฉัตรสุดา สืบสนธิ (2548) ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคต่อกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ในเขตกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา บริษัท สโรรักษ์ (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาซื้อหรือใช้บริการที่ศูนย์ความงามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 23 – 30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท ลูกจ้าง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท สถานภาพโสด 2) พฤติกรรมการซื้อและใช้บริการของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์และบริการด้วยเหตุผลที่เชื่อมั่นในชื่อของสินค้า ส่วนของรูปแบบการซื้อและการใช้บริการส่วนใหญ่ ใช้บริการรักษาสิว ฝ้า พร้อมใช้ผลิตภัณฑ์ ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์ ส่วนมากจะใช้ผลิตภัณฑ์น้อยกว่า 7 ครั้งต่อสัปดาห์ ส่วนความถี่ที่ใช้บริการรักษาสิว ฝ้า นวดตัว ที่ศูนย์ความงามส่วนใหญ่ใช้บริการเดือนละครั้ง ปริมาณการใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อแต่ละครั้งเฉลี่ย 300 – 600 บาท สำหรับประเภทผลิตภัณฑ์ที่เลือกซื้อและใช้บริการส่วนใหญ่ เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ สโรรักษ์ คอลเล็คชั่น เช่น ผงเร่ง ผงพอก การตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อเอง และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสโรรักษ์ ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์มาก่อน 3) ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อกลยุทธ์การตลาดของ สโรรักษ์ พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมพอใจมาก โดยมีความพึงพอใจมาก สำหรับกลยุทธ์การตลาดด้านผลิตภัณฑ์และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และมีความพึงพอใจปานกลางสำหรับกลยุทธ์การตลาดด้านราคาและด้านการส่งเสริมการตลาดด้วย 4) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า คุณลักษณะด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพ มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อและการใช้บริการของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความพึงพอใจของผู้บริโภคโดยรวมจำแนกตามอายุ รายได้ สถานภาพสมรส มีความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การตลาดไม่แตกต่างกัน ส่วนความพึงพอใจของผู้บริโภคโดยรวมจำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ มีความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การตลาดต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสอดคล้องกับ รัตติยา อุบลบาน (2548) ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางเพื่อบำรุงรักษาผิวหน้าของผู้ชายในจังหวัดขอนแก่น. ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท กลุ่มตัวอย่างใช้เครื่องสำอางประเภทโฟม/เจล ตราสินค้าเครื่องสำอางที่ผู้บริโภคเลือกซื้อ คือ นีเวียสำหรับผู้ชาย (Nivea for Men) เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อเครื่องสำอางเพื่อบำรุงรักษาผิวหน้า คือ ซื้อเพื่อรักษาผิวหน้า และใช้เป็นประจำ โดยซื้อครั้งละ 1 ชิ้น ราคาไม่เกินชิ้นละ 500 บาท บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเครื่องสำอางเพื่อบำรุงรักษาผิวหน้ามากที่สุดคือตนเอง ผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อเครื่องสำอางที่ซุปเปอร์มาร์เก็ต/ร้านสะดวกซื้อ ในการซื้อเครื่องสำอางแต่ละครั้งสิ่งที่ผู้บริโภคคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ คุณภาพของเครื่องสำอาง รองลงมาคือ ราคาของเครื่องสำอาง และความสะดวกในการซื้อ ตามลำดับ แหล่งผลิตเครื่องสำอางและตราสินค้าที่ผู้บริโภคเลือกซื้อมากที่สุด คือ เครื่องสำอางที่ผลิตในประเทศไทย แต่ใช้ชื่อตราสินค้าต่างประเทศ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย แต่ไม่ให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาด เมื่อซื้อเครื่องสำอางเพื่อบำรุงรักษาผิวหน้า โดยสอดคล้องกับ โอภาส กิจกำแหง (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงโดยใช้การฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์

องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรง พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ดี คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน คุณลักษณะด้านความขยันหมั่นเพียร คุณลักษณะด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะด้านความก้าวหน้า และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง โมเดลโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง และสามารถวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงได้ 2) ผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงจำนวน 550 คน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะด้านความก้าวหน้าและพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และด้านบุคลิกภาพที่ดีอยู่ในระดับมาก และ 3) ผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงจำนวน 20 คนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการขายตรงเพิ่มขึ้น แสดงว่าการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงมีผลให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

5.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Peter A. Reday, Roger Marshall, and A. Parasuraman. (2008) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางสหวิทยาการเพื่อการประเมินลักษณะและศักยภาพการขายของพนักงานขายรุ่นใหม่ ผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีกำลังเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นในตลาดอุตสาหกรรม ดังนั้น คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับพนักงานขายมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน คือไม่เพียงแต่ต้องมีทักษะการขายทั่วไป ที่มีในเรื่องการชักชวน ลูกเล่น และทักษะระหว่างบุคคล ที่มักจะพิจารณาว่ามีความเกี่ยวข้องกับตลาดผู้บริโภค แต่ยังต้องมีความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีอีกด้วย การวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะทั้งสามด้านและมาตรการว่า มีอิทธิพลต่อผลปฏิบัติงานขายที่แท้จริงในบริบทเชิงธุรกิจต่อธุรกิจด้วยกัน โดยสอดคล้องกับ Joe M. Ricks Jr., Jacqueline A. Williams, and William A. Weeks. (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมการขาย ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่างานศึกษาจำนวนมากได้มีการตรวจสอบประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมการฝึกอบรมการขาย การประเมินความต้องการที่มีจำกัด การขาดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม การที่ไม่มีการจัดวางตำแหน่งระหว่างเป้าหมายการฝึกอบรมเป้าหมายร่วม และเนื้อหาการฝึกอบรมการขาย เป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นทั้งหมด ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรม นอกจากนี้ บทบาทของเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมการขายที่มีความสำคัญในการฝึกอบรมยังไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร การประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรมการขายจะไม่สมบูรณ์ หากปราศจากการพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้ฝึก กรณีศึกษานี้ได้แนะนำบทบาท 8 ข้อที่มีความเกี่ยวเนื่องกับตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมการขายเพื่อให้การดำเนินบทบาทเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ งานศึกษาได้ระบุทักษะ 18 อย่างที่เกี่ยวข้อง และได้จัดกลุ่มเป็นความสามารถ 5 แบบ นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับประเด็นการวิจัย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในอนาคต โดยสอดคล้องกับ John Mathieu, Michael Ahearne, and Scott R. Taylor (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบในช่วงเวลาหลายปีของผู้นำและพนักงานขายที่มีอิทธิพลต่อการใช้เทคโนโลยีของทีมขายและผลการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยได้ตรวจสอบอิทธิพลของการริเริ่มการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่มีต่อผลปฏิบัติงานขายของพนักงานขายจำนวน 592 คน มีการตั้งสมมติฐานว่า พนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานจะมีผลกระทบเชิงลบต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อเทคโนโลยี และในทางกลับกัน จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีด้วย ผลปฏิบัติงานขายที่

ได้ตั้งสมมติฐานไว้ ให้สัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานทั้งในอดีตและการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีแบบใหม่ นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ให้สมมติฐานว่าผู้นำที่ยอมรับเทคโนโลยีในงานขายจะเพิ่มระดับความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของเทคโนโลยีและการใช้งานด้วย และพฤติกรรมของผู้นำแบบมอบอำนาจเบ็ดเสร็จก็จะมีผลต่อระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อเทคโนโลยีของพนักงานขายและความสัมพันธ์ในระดับบุคคลด้วย การวิเคราะห์โมเดลระดับลดหลั่นเชิงเส้น ได้ยืนยันถึงสมมติฐานของปัจจัยความสัมพันธ์ระดับบุคคลทุกปัจจัย และปัจจัยความสัมพันธ์ข้ามระดับบางปัจจัย ที่ต้นตอมาจากพฤติกรรมของผู้นำบางคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำแบบมอบอำนาจเบ็ดเสร็จแสดงถึงปฏิกิริยาข้ามพหุระดับ ซึ่งเป็นไปตามที่คาดเอาไว้ นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวถึงผลลัพธ์ที่ได้รับในแง่ของความสำคัญของปัจจัยทางสังคมจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จระหว่างทีมขายและเทคโนโลยี โดยสอดคล้องกับ Storms, Barbara A; Gonzales, Sarah (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบสำหรับความร่วมมือของการพัฒนาภาวะผู้นำเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ความพยายามของ California State University, East Bay ภาควิชาภาวะผู้นำทางการศึกษา ในการพัฒนา การบำรุง และการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ โดยร่วมมือกับผู้นำในเขตโรงเรียนท้องถิ่น กรณีศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ความร่วมมือเช่นนี้มีการพัฒนาอย่างไร และได้บทเรียนอะไรจากความร่วมมือนี้ นอกจากนี้ กรณีศึกษายังแสดงถึงคุณสมบัติของความร่วมมือกัน เช่นเดียวกับการอภิปรายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานที่จะประสบผลสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการให้ความสนใจกับโปรแกรม องค์ประกอบ การวางแผนร่วมกัน การสอนและผลลัพธ์ระยะยาว

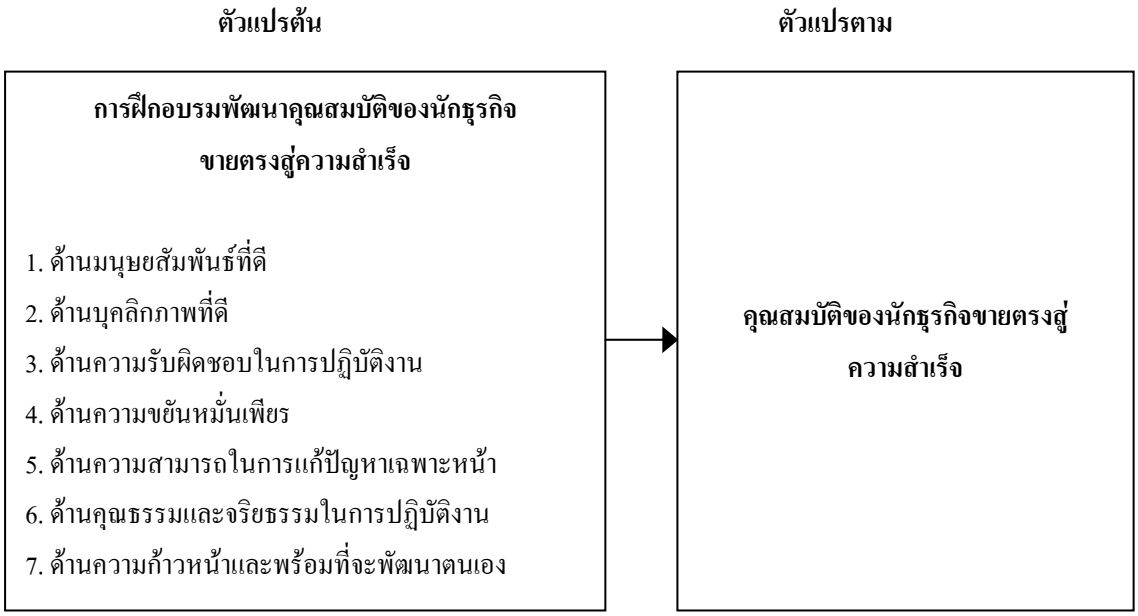
Collay, Michelle (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคลุมเครือของเอกลักษณ์ของอาชีพ กับการเป็นครูในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลอันทรงพลังของความเป็นมืออาชีพในแง่ครูในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำนั้นตระหนักถึงงานและบทบาทของพวกเขาอย่างไร บทความได้ทบทวนกลุ่มปัจจัยที่ทำหน้าที่ปั้นครูผู้สอนให้มีความเป็นมืออาชีพ การแสดงความหมายโดยนัยสำหรับหน้าที่ของครูผู้สอนกับการเป็นผู้นำทางการศึกษา การสนับสนุนและอุปสรรคสำหรับภาวะผู้นำของครูผู้สอน เพื่อพิจารณาถึงการแสวงหาบทบาทเพิ่มเติมสำหรับความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นผู้นำในฐานะความเป็นครูมีโอกาสตรวจสอบบทบาทของความเป็นมืออาชีพในบริบทของภาวะผู้นำที่อยู่ในตัวครูผู้สอน และความจำเป็นในการเตรียมครูในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่น่าสนใจ กับอำนาจและบทบาทที่รับมอบหมายใหม่ ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการยกระดับชั้นเรียน และต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นเป็นตอน โดยสอดคล้องกับ Fanning, Michael C.P. (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนามุมมองของช่องว่างผลสัมฤทธิ์ทั่วโลก : ผู้นำระดับโรงเรียนในฐานะ ผู้ประสานงานระหว่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเวลาไม่นานมานี้ โรงเรียนในสหรัฐอเมริกาอเมริกันและนักวิชาการที่ศึกษาในหัวข้อนี้ ได้มุ่งเน้นไปที่การเชื่อมช่องว่างของความสำเร็จ วรรณกรรมเชิงวิชาการส่วนใหญ่มักจะเน้นถึงความแตกต่างในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับโรงเรียนระดับพื้นที่ หรือระดับชาติ วรรณคดี ที่ตรวจสอบวิธีปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อผลงานที่มีคุณภาพของโรงเรียนซึ่งได้เชื่อมช่องว่างนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์ ที่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เกี่ยวกับช่องว่างความสำเร็จทางการศึกษาแทบจะไม่มีอะไรคืบหน้า เมื่ออยู่ในประเด็นที่เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศและภาระหน้าที่ ซึ่งรัฐบาลทั้งหมดต้องขจัดความไม่เท่าเทียมกันอยู่แล้ว นอกจากนี้ วรรณกรรมแทบจะไม่กล่าวถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศ บทความนี้แนะนำทุกหัวข้อเหล่านี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระดับโลกระหว่างผู้นำด้านการศึกษาและนักวิชาการ เพื่อตอบสนองความท้าทายที่จะให้เด็กทุกคนมีความเท่าเทียมกันทางด้านการศึกษา เพื่อปิดช่องว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาทั่วโลก โดยสอดคล้องกับ Hohenbrink, JoAnn., Brilhart, Daniel. and Zigler, Ted. (2008) ได้ทำการวิจัยเรื่องครูในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำ: เวลาคือเดี๋ยวนี้ คำถามคืออย่างไรและใคร ผลการวิจัยพบว่า ครูในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำกำลังเป็นหัวข้อในลำดับต้นๆ ที่มีความสำคัญในรัฐต่างๆ ในฐานะเป็นวิธีการปรับปรุงและช่วยเร่งการปฏิรูปโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยบรรดาอาจารย์ใหญ่อย่างมากมายอีกหลาย

เรื่อง รวมทั้งเรื่องที่ไม่สามารถจะทำได้ คนส่วนใหญ่เห็นความจำเป็นของครูผู้สอนในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำในอาคารเรียน แต่เราจะเสนอการฝึกอบรมประเภทใดให้กับบรรดาครูเพื่อใช้ในการนำทาง โดยบทความนี้ได้สำรวจความเคลื่อนไหวระดับประเทศ โดยเสนอความคิดให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมนี้ พร้อมทั้งพิจารณาว่า รัฐโอไฮโอกำลังจะทำสิ่งใดในอนาคตที่เกี่ยวกับหัวข้อ “ครูในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำ” ในโรงเรียนของเรา โดยสอดคล้องกับ Patricia H. Phelps (2008) ได้ทำการวิจัยเรื่องการช่วยครูให้เป็นผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุงโรงเรียนนั้น บรรดาครูทั้งหลายจำเป็นต้องเพิ่มเติมหน้าที่ของการเป็นผู้นำด้วย ความเข้าใจในมิติต่างๆ ของครูที่อยู่ในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำจำเป็นต้องได้มีการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาของบรรดาครูทั้งหลายขึ้นเป็นผู้นำ กลุ่มครูที่อยู่ในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำสามารถมีบทบาทอันหลากหลาย เนื่องจากพวกเขาต้องเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ในโรงเรียน ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการสนับสนุนบรรดาครูทั้งหลายในบทบาทความเป็นผู้นำ โดยนำเสนอรูปแบบและแนะนำวิธีการสำหรับผู้บริหารและบรรดาครูผู้สอน เพื่อปรับบทบาทให้เป็นครูที่อยู่ในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำ โดยสอดคล้องกับ Fred J. Abbate. (2010). ได้ทำการวิจัยเรื่องผู้นำการศึกษาในวัฒนธรรมของการร่วมมือกันผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการศึกษามีความคล้ายคลึงกับการเป็นผู้นำในวงการธุรกิจและรัฐบาล ปัญหาเฉพาะทั้งสามข้อที่ทำให้การศึกษาดูเหมือนแตกต่างกัน รวมทั้งสร้างความกดดันเกือบตลอดเวลา การเมืองในการทำงาน และกฎระเบียบของรัฐและรัฐบาลกลาง แต่ประเด็นทั้งหมดเหล่านี้ดูจะคล้ายกับปัญหาที่ประสบโดยผู้นำในองค์กรอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ผู้นำทางการศึกษาต้องดูแลสิ่งยึดเหนี่ยวที่มองไม่เห็นที่มีต่อกฎระเบียบ โดยไม่ให้กัดกร่อนความเป็นผู้นำที่แท้จริงและเข้าไปแทรกแซงกับการให้การศึกษาที่ดีเลิศแก่นักเรียน โดยสอดคล้องกับ Mike Taylor, Anne Yates, Luanna H. Meyer and Penny Kinsella (2010) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำกับวิชาชีพครูที่มีต่อการสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจที่ไม่ค่อยได้รับผลกระทบของการเรียนการสอนเป็นเส้นทางอาชีพที่เรียบ แต่สำหรับครูที่มีประสบการณ์อาจต้องได้รับโอกาสของความเป็นผู้นำ ซึ่งแตกต่างอย่างมากมายจากบรรดาครูที่มีการสอนตามปกติ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงผลลัพธ์ของการริเริ่มการพัฒนาวิชาชีพสำหรับครูผู้เชี่ยวชาญ ที่ต้องมีบทบาทของภาวะผู้นำในหลักสูตรที่ตนเองเกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และข้อมูลการสำรวจได้สนับสนุนการเจริญเติบโตของครู ในเรื่องความเชี่ยวชาญและให้โอกาสแก่บรรดาครูได้รับบทบาทของการเป็นผู้นำ การเจริญเติบโตของครู ในเรื่องความเชี่ยวชาญและความสามารถของผู้นำ ผลการศึกษานี้แสดงถึงการขยายบทบาทการเป็นผู้นำ ซึ่งในภายภาคหน้า บรรดาครูทั้งหลายคงต้องได้รับการพัฒนาเป็นครูที่เป็นมืออาชีพและมีประสบการณ์ พร้อมกันนั้น ยังสนับสนุนให้ครูมีความรู้และความเข้าใจในช่วงการปฏิรูปการศึกษาอีกด้วย

Berry, Barnett (2010) บทบาทครูในปี 2030 : แนวทางการออกแบบการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่าการจัดทำเป็นหนังสือที่ว่าด้วยอนาคตของการสอน ซึ่งถูกกำหนดไว้ว่าจะเผยแพร่เรื่องนี้ในฤดูใบไม้ร่วง 2010 หนังสือดังกล่าวเป็นความพยายามของทีมงาน ซึ่งเป็นนักการศึกษาที่ประสบความสำเร็จจากทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 12 คน ที่เห็นด้วยกับการเรียนอย่างเป็นระบบ และคาดการณ์เกี่ยวกับระบบการศึกษาของรัฐและอาชีพการสอนในปี 2030 เหล่าครูที่อยู่ในฐานะผู้ใช้ภาวะผู้นำจำนวนหนึ่งได้ใช้ประสบการณ์ของตนเอง พร้อมทั้งแนวทางการวิจัยในปัจจุบัน และข้อมูลเชิงลึกของนักคิดเชิงอนาคตท่านอื่นๆ มองไปที่แนวโน้มทางการเมือง ทางสังคม และทางการศึกษาของปัจจุบัน และจินตนาการสถานการณ์ที่ดีที่สุดเกี่ยวกับการเรียนการสอนในอนาคต การวิจัยได้นำเสนอรายงานความคืบหน้าของ the Teacher Solutions 2030 (TS2030) project ซึ่งเขียนจากมุมมองของผู้เขียน ซึ่งเป็นเป็นประธานและ CEO ของศูนย์การเรียนการสอนคุณภาพ และผู้เขียนร่วมซึ่งอยู่ในทีม TS2030 ในบทความนี้ ผู้เขียนพูดเกี่ยวกับอนาคตของอาชีพการสอน และยังให้ข้อมูลเจาะลึกเกี่ยวกับความเข้าใจและวิสัยทัศน์จากเพื่อนร่วมงานของเขาที่เป็นครู โดยสอดคล้องกับ Jeffrey Cornelius-White (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

ผู้เรียนที่เป็นศูนย์กลาง และความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ : การวิเคราะห์อภิมาน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือแบบจำลองจิตวิทยาการศึกษาที่มีต้นกำเนิดมาจากการให้คำปรึกษา ซึ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบองค์รวม นอกจากนี้ ยังรวมถึงการศึกษาแบบมนุษยนิยมและคลาสสิก และแบบจำลองที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบคอนสตรัคติวิสต์ในปัจจุบัน ผู้เขียนได้ตรวจสอบบทความประมาณ 1,000 บทความ เพื่อสังเคราะห์งานศึกษา 119 ชิ้นที่อยู่ในระหว่างปี 1948-2004 กับผลลัพธ์ 1,450 ข้อ จำนวนนักเรียน 355,325 คน การออกแบบการวิเคราะห์อภิมานได้ดำเนินตามคำแนะนำของ Mackay, Barkham, Rees, and Stiles รวมถึงกลไกการค้นหาที่ครอบคลุมกว้างขวาง ความถูกต้องและการควบคุมอคติและการประเมินผลความเที่ยงตรงของการศึกษาชั้นประถม .

6. กรอบการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบการวิจัย

7. สมมติฐานการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนานักธุรกิจเครือข่ายอิสระสู่ความสำเร็จ สามารถทำให้ทราบถึงคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จ และสามารถสร้างแนวทางการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงสู่ความสำเร็จได้

8. นิยามปฏิบัติการ

ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี หมายถึง ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของนักธุรกิจขายตรง

ด้านบุคลิกภาพที่ดี หมายถึง การมีบุคลิกภาพที่ดีของนักธุรกิจขายตรง

ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน หมายถึง การมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ของนักธุรกิจขายตรง

ด้านความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การมีความขยันหมั่นเพียรของนักธุรกิจขายตรง

ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หมายถึง การมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของนักธุรกิจขายตรง

ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน หมายถึง การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงานนักธุรกิจขายตรง

ด้านความก้าวหน้าและพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง หมายถึง การมีความก้าวหน้าและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองของนักธุรกิจขายตรง

9. การอภิปลายผล

จากการทบทวนทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการขายตรง 2) พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร 4) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ 5) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ 6) ความสำคัญของการขายและแนวความคิดทางการตลาด 7) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการตลาด 8) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค 9) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ 10) ทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจ 11) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ และ 12) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ ทำให้สามารถวิเคราะห์และสรุปออกมาได้ คือ จากประเด็นปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักธุรกิจขายตรงนั้น เป็นปัจจัยหลักในการประสบความสำเร็จในธุรกิจขายตรง เป็นเหตุให้องค์กรธุรกิจขายตรงส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมนักธุรกิจขายตรงของตนอย่างเต็มที่และสม่ำเสมอ โดยมุ่งให้ข้อมูลความรู้ที่ตรงตามความต้องการของสมาชิกนักธุรกิจขายตรง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งก็คือ องค์กรต่างๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักการของการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอน และสาระสำคัญของการฝึกอบรม อีกทั้งยังขาดเนื้อหาที่เน้นการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงและรูปแบบในการขายตรงที่ชัดเจน และในปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่า มีหน่วยงานใดได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาให้เกิดคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงตามหลักวิชาการ ตลอดทั้งไม่ปรากฏว่ามีเครื่องมือที่ใช้วัดคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรง และจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนานักธุรกิจเครือข่ายอิสระสู่ความสำเร็จ เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการให้ความรู้ ส่งเสริม ปรับปรุงพัฒนา และวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณสมบัติของนักธุรกิจขายตรงให้เกิดประโยชน์สูงสุด

10. เอกสารอ้างอิง

ฉัตรสุดา สืบสนธิ. “พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคต่อกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรในเขตกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา บริษัท สโรรักษ์ (ประเทศไทย) จำกัด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

รัตติยา อุบลบาน. “พฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางเพื่อบำรุงรักษาผิวหน้าของผู้ชายในจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

วิยุทธ์ ฉายะยันตร์, วินัส อศวสิทธิถาวร และสุนี เลิศแสวงกิจ. *การขายตรง*. กรุงเทพฯ : วังอักษร, 2543.

โอภาส กิจกำแหง. “การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จำหน่ายอิสระในการขายตรงโดยใช้การฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา.” ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.

Berry, Barnett. “The Teachers of 2030 : Creating a Student-Centered Profession for the 21st Century.” [Online] Available at : http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED509721&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED509721, 23 August 2010.

Collay, Michelle. “Discerning Professional Identity and Becoming Bold, Socially Responsible Teacher-Leaders.” [Online] Available at : http://www.highbeam.com/doc/1P3-1195704981.html, 21 August 2010.

Fanning, Michael C.P. “Developing a Perspective on the Global Achievement Gap: School Leaders as International Collaborators.” [Online] Available at : http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_&ERICExtSearch_SearchValue_0=EJ819948&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ819948, 22 August 2010.

Fred J. Abbate. “Education Leadership in a Culture of Compliance.” [Online] Available at : http://www.kappanmagazine.org/content/91/6/35.abstract, 22 August 2010.

Hohenbrink, JoAnn., Brilhart, Daniel. and Zigler, Ted. “Teacher Leadership: The Time is Now. The Questions are How? and Who?.” [Online] Available at : http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/7/5/4/9/p275497_index.html, 20 August 2010.

Jeffrey Cornelius-White. “Learner-Centered Teacher-Student Relationships Are Effective : A Meta-Analysis.” [Online] Available at : http://rer.sagepub.com/content/77/1/113.abstract, 23 August 2010.

Joe M. Ricks Jr., Jacqueline A. Williams, and William A. Weeks. “Sales trainer roles, competencies, skills, and behaviors: A case study.” [Online] Available at : http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V69-4NVC923-2&_user =10&_coverDate=07%2F31%2F2008&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_origin=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=1444660884&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=e8452741b5304f52d9f93a149b0fae89&searchtype=a, 23 August 2010.

Patricia H. Phelps. “Helping Teachers Become Leaders.” [Online] Available at : http://heldref-publications.metapress.com/app/home/contribution.asp?referrer=parent&backto=issue,5,10;journal,15,75;linkingpublicationresults,1:119950,1, 20 August 2010.

Peter A. Reday, Roger Marshall, and A. Parasuraman. “An interdisciplinary approach to assessing the characteristics and sales potential of modern salespeople.” [Online] Available at : http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V69-4TJ05HJ-1&_user=10&_coverDate=10%2F31%2F2009&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_origin=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=1444664824&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=e5935836cdd0b68767410bb10b60f69d&searchtype=a, 20 August 2010.

Mike Taylor, Anne Yates, Luanna H. Meyer and Penny Kinsella. “Teacher professional leadership in support of teacher professional development.” [Online] Available at :

http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6VD8-50RFMT7-1&_user=10&_coverDate=08%2F09%2F2010&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=1441153738&_rerunOrigin=scholar.google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=7988c4e3d21a70da6212b522de1439b3, 22 August 2010.

Storms, Barbara A; Gonzales, Sarah. “A Model for Successful District-Based Leadership Development Partnerships.” [Online] Available at : http://www.highbeam.com/doc/1P3-1195704871.html, 22 August 2010.

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : โอกาส และความท้าทายทางการตลาด

GREEN PRODUCTS: MARKETING OPPORTUNITY AND CHALLENGE

อรนี บุญมีนิมิตร[1] ธีระ เตชะมณีสถิตย์[2]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดแนวทางในการพัฒนาตลาดและส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับและการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ผลิตขึ้นจากกระบวนการและเทคโนโลยีที่ใส่ใจกับผลกระทบที่จะเกิดต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงความพยายามในการนำของเหลือใช้จากการผลิต หรือของเสีย ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต เพื่อนำมาแปรกลับไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตใหม่อีกครั้ง ช่วยทำให้ของเสียเป็นศูนย์หรือเหลือน้อยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม, การตลาดสีเขียว

Abstract

This paper aims to examine the concepts of green product and its applications. To do so, this paper begins with the explanation of eco-friendly products, development of potential green marketing, and green technology and processing. Environmental concerns over the manufacturing as well as the discipline of waste management in reproduction of the new kinds of raw materials are then discussed. Finally, this paper clarifies why companies; especially those in the field of marketing, are required by varied customer needs, new regulations, and new social concepts to expand their concerns in the socio-environment impacts of business.

KEY WORD: Eco-friendly product, Green products

1. บทนำ

กระแสการตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของนานาประเทศทั่วโลก ทำให้ผู้คนจำนวนมากได้เข้ามาร่วมกันจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการรักษาสภาพแวดล้อมหรือบรรเทามลภาวะที่เป็นปัญหาวิกฤตอยู่ในทุกวันนี้ ดังปรากฏในรูปแบบของการสื่อสารทางการตลาดในลักษณะต่างๆ เพื่อผลักดันให้ผู้บริโภคตระหนักถึงสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากพฤติกรรมการบริโภค รวมถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อ

---

[1] นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต

[2] ผู้อำนวยการหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

สังคมของภาคธุรกิจด้วยการพัฒนาสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green product) สินค้าหรือบริการที่ผลิตขึ้นจากกระบวนการและเทคโนโลยีที่ใส่ใจกับผลกระทบที่จะเกิดต่อสิ่งแวดล้อม เริ่มต้นตั้งแต่ต้นทางคือ การคัดเลือกวัตถุดิบในการผลิต การเลือกใช้พลังงาน และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้กระบวนการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ ใช้พลังงานจากน้ำและไฟฟ้าในการผลิตอย่างคุ้มค่ามากที่สุดจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ เป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์รอการบรรจุลงในหีบห่อและบรรจุภัณฑ์สำหรับเตรียมการขนส่งและจัดจำหน่ายให้กับตลาดผู้บริโภคต่อไป รวมทั้งให้ความสำคัญครอบคลุมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหลังหมดอายุการใช้งานที่อาจเกิดขึ้นในขณะใช้งานตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ภาระในการจัดการซากผลิตภัณฑ์นั้นๆ อย่างถูกวิธีด้วย หัวใจสำคัญอีกอย่างหนึ่งของสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมก็คือ ความพยายามในการนำของเหลือใช้จากการผลิตหรือของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต เพื่อนำมาแปรกลับไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตใหม่ อีกครั้งช่วยทำให้ของเสียเป็นศูนย์หรือเหลือน้อยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้คุ้มค่ามากที่สุด

การตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นการนำธุรกิจเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการว่าสินค้าหรือบริการนั้น จะต้องมีการควบคุมหรือป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การใช้ไปจนกระทั่งกำจัดผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดจะต้องก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตลอดจนการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ขั้นตอนของการทำการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมจะเริ่มต้นที่การวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาต่อผู้บริโภค กำหนดและค้นหาความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ค้นหาและพัฒนาคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม ทำการตั้งราคา การจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อม (ศิริวรรณ, 2538) ภาคธุรกิจที่ให้ความสนใจในกระแสความเคลื่อนไหวด้านสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ได้มีการพัฒนาการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยสรุปลักษณะของการดำเนินงานด้านการตลาดสีเขียวได้ดังนี้

1. มีการแสวงหากำไรอย่างยั่งยืนไม่ได้แสดงหากำไรสูงสุด (sustainable profit not maximized profit) เน้นการแข่งขันกันแบบเกื้อกูลและเอื้ออาทรต่อกัน ไม่ใช่แข่งเพื่อการเอาชนะหรือทำลายคู่แข่งให้หมดสภาพ

2. สร้างประโยชน์ของลูกค้าและสังคม ไม่ใช่เพื่อลูกค้าเพียงอย่างเดียว (customer and social benefit not only customer) มีการกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมที่เป็นการตอบแทนให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

3. ส่งเสริมให้ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้าไม่ได้มุ่งเน้นแต่การขายเพียงอย่างเดียว เพื่อลดปัญหาการส่งคืนสินค้า หรือไม่ได้นำสินค้านั้นไปใช้ตามกำหนด ซึ่งเท่ากับเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและไม่คุ้มค่า

2. แนวคิดในการศึกษา

แนวคิดผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ศิริวรรณ, 2538 ได้แบ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามความสามารถของผลิตภัณฑ์ในการแก้ปัญหา ได้แก่

1. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหามลภาวะทางอากาศ
2. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหาน้ำเน่าเสีย
3. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหาขยะมูลฝอย
4. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหาพื้นที่ป่าลดลง

5. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหาจำนวนสัตว์ป่าลดลง

6. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนพลังงาน

7. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหาอาหารที่มีสารพิษเจือปน

ผลิตภัณฑ์สีเขียว มีคุณสมบัติพิเศษกว่าผลิตภัณฑ์อื่นในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตให้พอดีกับความต้องการของผู้บริโภค โดยปราศจากความฟุ่งเฟ้อฟุ่มเฟือย

2) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช้สารพิษที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสัตว์

3) เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ได้อีกไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์จากวัสดุเดิม หรือกรรมวิธี ย่อยสลายแล้วดัดแปลงมาใช้ใหม่

4) เป็นผลิตภัณฑ์ที่อนุรักษ์พลังงานธรรมชาติ ผลิตแล้วต้องไม่เปลืองพลังงาน เริ่มตั้งแต่การผลิต การใช้ไปถึงการสิ้นสภาพ กระบวนการผลิตจะไม่ทำให้เสียสินค้าโดยไม่จำเป็นหรือเมื่อผลิตออกมาเป็นสินค้าแล้วควรจะมีอายุการใช้งานนานเพิ่ม หรือเติมพลังงานเข้าไปใหม่ได้

5) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภาชนะหีบห่อน้อยที่สุด การออกแบบกล่องหรือหีบห่อบรรจุต้องไม่ฟุ่มเฟือย

6) กระบวนการผลิตสินค้าในโรงงานต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการนำทรัพยากรมาใช้ หรือทิ้งของเสียลงสู่ธรรมชาติ

7) ห้ามทารุณกรรมสัตว์ เช่น สุนัข แมวหรือลิง โดยการนำไปสัตว์ทดลองเพื่อวิจัยผลการผลิตสินค้า

8) ห้ามนำสัตว์สงวนพันธุ์มาผลิตเป็นสินค้าเด็ดขาด หรือมีการทำลายชีวิตสัตว์เหล่านั้นทางอ้อม

กล่าวโดยสรุปผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะลดผลกระทบในแง่ลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์นั้น ได้มีการนำเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาให้มีผลกระทบที่น้อยลงเช่น การออกแบบเพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse), การนำกลับมาเข้ากระบวนการผลิตใหม่ (remanufacture) การซ่อมแซม (repair) (Brown J. and Wahlers R., 1998) รวมถึงความสามารถในการกำจัด (disposability) ผลประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับจากการดำเนินงานดังกล่าวจะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่ลดลง (source reduction) การป้องกันการเกิดมลพิษ(pollution prevention) การอนุรักษ์พลังงาน (energy conservation) การขยายระยะเวลาของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (product-life extension) รวมถึงประเด็นอื่นๆ ที่มีความสำคัญมากน้อยต่อสิ่งแวดล้อมตามลำดับ (Hartmann Patrick and et. all, 2005) ได้มีการผสมผสานการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) ร่วมกับกิจกรรมการตลาดที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในหลากหลายรูปแบบ (Roper and Beard,2006) (Shan Chen Bao Lai and Tung Wen,2006) (Camino,2007) สามารถสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco-friendly product)

Manaltola and Jauhari (2007) ได้กล่าวถึงผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือผลิตภัณฑ์ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะลดผลกระทบในแง่ลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์นั้น ได้มีการนำเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาให้มีผลกระทบที่น้อยลง เช่นการออกแบบ เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) การนำกลับมาเข้ากระบวนการผลิตใหม่ (remanufacture) การซ่อมแซม (repair) รวมถึงความสามารถในการกำจัด (disposability) ผลประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับจากการดำเนินงานดังกล่าว จะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่ลดลง (source reduction) การป้องกันการเกิดมลพิษ (pollution prevention) การอนุรักษ์พลังงาน

(energy conservation) การขยายระยะเวลาของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (product-life extension) รวมถึงประเด็นอื่นๆ ที่มีความสำคัญมากน้อยต่อสิ่งแวดล้อมตามลำดับ

การพัฒนามาตรฐานสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green label or Eco-friendly label)

นับตั้งแต่ปี 2000 การตลาดสิ่งแวดล้อมได้มีการพัฒนาในหลายๆ ด้าน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาใช้ในการดำเนินงาน (Gliedt and Parker, 2007) การนำกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม การนำเสนอข้อบังคับโดยรัฐบาล (Banerjee, 2001) (Ottman, Stafford and Hartman, 2006) การให้สิ่งจูงใจกับองค์กรที่มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของผู้บริโภค (Ottman, 2007) มีการกล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน "Sustainable development" ในการดำเนินงานด้านการตลาดสิ่งแวดล้อม (Shan, 2008) มีการคาดการณ์แนวโน้มในการดำเนินงานด้านการตลาดสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 2 ประการ ประการแรกคือ การนำแนวความคิดเรื่องการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางหลักใน การดำเนินงานของธุรกิจ ประการที่สอง องค์กรจากประเทศ ที่พัฒนาแล้วจะนำการตลาดสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในการขยายตลาดไปยังตลาดต่างประเทศ เนื่องจากภาพลักษณ์ที่ดีในด้านการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของตราสินค้า ซึ่งได้การยอมรับจากตลาดภายในประเทศ (Gurau and Ranchhod, 2005; Johri and Sahasakmontri, 1998; Pugh and Fletcher, 2002)

การสร้างมาตรฐานให้กับสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (D'Souza, 2004) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของ การดำเนินงานด้านการตลาดซึ่งมีความหลากหลายกันในแต่ละประเทศเช่น ในประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการทดลองใช้ Green Tick label (Harris, 2007) เพื่อแสดงให้ผู้บริโภคเห็นว่าสินค้าและบริการนั้นได้ผ่านการรับรองมาตรฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ซึ่งปรากฏว่าได้รับการตอบรับที่ดีจากทั้งภาคธุรกิจและผู้บริโภคประเทศฟิลิปปินส์ได้ให้ฉลากGreen Choice ในสินค้าที่ผ่านการประเมินผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (Hartmann and et. all, 2005)

ฉลากเพื่อสิ่งแวดล้อมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เป็นฉลากที่ดำเนินการโดยองค์กรอิสระมอบให้กับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดทางสิ่งแวดล้อมที่ทางองค์กรกำหนดขึ้น โดยส่วนใหญ่จะมีเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมหลายข้อด้วยกัน

ประเภทที่ 2 เป็นฉลากที่ดำเนินการ โดยผู้ผลิตเองเพื่อใช้รับรองว่าผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตขึ้นมานั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น ทำจากกระดาษรีไซเคิล หรือไม่มีสารพิษ เป็นต้น

ประเภทที่ 3 เป็นฉลากบอกรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ด้านต่างๆ เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน ปริมาณมลพิษที่เกิดขึ้น ตลอดจนวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์มีลักษณะคล้ายกับฉลากโภชนาการ

สำหรับประเทศไทยฉลากเขียว คือ ฉลากที่ให้กับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน ฉลากเขียวถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งในนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ใช้การตลาดเป็นเครื่องมือเนื่องจากมีสินค้าและบริการวางจำหน่ายในตลาดเป็นจำนวนมาก ฉลากเขียวที่ติดอยู่กับผลิตภัณฑ์จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบว่าผลิตภัณฑ์นั้นเน้นคุณค่าทางสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ในส่วนผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่ายจะได้รับผลประโยชน์ในแง่กำไรเนื่องจากมีการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมากขึ้น ผลักดันให้ผู้ผลิตรายอื่นๆ ต้องแข่งขันกันปรับปรุงคุณภาพของสินค้าหรือบริการของตน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญปัจจุบันประเทศต่างๆ เกือบ 30 ประเทศทั่วโลก ได้มีการจัดทำโครงการฉลากสิ่งแวดล้อมขึ้น สำหรับในประเทศไทยคณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อ

สิ่งแวดล้อมไทย (Thailand Business Council for Sustainable Development: TBCSD) ได้ริเริ่มโครงการฉลากเขียว ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2536 เป็นต้นมา (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2553)

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อสีเขียว

1. เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคทั่วไปในชีวิตประจำวัน

2. คำนึงถึงผลกระทบของผลิตภัณฑ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และคุณประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นถูกจำหน่ายออกสู่ตลาด

3. มีวิธีการตรวจสอบที่ไม่ยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายสูง ในการประเมินคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทางสิ่งแวดล้อมตาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนด

4. เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตมีทางเลือกอื่นในการผลิตที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า

ในปัจจุบันประเทศไทยมีสินค้าที่ได้รับฉลากเขียวจำนวนรวม 346 รุ่น 22 กลุ่มผลิตภัณฑ์

พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม(สมรัฐ , 2552) โดยภาพรวมเห็นด้วยกับการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมผลิตภัณฑ์มีความเชื่อถือได้ในเรื่องของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ทำให้รู้สึกว่าปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภคและทำให้รู้สึกได้ว่ามีส่วนช่วยลดปัญหาให้กับสภาพแวดล้อม ผู้บริโภคที่ใช้บริการโรงแรมมีความสำนึกเกี่ยวกับการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในประเทศอินเดีย และให้การสนับสนุนโรงแรมที่มีการดำเนินงานที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพในการบริการ แต่ยังคงไม่เต็มใจที่จ่ายในราคาที่แพงขึ้นเพื่อการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โรงแรมของชาวอินเดียที่มีการดำเนินงานที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมจะมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการให้บริการที่เหมือนกันของธุรกิจนี้ (Manaktola and Jauhari, 2007)

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านการตลาดสิ่งแวดล้อม เช่น การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการดำเนินงาน การนำกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม การนำเสนอข้อบังคับโดยรัฐบาล การให้สิ่งจูงใจกับองค์กรที่มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของผู้บริโภค (Ottman, 2008) มีการกล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน “Sustainable development” ในการดำเนินงานด้านการตลาดสิ่งแวดล้อม มีการคาดการณ์แนวโน้มในการดำเนินงานด้านการตลาดสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 2 ประการ ประการแรกคือ การนำแนวความคิดเรื่องการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางหลักใน การดำเนินงานของธุรกิจ ประการที่สอง องค์กรจากประเทศที่พัฒนาแล้วจะนำการตลาดสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ในการขยายตลาดไปยังตลาดต่างประเทศ เนื่องจากภาพลักษณ์ที่ดีในด้านการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของตราสินค้า ซึ่งได้การยอมรับจากตลาดภายในประเทศ(Johri and Sahasakmontri, 1998) (Pugh and Fletcher, 2002) (Gurau and Ranchhod, 2005) นอกจากนี้ยังพบว่าลูกค้าให้การยอมรับองค์กร (Corporate perception) ที่ให้ความสำคัญกับการลดมลภาวะและการป้องกันสิ่งแวดล้อมมากกว่าการแสวงหากำไร และปัจจัยเชิงบวกที่ส่งต่อการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของลูกค้าคือประสบการณ์ที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์ และลูกค้าสามารถยอมรับได้กับคุณภาพที่ด้อยกว่าและราคาที่สูงกว่าของผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม (D’Souza Clare and et.all,2006)

สรุป

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสินค้าหรือบริการที่ผลิตขึ้นจากกระบวนการและเทคโนโลยีที่ใส่ใจกับผลกระทบที่จะเกิดต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงความพยายามในการนำของเหลือใช้จากการผลิต หรือของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต เพื่อนำมาแปรกลับไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตใหม่อีกครั้ง ช่วยทำให้ของเสียเป็นศูนย์หรือเหลือน้อยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัดได้คุ้มค่ามากที่สุด

ในขณะที่ประชาชนมีการคำนึงถึงการทำลายสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานของภาคธุรกิจมากขึ้น จึงมีผลทำให้ธุรกิจต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมในการคำนึงถึงการทำให้เกิดผลกระทบในแง่ลบและการสร้างของเสียจากการใช้ทรัพยากรมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานตามแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จึงจะเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ประสบความสำเร็จที่แท้จริง เนื่องจากเป็นการนำเสนอกิจกรรมทางการตลาดที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าตั้งแต่แรกนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. “พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.” รายงานการศึกษาวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

สมรัฐ บุรีรัตน์. “ทัศนคติของผู้บริโภควัยรุ่นต่อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร.” รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. “ฉลากเขียว” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.tei.or.th/greenlabel/th_index.html, 20 สิงหาคม 2553.

Banerjee Subhabrata Bobby. “Corporate environmental strategies and actions.” *Management Decision*. 39 (2001) : 36-44.

Brown J and Wahlers R. “The environmentally concerned consumer: an exploratory study.” *J Mark Theory Pract*. 6 (1998) : 39-47.

Camino Jaime Rivera. “Re-evaluating green marketing strategy: a stakeholder perspective.” *European Journal of Marketing*. 41 (2007) : 1328-1358.

D’Souza Clare. “Ecolabel programmes: a stakeholder (consumer) perspective.” *Corporate Communications: An international Journal*. 9 (2004) : 179-188.

D’Souza Clare, Tanghian Mehdi Lamb Peter and eretiatkos Roman. “Green products and corporate strategy: an empirical investigation.” *Society and Business Review*. 1 (2006) : 144-157.

Finisterra and Raposo. “Determining the consumer: an exploratory approach.” *Int. Rev Public Nonprofit Mark*. 5 (2008) : 129-140.

Garau, C. and Ranchlod, A. “International green marketing: a comparative study of British and Romanian firms.” *International Marketing Review*. 22 (2005) : 547-561.

Gliedt Travis and Parker Paul. “Green community entrepreneurship: creative destruction in the social economy” *International Journal of Social Economics*. 34 (2007) : 538-553.

Harris M.Susan. “Green Tick ™: an example of sustainability certification of goods and services.” *Management of Environmental Quality: An International Journal*. 18 (2007) : 167-178.

Hartmann Patrick, Apaolaza Ibanez and Sainz Forcada F.Javier. “Green branding effects on attitude: functional versus emotional positioning strategies.” *Marketing Intelligence & Planning*. 23 (2005) : 9-29.

Johri, L.M. and Sahasakmontri, K. “Green marketing of cosmetics and toiletries in Thailand.” *Journal of Consumer Marketing*. 15 (1998) : 265-281.

Manaktola and Jauhari, “Exploring consumer attitude and behaviour towards green practices in the lodging industry in India.” *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 19 (2007) : 364-377.

Ottman, J.A. “Next-generation green marketing: beyond billboards” [online] Available at: http://www.greenmarketing.com/articles/ next_generation_slm2.pdf, 8 September 2008.

Pugh, M. and Fletcher, R. “Green international wine marketing.” *Australasian Marketing Journal*. 10 (2002) : 76-85.

Roper O. Kathy and Beard L. Jeffrey. “Justifying sustainable buildings-championing green operations.” *Journal of Corporate Real Estate*. 8 (2006) : 91-103.

Shan Chen Yu. Bao Lai Shyh and Tung Wen Chao. “The Influence of Green Innovation Performance on Corporate Advantage In Taiwan.” *Journal of Business Ethics*. 67 (2006) : 331-339.

Shan Chen Yu. “The Positive Effect of Green Intellectual Capital on Competitive Advantages of Firms.” *Journal of Business Ethics*. 77 (2008) : 271-286.

ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงที่เป็นระบบและนโยบายทางการเงินในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ ประเทศไทย

THE RELATIONSHIP BETWEEN SYSTEMATIC RISK AND FINANCIAL LEVERAGE IN PROPERTY FUNDS IN THAILAND

กัลยาณี ปานทอง[1] ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ[2] ธีระ เตชะมณีสถิตย์[3]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ ความเสี่ยง และความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงที่เป็นระบบกับนโยบายทางการเงินในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยจัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2547 แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่ หลายในกลุ่มนักลงทุนมากนัก ในขณะที่กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ให้ผลตอบแทนที่สูง และมีความเสี่ยงต่ำกว่าตลาดโดยรวม ความเสี่ยงของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์มาจากความผันผวนของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ การดำเนินงานของกองทุน และความเสี่ยงอื่นๆ โดยใช้แบบจำลองประเมินราคาหลักทรัพย์ (Capital Asset Pricing Model: CAPM) ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบ (systematic risk) ที่ชี้วัดโดยค่าเบต้า จากการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงที่เป็นระบบและนโยบายทางการเงินของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์มีความ สัมพันธ์เชิงบวก นอกจากนี้ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ได้ผ่อนคลายนโยบายการลงทุน โดยอนุญาตให้กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์เพิ่มอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน ให้สามารถกู้ยืมหนี้สินได้ไม่เกิน 10% ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวม ส่งผลให้กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยเป็นที่น่า สนใจ เนื่องจากเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูง และมีความเสี่ยงต่ำ ผู้ลงทุนสามารถนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุนในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ และกำหนดกลยุทธ์การลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างผลตอบแทนที่สูงสุด ภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้

Abstract

The study aims to gather the information of property funds' characteristic, risks and the relationship between their systematic risk and financial leverage. In Thailand, property funds were found in 2004. However, they were not popular in the capital market, although they had higher return with lower risk compared with the overall market. Risk of property funds may derive from economic fundamentals factors, fund management performance and other relevant risk factors. Based on the analysis of systematic risk by using Capital Asset Pricing Model (CAPM), the study shows that a property fund's systematic risk is positively related to its financial leverage. Moreover, Securities

---

[1] นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต

[3] ผู้ช่วยคณบดี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

Exchange Commission (SEC) eased the regulation of property funds by allowing them to raise their funding from borrowing less than 10% of its NAV. This makes property funds become an interesting alternative investment because they provide high return with low return. The result of the study will assist investors in property funds to make better decisions and efficient investment strategies to create the highest return within acceptable risk.

1. บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกองทุนรวมหลายรูปแบบ ทั้งการนำเงินออมไปฝากสถาบันการเงิน หรือการลงทุนในหลักทรัพย์ที่เป็นการซื้อขายหลักทรัพย์ (asset) ในรูปของหลักทรัพย์ (securities) ได้แก่ พันธบัตร (bond) หุ้นกู้ (debentures) หรือหุ้น (stocks) เป็นต้น การลงทุนในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ (property fund) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของนักลงทุนรายย่อยที่มีการขยายตัวในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมา (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2553) โดยผู้ลงทุนรายย่อยสามารถมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ได้ ซึ่งเดิมจะจำกัดอยู่เฉพาะการลงทุนของผู้ลงทุนประเภทสถาบันขนาดใหญ่เท่านั้น นอกจากนี้ความน่าสนใจของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ที่สำคัญ คือ การให้อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าการลงทุนในรูปแบบอื่น โดยให้ผลตอบแทนในเงินปันผลค่อนข้างดีถึง 8.7% โดยเฉลี่ยสูงกว่าผลตอบแทนของพันธบัตรรัฐบาลอายุ 1 ปี ถึง 7.2% และสูงกว่าอัตราเงินปันผลของตลาดถึง 4.9% (ธนินี, 2551) นอกจากนี้กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ในโครงการอสังหาริมทรัพย์ โดยผ่านการถือหน่วยลงทุนในกองทุน อย่างไรก็ตามสภาวะเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2551 ที่ชะลอตัวจากวิกฤตทางการเงินโลก จากปัญหาสินเชื่อที่อยู่อาศัยคุณภาพต่ำ (Sub-prime Mortgage) ในสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบต่อการปรับลดลงของดัชนีหลักทรัพย์เป็นจำนวนมากทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ดังนั้นกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ (กอง 1) จึงได้รับผลกระทบดังกล่าวไปด้วย แต่ในปลายปี พ.ศ. 2552 เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว พบว่าราคาของหน่วยลงทุนในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์มีความผันผวนต่ำมากเมื่อเทียบกับ SET Index โดยมีค่าเบต้าต่ำเพียง 0.218 ซึ่งเป็นลักษณะที่ช่วยป้องกันความเสี่ยงจาการลงทุนได้ค่อนข้างดี (เทิดศักดิ์ และนวลพรรณ, 2553) แต่เนื่องจากกองทุนชนิดนี้มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนในตลาดรองผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยตรง จึงมีความแตกต่างจากการลงทุนในกองทุนรวมประเภทอื่นที่ทำการซื้อขายผ่านบริษัทจัดการกองทุน ทำให้หน่วยลงทุนในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์มีลักษณะเป็นเหมือนหลักทรัพย์ตัวหนึ่งที่มีการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงมีโอกาสที่จะพบความเสี่ยงของตลาดหลักทรัพย์ได้โดยตรง ทำให้อัตราผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนได้รับคาดเคลื่อนจากอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังไว้ การศึกษาความสัมพันธ์ของความเสี่ยงและนโยบายทางการเงินของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยจึงเป็นที่น่าสนใจ เพราะความเสี่ยงและนโยบายทางการเงินของการจัดการกองทุนจะนำมาซึ่งผลตอบแทนตามที่ผู้ลงทุนคาดหวัง ผู้ลงทุนสามารถนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุน และกำหนดกลยุทธ์การลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างผลตอบแทนที่สูงสุด ภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้

2. แนวคิดในการศึกษา

ลักษณะทั่วไปของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย

กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 โดยยึดรูปแบบของกองทุนรวมที่มีลักษณะคล้ายกับกองทุนในสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมเงินทุนจากต่างประเทศ และนักลงทุนที่เป็นนักลงทุนสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือทางการเงินรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นแหล่งระดมเงินทุนเพื่อการลงทุนระยะยาวในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และเพื่อแก้ไขปัญหาของระบบสถาบันการเงินที่ขาดสภาพคล่องทางการเงิน สามารถแบ่ง

ประเภทของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ตามสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2553) ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ที่ถือกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ในตัวอสังหาริมทรัพย์ (freehold funds) เป็นกองทุนรวมที่ลงทุนโดยซื้ออสังหาริมทรัพย์มาเป็นเจ้าของ และนำรายได้จากการปล่อยเช่าพื้นที่มาจ่ายเป็นเงินปันผล (dividend) ให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุน และกองทุนรวมสิทธิการเช่าอสังหาริมทรัพย์ (leasehold funds) หรือกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ "สิทธิการเช่า" จะลงทุนโดยการซื้อสิทธิ์การเช่าอสังหาริมทรัพย์ กองทุนรวมประเภทนี้ จึงไม่มีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ที่ลงทุน จะมีเพียงแต่สิทธิในการนำอสังหาริมทรัพย์นั้นไปให้เช่าหาผลตอบแทนในช่วงระยะเวลาของสัญญาเช่าที่กองทุนรวมได้ตกลงไว้กับ เจ้าของ เช่น 20 ปี หรือ 30 ปี เมื่อเวลาผ่านไปมูลค่าสิทธิการเช่าอสังหาริมทรัพย์จะลดลงเรื่อยๆ และเมื่อครบกำหนดสัญญาเช่า กองทุนรวมก็ต้องคืนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่เจ้าของ ซึ่งหมายความว่าตอนครบกำหนด มูลค่าสิทธิการเช่าจะกลายเป็นศูนย์

การวิเคราะห์ความเสี่ยงในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์

ความเสี่ยงจากการลงทุนประกอบด้วย 2 ลักษณะคือ 1) ความเสี่ยงที่เป็นระบบ (systematic risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกของธุรกิจ ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้และมีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ในตลาดทั้งหมด ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้ราคาหลักทรัพย์โดยทั่วไปเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ความเสี่ยงด้านตลาด (market risk) ความเสี่ยงในอัตราดอกเบี้ย (interest rate risk) และความเสี่ยงในอำนาจซื้อหรือภาวะเงินเฟ้อ (purchasing power risk or inflation risk) และ 2) ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (unsystematic risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเฉพาะกิจการหนึ่ง หรือ อุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้แล้วจะมีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ของธุรกิจนั้น ไม่มีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์อื่นในตลาด ความเสี่ยงที่ถูกจัดอยู่ในความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ ได้แก่ ความเสี่ยงทางธุรกิจ (business risk) โดยประกอบด้วยความเสี่ยงต่างๆ ได้แก่ ความเสี่ยงทางการเงิน (financial risk) ความเสี่ยงทางการบริหาร (management risk) ความเสี่ยงทางอุตสาหกรรม (industry risk)

สำหรับความเสี่ยงในการลงทุนในกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์มีความเสี่ยงที่ผู้ลงทุนต้องพิจารณา แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความเสี่ยงเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กองทุนรวมจะลงทุน ซึ่งอาจเกิดจากความผันผวนของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ หรือปัจจัยมหภาคอื่นๆ ความเสี่ยงจากความผันแปรของค่าเช่า จากความสามารถในการชำระค่าเช่าของผู้เช่า ความเสี่ยงจากการสูญเสียผู้เช่าหลัก หรือ ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ และการก่อวินาศกรรม 2) ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกองทุน ได้แก่ ความเสี่ยงจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาเช่าของผู้เช่าช่วง การลดลงของระยะเวลาเช่า ผลการดำเนินงานที่แท้จริง และทรัพย์สินของกองทุนรวม และ 3) ความเสี่ยงอื่นๆ เช่น ความเสี่ยงจากการกระจายการลงทุน เนื่องจากกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์จะต้องลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ไม่ต่ำกว่า 75% ความเสี่ยงจากการใช้มูลค่าทรัพย์สินสุทธิ (NAV) ของกองทุนในการกำหนดราคาซื้อขายหน่วยลงทุน ความเสี่ยงจากการกำหนดระยะเวลาห้ามขายคืน (lock-up period) ทำให้นักลงทุนเกิดต้นทุนค่าเสียโอกาส 1.3% สำหรับระยะเวลาห้ามขายคืน 15 วัน และ 1.9% สำหรับระยะเวลาห้ามขายคืน 30 วัน (พรทิพย์ ทันตสุรรณ, 2552) ความเสี่ยงจากการแห่ไถ่ถอนพร้อมกัน (redemption risk) และความเสี่ยงจากการขาดสภาพคล่องของหน่วยลงทุนในตลาด จุฑา แซ่โง้ว (2552) ได้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ พบว่าปัจจัยเศรษฐกิจที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์บางกอก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาหลักทรัพย์ และอัตราเงินเฟ้อ

การวัดความเสี่ยงสามารถวัดได้จากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของอัตราผลตอบแทนของตลาด ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (Coefficient of Variance : CV) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) สำหรับความเสี่ยงที่เป็นระบบ สามารถใช้ค่าเบต้าจากแบบจำลอง Capital Asset Pricing Model (CAPM) ของกองทุนรวมเป็นตัวบ่งชี้ทิศทางและความไหวตัวของอัตราผลตอบแทนของกองทุนรวม สำหรับกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่มีความเสี่ยงต่ำกว่าความเสี่ยงของตลาด (วัชรุตม์ วัชรวงศ์สิทธิ์, 2552) โดยวัดค่าความเสี่ยงจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 1.0237 ถึง 3.4776 โดยกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์บางกอกมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสุด และกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ไทอินดัสเตรียล 1 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด แต่ทุกกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ยังคงมีความเสี่ยงต่ำกว่าตลาด โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.0735 (ศิริลักษณ์ ธำรงรักษ์กุล, 2551)

อัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงิน (Financial Leverage Ratio) และความสัมพันธ์กับความเสี่ยงที่เป็นระบบ

การวิเคราะห์นโยบายทางการเงิน เป็นการพิจารณาถึงโครงสร้างทางการเงินของบริษัท โดยบริษัทที่มีอัตราการใช้เงินกู้สูง อัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นก็จะสูงตามไปด้วย การคำนวณ Financial Leverage ทำได้โดย

1) อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt/Equity Ratio) เป็นอัตราส่วนเพื่อทำให้ทราบถึงแหล่งที่มาของเงินทุนว่ามาจากหนี้สินหรือส่วนของเจ้าของมากน้อยเพียงใด โดยใช้การวิเคราะห์จากอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

   อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (เท่า) = หนี้สินรวม (Total Debt) /ส่วนของเจ้าของ (Equity)

   ถ้าค่าอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนมีค่าต่ำ จะแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงในด้านเจ้าหนี้และเจ้าของกิจการ และถ้าอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนสูง แสดงว่ากิจการมีความเสี่ยงจากการกู้ยืมเงินมาใช้ในการดำเนินกิจการ

2) ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage) เป็นการวัดความสามารถของธุรกิจในการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้

   ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (เท่า) = {กำไรสุทธิ (NP) + ภาษีเงินได้ (Tax) - ดอกเบี้ยจ่าย (Interest)} /ดอกเบี้ยจ่าย (Interest)

   ถ้าผลการคำนวณออกมามีค่าต่ำ แสดงว่าธุรกิจมีความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยต่ำ ในทางกลับกันถ้าผลการคำนวณออกมามีค่าสูง แสดงว่าธุรกิจมีความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยสูง

3) อัตราการจ่ายเงินปันผล (Dividend Payout) แสดงถึงนโยบายการจ่ายเงินปันผลของธุรกิจคิดเป็นร้อยละเท่าไรของกำไรสุทธิ

   อัตราการจ่ายเงินปันผล (%) = เงินปันผลต่อหุ้น (Dividend /share) /กำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS)

   ถ้าอัตราส่วนนี้สูงก็แสดงให้เห็นว่ากำไรส่วนใหญ่ของธุรกิจใช้ไปเพื่อตอบแทนผู้ลงทุนหรือเจ้าของกิจการโดยการจ่ายเงินปันผลและคงเหลือกำไรเพียงบางส่วนไว้เพื่อการขยายกิจการของธุรกิจต่อไป แต่สำหรับกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ได้กำหนดให้แต่ละกองทุนต้องจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของกำไรสุทธิประจำปี

อัตราส่วนที่กล่าวมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ด้วยปัจจัยพื้นฐาน ใช้สำหรับพิจารณางบการเงินได้ในระดับหนึ่ง สามารถนำไปวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบการดำเนินการงานของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจในลักษณะเดียวกัน การวิเคราะห์อัตราส่วนนโยบายทางการเงินทำให้สามารถทราบสาเหตุของผลตอบแทนที่สูงหรือต่ำเกิดมาจากสาเหตุใด เช่น การพิจารณาว่าเป็นธุรกิจที่มีกำไรดีหรือไม่ ก็ดูที่กำไรขั้นต้น (Profit Margin) หรือ ถ้าจะดูว่าเป็นบริษัทที่มีการบริหารจัดการคลังสินค้าที่ดีหรือไม่ ก็ดูที่ตัวเลขอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ (Asset Turnover) เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ลงทุนยังสามารถพิจารณาถึงความเสี่ยงของบริษัทได้ด้วย โดยหากพิจารณาแล้วพบว่า อัตราผลตอบแทนที่สูงนั้น มาจากการใช้เงินกู้ที่มากเกินควร ในขณะที่อัตราผลกำไรและอัตราตัวเลขขายต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับต่ำมากๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักลงทุนต้องใช้ในการพิจารณาก่อนการลงทุน

การวิเคราะห์นโยบายทางการเงินของบริษัท โดยใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Beaver et al., 1970) การเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของบริษัท จะเพิ่มความเสี่ยงที่เป็นระบบรวมทั้งความเสี่ยงของการล้มละลาย และมูลค่าของอัตราผลตอบแทนต่อหุ้นลดลง (Amit and Livnat, 1998) จากทฤษฎีโครงสร้างเงินทุน แนะนำว่าการใช้นโยบายทางการเงินมีผลประโยชน์ด้านสิทธิภาษี ผู้ถือหุ้นสามารถนำไปลดภาษีของดอกเบี้ยจ่ายได้

นอกจากนี้การวิเคราะห์นโยบายทางการเงินของบริษัท โดยสังเกตจากความสัมพันธ์ระหว่างเบต้าและอัตราส่วนของหนี้สินระยะสั้นต่อสินทรัพย์รวม และหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนสูงจะนำไปสู่ความเสี่ยงที่เป็นระบบสูงไปด้วย การเปรียบเทียบความเสี่ยงที่เป็นระบบของบริษัทที่มีไม่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนมีผลกระทบเชิงบวกกับความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Logue and Merville, 1972) ซึ่งให้ผลการศึกษาเช่นเดียวกับการจากอัตราส่วนของร้อยละการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนต่อหุ้น กับร้อยละการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนก่อนหักภาษีและดอกเบี้ยจ่ายบนความเสี่ยงที่เป็นระบบ พบว่าร้อยละการเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 ค่า มีผลกระทบเชิงบวกกับความเสี่ยงที่เป็นระบบในหุ้นสามัญ (Chung, 1989)

การศึกษาอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนในกองทุนอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากต้นทุนของหนี้สินถูกกว่าต้นทุนของเงินทุน Scherrer and Mathison (1996) ชี้ให้เห็นว่ากองทุนอสังหาริมทรัพย์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนที่มากเกิน จะทำให้ประสิทธิภาพต้นทุนของเงินลงทุนลดน้อยลง พร้อมทั้งการกระตุ้นราคาซื้อขายของอสังหาริมทรัพย์ในกองทุนจะทำให้อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนยังอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากนี้สามารถนำมายกเว้นภาษีได้Hyunjoon Kim (2001) ได้ศึกษาถึงลักษณะตลาด ความเสี่ยง และตัวกำหนดความเสี่ยงของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ประเภทโรงแรม ในประเทศอเมริกา โดยได้ศึกษากองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์จำนวนรวม 183 กองทุนที่มีการซื้อขายกันในตลาด ในช่วงปี 1993-1999 พบว่าความเสี่ยงที่เป็นระบบหรือค่าเบต้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนและการเติบโตของกองทุน แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับขนาดของกองทุน ในทางตรงกันข้ามอัตราหมุนเวียนเร็ว อัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น อัตราหมุนเวียนสินทรัพย์ และเงินปันผลไม่มีความสัมพันธ์กับค่าเบต้าอย่างมีนัยสำคัญ

3. บทสรุป

กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์เป็นกองทุนปิดที่ต้องจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาในช่วงเศรษฐกิจ พ.ศ. 2541 แบ่งตามการถือกรรมสิทธิ์ได้ 2 ประเภท คือ กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ที่ถือกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ในตัวอสังหาริมทรัพย์ และกองทุนรวมสิทธิการเช่าอสังหาริมทรัพย์ ส่วนความเสี่ยงของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์สามารถแบ่ง 3 ประเภท ได้แก่ ความเสี่ยงเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่จะลงทุนซึ่งเกิดจากความผันผวนของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ความเสี่ยงที่เกิดจากการดำเนินงานของกองทุน และความเสี่ยงอื่นๆ พบว่า กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยมีความเสี่ยงต่ำกว่าตลาดโดยรวม นอกจากนี้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงที่เป็นระบบกับนโยบายทางการเงินของกองทุนอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่ากองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ที่เน้นนโยบายการจัดหาเงินทุนจากการกู้จะมีความเสี่ยงที่สูงกว่า โดยการเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินที่ชี้วัดนโยบายการจัดเงินทุนที่มาจากการกู้กับค่าความเสี่ยงที่เป็นระบบที่ชี้วัดโดยค่าเบต้า พบว่าค่าดัชนีชี้วัดทั้งสองประเภทของกองทุนอสังหาริมทรัพย์มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก กล่าวคือ ถ้ากองทุนอสังหาริมทรัพย์ที่มี

นโยบายการจัดหาเงินทุนจากการกู้สูง จะทำให้ความเสี่ยงที่เป็นระบบมีค่าสูงตามไปด้วย (ค่าเบต้า) นอกจากนี้ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ได้ผ่อนคลายนโยบายการลงทุน โดยอนุญาตให้กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์เพิ่มอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน ให้สามารถกู้ยืมหนี้สินได้ไม่เกิน 10% ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวม (NAV) ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางการระดมทุนที่น่าสนใจ เนื่องจากทำให้การเพิ่มทุนใหม่เพื่อใช้ลงทุนเพิ่มเติมมีสัดส่วนน้อยลง ซึ่งสร้างโอกาสให้เงินปันผลต่อหน่วยปรับตัวสูงขึ้น จากนโยบายการลงทุนของ กลต. ในข้อนี้ส่งผลให้กองทุนรวมในอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยเป็นที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูง และมีความเสี่ยงต่ำ หรืออาจเรียกได้ว่าไม่มีความเสี่ยงเลย

เอกสารอ้างอิง

จุฑา แซ่โง้ว. “การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลราคาหลักทรัพย์ของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2552.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. “กฎเกณฑ์แยกตามประมวลส่วนที่เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.set.or.th, 23 มิถุนายน 2553.

ธนินี สถิรเรืองชัย. *Property Fund ผลตอบแทนที่ดีกว่าในสภาวะดอกเบี้ยต่ำ*. กรุงเทพฯ : บริษัทหลักทรัพย์ เคจีไอ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน), 2551.

พรทิพย์ ทันตสุวรรณ. *Phatra Wealth Bi-Weekly Update*. กรุงเทพฯ : บริษัทหลักทรัพย์ ภัทร จำกัด (มหาชน), 2552.

วัชรุตม์ วัชรวงศ์สิทธิ์. “การวิเคราะห์ความเสี่ยงและผลตอบแทนของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย.” งานวิจัยเฉพาะเรื่องเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

ศิริลักษณ์ ธำรงรักษ์กุล. “การศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและปัจจัยที่กำหนดผลตอบแทนของกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย (Property Fund).” งานวิจัยเฉพาะเรื่องเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ปี 48 : แนวโน้มโตขึ้นจากปีที่ผ่านมา.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://www.kasikornresearch.com, 30 มิถุนายน 2553.

Amit, R., and Livnat, J. “Diversification, Capital structure, and Systematic risk : An empirical investigation.” *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. 3 (1988) : 19 - 43.

Beaver, H., Kettler, P., and Scholes, M. “The association between market determined and accounting determined risk measures.” *The Accounting Review*. 45 (1970) : 654- 682.

Chung, K. H. “The impact of the demand volatility and leverages on the systematic risk of common stocks.” *Journal of Business Finance & Accounting*. 16 (1989) : 343- 357.

Kim, H. “An Empirical Examination of Market Performance, Fisk Features, And Risk Determinants of Hotel Real Estate Investment Trusts (REITs).” Thesis for the degree of Doctor of Philosophy, Hotel, Restaurant, and Institutional Management, The Pennsylvania State University, 2001.

Logue, L., and Merville. “Financial policy and market expectations.” *Financials Management*. (1972) : 37- 44.

Scherrer and Mathison. “Investment strategies for REIT investors.” *Real Estate Review*. 26 (1996) : 5-10.

การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย กับการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน

Supplier Relationship Management to Performance Improvement in Purchasing and Supply Chain Management

นพปฎล สุวรรณทรัพย์ [1] รศ.ดร. มณฑลี ศาสนนันทน์[2]

บทคัดย่อ

การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย เป็นสิ่งที่ผู้บริหารให้ความสนใจมากขึ้น โดยการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายนั้นเป็นแนวคิดที่เน้นความสำคัญไปที่ตัวผู้ขายเป็นหลัก ซึ่งเมื่อศึกษาลงในรายละเอียดจะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน บทความนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย และผลกระทบต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย มีผลเชิงบวกกับการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน

Abstract

Supplier Relationship Management (SRM) is a strategic activity that has received more and more attentions from top management. Supplier Relationship Management emphasizes on the developing and managing relationship with suppliers. Detailed studies revealed that there is a significant relationship between SRM and the performance of Purchasing and Supply Chain Management. This article reviews the literatures that related with the trend in implementing SRM and its effects on performance in Purchasing and Supply Chain Management. This article concludes that SRM was found to have significant effects on improving Purchasing performance and Supply Chain Management performance.

1. บทนำ

จากกระแสการแข่งขันของภาคธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องหาช่องทางในการลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันมากกว่าแต่ก่อน กิจกรรมหลายกิจกรรมถูกนำขึ้นมาใช้เพื่อการลดต้นทุน และเพิ่มความสามารถทางการแข่งขัน เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การลดจำนวนสินค้าคงคลัง การพัฒนาระบบการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้กิจกรรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัย

[1] นักศึกษาปริญญาเอก คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

[2] อาจารย์ประจำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

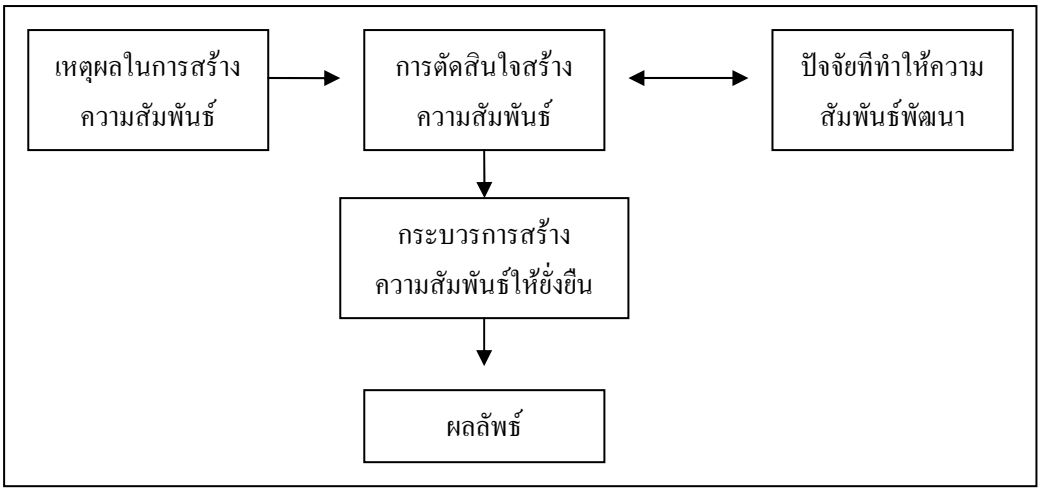
ส่วนประกอบหลายอย่าง เช่น การจัดการข้อมูลที่ทันสมัย การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในองค์การที่มีประสิทธิภาพ และ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขาย

การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย (Supplier Relationship Management: SRM) เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในระยะยาวและ เป็นความสัมพันธ์แบบพันธมิตร ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สูงสุดทางการค้าร่วมกัน (รุธิร์, 2550) โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายดังกล่าวนั้น จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมอื่นๆทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น การจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน (Amad et al, 2008) จึงทำให้ผู้บริหารในปัจจุบัน หันมาให้ความสนใจถึง รูปแบบและวิธีการในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายมากขึ้น

จากการที่ การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย เริ่มเป็นที่สนใจสำหรับผู้ประกอบการ จึงทำให้เกิดการศึกษาวิจัย ในเรื่องดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น โดยผลงานวิจัยส่วนใหญ่ ให้การสนับสนุนว่า การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายที่มีประสิทธิภาพนั้น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อจัดหา และการจัดการโซ่อุปทานให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดของการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย

รุธิร์ พนมยงค์ (2550) อ้างถึง กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ของ Lambertว่า การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ขายนั้น มีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบได้แก่ เหตุผลในการสร้างความสัมพันธ์ ปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์เติบโตและพัฒนา กระบวนการในการสร้างความยั่งยืนให้กับความสัมพันธ์ และผลลัพธ์ที่จะสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการทำงานที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ภาพที่ 1: กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ และผู้ขาย (Lambert, et al., 1996)

ในขณะที่ แนวคิดในการในการจัดการความสัมพันธ์ของผู้ขายของ Monczka and Trent (1991) แสดงให้เห็นถึง 8 องค์ประกอบหลักที่จำเป็นต้องมีในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย อันได้แก่ การตัดสินใจจัดซื้อจัดจ้าง การพัฒนากลยุทธ์การทางการจัดซื้อ สร้างและพัฒนาผู้ขายระดับโลก พัฒนาและจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย เชื่อมโยงผู้ขายกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเชื่อมโยงผู้ขายกับกระบวนการเติมเต็มคำสั่งซื้อ การพัฒนาผู้ขายและการจัดการคุณภาพ และกลยุทธ์ในการจัดการต้นทุน

แนวคิดสุดท้ายที่จะนำเสนอของการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย เป็นแนวคิดของ ศาสตราจารย์ Peter Hines ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน SRM และ Supplier Development จาก Cardiff University UK. Hines (2000) แบ่งการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายเป็น 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ External Accreditation หมายถึง การที่ผู้ซื้อเข้าไปปรับปรุงความสามารถทางการแข่งขันของผู้ขายเพียงเล็กน้อย Reactive Problem – Solving หมายถึง การที่ผู้ซื้อเข้าไปช่วยปรับปรุงความสามารถทางการแข่งขันของผู้ขายในเฉพาะประเด็นที่สำคัญ หรือเป็นที่ต้องการเท่านั้น Systematic Development Program หมายถึง การที่ผู้ซื้อเข้าไปปรับปรุงความสามารถทางการแข่งขันของผู้ขาย อย่างเป็นระบบในทุกส่วน และ Network Development หมายถึงการที่ผู้ซื้อเข้าไปปรับปรุงความสามารถทางการแข่งขันของผู้ขาย อย่างเป็นระบบและเต็มความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทุกหน่วยงานทั้งโซ่อุปทาน

การจัดซื้อจัดหา (Purchasing and Procurement)

การจัดซื้อจัดหาเป็นกิจกรรมหลักของการดำเนินธุรกิจ ในปัจจุบันกิจกรรมการจัดซื้อเปลี่ยนจากกิจกรรมบริการมาเป็นกลยุทธ์หลักที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการแข่งขัน (Sanchez-Rodriguez and Hemsworth, 2005) การจัดซื้อ (Purchasing) หมายถึง กระบวนการที่บริษัทต่างๆทำสัญญากับบุคคล หรือองค์กรอื่นเพื่อการได้มาซึ่งสินค้าและบริการ โดยเป็นการได้มาอย่างถาวร ส่วนการจัดหา (Procurement) หมายถึง กิจกรรมที่รับผิดชอบการหาวัสดุ อุปกรณ์ หรือบริการต่างๆ โดยแลกเปลี่ยนด้วยเงิน หรือสัญญาอื่นๆและเป็นการได้มาแบบไม่ถาวร (อดุลย์ จาตุรงคกุล, 2552) การจัดซื้อที่มีประสิทธิภาพนั้นช่วยลดต้นทุนขององค์การให้ต่ำลง Chapman et al., (1997) พบว่า ต้นทุนของการจัดซื้อจัดหาคิดเป็นกว่า 50% ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดขององค์กร และการลดต้นทุนดังกล่าวสามารถทำให้องค์กรมีผลกำไรเพิ่มขึ้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ในปัจจุบันจะมีองค์กรธุรกิจให้ความสนใจในการลดต้นทุนด้านการจัดซื้อจัดหามากขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการจัดซื้อให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดซื้อด้วย

Tanner et al. (2008) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการในการจัดซื้อจัดหา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การจัดซื้อจัดหาสำหรับสินค้าที่ต้องการใช้ในการผลิต (Direct Goods) และการจัดซื้อจัดหาสำหรับสินค้าที่ใช้ในการดำเนินการและการซ่อมบำรุง (Maintenance Repair and Operation Goods: MRO) ส่วน Perkins & Gunasekaran (1998) ได้นำเสนอว่า การจัดซื้อจัดหาของผู้ประกอบการในปัจจุบันแบ่งออกเป็น การจัดซื้อแบบการกระจายอำนาจ (Decentralized Purchasing) และการจัดซื้อแบบรวมอำนาจ (Centralized Purchasing) ในขณะที่ Lewis (1932), Chapman et al. (1997), Seuring (2001), Baraldi (2008) และ Shao et al. (2008) ทำการศึกษาการจัดซื้อจัดหาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขาย เพื่อหาผลกระทบต่อการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดซื้อจัดหา ในขณะที่นักวิจัยอีกหลายคน แบ่งการจัดซื้อจัดหา ตามรูปแบบของเทคโนโลยีที่นำมาปรับใช้ โดยเริ่มตั้งแต่ การจัดซื้อจัดหาแบบเดิม ที่ไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ จนถึง การจัดซื้อจัดหาผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เต็มรูปแบบ (Smeltzer et ai., 2001 ; Rajkumar, 2001; Quayle, 2005; Tanner et al., 2008) จึงกล่าวโดยสรุป ได้ว่าการจัดซื้อจัดหาในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กับ เทคโนโลยีที่นำมาใช้ ประเภทของสินค้า รูปแบบของการจัดซื้อในแต่ละองค์กร และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management)

การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) หมายถึง การดำเนินงานที่รวมกิจกรรมทั้งหมด อันเกี่ยวเนื่องกับการไหลเวียน และส่งผ่านสินค้าจากขั้นวัตถุดิบจนถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย โดยมีการไหลเวียนของข้อมูลรวมอยู่ด้วย (รุธิร์, 2550) จากการวิจัยของ Morash (2001) และ Hoole (2005) แสดงให้เห็นว่าการจัดการโซ่อุปทานที่มี

ประสิทธิภาพนั้นจะช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพให้กับการดำเนินงาน และพัฒนาความสามารถทางการแข่งขัน ไม่ใช่แค่หนึ่งองค์การ แต่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์การทั้งโซ่อุปทาน

Min and Mentzer (2004) เสนอแนวคิดของการจัดการโซ่อุปทานว่า เน้นการประสานงานของแต่ละองค์การในโซ่อุปทาน โดยมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การประสานงานในเรื่องการไหลของสินค้า ประสานการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกองค์การ และเป็นการประสานงานที่เน้นความพึงพอใจของลูกค้าคนสุดท้ายของโซ่อุปทาน เช่นเดียวกับ รุธิร์ พนมยงค์ (2550) นำเสนอแนวคิดการจัดการโซ่อุปทานในหนังสือของเขาว่า เป็นการบริหารงานที่อาศัยความร่วมมือกันของสมาชิกในโซ่อุปทาน ที่เรียกว่า การบริหารงานทั้งระบบ (System Approach) และการบริหารงานดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีความสัมพันธ์แบบพันธมิตรขององค์การที่เป็นสมาชิกในโซ่อุปทานนั้นๆ ในขณะที่ Klein และ Rai (2009) เสนอในงานวิจัยของเขาว่า การจัดการโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพนั้น ไม่ใช่แค่การแบ่งปันข้อมูลระหว่างองค์การภายในโซ่อุปทาน แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของผู้ซื้อและผู้ขายในโซ่อุปทาน

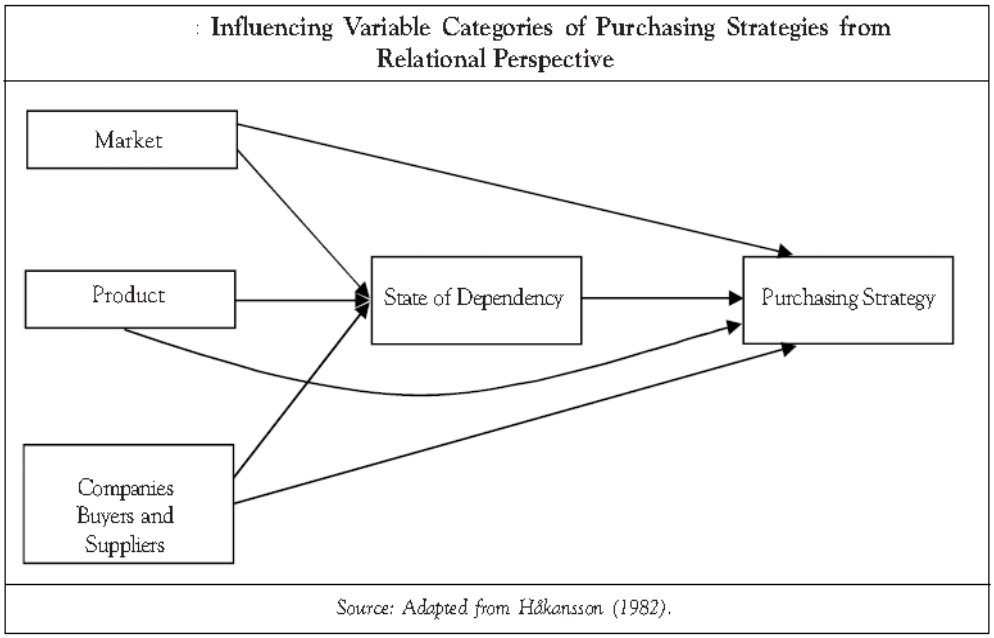
ถึงแม้ว่าการจัดการโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพนั้น ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการ ศักยภาพทางการแข่งขัน ลดต้นทุนให้กับองค์การ และเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าคนสุดท้าย แต่ในทางกลับกัน การจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพขององค์การใดองค์การหนึ่ง ในโซ่อุปทาน อาจทำให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อเนื่องทั่วทุกองค์การในโซ่อุปทาน ดังนั้นในการจัดการโซ่อุปทานที่ดี ผู้ประกอบการไม่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพียงแค่องค์การเดียวได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงาน พร้อมกันทุกองค์การในโซ่อุปทาน โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ

การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย กับการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อ

มีงานวิจัย และบทความมากมายที่แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย หรือ การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย (Suppliers Relation Management: SRM) มีส่วนช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดซื้อจัดหา Chapman et al., (1997) ได้ยกตัวอย่างถึงร้านค้าปลีกเสื้อผ้าชั้นนำ ที่ได้ดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ขาย พบว่าทำให้ระบบการจัดซื้อและการจัดส่งสินค้ามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมทั้งเกิดการประหยัดต้นทุนได้มากขึ้น เช่นเดียวกับ Seuring, (2008) ที่พบว่าการลดต้นทุนของการจัดซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เกิดจากการพัฒนาความสัมพันธ์ของผู้ซื้อ-ผู้ขาย ส่วนการศึกษาของ Shao et al., (2008) ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขายจากมุมมองของผู้ซื้อ ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขาย เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ทางการจัดซื้อ

Peleng et al., (2002) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดซื้อ 3 รูปแบบ ได้แก่ กลยุทธ์ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ และผู้ขาย กลยุทธ์การจัดซื้อจัดหาผ่านอิเล็กทรอนิกส์ และกลยุทธ์ที่ผสมผสานความสัมพันธ์ระยะยาว กับการจัดซื้อจัดหาผ่านอิเล็กทรอนิกส์เข้าไว้ด้วยกัน ผลของการทำวิจัยแสดงให้เห็นว่า รูปแบบกลยุทธ์ที่ต่าง มีผลต่อการลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันที่ต่างกัน โดยกลยุทธ์ที่เน้นความสัมพันธ์จะช่วยลดต้นทุนและเวลาในด้านการเลือกสรรผู้ขาย เพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อประสานงาน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยของ Lawson et al., (2009) พบว่า ความสัมพันธ์กับผู้ขายบางครั้งอาจก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นกัน โดยการที่ผู้ซื้อและผู้ขายมีความสัมพันธ์ในระยะยาว และไม่ได้มีระบบการจัดการความสัมพันธ์ที่ดีนั้น จะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งตามมาได้ทีหลัง

ภาพ 2: ผลกระทบต่อกลยุทธ์ของการจัดซื้อ กับความผันแปรตามลักษณะความสัมพันธ์ (Shao et al., 2008)

การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย กับการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทาน

ศิริวรรณ (2549) นำเสนอว่า การจัดการความสัมพันธ์ของผู้ขายที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากส่งผลในด้านการดำเนินงานขององค์การแล้ว ยังก่อให้เกิดผลลัพธ์ในด้านประสิทธิผลขององค์กร ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านการมุ่งเน้นที่ลูกค้า เนื่องจากการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูล ทรัพยากร และ เทคโนโลยีร่วมกัน ของสมาชิกในโซ่อุปทาน เช่นเดียวกับ David et al., (2006) เขียนไว้ในหนังสือชื่อ Designing & Managing The Supply Chain ว่า การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายแบบพันธมิตรทางธุรกิจนั้น ก่อให้เกิดการลดต้นทุน และลดความไม่แน่นอนในการดำเนินงาน พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพทางการประสานงาน และการบริการ ขององค์การในโซ่อุปทานให้เพิ่มมากขึ้น Klein and Rai (2009) พบว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูลในห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลกระทบต่อระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ-ผู้ขาย โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินการเพียงอย่างเดียวไม่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ของผู้ซื้อ-ผู้ขายได้อย่างเต็มที่ จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงกลยุทธ์ด้วย ซึ่งจะช่วยลดปัญญาที่เกิดขึ้นจากการจัดการโซ่อุปทานได้

Gartner Consulting (2001) ได้แสดงให้เห็นถึงข้อดีของการนำการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายเข้ามาใช้กับการจัดการโซ่อุปทาน อันได้แก่ ได้รูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับผู้ขายแต่ละราย สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และเพิ่มการบริการแก่ลูกค้า พัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ขายที่สำคัญได้ดีขึ้น และ ช่วยเพิ่มผลกำไร พร้อมกับลดต้นทุน ด้านการดำเนินงาน และโซ่อุปทานในขณะที่ยังคงรักษาคุณภาพที่ดีไว้ได้ Corsten & Kumar (2005) ทำการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขาย และลูกค้าที่เป็นร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ โดยผลงานวิจัยแสดงว่า การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายโดยประยุกต์ใช้ การตอบสนองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient Consumer Response: ECR) ก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพทางการดำเนินการ และลดต้นทุนให้กับผู้ขาย พร้อมทั้งเพิ่มศักยภาพทางการบริการสูงสุดให้กับลูกค้าคนสุดท้าย Jean et al., (2010) แสดงให้เห็นในบทความของเข้าว่า การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อผู้ขายในโซ่อุปทานนั้น จำเป็นต้องมีการเรียนรู้

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การภายในโซ่อุปทาน ผลการศึกษาในบทความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ความสัมพันธ์จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเกิดการร่วมมือกันของผู้ซื้อ ผู้ขายและหน่วยงานภายในโซ่อุปทาน

สรุป

จากการศึกษาเนื้อหาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย การเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทาน พบว่า การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายนั้น เป็นปัจจัยที่ใช้ในการพัฒนาการจัดซื้อ และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้การจัดซื้อมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโซ่อุปทาน และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่ มีผลไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้กับสมาชิกในโซ่อุปทาน และส่งผลเชิงบวกให้กับลูกค้ารายสุดท้ายของโซ่อุปทาน

สิ่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมจากการทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย การเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อ และการจัดการโซ่อุปทานในครั้งนี้ คือการเปรียบเทียบรูปแบบของการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขาย กับความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อและการจัดการโซ่อุปทาน โดยตรวจสอบดูว่ารูปแบบการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ขายที่ต่างกัน จะส่งผลกระทบต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดซื้อและการจัดการโซ่อุปทานแตกต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ศิริวรรณ ไชยสูรยกานต์. “Supplier Relationship Management กับผลลัพธ์ที่องค์การมิควรมองข้าม” *วารสาร Productivity World* 11, ฉบับที่ 63 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2548)

รุธิร์ พนมยงค์, สุวัฒนา จารุมิลินท, ไพฑูรย์ วราเดชสถิตวงศ์, และ ศิริวรรณ ไชยสูรยกานต์. *การจัดหาและการบริหารความสัมพันธ์กับผู้ส่งมอบในโซ่อุปทาน.* กรุงเทพฯ : Logistics Book, 2550.

อดุลย์ จาตุรงคกุล, และ พิมพ์เดือน จาตุรงคกุล. *การจัดซื้อ.* โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : วิรัตน์ เอ็ดดูเคชั่น, 2552.

Amad, Latifah Che., Abdul Hamid, Abu Bakar., Sallen, Norzafir Md., and Choy, Chong Siong. “ADAPTING BUYING SUPPLIER RELATIONSHIP PRACTICES IN THE LOCAL INDUSTRY” *Asian Academic of Management Journal* 13, no. 2 (July 2008): 17-32.

Baraldi, Enrico. “ Strategy in Industrial Networks: Experience from IKEA” *California Management Review* 50, no.4 (Summer 2008): 99-126.

Chapman, Timothy L., Dempsey, Jack J., Ramsdell, Glenn., and Reopel, Michael R. “PURCHASING: NO TIME FOR LONE RANGERS” *The McKensey Quarterly.* 2 (1997): 30-40.

Corsten D., and Kumar N. “Do Supplier Benefit from Collaborative Relationships with Large Retailers? An Empirical Investigation of Efficient Consumer Response Adoption” *Journal of Marketing.* 69, (July 2005): 80-94

David S.L., and Philip K., *Designing & Managing The Supply Chain.* McGraw-Hill, 2003.

Gartner Consulting –SRM “Enterprises Drive Competitive Advantage through SRM” White paper prepared for People Soft, CA, (April 2001): 1-14

Hines Peter. (2000) Value Stream Management: Strategy and Excellence in the Supply Chain, New York:

Prentice Hall. 2000.

Hoole R. “Five ways to simplify your supply chain” *Supply Chain Management: An International Journal.*10, no.1 (2005):3-6.

Jean B. Ruey-jar., Sinkovics R. Rundolf., and Kim Daekwan “Drivers and Performance Outcomes of Relationship Learning for Suppliers in Cross-Border Customer-Supplier Relationships: The Role of Communication Culture” *Journal of International Marketing* 18, no.1 (2010): 63-85

Klein R., and Rai A. “INTERFIRM STRATEGIC INFORMATION FLOWS IN LOGISTICS SUPPLY CHAIN RELATIONSHIP” *MIS Quarterly*33, no. 4 (December 2009): 735-762

Lawson B., Pual D., Robert B., and Kenneth J. “Strategic Purchasing, Supply Management practices and buyer performance improvement: an empirical study of UK manufacturing organizations” *international Journal of Production Research* 47, no.10 (May 2009): 2649-2667

Lewis, Howard T. “PURCHASING IN RELATION TO INDUSTRIAL MARKETING” *Harvard Business Review* 10, no. 2 (January 1932): 181-191.

Min, S. and Mentzer, John T. “Develop and Measuring Supply Chain Management Concept”, Journal of Business Logistics, Vol.25, No.1,(2004):63-99

Monczka, R.M. and Trent, R.J. (1991) “Global sourcing: a development approach” *International journal of Purchasing and Materials Management,* 28, no. 4.(1991) 2-8.

Morash A. “Supply Chain Strategies, Capabilities, and Performance” *Transportation Journal* 41, no.1 (2002) 37-54.

Peleg, Barchi., Lee, Hua L., and Hausman, Warren H. “SHORT-TERM E-PROCUREMENT STRATEGIES VERSUS LONG-TERM CONTRACTS” *Product and Operation Management* 11, no. 4 (Winter 2002): 458-479.

Perkins, D., and Gunasekaran, A. “Improving the effectiveness of purchasing in small company: a case study” *Production Planning & Control* 9, no.6 (September 1998): 611-618.

Quayle, Michael. “The (real) management implications of e-procurement” *Journal of General Management* 31, no. 1 (Autumn 2005): 23-39.

Rajkumar, T.M., “E-PROCUREMENT: BUSINESS AND TECHNICAL ISSUES” *Information System Management* 18, no. 4 (Fall 2001): 52-60.

Sanchez-Rodriguez, Cristobal., and Hemsworth, David. “A Structural Analysis of the Impact of Quality Management Practices in Purchasing on Purchasing and Business Performance” *Total Quality Management* 16, no.2 (March 2005): 215-230.

Seuring, A. Stefan., “Green Supply Chain Costing Joint Cost Management in the Polyester Linings Supply Chain” *Greener Management International.* 33 (Spring 2001): 71-80.

Shao, Junyang., Moser, Roger., Lockstrom, Martin., and Darkow, Inga-Lena. “ Process-Based Relational Perspective: A Framework for Buyer-Supplier Interactions” *The Icfai University Journal of Supply Chain Management* V, no. 4 (2008): 61-81.

Smeltzer, Larry R., and Carter, Joseph R. “How to Build an E-Procurement Strategy” *Supply Chain*

Management Review. (March 2001): 76-83.

Tanner, Christian., Wolfle, Ralf., Schubert, Petra., and Quade, Michael. “Current Trend and Challenges in Electronic Procurement: An Empirical Study” *Electronic Market* 18, no. 1 (January 2008): 6-18.

Economic value added as a significant measure in the change of stock price compare with traditional accounting based performance measures in the food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam

Tran Thi Thu Dung [1] and Dr.Thasana Boonkwan

ABSTRACT

Measure of shareholder wealth has been the topic of interest among managers, investors and analyst in recent times. Earlier studies have demonstrated that the shareholder's value could be measured by traditional performance measures such as ROA, ROE, and EPS. However, these recent studies are that the earlier conclusions are not clear. Dissatisfaction with traditional performance measures has appeared a number of alternatives and EVA is one of the most prominent measures. Stewart (1990) claimed that EVA is a value-base performance measure that comes closer than traditional measures to capture the true economic profit of an organization that provides managers a quality information and superior motivation for decision making which will create the maximum shareholder's wealth in an organization. EVA is not popular in emerging market as Vietnam; this research examines to apply EVA as better measure tool in Vietnam market. The objective of the study is to investigate whether there is association between EVA and stock price in the food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam. If it does then the research will investigate the explanatory power of EVA compare with traditional performance measures: ROA, ROE, EPS, and NOPAT in explaining the variation of stock price. The hypothesis of this study is that there is correlation of MVA with five independent variables; EVA is the single most significant explanatory variable in explaining the variation in the Market Value Added which is found as a better reflection in the market value of the stock, as compared with the traditional measures of financial performance. The hypothesis is tested on the linear regression analysis during the period of time from 2006 to 2009. These results suggest that traditional performance measures outperform EVA to predict stock price of the food and beverage industry on Hochiminh stock exchange in Vietnam.

1. Introduction

Following financial theory, the role of managers is to maximize the wealth of shareholder by efficient allocation of resources. To other to reach this objective, in the past, shareholder wealth was represented by financial ratios such as EPS, ROA, and ROE. Therefore, the financial statement information is used by manager, shareholder and other interested parties to assess current firm performance. However, the economic growth rapidly of many countries from traditional to more liberalized, globalised and market driven have affected to stock market. With

[1] Graduate School, Department of International Business Business Administration, University of the Thai Chamber of Commerce

increasing pressure to operation of managers and to interest of investor had led to a general dissatisfaction with traditionally performance measures (Neely et al., 1999). Thus, a timely measurement of shareholder's wealth was necessary and seeking by investors and managers for many years. Economic value added (EVA) is one of value base measures was introduced as a measurement tool in 1989 by stern Stewart & co, a New York Consulting firm. EVA has become popular in the business world as a method that can be connected with company's share price after stern Stewart & co. trademarked it.

2. Literature Review

The ultimate purpose of any profit-seeking organization is to create wealth for its owners. Black et al. (2001) stated that shareholder value was created as the equity of a company exceeds the cost of that equity. However, this maximization must have the correlation between management's interest and shareholder's interest. Therefore, any financial performance measurement used to evaluate firm's value must be reflected both of the interests. Lokanandha (2005) discovered that EVA should help reduce the difference in the interest of shareholders and managers, if not perfectly align them.

2.1 Traditional accounting based performance measures

For many decades, a number of traditional performance measures have been used on the assumption of having some correlation with shareholder value. Financial managers, analysts and researcher had have the opinion that a company value can be determined by using the traditionally accounting performance measures. There are many authors like Finegan (1991), O'Byrne (1996), and Biddle et al. (1999) has researched the impact of internal drivers on shareholder). These measures have many limitations. They were directly derived from accounting profit and one of the drawbacks of these measures is that they only illustrate the company's interest expense; the cost of the equity capital is ignored. Therefore, it is difficult to determine whether the firm has created the real wealth for shareholders. Makelainen (1998) stated that the level of ROE and ROI do not tell the owners about the company is creating shareholders wealth or destroying it. Stern Stewart (1999) also noted that the traditional approach could be very misleading. Therefore, the traditional financial measures may have not kept up with the pace of change.

2.2 Value-based performance measures

2.2.1 Economic value added

One of the most recently developed value-based concepts for the valuation of a company's performance is economic value added, also called is EVA (Stewart, 1990). EVA is a financial performance measurement tool that comes closer than traditional measures to capturing the true economic profit for an enterprise as well as to creating the shareholder wealth. EVA measures how much economic value is added for the shareholders by the management. It has been implemented in numerous large companies to motivate managers to create shareholder value (O'Byrne, 1996). According to Stewart (1991), EVA has the simple role in decision to create shareholder value. As the positive EVA means that the firms create the shareholder wealth and vice versa, the shareholder wealth is destroyed. Taub (2003) observed that the most in industries only concentrate on accounting information; however EVA is a combination of market, economic and accounting information. In other words, EVA focuses on financial result in

economic terms but not accounting term has provided the significant information for shareholder about the true profit.

2.2.2 Market value added

In the early 1990s market value added (MVA) was seen as the solution to all financial performance measurement needs. Stewart (1991), in his book The Quest for Value', said that "maximizing MVA should be the primary objective for any company that is concerned about its shareholders' welfare". Fortune magazine has published the rankings of companies based on MVA performance since 1993. According to Stewart (1990), MVA is the difference between the company's market and book value. If the total market value of a company is more than its total capital invested, this has managed to created shareholder value and vice versa, the company has destroyed shareholder value. The relationship between a company's fair market value, as reflected primarily in its stock price and the economic book value of capital employed is called market value added (MVA) (Makelainen, 1998; Stewart, 1990).

2.3 Related Research

A big picture about the relationship between EVA and MVA have researched evidence by many various authors with several methods and given the difference result.

Stewart (1993) concluded that the change in the market value of a selected companies group (specifically their MVAs) have presented the higher EVA than the traditional measure. The result in regression analysis was the R^2 for the relationship between MVA and various independent variables as follow: EVA 50%, ROE 25%, cash flow growth 22%, EPS growth 18%, Asset growth 18%, Dividend growth 16% and turnover growth 9%. O'Byrne (1996) had used nine year of data of companies in the 1993 Stern Stewart Performance 1000 to examine the association between market value divided by invested capital and performance measures. He found that EVA explains 56% change in market value in while NOPAT explains only 17% and FCF explained to relative. When he observed at change in EVA and market value, he found that change in EVA explains 55% of variation in change in market value and NOPAT explain only 33%. Uyemura et al.(1996) studied the relationship between MVA and four traditional performance measures: EPS, NI, ROE and ROA. They used a sample of the 100 largest US banks for the ten-year period (1986 – 1995) to provide evidence the correlation between MVA and those measures. The result was: EVA 40%, ROA 13%, ROE 10%, NI 8% and EPS 6%. Milunovich and Tsuei (1996) had used information for five year period of the US computer technology industry to investigate the correlation between EVA and MVA. They found result in regression analysis was EVA 42%, EPS growth 34%, ROE 29%, free cash growth 25% and FCF 18%. They concluded that EVA has the best correlation with MVA.

However, there are also many studies that gave the negative about this relative. Dodd and Chen (1996) gathered complete data for 566 US companies from the year 1992 Stern Stewart 1000 database as a starting point and added some supplementary data for the ten years from 1983 to 1992. They claimed that 80% of changes in stock return could not be accounted by changes EVA (R^2 =20%) and ROA (R^2 = 25%) displayed a better explanatory ability than EVA. Biddle et al. (1997) suggested that there was no evidence to support that EVA significant outperform earnings in test of its association with stock return and Biddle et al (1999) also found similar results.

The same results came from Worthington and West (2001) for the Australian context. Turvey et al. (2000) studied the relationship between EVA and stock market returns for a sample of 17 publicly traded food companies in Canada. The key finding was that no relationship could be found between the two. The result of Kyriazis and Anastassis (2007) showed that EVA does not outperform the other measures in the association analysis with stock return.

3. Research Methodology

3.1 Sample and Data Collection

There are 26 companies in the sample from 2006 – 2009 with the number of participating quarters in the different years for each of them. These companies gave the total of 304 quarter-observations. After excluding the quarter of companies that data were unavailable or missing, the final observations were 273 quarters.

Table 1: Quarter-Observation from 2006 - 2009

Year	Quarter-Observations	Quarter-Observations (unavailable and missing data excluded)
2006	40	31
2007	67	59
2008	93	93
2009	104	90
Total	304	273

3.2 Variable Description

3.2.1 Independent Variables

(1) ROE_i (Return on equity): the ratio of net income to average shareholder's equity of company i

(2) ROA_i (Return on asset): the ratio of net income to average total asset of the company i

(3) EPS_i (Earnings per share): the ratio of net income to common outstanding shares of company i.

(4) $NOPAT_i$ (Net operating profit after tax): Net operating profit after tax of company i is calculated as follow: $\mathbf{NOPAT_i = EBIT_i \times (1 - T)}$

Where: $EBIT_i$ is earning before interest and tax of company i

(5) Economic value added (EVA):

Economic value added was devised by Stern Stewart & Co (1990). This measure attempts to capture the true economic profit of a company. EVA takes into account not only the NOPAT of the firm but also the capital charges which are defined by invested capital times the weighted average cost of capital (WACC). So, EVA can also be defined as Ehrbar and Stewart (1999).

$$EVA_i = NOPAT_i - WACC_i * IC_i$$

The stages of the process

(a) Calculation of NOPAT: $NOPAT_i = EBIT_i * (1 - T)$

Where: $NOPAT_i$ is net operating profit after tax of company i; $EBIT_i$ is earnings before interest and taxes of the company i; T is corporate tax rate.

(b) Calculation invested capital: $IC_i = NOWC_i + NFA_i$

Where: IC_i is invested capital or the total cash investment that shareholders and debtholders have made in company i; $NOWC_i$ is Net operating working capital of the company i ($NOWC_i$ = total current $assets_i$ – total non-interest bearing $debt_i$); NFA_i is Net fixed assets of the company i

(c) Calculation of WACC: $$\mathbf{WACC = W_{di} \times K_{di}(1-T) + W_{ei} \times K_{ei}}$$

Where: $WACC_i$ is the weighted average cost of capital of the company i; W_{di} is percentage of debt of the company i; k_{di} (1-T) is annual cost of debt after tax of the company i; k_{ei} is annual cost of equity of the company i; W_{ei} is percentage of equity of the company i

(c_1) K_{di} is pre cost of debt or long-term debt rating of the company i

(c_2) K_{ei} is cost of equity of company i which used the capital asset pricing model to calculate (CAPM). This model was introduced by Treynor (1961) and was developed by Sharpe (1964) and Mossin (1966):

$$\mathbf{Ke = R_f + \beta_i(R_m - R_f)}$$

Where: Rf is risk free interest rate or yield on the five-year Vietnam government bond; β_i is beta of the security of the company i; Rm is expected return on the entire market

Rm = (closing value of $Vn\text{-}index_t$/Average closing value of $Vn\text{-}index_{t-1}$) – 1

3.2.2 Dependent Variable

Market value added (MVA) has been taken as the dependent variable in the study. MVA has been taken as the proxy measure for the share price of companies (Anil Misra and Kanwak Anil, 2007; Makelainen, 1998; Stewart, 1990). MVA of company i is calculated as follow: $MVA_i = MVE_i - BVE_i$

Where: MVA_i is market value added of company i; MVE_i is the market value of equity of company i; BVE_i is the book values of equity of company i.

3.3 Hypotheses

Hypothesis 1**:** There is the impact of traditional performance measure (ROA, EPS, ROE and NOPAT) on stock price in food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam

Hypothesis 2: EVA affects stock price in food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam

Hypothesis 3: EVA is the performance measure better than traditional accounting based performance measures (ROA, ROE, EPS, and NOPAT) in explaining change of market price of stock in the food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam.

3.4 Data Analysis

The multiple regression model (Aczel and Sounderpandian, 2009) is employed to empirical the relationship between measures and stock price in the food and beverage industry from 2006-2009 with the sample firms that have been listed in Hochiminh stock exchange before 2009. Market value added is used as the proxy measure for the share prices of companies' securities. The adjusted model is generalized in the following equation:

$$MVA_{it} = a_0 + a_1EVA_{it-1} + a_2ROE_{it-1} + a_3ROA_{it-1} + a_4EPS_{it-1} + a_5NOPAT_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

Where: a_0 is a constant; $a_{1-->5}$ are the estimated slope coefficients; MVA_{it} is market value added of quarter of company i at time t; EVA_{it-1} is economic value added of quarter of company i at time t-1; ROE_{it-1} is return on equity of quarter of company i at time t-1; ROA_{it-1} is return on asset of quarter of company i at time t-1; EPS_{it-1} is earnings per share of quarter of company i at time t-1; $NOPAT_{it-1}$ is net operating profit after tax of quarter of company i at time t-1; ε_{it} is an error term.

4. Analysis Results

4.1 Descriptive Statistics

The descriptive statistics of the variables are presented in table 2 that show the averages of all years from 2006 – 2009 of measures were positive except the average EVA of quarter in 2006 is negative (-22,347.42 million dong) mean that the return did not generate a sufficiency to cover the cost of its debt and equity capital; the shareholder's value has been destroyed. The highest average EVA of quarter in 2008 (75,557.19 million dong) indicated that the greater value has been created for real profit of shareholders (Stewart, 1991). MVA appeared to be positive for all different testing periods: the highest average of quarter MVA was in 2007 (2,867,260.11 million dong) and the least was in 2009 (613,681.55 million dong) indicated that the wealth for the shareholders has created in 2007 was higher compared with other years.

4.2 Summary Pearson's Correlations

The Pearson's correlation was used to investigate the linear relationship between independent variables (EVA, EPS, NOPAT, ROA, and ROE) and dependent variable (MVA). The result of the study was present in table 3 for all year, MVA show a positive linear relationship with all traditional variables (EPS, NOPAT, ROA) at the 0.01 level except ROE ($R = 0.07$, p-value > 0.1). The result also suggested that MVA has a positive linear relationship with EVA ($R = 0.116$, p-value < 0.1).

All the explanatory variables are the variants of profit so they are expected to be highly correlation. As there are the correlations between the independent variables, the problem of multicollinearity will occur in the study (Misra and Anil, 2007). That mean the result of multiple regression are not reliable. Therefore, to obviate this problem, the simple regressions are employed to research the effect of independent variables (EVA, EPS, NOPAT, ROA, and ROE) on dependent variable (MVA). There are 5 separate regressions are set up for each of independent variables in the following equations:

$$MVA_t = a_o + a_1EVA_{t-1} + \varepsilon_1 \quad (1)$$

$$MVA_t = b_o + b_1ROA_{t-1} + \varepsilon_2 \quad (2)$$

$$MVA_t = c_o + c_1ROE_{t-1} + \varepsilon_3 \quad (3)$$

$$MVA_t = d_o + d_1EPS_{t-1} + \varepsilon_4 \quad (4)$$

$$MVA_t = e_o + e_1NOPAT_{t-1} + \varepsilon_5 \quad (5)$$

4.3 Main Findings

Hypothesis 1: EVA affects stock price in food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam

For all years, EVA was associated with MVA and this relationship was positive in the food and beverage industry. There was 1.4% of variation in MVA was explained by change of EVA (Table 4). For each year separately, EVA was the positive linear relationship with MVA in 2006 and the negative relative in 2008, the explanatory power of EVA was 61.5% and 32.8% respectively in variation of MVA; EVA was not statistically significant with MVA for both 2007 and 2009 (Table 5).

Hypothesis 2: There is the impact of traditional performance measure (ROA, EPS, ROE and NOPAT) on stock price

For all years, all traditional measures (ROA, EPS and NOPAT) were the positive linear relationship with MVA except ROE. The explanatory powers of these measures were 5.9%, 4.2% and 54.1% respectively in change MVA (table 4). For annual analysis, all NOPAT was association with MVA from 2006 and 2009 and this relationship was positive (table 6). The variation of MVA was explained at the best in 2006 (90%) and at least in 2008 (71.2%) by change EVA. ROA had a positive impact on MVA for each year separately with the explanatory power of ROA was ranged from 9.7% in 2006 to 9.8% in 2009 for the variation in MVA (table 7). EPS was the positive linear relationship at conventional level in only two years of the total four years of the study with the explanatory power was 3.3% in 2008 and 7% in 2009 (table 8).

Hypothesis 3: EVA is the performance measure better than traditional accounting based performance measures (ROA, ROE, EPS, and NOPAT) to explain in change of market price of stock

The results for the overall period showed that the MVA was associated with the traditional measures (NOPAT, ROA, and EPS) at high significant level (0.01) while with EVA were at less significant level (0.1). The traditional measures were the most significant determinant of MVA when they explained the variation in MVA better than EVA. NOPAT (54.1%) > ROA (5.9%) > EPS (4.2%) > EVA (1.4%). This conclusion was consistent with Biddle et al.(1996) who found that earnings outperform EVA in explaining stock return. The results for each year separately were the same conclusion with all years which mean traditional measures (NOPAT, ROA, and EPS) outperform EVA to explain in variation of stock price.

5. Conclusion and Recommendations

The result suggested that EVA was not a good proxy for economic profits in stock market; it was not superior to other performance measures in explaining changes of MVA. General finding of the study support several previous researches in various international markets such as Biddle at al. (1997), Dodd and Chen (1996), Turvey et al. (2000); and Worthington and West (2001).

This research explained the importance of using EVA as a tool for measuring financial performance. It was useful information for managers as well as investors. to help them in decisions that leads to value creation. The results of study reveal that there was no significant between EVA and stock price in the food and beverage industry

of Hochiminh stock exchange in Vietnam during the testing periods so EVA must not replace traditional accounting based performance measures to forecast the stock price; however it can be used to measure the performance of the company Gabriela Chmelíková (2008). Thus, researcher recommends EVA can be used along with traditional measures as an assistant measure tool for managers and investors to achieve the strategic goals in business.

Traditional accounting-based performance measures were still more significant measures for managers and shareholders in operation as well as investment (Biddle et al., 1997). The result of this research recommended that NOPAT could be used as a best performance measure for the food and beverage industry of Hochiminh stock exchange in Vietnam. This study could provide investor or securities analysts a method to predict the variation of stock price for investment in Vietnam stock market

References

Aczel and Sounderpandoan (2009), Complete Business Statistics, Mc Graw-Hill international edition, 7 edition

Anil Misra and Kanwal Anil, (2007). Economic value added as the most significant measure of financial performance: a study of select Indian firms. Journal of International Business and Economics, vol. 7, No. 1, pp. 76-78.

Biddle, G.C., Bowen, R.M. and Wallace, J.S., (1997). Does EVA beat earnings? Evidence on associations with stock returns and firm values. Journal of Accounting and Economics, vol. 25 No. 3, pp. 301-36.

Biddle, G.C., Bowen, R.M. and Wallace, J.S.,(1999). Evidence on EVA. Journal of Applied Corporate Finance, 12(2), pp. 69-79.

Black, A., Wright, P., Davis, J., (2001). Search of shareholder value: managing the drivers of performance, 2nd ed., London, Pretience Hall.

Chen, S. and Dodd, J. L., 2001. Operating Income, Residual Income and EVA™ : Which Metric is more value relevant?, *Journal of Managerial Issues*, Vol. 13 No.1, pp.65-86.

Dodd, J. L. and Chen, S., 1996. EVA: A new panacea? Business and Economic Review, 42, pp. 26-28.

Finegan, P.T., 1991. Maximizing shareholder value at the private company. Journal of Applied Corporate Finance, 4(1), Spring: 30-45.

Gabriela Chmelíková (2008), Economic Value Added versus Traditional Performance Metrics in the Czech Food-Processing Sector, International Food and Agribusiness Management Review Volume 11, Issue 4, 2008

Kyriazis, D. and Anastasis, C., 2007. The validity of the economic value added approach: an empirical application. European Financial Management, Vol. 13 No. 1, pp. 71-100.

Lokanandha Reddy Irala, 2005. EVA: The Right Measure of Managerial Performance?. Indian Journal of Accounting & Finance, Vol. 119, No. 02.

Mäkeläinen, E., 1998. Economic Value Added As A Management Tool. Department of Accounting and Finance, Helsinki School of Economics and Business Administration. http://WWW.evanomics.com/evastudy/evstudy.shtml Accessed 6 February 2003.

Milunovich, S. and Tsuei, A., 1996. EVA in the Computer Industry, Journal of Applied Corporate Finance 9, no1, Spring, pp. 104-115.

Mossin, J., 1966. Equilibrium in a Capital Asset Market. Econometrica, 35, pp. 768-783.

Neely, A. (1999). The Performance Measurement Revolution: Why Now and What Next? International Journal of Operations & Production Management, Vol. 19, (2), pp. 205-228.

O'Byrne, S.F., 1996. EVA and market value. Journal of Applied Corporate Finance, Vol. 9 No. 1, pp. 116-25.

Ramezani, C.A., Soenen, L. and Jung, A., 2002. Growth, corporate profitability, and value creation. Financial Analysts Journal, November/December, pp. 56-57.

Sharpe, W.F., 1964. Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions of Risk. Journal of Finance. 19:3, pp. 425-442.

Stern Stewart & Co., 1999 web site: http://www.sternstewart.com).

Stern, J., 1993. Value and people management. Corporate Finance, July, pp. 35-37.

Stewart G.B. III, 1991. The Quest for Value: A Guide for Senior Managers, New York, Harper Business.

Stewart, G.B., 1990. The quest for value: The EVA management guide. New York: Harper.

Taub, S., 2003. MVPs of MVA, CFO Magazine. July 1.

Treynor, Jack L., 1961. Market Value, Time, and Risk. Unpublished manuscript. "Dough Draft" dated 8/8/61, No. 95-209.

Turvey, S., Lake, C., L., Duren van, E. and Sparling, D., 2000. The Relationship Between Economic Value Added and the Stock Market Performance of Agribusiness Firms, Agribusiness, Autumn, 2000, Vol. 16, No. 4, pp. 399-416.

Uyemura et al., 1996. EVA for Banks: Value Creation, Risk Management, and Profitability Measurement. Journal of Applied Corporate Finance, 9, 2, pp. 94-111.

Worthington, A.C. and West, T., 2001. Economic Value-Added®: A Review of the Theoretical and Empirical Literature. Asian Review of Accounting, 9(1), pp. 67-86.

Appendix

Table 2: Descriptive statistics matrix of all variables for the pooled data

Variables	MVA (million dong)	EVA (million dong)	EPS (dong)	NOPAT (million dong)	ROA (%)	ROE (%)
Total (n = 273)						
Min	-6,345,201.35	-1,335,739	-8,080	-69,645	-19.00	-140.88
Max	31,384,373.81	1,831,255	6,332	652,727	25.06	82.82
Mean	1,341,174.56	33,918	769	28,829	2.33	3.91
SD	5,190,160.43	197,566	1,295	75,696	3.55	11.94
2006 (n = 31)						
Min	-499,718.4	-393,621	-1,633	-4,489	-3.14	-12.84
Max	15,824,385.02	61,496	6,332	166,133	14.98	29.85
Mean	1,740,285.15	-22,347	1,061	21,267	3.17	5.03
SD	4,153,027.29	72,531	1,279	40,468	3.18	6.46
2007 (n = 59)						
Min	-3,532,477,25	-680,628	-628	-1,974	-1.23	-5.54
Max	31,384,373.81	230,316	3,141	233,810	25.06	45.19
Mean	2,867,260.11	6,204	1,057	23,210	3.51	6.44
SD	7,564,928.81	100,924	699	43,338	3.36	6.43
2008 (n = 93)						
Min	-4,553,375.63	-218,081	-8,080	-65,930	-19.00	-140.88
Max	22,696,252.50	1,831,255	2,928	331,853	8.27	17.94
Mean	900,129.51	75,557	490	25,292	1.44	1.26
SD	4,174,419.97	248,383	1,273	58,683	3.38	15.54
2009 (n = 90)						
Min	-6,345,201.35	-1,335,739	-5,183	-69,645	-9.28	-38.83
Max	28,261,691.20	640,345	6,218	652,727	11.26	82.82
Mean	613,681.55	30,386	726	38,815	2.06	4.29
SD	4,252,779.59	211,795	1,553	109,506	3.73	12.19

Table 3: Pearson's correlation matrix for all year

		MVA	EVA	EPS	NOPAT	ROA	ROE
EVA	Pearson Correlation	0.116					
	Sig. (2-tailed)	0.055*					
EPS	Pearson Correlation	.204**	0.023				
	Sig. (2-tailed)	0.00	0.702				
NOPAT	Pearson Correlation	.735**	.162**	.365**			
	Sig. (2-tailed)	0.00	0.007	0.00			
ROA	Pearson Correlation	.244**	0.025	.868**	.353**		
	Sig. (2-tailed)	0.00	0.682	0.00	0.00		
ROE	Pearson Correlation	0.07	-0.009	.629**	0.078	.649**	1
	Sig. (2-tailed)	0.228	0.883	0.00	0.175	0.00	

Table 4 Summary results (all years) from the five regressions

	Regression (5)	Regression (2)	Regression (4)	Regression (1)	Regression (3)
All Years	NOPAT	ROA	EPS	EVA	ROE
Intercept	-86,361.14	486,485.66	733,621.84	1,194,160.67	1,237,428.53
Slope	49.93	486,485.66	842.82	3.01	31,159.40
t value	18.542**	4.293**	3.569**	1.927*	1.21
P-value	0.000	0.000	0.000	0.055	0.228
R2	0.541	0.059	0.042	0.014	0.005

Table 5 Summary of regression matrix between MVA and EVA

		a0	**a1**	**R2**	**P-value**
2006	Coefficients	641,267.22	-41.85	0.62	0.00
	t value	1.35	-6.81		
2007	Coefficients	3,087,190.59	-11.25	0.02	0.27
	t value	2.99	-1.11		
2008	Coefficients	179,503.82	9.76	0.33	0.00
	t value	0.47	6.665**		
2009	Coefficients	508,283.04	-1.37	0.01	0.43
	t value	1.44	-0.80		

Table 6 summary of the regression matrix MVA and NOPAT

		e_0	e_1	R^2	P-value
2006	Coefficients	-300,154.91	92.39	0.900	0.000
	t value	-1.160	17.197**		
2007	Coefficients	-834,209.00	162.18	0.875	0.000
	t value	-2.155	20.806**		
2008	Coefficients	-617,564.64	60.01	0.712	0.000
	t value	-2.464	15.229**		
2009	Coefficients	-712,373.97	35.01	0.827	0.000
	t value	-3.750	21.529**		

Table 7 Summary of The regression matrix between MVA and ROA

		b_0	b_1	R^2	P-value
2006	Coefficients	363,281.82	484,874.41	0.097	0.068
	t value	0.356	1.886*		
2007	Coefficients	309,533.91	804,299.30	0.048	0.082
	t value	0.179	1.766*		
2008	Coefficients	592,283	213,768	0.030	0.090
	t value	1.291	1.706*		
2009	Coefficients	-102,724.54	355,560.35	0.098	0.002
	t value	-0.220	3.247**		

Table 8 summary of the regression matrix MVA and EPS

		d_0	d_1	R^2	P-value
2006	Coefficients	1,091,204.89	791.43	0.033	0.299
	t value	1.13	1.05		
2007	Coefficients	945,567.21	1,879.18	0.031	0.167
	t value	0.55	1.40		
2008	Coefficients	607,287.16	597.12	0.033	0.076
	t value	1.34	1.795*		
2009	Coefficients	107,338.40	720.66	0.070	0.008
	t value	0.23	2.696**		

Notes: *Significance at 0.1 level; **high Significance at 0.01 percent level

SERVICE QUALITY: A CASE STUDY OF THAI AIRWAYS

Dusit Surint[1]

ABSTRACT

The research is "Service Quality: A Case Study of Thai Airways". The study was undertaken with the objectives to: (1) to evaluate service quality of Thai Airways from the passenger perception and expectation in the on board service.; (2) to find out the attitude of Thai Airways flight attendants with their service delivery quality.; (3) To examine of differences passenger demographic characteristic between passenger perception and Thai Airways service quality base on SERVQUAL model and (4) To examine of differences flight attendant demographic characteristic between flight attendant service delivery and Thai Airways service quality specification base on SERVQUAL model.

1. Introduction

Nowadays, the service quality is presented in a major area of attention to managers and researchers. It is widely impacted on business performance, lower costs, customer satisfaction, customer loyalty and profitability. The quality of service is now strongly considered as one of the critical successful factors among the air transportation industry. By creating the best services to fulfill the customer's need and expectation, the organization eventually can build up the customer's satisfaction. The result is also more valuable in the long term business. When customer's satisfaction is filled up, they are more likely become the loyalty customer with a greater repurchase intention (Kotler, 2003).

However, many companies sometimes have the difficult tasks of covering and fulfilling all of the needs and expectation from their customers in order to improve their service quality. SERVQUAL has emerged as perhaps the most popular standardized questionnaire to measure service quality. It is shown that conceptual models in service quality enable management to identify quality problems and help in planning for the launch of a quality improvement program thereby improving the efficiency, profitability and overall performance (Foster and Whittle, 1989).

In additional, SERVQUAL has been tested and used to measure service quality on various industries, for example: transportation, hospitality, banking, telecommunication, public service (Parasuraman et al 1991). Using the proper method, SERVQUAL could be a useful instrument for obtaining the feedback from the customers and measure internal service quality (Edvardsson and Thomasson, 1993).

Thai Airways International Public Company Limited is the national carrier of the Kingdom of Thailand. It operates domestic, regional and intercontinental flights radiating from its home base in Bangkok to key destinations

[1] Graduate School, Department of International Business Business Administration, University of the Thai Chamber of Commerce

around the world and within Thailand. In its operations, the firm has achieved profitability every year for the last 40 consecutive years (2007, Thai Airways). It is agreed that Thai Airways is the monopoly in their industry in Thailand comparing to the local competitor airlines such as Bangkok Airways, and Orient Thai Airlines which cannot compete with Thai Airways for the market share.

In the meanwhile, since the plenty of electronic facilities makes the world shorten, Thai Airways is facing to several remote and industry obstacles. The changeable factors will be able to impact their market share and profitability in the future. Firstly, the number of the passenger has been decreased in the airline industry due to the feared of terrorist and alien bird flu (World's economic outlook, 2006). Next, the agreement between member countries of GATS (General Agreements on Trade in Service) brings to open free trade area in air transportation industry. The agreement gives a chance to every airline to compete in the business from new services. This is included the price war strategy from the Low Cost Airlines which will be the new competitors to Thai Airways. In additional, the changing of government is sometimes affected Thai Airways board of director and policy. As the reasons above, it is shown that the net profits of Thai Airways drop from 4,368 million baht in 2007 to (-21,379) million bath in 2008 (-589%). In is also represented that number of passenger carried reduce from 19,884 million people in 2007 to 18,710 million people in 2008 (-5.9%). The number of single flights gently declined from 89,608 in 2007 to 86,657 in 2008 (-3.3%).

These are several warning signs and the limitation of the passengers nowadays in the dramatic and competitive markets. It is definitely required that Thai Airways has to urgently focus the quality service improvement in order to maintain the current customers and acquire the new potential passengers. The services operation in Thai Airways should fulfill both expectation and perception of customers to meet to their satisfaction. The results lead to the great competitive advantage of the airlines service for Thai Airways competition in the rapid world market.

2.Literature Review

2.1 Five gaps analysis

The conceptual model of service quality serves as a concise frame work for understanding, measuring and improving service quality (parasuraman, Zeithaml, and Berry 1985, 1988, 1994a, b). The gap analysis model is a manager guide to determine for the service quality problem and discovering appropriate way to close the gaps (See the figure 2.2 and 2.3), (Parasuraman, et al. 1985., Ghobadian, et al. 1994). There are many applications for SERVQUAL; the data collected from this tool can be used to computer service-quality gaps (Vega and Carcia, 2008).The five dimensions of service quality gaps are as follow:

Gap 1: Consumer expectation (Management perception gap): The gap between consumer expectations and those perceive by management to be the customer expectations; Management may have inaccurate perceptions of what consumers (actually) expect. The reason for this gap is lack of proper market/customer focus. The presence of a marketing department does not automatically guarantee market focus. It requires the appropriate management processes, market analysis tools and attitude.

Gap 2: Service quality specification gap: The gap between management's perceptions of consumer expectations and the firm's service quality specifications; There may be an inability on the part of the management to translate customer expectations into service quality specifications. This gap relates to aspects of service design. For example, an airline may find that its customers require a better meals' service on its short-haul routes. This requirement needs to be translated into food and beverage menus for different times of the day.

Gap 3: Service delivery gap: The gap between service quality specifications and delivery; Guidelines for measure the difference between service quality specifications and actual service delivery or performance. There are several reasons to measure this gap. These include: lack of sufficient support for the frontline staff, process problems or frontline/contact staff performance variability. For instance, the airline of the previous example may introduce an exotic and extensive menu that does not leave enough time to serve or consume. This results in a perception of poor quality. The manner of service also influences the perception of quality. If the stewards or stewardesses are not competent or friendly, once again the investment in the meal service will not improve perceptions of quality.

Gap 4: External communication gap: The service delivery, external communication gap; Consumer expectations are fashioned by the external communications of an organization. A realistic expectation will normally promote a more positive perception of service quality. A service organization must ensure that its marketing and promotion material accurately describes the service offering and the way it is delivered. This is why in service organizations it is counterproductive to separate the operations and the marketing functions.

Gap 5: Expected service (Perceived service gap); The perceived service quality gap, the difference between expected and perceived service Perceived quality of service depends on the size and direction of Gap 5, which in turn depends on the nature of the gaps associated with marketing, design and delivery of services.

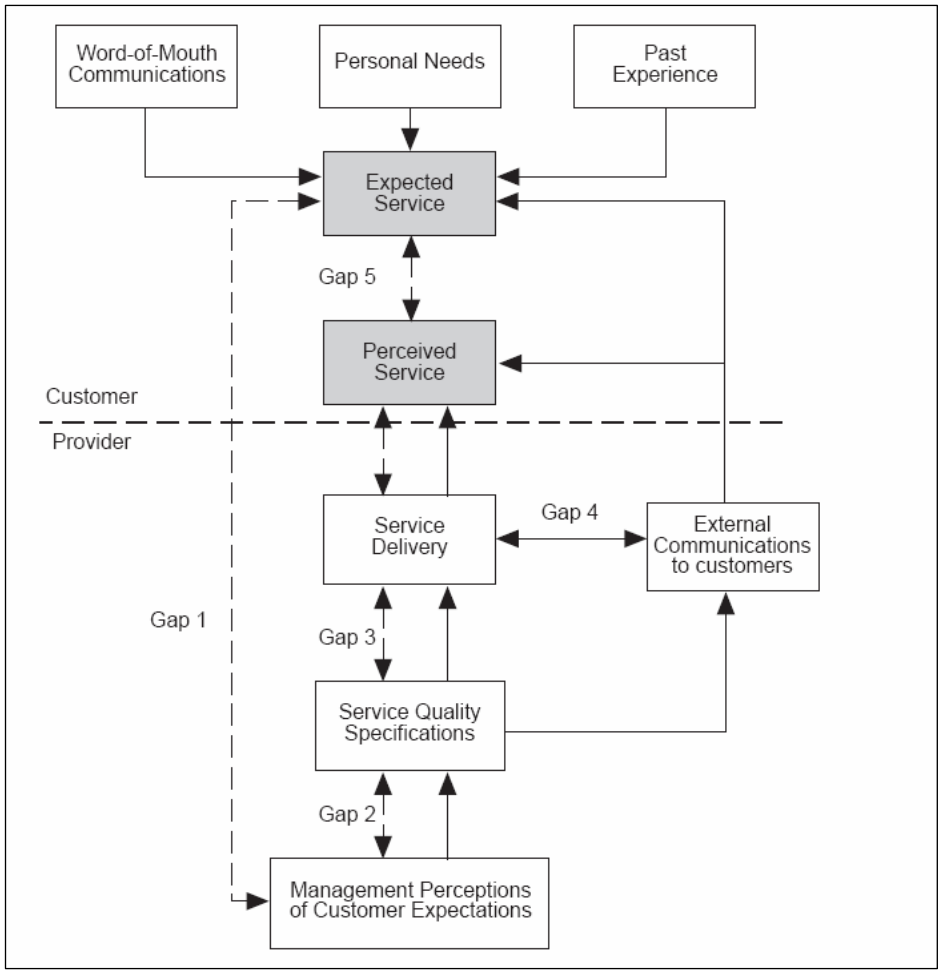

Figure 1 Conceptual model of service quality

Source: Valarie A. Zeithaml, A. Parasuraman, Leonard L. Berry. (1990)

2.2 Measure the Quality of Service (SERVQUAL)

The conceptualization and measurement of the quality service has long been problematic for researchers. Service intangibility, simultaneous production and consumption and difference between mechanistic and humanistic quality have further complicated the issue (Carman, 1990).

Service quality can be defined as the comparison between "customers expectations and perceptions of services", service quality is difference or gap between customer expectations and perception service (Parasuraman, et. al.,1985). The term perception pertains to the consumer's beliefs concerning the received or experienced service and understanding the gap it was believed could enable managers to identify potential shortfall from a customer perspective (Parasuraman, et. al., 1998; Brown and Swartz, 1989). Quality measurement is the most important technique for a service aiming for more than superficial improvement (Vega and Carcia, 2008). The SERVQUAL tools can be applied for many other criteria as below:

- Comparing the deference scores or gaps between customers' expectation and perception (P - E) overtime.
- Comparing your own SERVQUAL scores against competitors' scores.
- Examining customer segments with differing quality perceptions.
- Assessing quality perceptions of internal customers.

(Zeithaml V., et. al., 1990).

Assessing the quality of service using SERVQUAL involves computing the difference between the rating customer assign to paired expectation and perception statements. Specifically, a Gap5 or SERVQUAL score for each statement pair, for each customer, is computed as follows:

SERVQUAL Score = Perception Score - Expectation Score

The average score for each antecedent on which higher the score the more favorable the current status of the antecedent. (Zeithaml V., Parasuraman A, Berry L., 1990).

2.3 The important of SERVQUAL dimensions

The five SERVQUAL dimensions are a concise representation of the core criteria that customers employ in evaluating service quality (Kiatcharoenpol and Laosirihongthong, 2006). They identified five discrepancies in the service delivery process affecting a consumer's evaluation of the service experience. It is reasonable to speculate that customer would consider all five criteria to be quite important, also service quality can be measured by calculating the difference in scores between the corresponding items

Table 1 The SERVQUAL model identifies specific criteria

Service Quality Dimentions	Measurement Criteria
(1) Tangibles	The appearance of airplanes, physical facilities, equipment, personnel, and communications materials.
(2) Reliability.	The ability to perform the promised service dependably and accurately.
(3) Responsiveness.	The willingness to help customers and provide prompt service.
(4) Assurance.	The competence of the system and its credibility in providing a courteous and secure service.
(5) Empathy.	The approachability, ease of access and effort taken To understand customers' needs.

Source: Parasuraman et al. (1984, 1988)

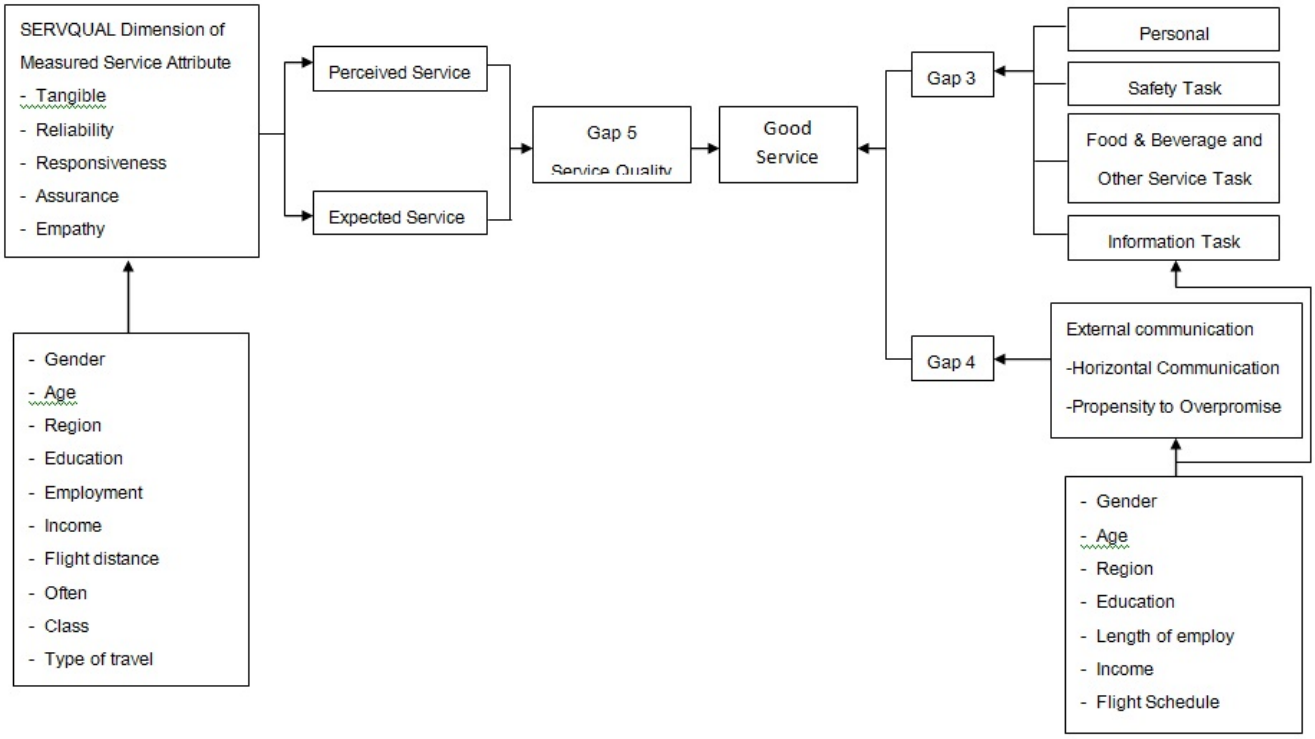
2.3 Quality

Service quality is considered a critical determinant of competitiveness (Lewis, 1989). Attentions to service quality that can help an organization to differentiate itself from other organizations and through it gain a lasting competitive advantage (Moore, 1987). In a recent survey; quality, customer satisfaction, and identification of what

constituted value to the customer; were identified by the respondent companies as either important or very important (Coulson-Thomas, and Brown, 1990). This response illustrates the importance placed on quality and customer satisfaction by many organizations. This will be conclude that in the long term, the most important factor affecting business performance is the quality of services offered by the organization, relative to its competitors.

3. Research Methodology

3.1 Conceptual Framework

3.2 Research Design

The research has been undertaken the service quality in-flight services of Thai Airways which are divided in to two major parts.

The first is the customer's expectation and perceived particularly in-flight services. The second is to emphasize the ability service level of the flight attendant according to the service quality specification and external communication. Both of two parts are based on the gaps of the adapted service quality model. The primary data is also applied to this research as it can well address the specific research issue directly to the selected population (Render,Stair & Hanna, 2003(. The research objective is contributed through the quantitative data collection or questionnaires for exploring the average score of customer's satisfaction and flight attendant service willingness.

Hypothesis 1

H_0: There are no differences between passenger demographic toward to perceived service of overall Service delivery towards Service Quality of Thai Airways.

H_1: There are differences between passenger demographic toward to perceived service of overall Service delivery towards Service Quality of Thai Airways.

Hypothesis 2

H_0: There are no differences between flight attendant demographic toward overall Service delivery from Thai Airways Service Quality specification policy.

H_1: There are differences between flight attendant demographic toward overall Service delivery from Thai Airways Service Quality specification policy.

Hypothesis 3

H_0: There are no difference between overall passenger perceived serviced and Overall flight attendance service delivery.

H_1: There are difference between overall passenger perceived serviced and Overall flight attendance service delivery.

3.3 Population

The population of this study is taken from 400 Thai Airway passengers in the year 2009 and 100 flight attendants of Thai Airways in the year 2009 who already turned to full time employ from Thai Airways.

The sample respondents are carefully selected from the passengers who frequently fly with Thai Airways more than once times also the flight attendants have to passed Cabin Service Training program from Thai Airway Aviation Training.

4.Result

The result of servqual score of Overall passengers satisfaction level in service quality by comparing their expectation and perception show that, for Tangibility, the mean of the respondents' expectation level is 3.53 which are higher to the perception mean level which is 3.43. Thus, a negative confirmation resulted to tangibility especially on the following items: serves a variety of food, clean cabin, appropriate cabin temperature and visible signage (exit, seat, belt, nonsmoking) while the respondents agreed to the seven out of 12 items.; for Reliability, the respondents' perception is in strongly agree level except for two items which are on time flight (departure and arrival) and Comfortable seat that they have negative confirmation.;for Responsiveness, the respondents' perception is in strongly agree level except for one item which is services all the time that they have negative confirmation.; for Assurance, the respondents' perception is in strongly agree level except for one item which is best food quality and nutritious that they have negative confirmation.; for Empathy, the overall mean of respondents on their perception was in negative confirmation except for one item that they have agreed that is proper sequence of getting on board.

Table 2 Overall passengers satisfaction level in service quality by comparing their expectation and perception

Attributes	Expectation (Ex)	Perceptions (Pe)	Difference (Pe - Ex)
1. Average mean in term of tangible	**3.53**	**3.43**	**-0.10**
- Serves a variety of food	3.47	3.43	-0.04
- Serves a variety of beverage	3.61	3.68	0.07
- Good entertainment facility on board	3.22	3.22	0.00
- Plays a variety of music	3.11	3.11	0.00
- Plays a variety of movie	3.20	3.20	0.00
- Availability of newspaper and magazines	3.53	3.53	0.00
- Availability of communication facilities in the cabin (telephone, fax)	3.11	3.11	0.00
- Clean cabin	3.59	3.54	-0.05
- Clean rest room	3.66	3.53	0.13
- Appropriate cabin temperature	3.71	3.64	-0.07
- Visible signage (exit, seat, belt, nonsmoking)	3.76	3.72	-0.04
2. Average mean in term of reliability	**3.48**	**3.53**	**0.05**
- On time flight (departure and arrival)	3.61	3.57	-0.04
- Real external communication services	3.40	3.55	0.15
- Helps with pleasure anytime you need	3.58	3.67	0.09
- Comfortable seat	3.52	3.28	-0.24
3. Average mean in term of responsiveness	**3.48**	**3.58**	**0.10**
- On time, check in process	3.42	3.61	0.19
- Willingness to help in any problem	3.61	3.71	0.10
- Services all the time	3.54	3.39	-0.15
- Responses to need immediately	3.35	3.59	0.24
4. Average mean in term of assurance	**3.61**	**3.73**	**0.12**
- Feel secured	3.63	3.82	0.19
- Serves with politeness	3.67	3.78	0.11
- Assured sanitary preparation of food served	3.51	3.82	0.31
- Best food quality and nutritious	3.61	3.48	-0.13
5. Average mean in term of empathy	**3.62**	**3.56**	**-0.06**
- Proper sequence of getting on board	3.56	3.61	0.05
- Customers interests at its best	3.69	3.67	-0.02
- Good communication skill	3.71	3.66	-0.05
- Accommodates second serving	3.53	3.29	-0.24

Hypothesis1

Table 3 The differences of passenger demographic factors have significant effect to passenger perceived service of overall SERVQUAL dimensions of measured service attribute

Factor	Service before getting on board	Flight Attendant	Food and Beverage	Entertainment	Environment of Air craft
Gender	O	O	X	O	O
Age	O	O	O	O	O
Region	O	O	X	O	O
Education	O	O	X	O	O
Employment	O	O	X	O	O
Income	O	O	O	O	O
Duration of Flight taken	X	X	X	X	O
Often of fly with Thai Airways	O	O	O	O	O
Class of taken Thai airways	O	O	X	O	O
Type of Travel	O	O	O	O	O

o = There are differences between passenger demographic and perceived service of overall SERVQUAL dimensions of measured service attribute

x = There are no differences between passenger demographic and perceived service of overall SERVQUAL dimensions of measured service attribute

The results of t-test and f-test of testing hypothesis 1 illustrated that the environment of air craft have significant difference for all passengers' demographic by gender, age, region, education, employment, income, duration of flight taken, often of fly with Thai Airways, type of travel.

In the meanwhile, service before getting on board, flight attendant and entertainment significant have difference in every passengers' demographic except duration of flight taken.

Additionally, the mostly food and beverage testing with passengers' demographic have not difference except age, income, often of fly with Thai Airways and type of travel have significant difference.

Hypothesis2

Table 4 The differences of flight attendant demographic factors have significant effect to their service delivery from Thai Airways Service Quality specification policy

Factor	Safety Tasks	Personal	Food and Beverage	Information Tasks	External Communication
Gender	X	O	X	O	X
Age	O	O	O	O	O
Region	X	O	O	O	O
Education	X	X	X	X	X
Length of employ	O	O	O	O	O
Income	X	X	X	X	O
Flight schedule	O	O	O	O	X

o = There are differences between passenger demographic and perceived service of overall SERVQUAL dimensions of measured service attribute

x = There are no differences between passenger demographic and perceived service of overall SERVQUAL dimensions of measured service attribute

The results of testing hypothesis 2 illustrated that personal and information task have mostly significant difference with flight attendants' demographic by gender, age, region, length of employ, flight schedule.

In the meanwhile, food and beverage task has significant difference in term of age, region, length of employ and flight schedule. Also external communication has significant difference in term of age, region, length of employ and income.

Additionally, the mostly of safety task have not difference except age, length of employ, and flight schedule.

Hypothesis3

Table 5 The differences between passengers perceived in-fight service and flight attendant's attitude services delivery

	Passenger's perceived service			**Flight Attendant perceived service delivery**		
	Factors	Mean	Perception Level	Factors	Mean	Perception Level
Reliability	1. Comfortable Seats	3.28	**Neutral**	- Maintains cabin facility with utmost care	4.19	**Agree**
Responsiveness	2. Service all the times	3.39	**Neutral**	- Willing to serve passengers' order all the time/meal service procedure. - Alert to all passenger's need all the time	4.09 3.79	**Agree** **Agree**
Empathy	3. Accommodate second service	3.29	**Neutral**	- Follow-up passenger's through after meal service - Provide water to passenger upon given schedule/drink service procedure	3.74 4.05	**Agree** **Agree**

The results of testing hypothesis 3 illustrated that the differences between passengers perceived in-fight service and flight attendant's attitude services delivery. Firstly, the reliability service dimension, passenger perceived "comfortable seat" as Neutral level or mean 3.28 whereas flight attendant perceived service delivery in "maintains cabin facility with utmost care" as Agree level or mean 4.19. Secondly, there is Neutral level that passenger perceived the service of "all the time service" at mean 3.39 for the responsiveness. However, the flight attendant attitude in this services delivery presented in the Agree level for "willing to service passenger…." at mean 4.07 and "alter to all passenger's need…." at mean 3.79. For empathy service dimension in lastly, the passenger perception level of accommodate second service stated in the Neutral level or mean 3.29, but there are Agree level in the flight attendant service delivery for "follow-up passenger's…" at mean 3.74 and "provide water to passenger…" at mean 4.05. It can be concluded that there are differences between passengers perceived in-fight service and flight attendant's attitude services delivery in the three service dimension; Reliability, Responsiveness, and Empathy.

5. Discussions and Recommendations

5.1 Conclusions and Suggessions

Service quality according to Lewis and Booms, 1983; Tony and Stephen, 1997 is a measure of how well the service delivered and matches that of customers' expectations. These perceptions include attitudes and/or judgments made as a result of comparisons drawn by customers between expectations of services and their perceptions of service performance (Berry, Zeithaml and Parasuraman, 1985 and 1988; Grönroos, 1982; Lewis and Booms, 1983; Tony et al., 1997). Successful customer service focused companies measure their service to ascertain how well they are satisfying their customer (Peter and Waterman, 1982; Evelyn and DeCarlo, 1992; Albrecht, 1992). From the results, there are difference between passenger expectation and perceive service in the five service attributions: Tangible, Reliability, Responsiveness, Assurance, and Empathy. The passenger perception in Thai Airways service performance is also connected to their demographic backgrounds in term of their satisfaction level in each services offering. In additional, this paper found that all the passenger demographic types have difference to the aspect of environment of aircraft. To these people, boarding an airplane is a life-and-death issue, so that even tangible aspects associated with the flight, e.g. the cleanliness of airport and the appearance of airline employees, become critical to them (Schneider and Bowen, 1995). In a disorganized environment, including airline facilities or employees whose appearance is unkempt, the physical clues may also suggest incompetence and inefficiency (Bitner, 1990).

In the meanwhile, the service quality is referred to the dyadic encounter between a customer and service providers; the nature of this interaction has been recognized to be a critical determinant of satisfaction with the service (Sidin, Rashid and Zainal, 1999). Staff gives the condition to realize the companies' business concept, this depends on developing staff competence and motivation, and both are needed to improve the quality of services (Edvardsson and Thomasson, 1993). Based on the result in this study, the flight attendants' demographic backgrounds such as age and length of employment in Thai Airways are the key factors affecting to the all service quality delivery; safely tasks, personal, food and beverages, information tasks and external communication. The outcome in term of information tasks is shown the difference in many kind of the flight attendant demographic; gender, age, regions, length of employment in Thai Airways, and flight schedule. As Bitner et al. (1990) suggest, companies seeking to delivery excellent service delivery as a business strategy, need to inspire their employees to meet customer needs: proper responses can lead to increased customer satisfaction.

According to the result of this research, it is found that both passenger feeling about overall service perception and the role of flight attendant have been resulted in the positive direction. However, there are many significant under-average scores which need to be addressed in order to complete the highly customer's satisfaction, and improve the service quality of Thai Airways in the future. The relevant research resulting could be recommended to Thai Airways as following:

1) In the "Reliability" of SERVQUAL dimension of measured service attribute from the result of service quality (gap 5);-

According to the research finding, the comfortable seat is below average mean in passenger perceived, it refers that in-flight Thai Airways seats are not meet to passengers' expectation in "the comfortable position". So, it is

recommended that the passenger seats in flight of Thai Airway should be improved to be more comfortable. The old seats should have new renovation and use the proper material. By adding other creation such as quality blankets and pillows will make the passenger feel more appreciated and comfortable with their seats during the flight taken.

2) In the "Responsiveness" of SERVQUAL dimension of measured service attribute from the result of service quality (gap 5);-

In the research result, the score of "service all the time" is under average mean in passenger perceived. Most of the passengers need the respondent as fast as possible when they make the requesting. Therefore, it is suggested that Thai Airways should be ensure that services are provided to the passengers all the time they need. This service quality can be improved by encourage and motive the service staffs especially flight attendants to pay more attention in the passenger's requirement, and always delivery the service with the quality to the passengers.

3) In the "Assurance" of SERVQUAL dimension of measured service attribute from the result of service quality (gap 5);-

In term of best food quality and nutritious, the research found that it is below average mean of passenger perceived. This can be recommended that Thai Airways should ensure that all the meals served during the flight are fresh and nutrition to the passengers. This may have the quality of food checking before running them on board. Also, the ingredient must come from the reliable supplier and can be tracking if any problems occurred.

4) In the "Empathy" of SERVQUAL dimension of measured service attribute from the result of service quality (gap 5);-

The outcome of the research is shown that "accommodates second serving" is lower average mean of passenger perceived. The passenger may recognize the services that they should have received are not completed in term of quality service. Thai Airways flight attendants should have been allocated the tasks for second serving the food and beverage to the passengers.

In the meanwhile, the research is revealed the significant difference of "passenger demographic and perceived services" and "flight attendant demographic and their service delivery". Form the interesting results in this research, the additional recommendations can be analyzed to Thai Airways as following:

1) There are signification difference between "Passenger's Age" and "Food and Beverage".

Improvement on food and beverage to passenger's age, according to the research result, Thai Airways should provide more variety of food and beverage in order to match the passenger's preference in each age.

2) There are signification difference between "Passenger's Income" and "Food and Beverage"

Improvement on food and beverage to passenger's income, in the research result show that the high premium meals should be offered as an alternative valuable choice to the passengers who are willing to pay by ordering before getting on board.

3) There are signification difference between "Often of Fly with Thai Airways" and "Entertainment"

Improvement on Entertainment to passenger's frequency that they fly with Thai Ways in a year. The outcome of the research result show that all the entrainment facilities should be monitored and always kept up-to date such as every week for whom more frequency fly with Thai Airways.

4) There are signification difference between “Type of Travel” and “Service Before Getting on Board”

Improvement on Service Before Getting on Board to passenger's Type of Travel, according to the research result, Thai Airways should separate the check in desk for the passengers who are the leisure travelers and business purposed. This can avoid the long line checking due to many luggages.

5) There are signification difference between “Flight attendant’s Age” and “Food & Beverage and other service task”.

Improvement on Food & Beverage and other service task to flight attendant’s Age, according to the research result, Thai Airways should provide more specific service specification and training to adapting service attitude of each group of flight attendant’s age to provide better service.

6) There are signification difference between “Length of employ” and “Safety task”.

Improvement on safety task to flight attendant’s length of employ, according to the research result, Thai Airways should provide more training program and more frequency training class to make more experience to each group of flight attendant that work with Thai Ways.

5.2 Suggestion for further research

The researcher suggested the following to be researched further in order to quantify more the validity of the service quality of Thai Airways by: (1) Studying separate of domestic and international flight passengers including all region with larger amount of sampling population and apply the questionnaire into other languages to cover the overall passenger’s satisfaction and obtain more recommendations.; (2) Studying Flight attendant attitude separate of domestic and international flight. To know more about which service point that have to specific improve.; (3) Studying other service quality measurement such as SERVPEX and SERVPERF to acquire the different outcome which is more accurately than SERVQUAL method and (4) Studying other factors or external factors that may have a significant effect to passengers’ satisfaction, for example, language, culture, tradition and law.

Reference

Bitmer, M.J. (1990), “Evaluating service encounters: the effects of physical surrounding and employee responses”, Journal of Marketing, Vol. 54, No. 2, April, pp. 69-82.

Coulson-Thomas, C. and Brown, R. 1990. Beyond Quality–Managing the Relationship with the Customer, British Institute of Management, London. Department of trade negotiation. (online) Available: http://www.dtn.moc.go.th

Edvardsson, B, Thomasson, B. (1993) “Quality of Service, Making it really work”, Mc Graw Hill, Quality in action series.

Foster, M. and Whittle, A. 1989. “A Total Approach to Customer Service”, Training and Development Journal, Vol. 43 No. 12.

Gronroos, C. (1988), Service Quality: The six criteria of good perceived service quality”, Review of Business, Vol. 9 No.3, pp. 10-23.29

Kiatcharoenpol, and T. Laosirihongthong, T. (2006) “ Innovations in Service Strategy: An Evaluation of Quality in Airline Service Operations by Using SERQUAL Model”. IEEE International Conference on Management of Innovation and Technology.

Kotler Philip, (2003), “Marketing Management”, Prentice-Hall, 11th Edition.

Lewis, B. R. 1989. “Quality in the Service Sector – A Review”, International Journal of Bank Marketing, Vol. 7 No. 5.

Moore, C. D. 1987. “Outclass the Competition with Service Distinction”, Mortgage Banking, Vol. 47 No. 11, 1987.

Parasuraman, A., Zeithaml, A. V., Berry, L. L. 1985. A conceptual model of service quality and its implications for future research. Journal of marketing,49 (Fall),41-50

Parasuraman, A., Zeithaml, A. V., Berry, L. L. 1988. SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. Journal of Marketing,64 (Spring), 12-40

Parasuraman, A., Berry, L. and Zeithaml, V. 1991. “Refinement and reassessment of the SERVQUAL scale”, Journal of Retailing, Vol. 67, Winter, pp. 420-50.

Parasuraman, A., Zeithaml, A. V., Berry, L. L. 1994. Reessment of expectations as a comparison standard in measuring service quality: Implications for further research. Journal of Marketing,58 (January), 111-124.

Peters, T.J. and Waterman Jr, R.H. (1982), In Search of Excellence, Harper and Row, New York, NY.

Vega, M. and Carcia, J. (2008) “Measuring Customer Satisfaction in a Service Company Combining Approaches for Quality Management” Vaxjo University school of Technology and Design, Department of Technology.

Service Dimension Expectation Perception and Satisfaction from patient of private hospital in Myanmar

Hnin Thida[1] and Dr Pussadee Polsaram

ABSTRACT

The objectives of this study on "Service Dimension, Expectation, Perception and Satisfaction from Patient of Private Hospital in Myanmar" are to: (1) To explore the important level of service quality dimension and satisfaction from patients of Myanmar private hospital. (2) To study the patients expectation and perception of service dimension. (3) To identify the significant relationship between service dimension and patient satisfaction based on private hospital in Myanmar.

The conceptual framework is adopted from Zeithaml, Berry and Parasuraman (1988). The hypotheses are based on the theories discussed in related research articles. The variables are based on literature review and divided as independent variables demographic, important level of service dimensions, patients' expectation and perception. Dependent variables are Patient Satisfaction of five hospital service dimensions. The instrument is structure questionnaire.

This study was analyzed by using descriptive statistic which is percentage, mean standard deviation. Paired sample t-test analysis and correlation used in order to test the significant relationship between Patient Satisfaction and Important level of five service dimension and Patients Expectation and Perception. The sample of 380 patients was collected by accidental sampling technique from September to October 2009.

According to the Parasuraman and Zeithaml have been researches the service quality (1985). They found that the important factor is reliability, responsiveness, assurance, empathy and tangible. This study show the related between this study and Parasuraman that the tangible, reliability, responsible and assurance are the important service and the empathy is the less important service.

1 Introduction

Hospital is the institution providing medical and surgical treatment and nursing care for ill or injured people. Hospital is any institution which is legally licensed as a medical or surgical hospital in the country in which it is located and whose main activities are not those of a spa, sanatorium, nursing home, or home for the aged. It must be under the constant supervision of a resident Physician.

[1] Graduate School, Department of International Business Business Administration, University of the Thai Chamber of Commerce

Hospital service is becoming more visible in world economy. Many countries around the world are become conversant for their health. Health is an active-participation sport. Health and Social Services provide a group of hospital services, these are located mainly at the Hospital, but also at other locations including over dale. Personal development and training are important goals of the hospital service. Supportive, alternative and administrative systems are one of the essential tools in the health care system. On the other hand, hospitals offer a comprehensive range of consultations, treatments, preventive care and rehabilitation in all fields of medicine and using the most advanced medical technology. Moreover, an efficient and multi-lingual customer service staff from international hospitals is on hand 24 hours to attend to the needs of both patients and their families. Health is an active-participation sport. Health and Social Services provide a group of hospital services, these are located mainly at the Hospital, but also at other locations including over dale. Personal development and training are important goals of the hospital service.

2 Literature Review

The purpose of this chapter is to review service and service quality dimensions. This chapter is divided into 6 sections and states with Myanmar hospital.

2.1 Definition of Service

Service is the business transactions that take place between a donor (service provider) and receiver (customer) in order to produce an outcome that satisfies the customer. According to Parasuraman et al. (1985) services are economic activities offered by one party to another, most commonly employing time-defined performances to bring about desired results in recipients themselves or in objects or other assets for which purchasers have responsibility. Service customers expect to obtain value from access to labor, professional skills, facilities, network, system, and equipment, but do not normally take ownership of any of the physical elements involved. Webster’s New World Dictionary of American English (1994:1226) defines service as to provide people with something they need/want.

2.2 Definition of Quality

Quality is the degree of excellence of the product in relation to objective standards. Quality cannot be define by objective standards in the case of services, because of the intangibility of the product, the immediacy of production and consumption, time of the encounter and the dominant effect of the consumer’s subjectivity. According to Juran's (service quality in practice) basically says that quality is "meeting or exceeding customer expectations." Although few customers can define quality as a concept, they know it when they see it.

This makes the critical point that quality is in the beholder, and the beholder is the customer. That is why customer-defined quality is essential to competitiveness. Quality is the customers' perception of the value of the suppliers' work output. Quality represents the properties of products and services that are valued by the consumer. Quality is a momentary perception that occurs when something in our environment interacts with us. Judgment of the resulting order is then reported as good or bad quality value. Medicine defines quality as: delivering products and services to our customers which are faster, better, cheaper and newer. Definition of Quality is: "Reducing the

variation around the target". That means, it is very basic that process limits are within the spec limits and process average is very close to the target. I think “Quality" concept should be after the above condition. If that's so, strive should be reduce the variation of the process while maintaining the process average close to the target. Quality is to satisfy the ever-changing needs of our customers, vendors and employees, with value added products and services emphasizing a continuous commitment to satisfaction through an ongoing process of education, communication, evaluation and constant improvement.

2.3 Service Quality

SERVQUAL represents service quality as the discrepancy between a customer's expectations for a service offering and the customer's perceptions of the service received, requiring respondents to answer questions about both their expectations and their perceptions. Service quality relates to meeting customers’ needs, we will be looking at “perceived service quality” in order to understand consumers (Arnauld et al., 2002). Grönroos (1984) and Parasuraman et al., (1985) looks at perceived quality of service as the difference between customers’ expectation and their perceptions of the actual service received. The use of perceived as opposed to actual service received makes the SERVQUAL measure an attitude measure that is related to, but not the same as, satisfaction (Parasuraman et. al., 1988). Parasuraman et. al. (1991) presented some revisions to the original SERVQUAL measure to remedy problems with high means and standard deviations found on some questions and to obtain a direct measure of the importance of each construct to the customer.

There are many researchers who have defined service quality in different ways. For instance, Bitner, Booms and Mohr (1994, p. 97) define service quality as ‘the consumer’s overall impression of the relative inferiority / superiority of the organization and its services’. While other researchers (e.g. Cronin and Taylor, 1994; Taylor and Cronin, 1994) view service quality as a form of attitude representing a long-run overall evaluation, Parasuraman (1985, p. 48) defined service quality as ‘a function of the differences between expectation and performance along the quality dimensions’. This has appeared to be consistent with Roest and Pieters’ (1997) definition that service quality is a relativistic and cognitive discrepancy between experience-based norms and performances concerning service benefits. Conceptualize customer satisfaction as an individual’s feeling of pleasure or disappointment resulting from comparing a product’s perceived performance (or outcome) in relation to his or her expectations. Generally, there are two general conceptualizations of satisfaction, namely, transaction-specific satisfaction and cumulative satisfaction (Boulding *et al*., 1993; Jones and Suh, 2000; Yi and La, 2004). Transaction-specific satisfaction is a customer’s evaluation of his or her experience and reactions to a particular service encounter and cumulative satisfaction refers to the customer’s overall evaluation of the consumption experience to date (Johnson, Anderson and Fornell, 1995).

2.4 Service Quality Dimensions

Kandampully (2000) revealed that service quality is crucial to the success of any service organization. As the customer participates in the production and consumption of services, they interact closely with various aspects of the organization. This inside knowledge gives them the opportunity to assess critically the services provided, in particular the quality of service. Customer will assess service quality by comparing the service they get with the

service they desire. Hence, service quality plays a critical role in adding value to the overall service experience. Since superior quality is one of the crucial factors within the control of the hospitality service provider, Kandampully (2003) suggested that enhancing the quality of service at all levels of service delivery has therefore become mandatory for organization survival.

Gronroos (1991) held that service quality is made up of three dimensions: the "technical quality of the outcome", the "functional quality of the encounter", and the "company corporate image". Lehtinen (1982) also described service quality in terms of physical, interactive quality and corporate (image) quality. Physical quality relates to the tangible aspects of the service, Interactive quality involves the interactive nature of services and refers to the two-way flow that occurs between the customer and the service provider, or his/her representative, including both automated and animated interactions. Corporate quality refers to the image attributed to a service provider by its current and potential customers, as well as other publics. They also suggest that when compared with the other two quality dimensions, corporate quality tended to be more stable over time. Parasuraman Zeithaml and Berry (1985) list ten determinants of service quality that can be generalized to any type of service.

2.5 Patients satisfaction in hospitals

It is essential for a hospital to reach out to its customers (patients) if it wants to survive the competition. This can be achieved only by building a bridge of trust between the hospital and the community, so that the community can crossover to the hospital. A customer from the hospital perspective is any individual or institution who is an actual, potential or future user of the hospital and its various services. The customer from the hospital is very different from the regular customer. Therefore customer satisfaction in a hospital is basically a state of mind of the patient. Customer delight is all about exceeding the expectations of the patients to make him highly satisfied with the hospital. And customers also bring in their relatives and friends because they act as the brand ambassadors.

3. Research Methodology

3.1 Conceptual Framework

This study is conducted based on the conceptual framework drawn from the SERVQUAL model. The conceptual framework is adopted from Zeithaml, Berry and Parasuraman (1990).

3.2 Hypothesis

From figure 3.1, the hypotheses are based on the theories discussed in related research articles.

Variables of research

The variables are based on literature review and divided as follows :

Independent variables : Demographic, Important level of service dimensions,patients' expectation and perception

Dependent variable : Patient Satisfaction of five hospital service

dimensions.

Correlation analysis: Patient satisfaction of each service dimension has a positive correlation with patient expectation and perception.

Sources of data

Quantitative research is associated with the deductive approach, while qualitative research is associated with the inductive approach (Bryman. 2004; David and Sutton, 2004, cited in Alghamdi, 2007). Deductive research sets out to 'test' a hypothesis, while inductive research sets out to explore a field. If the researcher seeks to test a hypothesis, to measure the relationship between different variables (Bryman. 2004; David and Sutton, 2004, cited in Alghamdi, 2007). Inductive methods are seeking to build accounts of what is going on from the data collected. (Bryman. 2004; David and Sutton, 2004; cited in Alghamdi, 2007). Therefore, the quantitative approach will be employed for the purpose of this study. This research gathered information directly from actual and potential user of case study private hospital. Then the primary data were collected based through two methods are personal interview and questionnaire survey. The questionnaire in the survey pre tested to clarify any uncertainty of instructions, questions and responding to time dimensions. It based on the direct personal interview with patients who were selected by head of hospital management with those interviewers about satisfaction upon the service quality what they have received and their suggestions.

4. Data analysis and results

4.1 Location of hospital

Shows that there were 15.8% of Pan Hlaing hospital followed by Shwe Gon Dine 26.3%, Pin Long hospital 21.1%, Pan Hlaing(Mdy) which accounted for 13.2% and the last one is Thit Sar Yar Zar hospital which accounted as 23.7% . Yangon Capital is slightly higher than that of respondents in Mandalay Division as shows in Figure 4.1. For the Yangon capital was answered by the respondents 240 (63%) and Mandalay division 140(37%). There are seven factors of patient profiles which are gender, age, education, occupation, the first time to come this hospital, how they know about that hospital and why the patient choose that hospital. The data are presented in term of number and percentage of respondents. Location of five private hospitals that used to collect data in this study is shown the gender of the respondent group reveals that male is 160 or 41.9%; while female are 220 or 57.6%. It is founded that most respondents are between 36-45 years old which accounted for 128 (33.7%), followed by 26-35 years which accounted for 105 (27.6%), 15-25 years old which accounted for 59 (15.5%), 46-55 years old which accounted for 57 (15%), and above 55 years old which accounted for 31 (8.2%).

It is founded that most respondents are between 36-45 years old which accounted for 128 (33.7%), followed by 26-35 years which accounted for 105 (27.6%), 15-25 years old which accounted for 59 (15.5%), 46-55 years old which accounted for57 (15%), and above 55 years old which accounted for 31 (8.2%). Patients' education level, it is founded that most respondents hold bachelor degree which accounted for 161 (43%), followed by secondary school which accounted for 88 (23%), diploma degree which accounted for 107 (28%), master degree and doctoral degree which accounted for 24 (6%). Majority of the number of 24 respondents holding master agree and doctoral degree, bachelor degree is higher than that of respondents in secondary school and diploma. The numbers of respondents holding bachelor degree is slightly higher than that all of respondents.

The respondents' occupation, it is founded that most respondents are self employee which accounted for 84 (22%), followed by government employee which accounted for 75 (20%), the company employee which accounted 67 (18%), the student which accounted 54(14%) and retired which accounted 63 (16%) and the other which accounted37 (10%). Regarding the occupation of the respondents from the hospitals (Yangon and Mandalay), it is found that the most number of respondents are self employee.

The respondents' come to the hospital for first time or not by answering yes or no. Of the 380 qualified responses, It is found that most of respondents are not come to the hospital as the first time which accounted for 222 (58.4%) and for the first time which accounted for 158 (42%). 300 (79%) of respondents knew the hospital by friends and relatives, follow by 33 (9%) which are know from newspaper, 38 (10%) by advertisement and 9 (2%) by internet. Why the respondents' choose this private hospital, it was founded that because of the physician which accounted for 205 (54%), followed by because of the disease which accounted for 27 (7%), the cost which accounted for 38 (10%) and they came because of the hospital services which accounted 110 (29%).

4.2 Results of correlation analysis relationship between patient satisfaction and their expectation and perception.

The Pearson's correlation is used to find a correlation between patient satisfaction and patient expectation, perception variables. The value for a Pearson's can fall between 0.00 (no correlation) and 1.00 (perfect correlation. Generally, correlations above 0.80 are considered pretty high (the significance is under 0.05).

Correlation is a statistical technique which can show whether and how strongly pairs of variables are related. It measures the linear relation between two or more variables. In order to evaluate the correlation between variables, it is important to know the strength as well as the significance of the correlation.

4.3 Summary of hypothesis testing result

Researcher used paired sample t-test to test the Hypothesis, which is less than the significance level at .05($P<.05$) that the null hypothesis was rejected Ho and accepted Ha, so the result implied that the patient expectation and perception is significant relationship with patient satisfaction. Whether these hypotheses can be rejected or accept.

5. Conclusion and Recommendations

There are two types of data in this research. The secondary data was collected from journals and web-site. The primary data was collected from the answers of questionnaires. All data received from the study then is analyzed by using descriptive and quantitative methods. One of the most popular measures of service quality is SERVQUAL model developed by Parasuraman, Zeithaml, and Berry(19850 was adopted to study the GAP 5 which is the relationship between customer expectation and customer perception to express the customer satisfaction level.

References

Andaleeb, S.S. (1998), "Determinants of customer satisfaction with hospitals: a managerial model", International Journal of Health Care Quality Assurance, Vol.11

No.6, pp 181-7.

Andaleeb, S.S. (1998), “Determinants of customer satisfaction with hospitals: a managerial model”, International Journal of Health Care Quality Assurance, Vol.11 No.6, pp 1817.

Annual Report, Myanmar health System Berhad, 1999/2008

Armstrong Michael, 2005. A Handbook of Human Resource Management, edn.9th,

Aryee, S., Chay, Y. and Wah, H.T. (1994), “An examination of the antecedents of subjective career success among managerial sample in Singapore”, Human Relations, Vol. 47 No. 5, pp. 487-509

Anderson, E.W. and Sullivan, M.W. (1993), “The antecedents and consequences of customer satisfaction for firms”, Marketing Science, Vol. 12 No. 2, pp.125-43

Anselmsson J, Customer-Perceived Service Quality and Technology-Based Self-Service, Lund Business Press Institute of Economic Research, 2001, Sweden

Aung Naing Oo, “Hospital services to foreign patients in Thai hospitals : a case study of Myanmar patients in a private hospital”.

Buttle, F. (1996), “SERVQUAL: review, critique and research agenda”, European Journal of Marketing , Vol. 30 No.1, pp.8-10.

Butler, D., Oswald, S. and Turner, D. (1996), “The effects of demographics on determinants of perceived health care service quality: the case of users and observers”, Journal of Management in Medicine, vol. 10 No.5, pp. 8-20

Berry, L., Zeithaml, V and Parasuraman, A. (1993). “ The Nature and Determinants of Customer Expectations of Service”. Journal of the Academy of Marketing Science (21)

Daniels, J.D., Robels, F. (1982), "The choice of technology and export commitment: the Peruvian textile industry", Journal of International Business Studies, Vol. 16 pp.67-87.

Devlin S & Gong H, Service Quality From the Customers’ Perspective, Marketing Research, Vol 6, No 1 pp5-13, 1994

David Forman & Debra J.Cohen, Summer 1999. “The SHRM Learning System”. Human Resource Management 38: 155

Fornell, C., “A National Customer Satisfaction Barometer: The Swedish Experience“, Journal of Marketing, 56 (1), 6-21, 1992.

G. S. Sureshchandar, Chandrasekharan Rajendran & R. N. Anantharaman, p-73 The relationship between management’s perception of total quality service and customer perceptions of service quality

Guide to the Successful,Thesis and Dissertation A Handbook for Students and Faculty Fifth Edition James E. Mauch

James E. Mauch “ Guide to the Successful,Thesis and Dissertation A Handbook for Students and Faculty Fifth Edition”

Jackson, T. (2002), “Reframing human resource management in Africa: a cross-cultural perspective”, International Journal of Human Resource Management, Vol. 13 No. 7, pp. 998-1018.

Jones, M. A., and Suh, J. (2000). Transaction-Specific Satisfaction and Overall Satisfaction: An Empirical Analysis. *Journal of Services Marketing*, 14(2), 147–159.

Kotler, P.,& Clarke, R., “*Marketing for Health Care Organization”* Prentice Hall, 1987., P. 133

Hnin Wah Wah Sann (2007), “Service quality and customer satisfaction in the Myanmar private healthcare industry: a case study of Asia Royal Cardiac and Medical Care Center”.

NQRC (1995). “American Customer Satisfaction Index Methodology Report”, University of Michigan Business School, Ann Arbor, MI. Nunnally, J.C. (1978), Psychometric Theory, McGraw-Hill, New York, NY.

The Oxford English Dictionary., “Oxford Advanced Learner’s dictionary” Fourth edition., Oxford University Press., P.1122., 1989.

Paul T. P. Wong, Ph.D., C.Psych. How to Write a Research Proposal, Originally published on www.meaning.com, May 8,2002 .

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. and Berry, L.L. (1985), “A conceptual model of service quality and implications for future research”, Journal of Marketing, Vol 49, Fall, pp.42-50.

ประกาศแต่งตั้ง
คณะกรรมการจัดการ
ประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา
ประจำปีการศึกษา 2553

มหาวิทยาลัยรังสิต
เมืองเอก ถนนพหลโยธิน จังหวัดปทุมธานี 12000
โทร. (662) 997-2222-30 โทรสาร (662) 533-9470

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรังสิต
เลขที่รับ 64
วันที่ 21/ส.ค./53
เวลา 14.53 น.
ผู้รับ

คำสั่งมหาวิทยาลัยรังสิต
ที่ 768 /2553
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา
ประจำปีการศึกษา 2553

เพื่อให้การดำเนินงานการจัดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ มีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 จึงให้แต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 ดังต่อไปนี้

<u>คณะกรรมการอำนวยการ</u>

1. อธิการบดี มหาวิทยาลัยรังสิต	ที่ปรึกษา
2. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยรังสิต	ที่ปรึกษา
3. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต	ประธานกรรมการ
4. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	รองประธานกรรมการ
5. ผู้อำนวยการกองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	กรรมการ
6. รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	กรรมการ
7. รองคณบดีฝ่ายบริหารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
8. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาสาทรธานี มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
9. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาวิภาวดี มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
10. ผู้อำนวยการสำนักงานการตลาด มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
11. ผู้อำนวยการศูนย์สนับสนุนและพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
12. ผู้อำนวยการสำนักงานอาคารและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
13. ผู้อำนวยการสำนักงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
14. ผู้อำนวยการสำนักงานการเงิน มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
15. ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
16. ผู้อำนวยการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการ
17. รองคณบดีฝ่ายวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต	กรรมการและเลขานุการ
18. นางอุไรวรรณ จุลพันธ์	ผู้ช่วยเลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการมีภาระหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบและวิธีดำเนินงาน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553
2. ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน
3. อำนวยความสะดวก สนับสนุน ให้การจัดงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

1. ศ.ธำรง เปรมปรีดิ์	ที่ปรึกษา
2. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยรังสิต	ที่ปรึกษา
3. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต	ที่ปรึกษา
4. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	ที่ปรึกษา
5. ผศ.ดร.เพียงจันทร์ จริงจิตร	ประธานกรรมการ
6. ดร.นันทิ สุทธิการนฤนัย	รองประธานกรรมการ
7. ดร.กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ	กรรมการ
8. ดร.อรรจน์ โกญจนาท	กรรมการ
9. ดร.นุชระพี สุทธิกุล	กรรมการ
10. ผศ.ฐิติ วิทยสรณะ	กรรมการ
11. ผศ.ดร.อังกูร ลาภธเนศ	กรรมการ
12. นายสุชีพ กรรณสูต	กรรมการ
13. นางอุไรวรรณ จุลพันธ์	เลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการมีภาระหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบและมาตรฐานของผลงานวิจัยที่ส่งเข้าร่วมการนำเสนอผลงาน
2. ตรวจสอบมาตรฐานของบทความวิจัยเบื้องต้น ก่อนให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินผล
3. พิจารณาเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อการพิจารณาผลงานวิจัยที่ส่งเข้าร่วมการนำเสนอผลงานในแต่ละสาขาวิชา
4. ดูแลและควบคุมมาตรฐานวิชาการของการประชุมนำเสนอผลงาน

คณะกรรมการฝ่ายพิธีการและจัดการประชุม

1. ดร.กีรติ ตันเสถียร	ประธานกรรมการ
2. ผศ.ดร.เพียงจันทร์ จริงจิตร	รองประธานกรรมการ
3. ผศ.ดร.รุจาภา แพ่งเกษร	กรรมการ
4. ผศ.ดร.อวิรุทธ์ เจริญทรัพย์	กรรมการ
5. ดร.กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ	กรรมการ

6. นายเอกชัย สมบูรณ์	กรรมการ
7. นายสุรพล ท้วมเจริญ	กรรมการ
8. นางอุไรวรรณ จุลพันธ์	กรรมการ
9. นายสมบัติ พุฒตาล	กรรมการ
10. นางสุภาภรณ์ โชติปกรณ์กุล	กรรมการ
11. เรือโทวีระชัย โกสาแสง	กรรมการ
12. นางสาวอัจฉรา สิทธินันท์เจริญ	กรรมการและเลขานุการ

<u>โดยให้คณะกรรมการมีภาระหน้าที่ ดังนี้</u>

1. ประชาสัมพันธ์การจัดงาน
2. กำหนดรูปแบบขั้นตอน และดูแลความเรียบร้อยของการลงทะเบียนของผู้เข้าร่วมงาน
3. กำหนดรูปแบบและดูแลความเรียบร้อยของการจัดงานและพิธีการที่เกี่ยวข้อง
4. ประเมินผลการดำเนินงาน

<u>กองบรรณาธิการเอกสารการประชุมนำเสนอผลงาน</u>

1. ศ.ธำรง เปรมปรีดิ์	ที่ปรึกษา
2. ผศ.ดร.นเรฏฐ์ พันธราธร	ที่ปรึกษา
3. ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณี ศุขสาตร	ที่ปรึกษา
4. ดร.ทรรศนะ บุญขวัญ	ที่ปรึกษา
5. ผศ.ดร.เพียงจันทร์ จริงจิตร มหาวิทยาลัยรังสิต	บรรณาธิการ
6. ผศ.ดร.ธนาดล คงสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	กองบรรณาธิการ
7. ผศ.ดร.กาญจนา มีศิลปะวิกกัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม	กองบรรณาธิการ
8. ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	กองบรรณาธิการ
9. ผศ.อุบลรัตน์ หวังรักษ์ดีสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	กองบรรณาธิการ
10. รศ.กีรติ ลีวัจนกุล มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
11. ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์ มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
12. ดร.นันทิ สุทธิการนฤนัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	กองบรรณาธิการ
13. ผศ.ดร.อังกูร ลาภธเนศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	กองบรรณาธิการ
14. นางสาวอัจฉรา สิทธินันท์เจริญ	เลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการมีภาระหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบและมาตรฐานของเอกสารประกอบการประชุมการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553
2. ดูแลและจัดทำเอกสารประกอบการประชุมการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2553 ทั้งในส่วนของเอกสาร และแผ่นบันทึกข้อมูล ให้เป็นไปตามรูปแบบและมาตรฐานที่กำหนด

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 21 กันยายน 2553

(ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์)
อธิการบดี

เรียน คณบดี
☐ เพื่อโปรดอนุมัติ
☐ เพื่อโปรดพิจารณา
☑ เพื่อโปรดทราบ
☐ อื่นๆ.....

.....
(ดร.[illegible])
รองคณบดี
21 ก.ย. 53

4/4

กองบรรณาธิการ
เอกสารประกอบการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา
ประจำปีการศึกษา 2553

1. ศาสตราจารย์ ธำรง เปรมปรีด์	ที่ปรึกษา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นเรฏฐ์ พันธราธร	ที่ปรึกษา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.หญิง ดร.วรรณี ศุขสาตร	ที่ปรึกษา
4. ดร.ทรรศนะ บุญขวัญ	ที่ปรึกษา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียงจันทร์ จริงจิตร (มหาวิทยาลัยรังสิต)	บรรณาธิการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาคล คงสมบูรณ์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)	กองบรรณาธิการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา มีศิลปวิกกัย (มหาวิทยาลัยศรีปทุม)	กองบรรณาธิการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)	กองบรรณาธิการ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุบลรัตน์ หวังรักษ์ดีสกุล (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ)	กองบรรณาธิการ
10. รองศาสตราจารย์ กีรติ ลีวัจนกุล (มหาวิทยาลัยรังสิต)	กองบรรณาธิการ
11. ดร.น้ำอ้อย ภักดีวงศ์ (มหาวิทยาลัยรังสิต)	กองบรรณาธิการ
12. ดร.นันทิ สุทธิการนฤนัย (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)	กองบรรณาธิการ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังกูร ลาภธเนศ (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)	กองบรรณาธิการ
14. นางสาวอัจฉรา สิทธินันท์เจริญ	เลขานุการ